

JATE
EGYETEMI GYŰJTEMÉNY

HELYBEN
OLVASHATÓ

BÓNIS GYÖRGY:
SZENTSZÉKI REGESZTÁK

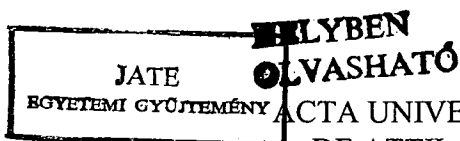
E kötet a Püski Kiadó gondozta *Jogtörténeti Tár* 1/1 kötetének szövegében azonos párja.

Lektorálta

BORSA IVÁN
ÉRSZEGI GÉZA

8 158011

ACTA UNIVERSITATIS SZEGEDIENSIS
DE ATTILA JÓZSEF NOMINATAE

ACTA JURIDICA ET POLITICA

Tomus LI.
Fasciculus 1.

BÓNIS GYÖRGY

Szentszéki regeszták

*Iratok az egyházi bíráskodás történetéhez
a középkori Magyarországon*

A szerző hátrahagyott kéziratát gondozta és szerkesztette

BALOGH ELEMÉR

SZEGED
1997

Edit

Commissio Scientiae Studiorum Facultatis Scientiarum Politicarum et Juridicarum
Universitatis Szegediensis de Attila József nominatae

ELEMÉR BALOGH, LAJOS BESENYEI, LÁSZLÓ BODNÁR, OTTÓ CZÚCZ,
JENŐ KALTENBACH, TAMÁS KATONA, JÁNOS MARTONYI, IMRE MOLNÁR,
FERENC NAGY, PÉTER PACZOLAY, BÉLA POKOL, JÓZSEF RUSZOLY,
LAJOS TÓTH, LÁSZLÓ TRÓCSÁNYI

Redigit
KÁROLY TÓTH

Nota
Acta Jur. Et Pol. Szeged

B 1580 11

Kiadja

a szegedi József Attila Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának
tudományos bizottsága

BALOGH ELEMÉR, BESENYEI LAJOS, BODNÁR LÁSZLÓ, CZÚCZ OTTÓ,
KALTENBACH JENŐ, KATONA TAMÁS, MARTONYI JÁNOS, MOLNÁR IMRE,
NAGY FERENC, PACZOLAY PÉTER, POKOL BÉLA, RUSZOLY JÓZSEF,
TÓTH LAJOS, TRÓCSÁNYI LÁSZLÓ

JATE Egyetemi Könyvtár

J000088407

Szerkeszti
TÓTH KÁROLY

Kiadványunk rövidítése
Acta Jur. et Pol. Szeged

ISSN 0324-6523

TARTALOM

Előszó (Bónis György)	7
Bevezetés (Balogh Elemér)	9
Források	13
Regeszták	19
Az egyházi bírászkodás fejlődése a Mohács előtti Magyarországon (Bónis György)	621
Der Autor und sein Werk (Balogh Elemér)	659
Inhalt	663

ELŐSZÓ

Ötven esztendő termését nyújtom át itt az olvasónak. Másodéves joghallgató koromban, 1932-1933-ban indított el nagynevű mesterem, Eckhart Ferenc ennek az elhanyagolt témának a kutatására. Az egyházi bíróságok középkori történetéhez azóta sem lettem hűtlen. Dolgoztam rajta angolai ösztöndíjas évemben, majd a kolozsvári egyetemen. Végigmentem a kiadott anyagon, és megkezdtem az oklevelek kutatását. Mivel 1945-1947. között még Kolozsvárott maradhattam, az áldott emlékü Márton Áron erdélyi püspök két alkalommal meghívott Gyulafehérvárra, hogy ott átnézhessem a Batthyaneumba került első nagy esztergomi formuláskönyvet, Beneéthy Mátéét. Miután Szegedre kerültem, a vakációkban rendszeresen látogattam az Országos Levéltárat, és végighaladtam a középkori okleveleken (DI), egészen 108 000-ig. Ez a munka éveken át tartott, és ha más tárgy foglalkoztatott, akkor is kiírtam a kezembe került szentszéki darabokat. Budapest után első utam Esztergomba vezetett, s ott kijegyeztem Nyási Demeter vikárius szentszéki formuláskönyvét, valamint a pécsi Mihály *doctor decretorum* hasonló munkáját. Világi formuláriumokat is feldolgoztam (Uzsai, Werbőczy formuláskönyvét), a pécsi Magyi-formuláskönyvről fényképet kaptam. Jártam Pannonhalmán is, és átkutattam a pannonhalmi Capsariumot. Más feladattal eljutottam Pozsonyba is, és onnan is kijegyeztem egyes darabokat. Sajnos, a Vatikáni Levéltárba nem jutottam el.

Öt évtized után beláttam, hogy már nem tudom befejezni a középkori magyar egyházi bíraskodás történetének megírását, amint terveztem. De, hogy a gyűjtött anyag ne vesszen kárba, elhatároztam, hogy regeszták alakjában teszem közzé, mégha természetesen nem is teljes. Szándékomat Klaniczay Tibor akadémikusnak adtam elő, s ő támogatta, nyilvánossághoz segítette gyűjtésemet. Alább összeállítottam a tárgyra vonatkozó cikkeimet, amelyek a publikált eredmény csekélységét mutatják.

— *Első törvényeink sorsa és az egyházi menedékjog.* Regnum, Egyháztörténeti Évkönyv, 1938-1939. évf. 75-97. oldal (Budapest, 1939.).

— *Die Entwicklung der geistlichen Gerichtsbarkeit in Ungarn vor 1526.* Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte, 80 Kan.Abt. 49 (1963). évf. 174-235. oldal (Klny. Weimar, 1963.).

— *Un formulaire de l'officialité primatiale hongroise, de 1512.* (Beneéthy-fk.) Recueil de Mémoires et Travaux de la Société d'Histoire du Droit Écrit 7 (1970). évf. = Mélanges Pierre Tisset, 31-40. oldal.

— *Egyházjog és egyházi bíraskodás az Árpád-kori Magyarországon.* Vigilia 36 (1971). évf. 520-526. oldal.

— *Középkori jogunk elemei.* (Római jog, kánonjog, szokásjog.) 2. § A római jog és a kánonjog hatása a magyar jogra. Budapest, 1972.

— *A sasadi tizedper közjegyzői a XV. század derekán.* Levéltári Közlemények 42 (1971). évf. 102-113. oldal, 16 tábla.

— *Vicari italiani in Ungheria durante il Rinascimento*. Rapporti veneto-ungheresi all'epoca del Rinascimento, a cura di Tibor Klaniczay. (Budapest, 1975.) 181-193. oldal.

— *Olasz vikáriusok Magyarországon a reneszánsz korában és a Beneéthy-formuláskönyv*. Levéltári Közlemények 44-45 (1974). évf. 89-101. oldal.

— *A középkori egyházi bíróságok hatásköre*. Eszmetörténeti Tanulmányok (Budapest, 1984.), 235-241. oldal.

A regesztákat időrendben közlöm, a kiadottakat csak kivonatossan. A formuláskönyvekből csak azokat vettem fel, amelyekben helynév vagy személynév van. A *res paraphernales* kifejezést helyenként "hozomány"-nak fordítottam, bár az nem pontos.

Köszönet mindazoknak, akik munkámat segítették és áldás mindazokra, akik folytatni fogják!

BÓNIS GYÖRGY

BEVEZETÉS

Nagy megtiszteltetésnek tekintem, hogy megbízást kaptam Bónis György hatalmas posztumusz műve sajtó alá rendezési munkálatainak elvégzésére. Bónis György professzor a szegedi egyetem jogtörténeti tanszékét vezette korai, 1957-ben történt kényszerű, a hatalom által kiköve-telt távozásáig. Budapestre került, ahol levéltárosként dolgozott tovább és írt olyan alapvető jog-történeti tanulmányokat és monográfiákat, amelyek századunk — talán kimondható — legna-gyobb magyar jogtörténetészévé emelték őt. Irodalmi munkásságának legfontosabb elemei szeglet-kőként épültek be a magyar, főként a középkort tárgyaló jogi historiográfiába. Az alkotmány- és a társadalomtörténet mellett különös érdeklődéssel fordult a jog története felé, amelynek intéz-ménytörténeti szempontú kutatását végezve egész pályáján végig törekedett az egyházi törvényke-zés történetének megírására. Középkorkutató lévén világosan látta, hogy mivel történelmünk első ötszáz évének okleveles anyaga tekintélyes részében egyházi vonatkozású, egész középkori jog-történetünk nem érthető meg az egyháznak a jogszolgáltatásban betöltött szerepe részletes ismere-te nélkül. Innen érthető, miért tekintette a szentszéki bíraskodás történetének feltárását és a kuta-tások eredményének nagyívű összefoglalásban való közzétételét megkerülhetetlen feladatnak.

A magyar jogtörténetírás egyik nagy fehér foltja a középkori egyházi bíraskodás intéz-ménytörténete. E felismerés birtokában gyűjtötte tervezett nagymonográfiájához az anyagot ötven éven át a szerző, a várva-várt szintézis azonban nem készülhetett el. Ennek oka volt a téma terje-delme mellett az is, hogy mint igényességéről ismert kutató mindvégig reménykedett abban, hogy egyszer "megkutathatja" a római Szentszék irattárát, amely munka elvégzése nélkül a középkori szentszéki törvénykezés története hitelesen nem rögzíthető. Mint azonban az Előszóban írja: "sajnos, a Vatikáni Levéltárba nem jutottam el". Szabad legyen Bónis professzor megfogalmazá-sát pontosítanom: nem juthatott el... Hogy gyűjtése ne menjen veszendőbe, elhatározta az e témá-ra vonatkozó jegyzeteinek regesza formájában való közzétételét. A kéziratot élete alkonyán Erdő Péter professzor segítségével még rendezte és legépeltette, a kiadásra azonban már nem került sor. Ennek oka gyorsan romló egészségi állapota mellett az a tény volt, hogy az elkészült anyagon még rengeteg elvégzésre váró munka volt.

Mint Bónis György egykori tanszékének jelenkori munkása különös örömmel vettem kézbe a kéziratot és nagy alázattal láttam hozzá a tekintélyt parancsoló iratanyag kiadásra való előkészítéséhez. A két hatalmas dossziéba kötött, 4377 sorszámozott iratkivonatot tartalmazó anyag áttanulmányozása után megkaptam Borsa Iván rendkívül alapos lektori véleményét és be-ható konzultációkat kezdtem másik lektorommal, Érszegi Gézával. Mindkettőjüknek köszönettel tartozom és szeretném leszögezni, hogy a kézirat megjelentetésével kapcsolatos tanácsaik, ész-revételeiket igyekeztem messzemenően figyelembe venni.

Mindenekelőtt számítógépre vittem a teljes kéziratot, miközben első olvasatban kijaví-tottam a szembeötlő gépelési és nyelvi hibákat. Az anyag mennyisége és a nagyszámú rövid terje-delmű regesza miatt Érszegi Géza javaslatára úgy döntöttem, hogy hasábformába rendezem a regesztákat. Ez nagyobb áttekinthetőséget ad, különösen, hogy kiegészül a minden oldalon végig-vonuló "élőfejekkel", amelyek az időrendi keresést könnyítik meg. A számítógépes szövegszer-kesztés azonban csak a formális munka elejét és végét jelentette, a közbeeső idő alatt kellett azo-kat a megjelentetéssel kapcsolatban elengedhetetlen feladatokat elvégezni, amelyek nemcsak hal-latlanul időigényesek voltak, hanem rengeteg töprengést okoztak és döntést igényeltek, miközben jelentős kutatások is szükségessé váltak, hogy az olvasó kezébe minél igényesebb és teljesebb anyag kerüljön.

Legelőször is a munka címéről. A "regeszta" kifejezést Bónis nyilván jobb híján használta, hiszen a szakmában jártas olvasó számára első pillantásra feltűnnek azok a hiányosságok, amelyek egy korrekt regeszta-kiadványtól elvárhatók. Itt az oklevél fennmaradási formája megjelenésének szinte következetes elhagyása mellett főként arra utalok, hogy az iratok tartalmának kijegyzése láthatóan a regesztázástól teljesen különböző, más szempontokat követett. A szerző eredeti célja ugyanis nem regeszták írása, tehát nem forrásközlés volt, hanem a tervezett monográfiához szükséges jegyzetek készítése, "cédulázás". Ez a kulcsa a *Szentszéki regeszták* helyes műfaji értékelésének, egyben (részben) magyarázat is arra, miért nem végeztem el az anyag minden szakmai igényt kielégítő, valódi regeszta formává való kiegészítését. Meggyőződésem, hogy az sértette volna a szerző jogainak integritását, ténylegesen egy ilyen léptékű kiegészítés ráadásul már új mű lenne. Úgy gondolom, helyes volt az a lektoraim által is támogatott elgondolás, hogy a kéziratot csak annyiban szabad kiegészíteni, amennyiben az a legfontosabb jogi, történeti szempontok miatt feltétlenül szükséges. Bónis György eredeti tudományos szándékának ez a leginkább korrekt publikációs formája. A tervezett nagy mű e torzóját úgy hiszem, ebben a formában kell közzé tenni. A teljes igényű regeszta formájába való kiegészítés máskülönbön olyan tömegű anyaggal "hígította volna" fel a kéziratot, amelynek feltárása mennyiségénél fogva óriási többletmunkát igényelt volna (a megjelentetés így még tovább húzódik), és teljesen elfedte volna e sajátos kézirat eredeti karakterét. További szempontként merült volna fel egy ilyen igényű munka esetén a teljesség kérdése, amiről eleve le kellett mondanom, hiszen az a munka megjelentetését a beláthatatlan távolba tolta volna ki. Amikor tehát a szöveggondozás során a regeszta műfaji követelményeivel kapcsolatos szempontok kielégíthetőségét mérlegettem, nemcsak a mielőbbi megjelentetés racionális céljait követtem, hanem nagy alázattal viseltem Bónis György eredeti alkotói elgondolása iránt is, aki nem regeszta-gyűjteményt kívánt közre adni, hanem a magyar középkori szentszéki törvénykezést bemutató monográfiát.

Az alábbiakban röviden összefoglalom az általam elvégzett fontosabb kiegészítéseket, pontosításokat, változtatásokat. Bónis György rengeteg latin szöveg helyett írt ki szó szerint, és mint gyakorlott medievista, nagyszámú (magyar és latin) rövidítést alkalmazott. A latin nyelvű szövegbetétek idézése kétféle célt szolgált: részint az egyszerűség és a szakszerűség szempontjait követte (ti. a cédulázás során a gyakorlott kutatónak egyszerűbb a korrekt, korabeli textust lejegyezni, mint a fordítással bíbelődni, különösen, amikor egy sor kifejezésre nincs is alkalmas magyar jogi műszó), részint — a szinte teljes szöveggözlés esetén — annak tudatában készült, hogy még publikálatlan anyagról lévén szó, az oklevél minden adata fontos lehet. Ez utóbbi, részletesen kiírt források valójában az anyag talán legértékesebb részei, hiszen a kutató eddig csak az Országos Levéltár ún. *D1* és *Df* anyagaiban olvashatta, az érdeklődő, művelt olvasóközönség számára pedig szinte elérhetetlen volt.

A latin nyelvű szövegbetétek lejegyzésekor Bónis György a publikációs gyakorlattól teljesen idegen megoldást alkalmazott: a korabeli írásmódnak megfelelő betűkihagyásos rövidést választotta (pl. *eppus* = *episcopus*), ami a jelenlegi, mégiscsak forráspublikációnak minősülő kiadványban megengedhetetlen, mert szinte lehetetlenné teszi a szövegben való eligazodást azok számára, akik nem rendelkeznek elmélyült egyházjogi, jogtörténeti ismeretekkel és paleográfiai gyakorlattal. Ezért azt a megoldást választottam, hogy kivétel nélkül minden ilyen latin rövidítést feloldottam és teljes alakjában kiírtam. Ugyanezt a megfontolást követtem a rengeteg magyar kifejezés rövidítése esetén. Ez azzal az előnnyel is járt, hogy a gyakran lakonikus tömörségű regeszták használhatóságát nem gyengítettem tovább azzal, hogy az esetenként nagyon kevés adat mellett még a lejegyzettek is értelmezésre szoruljanak. A latin szövegbetéteket a legtöbb helyen

lefordítottam vagy rövid tartalmi utalásban rögzítettem az irat legfontosabb jogi tényeit, de a Bónis György által lejegyzett latin kifejezéseket és szöveghelyeket majdnem mindenhol — zárójelben — meghagytam, hiszen ezeknek információértékük van. Mindazonáltal tény, hogy az anyag még így is jelentős terjedelmű latin szöveget tartalmaz, miáltal a munka szakmai "finomságait" csak az tudja értékelni, aki otthonosan mozog ebben a nyelvi környezetben.

A rövidítések kérdéséhez tartozik az, a szöveggondozás során követett szempont is, ami a magyar perjog írásmódjának elveit és gyakorlatát kívánta követni. Eszerint az arab számok alkalmazását minimálisra szorítjuk: a határidők rögzítésekor mindig kerüljük (például: a pert "vízkereszt nyolcadára" halasztják), hasonlóan az eskütársak számának megállapításához. A pénzben kifejezett értékek megjelölésénél viszont következetesen arab számokat használtam. Rövidítéseket tehát összességében általában csak a köznyelben megszokott szavaknál alkalmaztam, mint amilyen a hónapok és néhány más kifejezés, pl. öz. (= özvegy), sz. (= szám). Itt említem a hamis okleveleknek a szakmai olvasóközönség előtt jól ismert, néhány (korai) regesztánál alkalmazott jelzését: +.

A szöveggondozás során követett írásmódról. Az egyházi ünnepeket az elfogadott nyelv-helyességi szabályoknak megfelelően kis kezdőbetűvel írtam, azokkal a kivételekkel, amelyek személynévhez kapcsolódnak, pl. Boldogasszony, Kisasszony napja. A latin szöveg leírásakor általában a klasszikus írásmódot követtem, kivételt csupán a középkori latinitás egyik jellegzetességének javára tettem: az "ae" betűkapcsolat helyett "e"-t írtam (fenntartva ezzel a Bónis György által is követett gyakorlatot). Az önállóan szerepeltetett latin szöveghelyeket és latin kifejezéseket kurziváltam, a zárójelbe tetteket azonban nem. Mindez a kiemelés, a szöveg jobb olvashatóságát hivatott szolgálni. A dőlt betű alkalmazásával annak kívántam nyomatékot adni, hogy az adott szöveghely információértéke kiemelkedő; vagy azért, mert kifejezésről lévén szó gyakran megfelelő magyar *terminus technicus* nincs is (pl. *aggravatio*, *reaggravatio*, amely kifejezések nem egyszerűen súlyosítást jelentettek, hanem tipikusan a kiközösítés szankciójának súlyosításának jelölésére használták) vagy azért, mert hosszabb terjedelmű forrásközlést ad a szerző, majdnem betűhív formában.

A Bónis György által felhasznált forrásokkal kapcsolatban a legfontosabb tudnivaló, hogy azokról a szerző adott ugyan egy jegyzéket, de az hiányos volt és sok esetben pontatlan is. Az e téren szükséges korrekciók mellett elvégeztem minden gyanús oklevélnél a forrásegyeztetést és összevettem a regesztákat azokkal az újabb forráspublikációkkal, amelyekről Bónisnak még nem lehetett természetesen tudomása. Különösen az *Anjou-kori oklevéltár* és a *Zsigmondkori oklevéltár* friss köteteivel való összevetés járt nagy haszonnal, mert számos olyan pontosítást és kiegészítést tett lehetővé, ami a munka minőségét nagyban emeli. A források jegyzékében nagyszámú rövidítés található, de mellette rögtön ott a feloldás is.

Az elkészült munkához feltétlenül szükséges részletes mutató készítése. Részint azonban az anyag mielőbbi publikálása, részint a terjedelem miatt le kellett mondanom arról, hogy mindent egy kötetben helyezzek el. Az így is nagyon vaskos kötet további "hízálása" zavaró lett volna, ugyanakkor a mutató összeállításához még az annak elkészítéséig fennmaradó idő lehetőséget ad a mutató tartalmának kialakításával kapcsolatos elvi szempontok kimunkálására. Bizonyos, hogy a személy- és helynévanyag mellé egy sor kánonjogi, perjogi szakkifejezést is fel kellene venni, de utóbbiak köre még pontosításra vár. A mutatókat tehát önálló kötetben helyezem el, aminek emunkálataihoz máris hozzáfogtam.

Bónis Györgynek tervezett nagymonográfiáját ugyan nem sikerült megírnia, de néhány nagyon értékes dolgozatot közreadott e kutatási témájából, melyeket a kötet előszavában említ

is. Ezek közül magasan kiemelkedik a *Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte* kánonjogi sorozatának 1963. évi kötetében publikált tanulmánya, amely a német jogtörténész-társadalom legrangosabb periodikájában esszenciáját adja kutatási eredményeinek. Mivel e munkája magyar nyelven még nem jelent meg, lefordítottam és a regeszták után felvettem a kötetbe. E fordítás nemcsak tisztelgés Bónis György emléke előtt, hanem szerves kiegészítését adja a kötet nagy részét tevő jegyzetanyagnak. Jól érzékelteti, milyen jellegű munkára vállalkozott a tudós szerző és milyen tartalmi kérdések tárgyalását tartotta szem előtt a cédulázás során.

Végezetül szeretnék megemlékezni azokról, akik segítséget nyújtottak a sajtó alá rendezés munkájában és a megjelentetésben. Mindenenekelőtt nagyon hálás vagyok Monok István és Petneki Áron irodalomtörténészeknek: nekik köszönhetem, hogy hozzájutottam a kézirathoz. A szerző (időközben elhunyt) özvegye és leánya, Bónis Gabriella nemcsak hozzájárultak a kiadáshoz, hanem azt melegen szorgalmazták és minden segítséget megadtak. Lektoraim, Borsa Iván és Érszegi Géza levéltáros kollégákat már említettem; az ő szakmai iránymutatásukat dícsérem, ha a kész mű kielégíti a tudományos közvélemény minimális elvárásait. Az Érszegi Gézával folytatott konzultációk nemcsak a szöveggondozás miatt voltak nagyon hasznosak, hanem tudományos kutatásaimhoz is rengeteg inspirációt adtak, ezért neki szeretném különleges hálámat kifejezni. Külön köszönet illeti a szegedi József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtárának *Régi könyvek tára* osztályán dolgozó Keveházi Katalin és Varga András könyvtárosokat; előbbi a nyomtatott források (gyakran valóságos nyomozást igénylő) felkutatásában, utóbbi a mikrofilmen található *Dl* és *Df* anyagok átadásában volt segítségemre. A latin szöveghelyek fordításába bekapcsolódott a szakdolgozatát e témából irányításom alatt készítő Andrási Dorottya. Nem utolsó sorban említem feleségem megértő, buzdító támogatását, akinek áldozatvállalása nélkül még mindig nem lennék kész a munkával.

Hálás vagyok a JATE Állam- és Jogtudományi Karának, hogy Bónis György e rendhagyó művét felvette *Acta jur. et pol.* sorozatába és viseli a kiadással járó kötelemeket. Ugyanez okból szeretném kifejezni köszönetemet Püski Sándor úrnak, aki jónevű kiadójánál is szívesen fogadta a kéziratot.

BALOGH ELEMÉR

FORRÁSOK

- AMB** = Archiv hlavného mesta SSR Bratislavy. Inventár stredovekých listín, listov a iných príbuzných písomností. Praha 1956.
- Anjou** = *Anjou-kori okmánytár. Codex diplomaticus Hungaricus Andegavensis*. I-VII. Szerk.: NAGY IMRE — NAGY GYULA. Budapest 1878-1920.
- Anjou-oklt.** = *Anjou-kori oklevéltár. Documenta res Hungaricas tempore regum andegavensium illustrantia 1301-1387*. Budapest-Szeged 1990-.
- I. 1301-1305. (KRISTÓ GYULA), II. 1306-1310. (KRISTÓ GYULA), III. 1311-1314. (KRISTÓ GYULA), IV. 1315-1317. (KRISTÓ GYULA), VII. 1323. (BLAZOVICH LÁSZLÓ — GÉCZI LAJOS), VIII. 1324. (BLAZOVICH LÁSZLÓ), XI. 1327. (ALMÁSI TIBOR).
- Batthyaneum** = Batthyány-könyvtár. Alba Iulia (Gyulafehérvár).
- Bánffy** = VARJU ELEMÉR — IVÁNYI BÉLA: *Oklevéltár a Tomaj nemzetségbeli losonczy Bánffy család történetéhez*. I-II. Budapest 1908-1928.
- Barabás** = BARABÁS SAMU: *Székely oklevéltár*. VIII. 1219-1776. Budapest 1934.
- Beke** = BEKE ANTAL: *A gyulafehérvári káptalani levéltárnak címjegyzéke*. Budapest 1884.
- Békefi, Czikádor** = BÉKEFI REMIG: *A czikádori apátság története*. Pécs 1894.
- Békefi, Pásztó** = BÉKEFI REMIG: *A pásztói apátság története 1190-1702*. I-II. A pásztói apátság oklevéltára. III. Budapest 1898-1902.
- Békefi, Pilis** = BÉKEFI REMIG: *A pilisi ciszterci apátság története*. Pécs 1891.
- Berger** = ALBERT BERGER: *Urkunden-Regesten aus dem alten Bistritzer Archiv von 1203-1516*. (Programm des evangelischen Gymnasiums in Bistritz 1892/93 und 1893/94.) Bistritz 1892-1895.
- Blagay** = THALLÓCZY LAJOS — BARABÁS SAMU: *A Blagay család oklevéltára. Codex diplomaticus comitum de Blagay*. Bevezető tanulmánnyal a család történetéhez. Budapest 1897.
- Bossányi** = BOSSÁNYI ÁRPÁD: *Regesta supplicationum 1342-1394*. I-II. Budapest 1916-1918.
- Bp.okl.eml.** = *Budapest történetének okleveles emlékei. Monumenta diplomatica civitatis Budapest*. I. Szerk.: GÁRDONYI ALBERT. Budapest 1936.
- Bunyitai** = BUNYITAI VINCZE: *A váradi püspökség története alapításától a jelenkorig*. I-III. Nagyvárad 1883-1884.
- Csáky** = *Oklevéltár a gróf Csáky család történetéhez*. I-II. Budapest 1919-1921.
- DHA** = *Diplomata Hungariae antiquissima*. I. 1000-1131. Edendo operi praefuit GEORGIUS GYÖRFFY. Budapest 1992.
- Dl — Df** = Magyar Országos Levéltár, Diplomatikai Levéltár — Diplomatikai Fényképgyűjtemény. Budapest.
- DV** = *Documenta historiam Valachorum in Hungaria illustrantia. Usque ad annum 1400 post Christum*. Cura EMERICI LUKINICH et adiuvante LADISLAO GÁLDI ediderunt ANTONIUS FEKETE NAGY et LADISLAUS MAKKAJ. Budapest 1941. (Études sur l'Europe Centre-Orientale 29.)
- Egyházt.eml.** = *Egyháztörténeti emlékek a magyarországi hitújítás korából*. I-V. Szerk.: BUNYITAY VINCZE — RAPAICS RADÓ — KARÁCSONYI JÁNOS. Budapest 1907-1912.
- EKM** = Esztergomi Káptalani Magánlevéltár.
- EKNyL** = Esztergomi Káptalani Nyilvános Levéltár.

EPL = Esztergomi Prímási Levéltár.

Érdújhelyi = ÉRDÚJHELYI MENYHÉRT: *A kalocsai érsekség a renaissance-korban*. Zenta 1899.

Fejér = GEORGIUS FEJÉR: *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis*. I-XI. 1-42. Budapest 1829-1844.

Fejér megye = *Fejér megyei történeti évkönyv. A Fejér megyei Levéltár Évkönyve*. Székesfehérvár 1968-.

Fejérpatak = FEJÉRPATAKY LÁSZLÓ Zsigmond-kori oklevélmásolatai (Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára).

Formuláskönyvek:

— *Ars Notaria* = Uzsai János formuláskönyve.

— *Beneéthy fk.* = Beneéthy Máté formuláskönyve. Biblioteca documentară "Batthyaneum", Alba Julia, MS I.152.

— *Ipolysági fk.* = Ipolysági formuláskönyv.

— *Magyi fk.* = Magyi formuláskönyv. Pécs, Klimó-könyvtár. DD III.18.

— *Mihály doctor fk.* = Mihály decretorum doctor formuláskönyve. Esztergom, EKM Lad. 50. Liber primus ad officium lectoratus Strigoniensis pertinens.

— *Nyási fk.* = Nyási Demeter formuláskönyve. Formularium secundum modum et stilum alme ecclesie Strigoniensis. Esztergom, Főegyházmegyei Könyvtár. MS II. 507. Fényképe: *DI 281416*.

— *Werbőczy fk.* = Esztergom, Főegyházmegyei Könyvtár; OL Filmtár, 586. doboz.

Fraknoi = FRAKNÓI VILMOS: *Oklevéltár a magyar királyi kegyúri jog történetéhez*. Budapest 1899.

Hajnik = HAJNIK IMRE: *A magyar bírósági szervezet és perjog az Árpád- és a vegyes-házi királyok alatt*. Budapest 1899.

Halaga = ONDŘEJ R. HALAGA: *Archiv mesta Košic*. Praha 1957.

Hazai oklt. = *Hazai oklevéltár 1234-1536*. Szerk.: NAGY IMRE — DEÁK FARKAS — NAGY GYULA. Budapest 1879.

Házi = HÁZI JENŐ: *Sopron szabad királyi város története*. I. rész 1-7. II. rész 1-6. Sopron 1921-1929.

Hédervár = BR. RADVÁNSZKY BÉLA — ZÁVODSZKY LEVENTE: *A Hédervár család oklevéltára*. I-II. Budapest 1909-1922.

HO = *Hazai okmánytár. Codex diplomaticus patrius*. I-VIII. Budapest 1865-1891.

Iványi, Bártfa = IVÁNYI BÉLA: *Bártfa szabad királyi város levéltára*. I. 1319-1526. Budapest 1910.

Iványi, Eperjes = IVÁNYI BÉLA: *Eperjes szabad királyi város levéltára 1245-1526*. I-II. Szeged 1931-1932.

Iványi, Körmend = IVÁNYI BÉLA: *Képek Körmend múltjából*. Körmend 1943.

Iványi, Körmendi = IVÁNYI BÉLA: *A körmendi levéltár memorabiliái*. Körmend 1942.

Iványi, Máriássy = IVÁNYI BÉLA: *A márkusfalvi Máriássy-család levéltára 1243-1803*. I. Lőcse 1917.

Iványi, Teleki = IVÁNYI BÉLA: *A Római szent birodalmi széki gróf Teleki család gyömrői levéltára. Archivum Gyömrőense gentis comitum Teleki de Szék*. Szeged 1931.

Kállay = *A nagykállói Kállay család levéltára*. I-II. Budapest 1943.

Karácsonyi = KARÁCSONYI JÁNOS: *A hamis, hibás keltű és keltezetlen oklevelek jegyzéke 1400-ig*. Budapest 1902.

- Károlyi* = *A nagy-károlyi gróf Károlyi-család oklevéltára. Codex diplomaticus comitum Károlyi de Nagy-Károly. I-V. Szerk.: GÉRESI KÁLMÁN. Budapest 1882-1897.*
- Katona* = STEPHANUS KATONA: *Historia metropolitanae Colocensis ecclesiae concinnata studio. I. Colocae 1800.*
- Knauz* = KNAUZ NÁNDOR: *A pozsonyi káptalannak kéziratai. Esztergom 1870.*
- Koller* = JOSEPHUS KOLLER: *Historia episcopatus Quinqueecclesiarum. I-V. Quinqueecclesiae 1782.*
- Kovachich, Form.* = MARTINUS GEORGIUS KOVACHICH: *Formulae solennes styli in cancellaria, curiaque regum, foris minoribus, ac locis credibilibus, authenticisque regni Hungariae olim usitatai. Pesthini 1799.*
- Kovachich, Mon.vet.legisl.* = JOSEPHUS NICOLAUS KOVACHICH: *Monumenta veteris legislationis Hungaricae, quae nunc primum detecta. Claudiopoli 1815.*
- Kovachich, Suppl.* = MARTINUS GEORGIUS KOVACHICH: *Supplementum ad vestigia comitiorum apud Hungaros ab exordio regni eorum in Pannonia usque ad hodiernum diem celebratorum. I. Budae 1798.*
- Kubínyi, Árpádkor* = ifj. KUBÍNYI FERENC: *Árpádkori oklevelek 1095-1301. Pest 1867.*
- Kubínyi, Hont* = KUBÍNYI FERENCZ: *Oklevelek hontvármegyei magán-levéltárakból. Diplomatarium Hontense. I. Budapest 1888.*
- Kukuljevič* = JOHANNES KUKULJEVIČ: *Jura regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae. I-III. Zagrabiae 1862.*
- LK* = Levéltári Közlemények. Budapest 1923-.
- Lukcsics* = LUKCSICS PÁL: *Olaszországi magyar oklevéltár. XV. századi pápák oklevelei. I-II. Budapest 1931-1938.*
- Makkay—Mezey* = MAKKAY LÁSZLÓ — MEZEY ÁRPÁD: *Árpád-kori és Anjou-kori levelek, XI-XIV. század. Budapest 1960.*
- Mályusz* = MÁLYUSZ ELEMÉR: *A konstanzi zsinat és a magyar főkegyúri jog. Budapest 1958.*
- Marczali* = *A magyar történet kútjőinek kézikönyve. Enchiridion fontium historiae Hungarorum. Szerk.: MARCZALI HENRIK — ANGAL DÁVID — MIKA SÁNDOR. Budapest 1902.*
- Mihályi* = APSAI MIHÁLYI JÁNOS: *Máramarosi diplomák a XIV. és XV. századból. Máramarosziget 1900.*
- MKL* = Mátyás király levelei. I-II. Szerk.: FRANKÓI VILMOS. Budapest 1893-1895.
- MKSz* = Magyar Könyvszemle. Budapest 1876-.
- Mon.Strig.* = *Monumenta ecclesiae Strigoniensis 1079-1349. Disposuit FERDINANDUS KNAUZ, LUDOVICUS CRESCENS DEDEK. Esztergom 1874-1924.*
- Mon.Vat.* = *Monumenta Vaticana historiam Hungariae illustrantia. I/1-6. Budapest 1885-1891.*
- Mon.Vespr.* = *Monumenta Romana episcopatus Vesprimiensis. I-IV. Szerk.: FRANKÓI VILMOS — LUKCSICS JÓZSEF. Budapest 1896-1908.*
- MTT* = Magyar Történelmi Tár. Pest-Budapest 1855-1934.
- Művtört.Ért.* = Művészettörténeti Értesítő. Budapest 1952-.
- Ortvay* = ORTVAY TIVADAR: *Temes vármegye és Temesvár város története a legrégebb időktől napjainkig. IV. Oklevelek 1183-1430. Pozsony 1896.*
- Pannh.* = *A pannonhalmi Szent-Benedek-rend története. I-XII/B. Szerk.: ERDÉLYI LÁSZLÓ — SÖRÖS PONGRÁC. Budapest 1902-1916.*
- Pannh.Capsarium* = Pannonhalmi Capsarium. Bencés Főapátsági Levéltár, Pannonhalma.

- Pest megye* = BÁRTFAI SZABÓ LÁSZLÓ: *Pest megye történetének okleveles emlékei 1002-1599-ig. Függelékül az inárcsi Farkas, az Irsay, valamint a szilasi és pilisi Szilassy családok története.* Budapest 1938.
- Péterffy* = CAROLUS PÉTERFFY: *Sacra concilia ecclesiae Romano-Catholicae in regno Hungariae celebrata ab anno Christi 1016 usque ad annum 1715.* I-II. Viennae 1741 - Posonii, 1742.
- Potthast* = AUGUST POTTHAST: *Regesta pontificum Romanorum inde ab anno post Christum natum MCXCVIII ad annum MCCCIV.* I-II. Berolini 1874-1875.
- Reg. Arp.* = SZENTPÉTERY IMRE — BORSA IVÁN: *Az Árpád-házi királyok okleveleinek kritikai jegyzéke. Regesta regum stirpis Arpadianae critico-diplomatica.* I-II. Budapest 1923-1987.
- Reg. Var.* = *Regestrum Varadiense examinum ferri candentis ordine chronologico digestum, descripta effigie aditionis anno 1550 illustratum.* Szerk.: KARÁCSONYI JÁNOS — BOROVSKY SAMU. Budapest 1903.
- Regnum* = Regnum. Egyháztörténeti Évkönyv. I-VI. Budapest 1936-1946.
- Schmitth* = NICOLAUS SCHMITTH: *Episcopi Agrienses fide diplomatum concinnati.* I-III. Tyrnaviae 1768.
- Schuler-Libloy* = FRIEDRICH SCHULER von LIBLOY: *Siebenbürgische Rechtsgeschichte.* I. (Einleitung, Rechtsquellen und Staatsrecht) II. (Privatrecht, im Anhang: Das sächsische Statutar-Gesetzbuch) III. (Prozessrechte und Strafrecht) Hermannstadt 1867.
- Smičiklas* = T[ADE] SMIČIKLAS: *Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae.* II-XIV. Zagrabiae 1904-1916.
- Sopron várm.* = NAGY IMRE: *Sopron vármegye története.* Oklevéltár. I-II. Sopron 1889- 1891.
- Spilka* = SPILKA LÖRINC: *Jászó története 1243-tól 1552-ig.* In: Gödöllői premontrei gimnáziumi évkönyv 1942/43, 407-451.
- Starzer-Redlich* = *Eine Wiener Briefsammlung zur Geschichte des Deutschen Reiches und der Österreichischen Länder in der zweiten Hälfte des XIII. Jahrhunderts.* Nach den Abschriften von ALBERT STARZER herausgegeben von OSWALD REDLICH. Mittheilungen aus dem Vatikanischen Archive II. Wien 1894.
- ŠUA* = Štátny ústredný archiv SSR. Bratislava (Pozsony)
- Sümeghy* = SÜMEGHY DEZSŐ: *Sopron vármegye levéltárának oklevélgyűjteménye.* I. Középkori oklevelek (1236-1526). Sopron 1928.
- Századok* = Századok. A Magyar Történelmi Társulat folyóirata. Pest-Budapest 1867-.
- Székely oklt.* = *Székely oklevéltár.* I-VII. Szerk.: SZABÓ KÁROLY — SZÁDECZKY LAJOS. Kolozsvár 1872-1898.
- Szentpétery* = SZENTPÉTERY IMRE: *Regesta regum stirpis Arpadianae critico-diplomatica 1001-1270.* I. Budapest 1923-1930.
- Sztáray* = NAGY GYULA: *A nagymihályi és sztárai grófi Sztáray család oklevéltára.* I-II. Budapest 1887-1889.
- Tárnoki cikkek* = Tárnokjogi cikkek. Articuli iuris tavernicalis.
- Teleki, oklt.* = BARABÁS SAMU: *A római szent birodalmi gróf széki Teleki család oklevéltára. Codex diplomaticus sacri Romani imperii comitum familiae Teleki de Szék.* I-II. Budapest 1895.
- Teleki, Hunyadiak* = TELEKI JÓZSEF gróf: *Hunyadiak kora Magyarországon.* X-XII. Pest 1852-1857.

- Theiner* = AUGUSTINUS THEINER: *Vetera monumenta historica Hungariam sacram illustrantia*. I-II. Romae 1859-1863.
- Tkalčić* = JOANNES BAPTISTA TKALČIĆ: *Monumenta historica liberae regiae civitatis Zagrabiae*. I-VI. Zagreb 1889-1900.
- Török* = TÖRÖK JÁNOS: *Magyarország primása. Közjogi és történeti vázlat*. Második rész. Oklevelek. Pest 1859.
- TSz* = Történeti Szemle. Budapest 1912-1930.; Történelmi Szemle. Budapest 1958-.
- TT* = Történelmi Tár. Budapest 1878-1911.
- Tudománytár* = Tudománytár. Új folyam. Értekezések. Pest 1837-1845.
- Ub. Burgl.* = HANS WAGNER — IRMTRAUT LINDECK-POZZA: *Urkundenbuch des Burgenlandes*. I-II. Graz-Köln 1955-1965.
- Veress* = VERESS ENDRE: *Gyula város oklevéltára (1313-1800)*. Budapest 1938.
- Veszpr. reg.* = KUMOROVITZ L. BERNÁT: *Veszprémi regeszták 1301-1387*. Budapest 1953.
- Veszpr. PL* = Veszprémi Püspöki Levéltár.
- VKM* = Vasvári Káptalani Magánlevéltár.
- Wagner, Anal. Scep.* = CAROLUS WAGNER: *Analecta Scepusii sacri et prophani*. I. Viennae 1774.
- Wagner, Sáros* = CAROLUS WAGNER: *Diplomatarium comitatus Sarosiensis*. Viennae 1780.
- Wenzel* = WENZEL GUSZTÁV: *Árpád-kori új okmánytár. Codex diplomaticus Arpadianus continuatus*. I- XII. Pest 1860 - Budapest 1874.
- Zala várm.* = *Zala vármegye története*. Oklevéltár. I-II. Szerk.: NAGY IMRE — VÉGHÉLYI DEZSŐ — NAGY GYULA. Budapest 1886-1890.
- Zichy* = *A Zichy család idősebb ágának okmánytára. Codex diplomaticus domus senioris comitum Zichy ...* I-XII. Szerk.: NAGY IMRE — NAGY IVÁN — VÉGHÉLYI DEZSŐ — KAMMERER ERNŐ — DÖRY FERENC — LUKSICS PÁL. Budapest 1872-1931.
- ZRG* = Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte.
- Z.-W.* = FRANZ ZIMMERMANN — CARL WERNER — GUSTAV GÜNDISCH: *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen*. I-V. Hermannstadt-Bukarest 1892-1975.
- ZsO* = *Zsigmondkori oklevéltár*. I-II/2 (1387-1410). Összeállította: MÁLYUSZ ELEMÉR. Budapest 1951-1958.; III-IV (1411-1414). Mályusz Elemér kéziratát kiegészítette és szerk.: BORSA IVÁN. Budapest 1993-1994.

Végezetül a teljesség kedvéért itt említem, hogy Bónis György több iratkivonatot is elhelyezett munkájában, amelyek IX. Gergely pápa (1227-1247) ügylevélgyűjteményéből valók. Ezek a regeszták a korrekt hivatkozással el vannak ugyan látva, de a kánonjogi szakirodalomban nem kellően tájékozott olvasó bizonyosan nem tudhatja, honnan származnak. A szóban forgó kijegyzések tehát — 18, 29, 30, 47, 65, 70.sz. (valamint a regeszták után közölt Bónis-tanulmányban is idézett forrás) — az ún. *Liber extra* elnevezésű kánonjogi gyűjteményből valók. E forrásról bővebben lásd: BÁNK JÓZSEF: *Kánoni jog*. I. Budapest 1960. 187-190.

Ide kívánczik, hogy nem sokkal Bónis György halála után napvilágot látott a tudós életművének bibliográfiája, P. MIKLÓS TAMÁS szakszerű, alapos munkája eredményeként, a *Történelmi Szemle* 1995/4. számában (509-524.).

REGESZTÁK

1 + 1015.

I. István király pécsváradi alapítólevele. (Prefati vero Monasterii populum ... de spiritualibus instruendum, et iudicandum tantum Strigoniensi archiepiscopo et abbati commisimus. In civili autem causa nulli liceat iudicare quam abbati, nisi forte pro qua sanguis effundi debeat ...)

DHA I.76.; Szentpétery 6.sz.; Fejér I.300. III/2.123.

2 + 1024.

I. István király oklevele a zalavári apátság számára, melyben szól az apátság fórumkiváltságáról, jogszolgáltatásáról (nullus preter personam regiam vel eum, quem elegerit abbas, populos ipsius monasterii presumat iudicare, sed iudicio et potestate ac iurisdictione omnium iudicum et universorum comitum parochialium seu viceiudicum et curialium comitum regni ... penitus sint exempti). Szükség esetén ellenfeleikkel szemben a király állít bajnokot (pugil).

DHA I.101.; Szentpétery 8.sz.; Fejér I.308.

3 + 1037.

I. István király jogszolgáltatási privilégiuma a bakonyi apátságnak (quamobrem in futurum precavens, ne idem monasterium multorum temporum successionem aliquo modo gravaretur, ab omni episcoporum potestate et iurisdictione illud liberum esse statui ...).

DHA I.118.; Szentpétery 9.sz.; Fejér I.328.; IV/1.412.

4 + 1086.

I. László király bakonybéli összeírása. *Adhuc autem subiungens dico, sit autem ipsum monasterium ab omni inquietudine semotum...*

DHA I.255.; Szentpétery 22.sz.; Pannh. VIII. 271.

5 + 1093. ápr. 17.

Szent László országhjárásakor kiderült, hogy

Szent István halála óta a pécsi egyházmegye határai elmosódtak, miért is István püspök ... *frequenti iurisdictione apud predictum regem et apud archiepiscopos suos, cunctosque regni Pannonici optimates curiosissime usa est, cui cum nec idoneorum testium responsione, nec privilegii ostensione, nec possessi temporis usucapione, nec neglecte appellationis taciturnitate digne obviam itum est ...* végre Dezső kalocsai püspök az inváziót beismerte... *patefacte calumnie indulgentiam publice protestatus ab eodem Stephano episcopo prostratim deprecatus est ...*, mire a bírák bizonyos helyeket a pécsi püspökségnek ítélnék.

DHA I.289.; Szentpétery 27.sz.; Schmitth I.44.

6 1097. máj.

Kálmán és Buzilla házassága. *Die determinato, presentibus archiepiscopis et episcopis et diversis ordinibus, dos puella legali more in publico protestatur, rex et regina catholice pariter desponsantur, solemnesque nuptie in tentoriis et ex virentibus ramis tabernaculis factis celebrantur.*

Mon.Strig. I.69.

7 1103.

Seraphinus archiepiscopus Strigoniensis exortas simultates inter Matheum episcopum Vesprimiensem et Petrum abbatem montis Pannonie amicissime componit. Disceptationi intererant Ugolinus Colocensis, Sixtus Vardiensis et Arduinus¹ Jauriensis episcopi.

DHA I.335.; Mon.Strig. I.71.

1. Arduinus = Hartvicus, Pannh. I.67.

8 + 1124.

II. István: ... *lis orta fuit super silvis, venationibus, aquis et piscationibus inter Othmarum Borsiensem comitem et Henricum abbatem monasterii Sancti Benedicti de Grana, pro quibus idem abbas de conniventia sui conventus predictum comitem ad nostram adtraxit*

presentiam, nobis super occupatione silvarum et aliarum utilitatum, ad predictum monasterium Sancti Benedicti pertinentium querulando. Tandem ipsam litem domno Marcello archiepiscopo Strigoniensi cum ceteris episcopis et nostri regni primatibus commisimus discutendam ...

DHA 1.418.; Szentpétery 54.sz.; Mon.Strig. 1.81.

9 **1134. ápr. 26. után**
Felicián esztergomi érsek ítélete: Sudengna elfoglalta László király adományát, a dombrói erdőt. *Quod (Fancica) episcopus egre ferens, ad regis patrociniū confugit, qui totam causam Feliciano Strigoniensi archiepiscopo discutendam commisit.* Ő az erdőt makacssági ítélettel visszaadta, de az új püspök, Macilinus alatt Adalbert somogyi ispán a váradi zsinaton az érsek előtt újfent pert indított (litigium renovavit). *Cuius iudicio II episcopi, videlicet Fancica Baaciensis et Macilinus Zagrabiensis, salva episcopali dignitate pro iustitia sancte ecclesie veritatem dixerunt, III (3') vero de nobilioribus eiusdem ecclesie, scilicet Barkis, Mahal, Dersihna super sacrum altare Waradiensis ecclesie in presentia canonicorum iuraverunt, augustino Strigoniensis ecclesie canonico existente pristaldo ...*¹

Mon.Strig. 1.85.

1. IX. Gergely pápa 1227. évi átiratából.

10 **+ 1158.**
II. Géza megújítja a pécsváradi apátság kiváltságleveleit. Említi, hogy az előző évben ... Ganfréd apát és Antimius pécsi püspök tizedperét ... *ex consensu utriusque partis discutere et diffinire rogatus cum archiepiscopo Strigoniensi, qui iudex est utriusque ecclesie ordinarius, et cum eisdem supramemoratis illustribus episcopis equanimiter iuri consentientibus determinavimus ...*

Szentpétery 93.sz.; Mon.Vat. 1/4.573.

11 **1159. — 1191.**
III. Kelemen és III. Sándor pápa nyomán a székesfehérvári káptalant a római szentszék védelmébe fogadja (et auctoritate apostolica statuit, ut nemini liceret prepositum vel canonicos eiusdem ecclesie suspendere, interdicere vel excommunicare, nisi Romano pontifici vel legato ab eius latere destinato...).¹

Mon.Vespr. 1.3.

1. V. Márton pápa 1427. június 26-i átiratából.

12 **1169. körül**
Post mortem ... regis (Gyejce) ... Jeronimus et Cornelius... abbatem de monasterio (Szent Jog) expulerunt, monasterium desolaverunt et bona eius diripuerunt, quos dominus Lucas (archi)episcopus Strigoniensis propterea excommunicavit et ubique in regno isto de voluntate regis Stephani, filii Geyze, denuntiari fecit...

Mon.Strig. 1.120.

13 **1171.**
III. István király konkordátuma a püspökök le-tételéről.

Szentpétery 118.sz.

14 **1175. dec. 16.**
III. Sándor pápa a pannonhalmi apátságnak és szerzeteseinek. *Monachos etiam et sanctimoniales eidem monasterio subiectas sine cuius-cumque prohibitione vobis liceat iudicare ... Nulli quoque episcoporum liceat ... in ecclesiis eidem monasterio subiectis sacerdotem excommunicare, vel abbatem et monachos ad synodum suam vocare ...*

Pannh. 1.607.

15 **1176.**
Gualterius albanói püspök jelentése III. Sándor pápának. Beszámol a salzburgi egyház perének Győrött történt elintézéséről.

Fejér II.192.

16 **1180. dec.**
Péter casinói apát Similis pannonhalmi apátot tudósítja a casinói bíraskodásról, mert ez tanúsítja a pannonhalmi jogokat is.
Pannh. I.608.

17 **1181. aug.**
III. Béla király ... *cum Albe sollemnes Sancti Stephani Regis agerem dies, Zagrabienses canonici de sua inopia et iniuriis sibi illatis con-questi sunt. Ego vero ... lacrimosam eorum querimoniam in presentia quam plurium regni mei principum ascultavi et causam discussi.*
Wenzel XI.45.

18 **1181. — 1185.**
III. Lucius pápa Miklós esztergomi érsekhez: a szokásjog nem érinti a papok bűnügyeinek egyházi bíróság elé tartozását.
X 2,1,8.

19 **1184. — 1186.**
Theobaldus *legatus* Similis pannonhalmi apátnak. A fényi egyház *obedientia*ja ügyében M(iculinus) győri püspök ellen ... *in presentia nostra ... movisti questionem*, de Miculinus püspök ellenfele igazságát elismerve visszaadta.
Pannh. I.611.

20 **1185. szept. 2.**
III. Lucius pápa határozott védelmébe veszi a szentgotthárdi ciszterci apátság kiváltságát (*exemptio*).
Ub.Burgl. I.26.

21 **1187. máj. 8.**
III. Orbán pápa Pannonhalma kiváltságait a 14. számmal azonosan megerősíti.
Pannh. I.612.

22 **1187. jún. 23.**
III. Orbán pápa az esztergomi ispotályos ház

kiváltságát (*exemptio*) megerősíti.
Mon.Strig. I.132.

23 **1189. márc. 11.**
III. Kelemen pápa megerősíti a pannonhalmi apátság kiváltságát (*exemptio*).
Pannh. I.613.

24 **+ 1190.**
III. Béla király megerősíti a pécsi egyház kiváltságát (*exemptio*).
Szentpétery 151.sz.; Mon.Strig. I.139.

25 **1191. dec. 20.**
III. Celesztin pápa megerősíti az esztergomi érsek királykoronázási jogát, ... *quam etiam regie domus officialium prepositos vinculo anathematis alligandi et in causis spiritualibus iudicandi, plenam et illibatam tuam fraternitatem habere decernimus potestatem ...*
Mon.Strig. I.141.

26 **1192. — 1196.**
Gregorius *sancte Marie in porticu diaconus cardinalis, apostolice sedis legatus* a néhai Béla király kiváltságlevelében foglalt "*desertum*" szót — a flandriaiak fölötti joghatóság tárgyában — hitelesen értelmezi.
Z.-W. I.2.

27 **1195.**
De conversis sancti Godardi, qui in monachum quemdam inaudita crudelitate et furore incredibili sevierunt ... a ciszterci nagykáptalan Clairvaux és Troisfontaines apátjait rendeli bírának.
Ub.Burgl. I.30.

28 **1196.**
A 27. számban említett térítők (*conversi*) büntetése.
Ub.Burgl. I.32.

29 1198. jan. 8. — febr. 21.

III. Ince pápa Jób esztergomi érseknek: megengedi Imre király szentföldi fogadalmának elhalasztását.

X. 3, 34, 5.

30 1198. jan. 29.

III. Ince pápa András hercegnek: szept. 14-ig teljesítse vállalt szentföldi fogadalmát, különben trónöröklési jogát elveszti.

X. 3, 34, 6.

31 1198. jún. 14.

III. Ince pápa Elvinus váradi püspöknek. Mint-hogy Saul kalocsai érseknek írásban elismerte bűnösségét, szept. 8-áig jöjjön Rómába elégtételért (penitentia).

Pothast 283.sz.

32 1198. jún. 15.

III. Ince pápa András hercegnek: maradjon meg a király hűségében, különben az esztergomi és kalocsai érsek püspökeikkel (suffraganeus) együtt kiközösítik.

Fejér II. 315.

33 1198. jún. 15.

III. Ince pápa Adorján erdélyi püspöknek: átírja és megerősíti a 26.sz. oklevelet.

Z.-W. I. 3-4.

34 1198. jún. 20.

III. Ince pápa Boleszló váci püspök egyházmegei zsinatán hozott rendelkezését (constitutio) jóváhagyja.

Pothast 295.sz.

35 1198. júl. 27.

III. Ince pápa megerősíti a premontreiek kiváltságát (exemptio).

Művtört. Ért. 1957, 236.

36 1198. okt. 21.

III. Ince pápa az esztergomi, kalocsai érseknek és püspökeiknek (suffraganeus): a templomi menedékjog (asylum) visszaállítását sürgeti.

Pothast 397.sz.

37 1198. dec. 16.

III. Ince pápa Crispinus csanádi püspöknek három évre engedélyt ad, hogy egyházmegyéjében az öregeknek és betegeknek felmentést adjon a *canon late sententie* alól.

Pothast 478.sz.

38 1198. dec. 30.

III. Ince pápa az András herceggel a kiközösítés (excommunicatio) után érintkező N. és A. püspökök kiközösítését kihirdeteti.

Pothast 508.sz.

39 1199. jan. 8.

III. Ince pápa a magyar főpapoknak megtiltja, hogy Imre király tanácsosait és *familiaris*aik nyilvánvaló ok nélkül kiközösítsék vagy tilalom alá helyezzék.

Pothast 565.sz.

40 1199. jan. 30.

III. Ince pápa Jób esztergomi érseknek, Boleszló váci és János csanádi püspöknek meghagyja, hogy vizsgálják meg és döntsék el a váradi püspök és egyes váradi kanonokok perét.

Pothast 582.sz.

41 1199. jan. 30.

III. Ince pápa az oklevélhamisítással vádolt földvári apát ügyét Boleszló váci, János csanádi püspökre és Miklós zirci apátra bízva, addig az apátot biztosíték mellett (ad cautelam) feloldozza.

Mon. Vespri. I. 8.

42 1199. jan. 30.

III. Ince pápa Ugrin győri püspöknek és a bakonyi (zirci) apátnak. Meghagyja, hogy a pápai jegyzék (registrum) megcsonkítása ügyében hallgassák ki P. mester esztergomi prépostot.¹

Pothast 584.sz.

I. Vö. SZILÁGYI LORÁND: *Az Anonymus kérdés revíziója. Századok 71 (1937) 191-192.*

43 1199. jún. 21.

III. Ince pápa megrója Imre királyt, amiért Boleszló váci püspök kincstárát kifosztotta.

Pothast 748.sz.

44 1199. jún. 21.

III. Ince pápa Saul kalocsai érseknek meghagyja, hogy a királyt hathatósan buzdítsa elégtételre, ellenkező esetben vizsgálja ki az igazságot és jelentse a pápának, hogy a kánoni büntetést kiszabhassa.

Pothast 749.sz.

45 1199. dec. 14.

III. Ince pápa Adorján erdélyi püspöknek. A javára *per subreptionem* kieszközölt pápai levelet érvénytelennek nyilvánítja. Ha ellenfelei az erdélyi szász papok tudtán kívül gyanús bírákat küldetnének ki, ezek ellen a Szentszékhez fellebbezhet.

Z.-W. I.4.

46 1199.

Imre király III. Ince pápának Boleszló váci, Elvinus váradi és János veszprémi püspök vádjai ellen védekező iratot ír.

Wenzel VI.198.

47 1199. márc. 25.

III. Ince pápa az eretnekek üldözéséről. A "Vergentis" *decretalis*.¹

X 5,7,10.

I. Vö. HAGENEDER, OTHMAR: *Studien zur Dekretale*

"Vergentis" (*X V,7,10*), ZRG 80 *Kan.Abt.*49(1963), 138-173.; ULLMANN: *Etudes la Bras I.* 729-741.

48 1200. okt. 11.

III. Ince pápa Imre királyhoz: a boszniai eretnekek kiirtására buzdítja.

Pothast 1142.sz.

49 1200.

III. Ince pápa a spalatói káptalannak. Gergely bíborost, Imre királyhoz küldött követét ajánlja és joghatóságát megerősíti.

Wenzel I.88.

50 1202. nov. 9.

III. Ince pápa Imre királyhoz. Kulin bán eretneksége miatt nem helyesli a szentföldi hadjárat elhalasztását.

Pothast 3820.sz.

51 1202. nov. 21.

III. Ince pápa Bernát spalatói érseket és János pápai káplánt a boszniai katharok eretnekségének vizsgálatára és megbüntetésére küldi.

Pothast 1768.sz.

52 1203. febr. 28.

III. Ince pápa Imre királynak: a királyi prépostok fölötti esztergomi joghatóságot Jób kalocsai érsek fellebbezése ellenére is fenntartja.

Pothast 1844.sz.

53 1203. febr. 28.

III. Ince pápa Imre királynak. Azt ígéri, hogy vállalt kereszteshadjárata idején a magyar egyháziak pereiben a kellő körültekintéssel (*discretio*) fog eljárni.

Pothast 1845.sz.

54 1203. ápr. 3.

A boszniai szerzetesek Johannes de Pasemaria pápai káplán, *legatus* és Kulin bán előtt kötelezik magukat az eretnekségtől való tartózkodásért.

kodásra.

Koller I.309.

55 **1203.máj. 5.**

III. Ince pápa meghagyja János kalocsai érseknek, hogy Jób esztergomi érsek jogait tartsa tiszteletben.

Mon.Strig. I.165.

56 **1203. máj. 5.**

III. Ince pápa kijelenti, hogy a királyi prépostságokról írt levele nem sérti az esztergomi érsek jogait.

Mon.Strig. I.166.

57 **1203. máj. 6.**

III. Ince pápa megerősíti az esztergomi érsek királykoronázási jogát és a királyi prépostok és apátok fölötti joghatóságát.

Mon.Strig. I.466.

58 **1203. okt. 7.**

III. Ince pápa a veszprémi püspök és a somogyvári apát joghatósági perében bírakat rendel.

Mon.Vespr. I.11.

59 **1204. jan. 11.**

III. Ince pápa Calanus pécsi püspököt a felmerült vádak alól tisztázza, és a jövőben óvatosabb magatartásra inti.

Potthast 2086.sz.

60 **1204. ápr. 19.**

III. Ince pápa megerősíti a borsmonostori apátság kiváltságát (exemptio).

Ub.Burgl. I.41.

61 **1204. ápr. 24.**

III. Ince pápa Ugrin esztergomi érseknek meghagyja a gyermek László megkoronázását úgy, hogy az esküt atyja fogja letenni.

Potthast 2196.sz.

62 **1204. szept. 14.**

III. Ince pápa Imre királynak. Bernát spalatói érseknek a somogyvári apátságban tett hatalmaskodása ügyében bírakat rendel.

Mon.Vespr. I.12.

63 **1204. nov. 22.**

III. Ince pápa az esztergomi káptalannak. Az esztergomi választás miatti jogvita ügyében határidőre küldjön ügyvédeket (procuratores) Rómába.

Potthast 2328.sz.

64 **1205. ápr. 25.**

III. Ince pápa András herceghez és a magyar urakhoz. Megtiltja a (külföldre vitt) kis László király jogainak megsértését.

Potthast 2476.sz.

65 **1205. ápr. 25.**

III. Ince pápa András hercegnek. Imre király végintézkedésében a templomosoknak, ispotályosoknak (= johanniták) és fiának rendelt pénzt utalja ki.

Mon.Vespr. I.15.

66 **1205. okt. 6.**

III. Ince pápa az esztergomi választás jogvitáját¹ úgy zárja le; hogy János kalocsai érseket áthelyezi Esztergomba.²

Potthast 2588.sz.

1. Lásd: 63.sz.

2. Vö. részben X I,5,4.

67 **1205. okt. 14.**

III. Ince pápa a kalocsai káptalant biztosítja, hogy János kalocsai érsek esztergomi áthelyezése nem érinti jogait.

Potthast 2591.sz.

68 **1206. jún. 7.**

III. Ince pápa János esztergomi érseknek és az egri püspöknek. Mentsék fel Magyarország

nádorát, aki az akadályról nem tudva másodfokú rokonát vette feleségül.

Potthast 2791.sz.

69 **1206. jún. 7.**

III. Ince pápa felhívja a magyar főpapokat és főurakat (principes), hogy esküdjének hűséget II. András születendő fiának.

Potthast 2792.sz.

70 **1206. jún. 7.**

III. Ince pápa II. Andrásnak. Berthold kalocsai kinevezését nem teljesítheti, de törvényes korának és tudásának kérdését a salzburgi érsekkel és préposttal megvizsgáltatja.

Potthast 2793.sz.

71 **1206. júl. 7.**

III. Ince pápa kánoni tisztázás nélkül felmenti Calanus pécsi püspököt a fajtalanság vádjáról.¹

Potthast 2837.sz.

1. Vö. X 2,23,15 és 5,34,12.

72 **1206.**

Pannonhalma oklevele arról, hogy a béli apát János esztergomi érsek előtt a szüzi földet visszaperelte a veszprémi vár népeitől.

Pannh. VIII.278.

73 **1207. febr. 13.**

III. Ince pápa a ciszterciekkel hatalmaskodó koronciókat kiközösített.

Ub.Burgl. I.46.

74 **1207. febr. 13.**

III. Ince pápa a 73.sz. oklevélben küldött bíráival visszahelyezteti az Aianus fiaitól és társaitól megfosztott cisztercieket.

Ub.Burgl. I.46.

75 **1207. márc. 6.**

III. Ince pápa az esztergomi érseknek és az

esztergomi egyházmegye papságának. Alkalmazzanak egyházi fenyítéket a borsmonostori cisztercieket megsértők ellen.

Ub.Burgl. I.48.

76 **1207. ápr. 5.**

III. Ince pápa II. András királynak. A salzburgi érsek és társai vizsgálata alapján megtagadja, hogy (a kalocsai érsekké választandó) Bertholdot megerősítése előtt még tovább taníttassa a teológiában és a kánonjogban.

Potthast 3073.sz.

77 **1207. dec. 24.**

III. Ince pápa Berthold kalocsai érseknek. Mivel a kanonokok ismét posztulálták és kellő tudása is megvan, *legatus*ával, Gergely bíborossal érsekké választását kihirdetteti.

Potthast 3252.sz.

78 **1208. ápr. 13.**

III. Ince pápa a veszprémi püspökkel (Róbert) és a zirci apáttal kiadatja Andronicus nemestől anyja, Margit asszony hitbérét a jeruzsálemi ispotályosoknak (= johanniták).

Mon.Vespr. I.17.

79 **1209. jan. 21.**

III. Ince pápa II. András királynak. A tudatlan Berthold kalocsai érsek tanulni Vicenzába ment; térjen haza és otthon tanuljon, különben a pápa másként intézkedik.

Potthast 3617.sz.

80 **1209. márc. 7.**

III. Ince pápa Kalanda veszprémi püspöknek és a zirci apátnak. Szorítsák rá a győri püspököt, hogy az ispotályosok (= johanniták) szolgáitól ne szedjen be tizedet.

Mon.Vespr. I.18.

81 **1209. márc. 22.**

III. Ince pápa a magyar papságnak. Tiltsa el

kiközösítés terhével, hogy az ispotályosok (= johanniták) népeit saját művelésű földjeik után tizedeljék.

Potthast 3341.sz.

82 **1209. máj. 15.**

III. Ince pápa Lukács érsek esetét idézve ismét biztosítja az esztergomi érsek királykronázási jogát.

Mon.Strig. I.187.

83 **1210.**

Uriás pannonhalmi és Gilbert somogyvári apát tizedperüket János esztergomi érsek és Tiborc ispán békebírák közbejöttével egyezséggel zárják le.

Pannh. I.616.

84 **1211. jan. 26.**

III. Ince pápa Róbert veszprémi püspök és a szentábrahádi (Ráckeve) szerzetesek tizedperében bírákat rendel.

Mon.Vespr. I.19.

85 **1211. febr. 12. előtt**

Az esztergomi és a kalocsai érsek megegyeznek a királykronázás és a királyi tisztek fölötti joghatóság tárgyában.

Mon.Vespr. I.21.

86 **1211. febr. 12.**

III. Ince pápa elzárkózik a 85.sz. alatti egyezés megerősítésétől.

Mon.Vespr. I.20.

87 **1211. júl. 15.**

III. Ince pápa II. András királynak. Az egyezséget szívesen veszi, de a pápai *privilegium* értelmezését fenntartja magának.

Potthast 4282.sz.

88 **1212. febr. 3.**

III. Ince pápa jóváhagyja azt az egyezséget,

amely az esztergomi és a kalocsai érsek között jött létre.

Fejér III/1.128.

89 **1212. márc. 3.**

III. Ince pápa Uriás pannonhalmi apát és Róbert veszprémi püspök tizedperében bírákat rendel.¹

Mon.Vespr. I.23.

1. Csonkán, X 2.26,19.

90 **1212.**

II. András király a kapornaki monostor kegyuraságát Benz comes fiainak ítéli.

Mon.Strig. I.201.

91 **1212. — 1235.**

II. András király biztosítja az óbudai prépost (Roland) joghatóságát.

Bp.okl.eml. 12.

92 **1213. tavaszán**

Berthold kalocsai érsek hagyatéki ügyben Pannonhalmra javára ítél, mint a monostor bírāja (iudex ac defensor).

Pannh. I.624.

93 **1213. máj. 26.**

III. Ince pápa Róbert veszprémi püspök és az esztergomi káptalan tizedperében meghagyja küldött bírának, hogy a káptalan kifogásai ellenére is járjanak el, döntsenek és hozzanak ítéletet.

Mon.Vespr. I.26.

94 **1213.**

Vilmos erdélyi püspök a Barcaság tizedét átengedi az ottani ispotályosoknak (= johanniták), de e klerikusok bűnügyeit fenntartja magának.¹

Z.-W. I.16.

1. 1218. ápr. 19-én erősítette meg III. Honorius pápa, lásd: *Z.-W. I.16.*

- 95** **1213.**
Mérgezési esetek a váradi *regestrumból*.
Reg. Var. 6, 12, 33, 35, 55.sz.
- 96** **1213.**
Házassági és nőekkel kapcsolatos ügyek a váradi *regestrumból*.
Reg. Var. 23, 66.sz.
- 97** **1213.**
Egyháziak követelési pereit a váradi *regestrumból*.
Reg. Var. 30, 43.sz.
- 98** **1213.**
Emberölési vád alesperes előtt a váradi *regestrumból*.
Reg. Var. 67.sz.
- 99** **1213.**
Menedékjog (asylum) esetei a váradi *regestrumból*.
Reg. Var. 20, 38, 54.sz.
- 100** **1214. jan. 7.**
III. Ince pápa János esztergomi érseknek és minden magyar püspöknek. A Berthold kalocsai érsek és klerikusai ellen kezdet emelő magyarokat közösítsék ki.
Poththast 4871.sz.
- 101** **1214. máj. 5.**
III. Ince pápa a pannonhalmi apát és az esztergomi érsek a salai (deáki) emberek tizedeinek perében bírakat küld.
Pannh. I. 630.
- 102** **1214.**
II. András király kéri III. Ince pápától Kálmán fia halicsi királlyá való felkenését, egyúttal biztosítja az esztergomi érsek joghatóságát a királyi tisztek fölött.
Mon. Vespr. I. 28.
- 103** **1214.**
Mérgezés és más gonosztettek (maleficia) ügyei a váradi *regestrumból*.
Reg. Var. 75, 94, 124, 140.sz.
- 104** **1215. máj. 6.**
III. Ince pápa a küldött bíró veszprémi püspök elleni kiközösítést érintő kifogás miatt elakadt ügyet más küldött bírakra bízta, vagy a zsinatra rendeli fel.
Pannh. I. 631.
- 105** **1215. máj. 6.**
Egyháziak büntetőkeresetei és birtokpereit a váradi *regestrumból*.
Reg. Var. 89, 97.sz.
- 106** **1215. szept. 9.**
III. Ince pápa ítél a pannonhalmi apát és a veszprémi püspök tizedperében.
Pannh. I. 634.
- 107** **1215.**
III. Ince pápa tanúkihallgatást rendel az esztergomi és a kalocsai érsek perében.
Mon. Strig. I. 209.
- 108** **1215.**
III. Ince pápa bírakat rendel a kalocsai érsek és a székesfehérvári prépostság három faluról folyó perében.
Mon. Vespr. I. 34.
- 109** **1215.**
Herveus somogyvári apát és szerzetesei pápai küldött bírák előtt ígéretet tesznek arra, hogy a pannonhalmi apátságot a birtokaikon élő népeiktől járó tized szedésében a jövőben nem fogják akadályozni.
Pannh. I. 632.
- 110** **1215.**
A győri püspök és bírótársai tanúsítják a so-

mogyvári apát 109.sz. alatt jelzett ígérétét.
Pannh. I.632.

111 **1215.**
Nőkkel kapcsolatos ügyek a váradi *regist-*
rumból.
Reg. Var. 125, 144, 145.sz.

112 **1216. ápr. 11.**
Pelagius albanói püspök és István bíboros,
mint pápai *cognitores* írásba foglalják Róbert
veszprémi püspök és János esztergomi érsek
egyezségét a királyné koronázásában és jogha-
tósági perükben.
Mon. Vespri. I.35.

113 **1216. ápr. 20.**
III. Ince pápa Uriás pannonhalmi apát és az
ispotályosok (= johanniták) tizedperében bírá-
kat küld.
Pannh. I.638.

114 **1216. máj. 14.**
III. Ince pápa János esztergomi érsek és a pan-
nonhalmi apátság Sala és Vág faluban járó ti-
zedeinek perében bírakat küld.
Pannh. I.639.

115 **1216. jún. 13.**
III. Ince pápa Uriás pannonhalmi apátnak:
megerősíti joghatóságát.
Pannh. I.640.

116 **1216.**
Mérgezési ügyben tisztázás Paldus alesperes
előtt a váradi *registrumból.*
Reg. Var. 156.sz.

117 **1217.**
Tüzesvas-próba nővér tisztességéért a váradi
registrumból.
Reg. Var. 169.sz.

118 **1218. jan. 22.**
III. Honorius pápa Pannonhalmának a pilisi
ciszterci apát és szerzetesei ellen indított perét
új küldött bírakra bízta.
Pannh. I.643.

119 **1218. febr. 1.**
III. Honorius pápa Pannonhalma és Róbert
veszprémi püspök tizedperében bírakat küld.
Pannh. I.644.

120 **1218. márc. 3.**
III. Honorius pápa Róbert veszprémi püspö-
köt Uriás pannonhalmi apáttal kötött egyezsé-
gével együtt Rómába idézteti.
Mon. Vespri. I.42.

121 **1218. márc. 20.**
III. Honorius pápa a pannonhalmi és a székes-
fehérvári örkanonok közti perben új bírakat
rendel.
Mon. Vespri. I.43.

122 **1218. máj. 15.**
III. Honorius pápa a váci káptalannak Jakab
váci püspök elleni panaszára bírakat rendel.
Potthast 5795.sz.

123 **1218. nov. 23.**
III. Honorius pápa Uriás pannonhalmi apát-
nak és a konventnek a nagyhalmi besenyők
népei elleni bortized-panasza tárgyában bírá-
kat rendel.
Pannh. I.645.

124 **1219. márc. 28.**
III. Honorius pápa a Pannonhalma és Róbert
veszprémi püspök közti egyezés megsemmi-
sítése ügyében bírakat rendel.
Fejér VII/5.220.

125 **1219.**
Mérgezési, házassági és vegyes büntetőper a

várad *regestrumból*.

Reg. Var. 183, 211, 215.sz.

126 **1220. aug. 11.**

III. Honorius pápa az esztergomi érsekhez és a magyarországi püspökökhöz: kéri, hogy védjék meg a személyes pápai védelembe vett magyar királynét javai és jogai birtokában, minden támadással szemben.

Pothast 6328.sz.

127 **1220. nov. 23.**

III. Honorius pápa Konstancia császárnénak (Imre magyar király özvegye) II. András király elleni panasza tárgyában bírákat rendel.

Pothast 6409.sz.

128 **1220. dec. 5.**

III. Honorius pápa a 127. számban említett bíráknak: kényszerítsék II. András királyt a Konstancia császárnénak járó 12000 márka hitbér kifizetésére.

Pothast 6428.sz.

129 **1220. dec. 15.**

III. Honorius pápa a várad püspök tartozásáért a paviai polgárok által kifosztott csanádi püspöknek elégtételt rendel.

Pothast 6443.sz.

130 **1220.**

Püspök előtti per hagyaték tárgyában a várad *regestrumból*.

Reg. Var. 267.sz.

131 **1220.**

Menedékjog (asylum) esetei a várad *regestrumból*.

Reg. Var. 235, 240, 257, 263, 269.sz.

132 **1221. jan. 2.**

III. Honorius pápa Pannonhalma és a zágrábi püspök és káptalan tizedperében ismételt bí-

rákat rendel.

Pannh. 1.648.

133 **1221. márc. 11.**

III. Honorius pápa a garamszentbenedeki apát és János esztergomi érsek közötti per tárgyalására bírákat rendel.

Mon.Strig. 1.227.

134 **1221. ápr. 19.**

III. Honorius pápa a pécsi püspök korhiánnyal való felszentelése miatt megbüntetett János esztergomi érseket feloldozza.

Pothast 6618.sz.

135 **1221. ápr. 20.**

III. Honorius pápa János esztergomi érseknek adócsalás miatt kiközösített hívei feloldozását megengedi.

Pothast 6622.sz.

136 **1221. ápr. 23.**

III. Honorius pápa megtiltja, hogy a pozsonyi prépost kiközösített vagy tilalom alá vetett híveinek istentiszteletet szolgáltassanak.

Mon.Vespr. 1.53.

137 **1221. ápr. 28.**

III. Honorius pápa II. András királyt a tized kifizetésére és a kiközösítettek kerülésére inti.

Pothast 6640.sz.

138 **1221.**

Házasságtörési per a várad *regestrumból*.

Reg. Var. 307.sz.

139 **1221.**

Menedékjog (asylum) esetei a várad *regestrumból*.

Reg. Var. 286, 296, 306.sz.

140 **1222. jan. 21.**
III. Honorius pápa a javadalmától megfosztott
Gottfrid aradi prépost ügyében ismételt bírá-
kat rendel.

Potthast 6775.sz.

141 **1222. ápr. 30.**
III. Honorius pápa az ispotályosok (= johanni-
ták) perjele és a szekszárdi apát tizedperében
bírákat rendel.

Potthast 6818.sz.

142 **1222. máj. 22.**
III. Honorius pápa a kiskorúsága alatt kötött
házasságtól visszalépni akaró Béla ifj. király
ügyében bírákat rendel.

Potthast 6845.sz.

143 **1222. jún. 21.**
III. Honorius pápa az erdélyi püspök által el-
pusztított kolozsmonostori kiváltságok (privi-
legia) ügyében bírákat rendel.
Z.-W. I.21.

144 **1222. júl. 7.**
III. Honorius pápa Yoles királyné személyét és
hitbérét Szent Péter védelme alá veszi.

Potthast 6875.sz.

145 **1222. júl. 28.**
Róbert veszprémi püspök előtt Modor özve-
gye férje osztályosaitól követelte hitbérét (pe-
tivisset coram nobis a consanguineis mariti sui
scilicet Salomone et Corrado dotem suam), és
ezek egyezség alapján 3 ezüst márkát és egy
fertót fizettek neki. *Sed quia iustum est, ut dos
ipsi persolvatur de bonis eius, ad quem ipsa
hereditas est devoluta, et dicto Modor sine
herede decedente bona ipsa ad fratrem suum
Suna essent devoluta*, a fizető atyafiak Suna
birtokából negyven hold földet, egy szőlőt és
egy ligetet kaptak úgy, hogy ha Suna fiai a 3
1/4 márkát megfizetik, a földet, szőlőt és lige-

tet visszakapják, s egyik sem követelhet sem-
mit a másiktól.

DI 40004.

146 **1222. dec. 6. után**
A győri káptalan oklevele, melyben Jácint ki-
rályi poroszló bevallja, hogy a pannonhalmi
apát és a mosoni várjobbágyok közti perben
Nyulas helységet az apátnak ítélte Salamon ud-
varispán, mert a várjobbágyok nem esküdtek
meg a szent-királytól nyert szabadságukra.
Pannh. I.657.

147 **1222. dec. 15.**
III. Honorius pápa M. váci esperes ellen bírá-
kat rendel.

Potthast 6899.sz.

148 **1222.**
Hitbérper Sándor váradai püspök és *oecono-*
musa előtt a váradai *regestrumból*.
Reg.Var. 340.sz.

149 **1223. jan. 31.**
III. Honorius pápa Kald fia: Gergely és az ara-
di prépost egyezségének végrehajtására bírákat
rendel.

Mon.Vespr. I.57.

150 **1223. ápr. 11.**
III. Honorius pápa a fenti ügy (149.sz.) bí-
ráinak: adassanak elégtételt a királlyal a ká-
rosultnak, különben a bizonyítás alapján tegye-
nek jelentést.
Theiner I.39.

151 **1223. júl. 11.**
III. Honorius pápa a csázmái káptalannak a
zágrábi püspök elleni hatalmaskodási perében
újabb határnapot tűz.
Mon.Vespr. I.59.

152 **1223. dec. 12.**
III. Honorius pápa Raynaldus erdélyi püspöknek: a barcasági papok ellen hozott jogtalan ítéleteit vonja vissza.

Theiner I. 43.

153 **1224. febr. 3.**
III. Honorius pápa az esztergomi érseknek: a pannonhalmi bencés apátság konventjének a zágrábi egyház, továbbá a fejérvári és veszprémi prépost, valamint a káptalan elleni pereiben az ügy eldöntésére rendelt bírának hagyja meg az eljárást, különben határidőre idézze őket Rómába.

Mon. Vespr. I. 60.

154 **1224. március 11.**
III. Honorius pápa a borsmonostori ciszterci-
ek és az őket károsító győri egyházmegye
személyek perében bírákat rendel.

Ub. Burgl. I. 93.

155 **1224. ápr. 30.**
III. Honorius pápa a Barcaságot az apostoli
szék joghatósága alá veszi, de a barcasági es-
peres kivételével.

Z.-W. I. 29.

156 **1224. ápr. 30.**
III. Honorius pápa a barcasági esperesnek
büntető joghatóságot biztosít.

Z.-W. I. 32.

157 **1224. dec. 4.**
III. Honorius pápa a magyar király ellen jog-
sértést (iniuria) elkövető esztergomi prépost
ellen vizsgálatot rendel és maga kíván bünte-
tést kiszabni.

Theiner I. 52.

158 **1225. jan 11.**
III. Honorius pápa Róbert veszprémi püspök
javára a kelenföldi tizedperben újabb bírákat

rendel.

Bp. okl. eml. I. 18.

159 **1225. jan. 19.**
III. Honorius pápa a veszprémi püspök javára
hozott küldött bírói ítéletet megerősíti.

Theiner I. 52.

160 **1225. febr. 13.**
III. Honorius pápa a magyarországi érsekek-
nek és püspököknek: az évi káptalanba gyűlt
bencések fölött elnökeiknek büntető jogható-
ságot biztosít.

Pannh. I. 663.

161 **1225. márc. 10.**
III. Honorius pápa a Pannonhalmától elvett
küszénhegyi apátság és Abda-sziget visszaadá-
sa ügyében végrehajtókat rendel.

Pannh. I. 667.

162 **1225. máj. 15.**
III. Honorius pápa a kalocsai érseknek a ke-
resztesek számára feloldozási engedélyt ad.

Theiner I. 55.

163 **1225. máj. 19.**
III. Honorius pápa az ispotályosoknak (=
johanniták) a szentléleki apát elleni birtokperé-
ben új bírákat rendel.

Mon. Vespr. I. 65.

164 **1225. máj. 26.**
III. Honorius pápa megerősíti a pannonhalmi
apátnak a szerzetesek fölötti joghatóságát.

Theiner I. 56.

165 **1225. máj. 28.**
III. Honorius pápa a magyar ispotályosok (=
johanniták) és a pannonhalmi apát közötti ti-
zedpert ismételten küldött bírakra bizza.

Theiner I. 57.

166 **1225. jún. 12.**
III. Honorius pápa a barcasági német lovagrend károsítása tárgyában keletkezett ügyben bírakat rendel.

Z.-W. I.38.

167 **1225. szept. 1.**
III. Honorius pápa a fenti bírának: a rájuk bízott ügyet személyesen vizsgálják meg.

Z.-W. I.40.

168 **1225. szept. 16.**
III. Honorius pápa a veszprémi püspök és a magyarországi ispotályosok (= johanniták) perében újabb bírakat rendel.

Mon. Vespr. I.66.

169 **1226. febr. 17.**
III. Honorius pápa bírakat rendel András király megintésére, hogy az országból kiűzött német lovagrendet fogadja vissza.

Z.-W. I.46.

170 **1226. febr. 23.**
A pannonhalmi apát és a fehérvári megcsurgói ispotályosok (= johanniták) választott bíróságban egyeznek meg.

Pannh. I.672.

171 **1226. júl. 4.**
III. Honorius pápa Pannonhalmának a zágrábi püspök és káptalan elleni tizedperében újabb bírakat rendel.

Theiner I.69.

172 **1226. júl. 11.**
III. Honorius pápa a pannonhalmi konvent és a veszprémi káptalan tizedperében újabb bírakat rendel.

Pannh. I.673.

173 **1226.**
A ciszterci egyetemes káptalan határozata a jö-

vendőmondás (sortilegium) büntetéséről.
Ub.Burgl. I.112.

174 **1226. — 1239.**
A IV. Béla király előtt folyó perben az esztergomi egyház esküdt tanúi megemlékeznek a polgárok bizonyos adótartozás (tributum) miatti kiközösítéséről.
Bp.okl.eml. I.60.

175 **1227. jan. 11.**
III. Honorius pápa az esztergomi érseknek: a kereszteseket fenytékkal is sürgesse gyorsabb átvonulásra.
Mon.Strig. I.262.

176 **1227. jan. 15.**
III. Honorius pápa Jánost, Margit konstantinápolyi császárné fiát a kereszteshadjárat ígéretének teljesítésére szorítja, és bírakat rendel ellene.
Theiner I.72.

177 **1227. febr. 12.**
III. Honorius pápa az A. aradi prépost és Johannes Caputius *subdiaconus* és pápai káplán közt az aradi prépostságról létrejött egyezséget megerősíti.
Theiner I.72.

178 **1227. aug. 20.**
IX. Gergely pápa a pannonhalmi apátság és a székesfehérvári konvent tizedperében a létrejött peregyezséget küldött bírák útján végrehajtatja.
Pannh. I.683.

179 **1227. aug. 21.**
IX. Gergely pápa a pannonhalmi apátság és Demeter Győr vármegyei ispán perében bírakat rendel.
Pannh. I.684.

180 **1227. szept. 15.**
IX. Gergely pápa a Pannonhalmi és az esztergomi érsek (előbb veszprémi püspök) közt egy kápolna felgyújtása miatti perben újabb bírakat rendel.
Mon. Vespr. I. 78.

181 **1228. ápr. 29.**
IX. Gergely pápa Pannonhalmi és a veszprémi káptalan perében a hanyag bírák ellen intézkedik.
Pannh. I. 687.

182 **1228. (?)**
A pannonhalmi apát és konvent keresetlevele (libellus) a fenti (181.sz.) perben.
Pannh. I. 691.

183 **1228. márc. 21.**
IX. Gergely pápa az esztergomi érseket a kunok elleni keresztesek feloldozására hatalmazza fel.
Theiner I. 88.

184 **1228. júl. 8.**
IX. Gergely pápa Pannonhalmának a Demeter ispánnal és Fábián lovaggal folyó perében bírakat rendel.
Pannh. I. 688.

185 **1228. dec. 30.**
IX. Gergely pápa a kalocsai érseknek: megerősíti azt a jogot, hogy a klerikusok nem kötelesek a világi bíróság elé állni.
Fejér III/2. 314.

186 **1228.**
A veszprémi káptalan oklevele tanúsítja az Ajka falubeli István feleségének egyezségét hitbére ügyében.
Wenzel VI. 462.

187 **1229. febr. 15.**
A pannonhalmi apát és konventje a veszprémi préposttal választott bíróságban egyezik meg.
Pannh. I. 692.

188 **1229. júl. 5.**
Egyed pápai káplán egyezséget hoz létre Pannonhalmi és a székesfehérvári káptalan tizedperében.
Pannh. I. 696.

189 **1229. jún. 1.**
IX. Gergely pápa Pannonhalmi és György fia: Dénes laikus ingókeresetében a váci püspököt bírónak rendeli.
Wenzel I. 265.

190 **1229. szept. 13.**
IX. Gergely pápa a kun püspöknek kunjai számára feloldozási engedélyt ad.
Theiner I. 90.

191 **1229.**
Heraclius váradi *oeconomus* eldönti a Zobodiani-i (Kötegyán) egyház kegyurai és torlói közötti pert azok szolgáltatásai tárgyában.
Reg. Var. 361.sz.

192 **1230. jan. 27.**
IX. Gergely pápa S. betisi esperes kérésére a neki pápai parancs alapján járó javadalmat (beneficium) vé(le)tlen emberölése dacára kiadatja.
Theiner I. 91.

193 **1230. márc. 15.**
IX. Gergely pápa Pannonhalmi és az esztergom-szenttamási prépost perében gyanús bíró miatti kifogásra más bírót rendel.
Pannh. I. 699.

194 **1230. márc. 22.**
IX. Gergely pápa a borsmonostori ciszterciek

panaszára az ellenük támadók szigorú megbüntetését rendeli, a feloldozást magának tartva fenn.

Ub.Burgl. I.120.

195 **1230. ápr. 19.**

IX. Gergely pápa megerősíti a bakonybéli apátság kiváltságait, s megsértőit hivatal- és becsületvesztéssel sújtja.

Pannh. VIII.279.

196 **1230. május.**

Kálmán szlavón herceg előtt Ugrin kalocsai érsek, István zágrábi püspök és káptalana a magyarországi és szlavóniai templomosokkal egyezsége lépnek.

Fejér III/2.218.

197 **1230. máj. 14.**

IX. Gergely pápa P. pápai *subdiaconus* panaszára javadalmi ügyében újabb bíróvá teszi Egyed pápai káplánt.

Theiner I.92.

198 **1230. júl. 24.**

Egyed pápai káplán bírótársaival Pannonhalma és a veszprémi káptalan között egyezséget hoz létre.

Pannh. I.699.

199 **1230. szept. 29.**

Domokos comes és testvérei az anyjuk hitbéréért és jegyajándékáért a veszprémi püspök előtt Imre fiai ellen indult perüket egyezséggel zárják le.

Wenzel VI.493.

200 **1231. febr. 26.**

IX. Gergely pápa megerősíti az esztergomi érsek joghatóságát a királyi tisztek fölött.

Z.-W. I.50.

201 **1231. márc. 3.**

IX. Gergely pápa az esztergomi érseknek: Magyarországon az egyház joghatóságát megsértik, még a házassági ügyeket is világi bírák ítélik meg; e visszaéléseket egyházi fenytéssel akadályozza meg.

Theiner I.94.

202 **1231. ápr. 18.**

Egyed pápai *subdiaconus* és káplán előtt Pannonhalma bizonyos falvak tizedei tárgyában egyezsége lép a veszprémi káptalannal.

Mon. Vespr. IV.307.

203 **1231. máj. 7.**

IX. Gergely pápa a pannonhalmi apátnak a verekedő és szentségáruló (simoniacus) szerzetesek ügyében feloldozási engedélyt ad.

Pannh. I.703.

204 **1231. közepe táján**

Egyed pápai káplán a pannonhalmi apát és Fábián nemes perében végrehajtókat rendel.

Pannh. I.703.

205 **1231. júl. 8. előtt**

Kálmán szlavón herceg pápai küldött bírák döntése alapján visszaadja a tartományában levő templomosok javait.

Theiner I.98.

206 **1231. aug. 28.**

IX. Gergely pápa néhai Lukács esztergomi érsek életéről és csodáiról vizsgálatot rendel.

Theiner I.99.

207 **1231. okt. 20.**

IX. Gergely pápa a pannonhalmi apát és a fehérvári káptalan bírói ítéletét (arbitrium) megsemmisítve újabb bírákat rendel.

Pannh. I.706.

208 **1231. nov. 11.**
IX. Gergely pápa a pannonhalmi konventnek a pilisi konventtel folyt tizedperében ítélet (arbitrium) után bírákat rendel.

Pannh. I.707.

209 **1231. dec. 25. után**
Egyed pápai káplán megbízottai Fábián nemeknek határnapot tűztek ki, de ez a bíró illetékességét nem ismeri el és a pápához felbbez.

Pannh. I.709.

210 **1231.**
Bertalan veszprémi püspök Cherner kenesei kegyúr felesége javára tett rendelkezését írásba foglalja.

Dl 165. = Wenzel VI.499.

211 **1231.**
Tamás esztergomi prépost és káptalana írásba foglalja Beáta asszony elismerését István barsi esperes poroszlója előtt a Füsieknél hitbére és első férjétől való leánya negyedéért.

Fejér III/2.490.

212 **1232. márc. 20.**
IX. Gergely pápa Ugrin kalocsai érseknek: az újonnan felállított szerémi püspökség ordináriusának joghatóságát sértő szerémi esperest szorítsa korlátainak betartására.

Theiner I.103.

213 **1232. máj. 16.**
II. András király panasolja, hogy az esztergomi érsek Magyarországot tilalom (interdictum) alá vetette, az ő *familiárisait* pedig kiközösítéssel sújtotta.

Theiner I.104.

214 **1232. jún. 5.**
IX. Gergely pápa az eretnokségbe esett boszniai püspök bűncselekményének kivizsgálá-

sára bírákat rendel.

Wenzel I.298.

215 **1232. júl. 15.**
IX. Gergely pápa a Pannonhalmi és a veszprémi egyházmegye somogyi esperese között létrejött egyezség megtartására végrehajtókat rendel.

Pannh. I.712.

216 **1232. júl. 22.**
IX. Gergely pápa az esztergomi érseknek: vonja vissza ítéleteit, mert a fenti ügyekben Jakab prenestei püspök, *legatus* fog ítélni.

Theiner I.105.

217 **1232. júl. 23.**
IX. Gergely pápa a pannonhalmi konvent tizedperében létrejött egyezség után megbízottakat rendel, hogy azt tartassák meg.

Theiner I.105.

218 **1232. júl. 22.**
IX. Gergely pápa a pannonhalmi konventnek: a zágrábi püspökkel létrejött egyezséget jóváhagyja.

Pannh. I.712.

219 **1232. aug. 22.**
IX. Gergely pápa II. András királynak: csak a Szentszék külön engedélyével közösinhető ki.

Theiner I.106.

220 **1232. aug. 31.**
IX. Gergely pápa Jakab prenestei püspöknek, *legatusnak*: vizsgálja meg, miért nem adta vissza II. András király a német lovagrendnek a Barcaságot, s adassa vissza nekik.

Z.-W. I.55.

221 **1232. okt. 22.**
IX. Gergely pápa Jakab *legatusnak*: az erdélyi püspökkel szemben makacs kolozsi apátot és

konventet a költségekben marasztalja el.
Z.-W. I.57.

222 **1232.**
Róbert esztergomi érsek előadja II. András király visszaéléseit, amikért országát *interdictum* alá vetette, főbb tanácsosait kiközösítette.¹

Theiner I.108.

1. Átírta 1232. dec.-ben Jakab *legatus*, lásd: *Theiner I.110.*

223 **1232. dec. 23.**
IX. Gergely pápa a váradi püspökválasztás ügyében ismételten bírakat rendel.
Fejér III/2.307.

224 **1232.**
II. András király úgy határoz, hogy Pográny falu népét előző ítélete dacára visszaadja az esztergomi érseknek.
Mon.Strig. I.287.

225 **1233. febr. 17.**
IX. Gergely pápa a *legatus*nak alapos szenttéavatási vizsgálatot rendel.
Fejér III/2.336.

226 **1233. jún. 1.**
Bence salai pap, Egyed *frater* és öt más ügyvéd (*procurator*), másrészt Uriás pannonhalmi apát és több szerzetes lemond minden peréről és jogorvoslatról.
Pannh. I.716.

227 **1233. jún. 6.**
Enoch domonkos és Cognoscens esztergomi kanonok, *doctor legum* ítélete (*arbitrium*) Pannonhalma és népei viszályában.
Pannh. I.718.

228 **1233. aug. 12.**
A 219. számot megismételve IX. Gergely pápa buzdítja II. András királyt, hogy a *legatus* in-

tézkedéseiben nyugodjék meg.
Theiner I.115.

229 **1233. aug. 12.**
IX. Gergely pápa a *legatus*t újabb fenytékek kimondására jogosítja.
Theiner I.116.

230 **1233. aug. 12.**
IX. Gergely pápa a *legatus*nak: a királyt és fiait ne közösítse ki.
Theiner I.116.

231 **1233. szept.**
Bertalan veszprémi püspök a *legatus* előtt elismeri a pannonhalmi konvent jogát a sámsoni kápolnára.
Pannh. I.722.

232 **1233. szept. 11.**
Jakab *legatus* előtt Berillus jobai pap, a Somogy megyei papok ügyvédje és Joanca, a pannonhalmi konvent ügyvédje egyezsége lépnek.
Pannh. I.722.

233 **1233.**
Bertalan veszprémi püspök érvénytelennek jelenti ki Mihály nemes házasságát.
Fejér III/2.330.

234 **1234. jan. 7.**
IX. Gergely pápa a krakkói püspök és az esztergomi prépost tized- és sérelemperének (*iniuria*) kivizsgálására bírakat rendel.
Wenzel XI.271.

235 **1234. jan. 29.**
Jakab *legatus* a Szentlélek egyháza és a hozzá tartozó paloták ügyében Fábián nemes ellen Pannonhalma javára ítél.
Pannh. I.725.

236 **1234. febr. 1.**
IX. Gergely pápa megerősíti az esztergomi érsek és a király között a *legatus* előtt tized-
ügyben létrejött egyezséget.

Theiner I.122.

237 **1234. febr. 2.**
Jakab prenestei püspök, *legatus* a pannonhal-
mi konvent kérésére sommázza Péter ország-
bíró oklevelét a pannonhalmi népek keresete
ügyében.

Pannh. I.728.

238 **1234. febr. 27.**
Jakab *legatus* a megtérő Fábián nemest újabb
kiközösítés fenyegetésével feloldozza.

Pannh. I.729.

239 **1234.**
Jakab nyitrai püspök és Saul nyitrai főesperes
a kalocsai papsághoz: Fábián nemest ismét ki-
közösítettnek jelentik ki, mert a vitás egyházat
nem adta át teljesen.

Pannh. I.734.

240 **1234.**
László országbíró Smaragd mester hagyaték-
ából négy ekényi földet Pannonhalmával
szemben Fábiánnak ítél meg, a Szentlélek-
kápolnát, palotát és kertet kivéve.

Pannh. I.734.

241 **1234. márc. 8.**
Jakab prenestei püspök, *legatus* és bírótársai a
pannonhalmi konvent és a fehérvári kanono-
kok, valamint az ispotályosok (= johanni-ták)
tizedperében mint fogott bírák (arbitr) ítéletet
hoznak.

Pannh. I.730.

242 **1234. márc. 19.**
IX. Gergely pápa a 188.sz. alatti egyezés
végrehajtását rendeli Pannonhalmára javára a

makacs Demeter nemes ellen.

Mon. Vespri. I.98.

243 **1234. júl. 28.**
IX. Gergely pápa az esztergomi érseket II.
András király kiközösítése ügyében engedel-
mességre inti.

Theiner I.126.

244 **1234. júl. 28.**
IX. Gergely pápa II. András királynak: a ki-
közösítő ítélet tárgyában adjon elégtételt.

Theiner I.127.

245 **1234. aug. 15.**
IX. Gergely pápa biztosokat rendel II. András
király feloldozására.

Theiner I.128.

246 **1234. okt. 11.**
IX. Gergely pápa a német lovagrend kiűzése
tárgyában ismételtén bírakat rendel, illetve az
ügyet Rómába rendeli.

Z.-W. I.59.

247 **1234. dec. 15.**
IX. Gergely pápa az esztergomi érseknek: B.
pécsi püspököt a *legatus* kimondotta felfüg-
gesztés alól feloldoztatja.

Theiner I.131.

248 **1234.**
A váradi prépost előtti per egy dusnok visz-
zatartása miatt.

Reg. Var. 379.sz.

249 **1235. febr. 5.**
IX. Gergely pápa Heiligenkreuz és Werner
pesti polgár perében bírakat rendel.

Bp. okl.eml. I.22.

250 **1235. márc. 7.**
IX. Gergely pápa Kálmán szlavón herceget

inti, hogy a Pannonhalmától eltulajdonított somogyi tizedek tárgyában adjon elégtételt.
Pannh. I. 739.

251 **1235. márc. 15.**
IX. Gergely pápa a Pannonhalmát tovább zaklató Fábián nemes ellen bírakat rendel.
Pannh. I. 740.

252 **1235. május 9.**
IX. Gergely pápa a kitért zsidók pannonhalmi segítségének kikényszerítésére biztosokat rendel.
Pannh. I. 742.

253 **1235. jún. 19.**
IX. Gergely pápa a bisztrai apátot megölők és pártolók ellen fenyítékeket rendel.
Theiner I. 144.

254 **1235. júl. 11.**
IX. Gergely pápa az esztergomi és a kalocsai tartomány papságát az egyházi bírói ítéletek végrehajtására inti.
Pannh. I. 742.

255 **1235. júl. 19.**
IX. Gergely pápa a bisztrai apátsággal hatalmaskodó csanádi püspök ellen bírakat rendel.
Theiner I. 132.

256 **1235. júl. 23.**
IX. Gergely pápa Pannonhalma panaszára a makacs vityai emberek kiközösítésének megtartására biztosokat rendel.
Mon. Vespr. I. 100.

257 **1235. aug.**
A 256.sz. alatt kiküldött pápai bírák Bertalan veszprémi püspököt a kiközösítés megtartására szólítják fel.
Mon. Vespr. I. 100.

258 **1235. aug. 25.**
IX. Gergely pápa a kiközösítést megvető Fábián nemes ellen II. András királytól világi kar (brachium seculare) alkalmazását kéri.
Pannh. I. 745.

259 **1235. aug. 31.**
IX. Gergely pápa a király és családja elleni kiközösítést külön engedélyhez köti.
Theiner I. 135.

260 **1235. aug. 31.**
IX. Gergely pápa megtiltja a végrehajtóknak, hogy a Johannes Theutonicus prenestei püspök kiszabta büntetés kihirdetésében eljárjanak.
Theiner I. 136.

261 **1235. aug. 31.**
IX. Gergely pápa meghagyja a király papjainak feloldozását, akik azt hitték, hogy a kiközösítés rájuk nem vonatkozik.
Theiner I. 136.

262 **1235. szept. 17.**
IX. Gergely pápa a garamszentbenedeki apátnak az esztergomi érsek elleni perében bírakat rendel.
Mon. Strig. I. 308.

263 **1235. szept. 26.**
IX. Gergely pápa az esztergomi érsektől kiközösített aradi prépostot feloldoztatja.
Mon. Vespr. I. 101.

264 **1235. nov. 8.**
IX. Gergely pápa az erdélyi püspök és a barcasági papok közti perben a kun püspököt rendeli ismételtlen bíróul.
Z.-W. I. 62.

265 **1235. nov. 13.**
IX. Gergely pápa az erdélyi püspöknek a megyéjébeli egyes papok elleni fellebbezés ügyé-

ben ismételtén bírakat rendel.

Z.-W. I.63.

266 **1235. nov. 17.**

IX. Gergely pápa a bünpártoló kalocsai érsek ellen bírakat rendel.

Pannh. I.746.

267 **1235. nov. 20.**

IX. Gergely pápa az esztergomi érseknek a kiközösítés (excommunicatio) alóli mentességet adományoz.

Theiner I.139.

268 **1235. nov. 20.**

IX. Gergely pápa jóváhagyja az esztergomi érsek büntető ítéleteit.

Theiner I.140.

269 **1235. nov. 22.**

IX. Gergely pápa a Pannonhalma és a fehérvári egyház közti perben fogott bírák hozta ítélet (arbitrium) után bírakat rendel.

Theiner I.140.

270 **1235. dec. 18.**

IX. Gergely pápa az erdélyi püspök és a kolozsmonostori konvent perében a kifogások elbírálására bírakat rendel.

Z.-W. I.64.

271 **1236. jan. 25.**

IX. Gergely pápa a magyar és szlavón templomosoknak Kálmán herceg elleni perében az utóbbit figyelmezteti, hogy az egyezséget tartsa meg.

Theiner I.143.

272 **1236. máj. 24.**

IX. Gergely pápa az esztergomi és kalocsai érseknek, valamint tartományaik püspökeinek (suffraganei) meghagyja, hogy ha Assanus továbbra sem hagy fel Vatacius támogatásával,

akkor kiközösítését (excommunicatio) hirdessék ki.

Theiner I.144.

273 **1236. jún. 19.**

IX. Gergely pápa a bisztrai apát gyilkosainak kiközösítését kihirdetteti, a bűnsegédek után pedig vizsgálatot rendel.

Fejér IV/1.42.

274 **1236. júl. 20.**

IX. Gergely pápa a 271.sz. ügyben IV. Béla király vonakodása esetére tanácsosai ellen fenytékeket rendel.

Theiner I.146.

275 **1236. aug. 25.**

IX. Gergely pápa a váradi püspökválasztás fellebbezett ügyében bizonyítás felvételére megbizottakat rendel.

Theiner I.148.

276 **1236. szept. 3.**

IX. Gergely pápa a bisztrai apátságnak a csanádi prépost és káptalan ellen erőszakosságok miatt indult perében bírakat rendel.

Mon.Vespr. I.105.

277 **1237. máj. 21.**

IX. Gergely pápa a kapornaki bencés apátnak a Bertalan veszprémi püspök elleni panasza kivizsgálására bírakat rendel.

Mon.Vespr. I.107.

278 **1237. szept. 1.**

IX. Gergely pápa a 273.sz. ügyben a betegségére és öregségére hivatkozó csanádi püspök kimentésének kivizsgálását rendeli.

Theiner I.159.

279 **1238.**

Dénes nádor a somogyvári apát és konventje tizedeinek ügyében a pápai küldött bírák ítéle-

te alapján a pannonthalmi konvent javára ítélt.
Pannh. I.761.

280 **1238. febr. 11.**
IX. Gergely pápa az erőszakkal elűzött almásmonostori (Erdély) bencések panaszának orvoslására bírakat rendel.
Theiner I.161.

281 **1238. máj. 18.**
IX. Gergely pápa megerősíti a 277.sz. ügyben létrejött egyezséget.
Mon. Vespr. I.109.

282 **1238. jún. 7.**
IV. Béla király Aszén elleni hadjáratára kéri a kereszteshad kihirdetését; egyben a kiközösítő ítéletek sokaságát panaszolja.
Theiner I.170.

283 **1238. aug. 28.**
IX. Gergely pápa IV. Béla királynak kéri, hogy Pannonthalmát egyházi pereiben támogassa.
Pannh. I.758.

284 **1239. jún. 11.**
IV. Béla király Szatmár fia: Miklós rokonai ellen negyedkeresetük tárgyában Rembaldus de Carumb templomos mester javára ítélt.
Fejér IV/1.146.

285 **1239-1240.**
Csonka oklevelében Bertalan veszprémi püspök ügyvédje előadja okait, amiért Mátyás esztergomi érseket gyanús bírónak tekinti.
Pannh. VIII.284.

286 **1240. febr. 18.**
IX. Gergely pápa a somogyi papok Pannonthalmával kötött egyezségének megtartására megbízottakat rendel.
Pannh. I.788.

287 **1240. márc. 29.**
IX. Gergely pápa a fehérvári kanonokok panaszára prépostjuk, Mihály számos visszaélésének ügyében vizsgálóbiztosokat rendel.
Mon. Vespr. I.111.

288 **1240. okt. 15.**
IX. Gergely pápa bírói hatóságát hangoztatva IV. Béla királytól a Rómában tartandó egyetemes zsinatra követek küldését kéri.
Wenzel II.106.

289 **1240. nov. 15.**
IX. Gergely pápa a 275.sz., a váradi püspök-választás ügyében újabb bírakat rendel.
Theiner I.177.

290 **1241. jún. 17.**
IX. Gergely pápa B. fehérvári prépostnak a tatárjárás idejére perhasztást enged.
Mon. Vespr. I.116.

291 **1243. júl. 13.**
IV. Ince pápa a fehérvári domonkos perjelnek megengedi, hogy három évig felmenthesse a kiközösítés alól azokat, akik egyházakat károsítottak, vagy klerikusokra kezet emeltek.
Mon. Vespr. I.117.

292 **1244. aug. 5.**
IV. Ince pápa megengedi a ferenceseknek, hogy a rendjük hitehagyóit (apostata) bebörtönözzék.
Kubinyi, Árpádkor 20.

293 **1244. nov. 7.**
István esztergomi érsek előtt Berenchi Lőrinc özvegye, egykor Ivánka fia: Tamás felesége követelte hitbérét és hozományát (res secum allatas) Ivánka fia: András mestertől. De az asszony ügyvédje (homo natus) az alperes emberének jelenlétében bevallotta, hogy kiegyeztek; András összesen 15 ezüst márkát fizetett

az asszonynak, s az ügy poroszlójának 2 ezüst márkával tett eleget.

DI 58385. = Fejér IV/1.358.

294 **1244. dec. 20.**

IV. Ince pápa a Pannonhalma és a veszprémi püspök és káptalana közötti perben a tatárok megölte bírák helyett újakat rendel.

Pannh. II.280.

295 **1244. dec. 20.**

IV. Ince pápa IV. Béla királynak: adja viszza Pannonhalmának a tőle elvett falvakat.

Pannh. II.281.

296 **1244. dec. 20.**

IV. Ince pápa az esztergomi és kalocsai érseknek, hogy a 295.sz. ügyben bírják rá a királyt elégtételre.

Pannh. II.282.

297 **1244. dec. 3.**

IV. Ince pápa a veszprémi káptalant károsító világiak ellen bírákat rendel.

Mon. Vesp. IV.305.

298 **1244.**

István esztergomi érsek előtt bizonyos Benedicta hitbéreért pereltek; az érsek elmarasztalta András *comest* 60 márkában, melyet Mihály poroszló előtt a felpereseknek kifizetett.¹

Wenzel VII.180.

1. Perényi Péter országbíró 1422-iki okleveléből.

299 **1245. jan. 2.**

IV. Ince pápa a Pannonhalma és egyes laikusok közt Nelka falu ügyében folyó perben a tatárjárás idején megölt bírák helyett az eljárás folytatására újakat rendel.

Pannh. II.283.

300 **1245. febr. 27.**

IV. Ince pápa IV. Béla királynak és családjá-

nak kiközösítés alóli kiváltságot biztosít.

Theiner I.192.

301 **1245. febr. 28.**

IV. Ince pápa a magyar király egyházi jogainak megsértése ügyében vizsgálóbiztosokat rendel.

Mon. Vesp. I.120.

302 **1245. márc.**

IV. Ince pápa a bolgárok és a kunok földjére utazó ferenceseknek — többek között — bíróági kiváltságokat ad.

Theiner I.194.

303 **1245. aug. 8.**

IV. Ince pápa Simon mester veszprémi *cantornak* a kapornaki apát elleni birtokperében bírákat rendel.

Mon. Vesp. I.12.

304 **1245. aug. 17.**

IV. Ince pápa a veszprémi püspök és a béla-kúti apátnak a budai egyház miatt folyó vitájában bírákat rendel.

Bp. okl.eml. I.43.

305 **1245. aug. 20.**

IV. Ince pápa az egri egyházmegye *rectorai*-nak a püspök, prépost, főesperes és kanonok elleni jövedelemperében ismételt bírákat rendel.

Wagner, Anal.Scep. I.406.

306 **1245. szept. 26.**

IV. Ince pápa a veszprémi püspök és a pannonhalmi apát között kápolnaépítés tárgyában folyó vitában bírákat rendel.

Mon. Vesp. I.122.

307 **1245.**

István országbíró a Trencsén vármegyei Razwag népeinek tizedfizetését az egyezség alap-

ján rendezí.

Wenzel VII. 199.

308 **1246. aug. 13.**
IV. Ince pápa a veszprémi püspök Pannonhalmá elleni panasza tárgyában — többek között: az alperes papokat világi bíróság elé viszik — bírakat rendel.
Mon. Vesper. I. 124.

309 **1246. — 1275.**
M. kemeji főesperes, Lampert egri püspök bírāja (viceiudex) a püspök tekintélyével (auctoritas) meghagyja a széplaki apátnak, hogy a jelen levelet vivő Éliással menjen ki Barcha faluba, nézze meg azokat az ingókat (res), melyeket Éliás szerint atyja az ő távollétében törvénytelenül (illegitime) hagyományozott feleségének, és az asszonyt tiltsa el a velük való rendelkezéstől, amíg a püspök a vitás ügyben nem határoz.
DI 75245.

310 **1247. aug. 7.**
IV. Ince pápa meghagyja Pannonhalmának, hogy fogadja ünnepélyesen és *pallium*mal celebrálni engedje az esztergomi érseket, különben küldött bírák döntsék el a vitát.
Mon. Strig. I. 368.

311 **1247. aug. 7.**
IV. Ince pápa a 310.sz. ügyben az apát vonakodása esetére bírakat rendel.
Mon. Strig. I. 368.

312 **1247. szept. 27.**
IV. Ince pápa a kalocsai érsekség és a pécsi püspökség elhatárolására bírakat rendel.
Mon. Vesper. I. 126.

313 **1248. márc. 2.**
István esztergomi érsek az esztergomi káptalan javára ítél Oltmannus balarádi (Moderdorf)

pap ellen négy kúria tizede tárgyában.
Mon. Strig. I. 371.

314 **1248. aug. 18.**
IV. Ince pápa a veszprémi püspök és a székesfehérvári káptalan meg egyes nemesek budai tizedperében az esztergomi prépostot teszi bíróvá.
Bp. okl. eml. I. 48.

315 **1248. okt. 1.**
IV. Ince pápa Albert zágrábi főesperesnek a szabálytalan zágrábi püspökválasztás elleni panaszára bírakat rendel.
Mon. Vesper. I. 127.

316 **1248. okt. 3.**
IV. Ince pápa felhív minden egyházit, hogy a jeruzsálemi ispotályosok (= johanniták) panaszaí ügyében szolgáltatson elégtételt.
Mon. Strig. I. 378.

317 **1248. — 1265. okt. 28.**
Lampert egri püspök tudatja, hogy Mikót és Andrást, Mike fiait, e levél vivőit feloldozta a kiközösítés alól az egyház szokása szerint (secundum formam ecclesie), miután neki és a sértettnek eleget tettek.
DI 75238.

318 **1249. márc.**
Farkas pécsi prépost a püspök tekintélyével megengedi, hogy a zsenge korában férjhez adott leány szabadon házasodjék.
Pannh. II. 286.

319 **1249. jún. 8.**
IV. Béla király Zábuzló fia: Péter nejének megengedi, hogy a férjétől hitbérként (dos) remélt vagyont, pénzt és más tárgyakat unokáinak hagyja.
Wenzel VII. 285.

320 **1249. jún. 18.**

Artolf győri püspök jóváhagyja a jáki konvent és kegyurai, Trisztán és rokonai perében létrejött egyezséget.

Ub.Burgl. I.225.

321 **1249. júl. 23.**

IV. Ince pápa a templomosok pápai joghatóság alá tartozását biztosítja.

Hazai oklt. 115.

322 **1249. okt. 7.**

IV. Béla király jóváhagyja Péter felesége: Ágnes rendelkezéseit a három faluról, amit hitbérként bír (ab ipso Petro marito suo dotis nomine possidebat).

Wenzel VII.286.

323 **1250. júl. 11.**

IV. Ince pápa az esztergomi érsek és a székesfehérvári káptalan perében biztosokat küld, és jelentést kér Rómába.

Mon.Vespr. I.129.

324 **1251. nov. 30.**

IV. Ince pápa meghagyja az esztergomi érseknek, hogy a nádornak és más uraknak az egyházi javakon való megszállást egyházi fenyíték terhe alatt tiltsa meg.

Mon.Strig. I.387.

325 **1251.**

Zlandus veszprémi püspök tanúsítja, hogy Lörentei János fia: Saul kielégítette János fia: Lörente özvegyét, most Pok nembeli Deta özvegyét hitbére (dos) és hozománya (parapherum) tárgyában.

Dl 40029. = Hazai oklt. 23.

326 **1252. szept. 2.**

IV. Ince pápa a pannonthalmi perjelt és Bartolomeus de Campania váci kanonokot bírálul rendeli, P. mester aquinói püspöknek a

győri püspöktől járó követelése tárgyában.

Pannh. II.289.

327 **1252. dec. 3.**

IV. Ince pápa IV. Béla királynak öt évre megengedi, hogy alattvalóit a pápa vagy *legatusa* csak külön parancs (mandatum) esetén idézze a határokon kívül.

Theiner I.214.

328 **1252. körül**

IV. Béla király Lampert egri püspököt felkéri, vizsgálja meg, hogy néhai Benedek bán leányai akarnak-e megmaradni néhai Osl bán özvegyénél, s ennek megfelelően intézkedjék.

HO VII.43.

329 **1253. ápr. 30.**

Vancsai István prenestei bíboros-püspök a pápa megbízásából dönt a veszprémi püspök és főesperese, másrészt az egyházmegye plébánosai jövedelemlperében.

Mon.Vespr. I.385.

330 **1253. máj. 11.**

IV. Béla király a pápának: jogi érveléssel ismét kéri a kalocsai érsek Esztergomba való áthelyezésének megerősítését.

Mon.Strig. I.530.; Theiner I.232.

331 **1253. jún. 23.**

IV. Ince pápa a bolgárok és kunok földjére utazó domonkosoknak — többek között — bírói kiváltságokat ad.

Theiner I.223.

332 **1253. szept. 4.**

IV. Ince pápa Antalnak és Dénesnek, a magyarországi bencés apátságok képviselőinek *renunciatio* mellett 150 ezüst márka kölcsönt engedélyez.

Theiner I.224.

333 **1253. nov. 18.**
A székesfehérvári prépost megbízott bírái (subdelegatus) ítéletet hoznak a 323.sz. ügyben.

Mon. Vespr. I.134.

334 **1254. márc. 5.**
IV. Ince pápa a bolognai főesperest sienai kereskedőknek az esztergomi érsek 3500 ezüst márka *renunciatio* mellett felvett kölcsönkövetelése ügyében bírónak rendeli.

Wenzel VII.362.

335 **1254. júl. 13.**
IV. Ince pápa a nápolyi választott püspököknek a IV. Béla király és a cseh király ügyében adott felhatalmazását visszavonja.

Theiner I.228.

336 **1254. júl. 18.**
IV. Ince pápa Fülöp zágrábi püspököt egy évre felmenti a Rómában való megjelenés alól.

Theiner I.229.

337 **1254. okt. 2.**
IV. Ince pápa az esztergomi érseket és káptalanát mentesíti az egyházi fenytékek alól.

Wenzel VII.367.

338 **1254. okt. 4.**
IV. Ince pápa a 337. számban engedett kiváltság védelmére bírakat rendel.

Mon. Strig. I.420.

339 **1255. márc. 11.**
Roland nádor tanúsítja Pannonhalmi és a budai Szent Péter-templom egyezségét tizedügyben.

Bp.okl.eml. I.53.

340 **1255. ápr. 24.**
IV. Sándor pápa megerősíti az egri plébánosok jövedelmeinek tárgyában létrejött válasz-

tott bírói ítéletet.

Wenzel VII.390.

341 **1255.**
A király előtt folyó birtokperben felmutatták a pozsonyi káptalan oklevelét, mely szerint István esztergomi érsek megbízottja, Tiborc *comes* ítélete alapján a Karcha falubeli Barabás Martonos özvegyének hitbére és leánya negyede fejében 50 márkát és tizennégy hold földet adott át.

Hazai okl. 32.

342 **1255. febr.-márc.**
IV. Béla király Amadé győri püspök tanácsára ítél a győri kanonokok és alsópapság jövedelemperében.

Wenzel VII.387.

343 **1256. márc. 30.**
IV. Sándor pápa a polosani egyházat felmenti a helyi főesperes joghatósága alól.

Theiner I.235.

344 **1256. júl. 11.**
IV. Sándor pápa a ferenceseket felmenti bírói kiküldetések elvállalása alól.

Kubinyi, Árpádkor 31.

345 **1256. okt. 10.**
IV. Sándor pápa a pannonhalmi apátot felhatalmazza verekedő és engedetlen szerzeteseinek feloldozására.

Pannh. II.296.

346 **1256. dec. 16.**
IV. Béla király megerősíti az esztergomi egyház bírói kiváltságait, különösen a korona hűtlenei elleni joghatóságát.

Z.-W. I.80.

347 **1256.**
Sándor vicebán és zágrábi ispán oklevele a

zágrábi káptalan és a Guri nemzetség tizedpe-
rében létrejött egyezségről.

Tkalčić I. 113.

348 **1257. márc. 5.**

IV. Sándor pápa a Nyulak-szigeti kolostort ki-
veszi az esztergomi érsek joghatósága alól.

Bp. okl. eml. I. 61.

349 **1257. júl. 7.**

IV. Sándor pápa öt évre megengedi, hogy az
esztergomi érseknek ne kelljen felelnie a gya-
núsna vélt zágrábi püspök előtt.

Theiner I. 236.

350 **1258. jan. 27.**

Benedek esztergomi érsek Szebelléb föld egy
jogtalanul elfoglalt részét Rubinus és János
esztergomi polgároktól az esztergomi kápta-
lannak visszaadja.

Mon. Strig. I. 447.

351 **1258. júl. 11.**

IV. Sándor pápa Lanfrancus de Coco volt pá-
pai imokot az esztergomi érsek követeinek pa-
naszára minden javadalmától megfosztja.

Theiner I. 237.

352 **1258. okt. 9.**

A veszprémi káptalan oklevele: a veszprémi
püspök előtti perben Miska *comes* fiai 25 már-
kát fizetnek Margit asszony hitbér- és hozó-
mánykövetelése fejében.

Wenzel II. 312.

353 **1259. máj. 26.**

IV. Sándor pápa az esztergomi érseknek: IV.
Béla királyt az ispotályosoknak (= johanniták)
járó évi 1000 márka megfizetésére szorítsa.

Theiner I. 237.

354 **1259. okt. 14.**

IV. Sándor pápa IV. Béla királyt a pogá-

nyokkal kötendő házasságtól óvja, és az egy-
ház szabadságát védelmezi.

Theiner I. 240.

355 **1259.**

Az esztergomi ispotályos konventjének okle-
vele: Benedek esztergomi érsek ítélete szerint
az esztergomi káptalan emberei a Muslaiak el-
len esküt tartoztak tenni néhai Péter szentgyör-
gyi prépost hagyományáról Ebed föld része
tárgyában, de megegyeznek.

Mon. Strig. I. 456.

356 **1260. ápr. 27.**

IV. Sándor pápa IV. Béla királynak: kénysze-
rítse *familiarisát*, Máté fia: István nemest a
jogtalanul elfoglalt Tata falu visszaadására a
tatai bencés konventnek.

Mon. Vespri. I. 138.

357 **1260. máj. 4.**

IV. Sándor pápa a veszprémi egyházmegye
plébánosainak a püspök és a káptalan elleni
perében fellebbezés után bírákat rendel.

Mon. Vespri. IV. 309.

358 **1260-1298.**

János soproni főesperes Bertalan esperes el-
lene szóló pernyertes ítéletétől szentségárulás
(simonia) és szentségtörés miatt a Szentszék-
hez fellebbez.

Starzer-Redlich 285.

359 **1261.**

Benedek esztergomi érsek káptalanjának Jenő
nevű birtokát a király Szalka nevű földjéért el-
cseréli, de a joghatóságot fenntartja.

Mon. Strig. I. 462.

360 **1261. okt. 5.**

IV. Orbán pápa a győri éneklőkanonokot bí-
róvá teszi Pannonhalmának a csurgói ispo-
tályosok (= johanniták) elleni panasza ügyé-

ben.

Pannh. II.313.

361 **1261. okt. 5.**
IV. Orbán pápa a 360. számban említett kanonokot bírónak teszi Pannonhalma és a fehérvári káptalan perében.
Pannh. II.313.

362 **1261. okt. 5.**
IV. Orbán pápa Pannonhalma és a veszprémi püspök és káptalana perében bírakat rendel.
Pannh. II.314.

363 **1262. okt. 20.**
Lampert egri püspök úgy határoz, hogy a sárosi Szent Jakab-egyházat plébánia rangjára emeli, egyúttal kiveszi a főesperes joghatósága alól.
Wagner, Sáros 460.

364 **1262. máj. 8.**
A tihanyi apát oklevelében a veszprémi egyházmegye papjai elismerik tartozásukat a préposttal, a főesperessel és a káptalannal szemben.
Pannh. X.584.

365 **1262. okt. 28.**
IV. Béla király megerősíti az esztergomi egyház kiváltságait, közöttük népei fölötti joghatóságát.
Mon.Strig. I.473.

366 **1262. dec. 5.**
István ifjabb király egyezsége IV. Béla királlyal, amely egyebek között az egyházi joghatóságot is biztosítja.
Mon.Strig. I.479.

367 **1262.**
Miklós nógrádi főesperes egy joghatósági pert helynöke és más papok tanúsága alapján Be-

rény javára dönt el.
Wenzel III.33.

368 **1263. ápr. 9.**
Fülöp esztergomi érsek a Liptó vármegyei Lipcse templomát kiveszi a főesperes joghatósága alól.
Mon.Strig. III.54.

369 **1263. júl. 14.**
A székesfehérvári káptalan oklevelében Heniz leányági utódait nagyanyjuk hitbére és anyjuk negyede fejében a király előtt perelve 10 márkával kielégíti.
Wenzel VIII.73.

370 **1263. aug. 5.**
IV. Béla király a pápának: vállalja a fenyítékeket, ha a 366.sz. alatti egyezséget megszegné.
Theiner I.244.

371 **1263. szept. 18.**
Jácint hantai prépost, Pál veszprémi püspök *oeconomusa* előtt Henrik fia: Jakab plébánosával bizonyítja egy ősi földre és szőlőre való igényét, és ezt megnyeri.
Wenzel VIII.78.

372 **1263. szept. 19.**
IV. Orbán pápa a pécsi püspök visszaélései miatt vizsgálatot rendel el, amihez biztosokat állít.
Mon.Vespr. I.141.

373 **1263. okt. 3.**
IV. Orbán pápa az esztergomi érseknek a Szentföld adójának (subsidium) összegyűjtése kapcsán feloldozásokra ad engedélyt.
Theiner I.248.

374 **1263. okt. 23.**
IV. Orbán pápa az esztergomi érseknek: a magyarországi kereszteseknek egyházmegyéjü-

kön kívüli idézéstől mentességet biztosít.
Theiner I.251.

375 **1263. dec. 7.**
István prenestei püspök, mint pápai küldött bíró (iudex delegatus) előtt Ireneus győri kánok egyezsége lép a győri püspök ellen a soproni esperesség tárgyában folyó perében.
Theiner I.256.

376 **1264. jan. 2.**
IV. Ince pápa megerősíti a 375.sz. ügyben hozott választott bírósági ítéletet.
Theiner I.256.

377 **1264. jan. 2.**
IV. Orbán pápa a pannonthalmi apátot a 376. számban említett ítélet végrehajtására utasítja.
Theiner I.258.

378 **1264. ápr. 23.**
IV. Orbán pápa az erdélyi püspököknek megengedi az önvédelemből embert ölt István pap feloldozását.
Theiner I.267.

379 **1264. máj. 6.**
Fülöp esztergomi érsek megengedi, hogy a szebeni dékánuság területében elsőfokon a dékán előtt induljon a per.
Z.-W. I.92.

380 **1264. máj. 10.**
IV. Béla király a római kúriában az ország jogai érdekében eljár Sixtus mester esztergomi olvasókanonoknak Hetény földet adja.
Mon.Strig. I.501.

381 **1264. júl. 16.**
IV. Orbán pápa István ifjabb királynak megengedi, hogy anyja elfoglalt várainak visszaadását, különben biztosokat rendel.
Theiner I.275.

382 **1264. júl. 16.**
IV. Orbán pápa István ifjabb királynak megengedi, hogy nővére: Ágnes és két félárva gyermekének elfoglalt várait adja vissza.
Theiner I.276.

383 **1264. aug. 21.**
IV. Orbán pápa a Jób pécsi püspök elleni vizsgálatra kirendelt biztosok költségeiről gondoskodik.
Mon.Vespr. I.149.

384 **1265. jún. 15.**
IV. Kelemen pápa a ferenceseknek megengedi, hogy *legatus* vagy pápai küldött bíró (iudex delegatus) ne sújthassa őket fenytékkal e kiváltságról való külön megemlékezés nélkül.
Kubinyi, Árpádokor 51.

385 **1265.**
Lampert egri püspök megerősíti a Csépan és Bethem, valamint a Gergely, Angélus és Iván között választott bíróság útján kötött egyezséget, mely szerint az előbbieket az utóbbiaknak Been feleségének hitbére és lányainak negyede fejében verségi atyafiaik hozzájárulásával Lök déli felében tizenkét ekényi földet engednek át, s egyben a püspök embere által, a határok megjelölésével be is vezeteti őket.
DI 51041. = Kállay I.7.sz.

386 **1265.**
Amadé győri püspök tanúsítja, hogy Chakan-i Balsam asszony bevallotta az atyja birtokaiból természetjog szerint járó negyede kielégítését.
DI 49589. = Wenzel VIII.132.

387 **1266. jan. 21.**
IV. Kelemen pápa IV. Béla királyt inti, hogy Timótót nemtelen (innobilis) származása ellenére is zágrábi püspököknek ismerje el.
Theiner I.281.

388 **1266. márc. 23.**

A IV. Béla király és fia közötti egyezség biztosítására az esztergomi érsek a megszegő ellen kiközösítő ítéletet hoz.

Mon.Strig. I.535.

389 **1266. jún. 20.**

IV. Kelemen pápa átírja István ifjabb király oklevelét, melyben kiközösítés alatt hozzájárul anyjának IV. Bélától kapott adományához.

Theiner I.283. .

390 **1266. szept. 24.**

IV. Kelemen pápa a pécsi püspök elleni vizsgálatot több más bíró után *penitenciarius*ának és káplánjának, Enecus ferencesnek hagyja meg.

Mon.Vespr. I.154.

391 **1266. okt. 13.**

IV. Kelemen pápa Enecusnak: a vizsgálatok során a pécsi püspök által javadalmuktól megfosztott pécsi egyházmegye papokat helyezze vissza (vö. 390.sz.).

Theiner I.289.

392 **1266. okt. 21.**

IV. Kelemen pápa Enecusnak megengedi, hogy a 390.sz. ügyben a tanúk ellen emelt kifogások megvizsgálását megbízható magyarországi emberre bízza.

Theiner I.290.

393 **1266. dec. 11.**

IV. Kelemen pápa István bács-kalocsai érseké választását a kifogások ellenére megerősíti.

Theiner I.291.

394 **1266. dec. 23.**

Pál veszprémi püspök oklevele: Salamon és rokonai, kikre Salamon felesége hitbére ügyét bízta, sokáig pereskedtek a néhai Jácint hantai prépost, püspöki *oeconomus* előtt Ágoston

mester veszprémi kanonokkal, végül Ágoston mester felmutatta az asszony elengedő oklevelét, s ezért Ágostont fivérével, Pállal együtt feloldozza.

DI 608. = Wenzel VIII.149.

395 **1267. febr. 11.**

IV. Kelemen pápa Dömötör mester pápai káplán püspökké választását három bíboros véleménye alapján megsemmisíti.

Theiner I.293.

396 **1267. febr. 28.**

IV. Kelemen pápa a zágrábi püspöknek hiteli nyújtott sienai kereskedők javára bírót rendel.

Wenzel VIII.175.

397 **1267. máj. 20.¹**

IV. Ince pápa a Nyulak-szigeti apácakolostort a Szentszék oltalmába fogadja, és kiváltságai-
ban megerősíti.

Mon.Vespr. I.157.

1. Helyesen: V. Ince pápa, 1276.

398 **1267. júl. 25.**

István kalocsai érsek, királyi kancellár, Lampert, Jób, Fülöp, Pál, Timót és László püspökök esküvel ígérlik, hogy a király és hívei az Ottokár cseh királlyal kötött béke feltételeit megtartják; a megszegőre *ipso facto* kiközösítést mondanak ki.

Fejér IV/3.423.

399 **1267. szept. 8.**

Pál veszprémi püspök Péter keszi plébános kérésére a Szentszék elé terjeszti a plébániát erőszakkal elfoglalt Albert pap elleni ítéletét.

Pest megye 12.

400 **1267.**

Pál veszprémi püspök, királynéi kancellár Simon hantai prépostot és Hermann kanonokot küldte ki, hogy Kata asszony hitbére és

jegyruhája tárgyában intézkedjenek; ők a környékbeli (provincia) derék férfiak becslése alapján 50 márkát megítéltek, amit az alperes a kapornaki konvent előtt ki is fizetett.

Wenzel VIII.179.

401 **1267.**

IV. Béla király a pannonhalmi apát kérésére meghagyja, hogy a monostor népei fölött csak a király és az bíraskodjék, akit az apát választ. *Pannh. II.331.*

402 **1268. febr. 24.**

IV. Kelemen pápa a titeli monostort a püspöki és érseki joghatóság alól kiveszi.

Mon.Strig. I.546.

403 **1268. szept. 24.**

A magyar főpapok átírják IV. Kelemen pápa oklevelét, mely az egyház szabadságát, különösen a tizedfizetést védelmezi, a magyar törvény dacára.

Wenzel XI. 590.

404 **1269. júl. 22.**

Fülöp esztergomi érsek mint királyi küldött bíró (iudex delegatus) a balahegyi szőlőt Pál papnak ítéli a jogtalanul pereskedő Jakabbal szemben.

Mon.Strig. I.566.

405 **1269. aug. 28.**

Vince nyitrai püspök tanúsítja, hogy Jecencha-i (Trencsén vármegye) Latinus János leánya, Tlyana, Endrédi Endre felesége személyesen urára bízta Urbano sziget egy részére vonatkozó, fivére: Iván elleni perét, melyet szerinte atyja halálos ágyán hagyott rá. Mivel Endre nem tudta felmutatni a végrendeletet, a bíró Ivánnak nyolcadmagával esküt ítélt meg, hogy atyja nem hagyta a birtokrészt leányára; mivel ezt letette, ezt neki ítéli.

DI 40080. = Fejér IV/3.533.

406

1269. okt. 3.

IV. Béla király a veszprémi püspökség javára jóvátenni akarván a sérelmeket, a budai tizedet visszaadja neki, ugyancsak a felhévízi Szent Jakab-egyházat és az új Szent Mária-egyházat, valamint a dörgicsei tizedet.

Bp.okl.eml. I.103.

407

1269. okt. 26.

IV. Béla király Dénes győri püspöknek a kajúri tizedek visszaadását parancsolja a bakonybéli apátságnak.

Pannh. VIII.298.

408

1269. nov. 6.

Az esztergomi káptalan előtt Pornog fia: Sándor nemes bemutatta a káptalan előző levelét, mely szerint Zabrag comes özvegye hitbéréért, leánya (Sándor felesége) negyedéért pert folytatott Zabrag unokája, Mátyás fia: Máté ellen; ezt Fülöp esztergomi érsek előtt folytatták, majd ennek engedélyével derék férfiakra bízta; ezek döntése alapján Máté 14 márkát fizetett: ezért nyugtatták és szavatosságot vállaltak az őt e címen megtámadók ellen. *DI 57066. = HO VII.119.*

409

1269. dec. 8.

Sáros faluban kelt névtelen oklevél rögzíti a Demeter fia: Ronald feleségének, Zolovnai Miklós leányának egyezés alapján történt kielégítését hitbére fejében.

Wenzel VIII.253.

410

1270. márc. 6.

Henrik szlavón bán oklevelében tanúsítja, hogy Petrina maiorja és polgárai egyházi fenytékek után vállalják tizedkötelezettségüket Timót zágrábi püspökkel szemben.

Tkalčić I.149.

411

1270. júl. 6.

Az esztergomi káptalan oklevelében Máté esz-

tergomi örkanonok kiegyezik három esztergomi plébánossal bizonyos gyertyák szolgáltatásáról.

Mon.Strig. I.576.

412 **1270. okt. 10.**

Miklós győri püspök előtt Guersudi Zuna és Hechesumloa-i Dénes fia: Miklós anyósuk, Kopasz özvegye hitbéreért és hozományáért, és feleségeik negyedéért perelve Jáki Keresztéllyel és Mikóval Karachinus prépost levele szerint kiegyeznek.

Fejér VII/4.137.

413 **1271. júl. 3.**

X. Gergely pápa megerősíti V. István király oklevelét, melyben Ottokár cseh királlyal békét köt és megszegése esetére a kiközösítés szankcióját vállalja.

Theiner I.301.

414 **1272. okt. 21.**

Lampert egri püspök a káptalan beleegyezésével kiveszi a sárosi Szent Jakab-egyházat a főesperes joghatósága alól.

Fejér XI.411.

415 **1272.**

X. Gergely pápa küldött bírái tudakozódnak Boldog Margit csodáiról.

Mon.Strig. I.610.

416 **1273. jan. 23.**

X. Gergely pápa az esztergomi érseket bírónak teszi a Szent Jakab-lovagrend védelmére.

Mon.Strig. III.702.

417 **1273. márc. 11.**

X. Gergely pápa az egyetemes zsinat összehívásával egyidőben vizsgálatot rendel az egyházban javításra szoruló dolgokról.

Fejér V/2.66.

418 **1273.**

Mutmerius szepesi prépost végrendeletében egyházi-jogi könyveket is hagyományoz a Szent Márton-egyháznak, s az elidegenítőket kiközösítés alá veti.

Mon.Strig. II.27.

419 **1274. jún. 1.**

X. Gergely pápa a váci püspököt bírónak teszi Pannonhalma és György fia: Dénes követelés-perében.

Pannh. II.342.

420 **1274. jún. 11.**

A székesfehérvári ispotályosok (= johanniták) oklevélben tanúsítják Herbort özvegye, Csikó asszony kielégítését hitbéreért és hozományáért.

Wenzel XII.128.

421 **1274. szept. 26.**

X. Gergely pápa az esztergomi érseknek és tartománya püspökeinek a kereszteshadjárat meghirdetését parancsolja meg és a kereszteseknek bírósági kiváltságokat ad.

Theiner I.317.

422 **1274-1304. jan. 10.**

András egri püspök Jakabot, Tolcsvai Uza szolgáját, aki Tolcsvai István feleségét megsebezte, plébánosok útján egyházi fenytékek terhével elégtételre szólítja fel.

Zichy I.38.

423 **1275.**

András egri püspök hivatalba lépésekor megtudván, hogy káptalanától elődje, Lampert elvette az egyházmegye bortizedét és bizonyos falvakat, ezeket a kánoni büntetésektől félve visszabocsátja.

Fejér V/2.303.

423/a **1276. máj. 20.**
V. Ince pápa oklevelét lásd a 397.sz. alatt.

424 **1277. márc. 13.**
XXI. János pápa az esztergomi érsekké választott Miklós erdélyi prépostot az előző bírák halála miatt személyesen Rómába idézteti.
Theiner I.322.

425 **1278. jan. 27.**
III. Miklós pápa Miklós erdélyi prépostot Péter veszprémi püspökkel szemben haladéktalanul (peremptorie) Rómába idézteti.
Mon. Vespr. II.1.

426 **1278. ápr. 25.**
A budai káptalan előtt Márton premontrei apát Rómához fellebbez, és tiltakozik a Nyulak-szigeti domonkosok hatalmaskodása ellen.
Bp.okl.eml. I.169.

427 **1278. máj. 3.**
Adorján *frater*, a magyar minoriták *ministere* tanúsítja, hogy a Nyulak-szigeten fekvő domonkos apácák és rendje közötti határperben a Szentszékhöz fellebbeztek, de végül Péter domonkos tartományi perjellel békésen meg egyeztek.
Bp.okl.eml. I.170.

428 **1278. jún. 1.**
III. Miklós pápa a már négy pápa előtt folyt 424.sz. pert befejezi úgy, hogy mind Miklós prépost választását, mind a veszprémi püspök kérelmét (postulatio) megsemmisíti.
Mon. Vespr. II.4.

429 **1278. szept. 22.**
III. Miklós pápa részletezi Fülöp fermói püspök, *legatus* jogait, többek között a bíraskodási és feloldozási engedélyeket.
Theiner I.331.

430 **1278. nov. 6.**
Timót zágrábi püspök, Máté nádor és társaik békét hoznak létre Miklós szlavón bán és nemzetsége, valamint István bán és nemzetsége között; a megszegőt a zágrábi püspök kiközösíti.
Blagay 33.

431 **1279. febr. 4.**
A csázmái káptalan oklevelében: Belus fia: István és Mohor *comes* bemutatták Miklós szlavón bán oklevelét, mely szerint Belus fia: Belus mostohaanyja, Mohor *comes* nővére hitbére fejében 20 márkát fizetett.
Wenzel IV.204.

432 **1279. márc. 1.**
Fülöp fermói püspök, pápai *legatus* tudatja, hogy M. szepesi prépost, Merelinus éneklőkanonok és a kanonokok, valamint Márk maior ville de Kalderbach és a falu lakosai barátaik közbejöttével megegyeztek. A felek választotta bírák (arbiter) voltak: Renoldus mester, esztergom-szenttamási prépost, János zágrábi főesperes és Miklós mester szenternyei prépost. A felek meghallgatásuk után ítéletet kérnek vagy egyezséget kötnek (laudum sive arbitrium seu compositionem amicabilem postularunt), a *predium* utáni és a személyi tized tárgyában. Az egyezés megtartását a felek a káptalan és a község nevében is *ad invicem stipulantes promiserunt et iuramento proprio firmaverunt*, a megsértőre kiközösítést szabva. Arnold (a földesúr) is elfogadta és megesküdtött rá. Fülöp ezt pápai tekintéllyel megerősíti.
DI 1033, 71249. (18. századi másolatok) = Fejér V/2.566.

433 **1279. márc. 29.**
Fülöp fermói püspök, *legatus* előtt Csáki Ugryn esztergomi házát Miklós pap büntetése fejében az esztergomi káptalannak engedi át.
Mon.Strig. II.93.

434 **1279. máj. 5.**
Fülöp fermói püspök, *legatus* feltételekkel feloldozza Miklós volt választott esztergomi érseket a kiközösítések alól.

Mon.Strig. II.97.

435 **1279. jún. 23.**
IV. László király oklevele: ünnepélyes esküt tesz a *legatus*, és az összes főpapok és főurak jelenlétében az egyházi szabadságok és a szent-királyok törvényeinek megtartására, és a kunok keresztény hitre térítésére.

Marczali 175.

436 **1279. júl. 1.**
Ladomér váradi püspök a Timót zágrábi püspök által ráruházott hatalmával kiközösítő ítéletet hoz a 430. számban írt egyezséget megszegők ellen.

Blagay 36.

437 **1279. szept. 27.**
Fülöp fermói püspök, *legatus* Timót zágrábi püspök tizedhátralékosaival szemben a verőcei ferences gvárdiánt rendeli bírónak.

Tkalčič I.201.

438 **1279. dec. 9.**
III. Miklós pápa IV. László királynak: Fülöp fermói püspök, *legatus* intézkedéseiben fellebbezése ellenére nyugodjék meg.

Theiner I.342.

439 **1279-1298.**
Ladomér esztergomi érsek megtiltja Angelusnak, a budavári Szűz Mária-egyház plébánosának, hogy Kelement, a budavári Mária Magdolna-templom papját egyházi fenytétkkel sújt-
sa.

Bp.okl.eml. I.324.

440 **1279-1298.**
Ladomér esztergomi érsek előtt Albert és Ke-

lemen a 439.sz. ügyben egyezsége lépnek.
Bp.okl.eml. I.324.

441 **1279-1298.**
Ladomér esztergomi érsek a budavári papok egyezségét ítéletben megerősíti.

Bp.okl.eml. I.325.

442 **1279-1298.**
Ladomér esztergomi érsek előtt: nem engedi a 440.sz. ügyben hozott egyezséget újonnan megtalált oklevelek alapján megmásítani.

Bp.okl.eml. I.326.

443 **1279-1298.**
Ladomér esztergomi érsek kéri Óvári Konrád *comest* és fiát: Jakabot, hogy Simon zobori apátot, akit pécsváradi apátnak megerősített, fogadják szívesen várukba, és védjék meg István barát volt apáttal szemben, aki már ki is lett közösítve (per nos dudum excommunicationis sententia innodatum), és jövedelmeit adassák meg.

DI 47755.

444 **1280. szept. 6.**
Fülöp fermói püspök, *legatus* a zágrábi püspök tizedhátralékosaival szemben a császári prépostot rendeli bírónak.

Tkalčič I.203.

445 **1280. nov. 8.**
Jakab mester császári prépost, *doctor decretorum* Fülöp *legatus*nak jelenti, hogy a 444.sz. értelmében a két falu bíróját és egyenként huszonnégy esküdtjét kiközösítés alá vetette.

Tkalčič I.203.

446 **1280. nov. 9.**
A császári káptalan közjegyzők nem létében jelenti a 445.sz. tartalmát a *legatus*nak.

Fejér V/3.34.

447 **1280.**

IV. László király oklevelében ígéri, hogy az eretnekek ellen hozott pápai jogszabályokat Fülöp *legatus* kérésére megtartatja.

Theiner I.348.

448 **1280.**

Ladomér esztergomi érsek Fülöp *legatus* szóbeli megbízására rendelkezik az Esztergom vármegyei plébánosoknak a veszprémi káptallal szembeni tartozásai ügyében.¹

Wenzel IV.227.

1. Mátyás király 1482. febr. 1-iki oklevelében.

449 **1280.**

Ladomér esztergomi érsek, mint Fülöp *legatus* küldött bírja a makacsul távol maradó Péter veszprémi püspököt elmarasztalja Ágnes veszprémvölgyi apátnő tizedperében.¹

Fejér V/3.514.

1. Csanád érsek 1342-iki átiratában.

450 **1281. ápr. 12.**

Timót zágrábi püspök Miklós bánt és Henrik *comest* hatalmaskodásaik miatt kiközösíti, birtokukat pedig tilalom (*interdictum*) alá veti.

Mon.Strig. II.143.

451 **1281. júl 13.**

Ladomér esztergomi érsek Miklós esztergomi lakos és Mihály közt ítéletet mond Csév tárgyában.

Halaga 58.

452 **1281.**

Simon felperes anyjának, Mihály *comes* feleségének negyedét perelte Detrik *comes* fiaitól, s ezeket többszörös macacsságukért kiközösíti.

DI 1106. = Wenzel IX.303.

453 **1282. nov. 8.**

Elkynus *comes* esztergomi bíró és esküdtei ki-

közösítés után tizenöt hordó bor tized fizetését vállalják a káptalannak.

Mon.Strig. II.156.

454 **1283. márc. 7.**

IV. Márton pápa Arnold kassai oltárigazgató és a székesfehérvári ispotályosok (= johanniták) perében bírakat rendel.

Fejér V/3.331.

455 **1283. ápr. 8.**

A nyitrai káptalan oklevelében a túróci prépost a Vág folyó vámjának harmadát Ladomér esztergomi érsek ítéletének végrehajtása előtt átengedi a zoborhegyi apátnak.

Mon.Strig. II.163.

456 **1283. aug. 14.**

Timót zágrábi püspök előtt Monoszlai Péter, István és Tamás az egymásnak okozott kártételek és emberölések tárgyában kiegyeznek, kiközösítés és becstelenség (*infamia*) terhével.

HO VII.179.

457 **1283.**

A pozsonyi káptalan oklevelében: Domasa sógornője Peech hitbérét követelte Bodó *comest*ől, végül 25 márkában egyeztek meg.

Wenzel IV.260.

458 **1284. febr. 20.**

Ladomér esztergomi érsek András esztergomi prépost, *doctor decretorum* és káptalana, valamint a német, főként bécsi kereskedők közötti perben az utóbbiakat vám fizetésére kötelezi.

Mon.Strig. II.175.

459 **1284. febr. 25.**

Az esztergomi ispotályos (= johannita) konvent előtt Ladomér esztergomi érsek András esztergomi prépost, *doctor decretorum* és konventje tanácsára a néhai Lél Jánostól tizedmulasztás miatt átengedett Zeg föld felét árváinak

visszabocsátja.
Mon.Strig. II.176.

460 **1284. júl. 22.**
A pozsonyi káptalan előtt Rech-i Mátyás és fia: Zolou, akik Tonkus ilkai pap és gyermekei szabadsága ellen Miklós mester pozsonyi prépost előtt pereltek, az utóbbiak szabadságát elismerik, de ezek a perköltséget megtérítik nekik.
Wenzel IV.271.

461 **1285. ápr. 15.**
Ladomér esztergomi érsek előtt András mester esztergomi prépost, *doctor decretorum* és káptalana meg Benedek mester szenttamási prépost, *doctor decretorum* és káptalana közt per folyt az Ebed körüli dunai halászhelyek tárgyában, végül választott bíróság segítségével kiegyeznek: a szenttamásiak minden igényükről lemondanak.
Wenzel IX.429.

462 **1285. jún. 14.**
Ladomér esztergomi érsek előtt a pesti és jenői halászok céhe Gellért óbudai prépostot és a káptalant a hajóvámjog miatt perelte; az érsek a káptalan javára ítélt.
Bp.okl.eml. I.217.

463 **1285. aug. 17.**
Ladomér esztergomi érsek a nyitrai tizedkésbeli tizedszedői és a nyitrai püspök meg káptalana közti tizedperben az utóbbiak javára dönt.
Mon.Strig. II.202.

464 **1286. febr. 9.**
Ladomér esztergomi érsek helybenhagyja a szepesi káptalan és a prépost közti peregyezséget különböző vitakérdéseikben.
Mon.Strig. II.209.

465 **1286. júl. 1.**
IV. László király a komáromi vámot a bakonybéli apátságnak ítéli, s az esztergomi érseket szükség esetén egyházi fenyték alkalmazására szólítja fel.
Pannh. VIII.301.

466 **1288. ápr. 7.**
Az esztergomi káptalan előtt Csekei Paska esztergomi érseki jobbágy fiai, nővérüknek, Sárói Lukács özvegyének nevében elismerik, hogy a Ladomér esztergomi érsek előtt Lukács fiával szemben megítélt hitbér- és hozománykövetelést a fiú elhunyt után Lukács testvérei teljesítették.
HO VIII.257.

467 **1288. máj. 12.**
Ladomér esztergomi érsek előtt Tamás tihanyi apát és Marcellus esztergomi örkanonok a választott bíróság döntését fogadják el.
Mon.Strig. II.243.

468 **1288. júl. 23.**
IV. Miklós pápa Uros szerb királynak egyetemes bírói hatóságát hangoztatja.
Theiner I.361.

469 **1289. febr. 3.**
Ladomér esztergomi érsek tudatja, hogy Jakab szepesi prépost káplánja és ügyvédje (specialis procurator) János szepesi apát következő oklevélét mutatta be neki: kapta az érsek parancsát, hogy Jakab szepesi prépostot idézze meg Miklós mester, Batiz *comes* fivére ellen Symigy falu tizede tárgyában, dec. 10-re az érsek jelenlétére. Ezt meg is tette, de a felek két derék férfival (*probi viri*) együtt személyesen megjelenve febr. 2-ra halasztották perüket. Vállalták, hogy ekkor személyesen vagy ügyvédjeik (*procuratores speciales*) útján bemutatják okleveleiket az érseknek, pervesztés terhével. Bár a prépostért Cunctus pap az oklevelekkel megje-

lent és nyolc napig várt, Miklós mester igazolatlanul távol maradt, ezért őt makacsságért pervesztesnek nyilvánítja, örök hallgatásra kötelezi, és a perben használt okleveleit érvényteleníti.

DI 263061.

470 **1289. máj. 8.**

Ladomér esztergomi érsek Pál esztergomi prépost, *doctor legum* és a káptalan perelte Miklós aranyműves esztergomi polgárt egy földdarab tárgyában; ezt ő papok és esztergomi polgárok vallomása után a káptalannak ítéli.

Mon.Strig. II. 249.

471 **1289. szept. 15.**

Ladomér esztergomi érsek feloldja az egyházi fenytéket azzal a feltétellel, hogy az esztergomi káptalannak járó harmincadot és vámot kifizető bécsi, regensburgi és más idegen polgárokat fogadják csak be a budai polgárok.

Bp.okl.eml. I.247.

472 **1289.**

A pozsonyi káptalan oklevelében Tolnecus és leánya, Aglench perelték Lászlót és fiait Aglench hitbére és hozomány, valamint férje: Sándor leányának negyede tárgyában, végül választott bíróság közbejöttével kiegyeznek, László a követelést 6 márkával elégíti ki.

Wenzel IV.346., IX.504.

473 **1290. júl. 10. előtt**

IV. László király előtt a Nyulak-szigeti apácák perelték az esztergom-szenttamási prépostot és káptalant a pesti vásárjövedelem feléről; a makacs préposttal szemben a király az apácák javára ítélt.

Bp.okl.eml. I.256.

474 **1290. aug. 23.**

IV. Miklós pápa a bécsi skót monostor apátját bírónak teszi a Nyulak-szigeti monostor apácái

és az esztergomi érsek között.

Bp.okl.eml. I.258.

475 **1290. szept. 13.**

IV. Miklós pápa Benvenuto *legatust* vizsgálatra hatalmazza fel arról, hogy IV. László király keresztényként halt-e meg.

Theiner I.369.

476 **1290. nov. 29.**

Ladomér esztergomi érsek Jakab szepesi prépost keresetére a földből származó tized fizetését természetben rendeli el, és a szászoknak való bérbeadást megtiltja.

Mon.Strig. II.273.

477 **1290.**

András egri püspök Kassa polgárait felmenti a főesperes joghatósága és a megöltek márkája alól.

Wenzel V.14.

478 **1290.**

András egri püspök előtt Leusták fia: Mihály és rokonsága, másrészt Leusták fia: Loránd és rokonsága Amadé nádor közbejöttével egyezésre lép tizennégy rokonuk megölése, két kastély felgyújtása és Szőlös várának elfoglalása miatt, kiközösítés terhével, mely alól csak a pápa oldozhat fel.

DI 1300. = Fejér VI/1.69.

479 **1290. — 1300. körül.**

Datum pro memoria ..., hogy Zeden-i István *comes* tanúkat köteles állítani Zeden-i jobbágjai nevében a vasvári káptalan előtt arra, hogy ezek Csepregi Péter leányát törvényesen jegyezték el a *comes servusának*, Lörincnek, s az atyának nem okoztak kárt. Péter meg aznap bizonyítsa, hogy István *comes* jobbágjai ... *violenter et sine consensu mulieris prelibate ... eam receperint et quod in loco privato eam invitam detinuerint* és 2 marka kárt okoztak.

Volumus tamen, quod dicta testium et conditiones personarum singillatim idem capitulum recipere debeat, prout expedit in causa matrimoniali. A felek hamvazószerda nyolcadán jelenjenek meg a káptalan jelentésével. Kelt Szombathelyen.

Hazai okl. 176.

480

1291. jan. 1.

Ladomér esztergomi érsek a Szőgyén magyar falu papja: Miklós és hívei, másrészt a Szőgyén német falu között az utóbbiban épült fakápolna hovatartozásáról ítéletben rendelkezik.

Mon. Strig. II. 276.

481

1291. jún. 3.

Ladomér esztergomi érsek előtt az esztergom-hegyfoki Szent Tamás egyház prépostja: Tamás mester páduai diák és káptalana, valamint a Nyulak- szigeti apácák konventje közt, a de Veteri Pest vámjövedelme miatti perben a király, a tanács, végül választott bíróság ítéleznek és egyezés jön létre.

Dl 1314. = Bp.okl.eml. I.268.; Reg.Arp. II. 3723.sz.

482

1291. aug.-dec.

III. András előtt a Szentemágocs nemzetségbeliek, azaz Tamás boszniai püspök, Mihály nádor, István mester pécsi éneklőkanonok stb. a többi atyafiak nevében is bevallják, hogy Domokos *comes*nek és több rokonuknak, régi viszályaikat megszüntetvén, a békesség kedvéért (*ob dulcedinem et naturalem unionem consanguinitatis*) hatalmat adtak az esztergomi cisztercita monostor fölötti kegyúri jog perlésére (*requirendi in iudicio vel extra iudicium coram quocunque iudice sicut ordinarium ius deposcit*), s ebben pénzzel és igyekezettel segítik őket.

HO VI.374.

483

1291. nov. 3.

IV. Miklós pápa Ladomér esztergomi érseknek meghagyja, hogy az óbudai klarissza konvent panaszát Bunguad János és más laikusok ellen bizonyos gyümölcsök, jövedelmek, pénzüsszegek és ingóságok jogtalan elvonása miatt fellbbezés kizárásával intézze el.

Mon. Vespri. II.15.

484

1291. nov. 10.

Az esztergomi keresztes konvent előtt az esztergomi káptalan és a csuti premontrei konvent Jóna mester érseki tárnokmester előtt meg egyeznek egy földdarab miatti perükben.

Mon. Strig. II.299.

485

1291. után

Benedek veszprémi püspöknek írja László bari főesperes, veszprémi kanonok: *Quanto iura diutius docuistis, tanto subtilius cognovistis, quod est cautum in iure.* Mikor püspökké szentelésekor az író kanonokká tette, hivatalt (stallum) és szavazatot adott neki, de javadalommal nem látta el. Kéri János nógrádi főesperes most üres kápolnáját adományba.

Dl 47767.

486

1292. máj. 6.

Pozsony mester budai kanonok a káptalan nevében panaszt tesz a provinciális zsinaton Ladomér esztergomi érsek és a résztvevők előtt a budai városi hatóság erőszakvétele (*violentia*) miatt.

Bp.okl.eml. I.279.

487

1292.

Ladomér esztergomi érsek mint a Nyulak- szigeti apácáknak pápai védelmezője (*protector*), a népeik fölötti hatóság tárgyában a budai polgárok ellen javukra ítélt.

Bp.okl.eml. I.282.

488 **1292.**

András egri püspök kihirdeti az esztergomi érsek döntését az egri káptalannak Arnold kassai plébánossal és a várossal folyó tizedperében. *Halaga 58.*

489 **1293. jan. 20.**

András győri püspök Csáfordi Péter mesternek és rokonainak Ebed fiai, Izsák-i nemesek ellen Sebe *comes* özvegyének hitbére-hozománya, meg leányai negyede tárgyában eljár, amikor Sitkei Lőrinc tiltakozott, hogy ő Sebének amazknál közelebbi rokona.

DI 68192. = Ub.Burgl. II.277.

490 **1293. szept. 29.**

A pécsi káptalan oklevele a Szentemágocs nembeli Tamás boszniai püspök és testvére: Demeter mester egyezségéről Lőrinc és Filpes mesterekkel egy vitás kapornaki részjóság tárgyában; a megszegőt a püspök — a boszniai püspököt kivéve — kiközösíti.

Wenzel V.85.

491 **1294. júl. 29.**

III. András király az esztergomi káptalan jobbagyaival szemben elkövetett hatalmaskodás miatt kiközösített esztergomi hatóságot és polgárokat, miután az érsek és a káptalan feloldozták őket, a jobbagyokkal szemben minden eljárástól eltiltja.

Df 236 350. = Mon.Strig. II.354.; Reg.Arp. II. 3986.sz.

492 **1294. aug. 29.**

Ladomér esztergomi érsek az ágostonosok kérésére átírja az őket a főesperes és bármely más hatóság alól kiemelő kiváltságot (privilegium).

Mon.Strig. II.361.

493 **1294. szept. 14.**

Ladomér esztergomi érsek a 491.sz. folytatása-

ként az esztergomi mészárosokat kiközösítés alá veti.

Mon.Strig. II.362.

494 **1294. körül**

Az egri püspök ítélete Leuka fia: István özvegye és leánya által Várdai Aladár fia: Lászlótól Rozsályból követelt hitbér, illetve negyed tárgyában.

Zichy XII.4.

495 **1295. okt. 18.**

III. András király a budai káptalan és a budai polgárok perében az esztergomi érseket rendeli bírónak.

DI 106087. = Bp.okl.eml. I.296.; Reg.Arp. II. 4036.sz.

496 **1295. júl. 28.**

VIII. Bonifác pápa a veszprémi püspöknek az esztergomi ispótályos ház elleni, a Szent István-egyházra vonatkozó perben, a zirci apátot rendeli bírónak.

Mon.Vespr. II.16.

497 **1295. okt. 20.**

Ladomér esztergomi érsek a budai káptalannak járó vám tizedbérét kiközösítő ítélettel kényszeríti ki:

Bp.okl.eml. I.296.

498 **1295. okt. 28.**

VIII. Bonifác pápa Miklós székesfehérvári kanonokot feloldozza a halált okozó testi sértés következményei alól.

Mon.Vespr. II.17.

499 **1295. nov. 3.**

Tivadar győri püspök előtt Zalai András leánya, Vági Mike özvegye: Margit asszony, aki-vel kislánya: Amiculus is megjelent, személyesen elismeri, hogy sógora: Vági Sándor fia: Kopasz (dictus) István öt hitbér, jegyajándék

és leánynegyed felől (super medietate dotis sue et rerum suarum paraphernalium ac super medietate quarte filiarum suarum) a szokásjog szerint kielégítette.

DI 65492.

500 **1295. dec. 9.**
Ladomér esztergomi érsek egy *sessionalis* birtokot Miklós aranyművessel szemben az esztergomi káptalannak ítéli, a többi peres kérdést eskü után dönti el.
Mon.Strig. II.380.

501 **1296. jan. 23.**
Ladomér esztergomi érsek János káptalani udvarbíró esküje alapján Miklós aranyművest a bérlettől elesettnek ítéli.
Mon.Strig. II.385.

502 **1296. jún. 18.**
Ladomér esztergomi érsek, mint a budai káptalan és Benedek veszprémi püspök közötti perben többekkel kiküldött pápai bíró (iudex delegatus) előtt a püspök tiltakozik a káptalan mulasztása miatt.
Bp.okl.eml. I.299.

503 **1296. júl. 16.**
Ladomér esztergomi érsek Herbord *comest* a kéthelyi ciszterci apátság tizedhuszada tárgyában meginti.
Ub.Burgl. II.299.

504 **1296. aug. 1.**
A veszprémi káptalan oklevelében a püspök és a káptalan elismerik a budai kerület plébánosainak teljes tizedjogát és az esztergomi zsinathoz tartozását.
Bp.okl.eml. I.301.

505 **1296. aug. 20.**
Ladomér esztergomi érsek mint pápai küldött bíró Imre esztergomi főesperesnek: kimentí

magát az 1296. aug. 27-ére kitűzött tárgyalásról.

Bp.okl.eml. I.303.

506 **1296. aug. 28.**
Imre mester esztergom-szenttamási prépost az érsek halasztó parancsa alapján elhalasztja az 505.sz. pert.
Bp.okl.eml. I.303.

507 **1297. jan. 15.**
Ladomér esztergomi érsek a Csepel-szigeti papoknak meghagyja, hogy József mester szentendrei főesperesnek engedelmeskedjenek.
Mon.Strig. II.397.

508 **1297.**
Ladomér esztergomi érsek zsinatából meghagyja a csuti prépostnak és Albert budai plébánosnak, hogy Benedek veszprémi püspöknek a nagyszigeti papok elleni kiközösítő ítéletét hirdessék ki.
Mon.Strig. II.417.

509 **1297. jan. 23.**
Ladomér esztergomi érsek előtt az esztergomi és kovácsi pap az esztergomi örkanonokkal szemben egyezségben gyertyák szolgáltatására kötelezik magukat.
Mon.Strig. II.397.

510 **1297. jan. 23.**
Az esztergomi káptalan oklevelében leírja az 509. számban foglalt egyezséget.
Mon.Strig. II.398.

511 **1297. jún. 27.**
VIII. Bonifác pápa Pannonhalmának Henrik bán rokonai és több világi elleni foglaláspanaszát az esztergomi érsek döntésére bízta.
Pannh. II.345.

512 1297. júl. 16.

Ladomér esztergomi érsek előtt a bélakúti ciszterci monostor keresetlevelet (libellus) nyújt be Benedek veszprémi püspök ellen a kelenföldi tizedek tárgyában.

Bp.okl.eml. I.308.

513 1297. júl. 16.

Ladomér esztergomi érsek az 512.sz. perben bizonyítást rendel.

Bp.okl.eml. I.309.

514 1297. szept. 1.

Emlékeztető (damus pro memoria): Benedek veszprémi püspök és a dömösi káptalan perét a következő zsinatra halasztják.

Mon.Strig. II.425.

515 1297. szept. 1.

Emlékeztető (damus pro memoria): tanú- és oklevélbizonyítás az 512.sz. perben.

Bp.okl.eml. I.311.

516 1297. szept. 27.

Ladomér esztergomi érsek az 512.sz. pert a király kívánságára elhalasztja.

Bp.okl.eml. I.312.

517 1297. dec. 12.

A felek vitája az 512.sz. perben.

Bp.okl.eml. I.314.

518 1297. dec. 14.

Ladomér esztergomi érsek egyezség reményében elhalasztja az 512.sz. pert.

Bp.okl.eml. I.319.

519 1297.

Pál pécsi püspök előtt az iregi monostor Pécsi Tamás fiait perbe vonta az Ireg falu patakján levő malomért. A bíró eskü után a Tamás-fiak javára dönt.

Dl 1477.

520 1298. máj. 14. körül

Gergely választott esztergomi érsek bizonyítja, hogy a felek megjelentek tanúikkal, de a bíró egyezség végett elhalasztja a pert.

Bp.okl.eml. I.328.

521 1298. máj. 24.

Gergely választott esztergomi érsek az 520.sz. pert egyezség reményében elhalasztja.

Bp.okl.eml. I.328.

522 1298. máj. 24.

Hermann pannonhalmi apát, pápai küldött bíró és Pál pécsi püspök, bíró (iudex subdelegatus) előtt a veszprémi püspök fellebbezése.

Mon.Vespr. II.379.

523 1298. máj. 31.

VIII. Bonifác pápa a Nyulak-szigeti apácáknak a budai tanács elleni panasza ügyében (vásárvám bitorlása) a veszprémi püspököt teszi bírónak.

Bp.okl.eml. I.330.

524 1298. jún. 19.

Jakab zirci apát mint pápai küldött bíró az esztergomi ispotályosokat kiközösíti.

Mon.Vespr. II.20.

525 1298. júl. 3.

Gergely választott esztergomi érsek, pápai küldött bíró és Marcell esztergomi örkanonok (custos), pápai bíró (iudex subdelegatus) előtt kifogásokat és válaszokat (replica) adnak elő a bíróról.

Bp.okl.eml. I.332.

526 1298. júl. 6.

Péter, az esztergomi Szent Miklós-egyház plébánosa jelenti, hogy az 524. számban írt kiközösítést végrehajtotta.

HO V.86.

527 **1298. szept.**
Arnolf háromkuti ciszterci apát megerősíti a bélakuti konventnek a veszprémi püspökkel az 512.sz. perben kötött vagy kötendő egyezségét.
Bp.okl.eml. I.341.

528 **1298. nov. 20.**
A budai káptalan előtt István pilisi ciszterci apát, pápai küldött bíró helyettese tiltakozik a vádak ellen.
Mon.Vespr. IV.312.

529 **1297. (után) jún. 2.**
Jakab zirci apát, pápai küldött bíró Benedek veszprémi püspök és a dömösi káptalan perét (514.sz.) egyezség végett elhalasztja.
Mon.Vespr. IV.313.

530 **1299. jan. 28.**
VIII. Bonifác pápa Gergely választott esztergomi érseket a magyarországi eretnekek ellen a kánoni és világi (civilis) szankciók alkalmazására hívja fel.
Theiner I.384.

531 **1299. márc. 12.**
VIII. Bonifác pápa Gergely választott esztergomi érseknek, hogy Némethújvári Iván *comest*, akit a magyar főpapok kiközösítettek, biztosíték mellett (ad cautelam) oldozza fel.
Theiner I.385.

532 **1299. jún. 1.**
VIII. Bonifác pápa az ispotályosok (= johanniták) fellebbezése ügyében a győri prépostot bírónak rendeli.
Mon.Vespr. II.23.

533 **1299. júl. 6. után**
Jakab pécsváradi apát és a konvent tudatja, hogy a rákosi országgyűlésen Gergely választott esztergomi érsek ellen a király és az or-

szággyűlés a pápához fellebbezett.
Mon.Strig. II.464.

534 **1299. aug. 29.**
Az esztergomi keresztesek előtt Salamon mester, esztergomi kanonok tiltakozik a kovácsi egyház jövedelemelvétele miatt Lodomér esztergomi érsek ítélete ellen.
Mon.Strig. II.393.

535 **1299. szept. 30.**
A váradi káptalan előtt a Kraszna vármegyei Zovan lakosai és birtokosa a tasnádi főesperes útján panaszt tettek, hogy a mintegy száz éves monostor szerzetesei pápai kiváltságra hivatkozva minden más papot ki akarnak zárni; tiltakoznak ez ellen addig, míg János kalocsai érsek és a többi prelátusok nem döntenek.
Fejér VII/4.255.

536 **1299. okt. 28.**
A kolozsmonostori konvent előtt Miklós szolnoki főesperes, Péter erdélyi püspök jegyzője (notarius) hangosan felolvasta az alábbi tiltakozást templomuk kapujában: Gergely választott esztergomi érsek pápai *nuncius*nak tekintve magát, írásban kiközösítette a püspököt; mivel a törvény szerint fenyítékei érvénytelenek, a pápához fellebbez ellene.
Mon.Strig. II.476.

537 **1299. dec. 5.**
VIII. Bonifác pápa bírakat rendel a Nyulak-szigeti apácák és a veszprémi püspök tizedperében.
Mon.Vespr. II.25.

538 **1299.**
András egri püspök oklevelében Bereck szabolcsi főesperes vizsgálata alapján a csenkei falut a zulkudi egyháznak visszaadja.
DI 40262. = Wenzel X.342.

539

1300. jan. 5.

VIII. Bonifác pápa a kalocsai érseknek meghagyja, hogy a veszprémi püspök javait bitorlókat intse meg és közsítsesse ki.

Mon. Vespr. IV.315.

540

1300. jan. 6.

Az ágostonos remeték gyulaféhevári konventje előtt Miklós szolnoki főesperes, erdélyi kanonok fellebbezett András egri püspök nevében, hogy Máramarost tőle világi bíróság előtt elvitatta.

Mihályi 1.

541

1300. márc. 26.

Bálint honti esperes előtt Szemerédi Miklós leánya hitbér-, hozomány- és negyedperét Péter *comes*re bizza, lépéseit jóváhagyja. Ez Buzád, Tóbiás fivérét még 2 és fél marka tartozásért is perli. A bíró a hitbér tárgyában Tóbiás földjét megbecsülteti, a kölcsön bizonyítását elrendeli.

DI 105346.

542

1300. ápr. 23.

Bálint sereki pap, honti esperes előtt Teszéri Tádé fia: Tóbiás özvegye, Szemerédi Miklós *comes* leánya és Tádé fia: Buzád az előbbinek hitbére, jegyajándéka (*paraphernum*) és a kiházításakor hozott 3 marka értékű ingói, meg három leánya negyede tárgyában folyt perükben nemesek közbejöttével egyezsége lépnek: Buzád átengedi nekik fivére: Tóbiás teszéri birtokrészét és szavatol.

DI 97977. = Fejér X/3.282.

543

1300. szept. 2.

Villermus *frater*, bélakuti apát és konventje egyezsége lép a veszprémi káptalannal a Rómában már sokáig folyt kelenföldi és sasadi tizedperben.

HO 1.94.

544 (üres szám)

545 1300. Hamvazószerda nyolcadának negyedik napján

Simon mester, olvasókanonok és az egri püspök helyettes bírāja (viceiudex) előtt Buldwai Dethmar fia: Dethmar özvegyének, Cerb-i Ambrusnának férje (akire felesége a bíró előtt rábízta hitbér-hozományigényének keresését) perbe fogta Walter fia: Sebestyén *comes* és fiait a náluk levő Buldwa és Alátka birtokok utáni hitbérért. Sebestyén atyja és fivérei: Detre és János nevében azt felelte, hogy Dethmar tatár fogságban van, de onnan többször üzent, hogy hazatérve az igényt kielégíti. A felperes azt felelte, hogy Dethmar nem fogoly, hanem a tatárok megölték. A bizonyításra egyikük sem vállalkozott, mire a bíró a pert bírótársait meghallgatva (*habito consilio dominorum nostrorum*), pünkösdi nyolcadára halasztja a püspök elé, haladéktalan (*peremptorius*) feleltre.

DI 70375-70376.

546

13. század vége

Gergely mester beksényi főesperes, a vasvári prépostság pápai kormányzója tudatja, hogy Péter pap nem jelent meg előtte a jelzett napon Miksa fia: István ellen.

DI 47791.

547

14. század eleje

A kassai plébános jelenti András egri püspöknek, hogy parancsára megsejmlélte az N. *comes* örökségében esett kárt, s azt elég nagynak találta, hiszen alig maradt tíz kúria, a készpénzt veje elvitte. Ezért N. özvegyét Szent István nyolcadára Éliás és fivérei ellen a püspök színe elé idézte.

DI 84249.

548

14. század eleje

Lőrinc forrói pap és esperes, András bárcai és Egyed szebeni pap tudatják, hogy Chod felesége határidőre (in termino) megjelenvén nyugtatta előttük János fia: Ladamért, Miklós *comes* jobbágyát a leányát ért erőszakoskodás miatt (in violatione filie sue), és megígérte, hogy semmilyen bíró előtt nem fogja perbe érte.

DI 84251.

549

14. század első fele

Péter mislei prépost, Pál középnémeti esperes és György kechei pap jelentik Márton egri püspöknek, hogy a felsorolt három ruszkai nemest megintették, hogy Serephinus özvegyének hitbérét-hozományát és leányainak negyedét fizessék meg, de ők még *interdictum* határára sem tették meg, ezért ünnepélyesen kiközösítették őket.

DI 84252.

550

14. század első fele

Miklós pap, újvári esperes (vicearchidiaconus Novi castri) tudatja, hogy János enyickei pap, kiért klerikusa, Benedek határnapot ígért (terminum assumpsit) a kelettől számított tizenötödik napon Barchi-i Moita fia: Moius ellen köteles felelni, s még előtte megesküdni arra, hogy a határnapon betegsége miatt nem jelent meg.

DI 84254.

551

14. század eleje

Benke főesperes előtt Rosa asszony, János fia: Oldruh szabadosának (libertinus), Mihudnak özvegye perelte Oldruhot csecsemője miatt: azt állította, hogy már méhében volt a gyermek, mikor Mihudhoz feleségül ment. Az alperes tagadta, szerinte az atya Mihud volt. A főesperes előhozatta a gyermeket, majd Oldruhnak határnapot tűzött ki. A felsorolt tanúk (nevek, Puch faluból) azt vallották, hogy a

gyermek Mihudtól való és urát illeti (et domino suo superdicto Oldruh pertinere). Az asszony nem tudta folytatni perét; a főesperes Péter prépost visszatérésére halasztotta, s oda idézte a feleket.

DI 94035.

552

14. század eleje

Benedek mester pápai főesperes előtt a jenői Warda fiai: Tamás és János perelték a jenői Hermánfiakat: Demeter papot és atyjafiait, mert rokon szolgájukat 15 márka kárt okozva nyílt úton megsebeztek. Tagadásukra — ülnökeket is meghallgatva — (cum discretis sociis nobis assidentibus) elrendeli, hogy a pap egy másik pappal és két szabad emberrel az esperes előtt tegyen tisztító esküt; Warda fiai a megsebzett Mihállal szemben 3 márka terhével szavatolnak.

DI 94034.

553

14. század első fele

Kozma és Miklós tarcsai és sárosi főesperesek tudatják Jakab bártfai plébánossal, Gepel-i esperessel, hogy a helynök levelében *interdictum* és 3 márka terhével vizsgálatot rendelt néhány Trócsányi Miklós fia: Tivadar feleségéről, vajon törvényes házasságban él-e (sua coniunx legitima extitisset aut unquam virum legitimum preter eum habuisset, an non). Ők a tarcsai és sárosi területben nemesektől és nem nemesektől megtudakolták, hogy a nő törvényes feleség volt, s ezt a helynöknek lelkiismeretükre jelentették. Tegyen ő is így.

DI 96034.

554

1301. febr. 10.

Domokos mester újvári főesperes, Márton egri püspök albírja és cancellárja (viceiudex et cancellarius M. episcopi Agriensis) Moyta fia: Moyos özvegyének, most Kemen feleségének előző férjétől való fiai: György és Tamás elleni hitbér-hozományperét a felek kívánságára

május 1-re halasztja.

DI 83151. = Anjou-oklt. I.14.sz.

555 **1301. márc. 22.**

Szerafin mester pozsonyi prépost előtt Velk-i György fiainak Iváncs első felesége hitbére-hozománya és jegyajándéka, meg leányainak negyede tárgyában egyezség jön létre.

Mon.Strig. II.492.; Anjou-oklt. I.26.sz.

556 **1301. ápr. 28.**

János kalocsai érsek, királyi udvari kancellár bírákat rendel a veszprémi püspök Szentendre birtokára, hogy a Tralusius comes erőszakával letelepített népeket kiköltöztessék.

Mon.Vespr. IV.314.; Anjou-oklt. I.37.sz.

557 **1301. máj. 13.**

VIII. Bonifác pápa Boccassini bíboros *legatus*nak az eretnekek elleni jogszabályok, különösen II. Frigyes császár rendeleteinek (constitutiones) alkalmazását rendeli el.

Theiner I.385-386.; Anjou-oklt. I.40.sz.

558 **1301. júl. 6.**

Az 556.sz. alapján a pilisi ciszterci apát és Pál óbudai olvasókanonok tudatják, hogy a Kekusfalubeli népeket, mint a püspöki jogok erőszakos elfoglalóit kiközösítették.

Mon.Vespr. IV.314.; Anjou-oklt. I.62.sz.

559 **1301. okt. 6.**

Gergely esztergomi és fehérvári *electus, administrator generalis* a szepesi káptalannak megengedi, hogy javainak háborgatóit kiközösítés és *interdictum* alá vesse.

Mon.Strig. II.496.; Anjou-oklt. I.81.sz.

560 **1301. okt. 17.**

VIII. Bonifác pápa Vencel cseh királynak szemére veti, hogy fiát magyar királlyá koronáztatta.

Theiner I.387-388.; Anjou-oklt. I.88.sz.

561 **1301. okt. 17.**

VIII. Bonifác pápa utasítja Miklós testvér, ostiai és velletri püspököt, akit teljes körű meghatalmazással (*legatio*) küldött Magyarországra, hogy János kalocsai érseket személyesen idézze elébe, amiért Vencelt jogellenesen királlyá koronázta.

Theiner I.388-389.; Anjou-oklt. I.89.sz.

562 **1301. okt. 31.**

Miklós pápai *legatus* a Somogy vármegyei nemeseket és népeket figyelmezteti, hogy tizedmulasztásuk esetére a pannonhalmi apátot kiközösítésükre felhatalmazta.

Pannh. II.347.; Anjou-oklt. I.98.sz.

563 **1301. nov. 3.**

Miklós ostiai és velletri püspök, *legatus* Pál szepesi prépost megerősítése tárgyában minden ellenkezőt Budára idéztet.

Mon.Strig. II.499.; Anjou-oklt. I.100.sz.

564 **1301. nov. 8.**

VIII. Bonifác pápa *legatus*át, Miklós ostiai és velletri püspököt széles büntető joghatósággal ruházza fel.

Theiner I.391.; Anjou-oklt. I.109.sz.

565 **1301. nov. 29.**

István *doctor decretorum* prágai kanonok, a pannonhalmi apát és Albert, a Szent Mária-egyház plébánosa bizonyítják, hogy Benedek veszprémi püspök és a káptalan megbízottai az esztergomi keresztesek elleni perükben kifogásaikat nem tehettek meg, mert a többi küldött bírák Budán nem jelentek meg a tárgyaláson.

Veszpr.reg. 18.sz.; Anjou-oklt. I.123.sz.

566 **1301. dec. 10.**

Ciprián mester esztergomi *lector*, pápai küldött bíró tudatja, hogy Benedek veszprémi püspök ügyvédje, István mester veszprémi prépost megjelent előtte, de társai távollétében nem

járhatott el.

Mon.Vespr. II.26-27.; Veszpr.reg. 18-19.; Anjou-oklt. I.131.sz.

567 **1301. dec. 30.**
Miklós ostiai és velletri püspök, *legatus* Albertnek, a veszprémi egyházmegyes budavári plébánosnak: intse a veszprémi püspöknek járó tizedbérleti díj megfizetésére Kunch fia: Peturmanust és három másik budai laikust, különben tiltsa el őket a szentmisék látogatásától.
Bp.okl.eml. I.353.; Veszpr.reg. 19.sz.; Anjou-oklt. I.137.sz.

568 **1301.**
Gergely választott esztergomi érsek meghagyja Albert budai plébánosnak, hogy a tizedmulasztó budaszentpéterieket, a Szent Péter kápolna volt presbitereit, Jakabot és Pétert, kiközösítéssel és zálogolással kényszerítse rá a teljesítésre.
Fejér VIII/1.69.; Anjou-oklt. I.142.sz.

569 **1302. jan. 24.**
Közjegyzői oklevélben Altegradus de Lendenaria *doctor decretorum*, *legatusi* kancellár és ügyhallgató (auditor) tanúsítja Pannonhalma és a pozsonyi prépost egyezségét a dénesi kápolna joghatósága tárgyában.
Pannh. II.348-349.; Anjou-oklt. I.164.sz.

570 **1302. jan. 24.**
Raynerius de Interamnes fia: Miklós pápai és császári közjegyző oklevelébe foglalja Altegradus de Lendenaria *doctor decretorum* padovai *archipresbiter*, *legatusi* kancellár vizsgálátát a szepesi prépost megválasztásáról (vö. 563.sz.).
Mon.Strig. II.502. = Anjou-oklt. I.165.sz.

571 **1302. febr. 20.**
Miklós ostiai és velletri püspök, *legatus* kiközösíti Miklós esztergomi kanonokot, mert a

szepesi prépostságot erőszakkal elfoglalta és bitorolja.

Mon.Strig. II.503-504.; Anjou-oklt. I.181.sz.

572 **1302. márc. 7.**
Miklós ostiai és velletri püspök, *legatus* inti Abba *comest*, hogy az esztergomi káptalanától vett birtokon a nagyszombati apácáktól tizedet ne hajtson be, mert pápai mentességük van.
Mon.Strig. II.504-505.; Anjou-oklt. I.187.sz.

573 **1302. márc. 9.**
A pozsonyi káptalan írásba foglalja a köztük és Pozsony város közti egyezséget, többek között a prépost bírói joghatóságának elismerését.
Fejér VIII/1.615-618.; Anjou-oklt. I.188.sz.

574 **1302. máj. 22.**
Miklós ostiai és velletri püspök, *legatus* Felicianus fia: Miklós esztergomi kanonokot tizenötödik napra idézteti, javadalomvesztés terhével.
Mon.Strig. II.509-510.; Anjou-oklt. I.223.sz.

575 **1302. máj. 31.**
VIII. Bonifác pápa megtiltja pénzkövetelésért *interdictum* kiszabását.
Z.-W. II.629.

576 **1302. jún. 10.**
VIII. Bonifác pápa a cseh királynak, hogy magyarországi trónigényét nem támogatja.
Theiner I.392-393.; Anjou-oklt. I.232.sz.

577 **1302. jún. 10.**
VIII. Bonifác pápa Miklós ostiai és velletri püspöknek: idézze meg a cseh királyt és híveit hat hónapon belül.
Theiner I.394-394.; Anjou-oklt. I.233.sz.

578 **1302. aug. 22.**
A pécsváradi konvent előtt Owar-i István fia:

Konrád mester leányunokája, Belud fia: Miklós özvegye a Lőrinc nádor fia: Miklós mester, valamint Kemen mester fiai elleni hitbér-, hozomány- és negyedperét Konrád mester fia: Jakab mesterre ruházza.

Anjou I. 37.; Anjou-oklt. I. 267.sz.

579 **1302. szept. 10.**

Gergely választott esztergomi érsek és *administrator*, István választott és felszentelt kalocsai érsek és három másik püspök átírja Károly király oklevelét, melyben János nyitrai püspök érdemeiért Nyitra vármegyét örökösen neki adta; arra, aki ezt megváltoztatja, kiközösítő ítéletet hoznak.

Fejér VIII/1. 100-101.; Anjou-oklt. I. 279.sz.

580 **1302. okt. 12.**

Miklós ostiai és velletri püspök, *legatus* Péter erdélyi püspöknek meghagyja, hogy a nagyszombati domonkosok és a ferencesek javait károsító Vasmudus segesvári *comest* és fiát: Mihályt fenyítéssel is kényszerítse elégtételre.

Z.-W. I. 226.; Anjou-oklt. I. 297.sz.

581 **1302. nov. 27.**

Carachinus mester győri prépost, a pápa által kiküldött bíró a Benedek veszprémi püspök, István mester prépost és a veszprémi káptalanak az esztergomi keresztes konvent ellen folytatott tizedperében többszöri bíróváltozás után illetékesnek mondja ki magát.

HO IV. 100-101.; Anjou-oklt. I. 308.sz.

582 **1302.**

András egri püspök előtt Bugath-i István több püspöki oklevelet mutatott be, melyekben a Mera-i nemesek háborgatása miatt Olmera falujában kiváltsággal felruházott kápolnát engedélyeztek neki és azt kivették a Szent Péter parochiális egyház joghatósága alól; ezek megerősítését kérte. A püspök a zsinaton értesült arról, hogy a kérelmezőt a Mera-iak az anya-

egyházban elfogták, és másként is háborgatták, ezért az engedélyt most megerősíti.

DI 1643. = Anjou-oklt. I. 318.sz.

583 **1303. márc. 8.**

Carachinus mester az 581.sz. ügyben a győri káptalan tagjaival együtt intézkedik.

HO IV. 102-103.; Anjou-oklt. I. 362.sz.

584 **1303. máj. 30.**

VIII. Bonifác pápa István kalocsai érseknek: mindazt, amit az ő és több főpap Rómában tartózkodása alatt a világiak az egyháziak ellen tettek, egyházi fenyítéssel is állítsa vissza.

Mon. Vespr. II. 27.; Anjou-oklt. I. 386.sz.

585 **1303. máj. 30.**

VIII. Bonifác pápa István kalocsai érseknek: az eretnekek elleni kánoni eljárásra teljes hatalmat ad neki.

Mon. Vespr. II. 27.; Anjou-oklt. I. 387.sz.

586 **1303. máj. 30.**

VIII. Bonifác pápa István kalocsai érseknek: az *interdictum* alatti helyeken egyházi temetésben részesített holttesteket hantoltassa ki.

Theiner I. 396.; Anjou-oklt. I. 388.sz.

587 **1303. máj. 31.**

VIII. Bonifác pápa a magyar trón ügyében Vencel cseh királynak újabb határidőt szab.

Theiner I. 397.; Anjou-oklt. I. 391.sz.

588 **1303. jún.-júl.**

Gergely választott esztergomi érsek az erdélyieket kiközösítés terhével Károly királyhoz való hűségre inti.

Mon. Strig. II. 524.; Anjou-oklt. I. 417.sz.

589 **1303. szept. 9.**

István kalocsai érsek és Mihály zágrábi püspök jelenti VIII. Bonifác pápának, hogy a magyar trón betöltése tárgyában hozott ítéletét kihir-

dették.

Theiner I.404-405.; Anjou-oklt. I.443.sz.

590

1303. körül

Emlékeztető (*damus pro memoria*); Eliás *comes* és Edes ellen Fülöp zebesi papnak új határnapot tűznek ki, az esperes előtti feleletre. *HO VII.351.*

591

1304. jan. 8.

Benedek veszprémi püspök az Ayka-i malmot, amelyet István, Ayka, Gelyanus és Balázs *comesek*, illetve őseik adományoztak az ottani Szent Remigius-egyháznak, a birtokjoga bizonyításával megbukott Ayka-i Péter fia: György ellen örökjogon az egyháznak ítéli. *DI 66088. = HO III.51.; Anjou-oklt. I. 540.sz.*

592

1304. jan. 8.

Benedek veszprémi püspök előtt Ayka-i Péter *comes* fia: György kötelezi magát, hogy az ottani templom kelyhét, amelyet apja eltemetésének kiadásaira Colynus veszprémi főesperesnek elzálogosított (*quem pro sepultura patris sui magistro Colyno archidiacono Vesprimensi impignoravit*), ápr. 24-ig kiváltja, s így eleget tesz az 591. számban említett *comesek* keresetének. *DI 66089. = HO I.99.; Anjou-oklt. I. 541.sz.*

593

1304. máj. 3.

Karácson mester győri prépost, pápai küldött bíró a zirci apátnak. Benedek veszprémi püspök és káptalana Miklós keresztes *magister* és az esztergomi Szent István király-egyház konventje elleni fellebbezett perét az előző bírák okozta sérelem miatt megvizsgálta, az ítéletet félretette, s a püspök és káptalana bevezetését elrendeli a budafelhévi bortized, a Boyon-i és Taath-i templomosok birtokának tizede birtokába *causa rei servande*, az ellenfelek egy év után vitathatják a jogutódlást (*perpetuitas*). Albert budavári plébánost, aki a végrehajtást

félelemből megtagadta, hivatalából függesszék fel.

Veszpr. Reg. 23-24.sz.; Anjou-oklt. I.599.sz.

594

1304. nov. 1.

Az egri káptalan előtt Gyermek (*Puer dictus*) Theophilus esztergomi prépost és az esztergomi káptalan más tagjai tiltakoznak az ellen, hogy egyesek a pápai ítélet ellenére sem ismerték el Károly királyt, s a Vencel-pártiak a velük szembeszálló esztergomi egyház okleveleit szentségtörő kézzel megsemmisítették vagy elhurcolták.

Mon.Strig. II.544-545.; Anjou-oklt. 657.sz.

595

1305. júl. 31.

Tamás választott esztergomi érsek a pápai ítélettel szembeszegülő és az esztergomi egyházat dúló Henrik bán fiait: János és Henrik mestereket kiközösíti.

Mon.Strig. II.556-559.; Anjou-oklt. I. 756.sz.

596

1306. dec. 26.

János gyulafehérvári domonkos házfőnök bizonyítja, hogy Péter erdélyi püspök a Szent-székhöz fellebbezett László erdélyi vajda kiközösítése ellen.

Beke 56.sz.; Anjou-oklt. II.92.sz.

597

1306. — 1322. aug. 20.

Márton egri püspök kiközösítés terhével meghagyja a ... és gecsei plébánosnak, hogy Ruszkai Ethened fiait és Izsep nemeseket ... Barcha-i Niger (*dictus*) Jakab leánya: Serefel özvegye jegyajándékának és ... negyedének kifizetésére hívják fel vagy vessék *interdictum* alá, de ha ezt elviselnék, kiközösítsék ki.

DI 75240.

598

1307. jan. 20.

Vince kalocsai érsek Péter erdélyi püspökre kimondott kiközösítését, ha csak a Károly király ellen fellázadt és az érsek Almás nevű jó-

szágát bitorló László erdélyi vajdát ki nem kö-zösíti, a király és Ugrin rokonának kérelme folytán csak Péter püspök személyét illetően vonja vissza, egyebekben fenntartja.

Beke 57.sz.; Anjou-oklt. II.114.sz.

599 1307. máj. végén

Tamás esztergomi érsek udvardi tartományi zsinatának végzései (constitutiones): kiközösítő ítélet a hagyatékok elfoglalóira, az egyik főesperességből a másikba vándorlásra, az *interdictum* megsértésére, a bírói hatóság bitorlására; szankciók a budai "eretnekekre", Károly király ellenségeire.

Mon.Strig. II.570-574.; Anjou-oklt. II. 172.sz.

600 1307. aug. 8.

V. Kelemen pápa az oklevél XXIX. pontjában Gentilis bíboros *legatus*nak széleskörű bírói joghatóságot ad.

Mon.Vat. I/2.10.; Anjou-oklt. II.201.sz.

601 1307. aug. 10.

V. Kelemen pápa a Károly király ellenségeire kimondott kiközösítést Ottó bajor herceg híveire is alkalmazni rendeli.

Theiner I.419.; Anjou-oklt. II.221.sz.

602 1307. aug. 10.

V. Kelemen pápa a 601.sz. határozat kihirdetéséről intézkedik.

Theiner I.421.; Anjou-oklt. II.221.sz.

603 1307. okt. 5.

V. Kelemen pápa Tamás esztergomi érseknek: a Benedek veszprémi püspök és az esztergomi keresztesek fellebbezett tizedperében új bírakat rendel.

Veszpr.reg. 29.sz.; Anjou-oklt. II.240.sz.

604 1307. okt. 10.

A magyar előkelők Károly király iránti hűségüknek biztosítékaul kötelezik magukat, hogy

hűtlenség esetén alávetik magukat Tamás esztergomi és Vince kalocsai érsek kiközösítő ítéletének.

Fejér VIII/1.221.; Anjou-oklt. II.243.sz.

605 1307. dec. 4.

Tamás esztergomi érsek a Kisbucsan-i nemeseknek a főesperes vizsgálata után kápolnaépítési engedélyt ad.

Mon.Strig. III.709-710.; Anjou-oklt. II. 265.sz.

606 1308. jan. 13.

V. Kelemen pápa a meggyesi dékán és egyházainak *rectorai* panaszára, amely a gyulafehérvári főesperes túlkapasáira vonatkozott, utasítja az esztergomi egyházmegyes szebeni prépostot, hogy a feleket hívja össze és az ügyet zárja le.

Z.-W. I.237-238.; Anjou-oklt. II.303.sz.

607 1308. jan. 20.

Tamás esztergomi érsek a Korcha-i nemeseknek Imre Cheten-i pap, érseki káplán vizsgálata után kápolnaépítési engedélyt ad.

Mon.Strig. II.580-581.; Anjou-oklt. II. 306.sz.

608 1308. máj. 15.

Szerafin mester pozsonyi prépost, János mester esztergomi *lector* és Pelagius mester esztergom-szenttamási prépost, Tamás esztergomi érsek küldött bírái előtt István mester veszprémi prépost felmutatta Tamás tihanyi apát oklevélét, mely szerint ez Benedek zalavári apátot a veszprémi káptalan ellen Kolun és Mogyoród falvak tizede tárgyában az érsek elé idéztette, de nem jelent meg; ezért megbírságotlák.

Pannh. VII.512.; Anjou-oklt. II.362.sz.

609 1308. jún. 9.

Tamás esztergomi érsek előtt Ruaz *comes* özvegye, nemesasszony és fia: Miklós mester személyesen bevallották, hogy az asszony hitbér-hozomány követelése, valamint az érsek

elé tartozó bármely keresetük tárgyában úgy egyeztek meg, hogy Miklós örökjogon és örökre átadja anyjának szolgáját, Marint (*virum suum*) és annak fiát: Mátyást (*dando eidem domine cuicunque voluerit liberam habendi, vendendi vel legandi facultatem*), ezen kívül Ruhman föld felét használatra (*pro usu*) azzal, hogy anyja életfogytig használja, azután tulajdonába visszajut.

DI 40312.; Anjou-oklt. II.377.sz.

610 **1308. szept. 9.**
Gentilis bíboros *legatus* a karthauzi kolostoroknak *conservatorokat* rendel.

Mon. Vat. I/2.56.; Anjou-oklt. II.438.sz.

611 **1308. nov. 5-7.**
Gentilis bíboros ügyhallgatója (*auditor*), Vannes előtt Buda-i Miklós laikus és Antal jászói prépost közt folyt követelésper jegyzőkönyvének töredéke.

Mon. Vat. I/2.100.; Anjou-oklt. II.477.sz.

612 **1308. nov. 8. — dec. 23.**
Gentilis bíboros *legatus* ügyhallgatója (*auditor*) előtt Dymuda asszony és férje, Peste-i Ebeger felperesek a budai beginákat ház és szőlő tárgyában perlik.

Mon. Vat. I/2.101.; Anjou-oklt. II.481.sz.

613 **1308. dec. 4. — 1309. jan. 10.**
Gentilis bíboros *legatus* ügyhallgatója (*auditor*) előtt Miklós pécsi *cantor* és Tamás esztergomi érsek pere Péter tolnai főesperes, állítólagos pécsi püspök ellen.

Mon. Vat. I/2.126.; Anjou-oklt. II.505.sz.

614 **1308. dec. 10.**
Az erdélyi káptalan választási jogát kéri megerősíteni Gentilis bíboros *legatustól*.

Mon. Vat. I/2.154.; Anjou-oklt. II.514.sz.

615 **1308. — 1322.**
János küüllői főesperes és püspöki helynök vizsgálatot tart Segus fia: János ügyében, Salamon *comes* ellen leánynegyed iránt.

Beke 1021.sz.

616 **1309. jan. 8. — ápr. 21.**
Gentilis bíboros *legatus* ügyhallgatója (*auditor*) az erdélyi káptalan kérésére pert folytat a megnevezett erdélyi papok ellen szolgáltatások ügyében.

Mon. Vat. I/2.188.

617 **1309. jan. 15.**
Péter csuti prépost József veszprémi főesperes számára átírja és megerősíti Lodomér érsek 1297. évi, kiközösítést tartalmazó oklevelét.

Veszpr.reg. 41.sz.; Anjou-oklt. II.561.sz.

618 **1309. febr. 23.**
Tamás esztergomi érsek a nagyszombati "szabad föld" (*liber ager*) tizedét a helybéli plébános vallomása alapján Hambato *comestól* az esztergomi káptalannak ítéli.

Mon. Strig. II.595-596.; Anjou-oklt. II.578.sz.

619 **1309. márc. 28.**
V. Kelemen pápa Ulrik Nadaz-i egyházigazgató panaszára, hogy a gyulafehérvári püspök és a nagyküüllői főesperes *censusát* önkényesen növelik, Imre váradi püspököt rendeli bíról.

Z.-W. I.293.; Anjou-oklt. II.596.sz.

620 **1309. máj. 3.**
Gentilis bíboros *legatus* ügyhallgatója (*auditor*), Philippus de Sardinia mester előtt Pazcunis de Nir fia: Lukács a váci kanonokságért folyó perében, mert hüvelykujjai hiányát eltitkolta, pervesztes lesz.

Mon. Vat. I/2.265.; Anjou-oklt. II.632.sz.

621 **1309. máj. 8.**
Gentilis bíboros *legatus* rendelkezései (constitutiones) egyrészt a király jogállásáról, javairól, másrészt az egyházi javadalmak betöltéséről, stb.
Mon. Vat. I/2. 268.

622 **1309. máj. 9. — aug. 20.**
Gentilis bíboros *legatus* ügyhallgatója (auditor), Philippus de Sardinia előtt a nagyszombati klarisszák tizedpere az esztergomi és a székesfehérvári káptalan ellen egyezséggel zárul.
Mon. Vat. I/2. 298-299.; Anjou-oklt. II. 640.sz.

623 **1309. jún. 25. — dec. 24.**
Gentilis bíboros *legatus* ügyhallgatója (auditor), Philippus de Sardinia előtt Paulus de Narnia fia: Angelus nyitrai főesperes pere László szerémi püspök ellen.
Mon. Vat. I/2. 307.; Anjou-oklt. II. 678.sz.

624 **1309. aug. 26.**
Gentilis bíboros *legatus* Miklós pécsi éneklőkanonokot (cantor) a pécsi egyház javainak három napon belül való visszaadására inti.
Mon. Vat. I/2. 356-358.; Anjou-oklt. II. 724.sz.

625 **1309. aug. 26.**
Gentilis bíboros *legatus* a 624.sz. ügyben hozott kiközösítő ítéletét a pécsi káptalannal kihirdetteti.
Mon. Vat. I/2. 358-360.; Anjou-oklt. II. 725.sz.

626 **1309. aug. 25. — 1310. júl. 2.**
Gentilis bíboros *legatus* előtt az erdélyi püspökválasztás vizsgálata.
Theiner I. 671.; Anjou-oklt. II. 707-723-732-735-741-742-743-744-745-752-754.sz.

627 **1309. okt. 8.**
V. Kelemen pápa a premontrei rend szerzeteseit felmenti az ország rendes bírának joghatósága alól, és minden ügyüket előljáróknak

rendeli alá.
Spilka 413.

628 **1309. dec. 14.**
I. Károly király Imre váradi püspöknek: Péter *comes* fia: Drug mester és atyjafia: Miklós mester fia: János előadták, hogy Kis (Parvus) Kozma és Odun fia: Iwanka *comes* őket és atyjukfiat az Egged-i monostoruk kegyúri joga tárgyában perbefogták előtte. De Drugék gyanút jelentettek be és nem kívánnak előtte pereskedni (asserunt in dicta causa vos suspectos se habere et periculosum sit coram iudice suspecto litigare). Ezért a király meghagyja a püspöknek, hogy a pert tegye át hozzá, amennyiben egyházi jellegű lenne, visszaküldi (quatenus predictam causam ad examen nostri transmittatis iudicandum et nos partem convictam ad vos iudicando remitemus).
DI 40327. = Anjou-oklt. II. 785-883-884.sz.

629 **1309. dec. 25.**
Gentilis bíboros *legatus* a királyi javak bitorlói és László erdélyi vajdát kiközösítéssel sújtja.
Mon. Vat. I/2. 369.; Anjou-oklt. II. 790.sz.

630 **1310. jan. 17.**
Imre váradi püspök tudatja, hogy vízkereszt nyolcadán Kesereu-i András és osztályosa: Fülöp, és ennek fia: Mihály 50 márkát kellett, hogy fizessenek Margitnak, Betlehem fia: Benedek *comes* leányának, Keserű-i András fia: Lukács *comes* özvegyének néhai Lukács birtokaiból, de e napon csak András jelent meg közülük, s ez sem tudott fizetni. Mivel a fizetést már több határnapra megígérték, makacsoknak nyilvánítja őket, s az asszonyt férje birtokaiba a kelettől számított egy évre bevezetteti. A gyümölcsöket szedheti, de megőrzi és mérsékelten él belőlük *prout iuris est*, míg az adósok *tedio affecti* pénzen mégis megváltják a birtokot. Ha ezt egy évig nem tennék, a püspök de-

rék férfiak becslése alapján annyit fog örökre adni neki ura jószágából, amennyi 50 márkát ér. Hogy tudatlanságra ne hivatkozhasanak, László kereki pap útján felhívja az összes rokont a megváltásra, ezután meghagyja az asszony beiktatását az említett egy évre.

DI 50333. = Anjou-oklt. II.818-827.sz.

631

1310. máj. 12.

Imre váradi püspök előtt előző levele értelmében máj. 8-án Drug és János, Miklós mester egyéb árváival és fivére: Lőrinc mester árváival haladéktalanul felelni tartozott a kegyúri perben Kozmának és Iwanka-nak (plene et peremptorie, sine aliqua dilatione et occasione). E napon — holott a többiek is személyesen tartoztak megjelenni — megjelent atyja helyett Kozma fia: Iwanka és Odun fia: Iwanka, valamint Drug mester egyedül, s az utóbbi bemutatta a király 628.sz. levelét (átírva). Mivel az ügy egyházi fórum elé való és a perbeli gyanú nem nyert bizonyítást, Drugot és pertársait pénzbüntetésben marasztalják. (Nos igitur quia predicta causa non fuit remissibilis ad aliquam laicalem personam nec sit de foro seculari vel laicali, sed omnino ad forum <spirituale seu> ecclesiasticum pertineat, et quia suspectos nos esse dicendo nullam causam suspicionis voluerit <proponere?>, ideo ipsum Drug et omnes consortes predictie litis condemnavimus in pecuniaria pena, secundum consuetudinem approbatam).

DI 40327. = Anjou-oklt. II.884.sz.

632

1310. máj. 23.

A pozsonyi káptalan oklevelében Ágnes asszony, Janyk-i Jakab *comes* özvegye a férfi unokaöccseivel megegyezik az ura végrendeletében hagyott szolgák és szolgálók tárgyában.

Mon.Strig. II.623-624.; Anjou.oklt. II. 890.sz.

633

1310. okt. 2.

Imre váradi püspök tudatja, hogy bár Jakab bé-

kési főesperes, helynök levele szerint Drug mester Kozma és Iwanka ellen (in quindenis reditus nostri de presenti congregatione regni) megjelenni tartozott a püspök előtt, ezt elmulasztotta és senkit sem küldött, bár ellenfelei négy napig egyfolytában törvényesen várták.

DI 40330. = Anjou-oklt. II.966.sz.

634

1310. körül

Miklós kárászi pap és borsovai főesperes tudatja, hogy nyolcadik napon Chubuldur fia: Jakab és Ivánka fia: Miklós tartoznak előtte választ adni Jurk mester ellen, kinek vádja *esset verberationem et sanguinem sororis sue scilicet uxor Petri comitis de Gegen.*

Zichy I.129.

635

1311. febr. 9.

Imre váradi püspök a 630. számot átírva tudatja, hogy egy év elteltével Mihály keserői pappal a rokonok és szomszédok jelenlétében, ellentmondás nélkül átadatta Keserű felét, néhai Lukács osztályrészét Margit asszonynak.

DI 50333. = Anjou-oklt. III.11.sz.

636

1311. febr. 22.

Budavári György fia: János, budai *lector*, a kánonjog professzora, Vince kalocsai érsek helynöke, a budai prépostság kriptájában levő Szent Miklós-oltárhoz káplánt rendel, s őt a *lector* joghatóságának rendeli alá.

Mon.Strig. II.635.; Anjou-oklt. III.13.sz.

637

1311. ápr. 1.

Gentilis bíboros, *legatus* a magyarországi ágostonos remeték tartományfőnökének (prior provincialis), Lőrincnek engedélyt ad a verekedő *fraterek* feloldozására.

Mon.Vat. I/2.379-380. ; Anjou-oklt. III. 34.sz.

638

1311. ápr. 22.

Néhai Szerafin prépost előtt a Sana és Róza asszonyok hitbér-, hozomány- és negyedperé-

ben egyezés jön létre a Jakab *comes* jánoki birtokrészét öröklő özvegyével.

Mon.Strig. II.639-640.; Anjou-oklt. III. 41.sz.

639 **1311. máj. 2.**
Gentilis bíboros, *legatus* Benedek erdélyi választott püspökhöz: tartassa meg az *interdictumot*, míg László erdélyi vajda a koronát viszsza nem adja.

Mon.Vat. I/2.380.

640 **1311. máj. 22.**
Gentilis bíboros, *legatus* rendelkezése (constitutio) a javadalombetöltési szabályok megsértői ellen.

Mon.Vat. I/2.381.; Anjou-oklt. III.63.sz.

641 **1311. máj. 28.**
Gentilis bíboros, *legatus* Benedek veszprémi püspök kérésére több főesperes ellen bírakat rendel a pápai követ ellátásának (procuratio) nem fizetése miatt.

Mon.Vespr. II.32-34.; Anjou-oklt. III.68-69.sz.

642 **1311. júl. 3.**
Miklós győri püspök oklevele arról, hogy a soproni bíró és polgárok a rákosi püspöki udvar és palota lerombolása tárgyában a Gentilis bíboros, *legatus* előtt folyt perükben a káptalan hozzájárulásával 100 márkát fizettek.

Sümeghy I.73.; Anjou-oklt. III.101.sz.

643 **1311. júl. 6.**
Gentilis bíboros, *legatus* az egyházi javakat elfoglaló Csák Mátét kiközösíti.

Mon.Vat. I/2.384.; Anjou-oklt. III.102.sz.

644 **1311. júl. 24.**
Benedek erdélyi püspök fellebbezése Miklós, majd Gentilis bíboros, *legatus* súlyos *procuratioja* miatt.

Mon.Vat. I/2.391-393.; Anjou-oklt. III. 115.sz.

645 **1311. aug. 26.**
Tamás esztergomi érsek Tóbiás *comes* fiainak: Bichornak és Zubratának Zolna birtokukon Puer (dictus) prépost vizsgálata után a főesperes joghatósága alól kivett kápolnát engedélyez.

DI 58523. = Fejér IX/1.544-545.; Anjou-oklt. III.134.sz.

646 **1311. dec. 22.**
Tamás esztergomi érsek a Gynisna-i és Fyrbaz-i lakosok plébánosának a tized harmadát engedélyezi, s az ezt elvonó tizedelőt kiközösítéssel fenyegeti.

Mon.Strig. II.655.; Anjou-oklt. III.189.sz.

647 **1312. jan. 14.**
Tamás esztergomi érsek a tarcai kerület papjainak *confraternitast* engedélyez és jogaik megsértőit kiközösíti.

Wagner, Anal.Scep.I.310.; Anjou-oklt. III. 218.sz.

648 **1312. márc. 8.**
A székesfehérvári káptalan előtt Tamás esztergomi érsek tiltakozik Csák Máté kártételei ellen, akit ezekre a kiközösítő ítélet ingerelt.

Mon.Strig. II.657-659.; Anjou-oklt. III. 242.sz.

649 **1312. márc. 11. után**
Jakab zirci ciszterci apát jelenti László pécsi püspöknek, pápai *legatusnak*, hogy levele alapján István veszprémi püspök ellen a lövöldi plébánost május 2-ára megidézte.

Mon.Vespr. IV.316.

650 **1312. ápr. 3.**
V. Kelemen pápa István veszprémi püspöknek a Chala-i bencés konvent elleni panasza tárgyában a pannonthalmi apátot bírónak rendeli.

Mon.Vespr. IV.316-317.; Anjou-oklt. III. 259.sz.

651 1312. aug. 1.

V. Kelemen pápa az esztergomi érsekkel megidézeti Miklós dömösi prépostot javadalma szabálytalan betöltése ügyében.

Mon. Vesp. II. 33-34.; Anjou-oklt. III. 350.sz.

652 1313. márc. 28.

V. Kelemen pápa a váradi püspöknek vizsgálatot rendel a küüllői esperességben fekvő egyházak köteles *taxajáról*.

Beke 67.sz.

653 1313. ápr. 25.

Tamás esztergomi érsek a Szent .....-egyház és a Capulna-i Szent Erzsébet-egyház kegyurainak vitájában a Capulna-i egyháznak ítéli a vitás falvakat.

Mon.Strig. II. 680-681.; Anjou-oklt. III. 489.sz.

654 1313. júl. 4.

Péter pécsi püspök Óvári Konrád mester fiát: Jakab *comes*t nővére, Kata elleni perében meg nem jelenés miatt bírságban marasztalja.

Anjou I. 318-319.; Anjou-oklt. III. 568.sz.

655 1313. aug. 13.

Tamás esztergomi érsek a szőlősi és ugocsa-i plébániát Péter mesternek juttatva az ellenkezőkre kiközösítő ítéletet hoz.

Mon.Strig. II. 686.; Anjou-oklt. III. 583.sz.

656 1313. aug. 31.

Endre mester *lector*, a pécsi püspök ügyvivője (*vices gerens in spiritualibus generalis*), a Rathold nembeli Reynoldus fia: Miksa mester feleségének, Katának a fenti ellen negyede, anyja hitbére-hozománya iránt folytatott perét, mert a felek a püspök döntését kívánják, elhassztja.

Anjou I. 324-325.; Anjou-oklt. III. 597.sz.

657 1313. okt. 20.

V. Kelemen pápa küldött bírái a Nádas nevű

templom jövedelmei ügyében¹ a küüllői főesperest és lelkészeket a harmincadik napra idéztetik.

Beke 69.sz.

I. Vö. 652.sz.

658 1313. nov. 30.

Péter pécsi püspök a 656.sz. pert ismét elhassztja.

Anjou I. 327.; Anjou-oklt. III. 634.sz.

659 1313. dec. 21.

V. Kelemen pápa a zágrábi püspöknek *conserverok*at rendel.

Theiner I. 444-445.; Anjou-oklt. III. 643.sz.

660 1313. végén

Egyed pécsi székesegyházi főesperes, Péter püspök helyettese Konrád mester fia: Jakab *comes*hez. Ha békére akar lépni Miklós mesterrel, jelezze neki pontosan a napot és a helyet, minden kifogás nélkül.

DI 38676.

661 1314. jan. 11.

I. Károly király feloldozza Sándor fia: Sándor mestert az eskü alól, melyet a kánonok szerint sem köteles megtartani, valamint a Péter-fiaknak kiközösítés terhe alatt vállalt kötelezettsége alól.

Anjou I. 331-332.; Anjou-oklt. III. 674.sz.

662 1314. márc. 19.

György budavári plébános írásba foglalja Liliom asszony vallomását, mely szerint atyja: Nyitrai Lőrinc *comes* végrendeletét meghamisította, most a benne foglalt házat végrendeletében Péter mesternek átengedi.

Mon.Strig. II. 693-694.; Anjou-oklt. III. 709.sz.

663 1314. márc. 29.

Péter pécsi püspök *oeconomusa* és helynöke, János *lector* kívánságára Tamás esztergomi ér-

sekhez küldi át ítélet végett a 656.sz. pert.
Anjou I.336.; Anjou-oklt. III.717.sz.

664 **1314. aug. 9.**
Tamás esztergomi érsek elrendeli, hogy a Fülöp pap által javainak elvétele címén előtte perbe vont Bogomerius comes fia: Bogo,¹ aki Tamás lipthói alesperes oklevelével igazolta a felperes kielégítését, előtte szept. 16-án Esztergomban a kielégítésnél jelen volt három pap-pal igazolja a benne foglaltakat.
DI 65261. = Anjou-oklt. III.817.sz.
1. Perbeli képviselője: Pál szentmiklósi pap.

665 **1314. okt. 13.**
Tamás esztergomi érsek Péter mester kérésére megerősíti a 662. számot.
Mon.Strig. II.699.; Anjou-oklt. III.838.sz.

666 **1314. okt. 27.**
Tamás esztergomi érsek a gyertyák szolgáltatására jogosult Balázs esztergomi örkanonokot (custos) mulasztó ellenfelei *interdictum* alá vétésére jogosítja.
Mon.Strig. II.699-700.; Anjou-oklt. III. 843.sz.

667 **1314. — 1321.**
Marchardus fia: Pál mester Domonkos mester újbáti főesperesnek, *scientiarum titulis adornato*, Márton egri püspök *vicecomes*ének. Tudatja, hogy Moch, Ysip, Vitke és Kulche azt a pert, amely Kelemen ellen hitbér-jegyajándék tárgyában (super dote seu inquisitione rerum paraphernalium) folyt, reá bízták (exsequendum acquirendum et determinandum), de a per határnapját nem közölték vele. Kéri, hogy minden bántalmat távoztasson el tőlük, mert ő kész törvény elé állni, s elküldi emberét, aki Kelemennek az ország szokása és a jog szerinti (secundum consuetudinem regni et iuris ordinem) teljes kielégítést fog adni.
DI 75168.

668 **1315. jan. 17.**
László pécsi püspök a 656.sz. pert egyezség végett böjtközép nyolcadára halasztja.
DI 40354. = Anjou I.377.; Anjou-oklt. IV. 16.sz.

669 **1315. febr. 22.**
Tamás esztergomi érsek közvetítői bevallják a Balázs mester, esztergomi örkanonok (custos) és György esztergomi pap közt létrejött egyezséget.
Mon.Strig. II.703-704.; Anjou-oklt. IV. 29.sz.

670 **1315. ápr. 18.**
Péter szatmári plébános, Benedek erdélyi püspök Meszesen kívüli helynöke (vicarius de ultra Mezes) előtt Comorzanus: fia Comorzanus személyesen bevallja, hogy özvegy Bony Illésné vagy fia ingóiról és szolgálóiról (ancilla) Ábrahám fia: János és Kozma ellen folyó perét örökösei nevében is, rokoni szeretetből megszünteti.
DI 96061. = Anjou-oklt. IV.55.sz.

671 **1315. máj. 11.**
Ágoston frater zágrábi püspök István szlavóniában meg atyafiai: János Radoszló comesek viszályában bizonyos Száva és Kulpa menti vármok, harmincadok, adósságok, birtokok és jobbágyságok tárgyában bíróról hivatván, először jogtudó bírótársakat (consiliarii) vesz maga mellé és felesketti őket, majd a három urat is ítéletének elfogadására. Ezek *assumptentes sua sponte, ut qui in hiis rebellis extiterit, cum nota periurii sententiam excommunicationis ac quingentarum marcarum bone pecunie penam parti observanti persolvendam incurrat et quod ab eius societate cuncti servientes vel nobiles sub eadem excommunicationis pena recedere tenantur.*
DI 86930.

672

1315. jún. 5.

V. Kelemen pápa a Nyulak-szigeti apácának a jogaikat sértő Hermann budai plébános elleni panaszra tárgyában a veszprémi püspököt rendeli bírónak.

Mon. Vesp. II. 35.

673

1315. szept. 29. előtt

Tamás esztergomi érsek zsinatából Esztergom polgárait a sértett esztergomi káptalant illetően elégtételre szólítja fel, különben kiközösítés-sel, ill. *interdictummal* sújtja.

Df 237207 = Mon. Strig. II. 712-714.; Anjou-oklt. IV. 163.sz.

674

1315. dec. 5.

István aszuági (Oziuag) főesperes, a per bírāja (iudex in causa) Izsép fia: János fia: István-nak Dombó-i Egyed ellen nővére hitbére és jegyajándéka tárgyában a László pécsi püspök által kitűzött (per Ladizlaum episcopus Quinqueecclesiensem constitutus) három hatánapot elmulasztó Egyedet, akit Márton, a felperes *serviense* és ügyvédje (procurator) hiába várt, 3 márka bírságon marasztalja.

DI 91186. = Anjou-oklt. IV. 187.sz.

675

1316. febr. 8.

Tamás esztergomi érsek Pozsony vármegye hatóságának az esztergomi káptalan javára szóló ítéletét kiközösítő szankcióval látja el.

Df 227702. = Mon. Strig. II. 719-720.; Anjou-oklt. IV. 237.sz.

676

1316. febr. 14.

Tamás esztergomi érsek kancellárja: Henrik mester szépesi prépost a Danus *comes* és fiai: Miklós és Péter *comesek*, valamint Mátyás szépesi kanonok és csütörtökhelyi plébánosnak a Szent Margit-egyház nagyobb és kisebb tizede fölötti perüket a szépesi kanonokok ítélete (arbitrium) alapján lezárják, a néhai Pál mester, prépost előtti egyezségüket megsemmisítik.

Elfogadják, hogy a templom minden tizedét a helyi szokás szerint (iuxta consuetudinem terre approbatam) a plébánosnak, a Laszynopataka faluból járó tizedet az ott működő papnak fizessék; minden peres oklevelüket érvénytelenítik.

DI 71266. = Fejér VIII/1.605-606.; Anjou-oklt. IV. 238.sz.

677

1316. márc. 24.

Tamás esztergomi érsek a budafelhévízi keresztések és a Nyulak-szigeti apácák perében megtiltja az előbbieknak, hogy az apácáktól tizedet szedjenek.

DI 1866. = Mon. Strig. II. 722-723.; Anjou-oklt. IV. 255.sz.

678

1316. máj. 3.

Ágoston *frater* zágrábi püspök György székesegyházi főesperesnek tanácsára (consultatio) szabályozza az esperes márkájának fizetését. *Smičiklas VIII. 426-427.; Anjou-oklt. IV. 273.sz.*

679

1316. júl. 6.

Péter szatmári plébános, Benedek erdélyi püspök Meszesen túli helynöke (de extra Mescses) tudatja, hogy Aproud János az ő előző levele szerint, a Császári Tivadar ellen Bazan föld és Else szolgáló (ancilla) tárgyában folyó perében statuálta András fia: Benedeket. Ez állította, hogy Bazan harmadát és a lányt ő adta ajándékba Jánosnak, de Tivadar oklevele ellen semmit sem tudott mondani, hanem önkényesen eltávozott.

DI 96063. = Anjou-oklt. IV. 301, 302.sz.

680

1316. júl. 22.

Tamás esztergomi érsek megerősíti Gentilis bíboros, pápai *legatus*nak azt a Pál, volt szépesi prépost által kieszközölt levelét, amelyben a távollévő kanonokok elleni büntetésekről rendelkezik.

Df 272738 = Mon.Strig. II.725-726.; Anjou-oklt. IV.305.sz.

681 **1316. — 1334. nov. végén**
XXII. János pápa a székesfehérvári prépostnak és káptalannak a veszprémi püspököt károsító magatartása ügyében a pannonhalmi apátot rendeli bírónak.
Mon.Vespr. IV.355.

682 **1317. jan. 21.**
Domokos mester újbátori főesperes, Márton egri püspök bírója és kancellárja (iudex et cancellarius) női jogokat hasított ki.
DI 83175. = HO VII.375.

683 **1317. jan. 21.**
Domokos mester újbátori főesperes, az egri püspök bírója (viceiudex) tudatja, hogy Ruszka-i Bagamér özvegye minden ügyét, főleg egyes ruszkai nemesek ellen folyó hitbér-hozományperét Barcha-i Fekete Miklós két fiára: Kelemenre és Lászlóra bízta.
Anjou I.413-414.; Anjou-oklt. IV.394.sz.

684 **1317. febr. 12.**
Péter Misle-i prépost, Márton egri püspök bírója (viceiudex) Miklós Barcha-i pap, az asszony ügyvédje megjelenése után a 683.sz. ügyet elhalasztja.
DI 60168. = Anjou I.414.; Anjou-oklt. IV.404.sz.

685 **1317. febr. 25.**
XXII. János pápa az esztergomi prépostot a pozsonyi egyház javainak visszaszerzésére hatalmazza fel.
Df = 228084. = Mon.Strig. II.730.; Anjou-oklt. IV.410.sz.

686 **1317. márc. 5.**
Péter Misle-i prépost, egri bíró (viceiudex) előtt Miklós Barcha-i pap Ruszkai Andrást tör-

vényes idézés után, éjszakáig hiába várta, de nem jelent meg.

DI 60169. = Anjou-oklt. IV.415.sz.

687 **1317. máj. 16.**
Domokos abaújbátori főesperes a mislyei prépostot és Pál esperest az egri püspök hatóságával, melyet mint annak bírója és kancellárja (iudex et cancellarius) gyakorol, kiküldi a ruszkai nemesek Semche vagy Ruszka birtokára, hogy ott Serefel özvegyének hitbére-hozománya és két leánynegyede értékű földet hasítsanak ki, egyházi fenytékkal.
HO VII.375.

688 **1317. okt. 24.**
I. Károly király a magyar püspöki kart biztosítja, hogy az egyházi javak elfoglalóit, visszatartóit sújtó egyházi fenytéket maga is megtartja.
Df 230053. = Veszpr.reg. 46-47.sz.; Anjou-oklt. IV.606.sz.

689 **1317.**
Tamás esztergomi érsek előtt az egri káptalan sommás perben perelte Márton püspököt, mivel a káptalantól elvonta a felsorolt újbátori, borsodi, ungi és szerencsi helységek és az Eger völgyének tizedét. A bizonyítékok alapján az érsek az egész tizedet a püspöknek ítéli, de a káptalan felsorolta helyeken a káptalant illeti.
Df 209904. = Fejér VIII/2.680-687.; Anjou-oklt. IV.678.sz.

690 **1318. jan. 18.**
Kilián, a gömöri főesperesség *administrato*ra a nekcsei nemesek kérésére és Tamás esztergomi érsek parancsára esperesével és társaival kiszállt közös birtokukra, hogy ott kápolnájukat felszentelje, de a szentkirályi plébános kegyuraival az érsek tiltó levelét mutatta be. Tárgyalás kezdődött közöttük, s miután a felek részletesen megegyeztek, a kápolnát felszen-

telte.

DI 40368. = Anjou I.451.

691

1318. febr.

A magyar püspökök Kalocsán eskü alatt szövetkeznek az egyház jogainak védelmére.

Mon.Strig. II.744.

692

1318. (körül) júl. 6.

Márton egri püspök kiközösítés alatt meghagyja István petri papnak, hogy Bánki Pétert és Jánost Semjéni Mihály fiai és atyafiai ellen aug. 27-re idézze meg.

Kállay I.84.sz.

693

1318. aug. 25.

Tamás esztergomi érsek László pécsi püspök átiratára a Miska fia és Óvári Jakab leánya között a leány hét évnél fiatalabb korában erőszakkal létrejött házasságot érvényteleníti.

Anjou I.481.

694

1318. aug. 30.

Márton egri püspök a 692.sz. ügy tárgyalását okt. 6-ra halasztja és az ügyvéd helyett csak *serviensét* küldő Bánki Pétert megbírságolja.

Kállay I.86.sz.

695

1318. körül

Pál pap, a középnémeti Szent Jakab-egyház *rectora* előtt Anna leánnyal szemben megjelent Barcha-i Tamás nemes, amint kellett; ő bírói tekintéllyel elrendelte (*iudicantes decrevimus*), hogy előtte tegyen esküt arra, hogy a 4 forintot érő három marhával nem tartozik a leánynak.

DI 75241.

696

1318. körül

Pál pap, a középnémeti egyház *rectora* előtt Péter fia: Nekkelnek esküt kell tennie másodmagával Buder nevű leány ellen, hogy az 1 forintot érő karddal nem tartozik neki.

DI 75242.

697

1319. ápr. 10.

Márton egri püspök és káptalana Tamás esztergomi érsek előtt bizonyos falvak tizede tárgyában pert folytatott, most ezeket az érsek ítélete alapján a kanonokoknak átengedi. A kanonokok elengedik neki a perköltséget, ő viszont visszavonja a Szentszékhez való fellebbezését.

Fejér VIII/2.233.

698

1319. máj. 9.

Tamás esztergomi érsek a kánonjog és a *legatusi* rendelkezések (*constitutiones*) alapján kiközösíti az egyház javait fosztogató esztergomi polgárokat.

Mon.Strig. II.759.

699

1319. jún. 10.

A somogyvári konvent előtt Gergely fia: Iharus mester hitbér- hozomány- és negyedkövetelése tárgyában (*super dote socrus sue et rebus secum allatis ac quarta puellari domine consortis sue*), Darow-i István leányának negyedéről Barlati Péter fia: Egyed ellen, István veszprémi püspök előtt folyó perét választott bíróság közbejöttével megszünteti, és kielégítésként örökbe kapja Tolyo birtok felét.¹

DI 49235.

1. Az oklevél határleírást is tartalmaz.

700

1319. júl. 2.

Endre valkói főesperes és a távollevő László pécsi püspök *oeconomusa* előtt Chala, Óvári Jakab leánya, a 693. számban írt engedély alapján megkapja házassága felbontását és újabb házasságkötési engedélyt.

Anjou I.518.

701

1319. júl. 31.

Berengarius (*episcopus Portuensis*) a bíborosok testületének kamarása és Gasbertus (*episcopus Massiliensis*), a pápa kamarása az esztergomi érseknek: ha érdemesnek tartja Mik-

lóst a pannonhalmi apátságra, fenyítéssel szorítsa a *servitium* fizetésére.

Pannh. II.358.

702 **1319. szept. 12.**

Tamás esztergomi érsek mindenkit kiközösítés terhével tilt a Nyulak-szigeti apácák birtokain való tizedeléstől.

Mon.Strig. II.763.

703 **1319. szept. 15.**

Benedek mester tegdi főesperes, Benedek erdélyi püspök helynöke előtt Teremi Mihály özvegye, Ilona asszony és sógora Ivedeech-i Belus a nevezett falu harmadrészének átengedésével hitbér fejében kiegyeznek.

Anjou I.531.

704 **1319. nov. 25.**

István veszprémi püspök a nevezett plébánosokat, akik Tamás esztergomi érsek biztatására annak joghatósága alá helyezkedtek, kiközösíti.

Veszpr.reg. 103.sz.

705 **1319. dec. 6.**

István veszprémi püspök ügyvédje Tamás esztergomi érsek és a káptalan előtt bemutatja a 704. számban írt kiközösítést, de Tamás esztergomi érsek érdekeltsége miatt ügyüket a Szentszék elé terjeszti.

Veszpr.reg. 104.sz.

706 **1320. febr. 14.**

XXII. János pápa az esztergomi érseknek; a rossz erkölcsű és egyházjogi könyveket eltulajdonító, szökött Miklós pannonhalmi apát helyett a most választott Miklóst szentelje fel.

Pannh. II.360.

707 **1320. máj. 25.**

Tamás esztergomi érsek a beregi, máramarosi és ugocsai helynöknek; a szállósi plébánost,

Pétert és egyházát háborgató nemeseket fenyítéssel is szorítsa ennek abbahagyására, különben idéztesse őket az érsek elé.

Mon.Strig. II.777.

708 **1320. (körül) máj. 29.**

Tamás esztergomi érsek felszólítja Johanca fia: Istvánt, ne háborgassa a szállósi plébános tizedét és más jogait, különben a királytól ráruházott jogánál fogva kiközösíti.

Kállay I.102.sz.

709 **1320. júl. 2.**

XXII. János pápa I. Károly királyt feloldja a negyedfokú rokonság házassági akadályá alól.

Theiner I.467.

710 **1320. (körül) júl. 9.**

Tamás esztergomi érsek inti Szöllös bíráját és polgárait, hogy Péter plébánosukat tartsák meg és mást ne fogadjanak be.

Kállay I.113.sz.

711 **1320. aug. 22.**

István petri pap, borsvai esperes előtt Loscud-i Ábrahám fia: János személyesen fogta perbe Péter Loscud-i papot, amiért az egyházi vagythonban kárt okozott (de ornamentis ecclesie et de rebus scrinialibus fecisset dampnum valentem X marcarum). Az esperes tizenötödik napra, személyes feleletre halasztja.

DI 96073.

712 **1320. aug. 29.**

Tamás esztergomi érsek és a Temesvárt összegyűlt magyar püspökök a szepesi Rikolf-fiak kérésére elvi döntést hoznak a kiskorú leány negyedigénye tárgyában.

DI 68780. = Ortvay 23.

713 **1320. szept. 29.**

István veszprémi püspöknek az őrsi és sasadi plébános ellen hozott kiközösítő ítélete alapján

István kanonok a Szentszékhez fellebbez.
Veszpr. reg. 109.sz.

714 **1320 — 1330.**

Az erdélyi káptalan meghatározza a feltételeket, melyek szerint a sebesi dékánuság papjainak az erdélyi püspökkel és káptalannal az eddig jogtalanul megvont illetékek ügyében békés megegyezése sikerülhet.

Beke 79.sz.

715 **1321. jan. 4.**

József mester szatmári *scolasticus*, Tamás ugocsai főesperesnek, András erdélyi püspök a Meszesen inneni (de extra Mesces) helynökének erre az ügyre megbízottja urával, Péter plébánossal együtt tudatja, hogy előző levele szerint Kemen fia: Miklós és István a Szatmár vármegyei Dobrach öröklött birtokukat jegyajándék céljára (pro rebus paraphernalibus) lekötötték Császári Márton *comes* leányának, a nemes Nuz-nak, de a visszaváltásra kikötött karácsony nyolcadán nem jöttek el (nec aliqui ex genere ipsorum seu cognatorum, si quorum fortassis interesset), nem váltották ki. Az aszszony ügyvédje, Keresztes Péter *comes* viszont négy napig várt. Ezért a bíró Péter plébánossal, Demeter szatmári bíróval (iudex), Krisztián németi *rector civitatisszal*, meg három *commesszel* és a Kaplon nembeli Theodorik mesterrel és további bírótársak bevonásával (nobiscum assidentibus) együtt ítélt (prout officii nostri debitum iudiciale id requirit, ut iustitias et veros processus suffocare non debeamus, sed suadente iustitia fine debito decidere), az előrokítésről pedig a plébános és a maga pecsétjével oklevelet ad ki, nehogy a két városbíró és ennyi nemes jelenlétében történtek elfelejtődjenek, Kemény fiainak pedig hallgatást parancsol.

DI 29998.

716

1321. márc. 25.

Péter szatmári plébános, Benedek erdélyi püspök Meszesen túli (de ultra Mezes) helynöke előtt Ábrahám fia: János vallja, hogy Bony Illés özvegye hitbérének perlésére rokonait: Kozmát és Illést osztályosként (in socios portionales fogadja); minden jóban-rosszban összetartanak, az akadályozóval együtt szállnak perbe.

DI 96075.

717

1321. júl. 5.

Benedek csanádi és Ivánka váradi püspök: Kolozsvári János mester, a nagyszebeni polgárok és Heydenrich plébános ügyvédje (procurator) fellebbezést olvasott fel előttük Miklós szebeni prépost zsarnoki elnyomása ellen a Szentszékhez.

Z.-W. I.350.

718

1321. dec. 8.

XXII. János pápa Boleszló esztergomi érseknek megengedi, hogy tíz személyt a pápának fenntartott esetekben a kiközösítés alól feloldozhasson.

Theiner I.475.

719

1321. dec. 8.

XXII. János pápa az esztergomi érseknek *conservatorokat* rendel.

Theiner I.477.

720

1321.

Benedek csanádi és Ivánka váradi püspök előtt Ákos nembeli Chelleus vajda fiaival együtt vállalja, hogy Szádkő várát két év múlva az erdélyi káptalannak kiközösítés terhével visszaadják.

Fejér VIII/2.303.

721

1322. febr. 10.

Miklós győri püspök előtt Syke fia: Tylina perelte fivérét anyja, Elengart hitbére-hozománya

és a maga negyede tárgyában. A felek előadták, hogy Sykének két felesége volt, s ezektől fiai és leányai születtek. Erre úgy állapodtak meg, hogy derék férfiak segítségével (per nos et alios nobiles eo tempore nobiscum existentes detectum exstitit propter communem iustitiam, quod estimatores, videlicet probi viri per partes adducti) becsüljék meg Undod birtokot a szokásjog szerint, és osszák ketté. Fele hitbér-hozomány és negyed fejében Tynáé, másik fele Lászlóé és nővéréé, akitől megválthatja. Mivel Lászlónak most nincs pénze, a végrehajtás után megengedi, hogy Újvári Péter fia: Miklós 3 dénármárkáért zálogos címen megváltsa; ő a jövő febr. 10-ig ennyiért, azután csak kétszeresért válthatja vissza.
DI 40406, 68195.

722 **1322. ápr. 2.**
XXII. János pápa a nagyszebeni plébános és a *prepositus ruralis* közötti perben *conservator*t rendel.
Z.-W. I.360.

723 **1322. máj. 10.**
László pécsi püspök, pápai küldött bíró (iudex delegatus) a veszprémi püspök és egyes papok közötti joghatósági perben bírakat rendel.
Mon. Vesp. IV.318.

724 **1322. máj. 28.**
XXII. János pápa Ágoston zágrábi püspöknek követeléspereire *conservator*okat ad.
Theiner I.479.

725 **1322. júl. 2.**
István dersi pap, szatmári esperes Loscod-i Ábrahám fiai: János és Mihálynak Medve fia: Jakab ellen oklevél- és pecséthamisítás tárgyában indított perét (super falsificatione littere ac sigilli) a hamisításra utaló, jogilag releváns körülményeket felismerő és tényét tanúsító derék férfiakkal együtt Márton pap, szatmári esperes

jelenlétére terjeszti.
DI 96087.

726 **1322. júl. 9.**
Miklós pannonhalmi apát küldött bírái István veszprémi püspöki kancellár és Fehérvár *universitasa* perében, az alperest megidéztetik Miklós pápai küldött bíró (iudex delegatus) elé, ha nem tartózkodik Győrött, az oklevelet kiállítók elé.
Mon. Vesp. IV.319.

727 **1322. aug. 6.**
Boleszló esztergomi érsek Bertalan királyi káplánnak *spoliatio*-perét István fia: Péter pap ellen, melyben a felperes háromszor felszólítva nem vállalta a bizonyítást, ítélethozatal végett elhalasztja.
Anjou II.41.

728 **1322. aug. 25.**
Márton bátori pap, szatmári esperes a 725.sz. pert elhalasztja.
DI 96080.

729 **1322. szept. 4.**
Ladomér szenttamási prépost, Boleszló esztergomi érsek helynöke elhalasztja a Nyulak-szigeti apácák és István veszprémi püspök közötti pert.
Mon. Strig. III.714.

730 **1322. szept. 27.**
XXII. János pápa a magyarországi pálosoknak *conservator*okat ad.
Theiner I.482.

731 **1322. nov. 3.**
Márton bátori pap, szatmári esperes a 725.sz. alatt megindult eljárásban (omnibus iudicibus) a per további sorsát a felekre bízva, joghatóságának hiányát említve (quia nos nobiles captivatos et possessiones recipere vel devas-

tare non possumus).
DI 96090.

732 **1322. okt. 16.**
Benedek telegdi főesperes, András erdélyi püspök helynöke a sárosi tizednegyed tulajdonjogát Szentmiklós egyházának ítéli.
Z.-W. I.368.

733 **1322. okt. 27.**
A szepesi káptalan előtt Márk mester fia: István mester és Márk özvegye megjelenvén, az utóbbi bevallotta, hogy a fiától járó pénzösszeget hitbér címén (pro dotalitio), azaz a Henrik szepesi prépost előtt keresett részért kapta, amelyre neki fia Ratbah falut kötötte le, most teljesen megkapta. A 20 márka felét posztóban és lovakban, másik felét készpénzben; ezért a falut visszabocsátja, s az ügyben kelt minden levelét, peres és perenkívülieket egyaránt (tam iudiciales, quam etiam obligales), érvényteleníti.
DI 74788.

734 **1322. dec. 23.**
XXII. János pápa a selyki dékánság papjainak panaszára, hogy András erdélyi püspök és János gyulafehérvári főesperes akadályozzák a Szentszékhez való fellebbezést, őket Rómába idézteti.
Z.-W. I.368.

735 **1322 — 1330. szept. 29. után**
Csanád egri püspök meghagyja István borsvai esperesnek, hogy a semjéni Szent Miklós-egyházból elvitt egyházi szereket a másik Semjén nemesével adassa vissza.
Kállay I.177.sz.

736 **1323. jan. 23.**
Teofil esztergomi prépost, helynök jóváhagyja Csanád egri püspök megválasztását.
Mon.Strig. III.22.; Anjou-oklt. VII.23.sz.

737 **1323. febr. 17.**
Ladomér mester, esztergom-szenttamási prépost és Miklós nyitrai főesperes, pozsonyi prépostsági *administrator*, Boleszló esztergomi érsek helynökei előtt a Nyulak-szigeti apácák bizonyítás végett nem jelentek meg, holott az ellenfél a 729.sz. ügyben estig várt.
Mon.Strig. III.715.; Anjou-oklt. VII.42.sz.

738 **1323. febr. 28.**
XXII. János pápa András gyulafehérvári püspöknek *conservatorokat* rendel.
Theiner I.487.; Anjou-oklt. VII.53.sz.

739 **1323. szept. 4.**
I. Károly király a 734.sz. ügyben a lázadó nagyselyki papokkal szemben a világi kart (brachium seculare) alkalmazza; a pápától a távoli idézés mellőzését kérte.
Z.-W. I.376.; Anjou-oklt. VII.447.sz.

740 **1323. okt. 16.**
Csanád egri püspök a káptalannal egyetértésben szabályozza az Abaúj vármegyei Rykolphfiak és más nemesek tizedkötelezettségét a lengyel határig és a Szepességig terjedő Tarcamenti részekben.¹ A tizednegyed a papoknak marad. A falusi papok a főesperesnek egy budai fertőt fizessenek székdíjként (pro cathedratico), idejében meg kell jelenniük a püspöki zsinat előtt és alá kell magukat vetni a püspöki joghatóságnak. A kegyurak bemutatják a papokat, a püspök megvizsgálja, s választás (electio) után beiktatja.
DI 68792. = Anjou-oklt. VII.513.sz.

¹ Említve: *mansiones secundum eorum nominationes uno nomine Lan et aliter Hub vocari consueverunt.*

741 **1323. okt. 16.**
Csanád egri püspök a 740. számban írt területre megalapítja a tarcafői főesperességet, s azt Rykolph fia: János mesternek adományozza.
DI 68793. = Anjou-oklt. VII.514.sz.

742 1323. nov. 13.

István banyai plébános és veszprémi kanonok, Henrik püspök és kancellár megbízottja az ügyben, tudatja, hogy Lőrinc fia: Lukács testvérei nevében is megfizette Márton fia: János özvegyének és vejének az asszony hitbére-hozománya és leányainak negyede fejében a püspöki oklevél alapján járó 34 márkát, részben becsüvel, s ebbe bevezettette.

Anjou II.96-97.; Anjou-oklt. VII.575.sz.

743 1324. márc. 24.

A pozsonyi hatóság tanúsítja, hogy Boleszló esztergomi érsek döntése alapján két pozsonyi kanonok megesküdött Synketekuta birtok tárgyában a Kurth-i várnépekkel (castrenses) szemben.

Mon.Strig. III.42.; Anjou-oklt. VIII.125-126.sz.

744 1324. máj. 5.

Csanád egri püspök Kállay Mihály fiainak és Lengyel Jánosnak nővértük hitbére és hozománya tárgyában Bank-i Benedek fia: Péter ellen folyó ügyében egyezségig halasztást enged.

DI 51752. = Anjou II.132.; Anjou-oklt. VIII.225.sz.

745 1324. máj. 22.

I. Károly király megállapítja (Nagy)maros kiváltságait; egyházi bírói hatásköre csak plébánosára tartozik.

Fejér VIII/2.514.; Anjou-oklt. VIII.269.sz.

746 1324. jún. 15.

XXII. János pápa a krakkói püspök és az esztergomi érsek között Podolin, Gnyazda és Lubovna hovatarozása miatti perben bírót rendel.

Fejér VIII/2.634-635.; Anjou-oklt. VIII.309.sz.

747**1324. szept. 6.**

Ithemerius Pothoka-i plébános, pápai küldött bíró (iudex delegatus), Domonkos ágostonos perjelt és rendtársait makacsságuk miatt kiközösíti.

Anjou II.157-158.; Anjou-oklt. VIII.396.sz.

748**1324. okt. 9.**

Csanád egri püspök tudatja, hogy Martonos fia: János és unokaöccse a püspök emberével és négy környékbeli nemessel együtt méltányos becsű (estimatio condigna) szerint Pelejte birtokban kiadták felesége, Martonos leánya negyedét Bulchy-i Dénesnek.

Károlyi I.59-60.; Anjou-oklt. VIII.436.sz.

749**1324. dec. 7.**

Csanád egri püspök oklevelében (privilegium) tudatja, hogy a király a magvaszakadt Bors és Ambrus fia: Lőrinc Szabolcs vármegyei Ibrány birtokát Pécsi Gergely fiainak adományozta. Per indult Bors özvegye és az adományosok között hitbér és jegyajándék tárgyában (... ad nostram presentiam legitime citavisset et causa diucius ventilata, quia res transit cum honore et predicta dos et res paraphernales de ipsa possessione persolvi debeba[n]t.). Becslés után az adományosok a birtok becsűjét (estimatio), azaz 35 márkát megfizettek az asszonynak, ő viszont nyugtatta őket.

DI 62172. = Fejér VIII/6.72.; Anjou-oklt. VIII.535.sz.

750**1324. dec. 13.**

Márton mester egri éneklőkanonok, Csanád egri püspök általános helynökének, Péter mesternek a helyettese (vicevicarius) tudatja, hogy a 748.sz. ügyben Martonos utóda átadta Bulchy-i Dénesnének a Zemplén vármegyei Galach birtokot.

Károlyi I.60-61.; Anjou-oklt. VIII.546.sz.

751

1324.

Az egri káptalan előtt Lengyel János elhunyt nőrokonuk, Lőkös fia: Péter özvegye hitbére-hozománya fejében Benedek fia: Péternek örökösen átadja a Szabolcs vármegyei Székely birtok felét, a Szent Mihály-egyház kegyuraságának felével.

Dl 50764. = Anjou II.171.; Anjou-oklt. VIII. 588.sz.

752

1325. jan. 29.

Teofil esztergomi prépost átírja és végrehajtja XXII. János pápa 685.sz. oklevelét a pozsonyi egyház javainak elfoglalói ellen.

Mon.Strig. III.57.

753

1325. febr. 21.

Miklós győri püspök és a káptalan tanúsítja az esztergomi káptalan fellebbezését a király és az országbíró ítélete ellen.

Mon.Strig. III.58.

754

1325. márc. 3.

János egri örkanonok, Csanád egri püspök bírójára Aladár fia: Privárd mester feleségének hitbére ügyében Csépan fiai ellen oklevélfelmutatást rendel.

Zichy I.268.

755

1325. máj. 6.

Miklós mester zólyomi főesperes, királyi kápolnaigazgató az érsek tekintélyével István radonai plébános ellen javadalomfosztási ítéletet hoz.

Mon.Strig. III.65.

756

1325. máj. 31.

Péter mester, Csanád egri püspök helynöke, sumbuni főesperes a püspök meghagyásából elengedi az előtte Bánki Péter által a nagyszemjéni Lengyel János mester és társai kezéhez a nőrokonuk hitbére-hozománya fejében lefizetett 40 márkából járó részt, s az ugyancsak

előtte átadandó 25 márkából járó részt.

Dl 50769. = Anjou II.195.

757

1325. jún. 6.

Péter egri helynök előtt Lengyel János megbízottja Gereven fia: Lőrinc mesternek 4 márka 46 dénárt lefizet.

Dl 50772. = Kállay I.225.sz.

758

1325. jún. 6.

Péter mester sumbuni főesperes, egri helynök tanúsítja, hogy Nagyszemjéni Ubul unokája, Mihály, Gereven fia: Lőrinc mesternek pünkösdi nyolcadán fizetni tartozott, de nem jött el, nem is küldött senkit, bár Lőrinc mester négy napig várta.

Dl 40469.

759

1325. jún. 19.

Tamás vasvári prépost, Miklós győri püspök helynöke tudatja, hogy Mesteri Herrand három fia és Simun-i Gergely fia: Benedek előtte törvényes idézés után követelték és elnyerték Rufain szentmártoni földjéből (domine avee Herrandy quondam consortis eiusdem Ruphyn) a jog szerint járó hitbért-jegyajándékot (dosparaphernum) és leányának negyedét. Bejárására és beiktatására Sebestyén bokodi főesperest és két plébánost küldött ki; Sebestyén a többiek nevében is jelentette, hogy a nyertéseket Szentmártonba ellentmondás nélkül bevették.

Dl 48803. = HO III.80.

760

1325. júl. 25.

Walter borsovai főesperes, Péter mester egri helynök, sumbuni főesperes helyettese Rénold fia: Gyula özvegyének hitbére s leányuknak, Annának negyede ügyében Rozgonyi Pétert és Lászlót távollétükben Rénold két fivére ellen megidézte.

Anjou II.206.

761 1325. aug. 2.

Az erdélyi káptalan előtt Losonczy Dénes fia: István és Apa fia: Jakab meg hat fia bevallják, hogy néhai Apa fia: Gergely özvegyének, Anich asszonynak hitbére-hozománya tárgyában András erdélyi püspök 50 magyar dénár-márkát ítél meg, amiből az alperesek szolgálkban és szolgálókban 25 márkát törlesztettek. *DI 62682. = Bánffy I.53.*

762 1325. szept. 1.

XXII. János pápa kiterjeszti I. Károly király gyóntatójának feloldozási engedélyét. *Theiner I.501.*

763 1325. szept. 15.

Az egri káptalan előtt Gereven comes fia: Lőrinc mester mint Ubul fia: Péter özvegyének ügyvédje kijelenti, hogy a 758.sz. ügyben Ubul utódja nővérét hitbére és hozományára nézve kielégítették.

DI 50788. = Anjou II.213.

764 1325. szept. 8.

Boleszló esztergomi érsek a 746.sz. ügyben a vitás községek perére ügyvédekett vall.

Fejér VIII/2.636.

765 1325. júl. 10.

Csanád egri püspök, küldött bíró előtt az újhe-lyi pálosok és az ágostonosok kiegyeznek a 747.sz. ügyben.

Anjou II.201.

766 1325.

Bertalan Czarnowaz-i prépost beadványa a 746.sz. ügyben.

Fejér VIII/2.638.

767 1325. dec. 7.

A budai káptalan kiküldött kanonokja előtt Gyula leánya: Anna Nyulak-szigeti apáca any-ja hitbérenek és a maga negyedének követelése

tárgyában ügyvédet vall.

Anjou II.229.

768 1326. jan. 26.

A budai káptalan kiküldöttei előtt, Anna apáca és Rozgonyi Rénold nádor unokái a 767.sz. tárgyában kiegyeznek.

Anjou II.235.

769 1326. febr. 1.

XXII. János pápa a győri püspököknek öt évre *conservatorokat* rendel.

Theiner I.504.

770 1326. máj. 22.

Péter somboni főesperes, egri helynök tudatja, hogy Rozgonyi Péter nem jelent meg Reynold nádor özvegyének hitbére, hozománya és két leányának negyede fejében 50 márka kifizeté-sére.

Anjou II.246.

771 1326. febr. 27.

A győri káptalan előtt Incha-i Pál fia: Péter *comes* felmutatta a László kalocsai érsek pecsétje alatt készült oklevelet, mely Herrand fia: Mik-lós mester végrendeletét tartalmazta, mely Be-ken Vas vármegyei birtokot neki és fivérének hagyta. Dénes fia: Miklós mester, András mes-ter fivére és Dezső mester képviselője a roko-nuk végrendeletében tett rendelkezést jóvá-hagyták és szavatosságot vállaltak.

Fejér VIII/3.125.

772 1326. ápr. 24.

A Szent György-rend alapszabályaiban bírói hatáskörét is szabályozza.

Fejér VIII/3.163.

773 1326. máj. 11.

I. Károly király (Károly Róbert) tanúsítja a Tamás esztergomi pap és a marosi pap között Boleszló esztergomi érsek közvetítésével létre-

jött egyezséget.
Mon.Strig. III.75.

774 **1326. máj. 14.**
Boleszló esztergomi érsek írásba foglalja a
773.sz. egyezséget.
Mon.Strig. III.76.

775 **1326. máj. 14.**
Benedek esztergomi érsek bizonyítja, hogy Já-
nos mester esztergomi kanonok előtt a pilisi
apát elégtételadásra nem jelent meg Henrik
veszprémi püspök ellen.
Veszpr.reg. 163.sz.

776 **1326. júl. 13.**
Henrik veszprémi püspök János pilisi ciszterci
apátot és Miklós szerzetest, akik István kálozi
plébánost egyházából kizárva megfosztották,
kiközösíti.
Veszpr.reg. 166.sz.

777 **1326. okt. 1.**
XXII. János pápa a domonkos tartományi per-
jelnek meghagyja, hogy Magyarországon az
eretnekek ellen járjon el.
Theiner I.506.

778 **1326. okt. 21.**
XXII. János pápa a váradi püspök és a domon-
kosok perében Broten falu egyháza tárgyában
bírákat rendel.
Theiner I.507.

779 **1326. nov. 16.**
Ladomér esztergom-szenttamási prépost, Be-
nedek esztergomi érsek helynöke előtt perira-
tok a veszprémi káptalan és a zalavári apát pe-
rében.
Pannh. VII.513.

780 **1326. nov. 19.**
Walter mester borsodi főesperes, Péter sombo-

ni főesperes és egri helynök-helyettes Pelbárt
fia: Jakab özvegyének és Losonczi Dénes fiainak
Ábád birtokból követelt hitbér-hozomány
és negyedperében egyezséget tanúsít.
Bánffy I.55.

781 **1326. nov. 21.**
Sándor országbíró Miklós bátai apátnak Be-
csei Imre elleni perét, mivel *in potentiariis*
questionibus nem ítéltet, átteszi hozzá, de a
végső döntést fenntartja magának.
Zichy I. 291.

782 **1326. dec. 28.**
XXII. János pápa a pécsi és a veszprémi püs-
pök *conservatorainak*, mivel a László válaszo-
tott zágrábi püspök jogainak bitorlóit nem vála-
szolnak nekik, sommás eljárásra ad engedélyt.
Theiner I.509.

783 **1327. jan. 12.**
Péter mester, somboni főesperes, Csanád egri
püspök helynöke (generalis vicarius) és kan-
cellárja levele értelmében Zeuch-i János fiai:
István és Miklós, másrészt Szentimre-i Sebes-
tyén fia: Rolandus karácsony nyolcadán Péter
oláhi pap (homine nostro) előtt Domokos fia:
István Hevesúj vármegyei Pauli birtokát négy,
a felek által választott nemes által megbecsül-
tették, s a pap jan. 8-i jelentése szerint 50 már-
kára becsülték. Éppen ki akarta tűzni a (hitbér-
hozomány) megváltás időpontját (terminus)
Rolandusnak, amikor ez azt állította, hogy a
birtok három részre van osztva, s így egyhar-
mada Domokos fia: Istváné. A bíró úgy dönt,
hogy Rolandus rokonai és szomszédai tanúsá-
gával hamvazószerdán bizonyítsa állítását, s a
birtok egyharmadának értékét: 8 márkát és 1
fertót ugyanakkor, ugyanannyit húsvét nyol-
cadán fizessen ki Zeuch-i János fiainak részből
pénzben, részből természetben (partim in dena-
riis, partim vero in estimatione condigna) a
helynök előtt. Ha elmulasztja, *duplum* bünteté-

se sújtja.

Dl 38825. = Anjou-oklt. XI.12.sz.

784 1327. jan. 14.

Péter mester, a Szent Bertalan-egyház *rectora*, Mihály mester veszprémi főesperes helyettese: a püspök oklevele alapján Miklós bátai apátnak másodmagával, ti. egy rendtársával együtt a püspök kápolnijában esküdni kellett volna reá, hogy Becsei Imre bátonostori jobbágynak két ökrét hatalmasul nem vitette el és a jobbágyságot nem mocskolta. A határnapon Becsei ügyvédje megjelent és várakozott, de az apát nem jött el esküdni.

Dl 76370. = Zichy I.293.; Anjou-oklt. XI.26.sz.

785 1327. febr. 1.

XXII. János pápa a domonkosok tartományi perjelének. Meghagyja, hogy az alkalmasnak talált szerzetesek útján minden erdélyi, bosnyák és szlavón eretnek ellen kereszteshadat hirdetessen és azoknak, akik az eretnekek kiirtására jelentkeznek, a Szentföldre készülők búcsúit adják.

Z.-W. I.409-410.; Anjou-oklt. XI.62.sz.

786 1327. febr. 4.

Miklós győri, Csanád egri és László pécsi püspök Boleszló esztergomi érsek zsinatán megjelenvén Henrik veszprémi püspök és Boleszló esztergomi érsek perében a visegrádi és több Csepel-szigeti (Magna Insula) egyház tizede tárgyában választott bíróságot enged, de az érsek halogatása folytán döntés nem történik.

Df 200140. = Mon.Strig. III.715.; Anjou-oklt. XI.65.sz.

787 1327. febr. 23.

Sándor *comes* országbíró előtt Chamaz *comes* fiai: Budur és Morsa több oklevelet mutattak be; ezek szerint az ő perüket 1322. jún. 6-án Lampert országbíró, mint hitbér-hozománypert

átvette az egri püspök elé. Ott egyezsége léptek, de Echened fiai egyetlen fizetési határidőt sem tartottak be. Márton püspök halála után Csanád püspök elé idézték őket; hatáskör híján 1326. máj. 18-án visszaküldte a pert az országbíróhoz, aki makacsságuk miatt Echened fiait fejvesztésre ítéli, és jószágait Chamaz fiainak juttatja.

Dl 16095. = Anjou-oklt. XI.93.sz.

788 1327. febr. 26.

Walter mester borsovai főesperes és Péter mester Sombon-i főesperes, egri helynök *pro tempore constitutus vices gerense* előtt hamvazószerdán Rolandus a 783.sz. ügyben tanúkul állította rokonait és szomszédait. Az első, Bertalan egri kanonok rokona úgy vallott, hogy a birtok kétharmada Sebestyéné, egyharmada Domonkos fia: Istváné; a többiek mind ugyanezt vallották. Zuch-i János fiai nem képviselték magukat.

Dl 38826. = Anjou-oklt. XI.97.sz.

789 1327. márc. 4.

Walter mester borsovai főesperes, Csanád egri püspök helynöke, Péter Sunbun-i főesperes helyettese előtt Zeuch-i Jakou fia: János fia: Miklós, mint a Wesen nembeli Kozma *comes* leányának, Adachy-i István özvegyének, Skolasztika klarissanővérnek ügyvédje és Sebestyén fia: Lóránd megjelentek, s a felperesi ügyvéd bevallotta, hogy az asszony Pauly birtokból hitbér-hozomány fejében követelt 50 márkát Lórándtól megkapta, ezért nyugtatja és neki más igénylőkkel szemben szavatol. Átadja ellenfelének a perben használt okleveleket is.

Dl 38827. = Anjou-oklt. XI.105.sz.

790 1327. ápr. 16.

XXII. János pápa közli döntését László kalocsai érsekkel: László választott zágrábi püspököt oldozza fel az ifjúkori verekedés miatt magára vont kiközösítés (excommunicatio) jog-

következményei alól.

Smičklas IX.336-337.; Anjou-oklt. XI. 153.sz..

791

1327. máj. 8.

Walter mester borsovai főesperes, Péter mester Sombon-i főesperes, az egri helynök helyettese előtt az utóbbi Perényi Miklós alnádor kérésére Mihály fia: László mester bírságait elengedi. *DI 50843. = Kállay I.298.sz.; Anjou-oklt. XI. 202.sz.*

792

1327. máj. 27.

A pécsváradi konvent jelenti I. Károly királynak, hogy László pécsi püspök emberei Bechey-i Imre Földvárhoz tartozó falujában (azaz Újfalun) milyen hatalmaskodásokat követtek el; Imre fivérét, Egyed mestert a püspök *lite pendente* kiközösítette.

DI 75381. = Zichy I.301-302.; Anjou-oklt. XI. 249.sz.

793

1327. júl. 13.

I. Károly király a zágrábiaknak meghagyja, hogy kárhozát szokásukat elhagyva, a tizedet László zágrábi püspöknek természetben adják meg.

Smičklas IX.352.; Anjou-oklt. XI.370, 371.sz.

794

1327. júl. 13.

Miklós pannonthalmi apát átírja XXII. János pápa április 27-i bulláját a pozsonyi egyház javainak bitorlói ellen, és végrehajtását ígéri.

Df 227755. = Mon.Strig. III.115-116.; Anjou-oklt. XI.372.sz.

795

1327. szept. 22.

Miklós szebeni dékán, Kistorony falu plébánosa a heltai tizedekért Gotferdus Schellenberch-i plébános (felperes) és János Helta-i plébános (alperes) közt folyó perben, mert felperes az ellenfele társasesküjét nem fogadta el, neki örök hallgatást parancsol.

Z.-W. I.414.; Anjou-oklt. XI.458.sz.

796

1327.

László kalocsai érsek és helynöke Hotyas halastavat Márton bodrogmonostori apátnak ítéli a bodrogszigeti pálosokkal szemben.

Katona I.363.; Anjou-oklt. XI.603.sz.

797

1328. jan. 29.

Boleszló esztergomi érsek; Szécsi Miklós fiai: Péter nógrádi ispán és Dénes királyi asztalnokmester előadták, hogy Frigyes fia: Simon özvegyének hitbérét és Tamás fia: András mester feleségének leánynegyedét követelték az érsek előtt, Lodomér esztergom-szenttamási prépost, helynök (in spiritualibus vicarius generalis) pedig, *cuius cognitioni universe cause nostro examini producte subiacent terminandum*, eljárás és Frigyes fia: Simon birtokainak megbecslése után ellenük ítélte. A (nevezett) Balo-giak a szokásjog alapján a királyi különös jelenlét elé (ad nostram presentiam specialem) fellebbezték a helynök ítéletét. Ezt ő nagyobb biztonság végett László kalocsai érsek, királyi kancellár, a győri és veszprémi püspök társaságában vizsgálta felül; minthogy helyesnek találták, az érsek kihirdette, hogy 40 márkával tartoznak. Határidőben Szécsiek fizettek, részben becsüben (in pannis de Ippry); az ellenfél nyugtatta őket.

DI 99910.

798

1328. febr. 2.

Teofil esztergomi prépost a Nyulak-szigeti apácák javainak elfoglalása tárgyában kelt pápai parancs (1327. júl. 17.) Mátyás *frater*, pápai *nuncius* kezétől való átvételét elismeri, itt átírja, és végrehajtását ígéri.

DI 2476. = Mon.Strig. III.124.

799

1328. febr. 24.

István pécsi pap és Péter mester egri helynök (vicarius generalis) helyettese Ubul fia: Mihály özvegyének, Erzsébetnek hitbér-hozományperét Bogáti András nemes ellen tizenötödik nap-

ra halasztja.

DI 50854. = Anjou II.350.

800

1328. febr. 24.

István helynök előtt Bogáti András ügyvédje, György bogáti pap kijelenti, hogy a Mihály fia: László mester által megbízója ellen indított perben tizenötödik napra felelni fog.

DI 50855. = Kállay I.311.

801

1328. febr. 24.

Caucelinus albanói püspök, pápai *penitentiarius* Brodai Miklós bencésnek: az esztergomi érsek elmozdította Heydenricus kolozsvári bencés apátot, és helyére a dombói apátot állította, aki viszont Brodát bízta meg a vezetéssel. Amikor visszahívta, Brodai nem engedelmeskedett, sőt egy uzsorával foglalkozó szerzetest börtönbe záratott, aki távollétében meghalt. Most a kiadó a pápa nevében feloldozza.

Mon.Strig. III.128.

802

1328. márc. 28(?).

I. Károly király a garamszentbenedeki apátságot és népeit minden világi bíraskodás alól kivieszi.

Mon.Strig. III.129.

803

1328. ápr. 19.

Vilmos szepesi ciszterci apát és János szepesi prépost IV. Ince pápa oklevelét átírva Csanád egri püspököt egyházmegyéje papjaival kiigyezésre utasítja.

Mon.Strig. III.132.

804

1328. máj. 1.

A székesfehérvári káptalan előtt a nyitrai káptalan kiküldötte tiltakozik Boleszló esztergomi érsek jogtalan eljárása ellen, mellyel Meskó nevű fivérét a nyitrai püspöki székebe ültette.¹

Mon.Strig. III.134.

1. Közzölte VÁGNER JÓZSEF: *Adalék a nyitrai székeskáptalan történetéhez.* Nyitra 1896. 7. lábíz.

805

1328. máj. 4.

Dynus de Marenasallia *doctor decretorum*, genovai prépost, pápai káplán és ügyhallgató (auditor) az András erdélyi püspök és több főesperes, valamint a sebesi és több dékánság plébánosai között hosszan elhúzódó perben a püspököt arra kötelezi, hogy perfüggés alatt semmilyen változtatást ne tegyen.

Z.-W. I.415.

806

1328-1330.

Az erdélyi káptalan előtt Mihály kelneki plébános, sebesi dékán és papjai András erdélyi püspökkel és a káptalannal megegyeznek, és fellebbezésüket visszavonják.

Z.-W. I.422.

807

1328. jún. 24.

István pócsi pap, borsovai esperes és Csanád egri püspök általános helynökének és kancellárjának, Péter mesternek helyettese, bizonyítja, hogy Jákói Csépán fia: Lőrinc arra az idézésre, melyet Cecília asszony képviselőtében Lengyel János ellene foganatosított, nem jelent meg.

Kállay I.176.sz.

808

1328. jún. 25.

XXII. János pápa több esztergomi egyházmegye főesperesnek: Doris zólyomi ispán panaszára megtiltja, hogy a megöltek — különösen négy felvidéki megyében — csak 1 ezüst márka lefizetése után temessék el; különben kiküldöttei egyházi fenyítéket fognak alkalmazni.

Theiner I.520.

809

1328. júl. 8.

István pócsi pap, borsovai esperes és Csanád egri püspök általános helynökének és kancellárjának, Péter mesternek helyettese előtt Semlyéni László a megidézett Csépán fia: Lőrinc Székely-i nemes ellen ügyvédként megjelent;

az utóbbi nevében Bereck fia: Lőkös kötelezte magát, hogy tizenötödik napra felelni fog.
DI 50861. = Kállay I.317.sz.

810 **1328. júl. 8.**
István pócsi pap, borsovai esperes és Csanád egri püspök általános helynökének és kancellárjának, Péter mesternek helyettese Mihály fiainak: László és Mihály mestereknek és anyjuknak a Bogáti András mester elleni ügyét¹ végső feleletre tizenötödik napra halasztja.
DI 50863. = Kállay I.319.sz.
1. Lásd: 799.sz.

811 **1328. júl. 12.**
Péter mester somboni főesperes, Csanád egri püspök általános helynöke a Mihály fia: Bertalan neje Ilona nemes asszony és Homorokd-i András fiai: Jakab és Péter közt folyó pert, melyben az alpereseknek perfelvételre (ad peremptorium responsionem faciendam tamquam de lite contestata) júl. 8-án meg kellett jelenniük és meg is jelentek,¹ az alperesek által felmutatott, Drugeth Vilmos mestertől eredő halasztási kérésre változatlanul szept. 15-re halasztja.
DI 57073.
1. De a felperes nő helyett férje, ügyvédlevéllel.

812 **1328. aug. 9.**
XXII. János pápa azok ellen, akik szerint Krisztus és apostolai nem bírták, csak ténylegesen használták javaikat, a magyar püspököknek és *inquisitorok*nak eljárásra ad parancsot.
Mon.Strig. III.138.

813 **1329. jan. 1.**
László zágrábi püspök elődje, Ágoston rendelkezése (constitutio) alapján minden kanonokjának és főleg helynökének meghagyja, hogy a kötelességmulasztó kanonokok ellen járjanak el.
Smičklas IX.448.

814 **1329. jan. 27.**
Oliverius de Cezeto, Poitiers-i kanonok, pápai bíró a pannonthalmi, tihanyi és zirci apátnak az esztergomi ispotályosok és Henrik veszprémi püspök hosszan elnyúló perében *cum pro parte dictorum episcopi non speretur, quod quasi imperpetuum possint per viam iuris huiusmodi cause recipere finem* nyolcvanadik napra idéztet a pápai palotába.
Mon.Vespr. II.49.

815 **1329. febr. 2. után**
Miklós enyickei esperes, Domonkos mester újbírói főesperes helyettese tudatja, hogy István bárcai pap febr. 8-ára bírói jelenléte elé idézte Inarch fia: Donch mestert. Megjelenésük után a felperes előadta, hogy az alperes három éve bitorolja egyháza bizonyos jogait, az alperes viszont tagadott. A bíró az alperesnek tizenötödik napra esküt ítél, de előtte 3 márka lefizetésére kötelezi.
DI 75248.

816 **1329. febr. 22.**
Miklós enyickei esperes, Domonkos mester újbírói főesperes helyettese tudatja, hogy Inarch fia: Donch mester *pro altero dimidio fertone pro servitio suo sicut debebat, ita se cum iuramento expurgavit.*
DI 83200.

817 **1329. márc. 28.**
András mester, a varsányi Szent Mihály-egyház prépostja tudatja, hogy amikor Benedek kovácsi papot kiküldte, hogy a Lukács fia: István által a Szent Cecília-egyháznak hagyott Sork melletti földdarabot bejárja és iktassa, Benedek visszatérve jelentette, hogy Imre fia: Domonkos, Dénes és mások ellentmondottak, mire az egyház kegyurával, Doroszló fia: Gerely mesterrel szemben megidézte őket.
DI 49573.

818 **1329. ápr. 1.**
XXII. János pápa Hugó és Radulf *comes*eket, akik a megerősítésért a pápai székhöz menő Miklós választott esztergomi érseket és társait Konstanzban megtámadták és kirabolták, kiközösítetteti.
Theiner I.524.

819 **1329. ápr. 4.**
Mihály gömöri esperes (!) tudatja, hogy Hangonyi Miklós vállalta máj. 8-án Chotov nógrádi esperes (!) és még négy plébános előállítását Básti Imre ellen Feled faluban. Pál Dywn-i pap az esperes jelenlétében megesküdött rá, hogy Hangonyi Miklósné halálos ágyán neki meggyónt, hitbérét és minden ingóságát (*movenda*) férjének elengedte; a másik három pap arra esküdött meg, hogy az asszony ékszereit és más értékes ingóságait (*clenodia et res scr[ini]ales cum uno tapete (!)*) anyósának és két fiának visszaadta, s ezek őt a hitbérrel nyugtatták.
DI 96147.

820 **1329. ápr. 19.**
Miklós sóvári pap, Henrik Ch...i plébános *vicesgerense* Thekale mesternek bizonyos János elleni perét, melyben annak *famulus et serviense* jelent meg ügyvédlevéllel, ennek tiltakozására az egri püspök, illetve az ő általános helynöke (*vicarius generalis*), János mester elé terjeszti fel.
DI 57291.

821 **1329. máj. 3.**
István váradi pap, borsovai esperes (!) (*in partibus vir constitutus*), Csanád egri püspök bírāja (*viceiudex*) tudatja, hogy oklevele szerint Borandusnak Várdán esküt kellett tennie előtte Péter Lóranháza-i *scolaris et subdiaconus* ellen; az esküt le is tette, de Péter az ő fogságából megszökött (*de captivitate sua fugitive recessit*), ezért elmarasztalja.
DI 96149.

822 **1329. máj. 13.**
András erdélyi püspök Simon bán három fiát, akik a tizedmulasztások és egyéb tartozásaik ügyében kiegyeztek a káptalannal, feloldoztatja, de ha az egyezséget megszegik, visszaesnek a kiközösítésbe, és hitszegést (*periurium*) is elkövetnek.
Z.-W. I.427.

823 **1329. máj. 17.**
Csanád egri püspök Lőrinc esperes, Goluph-i plébánosnak. A király és a királyné különös védelmébe fogadott Szerencsi Domokos fia: Pongrác ellen a szerencsi egyház kegyurasága ügyében János szerencsi apátot személyesen bírói jelenléte (*presentia*) elé idézteti.¹
DI 71908.
1. Bebek Detre nádor 1400. febr. 21-i ítéletleveléből.

824 **1329. jún. 10.**
Jakab mester, Péter bihari főesperes és András váradi püspök helynökének *vicesgerense* tudatja, hogy levele szerint Lukács fiai: István és Lukács jún. 6-án végső feleletre tartoztak előtte megjelenni Johanca fia: János ellen, *si concordare non potuissent*. A határnapon megjelentek Lukács fiai ellen *contestando agere intendebat, quia audire renuerant*, a bíró végső feleletre júl. 8-ra halasztja.
DI 40552.

825 **1329. aug. 14.**
Az esztergomi káptalan tudatja, hogy a kelet napján a székesegyházban teljes káptalanba összegyűlve, Tamás mester, Miklós pannonthalmi apát írnoka urának és Oliverius de Cezeto-nak fenti (814.sz.) átirított levelével megjelenvén a távollevő keresztesek mesterét és konventjét nyolcvanadik napra megidézte, a veszprémi püspök és káptalana ellen. Kijelentette, hogy aznap már járt a konventben és az ott találtakat társaik nevében is megidézte.
Mon. Vesp. IV.320.

826 **1329. aug. 19.**

Benedek csanádi püspök előtt a veszprémi püspök és az esztergomi keresztesek eskü alatt egyezsége lépnek.

Mon.Strig. III. 717.

827 **1329. szept. 16.**

A budai káptalan előtt István veszprémi kánok és banai plébános meg más plébánosok kijelentik, hogy a János keszői plébános által Henrik veszprémi püspök ellen benyújtott fellebbezésben nevük hozzájárulásuk nélkül szerepel, tartalmával sem értenek egyet, Jánost nem is bízták meg képviselőjükkel, ezért az oklevél tartalmát (articuli diplome) semmiseknek nyilvánítják.

Veszpr. reg. 204.sz.

828 **1329. szept. 17.**

XXII. János pápa 500 arany forint kölcsön felvételét engedi meg Rudolf váci püspöknek, *renuntiatio* mellett.

Theiner I. 525.

829 **1329. szept. 19.**

Péter somboni főesperes, Csanád egri püspök helynöke Balkányi István leányai: Skolasztika és Csala negyedperében Balkányi János fiai és Kelen fia: Kozma ellen, a felek választotta négy nemest és két püspöki embert jelöl ki a negyed elválasztására, az egyéb vitás kérdésekben az alpereseknek ötödik, illetve tizenötödik napra esküt ítél.

Anjou II. 431.

830 **+ 1329. nov. 6.**

János szerencsi apát a 823.sz. perben visszavonja a nádor előtt emelt vádját, miszerint Pongrácz özvegye és fiai őt elfogatták és vasra verték.¹

DI 71908.

1. Ugyanazon oklevél 1330. jan. 21-i része szerint hamis!

831 **1329. nov. 12.**

Ladomér esztergom-szenttamási prépost és László mester esztergomi olvasókanonok, Miklós választott esztergomi érsek helynökei, Rubin fia: Jakab budai polgár és mostohaanyja Éles Buda oklevelében foglalt egyezségét átírják.

Mon.Strig. III. 150.

832 **1329. dec. 11.**

Péter somboni főesperes, Csanád egri püspök általános helynöke tudatja, hogy gyűrűspeccés oklevele szerint Csicseri Jób *comes* fiai: Domokos és Miklós kötelesek voltak Kuch fia: Jakó özvegye ellen birtokaik becslésének kitűzésére dec. 7-én megjelenni. Ekkor az asszony ügyvédlevelével megjelent Zouchik *comes*, a Jób-fiak pedig személyesen. A bíró ekkor ápr. 5-ét jelölte ki, amikor a két részről kijelölt négy nemes az asszony részére rendelt István boronai pap, a Jób-fiak részére kirendelt Ábrahám Zymcha-i pap jelenlétében királyi mértékkel és az ország szokása szerint (*funiculo iuxta regni consuetudinem*) mérje és becsülje meg a Jób-fiak összes birtokait; majd máj. 1-én a két bírói ember a felekkel tegyen jelentést; akkor kijelöli a határnapo(ka)t (*terminum vel terminos redimendi vel perpetuandi*). Amelyik fél nem fogadja el a nemesek becslését, 6 márkát fizessen.

DI 31215.

833 **1330. jan. 17.**

Csanád egri püspök László mester özvegyének, Bodon *comes* leányának Kompold fia: Imre mester elleni negyedperében a feleket a király vagy az országbíró előtt a negyed természetbeni kifizetése ügyében az elvi kérdés eldöntése végett megjelenésre kötelezi, s azután fog dönteni.

DI 57296. = Anjou II. 459.

834 **1330. jan. 21.**
Péter nádori albíró és Gecminus óbudai várnagy előtt János szerencsi apát megismétli panaszát, hogy míg káptalanra ment, Szerencsi Domokos fiai egy éjszaka bilincsben tartották. A bírák halasztást adnak.
DI 71908.

835 **1330. márc. 25.**
I. Károly király előtt László fia: Péter mester Gilét fia: Miklós mesterrel, Anna apáca ügyvédjével szemben a leánynegyedében járó 37 márka hátralék három részletben való lefizetését még az évben vállalja.
Anjou II.47.

836 **1330. máj. 30.**
A váradi káptalan bizonyítja, hogy a sebesi dékánság plébánosai visszavonták az erdélyi káptalan elleni fellebbezésüket.
Beke 92.sz.

837 **1330. máj. 30.**
A váradi káptalan előtt a sebesi plébánosok nevében két plébános, miután az erdélyi káptalan a 220 márkára emelkedett *census* felét elengedte nekik, kötelezik magukat kétszer 55 márka lefizetésére.
Beke 627.sz.

838 **1330. máj. 30.**
A sebesi plébánosok évi 50 márka lefizetését vállalják.
Beke 1026.sz.

839 **1330. júl. 1.**
XXII. János pápa a zirci apátot bírónak teszi Pannonhalma és a segedi plébánia tized- és egyéb perében.
Pannh. II.372.

840 **1330. júl. 29.**
A kalocsai érsek, a győri püspök és a székesfe-

hérvári prépost a király nevében az esztergomi egyház *administratorainak* átadják az elhunyt Boleszló esztergomi érsek visegrádi szobájában talált javakat, többek közt a Bajor Lajos elleni okleveleket.
Mon.Strig. III.171.

841 **1330-1333.**
A pilisi és a bakonyi (zirci) ciszterci apátok mint pápai *executorok*, Miklós egri és Meskó nyitrai püspöknek IV. Ince pápa 1254-i buláját átírva megtiltják, hogy bárki más parancsára fenytéket alkalmazzanak, vagy ha megtették volna, hat napon belül vonják vissza.
Békefi, Pilis I.332.

842 **1330-1349.**
Széphelyi Tódor özvegye és két leánya Acsád és Újudvar birtokokból járó negyedigényük érvényesítését Gál mesterrel szemben Csanád esztergomi érsekre bízzák.
Mon.Strig. III.705.

843 **1331. jún. 9.**
Oliverius de Cerzeto a 814.sz. perben pápai megbízásból az oklevelek felmutatását rendeli el.
Mon.Vespr. IV.322.

844 **1331. jan. 10.**
XXII. János pápa a pozsegai prépost és Jób pécsi püspök perében a kanonokságok betöltése tárgyában bírakat rendel.
Smičiklas IX.543.

845 **1331. jan. 13.**
Tilet-i Miklós örököseinek kérésére XXII. János pápa megengedi, hogy a Szentszékhez halála előtt feloldozásért elindult *comes* testét a váradi püspök egyházi temetésben részesítse.
Theiner I.535.

846 1331. jan. 15.

Az esztergomi káptalan tanúsítja, hogy Jakab esztergomi kanonok Esztergom bírósága előtt Péter unokaöccsétől visszanyerte a Szent Ambrus-egyház elfoglalt szőlőjét.

Mon.Strig. III.183.

847 1331. márc. 1.

XXII. János pápa Jacobus Berengarii és Raymundus de Bonofato *nuncios*oknak a pápai adók beszédésénél sommás eljárást enged.

Theiner I.538.

848 1331. máj. 11.

A szepesi konvent előtt Beke szepesi kanonok a káptalan nevében panaszkolta, hogy Arnold fia: Jakab és Hank *famulus*ukkal Kristóf mester szepesi *lectort* megölték.

Wagner, Anal.Scep. I.315.

849 1331. május 19. körül

János mester borsodi főesperes, egri helynök meghagyja a kárászi és várdai *rector*oknak, hogy hallgassák ki Nagymihályi Lőrinc tanút Miklós erdélyi vajda fia: Móric mester ellen arról, hogy Lőrinc nővére, a vajda özvegye végakaratóban reá hagyta-e hitbére, hozománya és negyede behajtását. A név szerint felsorolt tanúk eskü alatt vallották, hogy az asszony számos pap és nemes jelenlétében így rendelkezett.

Sztáray I.67.

850 1331. júl. 25.

Jacobus Berengarii és Raymundus de Bonofato pápai *nuncios*ok és adószedők Csanád esztergomi érsekkel, I. Károly király beleegyezésével a magyar papságot Budára összehívják a pápai parancsok megbeszélésére.

Mon.Strig. III.193.

851 1331. szept. 26.

Domonkos mester, abaújházi főesperes, egri

kanonok és Miklós egri püspök bírása (iudex in spiritualibus) Kilián fia: Kilián özvegye: Erzsébet hitbére és hozománya ügyében a ki-elégítést elrendeli.

Anjou II.550.

852 1331. okt. 12.

Péter somboni főesperes, Csanád esztergomi érsek általános helynöke (vicarius generalis) Konrád fia: Miklós mester és megnevezett verebi nemesek kegyúri perében oklevelek bemutatását és eskütételt rendel.

Anjou II.567.

853 1331. nov. 22.

XXII. János pápa I. Károly királyt az eretnek Tarabocciak megbüntetésére hívja fel.

Theiner I.545.

854 1331. dec. 1.

XXII. János pápa meghagyja a veszprémi püspöknek, hogy az esztergomi érsekség elidegített birtokait szerezzze vissza.

Mon.Strig. III.201.

855 1331. — 1349.

Csanád esztergomi érsek megidézi a várkonyi papot, hogy megvakulása miatt neki segítséget adjon.

Mon.Strig. III.706.

856 1332. jan. 24.

Jacobus Berengarii és Raymundus de Bonofato Tamás szebeni prépostnak meghagyják, hogy a megnevezett szász plébánosokkal János követségi jegyzőnek a másolásáért járó 3 márkát fizettesse meg, kiközösítés terhével.

Beke 1029.sz.

857 1332. febr. 12.

Protáz prépost, boroszlói egyházmegyes pápai küldött bíró (iudex delegatus) elődjétől, Bertalan préposttól átvéve a krakkói-esztergomi

pert, az ellenfél makacssága alapján a tizedet és a joghatóságot János krakkói érseknek ítéli, az ellenfelet 2200 krakkói garasmárkában marasztalva.

Wagner, Anal. Scep. III. 24.

858 **1332. márc. 30.**

János gömöri főesperes esperességében járva felveszi Csoltói Detre menyje: Klárának férje és még két nemes javára szóló ügyvédvallását. *DI 56839. = Anjou II. 584.*

859 **1332. ápr. 8.**

XXII. János pápa a székesfehérvári prépostot utasítja, hogy a Nyulak-szigeti apácáknak a Budavár kapujánál szombatontként tartott vásár vámja miatt Buda tanácsa elleni panaszát bírálja el.

Anjou II. 585.

860 **1332. ápr. 10.**

XXII. János pápa a székesfehérvári prépostot utasítja, hogy a Nyulak-szigeti apácáknak a királyi kápolna papjai ellen a kegyes adományok kétharmadrészére vonatkozó panaszát bírálja el.

Anjou II. 587.

861 **1332. ápr. 14.**

András tornallyai pap, gömöri esperes előtt Csoltói Mihály felesége ügyvédjeként megjelenve Kalsai Imre fia: Sándortól egy Katus nevű szolgálot követelt, mire ez megtagadta a teljesítést (*contra eundem non respondit, quia predictam ancillam dicebat esse possessionem*); ezért a bíró a felek akaratából János főesperes megérkezéséig halaszt.

DI 56840. = Anjou II. 589.

862 **1332. ápr. 26.**

Csanád esztergomi érsek oklevele: Tamás helynök, viceprépost és a kanonokok *collegi-uma* panaszolta, hogy az érsek tizedszedői bi-

torolják Stomfa, Dévény, Bazin, Szentgyörgy és több falu gyümölcs-, méh- és báránytizedét. Miklós egri püspök, volt pozsonyi prépost és más papok vallomása alapján a káptalant megerősíti a tizednegyedben.

Fejér VIII/3. 641.

863 **1332. máj. 1.**

János mester esztergom-szentgyörgyi prépost, egri kanonok és általános helynök (*vicarius generalis*) nyugtatja Ders fia: László peturi nemest a neki járó bírság megfizetéséről.

Anjou II. 592.

864 **13(3)2. máj. 19.**

János mester esztergom-szentgyörgyi prépost, egri kanonok és Miklós egri püspök helynöke Lelyan-i Miklós özvegye, Kemey-i Miklós leánya perét (ügyvédje atyja a kiadó ügyvédlelélével) Pertold-i Mihály fia: Egyed ellen *tamquam litem contestatam* végső feleletre elhalasztja.

DI 40616.

865 **1332. máj. 29.**

Péter somboni főesperes, esztergomi helynök a 852.sz. pert jún. 21-re az érsek különös jelenléti bíróságára (*ad specialem presentiam eiusdem*) elhalasztja.

Anjou II. 599.

866 **1332. jún. 5.**

János mester esztergom-szentgyörgyi prépost, egri kanonok és Miklós egri püspök helynöke a 864.sz. pert elhalasztja azzal, hogy Miklós győri püspök döntse el: engedelmeskedni kell-e a király halasztó parancsának?

Fejér VIII/3. 671.

867 **1332. jún. 23.**

Péter mester somboni főesperes, Csanád esztergomi érsek általános helynöke (*vicarius generalis*): előző levele szerint Dénes fia: István

és Szemere fia: Miklós végleges válasza az érsek előtt megjelenni tartoztak özv. Ewzen fia: Jakab felesége, Klára és leánya: Iwachyn özvegye Erzsébet negyedperében, egyúttal a bírságot is meg kellett fizetniök. Iván előbb bemutatta Lodomér szenttamási prépost, néhai helynök levelét, mellyel a nőket rosszhiszemű perlekedőknek igyekezett beállítani (tamquam calumpniatrices et sopite litis resuscitatrices convincere nitebatur; idem dominus noster una cum hiis quibus decebat deliberare debuisset). A határnapon az érsek és káptalana más jogtudókkal együtt (capitulum ecclesie sue ac nobiles complures in iudicio considentes) úgy ítélte, hogy a Lodomér-féle oklevél az asszonyokat nem érinti, ezért Iván hamis oklevelet használt (tamquam falsa intendens et litterarum falsarum exhibitor convictus extitisset). Erre Iván és Miklós észre térve a női jogok fejében meg a hamis oklevél felmutatásáért Koch birtokukat visszaváltásig az asszonyoknak engedték át, és hozzájárultak ahhoz, hogy az asszonyok képviselőit Kozma udvari plébános útján bevezetessék.
Dl 58470.

868 **1332. júl. 9.**
Odo zirci apát, pápai küldött bíró (iudex delegatus) a 839.sz. perben a segesdi tizedet örökre Pannonhalmának ítéli, a makacs Pósa segesdi plébánost pedig kiközösíti.
Pannh. II.373.

869 **1332. júl. 5.**
XXII. János pápa a nyitrai püspöknek meghagyja, hogy a garamszentbenedeki konvent javait szerezze vissza.
Mon.Strig. III.214.

870 **1332. szept. 7.**
János mester esztergom-szentgyörgyi prépost, egri kanonok és Miklós egri püspök helynöke a semjéni nők hitbér-hozományperét a semjéni

férfiak ellen elhalasztja.
Dl 50929. = Anjou II.622.

871 **1332. szept. 26.**
János mester esztergom-szentgyörgyi prépost, egri kanonok és Miklós egri püspök helynöke előtt a negysemjéniek egyezsége lépnek.
Dl 50931. = Kállay I.393.sz.

872 **1332.szept. 26.**
János mester esztergom-szentgyörgyi prépost, egri kanonok és Miklós egri püspök helynöke bizonyítja, hogy a hitbér-hozomány fejében 50 márkát lefizettek.
Kállay I.397.sz.

873 **1332.**
Kápolnai Domonkos, az esztergomi érsek általános helynöke (vicarius generalis) tudatja, hogy Stras-i János özvegye Stras-i Miklós *comest* hitbér és hozomány miatt perelte előtte, de nemesek közbejöttével megegyeztek; az alperes 6 márkát fizetett az asszonynak.
Dl 56825.

874 **1333. jan. 16.**
A győri káptalan átírja XXII. János pápa aranybulláját, amelyben a pannonhalmi és garamszentbenedeki apátokat a bencésrend évi káptalanjának összehívására fenytékkel is feljogosítja.
Mon.Strig. III.220.

875 **1333. febr. 3.**
Domonkos abaújházi főesperes előtt Szentesi Dénes leányai: Erzsébet és Anna, Farnasi Lukács, illetve Sinka fia: Péter feleségei személyesen férjeiket bízzák meg minden egyházi és világi bíró előtti perük vitelével, különösen Miklós egri püspök vagy általános helynöke (vel eius vicario generali seu delegato) előtt folyó negyedkövetelésükre nézve.
Dl 40634.

876 **1333. febr. 4.**
László pécsi püspök, a veszprémi egyház jogainak pápai *conservatoria* Simon pécsi kanonokot vagy Tamás szolnoki főesperest "Fekete" Miklós állítólagos székesfehérvári alsóvárosi plébános Henrik veszprémi püspök elleni megidézésére hívja fel.
Mon. Vespr. IV. 327.

877 **1333. febr. 4.**
Ugyanő (lásd: 876.sz.) tudatja, hogy Tamás szolnoki főesperes az idézést teljesítette.
Mon. Vespr. IV. 328.

878 **1333. febr. 5.**
Pál mester somboni (egri egyházmegye) főesperes, Csanád esztergomi érsek általános helynöke tudatja, hogy idézőlevele alapján Sándor fia: Péter és Benke fivére: Péter, másrészt Vezekényi Miklós fia: Péter (fiverei ügyvédjeként is) megjelentek; amazok hitbér-hozomány, negyed és végrendeleti perben felperesekként, míg ez nem akart rokonai nélkül felelni. A felperesek a helynök levelével bizonyították, hogy az alperes az előző határnapon a tárgyalásról önkényesen eltávozott; ítéletet kértek. A helynök káptalani emberek és jogtudók tanácsára (cum discretis viris de capitulo nobiscum in iudicio consedentibus) az ügyet végleges válasz végett febr. 14-re halasztja.
DI 90639.

879 **1333. márc. 8.**
Egyed gömöri pap és esperes előtt Csetneki Benedek fia: László mester tiltakozik az ellen, hogy Domokos fia: István mester a többi kegyúr sérelmével Benedek pelsőci plébánost elmozdította.
Anjou III. 7.

880 **1333. ápr. 29.**
János mester, esztergom-szentgyörgyi prépost, egri kanonok és püspöki helynök tudatja, hogy

Lőrinc Alapthan-i plébánost kiküldte ítélettelével és Sebarth *comes* leánya fiaival és ügyvédekkel, másrészt Sebarth fia: Gergely alperessel együtt ennek Hevesújvár megyei Saar birtokára, hogy azt a felek állította négy nemes a szomszédok és határosok jelenlétében becsülje meg, majd Lőrinc pap, mint tanú ezt jelentse. A jelentés szerint megjelent a négy nemes, de Somek-i Miklós három fia is, akiknek az országos szokásjog szerint (iuxta consuetudinarium modum regni) anyjuk negyede ugyancsak Gergely birtokaiból jár. Hogy a családban békesség legyen, Gergely két nővérének átengedte e birtoka negyedét, a Tarnavize folyó hasznának és az ott levő malomhelynek harmadát, szavatosságot vállalva; sőt — mint a szentszéken is kijelentette — ha nővérei és utódaik ezt más javára elvesztenék, maradék birtokából pótolja.
DI 66661.

881 **1333. máj. 1.**
László pécsi püspök, a veszprémi püspök és káptalana pápai *conservatoria* a tihanyi konvent útján idézteti Fekete Miklós mester székesfehérvári egyházigazgatót (rector ecclesie), a nevezett egyház kanonokjait és másokat (universos cives de suburbio Albensi) Henrik veszprémi püspök ellen.
Mon. Vespr. II. 62.

882 **1333. máj. 5.**
János egri helynök a 870.sz. pert a királyi hadoszlás tizenötödik napjára halasztja.
DI 50951. = Anjou III. 20.

883 **1333. máj. 5.**
XXII. János pápa a boroszlói Buda Szent Vince apátjának és a szentkeresztai prépostnak: a szépesi prépostnak a 857.sz. ítélet elleni fellegbezésére bírának rendeli őket.
Wagner, Anal. Scep. I. 219.

884 **1333. jún. 24.**

Miklós győri püspök *ex certa nobis scientia per relationem plurimorum virorum fidedignorum constitit evidenter*, hogy Visi Tamás fia: András Frigyes leányát, Margitot törvényes feleségül vette, s mivel férje halála után sógora, Ányos az árvákat kiűzte birtokukból, minden alárendelt papjának meghagyja, hogy őt kiközösítettnek tekintsék, míg a jószágot vissza nem adja.

Sümeghy I.178.

885 **1333. okt. 7.**

János mester, esztergom-szentgyörgyi prépost, egri kanonok és püspöki helynök bizonyítja, hogy Panyola-i János fia: Péter másodmagával letette az esküt arra, hogy György harsányi klerikus feleségétől egy tehenet és egy ökröt nem vitt el.

DI 50954. = Kállay I.414.sz.

886 **1333.**

A pilisi és bakonyi apátok IV. Ince pápa itt ártírt 1251-i bullája alapján az esztergomi érsekiség határperében Protus csernovici prépost küldötteit egyházi fenyték kiszabásától eltiltják.

Mon.Strig. III.233.

887 **1334. márc. 20.**

Vajk fia: István mester egri kanonok és Gott-hard egri jegyző (notarius), János prépost általános helynök helyettesei előtt Kéri Egyed özvegye a püspök, a helynök és az ő jelenlétükben folytatott pereit megszünteti és kielégítését elismeri.

Anjou III.62.

888 **1334. ápr. 7.**

Ugyanezek (887.sz.) Nagyszemjéni Mihály leányát felperesi meg nem jelenésért bírságban marasztalják.

Anjou III.66.

889 **1334. máj. 5.**

XXII. János pápa két boroszlói apátnak és a káptalan prépostjának. A szepesi prépost és káptalan fellebbezése ügyében bírakul rendeli őket.

Wagner, Sáros I.316.

890 **1334. aug. 5.**

XXII. János pápa a váci és veszprémi püspököknek és a Heiligenkreuz-i apátnak: Pannonhalmi érdekében öt évre *conservatoroknak* rendeli őket.

Pannh. II.380.

891 **1334. aug. 7.**

Csanád esztergomi érsek László pécsi püspököt és Miklós pannonhalmi apátot — mint pápai *conservator* — a Nyulak-szigeti apácák tizedelésétől tiltja.

Mon.Strig. III.250.

892 **1335. márc. 13.**

Csanád esztergomi érsek Péter szőlősi plébános kérésére megengedi, hogy az ellene indított perekben ne előtte vagy helynöke előtt, hanem a helyszínre küldött káplánja és *penitenciariusa*, István domonkos szerzetes előtt tegyenek igazságot.

Anjou III.140.

893 **1335. márc. 22.**

A pécsi káptalan előtt Lőrinc fia: Fülöp társai és László pécsi püspök birtokokat osztanak meg. A megszegő hitszegésbe (*periurium*) esik és kiközösítés sújtja.

Anjou III.148.

894 **1335. ápr. 2.**

János borsodi főesperes, egri helynök Losonci Dénes fia: István kérésére elengedi neki a Felicián fia: Miklós elleni perében rárótt bírságokat, a felperes részét kivéve.

Bánffy I.80.

895 **1335. ápr. 5.**
László zágrábi püspök a lázadókra kiközösítést szab ki.

Smičiklas X.205.

896 **1335. máj. 12.**
Tatamér székesfehérvári prépost, királyi alkan-
cellár és pápai küldött bíró (iudex delegatus)
István perjel és a pálos remeték kérésére meg-
idézi Meskó püspököt abban a kérdésben,
hogyan az egyházmegyéjében lakó pálosok pápai
tizedmentessége sérti-e őt és káptalanát? Mint-
hogy negatív választ adott, a bíró a szerzetese-
ket menteseknek nyilvánítja, és a püspöknek
hallgatást parancsol.

Anjou III.166.

897 **1335. máj. 29.**
XII. Benedek pápa az esztergomi érseknek:
Miklós győri püspök panaszolta, hogy I. Ká-
roly király az ő és egyháza javait elfoglalta,
majd visszaadva újra birtokba vette. Meghagy-
ja, hogy elégtételre intse a királyt.

Theiner I.604.

898 **1335. júl. 9.**
András erdélyi püspök az erdélyi nemesség
küldötteivel a tizedelés tárgyában kiegyezik.

Fejér VIII/7.282.

899 **1335. júl. 12.**
Tatamér székesfehérvári prépost, királyi alkan-
cellár és pápai küldött bíró (iudex delegatus) a
pálos remeték kérésére megidézi László zá-
grábi püspököt a 896.sz. módján, és mivel nega-
tív választ ad, a szerzeteseket menteseknek
nyilvánítja, és a püspöknek örök hallgatást pa-
rancsol.

Smičiklas X.224.

900 **1335. aug. 9.**
A zágrábi káptalan a tizedbérlet módját szabá-
lyozza (decreta canonica consuetudinem opti-

mam legum interpretem esse dicunt ...).
Smičiklas X.231.

901 **1335. aug. 13. után**
Csanád esztergomi érsek és Péter szerémi püs-
pök átírják XII. Benedek pápa 1335. aug. 13-i
bulláját,¹ amelyben megtiltja a főespereseknek
a megölteknek csak díj ellenében való elteme-
tését.

Mon.Strig. III.274.

¹ *DI 25327.*

902 **1335. nov. 5.**
András erdélyi püspök az erdélyi nemességgel
egyezségre jut a tizedelés és az egyházi jogha-
tóság tárgyában.

Z.-W. I.469.

903 **1335. nov. 13.**
XII. Benedek pápa az esztergomi érseknek: a
pilisi ciszterciek panaszolták, hogy pozsonyi
kápelnájuk mellett a zsidók zsinagógát építet-
tek, és a nagy zaj zavarja őket; meghagyja,
hogy ha így van, bontassa le. Az ellentmondó
keresztényeket egyházi fenytéssel sújtja, a
zsidókat meg a hívők közösségétől való meg-
fosztással.

Mon.Vespr. II.87.

904 **1335. nov. 27.**
Csanád esztergomi érsek a nyírmálajai tizedet
a veszprémi püspök ellen eskütétel alapján az
esztergomi káptalannak ítéli.

Mon.Strig. III.271.

905 **1335. dec. 27.**
XII. Benedek pápa az óbudai klarisszákat min-
den pátriárka, érsek, püspök joghatósága alól
kiveszi.

Fejér VIII/4.101.

906 **1336. ápr. 10.**
László zágrábi püspök lázadó *predialisait* hüt-

leneknek nyilváníta.

Smičklas X.256.

907

1336. ápr. 10.

László zágrábi püspök a lázadó *predialisok* vezetőit kiközösíti és őket javadalmuktól is megfosztja.

Smičklas X.260.

908

1336. máj. 27.

László zágrábi püspök a hűségére térő *predialisainak* visszaesés terhével kegyelmet ad.

Smičklas X.266.

909

1336. jún. 19.

Miklós egri püspök a Tarcafő és Palocsán egyházak lelkészeinek, kiket az esztergomi érsek az ő joghatóságába visszaadott, a tized felét átengedi.

Mon.Strig. III.288.

910

1336. jún. 23.

László zágrábi püspök a lázadók vezetőit: Lőrincet és három társát kivéve a többi hűség és szolgáltatások feltételével kegyelmébe fogadja.

Smičklas X.267.

911

1336. szept. 24.

László zágrábi püspök helynökének fenytőhatalmat biztosít a kanonokok fölött.

Smičklas X.278.

912

1336. nov. 30.

Tatamér székesfehérvári prépost, királyi alkancellár és pápai küldött bíró (iudex delegatus) a 896.sz. ügyet még egyszer részletesen előadja.

Mon.Vespr. II.87.

913

1336. nov. 30.

Csanád esztergomi érsek megtiltja, hogy világiak egyházi ügyekben bíraskodjanak.

Z.-W. I 481.

914

1337. jan. 30.

Beregszászi Mihály plébános Csanád esztergomi érsek parancsára az érsek elé idézi Pál szőlősi plébánost Mihály fia: István fia: Péter pap ellen.

Kállay I.370.sz.

915

1337. febr. 24.

Péter esztergom-szenttamási prépost, esztergomi helynök az István fia: Péter papnak Pál szőlősi plébános elleni perét elhalasztja.

Anjou III.322.

916

1337. márc. 12.

Pál országbíró előtt Lőrinc fia: János a Szatmár vármegyei Geuch és Terebes birtokokból felesége (negyed)részét követelte Bereck fia: Miklóstól, hivatkozva a váradhegyfoki konvent oklevelére.¹ Az alperes azt felelte, hogy *huiusmodi actio vel possessionum requisitio quartam tangens filialem non esset de foro iudicii secularis, nisi ecclesiastico iudicio plus videretur pertinere. Nos itaque attendentes allegationes dicti Nicolai filii Briccii utique esse condignas et omnimode approbandas, ipsam causam cum omni plenitudine sui iuris ad examen iudicii ... Andree episcopi Transsilvani in cuius dyocesi requisitio ipsarum portionum esse dinoscitur, vel eius vicarii generalis, cui ipse commiserit, duximus transferendam* úgy, hogy a felek május 8-án jelenjenek meg, vigyék magukkal (három név) a királyi embert és a fenti hiteleshely emberét az ügy megvitatására, s erről az említett konvent leveleiben júl. 1-én tegyenek jelentést, hogy ennek alapján dönthessen.

DI 40760.

1. Eddig vízfoltos az oklevél.

917

1337. márc. 28.

A bátai bencés apát és konventje kérésükben előadták, hogy az egykor virágzó apátságnak Apáti faluját, mely 300 tiszta ezüst márkát ér,

a volt és a mostani kalocsai érsek, László, huszonhat éve elfoglalva tartják; a pécsi püspök és káptalana pedig Narad mezővárost (oppidum) és hat falut elfoglalják, emellett két pécsi laikus, kegyuraknak mondva magukat, az apátságot kifosztotta. Az apát kérésére XII. Benedek pápa az esztergomi érseknek meghagyja, hogy sommásan szolgáltatson nekik igazságot. *Fejér VIII/4.243.*

918 **1337. márc. 28.**
Erzsébet királyné András erdélyi püspöknek és helynökének meghagyja, hogy Tóth Péter szatmári polgár bizonyos telek miatti ügyébe, mely nem végrendeleti természetű és nem tartozik hozzájuk, ne elegyedjenek, hanem bocsássák a szatmári polgárok döntése alá. *Beke 629.sz.*

919 **1337. ápr. 23.**
Csanád esztergomi érsek helyreállítja az esztergomi Szent György-egyházat, többek között a préposti joghatóságot Esztergom város fölött. *Licet autem par in parem secundum iuridicam auctoritatem potestatem non habeat imperandi*, utódait is kéri megerősítésére. *Mon.Strig. III.295.*

920 **1337. jún. 7.**
János mester egri helynök a 849.sz. ügyben tanúsítja István borsovai esperes és a kárászi papnak a megelőzővel azonos vallomását. *Sztáray I.12.*

921 **1337. jún. 28.**
A sági konvent bizonyítja, hogy Dersene-i Hippolit ispán és fiai maguk és nőrokonaik nevében az esztergomi érsek előtt folyt perükben kiegyeztek Vossyan-i Mihály fiaival nőrokonaik negyede, illetve hitbér-hozománya tárgyában: több részletben 15 márkát fizetnek. *DI 24414.*

922 **1337. júl. 20.**
István enyickei pap, az egri püspök helynökének helyettese (vicevicarius magistri Johannis generalis vicarii Nicolai episcopi Agriensis in spiritualibus generalis) ura parancsára az Új vármegyei Földvár, Barcha, Thusa birtokok és három malomhely becslésének megtekintésére és negyedrészüknék Barchai Edus leányainak, Péter fiainak: Pálnak és Jakabnak feleségei számára való iktatására kiment. Minthogy ezek ura előtt negyedüket elnyerték, ott Edus rokonai a negyedet kiadták a határos birtokos nemesek (probi viri nobiles comprovinciales) döntése szerint, de Miklós fia: Miklós és János fia: Tamás nemesek a beiktatástól eltiltották, az említett Edus-rokonok pedig az eltiltást megengedték, mondván, hogy ha ezek bírói úton valamit meg tudnak szerezni az ellentmondónak, ebből ők semmire sem tartanak igényt. *DI 60224.*

923 **1337. júl. 31.**
János mester borsodi főesperes, Miklós egri püspök helynöke. Ítéletlevelében István enyickei papot, helynöke helyettesét (vicevicarius) küldte ki becslésre és iktatásra az ügyvédekkel, de ezek visszatérve jelentették, hogy ellentmondás történt. A két távoli rokon, Bárcai Mikó és Tamás nem a határjárásnak és becslésnek, csak a kihatásnak mondott ellent. A kiküldött István pap (vicevicarius) megidézte őket nyolcadik napra, hogy ez eltiltásnak okát adják. Ezek megjelenvén, a helynök kötelességszerű kérdésére azt felelték, hogy ők Edus fiaival és unokaival *ab una stirpitate et pro pagine lineae generationis ab proavo et avo ipsorum descendissent et cum ipsis ubilibet et in quibuslibet possessionibus suis in una forent possessionaria divisione, ne manus extranee in medium ipsorum valerent introire et commisceri, ideo ipsam fecissent prohibitionem. Allegantes etiam consuetudinem regni, quod*

quarta filialis non cum possessione in specie extradari, sed pecuniaria solutione reddi debet nobilibus dominabis eandem quartam requireribus. Az asszonyok ügyvédje úgy érvelt, *quod quia dicte nobiles domine non ad viros nobiles, sed necessitate compulse ad ignobiles et advenas matrimoniali copula tradite extitissent, eadem nobiles domine quartam suam filialem non cum pecuniaria solutione, sed cum possessione in specie iuxta regni consuetudinem rehabere possent a fratribus et proximis suis prenotatis.* A bírónak *et quibusdam discretis viris de honesto capitulo iuris peritis visum extitit,* hogy az ellentmondás dacára *pro eo, ne nobiles dominas ignobilibus associatas cum suis heredibus ignobilitari et degenerari contingeret,* őket a negyedbe haladéktalanul be kell iktatni, mégis, hogy el ne siessék a jogszolgáltatást *et contra legem et consuetudinem regni contraire videremur,* az alperesek kívánságára is az ügyet *deliberationi prelatorum, baronum et regni procerum duximus transmittendum,* úgy, hogy Szent György nyolcadáig Visegrádon együtt kérdezzék meg őket, a nyolcad negyedik napján pedig *responsionem ymo potius decretum preallegatorum baronum et regni nobilium* a püspök vagy az ő színe előtt bemutatassák. Azután fognak ítélni; a két ellentmondót, hacsak ésszerűen nem igazolják magukat, megbírságozzák.
DI 60225.

924

1337. aug. 27.

Meskó veszprémi püspök a legutóbbi szinóduson (in pristina sancta sinodo nostra) a főesperes és a papok közt rendelkezett a zalai főesperesség jogai tekintetében; két derék papot kirendel és külön ügyvédvalló levelet kíván tőlük.
Zala várm. I.328.

925

1337. szept. 1.

Meskó veszprémi püspök Csanád esztergomi

érseknek jelenti a János fia: Miklós törvényes születése tárgyában tartott vizsgálat eredményét.

Mon.Strig. III.441.

926

1337. szept. 14.

László zágrábi püspök megerősíti rendelkezését (constitutio) és a helynök büntető hatalmát.
Smičklas X.357.

927

1337. okt. 15.

XII. Benedek pápa az egri püspököt a bencések apostatai ellen felhatalmazza.

Pannh. II.386.

928

1337. okt. 16.

Csanád esztergomi érsek I. Károly királyra bízta a választást Péter egykori és Pál mostani szöllősi plébános között.

Anjou III.424.

929

1337. nov. 27.

A kői káptalan válasza I. Károly királynak. Amikor László kalocsai érsek meghalt, a még életében Szentmihályi Mihály mester felesége és leányai részére rendelt ruhákat és hét vég bíbort az elhalt érsek adóssága fejében a király átadatott Wlicerigus comes budai polgárnak; ezek kiválthatók. Az érsek ingóit tartalmazó szekrények Csoma prépost és István főesperes pecsétjével vannak lezárva.

Pannh. II.386.

930

1338. jan. 2.

A garamszentbenedeki konvent bizonyítja, hogy a Vossányiak Csanád esztergomi érsek helynökének: Péter esztergom-hegyfoki prépostnak ítélete szerint tizenötöd magukkal megesküdtek arra, hogy a 921.sz. perben az özvegytől és leányától nem vittek el női ruhákat és lovakat.

DI 72520.

931 1338. márc. 4.

János mester gömöri főesperes Benedek Guche-i papnak (in nostra congregatione in villa Gumur) Cholto-i Detre fia: Mihály nemes elleni perét a felek kérésére márc. 23-ra halasztja.

DI 40768.

932 1338. márc. 25.

Csanád esztergomi érsek megbocsát az ellene alaptalanul Rómába fellebbezett szepesi káptalannak, kivéve János *lectort*, a tett értelmi szerzőjét.

Mon.Strig. III. 305.

933 1338. márc. 29.

Galhardus pápai követ feloldozza Miklós bakonybéli apátot a késedelmesen lefizetett pápai adó miatti fenytékektől.

Pannh. VIII. 310.

934 1338. ápr. 14.

XII. Benedek pápa a konstanzi püspöknek és két társának: a Rómából hazatérő Kaproncai Gergely császári prépost kirablóit közönsésk ki.

Theiner I. 621.

935 1338 máj. 4.

Lőrinc gömöri esperes előtt Benedek göcseji pap és Csoltói Mihály egyezsége lépnek.

DI 40773. = Mon.Strig. III. 314.

936 1338. máj. 8.

János mester borsodi főesperes és egri helynök előtt Szalók-i Bicse fia: Péter és Kemej-i János fia: Miklós mester Babana birtok negyede ügyében egyezsége lépnek.

Anjou III. 461.

937 1338. jún. 22.

Csanád esztergomi érsek tudatja, hogy Mihály bozóki premontrei prépost a kiadó és I. Károly

király több oklevelét mutatta be. Ezek szerint Dobrakucsai Lőrinc fia: Lőkös előre kitervelt gonosz szándékkal (ex preconcepta dolositatis malicia) világos nappal, útjában megtámadta és halálosan megsebezte, egy *serviensét* (servientem et proximum suum), Miklóst megölte s egy másik *serviensét*, Tamást súlyosan megsebezte, jobb keze ujjait levágta, a szekéren levő holmit, a lovat és lószerszámot elvitte, ezen kívül az apátság birtokáról több ingóságot elrabolt. Panaszára az érsek több plébánossal vizsgálatot tartatott. Ezek az állítást igazolták. Lőkös a király előtt kötelezte magát, hogy az érsek törvényszékének (iudicii arbitrium) aláveti magát, különben 50 márka büntetés és kiközösítés sújtsa. Most a folyó szentszéki perben (in concilio nostro) a felperes az alperes tagadása ellen több egyházi és világi tanúval bizonyított. Mikor már ítéletre került volna sor (ipsa causa finali decisione deberet terminari), Lőkös mégis távol maradt, ezért az érsek bírótársaival (unacum discretis fratribus nostris de capitulo nostro iurisperitis) őt 50 márkában marasztalja és kiközösíti, míg a prépostot ki nem elégíti és meg nem tér.

DI 25091.

938 1338. júl. 8.

István enyickei pap, János mesternek, az egri püspök általános helynökének helyettese (vicevicarius magistri Johannis generalis vicarii domini episcopi Agriensis) tudatja, hogy özvegy Pókáné perbefogta előtte Edes fia: Andrást *pro ablatione unius pecudi[s] cum vitulo*, majd derék emberek útján kiegyeztek.

DI 60231.

939 1338. okt. 18.

XII. Benedek pápa a titeli prépostot, Galhardus de Carceribus és Petrus Gervasii *nuncios*-okat a pápai oklevelek hamisítói ellen sommás eljárásra hatalmazza fel.

Theiner I. 622.

940 **1338.**

A magyar püspökök sérelmeiket — többek között az egyházi bíráskodás jogának elvonását — panaszzolják XII. Benedek pápának.

Fraknoi I. 1.

941 **1338.**

Dörögdi Miklós veszprémi püspök királynéi kancellár a dörögdi egyházat és papját kiveszi a főesperes joghatósága alól.

Theiner I. 749.

942 **1339. jan. 3.**

I. Károly király András erdélyi püspöknek és Szatmár vármegye helynökének, Ruhudi Lászlónak: Kulche-i Dénes öt fia elleni negyedperében ne ítéljen, míg (nomine iuris nostri regalis) a lefoglalt Chegen és Kulche birtokaik tárgyában a királlyal folyó perük el nem dől.

DI 70549. = LK 1946, 56.

943 **1339. febr. 27.**

XII. Benedek pápa az esztergomi érseknek és az egri püspöknek: foglalják írásba I. Károly király előadmányait (allegationes) a birtokfoglalás indokolására.

Theiner I. 630.

944 **1339. aug. 15.**

László zágrábi püspök az életére törő hűtlenséget kiközösíti.

Smičiklas X. 513.

945 **1339. aug. 21.**

XII. Benedek Galhardus és Petrus nunciuskoknak: az előző adószedők által letett összegeket világi karral (brachium seculare) is hajtásák be.

Theiner I. 631.

946 **1339. okt. 15.**

László zágrábi püspök a maga és egyháza

megnevezett ellenségeit, akik legutóbb sereget toboroztak ellene, minden birtokuktól örökre megfosztja.

Smičiklas X. 497.

947 **1349. nov. 9.**

János toplicai apát, pápai küldött bíró (iudex delegatus) előtt a zágrábi káptalan ügyvédje előadta, hogy Methlica provinciola tizede őket illeti, mégis Henrik, a német keresztesek Chermomel-i preceptora a magyarországi háborúk óta bitorolja. Kéri visszaitélését.

Smičiklas X. 503.

948 **1340. márc. 16.**

András váradi püspök Gergely szűcs, Domonkos bíró és társaiknak Balázs váradi polgár elleni perét egy fél telekért, melyet felesége végrendeletében neki hagyott, az alperes javára dönti el.

Anjou IV. 8.

949 **1340. máj. 15.**

XII. Benedek pápa a császári prépostot bírónak rendeli a veszprémi püspök és az őrsi, sasadi és más plébánosok között a veszprémi egyháznak járó tized és egyéb jogok tárgyában.

Mon. Vespri. II. 89.

950 **1340. jún. 9.**

Császári közjegyzők előtt Welislaus bátai apát visszavonja Szigfrid garamszentbenedeki apát rágalmozását és ellene beadott pápai fellebbezését.

Anjou IV. 33.

951 **1340. jún. 15.**

Kálmán győri püspök meghagyja Lőrinc kovácsai papnak, hogy Tuteus-i István leánya: Erzsébet asszony ellenfeleit, a Poth-i nemeseket jelenlétébe idézze és jelentsen.

DI 40835.

952 **1340. jún. 27.**
Guido bíboros, pápai *legatus* a győri prépostnak: a pannonhalmi apát ellen világi bíróságot igénybe vevő laikusokat fenytékkal szorítsa rendre.
Pannh. II.393.

953 **1340. júl. 5.**
János toplicai apát, pápai küldött bíró (iudex delegatus) előtt Jakab *lector*, zágrábi helynök bemutatja a pápa 1338. évi oklevelét, és panaszkodik a zágrábi káptalan bitorlását. Eljárás és makacsság után a káptalant a tizedelés birtokába bevezeti.
Fejér VIII/4. 471.

954 **1340. aug. 5.**
János borsodi főesperes és az egri püspök helynöke Csamaz özvegyének Rozgonyi Péter és László elleni, leánynegyed tárgyában kezelt ügyét (super quarta sua filiali, quam ipsa domina de universis possessionibus et portionibus possessionariis sub dominio eorumdem fratrum suorum existentibus requirit et requirere intendit) aug. 22-re halasztja.
Anjou IV.41.

955 **1340. szept. 19.**
János borsodi főesperes, egri helynök: a felek a jogvitát (tamquam causam declaratam) lezárják, és pénzbeli fizetésben egyeznek meg.
DI 90816.

956 **1340. okt. 10.**
János borsodi főesperes, egri helynök előtt Bezzeghi Ethkes Péter fia: János a maga és négy nővére nevében Abaúj és Borsod vármegye alispánjai és nyolc szolgabírája ügyvédelével, *quas nos in sede nostra iudiciaria pro legitimis et sufficientibus litteris procuratoriis fore reputavimus*, Tolcsvai Lászlótól negyedkifizetését fogadja el.
Anjou IV.45.

957 **1340. okt. 21.**
Csanád esztergomi érsek a lipői "kalandosok" társaságának fenytőjogot engedélyez.
DI 41091. = Anjou V.243.

958 **1340. nov. 18.**
Péter Egegh-i pap és Jakab *doctor decretorum* szenttamási prépost és Csanád esztergomi érsek helynökének helyettese (vicevicarius) tanúsítja a Fehér András fia: János és Márton fia: Mihály özvegye közt hitbér-hozományperben nemes döntőbírák ítéletével létrejött egyezséget.
DI 24418. = Anjou IV.52.

959 **1340. körül**
András erdélyi püspök Ryma Miklós volt kecskekői, később létai várnagyot az erdélyi káptalannak okozott nagy károkért kiközösíti.
Beke 125.sz.

960 **1341. jan. 9.**
Demeter zágrábi főesperes előtt az összes glavnichai nemes és Munduk (dictus) Benedek fia: János *comes* közt a glavnichai Szentháromság-egyház és kegyúri joga fölötti perben János *comes* elismeri, hogy a kegyuraság valamennyiüket megilleti.
Smičiklas X.593.

961 **1341. jan. 18.**
János borsodi főesperes, egri helynök előtt Rozgonyi Péter és László nővérükkel, Klárával a 954.sz. perben kiegyeznek.
Anjou IV.70.

962 **1341. jan. 19.**
János borsodi főesperes, egri helynök Martonos fia: Jánosnak Simon fia: János leányai elleni perét elhalasztja úgy, hogy ha nem tudnának megegyezni, semmilyen világi hatóság halasztása nem érvényes.
Károlyi I.138.

963 **1341. ápr. 16.**
XII. Benedek pápa inti I. Károly királyt, hogy az András pozsegai prépost javára szóló pápai ítélet végrehajtását engedje meg.
Smičiklas X.612.

964 **1341. ápr. 30.**
Domonkos kápolnai oltárigazgató, gömöri esperes Kozma fia: Mihálynak 6 márka bírsága kifizetését *duplum* terhével elhalasztja.
Dl 56851. = Anjou IV.85.

965 **1341. máj. 12.**
Péter szerémi püspök, királyi kápolnaispán előtt Meskó veszprémi püspök ügyvédei tiltakoztak az ellen, hogy a tizedperben Pál országbíró nem törvényes bíró, ezért nem is felelt nekik; az országbíró kijelentette, hogy ítélni akar, s a püspököt 3 márka bírsággal sújtja.
Veszpr.reg. 341.sz.

966 **1341. máj. 14.**
XII. Benedek pápa a pécsi, veszprémi és váci püspököt *conservatorokul* rendeli az egri püspök érdekében; sommás eljárást engedélyez.
Theiner I.642.

967 **1341. júl. 4.**
János borsodi főesperes, egri helynök Szentgyörgyi Úz fia: Jánosnak a Boksa nembeli László fiai ellen anyja, Csépán leánya: Erzsébet negyedéért folyó perében káplánját, Zeleméri Jánost kiküldötte a néhai Csépán *comes* birtokrészének megbecslésére, de még ez előtt a felek egyezsége jutottak, és a negyedet természetben kiadták.
Anjou IV.424.

968 **1341. aug. 1.**
Kálmán győri püspök meghagyja a soproni, majádi és kismartoni plébánosoknak, hogy Boldrani Bertalan leányát, Erzsébetet néhai atyja részbirtokaiba negyede, valamint anyja

hitbére és hozománya fejében vezessék be.
Dl 73117.

969 **1341. aug. 6.**
János borsodi főesperes, egri helynök előtt Ohati Márton fia: Miklós és ennek fia: Demeter Ohati Márton leányával, Ilonccal és fiával, Kolossal egyezsége lépnek anyjuk elengedett negyede miatt, s ohati birtokukat felosztják.
Károlyi I.139.

970 **1341. szept. 13.**
János borsodi főesperes, egri helynök tanúsítja, hogy András ábrámi pap, az ő kiküldöttje jelenlétében a 969.sz. ügyben szabályszerű határozás után a negyedet a fiúutódok kiadták.
Károlyi I.143.

971 **1341. szept. 23.**
I. Károly király Csanád esztergomi érseknek megtiltja, hogy a cseh Vojtek fiaival szemben nagyanyjuk hitbére-hozománya tárgyában bíráskodjék.
Dl 50137. = Anjou IV.134.

972 **1341. okt. 11.**
Henrik bécsi skót apát, pápai küldött bíró (*iudex delegatus*) előtt Mihály pozsonyi prépost és Zalai Miklós kanonok ügyvédnek vallják a bécsi Bertold plébánost.
Mon.Strig. III.422.

973 **1341. nov. 9.**
A fentiek több pozsonyi kanonokot neveznek ügyvédnek közjegyző előtt.
Mon.Strig. III.424.

974 **1341. okt. 31.**
XII. Benedek pápa a pécsi, váradi és egri püspöknek: a gyulafehérvári egyház ellen bünteteket elkövető Tamás erdélyi vajda kiközösítését hirdessék ki.
Theiner I.644.

975

1341. dec. 21.

Kálmán győri püspök: a 968.sz. ügyben Nagymartoni Lőrinc *comes* hatalmaskodása miatt a bevezetés nem történhetett meg, ezért Pál kanonok és dékán útján megbecsültette a három birtokot; visszaváltása nem történt meg.

Dl 73117.

976

1342. jan. 17.

János mester borsodi főesperes, egri helynök előtt Margit nemes leány panasolja, hogy nagybátyjai múlt év szept. 15-én nem vitték őt magukkal Olcece-i házukba, így a bíró előtt tett ígéretüket megszegték. Az alperesek szerint csak szept. 15. után egy évvel kellett ezt tenniük, addig elegendő élelmet hagytak neki. A püspök és a káptalan közvetítésével egyezés jön létre: Margit vagy átköltözik nagybátyjaihoz, vagy ha nem és anyja közrendűhöz vagy birtoktalan nemeshez (*homini populari seu alicui advene non possessionato*) adná feleségül, nagybátyjai jogosultak őt pénzzel kielégíteni. Amikor a püspök megbízásából megkérdezték, akar-e házassági szándékkal (*pro adeptione copula matrimoniali*) nagybátyjaihoz költözni, nem akart, pedig ők hajlandók voltak őt befogadni.

Dl 94900.

977

1342. febr. 8.

XII. Benedek pápa a boroszlói püspököknek és két társának. A krakkói püspök és az esztergomi érsek között egyházmegyéik határai és a tizedek tárgyában per folyt; már nyolc éve pápai küldött bírótól (*iudex delegatus*) a krakkói püspök ítéletet kapott, de világi erőszak miatt nem hajtották végre. A pápa meghagyja, hogy egyházi fenyíték útján hajtsák végre.

Theiner I.645.

978

1342. márc. 12.

János mester, borsodi főesperes és Miklós egri püspök helynöke tudatja, hogy klerikusát, Ke-

lemen mestert ítéletlevele értelmében kiküldte megtekintésre és becslésre (*ad videndam reambulationem et estimationem possessionum*) Szikszói Imre fia: Péter mester birtokára, melyből Kendi Pós fia: Lőkös mester nagyanyja negyedét követelte. Visszatérve a kiküldött pap jelentette, hogy Lőkös mesterrel és két nemes becslőtársával (*estimator*) megjelent Szikszón, de Péter mester a hívásra sem jött el, sem becslőt nem hozta el, csak Balázs fia: Kozma, *famulus*-ügyvédje és társa keresték fel őket a falu végén. Ám Laki Zaped fia: Tamás mester felesége, Szikszói Marhard fia: Imre leánya Katus ott helyben, ügyvédje által eltöltotta nem a bejárást, de a becslést és kifizetést. Erre a kiküldött szemtől-szembe megidézte őt a helynök elé, kifogásait előadandó (*rationem sue contradictionis reddendi*).

Dl 3466.

979

1342. márc. 14.

Henrik, a bécsi skótok egyházának apátja, XII. Benedek pápától kiküldött bíró azt a pert, melyet János fia: Miklós indított Zalai Miklós és Mihály pozsonyi prépost ellen egy pozsonyi kanonokság tárgyában, az alperesek javára dönti el.

Mon.Strig. III.421.

980

1342. ápr. 12.

János mester borsodi főesperes, egri helynök előadja a 978.sz. alatti ellentmondást. A határnapon az asszony ügyvédje állítását azzal indokolta meg, hogy úrnője Marhard fia: Imre leánya, s ezért előbb jár neki a negyed, mint Lőkösnek, aki Marhard dédunokája. Más indok nem lévén, a bíró az ülnökökkel úgy döntött, hogy Lőkös Marhard leányának unokája, s a természetjog szerint (*et filia prius ex paternis possessionibus quam neptis debitum potest sortiri debito iure nature*) neki jár előbb a nagyanyai negyed, s azután kívánhatja Katus asszony, ha akarja. Az asszonyt alaptalan per-

lekedésért (*indebita contradictio*) királyi bíróságban marasztalja Lőkös mester ellen, ugyan-
csak 6 márkában marasztalja Péter mestert a
makacsságért, mellyel a becslést meggátolta; a
becslést tanúságainak jelenlétében újra elren-
deli, a jelentést pünkösöd nyolcadára, ugyan-
akkor Péter mester régebbi bírságát megdup-
lázva fizeti.

DI 3472.

981

1342. júl. 1.

Domonkos kápolnai pap, gömöri esperes és
Jakab *doctor decretorum* esztergom-szentta-
mási prépost, esztergomi helynök előtt Katalin,
Sárosi Bek özvegye Miklós *comest* hitbére és
hozománya felől nyugtatja.

DI 40886. = Mon. Strig. III. 469.

982

1342. aug. 18.

Vrovinus krakkói-szepesi kanonok, János sze-
pesi prépost helynöke tudatja, hogy László
Harkovyc-i plébános és Demeter szepesi kano-
nok közt per folyt előtte a Harkovyc és Korith-
nik közti kis földdarab tizedéért. Ebben tanú-
és oklevélbizonyítás tisztázta, hogy a tized a
plébánost illeti, mert a földdarab plébániájához
tartozik. Ezért a bíró ülnökeivel úgy dönt,
hogy a tized a Harkovyc-i Szent Mihály-egy-
házat illeti, az alperest örök hallgatásra és a
beszedett jövedelem visszaadására kötelezi.

DI 39658. = LK 1930, 212.

983

1342. szept. 23.

VI. Kelemen pápa az egri, a veszprémi és Mi-
hály váci választott püspöknek, Potok-i László
lector panaszolta, hogy Pert-i Márton javadal-
mától öt többszörösen megfosztotta, sokáig
börtönben is tartotta, s a kiközösítő ítéletet el-
viseli. Meghagyja, hogy sommás vizsgálat után
László *lectort* helyezték vissza, Mártont pedig
idézzék a Szentszék elé.

Mon. Vespr. II. 382.

984

1342.

János mester borsodi főesperes, egri helynök
előtt Hanva-i Dezső fia: János, felesége ügy-
védjeként előadta, hogy Alathka-i János fiai-
tól: János és Lőrinc nemesektől Alathka és
Boldvamelléki birtokokból hitbér, hozomány
és negyed fejében 2 márkát kapott.

DI 70375, 70376.

985

1343. jan. 5.

I. Lajos király: Nagymartoni Pál országbíró és
Puchmayer Erzsébet házasságához engedélyt
ad és kijelenti, hogy semmilyen hiba címén
nem támadja meg.

Fejér IX/1. 92.

986

1343. jan. 6.

I. Lajos király előtt Gecminus mester, *specialis
apothecarius* előadta, hogy az I. Károly ki-
rálytól adományba kapott, Hont vármegyei
Újlak birtokából a fiúutódok nélküli, magva-
szakadt (*deficiens*), Gerváz fia: János leánya,
Klára negyedét, hitbérét és hozományát a szo-
kásjog ellenére birtokban követeli. Az ország
régí szokásjoga szerint a leányt nem természet-
ben, hanem pénzben illetik meg a keresetben
foglaltak (... *eundem ab huiusmodi inconsue-
tudinaria lege et indebita inquietatione digna-
remur relevare. Nos si quidem, qui ex debito
nostre regalis dignitatis consuetudinem regni
approbatam ab antiquo temporibus nostri regi-
minis non diminuere, quin potius adaugere de-
bemus, habita deliberatione prelatorum et ba-
ronum regni nostri prematura duximus statuen-
dum, ut eadem domina Clara non mediante
possessionaria proprietate, sed cum pecuniaria
solutione, ut regni nostri consuetudo id requirit
ab antiquo approbata ...*). Újlaból törvényes
becsléssel negyedét, hitbérét és hozományát
behajthatja. Meghagyja minden egyházi és vi-
lági bírónak, hogy így ítéljen. Ha Gerváz fia:
János rokonai birtokot adtak volna, ez semmis.
DI 69228.

987 **1343. márc. 24.**
A vitás kalocsai érsekválasztás után VI. Kelemen pápa *reservatio* alapján Lászlót nevezi ki. *Theiner I.650.*

988 **1343. ápr. 20.**
János németi plébános, András erdélyi püspök Meszesen kívüli helynöke (de exteriori parte Meses) tudatja, hogy fizetést rendelő levele értelmében Tamás fia: Lénárdnak nővére, Anch (ki András fia: László özvegye) hitbére és hozománya fejében Magyar Dénes mester Páli faluból 50 garasmárkát tartozott fizetni. Ezt a határnapon a rokonság hozzájárulásával meg is tette, Lénárd viszont kijelentette, hogy ha valaha is pert indítana a hitbér tárgyában, az említett birtok örökjogon ellenfelére száll. *DI 3572.*

989 **1343. máj. 26.**
Benedek nyomári pap és felborsodi esperes jelenti János borsodi főesperes, egri helynöknek, hogy parancsára kiszállt Kazára, s meghallgatta Putnoki Jánosné ügyvédvallását hitbér-hozományperében. *Anjou IV.345.*

990 **1343. máj. 31.**
Pál balkányi plébános és szabolcsi főesperes előtt Miklós papnak esküt kellett tennie Lengyel János ellen arra nézve, hogy amikor Székely János birtokán misézett, hazajövet nem okozott ott 20 márka kárt. A kitűzött napon a felek fogott bírák útján egyezsége kötöttek: Miklós pap és hozzátartozói bírság terhével nem fognak pert indítani Lengyel János ellen. *DI 51235. = Kállay I.704.sz.*

991 **1343. júl. 19.**
A váradi káptalan tanúsítja, hogy Gombási Obus fiának, Miklósnak fiai: András és Domonkos azt a végrendeletet tették, hogy birtokrészeiket a gyulafehérvári székesegyház-

nak és az erdélyi püspökségnek hagyományozák, viszont András püspök ezt személyesen elfogadta azzal, hogy Doboka vármegyében fekvő birtokait nekik életfogytig való használatra átadja, azután e falvak a püspökségnek maradjanak. *Beke 638.sz.*

992 **1343. júl. 26.**
Tamás mester püspöki plébános, pozsonyi kanonok több tanú, köztük a győri káptalan jegyzője előtt végrendeletet tesz; árvaít és fivéreit az esztergomi érsek védelmébe ajánlja. *Mon.Strig. III.506.*

993 **1343. aug. 8.**
Domonkos esztergom-szenttamási prépost, Miklós esztergomi érsek helynöke tanúsítja, hogy Bugud fiai: János és Pál Kezew-i nemesek nővérukkal, Gurdával folyó negyedperükben a bíró engedélyével egyezsége léptek, s egy telekhelyet, tíz hold földet, erdő- és legelőrészt átengedtek neki; a fentiekben a helynök embere, Pál deztenyei plébános a szomszédok előtt be is vezette az ország szokásjoga szerint (iuxta regni consuetudinem). *DI 69224.*

994 **1343. aug. 12.**
János borsodi főesperes, Miklós egri püspök helynöke tanúsítja, hogy mikor Balkányi János fia: László előtte nagyanyjának negyedéről tárgyalni akart, ez ellen Biri János fia: Fábián kifogást emelt, mivel László egy klerikus megölése miatt kiközösítés alatt áll. Mivel azt László is bevallotta, nem tárgyal feloldozásig és/életgtételig. *DI 51244. = Kállay I.713.sz.*

995 **1343. aug. 19.**
Pál mesternek, Domonkos macsói bán és baranyai *comes* alispánjának Péter székesegyházi főesperes és Jakab zágrábi prépost, pécsi hely-

nők (in spiritualibus et temporalibus vicarius) nevében helyettese a bírói székben (iudex in absentia pro tempore deputatus). A kiküldött Kozma pécsi karpap Gered faluban nemesektől, nemtelenektől és a plébánostól megtudta, hogy András nemes özvegye egy "zug" színű lovat rokonaihoz küldött, a templomban volt tizenegy oldal szalonnát pedig tetszése szerint használt fel.
Dl 67713.

996 **1343. aug. 25.**
VI. Kelemen pápa László volt zágrábi püspök, most választott kalocsai érsek számára öt évre *conservatorokat* rendel.
Koller II.483.

997 **1343. szept. 18.**
Péter szerémi püspök Gered-i Fülöp *comesnek* Helleusfalva-i Helleus fia: Péter fiai elleni perét, melyet a püspök előtt Kisasszony nap nyolcadán kellett volna tárgyalni (tamquam causam declaratam, videlicet requisitionem quarte filialis domine matris sue), végső válasz végett a felek akaratából Szent Márton nyolcadára halasztja.
Dl 67714.

998 **1343. szept. 23.**
Csanád esztergomi érsek több plébánosnak: Ambrus garábi premontrei prépost panaszára, hogy a váraljai és más parasztok házára törve halálra keresték, egyházát is kirabolták, vizsgálatot rendel, és ha tizenöt napon belül nem adnak elégtételt, pápai tekintéllyel (auctoritate conservatoria papali) fog eljárni.
Anjou IV.370.

999 **1343. okt. 8.**
Péter Egegh-i plébános, honti esperes, Jakab mester esztergomi helynök helyettese (vicevicarius) előtt Korom Péter és fiai Katus özvegyet hitbérére és hozományára, Bogár és Csu-

por leányait negyedükre nézve kielégítik.
Dl 83061. = Mon.Strig. III.523.

1000 **1343. okt. 17.**
Miklós nádor Hont vármegye közgyűlésén Gervát fia: János leánya, Klára asszony képviselője előadta, hogy úrnőjét árvasága idején Újlak birtokkal együtt negyede és anyja hitbére-hozománya címén Gecminus királyi *apothecarius* rokonához, Benedekhez akarták nőül adni (matrimonialiter copulasset), de ez házasság lévén visszautasította, így a frigy nem jött létre (a quo ipsa propter premissa rite et legitime separata extitisset), birtokát azonban nem kapta vissza.
Dl 69230. = Anjou IV.645.

1001 **1343. nov. 17.**
Csanád esztergomi érsek rendelkezése (constitutio) a mise zavarói, a klerikusi hagyatéklablói s a parázna papok ellen.
Z.-W. II.11.

1002 **1343.**
Miklós esztergomi érsek oklevele: zsinatán Szent György kanonokjai Detre csetneki oltárigazgatót perbefogták előtte, s ügyvédjük előadta, hogy a csetneki tizednegyed — mint a többi somorjai tizedek — néhai Csanád esztergomi érsek, Miklós nagybátyja adományából az övék. Hogy ez ne csorbuljon, a 8 márkából kettőt minden Szent András nyolcadán ki fog nekik fizettetni.
Fejér IX/1.126.

1003 **1344. jan. 13.**
János borsodi főesperes, egri helynök Biri Fábiánt a 994.sz. ügyben 3 marka tartozás lefizetéséről nyugtatja, a hátralévő 2 márkára határidőt tűz.
Kállay I.735.sz.

1004

1344. jan. 28.

VI. Kelemen pápa az erdélyi püspököknek: Lőrinc telegdi főesperes a kóbor papok elleni *visitatio* hivatalát olyan szigorúan látta el, hogy valakinek ujjai a fogságban elfagytak; feloldozást ad neki.

Theiner I.662.

1005

1344. ápr. 26.

Miklós mester honti főesperes, esztergomi kanonok a lipői egyház plébánosait anyagi kedvezményekben részesíti; amellet megengedi, *ut singulis annis vicarium communiter et consona voce inter se eligendi habeant facultatem, idemque vicearchidiaconum ipsorum quaslibet causas emersas et emergendas iudicandi cum eisdem plebanis concessimus facultatem.*

DI 50573.

1006

1344. máj. 18.

János németi plébános, Meszesen kívüli helynök tudatja, hogy az elébe idézett Ivánkabánháza-i "Gerch" János nemes, akiért *assumptor termini* jelent meg, a kelet tizenötödik napján köteles Loskud-i Miklós nemesnek felelni.

DI 96245.

1007

1344. jún. 14.

János németi plébános kötelezi "Gerch" Jánost, hogy Kisasszony nyolcadában Loskud-i Miklós nemesnek azon állítására, miszerint Iw... birtokban nagyanyja, Iwancha bán feleségének negyede fekszik, feleljen.

DI 96246.

1008

1344. júl. 27.

I. Lajos király András erdélyi püspök és az erdélyi nemesek, székelyek és szászok jogaitak érintő vitáját az egyházi joghatóság részletezésével dönti el.

Z.-W. II.21.

1009

1344. aug. 16.

János ruszkai pap és ungi esperes jelenti az egri püspököknek, hogy két társával teljesítette idéző és vizsgálati parancsát; Nagymihályi Lőrincet és Lászlót megidézték, s az ellenük felhozott vádakat igazaknak találták.

Sztáray I.41.

1010

1344. szept. 2.

VI. Kelemen pápa a váradi püspököknek: az István veszprémi püspök, csanádi püspök korában volt László helynököt és ügyvédet (procurator) sommásan számoltassa el.

Theiner I.673.

1011

1344. szept. 2.

VI. Kelemen pápa István veszprémi püspököknek megengedi, hogy a veszprémi és pécsi egyházmegyéhez tartozó negyven személyt egyházi személyek megsértése miatt szerzett kiközösítés és *irregularitas* alól felmentsen.

Mon. Vespr. II.105.

1012

1344. nov. 17.

VI. Kelemen pápa I. Lajos királynak: intézkedjék a magyar egyháziak pereiben a bajvívás ellen.

Theiner I.677.

1013

1344. nov. 28.

János mester borsodi főesperes, egri helynök ítéletlevelében kiküldte Ruzka-i Jánost, az ungi helynök helyettesét (*vicevicarium nostrum*) és György kapusi papot a tanúbizonyítás lefolytatására, melyben Haraszi Book Miklós két leányának fivérük: István ellen azt kellett bizonyítania, hogy az Ung vármegyei Haraszi birtok *a primis predecessores matris earundem actricum dominarum in ipsam dominam matrem earum adhuc inter vivos existentem et in eisdem ac dictum Stephanum successisset*, fivérüknek viszont azt, hogy Haraszi nem anyjától, *sed a primis progenitoribus patris sui in*

ipsum et Ladislaum fratrem suum successisset et sic titulo iuris hereditarii absque quorumlibet instrumentorum titulo ad ipsum pertinuisset et deberet pertinere. Erre a püspök és a helynök embereiként a két említett pap volt kiküldve, kik levelükben jelentették, hogy bár a felek a jelzett napon és helyen tanúikat előállították, derék rokonaik és megyebeliek közbenjárására a bizonyítástól eltekintettek, *optenta etiam ad hec iudiciaria nostra licentia* a két kiküldöttet mellőzték, és megegyeztek abban, hogy István és László a nővéreiknek Harasztiból járó negyed kielégítésére abból a Kapus felé eső részt kihalították, és nekik örökösen átbocsátották, ezek viszont őket nyugtatták. A jelentés alapján a helynök jóváhagyja az egyezséget, és a birtokrészt az asszonyoknak bíróilag örök tulajdonba adja.
DI 40963, 68629.

1014 **1345. jan. 2.**
János borsodi főesperes, egri helynök Szeretvai István fiainak anyjuk, Nagymihályi Klára leánynegyede iránt Tibai Lőrinc és fia elleni perében kiküldötteivel becslést hajtát végre; eredménye 550 márka. Ítélet: az előző ítélet alapján a birtok értékének negyedét leszámítva az alperesek három részletben 103 márkát kötelesek fizetni, ha a felperesek a másik leány kielégítését igazolják.
Sztáray I.181.

1015 **1345. jan. 8.**
Pál országbíró előtt Miklós Uztörfalu-si pap Köbölkúti László fiai: János és Péter ellen előadta, hogy a nevezettek őt kápolnájában fegyveresen megrohanták, meg akarták ölni, és az egyházi szereket is feldúlták. Péter fivére nevében is ártatlanságát hangoztatta, más bizonyíték híján fejenként huszonötödmagukkal meg kell esküdniük ártatlanságukra.
Fejér IX/1.338.

1016 **1345. febr. 12.**
Dávid szabolcsi főesperes a Mihály szakolyi plébános és Jakab szakolyi *scholaris* közti pert egyezség végett elhalasztja.
DI 51331. = Kállay I.789.sz.

1017 **1345. febr. 19.**
Dávid szabolcsi főesperes a Jakab volt apagyi plébános és Mihály szakolyi plébános perét a püspök elé utasítja.
Kállay I.790.sz.

1018 **1345. febr. 25.**
Pál balkányi plébános és szabolcsi esperes bizonyítja, hogy Jakab volt apagyi plébános a Mihálynak járó 10 garast nem fizette meg.
Kállay I.791.sz.

1019 **1345. márc. 8.**
Mihály váci püspök előtt Szász (dictus) Miklós leánya: Ilus nemes asszony nyugtatta Petőcz fia: Miklós mester volt erdélyi vajdát, kinek ügyvédjei az őt Jobbágy birtokban megillető negyed és anyja női jogai fejében 30 budai márkát fizettek.
DI 60974.

1020 **1345. márc. 12.**
Miklós, a kállói egyház *administradora* bizonyítja, hogy Jakab szakolyi *scholaris* a tizenkettő magával leteendő esküre nem jelent meg.
DI 51337. = Kállay I.795.sz.

1021 **1345. dec. 1.**
VI. Kelemen pápa a topuszkói apátnak, a zágrábi domonkos perjelnek és a zágrábi *officialis*nak: a makacs Henrik *commendatort*¹ közsítsék ki.
Smičiklas XI.253.
1. Lásd: 947.sz.

1022

Simon lipthói esperes és ottani plébános tudatja, hogy a Csanád esztergomi érsek engedélyével épült tornallyai kápolna tárgyában folyt pert Pál szentpéteri plébánossal egyezséggel igazította el.

DI 40997.

1023

VI. Kelemen pápa a magyar főpapoknak: András nápolyi király gyilkosait és a részeseket *infamia*val sújtja.

Theiner I.705.

1024

János vízkeleti pap, Pozsony vármegyei esperes jelenti Jakab mester szentlőrinci prépostnak, hogy idézett levele szerint Szentgyörgyi Sebes és Péter mestereket Loyma-i Jakab fia: Jakab ellen máj. 1-re megidézte.

DI 84265.

1025

Tamás mester erdélyi főesperes, András erdélyi püspök helynöke két papot küld Erzsébetnek, Gyógyi András alvajda leányának nyilatkozatát meghallgatni. Erzsébet ellenfelének az esküt és a perértéket: 50 ezüst márkát elengedi.

DI 26371. = Anjou IV.564.

1026

VI. Kelemen pápa I. Lajos királynak: az 1023.sz. ügyben az eljárást folytatja.

Theiner I.709.

1027

VI. Kelemen pápa a jeruzsálemi Szent János lovagrendet a rendes bírák joghatósága alól kivieszi és csak a Szentszékek rendeli alá.

Mon.Strig. III.597.

1028

Csanád esztergomi érsek Márton pozsonyi pré-

1345. dec. 15.

postot inti a káptalan panaszainak orvoslására.
Mon.Strig. III.599.

1029

Ferenc tergesti püspök, pápai *nuncius* az esztergomi egyházmegyével szembeni követeléseit részletezi.

Mon.Strig. III.601.

1030

János mester borsodi főesperes, egri helynök előtt Domonkos fia: Ferenc, Acha-i Berend mester feleségének, Zanthow-i Chakow leányának: Katalinnak ügyvédje előadta Chakow fia: Miklós fia: Gergely ellen, hogy öt éve Nógrád vármegye hatóságának embereivel az asszony Gewr, Zanthow, Apaz és Zynyek birtokrészeit jogtalanul becsültette meg világi bírák közbejöttével, mert szentszékre tartozó lett volna (*ex eo, quod talis estimatio non ad secularem, sed ad iudicem ecclesiasticum pertinet et pertinere debuisset*), hiszen a jószágokat leánynegyedbe kapta; a becslés által nagy pusztulás következett és az úrnő 50 márka kárt szenvedett. Erre Zacha fia: Miklós fia: Fülöp, a még fiataalkorú (*adolescens*) Gergely nagybátyja és ügyvédje azt felelte, hogy a becslés által az asszony semmi kárt nem szenvedett, s a budai káptalan 1335. aug. 31-i levelével bizonyította, hogy atyja (és az alperes nagyatya) Miklós *comes* a királyi és hiteleshelyi ember jelenlétében természetben adta át unokája birtokainak, különösen az említett négynek negyedét Katalinnak, illetve az ő nevében férjének *sub federe impignoracionis*, azzal, hogy amikor Gergely fiú nagykorúságát elérve (*sensum humane capacitatis attingendo*) szokásjogsabta módon vissza akarja váltani a jószágokat, becslés után, az asszony visszabocsátani köteles. Ennek elolvasása és a feleknek történt elmagyarázása (*ac in laica lingua partibus expositis*) után a felperes ügyvédje elismerte, hogy Gergely minden jószágából kielégítést

1346. máj. 18.

1346. máj. 23.

ígért, de ezt a Heves vármegyei Baab és Cherewkezy birtokaiból, s az Apaz-i atyai szőlőből még nem tette meg. Fülöp alperesi ügyvéd válasza: Baab-ot I. Károly király elfoglalta s most a Bachanad-i telepesek (hospes) hatalmasul élnek, Cherewkezy pedig nagyatyja, Chakow idejétől fogva kiesett kezükből s vissza kellene foglalni a nemes rokonoktól; ha az asszony visszaszerzi, megkapja belőle a részét. Ugyanezt ajánlotta a szőlőre is. Mindezt megfontolván, mivel Gergely alperes a zálogba tett jószágokat *in valore suo* visszaváltani késznek nyilatkozott, a bíróság közbenszóló ítélettel elrendeli Gergely összes atyai jószágainak (a szőlőkkel együtt) a maga embereivel és négy nemessel (estimator) való megbecsülését és ha lehet, a királyi mértékkel való megmérését is; az ellentmondókat indokolás végett a jelentés idejére idézzék a helynök elé. Elrendeli, hogy a kiküldöttek tartsanak vizsgálatot abban a kérdésben: vajon a nem szokott bírói úton (per non iudicem ordinarium) tartott becslés volt-e az oka a jobbágyok elszéledésének és az 50 márka kárnak; végül júl. 1-jén a felekkel együtt visszatérve tegyenek jelentést; akkor a bíró a főügyben s a nem rendes bíró által történt becsú tárgyában is igazságot fog tenni. *DI 3805.*

1031

1346. jún. 7.

Jakab mester *doctor decretorum*, szenttamási prépost és Csanád esztergomi érsek helynöke előtt Márton dömösi prépost és *administrator*, valamint a pozsonyi káptalan közt egyezés jön létre.

Mon.Strig. III.604.

1032

1346. jún. 14.

Ferenc pápai *nuncius* Csanád érsektől követelését kiközösítés fenyegetésével is kívánja.

Mon.Strig. III.607.

1033

1346. jún. 14.

Ferenc pápai *nuncius* az esztergomi érsektől 216 forint átvételét elismerve a pécsi püspököt 72 forint fizetésére kötelezi.

Mon.Strig. III.609.

1034

1346. jún. 20.

VI. Kelemen pápa a zágrábi prépostnak: Péter erdélyi kanonok és dobokai főesperes a pápai parancsokat (mandatum) semmibe vevő András erdélyi püspök és kanonokjai ellen a világi kar (brachium seculare) alkalmazását kéri.

Theiner I.714.

1035

1346. júl. 11.

Az egri káptalan előtt Benedek szigeti *rector* és Miklós egri püspök helynöke (vicarius in Maramaros) az erdélyi püspökhöz pártolásáért magára vont büntetések elengedése fejében az egri püspököknek örökös börtön terhével hűségígéretet tesz.

Mihályi 23.

1036

1346. aug. 31.

VI. Kelemen pápa az András herceg halála ügyében végzendő vizsgálatot Bertrand bíborosra bízva, a királyi család tagjai ellen is.

Theiner I.721.

1037

1346. nov. 25.

Miklós egri püspök, akinek sokakkal együtt kétségei vannak a Tarkő vár alatti Minden-szentek-egyházában lévő, kristályba zárt ostya csodatévő erejében, tudatja, hogy az e miatt sokat rágalmozott Rykolph mester és fiai az evangéliumra megesküdtek: a nevezett ostyát semmilyen hamissággal anyagi haszon végett nem készítették és adták az egyháznak, s azt megvizsgálásra készek a püspöknek átadni. Megengedi, hogy az ott felajánlásokból összegyűlt pénzt klastrom építésére és a nevezett egyháznak birtokkal való ellátására fordíthassák, amiben főleg Rykolph és fia, János mes-

ter (magistri Johannis filii sui iurisperiti et discreti) bölcsességében megbízik.

DI 68862. = Makkai—Mezey 242.

1038

1346.

Jakab lipthói pap és esperes a Csanád esztergomi érsek engedélyével épült tornallyai egyház fölött Sándor és Pál szentpéteri *rector* között folyt pereket egyezséggel befejezi.

DI 41026. = Mon.Strig. III. 616.

1039

1347. febr. 16.

Péter zeleméri plébános és ugyanott esperes jelenti János borsodi főesperes, egri helynöknek, hogy meghagyása értelmében előtte, valamint Mihály szakolyi és János nagysemjéni plébános jelenlétében a felek úgy egyeztek meg, hogy Miklós kállói pap kártérítés címén 4 márkát fog fizetni Peres Péter kállói telepésnek, két részletben, ez viszont a bírságokat elengedi neki. Ezenkívül jelenti, hogy a nagykállói, tótkállói és nagysemjéni telepéseket *interdictum* alá vetette.

DI 51403. = Kállay I. 865.sz.

1040

1347. febr. 25.

János mester borsodi főesperes, egri helynök előtt halasztás folytán végleges válasz végett hamvazószerda nyolcadán megjelent Lanchy-i János és Belsei Péter ellen Zlowkfalva-i (Szalókfalva) Pousa fia: János *comes*, az alperes Tarkó-i Rykolf mester ügyvédje. A felperesek bemutatták az egri káptalan 1288-i kiváltságát (*privilegium*), melyben IV. Béla király 1248-i *privilegiuma* van átírva. Kérdésre kijelentették, hogy keresetük az átiratban foglaltatik, az ott körülírt minden birtokból követelik Rykolftól Kechy Simon leánya: Salome negyedét. Mivel azonban az oklevélben csak a birtok van megnevezve, s ők sem tudnak többet megmondani, viszont a negyedet Tarkó egész uradalmából kérik, *iudex autem super incertis rebus ac nominibus carentibus iudicium facere non valet*

quoquomodo, ezért mint a felek rendes bírása (*iudex ordinarius*) ülnökei tanácsával azt a közbenszóló ítéletet hozza, hogy Szent György hava 15-ig tisztázzák, és akkor *in registro* mutassák be a birtokok nevét. Hogy az alperes hiábavaló fárasztásáért és vacillálásukért bírságot fizessenek-e és mennyit, azt ugyanakkor a püspökkel és az ülnökökkel együtt dönti el. Közben egyezségre léphetnek.

DI 68866.

1041

1347. márc. 4.

IV. Kelemen pápa György csanádi és Miklós pécsi püspöknek: hallgassák meg Zágrábi Antal ferences tisztázását a hamis oklevelek eladása alól.

Theiner I. 735.

1042

1347. márc. 14.

A budai káptalan előtt Vilmos bíboros és a budai és esztergomi keresztesek a Nyulak-szigeti apácák javára lemondanak nyolc telekről és a rá vonatkozó tizedjogról.

DI 2873. = Mon.Strig. III. 622.

1043

1347. ápr. 8.

János egri helynök Pál sóvári és Lukács kellemesi papnak, Sáros vármegye helynöke helyetteseinek (*vicevicariis nostris de comitatu Sarus*) az 1040.sz. folytatásaként: meghagyja, hogy bizonyos Kech-i és Gebarch-i nemeseket, akiktől csere útján negyedköteles birtokokat kaptak, szavatosokként idézzék elébe.

DI 68871.

1044

1347. ápr. 2.

VI. Kelemen pápa Péter szentsírlovag, Glogonicha plébános Miklós szlavón bán elleni panaszának (*spolium*) kivizsgálására bírakat rendel.

Theiner I. 738.

1045

1347. máj. 18.

Jegerdorfi Pál, János szepesi prépost helynöke előtt Pongrác leánya: Skolasztika és Hannus három fia közt a leány negyede tárgyában elődje, János *lector* és helynök előtt per indult, és oklevelek felmutatására került sor. A bíró világi és egyházi ülnökök bevonásával (*unacum nobilibus pluribus terre Scepusiensis ac viris ecclesiasticis nobis in iudicio consedentibus*) a leány keresetét elutasítja.

DI 83247. = Anjou V.64.

1046

1347. aug. 25.

Péter erdélyi alvajda az erdélyi káptalannak. Tamás mester erdélyi kanonok, erdélyi főesperes és helynök levelében kérte, hogy Pókafalvi Póka fia: Busovo fia: György nemes ellen, akit Póka fivérének: Fülöpnek három leánya és unokahúga — Balog (*dictus*) Péter leánya — javára Pókafalvából és Kysseberethnuk-ból a természetjog alapján (*iure nature*) járó negyed, valamint anyjuk hitbére és hozománya fizetésére ítéletben kötelezett, de ez intés és egyházi fenyték dacára sem fizet, alkalmazzon kényszert, *ut de iure tenemur secundum vigorem secularis iudicii*. Mivel ő *contra contumaces ac iudicium ecclesie parvipendentes ecclesiastico iudicio cupientes, ut tenemur, subvenire*, megidézette Györgyöt; ez tagadta tartozását, és bemutatta IV. László király oklevelét. Az alvajda a szolgabírákkal és az ország nemeseivel együtt úgy ítél, hogy a negyed, hitbér és hozomány jár, jog és az ország szokása szerint (*tam de iure quam de regni consuetudine*), s ezért a helynök előtt György *velut iudice huiusmodi negotii licite et legitime remansisset et convictus fuisset*. Meghagyja a negyed kihasítását és ismét négybe osztását. Jelentést kér, és majd utána dönt a hitbér, hozomány tárgyában.; akkor igazolják a nők, hogy atyjuk nemes volt. *Sima statutio* történt.

DI 41059.

1047

1347. okt. 23.

I. Lajos király a pannonhalmi konventnek: minthogy az egyháziak ügyei a késedelmes idézések miatt szenvednek, egy éven belül a béli apátnak vagy tisztjeinek kérésére küldjék ki emberüket idézésre és más jogcselekményekre.

Pannh. VIII.325.

1048

1347. okt. 28.

Miklós egri püspök folyamodik a pápához, hogy néhai Meskó veszprémi püspököknek a dörrögi Szent András-egyházat és papjait illető rendelkezéseit — többek közt a főesperes hatósága alól való kivételt — erősítse meg.

Mon. Vespri. II.123.

1049

1347. nov. 21.

VI. Kelemen pápa István fia: János nyitrai kanonok előadása szerint a trencsényi főesperesség bírása miatt a pápai levelek használatával szerzett becstelenség (*infamia*) és *irregularitas* alól feloldozza.

Theiner I.747.

1050

1347. dec. 1.

Csanád esztergomi érsek a János választott veszprémi püspök, kancellár és egyes papjai közötti pert elhalasztja.

Mon.Strig. III.651.

1051

1347. dec. 22.

János mester, borsodi főesperes, egri helynök tudatja, hogy Mátyás ábrámi plébános, az ő *specialis* káplánja, akit ítéletlevelével Szinyei Merse Miklós mester a Sáros vármegyei Jakabvágára birtokából negyed kihasítására küldött ki — a negyed "Esze" Péter fia: Detrik feleségének, Aba nembeli Bodon fia: Dénes leányának jogán a nő három fiának jár —, az alperes önkéntes vállalása alapján, visszatérve jelentette, hogy bár ő Szinyei Merse Miklós mester jelenlevő két fivérét és unokaöccsét a

negyed készpénzben való kifizetésére többször is felszólította, ezek ahelyett a kihatáshoz hozzájárultak. Ezért a kiküldött e nyugat felé eső negyedrészt a felperesnek átadta, kik őt és örököseit nyugtatták, és szavatosságot vállaltak. A helynök az egri káptalant oklevél kiállítására kéri.

DI 70168.

1052

1347. dec. 23.

VI. Kelemen pápa az 1048. számmal egyezően rendelkezik, hozzátéve, hogy Dörögöd plébániája az illetékes zalai főespereshez tartozik.

Mon. Vespr. II. 124.

1053

1347. dec. 27.

Miklós kállói plébános és szabolcsi esperes bizonyítja, hogy Ivánka fia: István bizonyos bűntettek miatt (*pro quibusdam delictis*) 29 garas bírságot köteles fizetni Miklós tótkállói papnak, de ez jan. 13-ig halasztást adott.

DI 51465. = Kállay I. 928.sz.

1054

1347.

Nagyszombat bírása és polgárai az esztergomi káptalantól a tizedfizetést évi 80 márkán megváltják.

Mon. Strig. III. 656.

1055

1347-1355.

Tapolczai Bertalan oklevélformulái, főként házassági perekben.

Fejérpataky; MKSz 1886, 41-66.

1056

1348. jan. 12.

János borsodi főesperes és egri helynök tudatja, hogy Mátyás, az ő *familiaris clericusa*, mint bírói kiküldött Martonos fia: Jánosnak pelejteit és helmei birtokrészeit a helynök ítélete alapján meg akarta becsülni, hogy e János leányának: Szentalberti Mártonnénak negyedét kiadja belőlük. Az elhunyt örökösei: Pelejteit Dénes és Gergely ellentmondottak, mire a kiküldött a

helynök elé idézte őket. A bíró előtt azonban, *quia idem Dionisius et Georgius frater suus adhuc in tenera etate constituti fore dinoscantur et quia etiam secundum iuris scripti or[dinem] pueris et in tenera etate constitutis ex propinquieribus proximis suis iudex ordinarius ex officio suo curatories ad litem ordinare debet et potest*, a kis Dénes választása alapján Izsépi Mátét rendeli ügygondnokul, és megjelenésre kötelezi.

Károlyi I. 173.

1057

1348. febr. 27.

János borsodi főesperes, egri helynök előtt Lónyai Jakabné negyedéért perelte fivérét, Régeni Dénes fia: Tamás mestert. A tárgyalás napján az alperes *familiaris* ügyvédje felmutatta I. Lajos király egyéves halasztó parancsát, azon indokolással, hogy az alperes István szőrényi bán és Dezső mester, fivérei Itáliában való tartózkodása alatt birtokügyben nem felelhet, ezért minden bíró okt. 6-ra köteles halasztani. Minthogy azonban ura, a püspök megállapította, hogy Tamás mester fiaival együtt otthon van, s fivéreivel megosztzott volt, ügyét — mely *causa declarata* — ápr. 2-ra tűzi ki.

Bánffy I. 155.

1058

1348. márc. 13.

Jakab zágrábi püspök a gyalázkodó papokat pénzbüntetéssel sújtja, a nem fizetők ellen helynöke fog eljárni.

Smičklas XI. 447.

1059

1348. ápr. 17.

VI. Kelemen pápa vizsgálatot rendel I. Lajos király és anyja kérése tárgyában, hogy az I. Károly király uralkodása alatt betelepült Szepességet emelje püspökség rangjára.

Wagner, Anal. Scep. I. 320.

1060

1348. ápr. 24.

Péter, Pusterla-i Gergely konstantinápolyi

pátriárka helynöke a közte és Pozsony városa közt létrejött egyezségről.

Mon.Strig. III. 661.

1061 **1348. ápr. 24.**
Péter, a konstantinápolyi pátriárka helynöke a Pozsony várossal folyt perét megszünteti, s ígéri, hogy a prépostot a jövőben is előljárójának (*tamquam suum ordinarium et prelatum*) ismeri el.

DI 38782. = Mon.Strig. III. 662.

1062 **1348. máj. 7.**
VI. Kelemen pápa Bertrand bíboros *legatus*-nak: Johanna panaszára hívja fel I. Lajos királyt az önhatalmú bíraskodás veszélyére.

Theiner I. 756.

1063 **1348. máj. 14.**
István enyickei pap jelenti János borsodi főesperes, egri helynöknek, hogy parancsára Nádasdon, Vilmos nádor özvegyének falujában őt Laczk unokáinak negyedkövetelése teljesítésére felhívta.

Anjou V. 185.

1064 **1348. máj. 24.**
Miklós kállói plébános, belső-szabolcsi esperes, János *clericus parochialis* és István nevű társa, valamint Lengyel János mester jobbágya: András fia: Péter fiának: Jánosnak megsebesítése miatt folyó pert a felek kívánságára elhalasztja.

DI 51505. = Kállay I. 941.sz.

1065 **1348. jún. 21.**
Miklós kállói esperes-plébános előtt János deák és István fogott bírákban egyeznek meg, Lengyel János jobbágyával: Péter fia: Jánossal, aki János deákot fia megsebesítéséért perelte. A megszegő 10 márkát fizet. János deák azt állította, hogy Péter fia: János őt megöléssel fenyegette, ezt tizenöt nap múlva bizonyítani

kész.

DI 51481. = Kállay I. 945.sz.

1066 **1348. jún. 29. körül**
Márk olaszfalusi plébános jelenti Csanád esztergomi érseknek, hogy parancsára "Apród" Miklósné nemes asszony ellenfeleit feleletre megidézte.

DI 60256.

1067 **1348. júl. 5.**
Miklós kállói esperes-plébános az 1065.sz. pert nyolc nappal elhalasztja, mert János deák nem tudta igazát bizonyítani.

DI 51480. = Kállay I. 947.sz.

1068 **1348. júl. 1. előtt.**
János mester borsodi főesperes, egri helynök a Gyimesi Forgách (*dictus*) Miklós özvegye: Csetneki Benedek leánya: Anna által nagyanyja és anyja hitbére-hozománya tárgyában Lackfi László ellen indított perét, mely I. Lajos királynak Budára való hazatérése tizenötödik napján indult, elhalasztja.

DI 103273.

1069 **1348. júl. 31.**
Miklós egri püspök: *Sacris testantibus canonibus: Iustitia est constans et perpetua voluntas animi ius suum unicuique tribuendi, et preglaris providentiis in futurum ordinandi; qui ea utitur, a summo iudice non repellitur.* A leleszi konvent falujának tizede és más egri püspöki jogok miatt pert folytatott Balázs premontrai préposttal, mely fellebbezés útján a pápai kúriába is feljutott. Mivel Balázs Lelesz jogait elismerte, és főleg *vinculum innodationis sententia papalis* félve, a bíró Lelesz javára dönt.

Fejér IX/1. 583.

1070 **1348. aug. 15.**
Császári közjegyző előtt János szepesi prépost

végrendeletet tesz.
Mon. Strig. III. 667.

1071 **1348. aug. 26.**
Béli Tamás fiai Péter pozsonyi örkanonok (custos) és *administrator* előtt egyezsége lépnek nővérükkel, Klárával ennek negyede fölött.
Mon. Strig. III. 668.

1072 **1348. aug. 27.**
János mester borsodi főesperes és egri helynök tanúsítja, hogy ítéletlevele alapján Barnabás váradi templomigazgatót, felborsodi alesperesét Bely Lipold *comes* és fiainak Bely kerületi birtoka negyedének Lipold nővére: Sebe özvegy javára való kihasítására kiküldötte,¹ s ő ezt birtokrész átadásával elvégezte.
DI 46652.
1. A nő *relictas Mikocha condam advene hominis.*

1073 **1348. szept. 2.**
Miklós horvát-szlavón bán előtt Radoszló korábbi püspök Cladussa és más falvainak tizede bitorlása címén panaszt emelt a zágrábi káptalan és János Guerche-i főesperes ellen; végül a felek felmutatták János topuszkói apát, pápai küldött bíró oklevelét, mely szerint a káptalan nem bitorló, hanem a pápai küldött bíró ítélete alapján bírja a tizedet; a bán javára is ítélt.
Smičiklas XI. 486.

1074 **1348. szept. 20.**
János egri helynök az 1056.sz. perben a következő határnapra az asszony életbenlétének bizonyítását kítűzi.
Károlyi I. 176.

1075 **1348. okt. 18.**
János egri helynök ítélt: János és István (*scholares nunc in choro et schola Agriensi commorantes*) kötelesek bizonyítani, hogy Lengyel Já-

nos nemesnek Péter fia: János nevű jobbágyát önvédelemből sebesítették meg:
DI 51493. = Kállay I. 957.sz.

1076 **1348. okt. 19.**
János egri helynök bizonyítja, hogy Lengyel János nemes megesküdött János és István *scholares* ellen.
DI 51494. = Kállay I. 958.sz.

1077 **1348. okt. 19.**
János veszprémi kanonok,¹ László esztergom-szentgyörgyi prépost és veszprémi helynökkel tudatja, hogy Hemey-i Kozma fia: Miklós és Ayka-i Ayka fia: András a helynök ügyvédelével Jar-i Vyd leánya: Katalin helyett, másrészt az árokfői, csicsói, szentantalfalvi nemesek és a Togon-i jobbágyok ügyvédje a helynök halasztólevelével Erzsébetnek, Jar-i Vid özvegyének, azaz Katalin anyjának hitbére-hozománya, valamint Katalin negyede tárgyában megjelentek, és két-két világi bíró döntését fogadták el, kik a kítűzött napon Vid Nyvigvölgyi (Olsuk körüli) birtokát megbecsülik. Ha valamelyik fél nem nyugodnék meg benne, nyolcadik napon jelenjék meg a helynök székén, ahol a helynök előző levelei alapján döntenek, és sem a király, a királyné, sem a püspök levele alapján el nem halaszthatják.²
DI 66135.

1. *Quondam scholasticus*, 1353-ban: *quondam sublector*; lásd: *DI 66142.*

2. Alul rájegyezve, hogy János helynök távollétében Benedek jegyző pecsételte meg az oklevelet.

1078 **1348. nov. 18.**
János egri helynök Lengyel János nagyszemjéni nemest és jobbágyait nyugtatja a nekik járó büntetésekért, melyekben István és János egyháziak (*parrochialis clericus*) ellen maradtak.
DI 51500. = Kállay I. 965.sz.

1079 **1348. nov. 18.**
Miklós kállói plébános, szabolcsi esperes jellenti János egri helynöknek, hogy parancsára Mihály leánya: Annus ellen megidézte Nagysemjéni László fiait: Lengyel János mestert és István fia: Istvánt.
Dl 51501. = Kállay I.964.sz.

1080 **1348. dec. 2.**
Miklós kállói plébános, szabolcsi esperes előtt László fia: Péter, Miklós és Mihály az egri helynök előtt folytatandó minden perükben, de különösen Tusai Bod Lászlóné: Annus ellen Bátor Istvánt és Sebestyén fia: Fülöpöt, *familiaris*aikat vallják ügyvédekül.
Dl 51503. = Kállay I.967.sz.

1081 **1348. dec. 11.**
János egri helynök az 1078.sz. pert vízkereszt nyolcadára halasztja, és Lengyel János halála miatt öt fia megjelenését rendeli.
Dl 51504. = Kállay I.968.sz.

1082 **1348. dec. 19.**
A garamszentbenedeki és a visegrádi apát — akikre a pécsi püspök is ráruházta joghatóságát — a szepességi apátokat, perjeleket stb. is megidézik az 1059.sz. ügyben.
Wagner, Anal.Scep. I.319.

1083 **1349. jan. 8. után**
János egri helynök tanúsítja, hogy Lengyel János fiainak ügyvédje János és István egri *scholaris*oknak a kirótt büntetést lefizette.
Dl 51506. = Kállay I.970.sz.

1084 **1349. jan. 13.**
János mester borsodi főesperes, egri helynök előtt Kata-i Miklós fia: János, özvegy anyjának (Zekus István leánya: Klára) ügyvédje, másrészt a nevezett István fiai és unokái (Prekupai, Zalonai nemesek) megjelentek, s az előbbi fivérei hallatára kijelentette, hogy az asszony

hitbére-hozománya, valamint *quorundam mancipiorum seu conditionalium* tárgyában folyó pereit megszüntette, és bírák (arbitr) közbenjárására a Torna vármegyei Sarnow birtokot elfogadta.
Dl 42045.

1085 **1349. jan. 16.**
Salamon mester tordai főesperes, András erdélyi püspök ideiglenes bírása (iudex pro tempore constitutus) előtt Mihálcházai (Középvinci) Mihálc fia: László előadta Oroszfai Domonkos fia: István ellen a leánynegyed ősi intézményének jogi tartalmát (cum iuxta regni consuetudinem omnes sorores sue cum eo ab uno patre procedentes de possessionibus suis dumtaxat unam quartam habere deberent et possint), konkrétan pedig azt, hogy Mihálcháza birtokának negyede atyja adományából nővére fiánál, Oroszfa-i Istvánnál van. Most már nővérei bírárság elé idézik a negyed címén, de ő úgy hiszi, a negyedbirtokkal szemben védve van. Tudni akarja az adomány okát, látni a levelet. Az alperes kérésére határidőt kap a feleletre.
Dl 73661.

1086 **1349. jan. 18.**
János egri helynök az 1081.sz. pert elhalasztja.
Dl 51507. = Kállay I.971.sz.

1087 **1349. febr. 5.**
Az 1021.sz. ügyben a pápai küldött bírák a kiközösítés kihirdetését rendelik el, súlyosabb szankciókat is kilátásba helyezve.
Smičklas XI.255.

1088 **1349. febr. 9.**
Tamás zoborhegyi apát a Csanád esztergomi érseknek járó tizedekért Kér birtokát és Nyárhíd vármjának egy részét adja cserébe.
Mon.Strig. III.672.

1089

1349. márc. 29.

János egri helynök, az 1081.sz. pert ismét elhalasztja.

DI 51513. = Kállay I.977.sz.

1090

1349. máj. 4.

János borsodi főesperes, egri helynök a Bethleni Both leányait illető negyedtet utódaik részére Bethlenből egy püspöki ember és négy nemes becslő által megjárattja, megméreti, megbecsülteti, és a birtokosok beleegyezésével természetben kiadatja; a felperesek viszont a birtokosokat nyugtatják. Ezért a birtokot bírói hatalmából örökre átadja nekik.

Sztáray I.212.

1091

1349. máj. 6.

János gömöri főesperes, Csanád esztergomi érsek helynöke János veszprémi püspök és a sasadi-örsi papok közti pert elhalasztja.

Mon.Strig. III.680.

1092

1349. máj. 20.

János borsodi főesperes, egri helynök Lád-i Dancs és az ifjú János fia: Jakab negyedperét ismét elhalasztja, Jakabnak ügygondnokot (secundum iuris scripti ordinem tutor) és *curatort* rendelve.

Anjou V.282.

1093

1349. jún. 2.

János borsodi főesperes, egri helynök a sasadi tizedpert királynéi parancsra ismét elhalasztja.

Mon.Strig. III.684.

1094

1349. jún. 3.

Az esztergomi káptalan előtt János választott veszprémi püspök ügyvédje tiltakozik az örsi, sasadi stb. plébánosok perhalasztása ellen.

Mon.Strig. III.684.

1095

1349. jún. 12.

Guido bíboros, *legatus* a somogyvári apátnak

és a győri prépostnak. A tizedhátralékos somogyi földműveseket idézzék meg, és kiközösítés mellett kényszerítsék teljesítésre.

Pannh. II.401.

1096

1349. jún. 16.

Krisztián nagycsüri plébános, az esztergomi érsek helynöke és a szebeni káptalan meghallgatta a heltai plébános, István panaszát Goblin sellemberki plébános ellen; a bíróság a kánonjog és civiljog alapján javára ítél.

Z.-W. II.58.

1097

1349. júl. 6.

János mester borsodi főesperes, egri helynök tudatja, hogy ítélete szerint Vitéz-i László alperes Péter és Ilona felperesek ellen jún. 1-jén a Sáros vármegyei Vitéz birtok tárgyában válalása szerint oklevélfelmutatással tartozott a negyed kielégítéséről, melyet a felperesek anyjuk után követeltek. Ekkor az alperes fia bemutatatta az egri káptalan 1288-i oklevelét, mely szerint Bodon fia: Dénes Omodé nádor előtt Vitézmező birtokát rokonainak beleegyezésével nővérének negyede fejében (licet tamen eadem domina de substantia patris sui maioribus et amplioribus donis de regni consuetudine et iuris ordine mediante digna haberetur) örökjogon nővére fiának: Benedek mesternek adta. Ezt hallotta a felperesek atyja és ügyvédje, ki felolvasás után (et partibus in sede nostra iudiciaria suo modo in materna lingua expositis) semmi hatékony kifogást nem tudott tenni ellene. A bíró meggyőződött, hogy Dénes saját birtokát adta negyedül, a felperesek nagyatyja ehhez beleegyezését adta, és Vitézmező birtok Dénes halála után sem szállt vissza Lackra (generationem et successorem preallegati Dyoniisii). Ezért az alperest az igazságtalan keresettől feloldozza, a negyed tárgyában nyugtatja és a felpereseknek örök hallgatást parancsol.

DI 41110. = Anjou V.294.

1098

1349. júl. 6.

János mester borsodi főesperes, egri helynök előtt Dancs kijelenti, hogy a szokásjog szerint az 1092. számban kész birtokot adni.

Anjou V.296.

1099

1349. júl. 24.

János mester borsodi főesperes, Miklós egri püspök helynöke Orosi Simon özvegye, Keresztur-i Apay leánya: Ilonának Keled fia: István fiai: Domonkos és László elleni perét elhalasztja.

DI 51521. = Kállay I.987.sz.

1100

1349. júl. 31.

Péter nógrádi főesperes, Csanád esztergomi érseknek Tamás *decretorum doctor* helynöke: az *auditor sacri palatii* távollétében Márton dömösi prépostot a maróti plébános útján az érsek elé idézi.

Mon.Strig. III.690.

1101

1349. júl.31. — aug. 27. között

A maróti plébános jelenti az 1100.sz. idézés teljesítését.

Mon.Strig. III.695.

1102

1349. aug. 3.

János mester borsodi főesperes, egri helynök tanúsítja, hogy a Lapuspatakiak Bodon fiai elleni negyedperüket egyezséggel megszüntették.

DI 4066.

1103

1349. aug. 26.

János mester borsodi főesperes, egri helynök az 1099.sz. ügyet ismét elhalasztja.

DI 51532. = Kállay I.996.sz.

1104

1349. szept. 19.

János borsodi főesperes, egri helynök előtt Anna és Sebe gyermekei nyugtatták Veyke-i Bán fia: János fiait: Pétert és Istvánt az Annának és

Sebének Veyke és Kerektou Zemplén vármegyei birtokokból kijáró leánynegyedről, melyért 15 márkát kaptak.

DI 87237.

1105

1349. szept. 27.

Guido bíboros, pápai követ Hildebrand padovai püspököt küldi Magyarországra, és neki VI. Kelemen pápa parancsa értelmében 12 arany forint napidíjat rendel, melyet kiközösítéssel is behajthat.

Mon.Strig. III.697.

1106

1349. szept. 28.

Hildebrand padovai püspök 132 forintot követel Csanád esztergomi érsektől az 1105.sz. alapján. Felét a győri és veszprémi püspökök viselik. A helynökök, tisztek és pénzbeszedők ellen kiközösítést mond ki.

Mon.Strig. III.699.

1107

1349. okt. 9.

Miklós mester honti esperes, Péter főesperes, Csanád érsek távollétében helynök előtt Bogomér unokái között egyezség jön létre.

Mon.Strig. III.701.

1108

1349. okt. 11.

János borsodi főesperes, egri helynök előtt Egyed fia: Simon özvegyének ügyvédje Keled fia: István fiaitól követelte negyedét néhai Keresztur-i Apay fia: István, fivére (frater uterinus) birtokaiból, melyek az egri egyházmegyében fekszenek. István László fivéréért is választott: három birtokból jár a negyed megfellelő része (mert három nővér van), de Monostor birtokuk nem az egri, hanem a váradi püspökség területén fekszik (non inter Agriensis, sed limites dyochessis Varadyensis adiaceret), három más birtok pedig nem az ő kezükön van. A helynök az első három birtokban becslést és határjárását rendel négy nemessel, és a maga emberével. Az ellentmondókat idézzék

meg.
Dl 96306.

1109 **1349. nov. 8.**

I. Lajos király az erdélyi püspököt, aki nem engedte be várába, s ezzel hűtlenségbe (nota infidelitatis) esett, két embere által elfogatja.¹
Dl 26373. = Anjou V.337.

1. Vö. ESZTERHÁZY JÁNOS: *András erdélyi püspök felség-sértése*. Századok 1868, 90-94.

1110 **1349. dec. 10.**

I. Lajos király a hűtlenségbe esett s örök börtönre ítélt János volt székesfehérvári örkanonok (custos) Gyógy nevű birtokát eladományozza.

Anjou V.343.

1111 **1349. dec. 11.**

János borsodi főesperes, egri helynök a terebesi és a szécsi papnak. "Tárnok" László fia: Márton köteles volt "Fizeri" Mihály fia: János mester ellen a püspök és a helynök előtt bizonyítani, de a határnapon ügyvédje kijelentette, hogy az asszony, Márton felesége beteg, s ezért az ügyet András nap nyolcadára halasztották. Ekkor a bíró ülnökeivel, a felek akaratából Miklós terebesi plébános, Chongon-i esperes és Kilián szécsi plébánosra bízta az asszony és nevezett más tanúk kihallgatását, Upor faluban. Ha az asszony a pertárgyon kívül arra is megesküszik, hogy betegsége miatt maradt távol, jó, különben Márton bírságon marad.

Dl 41146.

1112 **1350. jan. 8.**

Péter egecsi plébános és két társa jelentik László esztergom-szentgyörgyi prépostnak, Tamás nyitrai főesperes, az esztergomi helynök (doctor decretorum ac vicarii per honorable capitulum ecclesie Strigoniensis sede vacante in spiritualibus constituti) helyettesének,

hogy a következő parancsot kapták: újév nyolcadán Thezer birtokra legalább egyikük szálljon ki, hívják össze a szomszédokat, határosokat és a megyebeli nemeseket, s a birtoknak néhai Tóbiást illető részéből hasítsák ki a két leányának: Annának és Osannának vagy ügyvédjüknek a negyedét (quartam filialem cum possessione assignetis, aut unus vestrum iuxta consuetudinem regni assignet), a háromnegyed részről pedig fizetessék ki az anyjuk hitbér-hozománya címén bíróilag megítélt 3 márkát. Ha az ellenfél, János, az ő három fia: Mihály és Gergely fia: Péter nem fizetne, a háromnegyed részt is adják az asszonyok birtokába. Így is jártak el: a negyedét az asszonynak iktatták, de mivel a férfiak a 3 márka hitbért nem fizették ki, s erről a bíró előtt akartak számot adni, őket elébe idézték.

Dl 41129.

1113 **1350. jan. 17.**

János mester egri helynök Domonkos mester borsvai főesperes írásbeli jelentése alapján tanúsítja, hogy Orosi Simon fiai a Keled-fiakkal az 1099.sz. perben megegyeztek: negyed fejében 40 márkát fizetnek és birtokrészeket adnak át.

Dl 51551, 96309. = Kállay I.1013.sz.

1114 **1350. febr. 15.**

VI. Kelemen pápa a kalocsai érseknek: Hektor genovai polgár előadta, hogy a jeruzsálemi lovagoktól (= johanniták) nem kapja meg követeletét. Ezért sommás eljárást rendel.

Theiner I.779.

1115 **1350. márc. 15.**

János mester egri helynök tudatja, hogy egyezséglevele szerint Anarch-i Keled fiai: Domonkos és László előtte 10 márkát (promptum grossorum compoti Cassensis) tartoztak fizetni Oros-i Egyed fia: Simon fiának, Imre mesternek. A határnapon Domonkos és László he-

lyett fia: János a bíró kezéhez (apud manus nostras iudiciarias) letették az összeget, Imre mester *famulus*: Pozson-i Vörös (Rufus) Gergely jelenlétében azt állítva, hogy Imrének négy nővére van, kiket anyjuk: Simon feleségének negyede éppen úgy megillet, mint a fiúkat: Imrét és Pétert. A bíró ezért és mert Vörös Gergelynek nem volt a pénz átvételére megfelelő meghatalmazása, úgy dönt, hogy amíg Imre és Péter nem választanak, hogy: *ad* 1. vagy csak saját részükre veszik ki a 10 márkából és a negyed kielégítésére szolgáló, átörökítendő földdarabból, *ad* 2. vagy ha az egész összeget felveszik, akkor nővéreiktől nyugtát hoznak, — addig a helynök nem fizeti ki, mert az egyezséglevél nem szól a nővérekről, ahogy kellene. Az említett fivérek 2 márkát kölcsönöznek a bírótól a fizetés másnapjáig. A 10 marka fizetésében László és Domonkos fia: János 4 márkát adott a saját pénzéből, s ugyanők *super iudicio pacis satisfactionem impenderunt pro ipsorum portione*.
DI 41136. = Fejér IX/1.803.

1116 **1350. márc. 25.**
 Guido s. Cecilie bíboros, pápai *legatus* a magyar papságnak: Henrik német lovagrendi *commendator* ellen pápai küldött bíró kiközösítő ítéletet hozott, és most jelenjenek meg, hogy ne járjanak el ellenük, *tamquam suspectos de heresi*.
Smičiklas XI.588.

1117 **1350. júl. 18.**
 János zágrábi ciszterci apát és több plébános jelenti Guido *legatus*nak, hogy az előző oklevélben (1116.sz.) említett kiközösítést kihirdették.
Smičiklas XI.610.

1118 **1350. júl. 26.**
 A szentpétervári és somosi *rectorok* jelentik János egri helynöknek, hogy Pál fia: János ...

nevű birtokára kihirdették az *interdictumot*.
Anjou V.395.

1119 **1350. aug. 30.**
 Péter pelsőci pap tudatja, hogy Bálint jobbágy leánya: Annus (ura: Hanvai István deák) bírságon maradt, ezt közbenjárásra 1 márkára engedte le. Szegénysége miatt István hanvai klerikus vállalt érte kezességet, *duplum* terhével. A határnapon a kezes őt kielégítette.
DI 96316.

1120 **1350. szept. 1.**
 A kerci apát és konvent előtt Konrád miklósfalvi pap fellebbez a Kizd-i dékán és társai ellen.
Fejér IX/1.797.

1121 **1350. szept. 15.**
 János borsodi főesperes, egri helynök a Veresi Kövér Miklós unokáinak birtokában teljesítendő határjárást István horvát-szlavón bán (dux) parancsára elhalasztja.
Anjou V.402.

1122 **1350. szept. 25.**
 Pál répcé- és gyöngyösmelléki főesperes, *vicevicarius* a győri prépost és egri helynök helyett tudatja, hogy Rátolt fia: Miklósnak Kámon-i János fia: Bertalan elleni hitbérperében a becsű körül ellentét támadt. A bizonyításra határnapot tűz ki.
DI 58018. = Anjou V.406.

1123 **1350. dec. 13.**
 VI. Kelemen pápa felhívja a váradi püspököt, több apátot és prépostot, vizsgálják meg, igaz-e a vád, miszerint Ádám felsőkeszi pap dézs-mabitorlást folytat.
Pest megye 59.

1124 **1350. körül**
 A vármegyei közgyűlés összehívásának formu-

lája a zsinatok összehívásánál is használható.
Kovachich, Form. 7.; Ars Notaria 11.sz.

1125 **1350. körül**
Egyes városi plébánosok mentesek a megyéspüspök joghatósága alól.
Kovachich, Form. 21.; Ars Notaria 31.sz.

1126 **1350. körül**
A házassági ügyekben a városi plébánosok is bíraskodhatnak.
Kovachich, Form. 53.; Ars Notaria 85-86.sz.

1127 **1350. körül**
A bizonyítás szabályai; a magyar bírák egymástól tanulják a jogot.
Kovachich, Form. 29.; Ars Notaria 47.sz.

1128 **1350. körül**
Plébános jelentése idézésről.
Kovachich, Form. 54.; Ars Notaria 88.sz.

1129 **1350. körül**
Városi plébános vagy a Meszesen kívüli helynök idézése.
Kovachich, Form. 54.; Ars Notaria 89-90.sz.

1130 **1350. körül**
I. Lajos király panaszos városi elítélt védelmét rendeli.
Kovachich, Form. 34.; Ars Notaria 54.sz.

1131 **1350. körül**
Megjegyzés a bíró *recusatio*járól.
Kovachich, Form. 55.; Ars Notaria 91-93.sz.

1132 **1350. körül**
Dénes esztergomi érsek vagy a kalocsai érsek parancsa az ügy elvonásáról a kifogásolt bírótól.
Kovachich, Form. 57.; Ars Notaria 294.sz.

1133 **1350. körül**
A fellebbezés formulája.
Kovachich, Form. 57.; Ars Notaria 95.sz.

1134 **1350. körül**
Tizedbérlet közlése.
Kovachich, Form. 74.; Ars Notaria 119-122.sz.

1135 **1350. körül**
A tizedszedő megnevezése.
Kovachich, Form. 77.; Ars Notaria 124.sz.

1136 **1350. körül**
Magister oklevele eskü letételéről vagy elmulasztásáról.
Kovachich, Form. 75.; Ars Notaria 129.sz.

1137 **1350. körül**
Hűtlen elhagyás miatti ítélet.
Kovachich, Form. 79.; Ars Notaria 130-131.sz.

1138 **1350. körül**
Asszony elleni *impotentia*-perben vizsgálatok.
Kovachich, Form. 81.; Ars Notaria 132-134.sz.

1139 **1350. körül**
Helynök házasságot érvénytelenít a szolgaság akadályja miatt.
Kovachich, Form. 84.; Ars Notaria 135-142.sz.

1140 **1350. körül**
Közbenszóló ítélet pap megsebzése és elűzése tárgyában.
Kovachich, Form. 91.; Ars Notaria 145-153.sz.

1141 **1350. körül**
A tisztító eskü letétele és ennek változatai.
Kovachich, Form. 99.; Ars Notaria 154-161.sz.

1142 **1350. körül**
Helynök közbenszóló ítélete nemi erőszak tárgyában.

Kovachich, Form. 103.; Ars Notaria 162-169.sz.

1143 **1350. körül**
János mester előtt titkos házasságban élő aszszony keresete.

Kovachich, Form. 108.; Ars Notaria 170-173.sz.

1144 **1350. körül**
János mester előtt feleség megölése miatti per.

Kovachich, Form. 111.; Ars Notaria 174-175.sz.

1145 **1350. körül**
János mester előtt hagyatéki és gyámsági per.

Kovachich, Form. 114.; Ars Notaria 176-177, 180, 189-190.sz.

1146 **1350. körül**
János mester előtt a leánynegyedper változatai.

Kovachich, Form. 118.; Ars Notaria 181-186, 191-193.sz.

1147 **1350. körül**
János mester előtt a hitbér-hozományper változatai.

Kovachich, Form. 124.; Ars Notaria 187-188, 194.sz.

1148 **1350. körül**
Egyházi bírósági ügyvédvalló levelek.

Kovachich, Form. 134.; Ars Notaria 202.sz.

1149 **1351. jan. 13.**
Péter hevesi főesperes és Gothárd mesterek, egri kanonokok és ideiglenes helynöki bírák (iudices in officio vicariatus pro tempore constituti) előtt a felek kiegyeztek az 1057.sz.

ügyben.
Bánffy I.155.

1150 **1351. febr. 6.**
VI. Kelemen pápa János brindisi érseket, pápai nunciust a nápolyi hadjárat alatt szerzett egyházi fenyítékek feloldozására hatalmazza fel.

Theiner I.794.

1151 **1351. márc. 2.**
Péter hevesi főesperes és Gothárd mester, egri kanonokok és ideiglenes helynöki bírák (iudices in officio vicariatus per episcopum pro tempore constituti) előtt panaszozzák az 1118.sz. felperesei, hogy egyes papok a kiközösítést hanyagul hajtották végre. Kiközösítést rendelnek.

Anjou V.432.

1152 **1351. ápr. 4.**
Péter főesperes és Gothárd, helyettes helynökök előtt a Sedneyi-Lapispataki negyedperben egyezség jön létre.

Df 263177.

1153 **1351. máj. 2.**
János újhelyi plébános és a pataki plébános helynöke a Miklós újhelyi Szent Egyed-egyház perjele és Solok Jakab leányai közt a Soloki Jakab özvegyének az újhelyi egyháza hagyott szőlője tárgyában folyó perben a szőlőt a felperesnek ítéli.

Anjou V.461.

1154 **1351. máj. 4.**
Salamon mester tordai főesperes, erdélyi helynök előtt Tivadar fia: János anyja negyedét követelte Madai Lőköstől. Lőkös így felelt: *quod de possessione patrimoniali seu hereditaria, que ab avo suo remansisset et in qua ipsa domina suam debebat habere quartam filialem, eidem domine satisfacisset de sua quarta filiali, predictas autem possessiones Madaa et*

Chakaal ipse Jako pater suus ac ipse solus postquam predicta domina marito tradita et traducta extitisset, comparasset propriis pecuniis eorundem et ideo ipsam dominam quartam filialem habere in ipsis possessionibus non debere habere allegabat. Lököst oklevél felmutatására kötelezi.

Zichy II.453.

1155 **1351. júl. 5.**

A székesfehérvári káptalan előtt Folkus-i Lőrinc ispán, Hahót-i Miklós mester és Hahót-i Miklós fia: János bevallják, hogy a veszprémi püspökség területén fekvő Zala vármegyei falvaik jobbágyaival nem fizetették meg a tizedet; most saját belátásukból kiegyeznek a püspök megbízottjával.

Veszpr.reg. 431.sz.

1156 **1351. júl. 23.**

Dózsa volt nádor fiai: Jakab mester és Pál mester szabolcsi ispánok megparancsolják Simon fia: Imre mesternek, rokonuknak és szabolcsi alispánjuknak, hogy szedje be a múlt évi tizedet és az ezévi báránytizedet, és adja át az egri püspöknek.

Kállay II.1067.sz.

1157 **1351. július közepén**

Péter és Gothárd hevesi helynökök (mint az 1151.sz.) a Bodsza-nembeliek negyedperében az alpereseknek bizonyításra határnapot tűznek ki.

Anjou V.512.

1158 **1351. júl. 29.**

Miklós nádor közgyűlésén az egri káptalannak meghagyja, hogy a Keled fia: István fiait az 1113.sz. egyezés alapján vezessék be a negyed fejében járó birtokrészekbe.

Kállay II.1068.sz.

1159 **1351. aug. 1.**

VI. Kelemen pápa a veszprémi püspöknek: diszpenzáljon a lelki rokonság akadályai alól Domonkos bán fia: Miklós és Balázs leánya: Katalin között.

Mon.Vespr. II.141.

1160 **1351. aug. 1.**

VI. Kelemen pápa Péter kelenföldi plébánosnak: a Jodok péterváradai apáttal kötött tizedegyezséget megerősíti.

Mon.Vespr. II.142.

1161 **1351. aug. 29.**

Péter hevesi főesperes és Gothárd mester egri kanonokok, helyettes helynökök az 1056.sz. perben Szentalberty Mártonné életbenlétének kérdésében a bizonyítást részletesen szabályozzák.

Károlyi I.198.

1162 **1351. szept. 1.**

VI. Kelemen pápa a durazzói és raguzai érseknek, a Trau-i püspöknek: a rácországi, albániai és szlavóniai szakadárak ellen akár világi karral (brachium seculare) is járjanak el.

Theiner I.802.

1163 **1351. okt. 18.**

István erdélyi vajda (dux) Bereck fia: Miklós brassói ispánnak megtiltja, hogy a brassói dékánosság tizednegyedét lefoglalja.

Székely oklt. I.60.

1164 **1351. okt. 24.**

Közjegyzői oklevélben a szebeni és a nagysinkai szék négy-négy plébánosa a részletes rendelkezéseket (constitutiones) hozza meg.

Z.-W. II.81.

1165 **1351. nov. 14.**

Simon váli plébános Domonkos mester esztergom-szenttamási prépost és esztergomi

helynök parancsára Svarus-i Miklós és fiai, valamint Malahiné és Doboziné negyed- és hitbérperét, mely az érsek parancsára a litván hadoszlás huszonkettedik napjára volt elhalasztva, királyi hadoszlás híján Szent Márton nyolcadára halasztja.
DI 56866.

1166 **1351. nov. 30.**
Churde Péter, a kartauzi rend németországi *visitator*a Lechniz falu fölött Menedékkő ellen a szentantálvölgyi monostor javára dönt.
Anjou V.528.

1167 **1351. dec. 8.**
I. Lajos király a bírságok megszüntetése alapján meghagyja minden egyházi és világi bírónak, hogy Tárkány-i Domonkost és Lászlót semmilyen bírságért ne zaklassák.
Anjou V.535.

1168 **1352. jan. 15.**
I. Lajos király Megyaszó és Bős birtokokat, melyek néhai János székesfehérvári örkanonoké (custos) voltak, aki I. Károly király sírjának kirablása miatt hűtlenségbe esett, eladományozza.
Anjou V.541.

1169 **1352. máj. 11.**
Balázs pozsonyi prépost és veszprémi helynök előtt Miklós somogyi főesperes elismerte, hogy őt és fivérét nem illeti meg semmi jog Alsóörs birtokban.
Zala várm. I.515.

1170 **1352. jún. 27.**
Erzsébet királyné Lőrinc fia: Miklós erdélyi vajdának és alvajdájának meghagyja, hogy a brassói plébánosok tizednegyedét zavartalanul engedjék kiadni (non enim convenit, ut manus laicalis se intromittat de re spirituali).
Z.-W. II.86.

1171 **1352. júl. 11.**
János újvári plébános, a helynök helyettese (vicevicarius) és esperes (de toto districtu Abawyuar) Kokszó-i Lászlónak Zsebesi Csirke Miklós elleni ügyét (pro quo termini assumtor comparuit) tizenötödik napra halasztja.
DI 83265. = Anjou V.598.

1172 **1352. júl. 14.**
János valkói főesperes és pécsi helynök előtt Geredi Jakab fia: Pál özvegye és Porbozlo fia: Miklós perében a felek a püspök ítélete szerint kötelesek a megnevezettek közül kettőt, vagy közösen egyet kivinni Geredre, Jakab fia: Pál birtokrészére, és ott kivallatni az embereket, hogy a visszafoglalás (recaptivatio) idején ki bírja az alperes kezén levő négy és fél telket és egy rész kaszálót, mert az alperes tagadta a birtoklást. A szemle és vizsgálat júl. 8-ikán volt; a közös kiküldött, Lőrinc szentiványi pap úgy jelenti, hogy a négy és fél telek, négy kaszálónyi rét és húsz hold föld az alperes birtokában van, de szerinte a telkek és három kaszálónyi rét ügyében a Gered-i nemesekkel a nádor előtt perben áll. Ítélet: a húsz hold föld és egy kaszáló fejében hitbér-hozomány címén fizessen 65 dénárt készpénzben; a peres birtokrészek ügyében majd a pernyertes fogja a női jogokat kielégíteni.
DI 67719.

1173 **1352. júl. 15.**
VI. Kelemen pápa biztosítja I. Lajos királyt, hogy ezentúl semmiféle idézés vagy zaklatás nem fogja érni őt vagy alattvalóit a nápolyi hadjárat alkalmából.
Theiner I.817.

1174 **1352. júl. 31.**
VI. Kelemen pápa Hermann budavári plébánosnak. Előadta, hogy elődje, néhai Krisztián plébános és a budaváraljai telepések (hospes) között a Mária Magdolna és a Szent Péter-ká-

polnák tárgyában néhai Benedek esztergomi érsek előtt per folyt, majd egyezség jött létre; ezt megerősíti.

Mon. Vesp. II. 363.

1175 **1352. júl. 31.**

VI. Kelemen pápa Hermann budavári plébánosnak. Kérésében előadta, hogy néhai elődje, Albert plébános perelte a Nyulak-szigeti konventet a felajánlás bizonyos része tárgyában Lodomér esztergomi érsek előtt, minthogy régi szokás szerint ő illetékes a budai és külvárosi személyek pereiben; most az érsek úgy döntött, hogy a plébános nem tartozik semmivel az apácáknak.

Mon. Vesp. II. 384.

1176 **1352. aug. 4.**

Miklós mester szepesi prépost a közötte és a huszonnégy város lakosai közt folyt pert egyezséggel fejezi be.

Fejér IX/2. 188.

1177 **1352. dec. 11.**

László egri prépost és helynök Felbárcai Majos unokáját: Klárát hosszas per után bevezeteti Majos fia: Tamás fiai ellen.

Anjou V. 627.

1178 **1353. jan. 18.**

László egri prépost és helynök Kemény leánya: Klára perét elhalasztja.

Anjou VI. 6.

1179 **1353. márc. 31.**

Domonkos esztergom-szenttamási prépost, helynök Detrik csetneki plébános a jövőendő zsinat első napjára idézteti.

Dl 4341. = Anjou VI. 46.

1180 **1353. márc. 31.**

László egri prépost és helynök György borsodi comeshez átteszi Nick-i Bench fia: Petew co-

mes és Nick-i Pál László borsodi esperes és plébános elleni 8 forintos perét (considerantes quod discussio questionis rerum magis adiudicati vestro pertinere dignoscitur).

Dl 96334.

1181 **1353. máj. 31.**

VI. Kelemen pápa a börtönbe vetett Kálmán győri püspök kihágásainak kivizsgálására az esztergomi és a prágai érseket rendeli bírának.

Bossányi II. 180.

1182 **1353. jún. 17.**

VI. Ince pápa I. Lajos királyhoz intézett levelében megemlíti Kálmán győri püspök perét.

Bossányi II. 184.

1183 **1353. aug. 31.**

I. Lajos király és István bosnyák király leánya a negyedfokon kötött, de már elhált házasság akadályá alól felmentést kapnak.

Smičiklas XII. 194.

1184 **1353. szept. 1.**

Marsilius kerci apát és konventje bizonyítja, hogy Konrád miklósfalvi pap András erdélyi püspökhöz fellebbezett.

Z.-W. II. 100.

1185 **1353. okt. 6.**

VI. Ince András erdélyi püspök és Tamás erdélyi örkanonok (custos), a Guillelms bíboros fehérvári főesperességét elfoglaló makacssága miatt a bíborost I. Lajos királynak ajánlja.

Theiner II. 5.

1186 **1353.**

Miklós esztergomi érsek zsinatán Szent György kanonokjai a csetneki tizednegyedtet követelik Detre lelkész ellen.

Péterffy I. 170.

1187 **1354. márc. 29.**
Fülöp váradi prépost és helynök Csomaközi Márton negyedkövetelése tárgyában Széplaki Gergely fiai ellen becsüt rendel.

DI 50285. = Károlyi I.221.

1188 **1354. ápr. 18.**
A székesfehérvári keresztes konvent oklevelében a káptalan és a pannonhalmi konvent igazolt ügyvédjei egyezséget kötnek.

Pannh. II.415.

1189 **1354. máj. 13.**
Petrus de Ylhano *doctor iuris utriusque*, kanonok, pápai ügyhallgató (auditor) a nevezett bírának: János veszprémi püspöknek a Mátyás komáromi főesperes, esztergomi helynök sérelmes eljárása miatt az őrsi és sasadi plébánosok elleni fellebbezés tárgyában idézést rendel el.

Mon. Vespr. II.161.

1190 **1354. (?) jún. 27.**
Miklós egri püspök a régen kiközösített Szikszói Imre fia: Péter ügyét makacssága miatt átteszi Miklós nádorhoz.

Anjou VI.225.

1191 **1354. jún. 29.**
VI. Ince pápa I. Lajos királyt a kalocsai érsek tizedmulasztói ellen világi kar (brachium seculare) alkalmazására kéri.

Theiner II.7.

1192 **1354. aug. 17.**
VI. Ince pápa inti I. Lajos királyt, hogy a Kálmán győri püspök elleni igazságtalan eljárását tegye jóvá és bocsássa szabadon.

Bossányi II.184.

1193 **1354. nov. 17.**
Péter csetneki plébános, Domokos esztergomi prépost és helynök helyettese a gömöri provin-

ciában Szentkirályi Miklós és Tamás Szentkirályi László fiai elleni perében az alpereseket a szentkirályi templom tetejének megjavításához fizetésre kötelezi.

DI 4462. = Anjou VI.249.

1194 **1354. dec. 6.**
János valkói főesperes, pécsi helynök, Artolftelki Artolf leányának: Klárának Artolftelki Miklós fiai elleni negyedperében becsüt és bevezetést rendel, de a felek kiegyeznek.

Anjou VI.251.

1195 **1355. febr. 27.**
Kelemen, a bécsi skót egyház bencés apátja, mint pápai küldött bíró Teodorik csetneki plébános és Csetnek mezőváros (oppidum) ügyvédje közt eljárván tanúkihallgatást rendel.

Anjou VI.270.

1196 **1355. márc. 2.**
János veszprémi kanonok, volt *sublector* (officio fungens vicarie Johannis episcopi) halasztólevele alapján a zalaszentgyörgyi nemesek özv. Tamay Lukácsné, Barlagi László leánya ellen ügyvédek útján megjelentek. Ekkor az alperes ügyvédje a felperes keresete felől tudakozódott (contestationem litis eiusdem domine requirens, ab eodem Nicolao — ő a felperesi ügyvéd — de acquisitione sua voluit sciscitari). Miklós, a felperes ügyvédje előadta, hogy milyen birtokokból kíván negyedet úrnője; az alperesi ügyvéd nem tudott rögtön felelni, ezért a bíró húsvét nyolcadára végleges válasszal halaszt.

DI 4497.

1197 **1355. ápr. 13.**
A jászói konvent előtt László egri prépostnak, Miklós püspök helynökének ítéletlevele szerint "Cantor" András leánya, Jeszenői Péter deák felesége: Isalch köteles volt Somosi János hat fia ellen húsvét nyolcadán tanúit előállítani, ezt

anyja ügyvédjeként Péter fia: Miklós megtette. A nevezett tanúk megesküdtek arra, hogy Marganyie, Hódmező és Laza birtokok "Cantor" Andrást éppen úgy megillették, mint ezek eladóját.

Df 210817.

1198 **1355. ápr. 26.**
Domokos szenttamási prépost, esztergomi helynök előtt Benytich-i Antal tiltakozott, amiért János fiai: Lukács és Miklós az ő nagynénjének, az utóbbiak anyjának a helynök előtt elnyert negyedbirtokát idegeneknek akarják elidegeníteni. Ezért őket bármilyen elidegenítéstől, másokat a megszerzéstől eltiltja.

Df 95617.

1199 **1355. máj. 10.**
Domokos prépost, esztergomi helynök előtt Gyula fia: Gergely köhídmálasi nemes és Málas Bod fia: Tamás köhídmálasi kegyúri perében ítéletet mond.

Anjou VI.313.

1200 **1355. jún. 5.**
Domokos esztergomi helynök előtt Bálványi Mykcs és Tully-i István perlik Pobor fiát: Jánost és nőtársait, akik az ő nagyanyjuk hozományát, Középgyörödöt elfoglalva tartják. A helynök a birtok nagyságának és minőségének megállapítására elrendelte a határjárást.

Df 248743.

1201 **1355. okt. 7.**
Szécsi Miklós országbíró a leleszi konventnek meghagyja, hogy megbízottja jelenlétében a királyi ember (homo regius) szólítsa fel Szabolcsi Miklós fiát: Istvánt, hogy adja ki Biri Tamás mesternek Szabolcs birtokból az édesanyját megillető hitbért és hozományt, különben idézzék jan. 13-ra a király elé. Biri Tamás már többször idézte Istvánt János főesperes, majd László prépost, egri püspöki helynökök

elé, de nem jelent meg, amint nem jelent meg az országbíró előtt sem.

DI 51685. = Kállay II.1162.sz.

1202 **1355. okt. 12.**
György dereski pap, Domokos prépost, esztergomi helynök gömöri helyettese (in provincia Gumuriensi vicevicarius) tudatja, hogy Péter básti pap és két társa vallotta, miszerint a bíró írott parancsára Bata fia: István fia: Dömötör Belesser birtokrészen jelen voltak, amikor ez rokonai és szomszédai előtt a bíró ítélete szerint ellentmondás nélkül átadta a birtok negyedrészt Bata leánya: Anichnak, de a Gortos folyóig az erdőt és a ligetet közösen használják. Beleegyeznek, hogy a *vicevicarius* levelét egy káptalan erősítse meg.

DI 97865.

1203 **1355. nov. 5.**
Az egri káptalan előtt Nagysejéni István és Kállói Imre tiltakoznak az ellen, hogy bár a gumani vendégek és jobbágyok ellen a püspök és a helynök előtt 60 forintot költöttek, pertársaik: Iván fia: László és Gumani Kilián leánya: Klára még semmivel sem járultak hozzá.

Anjou VI.388.

1204 **1355. nov. 8.**
Tamás fia: István mester harami várnagy és krassói ispán a szolgabírákkal együtt tudatja, hogy Miklós esztergomi és csanádi kanonok, Tamás csanádi püspök helynöke levele értelmében Guluecz birtok harmadát negyed fejében Katalin asszonynak iktatták.

Fejér IX/2.457.

1205 **1355. nov. 23.**
László prépost, egri helynök a bródi nemesektől kiadatja Bród birtok negyedét György fia: Balázs ispánnak.

Zichy III.16.

1206

1355. dec. 15.

I. Lajos király Nyaláb vár jobbágynál megerősíti az emberölőtől a plébánosnak járó 1 márkát.

Anjou VI.408.

1207

1356. jan. 23.

Vince ungi esperes, kaposi és Miklós munkácsi pap jelentik László prépost, egri helynöknek, hogy 1205.sz. parancsa szerint Bród negyedét kihalították, de kiadásának a bródi nemesek ellentmondottak, ezért a helynök elé idézték őket.

Zichy III.18.

1208

1356. ápr. 3.

Miklós esztergomi érsek Miklós egri püspöknek: *Constat vestre paternitatis reverentie evidenter, quod quando regni nobiles et regnicole contra regni prelatos ratione solutionis decimarum suarum commoti extiterant, contra nullum episcopum regni tantum opponebant, sicut contra vestrum paternitatem.* Most Rykolph fia: László panasolja, hogy jobbágysaira jogtalan *interdictum* ítéletet hozott, s abban tartja őket. Kéri, hogy ezt oldja fel, sőt *auctoritate ordinaria consulentes amonemus*, s csak a szokott tizedet szedje tőlük.

Dl 105332.

1209

1356. máj. 5.

Domokos erdélyi prépost, egri kanonok és Miklós egri püspök helynöke tudatja, hogy *in nostro ymo verius dicti domini nostri episcopi consistorio unacum adessoribus nostris* székelt ülven, Koxo-i Miklós fia: László bemutatta Miklós kassai plébános jelentését. Eszerint a plébános Barcha-i Miklós fia: Myko és Kazmer-i Mykocha fia: Pál társaságában László egri prépost (in dicto officio vicariatus precessoris nostri) megbízása és Komlous-i "Koporth" Péter özvegye: Sebe ügyvédjének vállalása alapján Sebe nagyanyjának hitbér-hozo-

mánya és anyjának negyede ügyében (melyet nővérei nevében is folytatott) *arbitriumot* volt köteles mondani, a felperes asszony nem jelent meg, s a két említett bírót (arbitr) sem hozta el, míg az alperes kész volt perbe szállni. A felperes nő ügyvédje, Zud-i Domokos megpróbálta úrnőjét a jelentés ellen mindenféle *cautelis pretensis* védelmezni, de mivel indokai frivoloknak bizonyultak, a bíró ülnökeivel így határoz: mivel a felperesi ügyvéd, László prépost levele szerint az *arbitriumba* önként és pervesztés terhével egyezett bele, az alperes pedig 3 márka terhével, *et quia etiam ille, qui coram iudice suo ordinario vel in aliquo loco testimoniali se ad aliquale factum obligat voluntarie, si legitima contradictio sibi non obviabit, se solus valebit religare*, az asszonyt pervesztesnek nyilvánítja *de plenitudine nostre iudicarie potestatis*. A bíró megtudta még László helynök és Péter hevesi főesperes meg Gothárd egri kanonok okleveléből, hogy Koxo-i Demeter már elhunyt fiai a leányokat tíz vég Ypern-i posztóval negyedük, valamint a hitbér és hozomány fejében kifizették, ezért az alperest erről is nyugtatja.

Dl 83278.

1210

1356. máj. 6.

Domokos egri helynök tudatja, hogy Erdőtelki Polhos Istvánnak Régeni és Losonci Dénes fia: Tamás elleni negyedperét királyi parancsra szándéka ellenére a kúriába küldte át, de mivel a negyedperék egyházi bíróság elé tartoznak, további halasztás nélkül júl. 1-re halasztja.

Bánffy I.207.

1211

1356. máj. 28.

VI. Ince pápa János veszprémi püspök és Mihály őrsi plébános tizedperében oklevél- és tanúbizonyítást rendel.

Békefi, Pilis I.340.

1212 **1356. jún. 26.**

Domokos prépost, egri helynök az 1207.sz. ügyben ellentmondás nélkül új bevezetést rendel.

Zichy III.30.

1213 **1356. júl. 17.**

VI. Ince pápa az aquileai, gradói pátriárkáknak és a salzburgi érseknek: a rácoreszági eretnekek támogatóit közönséssé ki.

Theiner II.23.

1214 **1356. aug. 27.**

Miklós egri püspök tudatja, hogy Abaúj és Ung vármegye, továbbá Zerempech és Kisborsod területbeli tizedszedőit eltiltja Tehán, Thoka és több falu tizedeinek bitorlásától, s ezeket káptalanjának visszabocsátja.

Schmitth I.300.

1215 **1356. szept. 29. után**

Vince ungi esperes és társai jelentik Domokos prépost, egri helynöknek, hogy a 1212.sz. parancsára kiszálltak Bródra, hogy Balázs fia: Györgynek a negyedrészt őszi termésének betakarítását biztosítsák; ez megtörtént.

Zichy III.32.

1216 **1356. okt. 11.**

Domokos erdélyi prépost, egri kanonok, egri helynök előtt az 1197.sz. perben a felek egyezésre lépnek: az asszony perét megszünteti, és a bírságokat elengedik egymásnak.

Fejér IX/2.514.

1217 **1356. okt. 17.**

I. Lajos király és Erzsébet királyné oklevele: az óbudai prépost és káptalan, valamint a várnagy és a polgárok közti viszályban többek közt azt a szentszéki joghatóságot biztosítják a prépostnak, amit Budán az esztergomi érsek gyakorol.

DI 14211. = Pest megye 66.

1218 **1356. nov. 17.**

Szécsi Miklós országbíró az 1201.sz. perben a váradi káptalan újabb becslésre utasítja.

DI 51721. = Kállay II.1197.sz.

1219 **1356. nov. 22.**

Domokos erdélyi prépost, egri kanonok és helynök három plébánosnak, köztük a Borsva-i és Sarus-i esperesnek meghagyja, hogy Portelch-i Egyed fiait, akik többszöri idézésre Anarch-i László mester keresetére nem jelentek meg, vízkereszt tizenötödik napján feleletre és bírságfizetésre idézzék elébe; ha nem jönnek, tiltsák el őket az istentisztelettől, tizenöt napi megátalkodás után pedig ünnepélyesen közönséssé ki, jobbágyaikat és híveiket vessék *interdictum* alá. *Ibitis tamen et redibitis in equis et expensis latoris presentium.*

DI 96354.

1220 **1356. nov. 29.**

I. Lajos király meghagyja a jászói konventnek, hogy küldje ki emberét, aki Sárvári Miklós királyi emberrel a mellékelt királyi parancsot adja át Miklós egri püspöknek; a parancs felhívja a püspököt, hogy a Dedych fia: Dedych és István fia: Imre által Izsép *vicecastellanus* ellen nagyanyjuk hitbére, hozománya és negyede tárgyában indított pert vízkereszt nyolcadára a kúriába tegye át ítélethozatalra (ad deliberationem baronum), aztán ismét visszaküldik hozzá.

DI 41293.

1221 **1356. dec. 11.**

A váradi káptalan előtt Fony-i Balázs özvegye, leánya: Anna, valamint Sinka Péter és neje előadják, hogy Perényi Pál nemes és Anna és társai között sokáig folyt házassági per Deme-ter váradi püspök előtt, aki mint pápai küldött bíró idézett, de senki sem jelent meg.

Anjou VI.520.

1222

Domokos erdélyi prépost és egri helynök előtt Zakol-i Mátyus fia: Jakab, mint Marcell fia: István özvegyének és hajadon nővéreinek: Erzsébetnek és Margitnak rokona és ügyvédje (ezek János fia: László leányai; ügyvédlevél Benedek nagyidai plébánostól, a kassai kerület esperesétől) perelte Zakol-i Domokos fia: Pált (adhuc puerum), az asszony hitbére és hozománya, a leányok negyede érdekében Zakol birtokból. Delnei János fia: Miklós előállította a gyermeket, de nem akart érte felelni. *Et quia secundum iuris scripti ordinem auctoritas iudiciaria pueris minoribus annis ex proximis suis propinquioribus tutorem et ad litem curatorem prestare potest [et] ordinare*, és Delnei Miklós a fiú nagybátyja, bírói hatóságával a jelen ügy vitelére ügyvédnek rendeli ki, és felruházza őt az ügyvédek jogaival. A pert hamvászzerda nyolcadára halasztja. *DI 68908.*

1223

VI. Ince pápa I. Lajos királyt Francesco Orde-laffi forli polgár (civis Forliviensis) ellen kereszteshad hirdetésére hívja fel. *Theiner II. 29.*

1224

A jászói konvent I. Lajos király 1220.sz. parancsára jelenti, hogy azt átadta az egri püspök bírói széken ülő helynökének, ki — látván, hogy a püspök előtt folyó ügyet vízkereszt nyolcadára kellene átküldenie —, úgy felelt, *quod quia quelibet octava coram ipso non plures, nisi quatuor dies servaret*, az ügyet csak gyertyaszentelő nyolcadára tudja átküldeni, majd a felek kérésére a bárók tárgyalásának idejét Szent György nyolcadára halasztja. *DI 41293.*

1225

Kálmán győri püspök előtt Szentandrás Nagy

1357. jan. 12.

András, Vadasfalvi János és Fortunátfalvi Ádám, meg Nagyvychai Tamás és Péter között a szentandrásfalvi templom és a vyttthai kápolna tárgyában folyt perben egyezség jön létre. *DI 41305. = Fejér IX/7. 167.*

1226

Salamon tordai főesperes, András erdélyi püspök helynöke előtt Szentmártoni Kalach és Kamarási Bálint a feleségeik negyed és ezek anyjának hitbére tárgyában Cheh-i Páncélos János elleni perüket megszüntetik, mert fogott bírák (arbiter) közbenjöttével emez Cheh birtokának negyedét a negyed fejében átengedte és a hitbér-hozomány fejében 25 márka fizetését vállalta, szavatossággal.¹ *DI 27427. = Anjou VI. 576.*

1. Gyanús, mert István kolozsmonostori jegyző mutatta be átirásra 1377-ben, őt pedig mint oklevélhamisítót megégették. Lásd: *DI 42694. = Karácsonyi 194.sz.*, mely Salamonnak egy 1356-ra tett oklevelét (*Anjou VI. 453.*) jelzi hamisnak.

1227

VI. Ince pápa meghagyja a nógrádi főesperesnek, hogy a pannonhalmi konvent panaszát, amelyben a székesfehérvári káptalant tizedek károsításáról vádolja, vizsgálja meg, és döntse el. *Pannh. II. 432.*

1228

Domokos prépost, egri helynök ismét elrendeli az 1216.sz. ügyben Balázs comes bevezetését a negyedbe. *Zichy III. 63.*

1229

Fraye Ferenc császári közjegyző előtt Balázs budai főesperes átadja perbeli ellenfeleinek az 1211.sz. pápai oklevelet, s ezt felolvassák. *Mon. Vespri. IV. 344.*

1357. máj. 6.

1357. máj. 7.

1357. máj. 8.

1357. júl. 10.

1230 **1357. aug. 7.**
VI. Ince pápa az elhunyt László kalocsai érsek kánonjog-ellenes elidegenítéseit megsemmisíti.
Theiner II. 32.

1231 **1357. aug. 7.**
VI. Ince pápa az 1230.sz. parancsot kihirdetési és sommás eljárásra bírakat rendel.
Theiner II. 32.

1232 **1357. aug. 11.**
Szigfrid pannonhalmi és Henrik pilisi apát, mint pápai küldött bírát meghagyják a székesfehérvári káptalannak, hogy a János veszprémi püspök és az őrsi meg sasadi plébánosok Rómába fellebbezett tizedperében¹ tanukat hallgassanak ki.
Mon. Vespr. IV. 346.
1. Lásd: 1229.sz.

1233 **1357. okt. 6.**
Péter nógrádi főesperes, esztergomi helynök elődjének (1200.sz.) határozata alapján Középgyöröd birtokot a szomszédos plébánosokkal három részre osztatja: egy a felpereseknek, egy Pobor fia: Jánosnak és egy az özvegyeknek jut.
Df 248743.

1234 **1357. okt. 30.**
Közjegyzői oklevélben Domokos erdélyi püspök előtt György selyki dékán és két plébános a dékánság összes papja nevében Miklós egerhegyi *comes* és három társa jelenlétében az erdélyi püspök és a gyulafehérvári főesperes ellen a Szentszékhez benyújtott fellebbezésüket önként visszavonják.
Z.-W. II. 146.

1235 **1358. jan. 13. után**
Miklós egri örkanonok (custos) és helynök előtt Szinyei Merse fiági utódainak kellett "Tompá" Simon és Bod fia: László felperesek,

a leányági utódok ellen ezek anyja és nagyanyja negyedének kifizetését igazolni; ügyvédjük a szepesi káptalan átíratában be is mutatta a jászói konvent 1307. aug. 6-i oklevelét, miszerint Merse leányai 60 ezüst márka kassai pénz fejében nyugtatták fivérüket: Benedeket a negyedről. A felperesek a másolattal elégedetlenül az eredeti nyugtát kérték, s ennek felmutatására a helynök határnapot tűzött. Közben azonban a püspök *ob regium preceptum litteratorium* Szent Jakab nyolcadára a királyi jelenlétre tette át a pert, amint leveléből kitűnik.
DI 70177, 70182.

1236 **1358. márc. 11.**
Miklós egri örkanonok (custos) és helynök előtt Szkárosi (Hanvai) János fiai követelték nagyanyjuk negyedét (Kis)várdai János fiától: Miklóstól Darócz birtokrészéből (Bereg vármegye); az alperes ügyvédjének szavatosságot tartalmazó oklevelei felmutatására határnapot tűz.
Zichy III. 101.

1237 **1358. máj. 6.**
Miklós egri helynök előtt az 1236.sz. felperesei megújítják követelésüket Darócz felerészére nézve; az alperes bizonyította, hogy zálogban bírja. A bíró a tulajdonosokat (veros dominos) akarta szavatosokként elrendelni, de az ülnökök javaslatára mindjárt a fél birtok megbecslését is elrendeli. Az ellentmondókat a püspök emberei idézzék meg, de közöljék a tulajdonos Darócziakkal, hogy ha a felpereseknek a negyed becsértékét meg akarják fizetni, vagy Kisvárdai Miklóssal megfizettetik, nem szükséges ellentmondaniuk.
Zichy III. 106.

1238 **1358. máj. 10.**
Kont Miklós nádor előtt Izsépi István fiai bemutatják Miklós egri helynök 1357. szept. 22-iki, *interdictumot* kihirdető parancsát a Mona-

kiak ellen.

Anjou VII.200.

1239 **1358. jún. 14.**

László veszprémi püspök, királynéi kancellár, Lajos király kápolna-ispánja: a panaszok alapján a királyné megkerestette vele (in conservatorio regali) a főesperes márkájára vonatkozó 1325. évi pápai oklevelet.

Fejér LX/2.697.

1240 **1358. aug. 9.**

Miklós egri örkanonok (custos) és helynök Szikszói Péter mester leánya: Anna dédanyja hitbéréért-hozományáért és nagyanyja negyedéért Losonczy Dénes fia: Tamás és utódai ellen folytatott perében szavatosokat idéz perbe.

Bánffy I.217.

1241 **1358. szept. 21.**

A bácsi káptalan előtt Miklós kalocsai és kinevezett esztergomi érsek több püspöktársával, Szécsi Miklós országbíróval és Miklós macsói bánnal tanácskozva meghallgatja János boszniai *lector* vallomását, aki a magyar király ellen összeesküdött; a püspök elfogta és megfenyítette, de nem fosztotta meg, amiért nem neheztel, minden jogorvoslatról lemond.

Századok 1897, 508.

1242 **1358. okt. 21.**

Csanád esztergomi érsek a lipői papok "Kalandos" *confraternitas*ának javaik bitorlói ellen büntető hatalmat ad.

Fejér IX/2.694.

1243 **1358. nov. 9.**

Miklós egri püspök barátjának, Rykolf mesternek tarkőaljai birtokán épült egyházát kiveszi a főesperes joghatósága alól.

DI 68914. = Anjou VII.482.

1244 **1358. nov. 22.**

Miklós egri helynök az 1237.sz. pert elhalasztja.

Zichy XII.33.

1245 **1358. dec. 7.**

Szécsi Miklós országbíró előtt az 1210.sz. perben egyezség jön létre.

Bánffy I.220.

1246 **1358. dec. 11.**

Miklós egri püspök a negyedperben makacsul távolmaradó "Fizéri" János mestert kettős bírsággal sújtja, mint felperest.

Zichy III.139.

1247 **1358. dec. 12.**

Miklós egri püspök Lazonyi Jakabnak negyedperét Sirokai Petőc fiai és Miklós vajda fia: Péter ellen elhalasztja.

DI 41379. = Anjou VII.523.

1248 **1358.**

Péter püspök (episcopus Canonionensis) a Márton pozsonyi prépost és Péter örkanonok (custos) közti javadalomperben mint fogott bíró (arbiter) tanúsítja, hogy ítéletét Márton prépost nem fogadta el.

Fejér IX/2.689.

1249 **1359. jan. 31.**

VI. Ince pápa a Domokos ágostonos barátot és társait kifosztó egyházi és világi személyek ellen bírakat rendel.

TT 1895, 273.

1250 **1359. febr. 16.**

VI. Ince pápa a Kálmán győri püspök elleni összeesküvési pert a firenzei bíborosra bízta.

Bossányi II.352.

1251 **1359. márc. 24.**

VI. Ince pápa László veszprémi püspök pana-

szára a péterváradai és a pécsváradai apátokat három évre a püspökség *conservator*aivá teszi. *Veszpr. reg.* 505.sz.

1252 **1359. márc. 28.**
Miklós egri püspök Trochan-i Miklós fiának: Tivadarnak kérésére megengedi, hogy ő a bártfai plébános, a gepuli kerület esperese előtt törvényes feltségül vehesse Hunne asszonyt, akivel ifjú korától kezdve házasságon kívül együtt él, s akitől két fia és három leánya született, s ezeket törvényesíti. *DI* 38925.

1253 **1359. ápr. 3.**
I. Lajos király eltiltja Pozsony városának a menedékjog (asylum) alkalmazását emberölésnél (homicidium). *Fejér LX/6.92.*

1254 **1359. ápr. 7.**
Az egri káptalan előtt az 1237.sz. ügyben Hanvai János fiai elismerik, hogy anyjuk negyedét illetően Darócz birtokból a Darócziak és a Kisvárdaiak pénzen kielégítették őket, s így mindkét család tagjait nyugtatják. *Zichy III. 145.*

1255 **1359. máj. 5.**
András zempléni főesperes és egri helynök Lengyendi Tamás fiának: Lászlónak néhai anyja negyede iránt Szalonai Lóránt fiai elleni perét (tamquam causam declaratam) elhalasztja. *DI* 64055.

1256 **1359. máj. 5.**
Demeter fia: András zempléni főesperes, *doctor decretorum* és egri helynök az 1246.sz. perben Fizéri Jánost *interdictum* terhével ismételtelen idézteti. *Zichy III. 147.*

1257 **1359. jún. 6.**
István közjegyző oklevele: a néhai János veszprémi püspök és Ádám alsókeszi plébános közötti tizedperben a pápai kúriában hozott ítéletet Beke János esztergomi kanonok, megbízott általi publikálásának a plébános visszahelyezése miatti tiltakozást László püspök megbízottai jún. 20-án jelenthetik be. *Veszpr. reg.* 515.sz.

1258 **1359. jún. 9.**
István közjegyző oklevele: Beke János az alsókeszi plébános visszahelyezését végrehajtotta. *Veszpr. reg.* 516.sz.

1259 **1359. júl. 3.**
Péter nógrádi főesperes, esztergomi helynök tudatja, hogy a Péter pozsonyi örkanonok (custos) és Márton prépost között a pozsonyi Szent Márton-egyház temetőjében épülő Szent Gotthárd kápolna jövedelmei fölötti pert Miklós esztergomi érsek rá és Gergely váradi örkanonokra (custos), meg János küküllői főesperesre bízta. Péter *custos* javára ítélnék. *Péterffy I. 171.; Fejér LX/3.99.*

1260 **1359. júl. 5.**
Demeter fia: András egri helynök a makacs Fizéri János falvaiban az *interdictum*ot kihirdeteti, és újabb tizenöt nap elteltével őt ünnepélyesen kiközösítetteti. *Zichy III. 150.*

1261 **1359. júl. 5.**
Jakab szepesi örkanonok (custos), Domokos prépost helynöke előtt Kazinfalwa-i Zeech özvegye: Katalin asszony perelte Iwanka leányait: Annát és Seus-t, Zeech-i Herman leányát: Annát, és Kazinfalwa-i János leányát: Annát. A hasasztólevélben kitűzött napon megjelent a felperes asszony és Mathiafalwa-i Detrik fia: Miklós alperesi ügyvéd. Az asszony előadta keresetét: ő Mathiafalwa-i Ivánka nővérétől

ered, akit Ivánka *homini inpossessionato, videlicet Michaeli iobagioni de villa Drouch nuptui copulasset*, ezért ő Ivánka birtokaiból követeli az őt *iure materne successionis* illető negyedét. Alperesi ügyvéd: az alperes nők nem tudják, hogy a felperes Ivánka unokahúga, ill. az ő rokonuk-e. Ezért a bíró úgy dönt, hogy a felperes nő júl. 12-én *evidenti testimonio* bizonyítsa leszármazását, ill. rokonságát.
DI 39673. = LK 1930, 218.

1262 **1359. aug. 5.**
Demeter fia: András zempléni főesperes, *doctor decretorum*, egri helynök meghagyja a kemecsei papnak, hogy Benedek egri pap ellen Gergely demecseri papot, valamint Ubul és Pál székelyi nemeseket idézze meg.
Kállay II. 1340.sz.

1263 **1359. aug. 27.**
Jakab zágrábi prépost és helynök tudatja, hogy Péter *comes* Miklósnak anyja negyede fejében, a természetjog alapján átadja Gombos-sevo birtokot.
DI 35870. = Smičiklas XII.611.

1264 **1359. szept. 17.**
A vasvári káptalan előtt a zalavári konvent és Szabari János közti tizedperben egyezség jön létre.
Pannh. VII.527.

1265 **1359. dec. 11.**
András egri helynök Keresztúri László fiát: Istvánt távolmaradás miatt bírságban marasztalja.
Kállay II.1352.sz.

1266 **1359. dec. 13.**
Ulrik pécsváradi apát vizsgálatot rendel az 1257.sz. perben az alsókeszi tizedek tárgyában.
Veszpr.reg. 522.sz.

1267 **1359. dec. 18.**
Kont Miklós nádor barsi közgyűlésén Pobor fia: János a hitbér-hozomány címén bírt ingatlanokat a két özvegytől meg akarta váltani; ők Péter helynök ítéletét mutatták fel az 1233.sz. ügyben. Időközben az özvegyek elhaltak, így a nádor Pobor fia: Jánost örökjogon iktattatja.
Df 248743.

1268 **1359. dec. 26.**
VI. Ince pápa az egri püspöknek meghagyja, hogy Sudari Péter borsodi *comes* és felesége, Fey Anna negyedízi rokonok házassága ügyében diszpenzáljon.
Theiner II.37.

1269 **1360. jan. 24.**
Bozo de Turre, az avignoni egyház *sacristaja*, kollégáival együtt pápai küldött bíró, a keszői plébánia tárgyában László veszprémi püspököt feloldozza a fenyték alól.
Mon. Veszpr. IV.350.

1270 **1360. ápr. 14.**
Közjegyzői oklevélben László veszprémi püspök igazolja, hogy az alkeszi plébános visszahelyezését végrehajtotta, feloldozást kap a fenytékek alól.
Mon. Veszpr. IV.350.

1271 **1360. máj. 3.**
András egri helynök Szentimrei Lóránd özvegyének Szöllösi János fia: Tamás elleni negyedperét elhalasztja.
DI 38830.

1272 **1360. máj. 5.**
András *doctor decretorum* zempléni főesperes és egri helynök Morvai Mihály fiának: Balásznak az anyja negyede iránti Cászlóci Imre fia: László fiai ellen folytatott perében a zsengekorú alpereseket megjelenésre készíti, és elég éretteknek ítéli őket feleletre, makacsságuk mi-

att pedig megbírságolja őket.
Dl 4922.

1273 **1360. máj. 5.**
András egri helynök Chepan fia: Miklós leányának, Kistárkányi Boda fia: Fülöp váradi prépost, Kistárkányi Mátyus fia: László, valamint Miklós fiai: András és Máté elleni perét megegyezés híján végleges válaszádsra halasztja úgy, hogy sem királyi, sem királynéi parancsra, sem hadjárat címén nem halasztható.
Dl 4945.

1274 **1360. máj. 8.**
VI. Ince pápa *conservatorokat* rendel egyes pécsi egyházmegyes (szlavóniai) plébánosoknak, *ut decretalem super cathedram faciant firmiter observari.*
TT 1895, 279.

1275 **1360. júl. 5.**
Demeter fia: András egri helynök egyezés reményében elhalasztja Daróczi Máté fia: János negyedperét Kisvárdai Miklós és Domokos ellen.
Zichy III.177.

1276 **1360. júl. 25.**
János veszprémi helynök a Sixtus ungi főesperes végrendelete tárgyában Ajka-i Ajka fia: András és Ajka-i János özvegye közötti perben oklevelek felmutatására határnapot tűz ki.
Dl 66147.

1277 **1360. aug. 20.**
Az egri káptalan kiküldöttje, György mester kanonok és jegyző jelenti, hogy Venys asszony az 1271.sz. perben Venys birtok negyedét, Gyamantelke felét és Petri negyedét kapta, megengedte viszont, hogy János fiai a Szöllös folyó körüli déli részeken falut telepítsenek.
Dl 38832.

1278 **1360. aug. 27.**
Fülöp váradi prépost és helynök előtt Toldi Csóka fiai és néhai Debrecen-i Dózsa nádor fiai, a Csóka-fiak nagyanyjának negyede iránti perben 185 forint fizetésében megegyeztek.
Dl 4979. = Fejér IV/3.25.

1279 **1360. okt. 18.**
László veszprémi püspök előtt Ajka-i András és menyee, Ajka-i János özvegye fiaival az 1276.sz. perben úgy egyeznek meg, hogy az asszony és társai egy kúriát, egy malomhelyet, egy rétet és egy lovat átengednek az ajkai egyháznak; Ajka-i András beiktatását elrendeli.
Dl 66148. = HO V.136.

1280 **1360. okt. 22.**
A veszprémi káptalan oklevele az 1279.sz. egyezségről.
Dl 66184, 66149.

1281 **1360. okt. 25.**
Kont Miklós nádor előtt Simon kéthelyi apát egy évre ügyvédeket vall.
Dl 5001.

1282 **1360. körül**
Jakab ajkai és János váradi plébánosok jelentése Miklós egri helynökhöz a Kisrosvágyi Nemes János és felesége elleni becsületsértési ügyben kivett tanúvallomásokról.
Anjou IX.88.

1283 **1361. febr. 21.**
Kozma szentgyörgyi pap és sárosi esperes, meg István Vrano-i pap, csicsvai esperes jelentik Miklós egri püspöknek, hogy parancsára kiszálltak az Ábrámfalviak birtokára, de a negyed megbecsülésének a raszlavicai nemesek ellene mondtak, ezért őket húsvét nyolcadán a bíró elé idézték.
Dl 41469.

1284 **1361. febr. 26.**

Troche-i István *professor iuris utriusque*, barcelonai kanonok, pápai káplán és ügyhallgató (auditor) a pozsonyi Hermán fia: András *presbiter*nek és mindenkinek, akit illet, Mihály fia: Jakab pozsonyi kanonok és örkanonok (custos) *supplicatio*ját kiadatja.
Fejér IX/3.258.

1285 **1361. máj. 5.**

Miklós egri örkanonok (custos), helynök előtt Daróczi Máté fia: János, anyja: Daróczi István fia: János leánya: Klára nevében is Bolcsó és Csama birtokokból járó negyed ügyében egyezség jön létre.
Dl 5050.

1286 **1361. máj. 5.**

Miklós egri örkanonok (custos) és helynök az egri káptalan oklevele alapján, melyet az *vacante vicariatus officio prescriptoque domino nostro episcopo absente* adott ki, a bírságokat beszedve az 1275.sz. ügyet elhalasztja.
Zichy III.195.

1287 **1361. máj. 23.**

István Wronow-i plébános és csicsvai esperes bizonyítja, hogy amikor az egri püspök parancsára Ábrámfalva és Kér birtokokból negyedet akart kihasítani, Razlavicai Tiba fia: Tamás fiai és Bubul Miklós fia: Tamás Beke fia: Tiborcot és társait ettől eltiltották.
Dl 41485.

1288 **1361. júl. 5.**

Miklós egri örkanonok (custos) és Miklós egri püspök helynöke tudatja, hogy Orli Lack fia: Fülöp és Szentdomokosi Miklós fia: Péter nógrádi főesperes és Vajú Miklós kielégítették Lack leánya: Erzsébet hitbér- és hozománykövetelését.
Dl 41535.

1289 **1361. aug. 27.**

Péter mester budai kanonok és helynök Tegegyártó György özvegyének fia: István és leánya: Erzsébet ellen a vitás szőlőt és telket Tompa László özvegyének és Szántó Péternének ítéli.
Dl 5076.

1290 **1361. szept. 27.**

Márton egri kanonok, redneki plébános a redneki határ Áldó nevű dűlőjében fekvő szőlőt Miklós fia: Demeter redneki polgár végrendelete alapján a hangonyi egyháznak ítéli.
Dl 5084.

1291 **1361. okt. 8.**

Jakab segesdi főesperes, veszprémi kanonok a szentpáli esperességi gyűlésben Liszói Buda Balázs kérésére elrendeli, hogy a sági anyaegyházból kivált liszói kápolnához tartozó híveket ezentúl a kápolna papjai részesítsék a szentségekben.
Dl 5045.

1292 **1361. nov. 19.**

Tamás szenttamási prépost *baccalaureus in decreto*, egri helynök (sede vacante vicarius) Pozsár László fiát: Istvánt Kállói Simon fia: Imre ellen bírságban marasztalja.
Kállay II.1420.sz.

1293 **1361. nov. 19.**

Tamás egri helynök (sede vacante vicarius) Balkányi Lászlónak a nagyanyja, Biri Gergely leánya negyedjoga iránt Kállói Simon fiai és társaik ellen indított perét bírsággal elhalasztja.
Dl 51943. = Kállay II.1421.sz.

1294 **1361. dec. 7.**

Pál szepesi *cantor* és helynök előtt Széki Pócs fia: Péter és Sztojánfalvi Hank fiai között Hank özvegyének és Pócs leányának: Klárának

hitbére és hozománya tárgyában egyezség jön létre.

DI 60981.

1295 **1362. jan. 12.**

Tamás egri helynök (sede vacante vicarius) 12 forint lefizetése után nyugtatja Iván fia: László és Simon fiai: Imre és Péter kállói és semjéni nemeseket azokról a bírságokról, amelyekben Miklós volt egri püspök helynökei Balkányi János fia: László ellenében elmarasztalták őket.

DI 51948/a. = Kállay II. 1425.sz.

1296 **1362. ápr. 3.**

Tamás egri káptalani helynök (sede vacante vicarius) királyi parancsra az 1286.sz. ügyet elhalasztja.

Zichy III. 205.

1297 **1362. máj. 13.**

Pál szepesi *cantor* és helynök előtt Lagina-i Katus asszony Fylafalvai Keresztély utódait nyugtatja a neki és testvéreinek anyjuk, Keresztély leánya után járó negyedről.

DI 39676. = LK 1930, 219.

1298 **1362. júl. 1.**

Pál szepesi *cantor* előtt Babaréthy Sándor *comes* fiai nővéreik és unokahúgai nevében sógornője, Margit asszony hitbére-hozománya fejében 8 dénármarkát fizet.

DI 39677. = LK 1930, 219.

1299 **1362. szept. 22.**

A budai káptalan előtt László veszprémi püspök ügyvédje kijelenti, hogy a püspök három éve nem szedi a Damjánmál-i tizedeket, mint Ádám plébános rágalmozó módon híreszteli.

Veszpr. reg. 557.sz.

1300 **1362. okt. 12.**

Tamás kalocsai érsek, királyi kancellár, az

óbudai klarisszák monostorának többekkel együtt a Szentszék által kijelölt *conservatora*. Előző ítéletlevele alapján megjelentek előtte Szentpéteri László deák-mester, az apácák ügyvédje, és Tamás esztergom-szenttamási prépost, egri helynök a káptalan nevében; az apácák ügyvédje előadta, hogy XI. Benedek pápa a most uralkodó VI. Ince pápa által megerősített kiváltsága szerint megbízói nem fizetnek tizedet birtokaik után, így az egri egyházmegye Sáp, Borsod és Edelény után sem; ezért a bíróság már előbb meghagyta a helynöknek és a káptalannak, hogy az ottani *colonia* kirótt kiközösítést és *interdictumot* oldják fel. Az egri helynök viszont a káptalan nevében azt vitatta, hogy az apácák és jószágaik mentesek ugyan, de népeik (*coloni, populi seu rustici*) nem, hanem az egri káptalannak tizedkötelesek; a káptalan jogait a pápai *privilegium* sem szünteti meg. A bíró jogtudókkal (*unacum nostris assessoribus et iurisperitis*), különösen a bácsi káptalan tagjaival tanácskozván, úgy határoz, hogy a *privilegium* kétes volta miatt a Szentszéknek kell megkérdezni hiteles értelmezés végett (ut et eius est interpretari, cuius fuit et condere, secundum canonicas sanctiones). Január végére tűz ki nekik a bíró határidőt, addig a jobbágyokra kirótt fenytétket feloldja, ill. Miklós *cantor*, bácsi helynök által feloldatja, s neki, akiben a felek is meg egyeztek, hat napos intés után kiszabott kiközösítés terhével meghagyja, hogy a vitás tizedjövedelmeket megbízható kezek útján behajtsa mindaddig, míg a Szentszék a felek vitáját eldönti.

DI 5143.

1301 **1362. nov. 1.**

Pál szepesi *cantor*, Benedek prépost helynöke tudatja, hogy Kurtueles-i Jakab perelte a sokáig távolmaradt, most megjelenő Erzsébet és Anna asszonyokat, mert a Beke "*ubique habitis*" birtokrészeiből neki a szokásjog szerint

(iure regni) járó negyedét visszatartják. Az asszonyok szerint a birtokok nem az ő, hanem a felperes és anyja kezén vannak. A szentszék (ex nostro officio iudiciario) és a felek akaratából kiküldött bírói ember a tanúvallatásból azt jelentette, hogy a birtokok az alperesek kezén vannak. Erre ők a megtörtént kielégítésre hivatkoztak, de az ígért okleveleket több határnapon sem mutatták be. A bíró bölcs bírótársak meghallgatása után (consilio sapientum nobiscum iudicio considentium) a negyedét az ország joga szerint (de iure regni) Jakabnak ítélte. Mikor a szomszédok-határosok előtt ebbe be akarták vezetni, az asszonyok ezt eltiltották; okuk megjelölésére okt. 20-ára megidézte őket. A határnapon az asszonyok bemutatták Lampert szepesi kanonok, egykori helynök oklevelét, miszerint Katus asszony perelte fivéreit, Bekét és Henriket a negyedért, ezek pedig ellene vetették, *quod quartam puellarem non cum possessione sed cum pecunia solvere deberent secundum libertatem nobilium terre Scepusyen(sis) sub decem lanceis constitutorum*, s ennek bizonyosságául felmutatták I. Károly király pátiensét, miszerint *quod nonnulli homines terre Scepusyen(sis) puellaria sua iura cum possessionibus sibi vindicare mollirentur; unde cum secundum antiquam consuetudinem regni sui iura puellaria non cum possessionibus, sed pecuniis solvi deberent, universis hominibus terre Scepusien(sis) cuiusvis status et preeminentie ac conditionis existant, firmis dedissent in mandatis, quatenus quilibet iupsorum dictam quartam puellarem hiis, quibus debetur, non cum possessionibus, sed cum pecuniis extunc et deinceps sub optentu gratie sue extradare deberet*. Jakab azt vitatta, hogy más oklevelet kellett az asszonyoknak felmutatniuk, s az idézetteket Szepesség nemesei nem tartották, nem is tartják meg. Minthogy az asszonyok sem az eredeti királyi oklevelet, sem más okmányt nem tudtak felmutatni, s a negyed kielégítetlenségét éppen a fenti (Lam-

pert-féle) oklevél bizonyítja, a negyedét az országos jogszokás szerint Jakabnak ítélik, s abba őt az ellentmondás dacára bevezettetik.

DI 37251.

1302

1363. jún. 1.

I. Lajos király Péter veszprémvári prépostnak és az ottani főesperesnek: mivel mint Kálmán királynak és Benedek egykori veszprémi püspöknek okleveleiből értesült, a veszprémvölgyi Szűz Mária-monostor birtokai a tized és egyházaik a püspöki joghatóság alól kivételezettek, figyelmezteti őket, hogy ebben az apácákat ne háborgassák.

Veszpr. reg. 561.sz.

1303

1363. szept. 22.

János veszprémi prépost, helynök ítélete. Korábbi döntése értelmében Liszó-i Búza Balásznak és fivérének: Imrének oklevéllel kellett igazolnia, milyen címen akarták a (felsorolt) pátrohi nemeseket a liszói Szent Bereck kápolna kötelékébe kényszeríteni, s ezért *interdictum* alá is vetették őket. Balázs felmutatta Henrik veszprémi püspök 1332. évi oklevelét, a helynök pedig nemes és jogtudó bírótársakkal (*unacum nobilibus et discretis viris*) megvizsgálván, csak a liszói kápolnának a sági anyaegyháztól való elválasztását találták benne, de a pátrohiak alávetését nem. Erősebb jogi érveket tartalmazó írás híján az oklevél érvényét megerősíti, és a liszóiaknak örök hallgatást parancsol.

DI 5159. = Veszpr. reg. 564.sz.

1304

1363. okt. 22.

V. Orbán pápához folyamodik Gergely fia: Miklós zágrábi egyházmegyes klerikus, hogy bár vélt házasságból született, klerikusi minőségét megtarthassa és javadalmat kaphasson. Megkapja.

Bossányi II. 430.

1305 **1363. dec. 8.**

Rajnáld fia: Miklós egri örkanonok (custos) és helynőkhöz a surányi pap és két társa jelentést tesz, hogy az 1275.sz. ügyben a negyedet csak részben tudták kiadni; ezért a pert visszautalják a helynők elé.

Zichy III.219.

1306 **1364. [márc. 2.]**

Hermanus Lypcza-i plébános és lipői *vicevicarius* tudatja, hogy Jakow fia: Péter, Lublaw-i nemes, néhai László fivére özvegyének: Margitnak, Gode-i Márknének hitbér és hozomány fejében 7 forintot fizetett ki két részletben, nemes és tekintélyes férfiak előtt (*coram viris discretis sacerdotibus et nobilibus*).

DI 64823.

1307 **1364. máj. 5.**

Rajnáld fia: Miklós zempléni főesperes, egri helynök bizonyítja, hogy Szkárosi Farkast és Albertet nagyanyjuk negyedéért Kállói Iván fia: László 29 forinttal kielégítette.

Kállay II.1497.sz.

1308 **1364. máj. 5.**

Miklós egri helynök bizonyítja, hogy Kállói Simon fiai most nem tudják megadni a Biri Tamás birtokaiból járó negyed fejében járó 6 és 2/3 forintot és a hároméves lovat, de kétszeres összeg terhével (*duplum*) kötelezik magukat pünkösdi nyolcadán való teljesítésre.

Kállay II.1499.sz.

1309 **1364. aug. 4.**

V. Orbán pápa az apátságtól megfosztott és kilenc évig bebörtönzött Szigfrid toplicai apát panaszja ügyében a salzburgi érseket teszi meg bírónak.

Theiner II.63.

1310 **1364. szept. 14.**

Márton nagyszebeni dékán, nagycsúri plébá-

nos előtt Hermann heltai plébános és Péter sellemberki plébános tizedperében egyezség jön létre.

Z.-W. II.215.

1311 **1364. okt. 16.**

A somogyvári konvent előtt a tizenennyolc éves tizedhátralékos Beke fia: Antymus mester Pannonhalmát kielégíti, és pontos teljesítést ígér.

Pannh. II.500.

1312 **1364. nov. 16.**

V. Orbán pápa a tiltott fokon kötött házasságokat Magyarországon eltiltja.

Theiner II.66.

1313 **1365. ápr. 4.**

Bernardus de Bosqueto *doctor legum*, pápai ügyhallgató (auditor) a veszprémi püspök és Ádám, a keszi egyház *rectora* sommás perében végítélet hozatalára idéz.

Mon.Vespr. II.191.

1314 **1365. ápr. 10.**

V. Orbán pápa nagycsütörtöki kiközösítő esetei.

Theiner II.67.

1315 **1365. ápr. 29.**

Krastoncha-i Chuetko fia: János császári közjegyző előtt a pannonhalmi konvent meghatalmazza János volt almádi apátot és Kelemen *cantort*, hogy Czudar László apát szentszéki megerősítését kieszközöljék.

Pannh. II.502.

1316 **1365. máj. 23.**

V. Orbán pápa inti I. Lajos királyt, hogy az Albert osztrák herceg és a király unokahúga, Erzsébet közti tiltott házasságot ne engedje megkötni.

Theiner II.69.

1317

1365. máj. 31.

Rajnald fia: Miklós zempléni főesperes, egri kanonok és helynök Jakab bártfai plébánosnak és társainak. Trochan-i Miklós fia: Tivadar özvegye előadta, hogy Nykud *rusticus* Jakab esperes elé idézte őt, és mint törvényes feleségét visszakövetelte, holott mindig Trochan-i Tivadar felesége volt, s a felpereshez semmi köze sincs. Hogy erről az igazat megtudja, *prescriptusque causa matrimoniali ad forum episcopale ac nostrum spectare dignoscitur*, meghagyja, hogy erről eskü alatt tudakozódjanak, s az eredményt jelentsék, és Jakab esperes a helynök székére küldje fel. Ha az asszony szegénysége miatt a vallatást nem tudnák lefolytatni, a pert akkor is terjesszék elébe.
DI 75161.

1318

1365. jún. 16.

Kozma tarkői plébános, tarchai esperes jelentése: az előző számban (1317.sz.) szereplő özvegy mindig, *iuris ordine ecclesiastico observato* Trochan-i Tivadar felesége volt, senki sem tudott rá tisztességét érintő dolgot mondani, a felpereshez sem házasság, sem viszony nem fűzte; Nykudot az asszony ellenségei bérelték fel 15 forinton.
DL 75261.

1319

1365. szept. 15.

János küüllői főesperes, esztergomi helynök előtt Tamás esztergom-szenttamási prépost a Visegrádra vezető két nagy út közötti területért folytatott peréről lemond, a káptalan békés birtokban hagyja.
Fejér IX/3.516.

1320

1356. okt. 28.

Miklós zempléni főesperes, egri kanonok és helynök János klerikus útján bejáratja Pethri-i Farkas fia: István birtokait, és negyedrészt Perthus fia: Miklós özvegye: Margit hitbére-hozománya és nagyanyja negyede fejében neki

örökjogon átadja.

DI 5423.

1321

1365. nov. 22.

László veszprémi püspök a joghatóságát sértő székesfehérvári prépostság ellen Rómában ügyhallgató (auditor) kirendelését éri el.
Bossányi II.435.

1322

1365. nov. 25.

Péter erdélyi alvajda előtt Füzkuti János fia: János tiltakozik az ellen, hogy a felesége hitbére-hozománya miatt sógorával: Cseh László mesterrel folytatott perében az erdélyi helynök marasztaló ítéletet hozott ellene annak dacára, hogy a királyi parancs minden ügyet a hadnyugvás tizenötödik napjára halasztott, s ő éppen Bodonyban volt a királyi haddal.

DI 73710. = Teleki I.139.

1323

1365.

Miklós egri helynök az 1318. számban felperes Miklós parasztot Kunne asszony elleni rágalmazása miatt az asszony vérdíjában (homicidium) marasztalja.

DI 39925.

1324

1366. szept. 1.

V. Orbán pápa I. Lajos királyhoz: helybenhagyja a pécsi egyetem szervezetét.

Török II.49.

1325

1366. okt. 21.

A bencés tartományi káptalan elnökei Monyoród apátságban *visitatiot* végeznek.

Érdúj helyi 200.

1326

1366. dec. 20.

Péter nógrádi főesperes, esztergomi helynök (sede vacante vicarius) Bálint esztergomi péket hatalmaskodásban marasztalja.

Fejér IX/2.341.

1327

[1366]

Péter nógrádi főesperes, *vicariusque sede vacante per honorabile capitulum ecclesie Strigoniensis deputatus: Hermannus, vicevicarii nostri de Liptho* levele szerint Keresztelő János most múlt nyolcadán Anda fiai: György és Máté alperesek megjelenni tartoztak Szebele-i Jakab fia: Péter, Pál fia: Miklós és atyjafiai felperesek ellen. Az utóbbi előadta, hogy felei negyedet kívánnak Szebele-ből, mert anyjuk Lubelei Péter leánya, Jakó és Anda nővére volt. Ezt Péter sem tagadta. Ítélet: ha a nádor erre a tájakra jön, s a Szebele-iek birtokban maradnak, akkor Szent Mihály nyolcadán Hermann és Scellech-i Miklós osszák a birtokot négy részre, s a negyedet megbecsülván neki jelentsék.

DI 64910.

1328

1367. jan. 3.

I. Lajos király a heiligenkreuzi apátság kiváltásglevelét megerősítve, elveszi tőle a menedékjogot (asylum).

Fejér IX/4.36.

1329

1367. ápr. 11.

László mester ugocsai főesperes, erdélyi helynök Szászvárosi Keresztély *comesnek* felesége: Margit nevében folytatott perében igazolás végett megidézi Salamon segesvári *comest*, mert az asszonynak első férjétől, Mihály segesvári ispántól végrendeletben hagyott ingó és ingatlan javait elfoglalta.

TT 1889, 549.

1330

1367. máj. 14.

Mihály egri püspök Miklós fia: János tárnokmesternek: az utóbbi kérte Orbán pápa leveleinek átírását, hogy a kassai ispótyál tárgyában ítéletet hozhasson. Mivel az ügy nem a tárnokmester, hanem az ő fórumához tartozik, tegye át hozzá.

Fejér IX/4.73.

1331

1367. júl. 1.

László ugocsai főesperes, erdélyi helynök Radasi Péter özvegye: Margitnak Szentjánosi Péter elleni negyedperében a káptalani urakkal együtt megítéli a negyedet.

Z.-W. III.112.

1332

1367. szept. 3.

V. Orbán pápa András cikádori apátnak Henrik pilisi apát elleni panasza tárgyában bírakat rendel.

Békefi, Czikádor 40.

1333

1367. szept. 4.

Lukács kállói plébános, Szabolcs vármegyei főesperes bizonyítja, hogy az általa megtartott vizsgálat igazolta Panyolai Péter fia: László mester bejelentését, mely szerint anyósa, Nyelves Demeter özvegye: Margit, a nagyszemjéni plébános és mások előtt végrendeletet tett.

DI 52118. = Kállay II.1602.sz.

1334

1368. jan. 13.

László mester ugocsai főesperes, erdélyi helynök tudatja, hogy Miske fiai, a Vokóiak és Nyimige-i János perelték Gyogh-i András alvajda leszármazóit ugyane szentszéken (*coram eodem domino nostro episcopo et in sede iudiciaria eiusdem*) arra nézve, hogy Gyogh-i István fia: László birtokaiból, amelyek öröklés útján Gyogh-i "Borion" Miklós mesterre, a Miske-fiak és társaik nagyatyjára szálltak, jár-e nekik anyáik negyede? A püspök megvizsgálván az ügyet, nemes bírótársak meghallgatása után úgy dönt (*unacum fratribus suis et aliis nobilibus viris in iudicio secum consedentibus decernit iudicando*), hogy mivel a birtokok jogszerűen szálltak Miklós mesterre (*iusto titulo hereditario et successorio fuerunt devolute Borionra*), ami az ő részét illeti, a felperesek anyjuk negyedére jogosultak.

DI 30700.

1335 1368. márc. 12.

I. Lajos király Demeter váradi püspöknek. Borsi Miklós fiai bemutatták neki János váradi helynök levelét, miszerint az ellenük egy malom tárgyában folyó perben Panasz Jánosnénak három határnapot is adott oklevél bemutatására. A király meghagyja, hogy még egy határnapot adjanak neki, és ezután távollétében is szolgáltasson igazságot.

Df 248658.

1336 1368. márc. 28.

László erdélyi helynök az 1331.sz. perben, mivel György fia: Péter makacsul nem teljesített, felkéri Miklós vajdát, hogy az asszonynak szerezzen elégtételt.

Z.-W. III. 113.

1337 1368. ápr. 12.

János váradi helynök, mivel Panasz Jánosné az 1335.sz. perben továbbra sem mutatott fel oklevelet, Borsi Miklós fiait Panaszon beiktatta a peres körösi malom birtokába.

Df 248658.

1338 1368. máj. 10.

V. Orbán pápa Péter szepesi prépostnak: az emberölő és pazarló János szepesi ciszterci apátot mozdítsa el, sommás vizsgálat után.

Theiner II.85.

1339 1368. jún. 2.

Miklós erdélyi vajda, mivel Anich asszony az 1331.sz. perben nemtelen és birtoktalan emberhez ment férjhez, természetben hasíttatja ki negyedét.

Z.-W. III. 112.

1340 1368. jún. 2.

V. Orbán pápa András keszthelyi *rector ecclesie* kápolna elfoglalása tárgyában tett panasza kivizsgálására a veszprémi püspököt jogosítja.

Mon. Vespr. II.199.

1341 1368. júl. 29.

A székesfehérvári káptalan Kapronczai Ágoston császári közjegyző kézjegyével és záradékával ellátott oklevelében átírja László veszprémi püspök számára V. Orbán pápa 1365. júl. 4-én kelt ítéletlevelét, melyben a két Kesző egyházából járó tized és zsongék háromnegyed részét Ádám ottani pappal szemben a püspöknek ítéli, és végrehajtását elrendeli. Erre azért van szükség, mert a püspök szerint a levél *pro executione maiori eiusdem ecclesie Wesprimensis in curiam Romanam necessario essent destinande*, de félti az út viszontagságaitól.

DI 41759.

1342 1368. aug. 25.

Chremsa-i Péter császári közjegyző oklevelében: a kelet napján a bécsi skótok egyházának bencés apátja, Kelemen előtt megjelent Petrus Raymundi, a petendi Szent Egyed-egyház plébánosa, és átadta az apátnak V. Orbán pápa bulláját, idézést kérve. Az apát másolat kiadását rendelte el. Eszerint a plébános előadta a pápának, hogy Miklós vezekényi plébános az ő Nemchen falubeli híveit istentiszteletre purifikálja, és mindezekért felajánlásokat fogad el. A pápa a skót apátot teszi bírónak.¹ Péter plébános felmutatta ismeretlen egyházi bíró 1309. nov. 17-én kelt levelét², amelyben a felek akaratából egy hatvan éves pap vallomása alapján Nemchen falut a petendi egyházhoz tartozónak jelenti ki. Ezt az esztergomi érsekek kétszer átírták.

DI 41762.

1. Innen csonka. A következő lapon olvasható az oklevélbizonyítás.

2. Anjou-oklt. II.766.sz.

1343 1368. nov. 30.

Kálmán győri püspök meghagyja Pál vasvári dékánnak és Péter kanonoknak, hogy a néhai Márton vasvári örkanonok (custos) bizonyos tartozása miatt a püspök tekintélyével Mihály

fia: Miklósrá kiszabott tilalmat (interdictum) oldják fel, amíg ő maga döntés végett a városba nem jön, vagy más parancsot nem ad.
DI 5815.

1344 **1368. dec. 22.**

V. Orbán pápa a pilisi apátnak meghagyja, hogy Flandriai János kerci apátot, aki Hermann apátot, utódját ingóitól megfosztotta, sőt magát is egy éjszaka vasláncokban tartotta, közzösítse ki, Hermann apátot pedig erősítse meg.
Z.-W. II. 319.

1345 **1369. okt. 18.**

János váradi kanonok *ex precepto et mandato domini Demetrii episcopi eiusdem vicariatus officium gerens* a Belmegyer-i Kónya fia: Péter fia: Mihály felperes és a Belmegyer-i Bekefia, mint alperes közti negyedpert a káptalan tagjaival újra tárgyalja. A felperes nagyanyja, Erzsébet negyedét követeli Belmegyerből. Alperesek kétlik a rokonságot, de a felperes bemutatja Fülöp prépost, volt helynök oklevelét, melyben a rokonság negyed fizetésére kötelezte magát neki. A bíró a káptalani tagokkal bevezetést rendel, s ezt Miklós pap kötéllal kimérve a negyedrészt, végrehajtotta. A kegyuraság közös marad.
DI 36825, 74442.

1346 **1369. dec. 9.**

V. Orbán pápa János püspöknek és Begonis Péter főesperes pápai *nunciosok*nak felhatalmazást ad a Vencel cseh király és Erzsébet, István magyar herceg leánya között serdületlen korban kötött házasság feloldozására.
Theiner II. 90.

1347 **1370. júl. 19.**

János mester temesi főesperes, csanádi helynök tudatja, hogy a felperes nők Partasi Bodon Péter leányai és leányunokái Péter birtokaiból negyedet követeltek fiától: Jakabtól; mivel az

ülnökökkel együtt meggyőződött róla, hogy a felpereseket birtoktalan emberekhez adták nőül, embere útján a birtokok negyedrészt kiadatja nekik.

DI 44482. = Ortvay 116.

1348 **1370. aug. 1.**

Rajnald fia: Miklós pataki plébános, egri kanonok és helynök tudatja, hogy bizonyos Sumosi nemesek a püspök György *cantor* és a kiadó előtt folyt hitbér-hozományperüket az előző helynök előtt létrejött egyezséggel megszüntették, és a megállapított 28 márkát megfizették.
DI 5859. = Fejér IX/4.256.

1349 **1371. jan. 5.**

XI. Gergely pápa meghagyja a veszprémi püspöknek, hogy az időközben elhunyt, emberöléssel vádolt Mihály fia: Miklós székesfehérvári kanonok ügyében tartson vizsgálatot, és javadalma felől intézkedjék.
Mon. Vespri. II.202.

1350 **1371. febr. 21.**

Pál szepesi *cantor*, Benedek prépost helynöke előtt Sperndorf-i János leánya: Katalin aranyadó földek után járó negyede ügyében 8 forint fizetése fejében kiegyezik Sperndorf városával.
Fejér IX/4.368.

1351 **1371. júl. 6.**

János küüllői főesperes és erdélyi helynök tanúvallomása alapján felmenti a Batizfalviakat a Bakajiak és társaik (negyed?) keresete alól.
TT 1889, 552.

1352 **1371. júl. 8.**

János mester küüllői főesperes és erdélyi helynök tudatja, hogy Toothewr-i Mike fia: László rokonai nevében is kiegyezett nővérével: Ágota asszonnyal ennek negyedéről, *petita nostra iudiciaria concordandi licentia et*

optenta, az asszony elfogadta az átengedett birtokrészeket. *De iudicio autem pacis ambe partes uniformiter nos tenebuntur complacere.* *DI 27433, 36880.*

1353

1371. okt. 6.

Szécsi Miklós országbíró azt a pert, melyet Osl fia: János fia: János és társai folytatnak János fia: Ochuz és Zabari Péter ellen leánynegyed, hitbér és jegyajándék tárgyában (*super facto quarte puellaris ac dotis et rerum paraphernalium*), vízkereszt nyolcadára halasztja. *Fejér LX/4.377.*

1354

1371. okt. 11.

György egri *cantor* és helynök János szebeni plébánosnak és két társának. Torkow-i Rykolf fiai és unokái bizonyos napon kötelesek voltak okleveleiket felmutatni Gogh-i Mihály fia: Péter mester felesége: Erzsébet ellen hitbér- és jegyajándékkielégítés tárgyában, de ezt elmulasztották, *iudicium ecclesium vilipendendo*, s többször bírságba estek. Hogy őket megfenyítésék, kiközösítés és 3 márka büntetés terhével meghagyja, hogy püspöki tekintéllyel (*verbo nostri episcopi et nostro*) intsék tizenöt napon belül okleveleik felmutatására és a bírságoknak (kétharmad részben a helynöknek, *veluti iudici ordinario*, egyharmad részben az ellenfélnek) megfizetésére; ha ezt elmulasztanák, vessék őket jobbágyaikkal és *familiarisaikkal* együtt *interdictum* alá; ha ezt tizenöt napig elviselik, a bíró kiközösíti őket. *DI 41854. = Fejér LX/7.573.*

1355

1371. dec. 16.

György patai főesperes, egri kanonok és helynök előtt Somosi Egyed fia: Miklós leányainak: Annának és Nestének ügyvédje és Domonkos mester ügyvédje között derék férfiak közbejöttével egyezség jön létre a Mihály püspök, Miklós néhai helynök és György helynök előtt folyt perben. Újfalú és még négy birtok

negyedéért Domonkos mester 180 arany forintot fizet három részletben (80, 40, 60). Szankció: az első két részletnél duplázás, a harmadik elmulasztása esetén addigi fizetése érvénytelen, s a negyedet csak becsüben (*per condignam estimationem*) teljesítheti. Mivel a felek nem tudtak megegyezni abban, hogy melyikük fizesse meg a helynöknek a szentszéki eljárás illetékét (*decimam et nonam videlicet portionem iudiciariam*), kérésükre meghagyja az egyezségnél jelen volt Mihály kissárosi és András sebefalvai papnak, hogy erről az első határnapon oklevelükben lelkiismeretükre tegyenek bizonyosságot. *DI 70184.*

DI 70184.

1356

1372. febr. 2.

Vilmos pécsi püspök, kápolnaispán előtt Kereskényi Jakab a nagyanyja hitbére-hozománya és anyja negyede miatt *in presentia domini palatini* folyt perben megegyezik Vesszős fiaival: Jánossal és Tamással.

DI 77500. = Zichy III.446.

1357

1372. febr. 13.

György helynök tanúsítja az 1355.sz. ügyben az első részlet szabályos megfizetését.

DI 70184.

1358

1372. febr. 29.

György patai főesperes, egri kanonok és helynök Rykolf fiainak Rykolf fia: László fia: Péter özvegye, most Gogh-i Mihály fia: Péter mester neje elleni 1354.sz. hitbér-hozományperében felgyült bírságait kérésükre a bírói részt illetően elengedi, az ellenfél része azonban fennmarad.

DI 68930.

1359

1372. ápr. 11.

I. Lajos király Miklós győri *lectornak*: nem akarja, hogy az esztergomi káptalan és a város tovább perlekedjenek előtte, ezért addig, míg

Tamás érsek vissza nem tér, és a felek között békét nem teremt, ne hirdesse ki már meghozott ítéletét.

Df 208655.

1360 **1372. ápr. 11. után**

Miklós győri *lector* válaszol I. Lajos király 1359.sz. parancsára: tudomásul vette akaratát. Ő ugyan apostoli tekintéllyel (*auctoritate apostolica*) hozott ítéletet az esztergomi polgárok ellen, de végrehajtását ifj. Erzsébet királyné parancsára Szent György nyolcadára halasztotta. Ha addig nem egyeznek meg, érvénybe lép az első ítélet, amelyet visszavonni nem tud. De a királyi parancs értelmében nem halad tovább, ha a káptalan nem szorítja rá.

Df 208655.

1361 **1372. máj. 1.**

Demeter erdélyi püspök előtt Almakeréki János mester perelte a Kelnekieket a közös le származás címén dédanyja negyedéért Cheel és Thyl birtokaiból a természetjog és az országos szokásjog alapján (*iure nature et regni consuetudine requirente*). A bíró Szent György nyolcadára tanúbizonyításra kötelezte. Ekkor a felperes nevében János deák, *cive de Alba jobagione nostro* ügyvédlevéllel bejelentette, hogy ura nem bizonyít, mert a keresetet tévedésből (*errando improvise*) indította meg, hiszen dédanyja nem nővére, hanem leánya volt Cheelnek. Ezért az alperest felmenti, a felperest perkezdés előtt leteendő 6 márka bírsággal sújtja, de megfelelő keresetére a Kelnekiek feladni tartoznak.

DI 62731.

1362 **1372. máj. 26.**

György egri helynök tanúsítja, hogy az 1355.sz. ügyben a második részlet szabályos kifizetése megtörtént.

DI 70184.

1363 **1372. jún. 28.**

János alexandriai pátriárka, pápai *legatus* Németi és Szőlős birtokok ügyében hosszú elbirtoklás alapján az esztergomi érsek, Berzence tárgyában a garamszentbenedeki apátság javára dönt.

Df 278995. = Fejér IX/4.409.

1364 **1372. aug. 6.**

János mester küüllői főesperes, erdélyi helynök tudatja, hogy a Gyog-i nemesek a Zentmyhaltelke-ieknek és Walko-i Miklósnak egyezségével alapján 57 és 1/2 forintot voltak kötelesek fizetni az utóbbiak nagyanja, ill. anyja negyedének fejében *iuris quarte puellaris ... de possessionibus hereditariis quondam magistri Nicolai dicti Barya de eadem, fratris scilicet eiusdem domine iure nature debito provenientis coram spirituali iudicio in iure reop-*

tenti és ugyanannak vásárolt, anyai jószágából (*iure materne successionis*) rájuk néző birtokok fejében: *emptionis titulo ad ipsum devolutis*. Miután kifizetik az összeget, erről őket nyugtatják.

DI 26377.

1365 **1372. aug. végén**

László nádor tanúsítja, hogy Abaújvár-Sáros vármegyei közgyűlésén Tótfalvi Klára férje ugyanazon három tárgyban indított pert, amelyben az Uzfiak készek voltak kielégíteni, de a becslés során ellentmondás történt. A felek akaratából a becsű ügyét Mihály egri püspök jelenlétére tették át.

Fejér IX/4.443.

1366 **1372. okt. 6.**

György egri helynök tanúsítja az 1355.sz. ügyben a harmadik részlet szabályos megfizetését.

DI 70184.

1367 **1372. okt. 25.**

XI. Gergely pápa I. Lajos királyt kéri, ne en-

gedje meg Vilmos bíboros zaklatását jogaiban és méltóságaiban.

Theiner II. 126.

1368

1372. okt. 25.

XI. Gergely pápa Garai Miklós macsói bánt kéri, ne engedje Vilmos bíborost és helynökét a titeli prépostságban zaklatni.

Theiner II. 127.

1369

1372. dec. 13.

György patai főesperes és egri helynök megengeti, hogy ha valaki Kisvárdai János fiainak jobbágyságait kiközösítéssel nem járó ügyben színe elé idézné, részükről a kerület esperese szolgáltatson nevében igazságot.

DI 77534. = Zichy III. 482.

1370

1373. febr. 13.

György kanonok, az egri egyház jegyzője (ac administrator archidiaconatus Abauvariensis) előtt György patai főesperes, egri helynök ítélete alapján a hitbére és hozománya tárgyában pernyertes Navaládi Lászlóné, Tótfalusi Klára megintés után Szentgyörgyi János fiaival *coram nobis, veluti iudice in hac causa per dictum dominum vicarium deputato* egyezsége lép; Jakab megfizette neki a helynöknek kilenc és tized fejében járó 1 és 1/2 forintot.

Hazai oklt. 300.

1371

1373. márc. 4.

XI. Gergely pápa Hochow-i István fia: Dénes pozsegaszentpéteri kanonok kérésére meghagyja, hogy kanonoksága és javadalma elfoglalása ügyében intézkedjenek.

Mon. Vespr. II. 215.

1372

1373. márc. 23.

XI. Gergely pápa I. Lajos király kérésére a török elleni hadjárat résztvevőinek és az azt támogatóknak búcsút engedélyez.

Theiner II. 134.

1373

1373. máj. 15.

XI. Gergely pápa a töröknek fegyvert szállítók kiközösítésére hívja fel az esztergomi érseket.

Theiner II. 139.

1374

1373. jún. 11.

Kálmán győri püspök előtt Pál köveskúti plébános és János asszonyfalvi kápolna-igazgató és az ottani nemesek (Doroszló fiai és mások) közt per támadt azért, mert a nemesek jobbágyságait az anyaegyháztól a kápolnához elvonják, a kápolna pedig nem fizeti a Miklós püspök levelében megszabott járandóságát. Mint-hogy az alperesek többszöri idézésre sem jelentek meg, a püspök makacsságuk ellenére derék férfiak meghallgatása után (unacum aliquibus fratribus nostris de sacro collegio ecclesie nostre ac aliis probis viris hic in iudicio nobiscum consedentibus) úgy ítél, hogy Asszonyfalva népe a plébániához tartozik, ott temetkezzék, s a káplán minden felajánlásnak felét köteles a plébánosnak megfizetni. Aki megszegi, kiközösítés alá esik.

DI 49617.

1375

1373. jún. 12.

Gergely berzétei plébános, Tamás gömöri főesperes esperese előtt Péter mester személyesen, másrészt Chytnék-i László mester helyett Damján *scolasticus seu eruditor Garcionum de antefata Chitnik* megjelenvén, Péter mester nyugtatja Chitnik-i László familiarisait azokról a bántalmakról, melyeket ők vagy bűntársaik méltán vagy méltatlanul okoztak neki éjszaka leselkedvén; papi lelkiismeretére esküszik, hogy sem egyházi, sem világi bíróság előtt nem fogja őket háborgatni.

DI 6125.

1376

1373 — 1376.

Miklós csanádi püspök Benedek volt bolgár bán, most temesi *comes* feleségének. Szavahihető emberektől tudja, hogy a címzett *magis*

apud quosdam homines communes et ipsorum iura fovendo sollicitaretur, quam circa iura et iudicia ecclesiastica vel spiritualia, que tamen precedunt et precedere deberent iure edocente iudicia et iura temporalia. Felkéri, hogy mind férje győzelve, mind a saját üdvössége érdekében az egyház jogát és bíróságát védje és növelje, mint régen tette.
DI 47878.

1377 **1374. jan. 8.**
XI. Gergely pápa az esztergomi és kalocsai érseket felhívja, hogy I. Lajos királyt a kánonjog ismerőivel oktattassák ki, hogy milyen kérései nem teljesíthetők; egyébként a neki járó kegyuraságot meg fogja őrizni.
Theiner II. 144.

1378 **1374. febr. 12.**
XI. Gergely pápa I. Lajos királyt inti, hogy Domokos jádrai érsek (archiepiscopus Iadrensis) rágalmozóinak ne adjon hitelt.
Theiner II. 145.

1379 **1374. márc. 6.**
XI. Gergely pápa felsorolja a domonkosok bíróági kiváltságait.
Z.-W. II. 418.

1380 **1374. ápr. 21.**
Miklós győri *lector* és György győri kanonok, pápai *subcollectores* a féljövedelem befizetését elmulasztó Domonkos pannonhalmi apátot monostorával együtt *interdictum* alá vetik.
Pannh. II. 544.

1381 **1374. máj. 7.**
A kolozsmonostori konvent előtt Nogfalu-i Gergely ügyvéd (*famulus et procurator magistri Johannis filii Gegus de Almakerek*) ura nevében tiltakozik, mert ez dédanyja: Ohal leánya: Keen negyedét követelte Kelnek-i Salamontól és atyafiaitól, de ezek az atyafiságot

megtagadták. Demeter erdélyi püspök és helynöke előtt, *prout dictasset ordo iuris*, kétszer is bizonyította tanúival, de a püspök és helynöke gyanúsak előtte, mert a harmadik bizonyítást nem engedték meg. *Unde quia coram iudice suspecto periculosum est litigare*, ügyét István kalocsai érsek és kanonokjai döntésére bízta, s erről oklevelet kér.
DI 37558.

1382 **1374. máj. 8.**
Pál szepesi *cantor*, Benedek prépost helynöke tanúsítja, hogy a Sáros vármegyei Dobói Pál fia: Miklós mester leánya, a Szepes vármegyei Gargou-i Illés fia: János mester felesége: Kinga és férje között hosszan eltartott hitbér-hozományper előtte és a káptalan előtt azzal a meg egyezéssel ért véget, hogy a férj 70 aranyforintot fizet; most az asszony apja nyugtatta őt a helynök és a káptalan előtt aranyban lefizetett összegekről. Ezt függőpecsétjével *quo tempore canonicatus nostri et nunc cantoratus et vicariatus usi fuimus et utimur* erősíti meg.
DI 63695.

1383 **1374. nov. 30.**
I. Lajos király meghagyja a székesfehérvári keresztes konventnek, hogy szőlítsa fel László mester veszprémi püspököt: adja ki László fia: Miklósnak a Nosztre és Pothvására birtokok után anyjának járó leánynegyedet, valamint a nagyanyja révén őt megillető jegy- és nászajándékot, különben bocsásson ki idézést a király elé.
Veszpr. reg. 698.sz.

1384 **1374. dec. 6.**
XI. Gergely pápa Károly császárnak: második fia, Zsigmond és a magyar király egyik leánya között a negyedfokú rokonság ellenére kötendő házassághoz a felmentést megadja.
Theiner II. 153.

1385

1375. jan. 28.

Domonkos mester újvári főesperes Mihály egri püspök bírja (iudex et cancellarius) Lőrincnek, forrói esperesének meghagyja, hogy Vasvári János fia: János és György fia: Balázs perét Dech fia és a többi Gebard-i nemesek ellen az ő tekintélyével döntsék el.

Fejér LX/5.67.

1386

1375. ápr. 11.

Galhardus de Novaecclesia pápai ügyhallgató (auditor), aki febr. 28-án már megállapította, hogy a garamszentbenedeki apát helytelenül fellebbezett Simon *auditor* ítélete ellen, most 5 aranyforint költségben marasztalja.

Df 248170.

1387

1375. ápr. 13.

Simon de Regio pápai ügyhallgató (auditor): János *nuncius* helytelen ítélete ellen Tamás érsek a kúriába fellebbezett, hol több *auditor* után Simon az érsek javára ítélte; most a költséget 6 firenzei aranyra taksálja.

Df 248169.

1388

1375. máj. 27.

XI. Gergely pápa a pécsi püspök, az óbudai prépost és a S. Agricoli dékán útján az érsek visszahelyezését elrendeli.

Df 248174.

1389

1375. júl. 4.

Johannes des Silvis, avignoni S. Agricoli dékánja, az 1388.sz. alapján meghagyja a garamszentbenedeki apátságnak, hogy Berzencét és az időközi hasznát adják át az érseknek.

Df 248174.

1390

1375. aug. 5.

Miklós zágrábi prépost és helynök tudatja, hogy a Stanyach-i egyház kegyúri joga és a templom *desolatioja* tárgyában per folyt "Tóth" Miklós mester fia: Lőrinc mester és Ar-

landus fia: Miklós mester között, birtokpereik kizárásával, a helynök, majd István püspök előtt, végül a püspök az ügyet *nobis ut suo vicario necnon domino Gabrieli decretorum doctori commisit*. Ők ketten, Miklós székesegyházi főesperes és számos kanonok társaságában, *necnon viris nobilibus tunc nobiscum adherentibus*, az istentisztelet gyarapítására úgy határoztak, hogy a kegyúri jog Lőrincet, fivéreit és anyját illeti, mint őseiket is, *nobilitate eorum requirente*, s ebbe Arlandus fia: Miklós is beleegyezett.

DI 35882.

1391

1375. aug. 23.

A terebesi és újlaki plébánosok jelentik György mester, patai főesperes és egri helynöknek, hogy Kisvárdai Domonkos és Kelencsényi Domonkosnak Upori Gál fiai elleni perében az elrendelt tanúkihallgatást nem fogadtosították, mert a nevezett három tanú képes elmenni Egerbe.

DI 77618. = Zichy III.610.

1392

1375. okt. 8.

Pál szepesi *cantor*, Benedek prépost helynöke előtt Hegyzeek-i Miklós fia: Jakab, valamint László szepesi kanonok és a Gargow-i nemesek közt per folyt a felperes nagyanyja: Katus részéről az alperesek nagyanyjának, Erzsébetnek adott pénzösszeg és a két asszony negyede tárgyában, az alperesek kezén levő birtokból, *tam hereditariis, quam auridatoriis*. Döntés előtt a felek fogott bírakban (arbiter) egyeztek meg, s ezek az összes követelés fejében 7 marka fizetésére kötelezik az alpereseket, amiért a felperesek nyugtatják őket és szavatolnak.

DI 26564.

1393

1375. okt. 8.

Mint az előző, 1392.sz., néhány név eltéréssel.

DI 60985.

1394

1379. okt. 8.¹

Pál szepesi *cantor*, János opuliai herceg prépost helynöke a Benedek prépost majd Szepes vármegye és egy szepesi szolgabíró előtt máskor között folyt leánynegyed-perben az előző számokhoz hasonlóan egyezség jön létre.

DI 60988.

1. Lásd: 1430/a.sz.

1395

1376. jan. 16.

XI. Gergely pápa Bálint pécsi püspök panaszára javai foglaloí ellen bírakat rendel.

Koller III. 182.

1396

1375. ápr. 5.

XI. Gergely pápa a kanonokságától megfosztott Szentmártoni Demeter fia: Miklós váci kanonok panaszának kivizsgálására László vesziprémi püspöknek ad parancsot.

Mon. Vespr. II. 245.

1397

1376. máj. 8.

I. Lajos király Szepesi Jakab országbírónak: Mihály egri püspök átiratából értesült, hogy Lesznai Imre pap nagyanyja hitbére-hozománya és anyja negyede tárgyában Uzfalvi János fiai és Tamásfalvi Gergely fiai ellen pernyertes lett, de az elmarasztaltak az *interdictum*mal és a kiközösítő ítélettel sem törődve, kielégíteni vonakodnak. Meghagyja, hogy Abaúj vármegye legközelebbi közgyűlésén a hitbér tárgyában az ítéletet megvizsgálva Imre papnak adjon igazat, ha az ügy a püspökhöz tartozik, ha azonban a király és az országbíró elé tartozik, az ország szokását alkalmazza.

Hazai okl. 303.

1398

1376. máj. 6.

Gergely váradi főesperes és kanonok, váradi helynök tudatja, hogy előző levele szerint Nadan-i Miklós mesternek véglegesen kellett felelnie P-i (csonka) Leel fia: László nemes feleségének keresetére. A felperes nő nevében

férje, valamint az alperes meg is jelentek, s a felperesi ügyvéd előadta, hogy néhai Appa fia: János birtokából, mely most Miklós mester kezén van, felesége követeli nagyanyja hitbérét és anyja negyedét, mert az alperes a birtokos. Ez az ügy nehézsége miatt haladékat kért a válaszra, *dilationemque ipsius responsionis nobiles provinciales in sede iudiciaria adherentes iuri consentaneum fore astruxerant*. Ezért a bíró válaszára szept. 22-ét tűzi ki. *DI 42005.*

1399

1376. júl. 8.

György patai főesperes, egri kanonok és helynök tudatja, hogy ítéletlevele alapján kiküldte Miklós egri oltárigazgatót néhai Nyéki Miklós fia: Beke jószágának bejárására, felosztására, és János egri borbély nagyanyai negyedének kihasítására a Nyéki nemesek: Dávid, Simon, és többek között "Foulch" Istvánné birtokai-ból, ki birtokban kapta meg anyja negyedét. A kiküldött János jelenlétében jelentette, hogy több nemes társaságában Beke nyéki birtokára ment, ott a szomszédok és a határosok összehívásával, a felek jelenlétében a határokat megírták, a birtokot négy részre osztották, és az északi (Maly királyi birtok felőli) részt János borbélynak ellentmondás nélkül iktatták, ennek határai: ... A helynök kiküldöttje eljárását jóváhagyja, a negyedet örökjogon Jánosnak ítéli (de plenitudine nostre iudicarie potestatis); az egri káptalant oklevél kiállítására kéri. *DI 42034, átirás 89918.*

1400

1376. nov. 5.

Antal szöllősi plébános, pápai esperes Sywke győri (Szent Adalbert-egyház) prépost és kancellár személyében tudatja, hogy Nuztup-i János és András kérésére kiküldte István bécsei papot *inquisitio* tartására. Ez jelentette, hogy György pap Bogdán birtokon lelkiismeretére így vallott: amikor Nuztup-i plébános volt, Nuztup-i Detre fia: Miklós leánya: Erzsébet

betegágyán meggyónva, sok nemes és nem-nemes jelenlétében bevallotta, hogy igaz tudomása szerint Pows fiai: István és Péter atyja, Detre fia: Miklós megölésében ártatlanok, továbbá, hogy *si aliqui ex posteritatibus suis pro morte seu interfectione patris sui nepotes predicti Pows de dicta Nuztup molestare seu inculpare voluerint, extunc anima sua cum anima yllorum litigiosa sit et extiterint* (!). Amikor aztán Nuztup birtok nemes és nem-nemes lakóit kihallgatta, ezek is a Pósfiaak ártatlanságát tanúsították.

DI 42021.

1401

1376. nov. 13.

György patai főesperes, egri kanonok és helynök az egyházmegye papságának és a székes-egyháznak mindenszentek nyolcadán tartott püspöki zsinat harmadik napján Petri-i Miklós fia: János Dyosug-i "Korom" Péter fiai, nemesek, halasztóparancs alapján előadták Szirma-i Domonkos és Pál nemesek és rokonaik ellen, hogy ezek a petri anyaegyházhoz tartozó birtokukat el akarják tőle szakítani. Ők azt mondták, hogy ha a plébános bizonyos időkben az ő kápolnájukban misét mond, az anyaegyház hűségétől nem térnek el. A felperések sok derék emberrel bebizonyították, hogy Szirma mindig a Szent Péter-egyházhoz tartozott. A káptalani urakkal törvényt ülve a bíró úgy dönt, hogy a plébános heti egy misét mondjon a Szirmaiak kápolnájában, egyébként ők és jobbágyaik is vásár- és ünnepnapon az anyaegyházba járnak, s ott vegyék fel a szentségeket. Különben a plébános a helynök vagy az esperes elé (in presentiam vicearchidiaconati illius districtus) idézheti őket.

DI 6390.

1402

1376. dec. 14.

György patai főesperes és egri helynök előző ítéletével kiküldötte Miklós oltárigazgatót a Sár birtok és a Keresztelő Szent Jánosról és

Sixtusról nevezett pálos remeték Weresmarth földje közötti határ bejárására, s egy malom megvizsgálására, melyet mind a sári apát, mind a remeték perjele a maguk birtokához tartozónak állított. Ez visszatérve a perjel jelenlétében, az apát távollétében jelentette, hogy a felekkel, a gyöngyösi plébánossal és bíróval, valamint más derék férfiakkal együtt kiszállt, először felolvasta és egyszerű szavakkal (vulgariter) kifejtette a szomszédok és határosok előtt I. Lajos királynak Weresmarthról szóló kiváltságlevelét, majd a határokat eszerint megjárta, az elhagyott malmot pedig az oklevél szerinti határokon belül Weresmarth birtokhoz tartozónak találta. Ezért azt a felek ügyvédjeinek jelenlétében, ellentmondás nélkül a remete-konvent birtokába juttatta. Az apát elvállalta, hogy a remetéket többé nem háborgatja benne. Mivel a helynök ezt törvényesnek találta, oklevelet adott ki róla.

DI 6393.

1403

1377. jan. 14.

Demeter barsi főesperes, esztergomi helynök: a sarlói és endrédi plébános jelentése szerint Weszeus fia: Tamás mesternek újév nyolcadán meg kellett jelennie Kissarlou-i István fia: Péter özvegye ellen, ám nem jött el, bár "Farkas" János ügyvéd törvényesen várta. Ezért, ha ki nem menti magát, bírságban marasztalja.

DI 6396.

1404

1377. ápr. 15.

Gergely borsovai esperes Nagyszemjéni Péter fia: Jánosnak Perked-i Mihály elleni perében ápr. 22-re halaszt.

DI 52248. = Kállay II. 1742.sz.

1405

1377. ápr. 15.

Gergely, Semjéni György *vicevicarius* Mihály semjéni plébánosnak meghagyja, hogy Perked-i Mihályt elébe idézze, mert Péter fia: Jánossal folyó perét káplán nem ítélni meg

(capellanus meus determinare non potuit). Amelyik fél elmarad, 6 márkán marad.
DI 47916.

1406 **1377. jún. 27.**
Lukács kállói plébános, szabolcsi esperes bizonyosságlevele szerint Panyolai Péter fiai egyezségre lépnek Perkedi Tamás fia: Mihálylyal.
Kállay II. 1747.sz.

1407 **1377. júl. 25.**
XI. Gergely pápa meghagyja a kalocsai érseknek, hogy intézze el az egri, a váradi és erdélyi püspök vitáját a meggyesaljai (Aranyosmedgyes) vár és uradalma hovatartozása ügyében.
DV 273.

1408 **1377. aug. 23.**
László mester ózdi főesperes és erdélyi helynök előtt Miklós mester szabolcsi főesperes, Meszesen kívüli helynök (vicarius de ultra Mezes) levele szerint megjelentek a felek ügyvédjei, és az alperesek kijelentették, hogy készek Miklós leányát: Erzsébetet kielégíteni hitbére-hozománya tárgyában, Albert fia: Miklós birtokainak becsüje alapján. A helynök úgy ítél, hogy mindkét fél hozzon három-négy nemest a becslésre, s ennek eredményét a helynök kiküldöttje mindenszentek nyolcadán személyesen jelentse neki.
DI 65390.

1409 **1377. aug. 26.**
Martini Gergely közjegyző oklevelében az egri káptalan tagjai eskü alatt *statutumot* alkotnak arra, hogy *beneficialis* jövedelmeiket és jogait bárki ellen megvédik.
Beke 1036, 1037.sz.

1410 **1377. szept. 18.**
György egri örkanonok (custos), helynök (vicariusque per honorabile capitulum sede va-

cante deputatus) tudatja, hogy júl. 4-én Margit férje, Horváthy-i Lukács fia: Balázs György patai főesperes, néhai Mihály egri püspök akkori helynöke előtt Horváty-i Dénes ellen előadta, hogy természetjog és országos jogszokás értelmében Horváthy-i Domonkos fia: Tamás özvegyének hitbérevel, hozományával és negyedével tartozik a magtalan Tamás (Margit atyja) nála lévő birtoka és a sajátja után. Dénes ezt elismerte, mire György helynök Keresztély forrói esperes és György plébános útján aug. 27-én a negyedet a szomszéd nemesek társágában kihasíttatta. A becslést a másik háromnegyed részre nézve, a hitbér-hozomány végett a parancs szerint nem hajtották végre, mert a felek közben 4 aranyforintban kiegyeztek. Írott jelentésükre Dénes kijelentette, hogy nincs ellenvetése, ezért a helynök a felosztást jóváhagyja.
DI 42054. = Fejér IX/7.603.

1411 **1377. okt. 7.**
János dubicai főesperes, zágrábi kanonok János dubicai pálos perjelnek Perusinus fia: Tamás dubicai polgár özvegye: Anna ellen Perusinus végrendelete miatt perében Johannes de Pensauro *doctor decretorum* zágrábi *lectorra*, Johannes Crispus Kemluk-i főesperessel és Nicolaus Bruxilini kanonokkal, meg több nemes deákkal úgy ítél, hogy a második idézésre is távol maradó alperes tizenötödik napra kiközösítés terhével adja át a hagyományt a kolostornak, ill. ellenvetését a jelzett napon tegye meg.¹
DI 35236. = LK 1930, 66.

1. Két végrendeleti végrehajtó megjelent, a másik kettőért Miklós mester zágrábi kanonok és jegyző (notarius).

1412 **1377. nov. 15.**
Pál szepesi *cantor* és Benedek prépost helynök előtt Mátéfalvi "Hayas" Domokos, Suson-i Hank mester özvegyének: Klárának ügyvédje (a helynök ügyvédlevelével) augusztusban kö-

vetelte a szabályosan megidézett Hank mester fia: Bertalantól az asszonynak férje minden birtokából az ország szokásjoga szerint (*iure consuetudine regni*) járó hitbérét és hozományát. Ez az ügy nehézsége miatt haladékosan kért. Több halasztás után mindenszentek nyolcadán a felek megjelentek, és Bertalan kész volt a szokásjog szerinti kielégítésre. A bíró *unacum dominis fratribus nostris de capitulo et aliis nobilibus viris nobiscum in iudicio consedentibus* úgy ítélte, *ut quia predicta Clara tertia coniunx ipsius magistri Hank fuisse asserebatur, prenominato Barthomolemo benivole acceptante, quod premis(s)so iure eiusdem domine idem Bartholomeus 25 marcas consuetudine regni solve teneatur coram nobis* 3 határnapon, *duplum* terhével. *DI 42057.*

1413 **1377. nov. 16.**
VI. Orbán pápa Demeter szerémi püspöknek: oldozza fel I. Lajos király több alattvalóját az István zágrábi püspök elfogatásával magukra vont kiközösítés és egyéb fenytékek alól. *Fejér IX/7. 386.*

1414 **1377. dec. 2.**
Keresztély szikszói plébános, forrói esperes tudatja, hogy ítéletlevele szerint Barcha-i Kelemen nemesnek Mihály deák (*servitor ecclesie de Dopza*) ellen meg kellett esküdnie arra, hogy az Abaúj vármegyei Pere jobbágysai *cen-susként* az egyházzszolgának félköből rozst tartoznak fizetni. Mivel az esküt szabályszerűen letette, az esperes Mihály keresetével szemben nyugtatja. *DI 60373.*

1415 **1378. júl. 28.**
Lukács kisvárdai plébános, borsovai esperes Gégényi Tamásnak idézőlevelet adott özvegy Gégényi Jánosné, unokatestvére özvegye ellen a neki végrendeletben hagyott öt ló tárgyában.

Döntés alapján Mihály és János fia: János megfizetik neki a hagyományt. *DI 77714. = Z.-W. IV. 64.*

1416 **1378. júl. 29.**
Pál szepesi *cantor* és helynök előtt 1377. szept. 18-án, amikor Szent Márton-egyháza mellett törvényt ült, Mátéfalvi Domokos a Scala-i bencések ellen nagyanyja hitbérét-hozományát és anyja negyedét követelte a monostor kezén lévő Mátéfalva birtok feléből. Halasztások után okt. 16-án a kolostor perjele, Konrád szerint végrendelet útján jutott a birtokhoz; ezt felmutatta, de szavatosokra is hivatkozott. A perjel két határnapon elmulasztotta őket előállítani, majd dec. 19-én arra hivatkozott, hogy Domokos az egészet követeli, holott arra többen is jogosultak. A felperes erre a többi unokát is előállította. Két határnap elmulasztása után márc. 26-át adja neki végleges határnapul. Az alperes engedélyt kért a nyugta megkeresésére, erre máj. 1-ig kapott időt. Közben a helynök ápr. 20-án a felek emberével (György *succentorral*) együtt Mátéfalva birtok megbecsülésére utasította. Ez megtörtént, egy ekényire becsülték, nyolc telekkel és egy kéttornyú templommal. Az alperes máj. 1-jén bejelentette, hogy nem találja meg az oklevelet, de az ország törvényei (*leges regni*) szerint nem is köteles bemutatni, mert: *ad 1.* a nagyapa Mátéfalvát a királytól kapta, de ezzel még nem lett nemessé, így hitbér-hozomány és negyedjog sincs benne, *ad 2.* a birtokot jogfenntartás nélkül adta el, *ad 3.* a felperes a pert maga kezdte, de azután másokat is belevont, ezáltal jogát veszítette. A felperes válasza: *ad 1.* az adománylevéllel bebizonyította nagyapja nemességét, a jószágot is mint nemes birta, *ad 2.* az eladással a nők jogait nem csorbította, *ad 3.* a többieket az alperes kívánságára vonta be a perbe. Mivel az ő anyja nem-nemeshez ment férjhez, a negyed a törvény szerint birtokban kell megkapnia. A helynök a káptalan embe-

reivel és nemesekkel a felperes javára ítélte, elrendelte a becslés megismétlését és a bevezetést. Mivel a kitűzött határnapon a monostor makacsul nem jelent meg, a helynök a negyed kihasítását, a többinek zálog címén való lefoglalását elrendelte, s a konvent jegyzője útján végre is hajtatta; erről függőpecsétetes oklevelet ad ki.

DI 134485.

1417 **1378. aug. 31. után**
István felsőizdenci plébános jelenti Mátyás bekszíni főesperes, zágrábi kanonok, pápai küldött bírónak, hogy aug. 10-ig parancsára vizsgálatot tartván, megállapították, hogy amikor a főesperes által kiküldött Miklós zágrábi javadalmas, alsőizdenci templomigazgató vizsgálatot akart tartani a Tamás fia: Péter dobrakucsai plébános (felperes) és János fia: Péter zágrábi egyházmegyes pap, valamint számos világi (alperes) közti perben, hogy megállapítsa: hogyan idegenítették el a Subbor-i Szent László-kápolnát és jövedelmeit a dobrakucsai anyaegyháztól, az alperesek közül néhányan a kápolna elfoglalóinak ösztönzésére a kiküldöttre és társaira törtek, Miklóst megölték, a Péter plébános jogait igazoló okleveleket elvették, Balázs esperest megsebeztek, lovát leszúrták, úgy, hogy csak meneküléssel mentették meg életüket.¹

DI 35258. = LK 1929, 278.

1. Két közjegyző oklevele, öt pap pecsétjével.

1418 **1378. okt. 14.**
Mihály vasvári örkanonok (custos) és győri *vicevicarius* Mihály általa kiküldött vasvári kanonok útján Haraszi Tapán fia: Miklós neje: Erzsébet nemes asszony, valamint Pestum-i János és Herranth egyezségéről úgy értesült, hogy a kitűzött napon az asszony ügyvédje bemutatta a vasvári káptalan levelét. Eszerint Herrand fia: László özvegye: Margit és Herrand fivére: Mór (fivére: István nevében is)

úgy egyeztek meg, hogy László nagyobbik leányát: Erzsébetet a fivérek *ad se recepissent nuptui ordinandum*, s ezért Margit asszony két lovat adott át nekik azzal, hogy ha a leány a kiházás előtt elhalna, azt anyjának visszaadják. Ennek alapján követelte Erzsébet Istvántól és Herrandtól a lovakat, melyeket egykor anyja atyáiknak adott. Mivel nyugtát nem tudtak felmutatni, a bírák (arbiter) úgy döntöttek, hogy Szent Márton nyolcadán a helynök tanúsága előtt adják meg.

DI 42106.

1419 **1378. okt. 15.**
Mihály vasvári örkanonok (custos), győri *vicevicarius* tudatja, hogy Mihály győri kanonok jelentése szerint Haraszi Erzsébet meg Herrand ügyvédei négy nemes fogott bírójukkal (arbiter) megjelentek, és kitűzték Herrand birtokának megbecslését a hitbér kifizetése végett.

DI 48826. = HO III.204.

1420 **1378. nov. 18.**
Pál szepesi *cantor* és Benedek prépost helynöke *nobis iudicio presidentibus unacum nobilibus viris capitulo ecclesie Sancti Martini predictae et aliis nobilibus nobis considentibus quam pluribus* a negyed fejében 50 aranyforint értékben lekötött négy olasz kúria visszaváltását tanúsítja.

DI 63697.

1421 **1378. nov. 22.**
János salernói érsek kéri VII. Kelemen (ellen)pápától az "Artista" Tamás főesperes eretnősége révén megüresedett dobokai főespereséget Kántor fia: István krasznai főesperes részére.

Bossányi II.461.

1422 **1378. nov. 23.**
A vasvári káptalan előtt Haraszi Tapán fia:

Miklós mester feleségének: Erzsébetnek (Mesteri Herrand fia: László leányának) nevében egyezsége lép Mesteri István fia: Jánossal (ez Péter fia: Herrand nevében is) az 1419.sz. ügyben. Néhai Herrand fia: László birtokából Erzsébet asszony negyedét és anyja hitbérét 10 dénármárkával, készpénzben, két részletben (*absque decima et nona partibus*) ígéri kiegyenlíteni. Ha nem fizet, az asszony birtokba helyezkedhetik, de ha teljes kiegyenlítésekor nem nyugtatja őt, 20 márkát tartozik fizetni neki.

Dl 48830.

1423 **1378. dec. 12.**

György patai főesperes, egri kanonok és helynök előtt megjelentek a felsorolt Buthkaiak, Raskaiak és Márki Jakab meg Malcha-i János, akiktől Rozgonyi Miklósné, mint felperes dédanyjának, Pál bán leányának negyedét követelte és meg is nyerte tőlük Pál bán összes birtokaiból (*quoad portionem suam*). Ezek most derék nemesek közbenjárására 100 aranyforintot fizettek neki, mire ügyvédje őket a negyed anyját illető részéről és a perbeli bírságok egyharmadáról nyugtatja.

Dl 66831.

1424 **1379. jan. 11.**

György patai főesperes, egri kanonok és helynök azt a pert, melyet özvegy Rozgonyi Miklósné, Swyne-i Merse leánya: Anna folytat Vyfalu-i Domonkos fia: Benedek ellen, börtöközép nyolcadára halasztja.

Dl 6590.

1425 **1379. máj. 21.**

György egri helynök tanúsítja, hogy kiküldötte, Gergely pap előtt özv. Rozgonyiné fiait: Istvánt és Simont, valamint több más nemest egy évre az egri püspök vagy helynöke előtt felperesi vagy alperesi minőségben folyó pereire ügyvédjeiül rendeli, és tevékenységüket

jóváhagyja.

Dl 6622.

1426 **1379. jún. 9.**

György patai főesperes, egri kanonok és helynök abban a peres ügyben, melyet Rakamaz-i Márton fia: György Kállói Lengen Lőkök fiai: István és Miklós ellen bizonyos hitbér és hozomány tárgyában indított, az utóbbiak zsenge korára való tekintettel az országbíró levele alapján halasztást enged.

Kállay II. 1785.sz.

1427 **1379. jún. 23.**

I. Lajos király a Tápén lakó Miklós-fiaknak megtiltja, hogy Goblinus erdélyi püspöktől anyjuk negyedét követeljék.

Fejér IX/5.318.

1428 **1379. aug. 5.**

György patai főesperes, egri kanonok és helynök János béli apátot, akit Wadna-i Antal fia: Barnis Szent Jakab nyolcadán hiába várt, *quia contumacia actoris maior est quam rei*, dupla bírságban (6 marka) marasztalja.

Dl 96533.

1429 **1379. aug. 25.**

György patai főesperes, egri kanonok és helynök Garai Miklós nádor oklevele értelmében, mivel az ügy szentszék elé tartozó (*quia premissa causa non seculari sed ecclesiastico iudicio spectare videbatur*), két esperessel megálapíttatja, hogy Kállói Ubul mesternek nagyanyja negyede címén 50 marka jár.

Dl 52300. = Kállay II. 1794.sz.

1430 **1379. szept. 1.**

Demeter esztergomi érsek Miklós földvári plébánosnak, brassói dékánnak meghagyja, hogy a bíróságot szabályosan Brassóban tartsa.

Z.-W. II. 506.

1430/a **1379. okt. 8.**

Lásd: 1394.sz., amely az oklevél tartalma miatt került oda, bár keltezése alapján itt lenne a helye.

1431 **1379. nov. 13.**

Imre egri püspök átterelő parancsa (transmissionalis) szerint Lengenjakabfalvi "Lengen" Jakab fia: Péter leánya: Ilona, Telky-i Bereckné perelte Újfalfi és Zwyné-i Domonkos fia: Benedeket György patai főesperes, egri kanonok és helynök előtt. Férje előadta, hogy a néhai Merse birtokaiból ennek özvegye hitbérehozománya, valamint leánya negyede címén (akik a felperes asszony dédanyja és nagyanyja) szokásjog szerint elégtétellel tartozik. Az alperes ügyvédje nyugtájára hivatkozott, s ezt a határidőn be is mutatta. Átírja a jászói konvent 1307. aug. 6-i levelét Bebek István országbíró 1363-i oklevelében. A felperes ezzel nem elégedett meg, az eredeti felmutatását egyezség végett két újabb hatánapra tűzték ki. Végül alperes az eredetit nem hozta el, mert csak Sebes-i Rufus Lászlótól kapta meg. Felperes szerint a nyugta semmit sem ér, mert a jászói konvent oklevelét néhai Miklós örkanonok (custos), Miklós püspök helynöke bíróilag megsemmisítette. A püspök ülnökeivel (assessor) megfontolva, hogy az alperes az eredetit négy hatánapon sem mutatta fel, *transcriptis vero litterarum, nisi originalia exhibebantur, fides ad plenum non esset exhibenda*, hogy a felperes asszony anyai örökség címén követel, a nyugtában viszont atyai birtokokról van szó, végül, hogy a levelet bíróilag megsemmisítették: az alpereseket a 3 márká bírság kétszeresében (duplum), valamint a hitbérehozomány és a negyed fizetésében marasztalja el. *Df 70185.*

1432 **1379. dec. 20.**

György patai főesperes, egri kanonok és helynök előtt két plébános végzése értelmében

György az 1426.sz. ügyben 50 márká fizetésére kötelezi magát, *duplum* büntetésével.

Df 52314. = Kállay II. 1808.sz.

1433 **1380. jan. 5.**

Demeter bíboros parancsa az esztergomi Szent Miklós-egyház plébánosához. János esztergomi keresztes *magister* elfoglalta az esztergomi káptalant illető két falu tizedét. Intse meg kiadásukra, különben idézze meg tizenkettedik napra a szentszék elé.

Df 248768.

1434 **1380. jan. 13.**

Az esztergomi Szent Miklós-egyház plébánosa jelenti, hogy az 1433.sz. értelmében megidézte Jánost.

Fejér LX/5.488.

1435 **1380. jan. 21.**

György patai főesperes, egri kanonok és helynök kiadványa. Tanúsítja, hogy a peres tuzséri *oratorium* mindig a litkei plébániához tartozott.

Z.-W. XII.43.

1436 **1380. febr. 27.**

Pál szepesi *cantor*, Benedek prépost helynöke előtt, *cum iudicio presidentes causas sopsissimus discutere*, Pohanich István és Kertveles-i Domonkos nemes fiai a jelenlévő Kertveles-i Lőrinctől és társaitól a kezükön lévő Salonk birtokból negyedet követeltek; ezek késznek nyilatkoztak az ország törvénye szerint (lege regni) kiadni a nekik járó részt. Erre a helynök a negyed iktatására kiküldte emberét (pro testimonio), aki jelentette, hogy a *statutio* alkalmával Michon fia: István daróci telepes, mint Salonk fia: Katalin örököse, a negyed negyedére igényt formált, és ennek kiadásától, ill. elfogadásától a feleket eltiltotta. Ezután a bíró megítélte neki a követelt részt, és abba bevezettet. Később István telepes személyesen megje-

lent; bevallotta, hogy Pál fia: Lőrinc őt részét illetően pénzben kielégítette, tehát a neki iktott birtokrészt visszaváltotta, miről őt és örököseit nyugtatja és szavatol.

Dl 39687.

1437 **1380. márc. 11.**

György egri helynök tanúsítja, hogy Swyne-i Domonkos fia: Benedek az előző egyezség-, kötelező- és halasztólevél értelmében özv. Rozgonyi Miklósnénak 100 aranyforintot volt köteles fizetni az 1424.sz. ügyben; neki viszont nyugtatnia kellett Benedeket Garadnai Péterné, Herman-i Ahooth Péter leányának hitbér- és negyedkövetelése felől, melyet ugyancsak Benedektől atyja jószágából követelt. A határnapon megjelent Benedek és Rozgonyiné ügyvédje, aki ismét kötelezte megbízóját arra, hogy Benedeket a másik asszony követeléséről nyugtatja. Garadnainé ügyvédje kijelentette, hogy úrnője saját negyedét és anyja hitbérét illetően perét nem tudja folytatni, *obhoc eandem causam forma in eadem in qua exiitit stare dimitteret*. Ezért Rozgonyiné ügyvédje nem szavatolt Benedekkel szemben. Benedek kifizette a 100 forintot, s erről az ügyvéd nyugtatta őt.

Dl 6684.

1438 **1380. ápr. 17.**

Mihály aradi prépost tudatja, hogy Itelaka, Gurchun és más birtokok tárgyában káptalana Demeter bíboros, az esztergomi egyház *gubernatora* és királyi főkancellár előtt perbefogta, de most az okleveleket megtekintve a káptallal megegyezik és a birtokokat a részletezett módon megosztja. Az aradi Középutcáról azonban életében *silentium* legyen.

Dl 29720.

1439 **1380. ápr. 25.**

János küüllői főesperes, esztergomi kanonok és helynök tudatja, hogy Demeter bíboros ér-

sek zsinatán Kiselefánti Mátyás fiai a felsőelefánti egyház *rectora*, Jakab ellen panaszt emeltek túlzott sarcolása miatt. A helynök az érsek speciális megbízásából a *symonia* jellegű szolgáztatásokat félretéve meghatározta a jobbágyok tartozásait, a kiselefánti *filia* helyzetét (heti egy misén kívül az anyaegyházba járnak) és a temetkezés jogát (a két templom közül ott, ahol az illető akarja).

Dl 83054.

1440 **1380. ápr. 26.**

VI. Orbán pápa Demeter bíboros esztergomi *gubernatornak*. Az egri prépost és káptalan előadták, hogy Imre egri püspökkel tizedszedés és más jogok tárgyában a pápai kúriában sokáig pereskedtek, majd a címzettet választották döntőbírónak. Ő egyes pontokban döntött, másokban halasztott. De a püspök a királyi udvarban hatalmas atyjafiai útján¹ királyi parancsot eszközölt ki, mely a további eljárást és bármely oklevél kiadását neki eltiltotta. A káptalan kérésére meghagyja, hogy a király vagy más tilalma vagy ellentmondása dacára a szükséges okleveleket adja ki.

Df 208586. = Fejér IX/5. 408.

1. Fivérei horvát bánok voltak.

1441 **1380. máj. 6.**

György patai főesperes, egri kanonok és helynök tanúsítja, hogy az 1424.sz. ügyben Benedek újév nyolcadán 100, majd Szent György nyolcadán még 100 forintot fizetett ki Rozgonyinének negyede fejében, amiről az asszony ügyvédei nyugtatták. A helynök kéri a káptalant ennek ünnepélyes tanúsítására.

Dl 6704.

1442 **1380. máj. 8.**

György patai főesperes két plébánosnak meghagyja, hogy mivel Megyeri Tamás fia: Miklós birtokának bejárását és becslését Miklós neje: Ilona hitbérének és hozományának kiadása

végett ítéletben Lukácsra és két társára bízta (a birtok ma Megyeri András fia: János kezén van), de eljárásukat Megyeri István fia: János eltiltotta azzal, hogy értékén felül becsülték, most kiközösítés, *interdictum* és 3 márka büntetés terhével szálljanak ki aug. 1-jén Megyer színére, ott a felek, a szomszédok és határosok jelenlétében járják be Tamás fia: Miklós részét, a királyi mértékkel mérjék meg, a szokás-jog szerint a felek állította becsülőkkel (estimator) együtt becsüljék meg, és ellentmondás dacára jelentsék.
Dl 42155.

1443 **1380. máj. 25.**
György patai főesperes, egri kanonok és helynők László fiai: Semjéni Ubul és Mihály mesterek kérésére Imre fiai: István és Mihály mestereket és társaikat, semjéni jövevény telepese-
ket a kirótt bírság alól mentesíti.
Dl 52332. = Kállay II. 1827.sz.

1444 **1380. jún. 11.**
Pál szepesi *cantor* János prépost helynöke Lecom-i Mihálynénak *in facto iuris sui puellaris* Johanfalvi Henchné ellen folyó perét, melyben az utóbbi felelni volt köteles, *domino Johanne Tinch procur[atore] domini nostri predicti in honorem eiusdem vicariatus sublimato* az ügyet elébe áteszi és határnapul aug. 31-et tűzi ki.
Dl 42160.

1445 **1380. júl. 1.**
György patai főesperes, egri kanonok és helynők az 1424.sz. pert a felek akaratából újévre halasztja.
Dl 6719.

1446 **1380. júl. 6.**
A váradi káptalan előtt Bertalan kalotai főesperes, kanonok bevallja, hogy Mihály szeghalmi főesperes megfizette neki *10 marcas dena-*

riorum ratione curie canonialis quondam Dominici archidiaconi Bychoriensis iuxta testamentariam legationem eiusdem et nostre ecclesie antiquam consuetudinem, tanquam executori.
Dl 52339. = Kállay II. 1834.sz.

1447 **1380. júl. 29.**
Knol Péter *licentiat* *in decreto*, Scenth-i plébános, egri helynök tudatja, hogy Sarnobarcha-i Tamás fia: Sebestyén Szent Jakab napján Belsei Bedeu fia: Sándor feleségének 5 aranyforinttal tartozott György főesperes, egykori helynök levele alapján hitbér-hozomány címén; mert nem jelent meg, a kikötött *duplumban* marasztalja.
Dl 83373.

1448 **1380. okt. 9.**
Knol Péter *licentiat* *in decreto* egri helynök tanúsítja, hogy az 1442.sz. ügyben özv. Megyeri Miklósné ügyvédje bemutatta Péter devcseri főesperes és István tasi plébános jelentését, mely szerint ők a helynök ítélete szerint Megyerit 50 márka értékben, az asszony hitbére fejében neki iktatták, míg Megyeri János fia: András vissza nem váltja; ellentmondás nem volt.
Dl 64099.

1449 **1380. okt. 20.**
A brassói káptalan papjai megígérik, hogy a királynak vagy a bíborosnak engedelmessé-
nek, s a káptalant Brassóban tartják.
Z.-W. II. 533.

1450 **1380. okt. 20.**
Brassó *provincia* bírása és *consuljai* az előző számra hivatkozva megígérik, hogy aki a pap-ságnak nem engedelmessé-
dik, az ellen ők alkalmaznak kényszert.
Z.-W. II. 534.

1451

1380. nov. 4.

Garai Miklós nádor az 1431.sz. bemutatását követően megállapítja, hogy a felperes asszony a Bebek István országbíró előtti egyezségről tudva élesztette fel a pert, ezért elutasítja és patvarkodásban (in facto calumnie) marasztalja.

DI 70185.

1452

1380. körül

István Scala-i bencés apát nyugtatja Simonyi Lőkös fiát: István mestert abban a perben, melyet ellene a pápai kúriában indított.

DI 72806.

1453

1381. jan. 12.

Knol Péter *licentiatius in decreto*, Scenth-i plébános, egri helynök az 1445.sz. pert az ügyvédek kívánságára Szent Mihály nyolcadára halasztja.

DI 6757.

1454

1381. jan. 23.

Knol Péter *licentiatius in decreto* egri helynök tudatja, hogy amikor Miklós borsvai főesperes és kanonok múlt évi *visitatioján* a Nyr-i kerület papságának gyűlést (*congregatio generalis*) tartott, Baka-i Péter fiai: Bereck és János, valamint Mihály fia: Mihály Noganarch-i László négy fia ellen a bakai templom kegyurasága tárgyában (*inter ceteros causantes*) pert kezdték. A felek kívánságára a főesperes tanúkat esketett meg és hallgatott ki, majd az ügyet súlyossága miatt a püspök jelenlétére tette át. A kelet napján a felek (részben ügyvédek útján) megjelentek, a tanúkihallgatási *regestrumot* a főesperes pecsétje alatt bemutatták; felnyitása és felolvasása után kitűnt, hogy papok, nemesek és mindkét nembeli alkalmas személyek vallomása szerint néhai Bachky Miklós bakai része (most a Naganarchiaké) a budai Szűz Mária-anyaegyházhoz tartozik, amióta néhai Miklós püspök segédpüspöke (*suffraganeus*),

Malgerius lubusi püspök felszentelte; onnan kapja a szentségeket is. A bíró a püspökkel és káptalani urakkal (*dominis de capitulo*) a valomások alapján úgy ítél, hogy a négy alperes része továbbra is a Bakaiak birtokában lévő anyaegyházról kapja a szentségeket, az alpereknek pedig örök hallgatást parancsol. Függőpecsétés oklevelet ad ki.

DI 96558.

1455

1381. márc. 30.

Knol Péter kánonjogi *licenciatus*, egri helynök Nagysemjéni Lőkös és testvérei kérésére Fábián papot Nagysemjénbe való visszatérésre szólítja föl.

DI 52360. = Kállay II. 1856.sz.

1456

1381. máj. 27.

Knol Péter *licentiatius in decreto* egri helynök tudatja, hogy a Dyosgewr-i és Dydaz-i (Dédes) monostorok perjelének kérésére Péter diósgyőri és Simon Vorbow-i plébánosnak meghagyta, hogy Iwanka fia: János miskolci telepes özvegyének, Klárának végrendeletéről tartsanak vizsgálatot, idézzék meg, akiket kell, és idézzék a helynök elé azokat, akiknek a végrendelet írásba foglalása ellen kifogásuk van, hogy ezt szóban vagy írásban tegyék meg. Május 12-én szabályosan megtartották a vizsgálatot, s írásban jelentették, hogy Miskolc bíráját, két esküdtjét és több telepest összehívtak, s előttük kérdezték meg Klára asszonyt: mit hagyott lelki üdvéért a két monostornak? Ő ismét nyilvánosan kijelentette akaratát, hogy előzőleg ép ésszel hagyta miskolci házát és két szentgyörgyhegyi szőlejét a monostornak, s azok a birtokok előző férje, Wacha-i András végrendelete folytán jutottak hozzá. De a házban élete végéig szabadon lakik, s ha férje túléli, a szőlők jövedelmét ő szolgáltatja be az egyháznak, és csak az ő és férje halála után mennek át teljes tulajdonukba.

DI 6787.

1457 1381. május

Knol Péter *licentiat*us in decreto egri helynök előtt Posar János perelte Janula-i Miklós fia: Jánost negyed miatt. Szent György nyolcadán László pap, a helynök kiküldötte a felek előtt jelentette, hogy böjtközép nyolcadán becszlökel (estimator) eljárt Janula birtok színién, és megtudakolta, hogy Pethke fia: Lászlónak négy leánya közül az egyik Ágota volt, s ennek a felperes Posar János az unokaöccse (?), de a birtokba való bevezetését az alperes atyja, Janula-i Miklós meggátolta. Mivel az alperes tartozását elismerte, a bíró a címzett plébánosoknak meghagyja, hogy a felperest Ágota negyede címén a *regali mensura* megmért Janula negyedébe vezessék be, s az ellentmondót 6 márká bírság letételére és igazolására idézzék elébe.

Dl 66670.

1458 1381. júl. 19.

VI. Orbán pápa a Bálint pécsi püspök és István fia: Péter dömösi prépost közötti tized-, joghatóság- és sérelem miatti perben több ügghallgató (auditor) közreműködése után a püspököt 60 jó kamarai arany költségben marasztalja, s erről Reginaldus de Wolston közjegyző oklevelét állíttatja ki.

Fejér LX/7.453.

1459 1381. szept. 21.

Az esztergomi helynök előtt Demeter barsi főesperes, aki pápai engedéllyel Liptó tizednegyedét bírja, perbefogta Miklós szentpéteri (Liptó vármegye) plébánost a plébániájához tartozó nyolc falu tizednegyedéért. Az alperes bemutatta Csanád esztergomi érsek adománylevelét, melyben a tizednegyedhez való jog (ius plenum) foglaltatott; ezért Demeter főesperes megígéri, hogy a jövőben Miklóst és utódait nem akadályozza e jog birtokában.

Dl 42212.

1460 1381. okt. 9.

Knol Péter *licentiat*us in decreto, egri helynök esküt rendel Kisanarch-i Dezső felesége: Uz Ilona és a Gyulaházi nemesek negyedperében.

Fejér LX/5.553.

1461 1382. jan. 13.

Knol Péter *licentiat*us in decreto, az egri Szent Mihály-egyház kápolnaigazgatója és helynök Katalin és Erzsébet asszonyoknak Barcha-i Mikó fiai és társaik ellen a nádor halasztó levele alapján vízkereszt nyolcadán folytatandó perét I. Lajos király írásbeli parancsára böjtközép nyolcadára halasztja.

Dl 60399.

1462 1382. jan. 13.

Knol Péter *licentiat*us in decreto egri helynök Gemeri Istvánnak Barcha-i Miklós és társai elleni perét az előző, 1461. számhoz hasonlóan, ugyanúgy elhalasztja.

Dl 83367.

1463 1382. márc. 22.

Knol Péter *licentiat*us in decreto egri helynök előtt Rozgonyiné (mint az 1424.sz.) anyja hitbérét és hozományát követelte Szinyei Merse Benedektől, ez viszont arra hivatkozott, hogy meg kell találnia Sebes-i Péter fiát, "Rufus" Lászlót. A helynök az ügyet Boldogasszony nyolcadára halasztja.

Dl 6896.

1464 1382. jún. 8.

VI. Orbán pápa meghagyja a bácsi prépostnak, hogy az esztergomi érsek panaszára a Bálint pécsi püspök által tőle elvont papok hovatartozását döntse el.

Fejér LX/5.596.

1465 1382. nov. 5.

Erzsébet királyné megparancsolja György mesternek és a váradi prépostnak, hogy Varjú

Péter dézsmaaszédót ne gátolják abban, hogy Mihály szeghalmi főesperesnek és még több papnak az eddig visszatartott tizednegyedét kiadja.

DI 52434. = Kállay II. 1931.sz.

1466

1383. jan. 25.

A székesfehérvári káptalan jelenti Mária királynőnek, hogy Etej miatt összeütközése támadt, amelyben egy embert megöltek és testét fára kötözték.

Pannh. VIII. 413.

1467

1383. febr. 14.

Knol Péter *licentiat*us in decreto patai főesperes, egri kanonok és helynök előtt Rozgonyiné és Szinyei Benedek ügyvédeknek Sebes-i Vörös László kötelezi magát, hogy az asszony hitbérkövetelése fejében 25 forintért Benedeket expedálja, kétszeres büntetés (duplum) terhével.

DI 6984.

1468

1383. ápr. 12.

Pozsegai Pál fia: Orbán pécsi egyházmegyes császári közjegyző előtt a pécsváradi monostorban Frigyes Dombow-i bencés apát egyházi és világi bíróság előtti, különösen apátsága tárgyában folyó pereire bő formában ügyvédjeivé teszi Konrád zselicszentlászlói bencés perjelt és Panna-i Antalt.

DI 42251.

1469

1383. máj. 1.

Knol Péter *licentiat*us in decreto, patai főesperes, egri kanonok és helynök Gug-i András özvegye: Ágota nemes asszony és három leányának ügyét Syul-i György fia: Márton és három fia ellen Szent János nyolcadára halasztja úgy, hogy a felek két-két nemes bírót (nobiles arbitratore) állítsanak; az elmaradó fél 12 márkán marad, s erre kötelezik magukat.

DI 60407.

1470

1383. máj. 19.

Leonardus de Pensauro *doctor decretorum*, zágrábi *lector* és helynök előtt Balázs kamarcsai főesperes és Kozouch-i "Zedina" Pál özvegye Chedna perelnek. Az asszony állítása szerint a főesperesnek átadta urának számos oklevelét, köztük egy királyi oklevelet, *quibus mediantibus filia dicti Pauli prefecta fuit in filium* ... Ezeket a főesperestől visszakérte (coram nobis Chasme sanctam synodum celebrantibus), de az — elismerve, hogy az oklevelek nála vannak — kiadásukat megtagadta azzal, hogy az asszonyt nem illetik meg.

DI 35267. = LK 1931, 295.

1471

1383. júl. 5.

Knol Péter *licentiat*us in decreto egri helynök az 1469.sz. ügyben a Syul-i Györgyfiakat megbírságolja.

DI 83403.

1472

1383. júl. 7.

János küküllői főesperes, esztergomi helynök előtt Simonyi Miklós özvegye fiának: Lászlónak végrendelete alapján tizenegy ménesbeli lovat és két csikót kér vissza Miklós fia: Franktól; bizonyítani tartozik a végrendelet létezését.

DI 77882. = Z.-W. IV. 262.

1473

1383. aug. 1.

Pál szepesi *cantor* és Miklós prépost helynöke. Előző év húsvét után, amikor *penes dictam ecclesiam Sancti Martini unacum venerabili capitulo ecclesie eiusdem et aliis providis, discretis et nobilibus hominibus nobiscum in iudicio consedentibus* Mátéfalvi Miklós a megidézett M. Vince és Domonkos ellen előadta, hogy Mátéfalvának negyed címén Szécsi Miklós országbíró által neki (communiter) megítélt, és Tótsolymosi "Aproud" Miklós fia: János küküllői főesperes, esztergomi helynök-től és atyjafiaitól perben megnyert birtokrét-

szeiből az öt megillető harmadot elfoglalva tartják. Válasz: őket több illeti meg, és a felperes nem segítette a negyed visszaszerzésében. A szepesi káptalan bemutatott oklevele szerint Máté özvegye másfél kúriát tartozékaival örökbe adott nekik, s a felperes anyja jelen volt; bemutatták még a negyedért folytatott perük okleveleit. Felszólításra a felperes azt felelte, hogy a perben segítette őket, az özvegynek a (fiágon magvaszakadt) Máté birtokában csak hitbér-jegyajándék joga volt, s az ő anyja *tunc sub iugo, virga et regiminis fuisse potestate eiusdem relicte Mathey matris sui*, s a bevalláshoz nem járult hozzá: ezek tehát nem gátolhatják az országos jog szerint (de iure regni) fennálló jogos követelését. Halasztások után a felek a további bizonyításról lemondva ítéletet kértek. A bíró a káptalan és sok nemes tanácsával a keresetnek helyt adott, mert *ad 1.* az oklevél szerinti adomány nem lett foganatos, *ad 2.* M. Miklós anyja nem járult hozzá, *s ad 3.* a negyed a felperest is megilleti. Az alperesek beleegyeztek, a helynök emberével: Bertalan Milay-i plébánossal M. Miklóst bevezettette. A béke kedvéért Miklós-nak a negyed visszaszerzésében tett költségekre 5 forintot kellett fizetnie, amit meg is tett. *DI 71275.*

1474 **1383. aug. 8.**

Az esztergomi káptalan jelentése Küküllő-i János helynöknek: előtte Dalmadi Gergely követelte Zselizi Miklósnak, néhai Keche asszony-nak, aki *amicta sua*, hitbérét és hozományát Zselizi Vesszős fia: Tamás mestertől, kinek kezében most a néhai Zselizi Miklós jószágai vannak. A helynök becslést rendel.

DI 77884. = Z.-W. IV.265.

1475 **1384. jan. 7.**

Johannes Trefnant *doctor legum* asszuáni kanonok, pápai ügyhallgató (auditor) Benedek veszprémi prépost és az óbudai klarissza kon-

vent perében *compulsoriat* ad ki.

Fejér X/8.163.

1476 **1384. jan. 13.**

Knol Péter *licentiat* *in decreto* egri helynök tanúsítja, hogy egyezséget és kötelezést tartalmazó levele szerint Barcha-i Miklós fia: István és Numar-i Pál fia: Tamás Katha-i György fia: Márton ellen az 1469.sz. ügyben egymaguk tartoztak esküdni arra, hogy Gugh-i András özvegye és a többi nők minden oklevelet, ami András házában volt, átadtak Mártonnak, és náluk semmi sincsen. Az esküt letették, mire Márton nyugtatta őket.

DI 60413.

1477 **1384. márc. 29.**

Mihály mosoni főesperes, győri helynök előtt Nagymihályi Domonkos, Pál és Péter perelték unokatestvéreiket, Istvánt és Lőrincet egyházuk bizonyos ingói miatt; a helynök káptalani ülnökökkel (*unacum dominis de capitulo Jauriensi*) úgy ítél, hogy mivel a kegyüri jog a feleké közösen, de pazarlás veszélye forog fenn, mindnyájan hozzák el az ingókat a helynöknek.

DI 61246. = MKSz 1890, 48.

1478 **1384. ápr. 1.**

Lukács, a váradi Szent Kereszt-templom plébánosa, váradi helynök előtt Nagy Benedek özvegye, Klára személyesen adta elő, hogy néhai férje halálos ágyán ép ésszel neki hagyományozta Venecia-utcabeli házát és minden (ingó) jószágát azért, mert a jegyajándékot (*pro bonis secum asportatis*) a saját céljaira használta fel. Ez számos derék férfi jelenlétében történt, kiknek halálától vagy távollététől félve az asszony elhozta őket a helynök elé (összesen hét polgárt); ezek a tőlük kivett eskü után egyenként megerősítették az asszony valóságát.

DI 7070.

1479

Pál szepesi *cantor*, Miklós prépost helynöke előtt Miklós mester (*notarius noster*), özv. Jemniki Lászlóné ügyvédje Sperndorf közönségétől férje egykori Torn birtokából hitbért és *paraphernumot* követelt; ezek tagadták igényét, majd halasztás után bemutatták okleveleiket, melyek szerint Jemniki László a birtokot pénzért eladta néhai Stepkfalvi (Szepesi) Jakab országbírónak, ez pedig a polgároknak. Mielőtt a káptalan uraival és más nemesekkel ítélt volna, a felek fogott bírák (*arbiter*) segítségével egyezsége léptek: a telepések (*hospes*) 10 dénármárkát fizettek az asszonynak.
Dl 71647. = Csáky 154.

1480

György Fonow-i plébános, Cassaalia-i esperes, Knol Péter *licentiatus in decreto* helynöknek (*in quibusdam causis*) *vicevicarius*a előtt Margit asszonynak, néhai Fyged-i Nagy Miklós ellen hét ló tárgyában (*in facto septem equarum equacium*) folyó perében a tanúk neveinek és vallomásainak felvételére került sor, amikor nemes Corlathfalwa-i Domonkos deák felesége: Katalin nevében megjelent és tiltakozott az ellen, hogy a felek a hét ló tárgyában meg egyezzenek és belőlük Margit asszonynak Kysfalud, Popi és Fyged birtokokból jog szerint (*iure naturali ac de regni consuetudine*) járó hitbérét-*paraphernumát* eléگیtsék ki, mert a lovakat felesége vásárolta, azokat néhai "Cantor" János halála után fivére: Jakab biztatására Fyged birtokra hajtatta, s *ut suum ius sub tutela et defensione iamdicti condam Jacobi pacifice possedisset*, majd Jakab halála után Nagy Miklós ismét visszavitte Kysfalud birtokra, s ott az asszony nevében őriztette. Ezért Nagy Miklóst azok átadásától és Margit asszonyt, ill. férjét azok elfogadásától eltiltotta, s ugyanúgy tett *voce querulosa* a személyesen megjelent felesége: Katalin is.
Dl 39483. = LK 1931, 66.

1384. máj. 10.

1481

János küüllői főesperes, esztergomi kanonok és helynök azt a pert, amelyet Henrik garamszentbenedeki apát Antal Kystapolchan-i *rector* és Kistapolchan-i Gergely fia: Péter nemes folytattak, az ügyvédek akaratából (*statu in eodem*) mindenszentek nyolcadára halasztja.
Dl 7100.

1384. szept. 20.

1482

Lőrinc pozsonyi prépost (*iudex ordinarius ratione dicte prepositure*), minden plébánosnak prépostsága területén, a pozsonyi polgároknak stb. Jakab pozsonyi (Szent Lőrinc a falon kívül) plébános perelte előtte Ulrik káplánt (*conventor sive capellanus hospitalis Sancti Anthonii extra muros*) bizonyos szolgáltatások tárgyában. Bírák (*arbiter*) felkérte, jogtudókat is meghallgatva (*de iurisperitorum consilio*) úgy ítélt, hogy a temetés joga a plébánost illeti; az ispotály káplánját eltiltja tőle, és aki ez ellen cselekszik, kiközösítés alá veti.
Df 228288.

1384. okt. 22.

1483

András Kamarcha-i főesperes, zágrábi kanonok és zágrábi helynök a dubicai főesperesség plébánosainak és a Szent Miklós domonkoskolostor perjelének. Bálint, a felső-dubicai pálos perjel és rendháza perelte *providus* Wlk fia: Bertalan és Damján fia: "Wr" István dubicai polgárokat azért, mert a Katalin özvegynek a felsorolt derék férfiak előtt (*quondam iudicibus et comissariis et executoribus suis*) tett végrendelete alapján a dubicaiaknak jutott és békésen bírt házat és birtokrészt az alperesek hatalmasul elfoglalták. Az oklevelekből kitűnik, hogy a konvent *spolium* áldozata lett, *et cum secundum iuris dispositionem cum possessorio agitur, spoliatus ante omnia in possessionem restitui debeat, deinde de proprietate cognosci*, s az alperes a második határnapon nem jelent meg; bár a harmadik határnapon

1384. nov. 2.

Balázs kamarcsai főesperes, zágrábi kanonok atyjafiai ügyvédjeként megjelent és öröklési jogukra hivatkozott oklevelek nélkül, ezt a kifogást (*exceptio*) elveti és bírótársaival (Miklós *cantor*, négy főesperes, kanonokok) úgy ítélt, hogy a ház a konventet illeti, az alperesek jogtalanul foglalták el. Ezért meghagyja, hogy a nevezetteket hat (háromszor kettő) napi intézés után visszaadásra szólítsák fel, különben közönséssé ki.

DI 35272.

1484 **1384. nov. 29.**

Az esztergomi káptalan tanúsítja, hogy Benedek veszprémi püspök kérésére Péter jegyzőjük (notarius) Tinnye falubélieket a tizedfizetésre megeskette.

Mon. Vespri. IV. 359.

1485 **1384. dec. 20.**

Demeter bíboros esztergomi *gubernator*, pápai *legatus* minden brassói hatóságnak elrendeli az egyházi célú hagyatékoknál a szabályszerű eljárást.

Z.-W. II. 595.

1486 **1385. jan. 12.**

András mester egri és szepesi kanonok, egri helynök tanúsítja, hogy elődje: Knol Péter *licentiat* *in decreto* egyezséglevele szerint Buthka-i Pál fiai: János és Péter mint Ibran-i Miklós fia: Pál örökösei ennek birtokából Klára nevű özvegyének hitbér-*paraphernum* címén 43 és 1/3 forintot tartoznak fizetni (100 dénármárkával számítva) újév nyolcadán; az asszony ügyvédjét ki is elégitették.

DI 668383.

1487 **1385. jan. 17.**

András mester egri helynök tanúsítja, hogy Kinis-i Pál fia: Jakab és Márk fia: Miklós István fiait: Domonkost és Lászlót, András fia: Barnabást és két Thomar-i nemes asszonyt

Knol Péter *licentiat* *in decreto*, Imre egykori egri püspök helynöke elé idézték, s az ügy halasztásokkal 1384. márc. 5-re került. Ekkor Kinis-i Pál fia: Miklós (Márk fia: Miklós nevében is) az alperesek ellen előadta, hogy ők ahhoz a negyedhez, amelyet Mihály püspök helynöke Renoldus előtt Kinisiből megnyertek, többet foglaltak el, ezért helyesbítést és a határok kijelölését kéri Renoldus helynök oklevelé szerint. László a többi alperes nevében is azt állítja, hogy semmit sem foglaltak el, de mérje ki a negyedet Péter helynök embere. A bíró közbenszóló ítélete: a felek *recepto suo speciali homine* május 1-jén jelenjenek meg Kinis színén, s a szomszédok és határosok előtt mérjék ki a negyedet, a fölösleget az ő embere adja át a felpereseknek; az ellentmondókat idézze meg a helynök elé, és negyednapra jelentsen. Péter *subdiaconus* a határnapon jelentette, hogy a szomszédokkal megjelent, de a sok vita és eltiltás miatt nem határolt. A helynök György forrói esperesnek és Lukács szigeti papnak szept. 15-ére rendelte el a határolást, s ennek sikertelensége miatt külön megbízottjának Peryemisi Lőrinc mesternek, s ki a felperes ellentmondása dacára a negyedet és a maradékot határjelekkel válassza el és nekik örökre szólóan adja át. Ez jelentette a bírónak, hogy hamvazószerda nyolcadán a határolást ellentmondás dacára elvégezte, s a negyedet a jogosultnak örökbe átadta. A helynök most leírja a negyed határait.

DI 105828.

1488 **1385. jan. 17.**

András mester egri helynök Kállói Demeter fiait: Jánost és Szaniszlót bírságban marasztalja, mert nem jelentek meg Vasvári Fekech Miklós ellen.

DI 52504. = Kállay II. 1987. sz.

1489 **1385. máj. 1.**

András mester egri helynök Monak-i Simon

fia: János mesternek Zwyne-i Domonkos fia: Benedek elleni perét a felek kívánságára Keresztelő Szent János nyolcadára halasztja.

Dl 7148.

1490 **1385. máj. 7.**

János küüllői főesperes, esztergomi kanonok és helynök az 1481.sz. pert. az ügyvédek kívánságára Szent György nyolcadáról Szent Jakab nyolcadára halasztja.

Dl 7149.

1491 **1385. jún. 1.**

András mester egri helynök az 1488.számmal azonosan intézkedik.

Dl 52503. = Kállay II.2000.sz.

1492 **1385. júl. 1.**

András mester egri helynök az 1488.sz. pert királynői parancsra Szent Mihály nyolcadára halasztja.

Dl 7157.

1493 **1385. aug. 4.**

András mester egri helynök három plébánosnak: Somosi János fia: Pétert a Sztáncsi Miklóssal folytatott perben makacssága miatt kiközösíti, és ezt kihirdeteti.

Dl 77919. = Z.-W. IV.307.

1494 **1385. aug. 5.**

András segesdi főesperes, veszprémi kanonok és helynök ítéletlevele és a szokásjog szerinti becsű alapján — melyet a helynök embere végzett el — Kustan-i Petheu fia: Mihályt és János fia Miklóst néhai Petheu fia: Miklós birtokából özvegyének, Dorottyának hitbér-*paraphernum* fejében 17 nehéz dénármárka fizetésére kötelezi, ez megtörtént.

Dl 7162.

1495 **1385. okt. 11.**

András mester egri helynök az 1488.sz. perben

a Kállóiakat büntetésük kétszeresében marasztalja, mert Szent Mihály nyolcadán sem meg nem jelentek, sem nyugtatványt nem küldtek arról, hogy Vasvári Fekesch Miklós ellenében a 18 márka bírságot lefizették.

Dl 52506. = Kállay II.2001.sz.

1496 **1385. dec. 6.**

Demeter bíboros, esztergomi érseki *gubernator* Jánosnak, a székesfehérvári Szűz Mária-egyház prépostjának. (Himfi) Benedek bán örökösei és István csanádi prépost közt per indult előtte a székesfehérvári Szent Benedek-egyház oltárigazgatóságára való kinevezés és ennek elfoglalása tárgyában. Felismervén, hogy nincs illetékessége (nullam haberemus iurisdictionem ordinariam vel delegatam) az ügyben, elbírálását Erzsébet királyné akaratából a címzettre bizza, s a feleket vízkereszt harmadik napjára elébe idézi.

Dl 42339, 102380.

1497 **1386. jan. 14.**

Zemplyn-i Miklós székesfehérvári kanonok és Zudar János prépost helynöke tudatja, hogy az 1495.sz. ügyben Péter kanonok a többiek nevében is várakozott, de a felperes nem jött el, s így bírságban maradt.

Dl 42342.

1498 **1386. febr. 13.**

András mester egri helynök tudatja, hogy Belch-i Zudar Péter mester, ki Somos-i Konya leánya: Erzsébet ellen nem jelent meg, a szokott bírságba esik, ha nem igazolja magát.

Dl 28100.

1499 **1386. okt. 8.**

Pál szepesi *cantor* és Miklós prépost helynöke előtt Sigrái Danus fia: Péter *comes* leánya: Katalin, özv. Kendi Herkéné negyedét követelte a Sigraiaktól atyja birtokaiból, az ország szokásjoga szerint (*consuetudinaria lege regni*). A

feleletre kért határnapon *nobis cum venerabilis viris dominis de capitulo ecclesie b. Martini predictae et aliis nobilibus iudicio presidentibus* a felek — a bíró engedélyével — 10 budai márkában egyeztek meg, melyet három részletben, *duplum* terhével fizetnek az alperesek.
DI 63702.

1500

1386. okt.-nov.

(Csonka oklevél.) Miklós szepesi prépost helynöke előtt Kozma fia: Miklós perelte "Hayas" Miklós fiait: Vincét és Domonkost a Mátéfalva negyedes birtok egyharmad részéért. Az alperesek joguk bizonyítását vállalták, de a felperes okleveleiből kitűnik, hogy a negyedbirtok egyharmadát már előbb neki ítéltek. Ezért a helynök bölcs ülnökök meghallgatásával (*unacum aliis probis viris nobis consedentibus*) a felperes javára dönt és János márkfalvi plébánnal bevezetteti.
DI 39462. = LK 1930, 226.

1501

1386. dec. 12.

András mester egri helynök előtt Passa-i Domonkos fia: Miklós, folytatva perét Swyne-i Domonkos fia: Benedek ellen, bemutatta Péter patai főesperes, volt egri helynök oklevelét. Eszerint Miklós felperes Benedek alperestől követelte Merse fia: Benedek felesége: Klára hitbérét és *paraphernumát* a férj birtokaiból, ez viszont nyugtára hivatkozott. Amikor a bíró a nyugtát követelte tőle, válaszul adta, hogy mivel Klára férje halála után újból férjhez ment, s ettől való Jutka, a felperes anyja, ez az első férj vagyonából hitbért-hozományt nem követelhet. Ítélete ülnökökkel: mindezek ellenére az alperes tartozik a hitbér-*paraphernum* megfizetésével. Az alperesi ügyvéd nem nyugodott meg, s a pert a királyné parancsára Demeter bíboros, esztergomi *gubernator* elé terjesztette.
DI 70190.

1502

1387. febr. 1.

Pécsi János (Johannes de Quinqueecclesiis), a *theologia magistere*, Straßburg-i püspök, váradi helynök előtt János, a váradelővárosi Szent Szűz-remetekápolna perjele előadta, hogy Feyer János fia: Gál püspöki lakos végrendeletében ép ésszel és szabad akaratból anyai nagybátyjától, Feyer Sebestyéntől reá maradt váradi szőlejét, miután hozzátartozóit javaiból teljesen kielégítette, örökbe hagyta a kápolnának. Hogy a jelenlévő tanúk halála vagy eltávozása ne legyen jogainak kárára, törvényes idézés után a helynök elé állította a tanúkat: a tamási plébánost (gyóntatója volt Gálnak), tíz *providus* váradpüspöki férfit, öt *honestas* asszonyt, köztük az özvegyet, kik az evangéliumra letett esküjük után egyértelműen a perjel előadása szerint vallottak. Mikor a bíró a vallomásokat felolvastva a szőlőt a kápolnának akarta ítélni, Feyer Gál özvegye, Neste azt állította, hogy bár ura azt a remetéknek hagyta, mégis jog szerint az őt illeti (*iuxta ritum civitatis quarta nuptialis exinde debetur*). János perjel erre közbevetette (*excepit*), hogy a szőlő egészen őket illeti, mert Gál egy másik, vásárolt szőlőjével elégitette ki felesége negyedét, s ezt a bíró meghagyásából a fenti tanúkkal bizonyította. Erre a helynök a vitás szőlőt örökjogon a kápolnának, a másikat az asszonynak és örököseinek ítéli.
DI 7235.

1503

1387. (tévesen: 1386.) máj. 1.

Demeter bíboros, esztergomi *gubernator*, főkancellár előtt Szent György nyolcadán a felperes bemutatta az 1501.sz. oklevelet, és kérte András mester, egri helynök ítéletének végrehajtásra való visszaküldését. Az alperes szerint viszont a helynök ítélete jogellenes (*tam contra ius quam regni consuetudinem lata*), ezért megsemmisítendő; amint Benedek maga nem követelhetné Klára hitbérét-*paraphernumát*, úgy a felperes sem teheti. Minthogy *quod do-*

mina Clara filia Merse (!) pro qualibet matrimonio dotem suam habuit et habere de bonis mariti debuit singularem quodque primis heredibus in domo prima relictis prima dos debebatur ac eisdem et suis de secundo matrimonio procreatis dos secunda morte dicte domine Clare sit relictis nec expedit primas proles esse ad successionem matris peioris conditionis quam secundum et sicut dotem et res paraphernales vendicet secunda domus matris a prima, pari ratione vendicaret tertia a prima et secunda, quod prorsus videretur dissonum rationi, ezért az elsőfokú ítéletet megsemmisíti, és a felperest elutasítja.
DI 70190.

1504 **1387. jún. 25.**
 Pál kapusi plébános, ungi esperes előtt Rach-i László kijelentette, hogy Kysdobron-i György Rach-i Tamás deák ellen hamis pecséttel idézte őt az esperes elé: ezért Tamás deák pénzbüntetésben maradt illetéktelen idézés (indebita citatio) címén; tiltakozik György jogsértése ellen.
DI 220047.

1505 **1387. okt. 20.**
 András mester egri helynök az 1498.sz. perben mulasztás miatt megbírságolja Zudar Péter mestert.
DI 28102.

1506 **1387. dec. 13.**
 Mihály győri lector és helynök Jakab tapolcafői és Miklós nyárági plébánosnak Benedek bán fia: Miklós négy fia előadta, hogy a Jako birtokukon fekvő egyház mindig a debreutei plébániához tartozott, most viszont Jaar-i Lőrinc fia: Miklós jári *filia*jához igyekszik vonni népeit. Kiközösítés alatt meghagyja, tudják meg: Jako népei Debreute vagy Jako egyházához tartoztak-e.
DI 42378, 102408.

1507 **1387. dec. 16.**
 Mihály győri kanonok és helynök Jánosnak, a Szent Kelemen-egyház plébánosának és komáromi esperesnek. Mihály *frater* esztergomi ferences és Miklós *frater* Chatka-i pálos, másfelől Benedek, a tatai Ker. Szent János-egyház *rectora* megjelenvén, a szerzetesek előadták, hogy néhai János tatai *rector* egy atyai kúriáját Tatán nekik hagyományozta. Erre Benedek plébános azt felelte, hogy elődje csak a maga és anyja haláláig akarta birtokolni az udvarhelyet, utána a tatai egyházra kellett szállnia; ezt tanúkkal is bizonyítani kész. Ezért a bíró meghagyja, hogy a néhai plébános gyóntatóját, ill. több tatai polgárt (civis), illetve telepest (hospes) és másokat is, akiket Benedek plébános megnevez, a végrendelet tárgyában való vallo-mástételre idézze meg, majd tegyen jelentést.
DI 7334. = ZsO I.342.sz.

1508 **1388. jan. 1.**
 Ság-i Miklós fia: János győri pap, császári közjegyző oklevele. A pannonhalmi apát ügyvédje lefizetett 10 márkát *pro quarta fabrice* a veszprémi prépostnak, de ez vonakodik erről nyugtát adni; helyette a közjegyző tanúsítja.
Pannh. II.575.; ZsO I.375.sz.

1509 **1388. jan. 30.**
 Jakab tapolcafői és Miklós nyárági plébánosok az 1506. számot átírva jelentik, hogy Jako mindig Debrentéhez tartozott, népei onnan kapták *iura ecclesiastica ac parochialia*.
DI 42378, 102408.

1510 **1388. márc. 11.**
 András egri kanonok és helynök előtt bírói székén Kazai János mester feleségének, Kállói Demeter leányának, Erzsébetnek negyedét az asszony fia: László Demeter fiaival szemben megnyerte, de ezek a becslést nem engedték meg. Ezért a káptalani urakkal és nemesekkel úgy ítél, hogy a vesztesek 5 márka bírsággal, a

felperes pedig anélkül vigyék ki máj. 1-jén a bíró emberét a helyszínre, s a becslést néhai Demeter összes birtokán hajtsák végre.

Dl 89545. = ZsO I.463.sz.

1511 **1388. máj. 15.**

Imre erdélyi püspök Miklós fia: János mester feleségének: Annának Benedek-i Lászlóné Lucia elleni végrendeleti perét a felek kívánságára a tanács és az ország nagybírói elé teszi át.

Z.-W. II.623.

1512 **1388. jún. 26.**

Heynczimann fia: István rozsnói plébános, császári közjegyző tanúsítja Teodorik volt brassói *scolarium succentor* tisztázását Tylo berethalmi *conventor* vádaskodása alól.

Z.-W. II.626.

1513 **1388. aug. 31.**

Jakab szentgyörgymezei prépost, *baccalau-reus iuris utriusque*, esztergomi helynök tudatja, hogy Balázs szenttamási kanonok, helyettese megosztotta az aradi Kezephucha-t János aradi prépost és káptalana között.

Dl 29728. = ZsO I.728.sz.

1514 **1388. körül**

A nógrád-honti nádori közgyűlésen Zselizi Vesszős leánya: Margit leánynegyedét (de possessionibus dicti patris sui hereditariis ius quartale, et de possessione Mare vocata iuri femino attinenti, necnon Kyssarlo vocatis ac aliis possessionibus predicti patris sui empticii sibi portiones deberent provenire iure regni requirere) követeli.

Z.-W. IV.362.

1515 **1389. febr. 11.**

János esztergomi érsek a pataki plébánosnak: a leleszi prépost panaszkolta, hogy az egri püspök a szent olaj és krizma megtagadásával kényszeríti az esztergomi joghatósággal ellen-

kező magatartásra, holott *immediate* az alá tartozik. Meghagyja, hogy adja ki neki az olajat és a krizmát.

Df 233981.

1516 **1389. máj. 31.**

Ágoston pennai püspök, pápai kincstartó Roger de Cavazis pécsi kanonoknak, magyarországi pápai kamarai tartozások szedőjének. Korgk-i Fülöp fia: István *miles* és Vezén-i Bannisa tartozása fejében hitbér és *donatio propter nuptias* behajtását rendeli tőlük.

Koller III.197.; ZsO I.1039.sz.

1517 **1389. jún. 6.**

János zempléni főesperes, egri kanonok és helynök Bárca-i Mikó fia: Kelemen és társainak Felsőbárca-i Tamás fia: István elleni perét idézés után *de regio literatorio mandato* Szent Mihály nyolcadára halasztja.

Dl 60451.

1518 **1389. jún. 8.**

János egri helynök előtt Neusta-i István fia: Domonkos bőjtközép nyolcadán bemutatta a helynök ítéletét, valamint György forrói plébános és esperes jelentését Horváti Sandrinus fia: Dénes ellen. Ítéletlevele szerint Neusta-i vízkereszt nyolcadán dédanyja hitbérét-*paraphernum*át és nagyanyja negyedét követelte az alperestől, néhai Horváti Anglus javaiból. Alperes tagadta a rokonságot, felperes kész volt bizonyítani. Az ítélet az ülnökökkel (assessor): felperes a rokonságot, hitbér-, *paraphernum*-és negyedjogát György forrói főesperes előtt tanúival gyertyaszentelő nyolcadán bizonyítsa. György jelentése szerint a felperes tanút az evangéliumra megeskette egyenként kihallgatta. Ezek (név szerint) vallották, hogy a rokonság fennáll, két tanú pedig azt is vallotta, hogy az alperes Dénes atyjának néhai Márton forrói főesperes előtt ki akarta adni a részét, de ez azt mondta, *quod littera sua pro tali re ipsos non*

teneret, sed littera capituli, vicarii vel conventus de Jazou ipsos reservaret. Egyesek még Neusta-i apjának házára is emlékeztek. A helynök a bizonyítás alapján, ülnökeivel a rokonságot letagadó alperest vérdíjában (in emenda homagii eiusdem Dominici) marasztalja, a hitbért-*paraphernum*ot becsüben, a negyedet természetben megítéli. Utasítására a laki és felvadászi plébánosok Angelus birtokát 6 márkára becsülték, majd négy részre osztva az egyiket Neusta-inak iktatták; ebben a helynök megerősíti.

Dl 75846. = ZsO I.1052.sz.

1519 **1389. jún. 30.**

Mihály leszteméri oltárigazgató jelenti János egri helynöknek, hogy parancsára Lucska-i (Nagymihályi) Miklóst Nagymihályi Imre leánya: Petronella ellen Szent János nyolcadára megidézte.

Dl 99469. = Károlyi I.437.; ZsO I.1078.sz.

1520 **1389. júl. 27.**

János Selez-i *rector*, barsi esperes Kysthapolchyan-i Gergely fia: Péter mester nevében ügyvédje, Miklós fia: László Nagmalas-i nemes személyesen, vele "Miser" Miklós megjelentek, s az ügyvéd előadta, hogy a Nagmalas-i Szent Szűz-egyház plébánosának megbízója falujában, Kysmalas-on kell tartózkodnia, s erről oklevelet is felmutatott. Az alperes és "Miser" Miklós azt felelték, hogy Kistapolcsányi Péter mester szabadon választhat magának plébánost Kismalas-ra. A felperes kérésére az esperes ülnökökkel (una cum discretis viris nobiscum consedentibus circumspiciendo) oklevelet ad.

Dl 7515. = ZsO I.1104.sz.

1521 **1389. nov. 9.**

IX. Bonifác pápa az esztergomi érseknek meghagyja, hogy az eretnek, (Kis) Károly szicíliai királyhoz ragaszkodó "Tonch" András eszter-

gomi kanonokot mozdítsa el.
Mon. Vat. I/3.7.; ZsO I.1196.sz.

1522 **1389. nov. 14.**

IX. Bonifác pápa az esztergomi érsek területét leírja és joghatóságát megerősíti.

Z.-W. III.254.

1523 **1390. jan. 4.**

Leonardus de Pensauro *doctor decretorum*, zágrábi főesperes és kanonok, esztergomi helynök hozzájárul, hogy Kerepes Miklós esztergomi telepes (hospes) özvegye: Erzsébet néhai férje testvéreit *in pauperes Christi* választsza.

ZsO I.1313.sz.

1524 **1390. jan. 11.**

János zempléni főesperes, egri kanonok és helynök (Bárcai) Miklós fia: Kelemen és társai perét *ratione prioritatis termini* böjtközép nyolcadára halasztja.

Dl 60453.

1525 **1390. jan. 13.**

Péter erdélyi püspök a szentkirályi és nyáradtői plébánosnak, hogy Teremy Mihály fia: Lászlót Medgyesfalva-i Péter fia: László özvegye ellen idézzék meg. Keltezés a pecsét alatt (datum sub sigillo nostro pro audientia causarum deputato).¹

Dl 62745. = Barabás 37.; ZsO I.1321.sz.

1. Nincs meg.

1526 **1390. febr. 28.**

János zempléni főesperes, egri kanonok és helynök plébános útján az 1524.sz. feleit böjtközép nyolcadára idézteti.

Dl 60454.

1527 **1390. márc. 12.**

Leonardus de Pensauro *doctor decretorum* esztergomi helynök három szepesi kanonoknak

a káptalan nevében Miklós prépost elleni perében egyezséget tanúsít: a prépost a távollévőök jövedelmeit is átengedi, amellelt végrendekezési jogot ad. Büntetés: 40 ezüst budai márka. Írta: Martinus de Turnowya prágai pápai és császári közjegyző.

Df 272450.

1528 **1390. márc. 19.**

János zempléni főesperes, egri kanonok és helynök az 1526. számot *sub forma fiende pacis* hűsvét nyolcadára halasztja.

Dl 60455, 83425.

1529 **1390. ápr. 13.**

János zempléni főesperes, egri kanonok és helynök az előző számmal egyezően pünkösdi nyolcadára halaszt.

Dl 60456.

1530 **1390. ápr. 22.**

Rogierius de Vanazys *doctor iuris utriusque*, pozsegai prépost, pápai adószedő tanúsítja, hogy Domonkos leleszi prépost határidőre hitelt ígérte a Pármai Antal római kúriai ügyvédnek járó összeg megfizetését.

Fejérpataky 1390.

1531 **1390. máj. 12.**

Sevenus váradi *cantor*, mint Pármai Antal ügyvédje Domonkos préposttól 100 tiszta arany forintot vett át és nyugtáz.

Df 233993.

1532 **1390. máj. 13.**

Leonardus de Pensauo *doctor decretorum*, zágrábi főesperes, zágrábi és esztergomi kanonok, esztergomi helynök előtt Márton esztergomi örkanonok (*custos*) és a pozsonyi prépost a pozsonyi plébánosok kenet- és krizma-szükségleteinek esztergomi beszerzése tárgyában egyezsége lépnek.

Fejér X/8.313.; ZsO I.1498.sz.

1533

1390. máj. 14.

Leonardus de Pensauo *doctor decretorum* esztergomi helynök eltiltja a pozsonyi prépostot a pozsonyi javadalmasok zaklatásától.

Df 278935.

1534

1390. máj. 18.

János zempléni főesperes, kanonok és István egri püspök helynöke István nádornak az előző helynök: Pemenusy-i András parancsának nem engedelmeskedő Kállói Demeter-fiakat Vasvári Tamás fia: János ellen negyedperben kiközösítetteti.

Dl 52684. = ZsO I.1503.sz.

1535

1390. máj. 29.

László ózdi főesperes, erdélyi helynök ítélete szerint Tholmach-i Mátyás tanúkkal bizonyította, hogy felesége: Margit végrendeletében a Nagy Jakab után járó hitbért-*paraphernumot* és negyedet, valamint saját női jogait reá hagyta; majd Beszterce város területén ingatlanok átengedésében egyeznek meg.

Dl 62748. = Z.-W. II.648.; ZsO I.1527.sz.

1536

1390. aug. 2.

László erdélyi helynök Gergei Zopys Miklós mester feleségének: Erzsébetnek Frátai Gál fiai birtokából a negyedet természetben hasíttatja ki; ezek 25 forintot letétbe helyeznek, mivel a felperes nevében senki sem jelent meg.

ZsO I.1619.sz.

1537

1390. szept. 1.

Leonardus de Pensauo *doctor decretorum* esztergomi helynök Keykw-i Miklós mester özvegye: Katalin asszony Thereue-i Miklós özvegye: Anich asszony elleni perét az ülnökök kis számára tekintettel és az ügyvédek kérésére (*propter paucitatem nostrorum assessorum et de voluntate procuratorum partium*) Szent Mihály nyolcadára halasztja.

Dl 7644.

1538

1390. szept. 2.

Wpur Imre fia: István váradi *cantor* és István karasznai főesperes között egy váradi kanonokság tárgyában per folyt Bilvelt-i Hermann pápai ügyhallgató (auditor) előtt. István a pápai parancs végrehajtását kérte Szilveszter váradhegyfoki préposttól, aki a pápai parancsot aug. 22-én kapta kézhez. A prépost megbecsültetvén a kanonokság jövedelmét, ezt évi 100 aranytakarék találta, s ebbe István *cantort* bevezettette. Ezután az alperest megidézttette a *taxatio* meghallgatására, és 36 aranyforintot az *auditor* előtti költségekre, 150 aranyforintot a kanonokság tizenhét hónapon át élvezett jövedelme fejében kirótt rá. Minthogy azonban az idézést és a büntetést (kirovást) az alperes semmibe vette, mint makacssot kiközösített. *Fejér XI. 636.; ZsO I. 1667.sz.*

1539

1390. szept. 25.

Péter erdélyi püspök felhívja Kolozs vármegye hatóságát, hogy Andrásné Mihály nemesnek egy *missale* és egyházi ruhák tárgyában folyó perébe ne avatkozzanak, különben kiközösítést fog alkalmazni.

DI 73790. = Teleki I. 227.; ZsO I. 1670.sz.

1540

1390. okt. 9.

János zempléni főesperes, egri helynök előtt Kelemen fia: János előadta keresetét (*actionem suam declarabat*); az alperes azonban nem tudott nyomban válaszolni, ezért az ügyet elhalasztják.

DI 83428.

1541

1390. okt. 19.

Zsigmond király megtiltja Péter váci püspöknek, hogy az Uzsaiek elleni negyedperben ítéljen; terjesszék fel a pert a nádorhoz.

Kubinyi, Hont II. 326.; ZsO I. 1700.sz.

1542

1390. nov. 3.

IX. Bonifác pápa István fia: Pétert, a jeruzsá-

mi szentsírlovagok (= johanniták) budafelhévi és esztergomi házának mesterét, mivel Szentkirályi Damján megölte, vizsgálat után mint méltatlant megfosztani rendelte; most megtagadja, hogy javadalmát ítélet után László fia: Tamás székesfehérvári kanonoknak adományozza, miután őt a rendbe felvette.

Mon. Vat. I/3.80.; ZsO I. 1726.sz.

1543

1390. nov. 4.

IX. Bonifác pápa a zágrábi püspöknek a Lypolczvár uradalmából való de Surdis Rafael fia: Miklós nemes, valamint anyja és nővére: Margit előadták, hogy István fia: Ákos nemes, "Comes Albini" a maga és fia: Mykch nevében megígérte Ilona asszonynak, hogy fia *sponsalia cum dicta Margareta contraheret*, és Margit hitbére (dos) fejében 7000 márká-forintot vett át Ilona asszonytól, a házasság meghiúsulása esetére visszaadását ígérve. Azóta Mykch a házasságkötést kifejezetten megtagadta, de atyja sem a hitbér összegét, sem a büntetést nem fizeti meg. A pápa sommás eljárást rendel.

Mon. Vat. I/3.83.; ZsO I. 1734.sz.

1544

1390. nov. 10.

IX. Bonifác pápa a székesfehérvári prépostnak: Mózes fia: János veszprémi kanonok János győri püspök elleni *spolium*-perében bírónak rendeli.

Mon. Vat. I/3.90.; ZsO I. 1744.sz.

1545

1390. nov. 11.

Hinco nyitrai püspök János esztergomi érsekhez: bár megtartotta iránta a köteles engedelmességet, bizonyos plébánosokkal kiközösítette, mert zsinatán nem jelent meg; mivel azonban állítása szerint a zabori monostor perjelével képviseltette magát, méltányos elbánást kér.

Df 278934.

1546 **1390. nov. 27.**

IX. Bonifác pápa Petro Gasconis pápai ügyhallgatónak (auditor): a Pál fia: György egri *diaconus* pap és György fia: István pap közötti ügyben döntse el az István elleni vád valóságát; ha ez így van, a felperest helyezze be a 60 forint értékű *canonia* birtokába.

Mon. Vat. I/3. 94.; ZsO I. 1768.sz.

1547 **1390. dec. 5.**

IX. Bonifác pápa Albavilla-i Máté fia: Miklós erdélyi *diaconus* tanulónak, aki tizedik évében egy tolvaj (fur) halálos ítéletében részt vett, megengedi, hogy egyházi javadalmat töltheszen be.

Mon. Vat. I/3. 100.; = ZsO I. 1782.sz.

1548 **1390. dec. 16.**

IX. Bonifác pápa Garázda András hantai prépost megfosztása esetére Flórián fia: Jakab pápai ügyhallgatónak (auditor) meghagyja, hogy javadalmát Mózes fia: János veszprémi kanonoknak adományozza.

Mon. Vat. I/3. 106.; ZsO I. 1792.sz.

1549 **1390. dec. 28.**

IX. Bonifác pápa Antonius de Ponte pápai ügyhallgatónak (auditor): Bálint fia: Arnold egri egyházmegyes papot, ki egy váradi kanonokságért perelt, bocsássa ennek birtokába.

Mon. Vat. I/3. 120.; ZsO I. 1818.sz.

1550 **1391. jan. 9.**

IX. Bonifác pápa (Alsáni) Bálint bíborosnak: a Zudar János székesfehérvári prépostot kirabló és elfogó felsorolt bűntársakat közösítse ki.

Mon. Vat. I/3. 127.; ZsO I. 1850.sz.

1551 **1391. jan. 9.**

IX. Bonifác pápa a győri püspököt bírónak teszi Miklós szekszárdi apát ellen, aki Pisa-i Péter *doctor legum*, római kúriai ügyvéd (advocatus)

költségeit nem fizette ki.

Mon. Vat. I/3. 128.; ZsO I. 1851.sz.

1552 **1391. jan. 19.**

János zempléni főesperes, egri helynök Pál nagymihályi plébános és esperes útján Nagymihályi Lászlóné, Ágnes asszony ellen megidézteti Nagymihályi Miklós nemest (in nos-tram presentiam ad convocationem generalem).

Sztáray I. 499.; ZsO I. 1856.sz.

1553 **1391. febr. 3.**

IX. Bonifác pápa az esztergomi érseknek meghagyja, hogy a kiközösítés alá esett Kis Károly király testét, ha a bűnbánat jeleit mutatta, egyházilag temettesse el.

Mon. Vat. I/3. 136.; ZsO I. 1876.sz.

1554 **1391. febr. 17.**

IX. Bonifác pápa a Miklós fia: János sepsi plébános javára hozott jogerős végítélet végrehajtását elrendeli.

Mon. Vat. I/3. 139.; ZsO I. 1898.sz.

1555 **1391. febr. 21.**

János zempléni főesperes, egri kanonok és helynök Alsóbárczai Kelemen fia: János atyja nevében is Pethew fia: András, özv. Gug fia: Andrásné és Felsőbárczai Tamás fia: István ellen előadta, hogy néhai Alsóbárczai Mikó fia: István, Kelemen fivére végrendeletében ingóinak felét leányára: Klárára hagyta, másik felét pedig feleségére: Katalinra úgy, hogy ennek halála után ezek is Klárára szálljanak, őt pedig a felperes János és atyja: Kelemen tart-sák és táplálják javaival együtt. Most Katalin meghalt, a felperesek Klárát minden javaival együtt a végrendelet értelmében magukhoz akarják venni. Az alperesek válasza: a végren-deletről mit se tudnak, a leányt: nagyanja: özv. Gug fia: Andrásné gondozza, az ingók — ha nem is a felperes felsorolta terjedelműek —

a nagyanya megbízásából nála (Pető fia: Andrásnál) vannak. A felperes mind a végrendelet, mind az ingóságokra nézve bizonyítani kész. A helynök ülnökeivel úgy ítél, hogy a felperesek hamvazószerdá nyolcadán bizonyítsák állításukat. Ekkor a felek megjelentek, s a felperes azt vallotta, hogy tanúi elhaltak, s ezért ma nem bizonyíthat. A bíró ülnökeivel úgy ítél, hogy a leány minden jószágával nagyanyjánál maradjon, az alpereseket a keresetben foglalt követelésektől felmenti és a felperesnek örök hallgatást parancsol.

DI 60461. = ZsO I.1901.sz.

1556 **1391. febr. 25.**

Pál nagymihályi plébános írásban jelenti, hogy az 1552.sz. ügyben Nagymihályi Ödönnét megidézte.

Sztáray I.502.; ZsO I.1909.sz.

1557 **1391. márc. 2.**

Donatus, a bécsi skótok bencés apátja, pápai küldött bíró IX. Bonifác pápa¹ oklevelét átírva a feleket monostorába idézi.

Fejér X/I.712.; ZsO I.1915.sz.

1. Lásd: *ZsO I.1878.sz.*

1558 **1391. márc. 10.**

IX. Bonifác pápa a zágrábi *cantornak* meghagyja, hogy a zágrábi egyházmegye Dumbro istentagadó plébánosa ellen folytasson le vizsgálatot, és ha bűnösnek találja, fossa meg őt egyházától.

Mon. Vat. I/3.141.; ZsO I.1925.sz.

1559 **1391. márc. 10.**

Kakas Miklós pataki plébános tanúsítja, hogy az újhelyi bíró, esküdt és egy telepes (*hospes*) eskü alatt vallották, hogy néhai Ágoston telkét és szőlejét végrendeletében feleségének és kisfiának, haláluk után az újhelyi pálosoknak hagyta.

DI 7676. = ZsO I.1924.sz.

1560 **1391. márc. 16.**

IX. Bonifác pápa a karthauziakat minden rendes bíró joghatósága alól kiveszi és csak a Szentszék joghatóságának rendeli alá.

Mon. Vat. I/3.143.

1561 **1391. ápr. 2.**

Jakab prépost, csanádi helynök előtt Pobd-i János perbefogta Oslar-i Jánost. Halasztással az ügy hűsvét nyolcadára került, akkor Pobd-i Imre, mint fivére ügyvédje előadta, hogy amikor János nővérét, Dorottyát Oslar-i Jánoshoz férjhez adta (matrimoniali federe tradidisset), nővérének huszonöt méneslova ajándékozott, melyek az asszony halála után férjénél maradtak; ezeket visszaköveteli. Az alperes azt felelte, hogy felesége nem kapott egy lova sem, nála sem maradt ilyen. Mivel a felperes nem vállalta a bizonyítást (sed iuramento ipsius Johannis sola sua in persona admittente), a bíró az alperesnek állítására esküt ítél meg, s ezt előtte le is tette.

DI 42478. = ZsO I.1960.sz.

1562 **1391. ápr. 14.**

János esztergomi érsek, királyi és királynéi kancellár a szebeni papok panaszára a többek között az egyházi bíróság munkájába avatkozó laikusok ellen intézkedik.

Z.-W. III.19.

1563 **1391. máj. 12.**

IX. Bonifác pápa a toplicai apátnak: Rakoniki Péter császári kanonok javára intézkedik a javadalmába betolakodók ellen; amennyiben a hagyományos egyházi szankciók nem érnek célt, vegyék igénybe a világi kart (*brachium seculare*) is.

Mon. Vat. I/3.152.; ZsO I.2033.sz.

1564 **1391. máj. 12.**

IX. Bonifác pápa a zágrábi egyházmegye csi-cseri plébánia adományosa, Morawicha-i Imre

javára a bitorlók ellen bírakat rendel.

Mon. Vat. I/3.153.; ZsO I.2034.sz.

1565 **1391. máj. 12.**

IX. Bonifác pápa István fia: Pál, pernyertes javára egy boszniai kanonokságért folytatott perében a bitorló ellen végrehajtókat rendel.

Mon. Vat. I/3.154.; ZsO I.2035.sz.

1566 **1391. jún. 10.**

IX. Bonifác pápa az emberölő Crispus János zágrábi kanonok és Kemluk-i főesperes ellen Dulmen-i János pápai ügyhallgatót (auditor) megfosztása végrehajtására bírónak rendeli, és eladományozását meghagyja.

Mon. Vat. I/3.156.; ZsO I.1085.sz.

1567 **1391. jún. 20.**

IX. Bonifác pápa a pécsi kanonokságért pernyertes Lőrinc fia: Miklós javára a bitorló ellen bírakat rendel.

Mon. Vat. I/3.161.; ZsO I.2133.sz.

1568 **1391. júl. 17.**

IX. Bonifác pápa az emberölő Mihály temesi főesperes megfosztását a csanádi püspöknek elrendeli.

Mon. Vat. I/3.163.; ZsO I.2151.sz.

1569 **1391. aug. 13.**

Antonius konstantinápolyi pátriárka a máramarosi Szent Mihály-monostor perjelének, Pachomius *egumer*nek az erdélyi egyházak fölött joghatóságot biztosít.

Mihályi 109.; ZsO I.2180.sz.

1570 **1391. aug. 26.**

János zempléni főesperes, egri kanonok és helynök kéri István nádort, hogy Banoch-i Jakab örökseivel szemben, akik Banoch-i Margit hitbér-hozományára vonatkozó nyugtaleveleik ennek ügyvédjével és férjével (Panola-i Péter fia: Lökössel) szemben felmutatni még

Periemessy András mester, helynök 1385-i oklevele alapján többször elmulasztották, s ezért kétszer 9 márka, majd újabb 8 márka és az előző összeg kétszeresét kitevő bírságba estek, majd a kiközösítést is makacsul elviselték, alkalmazzon világi kart (brachium seculare).

DI 52796.

1571 **1391. okt. 2.**

IX. Bonifác pápa Péter fia: Tamás, a székesfehérvári *scolasticus* és *lector* javára bírakat rendel, hogy az egyház egy palotája és szőlője megfosztása miatt ellenfelei ellen az ítéletet súlyosítsák.

Mon. Vat. I/3.166.; ZsO I.2229.sz.

1572 **1391. okt. 13.**

Kazai Kakas fia: János fia: László ügyvédje Bebek Imre *comes* országbíró előtt megjelent és Kállói Demeter fia: Szaniszló ellen bemutatta János zempléni főesperes, egri helynök átküldőlevelét (transmissionalis). Eszerint Kazai László előadta a királynak, hogy Kállói Demeter fiaival: Jánossal és Szaniszlóval folyó perében a helynök saját bíróságát gyanúsnak látja (ipsum vicarium haberet iudice pro suspecto), mire a király meghagyta, hogy a helynök igazságosan döntsön, és ha ezzel Kazai László nem elégednék meg, az ítéletet terjeszse fel a kúriába és tüzzön ki hatánapot. A helynök azt felelte, hogy mikor a felek halasztólevele alapján megjelentek előtte, "Peryemes" András mester, előző helynök ítéletleveléből megállapította, hogy a feleknek Szent György nyolcadán a negyedbirtokok becslését két kiküldött pappal meg kellett ejteniük, de ezt Kállayék megakadályozták, bár előbb 6 márka bírság terhével vállalták. Ezért a helynök plébánosok útján megintette őket, hogy az ellenfélnek huszonöt napon belül tegyenek eleget a negyedről, a bírságról pedig neki és az ellenfélnek (2:1 arányban), s ha ezt nem tenék, hozzátartozóikkal együtt tilalom alá vetet-

te, majd újabb huszonöt nap után kiközösítésüket rendelte el. Ezután Péter-Pál táján János megjelent, elégtételt ígért (fivére nevében is) és feloldozást kapott, a helynök pedig Lászlót elégtételre idéztette. Ekkor azonban az alperesek ügyvédje kijelentette, hogy csak birtokban tudnak fizetni, a bírságot pedig most nem. Mivel már kétszer megakasztották a becslést, a helynök ülnökeivel elrendelte, hogy a régi helynök, András 1387. dec. 11-i parancsa alapján hajtsák végre a becslést, 12 márka bírságukat és a 6 márka dupláját aug. 15-én fizessék meg. Közben a helynök megállapította, hogy az egyik birtokbecslést a felperes ügyvédei akadályozták meg, ezért és mert kevés ülnök volt jelen (propter paucitatem suorum assessorum) a pert szept. 15-re halasztotta. Ekkor az alperesek késznek nyilatkoztak az elégtételre, de csak atyjuk javaiból, nem az osztályosoktól rájuk szállottakból, mert belőlük ezek leszármazóinak még negyedkövetelései lehetnek. Ezek megbecsülését a helynök elrendelte, úgy ítélvén, hogy az alperesek rokonai tárták fel a János és Szaniszló birtokaiban őket megillető jogokat. Ezzel a felperes nem elégedett meg, mire a helynök a király parancsára Szent Mihály nyolcadára a kúriába tette át a pert.¹

DI 53400.

1. Az oklevél átírva Szécsi Frank országbíró 1407. dec. 16-iki parancsában.

1573 **1391. nov. 17.**
IX. Bonifác pápa a csanádi püspöknek: "Solanna" Balázs fia: György pozsegaszentpéteri kanonok előadta, hogy Jakab fia: Jakab csanádi prépost-kanonok János perjámosi plébánost börtönben tartotta és megkínóztatta, úgy, hogy végül is meghalt, amellet ágyast tartott, és hat évnél tovább isteni szolgálatot végzett kiközösítés hatálya alatt. Meghagyja a püspöknek, hogy ha György Jakabot *super premissis accusare ac se iuxta formam iuris inscribere velit*,

postquam accusare ceperit et se inscripserit in forma predicta, tartson vizsgálatot és a vád bebizonyosodása esetén Jakabot fossza meg javadalmától, és azt adományozza Györgynek.
Mon. Vat. I/3. 173.; ZsO I.2277.sz.

1574 **1391. dec. 1.**
IX. Bonifác pápa az erdélyi püspöknek: a házasságtörő és emberölésben részes Miklós fia: János erdélyi kanonokot a vizsgálat eredményessége esetén javadalmától fossza meg.
Mon. Vat. I/3. 175.; ZsO I.2287.sz.

1575 **1391. dec. 1.**
IX. Bonifác pápa az esztergomi érseknek: Sárói Péter fia: László és felesége, Anna előadták, hogy nem tudva a férfi első feleségének a másodikkal fennálló negyedfokú rokonságáról, házasságot kötöttek (matrimonium inter se per verba legitima de presenti in facie ecclesie, bannis non editis, cum in partibus illis banna edi non consueverint, intervenientibus tamen aliis solemnitatibus consuetis, publice contraxerunt), ezt elhálták és gyermeket is hoztak létre, oldja fel elégtétel (penitentia) mellett, és ha méltóknak találja őket, mentse fel az akadály alól.

Mon. Vat. I/3. 176.; ZsO I.2288.sz.

1576 **1391. dec. 4.**
Zsigmond király István egri püspöknek meghagyja, hogy Eperjes polgáraitól a komló után tizedet ne szedjen, az *interdictum*ot oldja fel.
Iványi, Eperjes I.43.; ZsO I.2291.sz.

1577 **1391. dec. 18.**
IX. Bonifác pápa bünbocsánatot ad a királynak és katonáinak, akik a törökök és a boszniai szakadárok elleni harcra készülnek.
Mon. Vat. I/3. 178.; ZsO I.2305.sz.

1578 **1391. dec. 18.**
IX. Bonifác pápa Zsigmond királynak megen-

gedi, hogy tetszése idejéig senkit se idézhessenek határain kívül.

Mon. Vat. I/3.180.; ZsO I.2306.sz.

1579 **1391. dec. 29.**

IX. Bonifác pápa Sári László és felesége házassági akadály alóli 1575.sz. felmentését megismétli, mert az új házasságot jóhiszeműen (*tamquam simplices et ignari*) kötötték.

Mon. Vat. I/3.181.; ZsO I.2317.sz.

1580 **1391. (a zsinat 5. napján)**

János zempléni főesperes, egri kanonok és helynök tudatja, hogy Kazai Kakas unokájának: János mesternek ügyvédje István egri püspök egyházmegyei zsinatán előtte és több kanonok (a püspök-kijelölte zsinati bírák) előtt "Csirke" Mihály egri kanonok, borsodi főesperes ellen bemutatta az egri káptalan 1379. okt. 18-i pátens oklevelét; eszerint János mester tiltakozott az ellen, hogy "Csirke" Mihály nem adja vissza az ő 20 forint 36 garasért elzálogosított övét; 5 forintot elengedett, 4-et elfogadott, többet nem akar. A főesperes személyesen tagadta, hogy az őv nála volna; a felperes tanúkat tud hozni. Ítélet a zsinati bírákkal: a felperes a kitűzött napon, dec. 7-én bizonyítson.

Dl 89570. = ZsO I.2330.sz.

1581 **1392. jan. 12.**

IX. Bonifác pápa az esztergomi érseknek: a súlyosított kiközösítést elviselő Balázs fia: Miklós pécsi kanonokot, ha Orbán pécsi egyházmegyes klerikus írásban vádat emel, vizsgálat után fossza meg és a javadalmat adományozza Orbánnak.

Mon. Vat. I/3.182.; ZsO I.2355.sz.

1582 **1392. febr. 10.**

András bácsi prépost, a kalocsa-bácsi egyház *gubernatora* (*pro tempore constitutus*) előtt Kemend-i János özvegye: Ilona Bancha-i Ja-

kab özvegyétől: Annától az utóbbiak sógorától: Bancha-i Jakab fia: Antaltól a felperes nővérenek: Ilonának végrendeletében hagyott állatokat követelte; az alperesi ügyvéd tagadott. Mivel a felperesi ügyvéd nem tudott bizonyítani, az alperes esküdjék meg egymaga böjtközép nyolcadán a helynök előtt arra, hogy nincs nála ilyen.

DI 91986.

1583 **1392. febr. 23.**

IX. Bonifác pápa előtt Tamás fia: Bálint császári kanonok előadta, hogy a neki pápai adományból jutott csanádi *lectorságért* a bitorló János fia: Balázs csanádi egyházmegyes pap-pal pert folytatott, amely a lezárásig nem jutott el. Minthogy Balázs időközben megszerezte a zágrábi egyházmegyes szentgyörgyi plébániát is, a pápa ügyhallgatóját (*auditor*), Péter püspököt bízta meg, hogy ha a kettőt felmentés nélkül együtt bírta, a *lectoratusra* nézve neki hallgatást parancsoljon, s azt adományozza Bálintnak.

Mon. Vat. I/3.186.; ZsO I.2405.sz.

1584 **1392. márc. 1.**

IX. Bonifác pápa a pernyertes András fia: Péter székesfehérvári kanonok javadalmának bitorló ellen bírákat rendel.

Mon. Vespr. III.284.; ZsO I.2411.sz.

1585 **1392. márc. 29.**

András bácsi prépost az 1582.sz. perben tanúsítja, hogy Anna három nemes magával az esküt letette.

DI 91988.

1586 **1392. ápr. 10.**

Zsigmond király István egri püspöknek meghagyja, hogy az eperjesieket csak súlyos okból vesse egyházi fenyíték alá.

Fejér X/1.684.; ZsO I.2471.sz.

1587

1392. máj. 2.

Stenchin János pápai-császári közjegyző előtt egyezség jön létre János aradi prépost és a káptalan közötti joghatósági, kiváltsági és jövedelem perében; a prépost csak a káptalan többsége egyetértésével dönthet meg egy kanonokot.

Ortvay IV.220.; ZsO I.2498.sz.

1588

1392. máj. 8.

IX. Bonifác pápa a holtak hitt János fia: Miklós semptei plébános javadalmának eladományozására bírakat rendel.

Mon. Vat. I/3.193.; ZsO I.2508.sz.

1589

1392. júl. 14.

IX. Bonifác pápa az esztergomi érseknek: Márton fia: Miklós nyitrai egyházmegyes papnak, akit ok nélkül bebörtönöztek és megsértettek, adjon elégtételt.

Mon. Vat. I/3.200.; ZsO I.2567.sz.

1590

1393. febr. 19.

Zsigmond a jelen hadjárat miatt a Csicseriek egyházi pereit is elhalasztja.

ZsO I.2837.sz.

1591

1393. márc. 2. körül

Pál szepesi *cantor* György prépost helynöke előtt Tamás fia: Jakab lánya nevében, és Fylefalva-i Helpus fia: János fia: Mihály rokonaik és barátaik közbenjárására megegyeztek abban, s ezt György szentandrászi plébános (vices nostras gerentis) levelében mutatják be, hogy a fennálló vitás perköltség fejében Mihály 5 szepesi márkát fizet két részletben, *duplum* terhével.

DI 70488.

1592

1393. márc. 19.

IX. Bonifác pápa végrehajtókat rendel, hogy VIII. Bonifác pápa rendelkezését (constitutio) a csekély összegű tartozásért való tilalom mel-

lőzéséről Kolozsvár javára hirdessék ki.

Mon. Vat. I/3.214.; ZsO I.2873.sz.

1593

1393. ápr. 29.

Pál szepesi *cantor* és László fia: György szepesi prépostnak helynöke előtt az esztergomi egyházmegyes Sztojánfalvi Mihály felperes és Hekmann fia: Miklós szentgyörgyhegyi plébános a Sztojánfalvi Szent Antal-kőkápolna hovátartozása, Márton esztergomi érseki helynök általi felszentelése stb. miatti perüket János *doctor decretorum* kápolnaispán és más fogott bírák közbejöttével egyezséggel megszüntetik.

DI 60933. = ZsO I.2913.sz.

1594

1393. máj. 12.

IX. Bonifác pápa a Jakab fia: Miklós dubretniki (boszniai egyházmegye) plébános számára János boszniai püspök által adományozott kanonokság tárgyában bírakat rendel.

Mon. Vat. I/3.216.; ZsO I.2936.sz.

1595

1393. máj. 17.

IX. Bonifác pápa az emberölő Miklós fia: György pozsegaszentpéteri kanonok megfosztását a vád valósága esetén elrendeli.

Mon. Vat. I/3.215.; ZsO I.2941.sz.

1596

1393. okt. 7.

Ilsvai Leusták nádor, kinek Panila-i Lőkös az 1570.sz. iratot Zemplén-Ung vármegyei közgyűlésén mutatta be, felhívja a leleszi konventet, hogy az asszonynak Banoch-i Jakab makacs örökseivel szemben — annak birtokait megbecsülven — adjon elégtételt, azaz hitbérhozmány fejében elégtételig iktasson 50 márkányit, az örökösök ingóiból pedig a 39 márkányi bírság értékűt foglaljon le, s ezt kétharmad részben neki, egyharmad részben az asszonynak adja át. A megváltásra és az elrejtett ingók felfedezésére Szent Márton nyolcadát jelöljék meg.

DI 52796.

1597 **1393. okt. 17.**
IX. Bonifác pápa Miklós választott püspök, pápai ügyhallgatónak (auditor), hogy több bíróküldés után járjon el Brumeni Tamás császári kanonok elvett javadalma ügyében.
Mon. Vat. I/3.228.; ZsO I.3151.sz.

1598 **1393. nov. 7.**
IX. Bonifác pápa a veszprémi püspöknek meghagyja, hogy Kanizsai Miklós fia: János házasság-elleni fogadalmát más jócselekedetekre változtassa.
Mon. Vat. I/3.233.; ZsO I.3198.sz.

1599 **1394. márc. 5.**
Ilsvai Leusták nádor előtt Kezy-i Márton fia: György fia: István, tizenkét éves György nevű fivére nevében is, ügyvédvallás hiányában ugyan (propter imperfectam eius etatem sine litteris procuratoriis), de a képviselőt terhet vállalva, másfelől a veszprémi egyházmegye Simeghfalusi János fia: Bálint bevallják, hogy Bálint anyja: Erzsébet (Keszi Moor leánya) birtokban járó negyedéért és nagyanyja hitbéreért a veszprémi püspök és helynöke előtt a Kesziek ellen pert folytatott, s az utóbbiak több bírságba is estek, de most derék nemesek közbejöttével a nádor előtt kiegyeznek: Bálint elengedi a bírságot, lemond követeléséről, azok meg kisebb birtokrészeket adnak át neki Kesziben.
DI 42564. = ZsO I.3326.sz.

1600 **1394. ápr. 24.**
IX. Bonifác pápa Kanizsai Jánost primássá és szentszéki oldalkövetté nevezi ki.
Mon. Vat. I/3.249.; ZsO I.3382.sz.

1601 **1394. ápr. 25.**
IX. Bonifác pápa János fia: Amadé Moravch-i plébános javára egy zágrábi kanonokság ügyében pápai ítéletek után intézkedik.
Mon. Vat. I/3.251.; ZsO I.3388.sz.

1602 **1394. máj. 26. — 1409. szept. 10.**
A Mihály szelindeki plébános és Keresztély pap közti javadalomper tanúvallomásai.
Z.-W. III.85.

1603 **1394. jún. 14.**
Balázs esztergomi és veszprémi kanonok, esztergomi helynök István brassói dékánnak egy évre megerősíti a brassói dékán bírósági kiváltságait.
Z.-W. III.96.

1604 **1394. jún. 30.**
IX. Bonifác pápa meghagyja István pannonthalmi apátnak, hogy Miklós fia: Illés veszprémi klerikusnak egy győri pap általi megverése és fogságban tartása miatt tartson vizsgálatot és hozzon ítéletet.
Pannh. II.67.; ZsO I.3542.sz.

1605 **1394. aug. 14.**
IX. Bonifác pápa az erdélyi prépostnak: Pál fia: Mihály erdélyi kanonok, császári közjegyzőt az oklevélhamisítás bebizonyosodása esetén fossa meg javadalmától.
Mon. Vat. I/3.265.; ZsO I.3594.sz.

1606 **1394. szept. 24.**
Balázs esztergomi és veszprémi kanonok, esztergomi helynök tudatja, hogy idézőlevele alapján Fedemes-i László fia: Miklós mester, mint néhai "Ravasz" János kis gyermekének, Miklósnak gyámja panaszt tesz Ravasz János özvegye: Klára ellen, hogy nem akarja felvenni a hitbére-hozománya fejében járó összeget, melyet ő gyámoltja nevében a nyitrai káptalannál már letétbe is helyezett, hanem ura birtokait jogtalanul elfoglalva tartja. Az alperesi ügyvéd ezt tagadta: az asszony egyrészt a király felhatalmazásából, másrészt urának végrendelete alapján, mint gyám bírja a jószágokat, ura ugyanis *filiam suam eidem domine et nulli alteri ad conservandum et enutriendum in dic-*

tis possessionibus commississet. E leveleket felmutatni kész. A bíró ülnökökkel (unacum dominis de capitulo nobiscum in iudicio consedentibus) úgy határoz, hogy az asszony Szent Jakab nyolcadán mutassa fel leveleit. A határnapon az asszony ügyvédje, Újfalusi András fia: János bemutatta Zsigmond király oklevelét, mely az asszony panaszára meghagyja a királyi embereknek és a nyitrai káptalannak, hogy Miklóst királyi szóval hívják fel Szerdahelynek és az asszonyt illető többi birtoknak visszaszállására. Majd, mivel a végrendeletet felmutatni nem tudta, az asszonyt 3 márka bírság terhével Kisasszony nyolcadán kötelezték erre. E napon személyesen megjelenvén bemutatta a nyitrai káptalan 1392. ápr. 24-én kelt *privilegiumát*, egy végrendeleti *registrummal*, mely (1394?) febr. 7-én kelt, és György tapolcsányi perjel pecsételte meg. A végrendelet szerint Zeredahel-i Ravasz János személyesen úgy rendelkezett, hogy első házasságából való fiát a nagykorúság (matura etas) eléréséig második felesége, Klára gondozza, és mint özvegy élve birtokait kezelje. Ha a fiú érett korában osztozni akar, mostohájának életfogytig adja át Kezeu felét, Chalad felét és még több állatot stb. A felperes úgy érvelt, hogy a király levele nem használ Klárának, mert a király az általa felmutatott levélben tanácsával együtt a kis Miklóst és összes birtokait, *donec legitimam et adultam pervenerit in etatem, conservandum et protegendum commississet*, tehát őt nevezte gyámul. Az atya pedig, János fia kárára nem végrendelkezhetett, mert a birtokok a gyermek nagyatyjától szálltak rá; ezért ő, mint gyám, szokásjog szerint csak a hitbér-hozomány tekintetében kész az asszonyt kielégíteni. A bíróság az utóbbi érvelést elfogadva úgy dönt, hogy Miklós gyám hitbér-hozomány tekintetében és a végrendeletben jogosan neki hagyott ingóságok és fél szőlő tárgyában elégitse ki az asszonyt, adja át neki a szedett gyümölcsök felét is, az pedig adja át neki férje bir-

tokait. A gyám hitbér-hozomány fejében 25 dénár-márkát = 100 aranyforintot fizetett, erről az asszony nyugtatta.

DI 50153.

1607 **1394.**

IX. Bonifác pápa Pozsegai Benedek fia: Lőrinc váradi oltárigazgató számára — egy váradi kanonokság tárgyában folyó perben — bírót rendel.

Mon. Vat. I/3.281.; ZsO I.3738.sz.

1608 **1394.**

Balázs esztergomi és veszprémi kanonok, esztergomi helynök előtt Domonkos garamszentbenedeki *rector* perben állott János, a Kovachy-i Szent Kozma- és Demjén-kápolna helynökével, és felmutatta az 1393. jan. 13-án kelt egyezséget, amely¹ a Kovachy-n létesített kápolna híveinek kötelességeit és szolgáltatásait szabályozta az anyaegyházzal szemben. Az alperes azt felelte, hogy megadják az engedelmességet és a szolgáltatásokat mindaddig, míg a plébános is megtartja őket jogaikban. A bíró ülnökökkel (unacum dominis de capitulo nobiscum in iudicio consedentibus) úgy dönt, hogy a felek szorosan tartsák meg az egyezséget, János káplán kiközösítés terhével teljesítse kötelességét, különben *ipsis prius legitime probatis* elmozdíthatja, a káplán viszont jogsérelem esetén az érsek vagy *officialisa* előtt indíthat pert.

DI 7909. = ZsO I.3760.sz.

1. Lásd: *ZsO I.2780.sz.*

1609 **1395. jan. 7.**

IX. Bonifác pápa Bertrand püspöknek, pápai ügyhallgatónak (auditor). Kelemen fia: Lukács szeghalmi főesperes kérésére, kinek perbeli ellenfele meghalt, meghagyja, hogy a javadalmat juttassa neki.

Mon. Vat. I/3.283.; ZsO I.3785.sz.

1610

IX. Bonifác pápa "Vörös" Jakab erdélyi kano-
nok többször eldöntött, majd fellebbezett peré-
ben a javadalmat eladományozza.

Mon. Vat. I/3.289.; ZsO I.3852.sz.

1611

Matheus de Vicedominis *doctor iuris utrius-
que*, a piacenzai Szent Antal-egyház prépostja,
a szebeni és brassói dékánságok *visitator*a
Miklós szentpéterei plébános, brassói dékánnak
az 1603.sz. oklevelet egy évre kiadja.

Z.-W. III.138.

1612

IX. Bonifác pápa az esztergomi érsek (Kani-
zsai János) *legatusi* joghatóságát¹ a kalocsai
érsekségre is kiterjeszti.

Mon. Vat. III.145.; ZsO I.3885.sz.

1. Lásd: 1600.sz.

1613

IX. Bonifác pápa meghagyja a váradai püspök-
nek; az erdélyi káptalan és Csete Lőrinc tized-
perét kiközösítés büntetésével is fejezze be.

Beke 219.sz.; ZsO I.3907.sz.

1614

IX. Bonifác pápa a váradai püspöknek: Végez-
zen vizsgálatot László erdélyi vajda ellen, ki a
hunyadi és hátszegi templomokat jogtalanul
elnyomja, de kiközösítést külön megbízás nél-
kül ne alkalmazzon ellene.

Beke 694.sz.; TT 1892, 641. = ZsO I.3906.sz.

1615

IX. Bonifác pápa Péter fia: Miklós nyitrai ka-
nonok javadalomperében bírót rendel.

Mon. Vat. I/3.294.; ZsO I.3908.sz.

1616

Antal krasznai főesperes és Dömötör püspök
helynöke (ex ista parte Messes) előtt Zowad

1395. márc. 2.

fia: Tamás mester és Zantho-i Bebek fia: Ist-
ván fia: Tamás mester egyezsége lépnek.¹

DI 64976.

1. Az oklevél rongyolt állapotú.

1617

Az 1616.sz. bírása ugyanazon felek egyezsége
folytán a kiszabott bírságok kétharmad részét
elengedi.

DI 64977.

1618

Antal krasznai főesperes tanúsítja, hogy Vaya-i
László az ő ítélete szerint huszonöt nemes
magával megesküdtött előtte pünkösdi nyolca-
dán Vaya-i András fia: Dénes ellen, hogy több,
mint három éve András fia: Dénes feleségének
testét *extra ecclesiam portari et tumultum suum
impleri non fecisset*, és Dénest családjával
együtt a plébániatemplomban az istentisztelet-
től nem tiltotta el. Az eskütételt Dénes fivére:
Dömötör látta és hallotta. Ezért a bíró Vaya-i
Lászlót felmenti.

DI 96684.

1619

IX. Bonifác pápa Dilvelt-i Hermann mester
pápai ügyhallgatónak (*auditor*) meghagyja,
hogy egy császári kanonokság tárgyában előtte
folyt perben a javadalmat a legalkalmasabbnak
juttassa.

Mon. Vat. I/3.298.; ZsO I.4037.sz.

1620

IX. Bonifác pápa Lukács választott csanádi
püspöknek megengedi, hogy a püspökség el-
idegenített javait és követeléseit vizsgálat után
behajthassa, világi kar (*brachium seculare*) se-
gítségével is.

Mon. Vat. I/3.304.; ZsO I.4139.sz.

1621

IX. Bonifác pápa Miklós püspök pápai ügy-

1395. ápr.7. után

1395. jún. 7.

1395. júl. 3.

1395. nov. 4.

1396. jan. 28.

hallgatónak (auditor) meghagyja, hogy az 1598.sz. ügyet kezdje újra.

Mon. Vat. I/3.311.; ZsO I.4248.sz.

1622

1396. febr. 28.

Antonius de Pontho *doctor decretorum* sebenicói püspök, esztergomi helynök több budai és őrsi lakost kötelez, hogy az esztergomi káptalannak járó tizedeket adják meg.

Fejér X/2.372.; ZsO I.4282.sz.

1623

1396. ápr. 22.

IX. Bonifác pápa a váradi kanonokságért folyó perben a javadalmat Raynald *diaconus*-bíborosnak adományozza.

Mon. Vat. I/3.319.; ZsO I.4357.sz.

1624

1396. máj. 1.

IX. Bonifác pápa néhai Bertalan bíboros fizető kezeseit nyugtatja.

Mon. Vat. I/3.322.; ZsO I.4368.sz.

1625

1396. máj. 5.

Pál szepesi *cantor* és György prépost helynöke: Tamás kurimjáni plébános perelte Spekt Miklóst és más polgárokat 6 talentumért, melyet az egyházat illető földért tartoztak fizetni. Bírói engedéllyel úgy egyeztek meg, hogy Tamás visszaadta a váltságösszeget, az alperesek pedig fizessék tovább a viaszt.

DI 71653. = Csáky I.177.; ZsO I.4377.sz.

1626

1396. jún. 11.

Zsigmond király a somogyi nemeseknek, hogy fizessék a tizedet Pannonhalmának a Szent Király adománya szerint.

Pannh. II.590.; ZsO I.4436.sz.

1627

1396. jún. 16.

Pozsony vármegye hatósága előtt Warkon-i Amadé fia: István mester tiltakozva bejelenti, hogy János esztergomi érsek helynöke, Balázs mester, az érsek ügyvédje (*procurator*),

György mester és Patha-i Domokos (főesperes?) ítélete szerint (in *parochia sua*) Ábrahám fia: Mihály és Chyke-i Tamás szabó ellen esküt kellett tennie ezeknek egy ménesbeli lova ellopására irányuló sikertelen kísérletéről, s ezt egy szolgabíró előtt a kitűzött napon le is tette.

DI 48395.

1628

1396. júl. 25.

János zempléni főesperes, egri kanonok és helynök előtt Mihály fia: Balázs követelte Bereck egri örkanonoktól (*custos*) nagyanyja negyedét, természetben (*ius quartale dicte nobilis domine Elene avie sue, homini advene et im- possessionato matrimonialiter tradite regni consuetudine requirente*) Babona és Monthay birtokokból (*cum possessione rehabere vellet iustitia mediante*); Bereck a szokásjog szerinti birtokban való kiadásra késznek nyilatkozott. A bíró Gergely *presbiter*, egri oltárigazgatót küldte ki a helyszínre (*pro repetitione dictarum quartarum*). Ő azután jelentette, hogy a két féllel kiszállt, s ott Bereck *custos* a két birtok, kegyúri jog és kápolna, valamint minden tartozék negyedét átadta Balázsnak, a kiküldött pap pedig ebbe bevezette és örökjogon iktatta. A bíró Bereck beleegyezésével úgy határoz, hogy Balázs és összes örökösei bírják a birtokok stb. negyedrészt, amíg maguk vagy örököseik meg nem akarnak osztozni.

DI 8175. = ZsO I.4487.sz.

1629

1396. júl. 26.

IX. Bonifác pápa Bertrand gubbiói püspöknek, akit pápai ügyhallgatónak (*auditor*) tekint, kiosztja a pécsi kanonokságért folyamodó Gál fia: György örkanonoknak (*custos*) ügyét.

Mon. Vat. I/3.327.; ZsO I.4488.sz.

1630

1396. szept. 18.

Antonius de Pontho *doctor decretorum* sebenicói püspök, esztergomi helynök az emberölő Olmud Péter sasadi *rector*t megfosztja javadal-

mától, és örökös börtönre ítéli.

ZsO I.4518.sz.

1631

1397. márc. 23.

János fia: Henrik meissenai pap, császári közjegyző előtt János aquileai perjel, karthausi *visitator* Pál kolozsmonostori apát Maternus erdélyi püspök elleni panaszára a tanúk esetleges római útjának nehézségei miatt utóbbi foglaltsait tanúsítja.

DI 28764. = ZsO I.4674.sz.

1632

1397. ápr. 26.

A pozsonyi káptalan előtt a pozsonyi bíró és tizenegy esküdt tiltakozik az ellen, hogy jóllehet Schakesdorfer István klerikust javaival együtt azonnal szabadon bocsátották, mihelyt Antonius de Pontho *doctor decretorum* sebenicói püspök, esztergomi helynök három plébános útján felszólította őket, sőt vele fogsága tárgyában ki is egyeztek, a helynök csalárd felvilágosítás alapján kiközösítés alá vetette és megidézettette őket.

ZsO I.4728.sz.

1633

1397. ápr. 29.

Zsigmond király Maternus erdélyi püspöknek: János erdélyi prépost kanonok-társai elleni panaszára szolgáltatson neki igazságot.

Z.-W. III.180.; ZsO I.4972.sz.

1634

1397. máj. 24.

Antonius de Pontho *doctor decretorum* sebenicói püspök, esztergomi helynök *visitatio*ja az esztergomi káptalannál, többek közt a bírósági kiváltságokról is.

TT 1901, 72.; ZsO I.4784.sz.

1635

1397. júl. 13.

IX. Bonifác pápa János fia: Miklós emberölést okozó esztergomi egyházmegyei papnak felmentést ad.

Mon.Vat. II/4.24.; ZsO I.4871.sz.

1636

1397. júl. 25.

Zsigmond király meghagyja Demeter veszprémi püspöknek, hogy Pannonhalmi tizedmulasztói ellen egyházi fenytéssel is járjon el.

Pannh. II.591.; ZsO I.4890.sz.

1637

1397. júl. 30.

Antonius de Pontho *doctor decretorum* sebenicói püspök, esztergomi helynök előtt Pelegrinus, a Such-i Szent Márton-templom plébánosa perelte Mihályt, a diósi (Nussdorf) Szent Miklós-egyház plébánosát azért, hogy a diósi templom *filia*ja és kápolnája az övének, Miklós plébános az ő akarata ellenére tolaodott be, kérte eltávolítását. Ez viszont azt állította, hogy egyháza önálló, s ezt a felszentelési oklevéllel bizonyította. Ám a bírónak bemutatott felszentelési oklevélből kitűnt, hogy a diósi kápolna bizony *filia*ja a szucsinak, ott senki sem celebrálhat a plébános engedélye nélkül, és *censussal* is tartozik, bár Mihály pap *subrepticie* mint önállót erősítette meg. A bíró az alperes öregségére és gyengeségére tekintettel egyezséget hoz létre köztük, melyet mindketten elfogadnak: eszerint Mihály megmarad diósi papnak, de engedelmes lesz és *censust* ad Pelegrinusnak; csak ennek beleegyezésével állíthat káplánt vagy helyettest, viszont ez nem szereshet új jogot a kápolna fölött. Mihály rászorítja a híveket a szucs plébánosnak járó szolgáltatások fizetésére.

DI 8243. = ZsO I.4902.sz.

1638

1397. szept. 15.

Maternus erdélyi püspök János prépost kérésére megerősíti és a királyi kúriába terjeszti fel az 1633.sz. oklevelet.

Z.-W. III.180.; ZsO I.4972.sz.

1639

1397. okt. 1.

IX. Bonifác pápa a Szerémi Demeter fia: János székesfehérvári kanonok perében, annak javára hozott pápai ítélet végrehajtására bírakat

rendel.

Mon. Vat. I/4.31.; ZsO I.4993.sz.

1640 **1397. okt. 8.**

IX. Bonifác pápa Jakab fia: Miklós egri kanonoknak a váradi prépostság tárgyában folyó perében több bíróküldés után a birtokbahelyezést elrendeli.

Mon. Vat. I/4.35.; ZsO I.5003.sz.

1641 **1397. okt. 12.**

Miklós ostiai és velletri püspök *legatus* az erdélyi püspököknek: bírónak teszi a segesvári *comes* és fia ellen.

TT 1889, 735.; ZsO I.5012.sz.

1642 **1397. végén**

János zempléni főesperes és egri helynök elrendeli Kisvárdai Domokos és utódai megidézését.

Zichy V.53.; ZsO I.5138.sz.

1643 **1397.**

A medgyesi dékánság plébánosainak adott *statutumok*.

Z.-W. III.194.

1644 **1397 — 1400.**

Csáky István fia: Miklós temesi ispán és a kunok bírása kéri a leleszi prépostot, nézzen utána: valóban rokonság áll-e fenn közte és felesége között, mert ha negyedfokú, a pápához kell fordulniuk orvoslásért.

DI 48133. = Csáky I.22.; ZsO I.5140.sz.

1645 **1398. jan. 9.**

Zsigmond király Ferenc földvári plébánosnak és brassói dékánnak: döntsön Rudolf brassói polgár özvegyének végrendelete tárgyában.

Z.-W. III.208.

1646 **1398. márc. 15.**

IX. Bonifác pápa Bertrand gubbiói püspökök:

az 1640.sz. ügyben a pápa a lemondott Miklós minden jogát Bereck de Monte egri kanonokra, Zsigmond király káplánjára ruházza.

Mon. Vat. I/4.47.; ZsO I.5213.sz.

1647 **1398. márc. 15.**

IX. Bonifác pápa az egri *custodia* tárgyában folyt per lemondott feleinek jogát Jakab fia: Miklósnak adományozza.

Mon. Vat. I/4.51.; ZsO I.5214.sz.

1648 **1398. márc. 22.**

IX. Bonifác pápa a tihanyi apátnak: a fehérvári János fia: Antimus laikus és felesége: Klára részéről beadott kérvény szerint ők házasságot kötöttek, melyet Antonius de Pontho *doctor decretorum* sebenicói püspök, esztergomi helynök *legatusi* jogon eljárva felbontott; elrendeli idegen kézre jutott ingóságai visszaadását és feloldozásukat.

Mon. Vespr. II.308.; ZsO I.5222.

1649 **1398. márc. 23.**

János zempléni főesperes, egri helynök előtt az 1642.sz. felei megjelentek; András deák nem tudta megmondani, hogy nagyanyja vagy szépanyja negyedét keresi-e; pünkösdi nyolcadán köteles erre, akkor az alperesek fizetnek majd.

DI 78238. = Z.-W. IV.58.; ZsO I.5224.sz.

1650 **1398. márc. 23.**

Mihály váradi nagyprépost és helynök tudatja, hogy Zepesy Benedek fia: János mester a Bihar vármegyei Zalantha birtokból hitbért, hozományt és leánynegyedet követelt Toldi György mestertől, kinek egy bizonyos Ferencet kellett volna előállítani.¹ Új határnapon Ugray Éliás, alperesi ügyvéd a nevezett Ferenc elfoglaltságára hivatkozva Pelsöczy Bebek Detre nádor 1397-i levelével bizonyította, hogy Károly király a birtokot megszakadás címen Lemeche-i Bertalannak adományozta, ez pedig Vásáry Tamásnak, Bago leánya férjének

hagyta végrendeletében, melyet Lajos király megerősített. A felperes kívánságára a bíró úgy ítél, hogy az alperes a két király oklevelét eredetiben mutassa be.

DI 28125.

I. Itt lyukas az oklevél.

1651 **1398. márc. 29.**

IX. Bonifác pápa a Munich János erdélyi kanonok javára hozott pápai ítélet végrehajtására bírakat rendel.

Mon. Vat. I/4.55.; ZsO I.5234.sz.

1652 **1398. márc. 29.**

IX. Bonifác pápa egy csanádi kanonokságért folyt pápai per lezárásaként ezt János fia: Miklós klerikusnak adományozza.

Mon. Vat. I/4.45.; ZsO I.5235.sz.

1653 **1398. ápr. 12.**

IX. Bonifác pápa a megfosztás által üres zalaegerszegi prépostságot Fábián fia: János pécsi egyházmegyei papnak adományozza.

Mon. Vat. I/4.64.; ZsO I.5263.sz.

1654 **1398. máj. 15.**

Ferenc földvári plébános és brassói dékán átirja Zsigmond király 1645.sz. oklevelét; Ruchsin asszony megismétli végrendeletét.

Z.-W. III.220.

1655 **1398. jún. 5.**

János egri helynök *sub forma fiende pacis* az 1650.sz. pert elhalasztja.

DI 78246.

1656 **1398. aug. 4.**

Pál szepesi *cantor*, György prépost helynöke előtt Csépfalvi "Szepesi" Jakab leánya: Anna perelte Doncs fiát: Jakabot és feleségét az örökösekre bízott *ornamenta et suppellectilia domus* tárgyában, amelyek az évi 3 forintért bérbe vett kúriában voltak, melynek az alperese

sej bérét sem fizették, sőt a kúriát még el is pusztították, 40 forint kárt okozva. A Jakabnak megítélt eskü előtt a felek kiegyeznek, Anna Jakabot és feleségét az elégtételről nyugtatja.

DI 75020. = ZsO I.5424.sz.

1657 **1398. szept. 15.**

Wittych János erdélyi helynök előtt Tylmanus fia: Mihály *providus* anyja negyedét követelte, mert ez birtoktalan emberhez (impossessionato) ment férjhez, Schalkdorfi János birtokaiból. Engedély után megegyeztek: Schalkdorfi János fia: János a felperest 44 forinttal (100 új pénzzel számítva) és egy lóval kielégítette, ezért az őt és örököseit nyugtatja.

DI 67240. = Z.-W. III.226.; ZsO I.5491.sz.

1658 **1398. okt. 1.**

IX. Bonifác pápa a zalavári bencés apátságba György boszniai püspök bevezetését elrendeli.

Mon. Vesp. II.311.; ZsO I.5507.sz.

1659 **1398. okt. 11.**

IX. Bonifác pápa az erdélyi püspököknek: a társát megtámadó Jakab fia: János erdélyi kanonokot vizsgálat után fossa meg javadalmától.

Mon. Vat. I/4.85.; ZsO I.5519.sz.

1660 **1398. okt. 15.**

IX. Bonifác pápa Antonius de Teramo *doctor decretorum*ot, magyarországi és szlavóniai *nuncius*át egyebek mellett bírói joghatósággal is felruhazza.

Mon. Vat. I/4.88.; ZsO I.5526.sz.

1661 **1398. okt. 17.**

IX. Bonifác pápa Demeter fia: János kalocsai prépostságba való bevezetésére bírakat rendel.

Mon. Vat. I/4.89.; ZsO I.5534.sz.

1662 **1398. nov. 6.**

IX. Bonifác pápa István egri püspök egyházmegyéjét életére szólóan pápai joghatóság alá

rendeli.

Mon. Vat. I/4.91.; ZsO I.5565.sz.

1663

1398. okt. 30.

János egri helynök előtt András deák előadta leszármazását az 1642.sz. ügyben és kérte szépanyja negyedét. Az alperesek elismerték igényét, de ellene vetették, hogy nem jár annyi, mert az ő, Aladár nem volt az egyetlen kiszáradai nemes, amellel hét leánya volt, mind férj-nél, és negyedjogosultak, Csabai András szerint öt leánya közül két hajadonként halt el, és három hagyott utódokat. A kérdést tanúkkal kívánták eldönteni. Határozat: Szent Márton nyolcadán köztudományvétele (per modum communis inquisitionis) Kállón megjelenve, a felek tanút megesketve (seorsim secrete et separatim) hallgassák ki; jelentést Szent András nyolcadára kér.

DI 78265. = Zichy V.85.; ZsO I.5547.sz.

1664

1399. jan. 17.

Stibor erdélyi vajda közgyűlésén Mihálczfalvi Jakab fia: Péter, felesége ügyvédjeként Cheh-i Pánczél János fia: György ellen bemutatta a gyulafehérvári káptalan 1395. évi levelébe foglalt másik káptalani levelet, melyben László vajda 1377-i oklevele István kolozsmonostori jegyző kérésére átírta Salamon tordai főesperes, erdélyi helynök 1356. máj. 6-i oklevelét.¹ A hitbér- és negyedperben már becslésre és kihasításra került sor, amikor az alperes előadta, *ut prescriptus Stephanus litteratus presentator videlicet prescriptarum dicti Salomonis sculptor et fabricator falsorum sigilorum enanatorque et scriptor falsarum litterarum fuisset et extitisset, et pro huiusmodi criminum labe et ignominia Ladislaus wayvoda unacum regnicolis et partis Transilvanie nobilibus ipsum Stephanum litteratum rite et legitime comburi fecisset et concremari*, sőt elrendelte, hogy az ő nevét tartalmazó minden oklevél érvénytelen legyen. Ezért az alperes nem tartozik felelni.

Mivel az elmondottakat a közgyűlés eskü alatt megerősítette, a vajda az alperes javára hoz ítéletet.

DI 42694. = ZsO I.5671.sz.

1. Lásd: *Anjou VI.576.*

1665

1399. jan. 28.

Zsigmond király István egri püspöknek vagy helynökének: fizettség meg Péter telki apát elhunyt adósának örököseivel a 18 forint tartozást.

DI 53009. = ZsO I.5677.sz.

1666

1399. jan. 31.

A szepesi káptalan oklevelében a Görgeiek az Ilona hitbére-hozománya tárgyában és leánya: Klára negyede tárgyában megegyeznek, és minden perlevelet érvénytelenítenek. Az aszszony haláláig férje minden birtokát, leánya ugyanaddig Repach birtokot kapja használatra, majd sógorukra: Lászlóra szállnak vissza.

DI 63709. = ZsO I.1594.sz.

1667

1399. márc. 19.

IX. Bonifác pápa Gardalinus Mátyás Kapronca melletti szentgyörgyi plébános zágrábi kano-nokságért folyó perében bírakat rendel.

Mon. Vat. I/4.103.; ZsO I.5703.sz.

1668

1399. márc. 31.

András váci örkanonok (custos) és helynök tudatja, hogy Zagadati-i György fia: Jakab mes-ter a maga és László özvegye: Ágnes óbudai apáca nevében elébe idéztette Kolosházi Jakab fia: Jakab mester özvegyét: Neste nemes aszszonyt és fiait: Ambrust és Jeromost a néhai László minden birtokából az apácának járó hitbér és hozomány, valamint nyolc tehén, ötven méneslő, húsz ökör, harminc tinó, száz juh és ötven disznó tárgyában, melyet László özvegyére végrendeletben hagyott, valamint egy 25 aranyforintot érő páncél és egy 3 márka értékű ezüst kehely tárgyában, melyet néhai Alapi

Kozma hagyott az apácára. Az ügy *legitime contestata* húzódott, és ítéletre várt, amikor megjelent Jakab mester a maga és nővére, Ágnes nevében és Neste asszony a maga és fiai nevében, *propter ipsorum puerilem etatem tamquam tutrix et gubernatrix ipsorum sine litteris procuratoriis*. Bevallották, hogy derék férfiak közbejöttével megegyeztek: Nestéék Ágnes minden követelése fejében 25 márkát fizetnek neki két részletben a helynök előtt, 50 márká terhével. Minthogy a két fizetés Jakab és egy másik megbízott kezéhez megtörtént, ezek minden követelésükről nyugtatják az asszonyt és örököseit. Erről a bíró oklevelet ad (*appensione sigilli vicariatus nostri communis*).

DI 42706. = ZsO I.5785.sz.

1669 **1399. ápr. 11.**

IX. Bonifác pápa a halberstadti Szent Maternus oltár örökös helynöksége (*perpetua vicaria*) tárgyában pereskedő Maternus erdélyi püspököt a veszprémi püspökségre helyezi át és jogait a *vicaria* tárgyában Schulenborchi Werner halberstadti kanonokra ruhazza át.

Mon. Vat. I/4.109.; ZsO I.5795.sz.

1670 **1399. ápr. 18.**

IX. Bonifác pápa a magyar minoriták térítő tevékenységét védelmébe veszi, és *conservatoria*iknak a magyar püspöki kart rendeli.

Mon. Vat. I/4.112.; ZsO I.5810.sz.

1671 **1399. ápr. 28.**

IX. Bonifác pápa az esztergom-szenttamási prépostnak meghagyja, hogy a Márk fia: János esztergomi kanonok, barsi főesperes szegény diákok számára tett alapítványát vizsgálja meg és hagyja jóvá.

Mon. Vat. I/4.119.; ZsO I.5823.sz.

1672 **1399. máj. 1.**
Vittyh János erdélyi kanonok és helynök Al-

makeréki Apa fia: Péter fia: Miklós negyedpéret *propter defectum etatis* elhalasztja.

DI 62761. = Z.-W. III.241.

1673 **1399. máj. 9.**

János zempléni főesperes, egri helynök az egri egyházmegyei zsinaton elutasítja Palagi Jánost, Tarnóc (Ung vármegye) birtokosát Mezőbényei Tamás és plébánosa elleni keresetével, hogy a plébános a saját darmai kápolnájában misézni köteles.

Fejér X/2.698.; ZsO I.5858.sz.

1674 **1399. máj. 16.**

IX. Bonifác pápa András, a veszprémi egyházmegye Keresztelő Szent János-egyház plébánosa panaszára, hogy László, a veszprémvári Mindenszentek-egyház prépostja őt megverette és bebörtönöztette, a szentségtörök ellen a veszprémi püspököt rendeli bírónak.

Mon. Veszpr. II.314.; ZsO I.5864.sz.

1675 **1399. máj. 28.**

Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* piacenzai prépost, esztergomi helynök a szepesi káptalannak vizsgálatot rendel, hogy az ágostonos remeték elfoglalta szepesi ispótya hogyan lett elhagyottá.

Wagner, Anal. Scep. I.416.; ZsO I.5871.sz.

1676 **1399. jún. 17.**

IX. Bonifác pápa Márton fia: Fábián pécsi pap *spolium*-panasza tárgyában bírót rendel.

MTT IX.128.; ZsO I.5923.sz.

1677 **1399.**

IX. Bonifác pápa az 1676. számot átírva Újlaki Tót Miklós kiközösítését kihirdeteti.

MTT IX.128.; ZsO I.5923.sz.

1678 **1399. jún. 20.**

IX. Bonifác pápa a Rakonoki János fia: Miklós császári kanonok javára hozott ítélet végrehaj-

tását elrendeli.

Mon. Vat. I/4.136.; ZsO I.5931.sz.

1679 **1399. jún. 20.**

IX. Bonifác pápa az 1667.sz. perben hozott ítélet végrehajtását elrendeli.

Mon. Vat. I/4.141.; ZsO I.5933.sz.

1680 **1399. jún. 27.**

IX. Bonifác pápa az esztergomi érseket bíróvá teszi a csornai premontrei prépost panasza tárgyában.

DI 8458. = ZsO I.5949.sz.

1681 **1399. júl. 26.**

János zempléni főesperes, egri kanonok és helynök az egri *succentornak* és *succustosnak*. Néhái "Pataky" Péter egri lakos Péter teleki apátnak 18 aranyforinttal tartozott, de fizetés nélkül meghalt. Zsigmond király meghagyta a püspöknek és helynökének, hogy örököseit elégtételre szorítsák.¹ Ő meghagyja, hogy az elhunyt unokaöccsét és örökösét, "Cantor" István papot, ki az összes terhek kifizetését vállalta, az intéstől számított három napon belül elégtételre szólítsák fel, különben tiltsák el az egyházba lépéstől, és ha ezt három napon át elviselné, közösiség ki.

DI 53037.

1. Lásd: 1665.sz.

1682 **1399. aug. 18.**

IX. Bonifác pápa a plébános ügyében pernyertes Gerdako fia: Mátyás szentlászlói plébános javára végrehajtókat rendel.

Mon. Vat. I/4.149.; ZsO I.6029.sz.

1683 **1399. okt. 27.**

János esztergomi érsek-primás a szebeni és brassói káptalan szász dékánjait évi zsinatára hívja.

Z.-W. III.243.

1684 **1399. nov. 19.**

Mátyás középlaki plébános, Miklós erdélyi püspöknek a Meszesen inneni helynöke előtt Gyakfalvai Jánosné, Csomafalvi Orsolya Hethen-i Andrástól birtokban követelte nagyanyja, Hethen-i Margit negyedét, mert ez egy szőlősi nemtelen férfihoz (innobilis hospes), András *fistulator*hoz ment nőül. A helynök bizonyítást rendelt Sárváron. A tanúk szerint Margit előbb nemtelenhez (innobilis), majd megözvegyülve birtokos emberhez (homini possessionato) ment nőül, mindkét házasságából egy leánya maradt. A helynök derék férfiak közbejöttével (probis viris) ítélte: Margit atyjának birtokát külön kell választani, negyedét felébe osztani, s egyik felét Orsolyának örökbe iktatni. Ezt László, a helynök *prothonotarius*sa hajtotta végre úgy, hogy derék férfiak (probi viri) segítségével András kiadott egy birtokrészt.¹

DI 95525.

1. Gyanús oklevél; ellene szól egy nov. 22-re Mihály (!) meszesi helynöknek tulajdonított ügyetlen hamisítványa, *DI 95526.*

1685 **1399. nov. 20.**

Közjegyző előtt János esztergomi érsek felolvassa Rómába intézett fellebbezését. A magyarországi premontrei prépostságok fölötti joghatóságot vitatja István egri püspök ellen, Domokos leleszi prépost viszont csak a pápai joghatóságot ismeri el.

Fejér X/2.685.

1686 **1399. nov. 27.**

Thurnoviai János fia: Márton közjegyző előtt az érsek 1685.sz. perében László honti főesperest teszi ügyvédjévé.

Df 248998.

1687 **1399. nov. 28.**

Az 1685.sz. fellebbezést Buda külvárosában bemutatták Domokos leleszi prépostnak.

Df 248998.

1688 **1399. nov. 28.**

Gergely pécsi helynök előtt *provida* Szentjakobi Erzsébet asszony — más néven Bekoanya — leányai nevében is bevallja, hogy Szentjakobi István fia: Bitho megveretéseért, megsebzéséért, szemeinek kiveréséért elégtételt adott neki, ezért őt nyugtatja.

Df 208553. = *ZsO* I.6185.sz.

1689 **1399. nov. 30.**

Az esztergomi érsek közjegyző előtt Michofalvai Simon fia: Pált, esztergomi kanonokot teszi ügyvédjévé.

ZsO I.6187.sz.

1690 **1399. dec. 19.**

Jacobus de Donadeis de Aquila *doctor decretorum*, pápai káplán a ciszterci Szent Mária-kolostor Kőszegiek általi megrohanása tárgyában a makacs alpereseket kiközösítteti.

DI 8518.

1691 **1399. dec. 21.**

János esztergomi érsek, primás az egyházmegújításában és tartományában levő minden plébánosnak és *rectornak*: a plébánosok és a pálos remeték közt a temetéseknél való részesedés tárgyában felmerült viszályt *diligenti cum iurisperitis super his matura habita deliberatione* eldönti.

DI 8847, 34664. = *LK* 1928, 100.; *ZsO* I.6206.sz.

1692 **1399.**

Kanizsai János esztergomi érsek és Czíki István egri püspök közt a leleszi prépostság hovatartozása tárgyában Róma az érsek javára döntött.

Schmitt I.380.

1693 **1400. jan. 6.**

János zempléni főesperes, egri kanonok *sedeque vacante vicarius per capitulum electus in*

spiritualibus generalis előtt Szentdomonkosi Barius Miklós özvegye és a Halyagk-i nemesek közt az asszony hitbére-hozománya tárgyában folyt per közvetítők útján egyezséggel zárul: az alperesek kifizettek 25 márkát, egyenként 4 aranyforinttal számítva, és az asszony nyugtatta őket.

DI 42727. = *ZsO* II/1.12.sz.

1694 **1400. jan. 26.**

Miklós girgenti püspök, pápai bíró kiközösíti János premontrei szerzetest, aki Garai Miklós bán várnagya, a Kőszegiek és mások segítségével a (borsmonostori) ciszterci apátságot elfoglalta.

Tudománytár 1844. Ért. XV.57. = *ZsO* II/1.45.sz.

1695 **1400. febr. 1.**

Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* a Szent Antal-egyház prépostja, esztergomi kanonok és helynök Ferenc *baccalaureus decretorum* brassói dékánnak a következő zsinatig nem súlyos ügyekben feloldozásra ad jogot.

Z.-W. III.248.; *ZsO* II/1.49.sz.

1696 **1400. febr. 4.**

György szepesi prépost az 1675.sz. alapján vizsgálatot tartva jelenti az ispotály építőjét, kegyurát és sorsát.

Fejér X/2.802.; *ZsO* II/1.52.sz.

1697 **1400. márc. 30.**

IX. Bonifác pápa Vörös Pál fia: Sebestyén mohácsi plébánosról, aki emberölésbe keveredett, a becstelenség (*infamia*) bélyegét letörli.

Mon. Vat. I/4.185.; *ZsO* II/1.163.sz.

1698 **1400. ápr. 1.**

IX. Bonifác pápa az 1646.sz. perben a bitorló Bereck eltávolítását rendeli.

Mon. Vat. I/4.186.; *ZsO* II/1.171.sz.

1699 **1400. ápr. 8.**
IX. Bonifác pápa a váradi püspöknek: A firenzei kereskedőnek tartozó Miklós választott erdélyi püspököt nem fizetés esetére közösjtse ki.
Mon. Vat. I/4.194.; ZsO II/1.192.sz.

1700 **1400. máj. 1.**
IX. Bonifác pápa megerősíti az esztergomi érsek joghatósága alá tartozó egyházakat.
Mon. Vat. I/4.198.; ZsO II/1.241.sz.

1701 **1400. máj. 1.**
IX. Bonifác pápa úgy rendelkezik, hogy a megüresedett sasadi plébániát az esztergomi káptalannak adományozza.
Mon. Vat. I/4.203.; ZsO II/1.240.sz.

1702 **1400. máj. 5.**
IX. Bonifác pápa Tamás fia: László szászfene-si plébános visszahelyezését elrendeli.
Mon. Vat. I/4.205.; ZsO II/1.250.sz.

1703 **1400. máj. 12.**
IX. Bonifác pápa az emberölésbe keveredett Feltóthy Péter fia: Benedek egri egyházmegye-s papot feloldozza.
Mon. Vat. I/4.209.; ZsO II/1.248.sz.

1704 **1400. máj. 12.**
Mihály, a váradi Szűz Mária-egyház prépostja, kanonok és helynök előtt Ersekewy Miklós özvegye, telegdi lakos megszünteti a Jakab fia: István özvegye, Margit férje birtokaiból járó hitbére és hozománya miatt Debreceni János fia: László nemes ellen folyt perét, és derék férfiak közbejöttével 350 forintot fogad el két részletben. Ha perét újra kezdené, a hitbérigény elvész, ha meg az alperes a fizetési határidőket elmulasztaná, kétszeres büntetésen marad.
DI 8555. = ZsO II/1.266.sz.

1705 **1400. máj. 13.**
IX. Bonifác pápa a zalavári apátságba erőszakkal behelyezkedő György fia: Péter barátot halála után feloldoztatja és egyházi temetését megengedi.
Mon. Vesp. II.320.; ZsO II/1.271.sz.

1706 **1400. máj. 23.**
IX. Bonifác pápa Miklós választott erdélyi püspöknek megengedi, hogy maga és elődje elzalogosított javait visszakövetelhesse.
Mon. Vat. I/4.213.; ZsO II/1.287.sz.

1707 **1400. máj. 30.**
Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi helynök plébánosoknak: Mivel Elefánt-i András fiainak kérésére Lőrinc pozsonyi prépostot hitbér-hozomány ügyben három határnapra hiába idézte, most haladéktalanul (peremptorie) jún. 10-ére idézteti, hogy bírságait fizesse meg és feleljen.
DI 8557.

1708 **1400. máj. 31.**
Az erdélyi káptalan előtt Gergely gyulafehérvári bíró és több telepes (hospes), másrészt Kelemen fia: János gyulafehérvári oltárigazgató közjegyző és tanúk előtt bevallják, hogy az utóbbi oltárának az Ompolyon levő malma lerombolása miatt kiegyeztek.
Z.-W. III.257.; ZsO II/1.310.sz.

1709 **1400. jún. 7.**
IX. Bonifác pápa Benedek fia: György zágrábi egyházmegye-s papnak, aki a pécsi egyetemen tanulva emberölésbe (homicidium) keveredett, felmentést ad.
Mon. Vat. I/4.219.; ZsO II/1.331.sz.

1710 **1400. jún. 15.**
A váradi helynök az 1704. számot megismételve tudatja, hogy Debreceni László a 350 forintot megfizette, ezért az asszony őt és örökö-

seit nyugtatja.

Dl 8569. = ZsO II/1.345.sz.

1711

1400. júl. 7.

János zempléni főesperes, egri kanonok és Tamás választott egri püspök helynöke bírói székén Horváthy Balázs fia: Mátyás bemutatta a helynök ápr. 3-i oklevelét, melyet ez évben (dum videlicet sede Agriensi vacante per capitulum electi officio dicti nostri vicariatus fungemur) intézett György forrói plébánoshoz, espereshez, valamint ennek jelentését. Az első oklevél szerint Hegmeg-i Myke fia: János bizonyos földdarabokat Balázs fia: Mátyásnak, Kilián és Balázs fivéreknek, valamint férjénél levő nővéreinek: Borbálának és Klárának, továbbá néhai "Nag" János leányunokáinak, előző pápens egyezséglevele alapján néhai Hegmeg-i "Lazlo" leánya: Rusynth negyede fejében átadott; ezért a helynök meghagyta a forrói esperesnek, hogy a birtokrészeket királyi mértékkel megmérve, a szomszédok és határosok jelenlétében a felekkel együtt kiszállva iktassa be a negyedörökösöket, Hegmeg-i János ellentmondása dacára; más ellentmondókat idézen elébe. A másik oklevél szerint az elfoglalt György esperes László *baccalaureus artium*ot, az iskolamestert küldte ki, aki a bevezetést ellentmondás nélkül végrehajtotta. Az oklevél bemutatása után Hegmeg-i János az átadott birtokrészeket rokoni szeretetből még megtoldotta másokkal. Ezért a bíró mindezeket *Christi nomine invocato in perpetuam hereditatem ascribentes eidem reliquimus et commisimus perpetuo possidendas. Privilegium-oklevelét appensione sigilli nostri vicariatus quo nunc utimur* erősíti meg.

Dl 8575. = ZsO II/1.380.sz.

1712

1400. júl. 28.

IX. Bonifác pápa úgy rendelkezik — a knini püspök kérésére —, hogy *pro futuro* megsemmisíti a szépesi ciszterci (savnikai) apátság

tizedelési jogát.

Mon. Vat. I/4.335.; ZsO II/1.415.sz.

1713

1400. júl.- aug.

Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi helynök Gömöri Jánosné Margit és a Derechen-i nemesek közötti pert az alperes részéről felmutatott királyi parancsra mindenszentek nyolcadára halasztja.

Dl 28128.

1714

1400. aug. 11.

János zempléni főesperes, egri kanonok és Tamás egri választott püspök helynöke a tótkálói és más papoknak. Pál szabolcsi főesperes panasolta, hogy bizonyos borsvai főesperességi, kisvárdai esperességi papok az ő kerületébe tartozó Senyő templomában celebrálnak. *Et quia cautum est in iure, ut si ius suum unicuique non servatur, ecclesiasticus ordo confunditur*, meghagyja, hogy a plébánia választáson papot a kerületből, de ha kívülálló ott celebrálnának, azokat közönséssé ki.

Dl 53078.; ZsO II/1.447.sz.

1715

1400. aug. 25.

János zempléni főesperes mint fent, tudatja, hogy Jakab pap, meg Péter, Mátyás és Bertalan misét éneklő klerikusok perbefogták előtte István papot, néhai István püspök *specialis* káplánját azon a címen, hogy mint Heves vármegyei tizedszedő 100 forinttal tartozik nekik a püspök végrendelete alapján, de ezt sem a püspöki kamarának, sem nekik nem fizette meg. De mivel az alperes levéllel igazolta, hogy a tizedet ő bérelte s a bérösszeget teljesen megfizette, a helynök a kereset alól felmenti.

Dl 53075. = ZsO II/1.463.sz.

1716

1400. szept. 17.

IX. Bonifác pápa Neuna Miklós fia: Jakab pécsi tanuló, aki a hitetlenek ellen harcolva em-

bert ölt, felmenti a bectelenség (infamia) alól.
Mon. Vat. I/4.229.; ZsO II/1.507.sz.

1717 **1400. okt. 23.**

IX. Bonifác pápa az erdélyi püspököknek: a páráználkodás miatt megfosztott "Heczel" Antal kelneki plébánost mozdítsa el.
Mon. Vat. I/4.237.; ZsO II/1.569.sz.

1718 **1400. dec. 5.**

IX. Bonifác pápa Szőlősi Fábián fia: György pécsi egyházmegye papot, aki emberölésbe keveredett, felmenti az *irregularitas* alól.
Mon. Vat. I/4.281.; ZsO II/1.675.sz.

1719 **1400. dec. 6.**

IX. Bonifác pápa a dersi prépostnak: István fia: Jakab bácsi kanonokot, aki emberölésbe keveredett, az *irregularitas* alól mentse fel.
Mon. Vat. I/4.286.; ZsO II/1.685.sz.

1720 **1400. dec. 9.**

IX. Bonifác pápa a kalocsai érseknek: Szalánkemén mezővárosra (oppidum) ne mondjon ki tilalmat egyesek miatt.
Mon. Vat. I/4.289.; ZsO II/1.694.sz.

1721 **1400. dec. 18.**

IX. Bonifác pápa az esztergomi érseknek: kényszerítse elégtételre Lőrinc fia: László aradi (veszprémi egyházmegye) plébános kifosztóit.
Mon. Vat. I/4.297.

1722 **1400. dec. 20.**

IX. Bonifác pápa Szegedi Egyed fia: Istvánt *penitentia* mellett feloldatja az emberölés miatti kiközösítés alól.
Mon. Vat. I/4.300.; ZsO II/1.720.sz.

1723 **1400. körül**

Márton zebesi és Lőrinc gechei plébánosok jelentik az egri helynököknek, hogy parancsára

Barcha-n megidéztek Teme fia: Istvánt Kelemen fia: János ellen.
DI 75236.

1724 **14. század**

Lőrinc kászoni plébános és esperes írja Chasleeg-i Mihály nemesnek, hogy minap egy Barcafő-i jobbágyát, ki nem tartozik bírósága alá, jelenlétébe idéztette s ezért az úr Egerben perbe fogta őt. Most kéri, ne indítson pert; ígéri, hogy soha többé nem idézi meg az úr beleegyezése nélkül nem széke elé tartozó jobbágyát.
DI 47898.

1725 **14. század**

István váradi *rector* és borsovai esperes tudatja, hogy Loskud-i Pető és Benedek Dumrad-i András ellen tartoznak megesküdni, hogy András két hónapig celebrált, s azután évi szolgálatát elmulasztva elhagyta őket.
DI 47908.

1726 **14. század**

Datum pro memoria, hogy Kunch fia: Lőrinc Owad-i nemes és Harazti-i Tima perelték Owad-i Adip fia: Pétert, amiért Kunch özvegyét: Viola asszonyt, amikor nagycsütörtökön szentmisére és bűnbánatra az anyaegyházhoz utazott, csúnyán megverte, és szolgálójával együtt gyalázó szavakkal illette. Az alperes mindezt tagadta. A bíró ülnökökkel (*unacum discretis viris de capitulo ecclesie nostre fratribus nostris carissimis ac nobilibus aliquibus nobiscum in iudicio consedentibus*) úgy ítél, hogy a felperes a tizenötödik napon előtte tanúkkal bizonyítson.
DI 66422.

1727 **14. század**

M. mester vasvári prépost bizonyítja, hogy előző *memorialisa* szerint Owad-i Adeph fia: Péter két nemzetségtársával együtt letette az

esküt Owr-i István ellen a levélben foglalt *articulira*, a 140 hold föld tárgyában pedig felmutatta néhai Miklós vasvári ispán *privilegiumát*, mire a bíró a birtokot neki ítélte.

Dl 66433.

1728 **14. század**

János nyitrai püspök és ispán tudatja, hogy Gurk fia: Tamás Ohaman-i nemes, az ő előző levele értelmében nem fizette meg a bírónak és Kemen *comesnek* a kirótt bírságot, s ezért ő bírságban marasztalta.

Dl 95498.

1729 **14. század**

Gergely borsovai főesperes, György helynök *vicevicarius*a az apagi és leveleki plébánosnak meghagyja, hogy nyolc napon belül menjenek el Semjéni Péter fia: Jánossal és Perkedi Mihállyal, választott két nemessel a nevezett Semjéni Péter házához, s ott kérdezzék meg ennek vérrokonát, Perkedi Mihály leányát: Katalint, hogy atyjafiánál: Jánosnál vagy atyjánál kíván maradni, s ezt jelentsék. Ha ügyvédi képviseletet (*procuratoriam*) kívánna, ezt külön jelentsék.

Dl 56608.

1730 **14. század**

Pál semjéni esperes felhívja Gergely turai plébánost, hogy Sene-i Domokosnak, akit a Sene*new-i magister* (főesperes) vele megidéztetett, erről jelentőlevelet adjon.

Dl 47927.

1731 **14. század vége**

Paulus de Castello, Domokos leleszi prépost kúriai ügyvédje: *Si pecunias pro notario habuisssem, in ista secunda instantia sententiam pro nobis iam diu obtinuisssem*. Hallja, hogy Miklós *famulus*ával már sok pénzt küldött, állítólag 200 forintot, ami jó is, mert a jegyző, Ubertus de Novaria ügyvéd (*advocatus*) és

közte az előző ítéletért már 60 forint a költség. Konkludáltak már a második bírói fórumon (*instantia*), az *expeditio* csak a pénzen múlik. Miklós *famulus* egy jó lovat ígért neki, ne fedkezzen el erről, *in compensam mei salarii*. *Fejérpataky é.n.*

1732 **1401. jan. 7.**

IX. Bonifác pápa János fia: György daragatini (boszniai egyházmegye) plébános javára a bitorlók ellen végrehajtókat rendel.

Mon. Vat. I/4.304.; ZsO II/1.806.sz.

1733 **1401. jan. 12.**

IX. Bonifác pápa a megfosztás folytán üres császári kanonokságot Grabovnitza-i István papnak adományozza.

Mon. Vat. I/4.305.; ZsO II/1.816.sz.

1734 **1401. febr. 12.**

A váradi helynök előtt Chaan-i András perbe fogta Mihály fia: Balázst és társait a Balázs fia: Domokos minden birtokából Chenge nemes asszonynak járó hitbér-hozomány miatt. Az alperesek tudni akarják a leszármazás rendjét (*in qua linea consanguinitatis et affinitatis ipsa domina Chenge sibi attinuisset*). Erre a felperes azt állította, hogy anyja, Ilona és Chenge egy atya és anya gyermekei, s ezt adandó határnapon tanúkkal és oklevelekkel (*cum testibus ac vivis documentis videlicet vicinis et commetaneis suis*) bizonyítani kész. A bíró úgy dönt, hogy a kitűzött napon szomszédaival stb. a szokásos módon (*per viam communis inquisitionis*) bizonyítson.

Dl 42759. (csonka)

1735 **1401. márc. 17.**

IX. Bonifác pápa megerősíti IV. Sándor pápa 1258-i oklevelét a ciszterciek bírósági kiváltságáról.

Mon. Vat. I/4.310.; ZsO II/1.939.sz.

1736

1401. márc. 17.

László tapolcafői plébános és három kollégája jelenti Benedek kanonok-helynöknek, János győri püspök helyettesének, hogy Baard birtokon parancsában felsorolt *sessiokat* stb. találta Pál fiai: Jakab és Miklós kezén, *alii tamen communiter continentur*, de döntsön a püspök (in consistorio vestro).

DI 49756.

1737

1401. márc. 23.

Zámbó Lőrinc pozsonyi prépost (subdelegatus a sede apostolica specialiter constitutus) számos osztrák plébánosnak. Aquilea-i Jacobus de Nodeis pápai ügyhallgató (auditor) parancsára több Weytra-i lakost (passaui egyházmegye) kiközösített *iniuria*-perben, de mivel oklevéllel igazolták, hogy a prágai egyházmegyes Nymbruckh Jánosnak elégtételt adtak, biztosították mellett (ad cautelam) elrendeli feloldozásukat.

DI 42762. = *Fejér* X/4.82.; *ZsO* II/1.950.sz.

1738

1401. márc. 23.

---Hedruh-i esperes, András segesdi főesperes és veszprémi helynöknek, aki *iudex dotalitiorum (quartar)umque puellarum necnon testamental(ium)*, ítéletlevele értelmében nemes Gomba-i Péter fia: Mihály mester fivérei nevében Mere-i Gábor mester ellen előadta, hogy azt hitbér és hozomány tárgyában kielégítette, de ez nem adott neki oklevelet, ez viszont állítja, hogy minden perlevelét átadta. A bíró társával Gombai Mihály mesternek tizenhatod magával esküt ítélt meg Hedren templomában arra, hogy a hitbér-hozományt kifizette és leveleit átadta. Bizonyítja, hogy a kelet napján az eskütétel megtörtént.

DI 73284.

1739

1401. ápr. 11.

IX. Bonifác pápa az emberölésbe keveredett Mihály fia: Miklós váradi egyházmegyes papot

feloldozza az *irregularitas* alól.

Mon. Vat. I/4.319.; *ZsO* II/1.991.sz.

1740

1401. máj. 7.

András győri kanonok és helynök tanúsítja, hogy (Miseu)lak-i Márton fia: János, akinek elődje: Benedek helynök levele alapján Laak-i Osvaldné ellen meg kellett jelennie, távol maradt, bár az ellenfél ügyvédje várta.

DI 49946.

1741

1401. máj. 18.

IX. Bonifác pápa az emberölés gyanújába esett Zazy-i Benedek széki plébánost (pécsi egyházmegye) vizsgálat után megfosztatja.

Mon. Vat. I/4.332.; *ZsO* II/1.1071.sz.

1742

1401. máj. 25.

András segesdi főesperes, veszprémi kanonok és helynök előtt István ügyvédje Bykche-i László ellen előadta, hogy Macho asszony tizenhárom ezüst serleggel, egy kocsival és annak hat lovával, valamint tizenhat méneslóval *rite et iuxta formam v. matris ecclesie tradita extitisset in coniugem legitimam* Miklóshoz, ennek halálával pedig birtokai örökjogon István fia: Lászlóra szálltak. Tőle kéri a felperes unokanővére hitbérét és *paraphernumát*. Erre László ügyvédje azt felelte, hogy Lászlónak sohasem volt Miklós nevű testvére. A felperes ügyvédje felajánlotta a szomszédok, határosok, más nemesek és nem-nemesek, megyebeliek tanúságát, ezt azonban az alperesi ügyvéd elnevezte. Minthogy a bíró *absque revisione et possessoria estimatione* nem ítélt, ülnökökkel (pro eo nos unacum dominis de capitulo nobiscum in iudicio consedentibus) becsüt rendel el az elhunyt Miklós minden veszprémi egyházmegyes birtokán, majd az országos szokás szerint (estimatis ipsis iuxta regni consuetudinem) erről tegyenek jelentést.

DI 50169. = *ZsO* II/1.1082.sz.

1743 1401. jún. 10.

András győri helynök az 1740. számban elrendelt becslést teher nélkül elhalasztja az országgyűlés parancsára.

Dl 49945. = ZsO II/1.1120.sz.

1744 1401. jún. 10.

IX. Bonifác pápa Simon fia: Pál többször fellebbezett perét a pécsi *lectoratus* tárgyában a költségek megállapítása mellett végrehajtotta.

Mon. Vat. I/4.335.; ZsO II/1.1121.sz.

1745 1401. jún. 14.

IX. Bonifác pápa "Gucal Móric" szatmári főesperest emberölésben való segélyért és hűtlenségért javadalmától megfosztja.

Mon. Vat. I/4.340.; ZsO II/1.1124.sz.

1746 1401. jún. 22.

IX. Bonifác pápa Pál fia: Károly korbáviai grófot és feleségét, Wlk bán leányát: Katalint a negyedfokon fennálló rokonság ellenére megkötött házasság miatti kiközösítés alól feloldozza.

Mon. Vat. I/4.344.; ZsO II/1.1133.sz.

1747 1401. júl. 1.

IX. Bonifác pápa a firenzei János fia: Lukács római kúriai kereskedőnek néhai Miklós püspök tartozásáért helyt álló kezesekeket kényszeríteni, bírakat rendel.

Mon. Vat. I/4.346.; ZsO I/1.1142.sz.

1748 1401. júl. 1.

IX. Bonifác pápa a székesfehérvári Szűz Mária-egyház kanonokságát az elhunyt fél halála miatt ellenfelének, István fia: Balázsnak adományozza.

Mon. Vat. I/4.350.; ZsO II/1.1144.sz.

1749 1401. júl. 11.

IX. Bonifác pápa a garabi bencés kolostor apátja pervesztes ellenfeleit, akiket bitorlásért

fenyítéssel sújtott, az *irregularitas* alól feloldoztatja.

Mon. Vat. I/4.352.; ZsO II/1.1154.sz.

1750 1401. aug. 1.

IX. Bonifác pápa a pécsi helynöknek: a pernyertes János fia: Miklós csázmái kanonok és társai ellen Eberhard zágrábi püspök által jogellenesen kimondott fenyítékeket oldozza fel.

Mon. Vat. I/4.357.; ZsO II/1.1175.sz.

1751 1401. aug. 23.

IX. Bonifác pápa Szelindeki Mihály erdélyi kanonokot, aki tizennyolc éves korában pápai oklevelet hamisított, a becstelenség (infamia) alól feloldozza.

Mon. Vat. I/4.365.; ZsO II/1.1206.sz.

1752 1401. aug. 28.

IX. Bonifác pápa a wormszi prépostnak: Szelindeki Mihály erdélyi kanonok jogtalan elfogása ügyében, melyet néhai Miklós erdélyi püspök követett el, tartson vizsgálatot.

Mon. Vat. I/4.370.; ZsO II/1.1216.sz.

1753 1401. szept. 12.

IX. Bonifác pápa Antal sebenicói püspöknek: a sokáig peres szebeni *lectoratus* jogait Maczolo-i Arnold váradi kanonokra ruházza.

Mon. Vat. I/4.372.; ZsO II/1.1229.sz.

1754 1401. okt. 6.

András veszprémi helynök bizonyítja, hogy mivel Bikksei László az 1742.sz. perben választott bíróság döntése alapján a hozományt kifizette, Dörögdi István perét megszüntette, és az összes perlevelet semmiséknek nyilvánította.

Dl 50182.

1755 1401. okt. 6.

János zempléni főesperes, egri kanonok és helynök a Kowazo-i esperes és a tarpai plébá-

nosnak. Hethe-i András leánya: Anna ügyvédje bemutatta Gergely beregi esperes 1383-i, néhai Knol Péter *licentiat*us in decreto egri helynök-höz intézett levelét, mely szerint Gergely a helynök parancsára Hethe birtokban Danch fiait és rokonait Danch özvegye ellen a helynök elé idézte, mire ők tanácskozáván, elismerték negyedjogát és abba bebocsátották; Kerepeci Lőrinc ügyvéd a felesége negyedébe (egy udvarhelybe) bevezetést kért. Ezt a helynök a nevezetteknek meghagyja; az ellentmondókat idézzék elébe. Pecsételeési záradék (presentes autem propter carentiam sigilli nostri vicarius sigillo Johannis lectoris et canonici dicte ecclesie Agriensis vices nostras gerentis fecimus consignari).

DI 42854.

1756

1401. okt. 10.

János egri helynök özv. Surányi Sebestyénnek Kisvárdai Domokos fiait elleni perét az országtanács parancsára bírság nélkül elhalasztja. Az előző szám pecsételeési záradékával.

DI 78465. = Zichy V.272.; ZsO II/1. 1264.sz.

1757

1401. okt. 16.

Mátyás Pernaw-i apát előtt Czheusch-i Gergely fia: Mihály panasolta, hogy János győri püspök megnevezett *decimator*ai, a szombat-helyi várnagy *familiaris*ai a szőlő tizedét távollétében hatalmasul elvitték, ui. egy borosedényt megfürve hét *ydria* bort vettek el, az ország joga ellenére. A Pernaw-i apát a falubírótól és más jobbágyoktól tudakozódván meggyőződött a panasz igazságáról, és ezt tanúsítja.

DI 42771. = ZsO II/1. 1269.sz.

1758

1401. dec. 6.

IX. Bonifác pápa László fia: János váradi kanonoknak elperelt kanonoksága jövedelmeinek bitorlóit ellen bírakat rendel.

Mon. Vat. I/4.391.; ZsO II/1. 1326.sz.

1759

1401. dec. 8.

IX. Bonifác pápa Tamás fia: Gergely kalocsai egyházmegyes papot, aki mint Maróthi János macsói bán *familiaris*a kiközösítést vont magára, feloldoztatja.

Mon. Vat. I/4.393.; ZsO II/1. 1331.sz.

1760

1401. dec. 16.

IX. Bonifác pápa a javadalmától távolmaradó Hartmann fia: Miklós abaújházi főesperest javadalmától megfosztja, s azt eladományozza.

Mon. Vat. I/4.397.; ZsO II/1. 1344.sz.

1761

1401. dec. 31.

IX. Bonifác pápa a baranyai esperesnek: az Eberhard zágrábi püspök előtti eljárásban a császári káptalan ellen Otronchanch jobbágy-falu bitorlóit ellen intézkedik.

Mon. Vat. I/4.401.; ZsO II/1. 1364.sz.

1762

1402. jan. 20.

Zsigmond király Perényi Imre főpohárnokmestert és Perényi Péter volt székelyispánt minden egyházi és világi bíróság hatósága alól kiveszi, és saját joghatósága alá rendeli.

DI 70725. = ZsO II/1. 1404.sz.

1763

1402. febr. 16.

Antal Syne-i plébános és a sárosi kerület esperese a nádfői nemesek kérésére kiküldte a kapi és az azzuthi plébánost (nobis in generali convocatione in civitate Eperies vocete celebrata existentibus), akik egyhangúlag jelentették, hogy a nemesek elődei mindig a Mindenszentek-egyháza körül temetkeztek, a szentségeket pedig tetszés szerint a környező falvak papjaitól veszik. Ezt kérésre tanúsítja.

DI 64118. = ZsO II/1. 1447.sz.

1764

1402. febr. 18.

Mihály tasnádi plébános, az erdélyi püspök tasnádi helynöke tudatja, hogy hamvazószerda nyolcadán Kállói Lőkös fia: Miklós ügyvédje

(György előző helynök levelével) Reszegei Balázs fiai ellen előadta, hogy néhai Reszegei Sándor mester felesége: Erzsébet hitbérét-*paraphernum*át kérik tőlük. Mire György fivére nevében is (a helynök levelével) azt felelte: nem tudja, hogy Erzsébet rokona-e, és tartozik-e utána. A bíró ülnökeivel úgy határoz, hogy a felperes tanúkkal bizonyítson.
DI 53143.

1765 **1402. febr. 24.**
IX. Bonifác pápa László fia: Lukács pécsi egyházmegyes klerikust, aki diákkorában egy társa halálát okozta, feloldozza, de a háború után Rómába rendeli.
Mon. Vat. I/4.412.; ZsO II/1.1462.sz.

1766 **1402. márc. 28.**
György mester szepesi prépost oklevelében Klára asszony képviselője eltiltja Klára rokonát, Segrei László fia: Jakabot attól, hogy a Szentlélek-egyházának kegyuraságába a nő kárára Mihály és Jakab testvéreket behelyezze (in dominium patronatus ecclesie Sancti Spiritus ac electionem plebani seu pastoris).
DI 60492. = ZsO II/1.1533.sz.

1767 **1402. ápr. 4.**
Simon dékán és a szebeni káptalan minden plébánosa az alábbi perben dönt: A marpodi plébános, *vitricus* és néhány *senior* előadta az újegyházi *seniorok* ellen, hogy a Harbach patkot, amelynek folyása ősidők óta Marpod egyházát illeti, el akarják tőlük idegeníteni. Tanácskozás után nevükben Hermann nagyszónódi plébános úgy ítélte, hogy az újegyházi *seniorok* Marpodról tizenkét embert válasszanak, a marpodiak pedig tizenkettőt három más faluból, s ezek esküje és tanúsága döntsön. A felsorolt huszonnégy személy szerint a víz a marpodi egyházé, ezért Hermann által így ítélnék.
Z.-W. III.270.; ZsO II/1.1545.sz.

1768 **1402. ápr. 12.**
Bebek Detre nádor bizonyítja, hogy Bekcsei Vencel azt a pert, melyet néhai Bekcsei Erzsébet, Kékcsei Lack özvegyének hitbére és *paraphernuma* iránt András váci helynök előtt Vessenyi László mester ellen folytatott, megszüntette, s a bírságot elengedte.
TT 1889, 735.; ZsO II/1.1571.sz.

1769 **1402. ápr. 23.**
IX. Bonifác pápa az 1741. számot megismételve végrehajtókat küld arra, hogy az elhalt Benedek plébániáját Imre fia: Márton pécsi egyházmegyes papnak adományozzák.
Mon. Vat. I/4.333.; ZsO II/1.11072.sz.

1770 **1402. ápr. 27.**
IX. Bonifác pápa a domonkos szerzeteseket, apácákat, rendházakat és birtokaikat kiveszi az *ordinariusok* joghatósága, minden tized és adózás alól.
DI 15118.

1771 **1402. ápr. 30.**
IX. Bonifác pápa Leonardus de Sulmona pápai ügyhallgatónaki (auditor): László fia: Balázs, a székesfehérvári Szent Anna-egyház oltárigazgatója, azaz *magistere*, pereskedett egy székesfehérvári kanonokság tárgyában, melyet kétség esetén Balázsnak adományoz.
Mon. Vesp. II.334.; ZsO II/1.1606.sz.

1772 **1402. máj. 1.**
Reszegei Balázs fiai elleni tanuvallomások az 1764.sz. perben: tizenkét tanú vallja, hogy Erzsébet Lőkös nővére volt, alperesek tartoznak a hitbérrel és a *paraphernummal*.
Df 93143.

1773 **1402. máj. 2.**
Mihály plébános, tasnádi helynök az 1764.sz. perre kitűzött vallomási *regestrum* megtekintését *propter maioris rei evidentiam* pünkösöd

nyolcadára tüzi ki.
Dl 53155.

1774 **1402. máj. 22.**
IX. Bonifác pápa meghagyja, hogy a Túri Péter fia: Demeter hantai prépost javadalmát elfoglaló bitorló büntetését súlyosítsák.
Mon. Vesp. II. 335.; ZsO II/1. 1658.sz.

1775 **1402. júl. 6.**
János zempléni főesperes, egri kanonok és helynök a Posag-i Jakab és öt más nemes, *executorum videlicet testamenti* néhai Gezth-i Lőrinc fia: János fia: Péternek, nevükben bemutatva *quoddam registrum clausum* Bebek Detre nádor pecsétjével nyolc helyen lezárva. Kérésére felnyitattja és hitelesen átirja.
Dl 89713. = ZsO II/1. 1770.sz.

1776 **1402. aug. 18.**
András segesdi főesperes, veszprémi kanonok és helynök Miklós Zechen-i és Balázs feje-
egyházi *rectornak*. A szentdomokosi pálos remeték egy rendtag útján (*iuxta modum et formam nostre citationis in celebratione synodali facie ad faciem facte*) követelték Péter Zenthgyörgyi esperes-plébánostól a Rómában elhunyt néhai György szentgyörgyi plébános után a 9 forintot, melyet a hagyakozó "Cosma" Péter váci telepesnek (*hospes*) adott át misealapítványul, de az alperes átvette tőle, és nem adja ki. Az alperes szerint a remeték hagyományát kifizette, de a 9 forintot az örökhagyó temetésére fordította. A végrendeletet oklevelekkel és hites tanúkkal igazolni kész. A helynök meghagyja, hogy a feleket megidézve végezzék el eskü alatt a tanúvallatást és jelentsék.
Dl 8855.; ZsO II/1. 1837.sz.

1777 **1402. aug. 22.**
IX. Bonifác pápa az emberölésbe keveredett Tamás fia: Domokos csanádi egyházmegyes

papot feloldozza az *irregularitas* alól.
Mon. Vat. I/4. 451.; ZsO II/1. 1852.sz.

1778 **1402. szept. 20.**
János egri helynök a váci főesperesnek, a tarpai és kisvárdai plébánosnak. Surányi György anyja képviselőében előadta leszármazását, és Kisvárdai Aladár minden jószágából negyedet követelt: az alperesek nem ismerték el György anyját: Margit asszonyt rokonuknak. Mivel György tanúbizonyítást ajánlott, meghagyja, hogy nov. 7-én Bulcsu községben eskessék meg és hallgassák ki Margit asszony tanút a rokonságra nézve, majd mindezt jelentsék.
Dl 78517. = Zichy V. 314.; ZsO II/1. 1912.sz.

1779 **1402. szept. 22.**
Zemlen-i Benedek váci kanonok és helynök előtt Besenew-i Loránd fia: János követelte Miklós fia: György és István fia: Péter Dabos-i nemesek Dabos birtokából az anyja nagyanyjának negyede és (nagyanyja) hitbére-*parapher-numa* fejében járó birtokrészt. Az alperesek a birtokrész követelésének okára *testimonium evidenst* kívántak. A felperes vállalta, hogy ezt alkalmas tanúkkal bizonyítja. A bíró ülnökökkel (*unacum assessoribus nostris*) úgy ítél, hogy János felperes alkalmas tanúkkal bizonyítson.
Dl 8746. = Pest megye 119.; ZsO II. 1919.sz.

1780 **1402. szept. 23.**
IX. Bonifác pápa Brassói Jakab fia: Jánost, aki a török háborúban embert ölt, az *irregularitas* alól feloldozza.
Mon. Vat. I/4. 460.; ZsO II/1. 1925.sz.

1781 **1402. szept. 23.**
IX. Bonifác pápa a megüresedett bicsei (Trencsén vármegye) plébániát Fülöp fia: Márknak adományozza.
Mon. Vat. I/4. 461.; ZsO II/1. 1926.sz.

1782 **1402. szept. 28.**

IX. Bonifác pápa Mihály fia: Egyed csanádi egyházmegyes klerikusról, aki vétlen emberölésbe keveredett, az *irregularitas* bélyegét le-törli.

Mon. Vat. I/4.464.; ZsO II/1.1936.sz.

1783 **1402. okt. 7.**

IX. Bonifác pápa a pálosoknak *conservatorokat* rendel.

Mon. Vat. I/4.466.; ZsO II/1.1967.sz.

1784 **1402. nov. 16.**

IX. Bonifác pápa az üres egri kanonokságot Mihály fia: Pálnak adományozza.

Mon. Vat. I/4.372.; ZsO II/1.2069.sz.

1785 **1402. dec. 1.**

IX. Bonifác pápa a megüresedett székesfehérvári kanonokságot Jakab fia: János győri egyházmegyes papnak adományozza.

Mon. Vesp. II.340.; ZsO II/1.2087.sz.

1786 **1402. dec. 22.**

IX. Bonifác pápa a Vácra áthelyezett Miklós korbáviai püspök kifosztói ellen a szentendrei apátot teszi bírónak.

Mon. Vat. I/4.485.; ZsO II/1.2137.sz.

1787 **1402. dec. 22.**

IX. Bonifác pápa a szentendrei apátot bírónak teszi Lancelotti János zágrábi kanonok váci javadalma ügyében.

Mon. Vat. I/4.486.; ZsO II/1.2138.sz.

1788 **1402. dec. 22.**

IX. Bonifác pápa a szentendrei apátnak, hogy a váci kanonokságot adományozza Badich Bálint állítólagos váci kanonoknak.

Mon. Vat. I/4.487.; ZsO II/1.2139.sz.

1789 **1402. dec. 22.**

IX. Bonifác pápa Márton fia: Egyed oltárigaz-

gatónak adományozza a peres váradi kanonokságot.

Mon. Vat. I/4.488.; ZsO II/1.2140.sz.

1790 **1402. dec. 30.**

IX. Bonifác pápa a váci püspöknek: oldozza fel Pál fia: Gál győri prépostot és káptalanát.

Mon. Vat. I/4.491.; ZsO II/1.2147.sz.

1790/a **1403. jan. 19.**

András segesdi főesperes; veszprémi kanonok és helynök (sedeque vacante per venerabile capitulum eiusdem ecclesie Wesprimiensis vicarius constitutus in spiritualibus generalis) az olaji és kutasi plébánosnak. János salamonvári esperes és három más plébános Gerolth-i Mihály lányai ellen meg voltak idézve (rationem non observationis interdicti reddere debentes), de a nők ügyvédje hiába várta őket, csak Jakab klerikus jelent meg az esperes levelével, ismeretlen pecsét alatt. A felperes kérésére meg-hagyja, hogy a négy plébánost összesen 36 márka bírságnak befizetésére és feleletre idé-zék meg.

DI 42788. = ZsO II/1.2213.sz.

1791 **1403. jan. 25.**

IX. Bonifác pápa megengedi, hogy a hét százsz dékánságban az *interdictum* csak a kiközösítet-tek távozásáig tartson.

Mon. Vat. I/4.499.; ZsO II/1.2223.sz.

1792 **1403. jan. 26.**

IX. Bonifác pápa Kállói Péter fia: Pál szökött diósgyőri pálost feloldoztatja a kiközösítés és *irregularitas* alól.

Mon. Vat. I/4.502.; ZsO II/1.2231.sz.

1793 **1403. febr. 9.**

IX. Bonifác pápa Kárászi Sebestyén fia: Gált behelyezteti egy veszprémi kanonokság birto-kába.

Mon. Vesp. II.343.; ZsO II/1.2257.sz.

1794

1403. febr. 9.

Jakab erdélyi helynök előtt Schalkdorf-i János fia: János atya nevében perelte Helweg *comes* unokáit, hogy bár Grécia és Helweg *comes uterinus* testvérek voltak, az anyai eredetű (sed a dominabus ad ipsos descendissent), Byre, Iuanfolwa és Kwes birtokokból nem adták ki a részét. Sokszor felhívták őket válaszra *magister* Johannes Wyttyh, *magister* Theoricus és László szolnoki főesperes, az előző helynökök előtt, de sohasem feleltek; marasztalást kér a természetjog alapján (*iure naturali*). Az ügyvédek válasza: Helweg *comes* nővérét már kielégítette, sófalvi birtoka átengedésével. Két halasztás után Krisztián Rawas-i és Mihály apafalvi plébánost küldték ki János *comes* és Sófalva lakosaihoz kihallgatás végett. Mivel az alperes bizonyítása csődöt mondott, a három falu vonatkozó részét ülnökeivel az öröklési jog szabályai szerint (*iure successionis*) a felperesnek ítéli.

Dl 67241. = Z.-W. III. 293.; ZsO II/1. 2254.sz.

1795

1403. márc. 8.

Péter *cantor*, csanádi helynök Karos Tamás nagyszécsényi telepest (*hospes*), aki kétszer *peremptorie* idéztetvén nem jött el László kishécsényi plébánosának egy 25 forint értékű ló miatti keresete tárgyában, négy plébános útján a ló árának és 6 dénármarca bírságnak megfizetésére szólítja fel, különben tizenöt nap múlva kiközösítteti.

Dl 85553. = Sztáray II. 29.; ZsO II/1. 2301.sz.

1796

1403. márc. 10.

Péter *cantor*, csanádi helynök elé Thempesi Vajda András megidéztteti Pahody Tamást és három asszonyt, és megkérdezi, milyen jogon tartják birtokban Fejéregyház birtok felerészét. Mivel az alperesek oklevelekre hivatkoztak, ezek felmutatására a káptalan uraival együtt határnapot tűz ki.

Dl 85554. = Sztáray II. 30.; ZsO II/1. 2305.sz.

1797

1403. ápr. 3.

IX. Bonifác pápa Bálint bíboros pécsi *administratornak*. András fia: Miklós veheni plébános panaszára a decsi hívek kápolnaépítése tárgyában sommás vizsgálatot rendel.

Mon. Vat. I/4.515.; ZsO II/1.2349.sz.

1798

1403. ápr. 6.

IX. Bonifác pápa a javadalmától megfosztott Mrarnichia-i János fia: Amadé panaszja tárgyában sommás eljárásra bírakat rendel.

Mon. Vat. I/4.515.; ZsO II/1.2357.sz.

1799

1403. ápr. 6.

Közjegyző tanúsítja, hogy Bálint pécsi bíboros szobájában bemutatták neki Nicolaus Vordis *doctor iuris utriusque* ügyhallgató (*auditor*) magyar kúriai bírákhoz és a felekhez intézett eltiltólevelét. Ez ápr. 6-án kelt és arra hivatkozott, hogy IX. Bonifác pápától az ügyben újabb irat érkezett. Az irat szerint tudomására jutott a pápának, hogy a remeték Dergeche és két más falu határai tárgyában Pelsőczi Bebek Detre nádor és más világi bírák előtt a kúrián pereltek, a bíboros ellen marasztaló ítéletet kaptak (állítólag 72 ezer aranyforintra szólt), s bár ez a kúriában fellebbezett, a szerzetesek mégis elfoglalták a birtokot és népeit mindenképpen károsítják, sőt a kápolnát is lerombolják. Hogy ennek elejét vegye, a bíboros múlt év decemberében egyezsége lépett velük, mely szerint Dergeche birtokról lemondott, a szerzetesek viszont elengedték a bírságokat, de a bíboros ebbe nem nyugszik bele. Maróthi János bán a király parancsára többi birtokait is elfoglalja. Minthogy a világi bírósági ítélet semmis, az egyezséget a bíboros egyéb jószágainak elfoglalása miatti félelméből kötötte, a pápa meghagyja, hogy Vordis semmisítse meg az egyezséget, még ha esküvel lenne is megerősítve, és mind az alappert, mind a hatalmaskodását, fellebbezését és a kápolna lerombolását döntse el. Ha *per publicam famam ex ve-*

risimilibus coniecturis ei constitit, a fentiekről sommás információ után hivatalból (*ex officio*) járjon el. Az *auditor* Scriuan-i János kérésére, de hivatalból is, tilalmat bocsát ki: az előbb kiadott idézés értelmében semelyik fél se merjen a másik kárára eljárni, míg az ügy az *auditor* előtt függ, különben eljárásukat megsemmisíti, s ezentúl senki sem hivatkozhatik rá, hogy a perfüggésről nem tudott. (Közjegyzői záradékok.)

DI 1430. = ZsO II/1.2358.sz.

1800 **1403. ápr. 10.**

Vordia Miklós *doctor iuris utriusque* pápai káplán, ügyhallgató (auditor) a pécsi egyházmegye papságának. A Szentatyától a következő kérvényt küldték át neki: Bálint bíboros, a pécsi püspökség *administratore* panaszolja, hogy a püspöki *mensáját* illető Dergeche falu remetekolostorának helynöke, István, perjele: Balázs és társaik 1400. júliusában elzárták és felásták Dergeche főútját, mely a plébánia-templomhoz vezet, az erdőbe vezető faszállító utat, elfoglalták a falu egy kaszálóját, a püspök emberét (*villanus seu vasallus*), Mátét vérontásig verték botokkal, a *vasallusok* 60 forint értékű disznait és borjait pedig vad kutyáikkal marcangoltatták szét, a falu és a püspöki *mensa* nagy kárára. Kéri tehát a bíboros a monostor elleni polgári és büntető ügyek ügyhallgatóra (auditor) bízását. A kérvény alján Vordis Miklós kapta a megbízást.

DI 1430. = ZsO II/1.2356.sz.

1801 **1403. ápr. 28.**

IX. Bonifác pápa Gerdako fia: Mátyás császmái kanonok többször fellebbezett perében a bitorlók ellen bírakat rendel.

Mon. Vat. I/4.519.; ZsO II/1.2389.sz.

1802 **1403. máj. 29.**

IX. Bonifác pápa a Tasnád-i Miklós fia: Dénes váradi őrkanonok (*custos*) javára hozott ítélet

végrehajtására bírakat rendel.

Mon. Vat. I/4.528.; ZsO II/1.2439.sz.

1803 **1403. jún. 2.**

IX. Bonifác pápa Angelo s. Laurentii bíboros *legatusának* általános feloldozási jogot ad.

Theiner II.174.; ZsO II/1.2466.sz.

1804 **1403. jún. 2.**

IX. Bonifác pápa Angelo *legatusnak* Róbert (ellen)pápa híveire feloldozási engedélyt ad.

Theiner II.174.; ZsO II/1.2454.sz.

1805 **1403. jún. 5.**

IX. Bonifác pápa Angelo bíboros *legatusnak*: a Gzula melletti pálos perjel és szerzetesek Bálint bíboros indította perét szegénységük miatt magához vonja s reá bízza.

Mon. Vat. I/4.568.; ZsO II/1.2499.sz.

1806 **1403. jún. 6.**

IX. Bonifác pápa a zágrábi főesperesnek: Gál fia: Péter gorikai főesperest, aki ellenfelével kiegyezett, feloldoztatja a kiközösítés alól.

Mon. Vat. I/4.570.; ZsO II/1.2500.sz.

1807 **1403. jún. 11.**

IX. Bonifác pápa István fia: Balázst, a székesfehérvári Szűz Mária-egyház kanonokát a bitorlók elmozdításával bírák útján behelyezteti.

Mon. Vespri. II.345.

1808 **1403. júl. 9.**

Péter *cantor*, csanádi helynök tudatja, hogy 1402. máj. 21-én megjelent Zewles-i Domokos és bemutatta Domokos prépostnak, az előző helynöknek idéző-halasztólevelét, mely szerint ő, mint felperes és "Vasa" László, mint alperes 1401. ápr. 15-én a helynök előtt megjelenni tartoztak; e napon Chutkud-i Dénes felperesi ügyvéd és Nagy Tamás kemechei telepes (*hospes*), mint alperes (*assumptor termini*) megjelentek, s az ügyet legutóbb pünkösdi nyolca-

dára halasztották. Közben a helynök meghalt, és a per az eljáró bíró széke elé került (nos ex beneplacita voluntate predicti domini episcopi in officium eiusdem vicariatus instituti fuimus); a fenti napon megjelent a felperes és Tamás *hospes*, bejelentvén, hogy "Vasa" László meghalt s a per fiára, "Vasa" Andrásra szállott, kinek ügyvédlevelével jelent meg. Most a felperes előadta, hogy András minden birtokából (de omnibus possessionibus eiusdem Andree ubilibet habitis et existentibus) követeli Katalin asszony reá szállott negyedét. Az alperes ügyvédje aug. 1-re kért halasztást s ekkor válaszolt: "Vasa" László Katalin negyedét utódainak teljesen kiadta! Erről oklevelei vannak, melyeket bemutat. Erre határnap: aug. 15., majd az alperes kérésére 3 márka bírság mellett halasztva: okt. 6., újból a szokott bírsággal halasztva: dec. 7. Ekkor megjelentek a fentiek; az alperes ügyvédje ekkor sem tudta bemutatni levelét, mondván, hogy a Fyereghaz-i nemesek tartják azt kézben, idézzék meg őket. Erre a felperes beleegyezésével újabb határnapot tűzött ki (1402) jún. 1-re. Meg is jelentek a Fyereghaz-i nemesek, de bebizonyították, hogy náluk sohasem voltak az alperes levelei. Erre az ügyet a felek akaratából jan. 22-re halasztotta, majd újabb kérésükre márc. 7-re azzal, hogy ekkor Csanád városában négy-négy egyházi vagy világi bírát (arbiter) válasszanak, s ezek döntsenek; a felek vállalták, hogy aki nem hoz bírót, 10 dénármárkán maradjon (új pénzben), de ha nem fogadná el a döntést, márc. 10-én a helynök előtt folytassák a pert. Így is történt, a helynök kérésükre máj. 1-re halasztotta azzal, hogy ekkor a helynök kiküldötte előtt "Vasa" András minden birtokából adja ki a negyedét, Zewles-i Domokos meg vállalja nagyanyja minden leszármazójának a terhét. E napon a felperes és Fyldeak-i László alperes ügyvédje jelent meg, az utóbbi *quodam registri* mutatott be, mely szerint Katalinnak két nővére is volt, akiknek a negyed éppen

úgy jár, mint neki. Egyiküknek, Áfrának az alperes dédapja Pardan birtok részével tett eleget, s ezt oklevéllel bizonyította, a másikat, Erzsébetet viszont pénzzel elégítette ki (hominis possessionato in coniugium tradidisset, cui licet de portione sua nondum satisfacisset, tamen si posteritas ipsius aliquando dictam partem acquirere voluerint, tunc cum pecuniali solutione eidem satisfacere deberet), ám Erzsébet és Katalin nővéri viszonyát nem tudta bizonyítani. A bíró júl. 1-jén meghagyta, hogy kiküldötte hasítsa ki a negyedét "Vasa" András birtokából, s ezt ismét három részre ossza: az egyiket hagyja meg neki, mert őse kielégítette Áfrát; a másikat adja át a felperesnek, a harmadikat hagyja jelen állapotában, míg az alperes a két nő testvérségét bizonyítja. Ha bizonyítása nem sikerül, a negyed ketté kell osztani, és a felét kiadni a felperesnek. Júl. 1-jén a felek megjelentek, igazságot kértek, s a bíró kiküldte a felperesnek Bereck, az alperesnek Vthwen-i Miklós kanonokot, kik jelentették, hogy az alperes minden (kivéve az Erdélyben fekvő) birtokát megfelelő becslés után négy egyenlő részre osztották, de ennek a harmadosztását a helynökre hagyták. Ekkor a felek bejelentették, hogy közvetítők útján kiegyeztek: "Vasa" András a birtokaiból járó negyed kielégítésére Fejéregyház (Csanádkútja) birtokát teljesen átadja minden tartozékával, örökjogon és örökösökre Domokosnak és Katalin minden leszármazójának azzal a feltétellel, hogy András még szavatol is Domokos és utódai javára a megtámadással szemben, különben hasonló értékű jószágot ad, Domokos viszont lemond minden negyedigényéről és a felhalmozódott bírságokról, Katalin utódainak terhét vállalva. A bevezetést Beche-i Márk, a helynök káplánja és jegyzője (specialis notarius) végezte. *DI 42801.*

1809

1403. júl. 25.

Mihály örkanonok (custos), pápai küldött bíró

(iudex subdelegatus), minden pécsi egyházmegyés papnak, de különösen Imre pécsváradi apátnak. Zebold-i István, a remeték ügyvédje bemutatta neki Vordis Miklós ügyhallgatónak (auditor) az 1799.sz. alapján kiadott oklevelét, azután panaszolta, hogy egykor a remeték és Vilmos pécsi püspök közt per folyt a néhai János esztergom-györgymezei prépost, esztergomi helynök előtt Dergeche falu tárgyában, az ítélet a remeték javára szolt; Bálint bíborosnak jóváhagyásra bemutatták, s vele a pécsi káptalan előtt egyezsége léptek, de ezt ő Rómával megsemmisíttette, s még a jogukat biztosító oklevelet is visszatartja. Kérésére a *custos* megidézeti a bíborost és akiket még kell, az oklevél felmutatására, az idézés tizenkettedik napjára, óbudai szállására (in quo iura reddi solent), értesítvén, hogy távollétében is eljár, s intézkedik a feloldozásról. Marienwerder-i Miklós közjegyző oklevele.

Dl 1430. = ZsO II/1.2554.sz.

1810

1403. júl. 27.

IX. Bonifác pápa az emberölésbe keveredett Orbán fia: Gergely pécsi egyházmegyés papot az *irregularitas* alól feloldozza.

Mon. Vat. 1/4.586.; ZsO II/1.2556.sz.

1811

1403. aug. 11.

Mihály ágostonos monostor prépostja az 1809. számot Pécsett, mivel a várban nem volt "*tutus accessus*", a Szent Bertalan-templomban hirdette ki, és kapujára függesztette.

Dl 1430. = ZsO II/1.2569.

1812

1403. aug. 14.

Közjegyző tanúsítja, hogy Bálint bíboros bemutatta neki Cosinatus bíboros pápai küldött bíró eltiltólevelét Pelsőczy Bebek Detre nádorhoz és más magyar világi bíróhoz, valamint az ellenfelekhez. Ez 1402. október 30-án kelt: előadja, hogy a nádor és más kúriai bírák előtt per folyt a három falu határai tárgyában, holott

nem volt joghatóságuk a bíboros fölött; ezért ez a pápához fellebbezett (az 1799. számot teljesen átírva) s őt kapta ügyhallgatóul (auditor). Ügyvédje, Scrivan János kérésére a fentivel egyező tilalmat bocsát ki, *volentesque inter partes predictas equalitatem servare* (mint előző szám). (Közjegyzői záradékok.)

Dl 1430.

1813

1403. szept. 13.

Nicolaus Vordis *doctor iuris utriusque* pápai káplán és ügyhallgatónak (auditor) — aki ebben az ügyben különösen ki van küldve — Mihály örkanonok (custos), az óbudai Szent Péter-egyház helynöke (vicarius in spiritualibus), általános felhatalmazással (generalis clausula) kirendelt bíró (compulsor et executor subdelegatus) jelenti, hogy megkapta az *auditor* kihallgatást elrendelő parancsát (compulsorium), melyet a pécsi egyházmegyés pálos remeték Dergeche-i Szent László-kolostorának közjegyzői levéllel rendelkező prókátora, Zabold-i István páter nyújtott át.¹ Mihály *custos* kiadta az 1809-1812.sz. okleveleket és az itt felsorolt egyéb okleveleket, 1295-1403. évig.

Dl 1430.

1. Átírva az 1799.sz.

1814

1403. okt. 5.

János szepesi helynök előtt Miklós csütörtök-helyi plébános és a pinkfalvai nemesek perüket egyezséggel megszüntetik.

Fejér X/4.268.; ZsO II/1.2640.sz.

1815

1403. okt. 27.

Kersebom Miklós *doctor decretorum* főesperes *Lusacie in ecclesia Misnensi*, pápai káplán és *causarum curie camere apostolice generalis auditor* a római és egyéb papságnak. Péter fia: Mátyás székesfehérvári kanonok beismerte előtte, hogy 8 arany dukáttal tartozik Viterbói Bertalan római lakosnak, alávetette magát a pápai kamara joghatóságának, és elfogadta a

mulasztás esetére kimondott kiközösítést. Mivel a határidőt elmulasztotta, a hitelező kérésére pápai *cursorral* a római kúriába személyesen idéztette mentségének előadására. Mint-hogy a határnapon nem jelent meg, elrendeli ünnepélyes kiközösítését.

Dl 86233. = ZsO II/1.2672.sz.

1816 **1403. nov. 24.**
IX. Bonifác pápa úgy rendelkezik, hogy Letzitz-i Scultelinus Miklós prágai egyházmegye papot, akit az esztergomi egyházmegye pozsonyi kanonokok kiközösítettek, oldozzák fel.

ZsO II/1.2803.sz.

1817 **1404. jan. 5.**
Bálint bíboros, pécsi kormányzó előadja, hogy a pálosok ellen folyó 1799.sz. perét Imre pécsváradi apát, bencés rendfőnök közvetítésével megszünteti.

Mon. Vat. I/4.596.; ZsO II/1.2908.sz.

1818 **1404. jan. 13.**
Lukács váradi *cantor*, gyulafehérvári főesperes és tasnádi helynök előtt Balyoki László fiainak és Vstina asszonynak hozomány és hitbér iránti követelését megtételte (*pro re paraphernali et dote de universis possessionibus et rebus ac clenodiis domorum dicti magistri Stephani fratris ipsorum, lege regni consuetudine sine litis ingressu coram nobis satisfacere debuissent*), amit a két férfi meg is tett, számos Temes, Bihar, Kraszna, Külső-Szolnok és Szatmár megyei birtokból kielégítve az asszonyt; ez nyugtatta őket, ők viszont férje elpazarolt javaiból nyugtatták őt. Aki a megegyezést megszegi, azt a bírói rész sérelme nélkül patvarkodásban marasztalják (*extunc parti pacem habenti salva tamen portione iudicis in pena calumnie convinceretur ipso facto*).

Dl 42803. = ZsO II/1.2927.sz.

1819 **1404. febr. 26.**
IX. Bonifác pápa a zágrábi prépostnak: az emberölő Wlkodlaci fia: Balázs Generechgen-i plébánost vizsgálat után fossa meg és helyébe ültesse Miklós fia: Egyed klerikust.

Mon. Vat. I/4.594.; ZsO II/1.3012.sz.

1820 **1404. febr. 28.**
A pápa az 1817.sz. okiratot jóváhagyja és megerősíti.

Mon. Vat. I/4.595.; ZsO II/1.3018.sz.

1821 **1404. ápr. 6.**
Zsigmond király kiadja a *placetum regiumot*.

ZsO II/1.3094.sz.

1822 **1404. ápr. 18.**
Zsigmond király János esztergomi érseknek. János pozsonyi prépost, budai plébános, *secretarius*a panaszolta, hogy a primás helynökei háborgatják pozsonyi és budai népét, kápolnáit, jogait; mind *ordinaria auctoritate*, mind a római kúriában, amivel Budát romlásba viszik. Figyelemmel János hű szolgálataira, melyeket *lateri nostro semper adherens exhibere non desinit*, és bajában nem hagyta el, őt pap-ságával együtt kiveszi a címzett joghatósága alól, és csak a maga bíróságának veti alá. Meghagyja, hogy csak előtte (*tamquam suo unico iudice*) fogják perbe. Egyébként *iuxta decreti nostri tenorem, quod vobis cum presentibus dirigimus nec in curia Romana nec extra contra eundem litem movere seu quovismodo procedere debeatis*.

Df 249003. = Fejér X/4.312.; ZsO II/1.3124.sz.

1823 **1404. máj. 26.**
Matheus de Vicedominis de Placentia *doctor iuris utriusque* nyitrai főesperes, esztergomi kanonok és helynök három plébánosnak. A pozsonyi káptalan panasza szerint a borostyáni várhoz tartozó Stomfa fizedét, mely ősidők óta

őket illeti, Szentgyörgyi Péter és fia tizennyolc éve elfoglalva tartják. Ha a panasz helytáll, tizenkét napon belül háromszor szólítsák fel a foglalókat elégtételre, különben közönségek ki; ha jogukra hivatkoznak, idézzék meg őket elébe.

ZsO II/1.3203.sz.

1824

1404. jún. 28.

István mester szepesi kanonok és helynök tudatja, hogy Strelen Miklós akkori helynök megidézte Crigh-i János mestert és társait az ottani plébános, Péter ellen, a határnapon *hora causerum* az alperesek megjelentek, a bírós a káptalani urak előtt, a felperes nem, mire macacssággal vádolták. A bírós kérésükre a káptalani urakkal együtt (*unacum dictis dominis de capitulo*) a felperest mindegyik alperes ellen bírságban marasztalja.

DI 42819. = ZsO II/1.3287.sz.

1825

1404. júl. 2.

Lukács váradi *cantor*, erdélyi kanonok, tasnádi helynök tudatja: özv. Károlyi Mihályné és fia: László, mindegyikük harmadmagával esküdni tartozott, hogy özv. Károlyi Lászlónét: Erzsébetet *non verberando dehonestasset*, illetve fia Erzsébet leányát *verberando non dehonestasset*.

DI 98742.

1826

1404. okt. 7.

János esztergom-vári Szent István prépost, kanonok és esztergomi helynök előtt Balázs *frater*, a nosztrai remeték perjele azok nevében perbehívta Ilona asszonyt egy szobi szőlő tárgyában, melyet elhunyt férje: Rigó Péter végrendeletében lelki üdvéért a monostornak hagyott. Az asszony elismerte a jelenlétében tett rendelkezést, de Erzsébet és Szőke Miklós az összes nővérek nevében felszólaltak, hogy Péter nem rendelkezhetett a szőlővel, mert az Nagy Tamástól mint fiúörökösre szállt reá. Ba-

lázs perjel erre azt válaszolta, hogy Tamás halála után Péter a szőlő jövedelméből és az atyai javakból tisztességesen kiházasította nővérét. A bizonyítás elrendelése után a felek egyezsége lépnek: az avatkozók átengedik Péter szőlőjét a kolostornak, sőt nővéreik és utódaik terhére is vállalják, viszont a perjel Erzsébet elhunyt férjének végrendelete alapján szerzett jogairól annak házára és szőlejeire lemond az asszony és örökösei javára.

DI 42827. = ZsO II/1.3430.sz.

1827

1405. ápr. 3.

VII. Ince pápa a váci püspökhöz: a pozsonyi kanonokok panasza szerint Retitz-i Miklós állítólagos prágai egyházmegyes pap hamis pápai oklevéllel¹ kiközösítette őket; vizsgálat után a papot tartóztassa le.

ZsO II/1.3772.sz.

1. Lásd: 1816.sz.

1828

1405. máj. 13.

István erdélyi püspök Zsigmond király 1405. ápr. 16-án kelt idéző parancsára jelenti, hogy a buzdi plébános az erdélyi káptalan ellen a buzdi tized ügyében a törvény ellenére Rómában pereskedik, így nem idézhető.

Z.-W. III.338.; ZsO II/1.3882.sz.

1829

1405. jún. 21.

Közjegyző előtt Partlné Anna alapítványát pozsonyi végrehajtók egyesítik egy másikkal.

Knauz 112.; ZsO II/1.4000.sz.

1830

1405. szept. 1.

Lack Jakab erdélyi vajda közgyűlésén az 1828.sz. perben a buzdi tizedek ügyében a káptalan és a gyulafehérvári főesperes javára ítélt:

Z.-W. III.369.; ZsO II/1.4132.sz.

1831

1405. szept. 20.

András spalatói érsek, egri helynök (doctor le-

gum vicariusque in ecclesia Agriensi in spiritualibus et pontificalibus generalis per capitulum de man[dato regie maies]tatis specialiter electus et deputatus) előtt Danch fia: Domokos Hethei Anna nemes leánytól tudni akarta, milyen címen bír negyedét Hethében. Mire ez felmutatta János helynök 1755.sz. levelét. Eszerint az érsek ülnökeivel a negyedben öt örökösön, örökjogon megerősíti, s az öt megátadóknak örök hallgatást parancsol.

DI 42854.

1832

1406. jan. 10.

A jászói konvent előtt János nagyidai plébános, János egri főesperes helyettese (vicearchidiaconus) az újvári kerületben több nemes és jobbágyasszony jelenlétében tanúsítja, hogy Gergeridafalvi Benedekné Margit nemes asszony 1405. dec. 21. körül előtte, mint gyóntatója és a felsorolt tanúk előtt férjét tette meg örökösévé, elengedve neki a hitbért-*parapher-numot* is.

DI 70753. = ZsO II/1.4376.sz.

1833

1406. febr. 9.

Jakab erdélyi kanonok és helynök azt a pócsteleki birtokrészt, amelyet Meggyesi Katalin férjének, Andrásnak ajándékozott, a nemes bírótársakkal együtt megerősíti.

Z.-W. III.457.; ZsO II/1.4449.sz.

1834

1406. márc. 11.

András *doctor legum* spalatói érsek, egri helynök előtt Péter, a Sarr-i bencések apátja a monostor nevében perelte Tamás plébánost valamint három Yssontha-i telepest (*hospes*) azért, mert a Saarvíz-en malmot építettek, holott a malom a monostor Harumzentews földjén fekszik. Ezt a bíró és káptalani urak, ülnökök (*dominis de capitulo eiusdem Agriensis ecclesie nobis pro assessoribus coassumptis*) előtt előadva bemutatta Harumzentews föld tulajdonát igazoló oklevelét, s ennek alapján eltiltotta az

alperest a malom építésétől, követelve annak eltávolítását és az eddigi jövedelem átadását. Az alperes válasza, hogy a malom nem a monostor, hanem Visonta területén épült. A felperes ezt tagadta. A bíróság közbenszóló ítélettel (*interloquendo*) úgy dönt, hogy mivel az oklevélből a malom hovátartozása nem derült ki, az apát bizonyítsa be, hogy Harumzentews határain belül fekszik. *Quia actore non probante reus absolvitur*. Mivel a *peremptorie* határnapon az apát nem bizonyított, a bíróság *pro maiori rei evidentia et claritate* úgy döntött, hogy az alperesek kötelesek bizonyítani (*haberent onus probandi*), hogy a malom Visonta területén fekszik; ezt a terhet vállalták is. A határnapra a helynök jegyzőjét, Gál mester volt szebeni plébánost küldte ki, aki a felekkel együtt visszatérve jelentette, hogy a helyszínen az apát eltiltotta őt a tanúk kihallgatásától, *quia erant fautores et domesticis partis adversae*. Ennek ellenére kihallgatta a tanúkat. A felek beleegyezésével kinyitott vallomásaik a visontaiak javára szóltak. A bíróság az apátnak határnapot adott *ad recipiendum copiam dictorum et fassionum testium* és a személyük vagy vallomásaik elleni kifogások megtételére. Az apát ezt elfogadta, de az új határnapon semmi ellenvetést nem tett. A bíróság *ad superhabundantem cautelam* megkérdezte a feleket, van-e még mondanivalójuk, de nemmel feleltek. Erre *facta legitima conclusione cause* az alperesek kérték, hogy helynöki (*ex debito nostri vicarius officii*) végítélettel mondják ki: a malom Visonta területén fekszik, az apát nem zaklathatja őket az építésben, használatban, jövedelmek szedésében, s erre (*per nos et nostrum officium*) fenyítéssel is kényszerítsék, végül parancsoljanak neki örök hallgatást e tárgyban. A bíróság mindezt megfontolva, *illius imitantes exemplum, qui querelas populi tabernaculum ingressus ad dominum referebat, ut secundum eius imperium iudicaret*, az ülnökökkel az egri egyház melletti Szent Mihály-kápolnában, de

mane hora causerum teljesen az alperes kérése szerint határoz, s erről függőpecsételés oklevelet ad ki. Jelen volt több főesperes — köztük Péter *baccalaureus* — és több hitelt érdemlő tanú.

Dl 9191. = ZsO II/1.4528.sz.

1835 **1406. máj. 3.**

VII. Ince pápa az esztergomi érseknek meghagyja, hogy a Corona mezővárosban (oppidum) levő ciszterci apácák visszahelyezését elrendelő Szigfrid erdélyi kanonok, pápai küldött bíró-féle ítéletet erősítse meg.

ZsO II/1.4698.sz.

1836 **1406. jún. 7.**

János szepesi kanonok és helynök ülnökeivel Zsigmond király jelenlétére terjeszti fel Széki Poch Péter fiainak özv. Sigrái Györgyné Katalin elleni birtokperét.

ZsO II/1.4800.sz.

1837 **1406. jún. 24.**

Remetei Istvánné Katalin levele Dózsa csanádi püspökhöz. Elődei idején nem érték egyházukat ilyen sérelmek, mint most. *Hinc est, (quod) vicearchidiaconos de Chery spoliatores et malefactores suos ad possessionem nostram destinavit et capellanum nostrum in proprio domo sua captivare faciendo deducere volebant*, csak férjének testvérei szabadították meg. Védelmet kér.

Dl 56647. = ZsO II/1.4834.sz.

1838 **1406. jún. 26.**

János esztergomi érsek, prímás, született pápai követ. A pozsonyi káptalan jelentette, hogy Zámbo Lőrinc prépostjukkal együtt 1398-ban káptalant ülve az egyházi díszek és főleg kárpák hiányának pótlására egyhangú határozatot hoztak (*ordinassent, statuissent et temporibus perpetue affuturis duraturum statutum fecissent*), hogy minden új kanonok 12 aranyforin-

tot fizessen egy éven belül erre a célra, s erre esküdjék meg (*inter aliorum statutorum ecclesie predictae observationes*). Ha nem tenné meg, a káptalan lefoghathatja jövedelméből. *Nichilominus dictus canonicus sic noster receptus periurus remaneat et de pena periurii per nos aut per nostram sedem, prout de iure fuerit, relinquatur puniendus*. Bár sok idő telt el a rendeletek (*ordinationes, constitutiones et statuta*) alkotása óta, most kéri megerősítését és hiányainak pótlását; ezt az érsek jogtudók meghallgatása után (*habita superinde matura deliberatione cum nostris iurisperitis*) megadja.

Dl 228122. = ZsO II/1.4835. sz.

1839 **1406. aug. 6.**

VII. Ince pápa egy évre feloldozási engedélyt (*auctoritas*) ad Wolawia-i Miklós kamarai klerikusnak, borsoszlói prépostnak, Magyarország követének.

ZsO II/1.4932.sz.

1840 **1406. szept. 15.**

János esztergom-szentistváni prépost, esztergomi kanonok és helynök Gyürki Erzsébetet, aki nagyanyja végrendelete alapján egy ruhásládát követelt Kekezew-i Györgytől, bizonyítás híján elutasítja.

ZsO II/1.4990.sz.

1841 **1406. dec. 19.**

XIII. Gergely pápa előadja, hogy elődje, VII. Ince pápa Czaack-i Balázs fia: János Pécsvárbeli kanonoknak ítélte a Veszprém-várbeli Mindenszentek-prépostságot.

Mon. Vesp. II.350.; ZsO II/1.5163.sz.

1842 **1407. jan. 7.**

István erdélyi püspök megtiltja, hogy a Kysd-i (Kézd) szék dékánja Segesvárt egy-két személy bűnéért *interdictum* alá vesse.

Z.-W. III.424.; ZsO II/2.5218.sz.

1843 **1407. jan. 21.**

Domonkos *doctor decretorum* váradi örkanonok (custos), erdélyi helynök előtt bemutatják Somkerekí Geleth fia: László végrendeletét, a moldvai vajda pecsétje alatt, melyet a besztercei dékánság plébánosai megfelelő formába átirnak.

Dl 67242. = Z.-W. III.426.; ZsO II/2. 5252.sz.

1844 **1407. ápr. 26.**

Az aradi káptalan előtt Chalyai Gergely és László negyedperüket egyezséggel zárják le, Gergely visszaadja ítéletlevelét.

Dl 59300. = ZsO II/2.5452.sz.

1845 **1407. ápr. 26.**

Zsigmond király Pásztó mezőváros (oppidum) népeinek azt a kiváltságot adja, hogy az egyházi bíróság joghatósága elé tartozó ügyek kivételével a panaszosnak Pásztó bírāja és esküdtjei előtt kell perelnie.

Békefi, Pásztó I.291.; ZsO II/2.5450.sz.

1846 **1407. ápr. 30.**

XII. Gergely pápa Csáki Balázs fia: János veszprémvári prépostnak adományozza a pécsi *cantoriát*, melyért előtte perelt.

ZsO II/2.5458.sz.

1847 **1407. máj. 2.**

János esztergom-szentistváni prépost, esztergomi kanonok és helynök meghagyja a sági konventnek, hogy küldje megbízottját Zakala birtokra, ahol Salgói Miklós fia: István és Gyarmati Balázs fia: Miklós negyedperét nyolc békebíró fogja eldönteni. A pert Garai Miklós nádor tette át a helynök elé.

Dl 65841.

1848 **1407. júl. 28.**

Johannes Petrus de Venturinis de Urbe római polgár IV. Károly császár 1368. évi engedélye alapján Raccha-i Benedek zágrábi egyházmé-

gyés klerikust közjegyzővé nevezi ki és felhatalmazza további tizenkét személy hasonló ki nevezésére.

Dl 9336. = ZsO II/2.5648.sz.

1849 **1407. aug. 1.**

Domokos *doctor decretorum* váradi örkanonok (custos) és erdélyi helynök előtt Budaki Imre nemes elismeri, hogy atyjafiának, Gilét fia: Lászlónak végrendeleti ügyében Somkerekí János nemes kielégítését vállalta.

Dl 73877. = Teleki, oklt. I.322.; ZsO II/2. 5653.sz.

1850 **1407. aug. 18.**

A törpényi és monyorósi papok jelentik Domokos *doctor decretorum* erdélyi helynöknek, hogy Somkerekí János kielégítette Budaki Imrét, ez azonban őt becsületsértéssel illette, amiért Somkerekí János őt megverte (az előzményekről lásd: 1849.sz.).

Dl 73878. = Teleki, oklt. I.323.; ZsO II/2. 5685.sz.

1851 **1407. okt. 1.**

Simon gerzencei plébános, császmái esperes tudatja, hogy Zrednamelléki Syke három fia önként választotta abban a vitájukban, mely a Lesna birtokért Chupor Zsigmondnak és Farkasnak járó 120 aranyforint lefizetése körül köztük folyt. Dénes azt állította, hogy maga fizette ki az egészet, Fülöp szerint ő 7 forinttal járult hozzá. A fivérek beleegyezésével Dénest a 7 forintról esküre kötelezi, s ennek letétele után nyugtatja.

Dl 35237. = ZsO II/2.5752.sz.

1852 **1407. okt. 25.**

XII. Gergely pápa Bálint fia: János egri egyházmegyés papnak a megfosztott "Deers" Pál kanonok javadalmát adományozza.

Mon. Vespr. II.352.; ZsO II/2.5775.sz.

1853 **1407. nov. 13.**
János esztergomi prépost, érseki helynök előtt Rásztokai Péter visszavonja az Okolicsnainkkal szemben támasztott negyedperét, mivel nagyatyja és ennek testvére mint *familiarisok*, nem pedig mint rokonok éltek Okolicsnán.
ZsO II/2.5804.sz.

1854 **1408. jan. 2.**
XII. Gergely pápa András spalatói érseket *motu proprio* kinevezi az egri egyház helynökévé, teljes püspöki hatáskörrel, mivel (Ludányi) Tamás püspök régen eltávozott Magyarországról.
ZsO II/2.5888.sz.

1855 **1408. febr. 10.**
Zsigmond király János esztergomi érseknek. A szepesi prépost és káptalan panaszként, hogy régi szabadságuk és szokás ellenére több kánonokat és plébánost a zsinatra kényszerít, holott csak a prépost tartozik megjelenni, aki *statuta et statuenda* kihirdeti a klérusnak. Azt is előadták, hogy 200 forint *caritativum subsidium*ot követel rajtuk, ellenük egyházi ítéletet helyezve kilátásba. A zsinatra ne hívja őket, a segílyt ne kérje, az esetleg hozott ítéletet pedig semmisítse meg.
ZsO II/2.5933.sz.

1856 **1408. febr. 19.**
János nagyidai plébános, esperes (vicearchidiaconus de eadem in districto Cassoviensi) tudatja, hogy a bozinkai Azalos Miklós fiával: Mihállyal együtt 19 márkát és 12 font viaszt fizetett *honorabilis* Thot-i István leányának férje, János fia: László *homagiuma* fejében négy derék férfi előtt (az első a Sesetha-i bíró); a nő nyugtatta őket, és vállalta, hogy ha rokonai még zaklatnák emiatt, ugyanazon összegben maradjanak.
DI 83510. = ZsO II/2.5949.sz.

1857 **1408. márc. 14.**
XII. Gergely pápa Márton fia: Miklós Ochtinai plébános megfosztói ellen bíró kirendeléséről intézkedik.
ZsO II/2.5997.sz.

1858 **1408. márc. 19.**
Acht-i Péter császári közjegyző oklevele: átírja XII. Gergely pápa 1408. márc. 9-i parancsát, mely felhívja Predmer János nyitrai egyházmegye papot és másokat, hogy János kánonokat javadalmában ne zaklassák; mivel ennek nem lett eredménye, Kelemen Myla-i plébánost kiközösíti.
DI 63730. = ZsO II/2.6013.sz.

1859 **1408. márc. 23.**
Lack Jakab és Tamási Henrik fia: János erdélyi vajdák a gyulafehérvári káptalannak. Tordai közgyűlésükön az 1833. számban foglalt ajándékozást az erdélyi szokásjoggal ellentétesnek tartják és az Andrásnál levő birtokrészt a felpereseknek iktattatják.
Z.-W. III.456.; ZsO II/2.6024.sz.

1860 **1408. ápr. 26.**
Egyed csongrádi főesperes, váci helynök István bugyi plébános kérésére megidézti Bugyi Erzsébetet: Maglódi Kelemennét gyermekeivel együtt Inárcsi Farkas János és Bugyi János Pál ellen.
Pest megye 124.; ZsO II/2.6067.sz.

1861 **1408. máj. 1.**
Lukács gyulafehérvári főesperes és tasnádi helynök az ügy nehézségére (arduitas) tekintettel Szent György nyolcadáról pünkösdi nyolcadára halasztja Jánosi "Cantor" Lászlónak Nomen birtok egyhatodának megvásárlása miatt a Nomen-iek ellen indított perét; közben megkérdezi püspökét.
DI 84330.

1862

1408. máj. 18.

Egyed váci helynök az 1860. számban idézeteket, mivel az Inárcsi Farkas Gergely (!) elleni esküszegési perben nem jelentek meg, bírósággal sújtja.

Pest megye 124.; ZsO II/2. 6107.sz.

1863

1408. jún. 12.

XII. Gergely pápa az erdélyi *officialis*nak. Vizsgálattal állapítsa meg, hogy István, a beszercei plébánia *rector*a megölt-e egy embert; ha igen, fossza meg őt plébániájától.

ZsO II/2. 6153.sz.

1864

1408. jún. 20.

János esztergom-szentistváni prépost és helynök tudatja, hogy a pécsi egyházmegyes Alsóbáta plébánosának, Dénesnek kérésére Pál *frater* bátai apátot (mindkettő esztergomi joghatóság alá tartozik) előbb kérte, majd intette, hogy bocsássa be Dénest a plébániába, és távolítsa el onnan a betolakodott Lőrinc klerikust. Mivel az intés hiábavalónak bizonyult, előző levelével Pál apátot és Lőrincet kiközösítette és súlyosította (*aggravatio*), ezek azonban (*tamquam dyaboli membra*) már majdnem két éve megátalkodnak és nem tértek az egyház kebelébe. Dénes további eljárást kért, a helynök pedig beszámolt érsekének. Az ő élelőszóban adott külön megbízásából az azóta is celebráló makacs apátot, kinek a cselekménye már notórius és nem titkolható, apátságától megfosztja és leteszi, az apátság kormányzásától elmozdítja, őt *irregularis*nak és minden tisztség viselésére alkalmatlannak nyilvánítja az esztergomi egyházmegye keretében. Mindenkit felkér s az érseki joghatóság alattiaknak, de főként Pál apát alárendeltjeinek meghagyja, hogy őt ne tekintsek apátnak, hanem (*tamquam putridum membrum dyaboli*) zárják ki közösségükből, s ha lehet, a világi kar (*brachium seculare*) segítségével is, *absque tamen gravi personarum leisione capiant*, s az ő költségükön Lőrincel

együtt az érseknek adják át, hogy a nyáját meg ne fertőzhesse. Mindezt kiközösítés terhével, a tudomásulvételtől három napon belül.

DI 79478. = Zichy VI.505.; ZsO II/2. 6174.sz.

1865

1408. júl. 2.

János esztergom-szentistváni prépost, esztergomi kanonok és helynök a garamszentbenedeki konventnek. Halasztólevele értelmében Nádasdi Péter fia: Miklós mester (ügyvéd: Liptói Miklós deák, esztergomi kanonok) megismételte keresetét Gimesi Forgách Péter és Miklós nemesek ellen (ügyvéd Chabay-i László deák, mester), miszerint édesanyjának: Gimesi Hegyes mester feleségének hitbérlet-*paraphernum*át követeli Gimes vártartomány fele részéből — Hegyes mester részéből — és anyjának: Kozmáli Hegyes András mester leányának: Nádasdi Bogo fia: Péter mester feleségének negyedét a két Kozmálból birtokban, a többiből pénzben; mindezt a Forgáchoktól, kik a birtokok urai. Alperes: nem tartoznak fizetni, ezt oklevéllel igazolja. Az erre kitézött határnapon az alperes ügyvédje bemutatta Zsigmond király 1401. márc. 3-i oklevelét, mely a nádornak, az országbírónak és az ország más bíráinak meghagyja, hogy a Gimest érintő pereket a király jelenlétére terjesszék fel. Ennek felolvasása után a helynök a káptalani urakkal kijelenti, hogy a király parancsának engedelmeskedik, de a bemutatott oklevél sem az esztergomi érsekhez, sem hozzá, sem más egyházi bírósághoz nem szól, *igitur considerantes, quod intentionis eiusdem domini nostri regis non fuit nec est iurisdictioni sedium spiritualium in aliquo preiudicare*, mint ez az oklevélből kitűnik, ezért továbbra is eljár. Ezután az alperesi ügyvéd a negyed tárgyában vitatta, hogy a két Kozmál ősi és nem vásárolt, így *non tamquam de emptitiis cum possessionaria extradatione, sed tamquam hereditariis iuxta regni consuetudinem cum solutione pecuniaria ius quartale predictum ipsi*

magistro Nicolao debet extradari, s ezt Bars megye nemeseivel bizonyítani kész. Felperes: de bizony Hegyes András vette, az erről szóló oklevelet azonban a Forgáchok Hegyes András fia: János halála után leányával együtt a várukba vitték. Alperes: a leányt igen, de semmilyen oklevelet a vételről nem találtak, nincs is náluk ilyen. Mivel a megyebeliek — többségükben a Forgáchok *familiarisai* és rokonai — esküjét a felperes nem fogadta el, a helynök a káptalani urakkal együtt úgy ítél, hogy az alperesek összesen ötvened magukkal Garamszentbenedeken esküdjenek meg, hogy Kozmál vételére vonatkozó oklevelet nem vittek el, ilyen nincs náluk, s ugyanott bizonyítsák a megye nemeseivel, hogy a két falu örökségük. A hitbér *paraphernum* tárgyában az alperesi ügyvéd azt állította, hogy Hegyes András sohasem bírta Gimes felét, s erre a nyitrai káptalan 1295. jan. 18-i oklevelét mutatta fel. Felperesi ügyvéd: Hegyes András fia: János a kúrián perelte ezt a Forgáchoktól, de Mária királynőtől félve nem merte végrehajtani, ennek halála után János is meghalt, és a Forgáchok ügyleveleit, ezt az ítéletet is várukba vitték. Az alperesi ügyvéd tagadta, hogy elvitték vagy náluk van, készen állt ezt — a vár fekvése szerinti — Nyitra vármegye nemeseivel bizonyítani. A bizonyítást a felperes nem is fogadja el, mert a tanúk nagy része *familiarisa* és rokona a Forgáchoknak; a bíróság erre is ötvened magukkal esküt ítél nekik, a fenti napon és helyen. Felhívja a konventet, hogy ez esküket vegye ki.
DI 58822.

1866 **1408. júl. 5.**
Közjegyző előtt Pál bencés apát feloldozást kér az 1864.sz. perben.
Zichy VI.502.; ZsO II/2.6197.sz.

1867 **1408. júl. 26.**
András váci örkanonok (custos) és helynök előtt a Pelis-i "Desmas" Miklós, mint feleségé-

nek, Margitnak az ügyvédje bevallotta, hogy bár Margit asszony perelte Nyári Miklós fia: Jakabot és "Zwmuk" János fia: Eleket a nővére férjének birtokaiból az országos jog szerint (de regni consuetudine) járó hitbér és *paraphernum* miatt, amely birtokok azokra, mint atyafiakra szállottak; mivel az alperesek elismerték, hogy néhai Erzsébetnek *et per consequens Margaretam tamquam veram heredem in eisdem dote et rebus paraphernalibus plenum ius habere*, őt férje útján kielégítették, mire ő nyugtatja őket, a károkozásokról is.
DI 42956.

1868 **1408. okt. 1.**
János esztergomi helynök előtt Dénes alsóbáti pap bemutatta a *tam apostolica legatione quam etiam ordinaria auctoritatibus in sancta sede Strigoniense* folyt perben létrejött egyezséget (1864.sz.), amit Pál apát nem tartott meg.
Zichy VI.501.; ZsO II/2.6350.sz.

1869 **1408. okt. 6.**
Lukács gyulafehérvári főesperes és tasnádi helynök Károlyi Mihály özvegyét, Brigittát egy zálogos serleg ügyében bizonyításra kötelezi.
ZsO II/2.6356.sz.

1870 **1409. jan. 2.**
Zsigmond király János esztergomi helynökhöz: ítélkezzék igazságosan Gyarmath-i Balázs fia: Miklós és Poroszlói Jánosné ügyében, aki őt gyanús bírónak tartja, és ha egyik fél nem lenne megelégedve, terjessze fel az egész pert a kúriába.
DI 39145.

1871 **1409. jan. 8.**
XII. Gergely pápa feloldozási felhatalmazást ad János ragusai bíborosnak, magyarországi és lengyelországi *legatus*ának.
ZsO II/2.6538.sz.

1872

1409. jan. 16.

András *doctor legum* spalatói főesperes, egri helynök (per sedem apostolicam specialiter deputatus) tudatja, hogy Kállói István fia: Zsigmond ügyvédje tiltakozott az ellen, hogy Keken-i Tamás és András felperesek ügyfelét megidéztették, de nem jelentek meg. Törvényes várakozás után a helynök ezt a *protestatoriat* adja ki.

Dl 53457. = ZsO II/2.6552.sz.

1873

1409. febr. 9.

Apathfalwa-i Miklós csanádi kanonok és helynök tudatja, hogy Maysa-i Pálnak Gytramus-i Chepi Jakab, fivére: András és Gytramus-i Miklós elleni perét, melyet a kelet napjára halasztott, Ozorai Pipo temesi *comes* írásbeli kérésére, mely szerint az alperesek a török elleni királyi hadban vannak elfoglalva, teher nélkül május 1-re halasztja.

Dl 42974. = ZsO II/2.6583.sz.

1874

1409. febr. 26.

Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque*, zágrábi kanonok és helynök(?) a zágrábi egyházak királyi *visitatora* ebben a keretben a stresai pálos remetéknél tartózkodott, amikor Bálint ottani perjel perbefogta előtte Demeter ottani plébánost, a plébánosnak a kolostor földjén levő két szőlője *terragiuma* miatt. A helynök úgy ítél, hogy a *parochia* szokása szerint a plébánosok minden évben fizessék a hegyvámot a kolostornak.

Dl 34771. = LK 1928, 104.; ZsO II/2. 6616.sz.

1875

1409. ápr. 18.

Egyed csongrádi főesperes, váci helynök Farakas Gergely kérésére házassági perben tanúkul idézteti Rádai Gergelyt és másokat.

Pest megye 125.; ZsO II/2.6742.sz.

1876

1407. máj. 15.

Krisztián szepesi *cantor*, Miklós szepesi örka-

nonok (*custos*) és *vicarius vicegerense* tudatja, hogy Berthold-i Demeter fia: Miklós a Brezeniche-i és Tarkew-i nemesek ellen *super iuribus nobilium dominarum scilicet rebus paraphernalibus ac quarta puellari avie eiusdem necnon iure dotalitio et rebus paraphernalibus matris prefati Nicolai e nomine declarare debuisse*, a napon az ügyvédek megjelenve a pert Rozgonyi Simon országbíró sárosi közgyűlése (*congregatio*) miatt a tizenötödik napra halasztották.

Dl 42992.

1877

1409. ápr. 28.

Plébánosok jelentése az 1860.sz. feleinek megidőzéséről.

Pest megye 124.; ZsO II/2.6756.sz.

1878

1409. jún. 24.

Fa Mátyás veszprémi és székesfehérvári kanonok, pécsi helynök elrendelte Lászlónak, a pécsi Szent István-templom plébánosának és Pál Irwgh-i plébánosnak, hogy a néhai "Megery" Balázs Patach falubeli udvarhelyét, szőlőjét és malmát, melyeket végrendeletében a Patach-i Szűz Mária (előbb Szent Jakab!) kolostorra hagyott, osszák két részre és felébe a kolostort vezessék be. Jelentésük szerint kiszálltak, öszszehívták a szomszédokat és határosokat, a nevezett birtokrészeket kétfelé osztották, és felébe a Patach-i kolostort, tehát a perjelt és a testvéreket örökre bevezették ellentmondás nélkül.

Dl 966. = Koller III.299.; ZsO II/2. 6855.sz.

1879

1409. jún. 28.

Ferenc nyitrai örkanonok (*custos*), nyitrai helynök előtt idézés után a kelet napján Pál Majtech-i plébános (uti *procurator*) perelte Majtech-i Baska Lászlót és fivéreit, mert Majtech-i Miklós fia: Péter, ezeknek *frater patru-elise* egy, a Vrhchovistye folyón álló malom felét az akkori plébánosnak és egyházának

atyjafiai bejegyzésével 2 dénármárkáért eladta, másik felét lelki üdvéért annak végrendeletében hagyta. Békésen bírták is, ő a jövedelem egyharmadát, de most a Majtech-iek fokozatosan kizárják belőle. Bemutatta a nyitrai káptalan 1358-i oklevelét is az eladásról, illetve hagyományról. Alperes: nem volt végrendelet, mert Pétert *patruelise*: Barla-i János eltiltotta; erről bemutatja a nyitrai káptalan 1348-i oklevelét. A bíró káptalani urakkal (*una cum dominis de capitulo*) a malmot örökjogon a Majtech-i plébániának juttatja, a nemeseknek pedig örök hallgatást parancsol.

DI 105892. = ZsO II/2.6859.sz.

1880

1409. júl. 23.

Zsigmond király a zágrábi püspökhöz, a püspökség kormányzójához, vagy helynökéhez. Mivel azt az alamizsnát, amelyet Gordovai Fanch fia: Bertalan tett néhai Peech-i Pál szlávón bán javaiból — ezek, mert a bán *intestatus* volt, a királyra szállottak! — a garigi pálosoknak, ahová Pál bán temetkezett, megerősítette: eltiltja őket, hogy ezt a rendelkezést bármely, a hagyaték negyedét kívánó plébános kedvéért késleltessék.

DI 35354. = LK 1932, 101.; ZsO II/2. 6917.sz.

1881

1409. aug. 16.

János, a krakkói egyházmegye ciszterci Mogila kolostor apátja klerikusoknak: az 1857.sz. alapján kiközösítettek, mivel Csetneki (Sczithniky) Lászlóék kiegyeztek a plébánossal, feloldoztatja.

ZsO II/2.6986.sz.

1882

1409. szept. 10.

Mihály szelindeki plébános és Miklós vízaknai plébános közti tizedper iratai.

Z.-W. III.482.; ZsO II/2.7050.sz.

1883

1409. szept. 10.

Fa Mátyás helynök (*vicarius per honorabile*

capitulum ecclesie Quinqueecclesiensis predictae ex consensu et voluntate Eberhardi episcopi Zagrabiensis gubernatoris episcopatus Quinqueecclesiensis electus et constitutus). György szentmiklósi plébános perelte a patachi perjelt, Demetert és kolostorát az 1878.sz. hagyaték tárgyában, állítva, hogy azt a végrendelező neki hagyta. De az alperes több asszony tanúságával bizonyította, hogy Megyeri Balázs neki hagyta. Ezért a bíró és ülnökök a hagyatékot örökjogon a kolostornak ítélik; egy plébánosnak örök hallgatást parancsolnak, a birtokrészek becsűjének és patvarkodásnak terhével.

DI 9591. = ZsO II/2.7049.sz.

1884

1409. szept. 13.

Domonkos prépost, kanonok, zágrábi helynök előtt a garigi remeték nevében István *frater* tiltakozott az ellen, hogy a Garigh-i plébános három káplánjával és a Gerzenche-i plébános két káplánjával őt és a konventet a minap *ipsos turpibus et illicitis verbis inhonestando et inhonestum faciendo* Eberhard zágrábi püspök elé idéztették, ezenkívül a két helység kapitányát, Zsigmondot *aplaudere et eundem inducere curarunt*, hogy birtokaikat és szőlőiket foglalja el. Erről oklevelet ad ki.

DI 35364. = LK 1932, 103.; ZsO II/2. 7084.sz.

1885

1409. okt. 10.

András *doctor legum* spalatói érsek, egri helynök (*vicariusque ecclesie Agriensis generalis per sedem apostolicam specialiter deputatus*) a Feled-i Jánosné elleni perben elmaradó Beelch-i Chudar Benedeket bírságban marasztalja; ellenfelétől *diebus et horis legitimis expectatus* volt.

DI 28139. = ZsO II/2.7119.sz.

1886

1409. okt. 13.

Domonkos zágrábi prépost és helynök előtt Miklós garigi plébános nyugtatta a garigi pálo-

sokat az ellenük a negyedért *pretextu quorundam funeralium Pauli de Peech* indított 1880.sz. perében a királyi oklevél alapján; de a rokonok temetési felajánlásait Lothár fia: Miklóstól visszakövetelik, ő ui. ezeket átvette a királytól.

DI 35366. = LK 1932, 104.; ZsO II/2. 7129.sz.

1887

1409. nov. 17.

Garai Miklós nádor a csornai konventnek meghagyja, hogy Demeter győri helynök átiratára vezessék be Gencsi Balázst nagyanyja hitbére és negyede fejében Loszi Belyd jószágaiba, a sajátjából pedig foglaljanak le annyit, amennyi a bírságot fedezi.

Sümeghy I.606.; ZsO II/2.7181.sz.

1888

1410. jan. 6.

János esztergom-szentistváni prépost, esztergomi kanonok és *legatusi* helynök plébánosoknak. A kegyúri egyházának plébánosát megölő Zuhhaffew-i István fia: László a vizsgálat után határnapra nem jelent meg, viszont Jakab gömöri főesperes, esztergomi kanonok és *vice suprascripti officii instigator* a makacs nemes kiközösítését követelte. A bíró László mestert makacsnak és *a canone* kiközösítettnek jelenti ki, kihirdetését elrendeli, és ha húsz napig elviseli, további szankciókat helyez kilátásba.

DI 9615. = ZsO II/2.7264.sz.

1889

1410. jan. 13.

Zsigmond király András *doctor legum* spatatói érseknek, egri helynöknek. Putnoki Benedek előadta, hogy Belezd-i "Keuer" Miklós perli őt, de a helynököt gyanús bírónak tartja. A király a szokott indokolással meghagyja, hogy igazságosan ítéljen, s a fellebbezést a kúriába, a főpapok és bárók elé engedje meg.

DI 89680. = ZsO II/2.7275.sz.

1890

1410. jan. 29.

Fa Mátyás pécsi helynök Pál Ireh-i plébános-

nak Demeter, a Patach-i kolostor perjele előadta, hogy néhai Patach-i László fia: Gergely deák végrendeletében egy patacsi szőlőjét, Hasarhozelee-t felerészben fivérének, Jánosnak, felerészben özvegy nővérének hagyta életfogytig, utánuk a patacsi remeték örökölnék. Most János meghalt, de Ferenc fia: Domokos jogtalanul visszatartja a fél szőlőt. Vizsgálatot rendel.

DI 9616. = ZsO II/2.7310.sz.

1891

1410. febr. 3.

Pál iregi plébános jelenti, hogy a helyszínen nemesektől és jobbágyoktól eskü alatt tudakozódott; a végrendeletéről úgy vallottak, ahogy azt az 1890.sz. tartalmazza.

DI 9616. = ZsO II/2.7310.sz.

1892

1410. febr. 10.

János, az Esztergom-várbeli Szent István-egyház prépostja, esztergomi kanonok és helynök előtt Mátyásfalvi Bede fia: Albert, mint Stefkfalvi Jordán özvegye: Dobó Erzsébet ügyvédje bemutatta János szepesi kanonok és helynök 1409. dec. 19-i átterelő parancsát (*littera transmissionalis*), melyben Albert ügyvéd és Sós Simon (felesége nevében) perében Albert bemutatta Keresztély szepesi *cantor*, volt helynök ítéletlevelét, miszerint Sósék kötelesek voltak neki 50 budai márkát fizetni, vagy Zenthürg birtok felével egyenértékűt adni; kérte fenytékkal való kényszerítésüket. Keresztély ítélete ellen Sósék az esztergomi helynökhöz fellebbeztek; s a felperes hozzájárult; határnapul gyertyaszentelő nyolcadát kapták. Itt Albert kérte a fizetésre kényszerítést, de Kisfaludi Konrád mester nemes ügyvéd bővebbet akart tudni az egyezségről. Albert azonnál elővette s a szepesi káptalan levelében átirta az 1407. febr. 5-i egyezséget,¹ melyben Sósék Erzsébet hitbére és *paraphernuma* fejében, valamint a birtoksérelmek pótlásául lekötötték Szepes vármegye Zenthürg és

Stefkfalva birtokukat legalább két évre, utána 50 márkáért visszaválthatják, és szavatolnak. A helynök az ellenfél kérésére másolatot ad, és kifogástételre halaszt.

DI 83527.

1. Lásd: *ZsO II/2.5275.sz.*

1893

1410. márc. 4.

Fa Mátyás pécsi helynök előtt a patacsi remeték és László fia: János özvegye: Katalin (most Ferenc fia: Domokos neje) *provida*, és két leánya között per folyt egy patacsi pusztá telek és rét tárgyában, melyet néhai férjének és fivérének zálogosítottak el; a bíró azonban megtudván (revera agnovimus), hogy a birtokrészt 13 márkáért adták zálogba a két fivérnek, ezek viszont a 13 márkát egy kazula készítésére végrendeletben a remetéknek hagyták, a remeték pedig megelégszenek erre a célra 8 márkával, így ítélt: a telket és a rétet az asszonyok visszaváltásig tartsák meg, ha egy éven belül az elzálogosítók visszaváltanák, a 8 márkát az asszonyok azonnal adják meg a kolostornak; ha nem váltanák ki egy éven belül, újabb három év múlva fizessék meg a 8 márkát, közben, illetve a visszaváltásig, a részeket békén bírják.

DI 9629. = ZsO II/2.7397.sz.

1894

1410. május

Zsigmond király a pápához küldött követi utasításában: kéri, hogy mivel ő harcban áll a hitetlenekkel, azt, aki *iniuriat* követne el ellene, a pápa kényszerítse még kiközösítéssel is, hogy álljon el tőle.

TT 1892, 398.; ZsO II/2.7649.sz.

1895

1410. jún. 7.

XXIII. János (ellen)pápa a csanádi püspökhöz: az emberölésbe keveredett Szántói Benedek választott boszniai püspököt oldozza fel, hogy felvehesse az egyházi rendeket.

ZsO II/2.7871.sz.

1896

1410. júl. 1.

András *doctor legum* spalatói érsek, és egri helynök meghagyja Gergely izsépi plébánosnak, hogy özv. Abaházi Lászlóné és özv. Zbugyai Andrásné ellen idézze meg a Cseleieket: Jakabot, Domokost és Jánost.

Károlyi I.557.; ZsO II/2.7742.sz.

1897

1410. aug. 1.

János hevesi főesperes és egri helynök a Kisvárdai Mihály és Pelbárt, másrészt özv. (Hosszú)macci Sandrinus-né között a macsi és szentgyörgyi egyházak elválasztása tárgyában folyó pert elhalasztja.

DI 78952. = Zichy VI.64.; ZsO II/2. 7800.sz.

1898

1410. aug. 1.

XXIII. János (ellen)pápa Branda piacenzai püspököt magyarországi *reformatore generalis*-szá teszi.

ZsO II/2.7802.sz.

1899

1410. aug. 1.

XXIII. János (ellen)pápa Branda piacenzai püspököt a magyarországi kegyúri jog jóváhagyáshoz kötésére utasítja.

Theiner II.185.; ZsO II/2.7804.sz.

1900

1410. aug. 3.

XXIII. János (ellen)pápa elismeri Zsigmondot és utódait magyar királyoknak, és az őket zaklatók ellen sommás eljárást engedélyez.

Theiner II.187.; ZsO II/2.7806.sz.

1901

1410. aug. 4.

Péter csanádi *cantor* és helynök Egerszegi Hem fiainak Egerszegi Miklós bán leánya: Margit asszony elleni, nyugta felmutatásáról folyó perét királyi parancsra (ad litteratum mandatum domini nostri regis) a boszniai hadjárat miatt mindenszentek nyolcadára halasztja.

DI 53544.

1902

1410. aug. 9.

XXIII. János (ellen)pápa feloldozza Eberhard váradi püspököt a kiközösítés és más büntetések alól, melyeket Zsigmond hadjárataiban és egyébként magára vont.

ZsO II/2.7827.sz.

1903

1410. aug. 16.

XXIII. János (ellen)pápa Branda *nuncius*nak meghagyja, hogy a Durazzói László betörése idején tett javadalom-adományozásokat vizsgálja felül.

Theiner II.189.; ZsO II/2.7861.sz.

1904

1410. aug. 18.

XXIII. János (ellen)pápa Branda piacenai püspök, pápai *nuncius*nak, majd *legatus*nak széleskörű feloldozási joghatóságot ad.

ZsO II/2.7865.sz.

1905

1410. dec. 19.

Borbála királyné András *doctor legum* spalatói érseket és egri helynököt felkéri, hogy a (Kis)-várdai Miklós *aule nostre iuvenis*re és testvéreire kirótt bírságokat rá való tekintettel engedje el.

Dl 78981. = Zichy VI.76.; ZsO II/2.8097.sz.

1906

1410. dec. 29.

XXIII. János (ellen)pápa felhatalmazza Branda piacenai püspököt, hogy a reformációjára bízott országokban ötven személyt a pápai székek fenntartott esetekben, százat a nagyobb *penitentiarius*nak fenntartott esetekben, és bárkit a kisebb *penitentiarius*ok vagy a püspökök számára fenntartott esetekben feloldozhasson.

ZsO II/2.8110.sz.

1907

1410 — 1414.

Plébánosok jelentik János hevesi főesperes, egri helynöknek, hogy Sandrinus és Dósa László özvegyét a kisvárdai nemesek ellen az

1899.sz. alapján megidézték.

Zichy V.2.

1908

1411. jan. 16.

András spalatói érsek, egri helynök (vicarius per sedem apostolicam specialiter delegatus) meghagyja a gálszécsi esperes-plébánosnak, hogy az 1896.sz. perben, mely a felperesek anyjának és nagyanyjának hitbére-*paraphernuma* tárgyában és leánynegyedükért folyik, s amelyben az alperesek teljesítésre készeknek mutatkoztak, Cselei birtokot becsülje meg és adja át.

Dl 99472. = Károlyi I.563.; ZsO III.46.sz.

1909

1411. febr. 19.

Pelsöczy Bebek János tárnokmester és gömöri ispán Sopron város tanácsának. Minthogy a Turnhofer Tamás soproni polgármester Márton nevű *familiarisa* és Vencel neje: Anna között a néhai Kayzul Miklós javai és öröksége tárgyában előttük folyó per nem világi, hanem szentszéki joghatóság alá tartozik (non iudicium seculare, sed forum ecclesiasticum tangere agnoscitur), meghagyja a király nevében, hogy azt a győri helynök jelenlétébe tegyék át, hátnapot tűzvé.

Df 202026. = Házi I/2.38.; ZsO III.164.sz.

1910

1411. márc. 15.

Zsigmond király meghagyja István erdélyi püspök tasnádi helynökének, hogy Kállói Lőkös fia: István leánya: Klárának Kállói Lőkös fia: Miklós ellen leánynegyed és más birtokrészek tárgyában *pro eo, quod sedem emptitie et impignoratorie provenire debere assereret*, indított perét ítélkezés nélkül hozzá, a királyi kúriába tegye át, mert világi bíróság elé tartozik (cum adiudicatio iurium possessorum non in presentia alicuius vicarii, sed in nostra curia fieri debeat).

Dl 53581. = ZsO III.247.sz.

1911

1411. ápr. 14.

István erdélyi püspök Lónyai Miklós fia: Mihály és rokonai kérésére elengedi nekik a János Kántorok ellen János egri egyházmegyes pankotai főesperes, tasnádi helynök előtt folyt perükben fenyítéssel rájuk rótt bírságokat (*quoad portionem iudicis*).
DI 84341.

1912

1411. máj. 26.

János pankotai főesperes, váradi és egri kanonok, tasnádi helynök az 1910. számot átírva a pert május 1-re átteszi.
DI 53581.

1913

1411. máj. 1.¹

Miklós borsodi főesperes, egri kanonok és ügyhallgató (*causarum auditor*). Alpar-i Pál fia: Domokos jan. 12-én András *doctor legum* spatatói érsek, helynök (*pridem vicarius*) idézőlevelével és Mihály kéri plébános jelentésével perbe szállt Alpar-i Miklós fia: Mátyás ellen. András érseknek előadta, hogy Alpár birtokból, melyet emez *ratione effusionis sanguinis uteretur*, nagyanyja: Margit után — aki Domokoshoz, *tamquam homini advene et in possessionato tradita in coniugem fuisset* — felerész, és anyjának: Erzsébetnek negyede jár neki, ezeket kéri az alperesektől. Az érsek a felperes szegénysége miatt meghagyta Miklós forrói plébánosnak és esperesnek, hogy a szomszédok jelenlétében vizsgálja meg a felperes leveleit, és hasítsa ki neki a vérontás fejében bírt birtok felét, meg a negyedet. A jelentés szerint az esperes kiszállt a becslésre és az iktatásra, de Vince alpári telepes (*hospes*) Mátyás fia: Péter nevében ellentmondott, ezért Szent György nyolcadára András érsek elé idézte. A határnapon a felek megjelentek Miklós helynök előtt, de az alperes nem tudott fia nevében megfelelő okot adni az ellentmondásra, ezért a birtok felét s a negyedet Pál fia: Domokosnak ítéli. Erről *privilegiumot* ad helynök

ki pecsétje alatt (*appensione sigilli nostri officii sedis vicariatus communis*).

DI 72966.

1. Gyanús!

1914

1411. jún. 26.

Fa Mátyás veszprémi, pécsi, székesfehérvári kanonok, János pécsi püspök helynöke előtt Cherkuth-i "Cymeres" Péter özvegye, a *honestata* Zsuzsanna perelte néhai Patach-i János özvegyét, most Patach-i Ferenc fia: Dénesné, Katalint, valamint első férjétől való három leányát egy Patach-i udvarhely és tartozékai tárgyában, melyek a leányokra néhai atyjukról háramlottak (*coram personali presentia Johannis electi confirmati et coram nobis*). A felperes asszony azt vitatta, hogy a birtokok a leányokkal együtt őt illetik, *et ipse puella ad conservandum sibi attinerent eo quod filie fratris sui carnalis essent*. A püspök és a helynök a felek előadásából megtudták, hogy a felperes már régebben próbálta a birtokokat megszerezni, s mivel ez nem sikerült neki, kívánja most a leányokat magához venni, ezek pedig kiskorúak lévén ügyvédet nem vallhatnak. Ezért a püspök a káptalannal együtt (*propria in persona, una nobiscum ac dictis capitulo*) úgy ítélte, hogy amíg a leányok felnőtt kort érnek, anyjuk *nutrire, servare et habere debeat et valeat* őket és a vitás birtokokat, majd ha a törvényes kort (*legitimam etatem*) elérték, a felperes asszony perelheti. Erről a helynök (*de specialis mandato dicti domini nostri*) oklevelet ad ki. Hozzátette a püspök ítélete, hogy időközben az anya vagy más közelállók (*vitricus ipsarum*) ne rongálják vagy pusztítsák a birtokot.

DI 9795. = ZsO III. 616.sz.

1915

1411. júl. 2.

Piacenzai Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* nyitrai főesperes, esztergomi kanonok és helynök tudatja, hogy Chypch-i Dulyad fia: Péterné Anna nemes asszony mint

felperes Lybelye-i Péter fia: István és átyjafia: Márk ellen negyedügyben nem jelent meg Keresztelő Szent János nyolcadán, ezért 6 márkában marasztalja (in iudiciis regalibus sex marcarum fore convictam).

Dl 64865.

1916

1411. aug. 24.

Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* nyitrai főesperes, esztergomi helynök előtt Kakas Miklós nagypataki plébános (ügyvéd: Tamás székesegyházi írnok, esztergomi polgár) keresetet nyújtott be Dienes János nemes, újhelyi várnagy ellen, mely szerint: *ad* 1. János a saját házában szóval megsértette, *ad* 2. 1000 kassai forint kárt okozott neki, mert eltiltotta a püspököt és helynökét a neki járó végrendelet kifizetésétől, *ad* 3. Újhelyben eltiltja az egyházi férfiakat az *interdictum* kimondásától, *ad* 4. egy lovat elrabolt, *ad* 5. fenyegetéssel akadályozza az egyházi bíraskodást. Az alperesi ügyvéd ura nélkül nem felelt, így halasztás következett be.

Dl 99473. = *Károlyi* I.576.; *ZsO* III.851.sz.

1917

1411. dec. 7.

Miklós borsodi főesperes, egri kanonok és helynök Magyi György egri kanonok Petri István és fiai elleni perét, melyben a felperes azt állította, hogy Petri birtok nem ősi, hanem a leányágot is illeti, az alperesek viszont ezt tagadták, az oklevél bemutatása végett vízkereszt nyolcadára halasztja.

Dl 70796. = *ZsO* III.1327.sz.

1918

1411. dec. 17.

Garai Miklós nádor tudatja, hogy Szatmár-Ugocsa vármegyék közgyűlésén Meggyesi Zsigmond fivérei nevében is előadta: atyai nagynénjük gyermektelenül halt el, miért is férjétől, Károlyi Lászlótól hitbérét és *paraphernum*át követelik. Mivel az ügy szentszéki joghatóság elé tartozik (de quia premissa causa

non nostrum forumulare, sed ecclesiasticum concernere' videbatur), a tasnádi helynök elé utasítja a feleket.

Dl 79052. = *Zichy* VI.163.; *ZsO* III. 1383.sz.

I. Kiadó tévesen: *continere*.

1919

1412. jan. 28.

Piacenzai Branda bíboros, magyarországi *reformator generalis* előtt János (włocławeki) püspök, a pannonthalmi apátság *administrato*ra pervesztes a veszprémi káptalan ellen a Somogy megyei tizednegyed felét illetően.

Df 201164. = *Mon.Vespr.* IV.369.; *ZsO* III. 1658.sz.

1920

1412. febr. 28.

Szemere Miklós, a pannonthalmi konvent prókátora Zsigmond király előtt tiltakozik Kovári Pál nádori ítélmester eljárása ellen, aki az Abda sziget ügyében folyt perbeli ítéletet nem engedte fellebbezni sem a király, sem a pápa elé.

Df 208025. = *Pannh.* III.463.; *ZsO* III. 1801.sz.

1921

1412. febr. 28.

Zsigmond király Perényi Péter volt székely ispán kérelmére a Pazoni Mátyásra és fivéreire egyházi és világi bírák által kirótt bírságokat elengedi.

Dl 79078. = *Zichy* VI.175.; *ZsO* III. 1803.sz.

1922

1412. márc. 2.

Petrus Nardi de Vecallesi *doctor decretorum* római kanonok, pápai káplán és ügyhallgató (auditor) a XXIII. János (ellen)pápától kapott megbízás alapján Suchenschacz Mihály *magister artium* pozsonyi kanonok kérésére Székely Tamás esztergomi egyházmegyes klerikust és a pozsonyi káptalant annak fellebbezett javadalmi ügyében *edictum*mal idézteti a hetvenedik napra, miután tanúkihallgatással tisztázta, hogy személyesen biztonsággal nem idézhető

és az *edictumot* nyilvános helyeken (in audientia publica litterarum contradictarum pape) felolvassák. Kifüggesztendő Rómában, Dévényben, Hainburgban és ahol még lehet; e helyeket *adinstar edictorum publicorum que olim in albo pretorio scribebantur, duximus eligenda*. *Dl 43135. = ZsO III.1816.sz.*

1923 **1412. márc. 20.**
Zsigmond király a jászói prépost és népeinek minden egyházi és világi bíróság előtti bírságát elengedi a bírói részre nézve.
Df 232853. = ZsO III.1874.sz.

1924 **1412. ápr. 26.**
Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* nyitrai főesperes, esztergomi kanonok és helynök Henrik feketehalmi plébános és brasói dékánnak feloldozási engedélyt ad.
Df 286561. = Z.-W. III.522.; Zso III. 2024.sz.

1925 **1412. ápr. 29.**
Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi helynök több esztergomi egyházmegye plébánosnak. Zemrechen-i Pál fia: Benedek fivére (Lőrinc) ügyvédjeként is, több szentjánosi és nádasdi nemes ellen előadta, hogy ők együtt birtokolnak, s a nádasdi egyházhoz tartoztak, de az osztály után a felperesek a Zemrechen-i kápolnát kőből felépítették, s bár az alperesek (akiknek kétszer annyi jutott az osztálynál) a költséget kétszeres arányban tartoznak viselni, ezt nem teszik. Az alperesek tagadták, és a nádasdi pap megidézését kívánták. Másnap a bíró elrendelte a tanúkihallgatást Szentmiklóson a kápolna költségeinek megosztása tárgyában, esetleges oklevél felmutatását a kápolna önállósításáról és András pap megidézését tizenötödik napra.
Dl 43145. = ZsO III.2026.sz.

1926 **1412. máj. 1.**
János tasnádi helynök az 1918.sz. pert az alpe-

res feleletére elhalasztja.
Dl 53625. = ZsO III.2052.sz.

1927 **1412. júl. 8.**
Zsigmond király minden egyházi és világi bírónak: a bakonybéli monostor minden bírságát elengedi, amíg törvényes apátja nem lesz.
Df 207590. = Pannh. VIII.441.; ZsO III. 2399.sz.

1928 **1412. aug. 22.**
Miklós borsodi főesperes, egri kanonok és helynök tudatja, hogy az elmúlt Nagyboldogasszony nyolcadán Csicseri Orozi (dictus) János, fia: Jakab nevében a helynök székén perlekedő nemesek közül előállva Putnoki Lászlótól és Benedektől a kisfiú nagyanyja: Margit hitbérét és *paraphernumát* követelte. Erre az utóbbiak *familiarisa* ezt tagadta, és kész volt oklevelet felmutatni, a következő terminuson.
Dl 89704.

1929 **1412. aug. 25.**
Miklós borsodi főesperes, egri helynök plébánosoknak. A néhai Gyulaházai Nagy Gyula birtokaiból leányának: Erzsébetnek járó hitbér és *paraphernum* tárgyában Gegen-i Dezső fia: Domokos a Kysanarch-iak ellen tanúvallatást végzett, de ezt a bíró nem találta elegendőnek. Ezért ülnökeivel elrendeli, hogy Dezső fia: Domokos tanúit eskü alatt ismét hallgassák ki, s jelentsék az eredményt.
Dl 96829. = ZsO III.2577.sz.

1930 **1412. szept. 8.**
Garai Miklós nádor a leleszi konventnek. A Zemplén-Ung vármegyei nátori közgyűlésen az 1896. számban említett asszonyok leszármazásukat előadva előbbi követeléseiket érvényesítették Cselei Jakab, János és Achilles ellen, akik most jogosságukat elismerték. A nádor emberét kiküldve a konventet a Cselei-jóságok megbecsülésére hívja fel; ennek lefo-

lyásáról az egri helynöknek tegyenek jelentést.
DI 99477. = Károlyi I.586.; ZsO III. 2643.sz.

1931

1412. okt. 15.

János győri püspök; A pápóci kanonokok és prépostjuk, Ábrahám közt az egyház fél jövedelme tárgyában egy ideig per folyt előtte, melyet engedélye alapján egyezséggel zártak le. Az eltávozott, majd újra megjelent felek bevalólták, hogy bölcs férfiak (probi viri) döntése alapján a prépost elődje, Kálmán engedélye alapján a jövedelem felét minden évben átadja a kanonokoknak. Az *officiolatus* és a prépostság falvainak bíraskodása a préposté, de ennek alapján tartozik a jobbágyok ügyeit vinni és őket a törvényben védelmezni. A panaszosok ügyeit szelíden és türelemmel hallgassa, s úgy tegyen igazságot köztük. A bíró ezt írásba foglalja (pro constitutionibus perpetue valituris habere volentes).

Df 278141. = ZsO III.2797.sz.

1932

1412. okt. 21.

Miklós borsodi főesperes, egri helynök az 1929.sz. ügyben a felek javaslatára az általuk megnevezett hét nemes kihallgatását rendeli a vitás lezármasztás tárgyában.

DI 96831. = ZsO III.2818.sz.

1933

1412. nov. 11.

Miklós borsodi főesperes, egri helynök tudatja, hogy Miklós egri oltárigazgató és Darabos János bátori plébános (mint Kállói Miklós teljes hatalmú ügyvédje) az előtte és a régebbi helynökök előtt egy ló elvétele tárgyában (melyet Kállói Miklósnak róttak fel) folyt hosszas pert békebírák közbejöttével úgy szüntetik meg, hogy Kállói Miklós ügyvédje kielégítésül átad egy méneslovat s perbeli terhek fejében 50 forint új pénz megfizetését vállalja két részletben. Ha az elsőt elmulasztaná, a perben magára vont terhekbe visszaesik, ha a másodikat, az első fizetés érvénytelen és Miklós pap újra pe-

relheti. Erre az ügyvéd kötelezte magát.

DI 53641. = ZsO III.2933.sz.

1934

1412. nov. 19.

Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* nyitrai főesperes, esztergomi kanonok és helynök plébánosoknak. Ítéletében nemes Demend-i Lőrinc özvegyének, Dorottyának és Dalmadi Mihály özvegyének, Apollóniának hitbért, *paraphernumot* és negyedét ítél meg néhai Chuda-i (Vagy Zechen-i) Frank vajda fia: László mester birtokaiból, elrendelte ezek megbecsülését, majd a női jogok kifizetését. Bár az alperes hozzájárult a becsléshez, azt nem engedte meg, mire a helynök *ex superhabundanti* felszólította, hogy vagy engedje meg a becslést a határnapon, vagy indokolja meg, hogy miért ne történjék meg. Ám László mester, *tanquam iuris spreter* egyiket sem tette, mire bírságban marasztalták. Most meghagyja, szólítsák fel őt: a felhívástól számított tizenöt napon belül (3x5 nap intés) engedje meg a becslést, amelyet a címzettek hajtsanak végre, ebben az esetben tizenötödik napra jelentsék az eredményt és a feleket idézzék elébe; ha ezen határidőn belül nem engedné meg a becslést, hirdessék ki az ellene meghozott kiközösítő ítéletet.

DI 9991. = ZsO III.2975.sz.

1935

1412. dec. 7.

Miklós borsodi főesperes, egri helynök tanúsítja, hogy az 1933.sz. perben Kállói Miklós *familiaris* ügyvédje, Bogdan-i Balázs a 25 forintot Miklósnak, az egri Szűz Mária-oltár mestereinek lefizette.

DI 53644. = ZsO III.3050.sz.

1936

1412. dec. 7.

Miklós helynök tanúsítja, hogy az 1935.sz. ügyvédje immár a teljes összeget kifizette.

DI 53646.

1397 **1412. dec. 18.**
XXIII. János (ellen)pápa a Collaw-i János fia: Balázs budai főesperes és Leweld-i László veszprémi egyházmegye pap közti peres székesfehérvári kanonokság ügyében az előbbi javára ítélt, és ezt végrehajtatja.
Df 288679. = Mon. Vesp. II.366.; ZsO III. 3088.sz.

1398 **1412.**
Pannonhalmi keresetlevele (libellus actionalis) a győri püspökkel folyt tizedügyében.
Pannh. III.475.

1399 **1413. jan. 9.**
Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi helynök egy óbudai földdarab tizedét a káptalannak ítéli.
DI 106002. = Fejér X/5.429.; ZsO IV. 32.sz.

1940 **1413. jan. 13.**
Miklós borsodi főesperes, egri helynök az 1775.sz. oklevelet átírja és hivatalos pecsétje alatt (*sigillo nostro pendentis officii vicariatus*) kiadja.
DI 89713. = ZsO III/1.1770.sz.

1941 **1413. jan. 13.**
Miklós borsodi főesperes, egri helynök Peder-i Egyed nemesnek István erdélyi püspök, valamint Wpur-i Imre fia: János és László elleni perét elhalasztja.¹
DI 60567. = ZsO IV.47.sz.

1. Hátán egykorú kézzel: *Stephanus studens Bononiensis debet evocari penes alios.*

1942 **1413. febr. 11.**
Liptói Miklós váci és veszprémi kanonok, Branda bíboros-*legatus* és veszprémi *gubernator* helynöke előtt az Istergenth-i pálos remeték panaszolták, hogy Miklós segedsi főesperes *visitatio* alkalmából nyilvánosan (pallam, publice et notorie) megtiltotta híveinek, hogy

hozzájuk misére járjanak, ott temetkezzenek, nekik adományokat tegyenek, nagy kárukra. A helynök és a káptalani urak úgy találták, hogy az ilyen eltiltás hiú és érvénytelen, ezért a pálosok felkeresését továbbra is megengedik.
DI 10040. = ZsO IV.155.sz.

1943 **1413. ápr. 2.**
Jakab tornai plébános és társa, Jakab Egerzeg-i plébános jelentik az esztergomi helynöknek, hogy idéző parancsa értelmében, Bebek Imre vajda fiát: Lászlót Lőkösárdon kiközösítés terhével intették, álljon el szándékától, hogy Szerafin klerikust kizárja az ottani plébániáról, ugyanakkor őt és az általa kinevezett Tamás papot ápr. 12-re megidézték (ad obeicta patronorum et parochianorum responsuros).
DI 39147. = ZsO IV.381.sz.

1944 **1413. ápr. 18.**
Miklós borsodi főesperes, egri helynök Panyola-i Frank atyjafiai nevében is tett panaszára, hogy a nagysejéni plébános a Szent Miklós-anyaegyházat elhanyagolva szent cselekményeket az ottani Szűz Mária-filiában végez, a címzett plébánosokkal felszólíttatja, hogy tizenöt napon belül térjen vissza, a magával vitt könyveket és szent szereket vigye oda vissza, különben őt és a visszatérést akadályozókat újabb tizenötödik napra feleletre megidézteti.
DI 53661. = ZsO IV.467.sz.

1945 **1413. máj. 1.**
János szabolcsi főesperes, egri kanonok és Stibor püspök helynöke Verebel-i vajda fia: Pál nemes az elődeire és rá Varkon-i András nemesselel és elődeivel szemben hitbér-*parapher-num* és negyedperben kirótt 11 márka bírságot a helynök és ülnökök (a prépost, két kanonok és öt nemes) előtt, ezek becslése szerint kifizette ellenfelének; erről őt a bíróság nyugtatja, az ellenfélnek pedig örök hallgatást parancsol.
DI 10062. = ZsO IV.517.sz.

1946

1413. máj. 26.

Miklós borsodi főesperes, egri kanonok és Stibor püspök helynöke Kallow-i Lewkes fia: Miklós nemesnek valamennyi általa és elődjei által kirótt bírságát elengedi és öt nyugtatja.
DI 53670. = ZsO IV.659.sz.

1947

1413. jún. 28.

Balázs Paloch-i plébános és alesperes. Két plébános a Kysdobron-i Gergely deák feleségének és leányának Nogdobron-i Egyed *providus* és neje elleni idézésében úgy informálta a bírót, hogy Egyedet és nejét bírságban marasztalta *illegitime*. De mivel *nos per prefatos tunc sinistre fuimus informati*, felmenti őket alóla.
DI 10082. = ZsO IV.796.sz.

1948

1413. júl. 18.

XXIII. János (ellen)pápa a peres veszprémi kanonokság és a segesdi főesperesség tárgyában, melyben XII. Gergely pápa ügyhallgatója (auditor) is eljár, Nicolaus de Senatibus pápai írnok és *familiaris* lemondása után János fia: Miklós óbudai kanonok javára dönt.
Mon. Vespr. II.368.; ZsO IV.881.sz.

1949

1413. júl. 18.

XXIII. János (ellen)pápa meghagyja, hogy a todi püspök fogadja el János fia: Miklós lemondását óbudai kanonokságáról Nicolaus de Senatibus javára.
Mon. Vespr. II.368.; ZsO IV.882.sz.

1950

1413. aug. 25.

Miklós borsodi főesperes, egri kanonok és helynök tanúsítja, hogy Semjéni János fia: Frank nemes személyesen tiltakozott Kállói Lőkös fia: Miklós nemes és fegyveres büntársai Úrnapiján történt támadása miatt, akik házát megrohanva, nyilazva és megsebesítve, a semjéni Szent Miklós-plébániatemplomig kergettek perfüggés idején.
DI 53690. = ZsO IV.1005.sz.

1951

1413. aug. 31.

Miklós borsodi főesperes, egri kanonok és helynök meghagyja három plébánosnak, hogy Lőkös fia Miklós, Szaniszló fia: János, István fiai: Zsigmond, László, István kállói nemeseiket Panyolai Frank nemes ellen szept. 9-ére idézzék meg, és hívják fel őket az 1944. számban érintett egyházak különválasztását érintő oklevelek bemutatására; ha ezt nem tennék, a Szent Miklós-templomot anyaegháznak nyilvánítja, s nekik igényük érvényesítésére hallgatást parancsol.
DI 53692. = ZsO IV.1023.sz.

1952

1413. aug. 31.

Közjegyzői oklevél: Camplo-i Jakab mester, pápai káplán és küldött bíró elrendeli az alperesek nyilvános megidézését Gradech-i Dénes dobrakucsai plébános és Nelepec Benedek nemes, Dobrakucha ura és kegyura (felperes) valamint két világi és Tamás fia: Lőrinc zágrábi egyházmegyes pap (alperes) perében, amely a Subbor-i káptalan miatt keletkezett. A pert az alperesek kívánságára Thomavys-i János pápai ügyhallgató (auditor) hatásköréből Branda bíboros-*legatus*hoz tették át (bár a felek ügyvédek ott voltak a kúriában), de a bíboros három hónap alatt sem tehetett semmit az ügyben, mert Zsigmond királyt kísérte. Mivel a felpereket ezt károsnak vélték, a bíborost és a zágrábi püspököt is elfogultnak tartották, s mert a felperes Dénes plébános is a kúriában volt, kérték Bolognai János kijelölését; a pápa Camplo-i Jakabot bízta meg.
DI 35398. = LK 1929, 284.; ZsO IV.1025.sz.

1953

1413. szept. 3.

Miklós egri helynök tudatja, hogy a Panyolai Frank ellen a határnapon meg nem jelent Kállói Miklóst igazolás híján bírságban marasztalta.
DI 53693.

1954

Miklós egri helynök tudatja, hogy Puthnok-i Benedek, László, Miklós és Katalin (Benedek nővére): Zepesi Antalné ellen ítéletlevele szerint Nagyboldogasszony nyolcadán *quilibet eorum per se* esküt tett a putnoki plébániatemplomban arra, hogy 300 aranyforint értékű *ornamentum domorum* nincs náluk, és nem is tudnak róla. Ezért őket feloldozza.
Dl 89721. = ZsO IV.1056.sz.

1955

Miklós egri helynök az 1944.sz. pert, melyben Kállói Miklós társai helyett csak *assumptores termini* jelentek meg, okt. 2-ra halasztja azzal, hogy mindnyájan személyesen jelenjenek meg, és okleveleiket is hozzák el, különben hallgatást parancsol nekik.
Dl 53699. = ZsO IV.1072.sz.

1956

Miklós egri helynök Benedek kállói esperes-plébánosnak: mivel a nagysemyéni Szűz Mária-egyházra kimondott *interdictumot* feloldotta, Kállói Lőkös fia: Miklóst és családtagjait pedig a püspöki kiközösítés alól feloldozta, meghagyja, hogy ezt hirdesse ki. Engedélyt kapott a Szűz Mária-egyházban egy-két káplán megtartására; a plébános jövedelmeit azonban a per eldöntéséig vissza kell tartani (in tuto loco reponantur).
Dl 53700. = ZsO IV.1089.sz.

1957

XXIII. János (ellen)pápa a kalocsai prépostnak: intézze el a székesfehérvári Szűz Mária-egyház káptalanának Liptói Miklós váci kanonok, veszprémi *officialis* elleni fellebbezését.
Mon. Vesp. II.370.; ZsO IV.1090.sz.

1958

XXIII. János (ellen)pápa megerősíti Branda bíboros, *legatus* ítéletét, melyben Óvári János

1413. szept. 5.

székesfehérvári kanonok paráznság (adulterium) vádja alóli tisztázását elismerte.
Mon. Vesp. II.371.; ZsO IV.1099.sz.

1959

Miklós egri helynök plébánosoknak meghagyja Upor faluban Upor Imre fia: János fia: István nemes ifjú megidézését, *propter unionem cause episcopi Transsilvaniensis et Ladislai fratris eiusdem* (lásd: 1941. sz.).
Dl 60571. = ZsO IV.1114.sz.

1960

János szepesi kanonok és helynök előtt Busoni György fia: Antal mester és Farkasfalvai Miklós fia: Egyed (in tenera etate constituta) leányának: Orsolyának képviselői megjelenén, Antal bevallja, hogy Farkasfalvai György a maga és Geraltfalvai Pál a kislány nevében a Farkasfalvára vonatkozó összes oklevelet a bíró kezéből neki adták át (tamquam manus communes), ezért ő kötelezi magát, hogy ha szükségük lesz rá, jogaik védelmére egészben vagy részben rendelkezésre bocsátja, bemutatja azokat.
Dl 63737. = ZsO IV.1119.sz.

1961

Thomas de Amelia jogtudor, pápai káplán és ügyhallgató (auditor) az 1938.sz. perben idézést bocsát ki.
Pannh. III.466.

1962

Miklós egri helynök az 1941.sz. feleinek ügyét Szent Márton nyolcadára halasztja.
Dl 60572.

1963

Miklós egri helynök a szabályosan megidézett Upori Istvánt bírságban marasztalja.
Dl 60573.

1413. szept. 15.

1413. szept. 20.

1413. szept. 22.

1413. okt. 5.

1413. okt. 6.

1413. okt. 10.

1964 **1413. nov. 8.**

Miklós egri helynök Panyolai Franknak az 1951. számban írt panaszára meghagyja három plébánosnak, hogy Semjénben nyíltan és titkon tartsanak vizsgálatot, majd Kállói Miklóst Panyolai Frank ellen dec. 7-re elébe idézzék.
DI 53708. = ZsO IV.1261.sz.

1965 **1413. nov. 10.**

Miklós izségi plébános Miklós egri helynöknek: parancsára Upor-i Istvánt Upor faluban ismét megidézte Szent Márton nyolcadára.
DI 60575.

1966 **1413. dec. 7.**

Miklós egri helynök plébánosoknak kiközösítés terhével parancsot ad Upor-i István megidezésére Peder-i Egyed ellen.
DI 60576.

1967 **1413. dec. 7.**

Miklós egri helynök az 1944.sz. per lefolyását elmondva a Szent Miklós-egyház alapítólevele és tanúk vallomásai alapján, az alperes macacssága, illetve bizonyítékaik hiánya miatt is az ülnökökkel úgy ítél, hogy a Szent Miklós-egyház az anyae gyház és a Szűz Mária-egyház ennek *filia*ja. A Kállaiaknak e tárgyban örök hallgatást parancsol.
DI 53718.

1968 **1413. dec. 10.**

Miklós egri helynök előtt Oroz (dictus) János, Chycher-i Oroz (dictus) Jakab nevében Puthnok-i Benedek és László ellen (ex medio aliorum in sede nostra litigantium exurgendo) követelte a Jakab anyja utáni hitbér és *paraphernum*-nyugtának vállalásuk szerinti felmutatását. Puthnok-i Benedek erre László nevében is (ügyvéd-levél nélkül) felállva felelte, hogy mint nem igazolt ügyvéd nem kötheti le ügyfelét, de ha az ellenfél továbbra is zaklatja, királyi levéllel áttereli. A nyugta felmutatására

még egy (végleges) határnapot kért. A helynök Szent György nyolcadára halaszt, bírsággal.
DI 89724. = ZsO IV.1394.sz.

1969 **1413. dec. 18.**

Borbála királyné Miklós jászói prépostnak: Rozgonyi János országbíró és testvérei panaszolták, hogy a királyi kúriába tartozó birtokperükben eljár; meghagyja, hogy ne járjon el (per viam iuris ecclesie). *Relatio Jacobi wayvode, ianitorum reginalium magistri.*
DL 10149. = ZsO IV.1417.sz.

1970 **1414. jan. 8.**

Miklós egri helynök három plébánosnak. Peder-i Miklós fia: Egyed és az Upor-iak a férfi nővérének, Jakabfalvi Fülöpnének ura birtokaiból (Jakabfalva, Som, Kápolna) járó hitbér-*paraphernum* tárgyában sokáig pereskedtek, de most derék nemesek közbejöttével úgy egyeztek meg, hogy vagy meg tudnak állapodni hűsvétig, vagy ha nem, annak nyolcadán a címzettek hívják össze Jakabfalvi Fülöp birtokának szomszédait-határosait, és velük járnak, mérjék, illetve becsüljék meg azokat.
DI 60578. = ZsO IV.1547.sz.

1971 **1414. jan. 13.**

Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi helynök a Scarus-i nemeseknek (ügyvéd a Scarus-i plébános) a Chetnyk-i nemesek ellen (ügyvéd Vaiczkus László) régebben indult perében a felek beleegyezésével ápr. 25-ére halaszt, mert az alperesi ügyvéd állítása szerint a hitbér-*paraphernum*-negyed tárgyában nyugtató levelet tud felmutatni.
DI 56952.

1972 **1414. jan. 16.**

László váradi *lector* és helynök a Pelbárthidai-Albösi hitbér-*paraphernum*-perben átírja Pel-söczi Bebek Detre nádor 1399-i ítéletlevelét. (Nos igitur unacum nostris coassessoribus ut-

riusque status, ecclesie videlicet et secularis, de lege et consuetudine regni expertis deliberantes ...)

Dl 79182. = Zichy XII.94.; ZsO IV.1587.sz.

1973 **1414. febr. 6.**
Zsigmond király István erdélyi püspöknek a Selyk szék tizedfizetői ellen alkalmazott egyházi fenytékek és börtön mértéktelen alkalmazását tiltja.

Df 277455. = Z.-W. III.591.; ZsO IV. 1656.sz.

1974 **1414. febr. 22.**
Zsigmond király Stibor egri püspöknek: Kassa polgárai érdekében ismét meghagyja neki, hogy (in causis maxime civilibus et vestro iudicio minime subiectis) ne zaklassa őket, különben a kancellár és a nádor-helytartó nyújt nekik védelmet.

Df 269120. = Fejérpataky, Kassa titkos lt.; ZsO IV.1704.sz.

1975 **1414. márc. 5.**
István erdélyi püspök előtt Kolozsvár bírása és polgárai előadták Keresztély plébános ellen, hogy nem celebrálja a megválasztásakor ígért tizenegy votivmisét. A püspök ítéletében leírja és elrendeli a miséket.

Df 275237. = Z.-W. III.592.; ZsO IV. 1747.sz.

1976 **1414. márc. 14.**
Dolhai Szaniszló máramarosi alispán és négy szolgabírája előtt Dolhai Iwascho Kökényesi Ernő fia: Sándortól és Ilholch-i Tatoltól feleségének *paraphernumát* kérte, *ab ipsis portio-nem possessoriam pro rebus paraphernalibus sue coniugis exsequebat. Nos vero tali modo invenimus, quod in districtu Maramorosiensi non sit mos talis executionis, quia filiabus nostris non possessione tenemur sed rebus megegyeztek.* Ezért Iwascho őket szabadokká tette, az egyezés megszegője 50 márkát fizet.

Dl 86661. = ZsO IV.1772.sz.

1977 **1414. márc. 23.**
XXIII. János (ellen)pápa két bírói parancsot (supplicatio) ad át pápai ügyhallgatóknak (auditor): Bolognai Johannes de Thomariis, Breidbach-i János fia: Jánosnak, illetve az 1919.sz. perben; az utóbbiban Pannonhalma javára ítélt.

Df 200408. = Mon.Vespr. IV.372.; ZsO IV. 1792.sz.

1978 **1414. ápr. 20.**
A győri káptalan és János pannonhalmi kormányzó egyezséggel lezárják az Abda és a rábcai hídvám miatti perüket.

Df 207690. = Pannh. III.468. = ZsO IV. 1890.sz.

1979 **1414. máj. 1.**
János hevesi főesperes, egri és váci kanonok, egri helynök előtt a megidézett Panyolai Frank és Zsigmond elleni perében Kállói Lőkös fia: Miklós nem jelent meg, nem is küldött senkit. *Et quia contumacia actoris maior est, quam in causam attracti, őt ülnökeivel együtt bírságban marasztalja.*

Dl 53754.

1980 **1414. máj. 1.**
János egri helynök előtt Kállói Miklós és atyjafiai nevében megjelent *providus* Kállói Bus (dictus) Imre, s a Panyolaiakat azzal vádolta, hogy őket pogányok módjára kirekesztik az istentiszteletről. De ezek felmutatták a helynök elődjének ítéletét, melyből kitűnt, hogy az *interdictum* őket nem a Panyolaiak akaratából, hanem jogosan érte, ezért keresetüket elutasítja. A Panyolaiak követelhetik a költséget.

Dl 53755. = ZsO IV.1935.

1981 **1414. máj. 1.**
XXIII. János (ellen)pápa Maróti János volt macsói bán kérésére kegyúri egyházait kiveszi a pécsi püspök joghatósága alól, és a maróti

prépostnak rendeli alá.

Koller III.319.; ZsO IV.1937.sz.

1982

1414. máj. 13.

XXIII. János (ellen)pápa a todi és a váci püspöknek, az esztergom-szenttamási prépostnak. Jakab korponai plébános előadta, hogy bár a Korpona és Preech folyók közti hegy tizede régi jogon őt illeti, László (majd utóda, Pál) sági premontrei prépostok őt ebben többszörsen háborítják és perlik. Kérésére a pápa az ügyet magához vonta és Nardi Péter ügyhallgatóra (auditor) bízta, aki Johannes de Scrivanis mester korponai és Fride Péter mester sági ügyvédek közt (az utóbbi állandó makacsságával) a pert szabályosan lefolytatta, és Jakab plébánost oklevélbizonyítás alapján felmentette. A sági ügyvéd a Szentszékhöz fellebbezett, mire Jacobus de Camplo *auditor* a pert ismét lefolytatta, és az előbbi ítéletet megerősítette. A költségeket az első *auditor* 33, a második 20 aranyban állapította meg. A pápa az ítéletet megerősítvén végrehajtását egyházi fenytéssel elrendeli.

DI 43200. = ZsO IV.1977.

1983

1414. máj. 25.

Stibor egri püspök tudatja, hogy Kállói Lőkös Zsigmond és atyafiai Kállói István fiaival és társaikkal a kissemjéni Szent Miklós és a nagysemjéni Szűz Mária anya- és leányegyház tárgyában folyt perüket bejelentésük szerint Szent Jakab nyolcadán Egerben fogott bírák (arbitr) útján kívánják végleg lezárni.

DI 53756. = ZsO IV.2025.sz.

1984

1414. jún. 11.

János szepesi kanonok és helynök Baktai László fia: Zsigmond nemes és Jekelfalvai Fyas (dictus) Lőrinc fiai: János és Miklós nemesek perét, melyet Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi helynök az ő döntésére bízott, felelet végett a felek kíván-

ságára Keresztelő János tizenötödik napjára halasztja.

DI 60583.

1985

1414. jún. 13.

Közjegyzők oklevele a selyki dékánóság egyházainak tizedéről.

Z.-W. III.597.; ZsO IV.2119.sz.

1986

1414. jún. 24.

XXIII. János (ellen)pápa Benedek mester székesfehérvári prépost, pápai jegyzőnek és utódainak fenytőhatalmat ad egyháza kivett személyei fölött.

Df 288793. = Mon.Vespr. II.375.; ZsO IV.2167.sz.

1987

1414. jún. 30.

Közjegyzői oklevélben Dávid hássági plébános, ügyvéd fellebbező irata.

Df 246240. = Z.-W. III.599.; ZsO IV.2203.sz.

1988

1414. jún. 30.

Közjegyzői oklevélben István erdélyi püspököt Conhouer Konrád pápai ügyhallgatóhoz (auditor) nyolcvanadik napra idézik.

Z.-W. III.602.; ZsO IV.2204.sz.

1989

1414. júl. 3.

Közjegyzői oklevélben Dávid hássági plébános, ügyvéd bemutatja az 1988.sz. idézést.

Z.-W. III.608.; ZsO IV.2221.sz.

1990

1414. júl. 3.

Közjegyzők átírják Mihály szelindeki plébános tizedperének iratait.

Z.-W. III.604.; ZsO IV.2222.sz.

1991

1414. júl. 3.

Közjegyző előtt Dávid hássági plébános, ügyvéd felolvassa az István erdélyi püspök elleni fellebbezést (lásd: 1987.sz.).

Z.-W. III.606.; ZsO IV.2223.sz.

1992

János szepesi helynök a Jakabfalvából követelt hitbér és *paraphernum* perében a felperes keresete után¹ az alperesnek válasza Szent Bertalan nyolcadát tüzi ki.

Dl 60584. = ZsO IV.2241.sz.

1. Lásd: 1984.sz.

1993

Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi helynök plébánosoknak meghagyja, hogy Lipnak-i Tamás kérésére István Duboua-i plébánost bizonyos szántóföldek tárgyában idézzék meg.

Dl 73092. = ZsO IV.2249.sz.

1994

János hevesi főesperes, egri helynök előtt a Panyolaiak és a Kállaiak a két templom tárgyában folyt 1980.sz. perüket *arbitrio Stiborii episcopi et per consequens nostro necnon dominorum de capitulo* elintézték, de Panyolai Zsigmond követelte a költségeket. Végül nemis közbenjárók (optenta licentia nostra iudiciaria) úgy döntöttek köztük, hogy ha Szent Mihály nyolcadáig nem tudnának megegyezni, egymás költségeit megtéríteni tartoznak. Ezért a bíróság az ügyet október 6-ára halasztja.

Dl 53782. = ZsO IV.2332.sz.

1995

János egri helynök az 1968.sz. perben a Csicseriek távollétében közvetve előadott kérésükre, a szokott bírsággal Kisasszony-nap nyolcadára halasztja.

Dl 89734. = ZsO IV.2333.sz.

1996

XXIII. János (ellen)pápa a maróti plébánost a Szentszék védelmébe veszi, az 1981.sz. kibővítésével.

Koller III.322. = ZsO IV.2408.sz.

1414. júl. 9.

1414. júl. 12.

1414. aug. 1.

1414. aug. 1.

1414. aug. 31.

1997

Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi helynök előtt 1413. ápr. 11-én indult János győri püspök tizedpere Mórochida dézsmájának háromnegyed részéért (egynegyed a káptalané) a Mórochida-i premontrei prépost és konvent ellen, kik ezt bitorolják. Szabályos idézés után a püspök ügyvédje a szokott hosszadalmas keresetet (libellus actionalis) adta elő. Első állítása, hogy Győr városának emberemlékezet óta püspöksége van (episcopum pro tempore ut caput, ac certam et limitatam diocesem nec non prepositum et nonnullos canonicos prebendatos ut membra, capitulum et collegium facientes). Mórochida lakosai tizeddel tartoznak a püspöki asztalnak, Szent István törvényei és a szokásjog szerint (ex constitutione seu institutione beatissimi Stephani primi regis Hungarię prout ceteri regnicole ac etiam de more, consuetudine approbata legitime prescripta et inconcusse observata), azt fizették is, de most a konvent bitorolja. A tételek után: *et ita fuit et est verum, publicum et notorium* (vagy:) *de premissis fuit et est publica vox et fama*. Kéri a tized megítélését, a beszedett jövedelem megtérítését, örök hallgatást az ellenfélnek. A felperes kéri a perfelvételt (litis contestatio), az alperes másolatot és határidőt (terminus), ezt megkapja. Az új határnapon perbe bocsátkozási szándékkal tagad (animo litem contestandi). Új határnap bizonyításra. A felek helyszíni bizonyítást kérnek. *Commissariis* küldenek ki, a lezárt jelentéseket felnyitják és publikálják. Az új határnapon kölcsönös kifogások a tanúk ellen. Végül 1414. aug. 18-án a bíró a felek kérésére lezárja az ügyet, s a feleknek a kelet napját tüzi ki ítélethirdetésre (in porticu ecclesie Strigoniensis, ubi tribunal nostrum tenemus). A kitűzött napon Tamás esztergomi jegyző jelent meg és várt reggeltől estig az alperes nevében; kérte az ellenfél elmakacsolását. A helynök a felperes távollétében is ítél: a mórochidai tized

1414. okt. 6.

háromnegyedét a győri püspöknek ítéli, kivéve az alperes konvent ottani jobbágyságainak tizedét, melyet csak elbirtokoltak (*legitime prescrip-sisse*), ezért őket feloldozza. A költségeket kölcsönösen megszünteti. A perfüggés alatt a prépost és a konvent részéről a püspöknek okozott kárt és költséget velük megtérített a püspöknek; az összeget később határozza meg. *DI 10261, 38121. = ZsO IV.2539.sz.*

1998

1414. okt. 6.

János hevesi főesperes, egri helynök előtt a Kisvárdaiak hangoztatták a Szent György-anyaegyház jogát a Szabolcs vármegyei Hoszszumacs egy részéhez; ezt most Sandrinus és Debreceni László özvegye megsértik, s a jövedelmet a macsi leány-egyházhoz vonják. Meghagyja három plébánosnak fenyíték terhével (*sub penis synodalibus*), hogy az ügyet vizsgálják ki, az asszonyokat pedig idézzék meg. *DI 79216. = Zichy VI.318.; ZsO IV. 2540.sz.*

1999

1414. okt. 6.

János egri helynök előtt a Kállaiak nevében Bws Imre jelent meg az 1980.sz. perben, kijelentvén, hogy *propter causarum ignorantiam non posse astare*; ura, Kállai János nevében a következő határnapon nyugtát fog felmutatni, de a többi Kállait bírságban marasztalhatják, mert azoknak nem ügyvédje. A helynök Szent András nyolcadára halaszt. *DI 53703.*

2000

1414. okt. 10.

Eberhard zágrábi püspök három zágrábhegyi papnak és három társuknak. Murgathkouch-i Miklós özvegye: Klára és fiai: Bálint és Barnabás panaszkodtak, hogy Zabok-i Miklós fiai: Péter, Frank és Kelemen *portionem suam hereditariam sibi iure quarte puellaris pertinentem* a Guboseuo nevű birtokot hatalmasul elfoglalták, a vonatkozó okleveleket pedig Bereck zágrábhegyi polgárnál zároltatták. Meghagyja,

hogy őket visszabocsátásra és a zár alóli feloldásra szólítsák fel, ha nem tennék, hármukat személyesen idézzék a Csázmán okt. 31-én tartandó szent zsinatra, hiszen már a zágrábi helynök levelével hiába idéztettek az 1412. évi császári zsinatra.

DI 35915. = ZsO IV.2555.sz.

2001

1414. okt. 14.

A három zágrábhegyi plébános jelenti, hogy a legidősebb fivért, Pétert személyesen az ottani városbírák előtt háromszor intették elégtételre, amikor pedig megtagadta ezt, azonnal fivéréivel együtt megidéztek a zsinatra. A jelentés, mint a püspök kívánta, hozzá, a helynökhöz és a zsinati bírákhoz (*et iudicibus testibusque synodalibus deputandis*) megy.

DI 35915. = ZsO IV.2578.sz

2002

1414. okt. 27.

István Kemnik-i főesperes, zágrábi kanonok, Eberhard zágrábi püspök helynöke meghagyja a három plébánosnak, hogy a Zabok-iakat, kik a püspök idézőlevelére a leánynegyed tárgyában (*super quadam parte quarte puellaris hereditario iura sibi pertinente*) Klára ellen nem jelentek meg a zsinaton, az asszonynak a zsinat (*dictis iudicibus synodalibus*) előtt tett kérésére közösiítsék ki. Az oklevél hitelét megerősíti az ő helyettese (*locumtenens*), Gergely bexini főesperes, kanonok pecsétjével.

DI 35916. = ZsO IV.2620.sz.

2003

1414. nov. 11.

A kállói és zeleméri plébánosok jelentik János hevesi főesperes, egri helynöknek, hogy az 1997.sz. perben kiszálltak Hoszszumacsra, de az ottani telepések (*hospes*) Sandrinus özvegyének fenyegetései miatt nem mertek vallo-mást tenni. A helynök intézkedik az özvegy megidőzéséről.

DI 79220. = Zichy VI.325.; ZsO IV.2677.sz.

2004

1414. nov. 19.

XXIII. János (ellen)pápa a peres veszprémi kanonokságot Kállói Balázs váradi egyházmegegyés papot kizárva György fia: Istvánnak, a székesfehérvári Szent Erzsébet-plébániaegyház rectorának adományozza, s a végrehajtásra bírakat rendel.

Mon. Vespr. II.376.; ZsO IV.2714.sz.

2005

1414. nov. 22.

János hevesi főesperes, egri helynök előtt a Puthnok-iak készen álltak az 1969.sz. perben nyugtájuk felmutatására, de Oroz Jakab és Liptói Andrásné: Katalin elmaradtak, így őket 12 márka bírságban marasztalja.

DI 89743.

2006

1414. dec. 7.

János hevesi főesperes, egri helynök előtt Domokos turi plébános perelte Kállai Lőkös fia: Miklóst végrehajtott idézés alapján, bizonyosló tárgyában. A helynök vízkereszt nyolcadára halasztja azzal, hogy Kállai Miklós akkor a szokott teherrel személyesen jelenjék meg.

DI 53806. = Fejér X/5.863.; ZsO IV.2772.sz.

2007

1414. dec. 7.

János hevesi főesperes, egri helynök az 1998.sz. pert (tamquam causam declaratum) mindkét fél ügyvédjének jelenlétében vízkereszt nyolcadára halasztja.

DI 79229. = Zichy VI.330.; ZsO IV. 2774.sz.

2008

1414. dec. 28.

László váradi olvasókanonok (lector) és helynök előtt Tamás váradi prépost-kanonok bemutatta Fülöp helynök 1187.sz. ítéletlevelét. Azt állítja, hogy Széplaki Anna asszonynak örököse, s az ítélet végrehajtását kéri. A helynök kiküldi emberét, Pankotai János deákot (studiosus), hogy Csarnai Lászlót és Borsi Mihály fiait, kiknek kezén a leánynegyeddal tartozó jószágok vannak, valamint a szomszédokat

összehíva jogszokás szerint mérje és adja ki a megítélt negyedet, az ellentmondókat pedig az ok megjelölésére idézze elébe.

DI 99615. = Károlyi II.16.; ZsO IV. 2810.sz.

2009

1415. jan. 20.

János szepesi kanonok és helynök ülnökeivel (assessor) 1414. okt. 19-én Toplica-i Péter fia: János, mint özvegy anyjának, Berzevicze-i István leányának: Dorottyának ügyvédje, Márkusfalvi Miklós fia: Antal mester elleni keresetét hallgatta meg, Berzevicze-i István másik leánya: néhai Skolasztika után a Dorottyának az alperes javaiból járó hitbér és *paraphernum* tárgyában. A felperes bemutatta: 1. a helynök ítéletét, melyben Márkusfalvi Antal 25 márkában marasztalta, 2. Matheus de Vicedominis esztergomi helynök végrehajtó parancsát, melyben Antal ügyvédjének, Petroch-i "Seores" Istvánnak kifogására elrendelte a becslést arra nézve: vajon az alperes atyjának birtokai annyira megfogyatkoztak-e, hogy a hitbér és *paraphernum* kifizetésére nem elegendőek. A felek a szepesi helynöknek szóló végrehajtó parancsban foglalt határidőt elmulasztották. November 8-án az özvegy ügyvédje Márk nevű fia volt, az alperes ügyvédje Mátéfalvi "Kepes" András viszont a hitbér és *paraphernum* kifizetését vitatta. Bizonyítást rendeltek. November 16-án Dobai Miklós *cantor*, a távollévő helynök helyettese előtt jelent meg Márk és az alperes; az utóbbi két tanút hozott, ezeket kihallgatták. November 30-án a vallomásokat publikálták, és a felek kérésére a közbenszólást december 14-ére halasztották. Ekkor káptalani urakkal és más bölcs férfiakkal (cum dominis de capitulo et aliis sapientibus viris) a bíró úgy döntött, hogy a birtok szemléje és becsűje nélkül az ügy nem dönthető el; a felek egyetértésével 1415. január 13-ára elrendelte a szemlést és a becslést, erre Mihály mestert (notarium nostrum) rendelte ki. Január 20-án a jelentés (registrum) kimutatta, hogy a birtok

értéke a 25 márka tízszerese, ezért az alperest elmarasztalják, a költségekről később döntvén. Ekkor az alperes bemutatta Zsigmond király 1414. október 31-i parancsát, mely szerint a helynök gyanús bíró, ezért az ítéletet terjessze majd fel az esztergomi érsek vagy helynök elé. A helynök az alperes kívánságára így is tesz, és a feleknek márc. 13-át tűzi ki határnapul.

DI 74869. = Iványi, Máriássy 145.sz.

2010 **1415. jan. 26.**
Johannes de Praudia, a korponai Szent Erzsébet-ispotály *rectora*, mint kijelölt *executor* minden papnak (apátoktól lefelé). Petrus Nardi de Veralescis *doctor decretorum* és szentszéki ügyhallgatónak (auditor) 1414. dec. 18-án kelt levele alapján Pál bozói prebostot a végrehajtólevél teljesítésének feltételével a kiközösítés alól feloldoztatja.

DI 24336.

2011 **1415. febr. 1.**
XXIII. János (ellen)pápa ígéri, hogy magyarokat nem idéz meg az egyházmegyéjükön kívüli bíróság elé.

Mályusz 50.

2012 **1414. aug. 31.**
XXIII. János (ellen)pápa a maróti plébánost a Szentszék védelmébe veszi.

Koller III.312.

2013 **1415. febr. 6.**
Péter csanádi *cantor* és helynök előtt Ozlar-i Mayos fia: Pál mester a Fancsikai Domokos és László, valamint Vajtehi Bobál Domokos és Gál elleni negyedperében Apátfalvi Miklós csanádi kanonok és helynök két oklevelét mutatta be, egyiket 1408. okt. 10-ről, a másikat 1408. dec. 13-ról. A helynök a király parancsára András oltárigazgató útján a negyedet kihasíttatja, ellentmondásra való tekintet nélkül.

Ortvay IV.496.

2014 **1415. febr. 9.**
János hevesi főesperes, egri helynök az 1969.sz. perben Csicseri Oroz (dictus) Jakabot és Liptói Andrásné, Kayor István leányát: Katalint Nagy-i Péterné, az ő nagynanyjuk negyede tárgyában elutasítja, mert a Puthnok-iak felmutatták Opoli László herceg nyugtáját.

DI 89745.

2015 **1415. febr. 11.**
Plébánosok jelentik a 2000. számban írt parancs végrehajtását.

DI 35916.

2016 **1415. febr. 10.**
Zsigmond király az egri káptalant inti, hogy ne idézzék Kassa polgárait az egyházi bíróság elé (in causis forum seculare concernentibus, aliquando etiam in causis iudicium spirituale respicientibus), most különösen a lubenyei tizedügyben (per iuris ecclesiastici rigorem, in quo ipsi minus experti essent, aggravare nitermini), mert az ügyben maga kíván dönten.

Fejérpataky, Kassa titkos lt.

2017 **1415. febr. 13.**
István zágrábi helynök meghagyja minden plébánosnak, hogy a két zsinatról makacsul távolmaradó Zabok-iakat, akik a kiközösítésben megátalkodtak, súlyosítsák, tehát a híveket a velük való érintkezéstől tiltsák el.

DI 35917.

2018 **1415. febr. 18.**
XXIII. János (ellen)pápa a nagyselyki, kisselyki és még számos plébánosnak István erdélyi püspök elleni tizedperét a Neustatt-i püspökre (Gentile) bízta.

Z.-W. III.644.

2019 **1415. febr. 18. után**
Gentile Neustatt-i püspök az erdélyi püspököknek és helynökének, a 2018. számban említett

plébánosoknak a javukra hozott ítélet végrehajtását rendeli.

Z.-W. III.646.

2020

1415. márc. 13.

Piacenza-i Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* nyitrai főesperes, esztergomi kanonok és helynök Koloni Andrásnének Forgách Miklós elleni hitbér-*paraphernum* és negyedperét az ügyvédek kívánságára húsvét nyolcadára halasztja.

DI 58911.

2021

1415. márc. 13.

János hevesi főesperes, egri helynök a püspök 2005.sz. ítéletét közli a plébánosokkal.

DI 79250.

2022

1415. ápr. 15.

Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi kanonok és helynök előtt Péter apát ügyvédjének keresetlevele (libellus actionalis).

Pannh. III.471.

2023

1415. ápr. 28.

Perlberg-i Gerhard *licentiatu in iure*, császári főesperes, zágrábi kanonok tudatja, hogy az István helynök előtt folyt 2017.sz. ügyet a püspök a felek kérésére a mai napra halasztotta azzal, hogy négy-négy bírát (arbiter) válasszának, és azok sommásan döntsenek. E napon a zágráb-hegyi Szent Klára-kápolnában a felperesi ügyvéd, Benedek zágrábi kanonok kijelentette, hogy az ügyfelét érintő iratok az alperes birtokában vannak, bemutatásuk nélkül nem tárgyal; az alperesek ezt tagadták, de bemutatásuk az utolsó, végleges határnapra, júl. 1-re ígérték. Ekkorra halasztották ügyüket, további halasztást nem kérnek. A püspök parancsára a helynök erről oklevelet ad.

DI 35918.

2024

1415. máj. 5.

János hevesi főesperes, egri helynök plébánosoknak: minthogy Stibor egri püspök úgy döntött, hogy a hosszúmacsi birtok innenső felét a Szent György-egyházhoz csatolja, büntetés terhével (sub penis synodalibus) elrendeli, hogy intse meg, és kilenc nap makacsság után közzösítsék ki Sandrinnét és jobbágyait.

DI 79259. = Zichy VI.359.

2025

1415. máj. 11.

Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi kanonok és helynök a pozsonyi káptalant az érsek parancsára Miklós körmöcbányai altarista betolakodása ellenére helynök választására utasítja.

Df 228135.

2026

1415. jún. 11.

Zsigmond király Miklós jászói prépostnak. Többször meghagyta neki, hogy a szepesi polgárok elleni perét ne Rómában, egyházi bíróság előtt, hanem az ország rendes bírái előtt folytassa, ennek dícséretes szokása szerint. De ezt semmibe véve, továbbra is eljár, és befejezésre törekszik. Mivel Zsigmond király az ügyet személyesen tanácsával akarja megvizsgálni, visszatértéig hagyja jelen állapotában, különben még javadalmát vesztheti.

Df 232850.

2027

1415. júl. 1.

A konstanzi zsinat (sacrosancta synodus Constantiensis universalem ecclesiam Dei representantes), az esztergomi érseknek és Magyarország főpapjainak. Cossa Boldizsár, egykor XXIII. János (ellen)pápa letétele után látják, mennyi kárt okozott az egyháznak. Így a magyar főpapság előadása szerint mindenütt a tized negyedét rendelte a plébánosoknak, holott a régi szokás helyenként csak tizenhatodot vagy semmit sem hagy meg nekik, s az egynegyed ügyis a hatalmas bárók vagy nemesek kezébe jutna.

Item quamvis ecclesie a tempore antiquissimo et quando in eodem Regno Hungarie cath. fides incepit, dotium et rerum paraphernalium, quarte puellaris, testamentorum, iniuriarum sexus feminei ac quedam alie cause miserabilium personarum dumtaxat pertinere consequerint et pertinerent ad cognitionem iudicum ecclesiasticorum, saltem de consuetudine similiter legitime prescriptam, tamen dictus Balthasar tunc papa voluit et concessit, quod omnes ille cause non per ecclesiasticos, ut prius fieri consuevit, sed de cetero per laicos iudices deberent terminari et decidi. A tizedfizetésben is engedményeket tett az egytelkes nemesség, a kolostorok javára, s a főpapság kárára. Mindezeket a zsinat visszavonja, és két hónapon belül meghagyja a volt pápa leveleinek beszolgáltatását.

DI 46589. = Kovachich, Mon.vet.legisl. II. 14.

2028 **1415. júl. 1.**

A konstanzi zsinat felkéri Zsigmond királyt az előző szám végrehajtására.

DI 46569. = Fejér X/5.596.

2029 **1415. aug. 31.**

Stibor egri püspök, pápai *executor* Szepsy mezőváros (oppidum) birtokperében, meghagyja Kassa, Torna és Somogy plébánosainak, hogy ezentúl a 2026. számban ne járjanak el, mert Miklós prépost a per folytatását elhalasztotta.

DI 10374.

2030 **1415. szept. 7.**

Miklós *frater*, krétai püspök, *magister theologie*, győri helynök előtt Mihályfalvi Ugrin és Péter perelték Kisfaludi Lőrinc özvegyét és fiait egy misekönyv végett (pretextu conservationis cuiusdam libri missalis prefate ecclesie de Myhalfolwa), de a tanúk vallomásából kitént, hogy ezt a felperesek elődei, mint kegyurak 3 dénármárkáért adták az alpereseknek zálogba. Ítélet: ha a felperesek megfizetik a

zálogösszeget, a misekönyvet vissza kell adni az egyháznak vagy a kegyuraknak.

HO I.309.

2031

1415. szept. 15.

János szabolcsi főesperes, egri helynök az 1997.sz. ügyet az alperes asszonyok részéről felmutatott királyi levél alapján elhalasztja a királynak az országba való visszatéréséig. Az oklevél másolatát a Kisvárdaiaknak kérésükre kiadja. Zsigmond király előtt (1415. jan. 2.) a nők előadták, hogy ők Hosszúmacs királyi birtok jövedelmének élvezetében meghagyattak addig, míg Debreceni László két leányát férjhez adják, mégis Hosszúmacs felének jövedelmét s a temetkezést a Kisvárdaiak el akarják vonni az asszonyok birtokán levő Szent Mihály-egyházról, és az ő birtokukon fekvő Szent György-egyházhoz akarják csatolni, a helynök előtt folyó per útján. Ezért meghagyja, hogy ha a nők a használatot nekik biztosító oklevelet felmutatják, s ez őket igazolja, az ügyben adjon visszatértéig halasztást.

DI 79824. = Zichy VI.370.

2032

1415. okt. 8.

Közjegyzői oklevélben Cossa Boldizsár, *priorem XXIII.* János (ellen)pápa parancsot (supplicatio) küldött Bolognai Johannes de Thomariis *doctor decretorum* pápai káplán és ügyhallgatónak (auditor); eszerint Oswald szebeni dékán, esztergomi helynök előtt per folyt Mihály szelindeki és Miklós vízaknai plébános közt tized stb. ügyben, s ezt a Szentszékhez terjesztették fel. Oswald szebeni dékán ítéletét Spaen Hermann kúriai ügyvéd megerősítetteti a szelindeki plébános javára, s az ellenfelet a költségekben marasztalják.

Z.-W. II.670.

2033

1415. okt. 8.

István zágrábi helynök előtt *provida* Klára és Zabok-i Frank (testvére terhére vállalva) a

püspök halasztólevele alapján megjelenvén az ügyet tizenötödik napra halasztották azért, mert Zabok-i Péter Cillei gróf szolgálatában van elfoglalva. De büntetés terhével (*vinculum*) az alperesek kötelesek e napon minden oklevelet felmutatni és a keresetre felelni, ha ezt nem tennék, perüket elvesztik; ha az alperesek még valami királyi halasztást eszközölnének ki, vagy új foglalatást követnének el, 25 dénármárka büntetésbe esnek bírói ítélet nélkül, s a bíró bevezetheti ellenfelüket a negyed birtokába. Ezt a felek vállalták.

DI 35920.

2034 **1415. okt. 10.**

Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi helynök János egri helynöknek a 2006. számban írt pert visszaküldi, mert a tanúkihallgatás nem volt jogszerű: hiányzott az *interrogatoria*, s így az ellentmondó vallomásokból nem lehetett igazságot tenni. Rendelje el újból a vallatást, a kérdés terjedjen ki az elvétel időpontjára, a tanú tudomásának módjára stb.; majd tegyen igazságot. A felek ügyvédei: a felperesé János fia: András esztergomi klerikus, az alperesé Melléthei György elfogadták a nekik kitűzött Szent András nyolcadát.

DI 53854.

2035 **1415. okt. 15.**

András váci örkanonok és helynök tudatja, hogy Bwd-i "Sándor" János fia: Péter perbefogta Jób fia: Miklós özvegyét azon oklevél visszaadására, amelyet ő Benche mester útján adott át neki. Az özvegy okt. 13-án kijelentette, hogy ő az oklevelet Hüge-i János fia: Lászlónak adta át. Ezért a helynök elrendeli, hogy Szent Imre tizenötödik napján László az özvegygel együtt mutassa be az oklevelet.

DI 69757.

2036 **1415. okt. 20.**

István zágrábi helynök jogtudók meghallgatá-

sával (*iurisperitorum consilio et assensu, hora tertiarum vel circa, qua hora iura reddi solent*), Gabosevo birtokot örökjogon Klárának és fiainak ítéli, a Zabokiak foglalását jogtalannak jelenti ki, őket attól eltiltja, a felpereseket a birtokba bevezeti, az alpereseket a költségen és a gyümölcsökben elmarasztalja. Jelen vannak a káptalani méltóságok, esperesek, kánonokok, a *subcustos*, a káptalani jegyző és más tanúk.

DI 35921.

2037 **1415. nov. 8.**

István zágrábi helynök plébánosoknak. A 2036.sz. ügyében szabályosan eljár, a felperes tanúit kihallgatta, okleveleit megtekintette, az alperes semmit sem bizonyított. Mindent megfontolva, kellő halasztások után a 2036.sz. ítéletet hozta. Jogerőre emelkedése után a felperes kérésére az alpereseket taxálásra idézte, majd távollétükben a felperesi ügyvéd esküje alapján a költségeket és az időközi gyümölcsöket 100 aranyforintra becsülte. Meghagyja, hogy kilenc napon belül az ítélet végrehajtására, illetve egyezségre szólítsák fel őket, különben közösítsék ki. Közjegyzői záradék.

DI 35921.

2038 **1415. dec. 11.**

János hevesi főesperes, egri helynök Panyola-i Zsigmond anyját és feleségét, akik Panyolai János özvegye: Erzsébet és leánya: Dorottya ellen végrehajtott idézés alapján nem jelentek meg, bár emezek ügyvédje: Szilágyi Gergely szabályszerűen várt, bírságban marasztalja, ha csak nem igazolják magukat.

DI 53866.

2039 **1416. jan. 16.**

János egri helynök előtt Miklós bezzegi plébános panaszt tett Kállay Zsigmond ellen, hogy amikor Meggyes birtokára plébánosnak felvette, évente egy himcsikót és nyolc öl cseh posz-

tót ígért neki, de két évi szolgálat után sem adta meg, sőt távozásakor 10 forint új pénzt érő képéjét kicsépltetette. Az alperes ügyvédje, Kereh-i Péter ezt tagadta, de a felperes ismét állította és bizonyítani kész volt. A helynök ülnökeivel úgy ítél, hogy a felperes bizonyítson, és meghagyja a bátori és bélteki plébánosnak, hogy büntetés terhével (*sub penis synodalibus*) Bélteken május 1-jén szabályszerűen hallgassák ki a felperes tanút, majd áldozócstürtők nyolcadára tegyenek jelentést.

DI 53873.

2040

1416. márc. 8.

A konstanzi zsinat a kerci apátnak, a passauai dékánnak és az erdélyi *officialis*nak. Mihály szelindeki plébános előadta az 1882.sz. folyamát. Az ügyvédek megjelentek, Hermann kérte a költségek taksálását, és esküt is tett rájuk. A zsinat a történeteket jóváhagyja s a címzetteket végrehajtásra utasítja.

Z.-W. IV.1.

2041

1416. márc. 9. - 1417. júl. 6.

Pleckel Henrik *doctor decretorum* passauai dékán az esztergomi érseknek, helynökeinek, Miklós vízaknai plébánosnak és minden tizedfoglalónak. Mihály plébános ügyvédje bemutatta az 1882. számban írt ítéletet; meghagyja nekik, hogy hat napon belül vezessék be Mihály papot, Miklós plébános pedig hatvan napon belül fizesse meg a perkezdés óta felvett tizedeket és a költségeket. Kelt Konstanzban (apostolica sede pastore carente et tempore generalis concilii Constanciensis).

Z.-W. IV.4.

2042

1416. márc. 31.

Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi helynök előtt a veszprémi káptalan panaszkolta, hogy a tihanyi apát az őket megillető tizedet a maga birtokain a negyeddel együtt elfoglalni igyekszik. A megindult per az

érseknek a konstanzi zsinaton való tartózkodása miatt függőben maradt (*propter suspensionem causarum in recessu archiepiscopi versus Constanciam ad sacrosanctam synodum, que in eadem celebratur*), időközben pedig az apát a káptalan jogai ellen dolgozott. Az érsek megbízásából a helynök meghagyta ezért András komáromi főesperesnek, hogy a tulajdon kérdésének fenntartása mellett állapítsa meg és szabályozza a birtoklást. Ő mint *commissarius* Füredre hívta a feleket, és megállapította, hogy a káptalan van birtokban a falon és árkon kívül Apátiban s az apátság tizenegy birtokán, az apát pedig csak Apátiban a falon belül. Ezt meghagyta *iure possessorio*, s így rendelkezik a helynök is.

Mon. Vespr. IV.377.

2043

1416. ápr. 8.

Sachse Lőrinc *doctor decretorum* boroszlói kanonok, pápai káplán és esetileg (specialiter) kijelölt ügyhallgató (auditor) apátoktól közjegyzőig az esztergomi egyházmegyében. A hozzá eljutott kérelem (*supplicatio*) és Mihály szelindeki plébános ügyvédjének kérése alapján az 1882. számban írt perben Miklós vízaknai plébánost az esztergomi egyházban hatvanadik napra Konstanzba idézteti (vel alibi, ubi tunc forsam Romana curia residebit, in audientia causarum apostolica). Közjegyzői záradék.

Z.-W. IV.11.

2044

1416. jún. 14.

Kálnoki Miklós fia: Imre erdélyi egyházmegyes pap és kanonok, császári közjegyző előtt a budavári Szent György-kápolnában János pécsi és székesfehérvári kanonok, Korpona plébánosa, királynéi alkancellár a Pál bozónki premontrei prépost ellen Preth földdarab tizedéért folyó perére bő formában ügyvédeitől vallja Kelemen csanádi prépostot, Asszonyfalvi György fia: Demeter kalocsai egyházmegyes klerikust (akik személyesen jelen lévén

ezt elvállalták), továbbá a trauai püspököt, Benedek székesfehérvári, János pécsi, György győri, Lampert óbudai prépostot, Domokos *doctor* váradi örkanonokot, Stolberg János pápai oklevél-író és Fejéregyházi Kelemen fia: Mátyás olmützi egyházmegyes klerikust. *DI 43326. = Fejér X/8.581.*

2045 1416. jún. 17.

Abitzier János pápai káplán és ügyhallgató (auditor) a veszprémi káptalan kérvényére János ostiai püspök, pápai alkancellár által rávezetett megbízás alapján és Liptói Miklós veszprémi prépostnak a káptalan nevében előadott kérésére meghagyja az egyházmegye minden klerikusának, hogy kiközösítés terhével hat napon belül idézzék meg a 2042.sz. ügyben Demeter tihanyi apátot eljárásuktól számított negyvenedik napra, vagy ahol a római kúria akkor lesz, az *apostoli audiencia* elé. Közjegyzői oklevél.

Mon. Vesper. II.1.

2046 1416. jún. 20.

Verőcze vármegye hatósága jelenti a királynak, hogy parancsára vizsgálatot tartottak Losanch-i Péter fiai: János és Tamás panasza ügyében, hogy az említett néhai Losanch-i Tamás négy törvénytelen gyermekét, kik ágyasától születtek, a panaszosokra szállandó birtokában *legitimos heredes et perpetuos possessores efficere pretenderet et conaretur*. Verőcze vármegye nemesei összehívattván azt valották, hogy a négy fiú anyját Tamás csak a múlt évben vette törvényesen feleségül, amikor a gyermekek már nagykorúak voltak.

DI 35433. = LK 1929, 285.

2047 1416. aug. 1.

János szabolcsi főesperes, egri helynök tanúsítja, hogy a 2006.sz. perben a püspök bírói döntése értelmében Kállói Miklósnak fel kellett mutatnia a királyi kegyelemlevelet a ló el-

vétele tárgyában. Ekkor Stibor püspök káptalani urakkal (unacum aliis dominis de capitulo) széket ülven, Szilágyi Gergely alperesi ügyvéd bemutatta Zsigmond király kegyelemlevelét a hűtlenség (nota infidelitatis) tárgyában. *Et quia ipsa littera grationalis prefatum Nicolaum Leukes super ablatione dicti equi immunem non pronuncciabat*, a bíróság meghagyja neki, hogy szept. 15-én mutasson fel erre vonatkozó oklevelet, ha tud.

DI 53905.

2048 1416. aug. 10.

Zsigmond király előtt Nárágyi Miklós veszprémi kanonok, királyi káplán a veszprémi káptalan nevében panaszolta, hogy bár a kanonokok és papok a végrendeleti ügyekben szabályosan járnak el (in eorum mortis articulo testamenta de ipsorum rebus et bonis iuxta sacrorum canonum libertates rationabiliter fecerint et condiderint), a püspök és a vármegyék ezt akadályozzák, sőt sokszor a haldokló pap házáat is kifosztják. Ezt megtiltja, a kánoni végrendeleti jogot megerősíti.

Df 207193.

2049 1416. aug. 13.

Plébánosok jelentést tesznek Miklós segedsi főesperes és veszprémi kanonoknak (helynök?) azokról a tanúvallatásokról, amelyeket a Szántói István felperes és Enyerei István fiai alperesek közti ügyben felvettek arra nézve, hogy Klára, a felperes *soror avia*ja felesége volt-e Enyerei Miklósnak.

Iványi, Teleki 107.

2050 1416. szept. 9.

Zsigmond király Pelseuch-i Bubek János tárnokmesternek vagy helyettesének (ex deliberatione baronum nostrorum) meghagyja, hogy a János esztergomi érsek által két klerikus megölése miatt a pozsonyi polgárok ellen előtte indított pert az ő és az említett érsek hazatéréig

halassza el.
DI 43341.

2051

1416. okt. 6.

Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi helynök halasztó parancsa alapján nemes Kystapolchan-i Péter fia: Gergely mester perelte Aponi-i Tamás özvegyét: Hedviget. Azt adta elő, hogy néhai Vyrog-i István fia: Lőrinc nemes Velkapolya birtokát végrendeletben az (elefánti) pálos remetéknek hagyta, kik ezt Hedvignek (pro certo annuo censu in perpetuo (!) cum omni plenitudine iuris) átengedték. Ezt a birtokot a felperes *ratione vicinitatis propinquioris et condivisionalitatis secundum regni consuetudinis rehabere vellet*, mégpedig olyan feltételekkel, mint az asszony bírta. Az alperesi ügyvéd azt vallotta, hogy a remeték minden megtámadó ellen szavatoltak. Ítélet: állítsa elő őket az asszony mindenszentek nyolcadán.

DI 10501.

2052

1416. dec. 6.

Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi helynök Eberhard zágrábi püspöknek és helynökének. Átterelő parancsa (transmissionalis) alapján dec. 5-én Benedek zágrábi kanonok, újfalusi plébános, néhai Gobossewo-i Nagy Dénes fiának: Miklósnak leánya: Klára nemes asszony ügyvédje újból előadta (in vestra sede iudiciaria) benyújtott kérését a Zabokiak ellen, kiket Péter képviselt (Frank ügyvéd levelével). Eszerint Péter *comes* öröklött Gobossewo birtokát nővéreinek, Drasska nemes asszonynak, *quam dicto quondam Dyonisio magno, viro ignobili in uxorem tradiderat ad petitionem Nicolai, filii eiusdem domine Drasske pro quarta eius puellari ipsum Dyonisium ac eam et eius filios per hoc nobilitando donavisset et assignasset perpetuo et irrevocabili iure tenendam pariter et habendam* a címzett bírói székén jövedelmével

együtt megítélték; amit a három Zoboki sok évig jogtalanul birtokolt, a jövedelmet húzván, az ő kárukra. Kérte, hogy kötelezze a birtok és a jövedelmek visszaadására, a zágrábi helynök ítélete szerint. Erre Zoboki Péter azt felelte, *quod licet ipsa domina Clara dictam qu[artam pu]jellarem cum possessione peteret, tamen non cum possessione sed cum pecunia iuxta estimationem legitimam secundum regni consuetudinem eidem [deber]etur et paratus sit eidem cum pecunia et non cum possessione de ea plenam satisfactionem exhibere quodque dictus quondam Dyonisius magnus fuisset nobilis et possessionatus, licet ipsa domina eundem ignobilem asserat extitisse, a semmis zágrábi ítélet alapján őket nem lehet fizetésre kötelezni, inkább a másik felet; hoc etiam considerato, si ipsa causa concernat ius possessionarium et non pecuniarium, ex tunc ipsa causa de sui natura non debuisset nec debet in spirituali, sed seculari iudiciis tractari et terminari*; Dénes, kinek révén a negyedek kéri, *fuisse nobilis possessionatus merus*, s ezt bizonyítani kész. A perbeszédék után a helynök a káptalan tagjaival együtt úgy dönt, hogy ha az alperes bizonyítja néhai Nagy Dénes birtokos nemesi (*nobilis merus possessionatus*) voltát, a felpereseknek csak pénzzel tartoznak minden birtokból, amiből a negyed jár; ha nem sikerül a bizonyítás, a zágrábi helynök ítélete érvényes és végrehajtandó. A felek kérésére a bizonyításra jan. 13-át tűzi ki a zágrábi szentszéken (in dicta sede iudiciaria Zagradiensi). Hogy az alperesek elő tudják bizonyításukat készíteni, biztosítékadás mellett (ad cautelam) feloldozásukat elrendeli.

DI 35922.

2053

1416. dec. 7.

Ferenc nyitrai kanonok és helynök Hinkó püspök *officialisa* előtt sokáig per folyt Bálint fia: György nemes, Stupiczna-i ügyvéd (advocatus) és Márton fia: János atyjafia közt világi

bíróság előtt (in iudicio seculari) bizonyos ügyvédség (advocatia) fölött, melyet György magáénak vallott. Végre a püspök a felek beleegyezésével a helynökre bízta az ügyet. Ő megidézte a feleket, publikálta a tanúvallomásokat, lezárta az ügyet, és (celebrato maturo consilio cum dominis de capitulo Nitriensis ecclesie) úgy ítélte, hogy György fizessen mielőbb 66 kis márkát és 3 pénz híján 27-et, akkor János örökre átadja a soltészséget neki és örököseinek; amíg nem fizet, János és örökösei használják és élik. A nyugtát a nyitrai káptalan állítsa ki. Erre (az oklevélre) *sigillum nostri vicariatus officii presentibus est appensum.*

DI 10511.

2054 **1417. máj. 3.**

Zsigmond király az egri püspöknek méltatlankodva írja, hogy ő és tisztjei a kassai polgárok-nak a civil ügyeknek városi fórum elé tartozása ellenére *in vestro consistorio iudicare*, és a vonakodók egyházait *subicere niteremini ecclesiastico interdicto*. Ezt helynökeinek is eltiltja. *Df 269122.*

2055 **1417. márc. 29.**

Plébánosok jelentik János szabolcsi főesperes, egri helynöknek, hogy a megátalkodó Kállay Miklóst kiközösítették.

DI 53932.

2056 **1417. máj. 10.**

Miklós segesdi főesperes, veszprémi kanonok és káptalani helynök előtt Pannonhalma és a gellyei nemesek közt per folyt a tizedfizetés tárgyában, melytől Zsigmond király Szent István rendelkezése ellenére felmentette a nemeseket.

Pannh. III.487.

2057 **1417. jún. 4.**

A konstanzi zsinat a győri és székesfehérvári

préposttal végrehajtja tizenkilenc veszprémi egyházmegyei plébános ellen a Pannonhalma javára szóló ítéletet, melyet a volt XXIII. János (ellen)pápa ügyhallgatója (auditor) hozott. *Mon. Vesp. III. 14., IV.381.*

2058 **1417. jún. 6.**

János szabolcsi főesperes, egri helynök Ilona asszonynak (egykor Barcha-i István özvegyének, most) Bozitha-i Kardus Istvánnénak Felsőbárczai László ellen követelés-tárgyú perét júl. 1-re halasztja, úgy, hogy akkor mindkét fél válasszon négy-négy fogott bírót (arbiter), akik Nagyidán összeülve döntsenek; ha ez nem jár eredménnyel, Nagyboldogasszony nyolcadán jelenjenek meg újra.

DI 60606.

2059 **1417. jún. 7.**

András komáromi főesperes, esztergomi kanonok Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque locumtenense* a helynökségben, János érsek kiküldött *commissarius*a, két Pozsonyon kívüli plébánosnak. A pozsonyi káptalan és papság panaszkolta, hogy sok polgár a nekik járó évi *census*okat, járandóságokat *in numero et monete corrente secundum generale decretum domini Sigismundi regis de consensu et consilio prelatorum et baronum suorum dudum editum super eo, ut quilibet denariorum presentis nove monete currentis pro unoquoque antiquo denario olim Saraceno nuncupato ab omnibus dari solvi et accipi debeat, contra plura regis mandata coram nobis exhibita neglexissent, hodierna die negligerent et recusarent*, a 3 szaracén dénár helyett csak kettőt adva az újért, a papok nagy kárára. Az eljáró bíró meghagyja az érsek és a király tekintélyével, hogy az illetőket kilenc napon belüli teljesítésre szólítsák fel, különben közösiítsék ki.

Df 228193.

2060

1417. jún. 17.

Miklós kalocsai örkanonok, András kalocsabácsi érsek, *doctor legum* helynöke. Györteleki Miklós fia: Péter előadta a Charnai-ak ellen, hogy ő dédunokája Fajsz fia: Fajtáné: Erzsébetnek, s ennek negyedét igényelte (cum possessione vellet rehabere iure regni exposcente) Charna birtokból. Előadta a teljes genealógiát is. Wadkerth-i Miklós alperesi ügyvéd viszont azt állította, hogy a felperes nem származik az előadott ágból, így őt semmiképpen nem illeti negyed Charna-ból. A bíró kérésére a felperes egy kalocsai káptalani tiltakozással próbálta igazolni igényét, mely szerint Péter fiai és a felperes kiskorúságuk miatt Charna-i birtokrészüket Imre fiai: Lukács és Péter őrizetére bízták, s a Charnai-akat ezek birtoklásától eltiltották. Ez az oklevél a bíró szerint nem volt alkalmas a negyedjog igazolására, s mivel a felperes sem más oklevelet nem mutatott be, sem a bíró kérdésére nem akarta keresetét bizonyítás elé engedni (ad communem inquisitionem committere), hanem más ítéletet kért, a bíró bölcs káptalani és nemes urak bevonásával (unacum honestis viris dominis de capitulo dicte ecclesie Colocensis ac aliis nonnullis nobilibus (in) facie ecclesie predicta tribunal consedentibus) úgy ítél, hogy az alperesek összesen huszonötöd nemes magukkal esküdjenek meg rá, hogy a felperesnek sem Erzsébet, sem más révén nem jár negyed Charna-ból.
DI 10518.

2061

1417. jún. 23.

András váci örkanonok, helynök előtt Budi Péter perelte Hugia-i "Veres" Lászlót, hogy két oklevelet adott neki, de az ennek fejében kapott birtokrészben nem védi meg. Ez tagad, a bíró elrendeli, hogy a felperes aug. 1-én tanúkkal bizonyítson két plébános előtt, hogy adott-e Budi Péter "Veres" Lászlónak két oklevelet. A távolmaradó tanút is aug. 1-re idézzék meg.
DI 69767. = Pest megye 139.

2062

1417. júl. 6.

Utino-i Pantaleon de Bredis *doctor decretorum* pápai káplán, a pápai kamara és a kúria ügyhallgatója (auditor) az esztergomi egyházmegye papságának, hogy a 2043. számban írt perben szólítsák fel Miklós papot, hogy teljesítse az ítéletet.
Z.-W. IV. 44.

2063

1417. aug. 22.

Péter nagyidai plébános és esperes tudatja, hogy a 2058.sz. oklevél alapján folyó pert a felek egyező akarattal Szent Mihály nyolcadára halasztják.
DI 83593.

2064

1417. aug. 23.

Miklós segesdi főesperes, veszprémi kanonok és helynök János esztergomi érseknek. Thomay-i László előadta Thomay-i Bertalan özvegye: Klára ellen (most Zalathnya-i Miklósné), hogy hitbér-*paraphernum* követelése tárgyában nyugtája van, ami pedig a követelt három hordó bort és szőlőt illeti, ez nem egyházi bíróság elé tartozik. A zalavári konvent 1409. szept. 24-iki oklevele szerint a hitbér-*paraphernum* tárgyában megegyeztek Klára és rokonai. A helynök a keresetet — a káptalani urakkal együtt — elutasítja, és Klárát patvarkodásban (calumnia) marasztalja. Férje, mint ügyvédje a metropolitához fellebbezett, a helynök szept. 8-át tűzi határnapul.
DI 92507.

2065

1417. szept. 15.

Plébánosok Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi helynöknek. Meghagyására kihallgatták azokat a tanúkat, akiket Silvester de Augusta *baccalaureus decretorum*, a pozsonyi káptalan és a papság ügyvédje megnevezett. Esküjüket Pigelhofer Mátyás mester *licentiatius decretorum* és Minich Péter Pozsony közönsége *sindicusai* jelenlétében

vették ki, és két közjegyző jelenlétében egyenként hallgatták ki. Megküldik a vádpontokra (articuli) előterjesztett vallomásokat. A per tárgya az egyház szabadságának megsértése (violatio libertatis ecclesie) volt.

Df 228139.

2066 **1417. szept. 19.**

Miklós kalocsai helynök tudatja, hogy a 2060.sz. alperesei a megítélt esküt előtte letették, s erről függőpecsét oklevelet ad ki.

DI 10518.

2067 **1417. szept. 19.**

A bíborosok kötelezik magukat, hogy a magyar király főkegyúri jogát megvédik, s az országon kívül csak fellebbezés esetén bíraskodnak.

Mályusz 9.

2068 **1417. okt. 12.**

János szabolcsi főesperes, egri helynök a 2058.sz. perben ítélt. Néhai Felsőbárczai István fia: Miklós végrendeletében a bárczai egyháznak és *familiaris*ainak hagyományokat tett, de az ingók méneslovaival együtt Ilonánál vannak. Szent Mihály nyolcadán Kardos István ügyvéd az ellenfél jelenlétében bemutatta a jászói konvent levelét. Eszerint Felsőbárczai László a néhai Miklós ingatlant érintő minden adósságát elvállalta, ha azok ésszerűek; Kardos pedig a templomnak és másoknak járó hagyományokat is az ő terhének mondta, de a végrendelet szerint ezeket az ingókból és lovakból kell fizetni, melyeket felesége birtokol. A helynök ülnökeivel (assessor) együtt úgy ítélt, hogy a bizonyítható hagyományokat Ilona asszony, a többi bizonyítható adósságokat Felsőbárczai László fizesse. A néhai Miklós által Kassán elzálogosított edényeket is az asszony váltsa vissza.

DI 60609.

2069

1417. nov. 22.

Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi helynök: Pozsony közönsége már több királyi parancsot kapott, hogy a káptalan jogainak élvezetét ne akadályozza. E tárgyban az esztergomi szentszéken (in alma sede Strigoniensi) hosszan folyt a per;¹ perfelvétel (litis contestatio) után tanúkat hallgattak ki, de a felek megegyeztek ennek felfüggesztésében. János érsek Konstanzból hazatérve bírói széke elé idézte a várost (ad se et eius personalem audientiam advocavit), hogy négy járatos embert küldjön. A bíró négy esküdttel és más tisztos férfiakkal együtt megjelent, de az érsek betegsége miatt ismét eltávozott. A káptalan *seniorai* Esztergomban maradtak, és jogukat az országos és helyi szokással (iure communi et variis regie maiestatis litteris) igazolták. Az érsek királyi megbízás (commissio) alapján (quia iure communi et dicte ecclesie Strigoniensis synodalibus constitutionibus) megerősítette a papok bormérési jogát a polgári házakban. A város csak a halálbüntetéssel járó bűnügyekben ítéltet a káptalan szolgálai fölött. A helynök intést, ill. kiközösítést rendelt.

Df 293166.

1. Lásd: 2065.sz.

2070

1417. nov. 22.

László devecseri plébános (egri egyházmegye), kit Kállay Lőkös Miklós a János szabolcsi főesperes, egri kanonok és Miklós mester, az egri Szent Miklós-egyház oltárigazgatója elleni pereinek vitelével bízott meg, kötelezi magát *conscientia nostra mediante, quod eadem caussas fideliter, uti iustitiae et ius suum exhibuerit, prosequi volumus et sine scitu eiusdem domini Nicolai cum adversariis suis prenotatis pacem et concordiam inire volumus*. Ezt — mivel pecsétje Esztergomban maradt — fivére, Benedek pap pecsétjével erősíti meg.

DI 53978.

2071

1417. dec. 6.

A somogyvári konvent jelenti a királynak, hogy Lelye-i Gywke fiai a bortizedet, kilencedet s a jelen év minden jövedelmét mindkét Gamáson magukhoz vették, s így 200 márka kárt okoztak.
Pannh. X.647.

2072

1417. dec. 20.

V. Márton pápa a szepesi prépostnak végítélet hozatalát rendeli el. Egykor Miklós fia: Tamás esztergomi egyházmegyes laikus a Mihályfalviak birtokában levő földet világi bíróság előtt perelte. Tegyen igazságot Tamásnak, aki a konstanzi zsinathoz fellebbezett, mert több (megnevezett) *armiger* öt eljárásának akadályozására börtönbe vetette.
Lukcsics I.50.

2073

1417. dec. 20.

János cseri plébános, sebesi esperes tanúsítja, hogy Remetei Péter fia: István mesternek Tamás cseri káplán javára járó 40 új pénz fizetését fogott bírák (arbitr) közbejöttével jan. 1-re halasztotta; ha előtte is fizet valamit, Tamás káplán köteles elfogadni, ha nem fizet határidőre, kétszeresével tartozik, ha viszont a káplán nem adna nyugatólevelet, patvarkodás (calumnia) sújtsa.
DI 53976. = Ortvay IV.542.

2074

1418. jan. 11.

Uski János pécsi prépost kérésére a pápa megengedi, hogy három javadalmát megfelelő jogcím hiányában is (inhabilitas) bírja.
Lukcsics I.52.

2075

1418. jan. 13.

Siklósi Kelemen fia: Péter, pécsi egyházmegyes pap, kalocsai prépost és kanonok, helynök felmentést kap az *irregularitas* alól, melyet ügyvédje (procurator) bebörtönzésével vont magára. András kalocsai érsek kap a fel-

oldozásra megbízást.

Lukcsics I.53.

2076

1418. jan. 19.

Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi helynök két plébánosnak. Domokos *doctor decretorum*, esztergomi lector sáfárjának és tizedszedőjének, Pordauch-i Pál nemesnek kérésére megidézttette *providus* Fekete Pétert és Andrást Patach-ról, akik a tizedfizetést megtagadták. Ezek úgy feleltek, hogy készek a fejenként tíz kepe tizedet megadni, de a szokás szerint minden kepe után 4 dénárral. A felperes a tizedszedésben jártas kanonokok tanúságára hivatkozva állította, hogy a nyitrai "kisebb kés" szokása szerint minden gabonaműből külön jár a dézsma. A bíró a káptalani urakkal — kik a felperes állítását megerősítették — úgy ítél, hogy a két jobbágy tizenöt napon belül teljesítse a tizedet minden gabonájából. Mivel ezt nem tették, a címzeteknek meghagyja, hogy kilenc napon belüli teljesítésre szólítsák fel őket, s ha elmulasztanák, közsítsék ki.
DI 43382.

2077

14[18]. jan. 24.

Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi helynök előtt Tamás esztergomi jegyző Jakab pozsonyi örkanonok ügyvédjeként az itt átirított keresetet adta be Kelbel Kálmán pék ellen: a *custodia* címén 2 dénárfont illeték (census) jár neki az alperes malmából, és családjának szabad örletése itt és a szomszédos malomból, de Kelbel ezeket nem adja meg. Az alperes tagadta az igényt, mert malma nem a *custodia* területén van. Az *executorok* útján lefolytatott tanúvallatás után a helynök az esztergomi kanonokokkal az örkanonok javára ítél, s a négy évi elmaradt illetékért (census) 8 librában marasztalja az alperest.
Df 228240.

2078

1418. jan. 31.

V. Márton pápa Verzeyo-i Jánost és fiait, kik az esztergomi érsek javait elvették, de most elégtételt ígérnek, a bázeli püspökkel feloldoztatja.

Lukcsics I.56.

2079

1418. febr. 9.

Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi helynök János, az elefánti pálos remeték perjele a konvent nevében előadta Newyd-i Bodrog fia: János nemes ellen, hogy néhai Wgroch-i István fia: Lőrinc nemes végrendeletében a Drahosniche vize három malomát a konventnek hagyta azzal, hogy Wgroch, Kalachina és Pasit birtokok jobbágysai terményeiket oda vigyék örölni, és ha nem tennék, a kárt (de dampno et eius interesse) alperes János térítse meg. Most viszont a jobbágysok már tizenhét éve nem hozzák terményeiket a malomba. Igazságot kér. Az alperesi ügyvéd kérésére a helynök az ügyet gyümölcsoltó Boldogasszony nyolcadára halasztja.

DI 10659.

2080

1418. febr. 11.

V. Márton pápa meghagyja János esztergomi érseknek, hogy Lenthia-szigeti Konrád esztergomi egyházmegyei embert kényszerítse annak az összegnek megfizetésére, amelyet a magyarországi bárók ítélete szerint két firenzei polgárnak eskü alatt megígért.

Lukcsics I.57.

2081

1418. febr. 13.

V. Márton pápa a váradi egyházmegyei Homirok-i főesperesség betöltése tárgyában Bihari András fia: János javára bírakat rendel.

Lukcsics I.57.

2082

1418. febr. 27.

A somogyvári konvent jelentést tesz Guillelmus Maligeneri pápai ügyhallgatónak (auditor)

a gellyei nemesek megidézéséről.¹

Pannh. III.489.

1. Lásd: 2056.sz.

2083

1418. febr. 28.

V. Márton pápa Verzeyo-i Jánost, aki a konstanzi zsinatra menő János esztergomi érsek 1000 dukát értékű javait elrabolta, kártérítés esetén a kiközösítés alól feloldoztatja.

Theiner II.195.

2084

1418. márc. 1.

Péter esztergomi prépost, mint Flekel Henrik *doctor decretorum* pápai ügyhallgató (auditor) kijelölt helyettese előtt a 2045.sz. perben Demeter apát az ellenfél ügyvédjének, Miklós segedi főesperes, veszprémi kanonok és helynök jelenlétében bevallja, hogy belátván a tizenegy falu tizedére emelt igény jogosulatlanságát, visszabocsátja ezeket a veszprémi káptalannak, a három évig szedett tizedért elégtelt ad, pereit megszünteti, ha újra kezdené, 1000 aranyforinttal tartozik a pápai kamarának és 1000-rel az ellenfélnek, emellett hitszegés és patvarkodás (periurium et calumnia) büntetésébe esik. Közjegyzői oklevél.

Mon. Vespr. IV.383.

2085

1418. márc. 1.

Rendew-i Tamás Azywagi főesperes, pécsi kanonok és helynök Kossok lakosainak és telepeseinek (hospes) kiközösítés terhével meghagyja, hogy Antal plébánosukat, kit *personaliter examinando ad administrationes salutaris inutilem fore et indignum reperimus*, be ne fogadják, hanem más papot válasszanak.

DI 10671.

2086

1418. márc. 16.

V. Márton pápa János esztergomi érsek kérésére is megsemmisíti XXIII. János volt (ellen)pápa levelét. Abban nemcsak a sok jobbágys nemeseknek, hanem a jobbágytalannak és a

bencéseknek is elengedte a tizedet; a negyedet minden plébánosnak kiadatta, holott szokás szerint csak egyhatod, egynyolcad vagy semmi sem járt nekik. Méltatlannak mondja azt is, hogy tizedfizetés tárgyában világi bíróság járjon el.

Lukcsics I.59.

2087 **1418. márc. 16.**
V. Márton pápa a váradi káptalannak öt évre *conservatoriat* ad és javaik birtoklásában meg erősíti őket.

Lukcsics I.59.

2088 **1418. ápr. 12.**
V. Márton pápa Tamás nagytályai plébánosnak *ordinarius*a, az egri püspök elleni *spolium*-perét több bíró után az esztergomi prépost-ra bizza.

Lukcsics I.61.

2089 **1418. ápr. 29.**
Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi *lector* és helynök közbenszóló ítélete. 1417. dec. 9-én Péter, a leleszi konvent tagja Nagymihályi János és András valamint *familiaris*aik ellen keresetet (libellus) adott be megverése, kifosztása és fogvatartása miatt. A bizonyítást a felperes 1418. febr. 1-jén folytatta le, és ápr. 3-án publikálták. Ápr. 6-án Fülöp mester (studens scholarum Strigoniensis ecclesie), alperesi ügyvéd a tanúvallomások ellen kifogásokat tett, majd a bíróság konkludált. Ápr. 29-én a helynök a kanonokokkal együtt úgy ítél, hogy mivel Péter pap nem bizonyította be teljesen keresetét, de az alperes ellen alapos vélelem (magna presumptio) keletkezett, a többiek feloldja, őt pedig hetedmagával (ismerős nemesekkel) Jászón teendő esküre kötelezi (iuramentum corporale), ezután pedig a hat nemes esküdjön meg az oltárra tett Szentírásra (se credere ipsum Johannem Ladislai verum iurasse). Közjegyzői kézjegy. Jelen

voltak: Tamás *doctor decretorum* nyitrai főesperes, Comes *doctor iuris utriusque cantor*, és mások.

DI 10685. = Sztáray II.193.

2090 **1418. máj. 3.**
Szentléleki Ádám fia: Péter, János zágrabi püspök, birodalmi és magyar főkancellár általános helynöke (in temporalibus vicarius generalis) előtt Gardynouch-i "Moyus" Pál és Matyuchoch-i Demeter egyházi nemesek (prediales provincie Chasmensis), három mardurina, egy fél *predium* és más tárgyban folyó perükben a bíró engedélyével egyezsége lépnek.

DI 87913.

2091 **1418. máj. 9.**
V. Márton pápa a János pécsi püspök és Pál bátai bencés apát közti tizedperben hozott ítélet végrehajtására bírakat rendel.

Lukcsics I.64.

2092 **1418. máj. 20.**
Dósa csanádi püspök N. cseri gvárdiánnak. Remetei Péter fia: István mestert és családtagjait feloldozza a 2073.sz. ügyben kiszabott kiközösítés alól és meghagyja a címzettnek, hogy elégtételt (penitentia) kiróva oldozza fel őket. Pecsétjének távollétében az oklevelet helynöke pecsétjével erősíti meg.

DI 54006. = Ortway IV.556.

2093 **1418. máj. 27.**
V. Márton pápa felmenti Ugron Miklós budaszentlőrinci pálost az *irregularitas* alól, melynek oka az volt, hogy *familiaris*a egykor parancsára egy tolvajt (fur) leszúrt.

Lukcsics I.65.

2094 **1418. máj. 27.**
János lábadi templomigazgató és esperes előtt Bathyan-i György fia: Albert és Péter Zabas-i plébános személyesen kiegyeznek. Az úr a pa-

pot in aliquo zelo reperiendo peccatis, utputa de propinatione vini non cum vera iusta, sed sinistra et falsa és több más bűne miatt bizonyos összeget hajtott be rajta, s emiatt köztük per támadt. Békéltetők közbejöttével az esepres engedélyével úgy egyeznek meg, hogy ha a plébános az urat e fenyítés miatt perbefogná, zaklatná, vagy különösen Kwhen-i György nemeknek ártana, patvarkodásban (in facto calumnie) marasztalják.
DI 102009.

2095 **1418. máj. 29.**
V. Márton pápa Bálint fia: Mátyás zagrábi egyházmegyes papot felmenti az *irregularitas* alól, melyet azzal vont magára, hogy tudatlanságból (tanquam iuris ignarus) idegen püspökökkel egyszerre szenteltette magát *diaconussá* és *presbiterré*, saját püspöke vagy a Szentszék engedélye nélkül.
Lukcsics I.66.

2096 **1418. júl. 8.**
Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi *lector* és helynök *per honorable capitulum constitutus* halasztólevele alapján Simonyi Miklós és Imre perelték Léli Ernye László fia: Jánost 40 forint új pénz és két nyestbőr-bunda tárgyában. Alperesi ügyvéd kérte a per áttételét világi bíróság elé (in presentiam sui iudicis), és mivel a helynök is megállapította, hogy az ügy nem egyházi bíróság joghatósága alá eső, a felek kérésére aug. 1-re az országbíró elé átteszti.
DI 72596.

2097 **1418. júl. 10.**
V. Márton pápa János bíboros, magyarországi és csehországi *legatus*nak az eretnekek és szakadárok elleni fenyítékekre és feloldozásra ad felhatalmazást.
Theiner II.196.

2098 **1418. júl. 16.**
V. Márton pápa Lyska-i János fia: Szaniszlónak, aki emberölésbe keveredett, felmentést ad az *irregularitas* alól.
Lukcsics I.70.

2099 **1418. júl. 29.**
Jakab nyitrai *cantor* (és helynök?) a Wyssheni Bertalan fia: János és Bossányi Jakab három fia közt folyó perben oklevél felmutatására határnapot tűz ki.
LK 1936, 236.

2100 **1418. aug. 22.**
V. Márton pápa Tamás hevesi főesperes, Zsigmond király titkára felmentést kap az *irregularitas* alól, melyet azzal vont magára, hogy a törökök és a hitetlenek elleni háborút levélírással szolgálta.
Lukcsics I.72.

2101 **1418. aug. 23.**
V. Márton pápa Mérai Antal fia: Tamás pozsonyi kanonoknak kér ítéletet elhanyagolt fellebbezése dacára; ellenfele jogtalanul követeli a javadalmat, mert V. Sándor pisai pápa (1409-1410) adományából kapta. A pápa kúriai bíróra bízta.
Lukcsics I.73.

2102 **1418. szept. 1.**
V. Márton pápa Perugiai Guidalotti Benedek pápai kamarai klerikusnak, hogy János esztergomi érsek halála ellenére a 2083.sz. ügyben lépjen fel az érsek megrablói ellen.
Theiner II.201.

2103 **1418. szept. 4.**
V. Márton pápa Tamás hevesi főesperes egyéb javadalmak mellett pápai engedélyt kap, *ut de statu causarum suarum ac nominibus iudicium et contra eum litigantium se informare possit*.
Lukcsics I.74.

2104

1418. okt. 19.

Beer-i Bereck székesfehérvári prépost a veszprémi püspököknek, helynökének és minden egyházi személynek a püspökség területén. Fenyítékekkel elrendeli a konstanzi zsinat végrehajtó parancsának végrehajtását.

Mon. Vesp. III. 13.

2105

1418. nov. 24.

Kelemen győri püspök tudatja, hogy Bews-i (Molumsok-i) János és Amadé Szent Márton nyolcadán, amikor Hotholm-i Lászlót előállítani, és ennek nagyanyja: Bews-i Margit hitbér-*paraphernum* és negyednyugtáját bemutatni tartoztak, ügyvédjeik útján jelentek meg, és Hotholm-i László személyesen. Mivel nem tudták nyugtájukat bemutatni, nyugta felmutatására vízkereszt nyolcadát tűzi ki bírsággal.

Presentes autem sigillo honorabilis viri Domini archidiaconi de Rabakvz et canonicus Jauriensis officium nostri vicariatus gerentis fecimus consignari.

DI 90379.

2106

1418. nov. 10.

János szabolcsi főesperes, egri helynök három plébánosnak meghagyja, hogy a Losonczy László bán fia: Dénes által nagyanyjának, Domoszlói Erzsébetnek hitbére-hozománya, tizenkét budai házból járó része, négyszáz lova, 2000 új forintja és nyolc birtokból járó negyede tárgyában Domoszlói Mihály fia: László ellen indított perében, melyben az alperes tagadott és a szokásjog szerinti (iuxta consuetudinem sedis) bizonyítást kívánt, a tanúvallatást foganatosítsák. Szentmárton faluban a felperes tanút a felek jelenlétében eskessék meg az evangéliumra, azután egyenként (tamquam in confessione) kérdezzék meg, hogy Erzsébet asszony Losonczy László anyja és Domoszlai Gergely leánya volt-e.

Bánffy I. 560.

2107

1418. dec. 7.

András váci örkanonok és helynök előtt Herenchen-i Ilona és fia: Balog Péter perelték Herenchen-i Istvánt hitbér-*paraphernum*-negyed végett (occasione dotis et rerum paraphernalium domine matris sue, item quarta filiali de possessionibus Herenchen et Dengeleg et aliis tanquam emptitiis), s ebben döntésig jutottak. Most Ilona férje (a helynök ügyvédelével) és István bevallották, hogy derék férfiak közbejöttével az utóbbi kielégítette az asszonyt Herenchen és Dengeleg birtokokból bármi módon birtokban vagy becsüben járó jogaira nézve: részben 50 aranyforinttal, részben ingósággal; ezért ők rokonaik terhére vállalták és szavaltak. A helynök megpecsételt (sigilli vicariatus nostri appensione communis) oklevelet ad Istvánnak.

DI 43426.

2108

1419. jan. 1.

Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi *lector* és helynök (per capitulum ecclesie constitutus) plébánosoknak. Intsék a lévai várnagyot, a barsi és csütörtökhelyi vámszedőket, Marosfalva lakosait és Cseh Péter jobbágyságait, hogy ne tartsák vissza Garamszentbenedek vámjait és ne foglalják el a birtokait; ha hat napon belül nem fogadnak szót, ünnepélyesen közönsésk ki.

Fejér X/6. 222.

2109

1419. febr. 6.

Plébánosok jelentik János egri helynöknek, hogy a 2106.sz. értelmében Szentmártonban kihallgatták a felsorolt nemes és nemtelen (popularis) tanúkat, akik az említett leszármazást megerősítették, és Dénes igényéről is tudtak, de a hagyaték értékéről nem.

Bánffy I. 561.

2110

1419. febr. 9.

Márton pálóci plébános és Szaniszló ruszkai

káplán jelentik János szabolcsi főesperes, egri helynöknek, hogy parancsára Ruszkan nemes és telepes (hospes) tanúkat hallgattak ki arra nézve, hogy bizonyos telepesek *circumspectus* Zekel Mátyás mester egri kanonokot megtámadták és megsebesítették (offendissent et vulnerassent), de a vizsgálat negatív eredménnyel zárult.

DI 43431.

2111 **1419. ápr. 8.**

V. Márton pápától Surro-i Simon fia: Gál felmentést kap az *irregularitas* alól, melyet világi úr szolgálatában szerzett.

Lukcsics I.77.

2112 **1419. ápr. 18.**

A leleszi konvent jelenti Zsigmond királynak, hogy a Kisvárdaiak panaszára, miszerint ügyük *quodammodo inter easdem partes esset condescensa et quia causa in premissa finem habere vellent decisivum*, és az ennek alapján kiadott királyi parancsra hallgatva megidézte Monaki Sandrin és Debreceni László özvegyét a királyi különös jelenlét (*specialis presentia regia*) elé, perfüggés ellenére is.

DI 79539. = Zichy VI.537.

2113 **1419. máj. 5.**

Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi káptalani helynök előtt hosszas per folyt Fejérpataki Péter felesége: néhai Margit asszony hitbére és *paraphernuma*, valamint leánya, Nagycsepcsényi Anna negyede tárgyában; végül Nagycsepcsényi Gergely klerikus, a felperes fia, és Nagycsepcsényi Péter fiának, Tamásnak fia: Márk alperes bevallották, hogy megegyeztek: az utóbbi Szent Jakab nyolcadán teljes kielégítésül 14 forintot új pénzben ad, kiközösítés és *duplum* terhével. Aki, vagy akinek utóda a pert újakezdi, 10 nehézmárkán marad.

DI 64870.

2114

1419. máj. 12.

V. Márton pápától a veszprémi kanonokok és a káptalan kéri a raguzai bíboros bírónak küldését abban a perben, melyet huszonkét (Zala vármegyei) plébános indított ellenük plébániáik tizednegyedéért; okleveleik a több mint száz éve kitört tűzvészben elégték. A pápa János bíboros-*legatust* teszi bírónak.

Mon. Vesper. IV.387.

2115

1419. máj. 20.

Zsigmond király oklevele; Szinyei Benedek fia: Péter néhai Péter sárosi plébánost Garai Miklós nádor elé idéztette, mondván: ifjúságában a tanács határozata rokonát, Péter plébánost bizta meg birtokai kezelésével, a nagykorúság (*adultam etatem*) eléréséig, s a maradéknak derék emberek *regestruma* szerinti átadásával; ő öt évig szedte a jövedelmét, de nem költötte rá (mert anyjával *vitricusa*: Haraszi Pooch fia: László házában élt), számot sem adott. A per a felek halálával Szinyei Péter özvegye: Beátára és Haraszi Lászlóra, illetve a plébános jószágait öröklő Sebesi László fiaira: Sinkára és Pálra szállott át. A felperesek bemutatatták a nádornak a szepesi káptalan 1418. júl. 18-i oklevelét, mely három plébános vallo-mását tartalmazza Benedek fia: Péter végrendeletéről. Ebben sok tanú előtt a Péter plébános jogutódaival szembeni tartozását, melynek részletezését királyi jegyző (*iuxta estimationem et calculationem magistri Fabiani hominis et notarii regii*), meg a káptalani *lector* és a *succentor* tanúsága szerinti oklevél tartalmazza, fele-fele részben Haraszi Lászlóra és Beátára hagyta. Mivel a nádor egyházi fórumhoz tartozónak látta az ügyet, Szent György tizenötödik napjára az egri helynök székére tette át, ez pedig a király írásbeli parancsára ide Kassára, a király különös jelenlétére (*specialis presentia regia*) küldte fel. Ekkor az alperesek bemutatatták a király 1411. ápr. 19-i oklevelét (tartalmai átírásban), melyben előadja, hogy a fiút

rokonai a király parancsa ellenére sem adták ki Péter papnak, hogy a kúriában vagy más megfelelő helyen nevelje, hanem eltitkolták; erre a király a birtokokat neki átadatta, hogy a kincstár javára kezelje azokat. Az oklevél alapján a bárók úgy döntenek, hogy a jövedelmekből Benedek fia: Péter tartozásait törleszteni nem lehet, így a keresetet elutasítják.

DI 70367.

2116 **1419. máj. 26.**
V. Márton pápa felmenti Szentgirolti Jakab fia: Mátyás veszprémi egyházmegyei *presbiter* a kiközösítés és *irregularitas* alól szabálytalan felszentelés miatt.

Mon. Vespri. III.24.

2117 **1419. máj. 31.**
Zsigmond király Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi helynöknek. Kállai Lőkös fia: Miklós panaszára, hogy az egri helynök ellene marasztaló ítéletet hozott, s ezt az érseki szék megerősítette, elrendeli felmentését és az ügynek a személyes jelenlétre (*personalis presentia regia*) felterjesztését, mivel az ügy világi fórum elé tartozik (*quia talismodi cause eiusmodi actus potentiarios et alios casus criminales concernentes non ad vestrum ecclesiasticum, sed seculare forum censentur pertinere*).

Fejér X/6.225.

2118 **1419. jún. 3. előtt**
János bíboros (Ragusinus) és társai jogi véleménye. Egyesek kétségbe vonják, hogy a pálos remeték kötelesek *canonica portio* fizetésére a nem náluk temetkezők kegyes hagyományaiából. A *portio* kétféle: a püspöke (*ratione iurisdictionis et curie*) és a plébánosé (*canonica parochialis*). *His premissis respondendo ad dubium supra formatum: dico, quod* a püspöknek jár ugyan egy kánoni rész, de a szabály alól nyolc esetben kivétel van; a plébánosnak

mindig jár, de a saját egyházában eltemetettek hagyatékából nem. Végül, ha a kiváltságosaknál el is esik a kánoni rész, mindenképpen jár a *quarta ecclesie parochialis*, mint a *Clementina* írja, és ezt XXIII. János (ellen)pápa kiterjesztette a nevezett rendre, mint Paulus de Lazrys és mások írják.¹ Aláírja Benedictus de Doctoribus Pataviis *doctor iuris utriusque*.

DI 34849, 10817. = LK 1928, 111.

1. Itt következnek a forráshelyek; Gratianustól a *Clementinai*; szerepelnek Joannes Andree és Hostiensis.

2119 **1419. jún. 3.**
Chey-i János fia: János veszprémi egyházmegyei császári közjegyző átírja Péter generális és az egész pálosrend részére a 2118. számot.

DI 34849.

2120 **1419. jún. 26.**
V. Márton pápa Curt István egri egyházmegyei *diaconus* pápai felmentést kap *irregularitas* alól, melyet emberölés okozása révén vont magára; feltétele, hogy ne legyen botrány (*non sit scandalus*).

Lukcsics I.81.

2121 **1419. jún. 30.**
Fogott bírák (*arbitri*) döntése az 1882.sz. perben a vízaknai és a szelindeki plébánosok között.

Z.-W. IV.417.

2122 **1419. júl. 1.**
János szepesi kanonok és káptalani helynök (*canonicus vicariusque loci eiusdem electus per capitulum in spiritualibus generalis*) jún. 30-án székelt káptalani és más nemes urakkal (*unacum honestis viris de capitulo ac aliis probis et nobilibus viris*), amikor Szarka Mihály a bírói szék előtt a jelenlévő alperestől a nagyanyjának, Filefalvi Olának a filefalvi egyekényi birtokból járó negyedét követelte, az ország szokása szerint (*de regni consuetudine*);

az alperesek viszont azt felelték, hogy a negyedről nyugtájuk van, s ezt azonnal fel is mutatták. *Quorum examen propter paucitatem assessorum nostrorum ad crastinum diem ad interessantiam dominorum de capitulo ac aliorum proborum virorum nobis in iudicio assidentium duxissemus prorogandum.* Az új határnapon az alperesek felmutatták a szépesi káptalan 1309. ápr. 21-i oklevelét, mely szerint Gurard és fia az előző asszonytól reá szállott birtokból az asszony három leányát különböző ingóságokkal kielégítette (de vestimentis et aliis rebus, quibus satisfacere tenebantur, ex integro satisfacissent). Mivel a nagyanyja a ruhákból kielégítést kapott, a keresetet elutasítják.

Df 274577.

2123

1419. júl. 3.

Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi káptalani helynök plébánosoknak; más levelével háromszor értesítette és egyszer idéztette (evocatio) Marosfalvi Mátyást és két társát, hogy a garamszentbenedeki egyház feudális földjei után járó *censust* adják meg, és a vám részét is, de ők makacsul elmaradva összesen 63 márka bírságban marasztaltattak. Az apát kérésére meghagyja, szólítsák fel őket tizenöt napon belüli fizetésre, különben huszonöt (!) nap elteltével közönséssé ki őket.

Fejér X/6.229.

2124

1419. aug. 3. körül

Péter hájszentlőrinci prépost körlevele prépostságának plébánosaihoz. Tamás bátmonostori plébános (ad dictam nostram preposituram iurisdictionalem spectans) a kalocsai-bácsi egyházmegyében panaszolta, hogy Fábián pap kizárta plébániájából, amit 1000 aranyforintért sem viselne el. A betolakodó négy idézésre sem jelent meg. Ezért plébános ülnökökkel (dominis plebanis nobiscum pro tribunali con-

sedentibus) a makacs papot kiközösíti, s mivel makacsságával súlyos bűnbe esett (effectus est Luciferis sodalis), őt (velut putridum membrum Satane) kerülendőnek jelenti ki, s a vele érintkezőket is kiközösíti. Ennek ünnepélyes kihirdetését a plébánosoknak meghagyja.

DI 79586. = Zichy VI.569.

2125

1419. aug. 13.

Zsigmond király oklevele: Dolhai János fia: Szaniszló Sarkad birtokán (egri egyházmegye) Szent Katalinnak egyházat, Makaria birtokán Szent Mihálynak kápolnát emelt, és kérte, hogy a király helyezze ezeket az esztergomi érsek joghatósága alá. Ezért *prefatas ecclesiam et capellam ipsarumque rectore, prout de iure possumus et debemus, auctoritate nostra regia jurisdictioni, regimini, gubernationi et correctioni ecclesie et sedis Strigoniensis ipsiusque episcopi pro tempore existentis perpetuo subicimus.*

Fejérpataky; Iványi, Teleki 110.

2126

1419. szept. 12.

V. Márton pápa meghagyja a váradi püspöknek, hogy állapítsa meg a néhai János bíboros-*legatus* előtt Stibor egri püspök és Benedek egri prépost közt folyt per költségeit; a *taxatio* azért nem történt meg, mert a bíboros meghalt. Lukcsics I.86.

2127

1419 — 1423.

(Palacios) Ferdinánd lugói püspök, magyarországi és csehországi pápai *nuncius* a veszprémi egyházmegye plébánosoknak. László benecses szerzetes kérésére István almádi apátot Gál vászolyi plébános útján idézte, de ez nemcsak nem hajtotta végre az idézőparancsot, hanem még az idézőlevelet is magánál tartotta. A pápai *nuncius* felszólíttatja elégtételre és megjelenésre.

Mon. Vespri. III.34.

2128 **1419. — 1423.**
(Palacios) Ferdinánd pápai *nuncius* a 2127. számban megidézett István bencés apátot macasságáért kiközösítés alá veti.
Mon. Vespri. III.36.

2129 **1419. — 1423.**
(Palacios) Ferdinánd pápai *nuncius* Cypo Pál egri főesperes kanonokot tartozása megfizetésére szólíttatja fel, ill. kiközösítését kihirdeteti.
Mon. Vespri. III.35.

2130 **1420. jan. 26.**
Miklós, Imre *licentiat*us in *decretis* és pataki plébános helynöke ülnökeivel bírói széket ülve ítélt Rufus Miklós leánya, Ujhelyi Beke Bálint özvegye, Mangow panaszáról Vas János polgár, volt újhelyi bíró ellen. A kereset szerint az alperes az asszony néhai fivérének, Usuras Jánosnak ingó és ingatlan javait öröklési joga kárára elfoglalva tartja. Az alperes szerint jogosan birtokol; ezt oklevelek és tanúk által bizonyítani kész. A bíróság kitűzte tizenötödik napon az alperes több újhelyi férfit és nőt vezetett elő, kik az evangéliumra megesküdván Istenhez és a katolikus valláshoz való hűségükre egyenként, de egyhangúan vallották, hogy János felesége, Lucia asszony halálos ágyán férjétől örökölt, vásárolt vagy zálogos jószágait és ingóit (városi *fundus*, a Banyahege-i szőlőt stb.) kivéve az újhelyi Szent Egyed-re metének lélekváltságba adott Feketehege-i szőlőt, Vas Jánosnak és örököseinek hagyományozta örökjogon. Bemutatta még az újhelyi "*pretor sive iudex*", "*sabini vel iurati*", a *seniorok* és az *universitas hospitum* 1383-i oklevelét, mely szerint Rufus Miklós, felesége és leánya eladták a nekik végrendelet útján jutott Banyahege-i szőlőrészt Vas Jánosnak, feleségének és örököseinek. Minthogy a felperes keresetét nem tudta bizonyítani, a bíró és ülnökei bevezetik Vas Jánost és örököseit a pertárgyak

tulajdonába (*dominium*), szabad rendelkezéssel.¹

Dl 8826.

1. Hártyán, a plébános körirata: [*Si*]gillum. emericy. licen. in decretis-plebani-de patak.

2131 **1420. márc. 5.**
Jakab szerdahelyi és Mihály Cuna-i plébánosok jelentik Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi *lector* és helynöknek, hogy parancsára Csallóközben mindenféle emberektől kérdezősködve megtudták, hogy "Homodé" nemes bűntársával Jakab papot, komáromi káplánt elfogta, és keményen megverte. Ezután a nevezettet és bűntársait birtokából Jakab ellen márc. 27-re elébe idézték. Ha tudnak, a kiközösítés ellen kifogást tegyenek, illetve ennek kihirdetését hallják, s az ugyancsak megidézett Jakabnak feleljenek.
Dl 48619.

2132 **1420. márc. 21.**
Méra-i Mihály fia: Tamás egri kanonok pápai felmentést kér *irregularitas* alól, melyet szabálytalan felszenteléssel és halál okozásával vont magára.
Lukcsics I.92.

2133 **1420. márc. 16.**
Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi káptalani helynök három plébánosnak. László esztergomi kanonok, oltárigazgató, s a barsi nagyobb tizedkés *decimator*a ügyvédje útján, megfelelő idézés után perelte Miklós garamszentbenedeki apátot Szentbenedek, Remethe és hat más falu tizedének erőszakos visszatartása miatt, mellyel 30 aranyforint kárt okozott a káptalannak; kérte eltiltását és a kár megtérítésére kötelezését. A felperes tanúbizonyításra vállalkozott, a bíró ezt három plébánossal végrehajtatta, s a felbontott vallomások a felperes állítását igazolták. Ezért a bíró káptalani és más jogtudó

urakkal (unacum dominis de capitulo ac aliis iurisperitis) az alperes távollétében a keresetnek helyt adott. Meghagyja, hogy az apátot a lefoglalt tizedek és a kár megtérítésére kilenc napon belül hívják fel, különben közösjék ki. *DI 10904.*

2134 **1420. márc. 21.**
Miklós segesdi főesperes, veszprémi kanonok és helynök előtt Gelsei Pető fia: János zalai ispán nevében kérték, hogy Szentlászlói Dávid mesternek végrendeletéről (melyben őt a maga és rokona: Márton kiskorú fiainak gyámjává: *in tutorem et protectorem* tette, s birtokaikat is átadta neki, míg nagykorú nem lesz) tanúkat hallgasson ki. A helynök három plébános útján a végrendekezésnél jelen voltak eskü alatt kihallgatta, s a végrendeletet ugyanígy előadó vallomásaikat tanúsítja. *DI 92556.*

2135 **1420. márc. 27.**
Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi káptalani helynök előtt megjelent Jakab pap ügyvédje és írott keresetlevelet (libellus actionalis) nyújtott be a 2131.sz. ügyben Nel-i Pál nemes alperesi ügyvéd ellen. A bíró másolatot adat az alperesnek, s a pert hűsvét nyolcadára (ápr. 14.) halasztja. *DI 48621.*

2136 **1420. ápr. 24.**
Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi káptalani helynök a nagyszebeni dékánnak egy évre fenytő hatalmat és feloldozási jogot enged. *Z.-W. IV.124.*

2137 **1420. ápr. 24.**
Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi helynök a brassói dékánnak a 2136. számban írtakkal azonos jogot ad. *Z.-W. IV.125.*

2138 **1420. máj. 22.**
Jubar János pozsonyi prépost oklevele: a gellai anyaegyházhoz tartozó Baar kápolna hívei közt, kiknek *parochia*juk van, súlyos viszály támadt amiatt, hogy mindkét nembeli nemesek a templomba akarnak temetkezni (cum tamen hoc privilegium solis patronis et fundatoribus ac benefactoribus constitutione ecclesiastica sit consensum). A kegyurak gátolták is a temetkezést, illetve csak 40 dénár ellenében engedték meg (... iuxta statutum per eos temerarie factum. Nos igitur tam concertationem premisam, quam huiusmodi constitutionem frivolum et nullam auctoritate ecclesiastica approbatam remove volentes, mandata alme sedis Strigoniensis illesa conservare cupientes, ipsius sedis auctoritate salva in omnibus, celebrato superinde cum fratribus nostris consilio debito, atque ad consuetudines ceterarum ecclesiarum parochialium in Schutta nos referentes). Elrendeli, hogy a névszerint felsorolt kegyurakon kívül minden nemes és nem nemes 1 új márkáért temetkezhetik az egyházba (quam quidem marcam unacum ceteris bonis seu rebus eidem ecclesie legatis seu donatis vitricus ecclesie, qui pro tempore est vel fuerit, cum scitu plebani illius loci et duobus aut tribus senioribus plebis recipiat, colligat et conservet), az egyház javára fordítson, és évenként a plébánosnak és az említett véneknek elszámoljon, de mindez az egyházigazgató sérelme nélkül. Előbbi téves intézkedését visszavonja.

Fejérpataky, Lajta

2139 **1420. jún. 2.**
Közjegyző előtt a kiváltságolt (exempt) erdélyi részek dékánjai és számos plébánosa összegyűltek és bevallották plébániáik terheit. *Z.-W. IV.126.*

2140 **1420. jún. 7.**
V. Márton pápa Kelemen fia: Péter zágrábi egyházmegyes papot utasítja, hogy György fia:

Pál ellen iratkozzék fel vádlónak.
Lukcsics I.98.

2141 **1420. jún. 12.**

Benedictus de Maria (Macsa) lateráni palotai comes, egri gubernator plébánosoknak. Domokos túri plébános és esperes (váci egyházmegye) bemutatta János szabolcsi főesperes, egri helynök oklevelét, miszerint a plébános Kállai Lőkös Miklóst 56 forint új pénz és 72 bírságmárka fizetésének elmulasztásáért *interdictum* alá vetette, majd kiközösítette a címzettekkel. Mivel ezeket közel három évig elviselte (propterque ipsum non dubitatur heresim incurrisse), a király parancsára is meghagyja, hogy öt napon belül hívják fel elégtételre, tartassák meg az *interdictumot*, végül súlyosítsák büntetését: mindenki legyen köteles elkerülni, a harangokat egy oldalon verjék, és egy napig szüneteljen az istentisztelet.
Féjér X/6.278.

2142 **1420. jún. 19.**

V. Márton pápa (Zólyomi Benedek) székesfehérvári prépost engedélyt kap a pápától, hogy kanonokjait egyházi fenyítéssel is szoríthassa *almucia varia* viselésére.
Mon. Vespr. III.26.

2143 **1420. jún. 20.**

V. Márton pápától Sennyei János egri egyházmegyes pap pápai felmentést kap az *irregularitas* alól, melyet halál okozásával vont magára.
Lukcsics I.98.

2144 **1420. júl. 27.**

Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi lector és káptalani helynök egri egyházmegyes plébánosoknak. Pezleni Tworoch-i Benedek leányai: Orsolya és Cecilia, Bátori Szaniszló fia: Istvánnak és Cza-i "Kakas" Gyulának feleségei, Cwrth-i László

leánya: Veronika, Kystopolchan-i Gergely deák nemes felesége hitbér-hozomány és negyedperében 30 dénármárka bírságon maradtak (nobis et officio nostro), de nem teljesítették, s így az esztergomi szentszék szokása (consuetudo sedis Strigoniensis) szerint fenyítékekre került sor, még világi kar (brachium seculare) kérésére is. Ezután a pertárgyra nézve egyezségre léptek, de a szokásosan (officio sedis Strigoniensis) járó bírságra nézve nem; sőt a *censura* elől az esztergomi egyházmegyéből az egribe költöztek át. Férjeik is (sub quorum dominio et potestate de iure consistunt), velük érintkezve maguk is kiközösítés alá estek. Mivel a jog szerint a kiközösített három napos *interdictumot* hoz magával, mint a leprás (tam auctoritate metropolitana quam apostolice legationis) meghagyja, hogy a tartózkodási helyen távozásuk után három napig *interdictumot* tartassanak, férjeiket pedig kiközösítés terhével tiltsák el a velük való érintkezéstől.
Dl 89812.

2145 **1420. aug. 26.**

Jakab kállói plébános és esperes tanúsítja, hogy a szabolcsi kerület összes plébánosainak és kápolnaigazgatóinak gyűlésén Kállai Lőkös fia: Miklós bemutatta (in sede nostra et convocationi generali) a király és a címzett (?) feloldólevelét, de ezzel nem elégedvén meg, őt a szószekről a kiadó tudtával kiközösítették.
Dl 54138. (16. századi másolat)

2146 **1420. szept. 1.**

Domokos rábaközi főesperes, győri kanonok és helynök plébánosoknak. Laki László leánya: Skolasztika asszony ügyvédje megjelent, és Laki Ferenc ellen előadta fele igényét anyja hitbérére-*paraphernumára*, a saját negyedére, s bizonyos ékszerekre és háziállatokra, amelyeket anyja első férjétől vitt második urához és ennek halála után Ferenc magához vett. Alperes a női jogokat elismerte, s becsú alapján

kielégíteni kész, de az ingók nincsenek nála, s erre a felperes asszony és férje esküdjének meg. A helynök az esküt okt. 11-re tűzi ki Győrött, színe előtt, néhai Laki László birtokainak becslésére viszont okt. 6-ra, a címzetteket küldi ki.¹

Dl 43477. = Házi II.52.

1. Az oklevél hátán a döntés: Ferenc fizet 17 márkát *salva portione iudicis semper sub pena plena*.

2147

1420. szept. 6.

Zsigmond király a nyitrai helynöknek, hogy az előtte folyó, Dubodyel-i "Besnak" György által Vyzala-i "Kapatok" Simon és Miklós ellen indított birtokpert, mivel az természeténél fogva nem egyházi, hanem világi fórum elé tartozik (*cause factum possessionarium tangentes non in presentia alicuius iudicis spiritualis, sed in nostra curia diffiniri debent et terminari*), meghagyja, hogy a királyi kúriába tegye át. *Dl 43480.*

2148

1420. okt. 9.

Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi *lector* és káptalani helynök előadja, hogy a (bodó)bári kegyurak és nemesek meg nem nemesek közt per támadt. A prépost *declaratio*ját a hívek egy része az esztergomi székhöz kívánta felterjesztetni (*quam causam idem dominus prepositus, ut debuit, cum serie sue declarationis transmisit*). Okt. 8-án megjelent két nemes a hívek nevében, majd az *allegatiok* és vitatkozás után a kegyurak részéről bemutatták a 2138.sz. oklevelet. Ezt átvizsgálván *unacum dominis de capitulo alme ecclesie Strigoniensis nostris assessoribus invenimus ipsum dominum prepositum in hac parte bene et iuste in eadem causa declarasse et pronunciassse*, ezért azt jóváhagyja. *Dl 104972, 106894.*

2149

1420. okt. 12.

Domokos győri helynök tudatja, hogy a

2146.sz. perben a felperes és férje az esküt letette, s ő a jelenlévő alperest a tárgyaknak két részletben való visszaadására kötelezte.

Dl 43485.

2150

1420. okt. 13.

Massa-i Benedek, a lateráni palota *comes perpetuus*, egri püspöki *gubernator* tudatja, hogy Péter dobokai plébános Bay Antalt, Barcza-i László Perey-i jobbágját perelte bizonyos dolgokért, melyeket néhai Chebi-i Tamás, a plébános keresztapja végrendeletben hagyott rá, de az alperes kezére kerültek. A per előbb az egri helynök (in presentia Swathuzlay archidiaconi de Vnig canonici et vicarii Agriensis), majd a kiadó jelenlétében folyt, legutóbb Szent Mihály tizenötödik napjára tűzte ki. Ekkor a plébános és Barcza-i László derék emberek segítségével úgy egyezett meg, hogy B. László a jobbágyanál lévő javak és bírságok fejében 7 forint új pénzt és négy köből zabot ad Mártonnapkor; ezt jobbágya nevében *duplum* terhével vállalta.

Dl 83602.

2151

1420. nov. 25.

Fernandus lugói püspök, magyarországi és csehországi *nuncius* hozzájárul a veszprémi káptalan és a Zala vármegyei plébánosok közt fogott bírák (arbitr) kijelöléséhez.

Mon. Vespri. IV.390.

2152

1420. nov. 25.

Zsigmond király a nevezett bírának (arbitr) eljárást parancsol (*quia extra ipsum regnum nostrum Hungarie in tam longinquis partibus non est tutum litigare*).

Mon. Vespri. IV.391.

2153

1420. nov. 25.

Közjegyzői oklevél a 2152. számban jelzett ítéletről (arbitrium); Domokos kapornaki plébános 1000 forint terhével vállalja, hogy ezt

társai jóvá fogják hagyni.

Mon. Vespr. IV.392.

2154

1420. nov. 28.

Mátyás zágrábi prépost kanonok, káptalani helynök (capituli loci eiusdem sede episcopali vacante vicarius) oklevele. Athyna-i György fia: Kelemen pap követelte özv. Athyna-i Péterné asszonytól azokat a szőlőket, birtokrészeket és ingókat, amelyeket Gluttaryoch-i György fia: András végrendeletben hagyott rá (mint sógorára) és az alperes férjének káplánjára: Sebestyénre; ezt a végrendelet felmutatásával bizonyította, s előadta, hogy az alperes jogtalanul visszatartja az ingatlanokat és ingókat. Az alperes ügyvédje azt állította, hogy a felperes már teljes kielégítést kapott, s ennek bizonyítására két oklevelet mutatott fel, melyben a felperes az alperest minden sérelméről nyugtatta. A bíró ülnökeivel úgy találta, hogy ez a nyugtatás nem terjedt ki a végrendelet hagyományaira, s ezért az alperes nőnek harmad nemes magával a Philipouch-i Szent Lászlótemplomban László Waska-i prépost és Imre Novák-i plébános előtt leteendő esküt ítélt meg arról, hogy a felperest a végrendeletben foglalt követelések tárgyában maradéktalanul kielégítette.

DI 11000.

2155

1420. dec. 11.

Zsigmond király az esztergomi helynöknek. Kawa-i Konth Péter fia: "Pozsar" Domokos előadta, hogy Kisfaludi Mihály fiai: Gergely deák és Jodok őt a helynök előtt *parapherum*ért perlik, de ő a helynököt gyanús bírónak tartja. A király a szokott indokolással meghagyja, hogy *iusto iuris tramite* döntsön, s ha ezzel a kérelmező nem elégednék meg, az ügyet teher nélkül minden iratával küldje át a király és tanácsa elé, határnapot tűzvé.

DI 48788.

2156

1420.

Miklós mester, György *electus-confirmatus* erdélyi püspök tasnádi helynöke Paloch-i Mátyus mester feleségének "egyszerű kérésére" elengedi Kállai Zsigmondnak és pertárs-atafiainak a tasnádi széken rájuk rótt bírságait, az ellenfél jogainak sérelme nélkül.

DI 54148.

2157

1420-1423.

(Palacios) Ferdinánd lugói püspök, pápai *nunciatus* nevezett címzettnék. Erzsébet, Miklós óbudai bíró nővére panaszolta, hogy bizonyos N. vele szóban (per verba de presenti) esküvel megerősített házasságot kötött, de évek óta hiába várja őt a házasság elhálására (pro huiusmodi matrimonio consummando), ő pedig rossz tanácsra évekig távolmarad. Kérésére meghagyja, hogy a nevezett férfit szólítsák fel: kilenc napon belül tegyen eleget ígéretének (cum eadem N. huiusmodi matrimonium contractum curet consummare), vagy jelenjék meg okainak előadására a bíró előtt, különben kilenc nap elteltével pápai tekintéllyel közösítsék ki.

Mon. Vespr. III.37.

2158

1421. jan. 9.

Jakab esztergomi kanonok, gömöri főesperes (dum in Feled generalem fecissemus convocationem) meghallgatja Feled-i Leusták mester panaszát, s őt a Capulnai plébános megtévesztésében (unacum nostris fratribus in sede iudicii iudicantibus necnon aliis singulis plebanis in districtus Zech existentibus) ártatlannak nyilvánítja.

DI 11021.

2159

1421. jan. 13.

Miklós mester, tasnádi helynök a Chomakuzieket, Andrást és Pált a Dobrach-i Lászlóné: Klára és Waya-i Tamás elleni perükben felgyűlt bírságok megfizetésére és ellenvetéseik

előadására idézteti.

Dl 96990.

2160 **1421. jan. 17.**

Miklós mester, tasnádi helynök a 2159.sz. alperesét 3 márka bírságban marasztalja.

Dl 96991.

2161 **1421. febr. 14.**

Miklós mester, tasnádi helynök a 2159.sz. alperesét a szokott bírságban marasztalja.

Dl 96992.

2162 **1421. márc. 9.**

V. Márton pápa Mihály fia: Zsigmond csanádi egyházmegyes pap, a lippai kórház igazgatója pápai felmentést kap az *irregularitas* alól, melyet egy vakításban való részvétellel szerzett. *Lukcsics I.107.*

2163 **1421. márc. 10.**

Miklós mester, tasnádi helynök a 2159.sz. alperesét fizetésre és feleletre idézteti.

Dl 96993.

2164 **1421. márc. 30.**

Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi *lector* és helynök Sepik-i Jakabnének és társának Barabás-i Jakab nemes elleni hitbér-*paraphernum* és negyedper a felek akaratóból pünkösdt tizenötödik napjára halasztja, hogy akkor az alperes okvetlenül tartozik megjelenni és a határozatot elfogadni, különben 3 dénármárkán marad (*quod eisdom dominabus salva portione iudicis deponere tenetur*).

Dl 15534.

2165 **1421. ápr. 11.**

Zsigmond király megtiltja az egyházi bírának, hogy a világi tárgyú végrendeletek fölött bíraskodjanak.

Z.-W. IV.139.

2166 **1421. ápr. 18.**

Miklós mester erdélyi kanonok és tasnádi helynök a Chomakuz-ieket a 2159.sz. ügyben 15 márka, Way-ékat 54 márka lefizetésének elmulasztásáért — részben még elődje, György helynök előtti perek folytán — a bírság kétszeresében marasztalja.

Dl 96997.

2167 **1421. ápr. 24.**

Zsigmond király György szepesi prépostnak (*locique eiusdem iudici ordinario*). Krisztián *cantor* panaszkolta, hogy bár a szepesi egyház a király és más bírák oklevelei szerint a Bethendorf-i *parochia* békés birtokában volt, Dobó-i Winczlo fia: Miklós egri egyházmegyes pap királyi oklevéllel behelyezkedni akart. Ezért meghagyja, hogy a feleket megidézve, a jog szerint döntsön (*auctoritate ordinaria*).

Df 212770.

2168 **1421. máj. 4.**

Miklós mester tasnádi helynök a 2159.sz. pert György püspök parancsára a török hadjárat utánra, Szent Mihályra halasztja.

Dl 96998.

2169 **1421. máj. 14.**

György szepesi prépost megidézi a két papot és minden igénylőt (*auctoritate ordinaria*) Szent Jakab nyolcadára (*hora causarum*). Ha csak egyikük megjelenik, az ügyet eldönti.

Df 212770.

2170 **1421. máj. 19.**

Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi *lector*, káptalani helynök (*viciariusque per honorabile capitulum eiusdem ecclesie constitutus*) oklevele. Balasethy-i Pál, Sergethy-i "Swttor" Imréné, Margit ügyvédje perelte Kilythy-i László nemes néhai Magdolna asszonynak, nővérének hitbére és *paraphernuma* tárgyában, melyek Kilythy-i János

birtokaiból járnak, ezek pedig atyjának, az alperesnek kezén vannak. A kereset (actio) megismétlésére az alperesi ügyvéd azt felelte, hogy a hitbér és *paraphernum* Magdolna asszony gyermekeire, Katalinra és Lászlóra szállt, kik közül Katalin (mert László csak mostohafiú volt) a nagykorúságot elérve (in etate adulta existens), anyja halála után minden jószágát nagyatyjára, nagybátyjára és mostohafivérére hagyta végrendelet útján arra az esetre, ha szűzen halna el. Be is mutatta erről a pozsonyi és nyitrai káptalan oklevelét. A felperesi ügyvéd Potatelky-i Miklós azt vetette ellen, hogy Katalin *fuisse in aetate tenera et puerili, itaque ipsam fassionem ac ipsum testamentum facere non valuisse*, kérdésre pedig azt felelte, hogy tizenhárom éves volt a *fassi*okor. Az alperesi ügyvéd tizenhét évet mondott. Az ellenfél másolatot kért, s új határnapot is a kifogás-tételle; ezt megkapta. Ekkor a felperes ügyvédje azt vetette a *fassio* ellen, hogy Katalin leány nagyatyja hatalmában, mint kiskorú (imperfecte etatis), olyan bevallást és végrendeletet tesz, amilyet akar, s ezért ennek nem kell hitelt adni. Az alperesi ügyvéd szerint *fecisset in etate adulta et perfecta*, és a végrendeletet megfelelő tanúkkal bizonyítani kész. Közben-ső ítélet: bizonyítson máj. 1-jén a bíró előtt jelen volt tanúkkal; a kihallgatást plébánosokra bízta. Máj. 1-jén az ügyvédek megjelentek és az alperes ügyvédje átadta a tanúk lepecsételt vallomásait, a további tanúbizonyításról lemondott. Felnyitották, publikálták, a felperesnek másolatot adtak, a kifogásokat másnap terjessze elő. Másnap azt vetette ellen, hogy egyes tanúk elfogultak voltak (essent familiares et commensales ipsius Ladislai). Ezt a bíró elfogadta, az ügyet lezárta, és másnap ítéletet hirdetett a káptalani urakkal együtt: az alperes eléggé bizonyította állítását a tanúkkal, de a kifogások miatt, *ad tollendam omnem suspitionem* még esküdjék meg negyedmagával, hasonló és jóhírű nemesekkel, a kúriai plébánia-

templomban az oltárra, hogy a *fassio* és a végrendelet megtörtént és csalás nincs benne; társai arra, hogy ő az igazat vallja (ipsum Ladislaum verum iurasse). Az eskü kivételét két pozsonyi kanonokra és két plébánosra bízta. A határnapon a felek hozzák a négy *executor* jelentését, hogy az eskü szabályosan lezajlott, de az egyik eskütárs ellen a felperes kifogást tett, hogy tizedmulasztás miatt ki van közösítve, két éve nem gyönt, ezért az eskü nem szabályos, mert becsstelen az illető (tamquam excommunicatus esset infamis et non bone fame). A helynök a káptalani urakkal és doktorokkal (et doctoribus de capitulo) az alperest mégis felmenti, és a felperesnek hallgatást parancsol.

DI 11087.

2171

1421. jún. 9.

V. Márton pápától Szobi Mihály fia: Miklós *presbiter*, diósgyőri pálos szerzetes pápai engedélyt kap, hogy a bencés rendbe léphessen, mert eddigi fellebbvalói paraszti munkára kényszerítették, börtönbe vetették, és hálállal fenyegették.

Lukcsics I. 113.

2172

1421. jún. 12.

Hinco nyitrai püspök oklevele. A nyitrai városhalon kívüli malmot egy ideig kézben tartotta, de mivel mindig a káptalané volt, *prout etiam vigore litterarum venerabilis in Christo patris et domini Brande sedis apostolice legati adiudicatoriarum ipsi capitulo omni iure pertinere dinoscitur*, átengedi nekik s még egy fűrdőt is nekik ad.

Df 273459.

2173

1421. aug. 27.

V. Márton pápától Anscher Mihály váci egyházmegyes laikus felmentést kap az *affinitas* házassági akadálya alól, mert olyan nőt vett feleségül, akinek fiát az ő első felesége tartotta

keresztvíz alá.
Lukcsics I.116.

2174 **1421. szept. 9.**
Domokos rábaközi főesperes, győri kanonok és helynök tudatja, hogy parancsára plébánosok Marczaltői Egyed mestert zálogjogon beiktatták Bews-i Omodé három birtokrészébe, melyeket előbb Hathalmi Lászlóné anyja negyede és nagyanyja hitbére fejében elzálogosított.
DI 90384.

2175 **1421. szept. 30.**
Fernandus lugói püspök pápai *legatus*. A pozsonyi káptalan és a papság meg a város hosszas viszályában Zsigmond király előtt per folyt, melyben neki is nyújtottak be kérvényeket. A felek okleveleit megvizsgálva úgy határozott, hogy a nem lelki ügyekben a prépost, a káptalan és a klérus először a városbíróhoz forduljon, és csak hanyagsága esetén fordulhat felsőbb hatósághoz; a prépost és a káptalan nem a megöltek hozzátartozóitól, hanem az emberölöktől követelhet fizetséget. Közjegyzői záradék.
Df 228168.

2176 **1421. nov. 28.**
Sebenicói Baptista, a ferencesek dalmáciai tartományfőnöke (provincialis) a pápától *inquisitori* kirendelését kéri Magyarország és Horvátország határvidékére, Dalmáciára és Boszniára.
Lukcsics I.118.

2177 **1421. — 1423.**
János közjegyző tanúsítja, hogy Miklós kanonok János (óbudai) prépost, (alkancellár) szállításán, Visegrádon Péter papnak felolvasta Róbert ügyhallgató (auditor) idézőlevelét, melyet ez engedelmesen fogadott.
Mon. Vespri. III.38.

2178 **1421 — 1423.**
(Palacios) Ferdinánd lugói püspök, magyarországi és csehországi pápai *nuncius* plébánosoknak kiközösítés terhével meghagyja, hogy György zólyomi főesperes, esztergomi kanonok kérésére idézzék meg Konrád plébánost Budára, vagy ahol a *nuncius* tartózkodik. Kelt *in dicta Buda nostri sub impressione [sigilli], quo utebatur, dum causarum s. palatii apostolici auditor eramus.*
Mon. Vespri. III.39.

2179 **1421-1423.**
(Palacios) Ferdinánd *nuncius* Beczencze-i Péter tárnokmesternek, János óbudai prépost alkancellárnak, Bernhard fia: Gáspár budai *consul*nak, és minden, az ügyben eljáró bírónak. Tamás budai aranyöntő özvegye: Erzsébet a Balázs budai szabó és fia: János elleni végrendeleti perében az általuk hozott ítélet ellen fellebbezett; de az irat náluk van. Felhívja, hogy hat napon belül az eredeti ítéletet vagy hiteles átiratát adják ki a kérelmezőnek.
Mon. Vespri. III.40.

2180 **1422. jan. 23.**
V. Márton pápa meghagyja a kalocsai érseknek, erősítse meg a váradi püspököknek pápai bíróküldés alapján hozott végítéletét a váradi káptalan és Bihari András fia: János klerikus és nőrokonai közt a Zarkada Ferenc végrendeletében a káptalannak hagyományozott javak tárgyában folyó perben.
Lukcsics I.122.

2181 **1422. jan. 24.**
Soós László pozsonyi prépost meghagyja a Mager-i plébánosnak, illetve csallóközi esperesének (vicearchidiaconus in Schutth), hogy Fel László fia: Péter kérésére idézze meg Ilkai Lőrincet és rokonait *paraphernum*-perben.
Zichy VIII.47.

2182 **1422. febr. 18.**
V. Márton pápa Ferdinánd lugói püspököt pápai *nuncius*nak küldi ki Magyarországra és Csehországba, *presertim ut wicklefitas exstirpet.*
Lukcsics I.122.

2183 **1422. febr. 27.**
Zsigmond király előtt András koppánymonostori apát, maga, konventje és *familiarisai* nevében Kava-i "Posar" Domokossal és atyjafiaival egyezsége lép: bár Domokos az apátot és társait *cussores falsarum monetarum nominaverit*, s emiatt az apát hosszan perelt a kúrián, most a felek derék férfiak közbejöttével megállapodnak abban, hogy Domokos 54 forintot és kettő, egyenként 40 forint értékű lovat egy nyereggel fizet az apátnak, és két ménesbeli lovat a monostornak, ezek meg perüket megszüntetik.
DI 48792.

2184 **1422. márc. 9.**
Péter csanádi *cantor* és helynök a káptalani urakkal széket ülven, özv. Gyondo-i Péterné és fia követelték Rekas-i Szaniszló nemestől a minden birtokaiból (*ratione consanguinitatis*) járó negyedét, melyet már fogott bírák (arbitr) közbejöttével tíz ökörre és négy tehénre engedtek le, de Rekas-i Szaniszló ezt sem adja meg. Az alperes kész a teljesítésre, de a huszita hadjárattal mentegetőzik; a felmerült költségek fejében 6 forint új pénzt ígér. A határnapon mindent teljesít, és nyugtatják, az asszony leányának és másoknak is terhet vállalja.
DI 11188. = Ortvay IV.574.

2185 **1422. ápr. 6.**
V. Márton pápa a felek megegyezése alapján a Jakab fia: Mihálynak, ősi plébánosnak (váradí egyházmegye) Beleser-i Péter, András váradí püspök helynöke, valamint hívei: Choma István, Wolach János és Felder András elleni

perét Capo de Lature mester pápai ügyhallgató (auditor) után más bíróra bízta.
Lukcsics I.128.

2186 **1422. ápr. 14.**
V. Márton pápa Arnach-i Miklós fia: Jakab kalocsai egyházmegyes pap pápai felmentést kap az *irregularitas* alól, melyet emberölésre felbújtással szerzett.
Lukcsics I.128.

2187 **1422. ápr. 20.**
Ferdinánd lugói püspök, magyarországi és csehországi pápai *nuncius* plébánosoknak. Miklós honti főesperes és az esztergomi konvent panaszkolta, hogy bár a sági és a tésmagi plébániák esperessége határai között vannak, de a sági prépost unszolására a járandóságot megtagadják. A Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi helynök előtti eljárást Zsigmond király parancsa eltiltotta. Most László sági prépostot általuk a legközelebbi zsinatra Esztergomba idézteti. Kelt apostoli palotai *auditori* pecsétje alatt.
DI 11203. = Fejér XI/6.483.

2188 **1422. ápr. 23.**
Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque*, (Pálóczi) György esztergomi *administrator* helynöke a brassói dékánnak a 2136. számmal egyező kiváltságot ad egy évre.
Z.-W. IV.156.

2188/a **1422. júl. 30.**
V. Márton pápától Ugron Miklós budaszentlőrinci pálos engedélyt kap, hogy a veszprémi egyházmegyén kívül oltárszolgálatot végezhesen. Régebbi pápai levél tiltotta el tőle, mert egy tolvajt felakasztatott.
Lukcsics I.131.

2189 **1422. aug. 8.**
V. Márton pápa a zágrábi *lectoratust* Cusa-i

Coluen Simonnak adományozza a peres felek halála miatt.

Lukcsics I.131.

1420 **1422. aug. 16.**

V. Márton pápa a garigi pálos remetekonventnek János zágrábi püspök elleni panasza ügyében a zala(vár)i apátot teszi bírónak.

Fejér X/6.486.

1421 **1422. szept. 27.**

A szebeni káptalan előtt az öregek tanúságot tesznek Gáspár vízaknai plébános javára.

Z.-W. IV.167.

1422 **1422. okt. 23.**

Domokos rábaközi főesperes, győri kanonok és helynök Koltha-i László fia: Dénes anyja: Margit nevében nagyanyjának: Sence-i Maius feleségének: Isaach asszony hitbére-*paraphernuma* tárgyában, valamint Isaach asszony leánya: Erzsébet negyede tárgyában Szelestei István fia: Tibold elleni perét megszünteti, mivel ez kijelentette, hogy Seffridnek nem volt birtoka Németszelesten és tőle semmi sem szállt rá; ezért őt és György nevű fivérét nyugtatja.

DI 50421.

1423 **1423. jan. 13.**

Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi helynöknek Tamás muzsnai plébános jelenti, hogy tanúkihallgatás után a brassói és szebeni dékán perében a feleket a helynök elé idézte.

Z.-W. IV.175.

1424 **1423. márc. 29.**

V. Márton pápától Szerdahelyi Miklós fia: Mihály zágrábi egyházmegyes pap pápai felmentést kap az *irregularitas* alól, mert egy ifjú halálát okozta.

Lukcsics I.30, 137.

2195

1423. ápr. 8.

A nagyszebeni és brassói dékánok egyezsége lép a 2193.sz. perben fogott bírák (arbitr) útján.

Z.-W. IV.185.

2196

1423. ápr. 19.

Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi helynök meghagyja a két Elefánt plébánosainak, hogy Chitnik-i György leánya, özv. Oshel-i (alább: Osti-i) Lászlóné: Katalin (alább: Chathco) asszony ellen (alább: Agra-i) Teke Péter nemest, feleségét: Dorotyt és Sambok-i Simont Kowarch birtokból megfelelő határnapra végrendeleti ügyben idézzék meg.

DI 11339.

2197

1423. ápr. 20.

V. Márton pápa Rachicha-i Miklós fia: Gerely zágrábi egyházmegyes pap "*si neutri*" *provisiot* kap a Rachicha-i plébániára.

Lukcsics I.139.

2198

1423. máj. 10.

V. Márton pápától Boldogasszonyfalvi Domokos fia: Lőrinc és Bagad-i Jakab leánya: Rusint veszprémi egyházmegyes házastársak (már húsz éve) pápai felmentést kapnak az *affinitas* akadályától, mert Lőrinc atya tartotta Rusintot keresztvíz alá.

Lukcsics I.141.

2199

1423. máj. 16.

Domokos rábaközi főesperes, győri kanonok és helynök előtt Linkóháti Péternek Móróchidai Simon bán fia: Miklós ellen nagyanyja: Mérgesi Pető fia: Jakab felesége: Katalin hitbére és *paraphernuma*, meg anyja: Ilona negyede tárgyában az ellenfél feleletét meg kellett hallgatnia. Az alperes kérésére megmagyarázta keresetét: a női jogokat nagyatyja hat birtokából kívánja, melyek az alperes kezén van-

nak, amellezt az eddig felhalmozott bírságokat. Az alperes azt felelte, hogy nem Jakab minden jóságá, csak Elyed, valamint Izkaz és Rety részei vannak kezén, sőt nem tudja, bírta-e Jakab mind a hatot. A felperes szerint igen, ezt bizonyítani kész. A helynök szokás szerint (*iuxta consuetudinem consistorii huius alme ecclesie Jauriensis*) Szent Barnabás nyolcadára rendeli a bizonyítást, a bírságok kérdését a per végére hagyja. De mert a távolság miatt a költség igen nagy volna, meghagyja a két címzett plébánosnak, hogy szabályos tanúvallatást tartsanak Linkóháti Péter tanúival és tegyenek jelentést. *DI 61388.*

2200 **1423 máj. 21.**
Cappel-i Hartung *doctor decretorum* pápai káplán és ügyhallgató (*auditor*) a Caspar vizaknai (= Salzburg) plébános és Mihály szelindeki (= Stolzenburg) plébános közötti perben az esztergomi papságnak oklevelei felmutatását rendeli. *Z.-W. IV. 196.*

2201 **1423. jún. 3.**
Miklós torontáli főesperes és tasnádi helynök Bertalant és fivéreit bírsággal sújtja, mert Meggyesi Zsigmond ellen Margit asszony hitbér-*paraphernum*-perében nem mutatták be nyugtatólevelüket. *Zichy VIII. 93.*

2202 **1423. júl. 2.**
Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi helynök Teke Pétert és feleségét, kik sem meg nem jelentek, sem nem küldöttek senkit, s akikre az Ablonch-i György felperesi ügyvéd hiába várt, a szokott bírságban marasztalja. *DI 11383.*

2203 **1423. júl.-nov.**
Ferdinánd lugói püspök, pápai *nuncius* C. és

D.-nek. Hívják fel Ferenc esztergomi kanonokot, a szék jegyzőjét, hogy a (Dombói) Miklós pannonhalmi apát és Domokos somogyi főesperes elleni perben a köröshegyi egyház fölött a nála levő iratokat adja ki. *Mon. Vesp. III. 42.*

2204 **1423. szept. 23.**
Zsigmond király Kompolti István országbírónak: a béli apát oklevelekre hivatkozik, melyek szerint az apátság birtokperei csak a király ítélkezésére tartoznak. *Pannh. VIII. 448.*

2205 **1423. okt. 1.**
János szepesi kanonok és helynök: Miklós csütörtökhelyi plébános (esztergomi egyházmegye) perelte a pinkfalvai nemeseket 26 garasért és 2 talentum viaszért, amellyel a Pinkfalván épült leányegyháztól évente neki tartoznak. Perfelvétel (*litis contestatio*) és oklevelek felmutatása után majdnem ítéletig jutottak, de több határnap múltával egyezségekre léptek: a nemesek a *filiatio* és a temetés fejében elvállalták *interdictum* terhével a fenti összegek fizetését. *DI 71659. = Csáky I. 326.*

2206 **1423. okt. 22.**
Jakab Ayak-i plébános és esperes a Várdai Mihály részéről Bálint, a várdai Szűz Mária-egyház oltárigazgatója javára János várdai plébánosnál letett 12 forintot zárolja és nem adja ki Bálintnak, amíg a Lukács várdai plébánossal folyó saját pere be nem fejeződik. *DI 87971.*

2207 **1423. nov. 3.**
V. Márton pápa a Szentbenedeki László fia: Gál pécsvári kanonok javára Péter fia: Mátyás ellen hozott ítélet végrehajtására bírakat rendel. *Lukcsics I. 148.*

2208 **1423. nov. (10.?)**

János naményi plébános és esperes tudatja, hogy Megyeri Zsigmond György csaholi plébános elleni perében főesperesi székén ülnökökkel (in sede nostra archidacon[ali] una nobiscum consedentibus iudicantes decrevimus) és a felsorolt nemes bírótársakkal úgy döntött, hogy Megyeri Zsigmond esküdjék meg; ezt meg is tette, mire az ellenfél távollétében nyugtatták.

DI 54345.

2209 **1423. dec. 9.**

Tamás *doctor decretorum* nyitrai főesperes, esztergomi kanonok és helynök plébánosoknak: mivel a 2202.sz. perben Teke Pétert és feleségét háromszor hiába idézte meg, most a felperes kérésére *exigente eorum contumacia ad evocationem eorundem duximus procedendum*, őket vízkereszt nyolcadára idézteti azzal, hogy ha 18 márka bírságukat a bíróságnak és az ellenfélnek (nobis et officio nostro ac parti adverse) nem fizetik meg, kiközösítésre kerül sor.

DI 11450.

2210 **1423. dec. 11.**

Zsigmond király László hájszentlőrinci prépostnak: megtiltja, hogy a kalocsai érseki székkel illető ügyekben ítélkezzen, különben az érsek egyházi fenyítéssel kényszeríti rá (sua ordinaria et nostra regia auctoritatibus sibi presentibus attributa).

DI 79845. = Zichy VIII. 121.

2211 **1423. dec. 14.**

Zsigmond király a 2210.sz. ügyben Töttös László jobbágyságot feladatja a hájszentlőrinci prépost *interdictuma* alól.

DI 79847. = Zichy VIII. 123.

2212 **1423. dec. 28.**

V. Márton pápa enyhíti a Szászsebesre kiszabott *interdictumot*.

Z.-W. IV. 207.

2213 **1423.**

Zsigmond király előtt Losonch-i Péter fia: János felmutatta Verőce vármegye hatóságának oklevelét; eszerint a 2046. számban említett gyermekek törvénytelenységének igazolása után ezek a kúriába fellebbeztek, de az országbíró előtt nem jelentek meg.

DI 35488. = LK 1929, 286.

2214 **1424. jan. 12.**

V. Márton pápától Cusz-i Péter fia: Péter erdélyi kanonok kéri, hogy Revod-i Györgyöt egy erdélyi klerikus megsebzéséért a pápa fossa meg az erdélyi *cantoratustól*, és adja neki. Megkapja.

Lukcsics I. 154.

2215 **1424. jan. 12.**

Az egri káptalan kéri a pápától, hogy a váradi püspök vagy *officialisa* kapjon parancsot György erdélyi püspök és fivérei, Pálóczi Mátyás és Imre egri egyházmegyes bárók kérésének elbírálására, melyben hamis állítás is van.

Lukcsics I. 154.

2216 **1424. jan. 12.**

János nyíregyházi plébános és a kállói kerület esperese Panyolai Franknak Kállói János deák ellen idézőlevél alapján indult perét — az előbbi Kállói Kuthya Pál képviselte ügyvédlel nélkül, az utóbbi személyesen jelent meg — *propter prioritatem termini* tizenötödik napra halasztja.

DI 54348.

2217 **1424. febr. 15.**

V. Márton pápa Medwe-i Man Péter váradi egyházmegyes *miles* özvegyének: Erzsébetnek kérésére férje végrendeletének végrehajtására

— a zágrábi püspök ellen — az esztergomi érseket küldi ki.
Lukcsics I.156.

2218 **1424. febr. 21.**
V. Márton pápa Maróti János volt bán, pécsi egyházmegyes *miles* kérésére a maróti plébániát a Szentszék joghatósága alá rendeli.
Lukcsics I.156.

2219 **1424. febr. 29.**
V. Márton pápa kéri a kalocsai egyházmegyes Camantz egyház pápai védelembe fogadását.
Lukcsics I.157.

2220 **1424. ápr. 6.**
Tamás *doctor decretorum* nyitrai főesperes, esztergomi kanonok és helynök előtt Kispalugyai Márk leánya: Klára, Koszmály-i Hegyes Miklós özvegye megismétli keresetét *magnificus* Gimesi Forgách Péter ellen, melyben férje után hitbérét-*paraphernum*át követelte az alperes kezén levő két Koszmály-ból.
DI 58984.

2221 **1424. máj. 10.**
Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök Miklós *doctor decretorum* egri kanonok és helynöknek. Haraszi András, a Tarkóiek ügyvédje bemutatta a címzett átterelő parancsát (transmissionalis) Jadam-i Péter és Radwan-i János elleni perében. Ebből és a felek előadásából megtudta: a Tarkóiek azért fellebbeztek, mert a tanukat nem Sárosban hallgatták ki, ahol a hitbér-*paraphernum* és negyed járna, hanem Abaújban; ezért marasztalás fenyegette őket. A helynök tanácskozva az esztergomi káptalan tagjaival (dominis de capitulo Strigoniensi nostris assessoribus) úgy dönt, hogy a fellebbezés frivol, ezért az ügyet visszaküldi, hogy jogszerűen fejezze be. Ítélete ellen majd lesz helye fellebbezésnek; ennek költségeiben a fellebbezőket marasztalja. Hatánapul a cím-

zett elé Szent János tizenötödik napját tűzi ki.
DI 68974.

2222 **1424. jún. 7.**
V. Márton pápa Rachiacha-i Gergely "*si neutri*" *provisiot* kér a Szent István *protomartir*-plébániára; különböző ügyhallgatók (auditor) után a pápa Gundissalvi Jánoshoz osztja ki.
Lukcsics I.160.

2223 **1424. jún. 21.**
Miklós *doctor decretorum* egri kanonok és helynök elutasítja Tamás pap, Perényi László káplánja keresetét végrendelete tárgyában (quia actore non probante reus absolvitur).
DI 79901. = Zichy VIII.179.

2224 **1424. aug. 11.**
A leleszi konventnél Tamás pap nyugtatja Kisvárdai Domokos fiait Lukács plébános ingóságairól, melyeket végrendeletben a kisvárdai plébániára hagyott, s amelyeket a Kisvárdaiak majdnem teljesen kiszolgáltattak.
DI 79910. = Zichy VIII.185.

2225 **1424. aug. 14.**
V. Márton pápa a Rachicha-i Szent István-egyházat, melyről hosszas per folyt, Bálint fia: Wlachas Benedeknek adományoztatja.
Lukcsics I.160.

2226 **1424. aug. 30.**
Tamás esztergomi helynök az óbudai plébánosok idéző jelentése alapján Nagyboldogasszony tizenötödik napján néhai Forgách Miklós fiai: Péter (és még hat név) a Klára asszony által személyesen ellátott pert (előbb Liptói Péter, *clericus de schola Strigoniensi* képviselte) a jelen határidő tizenötödik napjára halasztja úgy, hogy mindkét fél válasszon három derék férfit, ezek akkor Esztergomban döntsenek, s amelyik fél nem tartja meg, vagy akkor

nem jelennék meg, 12 márka büntetésbe esik; erre akkor kötelezték magukat.
DI 58993.

2227 **1424. szept. 13.**
Tamás esztergomi helynök a 2226.sz. felei közt — a Forgách-fiúkért káplánjuk: Bálint pap — (ad probandam intentionem domine Clare predicte cum testibus fidedignis) szept. 28-ra halaszt.
DI 58995.

2228 **1424. okt. 6.**
V. Márton pápa Péter fia: Mátyást felmenti a kiközösítés alól és javadalomként pécsvári kanonokságot adományoz neki.
Lukcsics I.161.

2229 **1424. okt. 10.**
V. Márton pápa megengedi, hogy Wlachas Benedek adományleveleit ingyen adják ki, mert római pereivel mindenét elköltötte.
Lukcsics I.161.

2230 **1424. nov. 2.**
Miklós *doctor decretorum* egri kanonok és káptalani helynök a berzevicei esperesnek és plébánosoknak. A *provida* Gedrudis asszony több dobói telepest (hospes) jelenlétére idézett *occasione sue enormis verberationis et manus mutilationis per predictos hospites sibi illate*. Az ügy folytán okt. 6-án az asszonynak bírságot kellett fizetnie, de csak az alperes ügyvédje, Dávid dubói *scholasticus* jelent meg. Az asszony csak akkor volna hajlandó fizetni, ha az alperesek *sufficientem cautionem ad parandum iuri et decisioni cause inter ipsos habite Agrie coram nobis darent. Ubi nos cum nostris assessoribus nobiscum in iudicio condescendentibus decreveramus*, hogy az alperesek huszadik napon Egerben kezeseket (fideiussor) tartoznak adni. E napon az alperesi ügyvéd nem jelent meg, s a távozságot hozta fel ment-

ségül. Minthogy ez igaz és ésszerű ok, az ülnökökkel azt határozta, hogy a biztosítékot (cautio) nov. 12-én Berzevicén a címzettek előtt, a felperes vagy kiküldöttje jelenlétében adják meg; a közben elhunyt Krisztián alperes helyett özvegye. Ha ezt nem tennék meg, az összes ingó és ingatlan javaikat foglalják le. Ha megfelelő biztosítékot adnak (az özvegy is), lefoglalás helyett tüzzék ki számukra nov. 18-át, amikor a felperes a bírságot megfizetni, az alperesek felelni tartoznak.
Df 212804.

2231 **1424. dec. 1.**
V. Márton pápa Hinkó nyitrai püspök, Blaskó biccei világi kormányzó és Temlikó városلاكو, valamint Gergely fia: Mátyás olmtüzi egyházmegyes plébános *iniuria*-perét Branda bíboros, csehországi *legatus*ra bízza.
Lukcsics I.162.

2232 **1424. dec. 10.**
Zsigmond király György esztergomi érseknek vagy helynökének meghagyja, hogy a Kisvárdai Miklós főlovászmester és Pelbárt, illetve Debreceni László leányai közt a személyes jelenlétén el nem intézett 2112.sz. pert döntse el, mert a királyt más teendők foglalják el.
Zichy VIII.207.

2233 **1424. — 1447.**
Jakab ajaki plébános és Warada-i János jelen-tik Miklós *doctor decretorum* egri *lectornak* és helynökének, hogy parancsára Kisvárdán tanú-vallatást tartottak Bezelch-i Domokos fia: Dávid, Domokos és János panasza tárgyában, mely szerint Kisrosvágai Nemes Jánosné őket szidalmazta (verbis illicitis et vituperiosis de-honestasset), Nemes János pedig bűntársaival jobbágyasszonyokat megvert és szidalmazott (kurafiaknak mondotta őket). A tanúk a pa-naszt igazolták.
DI 47948.

2234

1424. — 1447.

Pál berzevicei plébános (cum suis testibus synodalibus in districtu Sep[tem]tiliensi) panasolja Miklós *doctor decretorum* egri kanonok és helynöknek, hogy Gombos János nemes "egy nap tízszer kitaposná a beleit"; háromszor idéztette őt, de csak egyet látott, amit bizonyíthat derék férfiak tanúságával (cum discretis viris testibus synodalibus); egyházát tilalom alá vetette, vádolja őt a tizedszedés miatti hanyagsággal, pedig mindjárt felolvasta a címzett oklevelét (in districtu Septemtiliensi) minden pap előtt, csak a tizedszedő nem küldte el a jegyzéket (registrum), s ő a neki megjelölt tizedhátralékosokat vízkeresztkor a szószékről ünnepelesen kiközösítetté, *ad ipsorum magnam confusionem*. Kéri, ne ítélje meg őt, szegény beteget; majd ügyvédje igazolja írással is.
Dl 48117.

2235

1425. jan. 16.

Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi kanonok és helynök Rimalazai "Czikó" György és társa, valamint Hangan-i Balázs közti perben végítéletet hoz. Az ügy Garai Miklós nádor gömöri-tornai közgyűlésén folyt 1423. jún. 7-től, majd elsőfokú ítélet után a nádor áttette Tamás esztergomi helynök elé, ez elhalasztotta vízkereszt nyolcadára, most már utóda tárgyalja a káptalan tagjaival. A nádor jún. 2-i ítélete alapján az egri káptalan bejárta és megbecsülte Balázs birtokait. Ez váltalta is a fizetést, a helynök 40 dénármárkát állapított meg, amelyet *duplum* terhével három részletben kell teljesítenie.
Dl 56963.

2236

1425. jan. 19.

Miklós *doctor decretorum* egri kanonok (per venerabile capitulum loci eiusdem sede vacante specialiter electus et deputatus) átírja a jászói konvent oklevelét. Eszerint Petri-i Pál fia: Miklós unokahúgát, Margitot *decreto sedis*

apostolice more matrimonio legali tradidisset desponsatam, és negyede fejében birtokokat ad át neki meg Kornis fia: Pálnak.
Dl 11627.

2237

1425. jan. 20.

Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi *lector* és Domokos esztergomvári prépost, esztergomi kanonokok, pozsonyi *commissarii* hosszas per után a pozsonyi kanonokok szabad végrendelkezéséről határoznak.
Fejér X/6.735.

2238

1425. jan. 29.

V. Márton pápa a lázadó parasztot megölő Caphy-i Miklós fia: Péter egri egyházmegyes papnak, hájszentlőrinci prépostnak felmentést ad az *irregularitas* alól.
Lukcsics I.166.

2239

1425. febr. 8.

V. Márton pápa meghagyja az esztergomi érseknek, hogy Man-i Péter özvegyének három vagy négy napi járóföldön túl is szolgáltatasson igazságot.
Lukcsics I.166.

2240

1425. jan. 6.

Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi helynök János esperes-plébánosnak (Joanni plebano et vicearchidiacono de Beata Virgine). Szentkereszti Imre fia: András nemes az esztergomi szentszéken akar perelni, de öregség, gyengeség és a távolság miatt nem tud Esztergomba menni. Meghagyja, hogy *in constitutione procuratorum nostra auctoritate vobis per presentes attribuit auctoritatis* és tegyen jelentést.
Fejérpataki, Liptó megyei lt.

2241

1425. júl. 7.

V. Márton pápa László fia: Gál pécsvári kanonok kérésére a pápa Péter fia: Mátyás pécsi

oltárigazgató megfosztását elrendeli.

Lukcsics I.172.

2242 **1425. júl. 31.**

V. Márton pápa Chapy Miklós fia: Péter egri egyházmegyes papnak új *provisiot* ad a nagybányai Szent István- király plébániára, melynek tárgyában Fernandus *legatus* előtt per folyt.

Lukcsics I.172.

2243 **1425. aug. 3.**

V. Márton pápa megengedi György esztergomi érseknek, hogy hat klerikusnak, akik a *theologia* borostyánkoszorúsai vagy mesterei, vagy a kánonjog, illetve a civiljog doktorai vagy *licentiat*usai, hogy jövedelmeik élvezetét távol létükben öt évre megengedhesse.

Lukcsics I.173.

2244 **1425. aug. 21.**

V. Márton pápa Pécsváradi Demeter fia: Balázs pécsi egyházmegyes *acolutus* pápai felmentést kap az *irregularitas* alól, mert részegen egy kéjnt vett feleségül.

Lukcsics I.174.

2245 **1425. aug. 25.**

Miklós torontáli főesperes, csanádi kanonok, tasnádi helynök Zsigmond királynak. Bírói székén nemes és jogtudó férfiakkal (*unacum nonnullis viris nobilibus et ceteris aliis iurisperitis*) ülven, Megyeri Zsigmond követelte nővére, Anna: Csernavodai Mihályné hitbérét, hozományát, valamint az esküvőjekor vele adott bútorokat, ékszereket és ruhákat a fiági örökös Csernavodai Lázáriaktól. Az alperesi ügyvéd csak egyes tárgyakat ismert el; a felperesé bizonyításra volt kész szomszédokkal és határosokkal. Mikor a határidőt ki akarta tűzni, az alperesi ügyvéd bemutatta Zsigmond király júl. 23-i parancslevelét; eszerint a csanádi nemesek a tasnádi helynököt gyanús bírónak tartják; ezért a király meghagyta, hogy ítéljen

jogszerűen, és ha a csernavodaiak nem nyugodnának meg ítéletében, az ügyet terjessze a kúriára. Ez meg is történt.

DI 79997. = Zichy VIII.255.

2246 **1425. aug. 31.**

V. Márton pápa Hinkó nyitrai püspök, Stibor és Hinkó várnagyai, meg Dumnói György laikus kérésére az ellenük Morowan-i Lisek Márton külföldi pap által indított *iniuria*-pert az esztergomi érsekre bízta.

Lukcsics I.174.

2247 **1425. szept. 6.**

Zsigmond király parancsa az esztergomi helynőkhöz, Kawai-i Posar Domokos javára, akit Lőrinc deák, a monostori apát *familiarisa* perrel.¹

DI 48793.

1. Szövege teljesen azonos a 2155. számmal.

2248 **1425. okt. 18.**

Balázs erdélyi püspök György borbereki plébános tizedpanaszát Miklós baromlaki plébános és dékán döntésére bízta.

Z.-W. IV.238.

2249 **1425. nov. 13.**

Miklós baromlaki plébános, selyki dékán az előző számot átírva a felperes javára ítél.

Z.-W. IV.239.

2250 **1425. dec. 7.**

Domokos rábaközi főesperes, győri kanonok és helynök plébánosoknak. Özvegy Sythke-i Mihályné Borbála, fia: Bálint és Tornyosháza-i Márk *familiaris*uk nov. 30-án kellett, hogy felleljenek György jutasi plébános keresetére, hogy Kovácsi István, Horrar Simon és hat társuk az ő megbízásukból a plébánost (*pridem de sancto synodo regressum*) házában megköttették, 66 forint pénzt (királyi 136 dénár), két ökrét, két tehenét elvitték; ekkor Tornyosházi,

mint az asszony ügyvédje tagadott. A helynök Luca utáni vasárnapon a sitkei templomban harmadmagával (még két nemes asszonnyal) két plébános előtt teendő esküre kötelezte, hogy nem az ő megbízásából tették. Mivel azonban Kovácsi István és társainak tettét a plébános tanúkkal már bizonyította, ezeket tizenöt napon belüli elégtételre és a kiközösítés alól feloldó kérésére intsek és idézzék, különben hirdessék ki kiközösítésüket.

DI 102458.

2251 **1425. dec. 11.**

A pannonhalmi konvent előtt Dobó Miklós, főpapjuk személyesen megjelenve minden ügyében, minden egyházi és világi bíróság előtt a kelettől számított egy évre a felsorolt tiz nemest ügyvédül vallja.

Fejérpataky, Bártfa lt.

2252 **1426. jan. 24.**

V. Márton pápa (Kórógyi) István pécsi egyházmegyes *armiger* pápai felmentést kap az *irregularitas* alól, mert alárendeltjei megölték a szentgyörgyi plébánost.

Lukcsics I.177.

2253 **1426 febr. 6.**

Zsigmond király az esztergomi helynököt a szepesi prépost joghatóságának tiszteletben tartására utasítja.

Fejér X/6.821.

2254 **1426. márc. 9.**

Zsigmond király felszólítja Péter egri püspököt, hogy özv. Tuzséri Miklósné és Várdai Miklós királynéi főlovászmester perét (si et in quantum talis actio tantummodo pecuniarium solutionem vel ignobilitatem mariti non concernere videretur, sed absolute acquisitionem possessionarium respicit, cum talis causa acquisitionis possessionarie non in foro ecclesiastico, sed in iudicio seculari in ipsa curia per

nos prelatosque et barones nostros sit iudicanda) tegye át a kúriába.

DI 87988.

2255 **1426. ápr. 6.**

V. Márton pápa Kelemen győri püspök és Balázs vasvári prépost joghatósági perét az esztergomi érsekre bízta.

Lukcsics I.181.

2256 **1426. ápr. 10.**

V. Márton pápa Linantho-i Jákó fia: Máté egri egyházmegyes pap pápai felmentést kap az *irregularitas* alól, melyet halál okozásával szerzett.

Lukcsics I.181.

2257 **1426. ápr. 10.**

V. Márton pápa Haskwth-i György varga fia: János pápai felmentést kap az *irregularitas* alól, melynek oka, hogy halál okozásában része volt.

Lukcsics I.182.

2258 **1426. ápr. 15.**

V. Márton pápa a csanádi egyházmegyes Gergely fia: Tamás szentgyörgyi plébános pápai felmentést kap az *irregularitas* alól, melyet halál okozásával szerzett.

Lukcsics I.182.

2259 **1426. máj. 28.**

V. Márton pápa meghagyja az erdélyi püspöknek, hogy mentse fel az *irregularitas* alól Tenczer István boroszlói klerikust, aki egy klerikus-társát vétlenül (casualiter) egyik szemétől megfosztotta.

Lukcsics I.184.

2260 **1426. jún. 26.**

V. Márton pápa megerősíti a székesfehérvári egyház törvénykezési kiváltságait.

Mon. Vespr. III.54.

2261

1426. júl. 25.

Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi helynök előtt Baran András özvegye: Skolasztika asszony perbe fogta Nagy Györgyöt, aki eltiltotta őt a férje végrendelete alapján kapott visegrádi ház eladásától. (Ügyvéd: Cristannus de Wyfalu *clericus de schola Strigoniensis*.) Ez azzal védekezett, hogy a ház Baran András első feleségének örökölt ingatlan volt, ez végrendeletében Katalinra hagyta, az viszont szintén végrendeletében Baran András halála után misékre fordítandónak rendelte. Mivel Nagy György nem tudta állítását igazolni, a helynök kimondta, hogy Skolasztika szabadon rendelkezik a házzal.

Df 208519.

2262

1426. aug. 4.

Miklós torontáli főesperes, tasnádi helynök Zsigmond királynak. Szent Jakab nyolcadán nemesekkel és jogtudó ülnökökkel (in sede nostra iudiciaria unacum nonnullis nobilibus et certis aliis iurisperitis) széket ülven, nemes Kállói Zsigmond ügyvédje a Karol-i László fiai és Mihály fiai számos birtokából (Károly, Csalános stb.) követelte István fia: István leánya: Margitnak, az ő nővérének, Károlyi Marhard fia: László özvegyének hitbérét, hozományát és a 200 aranyforint értékű házi bútort és ékszert (ruhák, ékszerek, edények és tizenhat ló), melyeket a felperes atyja Margit kiházásakor férjének átadott. Az alperes ügyvédje, Cheg-i Albert nemes azt mondta, hogy nem tudja, járnak-e ezek a tárgyak a felperesnek. Erre a felperes bizonyítást ajánlott fel azokkal a nemesekkel és másokkal, akik az esküvőn jelen voltak. Amikor a bizonyítás határnapját szept. 15-re ki akarták tűzni, az alperesi ügyvéd bemutatta Zsigmond király jún. 20-i parancsát, mely szerint a Károlyiak a helynököt gyanúsak találják, ezért ítéljen jogszerűen, és ha ezzel a felek nem elégednének meg, az ügyet a kúriába átteszi, Szent Mihály nyolca-

dára. Ezt az oklevelet (propter absentiam sigilli nostri vicariatus) Simon tasnádi plébános pecsétjével erősíti meg.

DI 54520/a.

2263

1426. okt. 10.

Miklós *doctor decretorum* egri kanonok és helynök Miklós pálos remete a Vyhel-i kolostor nevében a helynök közbenszóló ítélete értelmében tanúvallatással és oklevéllel bizonyította, hogy Bary-i "Bencze" János, Lonya-i István nemes jobbágya egy Bary-i szőlejét végrendeletben a kolostornak hagyta, s ennek gyümölcsét az első évben élvezték is, de most a földesúr hatalmasul visszatartja. A bizonyításnál az alperes ügyvédje is jelen volt. Ítélet ülnökökkel: a szőlő a végrendelet értelmében a kolostoré, benne Lonya-i Istvánnak joga nincsen, neki hallgatást parancsol, őt a megállapítandó perköltségekben marasztalja. Ítélettel *impressione sigilli nostri, quo in officio vicariatus nostri utimur, fecimus communiri*.

DI 11857.

2264

1426. okt. 21.

V. Márton pápa a székesfehérvári káptalan kérésére megerősíti a 2260.sz. oklevelet, és megsemmisíti XXIII. János volt (ellen)pápa ellenkező kiváltságát.

Mon. Vespr. III. 57.

2265

1426. nov. 14.

Domokos rábaközi főesperes, győri kanonok és helynök előtt Pog-i Mihály fiai megjelennek Kisfaludi Antal deák keresetére. A felperesi ügyvéd követelte nagyanyja (Pogh-i Károly fia: István leánya: Dominika) negyedét és dédanyja (ennek anyja) hitbérét és *paraphernumát* István javaiból, most a Mihályfiak kezén. Ezek ügyvédje a válaszra határnapot kért, ezt a helynök Szent András nyolcadára tűzi ki.

DI 61411.

2266 1426. dec. 24. — 1427. júl. 9.
Zsigmond király parancsa (supplicatio) a lelki rokonságban álló házások, Hosszúmezei Gáspár nagyszebeni lakos és Margit érdekében.
Z.-W. IV. 263.

2267 1427. jan. 13.
György szepesi prépost plébánosoknak. Miklós perjel és a Lechnycz-i karthauzi konvent bemutatta XXII. János pápa 1318. évi parancsát, melyben nekik *conservatorokat* rendelt. Ennek alapján felkérésre megidézi Henrik harmincados Czytnyk-en élő özvegyét, Erzsébetet, férjének 340 forint (communis monete) tartozása miatt; ha tizenöt napra nem jön el, közösiítsék ki.
Df 263041.

2268 1427. jan. 22.
István kalocsai *lector* és érseki helynöknek a káptalan tagjaival és jártas nemesekkel tartott bírói székén a felperesek a Fejér vármegyei Solt széki Alch-ból dédanyjuk negyedét követelik. A kalocsai káptalan két oklevelének¹ felmutatása után a leszármazást elismerik és a negyedet (funiculo distributionis) kiadják.
DI 43686.

1. Lásd: 1345. és 1356.sz.

2269 1427. jan. 26.
V. Márton pápa Ozorai Scolari Fülöp temesi *comes*, mint Scolari Máté végrendeletének végrehajtója és egyetemes örököse, a pápától egy évi haladékat kap a végrendelet végrehajtására.
Lukcsics I. 187.

2270 1427. febr. 26.
V. Márton pápa Ötvös-i Illés fia: Benedek veszprémi egyházmegyei *acolitust* feloldozza az *irregularitas* alól, amelyet halál okozásával szerzett.
Mon. Vespr. III. 60.

2271 1427. márc. 12.
V. Márton pápa Némethi Tamás fia: Péter, pécsi egyházmegyei *acolitus*, pápai felmentést kap a halál okozásával szerzett *irregularitas* alól.
Lukcsics I. 189.

2272 1427. márc. 15.
V. Márton pápa Budva-i Pál fia: Tamás, zág-rábi egyházmegyei pap a huszita betörés során okozott halál miatti *irregularitas* alól pápai felmentést kap.
Lukcsics I. 189.

2273 1427. márc. 17.
V. Márton pápa az egri egyházmegyei Mikefalvi János fia: Márton pap, kazai plébános halál okozása miatti *irregularitas* alól pápai felmentést kap.
Lukcsics I. 189.

2274 1427. márc. 21.
Domokos rábaközi főesperes, győri kanonok és helynök Serki Demeter özvegye: Dorottya kérésére urának végrendeletéről vallomásra megidézte Péter teszéri plébánost, Szentiványi Jakab fia: Lászlót és Némai Bertalan fia: Balázst. Ezeket egyenként megeskette és kihallgatta; ők vallották, hogy Demeter 1423. dec. 1-jén minden jószágát, zálogos és vásárolt ingatlanát előttük — mint meghívott tanúk előtt — fiára és feleségére hagyta.
DI 61415.

2275 1427. ápr. 13.
V. Márton pápa Capel-i Hartung pápai ügyhallgató (auditor) ítéletét Odorino-i Miklós fia: András szepesi *lector* javára végrehajtatja, és Uzfalva-i Jakab fia: Jánost a költségek megtérítésére kötelezi.
Lukcsics I. 191.

2276 1427. máj. 6.

V. Márton pápa Újvári András fia: Jakab ónódi plébánosnak, halál okozásáért magára vont *irregularitas* alól pápai felmentést ad.

Lukcsics I.192.

2277 1427. máj. 7.

V. Márton pápa Pachovia-i János fia: Kozma egri egyházmegye pap pápai felmentést kap a becsstelenség bélyege (*macula infamie*) alól, mivel az egri püspök börtönéből pápai felmentés nélkül megszökött.

Lukcsics I.193.

2278 1427. máj. 7.

V. Márton pápa Formerius Marcialis pápai ügyhallgatónak (*auditor*) Lőrinc fia: Miklós kolozsmonostori apát javára hozott ítéletét végrehajtatja.

Lukcsics I.193.

2279 1427. jún. 1.

V. Márton pápa a többszörös emberölés okozása miatti *irregularitas* alól felmenti Béla-i János fia: Miklós bácsi főesperest.

Lukcsics I.193.

2280 1427. jún. 4.

V. Márton pápa Mátyás zágrábi prépost, királyi alkancellár pápai felmentést kap az *irregularitas* alól, amit a kancellári hivatalban vont magára.

Lukcsics I.195.

2281 1427. júl. 23.

V. Márton pápa Gatalóczi Mátyás zágrábi prépostnak pápai felmentést ad az *irregularitas* alól, amelyet a kancellári hivatalban vont magára.

Lukcsics I.197.

2282 1427. júl. 11.

Bálint szalkai plébános és esperes Waya-i Mi-

hály özvegyének kérésére megidézte Ewr-i Benedek nemest és Waya-i Mochar Pál *providust* végrendelet hitelességének megállapítására (ad perhibendum testimonium veritati). Ők az evangéliumra megesküdtek, hogy az osztály megtörtént (*quod sciunt divisionem factam inter nobiles*) Waya-i Mihály, András, Gergely és Vince közt, és egy nemesi házat 64 forintra becsültek, a felét Mihálynak a másik három kifizeti; nem tudják, fizettek-e, s a *vinculumra* nem emlékeznek. Két nemes volt jelen (a valomásnál?).

DI 97057.

2283 1427. okt. 3.

Miklós segesdi főesperes, veszprémi kanonok és helynök az írás kánoni követelményét hangsúlyozva a veszprémvölgyi apácák ügyvédjének kérésére megidézi és kihallgatja Chatar-i Ferenc nemes szóbeli végrendeletének tanút (így András veszprémi kanonok plébánost és az özvegyet is), kik hitük alatt egyértelműen vallották egy szülő hagyományozását és azt is, hogy Domokos fia: Márton, a végrendelkező osztályosa tehervállalással hozzájárult a végrendelethez.

DI 11931.

2284 1427. okt. 7.

Domokos soproni főesperes, győri kanonok és helynök háromszori idézése alapján Kelemen győri püspök, a helynök és a káptalani urak bírói széke előtt megjelent Pasztor-i László deák, *magnificus* Kanizsai István volt királyi főajtónálló-mester ügyvédje, és Farichtenstain-i Pál *comes* ellen keresetet adott elő. Eszerint a győri egyházmegye Menz falu az uráé, emberemlékezet óta övé a kegyúri jog is, de néhány éve az alperes bitorolja, maga mutatta be az új papokat. Kéri elmozdítását, a kegyúri jog visszaállítását. Az alperes perbe bocsátkozás (*litis contestatio*) szándékával azt felelte, hogy elődei és ő emberemlékezet óta gyakorolják,

és így elbirtokolták a kegyúri jogot, Menzen birtokosok, míg Kanizsai István csak most került oda zálogos címen. Felmentést és költségeket kér. A püspök felszólította a felperesi ügyvédet bizonyításra, de ez azt felelte, hogy oklevelei uránál vannak. Mivel *attento, quod actor semper paratus debet esse cum suis munimentis ad probandam suam intentionem*, K. Istvánt ellenfele javára 3 dénármárka bírságban marasztalja (iuxta consuetudinem sui consistorii ab antiquo in talibus observari solitam), és a bizonyításra és fizetésre Szent Márton nyolcadát tűzi ki.

DI 11943.

2285 1427. nov. 13.

Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi *lector* és helynök Jakab várkonyi plébánosnak. Wzameri özv. Buzga Balázs-né, és Újfalvi Zomor Miklós között egy malom tárgyában folyt végrendeleti perben az asszony javára végítéletet hozott, a malom felét neki juttatván, mikor pedig az alperes nem adta ki, kiközösítés és súlyosítás alá vetette. Mivel azonban György érsek az ügyet személyes elbírálása elé vonta (processum ipsius cause et nostram sententiam diffinitivam intendit personaliter revidere et examinare, ad que facienda), a feleknek hatánapot szabott, s Miklóst addig feloldozni rendelte, de úgy, hogy a malom fele haszna az asszonyé legyen; meghagyja, hogy Miklóst kérésére gyónás és *penitentia* mellett oldozza fel, az asszonyt pedig idézze meg. Kelt *nostro minori sub sigillo*.

DI 61418. = HO IV.291.

2286 1427. dec. 17.

Jakab várkonyi plébános György érseknek. Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi helynök 2285.sz. parancsát végre akarta hajtani, de időközben a felperes asszony és férje kérésére Bazini György fia: Péter *comes* a malmot jobbágyaival lerontatta,

az ítéletet semmibe véve.

DI 61418. = HO IV.292.

2287

1428. febr. 6.

György erdélyi püspök tized tárgyában Márton holdvilági plébános ellen Miklós váldhidi plébános javára ítélt.

Z.-W. IV.326.

2288

1428. márc. 23.

György esztergomi érsek Gál szentmihályi plébánosnak. Mikor káptalana egyes tagjaival és más jogtudókkal széket ült, Pókatelki (Zomor) Miklós *comes* bemutatta neki a 2285. és 2286.sz. levelet. Jakab plébános feloldozta őt, de az ügyet hanyagságból tovább nem vitte; ezért az asszonyt újból megidézteti.

DI 61418. = HO IV.291.

2289

1428. ápr. 25.

Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi helynök a brassói dékánnak feloldozási engedélyt ad.

Z.-W. IV.344.

2290

1428. ápr. 26.

V. Márton pápától Czeglédi Péter fia: János váci egyházmegyes pap pápai felmentést kap az *irregularitas* alól, melyet egy romlott nővel kötött ifjúkori házasságával vont magára.

Lukcsics I.203.

2291

1428. máj. 15.

Miklós segesdi főesperes, veszprémi kanonok, káptalani helynök plébánosoknak. Gemerem-i Miklós (és felesége) Fenéki Miklós özvegye és fiai ellen előadta, hogy özv. Wathka-i Lőrinc-né: Erzsébet végrendeletében két ökröt (16 új forint értékben), egy tehenet (4 forint értékben) hagyott rá azzal a feltétellel, hogy árukból az ő lelki üdvéért a római kúriába zárandokoljon, feleségére pedig ágy neműt, két disznót és két méhkest ugyanerre a célra, de az alperesek

elvették. Ezeknek ügyvédje tagad, perfelvételi szándékkal (*animo litem contestandi*). A bíró tanúbizonyításra kötelezi a felperest, és meghagyja a címzetetteknek, hogy jún. 27-én Uzsán a felperes megnevezte tanúkat a [részletes] kérdésekre eskü alatt hallgassák ki, és tegyenek jelentést.

DI 92744.

2292

1428. júl. 3.

János nagyenyedi plébános, erdélyi kanonok és helynök János *doctor medicine*, kolozsvári plébános és Henrik, az ottani domonkosok perjele között ülnökeivel határoz a temetkezés tárgyában. Közjegyzői záradék. Az oklevél *sigilli nostri maioris, quo in vicariatus utimur officio, appensione*.

Z.-W. IV.354.

2293

1428. júl. 19.

Kövesdi János fia: Bálint győri egyházmegyes pap pápai felmentést kap az emberölés bűne alól.

Lukcsics I.205.

2294

1428. nov. 25.

Podolini János szepesi kanonok és helynök előtt János kurimjáni plébános Poch Miklós illésfalvi polgár ellen keresetet (*libellum seu summariam petitionem*) nyújtott be. Eszerint az alperes nyílt úton elvett két lovat a felperes szolgáitól, akik a két falu közös erdejéből fát hoztak, s ezeket kezesség nélkül vissza sem bocsátotta. Kárát 100 aranyforintra becsüli. Kéri a Poch Miklós részéről történt jogsértés megállapítását (*eundem Nicolaum canones incidisse et sibi iniuriatum fuisse declarari*) és 100 forintban való marasztalását. Felolvasás és perkérés után új határnapon Illésfalva bírāja jelent meg mondván, hogy az alperes az egész község nevében cselekedett, ezzel a perfelvétel megtörtént (*litem contestando*). Bizonyítást rendel, de a felek bírói engedéllyel egyezsége

lépnek.

Csáky I.345.

2295

1428. dec. 2.

Zsigmond király a sebesi kerületben (*distric-tus*) a szakadárók ellen intézkedik.

Df 275475.

2296

1429. jan. 22.

Simon gáboltói plébános, bártfai esperes elé néhai Karsnar Miklós bártfai bíró özvegye megidézttette Troczahn-i András fiait: Benedek és Tivadar nemeseket és Olsolcz-i Mihályt az egri szentszék elé (*ad sedem Agriensem*), a férjétől nekik adott pénzösszegért. Amikor Miklós mester, *doctor decretorum* és egri helynök előtt meg kellett volna jelenniük, kérték őt, hogy egyezséget hozzon létre. Ő Bártfára menve két polgárral — egyikük bíró volt —, az asszony komáival az asszonyhoz fordult, aki elmondta, hogy a peres összeget férje a bártfai Szenlélek-kórháznak hagyta végrendeletében. Egyébként ügyvédjét, Pált jelölte ki végrehajtónak. Pál megkérdezettvén perelni kívánt, de hosszas rábeszélésre megegyezett; Tivadar azonnal fizetett 55 márkát, a másik kettő határidőt kért; ha nem fizetnének, zálogba egy (ill. két) jobbágytelket kötöttek le. Végül ők is fizettek: mind a bártfai bíró kezéhez. *DI 75287.*

2297

1429. febr. 18.

V. Márton pápától Miklós fia: Pál *magister artium, baccalaureus theologie*, zágrábi egyházmegyes klerikus felmentést kér a párizsi püspök és minden *ordinarius* hatósága alól annak a pernek a tartamára, mely közte és S. Potage János, Móric fia: Péter volt párizsi egyetemi rektorok, valamint három párizsi *officialis* közt folyik. Ellenfelei őt a Szentszékhez történt fellebbezése miatt a párizsi börtönben tartják. Megkapja egy évre.

Lukcsics I.219.

- 2298** **1429. márc. 11.**
V. Márton pápától Miklós fia: János erdélyi egyházmegyes pap pápai felmentést kap a halál okozásával magára vont *irregularitas* alól.
Z.-W. IV.377.
- 2299** **1429. ápr. 10.**
A zágrábi egyház összes javadalmasai kérik János zágrábi püspök ítéletének megerősítését a köztük és a zágrábhegyi Szent Márk-egyház plébánosai közt a tizednegyed (*quarta canonica*) nem fizetése tárgyában folyt perben. Aznap V. Márton pápa is megerősíti.
Lukcsics I.233.
- 2300** **1429. ápr. 10.**
V. Márton pápa meghagyja a császmái főesperesnek (zágrábi egyházmegye), hogy oldozza fel Lutery János fia: János mainzi egyházmegyes tanulót az *irregularitas* alól, melyet halálos ítéleteknél való közreműködésével szerzett.
Lukcsics I.234.
- 2301** **1429. ápr. 21.**
V. Márton pápa meghagyja a csanádi apátnak, hogy a csanádi prépostságot Pordan Márton kanonoknak adományozza; elődjét az egyház *statutum*-könyvének elszaggatása miatt kellett megfosztani javadalmától.
Lukcsics I.235.
- 2302** **1429. jún. 8.**
Odorno-i András kéri, hogy a szepesi *lectoratus* tárgyában folyt perét a pápa vonja magához; megkapja, és még halmozási engedélyt is.
Lukcsics I.240.
- 2303** **1429. aug. 8.**
Zsigmond király a székesfehérvári prépost és káptalannak a Pannonhalma elleni tizedperében a makacs Pannonhalma ellen dönt.
Pannh. III.518.
- 2304** **1429. okt. 19.**
Hidvégi István fia: Mihály (gyulafehérvári egyházmegye) *baccalaureus artium, lector et baccalaureus theologie*, császári közjegyző és közjegyző-társai tanúsítják a megtámadott Johannes Teutonicus földvári orgonista tisztségét.
Z.-W. IV.384.
- 2305** **1429. dec. 3.**
Stynavia-i Péter fia: Orbán pápai-császári közjegyző tanúsítja, hogy a szelindeki kegyúr elvetette a szelindeki és Gáspár vízaknai plébános 10 márká terhével kötött egyezségét.
Z.-W. IV.393.
- 2306** **1429.**
Matheus de Vicedominis *doctor iuris utriusque* esztergomi helynök jogi véleménye bizonyos végrendeletekről. A plébánosok és a pálos remeték részesedése a végrendeletekből.
DI 35524. = LK 1932, 285.
- 2307** **1430. febr. 6.**
V. Márton pápa meghagyja az erdélyi püspöknek, hogy Koscher Mihálynét, Jakab leánya: Erzsébetet szabadítsa ki a börtönből, melybe férje házasságtörés címén vettette.
Z.-W. IV.397.
- 2308** **1430. márc. 27.**
Tamás ozdi főesperes, erdélyi és váradi kanonok, tasnádi helynök az ugyanott lakó Kis Lukács telepes kérésére átírja György erdélyi püspök 1409. szept. 29-i oklevelét. Eszerint Keth-i "Beckh" István nemes bevallotta, hogy margitafalvi jobbágya: Szabó János végrendeletében a margitafalvi egyházra hagyta javait úgy, hogy zsenge korú leánya: Ilona hasznára legyenek; ha azonban ez a törvényes és érett kort eléri (*quoadusque legitimam et adultam pervenerit in etatem*), vagy azután, de végrendelet nélkül halna el, azok az egyházat illessék.

Beckh István a pazarlás veszélye miatt a javakat zároltatta, és a leány rokonának: Lukács jobbagynak adta át (ad manus fideles), hogy a leány felserdültéig kezelje, azután ennek adja át.

DI 65025.

2309 **1430. ápr. 6.**

V. Márton pápa a győri prépost joghatóságát visszaállítja.

Mon. Vesp. III. 64.

2310 **1430. jún. 7.**

Miklós *doctor decretorum* esztergomi *cantor*-kanonok és helynök a brassói dékánnak a 2289. számmal egyező kiváltságot ad.

Z.-W. IV. 344.

2311 **1430. jún. 14.**

Pálóczi Mátyus országbíró: egy csitári szőlő miatt Forgách Péternek és Jánosnak júl. 7-én kellett igazságot szolgáltatni; megbízottjuk a szőlő egyik részének ügyét, melyet Szász János végrendeletben hagyott az elefánti pálosoknak, egyházi bírósági hatáskörbe tartozónak jelentette ki, a vásárolt részről pedig nem döntött. Az országbíró úgy dönt, hogy a hagyatéki rész tárgyalását az esztergomi helynökre bízza, a másik rész miatt, bírói parancsa meg nem tartásáért — saját bírói joghatósága körében eljárva — a Forgáchokat 3 márka bírságra ítélte.

DI 38583.

2312 **1430. jún. 26.**

István Taryan-i plébános, nógrádi esperes előtt István Lengend-i plébános önként hitére és lelkiismeretére hivatkozva vallotta, hogy Lengend-i Péter nővére: Katalin végakaratóban két *honest*a asszony előtt minden jószágát fivérének hagyta. Erről az esperes pátens oklevelet ad ki.

DI 12287.

2313

1430. jún. 26.

-- *decretorum et legum* -- *Jauriensis*¹ két plébánosnak Kuccheky-i István egy rokona nevében is panasolja, hogy Hovar-i Miklós nemes, *iudex de Solth* végrendeletben hagyott tárgyakról ítélezik, holott az egyházi bíróságra tartozik. Meghagyja, hogy tiltsák el a bírót és bárki mást az ilyen ügytől, és *interdictum* terhével tétessék át eléje.

DI 103541.

1. Rongyos oklevél.

2314

1430. júl. 28.

A szepesi káptalan Betholth-i Demeter fia: Miklós kérésére átírja Péter, B-i plébános és négy társának 1420-i oklevelét, melyben B-i Demeter leánya: Isipi Péter neje: Klára asszonynak leánya és fivére javára élőszóval tett végrendeletét tanúsítják.

DI 43845.

2315

1430. szept. 15.

Miklós *doctor decretorum* a Szűz Mária-egyház prépostja, egri kanonok és helynök plébánosoknak. Kisasszony napja nyolcadán Staani Péter nemes felesége nevében a jelenlévő Betholth-i Miklós ellen előadta, hogy Klára végrendelete (lásd az előző számot) nála van, mire az alperes azt felelte, hogy azt neki a végrendelező hagyta; minderről már vizsgálat volt, de most további bizonyításra kész. A bíró ennek napját kitűzi és meghagyja, hogy Sároson személyesen hallgassák ki B. Miklós tanút arról: jelen voltak-e a végrendelet tételénél, saját fülükkel hallották-e, vagy sem. A tanúkat megeskerve e tárgyban, végül egyenként, gyónás módjára vallassák ki és zártan jelentsék.

DI 43851.

2316

1430. nov. 14.

Krisztián szebeni dékán a 2195.sz. ítéletet (*arbitrium*) elfogadja, és megerősíti.

Z.-W. IV. 415.

2317 **1430. nov. 14.**
 Senis-i Conth János *doctor iuris utriusque* győri helynök meghagyja plébánosoknak, hogy Gekenesmached-i János özvegye: Erzsébet nemes asszony ellen Rethalaph-i Tamás fia: Péter és Ravazd-i Lóránd fia: István nemeseket Szent Erzsébet nyolcadára idézzék elébe.
DI 43883.

2318 **1430. dec. 1.**
 Konth János győri helynök tudatja, hogy a Rethalaph-i Péter elleni pert *propter termini prioritatem* Szent Borbála nyolcadára halasztotta.
DI 43865.

2319 **1430. dec. 1.**
 Konth János győri helynök a 2318. számban szereplő asszonynak Ponor-i Miklós fia: György elleni perét is Szent Borbála nyolcadára halasztja.
DI 43866.

2320 **1430. dec. 2.**
 Konth János győri helynök a 2319. számhoz hasonlóan jár el az asszonynak Rowas-i István elleni perét illetően is.
DI 43867.

2321 **1430. dec. 16.**
 Konth János győri helynök a Rethalaph-i Péter elleni 2318.sz. pert *per modum et formam responsionis fiende vízkereszt* nyolcadára halasztja.
DI 43870.

2322 **1430. dec. 16.**
 Konth János győri helynök a Rowas-i István elleni 2320.sz. pert vízkereszt nyolcadának hatodik napjára halasztja azzal, hogy az alperes akkor alkalmas tanúkkal bizonyítson.
DI 43871.

2323 **1430. körül**
 Csáky Mihály bihari és békési ispán értesíti nővérét, Szántói Bereck özvegyét, hogy ennek Kamarás Antalné nevű kécsi jobbágya a tasnádi helynök előtt perelte az ő János nevű margitfalvi jobbágyát anélkül, hogy ő előtte eljárt volna, s ítéletet kapott. Minthogy az egyházi bíróság előtt az úrtól kell igazságot kérni, tiltsa el az asszonyt az egyházi bírósági eljárástól és küldje a margitfalvi várnagyok elé.
Csáky I.352.

2324 **15. század eleje**
 Mátyás Bwthka-i plébános, Simon és János nevű káplánjai, valamint László Sobrac-i plébános tanúsítják Raska-i András nemes esküdt vallomását a sebesiek birtokainak zálogba adásáról.
DI 67232.

2325 **1431. jan. 1.**
 V. Márton pápa Julianus de Angelis bíboros-diaconusnak, cseh- és morvaországi *legatus*-nak az eretnekek elleni fenyítő- és feloldozási hatóságot ad.
Theiner II.206.

2326 **1431. jan. 1.**
 György esztergomi érsek Pozsony város hatóságának: a pozsonyi örkanonoknak (*custos*) és plébánosnak meghagyta a pilisi apátság elidegenített jószágainak felkutatását és zárolását.
Békefi, Pilis I.403.

2327 **1431. jan. 9.**
 V. Márton pápa az eretnekek segítőire kiközösítést és becstelenség (*infamia*) büntetést mond ki.
Theiner II.209.

2328 **1431. jan. 9.**
 Lukács feledi plébános és esperes (*vicearchidiaconus in congregatione generali*) tudatja,

hogy Feled-i vajda fia: Leusták hitvесе: Dorrottya, a plébánosokat a Feled-i templomba összehíván minden zálogos és egyéb jószágát rokonai kizárásával férjének hagyta végrendeletében.

DI 12352.

2329 **1431. febr. 13.**

Ferenc péri és Mihály Genie-i plébánosok jelentik Konth János győri helynöknek, hogy a 2317.sz. ügyben Rethalaph-i Pétert kiközösítés terhével hamvazószerda nyolcadára bírságfizetésre idézték.

DI 43881.

2330 **1431. febr. 24.**

A leleszi konvent előtt Szaniszló szentesi plébános bevallja, hogy bár ő Chornavada-i István fia: György fia: Grisogonus papot borának elvitelért az egri helynök által ítélet után kiközösítette, most a bor árát és költségeit megkapván, őt nyugtatja és ügyleveleit semmiseknek nyilvánítja.

DI 54892.

2331 **1431. febr. 26.**

Konth János győri helynök abban a reményben, hogy a peres felek között (lásd: 2317.sz.) egyezséget tud létrehozni, a pert húsvét nyolcada utáni hétfőre halasztja.

DI 43883.

2332 **1431. márc. 19.**

IV. Jenő pápa Antal kolozsmonostori apátnak meghagyja, hogy az esztergomi egyházmegyes Alczna Zsigmond papnak Pettoris Simon pap elleni rágalmazási perében döntsön.

Z.-W. IV. 436.

2333 **1431. ápr. 23.**

IV. Jenő pápa a IX. Bonifác pápa idejében pápai ügyhallgató (auditor) által erdélyi kanonokok javára kilencedperben hozott ítélet végre-

hajtására megbízottakat rendel.

Lukcsics II. 46.

2334 **1431. máj. 11.**

IV. Jenő pápa Caplinistana Wolfhard zágrábi egyházmegyes armigernek Peker-i László zágrábi egyházmegyes nemes elleni követelésperét pápai ügyhallgatók (auditor) után az esztergomi érsekre bízta.

Lukcsics II. 48.

2335 **1431. máj. 14.**

IV. Jenő pápa a zágrábi püspöknek Prodanich-i Ördög Miklós zágrábi egyházmegyes nemes elleni tizedperét az esztergomi érsekre bízta.

Lukcsics II. 49.

2336 **1431. máj. 18.**

IV. Jenő pápa a Győrött tartózkodó Pál argói püspöknek. Balázs fia: Gergely pálóci perjel és az ottani ágostonos remeték perjele közti fel-lebbezett pert rábízta.

Lukcsics II. 50.

2337 **1431. máj. 25.**

IV. Jenő pápa a zágrábi egyházmegyes János fia: István Wertlin-i plébános javára szóló ítélet végrehajtására biztosokat rendel.

Lukcsics II. 50.

2338 **1431. jún. 14.**

Miklós *doctor decretorum* esztergomi cantor és helynök plébánosoknak. Werben-i Zaz Miklós fia: Mihály nemes ügyvéd útján perelte az Elefanth-i remeteket azért, hogy atyja és nagybátyja, Zaz Miklós és Zaz János egy Chitar-i ősi szőlőt osztatlanul éltek, most azonban a remeték az elhunyt Zaz János állítólagos végrendeletére hivatkozva, felerészét elfoglalták, holott az a felperest illeti. Kéri jogának megalapítását és az alperesek kizárását. A válaszlásra adott határnapon az alperesi ügyvéd kifogás (exceptio) módjára azt felelte, hogy ezt az

ügyet maga a helynök ítélettel eldöntötte a remeték és Zaz Miklós leánya, Katalin között; az ítéletlevelet be is mutatta. A kifogásról való döntés napján az elefánti perjel ítéletet kért, a helynök pedig (quia predicta nostra sententia diffinitiva ex confessione prefati Simonis procuratoris eiusdem Catherine et non ex probationibus aliquibus lata extiterat) közbenszóloan úgy határozott, hogy a kifogás ellenére is el fog járni. A perjel most már perbe bocsátkozási szándékkal (animo litem contestandi) azt állította, hogy az atyja vásárolta szőlő felét Zaz János lélekváltságul végrendeletben hagyta a konventnek; kéri megítélését és az ellenfél számára örök hallgatást. A felperes szerint, ha János tett volna is ilyen végrendeletet, azt fivére kárára tette volna. A helynök úgy dönt, hogy a remeték bizonyítsák állításukat a szokott módon; a tanúvallatást a címzettekre bízta, majd jelentést kér. A tanúk jövésének-ménésének költségét a bizonyítók viselik.
Df 12391.

2339 **1431. jún. 20.**
IV. Jenő pápa az őrsi prépostnak. A klerikust megsebzó Szerémi Imre ottani *cantort* vizsgálat után fossza meg méltóságától és az írásban vádoló Theutzek-i Péternek adja.
Mon. Vespri. III. 67.

2340 **1431. júl. 26.**
Jakab, az Ufalva-i Jakab fia: János szepesi kanonok és plébános által kinevezett Sygra-i viceplébános *sive conventor* jelenti Miklós *doctor decretorum* esztergomi *cantor* és helynöknek, hogy a János plébános által és érdekében bemutatott parancsára Sygra-i Poch Mihályt (a kegyurat) és a Racholcz-on lakó Liptói Pettrasiust a szószeikről minden (vasár- és) ünnepnapon ünnepélyesen kiközösítettnek hirdette ki, júl. 2. óta mostanáig.¹
Df 60701.

1. Az oklevél hátán feljegyzés: alperes nyugtára hivatko-

zott, ezt köteles gyertyaszentelő tizennegyedik napján bemutatni.

2341 **1431. júl. 21.**
Ardichinus bíboros előtt jún. 1-től Rómában folyt perről készült feljegyzés (registrum); a pápa utasítására János bíboros, küldött bíró (iudex delegatus) a pert megszünteti. Közjegyzői oklevél.
Df 249008.

2342 **1431. aug. 8.**
IV. Jenő pápa a Cherdí Imre javára egy pécsi kanonokság tárgyában hozott ítéletet biztosok útján végrehajtatja.
Lukcsics II. 53.

2343 **1431. okt. 12.**
Rozgonyi Simon veszprémi püspök szabad végrendelkezési jogot biztosít kanonokjai és plébánosai számára.
Df 201258.

2344 **1431. okt. 17.**
János zágrábi *cantor* és helynök János zágrábi püspöknek és zsinati bírónak (domino episcopo Johanni ac nobis et iudicibus synodalibus per eundem dominum nostrum episcopum ad hoc specialiter electis et deputatis) a zágrábi zsinat negyedik napján, a püspök palotájában (in iudicio sedentibus), özv. Komor-i Jánosné, most Chawa-i Márk neje, Ilona nevében férje és ügyvédje előadta, hogy előbb Pakestein-i, most Komor-i János mester, Cillei Hermann szlavón bán kancellárja, az asszony előző férje után Komor-ból járó hitbérét-*paraphernumát* megtagadta, s őt a birtokból erőszakkal kizárta. Erre Brezthowch-i "Wayda" Jakab, alperesi ügyvéd azt felelte, hogy ura Komort megszakadás címén kapta adományba, de a bevezetésekor az asszonyt nem találta benne, így ki sem zárta, de hitbérét-*paraphernumát* megadni kész. A felperesi ügyvéd 50 bécsi dénár-már-

kát kért, az alperesi ügyvéd 50 új *obulus* (vulgo fyller) márkát ajánlott, 1 marka szlavón szokás szerint 5 új dénár-penza. A püspök és a zsinati bírák az utóbbi összeg fizetésére kötelezik. Közjegyzői záradék.

DI 12420.

2345 1431. okt. 18.

Miklós *doctor decretorum* esztergomi *cantor* és helynök az egri egyházmegyes Berzeviczy Henriknek előbb Somos-i Jakab, majd ennek halála után Elek fia: György elleni végrendeleti perét, mely az egri szentszékről fellebbezés útján az esztergomi érseki (metropolitana) szentszékre került, a lezárásig vitte, majd Szent Mihály huszadik napját tűzte ki ítélethozatalra. Ekkor Wzfalua-i János mester szepesi kanonok a felperes nevében oklevelet és egy *publicum instrumentumot* mutatott be; az alperesi ügyvéd Fyzy-i András beleegyezésével a bizonyítást lezárta és neki másolatot adott; kifogástételre vízkereszt nyolcadát tűzi ki. DI 90877.

2346 1431. nov. 21.

IV. Jenő pápa András fia: Balázs győri egyházmegyes *presbiter* kérvényében előadta, hogy a győri javadalmas kanonokságot és a vasvári prépostságot lemondás útján *auctoritate ordinaria* elnyerte, s erről pápai levelet is kapott, de mivel a pápai oklevél nem említette, hogy a prépostság *dignitas principalis*, a püspök megfosztotta, amiből per keletkezett közöttük a római kúriában. Kérésére megkapja "*de perinde valere*", vagyis azt, hogy az oklevél úgy legyen hatályos, mintha a kifejezés benne lenne.

Lukcsics II.55.

2347 1431. dec. 13.

Lépes György erdélyi püspök plébánosoknak. Tuzsoni Bolgár László özvegye és fia: László eleget tettek Hidegvizi Bartha özvegyének a

leánya: Magdolna, Tuzsoni Bolgár János néhai felesége hitbéréért és *paraphernumáért*; ezért a helynök feloldozza őket a kiközösítés és *interdictum* ítélete alól.

Székely oklt. III.49.

2348 1432. jan. 20.

Zsigmond király a magyar egyháziaknak és világi bírának. Ozorai Pipo özvegye, Borbála panasolta, hogy bár a király őt a Pipo és hívei által elkövetett károk és sérelmek miatti keresetek alól felmentette, és bírait így utasította, egyes klerikusok ilyen sérelmek címén zaklatják (*procuratis sibi per falsi expressionem rescriptis apostolicis que vulgariter conquestus appellantur, coram iudicibus a sede apotolica delegatis in causam attraxissent et litibus iam vexassent*), mások ilyennel zsarolják, ismét mások világi bíróság előtt perlik. Mivel a király minden sérelme stb. ügyében nyugtatta őt, híveit és tisztjeit, az ilyen kereseteket utasítsák el.

DI 88066.

2349 1432. jan. 23.

IV. Jenő pápa Gergely pápóci prépost kérésére meghagyja Pál püspöknek, pápai küldött bírónak, hogy tartson vizsgálatot abban a kérdésben: a remeték valóban a tiltott világi bíróság elé vitték-e Sebes, Ekel birtokok és más tárgyak ügyét?

Lukcsics II.55.

2350 1432. ápr. 7.

IV. Jenő pápától a pécsi egyházmegyes Deme-ter fia: Benedek pap, baranyaviszlói plébános pápai felmentést kap a halál okozásával magára vont *irregularitas* alól.

Lukcsics II.58.

2351 1432. ápr. 12.

Antal kolozsmonostori apát tudatja, hogy három jobbágy Jegenye összes lakosai nevében,

valamint Albert egeresi plébános a következő bevallást tették: Bár a jegenyei nép nagy szegénysége miatt az egeresi plébániától kapta a szentségeket, s az egeresi pap egyezség alapján bizonyos napokon misézett a jegenyei templomban; mégis Albert plébános a szentségek kiszolgáltatásában hanyagságot követett el, most bizonyos anyagi erőre kapván saját plébánost kívánnak tartani, amint régen is volt. Albert plébános ugyan bizonyos okokkal kimentette magát, de (quia ex fidēdignorum manifestissimis attestationibus) megtudta, hogy Jegenye még régebbi plébánia volt az övénél, és csak szegénysége miatt, az apátok engedélyével (akik mindkettőnek kegyurai) került Egereshez. Az ellenbizonyítás súlya alatt megváltoztatta véleményét, jogáról és a jegenyei egyház igazgatásáról lemondott, a számára kiadott okleveleket érvényteleneknek mondotta ki, s a plébániát az apát kezébe visszabocsátotta. Közjegyzői oklevél.

Érdűhelyi 181.

2352 **1432. jún. 6.**

(Hradisch) Mátyás császári közjegyző oklevele. A kelet napján Rómában, a Szent Péter-egyház kapuja előtt, közjegyző és tanúk jelenlétében Ivány-i Alben Miklós veszprémi egyházmegyes pap, Zsigmond császár *procurator*, erre külön megbízással, a IV. Jenő pápa és a bíborosok ellen a bázeli zsinaton kiadott, s ennek pecsétjével megerősített intő, felkérő és idéző levelet a Szent Péter-templom kapujára kifüggesztette, hogy a pápa és a bíborosok olvashassák, s így (tanquam per edictum publicum) tudomásukra kellett jutnia. Kijelentette; hogy az oklevélben foglaltakat indokolt félelemből nem merte személyesen végrehajtani. Közjegyzői záradék és tanúk.

Mon. Vespr. III. 77.

2353 **1432. jún. 8.**

IV. Jenő pápa a pécsi egyházmegyes Miklós

fia: Gergely plébánost feloldoztatja a halál okozásával szerzett *irregularitas* alól.

Lukcsics II. 62.

2354

1432. jún. 30.

Podolin-i János szepesi kanonok és helynök a Villacanisi plébánosnak. Miklós lomnici plébános perelte János szabót, *super quadam mitra per eius uxorem inventa* és *legatumokról*. A *mitra* tárgyában a felperes (semiplene probantes) tanúkat hozott, *licet publica vox de eo cesset et fama*, egyesek látták is. Költséggímélés végett júl. második nyolcadán harmadmagával tegyen esküt a nő, hogy nem tud a találásról, majd férje is esküdjön meg a kitűzendő határnapon, hogy vette.

Dl 83663.

2355

1432. júl. 4.

IV. Jenő pápa a csanádi egyházmegyes János fia: István pap, mezősomlyói plébános pápai felmentést kap az *irregularitas* alól, melyet egy csonkításba keveredésért szerzett.

Lukcsics II. 63.

2356

1432. szept. 17.

Mihály kisvárdai plébános és esperes előtt Gyulaháza-i Bálint nemes úgy rendelkezik, hogy minden perében ügyvédjeivé teszi Mihály Gyulaháza-i plébánost, Bertalan káplánt és még két személyt.

Dl 97139.

2357

1432. okt. 3.

Cherdi Imre pécsi kanonok kérvénye említi, hogy Esegwar-i Ferenc fia: Jánost emberölésért (presbitericidium) titeli prépostságától (bácsi egyházmegye) megfosztották.

Lukcsics II. 66.

2358

1432. okt. 26.

Zsigmond király Pál premontrei szerzetes pánaszára Miklós esztergomi *cantor*-helynök

visszaéléseit tanúsítja.

Fejér X/7.413.

2359

1432. dec. 19.

Bálint budai *lector*, György esztergomi érseknek az alábbi ügyben bírja (iudex commissarius). A templomkapura kifüggesztett, kiközösítéssel és *interdictum*mal való fenyegetést tartalmazó idézőlevélért, László sági premontrei prépost és konventje dec. 18-án felelni tartozott az esztergomi káptalan tizedügyben benyújtott keresetére. A határnapon Zólyomi Ferenc esztergomi főesperes és kanonok bemutatta az idézést, és kérte a távollevő alperesek makacsságért való kiközösítését és a konvent *interdictum* alá helyezését. Ezt a bíró el is rendelte, s az ügyvéd hazatért. Ekkor megjelent László prépost és Pál *frater*, akik a konvent nevében perbeszálltak, feloldozást kértek. Ezért a bíró (sigillo nostro) Ambrus pap útján még aznap estére megidézte a felperesi ügyvédet. Este a felek megjelentek, a felperesi ügyvéd azonban csak úgy járult hozzá a feloldozáshoz, ha előbb az alperesek a költségeket megtérítik, és *fideiussoria cautio de stando iure (!) haberetur*. Az alperesek letették az esküt, a költségeket pedig a bíró felhívására a felperesi ügyvéd másnap írásban mutatta be. A bíró ülnökeivel (unacum assessoribus nostris) a költséget 32 forintra leszállítja, az alpereseket ennek megfizetésére kötelezi, a fenyték alól feloldozza, s az ügyet jan. 13-ára halasztja; akkor az alperesek visszaesés és *duplum* terhével kötelesek megfizetni a költséget, és a keresetre felelni.

DI 12478. = Fejér X/7.442.

2360

1432. dec. 22.

Gatho János titeli kanonok kérvényezi az ottani *cantoratust* a pápától, melytől előbb Gíwesi Jánost az esztergomi érseknek meg kell fosztania, mert azt *simonia* útján, 117 és fél forintért szerezte a csanádi egyházmegyes Vihi-

da János paptól. Megkapja a szabályos formások mellett (in forma iuris). Aznap Kesztyölci Antal pécsi egyházmegyes pap is kéri ugyanannak a kanonokságát, minthogy a *simonia* által kiközösítésbe esett.

Lukcsics II.67.

2361

1433. febr. 6.

A győri káptalan előtt Pál strassburgi püspök, győri helynök tiltakozott az ellen, hogy Kánizsai László soproni ispán hat jobbágyának ösztönzésére, mert a püspök az iváni egyház kienkeszteléséig *interdictum*ot mondott ki, gyalázó szavakkal illette őt, meghagyta *familiarisai*-nak, hogy öljk meg, és 150 aranyat ígért nekik a szentszéki feloldozás költségére.

Házi II.187.

2362

1433. máj. 1.

Csernavodai Chrisogonus tasnádi helynök előtt Zakoli Jánosné követelte Pericsei Kapolcsi Lászlótól azt a pénzt és ingóságot, amit Pericsei István végrendelete útján hagyott neki. Alperes: mindez igaz, de ő négy fogott bíró ítélete alapján eleget tett s erről oklevele van. A helynök nemes bírótársakkal (unacum universis nobilibus) úgy ítél, hogy az oklevelet felmutatni köteles.

Zichy VIII.514.

2363

1433. júl 2.

A veszprémi káptalan előtt Liptói Miklós prépost bevallotta, hogy a pannonhalmi apát III. Ince pápa és Béla király oklevelei alapján 10 márkával tartozik neki, de ezt négy éve az előbbi dukát és a most folyó (*quarthingh*) pénzek hitványsága miatt nem fizette, ezt és a Rómába fellebbezett ügy költségeit neki teljesen elengedi.

Pannh. III.506.

2364

1433. aug. 3.

IV. Jenő pápa a zágrábi egyházmegyes Konrád

fia: Demeter lovagnak, aki fiát megölte, pápai felmentést ad az emberölés (homicidium laicale) alól.

Lukcsics II.113.

2365 **1433. aug. 19.**

Albert temesi főesperes, csanádi kanonók és helynök plébánosoknak. Kiközösítés terhével meghagyja, hogy *magnificus* Macedóniai Dancsot Remetei "Hym" Péter fia: István fiai: László, Miklós és Frank, meg "Hym" Imre özvegye: Anna "Dancs" András neje: Katalin után járó hitbér és *paraphernum*-követelése tárgyában eljárásuktól nyolcadik napra Kövesden megidézzék.

DI 54821.

2366 **1433. aug. 31.**

Hasonló szövegű idézés ugyanazok által Macedóniai Péter fia: Miklósnak és fiának: Miklósnak a fentiek ellen, a kelet tizenötödik napjára.

DI 54824.

2367 **1433. aug. 31.**

Második idézés Macedóniai Dancsnak, a kelet tizenötödik napjára.

DI 54825.

2368 **1433. szept. 4.**

Albert csanádi helynök a távolmaradó Macedóniai Dancsot (consuetudine sedis nostre requirente) a szokott bírsággal sújtja.

DI 54826.

2369 **1433. szept. 15.**

Charnavoda-i Grisogonus tasnádi helynök előtt Jarmy-i László anyja: Klára perelte Ders-i "Kanthor" Antalné Ilona asszonyt és Dénes nevű *familiaris*át tizennyolc disznó leölése miatt, de ezek felmutatták Szatmár vármegye hatóságának *expeditoria*ját. Ezért a bíró a felperest az alperessel szemben patvarkodásban (in poe-

na calumnie) marasztalja.

DI 39527. = LK 1931, 79.

2370

1433. okt. 3.

Albert csanádi helynök a 2366.sz. ügyben plébánosoknak. Macedóniai Dancsnak az ügy súlyossága miatt ügyvédje: Zeremi Miklós kérésére feleletre a jelen határnapot engedte, de távolmaradt, s ezért a felperesek közül ügyvéd hatalommal bíró László makacssággal vádolta. A helynök káptalani urakkal (unacum universis dominis de capitulo) a makacs alperest az eddigi — a felperes esküjével megállapítandó — költségekben marasztalta, és feleletre újabb határnapot tűzött ki. Ezért meghagyja, hogy a kelettől tizenötödik napra a költségek fizetésére és feleletre *de superhabundanti* idézzék meg, különben a megjelenő fél kérésére a káptalannal együtt (unacum pleno capitulo) fog eljárni. Közjegyzői záradékok.

DI 54828.

2371

1433. okt. 21.

Albert csanádi helynök: a 2366.sz. ügyben ismételten távolmaradó Macedóniai Dancsot idézzék meg ismét tizenötödik napra, különben vessék *interdictum* alá.

DI 54848.

2372

1433. nov. 7.

Albert csanádi helynök ülnökökkel (unacum nostris coassessoribus) bírói székén *providus* "Zseremi" Miklós alperesi ügyvéd bemutatta urának a helynökhöz címzett levelét. Ezután "Zekas" Lőrinc felperesi ügyvéd kérésére a levelet alább átírja. Eszerint Macedóniai Dancs hivatkozik a Himfiek levelére, akik István *cantorra*, az író komájára és a címzettre bízták ügyüket, ő pedig az ország szokásjoga szerint fizetni kész. Kéri, hogy az ügyet István *cantor* visszatértéig halassza el; ő döntésüket elfogadja.

DI 54829.

2373

1433. nov. 8.

Albert csanádi helynök plébánosoknak. Előző intései alapján a feleknek nov. 4-én kellett megjelenniük, hogy végítéletre kerüljön sor; e napon a felek ügyvédjeinek kérésére szokás szerint (de consuetudine sedis nostre) megengedte, hogy ők nyolcadik napon jelenjenek meg minden oklevelükkel, további halasztás nélkül, de akkor a jelenlévő kérésére dönt. Erre a címzettekkel felhívátja és idézteti a feleket.

DI 54830.

2374

1433. nov. 8.

Lépes György erdélyi püspök előtt Bogáthi Péterné mostohaanyja és testvére ellen előadja, hogy házasságakor a neki megítélt ékszereknek hozománykénti (pro dote nuptiali) átadását az asszony megígérte, de nem teljesítette. Az ellenfél tagadó válaszára a bíró határnapot tűz ki a bizonyításra.

Teleki, oklt. I.533.

2375

1433. nov. 16.

Albert csanádi helynök a 2373. számban írt felek kérésére hozzájárul, hogy jan. 7-én Gyertyános birtokon személyesen egyezsége jussanak két megbízottjának jelenlétében; a távolmaradó perét veszíti, az alperes még a költségekkel is tartozik. Ha az egyezés nem jön létre, a felek jan. 13-án jelenjenek meg ítéletre, ha senki sem jön személyesen, az ügyvéd eljárhat érdemben (in corporali actione), a költségekről pedig harmadik személy határozzon.

DI 54833.

2376

1434. jan. 13.

Charnavodai Grisogonus tasnádi helynök előtt Fülöpösi Mihály deák nemes Panyolai "Lökök" Miklós nemestől és fiaitól: Jánostól és Lőrinc-től kérte nővérének, Frank feleségének ura birtokaiból járó hitbérét és *paraphernum*át, valamint 50 tiszta aranyforintot érő övét és éksze-

reit. E birtokok most az alperes kezén vannak. Az alperes ügyvédje elismerte a hitbér és *paraphernum*-követelés jogosságát, de a többi ingók nincsenek ügyfelénél. A helynök ülnökeivel úgy ítél, hogy a felperes az ő tanúsága által minden szomszéd előtt febr. 8-án Panyola birtokot becsülje meg, majd hamvazószerda nyolcadán tanúkkal bizonyítsa, hogy az ékszerek az alperesnél vannak.

DI 54851.

2377

1434. jan. 17.

Albert csanádi helynök előtt a 2365.sz. perben Egerszegi Tamás nemes, felperesi ügyvéd és Gellért csanádi oltárigazgató alperesi ügyvéd állottak szemben. Felperes felmutatta a 2375. számban írt egyezséget, és kérte az egyezkedésről elmaradt Dancs mester marasztalását a követelésben és a költségekben. Alperesi ügyvéd szerint Miklós ügyvéd ura tudta és beleegyezése nélkül járult hozzá, s ezért az alperes a helynök, jegyző és tanúk előtt meghatalmazását és a kötelezvényt ünnepélyesen visszavonta, s ezt most is az országos szokás szerint (iuxta regni et sedis nostre consuetudinem) járó teherrel visszavonja. A helynök ezt ülnökeivel törvényesnek ismerte el, mire a felperesi ügyvéd választ követelt a keresetre. Alperesi ügyvéd: a hitbér és *paraphernum* másoknak is jár, ezeket a felperes mind állítsa elő, akkor kész elégtételre, a költségek fizetésére is a felperes esküje szerint. A bíróság a rokonok előállítására, feleletre és a költségmegállapításra máj. 1-jét tűzi ki, addig a felek egyezsége lehettek.

DI 54852.

2378

1434. febr. 9.

Csarnavodai Grisogonus tasnádi helynök előtt Ramochahaza-i György nemes megbízója, Kállai "Lökök" Miklós és fiai nevében tiltakozott az ellen, hogy Tárkányi Péterné Anna asszony (Meggyesi Zsigmond leánya) őket se-

crete citari fecerit, ipsos de facie possessionis ipsorum non citasset, amiért a titkos idézéstől eltiltotta.

DI 54853.

2379 **1434. febr. 11.**

Csarnavodai Grisogonus tasnádi helynök a 2376. számot összefoglalva tudatja kiküldött-jének, Miklós káplánnak eljárását az Ugocsa kerületbeli Panyola megbecsülésénél, s azt, hogy csak az erdélyi egyházmegye Panyola sokkal többet ér 50 márkánál. Ezzel az alperesi ügyvéd nem értett egyet és új becslést kért. A helynök meghagyja neki, hogy mind a Szatmár vármegyei (erdélyi egyházmegye), mind a Szabolcs vármegyei (egri egyházmegye) Panyola birtokra vigye ki a helynök emberét, s a szomszédokkal tartsanak becslést.

DI 54855.

2380 **1434. febr. 12.**

Csarnavodai Grisogonus tasnádi helynök tudatja, hogy Péter volt János-i plébános szerint a felperes nem jelent meg Kállói János és *familiarisa*: Byka István ellen, holott az ellenfél ügyvédje törvényesen várta. Ezért a szokott bírságban marasztalja.

DI 54854.

2381 **1434. febr. 19.**

Lépes György erdélyi püspök a maga és egyháza ügyeiben egy évre Csarnavodai Grisogonus tasnádi helynökét, Beken-i Domokos, Kemer-i Miklós, Zarwad-i Hegen Péter nemeseiket és *providus* Thasnad-i "Tót" Pétert meg Cheg-i Demetert ügyvédeivé teszi.

DI 54857.

2382 **1434. febr. 21.**

Csarnavodai Grisogonus tasnádi helynök előtt megjelent Nalvad-i Bálint deák a felperes és Raad-i János nemes az alperes képviseletében és bevallották, hogy a köztük folyó 2376.sz.

pert nagykedden Vásárosnaményben kívánják személyesen elintézni úgy, hogy amit a helynök ott határoz, elfogadják, aki pedig nem engedelmessé válik, a per előtt leteendő 12 márka bírságba esik (*salva portione iudiciaria superinde cedenti*), s az ügy régi helyzetébe kerül vissza.

DI 54861.

2383 **1434. márc. 9.**

Miklós *doctor decretorum* prépost, egri kánok és helynök György esztergomi érseknek. A néhai Sárosi Sós János által leányának: Zsófiának végrendeletben hagyott *res et bona* tárgyban Monaki Jakab nemes, Zsófia férje perelte Sóvári Sós Simon leányát: Hedviget, Ragyolci Pétermét. Ez vízkereszt nyolcadán volt köteles nyugtáját bemutatni, s ügyvédje be is mutatta Balázs sóvári plébános levelét, a szeptesi káptalan átiratában. A felperes kérésére kifogásokra bőjtközép nyolcada lett a határnap; ekkor Jakab kétségbe vonta a nyugta érvényét, mert *non sit in loco insigni emanata videlicet alicuius capituli vel conventus*. Alperes: ha nem elég, tanúkkal bizonyít. Ezt ülnökeivel *interloquendo* megengedte neki, *cum adhuc non sit probationibus ulterioribus per partes renunciatum, neque in dicta causa per eosdem et per me conclusum*. Hite szerint helyes közbenszóló ítéletétől a felperes fellebbezett az érsekhez; ennek tiszteletből helyt ad, határnapul május 1-jét tűzi ki.

DI 83675.

2384 **1434. márc. 13.**

Csarnavodai Grisogonus tasnádi helynök előtt a 2379.sz. ügyben Anna asszony ügyvédje méltányossági alapon (*iure equitatis*) követelt Kállai Lőkös Miklóstól 11 ezüst márkát, ötven méneslovat, tizenkét ekét, két kocsit, aprójószágokat, disznókat, ruhákat és ékszereket, amelyek atyja: Meggyesi Zsigmond után őt illetik. Az alperesi ügyvéd azt felelte, hogy a

ménéslovak valóban ügyfelére szállottak, de a többi tárgyat Tolcsvai István nemes most perli el tőle. A felperesi ügyvéd bizonyos bútoroktól (ornamenta domus) eltekintve vállalta a bizonyítást, ezért a helynök nemes úlnőkeivel (unacum universis nobilibus tunc in sede nostra iudiciaria adherentibus) a felperesnek máj. 1-ig bizonyítást rendel. Ezt a *vicariatus* pecsétjének távollétében Lukács tasnádi plébánosával erősíti meg.

Df 54863.

2385

1434. márc. 18.

Csanádi Péter veszprémi helynök felbocsátó levele Márton esztergom-zöldmezei préposthoz, aki az esztergomi *vicariatus*t ellátja. Nirrag-i Miklós és Reche-i Imre kanonokok, valamint Farkas György Pechel-i telepés közt folyt perben febr. 10-én újból megjelentek előtte a felek. A kanonokok előadták, hogy a múlt szüretkor a veszprémi káptalan tizedelőiként megjelentek Pécelen, s ott a telepések kiváltságos szöleik után mind fizettek, csak György nem engedte Bochoszelew-t megdézsmálni. E sérelmet 100 aranyforintért nem viselnék el, költségüket 50 forintra teszik. Kérik Györgyöt elmarasztalni ezekben és hatszáz köből borban. György az érdemi perbebocsátkozás szándékával (animo litem contestandi) ezek igazságát elismerte, de vallotta, hogy a szőlőt más szabad szőlő árán vette, s ezért csak valamivel tartozik a tized helyett. A helynök febr. 17-én, a következő napon még nem zárta le az ügyet, s ezért márc. 4-én hirdetett a felek kérésére írásban ítéletet, (de consilio sapienti cognito consensu unisonitatis). György köteles fizetni, a *taxatio* későbbre marad. Erre az elmarasztalt az érseki székhöz fellebbezett. Ezért az ügyet felküldi, ápr. 8-át tűzi ki határnapul.

Df 201264.

2386

1434. ápr. 8.

Domokos soproni főesperes és győri helynök

Miklós szentmihályi plébánosnak. Előző intő levele szerint Mosny-i "Sycz-i" Lukács özvegyének: Katalinnak férje: Lukács javaiból hitbér és *paraphernum* miatt indított perében meg kellett volna jelennie, de távolmaradt. Most a címzett intse meg újra, hogy a fizetésre kész alperestől az eljárás tizenötödik napján vegye át, vagy megjelenve adja elő kifogásait ez ellen.

DI 65529.

2387

1434. ápr. 10.

Márton esztergom-zöldmezei prépost, kathedrális főesperes, kanonok az érsek különös megbízásából (ad presens officium vicariatus tenens) a 2385.sz. ügyben a káptalani tagokkal az esztergomi egyház *porticus*ában széket ült, az ügyvédek megjelentek. György *ad excipendum* kapott határnapot. Azt állította, hogy szabad szőlő árán vette a mostanit, s ez *in locum earundem vinearum libertarum successissent*. A felperesi ügyvéd viszont azt vallotta, hogy azelőtt fizettek a szőlő után, és *res cum onere transire debet*. A kelet napján a helynök az előző ítéletet megerősíti, a *taxat*iot fenntartja. Tanúi közt van Domokos *doctor decretorum* esztergomi prépost.

Df 201264.

2388

1434. ápr. 23.

Márton szentgyörgymezei prépost, esztergomi székesegyházi főesperes, kanonok és György érseknek helynöke (officium vicariatus tenens) a 2310. számot megismétli.

Z.-W. IV.520.

2389

1434. ápr. 30.

A plébánosok két csoportja külön-külön jelentést tesz a 2384.sz. perben Csarnavodai Grisonus helynöknek az ügyben lefolytatott valla-tásról. A tanúk Meggyesi Zsigmond és neje szóbeli végrendeletéről vallanak, melyben a férfi szerzett ménését, az asszony (mostoha)

ingóit, ékszereit hagyta leányára. Másrészt a jobbágyok arról vallanak, hogy Kállai Miklós velük vitette el a tárgyakat, sőt beszélgetésben Anna asszony jogát is elismerte.

DI 54864.

2390

1434. máj. 5.

Csemavodai Grisogonus tasnádi helynök előtt a 2384.sz. oklevél alapján Anna asszony bizonyította állításait, sőt huszonharmad nemes magával megesküdtött rájuk. Alperesi ügyvéd a bíró ítékezésével meg nem elégedve, őt gyanúsának mondotta, ezért az ügyet közokiratban Szent Jakab tizenötödik napjára a kalocsai érseki székre terjeszti fel.

DI 54866.

2391

1434. máj. 5.

Zsigmond király a nádornak, országbírónak és helyetteseiknek. Miklós pannonthalmi apát és konventje panaszkolta, hogy a székesfehérvári káptalan Somogy megyei, kétszáz éve békén bírt tizedeikért a címzetek előtt perbefogta őket, és már a végítéletig jutottak. Mivel azonban az ügy nem világi, hanem egyházi fórum elé tartozik (et quia huiusmodi cause decimarum non seculare, sed spirituale forum concernent), a király az ügy eddigi folyását megsemmisíti és meghagyja, hogy tegyék át György esztergomi érsekhez vagy helynökéhez, akiket jog szerint megillet.

HO II. 309.

2392

1434. máj. 7.

Albert csanádi helynök előtt a 2377.sz. perben a felperesi ügyvéd azt állította, hogy ügyfelének csak egy Gusy nevű atyjafia van, de ez nem akar fizetni, ezért a női jogok felét követeli. Alperesi ügyvéd állítása szerint Katalinnak még sok jogosult leszármozottja van; ezeket júl. 1-jén bizonyítsa.

DI 54867.

2393

1434. máj. 24.

Domokos soproni főesperes és győri helynök előtt a felek pünkösdi nyolcadán személyesen megjelentek. Takácsi "Swath" Pál felesége: "Sycz"-i Lukács leánya: Ilona nevében azt állította, hogy az oklevelek bemutatása Katalin helyett Ilonát illeti, mert fivérével: Alberttel egyenlően kell osztania.¹ A mórochidai prépostnál letett oklevelek felmutatására új határidőt tűz ki a helynök (ad synodum sanctam proxime celebrandam).

DI 65530.

1. Lásd: 2386.sz.

2394

1434. máj. 15.

Albert temesi főesperes, csanádi kanonok és helynök plébánosoknak. Varyas-i Sebestyén nemes panaszkolta, hogy Vyssad-i "Bessenew" Jakab nemes őt, hozzátartozóit és jobbágyait méltatlanul a helynök levele útján *interdictum*-mal sújtatta. Orvoslást és igazolására határnapot kér. Meghagyja, hogy a fenyték alól tizenöt napon belül biztosíték mellett (ad cautelam) oldozzák fel népeivel együtt, s a feleket arra a határnapra idézzék elébe, hogy Varyas-i Sebestyén ártatlanságát igazolhassa.

DI 12600.

2395

1434. máj. 24.

Wzfalwa-i János szepesi kanonok és helynök Thoporchy János felperest, aki Radiolcz-i Petrás domaniczi várnagy elleni perében elmaradt, s akit az alperes ügyvédje *contumatiam accusavit*, felperesi bírságban marasztalja.

DI 83677.

2396

1434. máj. 28.

Wzfalwa-i János szepesi kanonok, *per honorabile capitulum loci eiusdem vicarius electus in spiritualibus generalis*: 1433. nov. 13-án Podolini János szepesi kanonok, György akkori prépost helynöke előtt Luchywna-i Faber (alias Matyssmyden) Mátyásné ügyvédje: Miklós

sublector "Syldner" Miklós Walldorf-i telepes (alias de villa Silvestri) ellen, ügyvéd Marosi János deák előadta, hogy úrnője a szentgyörgyhegyi viszályok idején elvesztette 80 forint értékű sárga köpenyét, s az alperes viszszaadására kötelezte magát, de nem tette. Alperesi ügyvéd: nem adta vissza, mert nem volt biztos benne, hogy kié; tizenötödik napra vállalta bemutatását. Ekkor, nov. 27-én az alperes személyesen hozott egy vörös köpenyt, de a felperesi ügyvéd ezt nem ismerte el, és bizonyításra vállalkozott. Az erre kitűzött napon, dec. 11-én első halasztásként (pro prima dilatione) a felperes tanúkat hozott, s ezeket eskü alatt kihallgatták. Mivel többet is akart hozni, erre a helynök másodszori halasztásként (pro secunda dilatione) a következő határnapot tűzte ki. 1434. jan. 8-án ezeket is kihallgatták, s a *publicat*ot a felek kívánságára jan. 19-re tűzték ki. Ez megtörtént, a felperes kérésére másolatot kapott a vallomásokról, és a helynök *ad excipiendum* ápr. 5-ét adta határnapul. Közben a prépost meghalt, és Podolini János *amotio*ja után a káptalan őt, Wzfalwa-i Jánost választotta meg helynöknek. Ápr. 5-én az alperes írásban beadta kifogásait, a felperes új ügyvédje: Péter szepesi kanonok és plébános határnapot kért a válaszádra (ad replicandum), ápr. 9-én pedig írásban kifogásokat tett; mindkét ügyvéd előadta érveit. A helynök az erre kitűzött ápr. 13-án a felperesi ügyvéd kérésére megállapította az elmaradt alperes *contumacia*ját, s a lezárásra, máj. 14-ére idéztette. Ekkor a felek jelenlétében konkludált, s az ítélethozatalra a kelet napját tűzte ki. Ekkor kanonokok és más bölcs férfiak (probi viri) tanácsával az alperest a sárga köpenyben vagy megfelelő értéke megfizetésében (eius condigno pretio et valore) marasztalja el, a költségeket később taxálja. *DI 83681.*

2397

1434. jún. 3.

Martialis püspök, a baseli zsinat ügyhallgatója

(auditor) László pécsváradi apátot kiközösíti, konventjét az egyházi ténykedéstől eltiltja, mivel az esztergomi káptalan keresetére — hogy negyven éve a sasadi Neweg pusztá dézsmáját felszedte, s ezzel mintegy 200 forint kárt okozott — idézések dacára sem jelent meg.

Pest megye 166.

2398

1434. júl. 1.

Miklós *doctor decretorum* egri prépost és helynök Sóvári László apát, Sóvári György nemes és Sóvári Péter leánya: Hedvig perét Nagyboldogasszony nyolcadára halasztja, *quia ipsi sine aliis fratribus ipsorum condivisionalibus non voluerunt respondere.*

DI 60714.

2399

1434. júl. 7.

István csanádi *cantor* és káptalani helynök plébánosoknak; a 2365.sz. perben Macedóniai Péter fia: Miklóst és az ő fiát: Miklóst, akik Albert kanonok (in officioque vicariatus nostri predecessoris) felhívásának és önként vállalt kötelezettségüknek nem feleltek meg, *interdictum* alá veti őket és népeiket.

DI 54877.

2400

1434. aug. 22.

Miklós egri prépost és helynök Ragyolczi Péterné: Sóvári Hedvig és a Sóváriak perét Zsigmond király írásbeli parancsára Szent Mihály nyolcadára halasztja.

DI 83680.

2401

1434. szept. 23.

Plébánosok jelentik István kalocsai helynöknek a Madán megtartott vallatás eredményét a 2378.sz. perben, Meggyesi Zsigmond és neje végrendeletéről.

DI 54890.

2402

1434. okt. 4.

Podolini János szepesi kanonok és helynök

plébánosoknak. Radiolcz-i "Petrazy" Péter nemes pert indított több péterfalvi lakos és telepes (cives et hospites) ellen, akik három egymás utáni idézésre nem jelentek meg, s mindannyiszor makacsnak nyilvánítottak. Ezután a felpersi ügyvéd előadta keresetét: ura megvette Poczpowch birtok tizedét, de a polgárok megkérdezése nélkül elvitték termésüket, s így neki 6 aranyforint kárt okoztak. Kéri fizetésre kényszerítésüket. A helynök még négy alkalommal, *ex superhabundanti* feleletre idézteti őket, de hiába, ezután elrendeli kiközösítésük kihirdetését.

DI 60718.

2403 1434. okt. 6.
Miklós egri prépost és helynök Sóvári László fia: Miklós-nak és Péter fia: Györgynek Ragyolczi Péterné leánya: Hedvig elleni 2399.sz. perét feleletre Szent András nyolcadára halasztja.

DI 75085.

2404 1434. okt. 6.
Miklós egri prépost és helynök a 2399.sz. perben Sóvári Péter fiait megidézteti.

DI 83679.

2405 1434. okt. 16.
Brassó hatósága tanúsítja, hogy a nevezett polgárok az igazság esküjét letéve vallották, hogy Johannes Lapidica pap ellopott tőlük egy *tunicat*. Kéri a kolozsmonostori apátot, hogy a károsult Cluegel Jakabot védje meg, és ellenfelét pápai tekintéllyel (auctoritate papali) kötelezze hallgatásra.

Z.-W. IV.534.

2406 1434. okt. 22.
István kalocsai helynök előtt az ügyvéd bemutatja Charnavodai Crisogonus tasnádi helynök nyugtáját.

DI 54892.

2407 1434. nov. 13.
IV. Jenő pápa meghagyja a pécsi püspöknek, hogy Fülöp fia: Jánosnak, Kórógy *comes*ének és néhai Garai Miklós nádor leányának: Borbálának adjon felmentést a lelki rokonság akadályai alól.

Lukcsics II.128.

2408 1435. márc. 1.
Miklós *doctor decretorum* egri helynök előtt Jonhos András özvegye: Katalin perelte mostohaafiát: Mihályt, de ez nem jelent meg, ezért megbírságotlák.

Károlyi II.153.

2409 1435. márc. 6.
Miklós egri helynök Eszlári Mihályt, mivel mostohaanyjával szemben harmadszori idézésre (bis citatus terciario vero evocatus) sem jelent meg, plébánosok útján tizenöt napon belüli teljesítésre inti, különben *interdictum* alá veti, s makacsság esetén más fenyítést is kilátásba helyez.

Károlyi II.153.

2410 1435. márc. 12.
Albert csanádi helynök plébánosoknak: Macedóniai Miklós *interdictum*át feloldoztatja.

DI 54915.

2411 1435. márc. 13.
Zsigmond király és tanácsa előtt Pelsőczy Miklós panaszolta, hogy Garai János özvegye: Hedvig Katalin leányát, aki már a panaszosnak el volt jegyezve, a kötelék sérelmével egy németnek adta. A király Garainét örökös fogságra ítéli.

HO VII.455.

2412 1435. ápr. 26.
Miklós, a buda-alvárosi Szent Gellért-egyház plébánosa az Ágoston pesti plébánoshoz, mint Martialis zsinati ügyhallgató (auditor) megbí-

zottjához írt jelentésében felsorolja a sasadi dézsma ügyében¹ megjelent tanúkat. Ferenc budavári plébános betegségére és nyelv-nemtudására hivatkozva (quia ipsi testes Hungari erant) Pál káplánt küldte maga helyett.

Pest megye 166.

1. Lásd: 2397.sz.

2413

1435. ápr. 30.

Marosi (Freynstad) Gerotwol János császári közjegyző oklevele. Megjelent előtte és tanúk előtt Krisztián szepesi *cantor* és kérte, hogy Benedek de Suczano pap fellebbezését másolatban adja ki. Itt Podolini János *cantor* és szepesi helynök kijelentette, hogy ápr. 27-én ő is készen állott az *appelli* kiadására, de senki sem volt, ki átvegye, *et decrevit copias appellationis sub forma premissa*. Krisztián *renuntiation*ot kért a fellebbezésről, a következő szavakkal: Suchan-i Benedek Betendorff-i plébános előadja Podolini János szepesi helynök előtt, hogy Krisztián, aki szepesi *cantornak* nevezi magát, Zsigmond király előtt hamisan panaszkolta, hogy a Betendorff-i plébániát elvették tőle, amikor a prépost fogságában volt, holott *eadem plebania ante ipsius detentionem de mandato ipsius domini regis per egregios doctores ab eodem* és Fejérvári Pétertől *fuisset abiudicata*, mert egyiknek sem volt joga benne; sőt Krisztiánnak hallgatást is parancsoltak. Ezután a király Fejérvári Péternek adta, aki békésen bírta, majd Bácsi Simonnal elcserélte. A hamis előadásra a király végrehajtó parancsot adott a prépostnak, a helynöknek, ez ismét Péter plébánosnak és Ras János kanonoknak. A parancs értelmében Benedeket felszólították, hogy hat napon belül hagyja el a plébániát, s a jövedelemről feleljen Krisztiánnak, akit be kellett vezetniük. *In quo vestro mandato litteratorio michi omnes vias iuris ob favorem pre-tacti asserti Cristiani cantoris preclusisti, vos suspectum reddendo*. A végrehajtók márc. 20-án megintették, 26-án meg maga Krisztián je-

lent meg, hogy kitegye őt házából, aminek a fellebbezés szavával állt ellen. Sérelmesnek érezvén ezt, *ad imperialem et regalem maiestatem, in hiis scriptis provoco et appello, appellosque peto*, sürgősen, ha valakitől megkaphatja, maga és hívei javait királyi védelem alá helyezve. Tiltatkozik az *appellatio* függése idején minden változtatás ellen. A hozzáadás tárgyában jogát fenntartja; a költségek tárgyában tiltakozik.

Fejérpataky, Szepesi kápt.

2414

1435. máj. 1.

A rakamazi plébános és Lewk-i esperes jelentése a 2408.sz. perben az özvegy tanúinak valamásáról; meglehetősen eltérő.

Károlyi II.150.

2415

1435. máj. 6.

IV. Jenő pápa a váradi egyházmegyes Telegdi János fia: András és Csáki Miklós leánya: Anna pápai felmentést kapnak a másodfokú rokonság akadályától.

Lukcsics II.130.

2416

1435. máj. 7.

IV. Jenő pápa Hermann és Frigyes cillei grófkát feloldoztatja, ha a kalocsai érseket a börtönből kibocsátják.

Lukcsics II.130.

2417

1435. júl. 12.

Ferenc sasvári főesperes, esztergomi kanonok és helynök (de speciali commissione episcopi Strigoniensis officium vicariatus tenens) plébánosoknak. Chethnek-i László, a budaszentháromsági egyház *gubernatora* előadta, hogy bár őt néhai Chethnek-i György leánya, Azonfalwai Osl László özvegye végrendeletében végrehajtónak rendelte (executorem, et bonorum suorum dispositionem), Berzevicze-i Henrik fia: Péter volt királyi tárnokmester özvegye, egy bíbor reverenda árát, 40 aranyforintot

visszatart, pedig arról a végrendelkező lelki üdvéért rendelkeznie kellene. Kérésére a helynök meghagyja, hogy az asszonyt idézzék elébe, értesítvén, hogy elmaradása esetén az esztergomi egyház kapuján idézteti és el fog jární. Jelentést kér.

DI 12936.

2418

1435. júl. 21.

IV. Jenő pápa előtt a garamszentbenedeki apát panaszt akart emelni Rómában Dobói Miklós pannónhalmi "főapát" ellen, mert ez várnagyával és egy örével a Rómába készülő Tamás fia: Péter szerzetesét kirabolta, megcsonkította és börtönbe vetette. A pápa kiküldött káplánja és ügyhallgatója (auditor) által megvizsgáltatta az esetet, s a bíróság ennek alapján 500 aranyforint fizetésre ítélte Miklós apátot. Az ítélet meghagyta, hogy természetben vagy pénzben a sértett lefoglalt holmiját is vissza kell adni. A büntény elkövetői Tamás fia: Péter javára 200 aranyforint büntetéssel tartoznak, Miklós apát pedig az 50 aranyforint perköltséggel. A pápa meghagyja, hogy az ítéletet hajtsák végre a biztosok akár fenyítéssel és világi karral (*brachium seculare*) is, a kiközösítés ellen bírt kiváltság ellenére.

Pannh. III.48.

2419

1435. júl. 25.

Miklós *doctor decretorum* egri prépost-kanonok, helynök tudatja, hogy bizonyos pénzüsszeg fizetése tárgyában, mellyel a szebeni Corpus Christi *confraternitas* tartozott a plébánosnak, a káplánoknak és az iskolamesternek, a pénzérték változása miatt per folyt István szebeni plébános és Ziu dran György bíró meg az esküdtek, mint a *confraternitas* kormányzói közt. A helynök engedélyével azonban az eperjesi, bártfai és a héthársi plébános békét hoznak létre. Ezt a helynök megerősíti.

Fejér X/7.708.

2420

1435. júl. 25.

A jászói konvent előtt Nagyazari András fia: János tiltakozott amiatt, hogy néhai Cselei Miklós leánya: Áfra őt Miklós egri helynök elé idéztette és elérte, hogy nem egyenes jogi úton elmarasztalják.

DI 69808.

2421

1435. aug. 26.

A kapornaki konvent előtt Szentvidi Bálint veszprémi kanonok eltiltja Rozgonyi Simon püspököt a köveskáli és sóstókáli nemesek gyümölcs-, gabona- és bortizedének elengedésétől, mert ebben a negyedrésze fele a veszprémi káptalané és egyes méltóságoké.

Df 201267.

2422

1435. szept. 21.

A győri helynök plébánosoknak. A püspök oklevele szerint Szentkirály plébánosa, Péter felperes és Nádalyai Tamás nemes alperes a püspök által a címzettnek elrendelt tanúkihallgatás jelentését Kisasszony nyolcadán bemutatták a Szentkirály egyházhhoz tartozó kilenc hold föld tárgyában. Felolvasás után az alperes kifogást tett: *ipsi testes sibi fuissent et essent invidiosi, prefato vero domino Petro plebano multum favorosi ac quod nonnulli ex eisdem testibus presentes non fuissent, nec iurati ac interrogati extitissent*. Ő más alkalmas tanúkkal kész bizonyítani, hogy a föld sohasem volt a Szentkirály-egyházé, de birtokában sem. Kérésére meghagyja, hogy nov. 8-án a Szentkirály-egyháznál eskessék meg és hallgassák ki az alperes tanúit a föld hovatarozására nézve; mivel pedig az előbbi tanúk ellen kifogás történt, a neveket, családnveket, kort és tulajdonságokat pontosan jelentsék.

DI 44057.

2423

1435. okt. 18.

IV. Jenő pápa Nikolicze Miklós és Zenggyi Gergely leánya: Katalin pápai felmentést kap-

nak a sógorság házassági akadályá alól.

Lukcsics II.139.

2424 **1435. nov. 7.**

A bázei egyetemes zsinat (universalem ecclesiam representans) a zágrábi püspöki káptalan és kanonokok birtokfoglalás miatti panaszaiknak kivizsgálására bírakat rendel.

DI 34707. = LK 1926, 138.

2425 **1435. nov. 7.**

György esztergomi érsekprímás a pannonhalmi konvent és a székesfehérvári káptalan tized-ügyét (2391.sz.), melyet halasztólevél alapján Szent Mihály nyolcadán kellene folytatnia, vízkereszt nyolcadára halasztja, mert a király parancsára el kell utaznia, és nem foglalkozhatik vele; addig a felek kiegyezhetnek.

HO II.310.

2426 **1435. nov. 7.**

Zsigmond király a veszprémi egyházmegye tizedszedőihez. Simon veszprémi püspök panasza, hogy egyesek az ezévi tizedet sürgetésre, sőt *interdictum*ra sem fizetik az új pénzben (*secundum formam decreti nostri unacum prelati et baronibus ac regnicolis nostris super solutionibus censuum regalium et reginalium necnon ecclesiarum nobiliumque ac possionatorum h[ominum] --- sicuti alias in nostro, ut puta de dicto regno nostro Hungarie recessu, ita et nu[n]c in hac civitate nostra Posoniensi editi et firmati decime solvi deberent et extrad[ari]*). Meghagyja, hogy fizessék és népeikkel fizetessék, különben Zala vármegye fog az *interdictum* alatt megmaradó falvakra egy hó leforgása után 3 márka bírságot vetni.

Df 230062.

2427 **1435. dec. 27.**

IV. Jenő pápa Tamás fia: Gergely bácsi kanonok pápai felmentést kap az *irregularitas* alól, amely szankciót emberhalál okozásával vont

magára.

Lukcsics II.136.

2428 **1435. körül**

Özveggy Eszlári Andrásnének, most Nagyzari Jánosnének és fiának: Jonhos András fia: Kelemennek írásbeli kérvénye egy nagybíróhoz. A nőt Jonhos András első feleségétől való fia kivetette házából és kirabolta, de az egri helynök javára ítélt, és Pálóczi Mátyus is ratifikálta az ítéletet.

Károlyi II.152.

2429 **1436. jan. 3.**

György esztergomi érsek, primás oklevele. Nehány éve vizsály keletkezett a veszprémi káptalan és a Zala vármegyei Szentantalfalva nemeseknek *universitasa* közt, a bor-, gyümölcs-, gabona- és mindenféle tized tárgyában. Ebben a nemeseket és egyházukat többször *interdictum* alá vetették, ők viszont Zsigmond királyhoz járultak orvoslásért. A király előszóval az érsekre bízta az ügyet. A határnapon megjelentek a felek ügyvédei, s a nemesek bemutatták Zsigmond király felmentő oklevelét a tized alól, s egy másik oklevelet, mely szerint a káptalan fenytékkal is kényszerítette őket a fizetésre, amikor a felmentést már megkapták, sőt a királynál panaszt tettek. Zsigmond ugyan újból intézkedett, *tamen cognovimus eosdem dominos, sicuti ante concessionem exemptionis et libertationis, sic et postea et usque ad presens, decimas ab eisdem exegisse*. A káptalani ügyvéd az emberemlékezetet meghaladó szentszéki joggyakorlatra hivatkozott. Minthogy pedig minden keresztény köteles isteni és emberi jog szerint tizedet fizetni, az érsek jogtudókat is meghallgatván (*habito et communicato superinde etiam iurisperitorum consilio*), a király tekintélyével kötelezi a nemeseket a további fizetésre.

Df 201270.

2430

Gergely Zechen-i plébános, esperes (vicearchidiaconus de angulo Balatini et de vicaria Metzegnau). Bálint, a Zakachi-völgyi Szent Domokos-egyház perjele és Miklós Zentgerd-i plébános a köztük néhai Zentgerd-i László végrendelete miatti perben minden károsítást és sérelmet elengednek egymásnak békéltetők (probi viri), azaz hét plébános és még többek (arbiter) közbejöttével, és egyezsége lépnek s egymást nyugtatják. Bálint plébános kikötötte, hogy volt ellenfele híveit se zaklassa a tettek miatt. Aki mégis perelne, 12 (?) nehéz márkán marad.

DI 12867.

2431

Andreas de Odornio *magister artium* szepesi *lector*, Stock János *doctor medicus*, prépost helynöke tudatja, hogy a prépost néhai Tyl Schirban-i soltész leánya: Margit és ennek fiai panaszára megidéztette a Stollen-i bencés monostort, mert a panaszosok aggódnak, hogy a soltészre vonatkozó okleveleik és néhai Tyl fia: Lörinc végrendelete idegen kézre jutnak. 1435. jún. 9-én a monostor egyik szerzetese átadta a prépostnak az oklevelet (ez pecsétjével lezárta és az örkanonokra bízta), majd előadta, hogy a végrendelet Lörinc egykori gyóntatójánál, Mátyás volt Schirban-i plébánosnál van. Ez megidéztetvén jún. 29-én bemutatta az oklevelet! A felperesek kétségbe vonták hitelességét, mire a prépost tanúk kihallgatását rendelte el. Szept. 30-án megjelent Ferenc *pater* a monostor, János Schirban-i plébános a maga nevében, a felperes helyett Orbán, az egyik fiú. Két Schirban-i nemes bemutatta Sajószentmiklós hatóságának oklevelét, mely szerint Margit férje és a fiúk atyja eladta néhai Lörincnek Margit teljes soltészségi részét. Az alperesek állítják, hogy Orbán elismerte a végrendelet érvényességét, mert a monostorral a háromnegyed rész felől egyezséget kötött; Orbán tagad-

ta. Ezután a helynök elé idézve a felek elismerik ügyvédjük tevékenységét, és ítéletet kérnek. Ennek napján, 1435. dec. 16-án a helynök a káptalan tagjaival együtt úgy ítél, hogy Lörinc érvényes végrendeletet tett, de Margit részének megvásárlása nem bizonyos. A soltész-ség jövedelmének fele, valamint a másik fél negyede a monostoré és a plébánosé (3/4 — 1/4 arányban), háromnegyede az asszonyé. Közjegyzői záradék.

DI 65308.

2432

Péter váci prépost és helynök Vörös Bálint és társai kérésére meghagyta Pál apostagi plébánosnak, hogy *in loco honesto* hallgassa meg a telepesek ügyvédvallását. Pál plébános jelentése szerint Vörös Bálinték előtte és több tisztességes ember előtt minden ügyében, minden egyházi bíró előtt egy évig ügyvédül vallották Molnár Miklóst a német városból és Szegény Tamást a magyarból.

Zichy VIII.569.

2433

György esztergomi érsek Miklós mester földvári plébánost és brassói dékánt a török ellen viselt háborúk okozta elfoglaltsága miatt fölmenti a következő zsinaton való részvétel alól és biztosítja neki a *decanatus officiummal* járó joghatóságot.

Z.-W. IV.596.

2434

Zsigmond király Nagyszebennek és a szász székeknek: az isteni jog alapján adják vissza a gyulafehérvári egyház elrabolt könyveit, díszait és ékszereit.

Z.-W. IV.597.

2435

IV. Jenő pápa Blagay Antal és István leánya: Margit pápai felmentést kap a harmadfokú ro-

1436. márc. 12.

1436. márc. 25.

1436. ápr. 20.

1436. ápr. 24.

konság alól.

Lukcsics II.139.

2436

1436. máj. 15.

IV. Jenő pápa János fia: Miklós és Tarkői Zsófia pápai felmentést kap a harmadfokú rokonság alól.

Lukcsics II.140.

2437

1436. júl. 11.

Az istvándi plébános és társai jelentik Rozgonyi Simon veszprémi püspöknek, hogy parancsa alapján Szentmartonból és még több faluból megidézték a plébánosokat Egervári Balázs nemes ellen Szent Margit ünnepére.

DI 12932.

2438

1436. okt. 15.

IV. Jenő pápától a zágrábi egyházmegye Miklós Braganencz-i plébános felmentést kap az *irregularitas* alól, melyet halál okozásával vont magára.

Lukcsics II.141.

2439

1436. dec. 3.

Miklós *doctor decretorum* esztergomi *cantor* és helynök plébánosoknak. Ferenc sasvári főesperes, esztergomi kanonok (et in nostra absentia ex commissione episcopi in officio vicariatus nostri locumtenens), András és János Szent György-egyházi (veszprémi egyházmegye) papoknak Egerwar-i Balázs nemes (győri egyházmegye) ellen a nekik Tamás szentgyörgyi plébános végrendeletében hagyott 130 aranyforint elvétele miatt *virtute et auctoritate apostolice legationis* indított perében a felperesek javára hozott ítéletet, de 30 forintot a plébániának ítél. Ez fellebbezés híján jogerőre emelkedett, de Balázs nem fizetett, mire a helynök kiközösítette. Most a két pap panasolja, hogy Balázs makacsul megmaradt a kiközösítésben, mire a helynök kérésükre *aggravatio*val és *reaggravatio*val sújtja. Ha harminc

napig nem tér meg, a világi kart (*brachium seculare*) fogja igénybe venni.

DI 12978.

2440

1436. dec. 20.

IV. Jenő pápa Krisztián szebeni dékának, aki a hamis okokból Rómába való idézések költségei miatt panaszkodott, megengedi, hogy dékánságának híveit elsőfokon (in prima instantia) csak négy napi járóföldre idézhessék, in *secunda instantia prout iuris fuerit.*

Z.-W. IV.619.

2441

1437. febr. 16.

Erdélyi György fia: János és János leánya: Dorottya pápai felmentést kapnak a lelki rokonság házassági akadályá alól.

Lukcsics II.144.

2442

1437. márc. 6.

Zsigmond királytól Pelsőczy János a fia: Miklós nevében kéri az ő és Garai János *comes* leánya: Katalin házassága megsemmisítését vérrokonság miatt.

Lukcsics II.146.

2443

1437. márc. 15.

Zsigmond király az esztergomi káptalannak. Többször meghagyta nekik, hogy Nagyszombat városát az évi 400 aranyforint tizedtartozása miatti *interdictum* alól oldozzák fel, és a gyümölcs-gabona-tizedet fogadják el; ezt nem tették, sőt erősebb fenytéket szabtak ki. Mivel pedig a város a közelmúltban sokat szenvedett, a 400 forint helyett a megfelelő tizedet vegyék, és majd helyreállta után a fenti összeget. A tilalmat súlyos királyi harag terhe mellett oldozzák fel.

Df 279618, 279619.

2444

1437. márc. 15.

Jakab szerémi püspök IV. Jenő pápának; di-cséri Marchiai Jakab minorita boszniai hely-

nők, pápai *inquisitor* tevékenységét az eretnekek ellen.

Koller III.358.

2445 1437. márc. 21.

IV. Jenő pápa megengedi Krisztiánnak, hogy a fenntartott püspöki esetekben is feloldozhasson.

Z.-W. IV.625.

2446 1437. márc. 26.

Császári közjegyző előtt Kishetési György fia: Miklós a Beérek nevében fellebbez György esztergomi érsekhez és Zsigmond királyhoz, mert Liptói Miklós veszprémi helynök a 664 márka bírságot per folyamán, *duplum* terhével kívánja behajtani.

DI 102464.

2447 1437. máj. 11.

A zágrábi egyházmegyes Kothennya-i István fia: Miklós császári közjegyző előtt (sub porticu ecclesie Wesprimiensis in consistorio seu sede iudiciali) Liptói Miklós veszprémi prépost és helynök előtt Szentersébeti Dénes nemes, mint Beer-i István nemes, Beregszói Hagymás László felesége: Margit (előbb özvegy Szentgirolti Lászlóné), valamint a Beer, Bozai és Vadkerth falvak jobbágyainak ügyvédje *eo quod laicus sine litteratura fuisset, primo verbo appellando*, majd a kezében tartott cédulát átadta a közjegyzőnek. Mikor ezt a helynök és a felperes Szentvidi Bálint veszprémi örkanonok előtt fel akarták olvasni, a helynök ezt bebörtönzés fenyegetésével megtiltotta és ülnökeivel (assessor) együtt eltávozott. A közjegyző ezután tiszte szerint a veszprémi egyház kapuján hozta nyilvánosságra. Szövege: Szentersébeti János a fentiek (név szerint felsorolt sok jobbágy) ügyvédje Liptói Miklós helynök, a közjegyző és a tanúk előtt az esztergomi érseki székhez fellebbez. 1435-ben Petrus de Chanadino, akkor veszprémi ka-

nonok és helynök idéző és vizsgálati levelet adott ki, *interdictum* terhe alatt — a magyar szokásjog ellenére — Bálint örkanonok (custos) egyszerű panaszára, egy bortizedkírovás tárgyában; ez Bálint *familiarisai*, és emberei meg a három falu népe között *ratione mutilationis manus cuiusdam hospitis in ipsa villa commorantis per familiares ipsius Valentini custodis perpetrata, ac pretextu scandalose expulsionis cuiusdam mulieris de lecto puerperii, causa requisitionis vini absconditi sub lecto eiusdem mulieris et per eosdem protunc minime inventi* és más sérelmek, vérontások, hatalmaskodás stb. miatt indult, mint Újfalusi Máté fia: Gergely, istvándi pap, császári közjegyző oklevele előadja, de a Bálint kanonok és felei közti teljes egyezséggel zárult, melyet a kanonok önként, kényszer nélkül kötött meg. Az idéző-vizsgálati levélre (mely a viszály idején ötven mérföldnyire távol volt Margit aszszonyhoz el sem jutott) az urak ügyvédje, mint *nuncius et assumptor termini* jelent meg a jobbágyokért, és szokásjog szerint határnapot kért. Ezt azonban Péter helynök *eo quod membrum huius ecclesie Wesprimiensis fuisset*, az ellenfélnek kedvezvén megtagadta, feleit pedig jogtalanul sok bírsággal sújtotta. A sérelmek miatt ő — Gergely közjegyző oklevele alapján — a teljes ügyet a helynöktől, *tamquam a suspecto et favoroso iudice*, az esztergomi érseki szentszékhez fellebbezte meg. A helynök és Bálint azonban az *appellatio* oklevelét egy káplánjuk (= közjegyző) útján nem a bíróságon történt fellebbezéskor, hanem tíz nappal később iratták meg, s onnét az esztergomi helynök visszaküldte, az ő terhükkel. *Cum tamen quod semel displicuit, alias placere non deberet*, s a helynök a bortizedelésben Bálint kanonok társa volt, s családja is ott volt a viszályban, a pert is újra kezdte a közjegyzői oklevélben foglalt egyezés büntetését mellőzve (*quia actio semel extincta ulterius non potest revivisci iuxta canones*), tehát elfogult és gya-

nús bíró, a bírságokat is kétszer vagy háromszor akarta behajtani, bár a fellebbezők ügyvédje mindig megjelent. Továbbá semmibe vette Zsigmond király levelét, mely a vérontás ügyét világi bíróság elé tartozónak állapította meg (ex eo, quia non fuit alicuius persone ecclesie, sed secularis, non concernunt forum spirituale, sed seculare), maga elé terelte át; a helynök megtartotta az oklevelet. Május 4-én Bálint az új határnapon nem jelent meg, hanem a *consistorium*ból távozott, de a helynök egyszerűen elhalasztotta a pert. Máj. 10-én az ő ügyvédjüket, Csázmai Domokost börtönnel fenyegette, és 10 forint büntetéssel sújtotta a magyar szokásjog dacára; a király két átterelő parancsát is elvetette; végre válaszukat el sem fogadván, közbenszóló ítéletet hozott ellenük. Mindezen sérelemtől az esztergomi érseki székhöz fellebbez, s *apostolit* kér, *si sit, qui mihi eos dare velit atque possit*.
Dl 102466.

2448 **1437. máj. 13.**
 IV. Jenő pápától Szeglaki János pécsi egyházmegyes pap, boszniai javadalmas kanonok felmentést kap az emberölés alól.
Lukcsics II. 149.

2449 **1437. máj. 13.**
 IV. Jenő pápától Agart-i Antal fia: Mihály nemes, egri egyházmegyes pap felmentést kap az *irregularitas* alól, mert a sérelmek megtorlását segítette.
Lukcsics II. 149.

2450 **1437. máj. 31.**
 Egerszegi György *doctor decretorum* pécsi helynök előtt Mekche-i Vyzlo fia: Benedek bepanaszolta Demeter volt Senn-i plébánost. Ő, mint kegyúr adta neki a plébániát, és átadta az egyház vagyonát, de a többi egyházi szerrel titkon elszökött. Alperes: hívei beleegyezésével ment el, előbb mindent visszaadott. Bizonyí-

tásra a helynök Szent János nyolcadát tűzte ki.
Df 208451.

2451 **1437. jún. 18.**
 Scaros-i István, György esztergomi érsek *procurator*a Gimesi Forgách Miklós özvegyének és fiainak összes bírságait, melyekben az érsek ellen elmarasztaltattak, ura parancsára elengedi, és őket nyugtatja.
Dl 59205.

2452 **1437. aug. 15.**
 IV. Jenő pápától Himesegyházi Mátyás, H-i plébános (pécsi egyházmegye) kéri, hogy ügyét a pápa bízta küldött bíróra, s egyházát állítsa vissza kiváltságos helyzetébe. János baranyai főesperes azt vitatja, hogy neki van alávetve, bár Henrik pécsi püspök már a zsinati *decretum*ban kijelentette, hogy az egyház csak az ő hatóságának van alávetve. IV. Jenő pápától megkapja.
Lukcsics II. 152.

2453 **1437. aug. 17.**
 Domokos soproni főesperes, győri kanonok és helynök több plébánosnak. Péter szentkirályi plébános kérésére Bixy Tamást és fiát: Pétert kilenc hold egyházi szántóföld elfoglalása miatt jogszerűen kiközösítette. Mivel a vasvári káptalan leveléből értesült, hogy a nevezett személyek a földet Péter plébánosnak visszaadták és bírságrészét megfizették, és neki is megadták a bírságokat, most feloldozásuk kihirdetését elrendeli.
Dl 58087.

2454 **1437. aug. 21.**
 IV. Jenő pápa meghagyja a sebenicói püspöknek, hogy erősítse meg György vajda, Alsó-Bosznia *marchio*jának harmadik, törvénytelen (illegitim) házasságát.
Lukcsics II. 153.

2455 **1437. aug. 23.**
Zsigmond király a pécsi püspököknek: meghagyja, hogy támogassa Jakab pápai *inquisitor*.
Koller III. 359.

2456 **1437. aug. 31.**
IV. Jenő pápa felmenti György boszniai vajdát házassága szabálytalansága alól.
Lukcsics II. 153.

2457 **1437. szept. 6.**
Szerdahelyi György fia: György vizsgálatot kér a pápától a szerdahelyi egyházban, ahol Ferenc plébános nőkkal paráználkodik, s az egyház javait tékozolja.
Lukcsics II. 153.

2458 **1437. szept. 20.**
Miklós *doctor decretorum* szentpéteri prépost, egri kanonok és helynöktől Sadan-i Péter nemes, Somor-i Heredi György nemes ügyvédje kérte, hogy néhai Somori Elekné: Morgana-i Katalin megbízója javára tett végrendeletéről a tanúkat hallgassa ki. Kérésére meghagyta a Curym-i plébánosnak és káplánjának, hogy a vizsgálatot tartsák meg. Ezek írásban jelentették, hogy Margana birtokon az asszony gyónatóját, több nemest, nemes szolgálot, valamint a helység bíráját, két esküdtjét és több lakosát az evangéliumra megeskerve tőlük egyenként azt a vallomást vették, hogy az örökhagyó férjével együtt szerzett minden ingó és ingatlan jószágát fiára: Sadan-i Györgyre és feleségére hagyta. Erről jogainak védelmére oklevelet ad.
DI 13087.

2459 **1437. okt. 10.**
István tasnádi *commissarius* megtudta László zalkai plébános, szatmári esperes leveléből, hogy Hodaz-i Symandy Jakab felesége, a *provida* Katalin perelte előtte a *providus* Chethe Vincét és Pach Illést; a perben ezek gyanúsak találták a bírót, és a kiadó *introductoria*jával a

pert okt. 6-ra elébe terjesztették. Mivel azonban a határnapon nem tudták felmutatni az esperes levelét, Simándinéval fejenként 6 nehéz súlyú dénármárkában marasztalja el őket.
DI 39535.

2460 **1437. nov. 2.**
Liptói Miklós veszprémi prépost és helynök plébánosoknak. György Zabas-i plébános panasolta, hogy plébániájából, melyet *ex laudabili consuetudine electionis universorum hospitum dicte ville Zabas possederit*, (a kegyúr:) özv. Batthyányi Albertné Klára asszony kiüzte afölötti haragjában, hogy az egyháznak elfoglalt réjtjét és malmát tőle visszakövetelte. Jövedelmeit sem tudja szedni. Tartsanak vizsgálatot, s ennek alapján a kegyúri jogokat gyakorló asszonyt hívják fel: helyezze vissza a plébánost és adja vissza az egyházi tulajdont tizenöt napon belül: ha ezt nem tenné, házanépét és minden veszprémi egyházmegye jobbját vessék *interdictum* alá, újabb tizenöt nap után kiközösítő ítéletét hirdessék ki. Ha panasza van, az első tizenöt napra idézzék meg.
DI 100538.

2461 **1437. nov. 11.**
A vasvári káptalan előtt Nadalyaperbese-i Péter fia: Tamás, fiának: Péternek nevében és Nadalyaperbese-i János fia: Illés a köztük Domokos soproni főesperes, győri helynök előtt folyó pert mindenszentek nyolcadáról vízkereszt nyolcadára halasztják, *absque omni ulteriori prorogatione*.
DI 44173.

2462 **1437. nov. 26.**
IV. Jenő pápa felmenti Lépes György erdélyi püspököt az erdélyi parasztfelkelés leverésében való részvételével magára vont *irregularitas* alól.
Lukcsics II. 154.

2463 1437. dec. 7.

István erdélyi oltárigazgató, tasnádi *commissarius in spiritualibus generalis* előtt a 2459.sz. perben — bár a két paraszt megverte és megsebezte a felperes asszonyt, egyezségre lépnek: 50 márka aranyat fizetnek, és 6 márka aranyat a perköltségre.

Dl 39536.

2464 1437. dec. 19.

IV. Jenő pápa Zsigmond király kérésére hozzájárul a pécsi egyházmegyes Koroghi Fülöp fia: János és Maróti János leánya: Anna el nem hált házasságának felbontásához.

Fejér X/7.877.

2465 1437. dec. 21.

IV. Jenő pápa feloldozza Zsigmond királyt a kiközösítés alól, melyet a bázeli zsinat egyes határozatainak illetéktelen közlésével vont magára.

Lukcsics II.156.

2466 1438. jan. 13.

István tasnádi *commissarius* plébánosoknak. A 2459.sz. perben a nem fizető parasztokat a *duplum* teljesítésére szólíttatja fel, különben *interdictum* alá vetteti őket.

Dl 39540.

2467 1438. jan. 13.

IV. Jenő pápa a kereszteseknek feloldozási és egyéb kiváltságokat biztosít.

Theiner II.215.

2468 1438. jan. 15.

Pál csanádi prépost meghagyja Somogyi Tamás *decimator*ának (Torontál és Kevi vármegyében), hogy Beldere-i Csepi Jakab özvegyének birtokrészén az *interdictum*ot szüntesse meg.

Dl 55124.

2469 1438. febr. 13.

István tasnádi *commissarius* plébánosoknak: a 2459.sz. perben a parasztokat *ex superhabundanti* hívják fel fizetésre, különben közösiítsék ki őket.

Dl 39541.

2470 1438. febr. 14.

Domokos győri helynök a 2453.sz. pert elhatalasztja, melyben a Bixy-ek a hitbér-*parapherum* kifogását hozták fel.

Dl 58089.

2471 1438. ápr. 7.

István tasnádi *commissarius* plébánosoknak meghagyja, hogy a 2459.sz. perben a Zakariás közjegyző kérésére felfüggesztett kiközösítés kihirdetését tovább folytassák.

Dl 39542.

2472 1438. ápr. 14.

IV. Jenő pápa a Győrött élő Gergely nicosiai püspöknek; a pannonhalmi és keresztúri apátoknak: hajtassák végre a pápóci prépost javára hozott pápai ügyhallgatói (auditor) ítéletet.

Fejér XI.154.

2473 1438. máj. 11.

György esztergomi érsek a pécsi egyházmegyes főespereseknek: Bácsi Simon pécsi főesperes és kanonok rágalmainak visszavonása után hirdessék ki, hogy Jakab *inquisitor* jogosan jár el hivatalában.

Koller III.367.

2474 2438. máj. 12.

Miklós, bácsi egyházmegyes szegedi domonkos perjel pápai felmentést kap az *irregularitas* alól, melyet halál okozásával vont magára.

Lukcsics II.164.

2475 1438. máj. 22.

Cupia György polgár Mihály Gwnch-i plébá-

nos és esperes, valamint két társa előtt végrendekezik Telkibánya részéről.

DI 13191.

2476

1438. máj. 27.

IV. Jenő pápa Raven-i Mihály és felesége: Ilka, kéri, hogy a zágrábi egyházmegyes Miklós fia: Kelemen szentlászlói plébános által ellenük és Körösi Benedek ellen *propter spoliata ecclesiam* indított perét a pápa magyar *prelatus*ra bízsa. János zenggi püspököt kapják bírónak.

Lukcsics II. 165.

2477

1438. máj. 30.

János kalocsa-bácsi érsek István tasnádi *commissarius*nak. Amikor ülnökeivel (unacum fratribus nostris scilicet assessoribus) székelt, megjelent Tamás nabradi plébános, Ders-i "Cantor" László nemes ügyvédje a 2459.sz. ügyben és felmutatta: 1. a Rosway Miklós egri pap, császári közjegyző előtti tiltakozást tartalmazó oklevelet, a Jánosi "Cantor" István és két hodosi jobbágya frivol fellebbezése ellen, mely az érseki székhez ment; 2. a cím kiközösítő ítéletét (?) a két jobbággy ellen, és elmakcsolásukat kérte. Mivel a fellebbezést felmutatni nem tudta, a bíróság a tiltakozó formát frivolnak találta, és tanácskozás után úgy dönt: ha a címzett kideríti, hogy a bíróságon kívül fellebbezés történt, "Cantor" László az ügyre fordított költségét és fáradságát előtte keresheti, a jobbággyok elleni kiközösítő ítélet pedig jogerős.

DI 39543.

2478

1438. júl. 20.

Liptói Miklós veszprémi prépost és helynök Rozgonyi Simon püspöknek. Írásbeli megbízását kapta, hogy *in facto violationis cimiterii necnon rebus testamentariis ecclesie de Ayka* Ajkai Miklós és Benedek közt a püspök előtt lefolyt perben a kijelölt napon hozzon ítéletet.

Akkor a káptalani urakkal (post horam vesperorum immediate) a felek megjelentek; mivel sem kereset (actio), sem felelet (responsio) nem volt a perben, az ügyet ismét a püspök elé terjeszti.

DI 66260. = HO V.232.

2479

1438. júl. 21.

IV. Jenő pápától a váradi egyházmegyes Biharai Fülöp fia: András pap felmentést kap az *irregularitas* alól, melyet halál okozásával vont magára.

Lukcsics II. 166.

2480

1438. aug. 7.

Domokos soproni főesperes és helynök ítélete alapján Potyondi Pál és társai Linkóháti Pál fia: Péterné: Zsuzsanna keresetére kötelesek voltak a felperes megverése, megsebzése, bűntorainak és ékszereinek elrablása tárgyában nyugtatólevelet felmutatni, be is mutatták Héderváry Lőrinc nádor jún. 12-i levelét, melyben Mihályi Pál fia: Péter, felesége: Suskó és rokonai nevében is nyugtatta őket minden sérelem, ingók elvitele stb. tárgyában. A helynök szerint felmentő ítéletet akart hozni, de Linkóháti Pál fia: Péter tiltakozott, hogy sohasem jelent meg a nádor előtt felesége ügyvédjeként, terhét sem vállalta, az alperest sem nyugtatta. Erről kérésére a bíró a jelen oklevelet állítja ki és adja neki.

DI 61545.

2481

1438. aug. 8.

Liptói Miklós prépost, veszprémi helynök a 2478.sz. ügyben Pórh Gergely veszprémi kanonokkal tudatja, hogy a felek elismerték az ő joghatóságát, és semmisnek nyilvánították az eddigi tanúvallatást. Kérésükre meghagyja, hogy aug. 24-én Ajkán tartson vizsgálatot, és hatodik napra tegyen jelentést.

DI 66261.

2482

1438. aug. 15.

Miklós *doctor decretorum* szentpéteri prépost, egri kanonok és helynök plébánosoknak. Pelerin-i Mátyás fia: Péter és fiai perelték Kysredek Mykocsa Jánost az utóbbi feleségének, az előbbi nővérének végrendelete tárgyában; ezt a kiadó távollétében János *cantor* és Váradi András mester ungi főesperes, kanonokok, *nostros in hac parte surrogatos* bíralták el, de a felek ezzel nem elégedtek meg, s ezért az ő visszatértéig, tizenötödik napra halasztották. Ekkor ő maga a nevezett két ülnökkel (*assessor*) megvizsgálta a felperes tanúinak vallomásáról szóló jelentést, és megállapította, hogy az örökhagyó bizonyos ingóságokat, így három lovat, egy "derekal"-t, *unum cervical ad nobiles pertinent* stb. hagyott fivérének, leányának és fiának. Ezért e tárgyakat a felperesnek ítéli, és meghagyja, hogy a tizenötödik napon Patha mezővárosban (*oppidum*) a címzettek átnézése és becslése után az alperes adja át nekik a tárgyakat. Ha nem elégednének meg, vagy hiány volna, ismét idézzék őket a helynök elébe.

DI 26663.

2483

1438. aug. 28.

IV. Jenő pápa meghagyja a kúriában lakó ortói püspöknek, hogy a zágrábi egyházmegyes Ratchia-i Mihály fia: István papot mentse fel az *irregularitas* alól, amelyet halál okozásával vont magára.

Lukcsics II. 168.

2484

1438. szept. 24.

IV. Jenő pápa Fábián fia: János pécsi pap panaszának — jogtalan bebörtönzés — kivizsgálására bírakat rendel.

Lukcsics II. 169.

2485

1438. szept. 4.

István tasnádi helynök plébánosoknak a 2459.sz. perben intézkedik: mivel Jánosi Cantor László nemes Jánosi Cantor István nemes-

től és két jobbágjától 50 aranyforintot nyert meg előtte kiközösítés és 3 márka terhével, meghagyja, hogy bár már intve voltak, szőlésük fel fizetésre kilenc napon belül, különben vessék őket kiközösítés alá.

DI 39545.

2486

1438. nov. 5.

IV. Jenő pápa a pécsi püspöknek: közösítse ki a zágrábi egyházmegyes Péter lubenai plébánost és két társát, kik a remetei pálosok kápolnájában a hívek adományait Csázmai János szerzetestől elrabolták, valamint Repich Jánost és társait, akik a pálosok népeit igazságtalanul adóztatják.

LK 1927, 154.

2487

1438. nov. 7.

Roycha-i Pál fia: Gál pápai feloldozást kap az *inhabilitas* alól, melyet halál okozásával vont magára.

Lukcsics II. 169.

2488

1438. nov. 12.

Miklós *doctor decretorum* esztergomi *cantor* és helynök előtt a pécsi egyházmegyes György *frater*, az újlaki Szent Anna-kolostor ágostonos perjele pert folytatott András újlaki *presbiter*, bácsi kanonok ellen, pápai követség alapján megidézve. Máj. 31-én a felek személyesen jelentek meg, és György előadta sommás keresetét (*libellus*): a monostor békén bírt Paley-hegyi szőlejét András csalárdul (*ex malicia preconcepta*) elfoglalta, a visszaszerzésén fáradozó perjeltől egy boros szekeret hordóval együtt elvitt, őt megverette, s ezzel kiközösítésbe esett. A perjel meggondolván, *quod crudele est cuivis famam suam negligere*, egyháza javait veszni hagyni, sérelmét nem viselné el 1000 aranyforintért. Kéri a szőlő és a szekér visszaadását, ellenfele költségekben és 1000 aranyforintban marasztalását, stb. Válasz jún. 2-án: a szőlő a kolostoré volt, de volt *vitricusa*,

Hyspan Miklós újlaki polgár szükségében eladta 9 forintért Lénárd polgárnak, ez meg az alperesnek, aki három évig békén bírta. Csak-hogy amikor ellenségei gonosz vádaskodására Jakab ferences, magyarországi prédikátor börtönbe vetette, azalatt a klastrom a szőlőt viszszevette és bitorolja, holott Jakab *frater* és Újlaki Miklós macsói bán az ő jogát elismerve neki visszaadták, bár ellenfelét hiába idézte eléjük. Szolgái a visszahelyezés után jogosan vették el a makacs perjel szekerét, hiszen a szüretelés *furtum et spolium*, amelyért, *si fas esset dicere, supplitio esset puniendus*. Tagadja a keresetet és elutasítását javasolja. A felperes kérésére jún. 11-én a *petitorium*tól elválasztott *possessorium*ban a helynök György perjelt a szőlő és a szekér birtokába visszahelyezte. Ezután jún. 16-án a *petitorium*ra került sor: András eskü alatt cikkeket adott elő, György viszont azt állította, hogy az eladás a tartományfőnök (prior provincialis) vagy a helynök engedélye nélkül érvénytelen. Tanúbizonnyításra kapott jogot, tanúi vállomását ügyvédje, Egerszegi Mihály aug. 6-án mutatta be. A perjel 13-án bemutatta konventje adománylevelét, kifogásokat tett a tanúk ellen, mire András ügyvédje replikázott. Majd azt állította, hogy a konvent tagjai *conventualiter* többször összegyűltek és ünnepélyesen elhatározták az eladást. Ennek bizonyítását nov. 2-re tűzték ki. Ekkor András ügyvéd közokirattal bizonyított, ezt György kétségbe vonta; Mindkét fél lezárást kért. A kelet napján a helynök konkludált és ülnökeivel (*unacum certis iurisperitis, dominis scilicet de capitulo ecclesie Strigoniensis, nostris assessoribus*) úgy ítélte, hogy a vételi ügylet érvénytelen, a szőlő és az elvett ingók Györgyöt illetik; András örökre hallgasson, de a perköltséget elengedik neki. Zemerred-i Mihály fia: Balázs, esztergomi egyházmegyei császári közjegyző *coram vicario presentis et consistorii Strigoniensis causarum scriba et notarius* záradéka. Kelt Esztergom-

ban, *in porticu ecclesie Strigoniensis*.
Dl 50341.

2489

1438. dec. 1.

Baptista de Roma Theatinus választott püspök, pápai ügyhallgató (auditor) minden egyházi személynek. Megkapta a pozsonyi káptalan *supplicatio*ját, melyben Miklós esztergomi helynök ellenük és Dömötör esztergomi oltárigazgató javára a csallóközi tizednegyed tárgyában hozott ítélete elleni fellebbezésük elintézését kéri. A pápa megbízása alapján eljár, és a pozsonyi káptalan kérésére okleveleik eredetiben vagy hiteles átiratban való kiadását rendeli el.

Df 228191.

2490

1438. dec. 16.

IV. Jenő pápa az Aquileia-i apátnak és több plébánosnak: döntsenek el több, a zágrábi egyházmegye és a zágrábi káptalan közötti tizedpert.

Lukcsics II.172.

2491

1438. dec. 18.

Székelvásárhelyi Balázs fia: István erdélyi kanonok pápai felmentést kap az *irregularitas* alól, melyet halál okozásával vont magára.

Lukcsics II.172.

2492

1439. jan. 14.

Zsigmond kassai plébános, Miklós *doctor decretorum*, az esztergomi helynök megbízottja (subdelegatus) e perben, *in palatio solite nostre residentie* tudatja, hogy Pan-i "Herlich" Péter özvegye: Ilona jan. 13-án perbefogta előtte Pál Zakal-i plébánost és számos laikus Pan-i telepest, előadva ellenük, hogy majd három éve, Szent Erzsébet napján a pap és a telepek fegyveresen megrohanták Pan-i házát, őt megverték, fiával együtt összekötözték, Anastasia nevű szűz leányát erőszakkal elhurcolták, fenyegetéssel a plébánia-templomba vitték,

ahol Pál pap Imre nevű unokaöccsével erőszakkal összeadta, *licet nulliter, dicta virgine reclamante et omnino invita, que filia seu virgo sic violenter rapta et conturbata illico et mox, ut de ecclesia reversa fuit, spiritum exalasset*. Pál pap és társai ártatlanságukat hangsúlyozták, mire a bíró ülnökeivel bizonyításra kötelezte az asszonyt, erre máj. 1-jét tűzte ki. E napon az alperesek megjelentek, de az asszony elmaradt, tanút nem állított, s mint *ex ore veridicorum percepimus, tota actio et acquisitio ipsius domine Elene tam in presentia vicarii Strigoniensis, quam etiam in nostra sede fraudulenter et ex preconcepta nequitia facta et porrecta fuisset*. Ezért a helynök kérését elutasítja; az ésszerűség és a szokásjog alapján (*iuxta iuris rationem et regni consuetudinem*) bírságban marasztalja, örök hallgatást parancsol és az alpereseket felmenti. Több plébános és hat kassai káplánja volt ülnök.
DI 55164.

2493

1439. jan. 14.

István császlói plébános, ungi esperes előtt vizkereszt nyolcadán Honroch-i Lőrinc leánya: Dorottya nevében férje: Bodfalwa-i János nemes perelte H. Jakabot, hogy az asszony atyjától maradt javait, ökreit és sertéseit magánál tartja. Jakab ezt tagadta, és kész volt eskü tenni. Erre a jelenlévő hat nemes úgy döntött, hogy Jakab köteles Zemplén megyei Csapóháza birtoka negyedét, öt sertést, három ökröt, egy tehenet és 50 dénárt adni nővérének, *et ista solvit ad scitum et ad memoriam proborum virorum*, mire Bodfalwai János felesége nevében nyugtatta.
DI 69818.

2494

1439. jan. 19.

György esztergomi érsek a pozsonyi káptalannak. Kérésükre hozzájárul a Demeter esztergomi oltárigazgató ellen bizonyos *quartak* tárgyában az esztergomi helynök előtt (*coram vi-*

cario nostro Strigoniense) hosszasan folyt perükben Bécsben *per probos et iurisperitos viros par ambas partes eligendos* meghozandó választott bírósági ítélethez.

Df 227475.

2495

1439. febr. 13.

Domokos soproni főesperes, kanonok és helynök (*vicarius Jauriensis sede vacante per capitulum electus in spiritualibus generalis*). Berreck Nagrede-i plébános kérésére megidézte "Alcz" Andrást, Chala Benedeket és Pál fia: János feleségét *pro dicenda veritate in facto testamenti condam Ladislai Alch de eadem Rede*. Ők (az asszony helyett férje ügyvédlel) megjelenvén megesküdték az igazmondásra (*de dicenda veritate*), majd egyenként, egyhangúan bevallották az 1433-ban (!) előttük tett végrendelet tartalmát. Ezután Alch András öregsége miatt a neki jutott malmot azonnal a Chatka-i remetéknek adományozta (*per modum ultimi testamenti ac etiam donationis inter vivos*). Ezt a klastrom prókátorja elfogadta.

DI 13306.

2496

1439. márc. 4.

István tasnádi *commissarius* előtt megjelentek Dersi Cantor László és Jánosi Cantor István fia: Mihály; bevallották, hogy előtte és a bácsi érseki széken folyt perüket négy-négy derék férfi döntésére bízzák, kik Zalka mezővárosban (*oppidum*) üljenek össze; vállalják, hogy aki döntésüket nem tartaná meg, a másiknak 50 nehéz dénármárkával fog tartozni.

DI 39548.

2497

1439. márc. 14.

Moldvai Péter ferences pap pápai felmentést kap az *irregularitas* alól, melyet halál okozásával vont magára.

Lukcsics II. 175.

2498 **1439. márc. 14.**
Lichtenwald-i Marinus Aquilea-i egyházmegye *acolutus* vizsgálatot kér Raschine-i Kelemen Thuhdo-i plébános ellen, aki az egyház vagyonát kéjnökre pazarolja; megfosztása után a pápa a plébániát neki adományoztatja.
Lukcsics II.175.

2499 **1439 márc. 19.**
IV. Jenő pápa az egykor Győrött élő Pál argoszi püspöknek a pápói perjel és remeték elleni ítéletét végrehajtatja.
Lukcsics II.177.

2500 **1439. ápr. 9.**
Lépes György erdélyi püspök pápai feloldozási engedélyt kap Valachiára, mert ott nincs katolikus püspök.
Lukcsics II.177.

2501 **1439. ápr. 16.**
István tasnádi *commissarius* meghagyja, hogy a Jánosi Kántor Mihály ellen Dersi Kántor László által indított (2496.sz.) másodszor elébe idézzék.
DI 39550.

2502 **1439. ápr. 16.**
István tasnádi *commissarius* tudatja, hogy Jánosi Kántor Mihály, mint alperes nem jelent meg Dersi Kántor László ellen, holott a felperesi ügyvéd hiába várta. Ezért igazolás híján megbírságolja. Az oklevelet helynöki pecsét híján (*propter absentiam sigilli nostri vicarius*) Lukács tasnádi plébános pecsétjével erősíti meg.
DI 39551.

2503 **1439. ápr. 20.**
István tasnádi *commissarius* a 2500.sz. engedély kiterjesztését kapja meg.
Lukcsics II.180.

2504 **1439. máj. 1.**
Katha-i Jakab egri prépost, kanonok és helynök (*vicariusque per honorabile capitulum sede vacante deputatus in spiritualibus generalis*). Apagy-i Bálint fia: András perelte Somos-i Elek fiát: Györgyöt két nőrokonának, két Erzsébetnek hitbéréért, *paraphernum*áért, illetve negyedéért. A per Miklós *doctor decretorum*, volt egri helynök előtt indult. Az alperes nyugtákra hivatkozott, s ezeket a következő határnapon fel is mutatta. Erre Miklós helynök az alperest felmentette, s a felperesnek örök hallgatást parancsolt. A felperest a káptalani helynök is kielégítettnek nyilvánította.
DI 13368.

2505 **1439. máj. 1.**
István tasnádi *commissarius* előtt *providus* Janosy-i Faber Balázs özvegye és Janosy-i Kántor László nemes perelték Janosy-i Manko János *providust* (*pretextu interemptionis Blasii fabri*), s az ügyben a perbeszédék is elhangzottak. Most a bíró úgy dönt, hogy az emberölés nem szentszék, hanem világi bíróság elé tartozik (*ut factum homicidium tale non forum spirituale, sed seculare foret decernere*), s erről oklevelét adja.
DI 39549. = LK 1931, 86.

2506 **1439. máj. 11.**
Königsbergi Miklós császári közjegyző oklevele. Jan. 28-án Bécsben *in stuba communii collegii iuristarum coram Johanne Polczmacher, Conrado de Halstat et Martino de Walthausen decretorum doctoribus in facultate iuris canonici studii Wiennensis lectoribus ac magistro Nicolao Lepes archidiacono et canonico ecclesie Transsilvanie* megjelentek mint ügyvédek Demeter esztergomi kanonok oltárigazgató és Gáspár mester pozsonyi kanonok a káptalan nevében a csallóközi tizednegyed tárgyban; a fenti négy jogászt fogott bírákká (*arbitri*) választották, utóbb lemondtak

az esztergomi szentszéken hozott ítélet elleni fellebbezés folytatásáról, 1000 arany terhével, melynek fele a bécsi egyetem jogtudományi könyvtárának (*pro structura librarie facultatis iuris studii Wiennensis*), s a másik az engedelmes félnek jut. Ezen a febr. 8-i ülésen jelen voltak Szentgyörgyi Gergely és Lábatlani András mesterek, esztergomi kanonokok, Vencel pozsonyi altarista, Rozsnyói Mátyás, Gyulafehérvári János, Gren-i Aychner Frigyes (*passaui egyházmegye*) és sokan mások. Apr. 25-én Polczmacher szállásán üléseztek, halasztottak, majd máj. 9-én (*in stuba collegii supradicti*) ismét összeültek, és ítéletükben (*arbitrium*) kimondták, hogy a nevezett csallóközi falvak tizednegyede a pozsonyi káptalané, de Demeter a beszedett jövedelmekért nem tartozik semmivel, s egyik fél sem köteles költségeket fizetni a másiknak.
Df 228199.

2507 **1439. máj. 12.**
Garai János kér a pécsi püspöknek pápai megbízást, hogy őt és Ilona nevű feleségét a kényszerű házasságtól feloldozza.
Lukcsics II.182.

2508 **1439. máj. 24.**
A csázmái káptalan előtt Szerdahelyi Ders és Fábián mester zágrábi és pécsi kanonokok választott bírák közbenjárására minden perüknek végét vetik, egymást minden hatalmaskodásról nyugtatják, s összes peres irataikat, még ha a római kúriától származnak is, semmiseknek jelentik ki.
DI 13378.

2509 **1439. máj. 28.**
Albert király János kalocsai érseknek és helynökeinek, meg minden bírónak, hogy Marchiai Jakab segítőit ne zaklassák.
Koller III.377.

2510 **1439. jún. 7.**
György erdélyi püspök plébánosoknak: megengedi, hogy a káptalanon kívül semmilyen eljárási cselekményben ne vegyenek részt.
Z.-W. V.28.

2511 **1439. jún. 19.**
Róbert pápai ügyhallgató (*auditor*) kijelenti, hogy a szepesi prépostnak joga volt őrizetben tartani sikkasztásért Nicolaus de Brega klerikust, egykori iskolamestert.
Fejér XI.348.

2512 **1439. jún. 29.**
Henrik pécsi püspök Újlaki András bácsi kanonok kérésére felmenti az újlaki Szent Péter és Szent Ilona-egyházak *rectorait* a szöleik utáni tized fizetése és a zsinaton való megjelenés kötelezettsége alól.
Theiner II.470.

2513 **1439. júl. 15.**
Gyulai Bereck, Maróti László káplánja a bácsi egyházmegyes Simon pappal folyó perének szegénysége miatt delegálását kéri; a pápa a szerémi püspökre bízta.
Lukcsics II.182.

2514 **1439. júl. 24.**
Katha-i Jakab egri prépost, kanonok és *sede vacante* választott káptalani helynök a ládi pálosok kérésére Kornyzhaza-i "Kornyz" Pál végrendeleti ügyében a mohi és ónodi plébánosokat küldte ki, akiknek júl. 22-én kelt jelentését szó szerint átírja: a tanúk a monostor javára tett adományozásról vallottak. A helynöki hivatal pecsétjével.
DI 13429.

2515 **1439. aug. 6.**
Márton mester csázmái prédikátor, János kanonok zágrábi helynök *locumtenense* előtt a pálosok és Péter lubenai plébános a 2486.sz.

perben megegyeznek.
LK 1927, 155.

2516 **1439. aug. 8.**
Monostori Bakos László leánya: Dorottya (váradai egyházmegye) pápai engedélyt kap más-hoz való férjhez menésre, mivel vőlegénye (sponsus): Suk-i Mihály (erdélyi egyházmegye) bizonyos botrányaiért főben járó ítéletet vont magára (a regno sub poena capitis perpetuo relegatus infidelibus adhesit).

Lukcsics II. 186.

2517 **1439. szept. 22.**
IV. Jenő pápa Maróti János fia: László bán (pécsi egyházmegye) és Scharombergh-i János comes (passaui egyházmegye) házassági ígéret megszegéséért folyó perében a győri püspököt teszi bírónak.

Lukcsics II. 186.

2518 **1439. nov. 10.**
Bálint budai lector, György esztergomi érsek *iudex commissarius* tudatja, hogy idézések után Ferenc sasvári főesperes, esztergomi kanonok, a káptalan ügyvédje Bálint sági préposttal és konventjével szemben az idézésről szóló jelentést bemutatta; az alperesi ügyvéd, Pál Nyulak-szigeti premontrei prépost másolatot kért, és határnapot (terminus), hogy a jelen bortized-ügyben a megbízója fellebbezésének gondosságát (diligentia) bizonyítsa. A nyolcadik napot kapja.

DI 25955.

2519 **1439. nov. 23.**
A bánfalvi és becsei plébánosok tanúsítják, hogy néhai Kazinczi László felesége: Erzsébet, Dénes egri püspök ítéletlevele alapján letette előttük az esküt Rala Jánossal szemben, András *familiarisa* ügyében.

DI 13461.

2520 **1440. jan. 13.**
Márton hunyadi főesperes, erdélyi helynök Tuzsoni Bolgár Lászlót elégtételre szólítja fel (ratione iurium nuptialium condam Magdalene filie sue), különben birtokait *interdictum* alá veti.

Teleki oklt. II. 8.

2521 **1440. ápr. 28.**
IV. Jenő pápa Henrik pécsi püspök kérésére a pécsi egyház javainak elfoglalói: Erdőhádi Lőrinc és más hatalmasok ellen bírakat rendel.

Lukcsics II. 190.

2522 **1440. júl. 1.**
Csanádi Péter ózdi főesperes, tasnádi helynök előtt István deák fia: Bálint, valamint Mykola-i László és *familiarisa*: Fodor Antal, a köztük folyt verekedést és vérontást derék férfiak közbejöttével úgy simítják el, hogy Mykola-i László 12 aranyat fizet; miután ezt megtette, ellenfele nyugtatja őt.

DI 72418.

2523 **1440. júl. 30.**
A pápói ágostonos remeték kéri a kiközösítés alóli felmentésüket; ezt azzal vonták magukra, hogy nem engedelmeskedtek a milkói püspök Nádasdi László comes leánya: Margit végrendeletét illető, a pápói prépost javára szóló ítéletének. Kéri bíboros kiküldetését, aki erősítse meg Zsigmond király bírának, a birtokokat megosztó ítéletét, vagy a kolostort helyezze vissza jogaiba.

Lukcsics II. 191.

2524 **1440. aug. 1.**
Csanádi Péter ózdi főesperes, tasnádi helynök előtt *providus* Palachay Istvánné Ágota és Gyarmati Gergely leánya: Borbála *providus* Zeles Jánost és Szaniszló fia: Imrét *pretextu cuiusdam orti pomerii* perelték előtte, de az előadásokból meggyőződött, hogy az ügy nem

egyházi természetű (forum non concernit spiri-
tuale, sed seculare foret decernere), ezért az
ügyet átengedi a világi bírák döntésének.
DI 55219.

2525 **1440. szept. 15.**
Debrentei Tamás folyamodik IV. Jenő pápá-
hoz, hogy a veszprémi prépostságban, melyet
Erzsébet királyné bemutatása alapján bír, erő-
sítse meg.
Mon. Vespri. III. 114.

2526 **1441. márc. 24.**
Márton mester, csázmái prédikátor, János *can-*
tor és helynök helyettese *sede episcopali va-*
cante meghagyja plébánosoknak, hogy Halycz
Bálint és Mozlaurcz Tamás jobbágyokat, akik
a garigi pálosoktól sertéseket hajtottak el, és
már négyszer megidézettek eléje, háromszor
szólítsák fel elégtételre tizenöt nap alatt, kül-
önben közösiék ki.
DI 35572. = LK 1933, 81.

2527 **1441. máj. 2.**
A zágrábi egyházmegyes Roycha-i András fia:
János klerikus felkéri Peckensteyn János
zágrábi kanonokságát, aki a pápai eljárás után
is részt vett a bázeli zsinaton.
Lukcsics II. 197.

2528 **1441. jún. 22.**
Albert temesi főesperes, csanádi kanonok és
tasnádi helynök tudatja, hogy amikor Úrnapja
nyolcadán törvényt látott, és elődje: Péter ózdi
főesperes nyomán el akart jární Gyulai Miklós
és Sasvári Lászlóné, másrészt Sasvári "Egresi"
Mihály hitbér-*paraphernum* perében, a felek
nyolc fogott bíró (arbitr) kiküldésében egyez-
tek meg, akik a helynök elnöklete alatt döntse-
nek; aki nem fogadja el, 50 nehéz dénármár-
kán marad.
DI 38279.

2529 **1441. aug. 26.**
Petrus Martini de Caveisrubeis *doctor decreto-*
rum pápai káplán és a pápai palota ügyhallga-
tója (auditor) minden váradí egyházmegyes
apátnak és egyéb egyházi férfiúnak. IV. Jenő
pápa futárral a következő parancsot (suppli-
catio) küldte át neki: Kiskereki László fia: Be-
nedeke özvegyének és László fiának Mihály bi-
hari főesperes és kanonok végítéletétől felleb-
bezett perét köztük és Nagykereki Pánczél
György és János közt bizonyos kegyúri jogok
tárgyában, az ítélet semmissége és igaztalan-
sága tárgyában bízza egy *auditorra*, az idézés,
eltiltás stb. jogával, ha nem is szállt az ügy a
kúriára. A pápa az ügy elintézését a kiadóra
bízta.
DI 80753.

2530 **1441. aug. 26.**
Petrus Martini de Caveisrubeis *doctor decreto-*
rum pápai ügyhallgató (auditor), miután meg-
bízását részletesen leírja, a fellebbezők kéré-
sére hat (6 = 3x2) napon belül megidézeti Mi-
hály főesperest és az ellenfelet, ötvenedik nap-
ra, hogy *Florencie vel alibi ubi tunc forsan*
dominus noster papacum sua Romana curia
residebit, in audentia publica causarum apos-
tolica jelenjenek meg.
DI 80753.

2531 **1441. szept. 8.**
Mátyás veszprémi püspök János sidi plébános-
alesperest és Mátyás egerszegi plébánost meg-
bízza, hogy Gersei Pető és László zalai ispá-
noknak, kiknek istváni kegyúri egyházából
Gergely plébános a kincseket elprédálta, más-
okat elvitt, és számot adni nem akar, ellene
igazságot szolgáltatassanak a püspök nevében;
az ollári és szentiváni plébánosok pedig idéz-
zék meg, és maguk is legyenek jelen az ítélek-
zésnél.
DI 92929. = Zala várm. II. 512.

2532

1441. szept. 27.

Dénes esztergomi bíboros-érsek levele Stock János *doctor medicus* szepesi préposthoz. Bemutatott okleveleiből tudja, hogy Petrócz nemeseit és nem-nemeseit tizedének elmulasztása miatt kiközösítés alá vetette. Kérésükre — a zavaros időkre való tekintettel — felkéri, függessze fel egy időre a végrehajtást azzal, hogy a szepesi káptalan előtt határidőre vállalják tizede megfizetését, s erről oklevelet állíttatnak ki.

Dl 71283.

2533

1441. dec. 30.

Márton pécsvári oltárigazgató pécsi kanonokságot kér azon a címen, hogy Alamannia-i Vilmos a zsinatnak Baseltől Ferrarába történt átvitele után ott maradt, s ezért őt javadalmától megfosztották; Mártont Zsigmond király már bemutatta. A pápa végrehajtókat rendel bevezetésére.

Lukcsics II.201.

2534

1442. jan. 27.

Az eccsi Decan János fia: Domokos a kétszer is másod-, illetve harmadfokon rokonával kötött házasságkötés alól feloldozást kap; a felek majdnem hetven évesek.

Lukcsics II.202.

2535

1442. jan. 30.

IV. Jenő pápa az esztergomi érseknek meghagyja Berky Fóris szigligeti várnagy és fegyvertársai kiközösítését Pál almádi apát bebörtönzéséért és konventje pusztításáért.

Mon. Vespr. III.118.

2536

1442. márc. 21.

IV. Jenő pápa Kálmáncsehi-i Tót János fia: Mátyásnak tudatlanságból származó kettős házasságát törvényesíti.

Mon. Vespr. III.120.

2537

1442. márc. 21.

Egerszegi György *doctor decretorum* pécsi kanonok és baranyai főesperes gyóntató választására kap pápai engedélyt, aki feloldozza az *irregularitas* alól, amelyet mint pécsi helynök a gonosztevőkkel való érintkezés révén vont magára.

Lukcsics II.203.

2538

1442. máj. 10.

Gyulai Miklós váradi kanonok és helynök előtt Mezewgyan-i Balázs fia: Pál mester, a váradi Szent János-társasegyház kanonokja, és Endréd-i Zorard fia: András neje: Dorottya egyezsége lépnek. A kanonok perelte Dorottyt *ratione et pretextu deductionis seductionisque cuiusdam parvuli Georgii aprodiani eiusdem Pauli*, a fiú által okozott károkért, és az apród elcsalásával tett *iniuria*ért. A perben végül a kanonok és Wasad-i Albert, az asszony *familiarisa* és ügyvédje egyezsége lépnek: az asszony 1 arany és 8 pénzbeli forint kártérítés fizetését ígéri, *duplum* terhével. Aki ezt az ítéletet, akár *familiarisa* útján megsérti, 200 aranyforinton marad.

Dl 38280.

2539

1442. nov. 15.

Miklós *doctor decretorum* esztergomi *cantor* és helynök a brassói dékánnak és plébánosainak a püspöki esetekben is feloldozási engedélyt ad.

Z.-W. V.103.

2540

1443. febr. 12.

Julianus pápai *legatus* megparancsolja a kalocsai érseknek és Big-i István székesfehérvári prépostnak, hogy járjanak el a székesfehérvári keresztes konvent jogait sértők ellen.

Dl 106472. = Fejér megye 5 (1971) 223.

2541

1443. febr. 13.

IV. Jenő pápa Thallóczi Matkó szlavón bánt és

híveit, valamint a zágrábi kanonokokat feloldozza a kiközösítés és más büntetések alól.
Lukcsics II.207.

2542 **1443. ápr. 3.**

Dénes esztergomi bíboros-érsek a brassói dékánnak. Walter leánya: Anna *honest*a szebeni polgárnő és Apafi Miklós nemes, mint felperes perelték Szeben hatóságát (iuratos consules) az esztergomi szék megbízásából eljáró Antal kolozsmonostori apát előtt. Ezt a pert a felek kérésére Miklós *doctor decretorum, cantor* és esztergomi helynök magához vonta, majd költségekímélés végett más levelével a címzettre bízta (uti ex ipsius domini vicarii nostri personali informatione accepimus). De az apát nem kapta meg az eltiltást, s ezért az érsek most újólág kiküldi a címzettet az ügy elbírálására, hatalmat adva neki az idézésre, tanúk kényszerítésére stb.

DI 13717. = Z.-W. V.111.

2543 **1443. máj. 14.**

A pécsi egyházmegye Bolczka-i János fia: István pap pápai felmentést kap az *irregularitas* alól, melyet sebesítéssel vont magára.

Lukcsics II.209.

2544 **1443. jún. 1.**

Kosztolányi vagy Szentvidi Bálint közjegyző előtt (Gatalóczi) Mátyás veszprémi püspök Bodó Miklós bácsi prépostot — hatalmas atyafisága miatt — *coadiutor*ávé teszi.

Veszpr. PL Litt. adiunctae 12.

2545 **1443. jún. 8.**

István fia: Balázs dobrakuchai plébános pápai felmentést kap az *irregularitas* alól, mert társai embert öltek.

Lukcsics II.210.

2546 **1443. jún. 25.**

Miklós segesdi főesperes, veszprémi kanonok

és helynök két plébánosnak. Wyfalwi Gál mester, veszprémi kanonok, mint Balázs zselicszentjakabi apát ügyvédje előadja, hogy számos (felsorolt) *providus* Raxy-i lakos a monostor Taton birtokán lévő erdőt kivágta, amit ő 1000 forintért sem viselne el; kártérítést kért. Az alperesi ügyvéd tagadta a károsítást, a felperesé tanúbizonyításra vállalkozott. Ezt a helynök Veszprémbe rendelte el, de azután a felek kímélésére meghagyja a címzetteknek, hogy a helyszínen (Somodar, Raxy) hallgassák ki eskü alatt a felperes megjelölte tanúkat a károsításról. Azt is megmondja, mire nézve hallgassák ki őket (si testis scit vel audivit; si scit, quomodo scit; si autem audivit, a quo vel a quibus audivit. Item si testis est affinis, consanguineus vel commensalis producentis; si etiam est informatus, qualiter deponat. Item si habuit vel sperat habere pro depositione; quam etiam partem mallet optinere in causa; et alia ita quod semper reddat rationem sui dicti; et alias iuxta prudentiam a deo vobis datam diligenter examinare debeatis), majd hatodik napra tegyenek jelentést.

DI 13726.

2547 **1443. aug. 22.**

Albert temesi főesperes, csanádi kanonok és tasnádi helynök Vythy-i László nemest és társait, akik személyes idézésre Bwzla-i Balázsné: Ágnes asszony és társnői ellen Nagyboldogasszony nyolcadán nem jelentek meg, bár a felperesi ügyvéd: *providus* Nabrad-i Bálint deák hiába várt rájuk. A bíró mulasztásukért megbírságolja őket.

DI 66905.

2548 **1443. aug. 31.**

A zágrábi prépost, káptalan és Frigyes cillei gróf kéri önként kötött egyezségük megerősítését a *decime dominicales* tárgyban.

Lukcsics II.210.

2549

1443. szept. 3.

A nagyváradi káptalan előtt Kereki György rokonai nevében is, és özv. Kereki Benedekné gyermekei nevében is egyezsége lépnek (sedatis universis causis in curia Romana sedeque apostolica ventilatis) a nagykerekí plébánia és a kiskerekí kápolna tárgyában.

DI 80796. = Zichy IX.64.

2550

1443. szept. 17.

Antonius de Montemellis hernádi plébános, a brassói szék (sedes) dékánja, az esztergomi széktől kiküldött bíró a 2542.sz. átírásával meghagyja két szebenszéki plébánosnak, hogy a feleket értesítéssel idézzék elébe Brassóba, majd a régi bírót és aki csak a perben eljárhat, ettől érseki tekintéllyel (auctoritate metropolitana) tiltsanak el.

Z.-W. V.118.

2551

1443. okt. 21.

Antal *doctor decretorum* szebeni plébános, erdélyi kanonok és káptalani helynök (sede vacante per venerabile capitulum vicarius constitutus) meghagyja Tamás gyulafehérvári ol-tárigazgatónak és társainak, hogy Bertalan nagyfalusi plébánost a régeni plébániába való betolakodásáért András régeni plébános ellen elébe idézzék.

Z.-W. V.121.

2552

1443. nov. 12.

Dénes esztergomi bíboros-érsek Nagyszeben városának: dékánjuknak csak az egyházi bíróság joghatósága elé tartozó ügyekben való bíráskodást engedte meg.

Z.-W. V.122.

2553

1443. végén

Miklós veszprémi helynök bizonyítja, hogy a Raxy-i telepések egy perben (2546. sz.) a megítélt esküt szabályosan letetették, ezért őket felmenti, s Balázs apátnak hallgatást paran-

csol.

DI 13753.

2554

1444. jan. 12.

Albert tasnádi helynök a 2547.sz. alpereseit, kik vízkereszt nyolcadán háromszori idézésre sem jelentek meg bírságaik lefizetésére, a fenti bírságok kétszeresében marasztalja. Közjegyzői *lecta-jegyzet*.

DI 66906.

2555

1444. jan. 18.

Antal *doctor decretorum* szebeni plébános, káptalani helynök Bertalan nagyfalusi plébánost kiközösítés után az ügy lezárására idézteti.

Z.-W. V.125.

2556

1444. jan. 19.

Antal *doctor decretorum* szebeni plébános, erdélyi káptalani helynök megengedi, hogy a papok működjenek Régenben, de semmiképpen sem a 2555. számban kiközösített Bertalan nevében.

Z.-W. V.126.

2557

1444. febr. 17.

A váradí káptalan előtt Kusalyi Jakch János fiai: László és György bevallják, hogy bár nővértük: Chagol-i János neje: Ilona bizonyos hagyatéki tárgyakért (néhai Jakch Dénes váradí püspök után) perelte őket a tasnádi, majd a kalocsai-bácsi helynök előtt, és már súlyosításra került a sor; ők most elismervén az asszony jogát, 500 aranyforint fizetését vállalják; különben Ilona három Bereg vármegyei birtokukat zálogcímen lefoglalhatja, ha pedig nem engedik be, a helynökök oklevelével minden birtokukat *interdictum*, őket kiközösítés alá vetheti.

DI 38281.

2558

1444. ápr. 1.

IV. Jenő pápa meghagyja az esztergomi érsek-

nek: mentse fel Faber Jánost és Szebeni Mátyás özvegyét: Magdolnát a lelki rokonság házassági akadálya alól.

Lukcsics II.215.

2559 1444. ápr. 6.

IV. Jenő pápa a kolozsmonostori apátnak meghagyja, hogy András Péter bagosi plébános panaszát vizsgálja meg.

Beke 281.sz.

2560 1444. máj. 1.

Dénes bíboros-érsek Mihály *baccalaureus decretorum* keresztényszigeti plébánost a szebeni dékánsággal járó joghatósággal ruházza fel.

Z.-W. V.130.

2561 1444. máj. 12.

IV. Jenő pápa a kolozsmonostori és kerci apátnak meghagyja, hogy az erdélyi domonkos-rendi szerzetesek javait ítéljék vissza.

Z.-W. V.132.

2562 1444. jún. 9.

Julianus bíboros, pápai *legatus* a váradi őrkanonoknak (*custos*) és *cantornak*. László szatmári főesperes, erdélyi és váradi kanonok panaszolja, hogy Albert tasnádi helynök egyebek mellett (*se iurisdictioni sui archidiaconatus immiscendo plura et diversa dampna eidem archidiacono intulit*) a *catedralicumot* és más jövedelmeit is csorbítja. Ezért *legatusi* tekintéllyel meghagyja, hogy bírálják el az ügyet.

DI 44366.

2563 1444. jún. 28.

Benedek zágrábi püspök panaszkodik Dénes bíboros-érseknek, hogy Matkó bán lefoglalta javait, de Julianus *legatus* csak halogatja ügyét. Tudomása szerint a kúria az érsekre akarja bízni; kéri pártfogását Erzsébet királyné emlékéért és fia érdekében is.

EPL Arch.Saec. U-3-52.

2564 1444. szept. 22.

I. Ulászló király megtiltja minden egyházi bírónak, hogy a felkelés miatt szabadságaikat vesztett kolozsváriak világi végrendeletei tárgyában ítélkezzenek.

Z.-W. V.148.

2565 1444. szept. 30.

András pécsvári prépost kéri, hogy a pécsi egyházmegyes Miklós pap, szentpáli oltárigazgató elleni tizedperét bízza a pápa valakire, aki az előző ítéleteket megváltoztassa. Az ügyben előbb az esztergomi helynök, majd Angelus *legatus commissariusai* ítéltek.

Lukcsics II.218.

2566 1444. okt. 9.

Albert tasnádi helynök a 2547.sz. alpereseit három idézés (*citatio*), egy *evocatio* után, ha még kilenc napig az *interdictumban* megmaradnak, kiközösítés alá vetteti.

DI 66908.

2567 1444. nov. 13.

A brassói dékánság *statutumai*.

Z.-W. V.151.

2568 1445. jan. 23.

IV. Jenő pápa Bácsi Fábián helynököt és a hozzá tartozó *observans* ferenceseket Magyarország és társországai területére *inquisitorokká* nevezi ki.

Theiner II.223.

2569 1445. jan. 29.

IV. Jenő pápa a boszniai helynök joghatósága alá veti a székely konventeket és kiváltságokat ad neki.

Székely oklt. I.147.

2570 1445. febr. 16.

IV. Jenő pápa Magyarország és társországai világi urait segítségül hívja az eretnekek kiirtá-

sára.

Theiner II.228.

2571

1445. márc. 14.

A szepesi káptalan előtt a (felsorolt) Petrócz-i nemesek bevallják, hogy bár néhány éve Stock János prépost tizedeinek elmulasztása miatt súlyos jogsértésbe estek (in certa gravamina iurium et sacrorum canonum incidissent), most fogott bírák (arbiter) közbejöttével vállalják 8 forint fizetését, s a következő két évben minden termény dupla tizedét.

DI 71284.

2572

1445. márc. 19.

Kolozsvári Jakab *baccalaureus decretorum et artium* pécsi kanonok és helynök (locique eiusdem sede vacante vicariu in spiritualibus et causarum auditor generalis) tudatja, hogy idézés után Alard-i István nemes és felesége: Ilona keresetet adtak be Zopa Péter, Vizló Gergely, meg több nemes és jobbágytársuk ellen, 1444. nov. 8-án. (Ügyvédjük Dénes pécsi ol-tárigazgató, az alperesé Boldogasszonyfalvi Kilián.) A kereset szerint Vizló Gergely a többi tudtával és segítségével fegyveresen, nem kímélvén a női nemet (cui tamen iura tanquam miserabili persone succurrant), az akkor még Bezned-i Nagy Bálintné felperes asszony házát megrohanta, őt két nap és éjszaka megkötözve tartotta, pénzét, edényeit, ágyneműjét, urának fegyverzetét, sisakját, okleveleit elrabolta és magánál tartja; ezt a felperesek 2000 forintért nem viselnék el. Elégtételt kért. Nov. 10-én az alperesi ügyvéd tagadta; ezzel a *litis contestatio* megvolt, és most a felperesnek kellett bizonyítania. Az erre kitűzött dec. 9-én Pécsen a tanukat megeskették, kihallgatták, majd vallo-másaikat publikálták. Az új alperesi ügyvéd, Miklós boldogasszonyfalvi plébános a felperesi ügyvéd többszöri kérdésére sem tudott kifogást tenni; ezért a helynök lezárt. Ítélet előtt meg kellett tudni az elvitt holmi értékét, amit

a kiküldött *executorok* és a jegyző a szüléssel elfoglalt Ilonától 1000 aranyforintban tudtak meg; erre a jogtudók bevonásával tárgyaló bíróság (de iurisperitorum nobis assidentium consilio) is ennyit állapított meg, de a férjnek még felesége lelkére, külön meghatalmazás alapján meg kellett esküdnie, hogy a kár és az *iniuria* felért 1000 forinttal. Végül a jogtudók véleményét is meghallgató bíróság (de iurisperitorum et aliorum sapientum consilio quibus de huiusmodi cause meritis relationem fecimus plenam et fidelem) ítélt: a megtámadást és a rablást erőszakosnak és jogtalanak bélyegzi, az alpereseket a tárgyak visszaadásában, illetve 1000 aranyforint értékében marasztalja, valamint a később megállapítandó költségekben. Kelt a pécsi *consistoriumban*, jelen vannak: Barnabás székesegyházi, Bastonia-i János baranyai, Dénes tolnai főesperes, *doctores decretorum* és kanonokok, amellet még több pap. Császári közjegyző záradéka.

DI 44391.

2573

1445. ápr.3.

IV. Jenő pápa András pécsvári prépostot feloldoztatja az esztergomi helynök kiközösítő ítélete alól.

Lukcsics II.223.

2574

1445. ápr. 5.

Dénes esztergomi érsek két szepesi plébánoshoz. Panaszolta a szepesi káptalan, hogy Gargói Benedek nemes és Péter, a Szepes kerületi Kirchporg várnagya a nekik Gargói Ferenc örkanonok végrendeletében hagyott birtokrészeket, kincseket, könyveket stb. bitorolják, őket zaklatják és a békés birtoklásban megakadályozzák. Kérésükre meghagyja, hogy az illetőket hat napon belül visszaadásra szólítsák fel, különben közösítsék ki; ha azonban valami sérelmük lenne, akkor idézzék elébe megfelelő hatánapra.

DI 63829.

2575 **1445. máj. 12.**
Dénés esztergomi érsek a brassói és szebeni dékának. A domonkosok és ferencesek viszszaélési ellen meghagyja, hogy pápai *mandatumot* csak neki való bemutatás után hajtsanak végre.
Z.-W. V.157.

2576 **1445. máj. 18.**
Zólyomi Benedek zágrábi püspök Dénes bíboros-érseknek. A 2563.sz. oklevélben bepanaszolt Matkó bán meghalt, most elfoglalta székét, de Demeter tinnini püspök háborgatja. Kéri, hogy az országnagyok tiltsák el.
Df 248747.

2577 **1445. máj. 29.**
IV. Jenő pápa István boszniai királyt felmenti egy nemtelen asszonyrak tett házassági ígért alól.
Lukcsics II.225.

2578 **1445. júl. 28.**
Nagyvölgyi Mihály nemes, kalocsai egyházmegyes pap felkéri a pápától a titeli társas-káptalan prépostságát azon a címen, hogy az orvosdoktor (doctor medicus) Szigfrid mestert a király javadalmától hűtlenség (nota infidelitatis) miatt megfosztotta, és azt neki adta.
Lukcsics II.228.

2579 **1445. szept. 15.**
IV. Jenő pápa feloldja a császári társas egyházra és a Szent Katalin-kápolnára nevezendő *interdictumot*, melyet Benedek zágrábi püspök mondott ki, mert Matkó bán néhány elfoglalt mezővárost (oppidum) vonakodott neki visszaadni.
Lukcsics II.228.

2580 **1445. okt. 6.**
Albert temesi főesperes, csanádi kanonok és tasnádi helynök: Butkai András, akit Reszegei

Balázsne: Lucia perelt nagyanyja hitbére-*paraphernuma*, anyja negyede és azon záloglevél miatt, melyben Nagwassan és három más birtokot a felperes nő atyjának: Hodászi Bálintnak zálogba adtak, most Szent Mihály nyolcadán köteles volt ezekről nyugtáit felmutatni; ezt meg is tette a felperes távollétében, ezért azt a helynök a költségekben marasztalja.
Dl 66909.

2581 **1445. nov. 11.**
Miklós váradi *cantor*, tasnádi helynök a 2580.sz. pert Szent András nyolcadára halasztja.
Dl 66912.

2582 **1445. dec. 11.**
IV. Jenő pápa a veszprémi püspöknek: Gersei János fia: Pétert és Zuet-i Gaberto leánya: Katalint mentse fel a harmadfokú sógorság házassági akadály alól.
Mon. Vespr. III.125.

2583 **1446. jan. 14.**
Guillermus de Fondera *doctor iuris utriusque* pápai káplán és ügyhallgató (auditor causarum) a zágrábi egyházmegye összes papjához. IV. Jenő pápától egy fellebbezett ügyben ítékezésre kapott megbízást. Bálint zágrábi egyházmegyes pap, akit több világi — "Curper" Mátyás és társai — fogságba vetett, és 100 dukát értékben kifosztott, a Szentszékhez fellebbezett. Az *auditor* megeskette őt, hogy egyházmegyéjében nem kapott elégtételt, majd a címzetteknek meghagyja, hogy a templomokban a fél kérésétől számított hat napon belül az alpereseket ötvenedik napra Rómába idézzék, és minden más bírót az eljárástól tiltsanak el. Közjegyzői záradék.
Dl 13908.

2584 **1446. jan. 23.**
Urbanus Petri de Stynavia boroszlói egyház-

megyés császári és pápai közjegyző a nagyszzebeni Szűz Mária-egyház könyvtárának szobáscájában a 2575.sz. oklevelet János brassói plébános ügyvédjének kérésére átírja. Tanúk: Demeter és Antal *doctores decretorum*, erdélyi kanonokok.

Z.-W. V.162.

2585 **1446. márc. 16.**

Miklós mester és Bálint, Dénes esztergomi érsek kiküldött bírói, febr. 12-i idéző parancsát átírva tudatják, hogy Trautenberg Antall nagyszzebeni polgármestert a szebeni dékán és a káptalan kérésére tizenötödik napra Esztergomba idézték.

Z.-W. V.165.

2586 **1446. ápr. 2.**

IV. Jenő pápa az esztergomi káptalan és Péter pécsváradi apát közt Newegh *predium* börtönzede tárgyában folyó pert a váci püspökre bízta.

Lukcsics II.232.

2587 **1446. ápr. 9.**

IV. Jenő pápa Pozodicz-i Fogas Máté fia: István (egri egyházmegye) és Upor-i Balázs leánya: Veronika kényszer hatására kötött házasságát az egri püspökkel felbontatja.

Lukcsics II.234.

2588 **1446. ápr. 18.**

Dénes esztergomi érsek Szász János királybíró kérdéseire az egyházi bíróság joghatóságának hatáira nézve válaszol.

Z.-W. V.166.

2589 **1446. máj. 16.**

Az erdélyi hét szász szék *universitasa* kéri a pápától, hogy csak az erdélyi püspök, a kolozsmonostori bencés és a kerci ciszterci apát elé idézzék őket.

Lukcsics II.235.

2590 **1446. máj. 31.**

Az erdélyi hét szász szék vénei kérésére Szeben és Brassó földjén némely plébános és *ruralis* dékán botrányos életének kivizsgálására a pápa az előbbi számban felsoroltaknak ad joghatóságot.

Lukcsics II.233.

2591 **1446. jún. 9.**

Dénes esztergomi bíboros-érsek, mint a pálos remeték IV. Jenő pápa-rendelte *conservatora*, meghagyja több zágrábi egyházmegyes plébánosnak, hogy Ferenc Garig-i helynök panasza az ottani pálosok egy jobbágya borpincéjét kirabló Monoszlo-i Czupor Györgyöt és Gáspárt harmincadik napra elébe idézzék.

DI 35583. = LK 1933, 86.

2592 **1446. jún. 17.**

Az egri káptalan tagjai eskü alatt kötelezik magukat *beneficialis* jogaik védelmére, és a többségi határozat elfogadására.

Beke 1051.sz.

2593 **1446. júl. 1.**

Miklós váradi *cantor*-kanonok, tasnádi helynök előtt Tunya-i (Tunyogi) "Konch" Jakab *providus* Vid semjéni bírótól követelte nővére gyilkosának: Tar Lászlónak vérdíját, mert az nem szolgáltatott neki igazságot, hanem a vérdíjat a szamoszegiek kezére adta, ők viszont a tunyogi egyháznak adták. Vid azzal védekezett, hogy Zudar Jakab *comes lib[er]* tett igazságot, s ők nem ítéltettek². A bíróság tanúvalatást rendel.

DI 55330.

1. Csonka oklevél.

2594 **1446. júl. 8.**

János nógrádi főesperes és esztergomi kanonok kéri Gyulai Miklós váradi kanonokot és tasnádi helynököt, hogy a hozzá küldött "Niri" Miklós előadása szerint tegyen neki igazságot

a Rezege-i nemesekkel szemben bizonyos oklevelek kiváltása tárgyában.

DI 44422.

2595

1446. júl. 15.

IV. Jenő pápa Ágoston választott győri püspöknek Bertalan és Zsigmond vegliai stb., György szentgyörgyi és bazini grófok, Rozgonyi Lőrinc rokonai, Lévai Péter fia: László és több esztergomi és passauai nemesek ellen püspöksége javainak visszaadásáért indítandó perében bírakat rendel.

Lukcsics II.236.

2596

1446. júl. 16.

Miklós *doctor decretorum* szentpéteri prépost, egri kanonok és káptalani helynök (per honorable capitulum loci eiusdem sede vacante vicarius in spiritualibus deputatus) András tarcafüi főesperesnek, Jakab nagymihályi esperesnek és István kapusi plébánosnak. *Egregius* Checher-i Zsigmond perét a Cheb-i nemesek ellen azért, hogy a felperes Vewr birtokának népeit kizárják a csebi anyaegyházból, melyhez tartoznak, elzárják az istentisztelettől, a szentségektől és a temetéstől, rájuk bizza, hogy fejezzék be.

DI 31534.

2597

1446. aug. 1.

Miklós tasnádi helynök plébánosoknak. Tunyogi Jakab Vid bíró ellen a 2593.sz. perben tizedmagával esküt fog tenni a vérdíj (homagium) tárgyában. Mivel bizonyosan értesültek róla, hogy ami kár Videt éri, azt az összes szamosszegi telepesek viselik, meghagyja nekik, hogy ezeket Vid és Jakab javára tizenöt napon belül elégtételre szólítsák fel, különben fenytéket fog alkalmazni.

DI 55366.

2598

1446. aug. 1.

A plébánosok jelentik Miklós tasnádi helynök-

nek, hogy a 2597.sz. perben vallatást tartottak. Kiderült, hogy Zudar Jakab mint *comes libertatis* kivette a gyilkost és Szamosszegre vitette, hogy ott ítélkezzenek felette. Amikor a bíróság összeült (cives pro tribunali consedissent), a panaszos azonnali elégtételt kért, és ennek megtagadását panaszolta, a gyilkos prókátora és egyes polgárok meg haladékot akartak adni a gyilkosnak, hogy birtokos ismerőseihez (in possessiones extraneas) mehessen, és rokonaitól, barátaitól a vérdíj összegét összeszedhesse, Jakab meg várjon döntést a törvény szerint (in lege).

DI 55337.

2599

1446. aug. 9.

Dénes esztergomi érsek Antal szebeni polgármesternek és Szász János királybírónak: megtudta, hogy a 2588.sz. döntése ellenére egyes világiak bitorolják az egyházi bíróság joghatóságát. Meghagyja, hogy egyházi fenytékkal és világi karral (brachium seculare) is kényszerítsék ki.

Z.-W. V.175.

2600

1446. okt. 1.

IV. Jenő pápa a pálosok magyarországi tartományfőnökének (prior generalis) meghagyja, hogy a több bírót megjárta pert Bélteki Nagy Sandrin neje: Anna (erdélyi egyházmegye) és fivére: János és ennek neje: Katalin között döntse el.

Lukcsics II.238.

2601

1446. okt. 4.

Pálóczi László országbíró előtt Náthafalvi Márk deák, aki Ruszkai Dobó István fiát: Jánost Miklós *doctor decretorum* esztergomi helynök előtt perben legyőzte, derék emberek közbenjárására őt az ítélettől és a benne foglalt terhektől teljesen felmenti.

DI 13976.

2602 **1446. okt. 9.**
Hédervári Lőrinc nádor előtt a székesfehérvári káptalan panaszkodott, hogy Bátmonostori Tóttós László *familiaris*ai és jobbágjai András dékánt, kanonokot és Besenyő János kanonokot 1444-ben fegyveresen megtámadták, megvertek és megsebeztek, majd elfogták és uruk elé vitték, aki őket őrizetbe vette. Mivel B.T. László ártatlanságát hangoztatta, három tudománylevéllel szemben ötven nemessel esküt kell tennie.
DI 80863. = Zichy IX.112.

2603 **1446. okt. 23.**
IV. Jenő pápa a fárói püspöknek: Voyslauch Péternek a tizedügyben György sebenicói püspök által kimondott kiközösítését semmisítse meg.
Theiner II.230.

2604 **1446. dec. 12.**
Miklós egri káptalani helynök a 2596.sz. ügyben Chycher-i "Ormos" Péter nemest Checher-i Zsigmond ellen a szokott bírságban marasztalja.
DI 31544.

2605 **1446. dec. 16.**
Miklós *doctor decretorum* esztergomi *cantor* és helynök három plébánosnak. Szabályos idézés után özv. Lendench-i Péterné: Ilona nemes asszony sommás keresettel (per modum libelli summarii et summarie petitionis) perelte Ragyolcz-i Antal fia: János nemest azért, hogy az özv. Ragyolcz-i Laczk Istvánné végrendeletében neki hagyott marhákat, ruhákat, edényeket és pénzt tőle hatalmasul elvette, s őt Ragyolczon jártában fegyveresen megtámadta, kirabolta, megsebesítette és durva szavakkal illette (verbisque turpibus et vituperiosis ipsam affecisset ac inter cetera non probam appellan[do]), amit nem viselne el 2000 aranyforintért. Kérte az eljárás jogtalanságának kimondását,

az alperesnek az elvett ingók visszaadására, vagy értékük (200 forint) és a 2000 forintnak — a gyalázkodásért (dehonestatio) stb. — megtérítésére kötelezését s a költségekben való marasztalását. Az alperes tagadta, az asszony ismét erősítette az állítások igazságát, mindketten perlési szándékkal (animo litem contestandi). A bíró Ilona asszonyt jan. 13-án tanúkkal való bizonyításra kötelezte, a tanúvalatást a szokott módon a címzettekre bízva. A rendelkezés szerint a tanúk a *producens* költségén tegyék meg az utat Wyfalw-ba és vissza.
Írta: Tiwan-i Mihály jegyző.
DI 14000.

2606 **1446. dec. 22.**
A zágrábi egyházmegyes Szerdahelyi György fia: György pap pápai felmentést kap az *irregularitas* alól, melyet egy asszony halálra sebzésével vont magára.
Lukcsics II.239.

2607 **1447. jan. 8.**
IV. Jenő pápa Urbán fia: János bácsi kanonok javadalomperében bírakat rendel.
Lukcsics II.240.

2608 **1447. jan. 8.**
A nagymihályi plébános és társai jelentik Miklós *doctor decretorum* szentpéterei prépost, egri kanonok és káptalani helynöknek, hogy Morvai Miklósnak néhai özv. Mach Jánosné hitbére és *paraphernuma* iránt Leszteméri Jakab és Mátyus ellen folytatott perében kivallatták Rákóczi Lászlót, hogy a hitbér stb. kit illet meg inkább a rokonság alapján; mire ő azt felelte, hogy özv. Pelejte Vencelnét és Morvai Gyapolt Lászlót inkább, mint Morvai Miklóst. A távollévő özv. Pelejteiné kihallgatására Péter te-rebesi plébánosnak a helynök tekintélyével (*auctoritas*) megbízást adnak.
Sztáray II.398.

2609

1447. febr. 1.

László Athyna-i plébános, császári kanonok és *locumtenens* plébánosoknak: Hallgassák ki Thapoloucz-i Mihály deákot és több társát "Bango" Anna nemes nő, özv. Prata-i Jánosnének Miklós soplonczai pap elleni ügyében. Ez átvett az asszonytól megőrzésre (benivole ad conservandum) bizonyos dolgokat, s "ügy védi őket, mint a fejét", a pogány támadás ellen beviszi Soploncza várba, most azonban nem akarja visszaadni.

DI 103606.

2610

1447. febr. 4.

Dénes esztergomi érsek a brassói dékán útján a 2588.sz. parancsa ellen vétő, női jogok és házasság ügyeiben bíráskodó világiak kiközösítését kihirdeteti.

Z.-W. V.186.

2611

1447. márc. 27.

Dénes bíboros, esztergomi érsek, pápai *legatus* előtt Mátyás veszprémi püspök és Gersei Pető (Zala vármegyei *comes*, Gersei Pető László nevében is) a köztük folyt tizedpert leszállítják, és a Tapolcán ápr. 13-án összeülő négy bíró (arbitr): a püspökért István kapornaki apát, Szegvári Pál, az ispánért Hosszútóti Ambrus és Gusthan-i Dániel döntését fogadják el.

DI 93072.

2612

1447. ápr. 28.

Gyarmathi Lőrinc fia: János esztergomi egyházmegyes klerikus, császári közjegyző előtt Ziwg-i Orbonaz János házában Kowar-i Pál mester fia: László minden egyházi bíró, (különösen) Miklós *doctor decretorum* esztergomi *cantor* és helynök előtti pereiben ügyvédjeiül vallja Balázs gömöri főesperest, Egeg-i Gergely, Lippai Mihály esztergomi kanonokokat, több nemes és plébánost.

DI 49765.

2613

1447. ápr. 29.

V. Miklós pápa felmenti László fia: Balázs váradi kanonokot az emberölés miatt magára vont *irregularitas* alól.

Lukcsics II.242.

2614

1447. máj. 2.

Miklós *doctor decretorum* esztergomi *cantor* és helynök előtt Derencsényi János és Miklós nemesek ügyvédje a Csetneki László választott nyitrai püspök és Csetneki András ellen beadott sommás keresetben előadta (per modum libelli summarii et summarie petitionis proposuit), hogy a nővérüknek, néhai Pető Ilonának tizenhat birtokból járó hitbért és *parapher-numot* a birtokokat öröklő Csetnekiek nem adták ki. Marasztalást kér a pertárgyra és a költségekre nézve. Az alperesek kérésére halasztás júl. 1-ig, hogy megfontolhassák az ügyet.

Zichy IX.165.

2615

1447. máj. 2.

Alfonz bíboros, valenciai püspök válaszaikétes jogi kérdésekben.

Z.-W. V.196.

2616

1447. jún. 30.

V. Miklós pápa az egész százság nevében előadott kérdésekre átírja és megerősíti Alfonz bíboros 2615.sz. válaszait.

Z.-W. V.204.

2617

1447. jún. 30.

V. Miklós pápa az esztergomi érseknek és az erdélyi püspöknek meghagyja az erdélyi részek megvizitálását.

Z.-W. V.203.

2618

1447. júl. 15.

Szerémi Mihály veszprémi egyházmegyes pap a pápától megkapja a székesfehérvári falakon kívüli Szent Miklós-egyház prépostságát.

Lukcsics II.246.

2619 **1447. aug. 17.**
V. Miklós pápa a zágrábi egyházmegyes Antal fia: Bereck kamarcsai főesperes Benedek zágrábi püspök és András Petriconis zágrábi kanonok elleni perében bírakat rendel.
Lukcsics II.247.

2620 **1447. aug. 30.**
V. Miklós pápa a 2619.sz. per eldöntését újabb bíróra ruházza.
Lukcsics II.248.

2621 **1447. aug. 26.**
Kamanci Balázs bácsi egyházmegyes pap, János kalocsai érsek helynöke pápai felmentést kap az *irregularitas* alól, melyet *inquisitori* működésében vont magára.
Lukcsics II.248.

2622 **1447. szept. 10.**
Albert *doctor decretorum* nógrádi főesperes és esztergomi helynök plébánosoknak: Bertalan szentmártoni plébános panaszolta, hogy hívei nem akarják felépíteni a csehek lerombolta házát, és nem fizetik szolgáltatásait. Meghagyja, hogy *interdictum* terhével tizenöt napon belül elégtételre szólítsák fel őket, vagy idézzék elébe. Írta: Dorogházi László jegyző.
DI 98025.

2623 **1447. okt. 6.**
V. Miklós pápa Johanni S. Angeli bíboros-*legatus*nak. Kéri, hogy semmisítse meg Benedek zágrábi püspök és Dömötör knini püspök helycseréjét.
Theiner II.241.

2624 **1447. dec. 4.**
Thomas Armenus *licentiat* *decretorum* szentgyörgymezei prépost, a szebeni és brassói dékánásokban érseki *visitor* és bíró, az esztergomi tartományban *inquisitor*, a Barcaság írásban előadott kérdéseire a fenti dátummal

felel.
Z.-W. V.218.

2625 **1447. dec. 5.**
Thomas Armenus szebeni-brassói *visitor* Toscha Miklós nemes, császári közjegyző klerikusi kiváltságát védelmezi.
Z.-W. V.224.

2626 **1448. jan. 4.**
Jakab pap, szepesi kanonok pápai felmentést kap a kiközösítés alól, melyet oklevélhamisítással vont magára.
Lukcsics II.253.

2627 **1448. jan. 8. körül**
Thomas Armenus szebeni-brassói *visitor* a szebeni dékánágnak; jóváhagyja a neki bemutatott *statutum*okat.
Z.-W. V.232.

2628 **1448. jan. 24.**
Albert *doctor decretorum* szentpéterei prépost, egri kanonok és helynök Semsey Frank leányainak és két asszonytársuknak özv. Szeretvai Jánosné elleni perét (tárgya: ingók, záloglevelek, melyek egy ládában hagyatékkal együtt az alperes őrizetébe jutottak), mivel világi fórumhoz tartozónak találja, az országrendek megkeresésére a királyi kúriába, az országbíró elé vízkereszt nyolcadára átteszi.
DI 84894.

2629 **1448. jan. 30.**
Alchi Miklós fia: Balázs váradi egyházmegyes pap pápai felmentést kap a halál okozásával magára vont *irregularitas* alól.
Lukcsics II.256.

2630 **1448. márc. 1.**
Várdai István ferrarai kánonjogi tanuló írja nagybátyjának: *Vobis igitur rem hanc claram (?)*, *ut si habeatis aliquas lites in foro*

ecclesiastico, aut subterfugias (?), vel litium sopitas aliquas habere speratis, extunc omnino, donec his in partibus Italie perseverando (?), talium causas et quos movere curetis (?), postquam vero in aliquo puncto gravatum vos sencietis, ad sedem apostolicam appelletis ymo in multis iuribus habemus, ut amissis mediis ad sedem apostolicam potest fieri appellatio. Ideo spero his quamcunque rem seu causam satis commode posse peragere. Ha Bezdédi Mihály váradi kanonok zaklatja őket, közöljék vele; úgy elbánik vele, hogy bánni fogja.

TSz 1929, 126.

2631

1448. márc. 15.

Hunyadi János kormányzó Dénes esztergomi érseknek vagy helynökének. Gersei László és Pető, volt Zala vármegyei ispánok panaszolták, hogy a lövöldi perjel előttük perbe fogta őket *pro facto in temporibus disturbialibus patrato. Unde cum facta in premissis disturbialibus temporibus patrata per dominos prelatos et barones regni omnino sopita sunt et condescensa*; meghagyja, hogy a pert ítélet nélkül tegye át az országtanácshoz (in presentium dictorum universorum dominorum prelatorum, baronum et regni nobilium).

DI 93090.

2632

1448. márc.-ápr.

A Gerse-i Petők keresetlevelükben Miklós *doctor decretorum* esztergomi *cantor* és helynök előtt a lövöldi konvent súlyos erőszakosságai miatt — 1443 óta, Tapolca mezőváros (oppidum) pusztítása — 20 000 forint kártérítést kérnek.

DI 94032.

2633

1448. márc. 17.

János tornai plébános és főesperes közli, hogy Curittra-i Barnabás elébe idézte Lazo-i Bernátot nővéreinek: Ilonának hitbére és *parapher-*

numa miatt, de később a bíró engedélyével 13 aranyforint két részletben, a főesperes jelenlétében való fizetésében egyeztek meg. Ekkor a felperes rokona: Chalan-i Miklós jelentkezett, hogy őt a hitbér és *paraphernum* éppen úgy megilleti, ezért a kelet napján fizetendő 7 aranyat az ügy kivizsgálásáig Ferezten-i László kezébe helyezték letétbe.

DI 38945.

2634

1448. ápr. 26.

Zala vármegye alispánjai és szolgabírái tanúsítják, hogy Gersei Pető és János a kormányzó parancslevelét vitték (2631.sz.) Szilveszter lövöldi perjelnek, miszerint a Tapolca mezőváros (oppidum) tárgyában köztük az esztergomi helynök előtt folyó pert a jelen országgyűlésre halassza, de ő ezt elvetette, a következő hasonló parancsra pedig azt felelte, *quod ipse cum litteris domini gubernatoris non curaret et in suo processu litis pertransiret*. Az ellenfél tiltakozik.

Zala várm. II. 536.

2635

1448. máj. 3.

Hunyadi János kormányzó újabb felszólítása, a 2631.sz. értelmében; a zalavári konvent jelentése a perjel kitérő válaszáról.

DI 93094.

2636

1448. máj. 11.

Albert gyulafehérvári főesperes, erdélyi kanonok és helynök Bethlen-i Antal kérésére Nagyalusi Apafy Miklós előző évi végrendeletét hitelesen átírja. *Presentes nostro sigillo anulâri, quo in vicariatus officio utimur, facimus roborando communiri.*

DI 62844. = Z.-W. V.284.

2637

1448. máj. 20.

Dénes esztergomi érsek előtt Szilveszter városi lövöldi karthauzi perjel és a Gerseiek a 2631.sz., az esztergomi helynök előtt folyt per-

ben az ilyen kereseteket leszállító *decretum*nak (1447:15. tc.) is engedelmeskedve kiegyeznek. *DI 93095. = Zala várm. II.537.*

2638 **1448. júl. 24.**
Hunyadi János kormányzó kérésére V. Miklós pápa egy évre felfüggeszti a Tallóczy Franko báró elleni érseki kiközösítő ítéleteket, mert ennek a török elleni háborúban kell részt vennie. Perei: Rovino-i Rastiar Péter özvegye pénztartozásáért; Firenzei Bene-i Jakab ugyanazért.
Lukcsics II.263.

2639 **1448. aug. 19.**
Hunyadi János kormányzó a nagyszebeni dékánok papjainak megtiltja, hogy az ország szabadságát sértő pápai bullákat elfogadjanak. *Z.-W. V.261.*

2640 **1448. szept. 10.**
Gyarmathi Lőrinc fia: János esztergomi egyházmegyes pap, császári közjegyző előtt megjelent néhai Kővári Pál mester fia: László, s elővezette Kővári László felesége 1426-ban kelt végrendeletének tanút.
Károlyi II.266.

2641 **1448. szept. 15.**
Pál ózdi főesperes, tasnádi helynök előtt Miklós volt endrédi plébános perbe fogott négy Waya-i nemes bizonyos Gergely kapusi *lanifex*, a plébános anyai testvére W. birtokon történt megölése miatt, s a bíró ülnökeivel együtt lépéseket is tett, most a Waya-iakat — mint maga a felperes is — ártatlanoknak találta, s őket feloldozza.
DI 97213.

2642 **1448. nov. 12.**
Albert *doctor decretorum* egri helynök Nagymihályi Bánfi Györgynek az újfalusiak elleni perét, mely két idézés után előtte ki volt tűzve,

Hédervári László egri püspök parancsa (mandatum litteratorium) alapján vízkereszt nyolcadára halasztja.
DI 84902.

2643 **1448. dec. 18.**
István, az enyickei Szent István király-egyház plébánosa, János mester egri helynök helyettese (vicevicarius) előtt Mátyás pap, most petri plébános Sebestyén enyickei telepes felesége: Klára ellen nyelvváltásban lett marasztalva (iudicialiter fuit convictus in birsagio lingue); most megjelenvén, a bírónak és ellenfelének eleget tett.
DI 83728.

2644 **1448-1469.**
Huendler Vid viddini püspök, pécsi segédpüspök Miklós Groynicha-i plébánosnak és három társának: Zwynna-i Imre nemes panaszára tartanak vizsgálatot Gergely Z.-i plébános ellen, aki két hívét szentségek nélkül hagyta meghalni.
Koller IV.251.

2645 **1449. jan. 4.**
Péter váci püspök kéri az esztergomi érsek kiküldését a püspök és a káptalan határperében a hetven éves Péter prépost esküjének megsemmisítésére. Megkapja.
Lukcsics II.264.

2646 **1449. jan. 7.**
Demeter volt knini, most zágrábi püspök kéri a pápától Frangepán Bertalan, Zrínyi Péter, Blagay György és társaik rászorítását a knini püspökség elrabolt tizedeinek visszaszolgáltatására.
Lukcsics II.264.

2647 **1449. febr. 25.**
Basthonya-i János *doctor decretorum* baranyai főesperes, pécsi kanonok és helynök előtt

[1448.] jan. 19-én Korogh-i János macsói bán felesége: Erzsébet követelte nagynénje: Katuska *paraphernum*át Gara-i Desew macsói bán fiától: Jánostól a kétezer telekre terjedő Valkó vármegyei birtokokból. A kereset (libellus) igényét és kérését tartalmazta, a költségeket beleértve. A feleletre kért határnapon az alperesi ügyvéd tagadta az igényt, majd a *litis contestatio* után azt állította, hogy a felperes asszonyt teljesen kielégítették. Máj. 1-jén bizonyításra kötelezik, amikor a helynök (vicarius vel nostrum surrogandum) széket ül. Május 4-én az alperes azt mondta, hogy hadakozás és nádori közgyűlésen való megjelenési kötelme miatt (propter generalem congregationem Budensem) tanút nem tudta előállítani, halasztást kért (secundum octavum diem condensus generalis congregationis Budensis predictae). Az új határnapon (terminus), jún. 4-én az alperesi ügyvéd a másnapot kérte bizonyításra, de távolmaradt. A felperes lezárást kért, de a bíró *nuncius* útján a szokásos (iuxta consuetudinem sedis nostre) nyolcadik napra megidéztette az alperesi ügyvédet. Ekkor megjelent, s újabb halasztást kapott, okt. 21-re. Ekkor megint halasztást kért, és azt, hogy bácsi egyházmegyes tanút Balázs bácsi helynök hallgassa ki. Bár a helynök gyanította, hogy itt perhúzásról van szó (presertim cum in talibus de consuetudine regni huius plus deberet fieri per litteras expeditorias, quam testes), ülnökeivel tanácskozáván megengedi (de nostrorum assessorum consilio), hogy dec. 1-én a bácsi helynök előtt bizonyítson tanúival, majd tizenötödik napra mutassa be a vallomásokat. Ekkor, dec. 23-án András bácsi helynök levelével bizonyította, hogy a tanúk elmaradása nem rajta állt. A felperes hozzájárulásával vízkereszt tizenötödik napját engedik neki, hogy a bácsi helynökhöz *supplicatorie* intézett *commissio* alapján bizonyítson, majd ennek nyolcadik napjára hozza az eredményt. Ekkor, febr. 3-án Balázs bácsi helynök átiratban közölte, hogy ő kész lett vol-

na a tanúkat az igazság kedvéért kihallgatni, de még idézőlevelet sem kértek tőle. Mivel az alperesi ügyvéd sem szolt ellene, az ügyet lezárta, és a kelet napján a felek kérésére ítéletet hirdetett. A bíró — *de ---orum ac dominorum et nobilium huius regni consilio, quibus fidelem de meritis huius cause fecimus relationem* — Garai Jánost a *paraphernum* fejében 400 forint, egy szekér és hat ló (közbecsű szerint) valamint a később megállapítandó perköltség fizetésére kötelezi. Az ítéletet a nagymise után, a pécsi főszékesegyházban (in porticu ecclesie Quinqueecclesie, ubi iura reddi solent litigantibus) hozta meg, Bálint *magister artium*, Kelemen kanonok, Pozsegai Balázs, "Magyar" István és más nemesek jelenlétében; megerősítése helynöki pecséttel történt (nostrique sigilli vicariatus officii appensione).¹

Dl 14227.

1. A pecsét körirata: *VICARIA--US ---UEECCL.*

2648

1449. márc. 29.

Dénes esztergomi érsek a hozzá fellebbezett fenti ügyet, az Erzsébet nagyanyjának hitbéréért hasonlóan megnyerttel együtt Thomas Armenus *licentiatus decretorum*, szentgyörgy-mezei prépost, esztergomi kanonokra bízta, tekintélye egész súlyával (auctoritate legationis nate).

Dl 14242.

2649

1449. máj. 5.

Ilkusi Miklós krakkói egyházmegyes császári közjegyző oklevele. Wielopolé-i János kanonok és *officialis*, valamint Péter örkanonok újszandeci házában György késmárki (a falakon kívüli Szent Mihály-egyházbeli) *rector* előadta, hogy előjárója, Stock János szepesi prépost előtt a Slawkndorff-i nemesek, Nerai *consulok* és egyes késmárki polgárok ellen pert folytatott, mert évek óta nem fizetik neki a tizedet, szántóit pedig hatalmaskodva művelik; János prépost azonban nem szolgáltatott

neki igazságot. Ezért fellebbezett. De János prépost adósait egyszerűen feloldozta, neki pedig örök hallgatást parancsolt; az ellene szóló vádaskodást elfogadta, őt igazságától megfosztotta. Látva, hogy a préposttól nem várhat igazságot (mihi plurimum fore gravem, rigidum, molestum et contrarium), V. Miklós pápához és a római kúriába fellebbez.
Wagner, Anal.Scep. I.63.

2650 **1449. jún. 16.**
Pásztói Lukács egri kanonok és helynök (officium vicariatus in spiritualibus tenens sedis Agriensis) plébánosoknak. Bolk birtokon Mátyás volt plébánost idézzék meg a bolki nemesek ellen, az ottani egyháznak okozott károk tárgyában, *peremptorie*, a következő péntekre, *sine observatione quinque dierum*, és jelentsek. Mivel Mátyás pap az egyház kulcsait letéve el akar költözni, minden jószágát és jövedelmét foglalják le a per eldőltségig; a lefoglalt javakról is jelentést kér.
DI 97218.

2651 **1449. aug. 18.**
A csanádi káptalan előtt Thelek-i "Varyas" Sebestyén özvegye: Erzsébet fia és két leánya nevében tiltakozott az ellen, hogy özv. Varyas Miklósnénak: Ceciliának hitbére és *paraphernuma* fejében István csanádi *cantor* és helynök, valamint káptalana és nemes társai becslése alapján bizonyos összeggel tartozik, s ezt *ad manus communes reposuisset*, de a nő azt többszöri intésre sem akarja felvenni, és Thelek jószágát visszaadni. Gyermekei nevében eltiltja használatától és prédálásától.
DI 14287.

2652 **1449. aug. 18.**
István csanádi *cantor* és helynök tudatja, hogy a 2651.sz. pert végítélettel eldöntötte, de Cecilia asszony a primási székhöz (ad aliam sedem metropolitanam) fellebbezett. Erzsébet vi-

szont az ítéletet elfogadván, fia nevében eltiltotta őt a birtok további *irrationalis* használatától és elidegenítésétől.
DI 14288.

2653 **1449. aug. 23.**
Albert *doctor decretorum* nógrádi főesperes, esztergomi kanonok és helynök Tharnóczi "Székely" Gergelyné: Dorottyának hitbér (dos), *paraphernum* és *iniuria* miatt folyó perében, mely a keresetlevél (libellus) bemutatásáig jutott, az ügyvédek kérésére (felperesi ügyvéd: Bechencz-i János *baccalaureus decretorum*) megengedi az egyezés megkísérlését Budán, jóhírű férfiak (probi viri) segítségével, Szent Egyed tizedik napján; ha nem sikerül, újabb határnapként az említett szent huszonötödik napját tűzi ki Esztergomba.
DI 69475.

2654 **1449. szept. 10.**
Vethési Albert erdélyi főesperes, kanonok és helynök tudatja, hogy Boldóczi Bertalan nemes Suki János nemes fiait megidézte, majd keresetet (libellus) adott be ellenük egyrészt annak a 300 aranyforintnak megfizetésére, amennyit atyja költött feleségének első házasságából származó leánya hat évi ellátására, másrészt anyja hitbéreinek kifizetése iránt, mert Kályán (az első férj jószága) most az alperesek kezén van. Ezek azt állították, hogy a felperes atyja a leányt atyja hagyatékából tartotta el, *dos vero et res paraphernales iuxta laudabilem consuetudinem in partibus Trnis approbatam et diuive tentam non a possessionibus venditis*, amelyen az alpereseknek Kályán, *sed a stipite propagationis et congenerationalis (!) condam Michaelis de dicta Kalyan venditoris et traditoris eiusdem possessionis pagari debent et exsolvi*. Halasztások után tanúbizonyítás volt, majd az ügyet a dobokai főesperesre, Domokosra bízta. Ez, mint a helynök helyettese (loco vicarii surrogatus), ülnökeivel úgy ha-

tároz, hogy az alvajda oklevelében az erdélyi nemesség becslése alapján meghatározott hitbért és a 300 forintot az alperesek megfizetni nem kötelesek; a felperest hallgatásra kötelezi. *Teleki oklt. II.40.*

2655 **1449. szept. 30.**

Lukács Zemlen-i plébános és két társa Pásztói Lukács egri kanonok, Hédervári László egri püspök helynökének. Vették parancsát, hogy az Imreg-i István megjelölte nemeseket és nem-nemeseket a felvetett kérdésekre hallgassák ki. Ők a megjelölt birtokokat bejárták, a felsorolt embereket megeskették, és egyenként kihallgatták. Ezek egyértelműen úgy vallottak, hogy Chycher-i Orosz Jánosnak a felperes nők unokái, s nekik az országos szokásjog szerint hitbér és *paraphernum* jár, együttesen, Orosz Tamás birtokaiból nagyanyjuk után. Ezek a birtokok Chycher és még hat másik.

DI 14305.

2656 **1449. okt. 25.**

Pálóczy László országbíró oklevele. Ország Mihály surányi várnagya a primás több birtokát kifosztotta, kettőezer-nyolcszáz birkáját elhajtotta. A személynök (personalis) párbajt ítélt meg, de a király és a pápai követ közbenjárására kiegyeztek: Ország 1450 arany dukátot fizet részletekben, különben az érsek a szentszék előtt perelheti, esetleg kiközösíttetheti.

Df 248370.

2657 **1449. nov. 22.**

Pásztói Lukács egri helynök az előző perben a tanúvallomások kihirdetése után az ügyvédek kérésére az ügyet lezárta, és ítélethozatalra vízkereszt tizenötödik napját tűzte ki.

DI 14311.

2658 **1450. jan. 8.**

István kisvárdai esperes és két plébános jelenti

Pásztói Lukács egri kanonok és helynöknek, hogy parancsa értelmében Naményi Miklós végrendeleti tanút az ellenfél, Borbála asszony embere előtt eskü alatt külön-külön kihallgatták.

DI 80969. = Zichy IX.233.

2659 **1450. jan. 20.**

V. Miklós pápa Imre széki bencés apátot felmenti az emberölésért magára vont *inhabilitas* és becstelenség (infamia) alól.

Koller III.390.

2660 **1450. jan. 22.**

Renes Lukács fia: László fia: Simon (csanádi egyházmegye) laikus törvényes születését a pápa elismeri.

Lukcsics II.272.

2661 **1450. febr. 10.**

Zsigmond szekszárdi apát pápai felmentést kap az *irregularitas* alól, melyet emberölésben való részességgel vont magára.

Lukcsics II.272.

2662 **1450. febr. 14.**

Gachal-i Fülöp egri prépost, kanonok és helynök plébánosoknak. A 2655.sz. perben a jelenlegi helynök az asszonyok javára ítélt. De Tamás alperes ellene vetette, hogy a birtokok értéke nem éri el az 50 márkát, melyet a felperesek hitbér és *paraphernum* címén követelnek. A felperesi ügyvéd tagadta ezt. Ezért a bíró meghagyja, hogy a felperes költségén kiszállva, a szomszédokat összehíva becsüljék meg a vitás birtokokat, az eredményt máj. 1-re jelentse, ezt a határnapot Orosz Tamással is közölve.

DI 14329.

2663 **1450. márc. 1.**

Domokos bíboros pápai tekintéllyel (autoritas) megengedi a futaki Szent Katalin-egyház plé-

bánosának, hogy Márk fia: Simon (bácsi egyházmegye) laikust, aki világi embert ölt (laicale homicidium commisit), megfelelő elégtétel kiszabása mellett feloldozza. Az oklevelet Rómában prímási pecsétje alatt (sub sigillo offiini primarie) adta ki.

DI 83075.

2664

1450. márc. 16.

Gyulai István várdai esperes (commissariusque in Nyr, Bodrogkez et Berek), Nagdobus-i "Sánta" Mihálynak Erdők-i László özvegye: Erzsébet nemes asszony elleni perét, mely *nostri speciali in presentia* volt esedékes, a felek kívánságára márc. 28-ra halasztja, hogy Namin-ban egyezzenek meg, különben ápr. 1-jén jelenjenek meg előtte.

DI 97225.

2665

1450. márc. 28.

Brassai Pál császári közjegyző előtt az erdélyi káptalan András erdélyi prépost elleni perében Antal szebeni plébános és György szászsebesi plébános, kanonokokat ügyvédekül vallja.

TT 1890, 105.

2666

1450. ápr. 12.

V. Miklós pápa felmenti Hunyadi János kormányzót s a vele fogságban volt magyar bárókat a György rác despotának tett ígéreteik alól.

Lukcsics II.277.

2667

1450. ápr. 25.

Szécsi Dénes bíboros-érsek a brassói dékánnak büntető joghatóságot engedélyez. (Koloszvári Szász János aláírása.)

Z.-W. V.297.

2668

1450. máj. 5.

A csanádi káptalan tudatja, hogy Thelek-i Waryas Miklós özvegye: Cecilia és Thelek-i Waryas Sebestyén fia: János megjelenvén előtte, Cecilia asszony bevallotta, hogy köztük

férje után járó hitbére és *paraphernuma* tárgyában — az alperesre természetjog szerint (*iure nature*) szállt Thelek birtokból — István csanádi *cantor* és helynök előtt hosszas per folyt, melyben a helynök Cecilia javára 19 aranyforintot ítél meg. Ez az ítélet fellebbezés folytán a bács-kalocsai érseki szék elé került (per vi[a]m appellationis ad sedem metropolitaniam Bachiensem deducta), ahol Danocz-i András bácsi örkanonok (*custos*) és helynök az ítéletet megerősítette, és a fizetést máj. 1-re tűzte ki. Ez megtörtént, az asszony Waryas Jánost és utódait nyugtatja, amiről a káptalan *privilegium*-levelet állít ki.

DI 14366.

2669

1450. máj. 7.

Gachal-i Fülöp egri prépost, kanonok és helynök megkapta és kihirdette a becslők 2662.sz. jelentését, ekkor Orosz Tamás azt vetette ellen, hogy birtokaikat a valóságosnál nagyobb értékre becsülték. Ezért a helynök kiküldi az alperes költségén Benedek miskolci papot, káplánját újabb becslés végett, és júl. 1-re kér jelentést.

DI 14367.

2670

1450. máj. 12.

Csatár-i András fia: Bereck előadja a pápának, hogy feleségével, Erzsébettel lelki rokonság köti össze; a pápa ennek ellenére megengedi, hogy együtt éljenek.

Mon. Vesp. III.137.

2671

1450. máj. 26.

V. Miklós pápa János és Imre fivérek kérésére (egri egyházmegye), kik Zsámboki Simon özvegye: Katalin és társaik javára, a bácsi érseki helynök által kimondott pervesztés után a Szentszékhez fellebbeztek, az esztergomi érseket teszi bírónak.

Lukcsics II.279.

2672

1450. máj. 28.

V. Miklós pápa meghagyja az esztergomi érseknek, hogy a megfosztott Demeter kanonok után üres harminchárom győri kanonokságot szüntesse meg.

Lukcsics II.280.

2673

1450. jún. 9.

V. Miklós pápa meghagyja az esztergom-szentgyörgymezei prépostnak, esztergomi érseki helynöknek, hogy a győri püspök és Matendorffer István kőszegi várnagy és társai közti tizedpert döntse el.

Lukcsics II.281.

2674

1450. jún. 11.

V. Miklós pápa János konstanzi püspöknek, boszniai *nuncius*nak Boszniában büntető joghatóságot és feloldozási hatalmat ad.

Theiner II.254.

2675

1450. jún. 22.

Dénes bíboros, esztergomi primás-érsek a veszprémi egyházmegye Kamacs és Csehi plébánosainak: hívják fel Gersei László és Pető kártérítésének átvételére a lövöldi perjelt és konventet.

DI 93176.

2676

1450. júl. 17.

Imbregi István és Monaki Simon maguk és feleségeik nevében tiltakoznak Leleszen azért, hogy bár a sógoruk: Csicseri Orosz Tamás elleni hitbér-*paraphernum* pert az egri helynök előtt megnyerték, és a helynök négy derék férfiút küldött Leleszre, akik eljöttek ugyan, de a becslést nem végezték el, bár ők készek voltak elfogadni.

DI 14389.

2677

1450. aug. 29.

Miklós segesi főesperes, veszprémi kanonok és helynök plébánosoknak. Idézés után András

németszentgyörgyi plébános perelte Kelked-i Demeter fia: Andrást, amiért ez tisztos férfiak előtt állította, hogy ahol a plébánost találja, *extunc testiculos suos extraheret*, ezt 50 aranyforintért nem viselné el, kéri ebben elmarasztalni. Az alperes személyesen: tagadott. A felperes javaslatára az alperes a címzettek előtt a kitűzött napon Kelked templomában tegyen esküt arra, hogy ilyet nem mondott.

DI 93184.

2678

1450. szept. 24.

Giwna-i Péter váradi egyházmegye *scholaris*, *baccalaureus artium* (volt bécsi egyetemi hallgató) pápai felmentést kap az *irregularitas* alól, melyet kivégzésben való közreműködéssel vont magára.

Lukcsics II.284.

2679

1450. okt. 13.

Szegedi Bereck váradi kanonok, aki egykor László fia: Balázs kanonok-társával az egyház javait igazgatta, pápai felmentést kap az *irregularitas* alól, melyet halál okozásával vont magára.

Lukcsics II.285.

2680

1450. okt. 30.

V. Miklós pápa László bátai apát és konventje, valamint András pécsi püspöknek a Szentszékhez fellebbezett tizedperében bírakat rendel.

Lukcsics II.286.

2681

1450 (?) dec. 13. körül

Péter váci kanonok és helynök tudatja: *Johannes litteratus de Sirimio pridem scholasticus de Inarch, nunc vero in schola circa capellam regalem Bude constructam habita commorans* Inárcs-i Farkas János nemest egyházi bíróság elé tartozó, 28 aranyforint értékű becsesebb ingókért elébe idézte, s a per tanúkihallgatásig jutott, derék férfiak közbejöttével követelését elengedte, *insuper unus alium in fratrem spiri-*

tualem et adoptivum assumpsisset.
DI 98140. = Pest megye 198.

2682

1450. dec. 14.

Miklós segesdi főesperes, veszprémi kanonok négy plébánosnak. Szabályos idézés után Imre temesvári klerikus, volt bácsi *scholasticus* személyesen emelt panaszt *magnificus* Zerdaheli Ders ellen. Mikor ennek bácsi iskoláját vezette, néhai úrasszonya, Katalin negyven zsoltár elénekléséért 6 aranyforintot ígért neki, amit a többi iskolamesternek is szokott adni. Az asszony halála után ő a jövedelem elmaradásától félve, el akarta hagyni az iskolát, de Ders több derék férfi előtt Strežán megígérte neki, hogy *iuxta promissionem pretacte condam domine Katherine consortis sue* továbbra is fizeti a 6 forintot a negyven zsoltárért. A felperes megmaradt az iskolában, de járandóságát nem kapta meg. Kérte, hogy az alperest ennek megfizetésére kényszerítsék. Az alperesi ügyvéd tagadott, mire a felperes *conscien[ti]e assertioni solius ipsius magnifici Ders submittebat*, hogy az ígéretet nem tette meg. A felperesi ügyvéd az esküt elvállalta, mire a bíró Szent Tamás tizenötödik napjára esküt rendel az Omak-i plébánia templomban a címzettek jelenlétében arra, hogy ilyen ígéretet nem tett.
DI 14429.

2683

15. század közepe

János esperes (vicearchidiaconus de Apathi) és Benedek radai plébános, mint küldött bírák (iudices subdelegati) Péter zalavári apát által: Vid zágrábi prépost, *egregius* Bocskai János és Zsigmond, Szentgyörgyi Vincze Tamás és felesége, meg számos (itt felsorolt) jobbágy ügyvédje nem ismeri el joghatóságukat, és tiltakozik minden cselekményük ellen, mert Jeromos *legatus* nem adott nekik joghatóságot; mikor a bíróküldést megkapták, *terminos sue provincie egressus fuit, officioque legationis ipsius functus extitit*, mégpedig novemberben,

az ő bíróküldésük pedig januárban kelt. Kérik, mondják ki a joghatóság hiányát; a sérelem miatt a Szentszékhez fellebbeznek.

DI 262320. = Pannh. Capsarium, Erdődy család vépi levéltára.

2684

1450. körül

Gergely bátori plébános és társa jelentik Baris Miklós *doctor decretorum* egri prépost, kanonok és helynöknek, hogy Albert rozsnoki, Mihály pécsváraljai plébánost és társaikat Zsigmond szentmártoni plébános és társa ellen haladéktalanul (peremptorie) színe elé idézték, az utóbbinak végrendeletben hagyott és Albert plébánosnál talált disznáját meg lefoglalták az ügy eldőlteig.

DI 25729.

2685

1451. márc. 13.

Főpapok, bárók és mások előtt a székesfehérvári káptalan somogyi bortizedeinek elfoglalásáért panaszt tesz a pannonhalmi apátság ellen, és felmutatja Héderváry Lőrinc nádor 1444-i ítéletlevelét. Eszerint Zsigmond király 1429-i Somogy vármegyei közgyűlésén hasonló panaszt tettek, mire Pannonhalma oklevelek felmutatását ígérte, de ezt 1433-ig halogatta, amiért a nádor Székesfehérvár javára ítélte. A pannonhalmi konvent ügyvédje, Miskei Mihály ellene veti, hogy a nádor ítélete jogellenes volt, tekintve, hogy az ügy egyházi és nem világi fórum elé tartozó (eo quod dicte decime non forum seculare, sed spirituale concerneret), s a békés birtoklás Pannonhalma mellett áll. Állítását két (1434. és 1435-ből kelt) oklevél felmutatásával igazolta. A bíróság a nádor ítéletét megsemmisíti, az alperes javára ítél, és a székesfehérvári káptalan arra utasítja, hogy esetleges jogát illetékes bíró előtt keresse.

HO II.305.

2686

1451. márc. 11.

Sebestyén kászoni plébános jelenti Gachal-i

Fülöp egri prépost, kanonok és helynöknek, hogy parancsára Naményi Miklós nemesnek Eszenyi János és Kállai János elleni perében a felperes tanúit Casson mezőváros (oppidum) templomában megeskette és kihallgatta Lónyai István nemes végrendeletéről és követeléseiről. Ezután másolatban hozza L. István 1448. szept. 8-i végrendeletét, követelései között pedig Csapi István 1435. febr. 20-i és Kállai Lőkös János 1440. jún. 28-i kötelezvényét, felüntetve a kezéseket is.

DI 54908.

2687 **1451. márc. 24.**

Antal Kolozsmonostor apátja, pápai küldött bíró az erdélyi prépost és káptalan perében felhívja a nevezett plébánosokat, hogy tudassák András préposttal: a bíró Danóczi András bácsi helynök május 2-i ítéletét megváltoztatta, és a prépostot 25 ezüst márka fizetésre kötelezi.

Z.-W. V.312.

2688 **1451. márc. 27.**

Hunyadi János kormányzó és az országtanács kéri V. Miklós pápát, hogy a dömösi prépostságot állítsa vissza, a budai várban létesítsen új prépostságot, és ezeket a *stallum*okat adományozza Bothos Istvánnak. A pápa teljesíti a kérést.

Mon. Vespr. III.140.

2689 **1451. ápr. 29.**

V. Miklós pápa felmenti János váradi püspököt az *irregularitas* alól, melyet kancellári működése során vont magára.

Lukcsics II.296.

2690 **1451. ápr. 30.**

V. Miklós pápa Dömötört a zágrábi püspökség birtokába bevezeteti.

Theiner II.258.

2691

1451. máj. 1.

Hunyadi János kormányzó a szászoknak az egyházi bíróságokat megillető hatáskör szigorú megtartását rendeli.

Z.-W. V.314.

2692

1451. máj. 4.

V. Miklós pápa a Pál püspök, a galgoncai kereszties prépostság *commendator*ának és a zágrábi káptalannak fellebbezett tizedperében az esztergomi érseket rendeli bírónak.

Lukcsics II.297.

2693

1451. jún. 11.

V. Miklós pápa Besenyei János fia: András csanádi egyházmegyei ifjú ügyében bírakat rendel.

Lukcsics II.299.

2694

1451. jún. 19.

V. Miklós pápa Gergely milkói püspök, a béli apátság *commendator*a és konventje meg Deberenthei Tamás pannonhalmi *commendator* perében bírakat rendel.

Mon. Vespr. III.142.

2695

1451. jún. 22.

V. Miklós pápa a régeni plébániára való bemutatási jog körüli fellebbezett per eldöntésére bírakat rendel.

Lukcsics II.299.

2696

1451. jún. 25.

Máté erdélyi püspök főespereseinek, a kormányzó parancsának visszavonását tudatja.

Z.-W. V.321.

2697

1451. júl. 1.

Miklós váradi *cantor*, tasnádi helynök előtt Rezege-i Balázs nemes perelte Lukácsot, Dersi "Cantor" László nemes Hodaz-i jobbágját. De a bíró ülnökeivel (assessores) felismerte, hogy az ügy nem egyházi, hanem világi jellegű

(causam non concernere spirituale sed seculare), ezért a megfelelő világi bírósághoz tette át.
DI 39578. = LK 1931, 94.

2698 **1451. júl. 21.**
Hunyadi János kormányzó a székesfehérvári káptalannak: meghagyja, hogy királyi emberekkel együtt hívják fel András barátot, aki a somogyvári konvent vezetésébe betolakodott, hogy adja át a Bécsben tanuló Dancz János apátnak, s idézzék Dénes esztergomi bíboros-érsek jelenlétére.
DI 14487.

2699 **1451. júl. 23.**
Demeter dédai plébános és esperes előtt Majthényi Mihály özvegye: Ilona nyugtatja Árdó polgárait arról a 3 és fél forintról, mellyel egyezség alapján tartoztak neki, de *sine illis tres (!) florenis, quas idem Michael fusor campanarum tempore sue mortis eccle Sancti Marthini fundate in Munkas testamentaliter legavit coram suo confessore et coram multis discretis viris utriusque sexus quam plures (!).*
DI 81023. = Zichy LX.292.

2700 **1451. júl. 31.**
Szécsi Dénes primás utal rá, hogy Thomas Armenus 2627.sz. rendelkezését megerősítette, s a Barcaság is elfogadta, most mégis megsértik.
Z.-W. V.324.

2701 **1451. aug. 7.**
Garai László nádor előtt György rác despota és Hunyadi János békét és házassági szerződést kötnek; aki megsértené, becsületét veszti.
Teleki, Hunyadiak X.305.

2702 **[1451.] aug. 14.**
Mihály Bathor-i plébános és esperes eladta a püspöki asztalnak ez évben Jánosiból járó tizedet a negyeddel Dersi "Kántor" Lászlónak, amint Máté csengeri plébános, szatmári tized-

szedő eladta. Aki nov. 7-ig nem fizet, kétszeressel tartozik. Felhatalmazza a bérlőt, *quotiens voluerit interdictum ponere ac contradictores citare coram domino vicario aut coram nobis.*
DI 39552.

2703 **1451. aug. 23.**
Albert *doctor decretorum* esztergomi helynök idéző parancsa Dersanóczi Gergely megverése és kifosztása miatt.
DI 81829.

2704 **1451. aug. 25.**
Garai Pál *magister artium* szerémségi főesperes, Basthonyai János *doctor decretorum* baranyai főesperes, a pécsi helynök helyettese előtt nemes Laaki vagy Dersanóczi Gergely klerikus előadta, hogy noha Bátmonostori Töttös Lászlót egyházi bíróság elé tartozó ügyben a pécsi székszékek elé idézte, most egy időre *nunc liti sed non cause premissae legitimis ex causis us-que ad tempus, quousque sibi videbitur congruum, supersedere intendit et supersedit.* Az alperesi ügyvéd kérésére *ab instantia ecclesie iudicii fore absolvendum et absolvi* feloldja és a felperest később megállapítandó költségekben marasztalja. Az ítéletet hozta a pécsi székesegyházban (hora vespertina, ante valvas ecclesie Quinqueecclesie, ubi iura reddi solent littigantibus) Dénes *doctor decretorum* tolnai főesperes és több tanú jelenlétében.
DI 81030. = Zichy IX.297.

2705 **1451. szept. 14.**
A Sigri-i plébános és három társa jelentik Albert *doctor decretorum* nógrádi főesperes, esztergomi helynöknek, hogy parancsa értelmében Bátmonostori Lászlót és családtagjait Dersanóczi Gergely ellen huszadik napra értesítéssel idézték.
DI 81033. = Zichy IX.305.

2706

1451. szept. 14.

V. Miklós pápa néhai (Thallóczi) Frankó négy fia és Péter horvát bán váraljai (pécsi egyházmegye) lakosok kérésére Lévai Cseh Péter fia: Lászlóval folyó fellebbezett perükben bírakat rendel.

Lukcsics II.300.

2707

1451. okt. 4.

Dénes esztergomi bíboros-érsek Ráfael kalocsai érseknek. Bátmonostori László, családtagjai és *familiarisai* panaszolták, hogy Dersanóczi Gergely pécsi egyházmegyes klerikus *iniuria*-keresetében illetéktelenül az esztergomi szék elé idéztette. Mivel ez tényleg megállapítást nyert (*unacum certis nostris doctoribus et iurisperitis tractando et deliberando invenimus et comperimus dictos citatos et citandos ratione eorum domiciliorum, cum eadem in vestra diocesi sint et habeantur, in et ad sedem nostram Strigoniensem citari de iure non potuisse neque debere*), az ügyet átteszi.

DI 81035. = Zichy IX.307.

2708

1451. nov. 3.

Sarlói János *doctor decretorum* váradi kánonok és János püspök helynökének Pethenyehaza-i Gergely, mint végrehajtó bemutatta Pethenyehaza-i Jakab fia: Demeter deák végrendeletét (*registrum testamentale*). Ezt kérésére átírja, a tanúkat megeskettvén jóváhagyja és megpecsételve (*cum sigilli nostri maioris impressione*) hitelesen kiadja.

DI 62305.

2709

1451. nov. 8.

Közjegyzők oklevele. István mezővárosban (*oppidum*), *providus* Balázs *concivis* házában Gersei Pető László és Pető rokonaik, valamint Lőrinc volt hollósi plébános (a felek győri egyházmegyések) azt a pert, melyet az utóbbi megsebzése miatt Petőék ellen folytatott, s a római Szentszéktől kiközösítő oklevelet is ka-

pott, most hat választott bíró (*arbiter*)¹ közbejöttével megszüntetik; ha Lőrinc újra kezdené a pert, az ellenfélnek 100 aranyforinttal tartozik és hitszegő (*fidefragus*) lesz.

DI 93197.

1. Három plébános és három világi, köztük Domokos mester, jegyző (*notarius sedis Kapornak*).

2710

1451. nov. 17.

V. Miklós pápa a doroszlói plébánia kegyurasága miatt Doroszlói Gergely és Mihály, Gergely neje: Margit és Jakabfalvi Tordas János laikus közt András bácsi helynöktől fellebbezett perben a titeli prépostot rendeli bírónak.

Lukcsics II.300.

2711

1451. nov. 20.

András fia: Kelemen pécsi egyházmegyes pap pápai felmentést kap az *irregularitas* alól, melyet emberölésben való részességgel vont magára.

Lukcsics II.311.

2712

1451. nov. 21.

Lőrinc hollósi plébános, özv. Haraszi Tapán Kelemenné káplánja (*specialis capellanus*) tudatja, hogy bár Petőéket Rómába idéztette, amint Johannes de Mazancolis, *provisoris causarum curie Romane* ítéletlevelében foglaltatik, s ellenük kiközösítést szerzett, most választott bíróság közbejöttével Gersei Petőt, Paduh-i Jánost és Hetési Jánost nyugtatja, s a címzetteket felkéri, hogy őket ne közösítsék ki, csak a többieket.

DI 93198.

2713

1451. dec. 11.

V. Miklós pápa Dömötör zágrábi püspök áthelyezését visszavonja, a fenyítékeket feloldja.

Theiner II.261.

2714

1452. jan. 17.

Miklós tasnádi helynök a 2697.sz. pert vízke-

reszt nyolcadáról Szent György nyolcadára hasztja.

DI 39580. = LK 1931, 95.

2715 **1452. márc. 24.**

V. Miklós pápa az esztergomi érsek *legatus natusi* jogait megerősíti.

Theiner II.600.

2716 **1452. márc. 31.**

V. Miklós pápa András pécsi püspök panaszára az esztergomi érseket és *cantort* teszi bírónak.

Lukcsics II.304.

2717 **1452. ápr. 22.**

V. Miklós pápa az esztergomi érsek *legatusi* joghatóságát megerősíti.

Theiner II.601.

2718 **1452. ápr. 23.**

V. Miklós pápa az esztergomi érsek *legatusi* joghatóságát a kivett monostorokra is kiterjeszti.

Pannh. III.525.

2719 **1452. ápr. 1.**

V. Miklós pápa a kolozsmonostori apátnak: Kisvárdai Pál fia: Péter egri egyházmegyei papot helyezze vissza a régeni plébániába.

Bánffy I.670.

2720 **1452. ápr. 24.**

Szécsi Dénes esztergomi bíboros-érsek a szebeni dékánnak és plébánosnak: a Barcaság hatóságait, amelyek végrendeleti ügyekben az egyházi bíróság joghatóságát megsértik, kiközösíti.

Z.-W. V.341.

2721 **1452. ápr. 24.**

Szécsi Dénes bíboros-érsek a szebeni dékánnak: a végrendelet nélkül elhunyt plébánosok

hagyatékáról intézkedik.

Z.-W. V.339.

2722 **1452. ápr. 24.**

Dénes bíboros-érsek György brassói dékánnak kérésére megengedi, hogy első fokon ítélkezzen.

Z.-W. V.341.

2723 **1452. ápr. 27.**

Máté kanizsai és Miklós falkosi plébános oklevele. *Magnificus* Kanysa-i Miklós és László elé járulva Miklós, a szentpéteri remeték helynöke, testvérei és jobbágysai panaszták, hogy Kelemen nagyszentpáli plébános, ki az urak birtokán lakik, a jobbágyokat, kiket Kanysa-i István, nagyatyjuk adományozott a kolostornak, szokatlan szolgáltatásokkal terheli, amiért sokan elhagyják lakóhelyüket. Mint kegyuraktól védelmet kért. Az urak híveikkel tanácsot tartván (*habito consilio cum familiaribus suis*) a kiadókra bízta, hogy állapítsák meg a szolgáltatás szokásos összegét. Ők tizenkét öreget összehívtak, hatot Szentpéter, hatot Nagyszentpál faluból, őket a szentpéteri klostromban az igazmondásra megeskették; ők azután egyhangúlag vallották, hogy a nagyszentpáli plébánosnak régi idő óta mi jár a remeték jobbágysaitól. Az öregek (*duodecim senes persone et probi viri*) vallomását élőszóval jelentették uraiknak, akik a plébánosnak a régi szokás megtartását, nekik pedig írásba foglalását meghagyták.

DI 14548.

2724 **1452. ápr. 30.**

Danóczi András bácsi örkanonok és helynök plébánosoknak. Meggyesi Szász Miklós tolmácsi várnagynak János nagyszelindeki plébános és több meggyesi világi ellen a két szék bírósága Miklós javára hozott ítéletet. Mivel a végrehajtás elmaradt, Balázs erdélyi kanonok és helynök megbizott (*locumtenens officii vicari-*

atus) eljárt ellene, Miklós pedig az érseki székhöz fellebbezett. Meghagyja a két széki bírának, hogy ítéletüket tizenöt napon belül Miklós javára hajtsák végre, különben a címzettek közösiség ki őket.

Z.-W. V.344.

2725

1452. máj. 2.

Fehérvári Mihály győri *lector* és helynök Dénes esztergomi bíboros-érseknek. Idézés után Egerwar-i Kelemen leánya: Dorottya perelte mostohaanyját: Jeronimét az atya birtokaiból járó hitbér és *paraphernum* iránt, amely anyja: Borbála után jár. Az alperes ügyvédje elismerte ugyan perbebocsátkozás szándékával, hogy az asszony békén birtokolja Egervár, Ozko és Gerege jószágokat férje után, de csak *usque ad certum tempus, modo simili pro iuribus dotalitorum, sibi de dictis portionibus possessionariis provenire debentibus et quarta puellari filie sue* kiskorú leányával együtt. Mivel nem az övék, hanem örökölték (hereditarie) a jószágok, a férj osztályosaié, nem köteles fizetni. A bíró a káptalani urakkal úgy vélte, hogy a birtokot békésen bíró, a gyümölcsöket szedő köteles a birtok után járó terheket viselni, ez esetben a kereseti követelést teljesíteni (quod is, qui in dominio cuiuscumque possessionis pacifice existit, fructusque et utilitatis libere percipit, teneatur pro tali possessione in iuribus dotalitorum respondere), s ezért az asszonyt közbeccsüben számított (iuxta condignam estimationem) fizetésre marasztalta. Az alperesi ügyvéd fellebbezett az esztergomi érsekhez, ezért az ügyet köteleességszerűen felterjeszti, és a feleknek júl. 1-jét adja határrnapul.

DI 14552.

2726

1452. máj. 8.

Kanizsai László fiai: Miklós és László, valamint Kanizsai János fia: Imre saját oklevélben adják elő a 2723.sz. oklevélben foglaltakat.

Eljárásuk oka, *quod iure iurispatronatus tene-mur et obligamur claustrum beati Petri et fratres in eo degentes tuere (!), defendere et protegere, tanquam pater suos filios*, ezért egyhangúan, *consilioque discretorum nonnullorum sacerdotum ac familiariorum nostrorum seniorum* a fenti módon döntenek. A plébánosnak meghagyják, hogy többet ne követeljen, különben el fogják mozdítani.

DI 14555.

2727

1452. máj. 18.

Thallóczi Frankó özvegye pápai feloldozást kap kiközösítés alól. A fiai, ezek *patronusa*: Péter bán és Lévai Cseh László között folyt *paraphernum*-perben a pécsi *officialis* jogtalanul közösisette ki, mivel nem örökös, és *iuxta consuetudines regni Ungarie bona et hereditas paterna non ad coniuges neque transversales, sed ad heredes devolvi debeant*.

Lukcsics II.306.

2728

1452. máj. 19.

V. Miklós pápa meghagyja a veszprémi egyházmegyei dömösi prépostnak, hogy az ugyancsak veszprémi egyházmegyei Bálint csehi plébánost oldozza fel a kiközösítés alól, és ügyében ítéljen. A vita István csehi (csuti?) premontrei prépost és Gergely budai főesperes között támadt a plébánia fölötti joghatóság tárgyában; a per pápai küldött bíró, a veszprémi egyházmegyei Bálint zalai főesperes előtt indult, aki makacssága miatt kiközösítette Bálint plébánost, ez azonban a Szentszékhöz fellebbezett.

Lukcsics II.307.

2729

1452. máj. 23.

V. Miklós pápa Lévai Cseh László keresetére a többször fellebbezett 2727.sz. perben bírakat rendel.

Lukcsics II.307.

2730 **1452. máj. 28.**

Gáspár győri székesegyházi főesperes, kanonok és helynök Felpez-i Simon fia: János végrendelete ügyében plébánosok útján megidézett tanúkat hallgatott ki. A végrendekezés hét évvel ezelőtt történt és Patha Domokos örökbe fogadását tartalmazta. Közjegyzői záradék.

DI 39210.

2731 **1452. jún. 13.**

Beregszász bíráinak ítéletéből kiderül, hogy Majthényi Mihály az ardóiaknak harangot készített, és béréből hagyott 3 aranyforintot a munkácsi egyháznak. Az asszony a bérért perelte Ardó egész községét az esperes előtt, de megegyeztek. Ítélet: a 3 aranyat az ardói plébánia vagy a község köteles megfizetni.

DI 81065. = Zichy IX.327.

2732 **1452. jún. 30.**

Albert *doctor decretorum* esztergomi helynök előtt az óbudai klarisszák perelték a budaszentlőrinci remetét egy budai ház miatt, melyre mindkét fél jogot formált. A kelet napján az ügyvédek megjelentek, a remeték ügyvédje pedig felmutatta Hunyadi János kormányzó parancsát, melyben az ügynek a maga, a főpapok és bárók jelenlétére való átküldését rendelte el.

DI 8840.

2733 **1452. júl. 1.**

V. Miklós pápa Tamás fari püspök, boszniai és horvát *legatus*nak. István boszniai herceg megtérítésére küldi, s egyben a sommás eljárás során való ítélezésre is feljogosítja.

Theiner II.264.

2734 **1452. júl. 1.**

Miklós váradi *cantor* és tasnádi helynök előtt Pachal-i András nemes perelte Zanto-i Bekch fiait: Lászlót, Pétert és Dénest bizonyos birtokokból járó hitbér-*paraphernum*ért. Ezek nem

akartak felelni, mert az ügy *magnificus* Csáki Ferencet is érinti. A helynök ülnökeit meghallgatva (*unacum nostris quoassessoribus tunc in sede nostra iudiciaria existentibus*) úgy dönt, hogy a felperes Csákit is vonja perbe.

DI 65068.

2735 **1452. aug. 5.**

V. Miklós pápa meghagyja a salzburgi érseknek, hogy a győri püspöknek Bruck a.d. Leith mezővárosból (*oppidum*) járó tizedperét döntse el.

DI 88262. = Lukcsics II.311.

2736 **1452. aug. 26.**

Baryus Miklós *doctor decretorum* egri prépost, kanonok és helynök meghagyja a szobránci plébánosnak és társainak, hogy özv. Kopolyd Lászlónénak nagyanyja negyede tárgyában Tibai Eördög István és társai elleni keresetére, melyre az alperesek azt felelték, hogy részben kielégítették, részben a köteles jóságok nincsenek kezükön, az alperes tanút a részletesen kifejtett kérdőpontokra hallgassák ki. Előbb eskessék meg őket az evangéliumra, azután a feleket kiküldve, mindegyiket hallgassák ki *singulariter et secrete, tamquam in confessione, ira, odio, amore, favore, timore, prece seu pretio ac alio quolibet scrupulo falsitatis seclusis interrogetis*, majd a vallomásokat jelentsék (*neutri partium revelata*).

Sztáray II.492.

2737 **1452. szept. 1.**

V. Miklós pápa a Zsigmond király, majd Bálint óbudai kanonok, mint *legatusi* küldött bíró előtt folyt fellebbezett perben — Niwegh hegy bortizede tárgyában — bírakat rendel.

Mon. Vespr. III.143.

2738 **1452. szept. 15.**

Hunyadi János kormányzó a budai káptalannak. A budai pálosok előadták, hogy az apácák

egy ház ügyében Dénes esztergomi bíboros-érsek, ill. helynöke előtt hívták őket perbe.¹ Mivel azonban az ügy nem egyházi jellegű, hanem világi fórum elé tartozó (et quia eadem causa non spirituale, sed seculare concerneret forum), a kormányzó másik, átterelő levelével az ő, a főpapak és bárók jelenlétére tétetett át. Az apácák az ügyben (Rómába?) fellebbeztek, de Hunyadi meghagyja a káptalannak, hogy az apácákat a fellebbezés elhagyására intse, és a kormányzó emberével együtt értesítéssel a kúriába idézze.

DI 8840. = LK 1923, 123.

1. Lásd: 2732.sz.

2739 **1452. szept. 28.**
V. Miklós pápa Györgyi Bodó Gergely pécsi egyházmegyes nemes kérésére Hagymás és Monyorós falvak joghatósága ügyében bírakat rendel.

Lukcsics II.312.

2740 **1452. szept. 28.**
V. Miklós pápa az esztergomi prépost és káptalan meg Balázs gömöri főesperes Farkas László veszprémi egyházmegyes laikus elleni perében, mely Miklós veszprémi helynök előtt indult, bírakat rendel.

Lukcsics II.312.

2741 **1452. okt. 21.**
V. Miklós pápa Pál fia: Péter kisvárdai pap kérésére a régeni plébánia tárgyában folyó perben új bírakat rendel.

Lukcsics II.313.

2742 **1452. dec. 15.**
V. Miklós pápa a 2693.sz. perben a kiközösítés feloldását hagyja meg, és új bírakat rendel.

Lukcsics II.314.

2743 **1453. jan. 28.**
Szekcsői Herceg Ráfael kalocsai érsek Keresz-

tély riánfalvi és György sebesi plébánosnak, kánonjogi doktoroknak: a 2724.sz. perben megtiltja a kiközösítés végrehajtását, és meghagyja, hogy Szász Miklós illetékes bírái előtt keresse jogát.

Z.-W. V.366.

2744 **1453. febr. 10.**
Az előző számban kiküldött plébánosok Szász Miklós nagyszebeni polgárt a két szék bíráival együtt Meggyesre idézik.

Z.-W. V.380.

2745 **1453. márc. 18.**
Miklós tasnádi helynök: a 2734.sz. perben Pachali András nevében Ferenc nemes előadta, hogy anyja hitbérét és *paraphernum*át akarja megkapni Monostorosábrahám és több más birtokból. Az alperesi ügyvéd szerint a nevezett birtokokat ügyfelei idegentől pénzen vették. A bíróság határozathozatalra Szent György nyolcadát tüzi ki.

DI 65069.

2746 **1453. ápr. 14.**
V. Miklós pápa a 2737.sz. kérvény rövidebb változatára: "*Fiat quod absolvantur et etiam restituantur ad appellandum.*"

Lukcsics II.316.

2747 **1853. tavaszán**
Mátyás veszprémi püspök több plébánosnak meghagyja, hogy a remeték tartományfőnöke (prior generalis) és az évi káptalan kívánságára rendezzék a szentpéteri jobbágyságok szolgáltatásait.

DI 14771.

2748 **1453. máj. 1.**
Kanizsai Imre és Miklós Albert *doctor decretorum*, esztergomi helynöknek (vicario sedis Strigoniensis in spiritualibus generali) írják, hogy *familiaris*aik, a Lak-i nemesek panasza

szerint Imre Berzenczew-i pap jogtalanul perbe fogta őket, és hamis vallomásokat tett ellenük, de a helynök nem akarja az ügyet elintézni. Kéri, hogy az igazság szerint döntse el a pert, hiszen már sokat költöttek rá (*causa et ob respectum nostrum aliud facere non velitis*).

DI 44664.

2749

1453. máj. 2.

Tamás *licentiatus decretorum* esztergom-szentgyörgymezei prépost, székesegyházi főesperes, esztergomi kanonok, Dénes esztergomi bíboros-érsek által rendelt bíró (*iudex et commissarius ea re et partibus infrascriptis specialiter deputatus*) e közokiratban tudatja, hogy Albert *doctor decretorum* nógrádi főesperes, esztergomi kanonok és helynök előtt per indult özv. Kwstan-i Lászlóné, most Karmach-i Andrásné: Borbála nemes asszony és Karmachi-i Dániel meg két fia közt hitbér és *paraphernum* fizetéséért öt Zala vármegyei birtokból, mely néhai Karmach-i Dániel fia Lászlóé volt; az érsek *legatusi* székén, Albert helynök előtt az özvegy ügyvédje, Beczencz-i János mester, *baccalaureus decretorum* benyújtotta sommás keresetét Belkwz-i János alperesi ügyvéd ellen: *Coram vobis* — kereset az 1444-ben magtalanul elhunyt Karmach-i László birtokaiból járó, megtagadott hitbér-*paraphernum*ért, sérelmét 40 000 aranyforintért nem viselné el; marasztalást kért (*prout est moris atque stili curie sedis Strigoniensis*). Az ellenfél írásban felelt, majd halasztások után a helynök bizonyításra kiküldte őket, s a távolság miatt *executorokat* adott. Okt. 25-én Thwroni Mihály mester és Becznecz-i János ügyvédek megjelentek, az előbbi hozta a tanúvallomásokat, az utóbbi a perfüggés dacára változtatásokat panaszolt, majd bemutatta Dénes bíboros-érsek 1451. okt. 28-i oklevelét, melyben Thomas Armenus prépostra bízta az ügyet. Előtte a felperesi ügyvéd már az alperesek sértegetését (*dehonestatio*) és erőszakosságát panaszolta új

keresetében; 20 000 arany kártérítést kért. A bíró elrendelte a bizonyítást, jan. 22-én hozta is a felperes a választott *executorok* jelentését; *publicatio, conclusio*, ítélet: 1452. augusztusában az alpereseket a hitbér-*paraphernum*ban marasztalja, a költségeket és sérelmeket kompenzálja.¹ Alperes fellebbezett. Újabb lépés a birtokok megbeszélése, majd újabb ítélet: az ítélet 50 folyó márkát jelent. Közjegyzői záradék.

DI 71389.

1. Az ítéletet lakásán: Zöldmezőn ülnökökkel és jogtudókkal (*iurisperiti*) hozta meg.

2750

1453. máj. 12.

V. Miklós pápa megengedi László egri püspöknek, hogy az egri egyházmegyében és városban levő gyilkosokat (*homicida*) feloldozza. *Lukcsics II.317.*

2751

1453. máj. 30.

V. László király Péter kassai plébánosnak. Dominyck Dániel és Rwliger Fülöp Kassa polgársága nevében panaszolta, hogy mind idegenek, mind a magyar korona alattvalói, főként a zavaros időkben és a király gyermeksege idején, sokat közülük külföldre *et signanter ad universitatem Cracoviensem* idéztek, pápai és más levelek alapján, a címzett és elődei pedig ezeket a parancsokat végrehajtották, *in dampnum ipsorum civium et prejudicium privilegiorum et antique consuetudinis libertatumque regni nostri et per consequens nostrum valde magnum*. Nem a Szentszék jogainak csorbitására, *sed ut privilegia et libertates regni nostri et nostras tueri et preservare videamur*, meghagyja, hogy ezután az ilyen külhoni idézéseket (*peregrinas citationes*) javadalomvesztés terhével ne teljesítse, akik pedig külföldre idéznek, a király elődeitől alkalmazott büntetésben részesülnek.

Df 269135.

2752

1453. jún. 2.

Garai Miklós pécsi pap kérvénye: a fehéregyházi plébánia tárgyában többszöri fellebbezés után a pápai ügyhallgató (auditor) adományozza neki az egyházat. Megkapja.

Lukcsics II.318.

2753

1453. jún. 30.

Miklós segesdi főesperes, veszprémi kanonok és helynök Alsóarak és Falkos plébánosainak. Egy éve a remeték és a nagyszentpáli plébános megegyeztek a veszprémi konvent előtt a szolgáltatások tárgyában¹, azonban a káptalan (diffinitores capituli) ezt megsemmisítette, mert a rend *statutuma*iba ütközött; ezt István *generális* a káptalan előtt bejelentette és kérte a püspököt, hogy továbbra is a régi szokás megtartását rendelje el. A püspök a helynöknek, ő pedig a címzeteknek meghagyja, hogy ilyen értelemben értesítsék a remetéket és a plébánost. *DI 14704.*

1. Lásd: 2723.sz.

2754

1453. júl. 14.

Hunyadi János beszercei gróf Brassó és a Barcaság bíráinak: felhívja őket, hogy egyezzenek meg; ha nem sikerül, az egyházi ügyet terjesszék Szécsi Dénes esztergomi érsek elé. *Z.-W. V.408.*

2755

1453. júl. 18.

Gergely milkói püspök, Dénes esztergomi bíboros-érsek segédpüspöke (suffraganeus) és helynöke, László *doctor decretorum* barsi és Balázs gömöri főesperes, kanonokok, mint világi bírák tudatják, hogy nemes Ormó Lőrinc és Földvár-i Armenos Dénes (pécsi egyházmegye), özv. Budai "Kalmar" Jankóné: Erzsébet (esztergomi egyházmegye) felperesek, valamint *providus* Anna asszony, volt özv. "Hardi" Gergelyné, most Földvár-i János deák felesége között a földvári hegyen levő Neulee szőlő elfoglalása tárgyában per folyt (a felperes

resék örökjogon követelték, az alperes vásárlás címén birtokolja) előbb Albert *doctor decretorum* nógrádi főesperes, esztergomi kanonok és helynök, majd Lippai Mihály *doctor decretorum* esztergomi örkanonok, érseki delegált bíró, majd meg Szatmárnémeti Kelemen mester és Tarvisi Simon *doctor decretorum* esztergomi *lector*, esztergomi kanonokok, ugyancsak küldött bírák előtt, legvégül ismét Lippai Mihály előtt, Esztergomban (in hac alma sede Strigoniense). Ez úgy ítélte, hogy az alperes asszonynak vissza kell adnia a szőlőt, de igénye van a vételár, a befektetett költség és a szedett gyümölcsök megtérítésére; a költségek kompenzálását és a gyümölcsök kiszámítását későbbre tartotta fenn. Az ítélet jogerőre emelkedett és végrehajtását elrendelték, utána Ormó Lőrinc (a többiek ügyvédjeként) a bírák előtt megjelenvén kifizette az 50 aranyforint vételárat Annának. Most Mihály kanonok áttért a költség és a gyümölcsök kérdésére, evégből helyszíni vizsgálatot rendelt el. Időközben (itt hajtás miatt zavaros a szöveg) a felek a kiadókhoz fordultak, hogy vállalják el a bírák (arbiter) tisztét, amit ők bőséges garanciák mellett meg is tettek (50 márka *poena conventualis*; a felek lemondanak a *ius civile* támasztékairól), s *arbiteri* tekintéllyel úgy ítélték, hogy az elfoglalás után szedett gyümölcsök kiegyenlíti a szőlőbe fektetett költségeket, de az alperes még fizessen 18 aranyforintot, mert a szőlőt termő állapotban foglalta el, de a visszaadásig elhanyagolta, pusztulni engedte. A megsértő 50 márka bírságot fizet, fele a bírának (arbiter). A felek megnyugodtak az ítéletben. Kelt Esztergomban, a székesegyházban (in porticu). Közjegyzői záradék. *DI 44689.*

2756 (üres szám)

2757

1453. aug. 6.

Pankotai János *doctor decretorum et artium*

kalocsai kanonok és bácsi helynök plébánosoknak. Tamás aranyi plébános siralmas panasza, hogy az elmúlt Szentháromság ünnepén misét mondott, amikor észrevette, hogy Chimotha Lőrinc és további hét tizedhátralék miatt név szerint *interdictum* alá vetett laikus jelen van. Ezek intésére nem távoztak, szidalmaira pedig megrohanták, az oltár és a szentély közt ide-oda cibálták, szent ruháit megtépték és bántalmazták. Ezzel kiközösítésbe (*excommunicatio a canone*) estek, s a templomot megszenteltelenítették. Amikor a helynök megintette a tetteseket, Bátmonostori Töttös László, a falu földesura beavatkozott, s a papot rokoni elfogásával megjavi elvételeivel kényszerítette a peréről való lemondásra. Meghagyja, hogy a tényállást vizsgálják meg, és ha így van, idézzék meg B.T. Lászlót és a laikusokat aug. 16-ra, hogy védekezzenek az *articuli infamatorii*, tehát a kiközösítés ellen. Ha félnek az úrtól, a szószékről hirdessék ki az idézést és az intést, hogy legközelebb már a bácsi egyház kapuján fognak idéztetni. Írta: Ladislaus de Zeche jegyző.

DI 81099.

2758

1453. aug. 15.

Az Alsózakan-i esperes és Falkows-i plébános a 2753. számot átírva, ennek értelmében kiszálltak a helyszínre, meghallgatták a remeték helynökének rendelkezéseit a felállítandó kápolnáról, s a plébános hozzájárulását; az utóbbi minden perről lemondott. Kötelességei: *baptismus, [sponsali]a et subarrationes, introductiones mulierum, eucharistiam sacram et [sacra]menta ecclesie in eadem capella amministrare teneatur.*

DI 14705.

2759

1453. aug. 20.

Albert *doctor decretorum* nógrádi főesperes, esztergomi kanonok és helynök a győrszentistváni plébánosnak. Margasi Péter három fiát a

győri káptalan keresetére hitbér-*paraphernum*-negyedperben kiközösítette (*de usu, more, stilo, observantia et consuetudine in hac alma sede Strigoniense in talibus servari solitis et consuetis, ob non responsionem libello sive actioni*). Most feloldozást kérnek, s miután a felperesi ügyvéd hozzájárult és a Margasiak engedelmességi esküt tettek, a feloldozást elrendeli. Wezthenicz-i Miklós jegyző aláírása.

DI 61650.

2760

1453. aug. 22.

Pankotai János *doctor decretorum et artium* bácsi helynök Töttös László 2757.sz. ügyét *ex precepto et mandato domini A. magistri curie ad terminum quousque de novo mandatum a domino nostro suscepimus* elhalasztja.

DI 81101.

2761

1453. szept. 23.

A budai káptalan előtt Lévai Cseh László tizenkét Vas vármegyei birtokának a felét 1100 aranyforintért, a Vas vármegyei Nagyrákost és budai házát 400 aranyforintért elzálogosítja Tarcsai Jánosnak és Szondai Tárnok Demeternek, és szavatol. Ha nem védené meg őket, az első nyolcadon vesztett bajon marad, és ha azok az esztergomi érseki szék elé idézik esküszegésért, az első tárgyaláson el kell marasztalni.

DI 14727.

2762

1453. szept. 24.

Pankotai János *doctor decretorum et artium* bácsi helynök a 2757.sz. tartalmát előadva közli, hogy Töttös László ügyvédje kieszközölte nála, hogy az ügyet felsősége döntse el, de eddig erről nem adott bizonyosságot; ezért idézését megismétli.

DI 81105.

2763

1453. okt. 1.

Szekcsői Herceg Ráfael kalocsai érsek minden

Bodrog vármegyei plébánosnak. Az érsek dézsmaeszedőjét elkergető Bátmonostori Töttös Lászlót *interdictum* alá helyezi, és ha öt napig elviselné, ünnepélyesen kiközösítteti.

Zichy IX. 373.

2764 **1453. okt. 2.**

A 2743.sz. alatt említett küldött bíró Pankotai János *doctor decretorum et artium* bácsi helynök levelére hivatkozva Szász Miklóst huszonegyedik napra idézteti.

Z.-W. V. 427.

2765 **1453. okt. 13.**

Sebestyén fia: Bálint sebesítéssel magára vont *inhabilitas* alól pápai felmentést kap.

Lukcsics II. 324.

2766 **1453. okt. 16.**

Pankotai János bácsi helynök a sikertelen idézés után a kiközösítés kihirdetését elrendeli.

DI 81109.

2767 **1453. okt.¹**

Miklós tasnádi helynök plébánosoknak. János pap és Báthor-i Tamás deák előadták, hogy a nekik bérbeadott tizedet a címzettek hívei nem fizetik, ill. lefoglalják. Intsék meg őket, és *interdictum*ot is kimondhatnak, ill. az engedetleket a helynök elé idézhetik.

DI 39581.

1. Csonka oklevél.

2768 **1453. okt. 24.**

János, Chymazombathya-i plébános jelenti Miklós segedsi főesperes, veszprémi kanonok és helynöknek, hogy Mátyás veszprémi püspök idézőlevele értelmében Imre lovasi pap, püspöki káplán és mindkét Cermendkes *decimatora* ellen megidézte Bazthe-i Benedek nemest, a nevezett Zenth Myklos Maya birtokáról a püspöknek járó termény, gabona, bortized birtoklásáért és visszatartásáért, hogy személye-

sen jelenjék meg tizenötödik napon a címzett vagy a helyettes ügyhallgató (*surrogatus auditor*) előtt; értesítette, hogy távollétében is eljárnak.

DI 101858.

2769 **É.n.**

Heeth-i Benedek *doctor decretorum* egri *lector* és János *doctor decretorum* egri kanonokok László egri püspök küldött bírái. Említve Körtvélyesi András --- főesperes, helynök.

DI 48066.

2770 **1453. okt. 27.**

Maytche-i Pál, jelenleg Éleskö várában, megígéri a vár átadását Rozgonyi György és Sebestyén volt pozsonyi ispánoknak, ezek viszont 700 aranyforintot fizetnek neki. Ha nem adná át, mint esküszegő kiközösítés alá esik és hatalombajon marad.

DI 14740.

2771 **1453. nov. 25.**

Bátmonostori Töttös László Szécsi Dénes esztergomi bíboros-érsek, született pápai *legatus*hoz fellebbez a kalocsai érsektől elszenvedett jogtalan kiközösítése ellen; a bíboros megidézteti az érseket. Kolozsvári Szász János közjegyző aláírása.

DI 81119. = Zichy IX. 386.

2772 **1453. dec. 8.**

László bátai apát jelenti a prímásnak és Albert nógrádi főesperesnek, helynökének, hogy a kalocsai érsek idézését Bácsban a templomkapura függesztette.

DI 81128. = Zichy IX. 389.

2772/a **1453. — 1465.**

Dénes esztergomi érsek azt a papot, akit a János plébános halálával megüresedett M-i Szent G.-egyház plébánosának P. és P. kegyurak írásban bemutatnak, kinevezi és eskü kivétele

után beiktatja, egyúttal meghagyja az A-i és Ka-i plébánosoknak, hogy őt valóságos birtokába bevezessék, a híveket engedelmességre intsék, és az ellentmondókat vagy akadályozókat az érsek vagy helynöke elé idézzék.

Nyási fk. 364a. fol.

2773 **1454. jan. 3.**

Miklós segesdi főesperes, Mátyás veszprémi püspök helynöke plébánosoknak. Miklós, a szentpéterei pálosok helynöke panaszolta, hogy Zakal János és Illés fia: Simon nagyszentpáli telepesek, meg Mihály bagolyai plébános a remetéknek Serkes és felesége: Saka által végrendeletben hagyott szőlőt elfoglalva tartják; a végrendeletet a zalavári apátság állította ki, s a felperes bemutatta. Kérésére meghagyja, hogy az említetteket a szőlő tizenöt napon belüli kiadására szólítsák fel, különben a világiakat *interdictum* alá vessék, a papot függeszsek fel *a divinis*, s a templomba lépéstől, további parancsig. Ha ebben megátalkodnának, *ad denuntiationem eorumdem publicam et manifestam procedemus*.

DI 14779.

2774 **1454. jan. 3.**

Az előbbi számban említett helynök plébánosoknak. Panaszolja Miklós helynök és a pálosok szentpéterei klastroma, hogy *providus* "Vythez" Imre Zenthpal-i lakos a Bekes Zeleye nevű szőlőjük alsó részét elfoglalta, ezt 10 forintért nem viselnék el. Kérésükre meghagyja, hogy a nevezettet a háborítás tizenöt napon belüli megszüntetésére hívják fel, különben vessék *interdictum* alá és nyilvános *denuntiation*al fenyegetssék; ha sérelmezné, tizenöt napon belül jelenjék meg a helynök előtt.

DI 38706.

2775 **1454. jan. 12.**

V. Miklós pápa a leleszi prépostnak és két társának az erdélyi egyházmegye László szat-

mári főesperes és Jakab daróci plébános közti tizedperben meghagyja, hogy döntsenek. A per Gyulai Miklós, az erdélyi püspök tasnádi *officialisa* előtt indult; fellebbezés folytán Ráfael kalocsa-bácsi érsek metropolitai székén megváltoztatták a helynök ítéletét, végül a főesperes a Szentszékhez fellebbezett, és bíróküldést kért.

Lukcsics II.323.

2776 **1454. márc. 7.**

Dénes esztergomi bíboros-érsek Brassai János *magister artium*nak, aki kánonjogot kíván tanulni, megengedi, hogy tanulmányai befejezéséig távol legyen és jövedelmeit élvezze.

Z.-W. V.436.

2777 **1454. márc. 22.**

Hethy Benedek *doctor decretorum* egri kánonok és helynök a beregi főesperesség összes espereseinek, plébánosainak és *rectorainak*, hogy Kisvárdai István *doctor decretorum* kánonok és Pathai főesperes adósait idézzék elébe.

DI 81152. = Zichy IX.427.

2778 **1454. ápr. 8.**

Hethy Benedek egri helynök plébánosoknak. A Várdai Miklós királyi kincstartó és szabolcsi ispán ellen hozott szankciók — *interdictum* és kiközösítő ítélet (*excommunicatio*) — végrehajtását visszavonja.

DI 81153. = Zichy IX.429.

2779 **1454. máj. 6.**

V. László király Dénes esztergomi bíboros-érseknek, kancellárjának. Hagyja meg az egri plébánosoknak, hogy az ország szabadsága ellenére ne hajtsanak végre pápai parancsokat, amelyek a kassai lakosokat a krakkói egyetem hatósága elé idézik.

TT 1893, 377.

2780

Albert *doctor decretorum* esztergomi helynök Bodó Miklóst, a székesfehérvári Szűz Mária-egyház prépostját és Unyomi Miklós veszprémi várnagyot megidézteti, mert egyes birtokokban a veszprémi káptalannak járó tizedet elfoglalták; ugyancsak Barnabás veszprémi hentest is, aki ezen felül a káptalant szóval gyalázta.

Zala várm. II.553.

2781

V. László király felhívja a Kanizsaiakat, hogy somogyi birtokaikon a gabonátizedet szabályszerűen fizetessék.

Pannh. III.326.

2782

Ayak-i Lőrinc fia: Benedek egri egyházmegyes pap, császári közjegyző előtt az egri káptalan *consistorium*ában, ahol a perek szoktak folyni, a megnevezett tanúk előtt Péter régeni plébános átnyújtotta fellebbezési iratát. Ebben a Miklós pap javára csalárdul kieszközölt pápai bíróküldés ellen fellebbez, melynek alapján László egri püspök subdelegálta Hethy Benedek és Kaposi János *doctor decretorum* egri kanonokokat. Ígéri, hogy a régeni plébánia tárgyában folyó perét a törvényes határidőn belül a Szentszéknél folytatni fogja, s erről több egri kanonok és pap előtt közjegyzői oklevelet ad.

DI 44731.

2783

V. Miklós pápa az óbudai Szent Péter-egyház prépostjának és *cantornak*. Az óbudai Szűz Mária klarisszák apátnője és konventje panaszkolta, hogy a budai (falakon kívüli) pálosok perjele és szerzetesei egy budai ház tekintetében tulajdonjogukat sértik. Meghagyja, hogy döntsék el az ügyet.

DI 8840, 14848. = Mon. Vespr. III.146.

1454. máj. 16.

1454. jún. 11.

1454. jún. 13.

1454. jún. 27.

2784

Maytia-i Mihály fia: Péter erdélyi lovag pápai feloldozást kap a házassági kötelék alól, mert jelenlegi feleségét betegen vette el, de testi egyesülés nélkül.

Lukcsics II.326.

2785

Albert *doctor decretorum* nógrádi főesperes, esztergomi kanonok és helynök plébánosoknak. Kekenesi Simon özvegye: Katalin negyede tárgyában az alperest marasztalta, ítélete jogerőre emelkedett. Kortho-i Mihály felperesi ügyvéd kérésére elrendeli K. Simon és János birtokainak megbecsülését, és jelentést kér.

DI 76057.

2786

Bogislo-i András *doctor decretorum* egri kanonok, váradi helynök tudatja, hogy Magdolna és Dorottya asszonyoknak a másik Wanchod-i László deák fia: László ellen oklevéllel kellett bizonyítaniuk, hogy Wnachod-i László fia: Miklós Wanchod és Gwzar birtokaiból nem köteles kivonulni (*exire non deberent*); erre Kereky-i György az asszonyok nevében bemutatta a váradi káptalan oklevelét, miszerint Wandhod-i Bertalan deák, fivére: János nevében is, az asszony hitbére-*paraphernuma* és a leány negyede, összesen 150 aranyforint fejében a néhai Miklós Wanchod és Gwzar birtokrészét nekik örökjogon átengedte. Mivel az oklevélből kitűnt, hogy a Wanchod-i László felperest illető felerészben az asszonyok nem maradhatnak meg, hanem a hitbér felvétele után át kell engedniük a felperesnek, elrendeli, hogy a felek az ő bizonyosságával együtt a jelzett napon osszák kétfelé a nevezett Miklós birtokait, a Lászlónak járó felét becsüljék meg, és az eredményt jelentsék.

DI 26614.

1454. júl. 9.

1454. júl. 10.

1454. júl. 19.

2787

László *doctor decretorum* esztergom-szenttamási prépost, esztergomi kanonok és Dénes esztergomi bíboros-érsek küldött bírāja tudatja, hogy Albert *doctor decretorum* nógrádi főesperes, esztergomi kanonok és helynök előtt Albert bozói premontrei prépost perelte Detreh András korponai bírót és nyolc esküdtjét az évi *census* fizetésének elmulasztásáért. 1453. jún. 28-án Albert esztergomi helynök előtt Berzencei János mester, váci kanonok, felperesi ügyvéd Belkez-i János pécsi egyházmegyes pap, alperesi ügyvéd ellen a következő sommás keresetet nyújtotta be: Bár az alperek a város oklevelében foglalt kötelem alapján 1452. Szent Márton napján kötelesek voltak egy embert adni a prépost embere mellé, aki a prépostság területén szőlőt bérelő polgároktól egy-egy hordó bor után járó 16 dénárt összeszedje, vagy ha ezt nem tennék, 25 nehéz súlyú márkát az országos szokásjog szerint fizetni, de egyiket sem tették, amiért más dolgait kellett eladnia, és 200 aranyforint kár érte. Ezért kéri a mulasztás jogtalanságának kimondását, a 16 dénárok beszédését, a 25 meg 200 aranyforintban marasztalásukat (*nostrum officium humiliter implorando*). Az ellenfél másolatot és a feleletre hatánapot (*terminus*) kap. Válasz: tagadás, a felperes állítja, így *litis contestatio* jön létre. Albert esztergomi helynök elrendelte a bizonyítást, a felek választotta *executorok* előtt, ezek kihallgatták a felperes tanút. Aug. 31-én Odwarcz-i Balázs felperesi ügyvéd átadta a vallomásokat és a további bizonyításról lemondott. Szept. 13-án az ügyvédek kérésére a bíró publikált, az alperesi ügyvédnek kifogásra a tizenötödik napot jelölte ki. Ekkor nem tett kifogást, a felperes pedig bemutatta Korpona levelét az évi *census*ról; másolat, a kifogásra nyolcadik nap. Végül 1454. márc. 20-án a felperesi ügyvéd bemutatta László bírónak (a kiadónak, akkor barsi főesperes) Dénes bíboros 1453. nov. 15-én kelt le-

1454. júl. 20.

velét, melyben a *conclusio* előtt álló pert magához vonta, és eldöntésével László kanonokot bízta meg. Ő a felperesi ügyvéd kérésére megidézte az alperest, hogy a *commissio* ellen kifogást tegyen, amit írásban meg is tett. Márc. 31-én az ügyvédek kérésére a kifogást elvetette, s illetékességét megállapította, majd az alperesi ügyvédet az ügy lezárására és végítésre pecséttel és küldönccel idéztette. Végül az ügyvédek kérésére az ügyet lezárta, és újból tanulmányozta, majd jogtudók és más bölcs férfiak meghallgatásával (*de nonnullorum dominorum iurisperitorum et aliorum sapientum consilio*) a következő írásbeli ítéletet hozta: A korponai hatóság mulasztott, ezért a hagyományos *census* megfizetésére kötelezi és a költségekben marasztalja. Kelt Esztergomban, az egyház *porticusában*, ahol az ügyek folynak, jelen vannak: Thomas Armenus *licentiatius decretorum* zöldmezei prépost, székesegyházi főesperes és kanonok, több pap és Garai Péter közjegyző. Dorogházi László közjegyző, *scriba* záradéka.

Dl 44737.

2788

1454. júl. 20.

Sárvári Zsigmond a kőí egyházra (szerémi egyházmegye), melyről Tamás állítólagos győri pappal Pankotai János kalocsa-bácsi helynök előtt per folyt, új pápai *provisiot* kap.

Lukcsics II.326.

2789

1454. aug. 8.

A sasvári plébános a tasnádi helynök meghívására magához hívatta Sasvári Román özvegyét, aki felhívására esküt tett templomában arra, hogy néhai Sasvári Miklós után semmilyen vagyontárgy nem maradt ura birtokában. Erről a plébános nyugtatja.

Dl 38611.

2790

1454. szept. 9.

Hunyadi János beszercei gróf Hédervári László

ló egri püspököt kéri, hogy Tarczal szabadsága szerint helynöke tegye át Zakoli Miklós perét ugyanahhoz.

Dl 81178. = Zichy IX.464.

2791 **1454. szept. 22.**

Péter fia: Mátyás a kúriában folyó perben a pécsvári Szent János-egyház kanonokságára "si neutri" adományt kap.

Lukcsics II.326.

2792 **1454. okt. 1.**

V. Miklós pápa Szegedi Henrik bácsi *lector* és Vay Bálint *magister artium* bácsi kanonoknak János fia: János volt bácsi prépost elleni javadalomperében ügyhallgatót (auditor) rendel bírónak.

Lukcsics II.327.

2793 **1454. okt. 12.**

V. Miklós pápa Tapolcaszentgyörgyi Benedek pécsi egyházmegyes papnak a székesfehérvári egyházmegyes Bálint szentkereszi plébános és Baranissa István karpap elleni perében bírakat rendel.

Lukcsics II.329.

2794 **1454. okt. 19.**

V. Miklós pápa Rafael kalocsai érsek visszaélései ügyében bírakat rendel.

Theiner II.268.

2795 **1454. nov. 8.**

Miklós váradi *cantor* és tasnádi helynök Máté erdélyi püspöknek Pethenyháza-i Jakab fia: Gergelynek János és Albert batori papok meg Pethenyháza-i Benedek és társai ellen Bagda pusztá tizede miatt pere folyt, melyről azt állították, hogy László szatmári főesperes és Bronisius alvajda levele alapján bérelték. A papok azt állították, hogy Bagda Petneháza tartozéka, s így a tized régi szokás szerint őket illeti. De mivel oklevelükben Bagda nem foglaltatott, a

helynök a felperes javára ítélte. Az alperesek fellebbeztek; a helynök gyertyaszentelő huszadik napját tűzte ki nekik.

Dl 62313.

2796 **1454. nov. 10.**

Benedek dadai esperes előtt Barnabás tarczali plébános Zakoli Miklós általi elfogatásáért és sérelméért kielégítést kap, s erről őt nyugtatja.¹

Dl 81184. = Zichy IX.467.

1. Lásd: 2790.sz.

2797 **1454. nov. 26.**

Meggyesi Péter domonkos helynök tudatja minden bíróval, hogy az asszonyt szöktető Scharf János brassói szerzetest ő fogatta el.

Z.-W. V.471.

2798 **1454. nov. 29.**

Hethy-i Benedek *doctor decretorum* kanonok és egri helynök említi, hogy őt Mochi-i polgárt: a bírót és esküdteket a Laad-i helynök és remeték szénafüvének elfoglalása miatt kiközösített. Most a konvent bevallása szerint derék ifjak közbejöttével megegyeztek, elengedték kárukat stb. s a mochiak 6 *bona plaustra de ferro* ígértek tetteik fejében; a birtokot a király döntéséig (visszaadták?). Ezért őket feloldozza úgy, hogy ha ismét zaklatnák a remetéket, visszaesnek.

Dl 14888.

2799 **1454. dec. 7.**

Bálint batori és Demjén naményi plébánosok (utóbbi esperes is) Gyulai Miklós váradi *cantor*, tasnádi helynöknek. Vették parancsát, mely a 2795. számban említett János pap által elkövetett *dedecus et inhonestationem litterarum vestrarum* tárgyában vallatást rendelt. A Pethenyháza-i Gergely által megnevezett tanúkat levéllel megidézték, az igazmondásra megeskették, majd egyenként kihallgatták. Az első, Pazoni Bereck nemes, jóhírű, kb. 50

éves, azt vallotta, hogy P. Gergely több levelet mutatott be János papnak; ez a helynök és több eredeti levelét elfogadta, de László deákét nem, mert nem tőle kapta a tizedet. A tanúk nagy része szerint azonban úgy nyilatkozott, hogy a helynök levelével nem törődik, arra mit sem ad, mert nem tőle kapta a tizedet.¹
DI 62314.

1. Az oklevél alján Sarlói András jegyző láttamozása.

2800 **1454. dec. 7.**
Miklós tasnádi helynök a Pethenyháza-i Gergely javára szóló vallomásokból megállapítja, hogy János pap az ő leveleinek nem engedelmeskedve sok kárt okozott P. Gergelynek. Ezt a felperes 100 forintra becsüli; most huszonötöd magával vízkereszt nyolcadán előtte teendő esküt ítél meg neki arra, hogy ennyi volt a kár.
DI 62315.

2801 **1454. dec. 11.**
Miklós váradi *cantor*, tasnádi helynök előtt Dománhidi Andrásné: Anna megverése és megszégyenítése miatt perelte özv. Károlyi Bertalannét és négy fiát; az alperesek az egyházi bíróság joghatóságát tagadták. A bíró az özvegyeket esküre kötelezi, hogy *familiaris*aik és jobbágyaik nem az ő beleegyezésükkel követték el a tetteket.
Károlyi II.301.

2802 **1454. körül**
Heth-i Benedek *doctor decretorum*, *lector* és János *doctor decretorum*, egri kanonokok mint László egri püspök küldött bírái említve. A per Körtvélyesi András --- főesperes, helynök előtt folyt.
DI 48066.

2803 **1455. jan. 13.**
Miklós tasnádi helynök a 2800.sz. pert János pap oklevél-bemutatása után a püspök megér-

kezéséig elhalasztja.
DI 62316.

2804 **1455. jan. 15.**
V. Miklós pápa Vince váci püspöknek Ráfael kalocsai érsek, János váradi és Péter csanádi püspök elleni perében bírakat rendel.
Lukcsics II.331.

2805 **1455. jan. 15.**
V. Miklós pápa a 2804.sz. perben bírakat rendel.
Lukcsics II.332.

2806 **1455. jan. 18.**
V. Miklós pápa a remeték elleni ítélet végrehajtására megbízottakat küld ki.
Lukcsics II.332.

2807 **1455. febr. 15.**
V. László király Hethy Benedek egri helynöknek: Zakoli Miklós perében a perköltségek tárgyában történő eljárástól eltiltja.
DI 81197. = Zichy IX.481.

2808 **1455. márc. 7.**
Hethy Benedek *doctor decretorum* egri helynök plébánosoknak. Tornai Szilveszter pernyertes fél ügyében és érdekében végrehajtást parancsol.
DI 81199. = Zichy IX.483.

2809 **1455. márc. 8.**
Albert *doctor decretorum* nógrádi főesperes, esztergomi kanonok és helynök. Az érsek idézése alapján a Saagh-i premontrei konvent ügyvédje hiába várta Pyenye-i Luka János nemest különböző sérelmek miatt (in facto ablationis quorundam bonorum et rerum et dampnorum et iniuriarum), ezért távolmaradásért bírságban marasztalja.
DI 14928.

2810

1455. máj. 9.

Dénes esztergomi érsek a brassói dékánt és káptalant figyelmezteti arra a zsinati rendelkezésre, miszerint senki sem használhatja fel a Szentszék vagy más bíró döntését, míg neki vagy helynökének be nem mutatta. A brassói dékánsgban leveleket "gyártó" világiak ellen kiközösítés terhével elrendeli a felülvizsgálatot.

Z.-W. V. 495.

2811

1455. jún. 13.

Barnabás *frater* toplicai cisztercita apát, néhai V. Miklós pápa *commissarius*a, minden papi embernek, különösen a Hrastorovicha-i esperesnek és több plébánosnak György dubicai plébános, mint felperes Maróti Lajos és Máté valamint a velikai várnagyok és több társuk ellen az igazság elhallgatása és hazugság miatt eljár (tacita veritate et expressa falsitate procedisset), és kiközösítő ítéletet is kieszközölt. Most az ügyet jobb elbírálás végett meg akarja ísmételni, ezért meghagyja, hogy a kiközösítés kihirdetését tiltsák el, s a feleket Szent Jakab tizenötödik napjára újból idézzék elébe.

DI 14964.

2812

1455. jún. 18.

III. Callixtus pápa egy egri egyházmegyes klerikusnak (Paulo Francisci de oppido Varario presbitero Agriensis diocesis), aki I. Ulászló királlyal a török ellen ment, több embert megölt és kiközösítésbe esett, feloldozást ad.

Theiner II. 272.

2813

1455. jún. 26.

György kapornaki esperes-plébános és György budai plébános jelentik Albert *doctor decretorum* nógrádi főesperes és esztergomi helynöknek, hogy parancsára Sceplak-i Katka László nemes ellen megidézték Zachan-i Dombay Miklóst, Z-i István fia: Jánost, Surd-i Pósa fia: Istvánt és Barlahyda-i Botka fia: István öz-

vegyét júl. 4-re, bizonyos hordó tizedborok, hat ökör, vasas-szekér, megsebzés, megverés és más egyházi bíróság elé tartozó jogsértések (iniuria) tárgyában, értesítvén, hogy távolmaradás esetén az esztergomi egyház kapuján idéztetnek.

DI 39956.

2814

1455. júl. 1.

Miklós váradi *cantor*, kolozsvári főesperes, tasnádi helynök meghagyja plébánosoknak, hogy Philpews faluban idézzék meg László fia: Miklós, Lőrinc, Tamás, Albert deák mester, András és Mihály özvegye: Klára fülposi nemeseket Ders-i Kanthor Antal özvegye: Ilona nemes asszony ellen Szent Jakab nyolcadára.

DI 39585.

2815

1455. júl. 7.

Hethy-i Benedek *doctor decretorum* egri kánonok és helynök plébánosoknak, és akit még felkérnek. Chytnek-i Andrásné szentszék elé tartozó keresetére (de et super facto certi debiti forum ecclesiasticum concernentis) Nagmihali Bánfia György előbb *citatoria*, majd *evocatoria* sem jelent meg, hanem bírságba esett. A felperes kérésére a makacs alperest a címszavakkal idézteti, hogy tizenöt napon belül jelenjék meg előtte a 9 márka bírság megfizetésére (nobis et officio nostro ac parti adverse) és feleletre, különben tizenöt nap múlva kiközösítettnek nyilvánítják. Írta: Kemlek-i Mihály jegyző.

DI 14970.

2816

1455. aug. 5.

Miklós tasnádi helynök (ügyvédje a helynök levelével: Jánossy-i Adorján deák) Fülposi András, Tamás és Albert deák elleni 2815.sz. perét (pro quibus assumptor termini astitit), Szent Jakab nyolcadáról (ratione prioritatis termini) Kisasszony nap nyolcadára halasztja.

DI 39586.

2817 **1455. aug. 9.**
Barnabás toplicai ciszterci apát. A 2811.sz. per *de et super facto ut dicitur spoliationis, invasionis et aliarum rerum* folyt. A felperes saját kézzel kiállított levélben nyugtatta ugyan az alpereseket, de most a levél ellenére járt el a bíróság előtt. Azt be kellett ismernie, hogy az valódi, mire az alperesi ügyvéd kérte fele felmentését és az ellenfél marasztalását a költségekben. A felperes *sentiens se inordinate causa in eadem procedere*, ezért ügyét megszünteti és minden (akár római) oklevelet érvénytelennek nyilvánít. A költségek kérdését a felek választotta bírák (arbitri) fogják eldönteni; amelyik meg nem nyugszik, az az ellenféllel és a bíróval szemben 25-25 márkán marad.
DI 14982.

2818 **1455. szept. 16.**
V. László király kérésére a pápa a Bodó Miklós ellen Emődi Pál veszprémi prépost jogtalan bebörtönzése miatt hozott ítéletet végrehajtatja.
Mon. Vespri. III. 147.

2819 **1455. szept. 10.**
V. Miklós pápa a zágrábi püspökséget jogtalanul elfoglaló Debrentei Tamás ellen vizsgálatot rendel.
Theiner II. 306.

2820 **1455. okt. 23.**
Tanúvallomásokról felvett jegyzőkönyv (*registrum super examinatione testium*) Hangoni Perselth János nemes és Illés tripolisi püspök bélháromkuti *gubernator* perében; név szerinti felsorolás.
DI 56983.

2821 **1456. jan. 13.**
György szécsényi plébános és két társa Jánosnak, a szakácsi pálos remeték perjelének kérésére tanúsítja, hogy Zechen-i László 1455-ben

Mayare-i házában, halálos ágyán előttük szóbeli végrendeletet tett, s ebben egy Zechen-i szőlejét a remetéknek hagyta.
DI 15021.

2822 **1456. jan. 31.**
Hethy-i Benedek *doctor decretorum* egri *lector* és helynök plébánosoknak meghagyja, hogy Kallo-i "Withez" Jánost András volt Tharchaffew-i főesperes, most egri *cantor* ellen folyó perében (ferri *sententiam diffinitivam*, aut *alias ad allegendam causam rationabilem*, si *quam habuerit*, cur ferri non *debeat*) hamvazószerda nyolcadára haladéktalanul (*peremptorie*) idézzék meg.
DI 15024.

2823 **1456. febr. 7.**
Az előző számban említett plébánosok jelentik a helynöknek, hogy Thotkallo-n az idézést személyesen végrehajtották.
DI 15026.

2824 **1456. febr. 28.**
Albert *doctor decretorum* nógrádi főesperes, esztergomi kanonok és helynök a budai, esztergomi, egri és veszprémi egyházmegyék plébánosainak. Özv. Olnoth-i Zwdar Jánosné, *magnifica* Hedviga asszony nevében előadták, hogy néhai Zwdar Jakab fiai: Simon és Jakab a férje után hitbér és *paraphernum* fejében bírt birtokokban *contractui sub obligaminibus per iurii et aliis penis superinde facto contravenientes* háborgatják őt, nem félve a szerződéses büntetésektől. Orvoslást és *auctoritate apostolice legationis* idézést kér. Ennek helyt adva, kiközösítés terhével meghagyja a címzeteknek, hogy a két Zwdart idézzék meg eljárásuk huszadik napjára, ha ez törvénykezési nap, vagy az utána következő első ilyen napra, a helynök vagy *nostrum surrogatum auditorem* elé Esztergomba, értesítvén őket, hogy elmaradásuk esetén az esztergomi egyház kapuján

fognak idéztetni. Több meghívott tanú előtt. Wezthenicz-Miklós jegyző aláírása.
DI 15030.

2825 **1456. ápr. 28.**
Thalya, Zombor és Zerench plébánosai jelentik Hethy-i Benedek *doctor decretorum* egri helynöknek, hogy András egri *cantor* és Wyna-i Imre egri kanonok javára szóló parancsáért kiszálltak Rathka és Koldo jószágokra; ott vallas útján megtudták, hogy Kallo-i János Rathka-i birtokrészén huszonnégy jobbágytelek van (ebből húsz egy család kezén, négy pusztá, Koldo-n három népes és öt pusztá). Mikor a szántóföldet, erdőt, s a többi tartozékot akarták megtudakolni, ezt Pordagy Pál, tokaji várnagy eltiltotta, megfenyegetvén őket, hogy ha folytatják, *omnibus numeris bonis privaret et carceribus manciparet*.
DI 15063.

2826 **1456. máj. 6.**
V. László király a székelly ispánoknak és alispánjaiknak. Az esztergomi érsek panasolta, hogy négy Brassó vidéki falu tizedét, mely Szent Mihály egyházának járt, elfoglalták, s a törcsvári várnagyok ma is használják. Ezt megtiltja, *quia decime iure divino non secularibus sed ecclesiis dari debent*.
Székely oklt. I. 172.

2827 **1456. máj. 22.**
Gyulai Miklós váradi *cantor* és Forrói István tasnádi plébános, a püspöktől nyert megbízásából bírák előtt Lőrinc dobrai plébános és *scolasticus*, Tamás deák a személyesen jelen lévő *egregius* Zantho-i Bekch László ellen panaszt tettek: *familiarisaival* januárban, éjjel kiraboltatta őket, pincéjüket feltörte, a tanítót megverette. Alperes ártatlanságára hivatkozik. Mivel a felperesek nem tudnak bizonyítani, a bírák az alperesnek ítélik meg az esküt.
DI 65079.

2828 **1456. máj. 31.**
Az előző számban említett bírák tanúsítják, hogy Zantho-i Bekch László az esküt a kitűzött napon a plébános füle hallatára letette.
DI 65080.

2829 **1456. jún. 1.**
László egri püspök Jakab papnak, az egri Szent Katalin-egyház oltárigazgatójának meghagyja, hogy a Ferenc Pinkocz-i pap kérésére kiközösített Monok-i János és Miklós nemeseiket, *qui iam sum eodem presbitero per arbitria proborum compositi sunt*, elégtétel (penitencia) mellett oldozza fel.
DI 15078.

2830 **1456. jún. 10.**
Hethy-i Benedek *doctor decretorum* egri helynök az idézőlevél és jelentése alapján megkezdendő pert egri kanonokok és Kallo-i Wythez János között *propter negotii archidiaconitatem tam ex nostro speciali officio nobis incumbenti, quam de voluntate et assensu prefatorum dominorum* Szent Jakab nyolcadára haslasztja.
DI 15079.

2831 **1456. júl. 2.**
Warkon-i Amadé fia: Lénárd, unokaöccse: Pál, Néki Vince, Penthen-i Tamás, Apacz András, *vitrici ecclesie et tota communitas parochialis Warkon*, kéri Dénes bíboros-érseket, hogy miután a múlt zsinatára levélben feljelentették János nevű plébánosuk gonosz tetteit és hogy elhagyta őket, s az érsek megengedte nekik új pap választását; adjon a megválasztottnak írást, melyben bízva közéjük jöhet, mert most már azt sem tudják, keresztények-e vagy sem.
DI 48649.

2832 **1456. júl. 11.**
György Vylman-i, János Raad-i és János Rvska-i plébánosok, Rvska-i Vince és Kenyz-i

Miklós nemesek, fogott bírák (*iudices per partes infra notatas communiter electi*) ítélete. János Vysol-i plébános előadta a Szent Katalinról nevezett pálosok ellen (a klastrom képviselői: Márk és Lukács *fraterek*), hogy egy vizsolyi rétet néhai Korlath Imre végrendeletben hagyott nekik, s ebből a plébánosnak *canonica portio* jár. A remeték szerint a rétet nem Korlath Imre végrendeletéből bírják, hanem *providus* Syro János adta nekik *in perpetuam elemosinam*, miután Kassa bírósága előtt visszanyerte. Ezt az általuk előállított Syro János is megerősítette. A bírák a rétet a remetéknek ítélik, a felperes keresetét elutasítják. A felek elfogadják az ítéletet.

DI 15088.

2833 **1456. júl. 27.**
Segesdi Benedek fia: János nagylaki plébános pápai felmentést kap az emberölés alól, amit a megyéspüspök hajt végre.

Mon. Vespr. III. 148.

2834 **1456. júl. 30.**
III. Calixtus pápa bírót rendel az egri egyházmegye Bernardus Grimaninak az egri egyháznak adott könyvek miatti perében.

Theiner II. 279.

2835 **1456. szept. 22.**
V. László király Peleskei Lukácsnak, a magyarországi ágostonos remeték tartományfőnökének (provincialis) Máté pápóci prépost ellen Rómában folyó perét a magyar szokásjog alapján személyes jelenlétére halasztja.

HO II. 339.

2836 **1456. okt. 8.**
III. Calixtus pápa János bíboros-*legatus*nak: László bácsi apát és a konvent tizedperét magához vonja és bírónak rendeli.

Theiner II. 281.

2837 **1456. nov. elején**
V. László király Kaposi János *doctor decretorum*nak és Athfy Pálnak, egri kanonokoknak és János bíboros-*legatus* küldött bírónak. Tornai Szilveszterné Macs felerészéért folytatott 2808.sz. perében, melyben Tornainé a bíborshoz fordult, minthogy birtokper, a kúriába való áttételt rendeli.

DI 81278. = Zichy IX. 592.

2838 **1456. dec. 23.**
III. Calixtus pápa Császár István váradi kanonok ügyében a váradi püspököt teszi bírónak.

Theiner II. 283.

2839 **1456.¹**
Körtvélyesi András *magister artium* egri helynök Szántói Poch Imre özvegye: Ilona *providus* Balog Mihály és felesége ellen egy szőlő iránti perét, mely nem végrendeleti, a világi bírósághoz teszi át.

DI 72421.

1. A keltezésben a nap elmosódott.

2840 **1457. febr. 13.**
Királyi adománylevél és fiúsítás (*littere regie super donatione et confirmatione etc. ac etiam ut sexus feminea instituat heres atque masculinus*).¹ V. László király Zemerei-i Jánost a koronának és neki tett hű szolgálataiért megerősíti az őseitől is békén bírt Komárom vármegyei Pornok, a Győr vármegyei Zemere, a Sopron vármegyei (másik) Zemere birtokok, a Győr vármegyei Istwanfeldew, a Sopron vármegyei Thormatheleke és Korokfeld birtokok (*predium*)² és a királyi jog birtokában, ezeket neki örökjogon és visszavonhatatlanul új adományként adja, s külön kegyként megengedi, hogy fiú utódainak kihalása esetén a leányág örökölhet (*in filias suas tanquam filios masculinos devolvantur pleno iure*).

Nyási fk. 4212a fol.

1. Lelőhelyénél fogva közöljük itt.

2. Alább: Ponok, Zemerew, Istwanfeldew, Thomaythelek, Korokfelde.

2841 **1457. máj. 21.**

III. Calixtus pápa a somogyvári apátnak, a zsámboki és a székesfehérvári Szent Miklós-egyházbéli prépostnak. Az esztergomi káptalannak a pécsváradi konvent ellen Newegh tizede miatti perében Orlandus de Bonariis ügyhallgató (auditor) ítéletétől fellebbeztek, erre Bernardus Rovira *auditor* kapott megbízást. Az előbbi bíró zárlatot rendelt el; majd Garai László nádornak adta el a tizedet. Most a pápa a zárlat feloldását rendeli el Lukács prépost, veszprémi helynöknek.

EKM 45-5-10.

2842 **1457. júl. 20.**

János somogyvári apát, akinek bírótársaival együtt Balázs gömöri főesperes bemutatta a pápa 2841.sz. levelét, a király Bécsben való tartózkodása miatt végrehajtását elhalasztja.

EKM 45-5-11.

2843 **1457. júl. 27.**

András székesfehérvári prépost, pápai küldött bíró Bertalan budafelhévi prépostra és Gál óbudai *cantor*ra delegálja bíróságát a fenti ügyben. Írta: Fehérvári Valentini jegyző.

EKM 45-5-19.

2844 **1457. júl. 28.**

A veszprémi egyházmegye István zsámboki prépost, pápai küldött bíró a fenti megbízástól kimenti magát és társaira ruházza tisztét.

EKM 45-5-20.

2845 **1457. aug. 6.**

Plébánosok Bertalan prépostnak és Gál *cantornak*, pápai küldött bírónak jelentik, hogy parancsukra Lukács *doctor decretorum*ot, veszprémi helynököt megidéztek.

DI 15180.

2846

1457. aug. 22.

Bertalan prépost és Gál *cantor* Balázs gömöri főesperes kérésére Lukács veszprémi helynökkel szemben kimondják illetékességüket. Írta: Szegedi Fanchal Benedek császári közjegyző.

EKM 45-5-12.

2847

1457. aug. 22.

Balázs gömöri főesperes előtt Lukács veszprémi helynök tiltakozik a 2846. szám ellen.

EPL Arch.eccl.vetus 53.sz.

2848

1457. szept. 1.

István zsámboki prépost, pápai küldött bíró kimenti magát a 2841. számban foglalt megbízástól.

EKM 45-5-21.

2849

1457. szept. 3.

András székesfehérvári prépost, pápai küldött bíró azt az 50 forintot, melyért Garai László nádor kibérelte a Newegh-i tizedet, az esztergomi káptalannak visszaítéli. Írta: Szegedi Benedek császári közjegyző.

EKM 45-5-13.

2850

1457. szept. 5.

András székesfehérvári prépost, pápai küldött bíró a felek vitája után Orbán fia: János ügyvédet kiközösíti.

EKM 45-5-15.

2851

1457. szept. 5.

András székesfehérvári prépost, pápai küldött bíró a neveyi tizedet nem fizetőket kiközösítés terhével megidézeti.

EKM 45-5-18.

2852

1457. szept. 6.

Garai László nádor az esztergomi káptalannak 75 aranyforintot kifizet.

EKM 45-5-15.

2853 **1457. szept. 15.**
Dénés esztergomi bíboros-érsek kiadja Orlan-
dus de Bonariis *doctor iuris utriusque* ügyhall-
gató (auditor) oklevelét az esztergomi kápta-
lannak.
EKM 45-5-16.

2854 **1458. márc. 10.**
Bernardus Rovira ügyhallgató (auditor), az
esztergom-pécsváradi tizedper ügyfeleit értesí-
téssel idézteti.
EKM 45-5-22.

2855 **1458. júl. 24.**
A sasadi tizedperben a felek Dénes esztergomi
bíboros-érseket fogadják el bírónak (arbiter).
Írta: Kolozsvári Szász János pápai közjegyző.
EKM 45.-5-24.

2856 **1458. júl. 24.**
Bertalan budafelhévi prépost és András szé-
kesfehérvári *lector*, meg Miklós székesfehér-
vári prépost jelentik Bernardus Rovira ügy-
hallgatónak (auditor), hogy jártak el a nevegyi
tizedperben.
EKM 45-6-1.

2857 **1458. aug. 3.**
Az esztergomi kanonokok káptalanba össze-
gyűlve (névsor!) ügyvédek jelölnek ki.
*DI 261227. = EPL Archivum ecclesiasticum
vetus 53-5.*

2858 **1458. aug. 9.**
Az esztergomi kanonokok káptalanba össze-
gyűlve (névsor!) a Pécsváradal folyó tizedpe-
rükre ügyvédek vallanak.
EKM 45-6-2.

2859 **1459. szept. 4.**
II. Pius pápa a sasadi tizedpert magához vonva
Dénés esztergomi bíboros-érseket teszi bírónak.
EKM 45-6-19.

2860 **1459. nov. 27.**
II. Pius pápa a sasadi tizedperben eddig történt
lépéseket jóváhagyja.
EKM 45-6-22.

2861 **1459. márc. 18.**
II. Pius pápa a Nyulak-szigeti apácákat minden
bíró hatósága alól kiveszi és közvetlenül a
Szentszék joghatósága alá rendeli.
DI 15225.

2862 **1460. jan. 3.**
Az esztergomi kanonokok káptalanát ülve (név-
sor!) közjegyzői oklevélben ügyvédekét valla-
nak.
DI 237553. = EKM 45-8-9.

2863 **1460. jan. 18.**
II. Pius pápa a sasadi tizedpert magához vonva
az esztergomi érseket teszi bírónak.
EKM 45-7-5.

2864 **1460. febr. 21.**
II. Pius pápa elrendeli, hogy a Nyulak-szigeti
apácákat helynök kormányozza, és a veszpré-
mi püspök szerezzé vissza elidegenített javai-
kat.
DI 7828. = Mon. Vespr. III. 159.

2865 **1460. ápr. 20.**
Dénés esztergomi bíboros-érsek a 2859. számot
átírva a pécsváradi apátot megidéztteti.
EKM 45-7-2.

2866 **1460. ápr. 30.**
II. Pius pápa az esztergomi egyház javainak
visszaszerzésére bírakat rendel.
EKM 44-4-3.

2867 **1460. ápr. 30.**
II. Pius pápa a Nyulak-szigeti apácák javainak
visszaszerzésére bírakat rendel.
DI 15447.

2868 **1460. máj. 6.**
Az esztergomi káptalan ügyvédje Sienából a sasadi tizedper állásáról beszámol és jótanácsokat ad urainak.

EKM 45-7-11.

2869 **1460. máj. 19.**
Plébánosok jelentik Dénes esztergomi bíboros-érseknek, hogy Albert veszprémi püspököt, pápai küldött bírót parancsára az eljárástól eltiltották.

EKM 45-7-3.

2870 **1460. máj. 19.**
Plébánosok jelentése Albert veszprémi püspök eltiltásáról.

EKM 45-7-4.

2871 **1460. jún. 2.**
II. Pius pápa jóváhagyja a sasadi tizedperben Pécsváraddal kötött egyezséget.

EKM 45-7-18.

2872 **1460. jún. 14.**
Albert *doctor decretorum* esztergomi helynök illetékességét megállapítva a sasadi tizedperben bizonyítást rendel.

DI 15459.

2873 **1460.**
Plébánosok jelentése a sasadi tizedperben folytatott tanúkihallgatásról.

DI 15467.

2874 **1458. aug. 20.**
Dénes esztergomi bíboros-érsek előtt az esztergomi káptalan ügyvédei hivatkozva a Pécsváraddal kötött egyezségre, Péter pécsváradi apátot ennek megszegésével vádolják.

EKM 45-6-3.

2875 **1458. szept. 8.**
Dénes esztergomi bíboros-érsek előtt az esz-

tergomi káptalan ügyvédei Péter apátot macasságról vádolják, s erről több közjegyző oklevelét adják ki.

EKM 45-6-5.

2876 **1458. szept. 9.**
Dénes esztergomi bíboros-érsek előtt az esztergomi káptalan ügyvédei Péter apátot az egyezés megszegéséről vádolják.

EKM 45-12-19.

2877 **1458. szept. 23.**
Dénes esztergomi bíboros-érsek Péter apátot az egyezés megsértésében marasztalja.

EKM 45-6-11.

2878 **1458. nov. 21.**
Bertalan prépost és Bernardus Rovira kanonok, pápai küldött bíró előtt Péter kanonok pecsétjét elismerteti.

EKNyL 67-7-25.

2879 **1458. dec. 2.**
Dénes esztergomi bíboros-érsek előtt Tarvisi Simon esztergomi *lector* és Palizsnai Péter *doctor decretorum*, kanonok elismerik az általuk kibocsátott végrehajtó-levelet.

EKM 45-6-17.

2880 **1459. febr. 20.**
Bernardus Rovira kanonok, pápai ügyhallgató (auditor) III. Calixtus pápa megbízásából az esztergomi káptalant és Péter pécsváradi apátot a Nywegh-hegyi tizedper ügyében megidézteti.

EKM 45-6-23.

2881 **1459. ápr. 3.**
Az esztergomi kanonokok káptalant ülve (névsor!) ügyvédeknek vallanak.
DI 261227. = EPL Archivum ecclesiasticum vetus 53-5.

2882

1459. máj. 2.

István zsámboki prépost és János, az esztergomi Szent Lőrinc-egyház plébánosa jelentik Bernardus Rovira pápai ügyhallgatónak (auditor), hogy a 2880. számban írt parancsát végrehajtották.

EKM 45-6-34.

2883

1459. máj. 2.

Dénes esztergomi bíboros-érsek előtt Péter pécsváradi apát ügyvédje kijelenti, hogy a Neweg-i tized ügyében létrejött egyezséget megtartja.

EKM 45-6-18.

2884

1459. máj. 4.

Bálint *frater*, zsámbéki premontrei prépost és János, az esztergomi Szent Lőrinc-egyház plébánosa, pápai küldött bírák (iudex subdelegatus) közlik, hogy nem Bálint, hanem István a premontrei prépost és pápai küldött bíró.

EKM 45-6-21.

2885

1459. jún. 11.

Dénes esztergomi bíboros-érsek plébánosoknak. Az óbudai apácák panaszára, hogy János ceglédi plébános nem fizeti a szondi tizedet, tizenöt napon belüli elégtételre szólítja fel.

DI 15369.

2886

1460. júl. 29.

Albert *doctor decretorum*, nyitrai főesperes, esztergomi helynök intő- és idézőlevele alapján, melyet három budai, ill. váraljai plébános hajtott végre, Anna apátnő és az óbudai Szűz Mária-kolostor apácáinak keresetére meg kellett jelennie a budaváraljai *circumspectus* Lengyel Pál hitvesének, Orsolyának. A felperes ügyvédje, Beczencz-i János mester váci és székesfehérvári kanonok igazolta magát, az alperes nevében megjelent Dorogháza-i László deák, Esztergom szabad királyi városi lakos, ügyvéd (assertus procurator). Neki igazolására

a helynök határnapot tűzött ki, de mivel akkor *de sue procuracionis mandato in persona dicte domine Ursule usque huc non docuit, et nec de presenti docere potuit*, a felperesi ügyvéd kérésére az alperest a szokott bírságban marasztalta a felperes javára, ha nem igazolja magát. Írta: Thomas de Ibafalwa jegyző.

DI 15482.

2887

1460. júl. 29.

Mileji János *doctor decretorum* veszprémi kanonok és Albert püspök helynöke bírói székén Balkó Miklós özvegye, Anna nemes asszony élőlészóval előadta özv. Lindwa-i Bánfi Istvánné, *magnifica* Erzsébet ellen (ügyvéd: Bederfalwa-i Miklós nemes), hogy férje és ő az alperestől és férjétől egy nagy értékű budai szőlőt vettek 40 magyar forintért, s ezt békén is bírták. Mikor azonban mindkét férfi elpusztult a török háborúban, az alperes nő a szőlőt jogtalanul elfoglalta és visszatartja; azóta ő 400 aranyforint jövedelmet veszített, és a sérelmet nem viselné el 400 aranyforintért. Kéri *nostrium officium humiliter imploran(do)* a szőlő visszaítélését, a jövedelem és az erkölcsi kár megtérítését. Alperesi ügyvéd tagad, perbe bocsátkozási szándékkal (animo litem contestandi). Felperes fenntartja állítását. A bíró a felperest bizonyításra kötelezi; a címzetteknek¹ aug. 27-ére meghagyja a tanúvallatást, a szokott módon és szankcióval, a felperes költségén, s nyolcadik napra jelentést kér.

DI 15483.

1. Átragasztva.

2888

1460. aug. 28.

Komjathy-i Antal *doctor decretorum* és Farnadi Mátyás esztergomi kanonok és a káptalan kiküldte bírák (iudices commissarii specialiter deputati) ítélete, Tapolczai Chender Gellért veszprémi esperes oklevelében, aki a perben jegyző volt, és császári közjegyző. 1459. május 9-én az esztergomi Thenkes Imréné, néhai

Dorogy Péter leánya: Anasztázia követelte Cheh Benedek fia: Dorogy Pétertől, a káptalan jobbágyától az asszony nagybátyjától: Dorogy Gergelytől reá szállott egy házat és egy szőlőt mint örökös. Az alperes: atyjának, Cheh Benedeknek három esztergomi szőleje az özvegyre (Erzsébetre) és Dorogy Péterre szállt; D. Gergely mint szegény ember elvette, majd a három szőlőt és az atyjától rendelt női ruhákat eladta, ebből vette a peres házat és szőlőt. Péter tiltakozott, majd öröklési jogának elismerése fejében beleegyezett. Az anya az együtt bírt házat és szőlőt végrendeletében fiára hagyta. — Az elrendelt tanúbizonnyítás és a közjegyzői végrendelet alapján a bírák az alperes javára ítélnék. Felperes fellebbez a káptalanhoz, de elhanyagolja, azért az alperesnek kiadják ezt az oklevelet.

DI 102841.

2889

1460. szept. 15.

Fábián devecseri és Ferenc ramocsaházai plébánosok (az egri helynöknek) jelentik, hogy Ramocsaházi György végrendeletének ügyében leányának, Erzsébetnek (Gersanói Gergely özvegyének) kérésére az általa megnevezett férfiakat és nőket R. birtokon maguk elé idézték, az evangéliumra megeskették és azután egyenként (semotis partibus testem quemlibet singulariter, secrete) a kereset alapján kihallgatták. A tanúk egybehangzóan vallották, hogy az elhunyt a nála 15 aranyforintért zálogban levő Beztrecz birtokrészt halálos ágyán leányára hagyta, s így a fizetendő zálogösszeg őt illeti.¹

DI 81399. = Zichy XII.265.

1. Kivül 16. század eleji írással: "Wyaljamj zent egyj hazi zjekyn waljo dyolog."

2890

1460. dec. 21.

Dénes *doctor decretorum* tolnai főesperes, pécsi kanonok és János *legatus* küldött bírása a pécsi egyház kapuján ismételten idézi Garigni-

cza-i Pawsinger Kristóf nemest és nejét: Zsófiát (ügyvéd: Kemneki Mihály deák, Dömötör zágrábi püspök kancellárja), Megurechye-i Frank fegyverhordozót (armiger) és Bálint császári kanonokot vízkereszt tizenötödik napjára a zágrábi helynök fellebbezett ítéletének megvitatására, értesítéssel. Írta: Zenthdemeter-i Antal *notarius in premissis*.¹ — Ugyanaz jan. 20-án este a pécsi *consistoriumban* a világi hatalomtól félve a pert János *legatus*hoz küldi vissza; jelen van Gergely *doctor decretorum* prépost és mások.

DI 102147.

1. Hátlapján a felragasztás nyoma.

2891

1460. körül

Dalnócz-i András "Baciensis" örkanonok és helynök kéri Máté erdélyi püspököt, hogy abban a perben, amelyet András erdélyi prépost indított előtte az erdélyi káptalan ellen bizonyos *iniuria* és károsítás miatt, a káptalan ügyvédjének, Ábrahám mesternek kérésére elrendelt tanúvallatást a helyszínen *executorok* által foganatosítsa.

DI 32335.

2892

1460. körül

Máté erdélyi püspök meghagyja N. *Doctor decretorum* orbói plébánosnak, Kolozsvári Gergely főesperesnek, Tamásnak és Péter *baccalaureus artium*nak, a fejérvári Szent Kereszt és a Szent László-egyházak oltárigazgatóinak, hogy a 2891. számban elrendelt tanúvallatást hajtsák végre.

DI 32335.

2893

1460. körül

A fentiek meghagyják Kelemennek, a gyulafehérvári Szent Márton-egyház oltárigazgatójának és Lajosnak, az ózdi főesperes káplánjának, hogy az átírt fenti okleveleket hajtsák végre.

DI 32335.

2894

Beregzaz-i Imre *doctor decretorum et artium* gyulafehérvári kanonok, tasnádi helynök számos plébánosnak *vicariatusa* körében meghagyja, hogy az *egregius* Endred-i Zeppessy János kérésére (ob [non] solutionem debiti ac non partitionem iuri) és nyilvános makacsságáért (servatisque de iure et de consuetudine, stilo et observan[tia] alme sedis Thasnadiensis servandis) kiközösített Karol-i Mátyás ellen hozott ítéletet, aki ebben az állapotban megátalkodott, a felperes újabb kérésére súlyosítsák és a vele érintkezőket is közösítsék ki; ha sérelmezné, tizenöt napon belül idézzék meg, és ha megmarad benne, rendeljenek el *re-aggravatiot*.

DI 32444.

1460. körül

2895

Dénes *doctor decretorum* tornai főesperes és pécsi kanonok János s. Angeli bíboros-*legatus*nak. Egy zágrábi egyházmegyes nemes¹ érdekében a fellebbezett ügyben kiadott parancsot az ellenfél hatalma miatt, a káptalani birtokok sérelmétől félve nem merte végrehajtani.

DI 103665.

1. Leragasztva.

1461. jan. 23.

2896

Pál kamarcsai főesperes, zágrábi kanonok és helynök Zágráb város és az egyházmegye papságának és közjegyzőinek. A Ludbreg-i Szentháromság templom *patronatusa* és a *presentatio* joga tárgyában L-i György nemes és Thurocz-i Boldizsár özvegye: Margit, Jakab neje: Zsófia és Benedek neje: Anna között, előbb Demeter *doctor decretorum*, majd Vid zágrábi prépost, kanonokok és zágrábi helynökök előtt, végül az oklevél kiadója előtt (in foro feudo, sede videlicet Crisiensi) per folyt, de a világi bíróság áttette a pert a helynökök elé, miután György javára ítelt. Most György megjelent azzal a klerikussal, akit szabályosan be-

mutatott, de az asszonyok *ausu sacrilego* elűztek. Az előző helynökök és a körösi szék nemeseinek ítéleteit átvizsgálva (auctoritate nostri vicariatus officii) jóváhagyta, az asszonyoknak örök hallgatást rendelt, s erről a szokásos ítéletlevelet kiadta. Bár a végrehajtás is megtörtént, az asszonyok György plébánost jogtalanul (contra iuris communis dispositionem) zaklatják, sőt újra perlik; ezért Ludbreg-i György kérésére az asszonyokat 146[0]. dec. 9-re a kár és a költség tárgyában megidézte. E napon Mathias Sutoris felperesi ügyvéd az ellenfél makacsságát hangoztatta és *libellust* nyújtott be. Eszerint az asszonyok egy Márton nevű *vagus* papot helyeztek be, kinek kiűzése 100 aranyforintba került, a templomi szerek elpazarlásával 300 forint kárt okozott, L. György a perre 120 forintot költött, a sérelmet és a szegényt nem viselné el 400 forintért, a Margit asszony által a Szűz Mária-klastrom elé épített, azt akadályozó kúriát 300 forintért; ezért az alperes az ingók visszaadására és a fentiekre marasztalando. Az alperes ügyvédjeként Dusycz Márton pert és határnapot kért. A helynök a nőket megbírságolta, de a vízkereszt utáni határnapra (terminus) újabb határnapot engedett. Ekkor az alperesi ügyvéd kifogást nyújtott be: L. György még Eberhard püspök idejében egy Domokos nevű plébános ellen *spolium* miatt kiközösítés alá esett, s ebben megmaradt (... presumptum male sentire de fide catholica et tendere ad heresim); előbb igazolja feloldozását, addig nem lehet felperes. Másrészt az idézés jogellenes (contra statuta sacrorum canonum est emanata), mert L. György és a nők közt a királyi kúriában és a bannál per függ, de erről az idézés nem szól, tehát érvénytelen, (ut de litispudentia C. dilectus X 2,5), per alatt változtatni tilos (ut de iudiciis C. Dispendii); az egyház egy éve üres, pedig a jog szerint négy hónap után a kegyuraság a püspökre száll (ut de iure patronatus C. eam te X 3,38,22); laikus az egyház javait nem

követelheti (... v. c. de episcopi et de C. virum). Elutasítást kér. Erre a felperesi ügyvéd válaszában (*replicationes generales*) előadta, hogy a kifogás üres, jogtalan, hamis és elvetendő. A makacsságról folyó vita után a bíró 1461. jan. 27-ét tűzte ki hatánapul; ekkor az alperesi ügyvéd csak egy közjegyzői oklevél másolatát mutatta be, melyet sem pecsét, sem tanúk nem hitelesítettek, s a kiközösítést nem bizonyította; a felperesi ügyvéd újra (*triplicando*) támadta az oklevél hitelét, s a kiközösítés tényét; ismét kérte a fentieket. — A helynök jogtudókkal és ülnökökkel tanácskozva (*de iurisperitorum assessorumque nostrorum ... consilio*) írásban közbenszóló ítéletet (*sententia interlocutoria*) hozott, melyben a frivol kifogást elvetette, az asszonyokat makacsságról bírságban marasztalta, és a kiközösítés bizonyítatlan vádjáért kiközösítette. Ezután az alpereseket taxálásra megidézték, de nem jelentek meg; febr. 7-én az ügyvéd esküje alapján a kiközösítési vád miatti költséget a helynök 24 aranyforintban állapította meg, majd hirdetményileg (*in valvis*) végítéletre idézte őket. Febr. 9-én távollétükben kimondta a közbenső ítélet (*interlocutoria*) jogerejét, a kegyúri jogot ismét L. Györgynek ítélte, az asszonyokat a zaklatásért elmarasztalta. Az alperesi ügyvéd kérésére és esküje alapján költségeit 500 aranyforintban taksálta és a szokásos végrehajtó parancsot kiadta. Írta: Glavnyczai Domokos fia: Balázs zágrábi egyházmegyes klerikus, császári közjegyző, a helynök jegyzője.

DI 88361.

2897

1461. febr. 11.

II. Pius pápa a kalocsai érseknek, a szerémi püspöknek és a kalocsai *officialis*nak. A pécsi prépost és káptalan előadta, hogy bár a pécsi egyházmegyes Farkasfalw, Zaank és még kilenc falu tizede őket illeti és békén bírták is, Zekel Tamás vránai perjel és társai megfoszták tőle, és más ingó meg ingatlan javaikat

is károsítják. Kérésére meghagyja, hogy perében döntsenek, VIII. Bonifác pápa parancsa dacára.

Koller IV.77.

2898

1461. ápr. 9.

Dénes bíboros, esztergomi érsek, született és oldalkövet, Péter *lectornak* és Urbán János pécsi kanonoknak. Ilona *priorissa* és a pécskülvárosi Szentlélek konvent, valamint Ilona, e szerzet élelmiszerkezelőjének két közrendű pécsi asszony elleni perét (*ratione et pretextu nonnullarum iniuriarum, vituperiorum et verberationum*), melyben eddig Albert *doctor decretorum* nyitrai főesperes, kanonok és esztergomi helynök járt el, bizonyos okokból magához vonja, s a felek költségeinek kímélése végett egyenként és összesen rájuk bízva, hogy a született követség tekintélyével ítéljenek benne, s ítéletüket hajtsák is végre; a tanúkat is egyházi fenytékkal kényszerítsék stb.

Magyi fk. 422.; Koller IV.80.

2899

1461. ápr. 10.

II. Pius pápa az esztergom-zöldmezei és az esztergom-szenttamási prépostnak. Ágoston győri püspök kérésében előadta, hogy bár régi jogszokásnál fogva a Győr vármegyei Gymoth határain belüli gyümölcsök tizede asztalát illeti, s emberemlékezet óta bírja is, egyesek ezt megtagadják, amiért az egész községet (*universitatem*) *interdictum* alá vetette. Emiatt a jogát hangoztató veszprémi káptalannal Dénes esztergomi érsek, bíboros-*legatus* helynöke előtt pere támadt, melyben a helynök jogellenesen feloldotta a tilalmat, mire a püspök a Szentszékhez fellebbezett, s ezt a helynök elfogadta. Kérésére meghagyja, hogy a fellebbezést az alapperrel együtt bírálják el.

Mon. Vespr. III.163.

2900

1461. ápr. 12.

István kalocsai érsek minden Bodrog várme-

gyei plébánosnak. Tudomására jutott, hogy Töttös László, fia: Péter és a Gesztiek *familiaris*aik és jobbágyaik által a lengyeli templom ajtaját feltürették, kirabolták és felgyújtották. Meghagyja, hogy az említett urakat jobbágyaikkal együtt vessék egyházi tilalom alá (interdictum), és intsék tizenöt napon belüli visszadásra, biztosításra és a büntetés (pena iuris) kiegyenlítésére, különben kiközösítésre kerül sor. Jelentést kér magának vagy a bácsi helynöknek.

DI 81433. = Zichy X.143.

2901

1461. ápr. 21.

A csázmái káptalan előtt Mátyás Byenkyo-i prépost és Szentbertalani Bertalan előadják, hogy a hosszas tizednegyedpert, melyet B. Verőcze vármegyebeli birtokai utáni pénzárandóságért folytattak, s B. egyházi bírák ítélete alá esett, egyezséggel fejezik be. B. és utódai évi 2 aranyforintot fizetnek, különben Verőcze vármegye ispánja vagy alispánja hajtja be birtokaikon.

EPL Arch.eccl.vetus 54.

2902

1461. máj. 12.

II. Pius pápa a Nyulak-szigeti apácák jogainak védelmére bírakat rendel.

DI 15588. = Mon. Vespr. III.164.

2903

1461. aug. 3.

Gergely szolnoki főesperes, tasnádi helynök Sasvári Albertet és feleségét Ilonát megidézti Sasvári Miklós ellen a neki okozott károk miatt.

EPL Arch.eccl.vetus 55.

2904

1461. aug. 18.

A péterfalvai és bekényi plébános jelenti Gergely tasnádi helynöknek, hogy a fentieket és Nagy Miklóst megidézte.

EPL Arch.eccl.vetus 55.

2905

1461. aug. 22.

Gergely tasnádi helynök: Nagyboldogasszony nyolcadán megjelentek a felek. Sasvár-i Miklós előadta, hogy ő lelki üdvéért egy asztag dézsmagabonát adott a sasvári templomnak, ezt Illés magához vette és elköltötte (20 forint kárt okozva); egy oklevelét megőrzésre átadta Ilona asszonynak, és most nem tudja tőle visszakapni. Nagy Miklós a templom hasznára, dézsmák vételére neki adott 7 forintot használt fel, s ezzel a templomot megkárosította. A helynök a nehéz ügyet Kisasszony nyolcadára halasztja.

EPL Arch.eccl.vetus 55.

2906

1461. szept. 1.

Kanizsai Miklós és László erdélyi vajda örök szövetségre lépnek Rozgonyi János kincstartóval és Rozgonyi Rajnald székelyispánnal, kölcsönös védelemre mindenki ellen, kivéve a királyt. Erre Kanizsaiék eskü alatt kötelezik magukat; ha nem tartanák meg, és két egyházi férfi figyelmeztetése hiábavaló volna, akkor a legsúlyosabb egyházi büntetéseket vonják magukra (sententiam maiorem excommunicationis, aggravationis et reaggravationis et brachii secularis), melyeket mindenütt kihirdetnek ellenük és még a Szentszék sem oldozhatja fel őket.

DI 15631.

2907

1461. szept. 15.

Gergely tasnádi helynök a péterfalvi és bekényi plébánosoknak: mivel Sasvár-i Illés tagadta a fentieket, Péterfalván hallgassák ki a felperes megnevezendő tanút a tényállásról (mint a keresetben).

EPL Arch.eccl.vetus 55.

2908

1461. okt. 6.

Gergely tasnádi helynök a fenti pert Szent Mihály nyolcadáról nov. 8-ára halasztja. Aznap Imre péterfalvi káplán és Keresztély hetényi

plébános jelentik, hogy Szent Mihály nyolcadán a tanúkat kihallgatták; a jegyzőkönyvet mellékelik.

EPL Arch. eccl. vetus 55.

2909

1461. okt. 12.

Szécsi Dénes esztergomi primás-érsek, született és oldalkövet számos (minden) pécsi és veszprémi egyházmegyes plébánosnak. A pécsi káptalan panaszára meghagyja, hogy Székely Tamás vránai perjelt, Bátmonostori Tötös Lászlót, várnagyait stb., kik tizedeit bitorolják és másokat, kik tizedbérrel tartoznak vagy megkárosították őket, felkérésre ínsék elégtételadásra, s ha ez tizenöt nap alatt nem járna sikerrel, templomaikban közösítsék ki. Ha sérelmeznék, idézzék elébe vagy a helynök elé azzal, hogy távolmaradásuk esetén hirdetmény útján (per edictum) idéztetnek majd.

DI 81460. = Zichy X.182.

2910

1461. okt. 19.

II. Pius pápa Dénes esztergomi bíboros-érseknek: a sasadi tizedpert a pécsváradi apát halála ellenére is folytassa.

EKM 45-7-6.

2911

1461. nov. 8.

Gergely tasnádi helynök a felek akaratából vízkereszt nyolcadára halaszt.

EPL Arch. eccl. vetus 55.

2912

1461. nov. 11.

Globok-i Mátyás fia: György zágrábi egyházmegyes klerikus, császári közjegyző előtt a zágrábi hegyi kolostorban Antal pálos helynök (per regnum Sclavonie visitator specialis) tiltakozik, hogy Vinandus zágrábi apát a kamanzskai pálos kolostor elleni perben csalárdul járt el, mert vizsgálata szerint a szerzetesek sem-miféle idézést nem kaptak.

DI 35635. = LK 1931, 78.

2913

1461. dec. 13.

Gergely szolnoki főesperes, tasnádi helynök: Waya-i Fülöp deák előadta, hogy nejét, Skolasztikát özv. Madai Tamásné: Anna bizonyos föld tárgyában előtte perli, de a címzettet gyanúnak tartja. A helynök eltiltja a további eljárástól (etiam vos, uti vicearchidiaconi ad sumpmam centum fl. iudicare potestis) és meghagyja, hogy vízkereszt nyolcadára tegye át a pert elébe.

DI 97264.

1. Egy esperesnek, hátoldala nem látszik.

2914

1461. dec. 21.

Demjén naményi és Péter beregszászi plébánosok, Dénes esztergomi érsek, bíboros született és oldalkövet kiküldött bírái több megnevezett és minden erdélyi és egri egyházmegyes plébánosnak kiközösítés mellett meghagyják, hogy Kölcsi birtokon idézzék Mikó Pétert Károlyi Bertalan özvegye és fiai ellen hitbér-hozomány, kár és *iniuria*-perben huszadik napra elébük Naménybe, értesítvén, hogy távollétében is el fognak járni, s ha távolmarad, kiközösítés terhével, hirdetményileg lesz idézve (per edictum in foribus huius alme sedis et districtus nostri vicearchidiaconatus per sententiam excommunicationis compellemus ad id faciendum).

Károlyi II.343.

2915

1461.

Apáthi-i Egyed deák egri egyházmegyes császári közjegyző tanúsítja, hogy Ders faluban Kántor Gergely, László és Péter klerikus több tanú előtt minden, a tasnádi szentszéken (in consistorio Thasnadiensi) függő perükre ügyvédekül vallották a madai esperest, több plébánost és sok nembet, a szokott formulával.

DI 39593.

2916

1462. jan. 7.

II. Pius pápa a vaskai prépostnak: Zienche-i

László fia: László kérésében előadta, hogy még tíz éves korában Taplani Kelemen csalárdul rávette, hogy még nem is hatéves leányát, Luciát feleségül vegye, mielőtt törvényes kort ér: *et licet idem Ladislaus etiam postquam ad pubertatem pervenit nec promissionem huiusmodi ratificaverit neque sponsalia nec aliquem contractum matrimonii cum eadem Lucia contraxerit nec aliter per eosdem tacite vel expresse ratificata fuerunt: ...* mégis felmentést kér. Állítja, hogy Kelemen már meghalt, s amíg élt is, *super observatione dicte promissionis ipsum Ladislaum saltem canonice non requisivit ...* és mert a házasságnak szabadnak kell lennie, a címzett a megfelelő idézések után tájékozódva jelentse ki, hogy nem áll fönn semmiféle házasság és a kérelmező mással házasságra léphet, ha a fentiek igazak. *Theiner II. 372.*

2917 **1462. jan. 22.**
Gergely tasnádi helynök *providus* Sasvári Nagy Miklóst a szokott bírságban marasztalja, mivel vízkereszt nyolcadán nem jelent meg.
EPL Arch. eccl. vetus 55.

2918 **1462. jan. 22.**
Gergely tasnádi helynök Sasvári Illés kérésére a felperest kötelezi, hogy gyertyaszentelő nyolcadán esküt tegyen előtte arra: az Illés által szétszórt asztag 20 aranyat vagy kevesebbet ért.
EPL Arch. eccl. vetus 55.

2919 **1462. jan. 22.**
Gergely tasnádi helynök három megnevezett és az ugocsai főesperesség valamennyi papjának: a távolmaradó Nagy Miklóst gyertyaszentelő nyolcadára idézzék meg, és ha elmaradna, házával együtt vessék *interdictum* alá; ezt tudassák a sasvári plébánossal is.
EPL Arch. eccl. vetus 55.

2920 **1462. jan. 22.**
Gergely tasnádi helynök előtt Sasvár-i Illés a maga és felesége nevében rágalmazásért perelte Sasvár-i Miklóst (állításai: *spoliatorok*, s a kompolti Fozthokathy cimborái). Miklós esküt tett rá, hogy szavait nem becsületsértő szándékkal használta.
EPL Arch. eccl. vetus 55.

2921 **1462. jan. 22.**
Gergely tasnádi helynök: Sasvár-i Miklós az oklevél átadását Ilonának eléggé bizonyította; ezért börtöközép nyolcadán annyi eskütársral esküdjék kárára, ahány forintot az oklevél visszatartásáért követel.
EPL Arch. eccl. vetus 55.

2922 **1462. jan. 22.**
Gergely tasnádi helynök: Sasvár-i Miklós kikiáltatta Sasvár-i Illést; ennek ügyvédje viszont felmutatta Gergely helynök korábbi levelét, mely Miklóst Szent András nyolcadán távolmaradásért elmakacsolta. Mivel Miklós felmutatta a helynök korábbi halasztását, a helynök visszavonja *protestatio*ját.
EPL Arch. eccl. vetus 55.

2923 **1462. jan. 22.**
Gergely tasnádi helynök ítélete: Ilona asszony adja vissza a leleszi konventtől kapott levelet Sasvár-i Miklósnak, és esküdjék meg ugyancsak gyertyaszentelő nyolcadán, hogy Sasvár-i Miklós ezt a levelet és semmi mást nem adott neki megőrzésre.
EPL Arch. eccl. vetus 55.

2924 **1462. jan. 26.**
Pósa Jakab közjegyző előtt Sasvár-i Illés és felesége a Sasvár-i Miklós ellen bizonyos sasvári földért Ezeni Gergely tasnádi helynök előtt folyt perüket, melyet ez rájuk sérelmesen tárgyalt, az esztergomi érsekhez vagy helynökéhez (ad sedem archiepiscopi Strigoniensis in

regno Hungarie legati de latere vel in spiritua-
libus vicarii eiusdem) fellebbez.

EPL Arch.eccl.vetus 55.

2925 **1462. jan. 30.**
Máté péterfalvai plébános Gergely tasnádi
helynöknek: Sasvárott Nagy Miklós telepest
(hospes) tanúvallatás és bírságfizetés végett
gyertyaszentelő nyolcadára idézte; figyelmeztette,
hogy igazolatlan elmaradás esetén *interdictum* alá esik.

EPL Arch.eccl.vetus 55.

2926 **1462. febr. 14.**
Gergely tasnádi helynök előtt Sasvár-i Miklós
tiltakozik az ellen, hogy Ilona asszony a neki
megítélt esküt gyertyaszentelő nyolcadán nem
tette le.¹

EPL Arch.eccl.vetus 55.

1. Lásd: 2923.sz.

2927 **1462. febr. 25.**
Dénes bíboros a felek kérésére az alábbi (az
oklevélben felsorolt) választott bírákra (arbi-
ter) bízta a per eldöntését.

EPL Arch.eccl.vetus 55.

2928 **1462. márc. 21.**
Tamás péterfalvi pap, Tivadarfalvai Veres Ja-
kab és Csatóháza Csató Gergely, mint Dénes
bíboros-érsek megbízott bíráinak (arbiter) ok-
levele: a fenti felek ügye Ezeni Gergely tasná-
di helynöktől fellebbezés útján Dénes bíboros-
érsek elé került, aki őket bízta meg egyezség
létrehozásával. Sasvárra kiszállva Illésnek ítélték
meg az esküt, mert Miklós nem bizonyított;
ha nem tenné le, leveleit át kell adnia és Mik-
lóst kielégítenie. Illés átadta a bírának okle-
veleit, de Miklós megtagadta, mire a bíróság
200 forintban marasztalja, ha továbbra sem ad-
ná át.

EPL Arch.eccl.vetus 55.

2929 **1462. ápr. 5.**
A leleszi konvent előtt Nagymihályi Bánfia
György és felesége, valamint Semsey László
fia: János (atyja és fivére nevében is) elha-
lasztják azt a pert, mely köztük Dénes eszter-
gomi érsek levele alapján Balázs leleszi pré-
post és Ewden Imre mester, egri kanonok (tan-
quam iudicibus commissariis) előtt folyik.
DI 84962.

2930 **1462. ápr. 7.**
Mátyás király Lelesznek tudományvételt ren-
del Sasvár-i Miklós panaszáról, hogy Sasvár-i
Illés a Sasvár, Szárazberek és Syma birtokré-
szeit, melyeket ő váltott vissza, hatalmasul el-
foglalta. Ha ez így van, idézzék harminckette-
dik napra a személyes jelenlétre (personalis
presentia regia).

EPL Arch.eccl.vetus 55.

2931 **1462. ápr. 8.**
Szapolyai Imre kincstartó a szatmári alispá-
noknak: Sasvár-i Miklóst, a Bátoriak *familia-*
*ris*át a király parancsára különös védelmébe
vette; oltalmazza birtokaiban, főleg Sasvár-i
Illés ellen, akivel komája: Perényi Miklós
egyetért.

EPL Arch.eccl.vetus 55.

2932 **1462. ápr. 27.**
A leleszi konvent jelenti Mátyás királynak,
hogy a 2930.sz. parancsára tartott vizsgálat a
panaszt igazolta, ezért Sasvár-i Illést ápr. 23-
án a személyes jelenléte elé idézte.

EPL Arch.eccl.vetus 55.

2933 **1462. ápr. 28.**
A budai káptalan előtt Egyed Gywgh-i plébá-
nos bevallja, hogy bár ő az óbudai apácákat G.
tizedeinek elfoglalása miatt perbe fogta, ezek
szegénységére tekintettel a tizedet átengedték
neki. Ezért nyugtatja őket az elfoglalás miatt,
a periratokat megsemmisíti; ha a jövőben pert

indítana e tárgyban, bármely illetékes bíró ki-
mondhatja az ítéletet, mellyel az apácák bár-
mikor kiközösíthetik.

DI 15718.

2934 **1462. máj. 6.**

II. Pius pápa a babocsai apátnak és a golgoncai
prépostnak. A jeruzsálemi János-lovagok és
azok rodoszi konventje panaszolta, hogy a pé-
csi káptalan, Kanizsai László, Miklós és Imre,
meg más Veszprém városi emberek Pécs és
Veszprém városi javaikat elfoglalják. Meg-
hagyja, hogy döntsenek az ügyben.

DI 277978. = AMB, Bullák.

2935 **1462. máj. 11.**

Pál sági prépost és konventje előtt Csehy János
fia: Lénárd és fivére: István társaik nevében is
iniuria-pereiket egyezséggel zárják le; aki ezt
nem tartaná meg, hitszegésbe esik (in facto po-
tentie et in violatione fidei protinus convince-
retur eo facto et pars in tali pacis concordia
persistens si maluerit sive coram ecclesiastico
aut seculari iudice, ut sibi visum fuerit, poterit
exinde partem non persistentem in iudicium
convenire et causam violationis fidei exequi);
a hitszegést nemes vagy nem-nemes férfiak és
nők is tanúsíthatják.

Ipolysági fk. 230. fol.

2936 **1462. máj. 12.**

Albert esztergomi helynök több egri egyház-
megyes plébánosnak. Semse-i János nemes és
Zenthmyclos-i Szepeszy Lőrinc leánya: Erzsé-
bet, Semsei Lászlóné keresetére idézzék színe
elő Bánfi Albert fia: Györgyöt és számos tár-
sát; a férfi károkért, *paraphernum*áért, adós-
ságért, és *iniuria*ért perel, az asszony (mások-
kat) hitbér-hozomány és negyed címén (nec-
non retentionis certarum rerum et bonorum ac
dehonestationum aliarumque iniuriarum et
damnorum ratione). Az idézés primási tekin-
téllyel (auctoritate apostolice legationis, qua

fungimur) történjék. Értesítsék őket, hogy tá-
volmaradás esetén a templom kapuján idéztet-
nek, s a bíróság eljár.

DI 15722, 84963.

2937 **1462. máj. 13.**

Damján naményi plébános és esperes előtt
Ders-i Kánthor László és felesége: Ilona a ki-
adó előtti pereire egy évi hatállyal Gál dersi is-
kolamestert, Bertalan deákot, a hodászi Kis
Gergelyt és Gewnchy-i Miklós ottani plébá-
nost ügyvédekül vallják és tetteiket jóváhagy-
ják.

DI 39595.

2938 **1462. máj. 27.**

Marthonosi Péter beregszászi plébános, Dénes
bíboros-érsek bírása (iudex commissarius)
több egri egyházmegyes plébánosnak. A bíbo-
ros ápr. 14-i (itt átírt) parancsa szerint Damján
Nomyn-i plébános és M. Péter, mint *commis-
sarius*ok Károlyi Jánosnak Kekczey Péter elle-
ni hitbér-hozomány perében az utóbbit elma-
rasztalták, ez Esztergomba fellebbezett, a bí-
boros elfoglaltsága miatt azonban M. Péterre
bízta a fellebbezés elbírálását. Ennek értelmé-
ben Károlyi Jánost a kelettől negyvenedik nap-
ra idézteti értesítvén, hogy távolmaradása ese-
tén a beregszászi templom kapuján idézteti, és
mindenképpen eljár.

DI 99008.

2939 **1462. júl. 8.**

Mihály győri *lector*, helynök jún. 28-án Mező-
laki Zámbo László özvegye és Koromzói Ist-
vánné (Hedvig és János nevében is) előadták,
hogy Dági György *extra strepitum iuris, de
simplice et de plano proceden[s]*¹ zaklatta
őket 60 aranyforintért, melyet Hanuskó állító-
lag néhai Zámbo Imre acsádi malmára adott
zálogkölcson gyanánt, majd e követelését vég-
rendeletben Ilonára (most Vági Györgynére)
hagyta. Margiték (László nővére) ezt tagadták;

csak azt tudják, hogy Hanuskó két lovat adott el Imrének, s ez borban fizetett. Választott bíróságban (arbitrium) egyeztek meg, melynek ítéletét Dági György is magáévá teszi (ad fidei sue promissionem), és nyugtatást ad, ha a nők Gegan temploma előtt megesküsznek, hogy Z. Imre nem kapott 60 forint kölcsönt. Az esküt letették, de György nem adta ki a nyugtát, mire a helynöknél perbefogták. A nők készek a fogott bírákkal (arbitr) bizonyítani. Vági perbe bocsátkozik; ő ad nyugtatást, de csak a maga nevében. Halasztás és tanúk kihallgatása után a bíró ülnökeivel (assessor) úgy dönt, hogy Vági esküje alapján köteles felesége és rokonnai nevében is a csornai konvent levelével nyugtatni az asszonyokat; a költségekben marasztalja. Az ítélet felolvasása után Vági fellebbezett Dénes bíboros-érsek, *legatus* székéhez; ennek a helynök helyt adott. Írta: Kermend-i Balázs jegyző.

DI 71234.

1. Alább: *extra processum iuridicum et forum nostrum*.

2940

1462. júl. 10.

Dénes esztergomi bíboros-érsek, *legatus natus* a Veszprém várbeli Szent Miklós és Szent János egyház, valamint három ugyanazon egyházmegyes plébánosnak. Bazthe-i Benedek nemes panaszkolta, hogy Péter majki premontrei prépostnak a Zewetr és Nagkeér *prediumokból* követelt évi *census* miatt ellene András *doctor decretorum* veszprémi helynök előtt folyó perében a helynök sérelmére ítéletet hozott, ettől a metropolita székére fellebbezett. Kérésére meghagyja, hogy Péter prépostot haladéktalanul (peremptorie) idézzék elébe tizenötödik napra, András helynököt és bárki mást pedig tiltsanak el az eljárástól. Írta: Kolozsvári Szász János jegyző.

DI 101864.

2941

1462. júl. 27.

Kilenc (név szerint megnevezett) fogott bíró

(arbitri) kiadványa. Sasvár-i Illés és Miklós rájuk bízta perük eldöntését. Határozatuk: a szerzeményen nem osztoznak, a sasvári öröklött jószágot elfelezik stb. (in tribus calcaturis vulgo Nyomas). Peres irataikat, köztük Dénes érsekét is érvénytelenítik. A szankció: *succubitus duelli*; Leleszen vallják be.

EPL Arch.eccl.vetus 55.

2942

1462. júl. 14.

Albert esztergomi helynök számos plébánosnak. Anna *priorissa* és a Nyulak-szigeti konvent pápai tekintéllyel idéztették Bewsew-i Bochkay János nemest és *familiaris*át, Tóth Ferencet; a határnapon egy 1460-ban történt hatalmaskodásról volt szó, melyet ezek az apácák Beelcz, Igal és Raxy jószágain jobbágyaik megverésével, megsebzésével és kirablásával követtek el. A sérelmet 40 000 aranyért nem viselnék el. A sommás keresetlevélről (libellus) készült másolat átadása után a per egy évnél tovább nyugodott, majd új idézésre került sor, de az alperesi ügyvéd sem erre, sem az egyház kapuján történt idézésre nem jelent meg. Végül, mikor már kiközösítésre került volna sor, megjelent Beczencz-i János *magister*, esztergom-fehérvári kanonok és ügyvédlevelet mutatott be, de ennek "latinsága és formája" nem volt megfelelő, ezért nem vették figyelembe. A bíró az alpereseket makacsságukért kiközösíti és ennek végrehajtását elrendeli. Írta: Ibafalvi Tamás jegyző.

DI 15752.

2943

1462. aug. 11.

Demjén naményi esperes-plébános és Dénes esztergomi érsek meghatalmazott bírāja (iudex commissarius) előtt Barlasy László, István, Dersi Kanthor László és Gergely nemesek *inquisitoriaja* értelmében felelni tartoztak Saralan-i Borbála nemes asszonynak 40 forintot érő tárgyakról. E napon a nemesek azt mondták, hogy ilyen nehéz ügyben nem tudnak fe-

lelni, és új hatámapot kértek. A bíró elfogadta a kifogást (eandem causam ob ipsius arduitate[m]) és a felek akaratóból nyolcadik napra halasztja.

DI 39596. = LK 1931, 101.

2944

1462. aug. 12.

Nicolaus Peroltus alperes Syppontinus, ez ügyben pápai küldött bíró minden győri egyházmegye és városi klerikusnak. II. Pius pápától a következő bírói parancsot (supplicatio) kapta: György pozsonyi prépost, pápai közjegyző Ligics-i Pál és Váradi Benedek mester pozsonyi kanonokok ellen különböző jogsértések miatt (de et super spolio bonorum ad prefatam preposituram pertinen[tium], inquietatione, molestiis, iniuriis, perturbatione et inobedientiis, rebusque aliis) pert indít, bíróküldést és idézést kér.¹ A prépost nevében előadott kérésre Lyncs-i (1) Pált és Váradi Benedeket, valamint akiket a felperes megnevez, személyesen, lakóhelyükön, a káptalanban, a templomokban stb. pápai tekintéllyel a végrehajtástól számított hatvanadik napra a pápai kúriába idézteti; távollétük dacára is el fog járni; az eljárástól minden más bírót kiközösítés terhével eltilt; jelentést kér. *Datum in monasterio Captefferateo prope urbem Romanam.*

Knauz, Pozsonyi kápt. 80.

1. A cédula alján volt az érsek megbízása.

2945

1462. aug. 15.

II. Pius pápa Dénes bíboros-érsek, *legatus*nak. Tamás zágrábi püspök, a széki (cikádori) ciszterci monostor *commendator*a panaszolta, hogy amikor Rómába zárandokolt, János váradi püspök és társai a monostor birtokától megfosztották és onnan sok becses ingóságot elraboltak, nem törődve a kánoni büntetéssel. Meghagyja, hogy ha idézés után erről megbizonyosodik, Tamás győri püspököt helyezze vissza és védje meg, ingóit adassa vissza. Egyébként döntsön az ügyben fenyítéssel is, a

váradi egyház kiváltsága (*privilegium excommunicationis*) dacára.

Koller IV.95.

2946

1462. aug. 18.

Budai András *doctor decretorum* veszprémi helynök előtt Máté Wyzlo-i plébános Szentmargitai Aran György és több más nemessel és *providus* személlyel, kiket elfogatása, megvérese és kifosztása miatt a Szentszék ítéletével súlyos egyházi fenyítékek (*excommunicatio, aggravatio et reagravatio*) alá vettetett, egyezésre lép. Feltételes feloldozásukhoz hozzájárul, s harmincadik napon nyolc választott bíró (arbitr) döntését fogadják el 400 forint kötbér mellett, a plébánosnak költségei fejében 5 forintot fizetnek, és a Dombóiaktól biztonságos megmaradására menlevelet szereznek. Írta: Felsőlindvai Péter jegyző.

DI 88380.

2947

1462. szept. 17.

Gergely szolnoki főesperes, tasnádi helynök három plébánosnak meghagyja, hogy Kállai Lőrincet Bátori Szaniszló fia: István fia: Mátyás ellen mindenszentek nyolcadára idézzék meg, ez *pro trina et canonica monitione* számít abban az ügyben, melyben atyjukat, néhai Somlyó-i Lászlót perben kiközösítette.¹

DI 55738.

1. Az oklevél hátán: *citatoria peremptoria.*

2948

1462. szept. 25.

Márton csomaközi plébános jelenti Ezen-i Gergely tasnádi helynöknek, hogy Károlyra kiszállva az idézést teljesítette.

DI 55739.

2949

1462. okt. 4.

Kramburgai Salabar Mihály Aquilea-i egyházmegye klerikus, császári közjegyző előtt a kamonszkai pálosok nevében Pál szerzetes tiltakozik, hogy a zágrábi káptalan tizedpert indí-

tott ellenük, Wynandus zágrábi apát, pápai küldött bíró idézőlevelei nem jutottak el hozzájuk, ez távollétükben elmarasztalta őket és még szigorúbban készül eljárni; erre a Szent-székhöz fellebbeztek, de a három megbízott magyarországi apát elintézetlenül visszaküldte az ügyet, W. pedig tovább folytatta; a nagy méltatlanság miatt a pápához fellebbeznek. *DI 35639. = LK 1930, 80.*

2950

1462. okt. 9.

Gyula-i Kálmán *doctor iuris utriusque* tarcafői főesperes, egri kanonok és helynök — özv. Bwthka-i Sándorné Margit asszony (Morwa-i Gyapol Jakab és neje, Katalin leánya) perelte hitbér-hozomány-negyedért Rakolcz-i István és László nemeseket. Felperes ügyvédje Gathal-i Miklós pap, alperes ügyvédje Lapospathak-i Miklós; az előbbi május 1-jén szóban sommás keresetet (libellus) terjesztett elő. Eszerint az alperesek megtagadják a felperes anyai hitbér-hozományának és negyedének háromnegyed részét, amit pénzben kötelesek kiadni Rakolczból és három más Zemplén vármegyei birtokból. Az új határnapon Kerthwelles-i Bertalan nemes alperesi ügyvéd tagadott, viszont a felperesi ügyvéd fenntartotta állítását perbebecsátkozás szándékával (*animo litem contestandi*). A bíró bizonyítást rendelt és azt az ügyvédek választotta *executorokra* bízta. A lezárt jelentést az új határnapon a felperesi ügyvéd mutatta be, lemondott a további bizonyításról és mindketten *publicatit* kértek. Ez megtörtént, másolatokat adtak; az új határnapon *circumspectus* Egri Benedek deák ügyvéd azt a kifogást tette írásban és szóban, ... *quod testes essent nulli et ipsis fides non esset adhibenda ex eo, quia executorem prefatorum Stephani et Ladislai non admississent ad audiendum fassionem ipsorum testium*. A kifogásnak nem ad helyt, de ... *pro veritatis certitudine et animi nostri clariori informatione ex officio duximus fore reexaminandos* ... Ezt a felek be-

leegyezésével új *executorokra* bízta. Az új határnapon Bwthka-i Benedek felperes bemutat- ta a lezárt vallatási jegyzőkönyvet, felnyitot- ták, az alperesnek kifogási határnapot adtak. Ezen R-i István fivére meghatalmazásával ma- ga jelent meg, s egy káptalan előtti tiltakozást mutatott be, de ezt a bíró elvetette és a birtoko- sok hitbér stb. fizetési kötelezettségét kimond- ta, majd új határnapon az ügyet lezárta. Újabb idézés után ítéletet mondott; ebben az alpere- seket a hitbér stb. és a később megállapítandó költségek fizetésében marasztalta. Több fős- peres és pap tanúsága mellett. Írta: Albertus de Paszthoh jegyző.

DI 15755.

2951

1462. nov. 2.

Nagyváthi Péter zirci apát folyamodik a pápá- hoz, hogy a hamis esküt tett Gergely milkói püspököt, béli kormányzót az apátságtól fossa meg, s azt adja neki. A zirci apát kéri, adjon megbízást a veszprémi püspöknek, mint *ordi-nariusnak*, hogy Gergelyt fossa meg és Pétert provideálja, aki lemond a zirci apátságról (*fiat ut petitur...*).

Pannh. VIII. 525.; Mon. Vespr. III. 166.

2952

1462. nov. 8.

Gergely tasnádi helynök előtt megjelent Batori Mátyus felperes káplánja, Imre batori plébános (a helynök ügyvédlevelével), és Kállai Lőrinc alperes személyesen, bemutatták leveleiket, amelyek *egregius* néhai Somlyai Lászlónak *ratione condam maternelis sue* folyt perére vonat- koztak.¹ Felperes azt állította, hogy az alperest makacssága miatt már néhai Somlyai László kiközösítette, ez pedig többször ígérte az *expeditoria* bemutatását, de ezt nem teljesítette. Íté- let: a kiközösítés igaz, de mivel Mátyus előző- leg nem volt peres fél, csak most állítja (huius- modi acquisitionem ad ipsum dequolvisse), azért az alperes Szent András nyolcadán mu- tassa be nyugtatólevelét és fizesse le bírságát,

különben az ügyet lezárja és ítéletet hoz.

Dl 55740.

1. Bővebben lásd: *in litteris propositionalibus...*

2953 (üres szám)

2954

1462. dec. 17.

Gergely tasnádi helynök plébánosoknak: alperes a határnapon nem jelent meg, bírságba esett, ezért a felperesi ügyvéd további várakozás után további eljárást kért. Ezért most *ex superhabundanti* meginteti, hogy vízkereszt nyolcadára jelenjék meg okleveleivel és fizessen, különben értesíteti stb.

Dl 55741.

2955

1462.

(Vitéz) János váradi püspök atyjafiának, János (Janus Pannonius) pécsi püspöknek a római kúriában a knini püspök, királyi követ által indítandó pereit Homco szentszéki közjegyző (prothonotarius) támogatásába ajánlja.

Dl 50404. = Koller IV.101.

2956

1462.

Janus Pannonius pécsi püspök ajándék kíséretében nehéz és szokatlan, *de nec prorsus illicita* ügyét Jacobus Amanatus bíboros, páviai püspök figyelmébe ajánlja; más levelében Francesco Piccolomini sienai püspök, bíboros támogatását kéri.

Dl 50404. = Koller IV.101.

2957

1462.

János pécsi püspök Miklós váci örkanonoknak: továbbra is vigye a váradi püspök és az ő ügyeit, amint a római kúriába visszatérő Márk knini püspök informálja.

Dl 50404.

2958

1462. (?)

II. Pius pápa Mátyás királynak. Tamás zágrábi püspök ellenfeleivel folyó perében igazságot

kért; ezt nem tagadhatja meg tőle, ezért Miklós (Szent Péter láncai c.) bíborost bízta meg vele (*iuridice audiendam et referendum nobis in consistorio nostro*). A per néhány hónapig folyt, a felek jogait megvizsgálták, majd a *relatio* alapján a pápa és a bíborosok úgy ítélték, hogy Tamásnak van joga a püspökséghez. Bár ekkor a jog szerint közölni kellett volna vele a döntést, a pápa a zágrábi egyház nyugalma miatt eltitkolta és rávette, hogy elégedjék meg a nyitrai püspökséggel, a pannonthalmi és a széki apátsággal. Az utóbbit ugyan a király elhamarkodottan juttatta neki, s ezt pápai jóváhagyás nélkül fogadta el, de most meghagyja neki. Ha a király beleegyező válaszát három hónapon belül nem kapja meg, a jog szerint dönt.¹

Mon. Vat. I/6.22.

1. Az ügyről lásd: *Mon. Vat. I/6.LXII.*

2959

1462. — 1465.

Mátyás király Dénes esztergomi érseknek. Nemesei mind az országgyűlésen, mind magánúton (*privatim*) naponta lármásan panaszolják, hogy az esztergomi helynök még világi ügyekben is, melyeknek értéke egy-másfél arany, a legtávolabbi vidékről rövid *terminusra* maga elé idézi őket, *ordinariusaik* joghatóságát mellőzve. Erről már szólt és írt is neki, de sem a királyi szó, sem az e tárgyban hozott törvények (*decreta regni*) nem segítenek. Az elnyomottak panasza naponta ostromolják fülét; így e sorok vivőjét is a török szomszédságból, Szávántúli házából idézték Esztergomba, nem lelki ügyben. Gondolja meg, *quod talia licet ali-quod lucri quibusdam forte personis appor- tent, iurisdictionem tamen vestram non ampli- ant, honori vero sedis vestre ac vestro dero- gant vehementer*. Meghagyja, hogy széke ezentúl tartózkodjék az említett kilengésektől (a talibus enormitatibus ac exorbitantiis), s a panaszok megszűnjenek, különben ő gondos- kodik orvoslásról.

Dl 50404. - 41.sz.

2960

1463. jan. 4.

Gyulai Kálmán egri helynök előtt Pelsewcz-i István fia: György perelte Serke-i Lóránd fia: Györgyöt és fiát: Jánost egy pénzösszegért, melyet a felperes nagynénjának nagynénje, Felled-i Bagd Leustákné hozott magával házasságába, ezen férje zálogos birtokait váltotta vissza; ezek most az alpereseknél vannak, ezért a felperes örökjogon követeli vissza. Már majdnem perbebocsátkozásra került sor, amikor az alperes bemutatatta Mátyás király 1462. dec. 26-án kelt áttérelő parancsát. Ennek indokolása: *Et quia factum seculare concernentia non in alicuius iudicis sedis spiritualis, sed in curia nostra regia iudicari debent* ... rendelkezése, hogy ha az ügyet világinak találják, tegyék át a személyes jelenlétre (*specialis presentia*). A felperesi ügyvéd kérésére (*habitoque consilio prefatorum assessorum*) a bíró megállapítja, hogy az ügy világi fórum elé tartozik és a *specialis presentia* elé áteszi.
DI 15796.

2961

1463. jan. 5.

Szentdemeteri Antal zágrábi klerikus, császári közjegyző előtt Pozsegavári Gergely, a Keresztelő Szent János-egyház prépostja, pécsi kanonok és helynök, mint János pécsi püspök, *conservator* kiküldte *commissarius subconservator* jelenlétében Pál *frater* a kamenszakai kolostor és az egész pálosrend nevében tiltakozik a zágrábi káptalan elleni perében; a tanúk közt Balázs, a pécsi *sedes consistorialis* jegyzője.
DI 35640. = LK 1930, 81.

2962

1463. jan. 20.

Globoki György császári közjegyző előtt Pál *frater* tiltakozik, hogy jan. 5-i tiltakozásának (előző sz.) másolatát, melyet ő a székesegyház kapujára kifüggesztett, Pozsegavári Gergely prépost dühében letépte és lábbal taposta. Az oklevél "*ante valvas kath. eccl. Qu.*" kelt.
DI 35641. = LK 1930, 82.

2963

1463. jan. 31.

Dénes esztergomi bíboros-érsek a veszprémi egyházmegyei szentiváni és szentmiklósi plébánosnak: Bazthe-i Benedek nemes ellen idézik meg személyesen vagy lakásán vagy székesegyházában Albert veszprémi püspököt tized és *iniuria* tárgyban megfelelő határnapra (*terminus*), értesítvén, hogy a következő idézést az esztergomi egyház kapujára függesztik ki. Írta: Kolozsvári Szász János jegyző.
DI 101865.

2964

1463. febr. 8.

Gergely szolnoki főesperes, erdélyi kanonok és tasnádi helynök előtt Valkay Osvát és Sarmasági Elek egyezsége lépnek. Perük Szapolyai Miklós erdélyi püspök előtt közbenszóló ítéletig jutott, melyről S. Elek a bácsi érseki székhöz fellebezett (*sedis metropolitane Bachiensis provocasset*), és a püspök (*litteris suis dimissorialibus*) áttette az ügyet.
DI 81518. = Zichy X.256.

2965

1463. febr. 21.

Dénes esztergomi bíboros-érsek, pápai küldött bíró a sasadi tizedperben több helynök és jogtudós társaságában az esztergomi káptalan javára ítélt.
EKM 45-7-8.

2966

1463. febr. 24.

Gergely tasnádi helynök előtt ügyvédek jelennek meg; alperes ügyvédje, Imre deák ellenveti, hogy a felperest a Székelyhidi Zolonayak elleni perben az egri helynök kiközösítette, így perképtelenné vált (*inhabilis esset ad agendum*). Felperesi ügyvéd: az egész atyafiságot érte az ítélet, végrehajtása előtt kiegyeztek, s az egri helynök Mátyust feloldozta. Közbenszóló ítélet: hamvazószerda nyolcadán mutassa be az egri helynök feloldozólevelét, s így folytassa perét. Ezután a felperesi ügyvéd bemutatta Kálmán egri helynök feloldozó levelét, a bíró

az alperesi ügyvéd kérésére párt rendel; ítélet az ügyben hamvazószerda nyolcadának utolsó napján. Ekkor az ügyvédek megjelentek, és mivel K. Lőrinc csak ígérte az *expeditoriat*, el is marasztalták. De, hogy a *res paraphernales* mértékét megállapítsák, bőjtközép negyedik napjára még Kántorjánosin bizonyítást rendel. Az alperesi ügyvéd az ítélet ellen fellebbez a bácsi érseki székhöz; a helynök a hatvanadik napra kötelezi őket megjelenésre.

DI 55747.

2967

1463. márc. 2.

(Kiszakadt)... káptalan előtt Bánfalvi Barius László valamint Abafalvai Aba János fia: Demeter családtagjaikért is bevallják, hogy néhai B. Miklós pécsi püspök végrendeletében 2000 aranyforintot hagyott B. Lászlónak ingatlan vásárlására, s ebből Aba János fia: Albertnek *annuatim expensas pro studio, donec studium suum continuare vellet, amministraret ...* Most úgy hajtják végre, hogy László évi 50 aranyforintot biztosít a tanulmányokra két részletben (Demeter és anyja veszik át); ha elmulasztanák, Abáék a Borsod vármegyei Zolcha és Satha birtokába léphetnek. Ha Albert a *studio suo ad partes Hungarie vel alias extra studium iret, et studium suum per annum vel amplius non continaret non prepeditus aliunde ...* erre az időre a pénz nem jár, de ha újra kezdi, ismét esedékes.

DI 92270.

2968

1453. márc. 17.

Gergely tasnádi helynök a 2966. számban: a két fél derék férfiak (probi viri) közbejöttével egyezsége lépett a jegyajándék tárgyában, s az erről készített feljegyzést (registrum) ket-tejük pecsétjével meg is erősítették. Az egyezés bevallására, amint vállalták, a helynök előtt megjelentek, hogy hitet tegyenek rá, de Szaniszló fia: István, aki ugyancsak hozzájárult, elmaradt, sőt az ő kárukra a megegyezés

ellen mesterkedik. Erről a helynök oklevelet ad (per me notarium sedis).

DI 55751.

2969

1463. ápr. 24.

Dénes bíboros érsek, oldalkövet a Baraghyaniak panaszára, hogy Majthe-i Gergely és családja hitbérrel és hozománnyal tartoznak, s őket folyton háborgatják, meghagyja a felsorolt, ill. valamennyi esztergomi és nyitrai egyházmegyes plébánosnak, hogy ezeket tizenöt napon belül háromszor szólítsák fel elégtételre; ha megtagadnák, közösjék ki, de ha ártatlanságukat hangoztatnák, idézzék őket a helynök elé.

DI 73125.

2970

1463. máj. 5.

Commissariusok jelentése Dénes esztergomi érseknek. Gimesi Forgách János javára szóló parancsa szerint néhai özv. Forgách Györgyné, Anna végrendelete tárgyában a János megnevezte tanúkat az evangéliumra megeskették, majd egyenként kihallgatták, és vallomásukat jegyzőkönyvbe (registrum) foglalták, általában így: *Item primus testis nobilis vir Sthephanus Chuklas dictus de Kysapon, Strigoniensis dioecesis, fortune competentis, non consanguineus istius producentis, nec inimicus partis adverse, videlicet nobilis domine N. consortis Ladislai de Ffys, annorum fere sexaginta, citatus iuratus et interrogatus dixit ...* A vallomások lényege, hogy Anna asszony halálos ágyán hitbérét és *paraphernumát* a szerető gondozásért F. Jánosnak adta.

DI 59496.

2971

1463. jún. 1.

Somogyvári Mihály veszprémi egyházmegyes klerikus, császári közjegyző előtt László *doctor decretorum* esztergom-szenttamási prépost, esztergomi kanonok kúriájában és jelenlétében Galypowai plébános, *baccalaureus decreto-*

rum, a zágrábi káptalan ügyvédje felolvassa tiltakozását: László prépost és Péter esztergomi kanonok, kápolnaigazgató, pápai küldött bíró a fenti kilenced- és tizedperben a kolostort felmentették a Vinnandus zágrábi ciszterci apát, mint bíró kiközösítése alól és javára ítélték. Ez jogellenes, mert: 1. a harmadik pápai küldött bíró, Thomas Armenus *licentiatu*s *decretorum* esztergom-szentgyörgyi prépost kész volt eljárni, mint *senior*, de ezt még bizonyítani sem engedték; 2. a makacsság miatt elítélt pálosoknak előbb a költségeket kellett volna megtéríteniük; 3. a pápai leirat mellőzi azt, hogy a pálosokat több bíró kiközösítette; 4. a szerzetesek letagadták a törvényes idézést; 5. László prépost a pálosok ügyvédje volt a perben, írásbeli utasítást is adott nekik. A pápához fellebbez. Másnap mindkét bíró előtt Beczencz-i János pálos ügyvéd hallatára a székesegyházban is felolvassa, de elutasítják.
Dl 35642. = LK 1930, 83.

2972 **1463. jún. 2.**
Gergely tasnádi helynök előtt Bátori Mátyus, atyjafiai terhét vállalva bevallja, hogy bár a néhai Bátori Somlyói László perelte rokonuk, Potenciána hozomány (de iuribus paraphernalibus) tárgyában ennek férjét, Kállai Lőrincet, továbbá hitbér és bizonyos ingóságok kiadása végett (item dotibus et aliis rebus et bonis mobilibus eiusdem de eorundem domo tempore maritacionis asportatis et concernentibus), majd a per rá, Bátori Mátyusra szállt; most azonban derék férfiak közbejöttével meggyeztek, K.L. őt teljesen ki is fizette, s ő minden követeléséről nyugtatja.
Dl 55756.

2973 **1463. jún. 11.**
László esztergom-szenttamási prépost és Péter *doctores decretorum*, esztergomi kanonokok, a jelen ügy pápai küldött bírái az esztergomi egyház kapuján idézik a zágrábi prépostot és

káptalant, illetve ügyvédjüket tizenkettedik napra, az oklevél-kiadató *compulsorie* kiadására, a Kamanczka-i pálos remeték perjele és rendháza indította perben a Zlath-hegyi gyümölcstized-tárgyban, értesítéssel. Írta: Dorogházi László jegyző.

Dl 35643. = LK 1930, 84.

2974 **1463. jún. 15.**
Bernardus Rovira *doctor decretorum* kanonok, pápai ügyhallgató (auditor) a sasadi eljárás semmisségének ügyében kiközösítés terhével magához kéri az iratokat.
Df 237604.

2975 **1463. jún. 30.**
II. Pius pápa a veszprémi püspököknek *conservatorokat* rendel.
Mon. Vespr. III. 167.

2976 **1463. júl. 1.**
A 2973.sz. két küldött bírāja kapta II. Pius pápa megbízását, s ennek alapján a zágrábi káptalant megidézte. A határnapon hosszas vita folyt a kifogások fölött, végül a bírák kimondták hatáskörüket, s a káptalant feloldozták a perben magára vont kiközösítés alól biztosíték mellett (ad cautelam), mivel keresetet és zálogot adni nem tudtak (homályos!). Ezután megjelent Beczencz-i János mester esztergomi kanonok, a pálosok ügyvédje és a távollévő makacssága ellenére előadta keresetét. Eszerint a Zlath hegyen volt a rend Szent Péterről nevezett szerzetesháza, mely mindig szedte a hegy gyümölcseinek tizedét; mikor a töröktől való félelem miatt elnéptelenedett, a pápa a garigi házhoz csatolta, s ők a tizedet békén bírták is, most azonban a zágrábi káptalan magáénak vallja, őket zaklatja és károsítja benne, amit 10 000 aranyforintért nem viselnének el. Kéri joguk kimondását, az alperes hallgatásra kötelezését; bizonyítani készek. Erre a bírák a makacs alpereseket a tanúvallatás

helyének, idejének, végrehajtóinak, kérdőpontjainak tárgyában való megegyezésre ismét *in foribus* idézték, és távolmaradásukat megállapítva a felperesi ügyvéd kérésére, számos jogtudóval és ülnökkel tanácskozában (ad nonnul-lorum dominorum iurisperitorum consilio et assensu), kiknek az ügyet bőven előadták, a bizonyítást elrendelik Goricza mezővárosba (op-pidum), júl 27-re, végrehajtó-bírókul a címet-teket küldik ki, a jelentést huszadik napra ké-rik. Írta: Dorogházi László jegyző.
DI 35644. = LK 1930, 84.

2977

1463. júl. 12.

Gyulai Kálmán egri helynök. Előadja a pert és közli ítéletét. Ez fellebbezés híján jogerőre emelkedett; ezután jan. 13-án az ügyvéd kéré-sére néhai Gyapol Jakab birtokainak megbe-csülését papokra és választott nemesekre bízta. Új határnapon a felperes ügyvéd bemutatta a szemléről és a becslésről szóló lezárt jelentést; az alperesi ügyvéd nem kért másolatot, kifogást sem tett. A felperes kérésére új határna-pon megtörtént a negyed *taxatioja*;¹ az alperes az esztergomi érseki székhez fellebbezett, de ezt nem folytatta le, s így a megállapítás jog-erőssé vált. Végrehajtására az alperest meg-idézték, s a költségekre a felperesi ügyvéd jegyzéket nyújtott be. Ezt mérsékelve a bíró 38 és fél aranyforintot állapított meg az ügyvéd esküje után. A felperes kérte most a végrehaj-tást; ezt a címzetteknek elrendeli. Szólítsák fel őket a megítélt 85 és fél nehéz márká és a per-költség harminc napon belüli megfizetésére vagy egyezsége; ha nem teszik, közösiítsék ki; ha ezt harminc napig elviselik, súlyosítsák úgy, hogy legalább negyven ember kerülje őket; harminc nap múlva tovább súlyosítsák (reag-gravatio) úgy, hogy tartózkodási helyük *inter-dictum* alá esik; újabb harminc nap után a helynök a világi karhoz (brachium seculare) fordul. A jelen oklevelet a templom kapuján függesszék ki; jelentést kér, a feloldozást fenn-

tartja. Írta: Bancza János jegyző.

DI 15777.

1. Itt csonka az oklevél!

2978

1463. júl. 19.

Mátyás király szerződésében Frigyes császár-al: Frigyes és utódai zaklatás nélkül bírják Fraknót, Vasvárt, Köszeget és Rohoncot (sal-vis tamen causis decimarum et aliis causis ec-clesiasticis, que in suo foro ventilari et agitari poterunt et debebunt, prout iuris est et ratio-nis).

Theiner II.389.

2979

1463. júl. 19.

Frigyes császár oklevele ugyanarról. Lásd a 2978. számot.

DI 15856.

2980

1463. júl. 27.

Pál gorikai plébános és három társa jelenti László és Péter kanonokoknak, hogy idéző-megbízólevelükre a fenti perben a tanúkat megidézték, Goricán szabályosan kihallgatták, és ők többekkel együtt (sok név) mind azt val-lották, hogy a Zlath hegyen mindig a remeték tizedeltek.¹

DI 34492. = LK 1928, 201.

1. Lásd: 2961.sz.

2981

1463. júl. 28.

Demeter forrói esperes-plébános a Papy-i Ke-lemen és Simon nemes alperesek elleni perben szabályosan megidézett, de a határnapon távol-maradó Papy-i Bocay Balázsné Krisztina ne-mes asszonyt mindkét ellenfele ellen mint fel-perest 6-6 márká bírságban marasztalja.

DI 15861.

2982

1463. szept. 2.

Miklós és Lőrinc esztergomi (szabad királyi) városi plébánosok jelentik Coca-i János deák *doctor decretorum* pápai káplán és ügyhallga-

tónak (auditor), hogy idéző-eltiltólevele alapján felkeresték László szenttamási prépostot és Péter esztergomi oltárigazgatót (mindkettő *doctor decretorum* és kanonok) a zágrábi káptalan és az ágostonos remeték közti tizedperben (assertis iudicibus), felhíván őket, hogy az eljárást hagyják abba, és minden iratot tizenkét napon belül terjesszenek fel a címzetthez.
Dl 15869.

2983 **1463. szept. 9.**
Demeter sági plébános és három társa jelenti Dénes esztergomi érseknek, hogy parancsára Mihálfalván özv. M-i Dán Györgyné Ilona végrendelete tárgyában a Miklós esztergomi nagyprépost és Asszonyfalvi Osl Ferenc és László megnevezte tanúkat megeskették, kihallgatták és vallomásaikat most részletezik.
Dl 45061.

2984 **1463. szept. 12.**
Albert *doctor decretorum* nyitrai főesperes, esztergomi kanonok és érseki helynök előtt Seyther-i Domokos (győri egyházmegye) szentgróti várnagy bizonyos lovak vételára fejében követelt 17 + 8 aranyforintot Radocz-i Márton és Tharrod-i Péter nemesektől (győri egyházmegye). A per a tanúkihallgatásig (pro prima dilatione productorum) jutott, amikor a felek bejelentették, hogy perüket hat választott bíróra bízták, kijelölték a döntés helyét és napját, azzal a kikötéssel, hogy ha a felperes nem veti alá magát döntésüknek, perét veszti, az alperesek pedig hit- és esküszegésbe esnek (in fidefragium et periurium incurrant), és a Vas vármegyei ispán vagy alispán elégitse ki a követelést birtokukból. Írta: Ibafalvi Tamás jegyző.
Dl 45064.

2985 **1463. okt. 31.**
Dénes esztergomi bíboros-érsek, oldalkövet László *doctor decretorum* szenttamási prépos-

tot, esztergomi kanonokot megbízza az özv. Bethkainé és a Rákócziak közt Albert *doctor decretorum* nyitrai főesperes, esztergomi helynök előtt, majd az érsek előtt folyt fellebbezett női jog- és *iniuria*-per elbírálásával és eldöntésével. Írta: Kolozsvári Szász János jegyző.
Dl 15888.

2986 **1463. nov. 3.**
Dénes esztergomi bíboros-érsek Sasvár-i Illést és Miklóst három plébános útján értesítéssel idézteti.
Df 249024.

2987 **1463. nov. 15.**
II. Pius pápa Dénes esztergomi bíboros-érsek *legatust* megbízta a zágrábi káptalan és Frangepán Márton tizedperének eldöntésével.
Theiner II.391.

2988 **1463. nov. 22.**
Két plébános jelenti Dénes esztergomi érseknek, hogy Sasvár-i Illést Sasvár-i Miklós ellen dec. 6-ára az érsek elé idézte.
Theiner II.391.

2989 **1463. nov. 24.**
Kolozsvári Szász János pápai közjegyző felterjeszti Bernardus Rovira ügyhallgatóhoz (auditor) a sasadi tizedperben eddig keletkezett iratokat.
Df 261227.

2990 **1463. dec. 14.**
Dénes esztergomi érsek előadja a 2983.sz. ügy folytatását a végrendeleti parancsig. Az alperesek készek voltak eleget tenni, de a felperes nő ezt nem fogadta el, hanem kiközösítésükre törekedett. E sérelem miatt (bár az ítélet jogerős) az esztergomi érseki székhez fellebbeztek. Itt Albert helynök megfelelő idézés és az egri helynök eltiltása után eljár, de nem a fellebbezett ügyben, amelytől a Rákócziak ügyis visz-

szaléptek, hanem a Rákócziak egy másik keresetében, és nekik bizonyítást engedett. Ettől Margit asszony az érsekhez, mint oldalkövethez fellebbezett. A primás előtt nemes Dorogházi László mester, az alperes és Beczenczi János mester esztergomi kanonok a felperes ügyvédje megjelentek; az előbbi kérte a hibás fellebbezés megsemmisítését, az ügy visszaküldését Egerbe, és végrehajtását, sőt a költségeket is; az utóbbi a felperes utóbbi fellebbezésének megsemmisítését, az ügy visszaküldését Albert *legatus*hoz és a költségeket. A primás jogtudók véleményét is meghallgatva (*habitoque super eisdem unacum nonnullis iurisperitis nostris assessoribus diligenti tractatu et matura deliberatione*) tanácsukkal úgy dönt, hogy az alperes fellebbezése rossz, a felperesé jó, ezért Albert helynökét egyháza dékánjával és javadalmasaival eltiltatja, az ügyet Kálmán egri helynökhöz visszaküldi és a költségek ügyét is rábízza. Írta: Kolozsvári Szász János jegyző.

DI 15898.

2991

1463. dec. 22.

II. Pius pápa az esztergomi érseknek meghagyja, hogy döntsön a szerémi püspök és a kőmonostor perében, amely bizonyos vitás egyházi jövedelem tárgyában keletkezett.

Érdújrhelyi 52 (2).

2992

1463. dec. 22.

Kálmán egri helynök általános felhívása minden javadalmasnak, különösen egyes plébánosoknak. Előadja a 2990.sz. ügy folyását. Most Margit az asszony kérésére az elmarasztalt alpereseket a fellebbezett ügy költségeinek megállapítására és végrehajtására idézteti.

DI 15900.

2993

1463. dec. 28.

Dénes bíboros, esztergomi érsek és *legatus* három egri egyházmegyes plébánosnak. Csicseri

Zsigmond egri egyházmegyes nemes előadta, hogy ő a jószágairól járó tizedet, amelyet az egri káptalan Homonnai Bertalannak bérbe adott, jobbágysai által fizetni rendelte, s ezek készen is állnak rá, de Bertalan papjai biztatására jobbágysaira tizedszedő papjainak megvevését ráfogván, birtokaira egyházi tilalmat eszközölt ki, s így jogsértést (*iniuria*) tett rajta. Kérésére kiközösítés terhével meghagyja, hogy H. Bertalant és papjait felkeresvén, vagy más módon idézzék elébe az *interdictum* feloldására végett, értesítvén őket, hogy egyébként hirdetményi úton (*per edictum*) idéztetnek s az eljárást lefolytatja.

Hazai okl. 427.

2994

1463. ősze

Mátyás király (Carvajal János) S. Angeli bíborosnak. A pápa írt a királynak és meghagyta az esztergomi érseknek, hogy helyezzen vissza egy papot, akit a kalocsai érsek megfosztott zágrábi kanonokságától. *Cum autem sciamus prefatum dominum Colocensem nihil in ea re nisi quod iuris fuerit egisse, idque in presentia doctorum gravium personarum ...* Csodálkozik, hogy a pápa egy *vagus* pap egyszerű panaszára félreteszi a királynál nagy becsben álló érsek ítéletét. *Nec etiam videtur nobis utile fore, si diverse archiepiscoporum iurisdictiones confundantur, possent ex ea re in hoc regno nostro notabiles perturbationes suscitari.* Kéri közbenjárását a pápánál.

DI 50404. - 3.sz. = MKL I.43.

2995

1463. körül

Citatio quando in causam attracti vita functi extitissent et bona eorundem ad alium condescendissent. — Végrendelet-hitbér-hozomány-negyedperben Albert esztergomi helynök ítéletét az alperesek javait örökölt rokon ellen végrehajtatni rendelve, azt megidézék.

Beneéthy fk. 257v. fol.

2996

Citatio ad quidendum et audiendum recessum et continuari causam in eodem statu quo manserat coram nobis indecisa. — Dénes (bíboros?) az ügyet csak "bizonyos okból" hagyta abba, most az egyik fél (püspök) kérésére újra-kezdí.

Beneéthy fk. 258v. fol.

2997

Simon *doctor iuris utriusque* antivari érsek, János esztergomi érsek helynöke előtt folyó per Janussa Vincéné és özv. Folyár Benedekné között. Közjegyzői oklevél.

Magyi fk. 426.sz.

2998

Pálóczi László országbíró előtt Pándi Tiszai Imréné és társai, Putnoki Lászlóval és társaival az esztergomi helynök előtt sokáig folyt női jogpert egyezséggel fejezik be.

DI 15920.

2999

II. Pius pápa a kalocsai érseknek, a cikádori apátnak és a győri prépostnak; meghagyja, hogy sommásan semmisítsék meg a Pannonhalma kárára történt elidegenítéseket.

Pannh. III. 532.; Mon. Vespr. III. 170.

3000

II. Pius pápa az esztergomi érseknek, a veszprémi püspöknek és az esztergom-szenttamási prépostnak; meghagyja, hogy Zwybowcz-i Péter dubicai főesperes perét, akit István kalocsai érsek, mint *manifestus usurariust* és *publicus concubinariust* ellenségei vallomására javadalmától megfosztott, s aki a Szentszékhez fellebbezett, döntsék el.

Mon. Vespr. III. 172.

3001

II. Pius pápa Dénes esztergomi bíboros-érsek-

1463. körül

nek a sasadi tizedper jogerős ítéletének végrehajtását rendeli.

Df 237540.

3002

II. Pius pápa Dénes esztergomi bíboros-érsek joghatósági területeit felsorolja.

Mon. Vespr. III. 173.

3003

András dyonisiai püspök, egri segédpüspök (*suffraganeus in pontificalibus*), a perben *iudex commissarius* Semsei László és Sóvári Sós Si-monné perében a feleket a címzett plébános út-ján megidéztteti.

DI 84981.

3004

Az esztergomi káptalan előtt Lévai Cseh László az 1 aranyforint dika nem fizetése miatt lefoglalt birtokainak kiváltása végett a Hont vármegyei Peröcsény birtokrészét (huszonnégy *sessio*) zálogba adja Túroni Mihály nógrádi főesperes, esztergomi és pécsi kanonoknak, az esztergomi Szent Margit-egyház oltárigazgatójának 150 aranyforintért azzal, hogy újévkor kiváltja; ha nem tudná benne megtartani, a Hont vármegyei Pásztót engedi át; ha bármelyiket nem tudná kiváltani, tulajdona is átszáll, s még hatalombajon marad, és szőszegés miatt elmarasztalják. Mihály főesperes a zálogösszeget az esztergomi érsek vagy helynöke előtt, vagy bármely László-választotta bíróság előtt visszakövetelheti.

DI 16036.

3005

Dénes esztergomi bíboros-érsek és oldalkövet tudatja, hogy Ledecz-i "Zak" Bereck özvegye, Ilona perelte Warkon-i Amadé özvegyét, Ágotát és *familiarisát* Kyswychap-i Gáspárt fia: Sebestyén pap megöléséért s az ítélet végrehajtása során az alpereseket kétszer sú-

1464. jún. 12.

1464. júl. 5.

1464. júl. 19.

1464. okt. 5.

lyosított kiközösítéssel sújtotta. Most bevallják, hogy megegyeztek: az alperesek 100 + 90 aranyforintot fizetnek a felperesnek fiáért és költségeire, két részletben; ez őket teljesen nyugtatja, de ha akár a második részletet is elmulasztják, a fizetésük érvénytelen és fenyté-
keikbe visszaesnek.

Dl 48650.

3006 **1464. szept. 27.**
II. Pál pápa elődje utolsó évének okleveleit hatályukban fenntartja.
Df 237547.

3007 **1464. okt. 24.**
Liptói Péter mester *baccalaureus sacre pagine* kassai plébános, Boroszlói János *baccalaureus in decretis* prédikátor, Eperjesi Miklós *baccalaureus in artibus*, György káplán, a magyarok prédikátora és Guman Miklós polgár előtt Kan-i Dávid fia: István nemes, bevallja, hogy a végrendelet és nem teljesített ígéret tárgyában özv. Madzsar Pálné Nagyidai Anna és fia: Miklós ellen (kassai lakosok) Gyulai Kálmán *doctor iuris utriusque* tarcafi főesperes, egri kanonok és helynök előtt folyt peréről és jogáról kényszer nélkül lemond, őket és házaikat nyugtatja, s a nála levő kötelezvényt is kiadja. Liptói Péter plébános pecsétjével, mert sajátja nincs.
Dl 88405.

3008 **1464. dec. 13.**
A budai káptalan előtt Lévai Cseh László a Hont vármegyei Perőcsény és Nógrád vármegyei Szakolya birtokai kiváltása végett a Hont vármegyei Vinár birtokát és Bath mezővárosi telkét 376 aranyforintért zálogba adja Szántói Ambrus esztergom-szentistváni prépost és esztergomi kanonoknak; a Tótbákára vonatkozó megelőző zálogosítás érvényben marad, azokba beléphet, csak készpénzzel válthatja ki. Ha nem tudná bennük megtartani, az első nyolca-

dos törvényszakon hatalombajon marad, a bái telek helyett pedig mást foglalhat el. Ha kiváltásig nem tartaná meg bennük, az esztergomi helynök — akinek hatáskörét magára és fiára nézve elismerte — egyszeri intés után kiközösítheti, a római kúriába való fellebbezést kizárva. A birtokok zálogösszegét egyszerre, készpénzben kell az esztergomi káptalannak visszafizetni, másutt érvénytelen.

Dl 16084.

3009 **1464.**
Mátyás király a pápának. A pécsi Kis Márton özvegye, egy *muliercula* a pápai udvarba idézte a bíróját és több polgárát. Mivel jelenleg sem a polgárok, sem földesuruk (a püspök) a hit és a háború eszközei miatt nem érnek rá ilyen hosszas perre, kéri az ügy delegálását *in partibus*.
Dl 50404. - 22.sz. = MKL I.60.

3010 **1464.**
Ismeretlen személy egy kb. 28 cm hosszú papírlapra kijegyzett két feloldozási formulát, kiközösítés, *interdictum* és a bűnök alól, pápai felhatalmazás alapján. Az első öt sor, címe "*Absolutio papalis in vita*", a második tizenegy sor címe: "*Absolutio in papalis in morte*". Végül csak egy cím: "*Absolutio Andree*".
Dl 45741, 97278.

3011 **1465. Jan. 18.**
Mátyás király az egyháza jogainak védelmére Rómába induló Osvát visegrádi apát pereit a visszatérte utáni Szent György nyolcadára halasztja.
Df 208736.

3012 **1465. márc. 31.**
Erdélyi illetőségű perirat (processus contra Stephanum Erdeli. Sequitur primo mandatum regium auctoritatem dans domino nostro episcopo Transsilvano). Mátyás király Miklós er-

délyi püspöknek. Az erdélyi káptalannak engedélyt adott rá, hogy Somkerek-i Erdeli István erdélyi alvajdát különböző hatalmaskodások miatt (*ratione spoliationis et depredationis bonorum et possessionum dicti capituli ac ablati-one quarundam rerum de parochialibus ecclesiis dictarum possessionum*) öelötte pereljék. Ezért meghagyja, hogy nekik igazságot szolgáltasson; úgy rendelkezik, hogy ha valame-lyik fél elégedetlen lesz az ítélettel, az István kalocsa-bácsi érsekhez, a fő- és titkos kancellárhoz fellebbezhet.

DI 30855.

3013

1465. ápr. 28.

Miklós erdélyi püspök a Nagerne-i és Zenthanna-i plébánosnak. Az erdélyi káptalan panaszo-
lta, hogy Erdélyi István karácsony táján csatló-
sai által (*ex suggestione egregii Benedicti Weres de Farnas*) a Kwbelkwh-i egyháznak sok ingóságát elraboltatta (*sacrilegium incur-re non formidans*). Kérte a káptalan, hogy ren-des joghatósága alapján idézzon. Meghagyja, hogy tizenötödik napra értesítéssel idézze elé-be, különben a templom kapuján idézteti. Írta: Pásztói Albert jegyző.

DI 30855.

3014

1465. máj. 7.

Gergely szolnoki főesperes, erdélyi kanonok, tasnádi helynök előtt Bewken-i Erzsébet perel-te a Bewken-ieket anyja, nagyanyja és a maga hitbére-hozománya ügyében. Az alperesek el-lene vetik, hogy Erzsébet nem léphet fel kere-setével, mert anyja, Orsolya még életben van. Erzsébet ügyvédje azzal érvelt, hogy Orsolya átruházta jogait leányára, de nem tudta igazol-ni, ezért a bíróság elmarasztalja Pál részére másfél aranyforint és 40 dénár, Mihály részére fél aranyforint költségben, melyet a tizenötöd-
ik napon kell megfizetnie.

DI 38346.

3015

1465. máj. 19.

Tamás szentannai és László nagyernyei plébá-nosok jelentik, hogy az idézést Gernyezezh birtok összehívott népei előtt tejesítették.

DI 30855.

3016

1465. jún. 4.

Simon *doctor iuris utriusque* antivari püspök, esztergomi helynök (*sedē vacante vicarius*) a Hethas-i és Leben-i plébánosoknak. Már előbb apostoli tekintéllyel (*auctoritate apostolice le-gationis nate*) meghagyta nekik, hogy Berzevi-cze-i Szaniszlót, aki Berzevicze-i Pohárnok István leányaitól a hitbér-hozomány és negyed fejében kapott birtokot elfoglalta, elégtételre és kártérítésre szólítsák fel; ez azonban csak ígérte a kiegyezést, de nem tett semmit, s a címzetek vonakodnak a büntetést kiszabni. Meghagyja, hogy tekintélyük teljes súlyával (*ex superhabundanti*) ismét szólítsák fel, és ha nem engedelmeskednek, közösi-
tsék ki; ha azonban sérelmeznék, haladéktalanul (*peremp-torie*) idézzék meg. Írta: Ibafalvi Tamás jegy-ző.

DI 70282.

3017

1465. jún. 8.

Miklós erdélyi püspök kilencedik napra a fenti ügyben idézi az alperest, hogy a keresetlevél (*libellus*) átvételére jelenjék meg, különben tá-vollétében is eljár. Írta: Pásztói Albert jegyző.

DI 30855.

3018

1465. jún. 22.

Miklós erdélyi püspök ismét kilencedik napra idézi az alperest, kiközösítés fenyegetésével, hogy a fenti ügyben a keresetre (*libellus*) felel-jen; távollétében is eljár. Írta: Pásztói Albert jegyző.

DI 30855.

3019

1465. jún. 26.

Mihály győri *lector* és helynök több plébános-

nak. Zeleste-i Balázs követelte néhai Tapánfalvi Tapán János feleségének, Klárának hitbérét-hozományát e János birtokaiból, és nagyanyjának, Zeleste-i Jakab fia: István nejének, Ilonának negyedét ugyanazoknak feléből, melyek nagyanyja kiházásítása idején T. János kezén voltak. A perben kedvező ítéletet kapott, melytől ugyan az alperes: ifj. T. János az esztergomi székhöz fellebbezett, de mert elhanyagolta, az ítélet jogerőre emelkedett. Balázs kérésére meghagyja, hogy néhai T. Jánosnak Vas megyei Tapánfalva, Haraszi és Újfalu birtokainak felét becsüljék meg és királyi mértékkel mérjék meg, majd huszonötödik napra jelentsek.

Df 50489.

3020

1465. júl. 3.

Miklós erdélyi püspök ismét kilencedik napra idézi az alperest, hogy feleljen, perbe bocsátkozzék, kiközösítését meghallgassa vagy mellőzésére érveljen, különben ki fogja hirdettetni.

DI 30855.

3021

1465. júl. 9.

Ezeni-i Gergely szolnoki főesperes, erdélyi kanonok és tasnádi helynök Bogizlo-i András *doctor decretorum* váradi kanonok és helynöknek. Júl. 8-án bíróságán megjelent Kállói Lőkös János felperes és Kezy-i Tharnaky Tamás nemes, az Álmosdi Csirék ügyvédje. A felperes anyjának hozományát és negyedét követelte nagyatyja, Álmosdi Csire Péter hat birtokából, ennek örököseitől. Miután a keresetet (positionales) átadta, a bíróság átvette, felolvasták és egyszerű szavakkal megmagyarázták (in laica lingua expositis), az alperesi ügyvéd kifogással élt: bizonyítsa be a felperes, hogy anyja Álmosdi Csire Péter leánya és néhai Álmosdi Csire János meg László osztályosa (consanguinea ultima) volt, különben nem felelnek tételeire. A felperes kész ezeket bizonyítani. Kéré-

sére a helynök aug. 11-ikét és a következő két napot jelöli ki Nyírbélteken. Lőkös szerint egyes tanui váradi joghatóság alatt állnak, s mert az egyes szentszékek kötelesek támogatni egymás munkáját (et cum unaqueque iurisdictione aliam in iuris administratione debeat confovere), felkéri, hogy azokat papi személy útján megesketve, egyenként hallgassa ki a fenti kifogásról, az idézze emlékübe a hamis tanú három bűnét, kérdezze meg korukat, helyzetüket, vagyonukat, az esetleges kizáró okot; érdekeltséget, az előzetes vesztegetés vagy befolyás hiányát, tudomása módját és a felek győzelmére vonatkozó kívánságát, s ami még kell. Ugyanezt a rendelkezést kapja a bélteki esperes és plébános is. Végül a tanúvallomásokat lezárva aug. 22-re juttassa el hozzá; a vonatkozó tanúknál alkalmazzanak kényszert. Írta: Marcus szentszéki jegyző.

DI 55798.

3022

1465. júl. 12.

Miklós erdélyi püspök számos plébánosnak. Az ügy eddigi folyását előadja; az első helyszíni idézés után jún. 4-én Kylyen-i Mihály erdélyi kanonok, a felperes ügyvédje a távolmaradó alperest makacsságáról vádolta. Ezért kiadták a templomajton való idézést, majd az alperes újabb távollétében a felperesi ügyvéd beadta a keresetet (libellus). Eszerint Erdélyi István (alterius viri nobilis Benedicti Versus usus iniquo et vesano consilio) pogány módra fegyveresen megtámadta Köbölkútot és a káptalan három más birtokát; templomi szereket rabolt, a szent kelyhet is szennyes kezével érintette (propter que crimen sacrilegii ipsum nobilem incurrisse clari iuris exitit), a falvakat majd 50 magyar forintra megadóztatta, a kára 1000 forintra rüg. Mivel szentségtöréssel kapcsolatos bűntények elkövetésekor mindkét bírói fórum igénybe vehető (et quia sacrilegus iuxta iuris sanctionem in utroque foro poterit conveniri), a káptalan először a királyhoz fordult, de en-

nek parancsát az alvajda semmibe vette, ezután *iuxta regni morem* az ország báróhoz fordult orvoslásért, de ezektől — az ellenfélnek való kedvezés miatt — igazságot nem kapott, majd a szentszékhez fordult (*quorum pretexto propter defectum iustitie merito iudico spirituali poterit conveniri*). Ezért kéri az alperes kiközösítését, amíg eleget nem tesz, a birtokok visszaítélését a szedett gyümölcsökkel és az 1000 forintra becsült kár megtérítését. Ezután a makacs alperest még második- és harmadízben a templomajtón idéztette, de hiába. Ezért a felperes kérésére elrendeli kiközösítésének kihirdetését.

DI 30855.

3023 **1465. júl. 19.**
II. Pál pápa Mátyás királynak. Felhívja a kánonjog szabályainak megtartására.
MKL I. 105-109.; Mon. Vat. I/6.50.

3024 **1465. júl. 23.**
Simon *doctor iuris utriusque* antivari érsek, esztergomi helynök előtt Ebecki András bevallja, hogy az ebecki Szent János-egyház kegyúri joga miatt, melyet néhai Gyarmati Balassa Miklós magáénak vallott és *filiaként* a szklabonyai Szent Miklós-egyházhoz akart csatolni, ő és a többi ebecki nemes pert indított. Ezt Ferenc esztergomi helynök Miklós javára döntötte el, így Ebecket Szklabonyához csatolták és oda is temetkeztek. Ám a zavaros időkben B.M. fia: László az ítéletleveleket elvesztette, mire az ebeckiek Albert esztergomi helynök előtt új pert kezdtek, melyben Dénes esztergomi érsek a javukra ítélt. Mégis E. András, kinek ősei és gyermekei a szklabonyai temetőben nyugosznak, elismeri az ebecki egyház függését; kéri B. Lászlót, hogy a fellebbezett pert szüntesse meg és a költségeket engedje el, amit az teljesít. Kelt Esztergomban, a *lector*i házban, a bíró szállásán. Jelen vannak: Péter *doctor decretorum* esztergomi kanonok

és más tanúk. Írta: Ibafalvi Tamás jegyző.
DI 65931.

3025 **1465. júl. 23.**
II. Pál pápa Mátyás királyt György cseh király ellen támogatásáról biztosítja.
Mon. Vat. I/6.56.

3026 **1465. aug. 1.**
A közjegyző előtt² a Therem-i Szent Demeter-egyházban Károlyi László a néhai Chahol-i János fiai elleni ingó-követelésperében tiltakozik az *executor*ok érdekeltsége ellen, akik a Gergely tasnádi helynök *inquisitoria*ja dacára nem állapították meg az ellenfél tanúinak elmaradását, ezeket nem idézték meg, s ezzel neki fölös költséget okoztak.
Df 210828.

1. A záradék tintával leöntve.

3027 **1465. szept. 27.**
Miklós erdélyi püspök tudatja, hogy a kelet napján megjelent a 3022.sz. perben Kilyéni András felperesi ügyvéd és az alvajda személyesen. Az ügyvéd beleegyezett az alperes feloldozásába azzal, hogy nov. 11-én megfizeti feléne az 52 aranyforintban megállapított költséget, valamint tizenhat juhot, 10 *centenarios* mai pénzben és 3 aranyforintot, különben visszaesik; ezt az vállalta is. Ezután a püspök a pert az alperesnek a török elleni hadjáratban való részvétele miatt vízkereszt nyolcadára halasztja.
DI 36855.

3028 **1465. nov. 18.**
Jeromos krétai érsek, Magyarországon pápai oldalkövet Ollári Egyed mester pécsi kanonoknak, a vaskai prépostnak és Demeter *doctor decretorum* zágrábi kanonoknak. A Garichvávaljai pálos remeték helynöke, Bálint kérésére meghagyja, hogy a monostortól jogtalanul elvitt vagy elidegenített javakat egyházi fenýi-

tékkel szerezzék vissza.

DI 35113. = LK 1934, 142.

3029 **1465. dec. 22.**

Mátyás *frater* vaskai prépost a fentieket átírva meghagyja minden egyházi személynek, különösen az Alsó-Ízdencz-i, palichnai stb. plébánosoknak, hogy Chupor Ákos özvegyét és társait tizenötödik napra idézzék elébe. Írta: Valentinus Johannis de Dechen jegyző.

DI 35119. = LK 1934, 145.

3030 **1465. dec. 22. előtt**

A garigai pálos helynök, Mátyás vaskai prépost előtt az ügyvéd előadja keresetét a Kapitányfyak és Szentlélekgyek elleni fosztogatásért, mellyel 1000 forint kárt okoztak.

DI 35112. = LK 1934, 143.

3031 **1465. dec. 11.**

Héderváry László egri püspök előtt 1464-ben Halman-i Bor Gergely nemes, Újfalwa-i Parhaly Lászlóné nevében is előadta, hogy bár Zombor-i Porkoláb Domokos özvegye két Z-i szölejét végrendeletében nekik hagyta, s ezeket békén bírták is, most Kewzeg-i Mihály pálos és rokonai ezeket elfoglalták. Kérésükre tizenöt napra szóló megintést adott ki, de még a tizenöt nap előtt a megintettek visszabocsátották a szölőket, s ezt a végrehajtók levelével igazolták. Erről a püspök hártyaoklevelet ad Bor-éknak.

DI 16286.

3032 **1465. dec. 18.**

Simon antivari érsek és esztergomi helynök bírói székén *discretus* Nenke-i Gergely mester, a *providus* Faber Dénes, Dózsa Gál, Faggyas Ferenc stb. Wayan-i és újfalusi laikusok ügyvédje, másrészt Henselewcz-i Simon pap személyesen, a fellebbező laikusok és a pap közötti fellebbezett ügyet (de et super quibusdam

verberationibus, sanguinis effusionibus ac aliis offensis) a felek akaratából jan. 26-ra halasztja úgy, hogy a laikusok akkor szóban vagy írásban kifogásolhatják (acta sive processus de sede Agriensi per viam compulsorie in forma rotuli extractos).

DI 31850.

3033 **1465.**

Pál semjéni plébános és esperes 3 márka terhével meghagyja ... plébánosnak, hogy Senew-i Domokos kívánságára idézze elébe haladéktalanul Thuri Pált és fiát.

DI 55803.

3034 **1465. jan. 15.**

Mátyás király azt a kiváltságot, mellyel Vitéz Jánost nagyváradi püspök korában a személyes eskütétel alól felmentette, most rá mint esztergomi érsekre és összes utódaira ruházza, a *privilegium* megsértőit az érsek büntetése alá veti. *Török II. 75.*

3035 **1465. jan. 15.**

Miklós erdélyi püspök előtt megjelent Kilyéni Mihály felperes és *circumspectus* Borosyew-i Albert deák alperesi ügyvéd. Felperes benyújtotta a keresetlevelet (libellus), alperes másolatot kapott, a huszonnyolcadik napon kell válaszolnia. Írta: Pásztói Albert jegyző.

DI 36855.

3036 **1466. jan. 20.**

A pécsi káptalan előtt Zerdahel-i György Ews-i Imre mohácsi *officialistól* 50 aranyforintot vesz kölcsön és zálogul leköti a Tolna megye Chyewl birtokát, mely most idegen kézen van. Ha huszonöt napon belül nem fizetné vissza, ennek birtokába köteles beengedni, különben az egyházi bíróság szőszegés miatt megbírsághatja, a világi bíróság meg hatalombajon és a birtok becsűjében marasztalhatja.

DI 16299.

3037

1466. febr. 1.

Pál Podgorya-i plébános és három társa jelenti Mátyás vaskai ágostonos prépostnak, aki ez ügyben Jeromos krétai érsek, pápai oldalkövet (in regno Hungarie et membris eius) küldött bírása, s a többi küldött bíró: Demeter *doctor decretorum* zágrábi kanonok és Owar-i Egyed mester pécsi székesegyházi kanonok által (specialiter deputato), hogy Bálint *frater*, a garigi pálos remetekolostor helynöke kérésére megidézték Chupor Ákos özvegyét: Máriát, fiát: Miklóst, több nemes hívküet (officialis et predialis), egy *familiaris*ukat, valamint rengeteg jobbágyukat (nevek) részben személyesen, részben hirdetményileg (in ecclesiis nostris ac locis publicis), tizenötödik napra; értesítvén őket, hogy elmaradásuk esetén a küldött bíró kolostorának kapuján idéztetnek. Írta: Valentinus Johannis de Dechen jegyző.

DI 35107. = LK 1934, 137.

3038

1466. febr. 11.

Miklós erdélyi püspök Dobozy János székesegyházi főesperesnek és György *doctor decretorum* Zászsebes-i plébánosnak. Megjelent az ügyvéd; az alperesé nem felelt a keresetre, hiszen megfelelő megbízása nem volt, emellett azt állította, hogy az ügy világi bíróság elé tartozó (sed allegabat declinationem fori in eo, quod causa presens non nostrum spirituale, sed seculare concerneret forum, et petebat ipsam per nos ad iudicium remitti seculare). A bíró a felperes kérésére kimondja hatáskörét, a makacs alperes ellen továbbra is eljár, főleg mert a felperes kész volt az átterelésre vezető indokokra is felelni. Egyébként bizonyos okokból az ügy folytatását és eldöntését is rájuk bizza. Írta: Valentinus Johannis de Dechen jegyző.

DI 36855.

3039

1466. febr. 15.

Dechen-i Bálint közjegyző előtt a felek elismerik bírónak Mátyás vaskai prépostot, ennek há-

zában.

DI 35117. = LK 1934, 146.

3040

1466. febr. 23.

Mátyás vaskai prépost, pápai *subdelegatus* monostora kapuján idézi Csupor Ákos özvegyét és társait a felperes keresetének (libellus) meghallgatására, értesítve őket, hogy mindeképpen eljár.

DI 35118.

3041

1466 márc. 10.

Mátyás király a Csuporok kérésére átterelő parancsot ad a fenti ügyben.

DI 35119. = LK 1934, 147.

3042

1466. márc. 10.

Dobozi János székesegyházi főesperes és György *doctor decretorum* szászsebesi plébános, mint küldött bírák megkapták a Pásztói Albert közjegyző aláírásával és pecséttel ellátott 3035.sz. oklevelet és átírják. A felperes kérésére az alperest kilencedik napra *in foribus* idézik, hogy feleljen és a bírságokat megfizesse, különben eljárnak és súlyosabbra is sor kerül. Írta: Michael de Debrethe jegyző.

DI 30855.

3043

1466. márc. 29.

A fenti küldött bírák számos plébánosnak: elmondják az eddigieket, az idézést ülnökök meghallgatásával (unacum dominis assessoribus nostris) adták ki márc. 26-ra, de az alperes még a kiközösítéssel való fenyegetésre sem jelent meg, mire a felperesi ügyvéd kérésére makacsnak jelentik ki, kiközösítik és ezt kihirdetik. Írta: Michael de Debrethe jegyző.

DI 30855.

3044

1466. ápr. 26.

János esztergomi primás-érsek és oldalkövet számos egyházmegyei plébánosnak. Albert bozói premontrei prépost előadta, hogy bár

László *doctor decretorum* szenttamási prépost, mint néhai Dénes esztergomi érsek bírja (iudex commissarius) *egregius* Lewa-i Cheh Péter fia: László ellen lopás és rablás vádjával indult perben (super ablatione et spolio rerum et bonorum) az újabb súlyosításig jutott, az alperes erre megígérte visszaadásukat és a kártérítést, de egyiket sem adta meg, bár a határnap eltelt. Kérésére meghagyja, hogy felkérésre keressék fel Cseh Lászlót és tizenkét napon belüli elégtételre intsek, különben a néhai László *doctor decretorum* ítéletét hajtsák végre ellene.

DI 16344.

3045 **1466. máj. 22.**
Mátyás király a kapornaki konventtel újra a személyes jelenlétre idézteti Nádasdi Darabos Lászlót és a Laki Keczerket, bár Debréntei Himfi Tamás nyitrai püspök és rokonai ellen már ítéletet kaptak ugyanott, míg ez Rómában, néhai Pius pápánál (in suis prosequendis causis fuisse occupatus).

DI 102557.

3046 **1466. máj. 28.**
Gergely tasnádi helynök meghagyja a Chasar-i és jánosi plébánosnak, hogy Ders birtokon idézzék meg *providus* Balog Imrét és Peryche birtokon *providus* Gergely *scholasticus*, hogy az idézéstől számított tizenötödik napon jelenjenek meg *provida* özv. Thóth Jánosné Ágnes asszony keresetére.

DI 39603.

3047 **1466. jún. 4.**
Imre és Antal a Torda plébánosa és István tordai pap jelentik, hogy a 3042.sz. ügyben a küldött bírák parancsát végrehajtották.

DI 30855.

3048 **1466. jún. 10.**
Mihály *magister artium, baccalaureus sacre*

pagine, predicator et locumtenens Chasmensis két plébános útján kilencedik napra a csázmái székre idézteti Szentléleki Kasztellán fia: Lászlót és Miklóst, amiért megakadályozzák K. Gáspár özvegye végrendeletének végrehajtását, a garighegyi kolostorban való eltemetését és jegyruhájának (vestis paraphernalis) és ingóinak a kolostor részére való átadását.

DI 35120. = LK 1934, 148.

3049 **1466. jún. 12. Absolutionalis.**
Miklós erdélyi püspök Erdélyi István számára Mátyás király parancsára feloldozást enged ... *salvis tamen constitutionibus ecclesie et eius penis statutis, in quibus eum tutum reddere prohibente lege scripta potestatem non habemus.* Írta: Pásztoi Albert jegyző.

DI 30855.

3050 **1466. derekán**
Chupor Ákosné és társainak ügyvédje tiltakozás után kifejti, hogy 1. a *commissiot* megtévesztéssel, jogsértés árán szereztek (contra iurisdictionem ordinarii) számos ember kárára; az ügy nincs részletezve; az *ordinarius* mellőzése ellen pápai *constitutio* szól (super C. ad hoc sumus de rescriptis); 2. az idézés a *legatus* távozása után történt, ekkor a joghatóság is véget ér (C. nemini de officio legati); 3. a *legatusi conservator* tiszte is megszűnik vele (ut in C. presenti de officio legati in Veto).

DI 35134. = LK 1934, 145.

3051 **1466. jún. 20.**
Fontanus de Valle pápai ügyhallgató (auditor) a garigiak két küldöttjének fellebbezésére, hogy igazságot helyben nem várnak, mert a vaskai prépost megtagadta tőlük, erre őket megeskettvén a feleket ötvenedik napra idézteti és minden más bírót eltilt a nevezettek ügyében való eljárástól.

DI 35121. = LK 1934, 149.

3052

1466. jún. 27.

Mátyás király az Aranyos, Maros, Udvarhely, Csík és Gyergyószéki székelyeknek. Az erdélyi püspök kérésére meghagyja, hogy a részére járó tizedet ne újonnan behozott rossz szokásuk szerint tizenhatoddal, hanem a régi törvényes szokás szerint fizessék; különben a vajda és ispánjaik szorítják rá őket.

Székely oklt. I.203.; Barabás 115.

3053

1466. szept. 23.

Mátyás vaskai prépost: a garigi pálosok és Csuporné perében az ügyvédek: Mihály mester császmái örkanonok alperes és Kutheina-i Tamás plébános az *exceptionis et replicationis cedula* megválaszolására máj. 8-át ajánlották, erre az ügyet elhalasztja. Jegyző: Valentinus Johannis de Dechen *notarius in premissis*.

DI 35123. = LK 1934, 150.

3054

1466. nov. 15.

György szöllősi plébános, János esztergomi érsek által az ügyre kinevezett bíró (iudex et commissarius datus et specialiter deputatus) több plébánosnak. János érsek okt. 10-i levelében reá (és Balázs leleszi prépostra) bízta Mikay Miklósnak és Dacho Lászlónénak Barra-bási János és özv. Mikay benedekné elleni hitbér-hozomány- és *iniuria*-perét. Ezért meghagyja, hogy a feleket Szent András huszadik napjáa Szöllőstre idézzék, értesítvén, hogy ezután csak a templomajtón hívja perbe és távollét esetén is eljár.

DI 62327.

3055

1466. nov. 18.

Barnabás szentmáriai esperes, János szentmiklósi és Bálint szentjánosi plébánosok, szentzéki bírák (decani et causarum auditores in comitatu Lyptoviensi in spiritualibus generales), hat plébános (in nostra spirituali alma fraternitate existentes) és öt liptói nemes (etiam in dicta confraternitate spirituali existentes)

bizonyítják, hogy amikor a szokott módon okt. 20-án együtt voltak Boda Mihály leánya: Borbála, néhai Gáspár *confrater spiritualis*uk temetésén, Gáspár unokaöccsei és az asszony atyja az ingó hagyatékon vitakoztak. Kérdésre az előbbieket mindent, az utóbbiak csak 10 forintba menő tartozást vállaltak. Erre Mihály is vállalta (suscepit ... sua conscientia) leánya és veje minden tartozásának kifizetését, kivéve a hitbért, hozományt és a negyedét, vagy ami az örökséget érinti. Erre ők Gáspár és Borbála hagyatékát Mihálynak ítélték azzal, hogy tíz köből árpát, tíz köből zabot és a téli gabona egyharmadát adja át ellenfeleinek, de ő minden ingót és ingatlant elfoglalt, a marhákat elhajtotta, a gyümölcsöket beszedte.

DI 65332.

3056

1466. dec. 19.

A 3054.sz. ügyet György szöllősi plébános elhalasztja azzal, hogy távollét esetén is eljár.

DI 62329.

3057

1467. jan. 2.

Pál fia: Gergely csuti prépost a pápától felmentést kap az emberölés bűne alól (a reatu homicidii).

Mon. Vespr. III.183.

3058

1467. jan. 2.

Gergely fia: Barnabás királyi kancelláriai jegyző hasonlóan felmentést kap az emberölés tette alól.

Mon. Vespr. III.184.

3059

1467. febr. 13.

II. Pál pápa a csornai prépostnak. A győri egyházmegye vasvári prépostság plébánosainak panaszát, hogy Tamás prépost a lateráni határozatok ellenére az évi *censusun* kívül bárányt, kappant, sajtot, gyertyát stb. követel tőlük, döntésére bízta.

DI 16485.

3060

1467. febr. 19.

Miklós szatmári főesperes, *vicegerens vester* Ezen-i Gergely tasnádi helynöknek. Ders-i László deák *providus* Simon Imrétől és Veres "Tolth" Pétertől bírói úton megnyert előtte 2 aranyforintot, öt köből zabot, s az oklevél költségeért 617 dénárt. Erre intőlevelet adott ki *interdictummal*, de a jobbágyok nem hederítettek rá. A felperes kérésére a jelen "*litteras supplicatorias*" küldi fel az összes iratokkal; kéri, hogy a makacs rebellisek ellen megfelelő ítéletet hozzon.

DI 39604.

3061

1467. márc. 8.

Székesfehérvári Imre veszprémi egyházmegyes klerikus, császári közjegyző és tanúk előtt a pécsi egyházmegyes Iwan kolostorban Zerdahel-i Baróthy Pál nemes, pécsi várnagy, a monostor kegyura (tanquam iustitie eiusdem monasterii amplians executor) tiltakozik amiatt, hogy míg ő a király horvát hadjáratában volt, Vince iváni apátot, székszárdi örkanonokot (custos) hűtlenségért és állhatatlanságáért (pro fulminatione falsarum litterarum confectarum tamquam falsi mugiens evitare non valens) a király tolnai közgyűlésén letették és minden javától megfosztották anélkül, hogy őt védelmére hívta volna. Ezután a monostort kifosztotta és megszökött, de negyedszeri kiűzetése után is visszakérült János pécsi püspök kérésére. Tizenhat éve pusztítja, lopja, pazarolja a javadalmat, s ő maga meghízott, de a templom pusztul; még embert is ölt. A kegyúr kijelenti, hogy a Vince szökésével megüresedett apátságot betölti.

DI 45240.

3062

1467. márc. 17.

II. Pál pápa a veszprémi püspöknek, a földvári apátnak és a székesfehérvári *cantornak*. János fia: János pécsi kanonoknak Kamanc-i Balázs klerikus, bácsi *officialis* és mások sérelmei el-

leni panaszát a címzettekre bízva.

Mon. Vesper. III. 185.

3063

1467. ápr. 10.

Antal *doctor decretorum* erdélyi *cantor* és helynök, Jeromos krétai érsek *legatus* küldött bírása több erdélyi, esztergomi, váradi és csanádi egyházmegyes plébánosnak. Fejérvárt, bírói székén Ipp-i László nemes, özv. Zech-i Tamásné: Ilona ügyvédje, mint *appellans* előadta Chan-i Nagy Simon mester, özv. Thvr-i Lőrincné: Katalin ügyvédje ellen, hogy megbízója meghalt, ezért az ügyet tovább nem viszi (et resignabat coram nobis). Az ellenfél szerint ez csak kibúvó (subterfugium), mert Ilona aszszony él. A bíró ülnökeivel (unacum dominis coassessoribus nostris) úgy dönt, hogy Katalin ügyvédje Ilonát, ha él, egyébként örökösét (ad quos bona, res et hereditas ipsius successissent et qui cum eisdem uerentur) idézze perbe. Ezért meghagyja, hogy a címzettek idézzék meg Ilonát, vagy azokat a rokonait és örököseit, akiket az ellenfél megnevez, "Albe Gyvla"-ra, értesítvén, hogy távollétükben is eljár.

DI 26896.

3064

1467. máj. 26.

A fenti ügyvédek megjelentek, Simon mester előadta, hogy az elhunyt Ilona javait Ippi László és felesége örökölték, ezért az ítélet őket terheli. Másnap ezt írásban is átadta és szóban keresetként előadta. Ippi László tagadott, Simon mestert bizonyításra kötelezik.

DI 26896.¹

1. Az előbbi oklevél (3063.sz.) hátán.

3065

1467. máj. 13.

András *doctor decretorum* veszprémi kanonok és helynök ítélete *providus* egerszegi Weres Mihály fia: Gergely és Zelefalvi Zala Tamás (másképpen Joseph) nemes perében, mely a felperes Kewkenyes szőlőhegyén levő örökölt szőlőjének elfoglalása és károk tárgyában

folyt: az alperes elődei foglalták el, jövedelmét ő húzza. A bíró a veszprémi káptalan tagjainak és ülnökeinek meghallgatása után (et aliorum sapientum nostrorum videlicet assessorum consilio) jelen ítéletében kimondja, hogy a foglálás jogtalan volt, a szőlőt az alperes adja vissza örök birtokba, és fizessen a foglalásért és a károkért a felperes esküje alapján 20 forintot. A költségeket későbbre taksálja.
DI 107031.

3066 **1467. máj. 14.**
Gyula-i Kálmán *doctor iuris utriusque* tarcafüi főesperes, egri kanonok és helynök a kazai plébánosoknak (borsodi *districtus*). Kazai Kakas Zsigmond fia: György előadta, hogy Kazai Kakas Miklós özvegye: Katalin Hethy Benedek *doctor decretorum*, *lector* kérésére kiközösítés alá esett 10 aranyforint tartozásáért ... *pro quibus quartas sui lectoratus in districtu Kaza in arendam conduxerat* ... s ezt ki is hirdették. Most Hethy elismeri Kazai Kakas György általi kielégítését az asszony nevében és őt feloldoztatja.
DI 70104.

3067 **1467. máj. 23.**
II. Pál pápa a pécsi prépostnak: Kálmáncsehi Domokost felmenti a *familiarisai* által elkövetett testcsönkítés következményei alól.
Mon. Vesper. III. 186.

3068 **1467. jún. 1.**
II. Pál pápa a csanádi prépostnak, bácsi *cantornak* és pécsi *officialisnak*. Héderváry Imre bán Simon antivari érsek, volt esztergomi helynök által kimondott kiközösítés alóli felmentését elrendeli.
Mon. Vesper. III. 187.

3069 **1467. jún. 13.**
Osvald zágrábi püspök az egyházmegyéjébeli plébánosoknak és helyetteseiknek. A tized

nem fizetőit tizenöt napon belüli teljesítésre hívják fel, különben közönsésként ki.
DI 88448.

3070 **1467. jún. 18.**
Gyula-i Kálmán *doctor iuris utriusque* tarcafüi főesperes, egri kanonok és helynök előtt néhai Albews-i Zolyamy Tamás özvegye: Erzsébet és fia: Dávid perli Kállai Lőkös Jánost és Kállai Lőkös fia: Lőrinc özvegyét: Annát hitbér-*paraphernum*-negyed, valamint 5000 aranyforint értékű állatok, ékszer és ezüstnemű tárgyában. A keletkor Egyedi Simon a felperes, Senew-i Antal, az alperes igazolt ügyvédei jelentek meg. Az alperesé tagadta az állításokat és elutasítást kért, amaz fenntartotta, mindkettő perlési szándékkal (*animo litem contestandi*). Ítélet: tanúkkal bizonyítsanak, ezek kihallgatását az ügyvédek akaratából hét környékbeli plébánosra bízva, Kállón, Szent Jakab tizenötödik napján, majd tizenötödik napon adjanak jelentést. Írta: Johannes de Banča jegyző.
DI 55853.

3071 **1467. júl. 4.**
II. Pál pápa a sasadi tizedperben hozott ítéletet László pécsváradi *administrator* halála ellenére végrehajtja.
Mon. Vesper. III. 188.

3072 **1467. júl. 13.**
András erdélyi helynök a tasnádi és kémeri plébánosnak. A felek megjelentek; Simon mester sommás keresetet (*libellus*) nyújtott be. Eszerint a per ezüstért, pénzért, páncélokért, sisakokért, ékszerekért, ruhákért stb. folyt, amelyek Zech-i Albert deák nagybányai kamaráséi, Katalin asszony fivéréi voltak, ezeket Tamás, fivérük elvitte a nagybányai várból és halálával Ilona asszonynak jutottak, de a termézetjog és az országos szokás szerint (*iure naturali et consuetudine regni*) Katalint illetik. Bírák voltak: Gergely szolnoki főesperes, er-

déli kanonok és tasnádi helynök, majd a bácsi érseki szék, azaz Drageth-i Mihály *doctor decretorum* helynök, majd fellebbezve Jeromos érsek, *legatus* és áttétel (*delegatio*) útján a kiadó. Amikor Ilona meghalt, minden Ippi László és felesége kezére jutott, akik nem adják ki az ítélet ellenére, még Ilona asszony hibéréthozományát sem. Vele szemben Ippi tagadta, hogy a holmik náluk vannak, mert ezeket Ilona asszony végrendeletében másnak hagyta. Kéri stb. E perbeszállás (*litis contestatio*) után a bíró elrendeli Simon tanúinak kihallgatását. Jelen van három kanonok és világiak (így Dénes fia: János mester, erdélyi alvajda).

DI 28290.

3073 **1467. júl. 14.**
Máté *doctor decretorum* Ferenc és Ambrus plébánosoknak meghagyja, hogy a Csanádi János deák megnevezte tanúkat másnapra idézzék.

DI 104710.

3074 **1467. júl. 19.**
Vitéz János esztergomi primás-érsek felsorolja a pozsonyi egyetem egyházjogász tanárait.

DI 45260. = Török II. 77.

3075 **1467. júl. 18.**
A kolozsmonostori konvent tanúsítja, hogy egyrésztől előkelő nemesek és szászok, másrészt egyes székelyek szövetséget kötöttek mindenki, de elsősorban Mátyás király ellen szabadságaik védelmére, kiközösítés szankciójával.

Székely oklt. I. 207.

3076 **1467. szept. 23.**
Tamás *doctor decretorum* vasvári prépost, esztergomi kanonok, János esztergomi érsek és született *legatus* helynöke a rimaszombati és más esztergomi egyházmegyes plébánosnak: Máriásy Juszтина negyede tárgyában az Osgyá-

niak által indított perben Máriásy László özvegyét: Annát, aki a gyermekek gyámja (*tutrix filiorum suorum*), a helynök székén elmarasztalták és makacsságáért *aggravatio* és *reagravatio* alá vetették. Most kéri feloldozását. Kész a pénzbeli fizetésig birtokot átengedni a szokás-jog szerint, de az Osgyániak nem fogadják el. Kérésére elégtétel (*penitencia*) mellett és eskü fejében feloldozza, és az Osgyániakat a kelet negyvenedik napján értesítéssel idézi, különben az esztergomi egyház kapuján fogja őket idéztetni. Írta: Dorogházi László jegyző.

DI 74927.

3077 **1467. dec. 13.**
II. Pál pápa a zalai főesperesnek és a veszprémi *officialis*nak. Döntsék el a pécsi *lector* és káptalan tizedügyben keletkezett panaszát.

Mon. Vespr. III. 191.

3078 **1467.**
II. Pál pápa a váradi püspöknek, a bácsi örkanonoknak (*custos*) és Bogyiszlói András váradi kanonoknak: döntsék el a Sukiak fellebbezett perét.

Érdűhelyi 168 (8).

3079 **1467.**
Sarfew-i Balázs fia: Illés Nezelew-i plébános kilenc *providus* férfi jelenlétében összeállítja a plébánia javára szóló tartozásokat és hagyatékokat.

DI 49869.

3080 **1467. — 1471.**
Tamás *doctor decretorum* vasvári prépost, esztergomi helynök a püspökhavani és több más váci egyházmegyes plébánosnak. Myke Budai (vagy Ach-i) Bekes Imre nemest kiközösítette, mert nem felelt özv. Karthaly Pálné: Perpetua *iniuria* keresetére. Most Somogyvári Benedek, az asszony ügyvédje beleegyezésével feloldozza úgy, hogy a 3 aranyra taksált költséget az

ügyvéd kezéhez Szent Ferenc utáni csütörtökig itt megfizeti; az engedelmességre esküt tett. Elrendeli ennek kihirdetését. Írta: Dorogházi László jegyző.

Dl 98038.

3081 1468. jan. 14.

Bácsi Jakab fia: Benedek császári közjegyző előtt Bálint bodrogi plébános házában három bodrogi pap önként, eskü alatt bevallotta, hogy 1467. karácsonyán *providus* Alch János nagygyulai polgár Bodrogra jött, és kijelentette, hogy zárandokútján ... *per confessores suos minime absolutus extitit, donec testamentum, quod occultaret, revellaret, ne propter testamentum dampnaretur*. Ezért önként, esküt téve elmondta nekik a Wek-en lakos néhai Saggws György végrendeletét. Erről a közjegyző oklevelet állít ki.

Dl 16604.

3082 1468. jan. 15.

Másnap ugyanerről *providus* Csupor Jakab és felesége vall a közjegyző előtt.

Dl 16605.

3083 1468. jan. 21.

Albert *doctor decretorum* nyitrai főesperes, esztergomi kanonok és helynök számos esztergomi, győri és veszprémi egyházmegyes plébánosnak meghagyja, hogy az örményesi pálos remeték és helynökük kérésére a nekik pénzösszeggel vagy végrendelet alapján tartozókat — legfeljebb tízet — főpapi tekintéllyel (*auctoritate apostolice legationis*) tizenöt napon belüli elégtételre szólítsák fel, a helynök elé idézzék, értesítve, hogy távollétük esetén az esztergomi egyház kapuján idéztetnek, és mindenképpen eljár. Írta: Petrus de Lindwa jegyző.

Dl 16606.

3084 1468. márc 5.

Vasvári János győri kanonok és helynök (ac

officium vicariatus eiusdem ecclesie in spiritualibus generaliter tenens) elé járult Kewczk-i Farkas Miklós nemes és elmondta, hogy felesége: Zsófia halálos ágyán több tanú előtt végrendekezett, és hogy ez ne menjen feledésbe, intézkedést kér. A helynök három papot bíz meg, ezek három egymást követő vasárnapon a helyi és környékbeli templomokban felhívják az esetleges ellentmondókat határidőn belüli jelentkezésre, majd eskü alatt kihallgatják a tanúkat. Írta: Petrus de Sabbaria jegyző.

Dl 45285.

3085 1468. ápr. 8.

II. Pál pápa a fehérvári, pécsi püspököknek és az óbudai prépostnak. A magyar domonkosok panaszt, hogy a templomaikba temetkezést a plébánosok megakadályozzák, vizsgálják ki.

Berger 194.sz.

3086 1468. ápr. 27.

Tamás *decretorum doctor* vasvári prépost, esztergomi kanonok és helynök több egyházmegyéjébeli plébánosnak. *Circumspectus* Mellyethe-i László laikus (esztergomi egyházmegye) Kazai Kakas Miklós özvegye és K.K. Zsigmond két fia ellen perelt 41 aranyforintért, melyet Mellyethe-i Thoth Benedek az alpereseknek kölcsönzött, majd végrendeletben a felpereseknek hagyott. A per folyamán az itt átírt ítéletet hozta a felperesek javára, majd költségeiket 6 aranyforintra becsülte. Felhívja a címzetteket, hogy az alpereseket harminc napon belüli teljesítésre szólítsák fel, különben közösiítsék ki.

Dl 90115.

3087 1468. ápr. 27.

István prépost, kalocsai kanonok és István érsek helynöke tudatja, hogy Iwanych-i Mihály *magister artium liberalium* és *baccalaureus sacre pagine*, császári *locumtenens* előtt Andrásházi sztrejai remete perjel és konventje, vala-

mint Bolyar-i Bereck fiai: János és Albert között per folyt a Körös megyei Jakapowcz birtokért, melyet az alperes atya lelkiüdvéért állandó mise feltételével hagyott a kolostornak. A császári *locumtenens* jogtudók meghallgatása után (de iurisperitorum consilio) jan. 23-án a konvent javára közbenszóló ítéletet hozott, amelytől az alperesek a kalocsai érseki székre fellebbeztek (ad hanc almam sedem metropolitam Colocensem debito tempore apellassent). A bíró (*locumtenens*) ezt megengedte és az új tárgyalást a negyvenharmadik napra tűzte ki. Ezen a helynök távollétében Miklós kápolnai plébános, felperesi ügyvéd és az alperesek Chama-i János mester, kalocsai kanonok-plébános (*locumtenens surrogatus*) előtt jelentek meg és egyezsége léptek, melyet a bíró írásba is foglalt. Eszerint, ha a felperes egyedül megesküszik rá, hogy Bereck csak mise feltételével és nem valamilyen pénzfizetésért hagyta rájuk a birtokot, átengedik neki és a kolostornak. Húsvét tizedik napján a bíró jogtudó ülnökökkel (cum iurisperitis assessoribus nostris) bírói széket ült. A felek a tárgyaláson személyesen megjelentek, majd a felperes szabályosan letette az esküt, minek tanúságául a bíró függőpecsét oklevelet ad ki.¹

DI 34911.

1. Közjegyzői záradékban: Thassmad-i Thanka Mihály fia: László, erdélyi egyházmegyei császári közjegyző (et stili prefati domini Stephani prepositi et vicarii scriba).

3088

1468. ápr. 28.

Egyed *doctor decretorum* csongrádi főesperes, váci kanonok és helynök plébánosoknak meghagyja, hogy (Maglódi) Kálmánné Erzsébetet, két fiát, két leányát, Inárcsi Farkas Jánost és Bwdy-i Jánosi Pált idézzék elébe hitszegés és tartozás miatt (ratione fidefragiorum ac debitorum) István Bwdy-i plébános és B. Sajthos György ellen.

DI 105842.

3089

1468. ápr. 29.

Péter *doctor decretorum* esztergomi kanonok és helynöki megbízott (in officio vicariatus generaliter surrogato) előtt özv. Chytnek-i Andrásné Ilona asszony perelte bizonyos jogsértések miatt (de et super certis iniuriis) Kalosa-i Korláth (dictus) János nembst. 1467. októberében a felperes ügyvédje, András Chytnek-i pap a következő keresetet (libellus) adta elő: Bár Ilona asszony előkelő szülőktől származik, atyja olyan nemes, aki országos bárókkal állt rokonságban (regni baronum potiorum frater fuerit condivisional), továbbá férje is kiváló nemes volt, törvényes házastársa, ő maga jóhírű, tisztességes, erényekkel ékes, eddig semmi mocsok nem érte, mégis a minap Egerben a káptalani urak és mások előtt az alperes őt gyalázó szavakkal illette (manusque suas sub naribus eius gestans), diffamálta, őt hitszegő asszonynak nevezte, kit ... *huc Strigonii faceret succusari per hanc proprietatem equam, ipsam esse denotando*, amivel hírért súlyosan megsértette. Sérelmét nem viselné el 10 000 aranyforintért. Kéri annak kimondását, hogy ezt nem volt szabad tennie, és rágalmai visszavonására, a fenti összeg és a költségek fizetésére való kötelezését. Másolat után másnap az alperes ügyvédje, Bewky-i Miklós pap viszontkeresetet (libellus reconventionalis) adott be a felperes ellen. Eszerint a felek közt birtokper folyt a Gömör vármegyei Chakan fölött, ebben egyezsége léptek és az asszony hite alatt 140 aranyforint fizetségre kötelezte magát. Az alperes kétszer hiába ment Egerbe, harmadszor az asszony a *duplum* és birtokbahelyezés terhével vállalt kötelezettséget ismét nem teljesítette, ezzel őt megsértette, hitszegő lett, mindezt 1000 aranyforintért nem viselné el; kéri a 140 forint kétszeresében, az 1000 aranyforintban és a költségekben való marasztalását. Másolat után a felperesi ügyvéd elismerte, hogy hitszegőnek (fidefraga et mulier perditionis honoris) nevezte az asszonyt, de most

is az, a kötelezvény alapján, a többbit tagadta, perlési szándékkal (*animo litem contestandi*). Az alperesi ügyvéd tagadta viszontkeresetét, és különösen a kötelezvényt, ugyancsak vállalva a pert. A bíró úgy ítél, hogy tanúkkal bizonyítsanak, ami a kért végrehajtók előtt meg is történt, majd Tamás *doctor decretorum* ez év márc. 5-én a vallomásokat publikálta. A kitűzött márc. 23-án a felperesi ügyvéd több kifogást tett az alperes tanúi ellen, majd Mylethincz-i Antal deák, felperesi ügyvéd két levelet mutatott be; egyikben az egri káptalan igazolta a 140 forint letételét, a másikban az asszony az egyezség részleteit. Kérte a viszontkereset elutasítását, az alperesnek nyugtatásra kötelezését, szavatosság nyújtását, örök hallgatásra kötelezését a birtokügyben és a költségeket. Márc. 31-én az alperesi ügyvédet lezárásra szemtől-szembe idézi és lezár, ápr. 28-án ugyanazt ítéletre idézi és másnap az aktákat átvizsgálva, jogtudó úlnökeivel (*de dominorum iurisperitorum quibus scilicet super eisdem relationem plenariam fecimus et fidelem, consilio et assensu*) ítél. A kereset alapos, a sérelem megtörtént, ezért az alperest *pro emenda condigna iniuriarum huiusmodi* a felperesi ügyvéd esküje alapján limitált 50 aranyforint megfizetésére kötelezi; a viszontkereset alaptalan, a felperes teljesítette kötelezettségét, az alperesnek hallgatást (*silentium*) parancsol, nyugtát és szavatosságot adjon. Erről közjegyzői oklevél, de függő pecséttel; kelt Esztergomban, *extra portam castris sub umbra*. Írta: Dorogházi László, mindkét bírónál jegyző.¹

DI 16662.

1. ... *ac sedis et consistorii Strigoniensis scriba et notarius.*

3090 **1468. máj. 1.**
Antal *doctor decretorum* zólyomi főesperes, esztergomi kanonok előtt *egregius* Kusalyi Jodok véglesi kapitány és a zólyomi kerület plébánosai (*tamquam iudice per ipsos electo*) bevallják, hogy Jodok magához vett bizonyos

egyházi tárgyakat (pl. Bibliát) a plébánosok halála után, de ezeket visszaadja Beszterce plébánosának kezébe, s ez juttatja az ő tanácsával a rászoruló egyháznak. Jodokot nyugtatják.

DI 63227.

3091 **1468. máj. 20.**
Egyed váci helynök: Erszébet és gyermekei Inárcsi Farkas Gergely felperes ellen hitszegés ügyében nem jelentek meg, ügyvédet sem küldtek, ezért a szokott birságon maradtak.
DI 105841.

3092 **1468. máj. 22.**
Mátyás király II. Pál pápának. Tiltakozik az ellen, hogy (Magdeburgi) Mihály világi ügyében ítélkezzék.
MKL I.223.

3093 **1468. máj. 22.**
Mátyás király római követeinek. Védjék meg az ország szabadságát a fenti ügyben (3092. sz.) a pápával szemben.
MKL I.225.

3094 **1468. jún. 1.**
Tamás torbágyi esperes-plébános meghagyja az érdi és a szászhalmai plébánosnak, hogy *providus* Bathor-i Gergelyt (*nostram sedem concernentem*) Kornis Miklósné nemes asszony ellen nyolcadik napra elébe idézze és tegyen jelentést.
DI 88463.

3095 **1468. jún. 21.**
Péter *doctor decretorum*, a Szűz Mária-egyház kápolnaigazgatója, esztergomi kanonok és Tamás *doctor decretorum* vaskvári prépost, esztergomi kanonok és helynök által megbízott bíró (*in eodem officio vicariatus iudex generaliter surrogatus*) az egri egyházmegye daróci és begáni plébánosoknak. Begán-i Miklós nemes

panaszolta, hogy a *providus* Nagh Gergh Mihály, Gál fia: Péter, Soós Dénes, Anthos Pál és Zylagy Szaniszló dédai lakosok nem régen az ő jobbágyait és *familiarisait in territorio eiusdem in festo Resurrectionis Domini cum imagine crucifixi eiusdem domini more patrie procedentes et isorum ymaginem cum decenti honore portantes, armatis manibus invasissent ac prefactam ymaginem tanquam blasfemi contra honorem et reverentiam Dei violenter auferentes in partes minutissimas scidissent et fregissent, in opprobrium divine maiestatis ac salutis animarum suarum dispendium satis grande*. Kérésére a nevezettek huszadik napra feleletre idézteti, értesítéssel. Írta: Dorogházi László jegyző.
DI 45311.

3096

1468. aug. 18.

János császmái főesperes, Osvald zágrábi püspök helynöke és Krakói András újfalu plébános, zágrábi kanonokok, az alábbi ügyben pápai küldött bírák meghagyják minden zágráb, veszprémi és győri egyházmegyes plébánosnak, hogy Máté Zepethnyk-i és Mihály Gereche-i plébánost, kiket az Alsólendván élő Miklós mester *medicus* kérésére hiába idézett meg, hogy a idézőlevelek kézbesítésének elmulasztása miatti kiközösítésüket meghallgassák, a nevezetteknek kérésére makacsságukért ünnepelesen kiközösítsék ki. Írta: Johannes jegyző.
DI 16695.

3097

1468. aug. 27.

Gergely szolnoki főesperes, erdélyi kanonok és tasnádi helynök bizonyítja néhai Csomaközi Pálné: Erzsébet asszony *paraphernumának* kiállítását. Íratott: *per Marcum notarium sedis*.
DI 65093.

3098

1468. szept. 2.

Tamás *doctor decretorum* közli a 3089.sz. ítéletet. Kihirdetése után az alperes ügyvédje a

Szentszékhez fellebbezett, erre határidőt kapott. De ez eltelt, s a felperes megjelent; kérte, hogy plébánosok útján szólítsa fel a fellebbezés előadására (ad docendum de diligentia prosecutionis dicte appellationis), vagy ha nem, állapítsa meg a költségeket és az ítéletet hajtsa végre. A kiadott idézésre megjelent Miletinczi Antal és Bwky Miklós, amaz az idézés végrehajtását bizonyította, költségjegyzékét benyújtotta és a fellebbezést *desertanak* mondvá az ítélet végrehajtását kérte. Az alperesi ügyvéd nem tudott mit felelni, ezért a bíró a *vitium desertionis* alapján a költségeket 28 aranyforintban állapítja meg — az ügyvéd esküje alapján — és a huszonegy napon belüli végrehajtást elrendeli; ha nem fizet, egyházi fenyegetések után világi karral (*brachium seculare*) fenyegeti. Írta: Simon de Bankowcz jegyző.
DI 16701.

3099

1468. szept. 16.

Mykhecz János császmái kanonok, körösi plébános, két másik plébános, Blynafew-i Ágoston Körös vármegye szolgabírája, négy másik nemes, a körösi Bwthka-i János és Razinakereszturi László közti perben fogott bírák (arbitri), a kelet napján a körösi plébánia-templomban arra a tanúkihallgatásra összegyűlve, melyet János császmái főesperes, zágrábi kanonok és helynök hagyott meg nekik, a feleknek időközben létrejött következő egyezséget foglalják írásba: követelések, szőlők, telekhelyek és perköltség tárgyában. A megszegő 25 dénár-márkán marad.¹

DI 94233.

1. Az oklevélre hat pecsétet nyomtak.

3100

1468. dec. 9.

Gergely szolnoki főesperes, erdélyi kanonok és tasnádi helynök előtt Mihály tasnádi plébános, az egyház *vitricusa* és néhai Rapolthi László fia: László *scholaris*, valamint Bekchi Péter és atyjafiai közt per folyt néhai Dombay

Mihályné Margit asszony *paraphernuma* tárgyában, Dombó (Tóthfalu) Szatmár vármegyei birtokból; a *paraphernum* örökösei végrendelet alapján felében a tasnádi egyház és a *scholaris*. A per ítéletig és a becslők kiküldéséig jutott, de a felek megjelenvén bevallották, hogy bizonyos összegben megegyeztek; ezért perüket és minden oklevelet érvénytelenítene, az alpereseket nyugtatják. Erről a helynök hiteles pecséttel ellátott (sigillo nostri vicariatus autentico) oklevelet ad ki. Írta: Marcus szentzéki jegyző.

DI 65094.

3101

1468.

Mátyás király panaszolja a pápának, hogy csekély keresetekkel zaklatják az ország előkelőit; kéri, bizza az ország ügyeit bennszülöttekre.

MKL I.237.; Mon. Vat. I/6. 79.

3102

1469. jan. 19.

II. Pál pápa a kalocsai, a bácsi prépostnak és a bácsi örkanonoknak. Erdődi Bálint, kalocsai egyházmegyei titeli prépost előadta, hogy ő Nagy Tamás és Földes Tamás stb. váci egyházmegyei laikusokat, kik őt a prépostsága jogán őt illető tiszavarsányi révjog szabad használatában sokszor akadályozták és neki egyéb sérelmet is okoztak, a jogsértés megszüntetéséért és kártérítésért (restitutio et ... in recompensationem iniuriam et sarcienam damna huismo-di) fizetendő összegért Tamás esztergomi *officialis* előtt perbefogta, mert az esztergomi tartományban az esztergomi érsek született *legatus* és a jelen perre leginkább illetékes bíró *et ad eum cognitio causarum civilium, que per ecclesiasticas contra laicales personas eiusdem provincie movetur, pro tempore de antiqua et approbata hactenusque pacifice observata legitime pertinerent*. A bíró el is járt, de azután helyettese, Budai Gergely esztergomi kanonok sérelmet okozott Bálintnak azzal, hogy keresetere a választ nem rendelte el, ha-

nem az ügyet világi bíróság elé küldte, sőt költségben marasztalta. Ettől a Szentszékhez fellebbezett; kérésére a pápa meghagyja, hogy a fellebbezett ügyben döntsének.

Erdúj helyi 155 (4).

3103

1469. jan. 31.

Helynök előtt az ügyvéd előadja, hogy felét az alperesek évi 300 aranyforint tizedjövedelemmel megkárosították, kárát 1000 forintért nem viselné el. Kéri őket ezért (propter non solutionem integrarum decimarum earumque defraudationem) a fenti összegekben és a perköltségben marasztalni, s a jövőre rendes fizetésre kötelezni, az országos szokás és a kánonjog szerint (iuxta et secundum consuetudinem huius regni et decretum eiusdem).¹

DI 98285.

1. Az oklevél hátán a kelet.

3104

1469. febr. 3.

Mátyás király a kolozsváriak kérésére meghagyja, hogy az erdélyi püspököknek csak a szokott bor- és gabonatedet fizessék; ebben az ügyben ne idézhesse őket egyházi vagy világi bíróság elé (nullus iudicium tam spiritualium quam secularium, cuiuscunque status et conditionis preeminenti existat, se ad hoc intromittere debeat atque possit), csak a királyi jelenlétre vagy a vajda székéhez.

Teleki, Hunyadiak XI.367.

3105

1469. febr. 20.

II. Pál pápa a bácsi kisprépostnak, *lectornak* és Pécsi Dénes pécsi kanonoknak. Özv. Czibakházi Kelecheny Györgyné: Ilona János esztergomi érsek helynökének érseki tekintéllyel (sue legationis auctoritate) hozott ítélete elleni fellebbezésének elbírálásával megbízta.

Mon. Vespr. III.193.

3106

1469. ápr. 6.

II. Pál pápa az esztergomi nagyprépostnak, a

barsi főesperesnek és az esztergomi *officialis*-nak. Gábor fia: György, Mathuchina-i Zsigmond és Wadafalva-i Miklós pécsi egyházmegyes nemesek előadták, hogy a pécsi *officialis* sérelmes ítélete ellen öhozzá, a pápához fellebbeztek; döntsenek az ügyben.

Mon. Vesper. III. 194.

3107

1469. ápr. 9.

Varinus de Monlabarlis *doctor decretorum*, Tauriensis egyházmegyejebeli szentmóri apát, pápai kamarai ügyhallgató (*curie causarum camere apostolice generalis auditoris locumtenens*) minden zágrábi egyházmegyes klerikusnak. Főnöke, Jacobus de Mucciarellis *doctor iuris utriusque*, római és bolognai kanonok pápai tekintéllyel intőlevelet adott ki, melyben Roycha-i Miklós zágrábi egyházmegyes pap apostoli leveleinek, ruháinak, pénzének, ingóinak és ingatlanainak elrablót, Zerdahel-i Dezsőt és társait határidőn belüli visszaadásra, illetve kiegyezésre szólította fel. Ezt a levelet a feleknek (*in partibus*) kihirdették, mint a felperes bizonyította, de az alperesek nem jelentek meg, csak állítólagos ügyvédük, *providus* Fábián jelezte kifogásaikat, de ez is elmaradt. Ezért az ügyhallgató (*auditor*) sikertelen idézés után makacsoknak nyilvánítja és kiközösítetteti őket. Kelt Rómában, a bíróság üléséből.

DI 16832.

3108

1469. ápr. 11.

Egyed *doctor decretorum* csongrádi főesperes, váci kanonok és helynök két plébánosának: Bwgy-i Gellért Jánost és két nemes társát B-i Máté deák, felperes ellen bírságaik lefizetésére és feleletre, ugyanannak keresetére Borsos Istvánt és két társát, valamint B-i Maglody Kálmán kérésére B-i Byitrai Miklóst bizonyos ügyekben, mint például hitszegés (*ac fidefragiorum eorundem occasione*), haladéktalanul (*peremptorie*) idézzék elébe.

DI 98256.

3109

1469. ápr. 13.

Egyed váci kanonok és helynök a bugyi és a sári plébánosnak meghagyja, hogy Radai Gergelyt és Mihályt, Inárcsi Farkas Jánost, Inárcsi Raday Katalint, *providus* Lászlót és feleségét: Szentkirályi Skolasztikát idézzék meg ápr. 26-ára Inárcsi Farkas Gergely és *providus* Radai Sajthos György ellen *ratione certorum factorum ut dicitur forum ecclesie concernentium*. *DI 105843.*

3110

1469. ápr. 25.

A radai és a némedi plébános jelentése idézésről az előző (3109.sz.) ügyben.

DI 105846.

3111

1469. ápr. 26.

Vitéz János esztergomi prímás-érsek a pozsonyi egyetem alkancellárját, a pozsonyi prépostot, (Schromberg) Györgyöt helynökévé teszi, kijelölve hatáskörét és illetékességét.

Török II.78.

3112

1469. máj. 25.

Eperjesi Jordán fia: Péter *vicecomes palatinus sancti Lateranensis pallatii*, pápai és császári közjegyző, egri egyházmegyes pap előtt Hory Balázs házában Bayor Pál és fia: Máté ügyvédekül vallják Sirokai Lőrincet és több nemes társát, valamint János szigligeti papot János egri püspök vagy megbízott bírāja (*delegatus*) előtt a Kendi N. és A. nemesek ellen indítandó perükben. A tanúk között van Miklós sebefalvai plébános, sáros-kertületi esperes is.

DI 103714.

3113

1469. júl. 7.

Nagykőrösi Benedek *baccalaureus artium disciplineque doctorum sacri iuris canonici subditus*, váci helynök Inárcsi Farkas Gergely nemes és Hartyáni Jánosné Erzsébet felperes és Burgy-i Csasar Miklós és atyjafiai alperes végrendelet és jegyajándék (*res paraphernales*)

miatti perében a felperes tanúvallomásairól másolatot adatott az alperesnek, és kifogásaira a huszonharmadik napot tűzte ki. Írta: Franciscus de Delne jegyző.

DI 105844.

3114 **1469. júl. 7.¹**
Nagykőrösi Benedek váci püspöki helynök Inárcsi Farkas Gergelynek és Hartyáni János-nénak Bugyi Császár Miklós és fiverei elleni végrendelet és ingóságok elleni perében három héttel későbbre határnapot tűz ki.

Pest megye 126.; ZsO II.6874.sz.

1. Téves dátum: 1409.

3115 **1469. júl. 11.**
II. Pál pápa minden érseknek, püspöknek, apátnak, stb. helynököknek: támogassák a boszniai tartomány ferenceseit vagyontárgyaik visszaszerzésében.

Theiner II.410.

3116 **1469. júl. 11.**
II. Pál pápa eltörli a konventuális és az obszerváns ferencesek perét az esztergomi egyház-megyei Szécs szerzetesház fölött.

Theiner II.411.

3117 **1469. szept. 13.**
Bertalan "Ravennatensis" (vulgariter nuncupatus) bíboros, pápai küldött bíró Győr város és az egyházmegye papságának. II. Pál pápa elküldte Kismarton tanácsának fellebbezését Demeter győri püspök tizedkövetelése, kiközösítési tilalma, zaklatása tárgyában (a Frigyesnek alávetett területek lakosai ellen) stb., rávezetve a *delegatit*. Ezután a polgármester, bíró és esküdtek nevében kérték a püspök megidőzését. Meghagyja, hogy a jelen oklevél vételétől hat napon belül idézzék meg a püspököt és társait palotájában, szálláson, plébániájukon, illetve a templomokban nyilvánosan, hatvanadik napra Rómába, vagy ahol a pápai kúria lesz,

értesítéssel. A per alatt minden újítást eltilt. Erről Cradmen János brémai klerikus, pápai és császári közjegyző ad oklevelet.

DI 88484.

3118 **1469. okt. 27.**
Bálint szentgirolti és Antal tekenyei plébánosok jelentik Csepeli Benedek *doctor decretorum* veszprémi *lector* és helynöknek, hogy ítéletlevele alapján Chyder Jánost és négy más mihályfalvi nemes megintették: huszonegy napon belül kiközösítés terhével bocsássák vissza a Gypw birtok melletti harminckét hold szántót és két kaszálót gyümölcsceikkel együtt András Thyrlé-i prépostnak és monostorának, vagy egyezzenek ki vele; mivel pedig ezt határidőn belül nem tették meg, kiközösítették őket.

DI 45372.

3119 **1469. nov. 22.**
Iwanicz-i Mihály *magister artium, baccalaureus theologie*, császári *predicator*, a jelen ügyben Osvát zágrábi püspök küldött bírója az Ilowa-i plébánosnak és társának meghagyja, hogy Bálint Ilowa-i *officialist* és társait, akik a Dobrakucza-i remeték egy jobbágját (iobagio seu colonus) megtámadták, összeverték és kirabolták, kilenc napon belüli elégtételre vagy illő határidőn (terminus) belüli megjelenésre hívják fel, különben közönsésk ki. Írta: Stephanus Nicolai de Racha jegyző.

DI 35660. = LK 1929, 296.

3120 **1469. dec. 5.**
Hethy-i Benedek *doctor decretorum* egri kánok és helynök a Byr-i plébánosnak: kiközösítés terhével idézze elébe *providus* Miske-i Feyr Orbán panaszára *in facto sanguinis sui effusionis ac iniuriarum providus* Oláh Illést Kállóról és Thwri Ambrust Semjénből, majd tegyen jelentést.

DI 55897.

3121 1469. dec. 13.

II. Pál pápa a bácsi nagyprépostnak és *cantor*-nak. A pécsi egyházmegye Szentháromság-egyház plébánosának börtönbe vetéséért indított perét bírálják el.

Mon. Vesp. III. 196.

3122 1469.

Benedek *frater* Nyulak-szigeti premontrei prépost előtt Kezew-i László, az ugyancsak Nyulak-szigeti apácák tisztje és a Pethendiek megegyeznek, hogy az esztergomi szentszék előtt indult perükben egyik kúriai ítélőmester ítéletét fogadják el; erre hitet tesznek.

DI 17105.

3123 1470. jan. 8.

Mátyás király az erdélyi vajdának és alvajdának, valamint az ország minden egyházi és világi bírójának: a Morvaországban hadakozó Hetényi Fejes Jánosnak visszatértéig adjanak halasztást.

Székely oklt. I. 214.

3124 1470. febr. 17.

Hethy-i Benedek *doctor decretorum* egri *lector* és helynök két plébánosnak meghagyja, hogy a Naghida-i Zako Bertalanné Orsolya asszonynak a Kend-i László és Gergely elleni sommás keresettel indított, vagy anyja hitbérehozománya és anyja negyede miatti perében az alpereseknek a megegyezés és fizetés kifogására vonatkozó tanúit hallgassák ki.

DI 16966.

3125 1470. márc. 1.

Geréb László erdélyi püspök minden erdélyi papnak megparancsolja, hogy Jakab Kolozsvári plébános és püspöki helynök adóssait egyházi fenyték terhe mellett intsék az adósság megfizetésére.

Beke 333.sz.

3126 1470. márc. 20.

Lőrinc endrédi, Mihály porteleki plébános és István mester dengelegi *rector* levele Kállai Lőkös Jánosnak. A bácsi szentszék és a tasnádi helynök parancsával ügyvédjét, Imre deákot küldte hozzájuk, hogy az Álmosdi Károlyiak elleni perében tanúkat hallgassanak ki; de az idézést a maguk költségén végezzék el, a *procurator* nem hozott pénz, nem is tudta őket *in vectura* az idézésre elvinni, így pedig nem kötelesek eljárni. Ezt jelentették a tasnádi helynöknek is; nagy az áradás, gyalog nem járhatnak, mert manapság nekik is fizetniük kell mindenért. Méltó a munkás az ő bérére; más-kor ne küldje hozzájuk emberét pénz nélkül. A tanúk vallomását egyenként leírni, a levelében foglalt kérdésekre válaszolni, sok írásbeli munkát is ad!

DI 55906.

3127 1470. márc. 30.

Dresing-i Kellner Tamás passauai egyházmegye klerikus, császári közjegyző tanúsítja, hogy a 3125.sz. oklevelet Demeter győri püspöknek személyesen megmagyarázta, és a kiállított közokiratot kezébe adta, azt jegyzői felolvasták.

DI 88494.

3128 1470. márc. 26.

Pulka-i János pozsonyi kanonok, György prépost és pápai közjegyző, *prothonotarius, officialis dicte ecclesie Posoniensis locumtenens*. Ogya-i Chege Mihály, Matyás, Márton és Jakab nemesek perbefogták Zerhazai Zerhas László nemest, és nővérét: Margitot, *providus* Borsa-i György feleségét esküszegésért (*occasione periurii*) és 50 marka büntetésért, mely bizonyos hitbér-*paraphernum* és negyedperben létrejött ítélet (*arbitramentum*) alapján járt volna. A perben a tanúvallomások kihirdetéséig és a kifogásokig jutottak, amikor az alperes kifogást tett: a felperesek kiközösítés alatt áll-

nak, így, mint perképtelenek (*inabiles*) elutasítandók. A bizonyításra kitűzött napon bemutatta Wal János, az előző helynök ítéletét és *mandatumát*, mely Margit javára az Ogyaiaik ellen kiközösítést szabott ki az ítélet teljesítéséig. A *mandatum* pedig újból elégtételre hívta fel őket (et sic ipsum mandatum dicti olim Johannis Wal improvide scriptum videbatur). A felperesek ügyvédje, Thankhaza-i Bálint deák a feloldozást kívánta bizonyítani; a kitűzött tizenötödik napon azonban a felperes (másik) ügyvédje, Bodobar-i Antal nem bizonyított, hanem kérte Th. Bálint aktusainak visszavonását, ezt azonban az alperes ellenezte. Mikor a felek közbenszóló ítéletet kértek (interloqui petiverunt), a helynök *cum peritis* a kifogásnak helyt adott, a felpereseket a kiközösítés miatt elutasította, míg a feloldozást nem szerzik meg, és a költségekben is őket marasztalta el.¹
DI 88494.

1. Az oklevél hátára rájegyezték a helynöki ítélet megsemmisítését és Sasvári János közjegyző 1470. jún. 28-i záradékát ugyanerről.

3129 1470. márc. 30.

Gold János császári közjegyző (de Wienna) oklevele: Bodóbar-i Antal szentgyörgyi kápolna-igazgató Palka-i János szentgyörgyi házában írott fellebbezést nyújtott be (a *canones* és a bírói tévedések fejtegetése után) a helynök közbenszóló ítélete ellen. Igaz, hogy Wal János kiközösítés terhével intette őket, de jelentkezésükre nyolc választott bíró (arbitr) döntésére bízta az ügyet, ezek pedig 18 márkát ítélték meg, 200 aranyforint és esküszegés terhével. Amikor ügyfele fizetni akart, az asszony nem vette fel, és nyugtát sem adott, így a bírák büntetésébe esett. A kiközösítés kifogását tévesen hívta fel, mert csak jóhiszeműen (*ignorantes omnino statuta canonum ac dicta decretalium*) lehetett ellenük kiközösítő ítéletet hozni.¹ Ezért a primás székére fellebbez, az egybehívott tanúk előtt.

DI 88496.

1. Itt számos idézet következik: *C li. VI. dicit glosa manifeste ...*

3130 1470. ápr. 2.

Ethee-i Anthos Fülöp fia: Ferenc pécsi egyházmegyes pap, császári közjegyző előtt (in civitate Histropolitana iurisdictionis Strigoniensis, in domo habitationis et burse studentium) Olgayai Chege teljes formában ügyvédül vallja minden egyházi és világi bíróság előtti eljárásra Lindvai Péter esztergomi kanonokot, Bwky Miklós esztergom-zöldmezei kanonokokat, így Miletinczi-i Antalt is. Tanúk: *Benedicto de Polyan, Lodovico de Pakos, Johanne de Zenthmihal, altero Johanne de Zenthgergh studentibus* in eadem alma universitate Histropolitana testibus ...

DI 88497.

3131 1470. ápr. 7.

II. Pál pápa a veszprémi püspöknek. Meghagyja a jogtalanul kiközösített Jureicza-i Impricz István és feleségének feloldozását.

Mon. Vespri. III. 198.

3132 1470. ápr. 30.

Simon *doctor decretorum* Igen-i plébános, tasnádi helynök előtt (per venerabile capitulum ecclesie Albensis Transsilvane sede vacante constitutus) Álmosdi Chyre Istvánnénak és társainak meghatalmazott ügyvédje (cum litteris procuratoriis notarii publici), tudnillik *circumspectus* Szatmárnémeti Ágoston fia: István mester dengelegi lakos levelével, tehervállalással, valamint Athya-i György fia: András bevallották, hogy a felperes nagyanyjának *paraphernuma*, valamint anyjának negyede tárgyában néhai Athya-i György számos birtokából pert folytattak előttük előbb Gergely szolnoki főesperes, tasnádi helynök, majd utóda: Jakab krasznai főesperes előtt, aki a végítéletet végrehajtható parancsot is kiadta. Derék férfiak se-

gítségével most mégis megegyeznek 94 aranyforintban, pervesztés terhével. Írta: Marcus szentszéki jegyző.

DI 55100.

3133

1470. máj. 9.

Ethee-i Ferenc ketheli plébános, *in universitate Histropolitana commorans*, Tamás *doctor decretorum* vasvári prépost, esztergomi kanonok és helynöknek az alábbi ügyekben megbízott bírja (iudex commissarius specialiter deputatus) a szentandrásuri és más esztergomi egyházmegyes plébánosoknak. Vette Tamás helynök pecsétes levelét, melyben az egyetemen levő Pál mosoni főesperes és ő kapott megbízást (nunc in universitate Posoniensi constitutis) a fellebbezés elbírálására. Az Olgyaiak kérésére az eljárástól számított tizedik napra megidézeti az alpereseket Pozsonyba, értesítéssel. Írta: Johannes de Effordia jegyző.

DI 88501.

3134

1470. máj. 12.

Mátyás király a jászói konventnek. A szepesi káptalan a király távollétében tanácsosainak elpanaszolta, hogy *egregius* Simon, Miklós és János királyi parancsra Gánfalvi Jakab mester kanonokot Hanusfalva visszaiktatására kivitte, majd ott megölte, és a Sebesiekre fogta. A tanácsosokkal megállapította, hogy ez a régi jog szerint becstelenségnek minősül (nota infamie), s így rövid idézés után ítéendő meg; meghagyja, stb.

Wagner, Anal.Scep. I.342.

3135

1470. máj. 21.

Tamás *doctor decretorum* vasvári prépost és esztergomi helynök, a mórochidai és más plébánosoknak. Hédervári Osvát, a kisbaráti egyház kegyura (győri egyházmegye) panaszolta, hogy Kanizsai László három *familiarisa* az ő megbízásából a kisbaráti templomot feltörte és kirabolta, majd a zsákmányt urával megosztot-

ta (*sacrilegium ipsi propter hoc incurrere non formidantes*). Kérésére a született pápai követ-ség tekintélyével meghagyja, hogy felkérésre K. Lászlót és három emberét elégtételre szólítsák fel, s ha tizenöt nap alatt ezt nem adnák meg, ünnepélyesen közsítsék ki. Ha sérelmeznék, idéztessék elébe értesítéssel.

Héderváry I.358.

3136

1470. máj. 30.

Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök tudatja, hogy Bodobar-i Farkas Domokosné a Baych-i Ráfael képviselte asszonyok elleni hitbér-hozományszerében, mely előbb Wal-i János mester, pozsonyi kanonok és *officialis* előtt, majd halála után Tamás *doctor* előtt folyt, a felek 25 márka bírság terhével nyolc fogott bíróban egyeztek meg. A kelet napján a felperes előadta, hogy a nyolc (és két utóbb hívott) bíró döntését az alperes az ő távollétében vallotta be a pozsonyi káptalan előtt, ezt ő is látni akarja. Az alperesi ügyvéd bemutatja a levelet, mely az asszonyok javára hozott ítéletet tartalmazza (*causam quoad partem ... Domini-ci Farkas ... amissam, ad partem vero alteram ... iuste lucrata et obtenta reliquissent ...*). Ebben a felperes megnyugszik.

DI 16953.

3137

1470. jún. 6.

Feljegyzések Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök oklevelének hátán: A bíró előadja, hogy a 3133.sz. perben az ügyvédek megjelentek, s az alpereseké két kifogást tett: *unam contra rescriptum, utputa quia fuisset ab excommunicatis imperata, aliam vero quia de ... cus (kitört) non erat ordinarius sed delegatus, ideo subdelegare non posset ...*, a bíró elveti a frivol kifogásokat. Az ítélet után Wolfgangus Dumbrier fellebbezett az ellen, *quod pronunciauit vicarium esse iudicem ordinarium et ipsum potuisse delegare*. A bíró másnapra idézte őket, s ekkor a fellebbezést elvetette, s a to-

vábki eljárás mellett döntött: tizenkét napon belüli oklevél-felmutatást (compulsorium) rendelt el. Az ügyvéd lemondott.
DI 88502.

3138 **1470. jún. 7.**
Az előbbi perben Ferenc plébános Pulkait eltiltatja és jún. 18-ra idéztet.
DI 88507.

3139 **1470. jún. 23.**
II. Pál pápa az esztergomi érseknek és a veszprémi püspöknek. Demeter győri püspök és káptalana előadta, hogy Monyorókereki Ellerbach Berthold nemes fegyveres csapattal elrabolta Győrből a csodás ostyát. Kérésére megbízta, hogy az urat minden egyházi és világi büntetéssel visszaadásra szorítsák, különben büntessék meg.
Mon. Vespr. III. 201.

3140 **1470. jún. 26.**
Etheji Ferenc kéthelyi plébános és küldött bíró. Előadja a 3137.sz. per folyását, átírja Tamás esztergomi helynök máj. 9-i delegáló levelét. Az idézést jún. 6-án igazolták, ekkor Wolfgang alperesi ügyvéd előadta kifogásait (mint 3137.sz.). A helynök úgymond ... *esset iudex delegatus ab alio quam a principe et ideo subdelegare nobis causam minime potuisset.* A helynök a kifogásokat elvetette: ... *cum iuria manifeste dicant rescriptum ab excommunicatione imperatum nullius esse momenti,* de ez éppen a kiközösítés tárgyában történt, a másodikat pedig ... *quia vicarius Strigoniensis manifestum est iudicem ordinarium esse, cum idem consistorium sit eius et episcopi, et sit specialis decisio doctorum.* Az alperesi ügyvéd *iure devictus* az első elejtette, a második tárgyában szóban fellebbezett, és tisztéről lemondott. Ő a fellebbezést elvetette (mert frivol), és az alperest ismét idéztette és a kelet

napiján ülnökeivel ítéletet hozott (jelen voltak: Modobari Antal és a nevezett Wolfgang, aki illetlenül eltávozott). Wal János helynök és a többiek iratait megvizsgálván, majd jogtudókkal tanácskozva (de iurisperitorum ac aliorum sapientum consilio) az Olgyaikat a kiközösítés alól menteseknek nyilvánítja, az alperes kifogását frivolnak, a pozsonyi helynök ítéletét semmisnek jelenti ki; a költség az alperest terheli. Kelt szállásán, jelen volt két pozsonyi kanonok, *Johanne de Cracovia decano facultatis artium, universitatis Histropolitane, altero Johanne de Kwperberth similiter artium facultatis magistris.*
DI 88505.

3141 **1470. jún. 28.**
Az egri káptalan előtt Osgyáni Katalin három gyermekének terhet vállalva nyugtatja Máriássy György fiát: Ferencet és néhai László két fiát anyja: Juszina negyedének kifizetéséről tizenkét Szepes vármegyei birtokból.
DI 74937. = Iványi, Máriássy 235.sz.

3142 **1470. júl. 4.**
A pozsonyi káptalan előtt Modorbári Antal és Dambriczér Wolfgang pozsonyi oltárigazgató, mint ügyvédek a fenti perben négy derék férfi ítéletét (arbitrium) fogadják el: *magistrorum Laurentii de Krampiczia, Francisci de Kathel et Johannis Weytrah* pozsonyi plébánosok és Pulkai János kanonok 100 aranyforint és pervesztés terhével vetik alá magukat; ebből 50 forint a helyileg illetékes rendes bíróságé (iudici ordinario loci), 50 az ellenfélnek jár.
DI 88506.

3143 **1470. júl. 15.**
Dénes doktor decretorum tolnai főesperes, pécsi kanonok és helynök három nevezett és más pécsi egyházmegyes plébánosnak. Gozthon-i Tamás pécsi örkanonok, Demeter kathedrális főesperes általános helyettese előtt (in officio

archidyaconatus generaliter surrogato) Zamaros György pécsalvárosi lakos és felesége: Ágnes pernyertesek lettek Wayzlo-i Bálint fia: Tamás ellen egy W-i *fundus curie* egynegyed része tárgyában még 1469. nov. 17-én. Most a pernyertesek panaszojják, hogy bár az ítélet — fellebbezés híján — jogerőre emelkedett, végrehajtása nem történt meg. Ezért meghagyja, hogy a vesztést a negyed udvarhely tizenöt napon belüli átadására szólítsák fel, különben közsítsék ki és helyezték kilátásba a súlyosítást. Írta: Demetrius de Telews jegyző.
DI 17036.

3144

1470. júl. 17.

Ibafalvi Tamás jegyző fogalmazványa. A kelet napján nemes Balai Miklós mester, kancelláriai jegyző, Hangoni Péter nevében is, másrészt Fyge-i Péter mester váci kanonok és F. István fia: Bertalan az esztergomi helynök előtt megjelenve bevallják: néhai Vajdai Mihály leánya: Anna, F. István néhai felesége hitbére-hozománya tárgyában folyó pereiket megszüntetik és 23 aranyforint fizetésben egyeznek meg. Vajdai György felperes nem otthon lakik, hanem hűbérura házában (sed in curia magnifici de Peren famularetur), ezért helyette is Balai és Hangonyi adják a nyugtát.
DI 56995.

3145

1470. júl. 23.

Pankotha-i János bácsi helynök levele Kállai Lőkös Jánoshoz. Annak az ítéletnek másolatát, melyet (in nichilum fecimus) Napkori Imre 3 forintért kapta meg. Ezután a bíboros (Várdai I. érsek) magához vonta az ügyet, és a doktorokkal akarja eldönteni (ex doctoribus dedit duos iudices ad videndum causas). Imre ügyvéd a *commissio*ért 1 forint 25 dénárt fizetett; a közbenszóló ítélet (sententia interlocutoria) bíborosi megerősítéséért 2 forintot, ugyanő *pro procurationibus* 2 forintot. Ne legyen kétsége, hogy amennyiben rajta áll, *nos pro*

ipso volumus astrare ...
DI 55913.

3146

1470. aug. 5.

Antal főesperes (archidiaconus cathedralis), győri kanonok és helynök (ac officium vicarius eiusdem ecclesie in spiritualibus generaliter tenens) a sziráki plébánosnak. Bár ----i Miklós deák felperes özv. Zyrak-i Jánosnét, fiait és Welche-i Kálmánnét Cheer-i János leánya: Erzsébet (athavie sue) negyede miatti perében kiközösítette, *aggravatio*, és *reaggravatio* alá vetette; most a felek megegyeztek, ezért feloldozást kértek. Ezt elrendeli azzal, hogy az engedelmességre és a törvénybe állásra előbb esküt vegyen ki.
DI 24972.

3147

1470. aug. 16.

Tamás, a szepesi Szent Márton-társasegyház *lectora* és helynöke a löcsei plébánia kapuján idézteti Leymiter Miklós *magister artium*ot Swarcz Márton löcsei bíró ellen, miután személyes idézésre makacsul nem jelent meg szept. 14. utáni hétfőre a kereset átvételére. Ha továbbra sem jelenik meg, távollétében is eljár.
DI 45419.

3148

1470. aug. 16.

László boldogasszonyfalvi esperes-plébános előtt Szőlősi János fiai: Menyhért és Simon bevallják, hogy anyjuk: Klára a halálos ágyán Derencsényi Lászlóné: Annának hagyott végrendeletében 3 forintot és két övet, melyek *egregius* Pásztó-i Lászlónál voltak letétben. Ez csak az ő nyugtájuk ellenében hajlandó kiadni. Eddigi eltiltásukat, és Derencsényivel együtt eskü alatt nyugtatják Pásztó-it és örököseit.
DI 97331.

3149

1470. aug. 23.

II. Pál pápa a veszprémi és a csanádi püspök-

nek: a Szlavóniai Imre cisztercita elleni eljárás semmisségének megállapítását rájuk bízta.
Mon. Vespr. III. 204.

3150

1470. szept. 7.

Tamás *doctor decretorum* vasvári prépost, esztergomi kanonok és helynök öt megnevezett plébánosnak, általában az egri egyházmegye papságának. Máté kissárosi plébános panaszolta, hogy néhai Szinnyei János anyja, néhai Beáta végrendeletében egy *gradariumot* és 8 aranyforintot hagyott rá, de ezeket néhai Szinnyei János elvette, illetve nem fizette ki és most özvegye is megtagadja. Benedek moci pap kiüzte a templomból, más világiak elvették *biretumát* vagy szóval gyalázták. Kérésükre *legatusi* tekintéllyel huszadik napra idézteti őket azzal, hogy távollétükben is eljár. Írta: Dorogházi László jegyző.
DI 70295.

3151

1470. szept. 11.

Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök több egri és váci egyházmegyes plébánosnak meghagyja, hogy Kenderes-i Balázs nemest, ki a budaszentlőrinci pálosok és helynökük, Gergely kenderesi rétvéről híveivel és jobbágyaival 100 aranyforint értékű szénát vitetett el, ezek panaszára tizenöt napon belül elégtételre intsék, különben közösiítsék ki, és ha ezt sérelmesnek találná, értesítéssel idézzék elébe és tegyenek jelentést. Írta: Dorogházi László jegyző.
DI 17064.

3152

1470. okt. 23.

Hethy Benedek *doctor decretorum* egri *lector* és helynök plébánosoknak. Bírói székén Abran-i Korlath Miklósné: Anna (azelőtt Barius Miklósné) ügyvéd útján sommás keresetben (libellus) — szóban — kérte első férje utáni hitbérét-hozományát Satha-i Barius János fia: Benedektől. Alperesi ügyvéd kifogása: Barius

János 48 aranyforintban egyezett meg az asszonnyal, ennek fejében az Ábrányon levő malmát és egy udvarhelyet kötött le zálogba úgy, hogy nyolc év után válthatja csak vissza; később 32 aranyforinton és két ökrön visszaváltotta. Felperesi ügyvéd: az egyezés igaz, de a 32 forint és a két ökör egy öv fejében került kifizetésre. Ítélet: Barius Benedek bizonyítsa tanúkkal, hogy hitbér-hozomány megváltása fejében fizetett. A bizonyítást Szentmárton kincstárában *in dote* nyolcadik napra tűzik ki.

DI 97332.

3153

1470. nov. 22. előtt

János bátori esperes-plébános meghagyja a deres-i és hodászi plébánosnak, hogy Jánosi birtokon idézzék meg az imént távolmaradt Cantor Miklós nemest Thot István kérésére nov. 22-re, hogy bírságát megfizesse és ellenfelének feleljen.

DI 39606.

3154

1470. dec. 18.

Simon *doctor decretorum* Igen-i plébános, tasnádi helynök és ügyhallgató (vicarius Thasnadiensis et causarum auditor in spiritualibus generalis per venerabile capitulum ecclesie Albensis Transsilvane sede vacante constitutus) feljegyzése (memorialis). Dec. 13-án bírói székén megjelent Zakachy-i István deák nemes felperes, meg Tamás kusali plébános és Bethewe János kászoni lakos, mint Kusali Jakch György özvegyének, Áfra alperes asszonynak ügyvédjei. Előadták, hogy Zakachy-i István perbe fogta a helynök előtt Áfra asszonyt, hitszegés (super vinculo fidefragii), 111 aranyforint és három közép szolnoki birtok elzálogosításának elmulasztása, sőt ellenkező cselekvés és jogtalan birtokfoglalás tárgyában, amint a választott bírák (arbiter — hat nemes) oklevelében található. A per sokáig folyt, most azonban megegyeznek abban, hogy Áfra asszony a

fogott bírák kötelező levele szerint jan. 13-áig záloglevelet ad át a három birtokról a helynök előtt Zakachy-i Istvánnak, birtoklását szavatolja, s ha nem tenné, köteles a perkezdet előtt 10 aranyforintot készpénzben ellenfelének megfizetni (*salva portione iudicis*).

DI 30045.

3155 1470. (körül) jan. 15.

Az erdélyi helynök előtt Ilona özvegy perelte Thathar Gergelyt és Jánost egy malom, számos örökölt vagyontárgy miatt (*aliarumque nonnullarum hereditatum nobilitarium scilicet et Siculicalium*) Torda vármegyében és Aranyos széken, továbbá lovak és ingók részéért, melyben egyházi és világi bírák közbejöttével egyezsége léptek: Thatharék visszaadják az asszonynak az időközi gyümölcsöket és jószágokat. Az asszony tizenötödik napon Zenthmyhalfalwa-n esküszik az evangéliumra Thathar János és Gergely ellen külön-külön, s esküje alapján ezek kiadják neki és Zsófia leányának jövedelmeit és birtokrészeit, derék nemesek és székelyek előtt. Minderre kiközösítés alatt kötelezték magukat.

DI 32384.

3156 1471. jan. 14.

Hethy-i Benedek *doctor decretorum* egri lektor és helynök előtt János Kuthos-i pap, egri oltárigazgató azt a pert, amelyet Szinyei Gáspár ellen nemes Horwath-i Illés klerikus, szinyei *scolasticus* megölése miatt a helynök előtt indított, megszünteti, mert Szinyei Gáspár ártatlanságáról meggyőződött.

DI 70297.

3157 1471. febr. 4.

Tamás *doctor decretorum* vasvári prépost, esztergomi kanonok és helynök előtt néhai Gimesi Forgách Péter fia, néhai János fiai: Péter és Gergely kérték, hogy özv. F. Benedekné, Gyulai László leánya: Borbála és özv. F. Györgyné

Apponyi Tamás leánya: Anna végrendeletéről — melyben hitbérüket és *paraphernumuk*at nekik elengedték — tanukat hallgattasson ki. Bár még senki sem perli őket, jövő biztosítékuk gyanánt megbízta *executorait*, hogy miután az érdekelteket és igénylőket nyilvánosan a vallomásokon való megjelenésre és a felnyitás meglátására felhívták, a végrendelet tárgyában a tanukat eskessék meg és hallgassák ki. Az *executorok*: Pakai István trencsényi főesperes és Komjathy Gergely nyitrai *officialis*, ugyanott kanonokok és András Czyethen-i plébános három ünnepen a nyitrai székesegyházban és más templomokban kihirdették vallatását, ezt megtartották és¹ jan. 13-i oklevelükben részletes jelentést tettek. Ennek bemutatása után — igénylő nem volt, és most sincs — a helynök felnyitja, publikálja, közhitelűnek nyilvánítja (*decretum*) és *ordine auctoritate* látja el. Dorogházi László egri egyházmegyes császári közjegyző (*ac causarum curie sive consistorii Strigoniensis coram venerabili Thoma vicario scriba*) — záradék.

DI 59593.

1. Az oklevél itt átirát.

3158 1471. febr. 14.

Zelevs-i Pál fia: Demeter pécsi egyházmegyes császári közjegyző tanúsítja, hogy a kelet napján, *sexta* idején, a pécsi egyház kapuja előtt (*ante valvas ecclesie Quinqueecclesie in loco videlicet consistorii vicariatus Quinqueecclesie ubi iura litigantibus reddi solent*) Kelemen pap, volt Gryzogoyancz-i plébános nyugtatja Maróthi Mátyus macsói bánt és *famulusait*, kiknek feljelentésére János pécsi püspök öt napokig fogva tartotta.

DI 17149. = Érdúj helyi 191.

3159 1471. febr. 26.

Losonczy Bánffy István négy fia ügyei intézésére testvéri egyezséget köt. A megszegő 1000 magyar forintot maradjon, és hitszegésbe es-

sen (et periurium incurrat sitque periurus et infamis et iudex sedis spiritualis valeat solum vigore presentium in premissis non persistentem per censuras ecclesiasticas compellere ad solutionem dictorum mille florenorum auri atque periurum et infamem publice declare).

Bánffy II. 114.

3160

1471. márc. 1.

Plébánosok Hethi-i Benedek *doctor decretorum* egri *lector* és helynök parancsát megkapván jelentik, hogy Kállai Lőkös János tanút az Álmosdi Csirék ellen Sakolon, a felperesi ügyvéd jelenlétében (in foribus ecclesie sancti Laurentii martiris) megeskették, majd egyenként kihallgatták a kérdőpontokra. Így Pazoni Bereck deák nemes (valde senex et bone discretionis habundans rebus temporalibus) és Synew-i Albert deák nemes (scriba sedis nobilium comitatus de Zabolch, valde senex etc.). Végül pecsétjeikkel lezárták és felküldik.

DI 55936.

3161

1471. márc. 18.

IV. Sixtus pápa az egri *cantor*hoz és tarcafői főespereshez. Özv. Kazai Kakas Miklósné és fiai panaszolták, hogy Bertalan ágostonrendi remete *providus* perjel keresetet indított ellenük az egri helynök előtt, amiért a rend Kaza-i házait megsértették, egy *fratert* megvertek és egy keresztet elvettek. Visszaadásra és kártérítésre szóló keresetüket a helynök elutasította; fellebbezés után az esztergomi helynök: Cuthus-i Tamás László szenttamási prépostot bízta meg az ügygel, aki részben marasztalta őket. A Szentszékhez fellebbeztek; a címzetek hozzanak ítéletet.

DI 17192.

3162

1471. márc. 28.

A váradí káptalan előtt Perényi János fia: János atyafisága nevében is tiltakozik, mert Perényi Miklós Abaúj- és Zemplén vármegyei bir-

tokait Mátyás királynak elidegenítette, holott az egyházi ruhát levette szabálytalanul elvette Csaholi László leányát, és vele több gyermeket nemzett, ki is volt közösítve. Eltiltja rokonát és a királyt stb.

DI 70954.

3163

1471. ápr. 2.

János esztergomi primás-érsek oklevele Vásónyi Gergely fiai: Bálint és Illés (veszprémi egyházmegye) tiltakoztak előtte, amiért Tamás vasvári prépost, esztergomi kanonok és helynök a péceli és a ráspolyi plébános útján László tihanyi apát kérésére (a primás joghatósága alatt) az esztergomi szentszékre idéztette őket, de a felperes távolmaradt.

DI 102585.

3164

1471. ápr. 7.

Csepeli Benedek *doctor decretorum* veszprémi *lector*, kanonok és helynök előtt Báthor-i Miklós nemes mint felperes a *honestus* özv. Egh-i Wayas Gergelyné ellen idézésre nem jelent meg (usque ad horam congruam sufficienter expectatus), ezért az alperest feloldozza, a felperest a költségekben marasztalja, ha nem igazolja magát.

DI 88525.

3165

1471. ápr. 29.

Bálint *doctor decretorum*, bácsi *cantor*-kanonok, érseki küldött bíró a 3160.sz. pert Kállai javára dönti el, jogtudó ülnököket is meghallgatva (de dominorum iurisperitorum nostrorum assessorum consilio); megállapítja igényét anyja negyedére, Álmosd és háromszáz ménesbeli ló harmadára, a hasznok visszatartása fejében pedig a három Csire-fiút 1000 aranyforintban marasztalja.

DI 55967.

3166

1471. máj. 8.

Mihály milkói püspök, János esztergomi ér-

sek-*legatus* helynöke előtt Schewnicze-i Miklós felperes (nevében fia: Gergely) és Szentiványi István maga és fivére: Balázs nevében is (cum litteris procuratoris huius sedis Strigoniensis), mint alperesek hitbér-hozomány-nyegedperben *magnificus* Komorow-i Péter választott bíróságán egyeznek meg, aki Szent Mihályig fog dönteni a felek-kijelölte négy nemessel. Aki nem fogadja el a döntést, pervesztes lesz és kiközösítés alá esik, a helynök pedig eljárás nélkül elégtételt fog adni. Írta: Dorogházi László jegyző.

DI 65335.

3167

1471. máj. 11.

Bálint pápai *penitenciarius* és káplán, az esztergomi joghatóság alá tartozó béli monostor *commendator*a panaszolta, hogy Garai Jób cseszneki várnagyai és népei útján jobbágyságot és szolgálót károsítja, sőt esztergomi leveleket vettek el tőle. Ezért Budai Gergely *licentiat*us *decretorum* barsi főesperes, esztergomi kanonok és Mihály milkói püspök helynöki helyettese megidézteti. Írta: Dorogházi László jegyző.

Pannh. VIII.530.

3168

1471. jún. 16.

Garamszentbenedeken Lévai János felesége és leánya nevében is: Lévai Márton mester esztergomi kanonoktól 80 aranyforintot vett kölcsön; ha Szent Mihályig nem fizetné vissza, köteles a Hont vármegyei Jenő birtok felébe beiktatni és megvédeni benne, különben más birtokát foglalhatja el visszafizetésig. Ha ebben sem tudná megvédeni, a kamatot és költséget egyházi bíróság, főleg az esztergomi helynök előtt követelheti, aki őt fenyegetéssel is fizetésre kényszerítheti.

DI 17229.

3169

1471. jún.

Mihály milkói püspök, János esztergomi érsek

helynöke egri egyházmegye plébánosoknak: Balázs leleszi prépost panaszolta, hogy özv. Gyulaházi Bálintné: Ilona asszony 200 aranyforinttal tartozik neki (fide sua christiana mediante), de felszólításra sem fizet. Hívják fel tizenöt napon belüli teljesítésre, különben közönségek ki; ha sérelmezné, huszadik napra idézzék meg.

Df 223395.

3170

1471. aug. 9.

János pécsi püspök Győri Tamás kanonok, újlaki plébánosnak: az újlaki *rector*ok panaszára kiveszi őket a főesperesek joghatósága alól.

Theiner II.471.

3171

1471. aug. 9.

János pécsi püspök Győri Tamásnak; az újlaki egyház papjait felmenti a zsinat látogatása alól, de a címzett joghatósága alá veti őket.

Theiner II.471.

3172

1471. okt. 21.

Hethy-i Benedek *doctor decretorum* egri *lector* és helynök előtt Lapyspathaki Miklós nemes perelte Berzewycze-i Istvánt és feleségét: Annát egy hordó bor ára és bizonyos oklevelek kiadása tárgyában. Idézés után márc. 6-án a felperes ügyvédje, Pál Endrefalwa-i pap, sommás keresetet adott elő az alperesek ellen (ügyvédjük *circumspectus* Eperjesi Erdews Benedek.) Eszerint a felperes János püspök két *familiaris*ától több hordó dézsmabort vett, egyet 10 forintért átengedett az alperesnek, ezért kezességet is vállalt (fideiussisset), de ez nem fizet. Továbbá birtokaira, vártartozékokra vonatkozó oklevelek átadását neki hittel ígérték, de elmulasztották. Feleletre márc. 20-át tűzte ki, majd 26-án Lelez-i János deák, alperesi ügyvéd ugyancsak szóban viszontkeresetet adott elő. Eszerint az alperes ugyancsak páncélt és két, összesen 12 forintot érő sisakot adott kölcsön (sub spe restitutionis) a felperes-

nek, de ez ígérete ellenére sem adta vissza; kéri visszaadásra és a költségek viselésére való kötelezését; a keresetet tagadja, vállalja a pert (*animo litem contestandi*). A bíró bizonyításra kötelezi őket, hozzák is a vallomásokat. Felnýtásuk után újabb határnapok, az alperesi ügyvéd kifogásolja a felperes tanúit, bizonyításra engedi. Már szeptemberben új tanúvallatás, és ennek felnyitása. Végre az ügyvédek lemondanak a további kifogásokról, ítéletet kérnek és kapnak: ebben jogtudók tanácsára (*dominorum iurisperitorum et aliorum sapientum consilio*) az alperest a hordó bor árában, 6 aranyforintban, a felperest viszont a sisak viszaadásában marasztalja, a többi keresetet elutasítja. Kelt a bíró szállásán. Írta: Johannes de Bancha jegyző.

DI 17262. = Érdűhelyi 175.

3173 **1471. nov. 26.**
Mihály milkói püspök és esztergomi helynök Péter zalavári apát kérésére megerősíti az alárendelt plébánosok függő viszonyát.
Pannh. VII.466.

3174 **1471. dec. 19.**
Mátyás király békét köt Vitéz János esztergomi primás-érsekkel, ennek jogait fenntartva.
Török II.79.

3175 **1471. dec. 30.**
IV. Sixtus pápa megerősíti a székesfehérvári káptalan tagjainak hagyatékára vonatkozó szabályokat.
Mon. Vesper. III.214.

3176 **1471. dec.31.**
IV. Sixtus pápa a veszprémi egyházmegyében székelő knini püspököknek és a székesfehérvári *cantornak* meghagyja, hogy Olasz Pál pécsi polgár kiközösítése tárgyában döntsenek.
Mon. Vesper. III.216.

3177 **1471. dec. 31.**
Albert veszprémi püspök előadta, hogy Peleske-i Erdegh Miklós veszprémi egyházmegyes laikust, aki a haszonbérbe (*emfiteosis*) adott birtok után járó díjat vonakodott megfizetni, Kwthws-i Tamás esztergomi kanonok és helynök előtt perbefogta, aki az ő javára hozott ítéletet, de fellebbezés útján László esztergomszenttamási prépost elé került az ügy, aki az alperes javára ítélte. IV. Sixtus pápa most a két eljárás megvizsgálására bírót rendel.
Mon. Vesper. IV.446.

3178 **1471.**
Tamás *doctor decretorum* vasvári prépost, esztergomi kanonok és helynök Buzlai Miklósné: Katalinnak Gálszécsi Miklós elleni hitbér-hozomány és negyed-perében 1469. dec. 4-én a következő sommás keresetet vette át Büki Miklós pap felperesi ügyvédtől: Gálszécsi Miklós anyja, Jusztiina negyedét és a maga hitbérét-hozományát kérte.
Df 263265.

3179 **1471.**
IV. Sixtus pápa a kolozsmonostori apátnak, a bihari főesperesnek és Handó Gergely váradi kanonoknak. A Csirék előadták, hogy a 3165.sz. per (*coram vicario foraneo*) a tasnádi helynök előtt indult, ahová az erdélyi és váradi egyházmegyes laikusok hasonló pereit régi és elfogadott szokás szerint tartoznak, de a bácsi helynök, ill. az érseki bíró a már elhagyott fellebbezés alapján ellenük határozott. Fellebbezés a pápához.
DI 55692.

3180 **1472. jan. 7.**
Mátyás király előtt Bakos István nyugtatja Dersi Soos Pál gelneci várnagyot anyja: Jusztiina hitbére-hozománya és negyede fejében fizetett 200 aranyforintról.
DI 74942. = Iványi, Máriássy 240.sz.

3181 **1472. márc. 5.**
Három plébános jelentése Mihály milkói püspöknek: az Olgyaiak ellen az alperest tíz napon belülrre értesítéssel megidézték.
DI 88526.

3182 **1472. márc. 6.**
Gábor kalocsa-bácsi érsek, királyi fő- és titkos kancellár László győri prépostnak és Demeter győri püspök helynökének tudtára adja a 3177.sz. pápai levelet, és mivel a király és az ország ügyeiben nagyon el van foglalva, bírói hatáskörét visszavonásig rájuk ruházza úgy, hogy egyikük is eljárhat.
Mon. Vesp. IV. 446.

3183 **1472. márc. 18.**
Albesi Zólyomi Tamás nemes, váradi egyházmegyes birtokos panasolja, hogy György, a váradi Szent István-egyház prépostja többrendbeli károsítás címén alaptalan vádat emelt ellene. A perben fellebbezések is történtek, Bálint bácsi *cantor* (helynök?) pedig a feleket a világi bírósághoz utasította. Tamás alperes végre a pápához fordul a reá nézve terhelő ítéletek megsemmisítése és perújítás végett. IV. Sixtus pápa az egri püspököt, Hetesi Benedek egri és Handó Gergely váradi kanonokokat bizza meg az ügy elintézésével.
TT 1889, 5.

3184 **1472. ápr.**
Csepeli Benedek *doctor decretorum* veszprémi *lector* és helynök a tapolcai és a szántói plébánosnak: Gersei Pető Miklós perelte előtte *providus* Ács Jánost és hat társát, de ezt költségkímélés végett a felek akaratából rájuk bizza. Máj. 11-én Vindornyaszőlőssön, Hagymás Miklós és Szentgirolti János társaságában döntsék el a felek összes egyházi bíróság elé tartozó ügyét, és ha valamelyik engedetlen, nyolcadik napra a helynöknek jelentsék.
DI 93455.

3185 **1472. máj. 4.**
Mátyás király György pozsonyi préposthoz. Az óbudai apácák panaszták, hogy Boldogasszonyfalva birtokuk plébánosától a szokott *cathedraticum* és a húsvéti ajándék háromszorosát szedi, s ezt egyházi fenytékkal, mint felperes és bíró egy személyben hajtja be. Elrendeli, hogy ezzel hagyjon fel, és keresetét törvényes úton folytassa le.
DI 17314.

3186 **1472. máj. 4.**
IV. Sixtus pápa a veszprémi püspöknek és a székesfehérvári prépostnak. Demeter győri püspök és káptalana előadták, hogy ők Szécsi Miklóst, Felsőlendva urát (győri egyházmegye), ki Belmura kerületben lakó jobbágyait a nekik járó tizedek fizetésében megakadályozta, sőt bitorolta, ezek visszaadására és kártérítésre perbefogták László esztergom-szenttamási prépost előtt, akire János esztergomi érsek saját tekintélyével (*auctoritate sue legationis*) bízta az ügyet. A prépost helyesen eljárva Szécsi ellen hozott ítéletet, de az a pápához fellebbezett az eljárás semmisségének címén, és pápai megbízást eszközölt ki Lénárd borsmonostori apáthoz és társaihoz. Az apát tisztét György seckauai püspökre bízta és meghagyta a feleknek, hogy a püspök előtt jelenjenek meg ... *in loco Laybenicz Saltzburgensis diocesis non insigni et ubi copia peritorum non habetur...* s amelyet a háború miatt nem tudtak megközelíteni, amiért a győriek Rómába fellebbeztek. A seckauai püspök az említett helyen a győriek megidézése nélkül eljár, amiért ők ismét a Szentszékhez fellebbeztek. Meghagyja, hogy döntsék el az ügyet.
Mon. Vesp. III. 219.

3187 **1472. máj. 6. után**
Kállai Lökös János (ügyvédjének) költségkímutatása Chyre István, Kristóf és Tamás ellen ítélettel befejezett perében (*notantur expense*).

Az ügyvéd végösszegként 308 aranyforintot mutat ki.
DI 55929.

3188 **1472. jún. 27.**
Mátyás király Mezőkövesd királyi mezőváros (oppidium) adóját (census) évi 200 aranyforintban állapítja meg, és megtiltja, hogy polgárait világi vagy egyházi ügyben másutt, mint a mezőváros bírái és esküdtjei előtt perbefogják. Fellebbezés: Diósgyőr kapitányához és onnan a kúriába.
DI 16032.

3189 (üres szám)

3190 **1472. júl. 5.**
György váradhegyfoki prépost, váradi kanonok és pápai küldött bíró Kállai Lőkös Jánost plébánosok útján azzal idézteti a váradi szentzéken lévő szállására (in foribus ... ecclesie Waradiensis) a Csirék ellen aug. 8-ára, hogy ha továbbra is makacsul elmarad és a keresetre nem felel, ítéletet fog hozni.¹
DI 55959.

1. Az oklevél hátán feljegyzés az idézés (citatio ad valvas) kifüggesztéséről.

3191 **1472. júl. 30.**
Héthy-i Benedek *doctor decretorum* egri helynök több plébánosnak. János Kwthos-i pap, *procurator fisci Agriensis* panaszolta, hogy János püspök a Tholchwa-i és Warano-i bortizedet a múlt évre bérbeadta *magnificus* Rozgonyi Rajnaldnak 193 aranyforintért, ez be is szedte, de nem fizette a bért, halála után pedig özvegye, Erzsébet is adós maradt. Kérte, hogy kiközösítéssel (excommunicatio) kényszerítsék fizetésre. Ezért a bíró meghagyja, hogy az aszszonyt tizenöt napon belüli teljesítésre szólítsák fel (ecclesie Agriensis et eius fisco), különben közösítsék ki, míg nem fizet. Ha sérelmezi a döntést, idézzék elébe. Írta: Johannes de

Bancha jegyző.
DI 17350.

3192 **1472. szept. 1.**
A pozsonyi káptalan előtt János szerdahelyi plébános és több világi, Onazo-i Ulrik pozsonyi kanonok-helynök által az alábbi végrendeleti ügyben megidézetté, eskü alatt egyhangúan vallják, hogy Hollós Miklós fia: András nemes előttük betegágyán 50 aranyat hagyott a Pozsony vármegyei Körtvélyes birtokrészéről Isten egyházainak, megosztását pedig anyjára bízta, aki minden más jószágának is örököse. Anyja: Dorottya asszony pedig a hagyatékot megosztotta a pusztapagi és a szeredi egyházak között.
Károlyi II. 427.

3193 **1472. szept. 4.**
János *magister artium et licentiatum decretorum*, bácsi örkanonok és helynök tudatja, hogy János-i birtok népének sürgető kérésére Imre papot, J. plébánosát személyesen, majd írásban háromszor kánoni megintéssel és javadalomfosztás terhével intette, hogy a J-i plébánián tartózkodjék és a lelkeket gondozza. De ő nem tért vissza székhelyére, s intelmét megvetve világi dolgokkal foglalkozott, mire a János-i nép újra hozzá fordult, s ő tekintélye teljes súlyával (ex superhabundanti) újabb intést küldött neki, hogy igazolja magát. Ha állását el nem foglalná, a János-i nép új plébánost választhat.
Df 266123. = *Érdúj helyi* 147(15).

3194 **1472. szept. 11.**
Mihály milkói püspök, esztergomi helynök több esztergomi és váci egyházmegyes plébánosnak. Anna *priorissa* és a Nyulak-szigeti apáca konvent panaszolta, hogy bár kolostoruk és alattvalóik a püspöki joghatóság alól kivettek (sint exempta a iurisdictione quorumlibet episcoporum), birtokaik papjai pedig esztergomi joghatóság alá tartoznak, András Zynkotha-

i plébános mégis a váci egyházmegye hatósága alá akar kerülni és Vince váci püspök parancsait alattvalói módon végrehajtja. Meghagyja, hogy a nevezettet huszadik napra feleletre idézzék, értesítve stb. Írta: Dorogházi László jegyző.

DI 17369.

3195 **1472. szept. 23.**

Mátyás király Benedek *doctor decretorum* veszprémi helynöknek megtiltja, hogy a most üres zalavári egyház hatósága alá tartozó Gelse, Felső- és Alsó-Rajk, Kerecsen, Igric, Isabor, Boldogasszony és Ung plébánosai fölött bíraskodják a széküresedés (*vacantia*) idején; ha kiközösítő vagy súlyosabb ítéletet hozott volna, oldozza fel őket.

Zala várm. II. 596.

3196 **1472. szept. 26.**

Hethy-i Benedek *doctor decretorum* egri *lector* és helynök előtt idézés után per indult Máriássy Imre és Potenciána, valamint a Sebesiek közt, dédanyjuk (*prothavia*) negyedéért és szépanyjuk hitbéréért-hozományáért Sebesvárból és még tizennégy birtokból. Felperesi ügyvéd Szebeni János deák, alperesi ügyvéd Pál endrefalvi klerikus. 1471. május 2-án a felperesi ügyvéd előadta sommás keresetét. A tizenkettedik napon az alperesi ügyvéd tagad, a felperesi ügyvéd állít (*litis contestatio*). A bíró bizonyítást rendel a felek választotta plébánosoknak. Június 12-én a felperes hozza a zárt tanúkihallgatási jegyzőkönyvet, de 14-én a helynök a bírói mandátumtól való eltérés miatt új bizonyítást rendel. Augusztus 12-én a felperesi ügyvéd előadja, hogy egyeseket nem tudott megtalálni, újabb kihallgatásokat kér. — 1472. június 17-én a felperesi ügyvéd a további bizonyításról lemond, 18-án a szabályszerűséget megállapítja és publikálja a vallomásokat; az alperesnek másolat és három nap *ad duplicandum*. Július 8-án lemondtak a vitáról

és közbenszóló ítéletet kértek. Július 9-én ez meg is történik (*interlocutoria*): az alperesek bizonyítsák kifogásaikat Egerben. Augusztus 6-án az alperesi ügyvéd bemutatja az erről szóló zárt tanúvallomásokat, s új hatánapot kér. Szeptember 17-én az alperes lemond kifogásairól, de új vizsgálatot kér. Szeptember 18-án a helynök publikál, másolatot ad a felperesnek *ad excipiendum*. — Szeptember 26-án ítéletet kérnek, ennek napjára a helynök szóban idézi őket. Szeptember 28-án ítélet írásban, a jogtűdők (*iurisperiti*) tanácsával: az alperest a kereset tárgyában és a költségekben marasztalja. Kelt Egerben (in capella B.M.V. ad latus dicte ecclesie Agriensis constructa); jelen van több kanonok, köztük Kelemen *doctor decretorum*, az egervári Szent Pál és Péter-egyház prépostja és Gyulai Kálmán *doctor iuris utriusque* tarcafi főesperes. Írta: Johannes de Bancha jegyző.

DI 74943. = Iványi, Máriássy 241.sz.

3197 **1472. okt.**

Magyi János császári közjegyző előtt egy kanonok más klerikusokat ügyvédjeivé tesz hoszas formulában (*procuratoria ad curiam*).

Kovachich, Form. 400.

3198 **1472. nov. 6.**

Osvát zágrábi püspök meghagyja János *magister artium, baccalaureus theologie*, császári főesperes és zágrábi kanonoknak, hogy a Garygh-hegyi remeték panaszát, miszerint Powlakowych Mihály nemes és jobbágy társaival kimondhatatlan károkat okoz nekik, vizsgálja ki és tegyen igazságot.

DI 35672. = LK 1935, 236.

3199 **1472. nov. 8.**

Egyed *doctor decretorum* csongrádi főesperes, váci kanonok és helynök több plébánosnak. András Synkotha-i plébános kérésére a Nyulak-szigeti apácák több Zynkotha-i jobbágyát

intés után kiközösítette, s ők el is viselték. Most a váci püspök királyi parancsot kapott, hogy az ügyet terjessze Karai László budai prépost, alkancellár és a királyi ítélőmesterek elé, kényszerít pedig ne alkalmazzon. A püspök utasítására a cinkotai híveket biztosították mellett (ad cautelam) feloldoztatja.

DI 17389.

3200

1472. nov. 29.

Hethy-i Benedek *doctor decretorum* egri *lector* és helynök az ungvári és más plébánosoknak. Az ungvári Krisztus teste-egyház helynöke: Ferenc és az Ezen-i Szent Szűz-egyház perjele: Ágoston és a Vyllye-i Márton perjel kérésére a pálos remeték adósait (főleg özv. Kisvárdai Miklósnét és a Ducho nemeseket) és károsítóit tizenöt napon belüli teljesítésre szólítsák fel, különben ünnepélyesen közönséssé ki. Ha sérelmeznék, jelenjenek meg előtte. Írta: Johannes de Bancha jegyző.

DI 88534.

3201

1472. dec. 2.

Szombathelyi Miklós fia: Péter győri pap, császári közjegyző, a jelzett ügyben a küldött bírák jegyzőjének közokirata. László győri prépost és Antal székesegyházi főesperes és helynök vették Albert veszprémi püspök részéről a fenti *subdelegat*iot, benne a pápai *delegat*iot. A püspök kérésére azután szabályosan megidéztették Erdegh Miklós nemest, hogy a *subdelegatio* ellen kifogást tegyen, egyébként a püspök keresetére feleljen; értesítvén, hogy távolmaradása esetén a győri egyház kapuján fogják megidézni. Május 12-én megjelentek a felek szabályszerűen igazolt ügyvédei; a felperesi ügyvéd az idézés megtörténtét bizonyítva kérte, hogy illetékességük kimondása után kényszerítő levelet adjanak ki a *iudex a quo*-hoz, ill. a jegyzőjéhez; mivel az alperesi ügyvéd nem tett kifogást a *subdelegatio* ellen, így is tettek, s az ügyet elhalasztották. Az új határ-

napon, jún. 4-én a felperesi ügyvéd bizonyította a *compulsoria* végrehajtását, de azt állította, hogy az ügy jegyzője és írnoke, Dorogházi László esztergomi polgár, akinél az iratok az elsőfokú bíró halála miatt találhatók, a várostól és lakásától távol van, tehát az iratok felmutatását minden gondossága (*diligentia*) ellenére sem tudta megtenni; kérésére új határnapot kér erre. Ekkor, június 30-án megjelentek a felek ügyvédjei; a felperesi ügyvéd azt állította, hogy Dorogházi László súlyos betegen fekszik, de mihelyt kissé meggyógyul, az iratokat előadja (*ipsa acta ad modum rotuli redigenda per suum scribam actu scribi faceret*). Ezért új határnapot kért és kapott. Ekkor, október 23-án a két ügyvéd megjelent, Fábián felperesi ügyvéd pedig átadta az írásba foglalt, pecséttel lezárt ügyiratot, mely ellen a kifogásokra kapott határnapot. Írásban kifogásokat tett a bíró eljárása ellen. November 11-én Kelemen alperesi ügyvéd semmi kifogást nem tett, mire az ügyet lezárták. Ezután az alperesi ügyvédet dec. 2-ára, ítélethozatalra szemtől-szembe megidézték, s ekkor jogtudók bevonásával (*de industria dominorum iurisperitorum*) a következő ítéletet hozták: Az Erdegh Miklós által a Piliske várához közel fekvő Zala vármegyei Strak birtok után meg nem fizetett 100 márka haszonbér tárgyában Tamás esztergomi helynök ítéletét helybenhagyják, László prépost ítéletét megsemmisítik és E. Miklóst a költségekben marasztalják, melyeket utólag alapítanak meg. Hozták és felolvasták a győri egyház csarnokában, jelen voltak tanúk, köztük Szentgyörgyi András *doctor decretorum*. *Mon. Vespri. IV.445.*

3202

1472. után

Mátyás király előtt Baranyai Mihály özvegye, Lucia asszony panaszolta, hogy férje megöléséért néhai Balázs pap és "Bíró" Kis László ellen néhai János váradi püspök 1000 forintot megítélt neki, s erre a király parancsa alapján

bizonyos váradi polgárok ingóit lefoglalta; ezeket más polgárok kezességre kiváltották, de kötelezettségüket nem teljesítették.

Kovachich, Form. 195.

3203

1473.

Mátyás király Visegrádon kelt ítéletében (lásd: 3202.sz.) a felperes asszonyt patvarkodásban marasztalta és elutasította; Lucia asszony előadja, hogy férje: Szabó Mihály halált okozó súlyos fogságáért, így vérdíjáért perelte János akkori váradi püspök, most esztergomi érsek előtt, de a leveleket tőle erőszakkal elvették, s ezért kérte az előző számban említett *arestumengedélyt*. Az ellenfél Sarló-i János *doctor decretorum* akkori váradi helynök oklevelével bizonyítja, hogy perében akkor vesztes lett.

Kovachich, Form. 357.

3204

1473. febr. 25.

Egyed *doctor decretorum* csongrádi főesperes és váci helynök tanúsítja, hogy megjelent előtte Alag-i Miklós, és előadta, hogy menyje, Fancsal-i Legendy Zsófia halálos ágyán a férje: ifj. Alagy Miklós birtokaiból neki járó hitbért és *paraphernumot* ennek és örököseinek elengedte; a kiküldött két plébános előtt a meghitelt és meghallgatott tanúk ugyanígy vallottak. Erről a helynök függőpecsétetes oklevelet ad ki.

Df 17432.

3205

1473. márc. 24.

Kelemen egervár-szentpéteri prépost és egri kanonok, Kopach-i Gergely *doctor decretorum* egri kanonok és helynöknek (in officio dicti vicariatus) helyettese az ungvári plébánosnak és több társának. Néhai Hethy Benedek *doctor decretorum*, *lector* és akkori helynök Chahol-i Andrásnének több Galoch-i jobbágy ellen hit-szegés miatt folyt perében 1472. dec. 22-én ítéletet hozott, az alpereseket — mint Nagy Dénesnek, Palóczi Simon *familiaris*ának keze-seit — 40 aranyforintra ítélte. Ezek az eszter-

gomi érsekhez fellebbeztek, de ügyüket elhanyagolták, ezért Benedek helynök kimondotta a jogerőt, majd a felperesi ügyvéd esküje alapján 8 aranyforintban állapította meg a költségeket. A helyettes a felperes kérésére meghagyja, hogy a veszteseket teljesítésre szólítsák fel, majd kiközösítés és *aggravatio* útján szorítsák teljesítésre. Írta: Johannes de Bancha jegyző.

Df 17440.

3206

1473. ápr. 9.

Császári közjegyző előtt a szlavóniai Szamsa-i Erzsébet egyéb ügyvédjeinek adott megbízások visszavonása nélkül ügyvédjévé teszi Vresclanevcz-i György V-i plébánost.

Df 34509.

3207

1473. jún. 25.

László budai örkanonok, küldött bíró az esztergomi káptalan oklevelei ügyében tanúvallást rendel. Írta: Somogyvári Benedek jegyző.

Df 263265.

3208

1473. júl. 15.

Gábor kalocsai érsek, királyi fő- és titkos kancellár, pápai küldött bíró. Miklós knini püspöknek és Mihály székesfehérvári *cantornak*. A 3201.sz. eddigi folyását előadva tudatja, hogy Ördögh Miklós a legutolsó ítélettől hozza fellebbezett, melyre a két *subdelegatus* egy hónapi határidőt adott. Ennek eltelte előtt a fellebbező kérte, hogy mint pápai küldött bíró járjon el, de mivel neki a király és a hit ügyében utaznia kell, Pozsonyból halasztólevelet küldött a két *subdelegatus*hoz; most annak elenére, hogy az egy hónap már letelt, a fellebbezett ügy elbírálását rájuk bízta úgy, hogy egyikük is eljárhat.

Mon. Vespr. IV. 453.

3209

1473. júl. 16.

Szatmárnémeti Jakab császári közjegyző előtt

a plébánia cintermében a Nyulak-szigeti apácák kérésére a cinkotai bíró és társai a többi jobbágy nevében is ezt vallják: András szlavóniai pap az apácától azzal az ígérettel szerezte meg a plébániát, hogy a jobbágyokat nem sanyargatja egyházi fenytékkal vagy másként, hanem az apácától kér igazságot. Ezután a jobbágyok tudta nélkül megerősítette magát a váci püspökkel, a cinkotaiakat törvénybe idézte és kiközösítette, hosszabb ideje a szentségektől is megfosztotta. Több egyházi szert elvitt és csak egyeseket tudtak a pesti bíróságnál visszaszerezni. *Scholarisa*: Mátyás deák a hívek gyümölcsöseit, szöleit pusztította, de nem mertek szólani. András pap kijelentette: szeretné, ha valaki a deákot megverné, mert így jobban meg tudná őket károsítani. Az esküvők stb. alkalmával mindig egyenetlenséget szított. Maga vallotta, hogy az apácák nevében okleveleket koholt, s ezek miatt Vince váci püspök állandóan zaklatta a jobbágyokat; a birtok székpénzét is magának szedte. Mindezt több tanú is bizonyítja.

DI 17475. = Pest megye 264.

3210

1473. júl. 22.

Dombroői Kelemen fia: Gál házaspap, zágrábi egyházmegyes császári közjegyző tanúsítja, hogy Kuthena-i Bálint vicebáni káplán, mint Bekethincsi "Paulak" Mihály ügyvédje, az alábbi fellebbezést olvastatta fel, majd a zágrábi egyház kapujára függesztette, János császári főesperes, zágrábi kanonok, pápai küldött bírónak tudomására hozva: A garigi pálosoknak B. Mihály elleni perében az Osvát zágrábi püspöktől kiküldött bíró, a közjegyző és mások előtt az alperes nevében fellebbez azért, mert az ellene indított *iniuria*-perben a bíró a pálosok tanúinak visszavetésére irányuló kifogásokat elvetette, majd az ügyet akkor, amikor a törökök a Száva-kikötőben a zsengeket pusztították, azok távozásáig, azaz tizenötödik napra halasztotta a pert, a remeték javára (in quibus

mihi et principali meo se suspectum iudicem reddidistis). A szokott indokolással Gábor kalocsa-bácsi érsekhez és metropolitai székéhez fellebbez, *apostolít* kér stb.

DI 35675. = LK 1935, 235.

3211

1473. júl. 27.

János császári főesperes, zágrábi kanonok tudatja, hogy Dénes *frater* és Bekethincz-i Powlakowych Mihály ügyvédek lefolytatták előtte a pert, melynek lezárta után jogtudók tanácsát meghallgatva (de consilio iurisperitorum ac aliorum sapientum, nostrorum scilicet assessorum) a következő ítéletet hozta: az *infamia*, *vituperationes*, házratörés, a *frater* kiűzése, *famulus* megverése által az alperes megsértette a pápai kiváltságokat, s ezért 500 aranyforintban és a perköltségben marasztalja; több főesperes és a császári örkanonok jelenlétében. Mivel az ítélet fellebbezés híján jogerőre emelkedett, a felperesi ügyvéd esküje alapján a költségeket 16 aranyforintban állapította meg, és meghagyja a plébánosoknak, hogy őt tizenöt napon belül az 516 forint megfizetésére szólítsák fel, különben közönsésk ki. Megtiltja mindenkinek, hogy a konventet jogaiban akadályozza; aki a parancsot nem teljesíti, kiközösítésbe esik. Ha B.P. Mihály tíz napig elviseli a kiközösítést, *aggravatio* és újabb tíz nap múlva *reaggravatio* sújtja, a világi kar (brachium seculare) fenyegetésével. Írta: Wyzoka-i György fia: Péter jegyző.

DI 35672. = LK 1435, 236.

3212

1473. aug. 16.

Janua-i János jegyző (notarius in causa V.E.D.) levele Bekethincz-i Paulokowich Mihálynak, urának és barátjának. Értesíti, hogy a garigiai ítéletet szereztek vagy gyártottak ellene, iparkodják azt elfogni vagy visszatartani, ő szívesen segít gyalázói ellen. Ha nem tudja megszerezni, a felsőfokon hivatkozzék az ítélet hamisságára, majd ő bizonyítja; nála van-

nak a per iratai, senkinek sem adja ki, az úr ne féljen; hivatkozzék arra, hogy a határidőket (terminus) nem tartották meg ügyében; szerezzen *compulsoriat* a fellebbezési fórum bírójától a jegyzőhöz, majd ő kiadja a másolatokat, (et sic triumphabit in causa vestra contra vestros adversarios). Hitelesíti: Dombrói György jegyző.

DI 35677. = LK 1935, 237.

3213 1473. aug. 20.

István császmái plébános és négy társa jelenti János kanonoknak, hogy a 3211.sz. alatt írt ítéletét végrehajtották, kiközösítve Mihályt és társait.

DI 35678.

3214 1473. aug. 22.

Osvát zágrábi püspök a János kanonok előtt folyó pert tizenötödik napra halasztja azzal, hogy addig — ha tudnak — egyezzenek meg.

DI 35679.

3215 1473. szept. 24.

György bihari főesperes, váradi kanonok, a váradihegyfoki prépostság *commendatoria*, több egyházmegye papságának, főleg az álmosdi, bagaméri stb. plébánosoknak. Kállai Lőkös János nagyanyja hitbérét-hozományát (Cecília előbb Desew-nek, Lukács fia: István anyai testvérének, majd Csire Péternek volt felesége) és anyja negyedét követelte a magyar szokás-jog szerint Csire Péter javaiból, valamint Álmosd egyharmadát és más ingóságokat. Néhai Ezen-i Gergely tasnádi helynök az alperesek javára ítélte, a felperes pedig fellebbezett, és érseki tekintéllyel (auctoritate metropolitana) Pankothai János *magister artium, licentiatu*s *decretorum*, bácsi helynök elé idéztette őket. Ez közbenszóló ítéletével az alsófokú eljárás szabálytalansága (defectus) miatt azt megsemmisítette, majd István kalocsai érsek Imre boszniai prépostra és néhai Bálint *doctor dec-*

retorum, cantorra (mindkettő bácsi kanonok) bízta az ügyet. Az utóbbi 1471. április 29-én ítélte, mire Csiréék a pápához fellebbeztek, és egy megbízólevelet kaptak. A kolozsmonostori helynök tisztét átruházta, s az idézés után Hándó is meghalt. György főesperes a tanúk és oklevelek alapján, így Garai Miklós nádor 1411-i oklevelére figyelemmel 1473. máj. 26-án jogtudók tanácsával így ítélte: Bálint *doctor* ítéletét a hitbér-hozomány, Álmosd, a lovak stb. tekintetében megsemmisíti, mert Cecília nem is lehetett Csire Péter felesége, Álmosd harmada helyett csak felének harmada illeti Kállait; a legutóbbira és anyja negyedére nézve azonban az ítéletet helybenhagyja, de az 1000 forint helyett a kárt és a költséget később taksálja. Mivel fellebbezés nem történt, Napkori Imre felperesi ügyvéd kérésére a végrehajtást a szokott formulával elrendeli, a teljesítést huszonegy napon belül kívánja. Írta: Vasvári István jegyző.

DI 55967.

3216 1473. szept. 26.

Kelemen *doctor decretorum* egerszentspéterei prépost és helyettes egri helynök a kassai, eperjesi, sárvári stb. plébánosnak. Előadja a per tárgyát és átírja Hethy Benedek néhai helynök ítéletét. Ez ellen az alperesek fellebbeztek, de elhanyagolták, és figyelmeztetéssel (ad docendum de diligentia) idéztetve is elmaradtak. A jogerős ítélet végrehajtása érdekében a felperes kérésére plébánosaiknak és a felek választotta nemeseknek meghagyta a Sebesi Veres László-féle birtokok szemléjét és becsúját. Közben a per Mihály milkói püspök esztergomi helynök idézése folytán eléje került, de ő visszaküldte és a fellebbezőket a költségekben marasztalta. Ezután a felperes végrehajtást kér, s ezt most meghagyja: harminc napi határidő elteltével kiközösítés, harminc napra *aggravatio*, újabb harminc napra *reaggravatio* és a világi karral (brachium seculare) való fenyege-

tés. Írta: Johannes de Bancha jegyző.
DI 74947.

3217 **1473. okt. 5.**

A császári káptalan előtt két kanonok, Greben-i Herman fia: László, Kamarcza-i Miklós mester, másrészt Gudowcz-i Péter mester és három társa mint választott bíróság ítéllethozatalukat jobb bizonyítás végett Szent Lukács napjára halasztják. Amelyik fél nem jelenik meg Csázmán, vagy nem veti alá magát az ítéletnek, perét elveszti és 200 forintot fizet.

DI 35680. = LK 1935, 238.

3218 **1473. okt. 6.**

István császári plébános és két társa jelenti János küldött bírónak, hogy Bekethyncz-i Powlakowych Mihályt tíz napon belüli fizetésre felhívták.

DI 35681. = LK 1935, 238.

3219 **1473. okt. 16.**

István császári plébános és két társa jelenti János küldött bírónak: Bekethyncz-i Powlakowych Miklóst és társait kiközösítés és súlyosítás alá vetették.

DI 35682. = LK 1935, 239.

3220 **1473. okt. 18.**

János kemleki *locumtenens*, két császári kanonok és Drasymerich Márton *predialis* és a császári helynök helyettese, másrészt két papi és két világi bíró átírják a felek felmutatta 3217.sz. oklevelet, és mivel többekkel tanácskozva (*coassumptis nobis pluribus gravibus personis*) sem tudtak igazságot tenni, a feleket elbocsátják (*ad iusticiarium et iudiciarium cursum libere misimus*), teher nélkül.

DI 35676. = LK 1935, 238.

3221 **1473. okt. 19.**

Mátyás király Gergely *doctor decretorum* egri kanonok és helynöknek. Zonok-i Antal és

Benedek jelentették, hogy midőn László egri püspök meghalt, a király a püspökséget saját kezébe vette, nekik pedig elengedte azt az 50 forintot és egy lovat, melynek a fizetését ők és két fivérük egy papnak véletlenül okozott halála miatt a püspökkel szemben vállalták. A helynök most mégis fenytéssel akarja őket rákényszeríteni; ezt megtiltja.

DI 38109.

3222 **1473. okt. 20.**

Szentgyörgyi András *baccalaureus decretorum* győri kanonok és helynök előtt okt. 19-én Wag-i Miklós mester és Wag-i Imre nemesek perben állottak; az 16 forintot követelt ezen, ez pedig *reconventio* módján ... *de illegitima applicatione nonnullarum cedularum informativiarum in civitate Soproniensi ... scilicet proxime preterita ad valvas seu fores ecclesiarum ... eiusdem civitatis ... affigi et applicari fecisset*, hogy Imre súlyosított kiközösítés alatt áll. A bíró döntése előtt engedélyével meg egyeztek, hogy (*fide christiana mediante*) megnyugszanak hat egyházi és világi fogott bíró (*arbiter*) döntésében; erre a bíró előtt (*ipsorum manibus per nos corporaliter apprehensis*) kötelezték magukat. Másnap László székesegyházi prépost, Pál mosoni főesperes és a helynök (*tanquam arbiter unus*), valamint három nemes a prépost házában ítélték, a feleket fizetésre kötelezték a *diffamatio* és a követelések, perköltség tárgyában, okleveleiket érvénytelenítették. Végül mindezt a helynök mint bíró előtt hitükre (*sub obligamine violationis fidei christiane*) vállalták. Írta: Szombathelyi Péter jegyző.

DI 65565.

3223 **1473. okt. 27.**

Tamás szepesi *lector*, Beck Gáspár *doctor decretorum* prépostnak helynöke János szoltávi plébánosnak meghagyja, hogy Gánfalván mise közben hirdesse ki, akinek a nemes kegy-

urak-bemutatta Mátéfalvi Dávid bemutatása vagy személye ellen kifogása van, tizenöt napon belül jelentkeznek, különben meghagyja a megerősítést; addig is őt az egyház adminisztrációjára bocsátja.

DI 45543.

3224 **1473. okt. 28.**
Gál Wruthlin-i plébános és társa jelentik János küldött bírónak, hogy a 3217.sz. ügyben a makacsokat tíz nap eltelte után *interdictum*mal fenyegették meg.

DI 35683. = LK 1935, 240.

3225 **1473. okt. 28.**
Fábián szentkirályi plébános és két társa jelenti János küldött bírónak, hogy Pavlovich Miklóst és társait sikertelen megintés után *aggravatio* és *reaggravatio* alá vetették.

DI 35684. = LK 1935, 240.

3226 **1473. nov. 7.**
István császári pap és öt társa jelentik hasonlóan a 3225. számhoz, hogy az intést követően a nevezetteket *aggravatio*, *reaggravatio* és *interdictum* alá vetették.

DI 35685. = LK 1935, 240.

3227 **1473. nov. 8.**
György tasnádi helynök három plébánosnak: Kállai kérésére haladéktalanul (*peremptorie*) idézzék elébe a Csire-fiókat eljárásuktól számított negyedik napra ... *ad educendum et exportandum nobilem magistrum Nicolaum de Hanthoka notarium ... capituli Waradiensis*, akit ő birtokaik bejárására és becslésére kirendelt.

DI 55969.

3228 **1473. nov. 24.**
Boroh-i Mihály székesfehérvári *cantor* a 3208.sz. ügyben megkapta az Ördög Miklós részéről bemutatott *subdelegat*iot. Ennek alap-

ján — kollégájának, Miklós tinini püspöknek a király ügyeiben való távollétében — Albert veszprémi püspököt szabályosan megidéztette, hogy a *subdelegatio* ellen kifogást tegyen vagy Ördög Miklósnak feleljen, értesítvén, hogy távollétében a székesfehérvári egyház kapuján fog idéztetni. Az idézés végrehajtása után okt. 2-án mindkettőjük előtt megjelentek a felek igazolt ügyvédjei. Az előbbi az idézés végrehajtását bizonyítván, kérte illetékességük kimondását és a püspök ügyvédjének a *subdelegatio* elleni kifogások előadására szorítását; ez azonban nem tett ellenvetést. Ekkor Ördög Miklós ügyvédje előadta, hogy az ügy iratai az alsófokú bíránál vannak, tehát *compulsori*at kért; a bírák illetékességüket kimondva ezt megadták, és az iratok felmutatására okt. 27-ét tűzték ki. E napon a püspök régi ügyvédje és Ördög Miklós új ügyvédje megjelenván, az utóbbi nem hozta vissza a kiadató levelet, sem végrehajtását nem bizonyította, csak annyit állított, hogy a határidő (*terminus*) rövidsége miatt Szombathelyi Péter jegyző nem tudta az ügyet közokiratba foglalni, ezért újabb határnapot kért. A püspök ügyvédje viszont azt állította, hogy a kérés csalárd és rosszhiszemű, csak perhúzást szolgál, mivel Sz. Péter jegyző az ügyet már előbb közokiratba foglalta, a *compulsoria* végrehajtására irányuló gondosság nincs bizonyítva, ezért a fellebbezést elhanyagoltnak kell nyilvánítani, az Albert püspök javára szóló ítélet jogerőre emelkedését kimondani; ő kész bizonyítani Ördög Miklós szándékosságát és hanyagságát (*dolum et negligentiam ipsius pretacti Nicolai Ewrdegh*), s kérte ennek megengedését. A bírák megfontolás után (*de quadam benignitate*) újabb határnapot engedtek az iratok felmutatására, a püspök ügyvédjének pedig meghagyták, hogy az erre kitűzött tizenötödik napon bizonyítsa ellenfele csalárdságát és hanyagságát, okleveleit pedig mutassa be. E napon, azaz nov. 10-én Ördög Miklós sem maga, sem ügyvédje útján

nem jelent meg, a püspöki ügyvéd viszont bemutatatta László prépost és Antal esperes közokiratba foglalt ítéletét, valamint Sz. Péter jegyző *rotulus* formájába foglalt ügyiratát, valamint még két levelet: egyiket a bírák parancsainak végrehajtóitól, a másikat László préposttól és Sz. Péter jegyzőtől, melyekből kitűnt, hogy az utóbbiak semmiféle hanyagságot nem követtek el, hanem Ördög Miklós az iratok megszerzésében hanyag és késedelmes volt. Ezért kérte az első és harmadik ítélet megerősítését, a másodikat ítélet megsemmisítését, előbb azonban az ügy lezárását Ördög Miklós macacssága címen. A bírák a kérésnek helyt adva az ügyet lezárták és a püspöki ügyvéd kérésére Ördög Miklóst a végítélet meghallgatására a székesfehérvári egyház kapuján nov. 24-re *peremptorie* idéztették. E napon megjelent személyesen Ö. Miklós és a püspök új ügyvédje, ki kérte a végítélet meghozatalát, az ellenfél pedig semmit sem tudott ez ellen felhozni. Ezért a megbízólevelek és az összes iratok megvizsgálása után, számos ülnök tanácsát meghallgatva (de nonnullorum nostrorum assessorum consilio, quibus super hiis plenariam et fidelem relationem fecimus), a következő írásbeli ítéletet hozták: A Strak haszonbére évi 2 márka évekig való elmulasztása miatt folyt perben ők ne-gyedfokon ítélnék: az első- és harmadfokú ítélet helyes, a másodfokút megsemmisítik, s a helytelenül fellebbező Ördög Miklóst az összes megállapítandó költségben marasztalják. Erről Mihály *cantor* pecsétes közokiratot ad ki. Kelt a székesfehérvári egyház csarnokában, a nagymise idején, négy székesfehérvári kanonok és több tanú jelenlétében. Székesfehérvári Bálint fia: Egyed veszprémi egyházmegyes pap, császári közjegyző és az ügy jegyzőjének közokirata.

Mon. Vespr. IV. 452.

3229

1473. nov. 28.

Kelemen *doctor decretorum* egervár-szent-

péteri prépost, egri kanonok és helynöki bíró (in officio vicariatus ecclesie Agriensis iudex generaliter surrogatus) a kassai, eperjesi stb. plébánosoknak. A Máriásy László gyermekei javára a Héthy Benedek *doctor decretorum* helynök a Sebesiek elleni marasztaló ítéletének foganatosítását Kipach-i Gergely *doctor decretorum*, egri helynök írásban felfüggesztette; most azonban végrehajtatja. Írta: Bancha-i János jegyző.

DI 74833.

3230

1474. jan. 27.

István bagaméri esperes-plébános jelenti, hogy a 3227. számban foglalt idézést végrehajtotta.

DI 55973.

3231

1474. márc. 8.

György bihari főesperes, váradi kanonok több plébánosnak: a Csirék elleni 3227. számban írt ítélet végrehajtását felfüggesztette, mert kérték javaik megbecslését. Mivel a kiküldött Hanthokait nem engedték eljárni, a kiközösítést három napi határidő elmúltával hirdessék ki.

DI 55975.

3232

1474. márc. 11.

Hanthokai Miklós mester, jegyző felhívja Kálloi Lőkös János *famulusait*, Senyei Antal és Imre deák nemeseket, hogy mivel a Csireiek a 3227.sz. ügyben jobb belátásra tértek, jelenjenek meg a becsün.

DI 55977.

3233

1474. máj. 5.

IV. Sixtus pápa a pozsegaszentpéteri prépostnak. Garai Jób pécsi egyházmegyes nemes előadta, hogy Osvát zágrábi püspök tizedsérelem címén pápai parancsot kért ellene a pécsi *cantor*hoz, s előtte (Miklós) tizedeinek akadályozása miatt perbefogta. A bíró eljár, de távolléte miatt Chors Márton és Predicator Péter kanonokokra ruházta tisztét. Ezek el is jártak, de

az ügy három évig nyugodott. Ekkor M. *cantor* visszatért, s az ügyet újra kezdte; de pártossága miatt Jób a Szentszékhez fellebbezett. Ennek dacára a bíró a fellebbezési határidőn belül ítéletet hozott a püspök javára és Jób ellen. Újbóli fellebbezése alapján az ügyet s az eljárás semmisségének kérdését rábízta.

DI 37648. = Koller IV.398.

3234

1474. máj. 7.

IV. Sixtus pápa a budai *lectornak* és a főesperesnek. Szécsi Miklós, Felsőlendva ura (győri egyházmegye) előadta, hogy Lothombergh-i Swampek György salzburgi egyházmegyes laikus pénzösszeg fizetésére esküvel kötelezte magát neki, de ezt a határidő elmúltával sem teljesítette. Erre ő pápai parancsot eszközölt ki György Seckau-i püspökhöz, ki tisztét Sergius pornói (győri egyházmegye) apátra ruházta, s előtte az alperest perbefogta. Ez azonban valamilyen sérelem ürügyén a Szentszékhez fellebbezett, és hamis ürügyekkel pápai parancsot eszközölt ki a pécsi préposthoz és a tolnai főespereshez. Dénes tolnai főesperes előtt perbe is fogta őt a fellebbezés ügyében, ki őt Pécsre, egyházmegyéje határáról két napi járóföldön túlra idéztette, amire a pápai levél szerint nem volt joga; önkényesen makacsnak minősítette, és törvényes kifogásait elvetette. Mindezt gyanúsak találja az esperest és ... *ad eligendum cum altera parte arbitros, coram quibus cause suspicionum huiusmodi probarentur, ab eodem archidiacono petitum extitit se admitti*, a bíró azonban nem hallgatta meg, a gyanúság kérdését mellőzte és tovább folytatta az ügyet. Erre Rómába fellebbezett. Kérésére meghagyja, hogy az eljárás semmisségéről döntsenek, addig is biztosíték mellett (*ad cautelam*) oldozzák fel.

Mon. Vespr. III.224.

3235

1474. máj. 30.

György bihari főesperes, váradí kanonok mint

pápai küldött bíró (*iudex delegatus*) a bagaméri és több más plébánosnak. Az egri egyházmegyes Kállai Lewkes János panaszolta, hogy bár az ő 3227.sz. ítélete szerint Álmosdi Chyre István, Kristóf és Tamás néhai anyjának nygyede fejében 199 aranyforinttal (részben pénzben, részben becsűben), az időközi gyümölcsök és a megállapított perköltség fejében pedig 275 aranyforinttal tartoznak neki, ezt nem teljesítik. Meghagyja nekik, hogy hat napon belüli fizetésre szólítsák fel őket, különben közönsésk ki.

DI 45563.

3236

1474. jún. 1.

IV. Sixtus pápa Mihály milkói püspökök és Weresmarth-i Bálint esztergomi kanonoknak. Peleske-i Erdegh Miklós veszprémi egyházmegyes laikus előadta, hogy egykor Albert veszprémi püspök azzal az ürüggyel, hogy évi *census*sal tartozik neki, perbefogta Kwthws-i Tamás esztergomi kanonok, János esztergomi érsek ügyhallgatója (*auditor*) előtt, (*quem in huiusmodi causa iudicem competentem fore dicebat*) nem pápai parancsra; s ez a bíró a püspök javára hozott végítéletet, melytől Miklós a Szentszékhez fellebbezett¹ és apostoli levelet szerzett László esztergom-szenttamási préposthoz. Ez megfelelő idézés után az esztergomi helynök ítéletét visszavonta, s a püspököt a perköltségben marasztalta, amitől most az fellebbezett Rómába. A bíróküldés Gábor kalocsai érsekhez szólt, ki egyházmegyéjén kívül, adott hatóságát túllépve, a győri prépostra és *officialis*ára bízta az ügyet; ezeknek sérelmes eljárásától Miklós Gábor érsekhez fellebbezett, aki a püspököknek kedvezve Miklós választott knini püspökre és Boroh Mihály székesfehérvári *cantorra*, vagy valamelyikükre bízta az ügyét. Az utóbbi Tamás helynök ítéletét megerősítette, László prépost ítéletét megsemmisítette, őt pedig magas perköltségben marasztalta, amitől Rómába fellebbezett; kérte az eset-

leg fellebbezés után magára vont kiközösítés alóli feloldozását biztosíték mellett (ad cautelam), és Tamás helynök, a győri prépost és társa, meg Mihály *cantor* eljárásának megsemmisítését. A pápa meghagyja, hogy *ad cautelam* oldozzák fel és döntsék el a pert.

Mon. Vespr. III. 225.

1. Lásd a 3228.sz. oklevelet.

3237

1474. jún. 5.

Fehérvári Demeter kalocsai érseki helynök a szegedi Mellk Andrásnak a szegedi domonkosok részére hagyományozott szőlejét Telegdi László nemes és neje, elfoglalói ellen a szerzetnek ítélte. Kérésükre IV. Sixtus pápa a csanádi püspököt és Pankotai János csanádi kánonokot bízta meg az ítélet végrehajtásával.

TT 1899, 7.

3238

1474. jún. 8.

István bagaméri és Márton egyedi plébános jelentik, hogy a Chyre Tamást a 3235.sz. oklevélben foglaltak alapján kiközösítették.

DI 45565.

3239

1474. jún. 9.

Mátyás király Nyárasapáti Györgynek és utódainak adományozza Upor Tamás Zemplén és Sáros megyében fekvő birtokait, melyek a koronára szálltak, mert Tamás Gerehel-i Balázs nemes leányával, ki vele közeli vérrokonságban volt, a szent kánonok ellenére ünnepélyes esküvel, tiltott időben házasságra lépett, és bár Miklós, a leány fivére mind a házasságtól, mind az időtől tiltotta, ő Mihály milkói püspök, esztergomi helynök nevére hamis felmentő oklevelet szerkesztett, majd a nőt idővel elbocsátotta és mást vett feleségül.

DI 38376.

3240

1474. jún. 10.

IV. Sixtus pápa Mihály milkói püspöknek és a kalocsai prépostnak. A székesfehérvári külvá-

rosi domonkosok előadták, hogy Boroh-i Mihály *cantor*, Gonges-i Péter kanonok, István és András székesfehérvári plébánosok, meg más laikusok és klerikusok a szerzeteseknek bizonyos, házuk javítására és fenntartására (in puram elemosinam pie erogatis) pénzösszegek és ingóságok tekintetében jogaikat sértik. Kérésükre meghagyja, hogy az e tárgyban indítandó pereiket bírálják el.

Mon. Vespr. III. 207.

3241

1474. jún. 27.

IV. Sixtus pápa az egri *cantornak* és örkanonoknak. Palwdya-i Márton (esztergomi egyházmegye) gyám (tutor et eo nomine pupilli) Palwdya-i Tóth Pál fia: Gáspár fiú nevében előadta, hogy kassai Czypczér Kelement, a fiút illető egri egyházmegyei ingatlanok és ingók visszatartása miatt perbefogta Mihály milkói püspök, primási helynök előtt a *legatio* alapján (ad quem auctoritate dicte legationis cognitio causarum similium, que contra laicales personas dicte diocesis Agriensis morentur, pro tempore de autentica et approbata consuetudine ... pertinet). A helynök ítéletet hozott részben a felperes, részben az alperes javára; az ellene szóló rész tárgyában Palwdya-i Márton fellebbezett a Szentszékhez; ennek felülvizsgálatát rájuk bízta.

DI 45568.

3242

1474. júl. 8.

Johannes de Cesarinis *doctor iuris utriusque* pápai káplán és ügyhallgató (auditor) a győri egyházmegye papságának. IV. Sixtus pápa két kérvényt juttatott el hozzá, megbízási záradékkal ellátva: 1. A győri egyházmegyei Vasvár hatósága és lakosai kéri a Dömötör győri püspökkel folyó tizedperükben a Montisregalis, majd az Antibarensis érsek első- és másodfokú ítéletének, végrehajtási parancsának és *censurainak* semmissé nyilvánítását. 2. A győri püspöknek a vasváriak ellen tizedmulasztás

miatt harmadfokon Domonkos bresciai püspök, Róma helynöke előtt függő perét — mint valamennyit — a pápa *per quandam constitutionem sive cancellarie regulam* magához von-
ta; kéri a másikkal megbízott *auditor*nak való kiadását. Alig kezdte el tárgyalását, hoztak még egy megbízást; 3. Johannes Sibenhirtter, a Szent György lovagrend mestere a Dömötör győri püspökkel folyó perében Luca-i János és Massa-i Bertalan, Márk bíboros-*legatus* megbízottainak joghatósága elleni kifogásait, fellebbezését, semmisségi panaszát kéri Cesarinire bízni. — Ezek alapján lépéseket tett a perben, mikor Manderella-i Boldizsár (a vasváriak és Sibenhirtter ügyvédje) valamint Eugubio-i Antal (a püspök ügyvédje) mesterek kérésére, majd az utóbbi makacssága mellett kiadja bírói parancsát, amelyben minden további peres eljárást és változtatást eltilt. Úgy rendelkezik, hogy hat napon belül közöljék a győri püspökkel, és akit még illet.

DI 88561.

3243

1474. júl. 27.

Mihály milkói püspök, esztergomi helynök Bilkei Andrásnak és Dobroka-i Mihály mesternek (Magyfalvi) Zovárdi György elleni perét — az alperes eskütele végett — dec. 12-re halasztja.

DI 38380.

3244

1474. júl. 27.

Imre szemerédi esperes-plébános több plébánosnak. Pyr-i János ellen nemes Csepelfalva-i Csepe Antalt (esztergomi egyházmegye) két plébános útján megidézttette bizonyos végrendeletek és jegyajándék tárgyában (pro certis testamentis ac rebus paraphernalibus), de másfél napig hiába várt rá; így az bírságba esett. Most bírságfizetésre és hogy feleljen a keresetre, újból idézteti.

DI 45572.

3245

1474. aug. 29.

Mátyás király a tasnádi helynöknek: Károlyi Mihály nemes panaszolja, hogy Károlyi András és Chethe Pál tasnádi lakos előtte világi ügyben perlik. Meghagyja, hogy tegye át a személyes jelenlétre; ha egyházinak találják, visszaküldik.

DI 84538.

3246

1474. szept. 7.

János *doctor decretorum* budai és esztergomi kanonok, pécsi helynök a lajméri és minden más pécsi egyházmegyes plébánosnak. Óvári Egyed pécsi kanonok egykor követelés ügyében Fábián pécsi helynök elé idézte Kisvárdai Miklóst és Simont, majd a pécsi egyház ajtaján is megidézte, makacs távolmaradásukat pedig Fábián, majd utóda: Pozsegavári Balázs *doctor decretorum* kiközösítéssel, tilalommal büntette, világi kar (brachium seculare) felhívása mellett. Ezután az alperesek megjelentek és azt állították, hogy lakóhelyük (domicilium) nem a pécsi, hanem a bácsi egyházmegyében van, ezért az ítéletek semmissé nyilvánítását kérték. Egyed mester vállalta annak bizonyítását, hogy a pécsi egyházmegyében laknak. E kérdés függőben volt, mikor az új helynök, János előtt az alperesek feloldozást kértek, biztosíték mellett (ad cautelam). Mivel ... *absolutio necnon relaxatio et revocatio huiusmodi dictis excommunicatis de iure negari non posset, nisi in casibus manifeste offense vel contumacie, si infra octo dies de illa doceretur*. Egyed mester pedig nem vállalkozott a bizonyításra, az alperesek feloldozását határozta el, de előbb hites biztosítékot (cautio iuratoria) kért arra nézve, hogy ha az ítélet helyesnek bizonyul, az alperesek a pertárgyra nézve törvénybe állnak és engedelmeskednek. Ezért kiközösítés terhével meghagyja, hogy felkérésre oldozzák fel a Kisvárdaiakat *ad cautelam*, vegyék vissza a hívek közösségébe, s ezt a tilalom és a világi kar kérésének feloldásával együtt hirdessék ki a nép-

tömeg előtt, ünnepeken.¹

Zichy XI. 157.

I. Pecsétjében két kulcs, körirat: *VICARIATVS QUINQUE-ECCLESIIENSIS*.

3247

1474. szept. 15.

István bagaméri esperes-plébános jelentése Bogislo-i András váradi helynöknek, hogy Kállai János javára szóló ítélete szerint Csire Tamást kiközösítette.

DI 55986.

3248

1474. okt. 20.

Mihály milkói püspök, esztergomi helynök *ac ecclesie Strigoniensis sede vacante in pontificalibus et spiritualibus vicarius et causarum auditor generalis* jelenti IV. Sixtus pápának, hogy Dech-i Jakab pesti főesperes, váci kanonoknak Anna priorissa és a Nyulak-szigeti konvent ellen jövedelem visszatartása miatt (*super prohibitione solutionis census cathedratici ab ecclesiis parochialibus possessionum Zenthmyhal et Zynkotha*) folytatott perében szept. 24-én ítéletet hozott, melytől *circumspectus* Bankowcz-i Simon deák szóban azonnal a Szentszékhez fellebbezett, másnap pedig *apostolít* kért. Ezt a bíró megadja és úgy határoz, hogy a fellebbezésre mostantól három hónap határidőt jelöl ki. Kelt Esztergomban, *in porticu ecclesie Strigoniensis*. Írta: Dorogházi László jegyző.

DI 17614. = Pest megye 271.

3249

1474. nov. 4.

Egyed *doctor decretorum*, csongrádi főesperes, váci kanonok és *in officio vicariatus locumtenens* Izsák Potenciánát és özv. Kátai Mihálynét Csekekátája-i Cseh János kérésére ... *in facto servitiorum suorum non restitutionis in hanc sedem Waciensem, presentiam scilicet vicarii in spiritualibus et causarum auditoris generalis* idézteti.¹

DI 98158. = Pest megye 271.

1. Alul az előlapra ráírta a plébános, hogy Szent Márton utáni szombaton hajtotta végre, és rányomta a pecsétjét.

3250

1474. dec. 14.

Weresmarth-i Bálint *magister artium, baccalaureus iuris canonici*, esztergomi kanonok és Mihály milkói püspök, esztergomi helynök által megbízott szentszéki bíró (*nunc propter ipsius absentiam in eodem officio vicariatus in spiritualibus iudex generaliter surrogatus*) Gersei Pető János panaszára Peleskei Ewrdeg Miklóst 70 aranyforint hittel ígért tartozásának ügyében öt plébános útján, *legatusi* hatalmából az idézés harmincadik napján perbehívja, értesítve, hogy különben hirdetményileg (*per edictum*) idézik. Írta: Moises de Zemche *notarius in premissis*.

DI 93478.

3251

1474. dec. 24.

Simon *doctor decretorum* beszercei plébános és tasnádi helynök a királynak: a 3245. számot átírva a pert tiszteletből átteszi a személyes jelenlétre és dec. 29-re tűzi ki, bár az ügy végrendeleti vonatkozása miatt inkább szentszéki bíróság elé tartozó (*quamquam causa ipsa partium me iudice non seculare sed spirituale concernit iudicium, pretextu testamentarie dispositionis*). Írta: Blasius de Enyedmaiori, a tasnádi helynöki hivatal jegyzője.

DI 84538.

3252

1474.

Szentszéki perirát (*summaria rotuli*).

I. 1474-ban Mihály milkói püspök, esztergomi helynök szállásán, II. Gyula pápa¹ harmadik évében, Dorogházi László császári közjegyző és a tanúk előtt *circumspectus* esztergomi (?) B. deák a győri káptalan nevében panaszolta, hogy bár a káptalan Gyarmath birtokának jobbagyai régi szokás szerint pénzbeli tizeddel tartoznak a győri püspöknek, néhai Ágoston

püspök többet követelt tőlük és a helységet *interdictum* alá vetette. A káptalan keresetére az esztergomi szentszék ezt jogtalanának minősítette és feloldotta, Chwpor Demeter győri püspök most mégis újabb *interdictum* alá vetette a községet. A helynök kérésükre idézést bocsátott ki és meghagyta a közjegyzőnek, hogy mindent pontosan jegyezzen fel s a feleknek kérésükre másolatot adjon.

II. Idézés (tenor vero citationis, ut premittitur, decreti is est). Márc. 3-án a bíró előtt megjelent B. felperesi ügyvéd, ki Miklós alperesi ügyvéd jelenlétében az idézés végrehajtását bizonyította. Kérésére a helynök a sommás kereset benyújtását harmadik napra tűzte ki.

III. Ügyvédvállás rendben (tenor vero mandati procurationis dicti B. procuratoris talis est). Kiadó a győri káptalan.

IV. *Tenor vero mandati procurationis dicti B. procuratoris is est.* Kiadó Chupor Demeter püspök.

V. *Tenor vero executionis dicte citationis is est.* Mihály milkói püspöknek.

Május 25-én az egyház csarnokában B. felperesi ügyvéd kérte az *interdictum* feloldását, amit a helynök meg is adott azzal, hogy a község lakosai tizenötödik napra valljanak ügyvédet az ügy tárgyalására, különben visszaesnek. M. alperesi ügyvéd tiltakozott és fellebbezett. Június 1-én az alperesi ügyvéd fellebbezését nyújtotta be és *apostolit* kért; a helynök ezt megígérte.

VI. *Tenor vero appellationis, ut premittitur, interposite, is est.* Június 3-án az alperesi ügyvéd újabb fellebbezést nyújtott be és *apostolit* kért; a helynök ezt is megígérte.

VII. *Tenor vero appellationis, ut premittitur, interposite, de qua immediate supra est mentio, talis est.* Június 8-án az ügyvédek megjelentek, B. bemutatta Gyarmat lakosainak ügyvédlevelét, de kijelentette, hogy *neque dicti coloni neque ipse nominibus eorundem in cau-*

sa huiusmodi agere vellent, quia dicta possessio G. et per consequens prefati coloni essent prefatorum dominorum canonicorum et capituli ecclesie Jauriensis, s a püspök a káptalan elleni gyűlöletből zaklatja őket, hogy a birtokot elnéptelenítse, *ideo ipsorum dominorum canonicorum et capituli interesset ipsique de iure agere vellent.* Kérésére a bíró elismerte a káptalan felperességét és nevében B. ügyvéd működését. Az alperesi ügyvéd ismét szóban fellebbezett, az ügyvédlevélről másolatot kért, ezt meg is kapta.

VIII. *Tenor vero instrumenti procurationis, ut premittitur, exhibiti et producti, is est.* Június 10-én M. ügyvéd benyújtotta újabb fellebbezését, de a helynök mindhárom eddigi fellebbezését — mint frivolakat — elvetette.

IX. *Tenor appellationis proxime, ut premittitur, per dictum Nicolaum interposite, is est.* Június 15-én az ügyvédek megjelentek; B. beadta sommás keresetét, mely szerint a község lakói száz évet meghaladó jogszokás szerint a győri püspöknek tized fejében évi 3 librával és 18 dénárpenzével tartoznak stb. Mivel M. tagadta, B. fenntartotta állításait, a *litis contestatio* megtörtént, és a bíró a káptalant bizonyításra kötelezte, az ügyet tizenötödik napra halasztván.

Június 30-án az ügyvédek megjelentek. B. felmutatta *pro prima dilatione* Péter győri püspök oklevelét, majd tanúbizonyításra *pro secunda dilatione* új hatámapot kért. A bíró a felek kívánságára a kihallgatást a Leweld-i prépostra (esztergomi joghatóság) bízta, és Pápára, Szent Margit utáni csüttörtökre tűzte ki, a jelentést ettől tizenötödik napra kívánta, a megbízólevelet (*litteras commissionis sive remissionis*) kiadta, B. kérésére M. ügyvédet az esketés meghallgatására és kérdőív benyújtására személyesen megidézte.

X. *Tenor vero litterarum dicti domini Petri episcopi, ut premittitur, exhibitarum is est.*²

XI. *Tenor vero litterarum commissionis sive*

remissionis, ut premititur, pro examine dictorum testium decretarum talis est.

XII. *Tenor vero interrogator(iarum) per dictum Nicolaum procuratorem datarum, de quibus supra sit mentio, is est.* Július 28-án az ügyvédek megjelentek, B. bemutatta a tanúvallatásról szóló jelentést és újabb tanúk kihallgatására (pro tertia dilatione) új határnapot kért. A helynök Szent Lőrinc vigiliáját jelölte ki, helye Zenthmarton, végrehajtott a felek választása szerint a Pápa-i plébános és társai, jelentést tizenkettedik napra kért, az ellenfél ügyvédjét személyesen idézte.

XIII. *Tenores vero executionis litterarum commissionis sive remissionis, ut premititur, pro secunda dilatione decretarum et datarum, dictorumque et attestationum testium in vim earundem receptorum et examinatum sequuntur et sunt tales.*

XIV. *Tenor vero litterarum commissionis sive remissionis, ut premititur, pro tertia decretarum, is est.* Augusztus 22-én (Pesth-i?) G(ergely) *licentiatu decretorum* barsi főesperes, esztergomi kanonok (ac tunc in absentia dicti domini M. episcopi in dicto officio vicariatus in spiritualibus iudice per eundem dominum M. episcopum surrogato) bírói székén B. ügyvéd bemutatta a harmadszor kihallgatott tanúk vallomásait, M. fenntartotta kifogási lehetőségét. A bíró az összes vallomásokat publikálta, ezekről s az oklevelekről másolat kiadását rendelte és az alperesnek okt. 23-át tűzte ki kifogásainak előadására.

XV. *Tenor vero executionis immediate prescriptarum litterarum commissionis sive remissionis dictorumque et attestationum testium in vim eorundem receptorum sequuntur et sunt tales etc.* Küldik Péter pápai plébános és társai.

Okt. 24-én M. alperesi ügyvéd bemutatta kifogásait M. helynöknek és a távollevő felperes makacsságának kimondását kérte, ami meg is történt.

XVI. *Tenor vero exceptionum, ut premititur, exhibitarum is est.* A következő határnapon az ügyvédek megjelentek, a bíró másolatot adott a kifogásokról, és B. felperesi ügyvédnek a replikálásra a huszadik napot tűzte ki.

A következő határnapon B. írásban replikázott a kifogásokra, erről a helynök másolatot adott ki és a duplikálásra M. ügyvédnek vízkereszt nyolcadát tűzte ki.

XVII. *Tenor vero replicationum, ut predictum est, exhibitarum is est.* 1475. jan. 11-én megjelentek az ügyvédek; M. írásban duplikált, a bíró másolatot rendelt és B. replikáját huszadik napra tűzte ki.

XVIII. *Tenor vero dupplicationum, ut premititur, exhibitarum talis est.* A következő határnapon B. írásban triplikált, a bíró másolatot rendelt és M. quadruplikáját Szent György tizenkettedik napjára (máj. 5.) tűzte ki.

XIX. *Tenor vero tripplicationum, ut premititur, exhibitarum talis est.* A következő határnapon M. benyújtotta quadruplikáját, a bíró másolatot rendelt.

XX. *Tenor vero quadruplicationum, ut premititur, is est.* Június 23-án M. alperesi ügyvéd bemutatta XXII. János és II. Pál pápa bulláit, és I. Lajos király oklevelét tartalmazó közokiratot (Szombathelyi Miklós fia: Péter császári közjegyző kezétől); kérte végítéletben való kimondását annak, hogy Gy. tizede a püspököket illette és illeti, ennek semmilyen ellenkező szokás vagy elévülés nem árthatott, s a káptalan bennük semmi jogot nem szerzett, a tizedeket jogtalanul bitorolta, ezért — a községgel együtt — örök hallgatásra, a tized, kár és költségek megfizetésére kell kötelezni.

XXI. *Tenor vero prefatarum litterarum Pauli pape secundi sequitur et est talis.*

XXII. *Tenor vero instrumenti publici, ut premititur, manu dicti Petri notarii etc. is est.* A következő határnapon M. kérésére a bíró B.-t szemtől-szembe idézte az ügy lezárására, ill. ellenvetésre.

Május 11-én (?) az ügyvédek kérésére a helynök lezárta az ügyet, majd jogtudók véleményét meghallgatva (*habito super eisdem unacum nonnullis dominis iurisperitis diligenti tractatu et matura deliberatione*), tanácsukkal írásban végítéletet hozott, melytől B. azonnal fellebbezett.

XXIII. *Tenor vero sententie diffinitive, ut premittitur, in scriptis late, is est.* Máj. 13-án *circumspectus* T. Lukács *baccalaureus artium*, a káptalan nevében *apostolit* kért és kapott, határidő a Szentszéknél három hónap, a *legatus*-nál tizenöt nap.

XXIV. *Tenor vero instrumenti procurationis, de quo immediate supra sit mentio, talis est.* Végül máj. 20-án a helynök szállásán...³ *Beneéthy fk. 217a-217b.; Nyási fk. 341a-352b. fk.*

1. Helyesen: IV. Sixtus pápa.

2. Péter 1476-77. közt győri püspök.

3. Az oklevélszöveg itt megszakad.

3253

1474. után

Registrum super expensis factis per dominam Potencianam in executione cause contra Nicolaum de Alag.

Item primo dum dicta domina ad constituendum procuratorem venit ad Vaciam exposuit I fl et XX d.

Item ego procurator ipsius pro executione dicte cause decem CX vicibus veni Vaciam et qualibet vice exposui XX d.

Item tempore domini Egidii vicarii bis misi ad Alag ad audien(dum) iurari testes et ibi exposui XXV d.

Item semel transsivi cum executoribus ad Senthfalwa ad audiendum iurari testes et ibi exposui LXXX d.

Item bis misi ad Illew ad audiendum iurari testes et ibi exposui XXV d.

Item pro duabus relatoriis XII d.

Item pro una protestatione XII d.

Item pro signaturis X d.

Sumpma totius sex fl. et XXXXVIII d.
DI 98039.

3254

1475. előtt

Márton szentkirályi, Illés maráci és Dénes körmendi plébános jelentik Szentgyörgyi András *baccalaureus decretorum* győri helynöknek, hogy Ivánczi Boldizsárnét elégtételre intették Gosztanyi Orbánnéval szemben, mire hajlandó is volt (*preter duo linteamina*).

Iványi, Körmend 34.sz.

3255

1475. előtt

Menyhért erdélyi püspöki helynök Ferenc altorjai plébánosnak és kézdi széki esperesnek. Az elmúlt évben az Orbó széki székelyek ... *sese ab ecclesiastica iurisdictione, nostraque et quorumlibet iudicum spiritualium iudicatione exemptos fore gloriabantur*, és most is ellenállanak; meginteti őket.

Székely oklt. III.95.

3256

1475. jan. 26.

Guti Ország Mihály nádor előtt Thari György özvegye, most Asszupataki Hencz Pálné: Katalin asszony bevallja, hogy bár őt Németi Karthaly István tartozását tartalmazó adóslevele alapján Esztergomban (in sedem spiritualem Strigoniensem) perbehívta és itt végítéletig jutottak, most derék férfiak közbejöttével egyezsége lépnek: eszerint az asszony két részletben 50 aranyforintot tartozik fizetni, és ha nem tenné meg, a második határnapon *in violationem fidei sue christiane contra prelibatum ... convincatur...*

Békefi, Pásztó I.392.

3257

1475. febr. 1.

Wyfalw-i András őrsi prépost, Chepeli Benedek veszprémi helynök küldött bírása Tapsoni Antimus fiát: Jánost, ki a vityai plébános kifosztása miatt kiközösítésbe esett, feltételelesen (ad cautelam) feloldozza addig is, míg a sértett

plébánossal kiegyezik.
Df 208730.

3258

1475. febr. 27.

IV. Sixtus pápa a győri püspöknek, Mezthegyew-i Miklós és Szentgyörgyi András győri kanonokoknak. Albert veszprémi püspök előadta, hogy Ördög Miklós egyévi haszonbérleti tartozást (*annuum censum sive pensionem ... ratione cuiusdam predii ... progenitoribus dicti Nicolai in emphiteosim concessi*) nem fizetett meg, mire Kwthws Tamás az esztergomi érsek-*legatus* helynöke előtt perbe fogta¹ (*iuxta ipsius regni antiquam et approbatam hactenusque pacifice observatam consuetudinem, non ex delegatione apostolica*). Ezután ellenfele elhallgatva a győriek végítéletét, ahonnan nem lett volna szabad fellebbezni (*a qua non licuit sibi appellare*), hamis ürüggyel pápai levelet eszközölt ki a milkói püspökhöz, aki őt feloldozta. Eléri a pápa parancsát a három egybehangzó ítélet végrehajtására.

Mon. Vesp. III.234.

1. Lásd: 3228.sz.

3259

1475. márc. 16.

IV. Sixtus pápa a gyulafehérvári püspöknek. Szapolyai Imre szepesi ispán kérelme szerint ő Garai Jóbbal egyezséget kötött, mire hittel kötelezte magát (*se ipsos fide christiana media sponte et libere obligarunt*), de mivel hiába kérte Garai segítségét, *coram ... episcopo Milkoviansi, vicario capituli ecclesie Strigoniensis illa tunc pastore carente, cum archiepiscopus Strigoniensis, pro tempore existens in partibus illis apostolice sedis legatus natus existat, legationis huiusmodi vigore traxit in causam*, de Jób a Szentszékhez fellebbezett és pápai levelet szerzett a veszprémi püspökhöz és a székesfehérvári *lector*hoz, kiknek delegáltjai visszaküldték a pert Mihály püspöki helynökhöz. Megbízta az ügy sommás eldöntésével.
Theiner II.444.

3260

1475. márc. 17.

Mihály milkói püspök, esztergomi helynök a keszthelyi és hidegkúti plébánosnak. Gersei Pető Jánost Peleskei Ewrdegh Miklós keresetére (*super quodam culatro et duobus equis, necnon fidei non observatione*) idéztette, kiközösítés, *aggravatio* és *reaggravatio* alá vetette. Most ő engedelmeskedni kész, ezért *circumspectus* Somogyvári Benedek felperesi ügyvéd beleegyezésével feloldozását elrendeli.

DI 93482.

3261

1475. ápr. 6.

Albert veszprémi püspök, Mátyás király követte előadta, hogy a Veszprém várától kb. egy mérföldnyire levő, elpusztult Veszprém várban fekszik Szent Mihály székesegyháza, melyet a kiközösítettek jövés-menése megszenteltelenített. A pápa megengedi, hogy ha Veszprém városába kiközösítettek jönnek, azért a székesegyházban, a várban lehessen istentiszteletet végezni.

Mon. Vesp. III.258.

3262

1475. ápr. 15.

Mihály esztergomi helynök egri egyházmegyes plébánosoknak. A felperes ügyét elhagyta, mire a személyesen megjelent alperes Györgyöt felmentette és részére 7 aranyforint perköltséget állapított meg. Szólítsák fel a felperest kiközösítés terhével huszonegy napon belül a fenti összeg — és 1 forint az ő oklevelének költségére — megfizetésére. Írta: Dorogházi László jegyző.

DI 38381.

3263

1475. ápr. 26.

Chana-i János kalocsai kanonok, néhai István bíboros érsek, pápai küldött bíró *subdelegatus*-a a királytól lefelé minden világi hatóságnak. — Debrenthe-i Tamás nyitrai püspök a szekszárdi és széki apátságok kormányzója kérésére pápai tekintéllyel ünnepélyesen idéztette

Hozzuthoth-i Mihályt és Ambrust (veszprémi egyházmegye) becstelenség és gyalázkodás miatt (*ratione quarundam infamiarum, verecundiarum eidem domino Thome episcopo Nitriensi illatarum et irrogatarum*). Ezek ügyvéd útján megjelentek, a *commissio* ellen kifogást tettek, ezt kellő megvitatás és halasztások után a bíró és társai elvetették. E sérelemtől az alperesek a Szentszékhez fellebbeztek, de a határidő elmúlt; egy év múlva Benedek mester, kalocsai örkanonok, felperesi ügyvéd kérte a *desertio* megállapítását és az alperes megidőzését. Ez meg is történt, személyesen, majd hirdetmény (*edictum*) útján, a kalocsai egyház kapuján, de hiába, mire a makacs távolmaradókat kiközösítette, *aggravatio* és *reaggravatio* alá vetette. Erre már megjelent Mylethincz-i Antal mester, az alperes ügyvédje, és kifogásként a levegő ragályosságát hozta fel, amit a bíróság elvetett. Az ügyvéd ismét a Szentszékhez fellebbezett, s bár nem kért *apostolit*, s a bíró kész volt a sérelmet orvosolni, ezt megengedte. — Ezután Hosszútótiék Dénes és Laki Máté *doctores decretorum*, pécsi kanonokokhoz pápai bíróküldést eszközöltek ki, melynek alapján ezek eltiltó idézést bocsátottak ki a felpereshez; az idézés megtörtént. Közben a bírák kimentvén magukat Miklós Pécsi *cantort* és Gözthon-i Tamás *doctor iuris canonici* örkanonokat subdelegálták, akik az ügyet folytatták, az ügy iratait a régi bírótól *compulsoriával* kérték. Okt. 24-én a Hosszútótiakért M. András, a püspökért Kysragolnok-i Barnabás megjelentek, amaz nem akarta a per iratait produkálni, mire a püspök ügyvédje kívánta a halogatás megszüntetését és a per visszaküldését az első bíróhoz (*prout canones de hoc suadent, ubi appellans suam appellationem prosecui non curat etc.*). Újabb határnapon M. Antal ismét nem hozta el az iratokat, Barnabás megújította kérését. A bírák M. Antalt a pécsi egyház kapuján még egyszer idéztették, de hiába, mire dec. 13-án az ügyvéd kérésére az alperes ma-

kacsságát és a fellebbezés elhanyagolását kimondták, őket a költségekben elmarasztalták, s az ügyet hozzá visszaküldték. A nyitrai püspök kérte a megátalkodók ellen világi kar (*brachium seculare*) igénybevételét, ezért a bíró felkéri a címzetteket — a királyt kivéve kiközösítés terhével —, hogy hat napon belül járjanak el. Írta: Tasnádi Thanka Mihály fia: László császári közjegyző, *scriba*.

DI 45600. = Teleki, Hunyadiak XI. 523.

3264

1475. máj. 2.

IV. Sixtus pápa Iztrói István bácsi *lectort* feloldozza az emberölés alól, melyet Werwgatz Benedek kalocsai egyházmegyes laikus ellen követett el.

Theiner II. 447.

3265

1475. máj. 28.

Mihály esztergomi helynök öt egri egyházmegyes plébánosnak. A felperesek jelentették, hogy ügyük tárgyalására Palkó Pétert küldték ügyvédként Esztergomba, de őt útközben megölték, mire György — hamisan — makacs távolmaradására hivatkozott és a fenti ítéletet kapta. Kérésükre Györgyöt Szent Jakab huszadik napjára megidézteni és a végrehajtást felfüggeszti.

DI 38382.

3266

1475. máj. 29.

Szentgyörgyi András *baccalaureus decretorum* győri kanonok és helynök több plébánosnak — István Newger-i, Miklós Pechel-i plébánosok panaszolták, hogy a név szerint felsoroltak pénzösszegekkel tartoznak nekik, de nem fizetnek. Kérésükre meghagyja, hogy a nevezetteket tizenöt napon belüli teljesítésre szólítsák fel, különben közösítsék ki; akik ezt sérelmesnek találnák, idézzék meg.¹

DI 45612.

1. Az oklevél hátán a jelentés Vince *doctor decretorum* győri helynökhöz: Simon ikervári plébánost teljesítésre

szólitották fel kiközösítés terhével; ezt sérelmezte, mire megidéztek.

3267 **1475. jún. 15.**
Mátyás király IV. Sixtus pápának. — A magyarországi pálos remetéknek pereik vannak a római kúriában, ezért kéri, hogy a pápa jelölje ki Szent Márk bíborosát a rendnek ügyvédjéül (*protectorem et advocatum*).
Mon. Vat. I/6.97.

3268 **1475. jún. 27.**
Szentgyörgyi András győri kanonok és helynök a sági plébánosnak és három társának: az Orbán Koch-i plébános követelés-károsítás perében hiába idézett Parragi Andrást és több társát tizenötödik napra idézzék meg, bírságaik megfizetésére is.
DI 93485.

3269 **1475. júl. 6.**
Kopach-i Gergely *doctor decretorum* tornai főesperes, egri kanonok és helynök (*sede vacante vicarius*); János leleszi szűcs fia és rokonai terhét vállalva bevallotta előtte, hogy a kiadó, majd Kelemen *doctor decretorum*, az egervárbeli Szent Péter-egyház prépostja, kanonok, megbízott szentszéki bíró (*iudice per nos loco nostri generaliter surragato*) előtt elsőfokon, majd Mihály milkói püspök, esztergomi helynök előtt másodfokon perelte Benedek helynököt és az Wyhel-i pálos remetekonventet (egri joghatóság) egy Kysthoronya-i szőlő tárgyában, és másodfokon pernyertes is lett, költségeit is megítélték; most mégis egyezsége lépett Demeter jelenlegi helynökkel, tőle a szőlőért és költségei fejében 34 aranyforintot megkapott, és ezért neki és a konventnek a szőlőben minden jogot átenged, és őket nyugtatja. Írta: Johannes de Bancha jegyző.
DI 17712.

3270 **1475. szept. 30.**
Chepel-i Benedek *doctor decretorum* székesfehérvári főesperes, veszprémi kanonok és helynök több plébánosnak. János igali plébános panaszkolta a püspöknek, hogy a békén birtokolt igali termény- és bornegyed, a halastó és a mézsárszék jövedelmében a Nyulak-szigeti apácák, Warda-i Horváth György nemes és többen mások háborgatják. A püspök meghagyására, mivel ... *nemo indebite rebus suis ac bonis et fructibus debeat defraudari ac etiam quod spoliatores et occupatores rerum ecclesiasticarum ac elericorum sacrilegii criminis notam incurrant, penaque canonica veniunt mulctandi atque puniendi*; a nevezetteket felhívja, hogy tizenkét napon belül az elvett hasznokat szolgáltatassák vissza, különben kiközösítés alá esnek, ha pedig ezt sérelmeznék, ugyan csak tizenkettedik napra megidézendők.
DI 17726.

3271 **1475. okt. 12.**
IV. Sixtus pápa elődeinek határozataira hivatkozva meghagyja három erdélyi apátnak, illetve prépostnak, hogy Gunterman Tristant, bertalani rector ecclesie, pápai officialist, magister artiumot ne engedjék pápai meghatalmazás nélkül a püspök vagy megbízottainak ítélőszéke elé idézni.
TT 1899, 11.

3272 **1475. okt. 29.**
IV. Sixtus pápa a szentháromsági apátnak és a siklói prépostnak. Buthonez Illés zágrábi kanonok panaszkolja, hogy Dècei Roh László, kit a bersanowci egyház papjának meggyilkolása miatt nyilvánosan kiközösítettnek jelentettek ki, törvénytelen fellebbezéssel az igazság ellenére olyan ítéletet eszközölt ki Pankotai János bácsi egyházmegyéi örkanonok, helynöknel, mely őt a fenyték alól felmentette, a kanonokot pedig idézés, sőt minden valódi ok nélkül kiközösítette. A pápa megbízza a címzetteket,

hogy a feleket megidézvén, újabb vizsgálatot indítsanak, s Illés kanonokot feltételesan (ad cautelam) oldozzák fel, de Roh Lászlót pápai engedély nélkül ne vessék *interdictum* alá.

TT 1899, 11.

3273 **1475. okt. 29.**

Osvát zágrábi püspök Berchoch-i György helynök és két csázmái kanonok részletesebb tényállás-előadása alapján megbízza a pécsi prépostot és Langos László kanonokot, hogy amennyiben Roh László az említett gyilkosságban valóban bűnös, őt és bűntársait szigorúan kerülendő kiközösítetteknek nyilvánítsák mindaddig, míg Rómában feloldozást nem kapnak.

TT 1899, 11.

3274 **1475. nov. 14.**

Szentgyörgyi András *baccalaureus decretorum* győri kanonok és helynök Mátyás királynak. János újvári kápolnaigazgatónak (ügyvéd: *circumspectus* Vasvári Lőrinc deák) Bykes-i Pál és István nemesek elleni perében ezek felmutatták a királynak okt. 1-én kelt átterelő parancsát (átírva: ha egyházi az ügy, visszaküldik). Ennek engedelmeskedvén, a negyven méh és négy jobbágytelek átadását rendelő ítélet végrehajtását teher nélkül átteszi és a felekek határnapot tűz ki.

DI 45625.

3275 **1475. nov. 28.**

Kelemen *doctor decretorum* egervári prépost-kanonok, megbízott helynöki bíró (et in officio vicarius ecclesie Agriensis iudex generaliter surrogatus) a szécsi stb. és minden egyházmegye plébánosának. A minap (mediantibus aliis litteris nostris denunciatoriis) meghagyta, hogy Nagyazari András és Péter nemeseket Csicseri Pál nemes kérésére bírság megfizetésére intsek, majd kiközösítetteknek hirdessék ki; de most bizonyos okból a kihirdetést húsz napra

felfüggeszti, ennek eltelte után előbbi parancsa végrehajtandó.

Károlyi II.441.

3276 **1475. dec. 3.**

Fellebbezés (causa appellationis). Fellebbező a veszprémi káptalan, ellenfele Beryegh-i Balázs veszprémi egyházmegyei nemes, tárgy bizonyos negyedekek nem fizetése, oka Mihály milkói püspök, az esztergomi érseki egyház helynökének sérelmes működése; a per Gábor erdélyi püspök, *legatus* oklevele alapján, Szentgyörgyi András *baccalaureus decretorum* győri kanonok és Chwpor Demeter győri püspök helynöke előtt, Szombathelyi Péter közjegyző jelenlétében, a győri egyházban indult, Kwthws-i János mester, veszprémi kanonok, a káptalan ügyvédjének kérésére. Több tanú előtt. (Az oklevél közjegyzői másolat töredéke.)

Mon. Vespr. IV.462.

3277 **1475. dec. 13.**

Szentgyörgyi András *baccalaureus decretorum* győri kanonok és helynök több győri egyházmegyei plébánosnak. Byk-i Ebez Fábiánt és özv. Cheppregh-i Istvánné Erzsébet aszszonyt Zeleste-i Balázs nemes keresetére (super facto fidei ipsorum promissionis) előbb véglegesen idézte, majd újból (citati et ... evocati), ők távolmaradtak, s így bírságba estek. A felperes kérésére meghagyja: intsek meg őket tizenöt napon belüli megjelenésre, hogy a bírságról (nobis et officio nostro ac parti adverse) eleget tegyenek s a keresetre feleljenek, különben tizenöt nap elteltével — más utasítás híján — közösítsék ki őket. Írta: Szombathelyi Péter jegyző.

DI 45628.

3278 **1476. febr. 23.**

János *doctor decretorum* pécsi kanonok és helynök több egyházmegyei plébánosának. Or-

bowa-i Krepsa György nemes és felesége, Anna panaszolták, hogy több (felsorolt) egyén pénzzel, ingóval, általában egyházi bíróság elé tartozó címen adósuk, és felszólításra sem fizet; orvoslást kértek. Meghagyja, hogy a nevezetteket tizenöt napon belüli teljesítésre, vagy ugyanebben a határidőben az előtte való számadásra hívják fel, különben közösjék ki.

DI 17771.

3279

1476. márc. 27.

Mátyás király IV. Sixtus pápának. Egyeseknek a római kúriában folyó pereskedése az országnak is kárt okoz. Most az Imre szepesi ispán és Garai Jób közötti per Gábor egri püspök, pápai *legatus* elől még bármilyen sérelem nélkül ismét a római kúriába került. Mivel pedig mindketten az ország hatalmas bárói (*uterque sit potens et de maioribus baronibus huius regni*), viszályuk most különösen káros. Kéri, hogy a pert bízza a *legatus*ra vagy az ország valamelyik főpapjára, de reméli, hogy még a végítélet előtt egyezséget tud létrehozni.

Mon. Vat. I/6.115.

3280

1476. márc. 27.

Albert veszprémi püspök palotájában a szokott hosszú formában ügyvédekkel vall (felsorolás).

Mon. Vespri. III.240.

3281

1476. márc. 31.

Ugron László tihanyi apát jelenti Gábor *legatus*nak, hogy az Albert veszprémi püspök részéről bemutatott bevezető parancs alapján Meggyes-i Márk igazolt püspöki ügyvéd kérésére a közjegyzővel és a tanúkkal a kelet napján kiszállt Strak (Zyeth) színére, és ott Ördög Miklós tudtával, több *familiarisa* jelenlétében a nevezett ügyvédet, s általa a veszprémi székesegyházat — a püspököt — a föld valamint a Peleske folyó halászó vizébe bevezette, hogy azt békén bírják (*horis congruis inibi sufficienter expectatis*). És bár a *familiaris*okat

többször is felszólította, a bevezetésnek a tizenötödik napig senki sem mondott ellen; erről közokiratot ad ki, tanúkkal. Közjegyző: Kekche-i Iso Benedek fia: János veszprémi egyházmegyes pap, császári közjegyző.

Mon. Vespri. IV.465.

3282

1476. máj. 3.

Mihály milkói püspök, János esztergomi érsek helynöke több egyházmegyei plébánosnak. Rzwka-i Dobo Domokos özvegye, most Chahol-i Andrásné Veronika asszony (egri egyházmegye) perelte az egri Pipikowcz-i János, Chegenese-i Osvát, Nyske-i Tamás és Lezthemer-i Sebestyén nemeseket hagyatéki tárgyak ellopása és más jogsérelmek miatt (*de et super facto ablationis nonnullarum rerum testamentariorum ac aliarum iniuriarum*). A bíró az apostoli *legatus* tekintélyével (*auctoritate apostolice legationis*) folyó perben a nevezetteket a keresetre (*libellus*) nem felelésért kiközösítés alá vetette, de ezt makacsul elviselték. Most az asszony kérésére elrendeli az *aggravat*iot, s ha ezt tíz napig elviselik, a *reaggravat*iot; újabb intés és tíz nap után az *interdictum*ot és kilátásba helyezi a világi kart (*brachium seculare*).¹

DI 17793.

1. Rájegyezték az oklevélre az egyezséget.

3283

1476. máj. 13.

Mátyás király a tasnádi helynöknek. Chepefalwa-i Zolthan János és társai (asszonyok is) panaszolták, hogy özv. Aba-i Pálné keresetére eljár ellenük. Mivel az ügy világi bíróság elé tartozik (*et quia cause seculares non in presentiis aliquorum iudicum spiritualium, sed in curia nostra regia per iudices eiusdem ordinarios determinari solent et adiudicari*) meghagyja, hogy a pert a személyes jelenlétre tegye át, és tűzzön határnapot; ha mégis egyházi bírósági ügynek találják, visszaküldik.

DI 45645.

3284

1476. jún. 1.

IV. Sixtus pápa Péter nándorfehérvári püspöknek (Veszprémben) meg a zalai és székesfehérvári főesperesnek. — A pécsi egyházmegye Zebhio-i Herczegh Miklós előadta, hogy a kalocsai egyházmegye Gezth Jánosné: Katalin azzal az ürüggyel, hogy az asszonyt illető, hitbérét képező javakat (bona dotalia) eltulajdonította, szolgálóit magánál tartja, előbb Gábor kalocsai érseknél, majd Balázs és Egyed bácsi kanonokoknál, végül Pankotha-i János bácsi kanonoknál — kike a püspök *successive ... auctoritate ordinaria* bízta az ügyet — perbe fogta őt; és bár Pankotha-i János kanonok eljárása ellen több indokot hozott fel, ez jogtalanul ítéletet hozott az asszony javára és ő ellen, melytől a Szentszékhez fellebbezett, de a bíró ennek dacára végrehajtó parancsot adott ki, őt kiközösítés és súlyosítás alá vetvén. Ettől ő Gábor egri püspök, *legatusi* hatáskörű pápai *nunciushoz* fellebbezett, kinek *delegatusa*, Perugia-i Angelus de Cyalphys ügyhallgató (auditor) előtt az asszonyt perbe hívta, de ez csak őt magát marasztalta el az okozott költségben. Ezután a nevezett püspök a kiközösítés és Pankotha-i János eljárásának semmissége ügyét feloldozási joggal János eszéki (Azzuuagh) főesperesre, Máté és Óvári Egyed bácsi kanonokokra bízta, kik elé ő Katalint meg is idézte, de ez (a magát kimentő Máté kanonok távollétében) a két bíró okozta állítólagos sérelemtől a Szentszékhez fellebbezett, ő meg ugyanezt tette azért, mert a bírák nem oldozták fel biztosíték mellett sem (ad cautelam), holott ő kérte. Legutolsó fellebbezésének ügyét pápai parancs a boszniai egyházmegye Waslza-i (vaskai) monostor prépostjára és Márton boszniai kanonokokra bízta, mire az asszonyt Péter vaskai prépost elé perbe hívta, de ez tévesen visszaküldte az ügyet Pankotha-i Jánoshoz és Angelo auditorhoz, őt a megállapítandó költségekben marasztalva. Fellebbezésére meghagyja a pápa, hogy a kiközösítés alól feltételeesen (ad

cautelam) oldozzák fel, a prépost eljárásának semmisségét pedig az alapperrel együtt bírálják el.

Mon. Vespri. III. 242.

3285

1476. jún. 21.

Angelus de Cialfis *doctor decretorum* pathai főesperes és egri helynök a zempléni és még három plébánosnak kiközösítés terhével meghagyja, hogy Csapai Albert nemes kérésére, ki a birtizedet a fenti négy birtokban egy évre bérbe vette, a tizedköteles személyeket hívják fel: engedjék meg Csapai Albert embereinek a kirovást és beszédet. Ha valaki ezt megtagadná, vagy nem fizetne, vessék tilalom alá, míg észre tér, s általában a Csapai Albert embereitől megnevezett személyeket haladéktalanul (peremtorie) idézzék elébe.

Zichy XI. 180.

3286

1476. júl. 1.

IV. Sixtus pápa az egri püspöknek, az óbudai és jászói prépostnak. — Gáspár szepesi prépost káptalanával és Smegin-i Antal klerikus és pertársaik előadták, hogy Mihály milkói püspök, esztergomi érseki helynök S. Antal kérésére Sussow-i Albertet, ki a Drawicz-i ágostonos Szent Antal-rendházat (preceptoría) tőle világi erőszakkal elfoglalta, bűntársaival együtt visszaszabcsátására intette, majd kiközösítette, súlyosította és tartózkodási helyüket *interdictum* alá vetette; ez azonban feloldozást nem kérve s mindezt elhallgatva, az állítólag őt illető *preceptoría* jövedelmének élvezetében való háborgatás címén a szepesi prépost és pertársai ellen a krakkói egyházmegye Sancedz-i préposthoz, az egyház örkanonokához és a krakkói dékánhoz pápai levelet eszközölt ki, s őt ezen az alapon (a többi bíró kimentése miatt egyedül) Péter sancedzi prépost elé idéztette. Ez hallgatással mellőzve törvényes időben előterjesztett kifogásaikat, őket vetette kiközösítés alá és Albertet feloldozta minden fe-

nyíték alól, holott erre nem volt joga. A szeperesiek a Szentszékhez fellebbeztek; kérésükre a pápa meghagyja, hogy őket feltételeken (ad cautelam) oldozzák fel, az utóbbi eljárás semmisségének ügyét pedig az alapperrel együtt bírálják el.

Mon. Vesper. III.244.

3287

1476. júl. 1.

Angelus de Cialfis *doctor decretorum* patai főesperes, egri kanonok és helynök a ruszkai plébánosnak. Mivel Gábor püspök és *legatus* nevében az ezévi ruszkai bortizedet Ruzka-i Kornis Miklós nemesnek adta át behajtásra, meghagyja, hogy őt a kirovásban és behajtásban támogassa, akadályozóit vagy a mulasztókat helyezze *interdictum* alá, s az ellenkezőket, vagy akiket Kornis megnevez, véglegesen idézze elébe. Írta: Albertus de Saraad jegyző. *DI 88582.*

3288

1476. júl. 18.

Gábor egri püspök, pápai *legatus* Péter nádorfehérvári püspöknek, veszprémi helynöknek, Milehi János *doctor decretorum* zalai főesperesnek és Sándori Tamás veszprémi kanonoknak. Demeter győri püspök panaszolta, hogy a borsmonostori apát bitorolja birtokain a püspöknek járó tizedeket, papjait nem engedi a püspök zsinatára, s a kiközösítést és *interdictum*ot semmibe véve, fenyték előtt celebrált. Kérésére az ügy elintézését a címzettekre bízta.

Sopron várm. II.507.

3289

1476. aug. 5.

Antal győri székesegyházi főesperes és helynök Ferenc ciráki plébánosnak. — Miklós deák dédanyja negyedéért perelte Cziráki János özvegyét, fiait és Welche-i Kálmánét; e perben az alpereseket súlyosítással kiközösítették, de közben megegyeztek a helynök előtt és most feloldozásukat kérték. A távolság miatt

nem jöhetnek a győri szentszékre. Meghagyja, hogy gyónásukat meghallgatva, nekik üdvös elégtételt (penitencia) szabva oldozza fel őket, és fogadja vissza a hívek közösségébe, de előbb az evangéliumra vegyen ki esküt (de [stando] iuri et mandatis ecclesie [paritioni]), s a feloldozást egyházaiban a nép tömege előtt hirdesse ki.

Sopron várm. II.468.

3290

1476. aug. 8.

Elzálogosítás káptalannak úgy, hogy ha nem tudná kiváltani, mást enged át, ha nem akarná, akkor az örkanonok és kanonokok ellen világi fórumon (in foro seculari) hatalombajon marad, ezenkívül a papok a zálogösszegért, kárért és *interesért* egyházi bíróság előtt perelhetnek, melynek aláveti magát, és egyházi fenytéssel kényszeríthetik.

DI 17842.

3291

1476. okt. 19.

Mátyás király László béli apátnak. Pál csornai prépost nevében panaszolták, hogy Trenk Tamás nagybaráti jobbágyát Balázs lébényi apát kérésére bizonyos szőlő címén megidézte; az ügy világi bíróság elé tartozik, és a bíró gyanús; ezért meghagyja, hogy a személyes jelenlét elé küldje fel; ha egyházi, visszaküldik.¹

Pannh. VIII.535.

1. Rájegyezve, hogy László apát, Gábor püspök *legatus iudex commissarius*a engedelmeskedett.

3292

1476. okt. 27.

A 3288. számban kiküldött bírák minden klerikusnak, de főleg több plébánosnak: a püspök ügyvédjének kérésére a kiközösítést makacsul semmibe vevő Pál borsmonostori apát büntetését súlyosítják; ha tizenöt napig eltűri, tartózkodási helyét *interdictum* alá vetik. Ha ebben is megmarad, világi kart (brachium seculare) fognak kérni. Köztudomás végett ennek másolatát függesszék ki egyházaik kapujára, és azo-

kéra, ahol az apát tartózkodik.
Sopron várm. II. 506.

3293 **1476. nov. 20.**
Szentgyörgyi András tudatja, hogy a 3274.sz. pert végítéletig vitte, sőt Bykes-i Pált kiközösítés, *aggravatio* és *reaggravatio* sújtotta, de most egyezsége léptek: B. Pál két részletben 22 aranyforintot fizet.
DI 45668.

3294 **1476. dec. 7.**
IV. Sixtus pápa oklevele: Báthori István négy fia panaszolja, hogy Sombori Tamás özvegye: Hebig beperelte őket azon ürüggyel, hogy a hozományához tartozó ingó és ingatlan javakat jogtalanul elfoglalták, majd az erdélyi püspök által megbízott Simon tasnádi főesperes ítélete ellen a Szentszékhez fellebbezett. A főesperes parancsát halála miatt csak Erdegh Simon neje, Ilona használta fel Hebig leányának állítván magát, és három erdélyi kanonok elé idéztette a Báthoriakat, akik az idézés ellen a Szentszékhez fellebbeztek. Pápai parancsra a perben Kálmán egri kanonok tartott vizsgálatot, majd illetéktelennek mondvá magát, a peres feleket a költségekben marasztalta. Most az előbbi ítélet megsemmisítéséért és végső döntésért fellebbeznek. Mivel lakóhelyük, Tasnád és Erdély között veszedelmes az átjárás a románok lakta Meszesen, Tasnádon és Bátorban pedig bírónak való alkalmas emberek nincsenek, kéri, hogy a püspök Egerben vagy egyházmegyéjében jelöljön ki bírakat. Kérésükre IV. Sixtus pápa az egervári Szent Péter-egyház prépostját és az egri *custos*t bízta meg az ügy elintézésével.
TT 1899, 14.

3295 **1477. jan. 3.**
IV. Sixtus pápa oklevele: Geszti János kalocsai egyházmegyes birtokos neje, Katalin jegyajándékának eltulajdonításával vádolta meg

Zephió-i Herczegh Miklós pécsi egyházmegyes birtokost. A perben elsőfokon Pankothai János bácsi örkanonok hozott Herczegh Miklós ellen marasztaló ítéletet. Ez ellen Gábor erdélyi püspök-*legatus*hoz, majd magához a Szentszékhez fellebbezett. Miután Angelo de Cyalphis camerinói kanonok, a *legatus* ügyhallgatója (auditor) a fellebbezést illetéktelenség címén elutasította s ennek dacára Katalint a pécsi egyházmegyes Azzuvágh-i főesperes, valamint Óvári Egyed és Mátyás pécsi kanonokok elé idéztette (ki?), majd ismét bizonyos sérelmek címén Rómába appellálván, a pör a zágrábi egyházmegyei vaskai monostor prépostja, Péter elé került, ki azt Pankothai János bácsi kanonokhoz visszaküldte. Erre H. Miklós semmisségi panaszt jelent be Rómában, s a Veszprémben időző Péter nándorfehérvári püspök a zalai és a székesfehérvári főesperes személyében perújításra kap bírakat. Katalint Péter püspök és Mileji János zalai főesperes elé idézteti, magát pedig feloldoztatja a fenyték alól. Most Katalin fordul a Szentszékhez, és kap a fenyték alól feloldozást és perújítást.
TT 1899, 16.

3296 **1477. jan. 3.**
Gesztiné a 3284.sz. oklevélben írt ítélettől fellebbezett; IV. Sixtus pápa a szerémi püspöknek, prépostnak és *lectornak* ad *delegatiót*.
Mon. Vespri. III. 244. (1. lábhz.)

3297 **1477. jan. 5.**
Bernát *frater*, az egri püspökség *administrator bonorum*a Ruszkai Kornis Miklós nemest a ruszkai tized fejében¹ 30 aranyforintról nyugtatja.
DI 88592.
1. Lásd: 3287.sz.

3298 **1477. jan. 8.**
Mátyás király György pozsonyi prépostnak. Megbízható jelentésből hallja, hogy egyes po-

zsonyi kanonokok és papok a híveket botránkoztatják; meghagyja, hogy *de vita, moribus et conversatione canonicorum et totius cleri ecclesie vestre ... canonicam inquisitionem facere ... per detentionem et incarcerationem personarum ipsarum, et si necesse fuerit, etiam per privationem beneficii ab ipsorum maliciis cohercere debeatis ...*
Knauz 93.

3299 **1477. jan. 9.**
Mátyás király előtt Döbrentei Tamás nyitrai püspök és testvérei kiegésznek Hosszútóti Mihállyal és családjával abban az ügyben, melyben a püspök ellenük a szentszék előtt eljárva kiközösítést, *aggravatiot, reaggravatiot* és világi kart (*brachium seculare*) kapott, *eiusque brachii secularis vigore cuncta bona eiusdem Michaelis iure mediante pro se occupari procuraverit ...*
Teleki, Hunyadiak XII.5.

3300 **1477. febr. 10.**
Magyi János közjegyző és tanúk előtt Demeter mester egri székesegyházi oltárigazgató és kanonok írott fellebbezést nyújt be Gábor egri püspök és *legatus*hoz azért, mert prépostja *privatio* terhével egyháza kapuján helybenlakásra idézte, majd tekintettel arra, hogy akkor Mátyás király fogságában volt, a javadalmától megfosztó ítéletet felfüggesztette, és megengedte neki, hogy — mikor Mátyás király megbízásából *Alamannia* fejedelmeihez utazott — kanonokságát határidő nélkül elcserélhesse mással vagy lemondhasson róla; ám N. mester, az eltávozott prépost helynöke és kanonok, míg ő kanonokságáról való rendelkezésben fáradozott, az egyház kapuján tizednapra helybenlakásra idézte (*cum tamen iuxta canonicas sanctiones adminus ad dies triginta in vim trium edictorum computandas citare debuisset*). Erről a rövid *terminus*ról még tudomást sem szerezhetett, mikor a helynök a kánonilag

szükséges további idézések nélkül lezárta az ügyet és ítéletben megfosztotta őt kanonokságtól, kétségtelenül a prépost egy káplánjának javára, kit helyébe kinevezett és aki be is tala kodott javadalmába. Ezt sérelmesnek érzvén, Imre helynök eljárásától Gábor püspök *legatus*hoz fellebbez és *apostolit* kér (*si quis foret, qui eosdem sibi daret*), vagy legalább közjegyzői tanúsítványt és határidőt, addig is a *legatus* védelmébe helyezkedik: eltítván a helynököt és a betolakodót attól, hogy addig is a jövedelmek terén, valamit is tegyenek; a fellebbezésről a helynököt és minden érdekeltet értesít, hogy nemtudásra ne hivatkozhasanak; tiltakozik a kár, költség stb. miatt.
Kovachich, Form. 404.

3301 **1477. márc. 21.**
András Zewlche-i plébános és két társa mint *executorok* tudatják, hogy a kelet napján Szentjakabfalván Szj.-i Pető Simon tanúnak Györgyfalvi Chepen Jánosné: Margit asszony elleni kihallgatására megjelentek, de Benedek kerekgyházi (de Rotonda Marie) plébános és a férj a felperes asszony nevében, a felsorolt tanúk előtt a hitbér és a *paraphernum* kielégítését elismerték. Erről pecsétetes oklevelet adnak.
DI 67957.

3302 **1477. márc. 28.**
Antonius de Grassis *doctor iuris utriusque* bolognai kanonok, pápai ügyhallgató (*auditor*) az elhunyt Johannes de Cesarinis helyett a Bécsben székelő passauai *officialis*nak, Steyrether György *doctor decretorum*, Passau-i kanonoknak, a pozsonyi prépostnak és a barsi főesperesnek. A vasváriak és a győri püspök 3242.sz. tizedperében rendre megbízást kapott néhai Bertalan "Ravenatensis" bíboros, aki utóbb elhagyta a kúriát, Olverius "Neapolitanus" bíboros, akitől a pápa a felek kérésére elvonta a pert, végre Ansa Montis Regalis érsek (most

bíboros), aki végre ítéletet hozott, s a vasváriakat a tized fizetésére kötelezte. Fellebbezésükre a pápa Simon antivari (most patraszi) érsekre bízta a pert, s ez az ítéletet jóváhagyta. A polgárok újabb fellebbezésüket elhanyagolták, bár állításuk szerint megtették a szükséges lépéseket, s az érsek végrehajtó parancsot adott ki. Ekkor kapott megbízást Cesarini. A vasváriak beadványát már ápr. 6-án tárgyalta a *consistorium* (a 12 dénár kepéenkénti tizedet nem magyar, hanem német pénzben kérték megítélni; 12 magyar dénár = 36 német!). Az *auditor* a vasváriak fellebbezési jogát helyreállította, mire fellebbeztek. Cesarini kapott megbízást; újabb kérésükre a pápa megengedte, hogy a helyszínen bizonyítsanak a kereseti pontok (*positiones et articuli*) tárgyában. Most Cesarini meghalt, és minden ügyére Grassi kapott megbízást, aki eljár és a tételek bizonyítására megidézte Scholebn Henrik mester vasvári és Eugubio-i Antal mester győri ügyvédet. A bíró az utóbbi makacssága mellett a tételeket elfogadja, a bizonyítást a címzett bírakra (*iudices et executores*) bízta (két passau-i polgárok, egy német vagy magyar a püspök részén) és két közjegyző írja össze (egy német a polgárok, egy német vagy magyar a püspök részén), ugyanígy a tanúk elleni kifogásokat. Írta: Henricus Cramezel Nonnetensis egyházmegye, pápai közjegyző.
DI 88593.

3303

1477. máj. 16.

Péter *frater*, a vaskai *regularis* kanonokok prépostja, Gábor egri püspök és *legatus* küldött bírása minden apátnak és több plébánosnak. — János pap, Dobrakucsai Balázs fia (zágrábi egyházmegye) Kovácshidai Kozar Demeter és társai ellen (pécsi egyházmegye) bíróküldést kapott Gábor *legatustól*. Ennek alapján a bíró értesítő idézést bocsátott ki. Ápr. 29-én a felperesi ügyvéd kérésére az alperes makacs távolmaradása mellett megállapította hatáskörét,

és ismét idézett. Az új határnapon a felperesi ügyvéd benyújtotta keresetlevelét (átírva). Eszerint K.K. Demeter akkor soploncai várnagy, az ottani iskolában 1474. szept. végén tanítás közben *familiarisai* útján megverette és kifosztatta János papot. Kéri a szentségtörés kimondását és 540 aranyforint kártérítést. A bíró az alperest válaszadásra és a kiközösítés kihirdetésére, vagy kifogástételre idéztette, de ismét távolmaradtak. Ezért a felperesi ügyvéd kérésére kimondja a kiközösítést, és elrendeli — négy napos közökkel — az *aggravatio, re-aggravatio* és tartózkodási helyükre az *interdictum* kihirdetését. Írta: Stephanus Valentini de Lindowsowcz jegyző. Tőle balra még a zágrábi egyházmegyes Mechanyac-i Tamás fia: Gál rövid záradéka.

DI 94532.

3304

1477. jún. 3.

Mátyás király parancsa György zágrábi segéd-püspökhöz (*suffraganeus*), Pál császári *cantor*-hoz és a zágrábi káptalan többi tagjához. A pálosok panasztak, hogy a Zágráb melletti kolostor helynöke birtokügyben a *prior generalis* és a konvent tudta nélkül az ő döntésüket fogadja el, pedig őket gyanús bírának tekintik. *Unde cum in presentis iudicium suspectorum non sit tutum cuiusdam litigare, universe etiam cause regnicolarum nostrorum in factum iurium possessionariorum et terrarum mote dumtaxat in curia nostra regia coram iudicibus eiusdem ordinariis verti et iudicari soleant ...* eltiltja őket az ügy elbírálásától; ellenfelük, a zágrábi püspök igazát a kúriában keresse.

LK 1927, 176.

3305

1477. júl. 3.

Mátyás király Mihály milkói püspöknek és esztergomi helynöknek. Szomolnokbánya polgárai panasztak, hogy a magyar királyoktól kapott kiváltságaik alapján minden egymás

közti, vagy más egyházi és világi személyek által ellenük indított pert, a végrendeleti ügyet kivéve (*preter factum testamentarium*), joguk van elbírálni, mégis egyes egyháziak és világiak nem szentszéki ügyekben a címzett elé idézik őket, bár ők készek mindenkinek eleget tenni. *Et quia nos neminem regnicolarum nos-trorum suis iuribus et libertatibus antiquis destitui volumus ...* megtiltja, hogy az említett ügyet kivéve a polgárok fölött ítélkezzenek, az előtte folyókat pedig a szomolnokbányai bíró és esküdteji jelenlétére terjessze, akik minden panaszosnak igazságot kell, hogy tegyenek. Csáky I.444.

3306

1477. aug. 11.

A váradi káptalan előtt Károlyi Lancz László és Károlyi András minden perüket megszüntetik és ügyvéd-leveleiket érvénytelenítik. Károlyi András kötelezi magát Szent Mihálykor 28 aranyforint és 50 dénár megfizetésére, különben *in violatione fidei sue necnon in ducen-tis florenis auri ante litis ingressum deponen-dis convincantur*, amikért a tasnádi helynök előtt perelhető; a helynök *appellatione omni postoposita* hozhat ítéletet. Károlyi II.467.

3307

1477. aug. 24.

Milej-i János *doctor decretorum* zalai főesperes, veszprémi kanonok, Domonkos váci püspök pápai oldalkövet *nuncius*ának (et *causarum iudici delegato commisarioque specialiter deputato*) a kapornaki és a szentmihályi plébánosok jelentik, hogy parancsára Rebes-i János nemes és nővére, Ágota (veszprémi egyházmegye) ellen Szentbalázi Szele Antal nemes Kőkényes birtokon huszonötödik napra értesítéssel elébe idézték.

DI 49870.

3308

1477. szept. 5.

Imre fia: János császári közjegyző oklevelében

Gergely kászoni plébános egy vásárolt csikszentsimoni örökségéről úgy rendelkezik, hogy *ha post mortem quocunque legaverit amico vel vendiderit pro suis necessariis vel ecclesie legaverit pro testamento oraculo vive vocis, sit (is) heres in eadem hereditate ...*

Székely oklt. III.100.

3309

1477. szept. 10.

László győri prépost ítéletlevele. Tamás vasvári prépost, győri kanonok perelte előtte Walpek János fia: János győri polgárt tíz hordó bor 60 forint vételáráért. Az alperes azzal védekezett, hogy ő csak két hordót tudott eladni, a többi a prépost hibájából Hugwitz királyi hadvezér fogyasztotta el. Mivel ezt nem tudta bizonyítani, s a tárgyaláson sem jelent meg, a bíró kötelezte a 60 forint megfizetésére és a Tamás pincéjében levő három hordó bor átvételére.

Df 205046.

3310

1477. szept. 19.

IV. Sixtus pápa Mátyás királynak. — A Medici és Pari kereskedők (*nostram Romanam ecclesiam sequentes*) előadták, hogy Kelemen fia: Imre boszniai prépost és Mihály bácsi főesperes az előzőnek római királyi követsége idejéből bizonyos pénzüsszeggel tartoznak nekik, de ezt nem fizették meg, ezért egyházi fenytéket vontak magukra, amelyben három évnél tovább megmaradtak. A kereskedők kérésére felhívja a királyt, hogy gondoskodjék az adósság megfizetéséről az adósok lelki üdvé érdekében.

Mon. Vat. I/6.253.

3311

1477. okt. 28.

Upori László a kászoni plébánosnak és négy társának jelenti, hogy az idő rövidsége, sürgős ügye és gyengesége miatt nem jelenhetik meg előttük, de ő *familiarisa*ival együtt két közjegyző előtt írásban vallja, hogy a Dolhaiak és

Eszenyi Albért között olyan egyezséget tett, hogy a Dolhaiak okt. 6-án Leleszen jelenjenek meg hozományfizetésre. Ez meg is történt, de itt Eszenyi Albert eltiltotta a nővérének történő fizetést (arestavit), mire Lónyai Antal felesége nevében a neki járó fizetést tiltotta el.

Zichy XII.301.

3312 **1477. okt. 29.**

A kászoni plébános és társai Lukács egri prépost, kanonoknak (ac causarum auditori sedis legati de latere) jelentik, hogy a Dolhaiak megnevezte tanúkat az előző ügyben kihallgatták és vallomásaikat egyenként részletezik. A tanúk (többnyire nemesek) általában azt vallják, hogy az egyezés szerint járó 150 aranyforintot a Dolhaiak elvitték Leleszre, de ki nem fizethették, mert Csapy Albert eltiltotta, hogy Lónyai Albertnének: Potenciának fizessenek, Antal viszont azt, hogy Csapynak fizessenek. Lónyai maga úgy vall, hogy a pénzt nem látta, és nővére nélkül elfogadni nem akarta; egyébként már négy éve esedékes volt.

Zichy XII.303.

3313 **1477.**

Mészáros Mátyás, Pápa bírása írja, hogy mivel polgártársuk, Hylazy Gergely *ex instigatione diabolica fraude perpetrasset aliquid opus illicitum utputa heresim, propter quod merito mori dignus fuisset ...* és elszökött, visszahagyott holmijából Kapuczy Benedek pápai várnagy három vég posztót elvitetett. (Pápa város pecsétje.)

DI 61817.

3314 **1478. jan. 6.**

A kolozsmonostori konvent oklevelében Várczai Vajda Mihály és neje, Zsófia, néhai Toldalagi András leánya bevallották, hogy a szentkirályi pálosok Máté erdélyi helynök előtt pernyertesek lettek ellenük, most derék férfiak

közbejöttével kiegyeznek: Toldalag határában lévő malmuk és halastavuk harmadát életükben a szentkirályi kolostornak engedik, gyermektelen haláluk után pedig toldalagi és még három részjóságuk a kolostorra száll, és az erre jogosult örököseik csak 200 forintért válthatják vissza.

Székelly oklt. III.101.

3315 **1478. jan. 16.**

A pozsonyi káptalan oklevele: Hyttendorff-i Miklós mester pozsonyi kanonok és helynök utasítására megidéztetve megjelentek Bazin plébánosa, várnagya és egyik esküdtje, akiket egy azóta elhunyt társukkal együtt tanúnak hívtak özv. Balásházi Péterné végakarátának meghallgatására. Most a végrendelet tartalmáról tesznek vallomást.

DI 18015.

3316 **1478. jan. 17.**

Mihály milkói püspök, esztergomi helynök plébánosoknak: András helynök ítéletét átírva Szele Tamás ellen intést rendel; az ítéletet Mihály *doctor decretorum* örkanonok, Tamás *doctor decretorum* vasvári prépost, esztergomi kanonok, megbízott helynöki bíró (in officio vicariatus iudex surrogatus) hozta.

DI 107031.

3317 **1478. febr. 19.**

Veresmarti Bálint *magister artium, baccalaureus iuris canonici* esztergomi kanonok, Mihály milkói püspök, helynök távolléte miatt megbízott bíró (in dicto officio vicariatus in spiritualibus iudex generaliter surrogatus) az ungvári és más egri egyházmegyes plébánosnak. Özv. Thybai Miklósné Ilona hitbér-hozomány és negyedperében Parlagh-i János és rokonai ellen Balázs leleszi prépost, esztergomi szentszéki küldött bírótól ítéletet nyert, ez ellen az alperesek fellebbeztek, de két éven túl elhanyagolták. Kérésére az eljárástól számított

huszadik napra idézteti őket a fellebbezés elhanyagolásának, a jogerőnek kimondására és a végrehajtás elrendelésére; távollétükben is el fog járni. Írta: Dorogházi László jegyző.

DI 85975.

3318 **1478. ápr. 17.**

János horhi és Máté ebeni plébánosok (veszprémi egyházmegye) jelentik Balázs kalocsai prépostnak, hogy parancsára elmentek Csepeli Benedek helynök budai lakására, ott Debrentei Tamás nyitrai püspököt és Dénes somogyi apátot találták. Benedek helynök kijelentette előttük, hogy ... *ipse paratus est obedire mandatis apostolicis*.

Pest megye 276.

3319 **1478. ápr. 28.**

Barnabás szentmáriai esperes-plébános és János (liptó)szentmiklósi, meg Péter kispalugyai plébánosok, szentszéki bírók (*decani et iudices ac causarum auditores in spiritualibus in vicearchidiaconatu Liphthoviensi generales*), valamint hét Liptó vármegyei nemes, mint két kispalugyai nemes választott bírái, jobbágyviszákövetelés ügyében ítélkezzenek.

DI 45717.

3320 **1478. ápr. 29.**

Augustinus de Monellis *doctor iuris utriusque* egri kanonok és Gábor *legatus* ügyhallgatója (auditor). A Debrentei Tamás nyitrai püspök, szekszárdi *gubernator* és Osgyáni Bakos Pál nemes közt (esztergomi egyházmegye) gyalázkodás és más szóbeli sérelmek miatt (*super facto quorundam vituperiorum aliarumque iniuriarum verbalium*) folyt perben 1477. dec. 18-án az itt átirát ítéletet hozta meg: Bakos vétkes, a sértés fejében (*pro estimatione*) 300 aranyforintot ítél meg a püspöknek, minthogy megesküdött, hogy nem viselné el ennyiért, sőt. Fellebbezés híján az alperest a költségek megállapítására idézték. A püspök nevében

Boldogasszonyfalvi Jakab mester benyújtotta listáját, megesküdött a 130 forintra mérsékelt költség valóságos felhasználására, és végrehajtást kért. A bíró meghagyja több egyházmegye papságának, hogy Bakost harminc napon belül hívják fel a 300+130 forint fizetésére, különben kiközösítés, *aggravatio, reaggravatio* alá helyezték, és értesítsék, hogy világi kart (*brachium seculare*) is kérnek ellene. (Jobbra alul: *Secunde littere sententionales contra eundem super eisdem*. Augustinus de Monellis auditor prescriptus.)

DI 102603.

3321 **1478. máj. 14.**

Tamás prépost és Szentgyörgyi András győri kanonokok és Johann Charinger *licentiatu decretorum* (a 3302.sz. ügyben) Dömötör győri püspök, valamint Johannes Sibenhirtd nagymester és Vasvár közössége nevében Michael Lokmayer *doctor decretorum*, a passauai kúria bécsi *commissarius*, a pozsonyi és wetzlaui prépost közvetítésével egyezsége lépnek. Kelt: Bécsben, a Rustem-házban, Conradus Fügl közjegyző, a passauai kúria írnoka előtt.

DI 88601.

3322 **1478. máj. 28.**

Ews-i Osvát zalai főesperes, veszprémi kanonok, Chepel-i Benedek *doctor decretorum* veszprémi helynök, hantai préposttal együtt pápai küldött bíró egyházmegyéjük és más egyházmegyék papságának, különösen az egerszegi, budai plébánosnak. IV. Sixtus pápa 1476. febr. 1-jén kelt és 1477. máj. 9-én elődjének (Milej-i Jánosnak) és Chepel-i Benedeknek bemutatott pápai megbízás (átrírja) alapján indult a per, ő Milej-i Jánosnak kicsapongásaiért (*excessus*) minden méltóságától való kánoni megfosztása után vette át. Szabályszerűen eljárva 1478. ápr. 21-én ítéletet hozott, s az alperest az atyjuktól hittel ígért 500 forintban + költségben marasztalta. Mivel fellebbezésüket

elhanyagolták, a kelet napján kimondja a jogerőt, és a makacsokat kiközösíti.¹

DI 88602.

1. Végig formula a világi kar (*brachium seculare*) alkalmazásáig. Az oklevél végére jegyezték: intsek a jelen levél taksája, 12 gr. *auri* megfizetésére is!

3323

1478. jún. 5.

Szombathelyi Péter vasvári kanonok, Szentgyörgyi András *baccalaureus decretorum* győri kanonok, helynök távollétében eljáró bíró (in officio vicariatus iudex surrogatus) Egervári Lászlónak és Mihálynak. Káld-i Kaldy Imre hitbér-hozomány és negyedperében András helynök őket a keresetre (libellus) nem válaszolásért kiközösítette és kétszer is súlyosította. Most a felek megjelentek a kiadó előtt, az Egerváriak feloldozást kértek, de az ellenfél csak költségei megtérítése után járult hozzá. Ezeket a bíró limitálta, megfizették, mire a bíró a jelenlévő E. Mihályt engedelmességi és perbe szállási eskü kivétele után feloldozza, a távollevő E. Lászlónak pedig megengedi, hogy gyóntatója oldozhassa fel ugyanígy. Írta: Szombathelyi János jegyző.

DI 18063.

3324

1478. jún. 20.

Gergely bíboros, egri püspök, pápai *legatus* meghagyja Demeter alsórajakai premontrei prépostnak és társának (? apát), hogy nemes Szentbalázi Szele Antalnak Egerszegi Veres Gergely ellen a szentbalázi egyház *vitricusa*-ként tett panaszában, miszerint az utóbbi az egyházat illető pénzösszeget visszatartja, járjanak el és döntsenek.

DI 50001.

3325

1478. júl. 5.

Nagybajoni János jegyző oklevele: A kelet napján a veszprémi püspök-vár külvárosában, *honestus* Chorgo-i István mester házában Fabianus de Poklostho nemes, *egregius* Török

Ambrusnak az Ellerbach János és Borbála elleni perében ügyvédje, *in civitatem Jauriensem iter arripuit, tale condidit testamentum*: ha az ellenfél zaklatná vagy megölné, *homagium*át Chorgo-i István, Ibafalvi Tamás esztergomi kanonok és a veszprémi egyház *procurator et sindicusa* hajtsa be és fordítsa lelki üdvére. Ha az ellenfél a Szentszéket sértené meg, a *fiscus apostolicus* útján járjanak el ellene. Török Ambrus 100 forintot ígért neki a pervitelért (*pro supportatione cause*), a nevezett tanúk (polgárok) előtt, ezt is hajtásák be. Ezekről közokiratot kért.

DI 88606.

3326

1478. júl. 6.

Huszt bírása és közönsége tanúsítja, hogy az Aranyáni Péter huszti plébános, máramarosi helynök által Szölösi Nyerges Péter és társai ellen a plébános által megvásárolt örökség miatt Mihály milkói püspök, esztergomi helynök előtt kezdett perben a felek négy plébános és hét polgár ítélete alapján az örökséget megosztották.

DI 70984.

3327

1478. júl. 19.

Mihály milkói püspök, esztergomi helynök több veszprémi egyházmegyes plébánosnak: László béli apát panaszolta, hogy Akol birtokán két jobbágyporta (*sessio*) leégett. András őrsi prépost, aki a tüzet okozta, vállalta a kártérítést, de nem teljesítette, sőt további károkat okoz. Idézzék meg (*legatusi* tekintéllyel) huszadik napra, értesítve, hogy ha elmarad, az esztergomi egyház kapuján fogják megidézni. Írta: Dorogházi László jegyző.

Df 207928.

3328

1478. júl. 24.

Gábor bíboros egri püspök, magyarországi *legatus* Bayon-i István *doctor decretorum* komáromi főesperes, esztergomi és váci kanonok-

nak, és a sági és bozói premontrei prépostnak meghagyja, hogy a Weresmarth-i Bálint *magister artium liberalium, baccalaureus iuris canonici* esztergomi kanonok és *in officio vicariatus eiusdem ecclesie Strigoniensis tunc generaliter surrogatum* előtt Geede-i és Serke-i Lorandi György fia: Tóbiás és János fia: Mihály, valamint Basth-i György nemes közti pert, melyben az előbbiek hozzá fellebbeztek — a per tárgya: az előbbiek hitükre ígérték bizonyos határlevél (metales) átadását az utóbbinak —, apostoli tekintéllyel bírálják el. Írta: Augustinus de Monellis.

DI 18074.

3329

1478. aug. 2.

Mátyás király Zsigmond választott pécsi püspöknek. Kinizsi Pál nyitrai comes a Nyulak-szigeti Margit-kolostor apácáinak érdekében előadta, hogy ők a Chele, Zal ... és Orman-kewz birtokaikról járó tized fizetését felfüggesztették addig, míg a címzett püspök és a káptalan közti vita elsimul; a címzett ezért az apácákat perbe fogta, de jobbágyaikat is *interdictum* alá vetette, a községek nagy kárára. A kettős háborgatás helytelen, ezért oldja fel a per eldőlteig, azután az apácák kiadatják a tizedet (*prout iura dictabunt*).

DI 18078.

3330

1478. aug. 7.

IV. Sixtus pápa oklevele: Dömötör győri püspök kérése szerint ő Vasvár közösségét és Győr városnak a perben részes lakóit a neki járó tizedek nemfizetése miatt kiközösítette, de ők a Szentszékhez fellebbeztek. II. Pál pápa Bertalan bíborosra bízta az ügyet, mely több fellebbezés után Simon antivari érseknek jutott, majd utána Cesarini Jánosra, halála után pedig Grassi Antalra. A püspök most már előadta, hogy a városiak és Sybenherter János nemes tovább bitorolják a tizedet; a pápa úgy rendelkezik, hogy az ügyben a zágrábi püspök

döntsön (*iudex delegatus*).

Theiner II. 456.

3331

1478. aug. 12.

IV. Sixtus pápa a boszniai püspöknek, a diakói prépostnak (boszniai egyházmegye). Zsigmond választott pécsi püspök előadta, hogy őt egykor Domokos székesfehérvári prépost és káptalana megakadályozta abban, hogy joghatóságát Tolna és más egyházakban gyakorolja; ezért a Szentszékhez fellebbezett. Meghagyja, hogy döntsének az ügyben.

Mon. Vespri. III. 251.

3332

1478. aug. 23.

Demeter prépost, mint *legatusi* küldött bíró, miután a bepanaszoltat a 3324.sz. értelmében többször hiába idéztette, felszólíttatja, hogy tizenöt napon belül az összeget és a költséget fizesse meg, különben kiközösítés alá veti.

DI 50001.

3333

1478. szept. 8.

Benedek *doctor decretorum* hantai prépost, veszprémi kanonok és helynök több veszprémi egyházmegyes plébánosnak. Polyáni Simon, László béli apát ügyvédje előadta, hogy András őrsi prépost a 3327.sz. ügyben a választott bírák döntése szerint harmadmagával meg kellett esküdjön, hogy a két jobbágytelek leégésében ő is, emberei is ártatlanok. De a prépost nem fogadta el az esküre a veszprémi püspök kijelölte papokat, holott az ellenfél ügyvédje várta. Idézzék meg tizedik napra, hogy tegye le, vagy jelölje meg az okokat, hogy miért nem teszi le.

Df 207930.

3334

1478. szept. 9.

Bajoni István és György sági prépost Gábor bíboros-*legatus* 3328.sz. parancsát átirván a fellebbezők kérésére számos felsorolt plébános útján Basth-i Györgyöt a megbízás elleni kifo-

gásai előadására, valamint feleletre idéztetik huszonötödik napra, értesítvén, hogy távollétében hirdetményileg (*per edictum*) idéztetik; Mihály milkói püspök, esztergomi helynököt, helyettesét és másokat pedig az eljárástól eltiltanak.

DI 18073.

3335 **1478. szept. 9.**
Szigeti Török Ambrus ügyvédje, Szentgyörgyi András *baccalaureus decretorum* győri kanonok és helynök és a közjegyző előtt fellebbez. A 3325.sz. ügyet — 500 forint *mutuum* — a zalai főesperes jogszerűen intézte, de Ellerbach János vélt sérelem miatt a római Szent-székhöz fellebbezett (*nulliter appellavit*). Ezt a bíró elvetette, és végrehajtást rendelt. Az ellenfél a pápai levéllel Miklós pápai főesperes és Ewchen-i Tamás győri kanonokhoz fordult, ezek tisztüket Szentgyörgyi helynökre ruházták, s ő jogellenesen feloldozta az ellenfelet. A püspök és a helynök az ő pártfogói, nagymértékben gyanús bírák. A helynöknek nem lett volna szabad eljárni a római kúriában függő perben, Sz.T. Ambrus fellebbezés után, melyet kellő időben nyújtott be; csak maga és ügyvédje, Chathar-i Balázs betegsége miatt nem kért előbb *apostolit*. Most az igaztalan ítélet ellen Rómába fellebbez, amint már aug. 1-jén Chorgo-i Bálint jegyző (*tamquam notarius*) bejelentette a helynök és jegyző előtt.

DI 88611.

3336 **1478. szept. 11.**
Báthori Miklós váci püspök, *conservator* és ez ügyben külön kiküldött bíró László budai prépost, pápai közjegyzőnek (*prothonotarius*) és Augustinus de Monellis *doctor iuris utriusque* egri kanonoknak, Gábor egri püspök, bíboros-*legatus* ügyhallgatójának (*auditor*). Domokos székesfehérvári prépost és társai bemutatták közjegyző és tanúk előtt IV. Sixtus pápa bulláját, melyet itt átír. (1472. febr. 15. *conservato-*

ria a székesfehérvári káptalannak, a kalocsai érsek, a győri és váci püspök személyében.) Ezután a prépost, káptalan és társaik előadták, hogy Zsigmond pécsi püspök és helynöke, Dulhaza-i János eszéki főesperes, ismervé a székesfehérvári egyház *privilegiumait*, az ennek alávetett és minden *ordinarius* alól kivett plébánosokat azért, mert zsinatukra nem mentek el, kiközösítették és mentességüket még megtekinteni sem akarják. Orvoslást kértek; mivel el van foglalva, tisztét a címzetekre ruházza. Hitelesítők: több váci kanonok és nemes tanú.

Mon. Vesp. IV.477.

3337 **1478. szept. 16.**
Augustinus de Monellis *doctor iuris utriusque* egri kanonok és *legatusi* ügyhallgató (*auditor*), pápai *subdelegatus* minden esztergom-tartománybeli egyházi személynek. A székesfehérvári prépost és káptalan nevében Dersi János nemes ügyvéd bemutatta neki az előző számú megbízólevelet (átírja). Ezután az érdekeltek nevében az ügyvéd kérte az idéző-eltiltólevél kibocsátását. A bíró meghagyja, hogy a pécsi püspököt és helynököt eljárásuktól számított huszonötödik napra elébe idézzék, hogy megbízását kifogásolják, illetve a székesfehérvári prépostnak és társaiknak feleljenek; távolmaradásuk esetén a budavári Szűz Mária-templom kapuján idéztetnek. Ezenkívül tiltsák meg nekik és bárki másnak, hogy az idézés után az ügyben bármit is változtassanak, különben mindezt meg fogja semmisíteni. Írta: Farnad-i Lukács közjegyző.

Mon. Vesp. IV.476.

3338 **1478. szept. 18.**
A 3332.sz. ügyben Demeter egri helynök a megátalkodó Veres Gergely büntetését ismételten súlyosítja, és ha a másodikban is megátalkodik, *interdictumot* mond ki és világi kart (*brachium seculare*) helyez kilátásba. Írta: Mó-

rocheli Balázs jegyző.
DI 49894.

3339 **1478. szept. 24.**

Felsewsthythnyk-i György pozsegai kanonok, Garázda Péter prépost és helynök helyettese (vicem vicariatus tenens) minden pécsi egyházmegyes plébánosnak meghagyja, hogy Orbawa-i Kupsa György nemesnek és feleségének, Annának adósait, nevezetesen özv. Brozthowcz-i Györgyné: Zsuzsanna asszonyt, leányát Annát stb. egyházi bíróság elé tartozó pénz- és ingó-adósságuknak kilenc napon belüli megfizetésére, ill. a helynök előtti megjelenésre intsek, különben közönsítsék ki.

DI 34233.

3340 **1478. okt. 2.**

Miháli János fia: Miklós győri egyházmegyes császári közjegyző oklevele. Május 9-én Kál faluban, az akkori plébános, Dénes házában, a közjegyző és tanúk előtt Ferenc akkori újkéri plébános, a Répce folyón levő, Rbw területén fekvő malma tárgyában nemes és nem-nemes, mindkét nembeli tanúkat és molnárokat (magistros molendinorum) produkálta, azaz Óvári Márton és János (és még négy) molnár és a malom szomszédait, meg számos káli stb. embert. Ezeket a közjegyző az evangéliumra meghitelve kikérdezte a malom illetőségéről (statutio); ők pedig egyhangúan, keresztény hitükre vallották, hogy a malmot a jánoslovagok, azaz Rbw urai Ferenc plébános nagyatyjának, Dénesnek és örököseinek adták mindörökre (magisterium hereditarium perpetualiter donatum fuisset et commissum), gabona és más szolgáltatások terhével. Sor került ezután újabb tanúk meghallgatására is: a plébános okt. 2-án Kál temetőjében produkálta újabb tanúit, így özv. Jekkel Demeternét és fiát, akik ugyanezt vallották.

DI 18032. = Érdűhelyi 171.

3341 **1478. okt. 23.**

János csázmái *lector* és *locumtenens* a körösi, mindszei stb. plébánosoknak. *Egregius* Dobrakucha-i Nelepecz Domokosnak hagyatéki ügyben (ratione, ut dicitur, certorum testamentalium debitorum) *egregius* Mendzenth-i Miklós elleni perében az utóbbit több alkalommal idéztette — *citatus*, majd *evocatus* —, de elmaradt, s ezért *kiközösítés*, *aggravatio*, *reaggravatio* és *interdictum* alá esett. Most az egyházhhoz visszatérve feloldozást kért, engedelmességet ígért, az eddig okozott — és bíróilag mérsékelt — költségeket (ad manus communis) letette. Ezért meghagyja, hogy a szokott formában oldozzák fel, a felperest pedig az ügy folytatására tizenötödik napra idézzék meg. Írta: Roycha-i György jegyző.

DI 45752.

3342 **1478. okt. 28.**

Mátyás király IX. Sixtus pápának. Volt követének, Mariottus Senilisnek utasításba adta, kérje a pápától ... *ut factum privationis Strigoniensis, quod sanctitati vestre ... Alariensis, nuper legatus ad inquisitionem super eo faciendam missis, a nobis reversus ordine rettulit, dignaretur sanctitas vestra executioni demandari*. Kéri ennek gyors elintézését.

Mon. Vat. I/6.127.

3343 **1478. nov. 6.**

Szentgyörgyi András győri *vicarius subdelegatus* IV. Sixtus pápa 1478. máj. 4-i bíróküldését, valamint Miklós és Tamás kanonokok 1478. júl. 12-i *subdelegatio*ját átírva előadja az előttük folyt vitát (a bírák elleni kifogások tárgyában Sokorói Péter mester és Poklostói Fábán deák a *quadruplicatio*ig jutottak), a pernek júl. 23-án a közbenszóló ítéletig jutását, és az aug. 27-én Szigeti Török Ambrus makacssága mellett a Péter ügyvéd részéről benyújtott periratokat (rotulum clausum et sigillatum), ti. az alapper bekért iratainak, szept.

2-án az alperes távollétében történt felbontását és publikálását. Szept. 22-én hirdetményi (in valvis) idézés után a felperes az alapperbeli ítélet megsemmisítését, az ellenfélnek költségekben való elmarasztalását kérte. Halasztással aug. 5-re maradt, ekkor Fábián ügyvéd az ítélet helybenhagyását kérte. Másnap a helynök az iratok alapján az Osvát meghozta ítéletet jóváhagyja, s az alappert oda visszaküldi. Írta: Szombathelyi Péter jegyző.

DI 88612.

3344

1478. nov. 9.

György fia: Miklós pécsi egyházmegyes pap, császári közjegyző előtt a pécsi várban Zsigmond pécsi püspök és Dulházai János *doctor decretorum* észéki főesperes, helynök ügyvédjeikül vallják György székesegyházi főesperest és Balázs *doctores decretorum*, pécsi kanonokokat, Myletyncz-i Antal mestert, több kanonokot és plébánost.

Mon. Vespr. IV. 470.

3345

1478. nov. 12.

Demeter egri ügyhallgató (auditor) a büntetéssel (reaggravatio) sújtott Veres Gergelyt kérésére ellenfele hozzájárulásával feloldoztatja, engedelmességi eskü kivétele mellett.

DI 50002.

3346

1478. nov. 12.

Ewrs-i Osvát zalai főesperes, veszprémi kanonok és pápai küldött bíró több egyházmegye papságának: a 3343.sz. ügyben Török javára ítélt, a fenti helynök az ügyet költségek taksálására és végrehajtására Török kérésére meghagyja, hogy előbbi végrehajtási parancsa szerint járjanak el, egészen a *reaggravatio* kihirdetéséig. Írta: Johannes de Nagybayon jegyző.¹

DI 88613.

1. Az oklevél hátára jegyezte János patai plébános, hogy nov. 29-én, vasárnap a kiközösítést és *aggravatiot* kihirdette Ellerbachék ellen.

3347

1478. dec. 7.

Márton és Pál, a két budai templom plébánosa jelenti, hogy Ellerbach Jánost és anyját május 31-én tizenöt napon belüli teljesítésre hívta fel, jún. 14-én kiközösítés, dec. 6-án (újabb bírói levélre) *aggravatio* alá vetették.

DI 88615.

3348

1478. dec. 9.

Mátyás király Bilkei András birtokait — aki elsőfokú unokanővérét vette feleségül s egy osztályosát megölte — eladományozza, a tanácsosok és neje hozzájárulásával.

DI 38403.

3349

1478. dec. 20.

Augustinus de Monellis *doctor iuris utriusque* egri kanonok és *legatusi* ügyhallgató (auditor) előtt Budán, a bíboros házában Ellerbachék és Török Ambrus ügyvédje a bíboros ítéletét (arbitrium) fogadják el, melynek a fenytékbe való visszaesés terhével eleget tesznek.

DI 88617.

3350

1478. dec. 21.

Augustinus de Monellis *doctor iuris utriusque* egri kanonok és *legatusi* ügyhallgató (auditor) előtt a 3324.sz. perben a pécsi püspök és helynök ügyvédje *non comparet, tanquam suo iudice, sed tanquam venerabili persona*, és tiltakozik a *conservatorium, subdelegatio*, idézés és a bíró személye ellen, mert az oklevelek homályosak, semmisek és a székesfehérvári káptalannak és társainak nem használnak; ezért az *auditor* nem lehet az ügy bírója. Egyenként: 1. Az *auditor* nincs egy helyen, hanem ott, ahol a *legatus* (iudex vero, qui non est fixus in certo loco, desinit esse iudex, pro hoc facit c. fi. de rescriptis et glossa magistra ibidem infra etc.). 2. Az *auditor* gyanús bíró a pécsi püspök és helynök szemében, mert mint tudják, reményt fűz a székesfehérvári egyházhoz,¹ ezért ügyét pártolja. 3. Nem lehet bíró, mert nincsenek ül-

nökei, egyedül a maga okosságában nem bízhatik (ne iudex de conste. infra etc.).² 4. Az idézés is semmis, mert a *subdelegatio* László budai prépostnak is szólt, azt pedig nem tudjuk, hogy ő lemondott volna s akár megkérdezték volna, így az *auditor* egyedül nem idézhett (in c. Prudentia de offi. dele. premissis cum suis concordis ... infra etc. Extra 1,29,21.) 5. A váci püspök nem volt jogosítva a *conservatorium* alapján eljárni, mert előtte volt megnevezve a kalocsai érsek és a győri püspök (cum iidem sunt principales --- ipsi domino Waciensi), az ő felkérésükről pedig nincs szó. 6. *Prudentes prehabito responso cum consimili et alias ipse dominus Colocensis propter auctoritatem et prerogativam, cum sit metropolitanus et summus cancellarius regius et iuris pontificii doctor nec dubium, quin industria persona eiusdem est in dicto pretensio conservatorio electo; si requisitus fuisset, in negotio processisset et per consequens subdelegatio nulla potuit pro hoc aducri c.f. De offi. dele. cum suis consimili, (Extra 1,29,43), et alias presumitur, quod subterfugiant dicti prepositus et capitulum querendo eis iudicem propitiorem dictum Waciensem episcopum infra etc.* 7. Az ellen, hogy Miklós püspöki *conservator* a bíróküldésbe belefoglalja a tolnai plébánost és másokat, a püspök alárendeltjeit, az ügyvéd kifogást emel, mert a *conservatoriumban* csak a székesfehérvári prépostról és káptalanról van szó, *et cum conservatoria sint stricti iuris et odiosa; odia vero restringi, favores vero ampliari licet, ut in regula Odia, de regulis iuris libro sexto. Et quod dicit do.d.S.Se. in c. per exceptionem de privilegiis dicto li. (Sextus, De regulis iuris, 15.; Extra 5,33,17; li. De privilegiis, c. 17. Per exceptionem.).* 8. A *subdelegatio* a szokott stílus ellenében, mely a püspök nevét kívánna elsőnek, Nosszal kezdődik (stilus enim in tabulis servandus est, cum et stilus curie Romane et cancellarie servari debet. Nam et delegati apostolice sedis servare

debent stilum consuetum), amit itt nem tartottak meg. 9. Az apostoli levél *surreptitium et obreptitium*, mert a kérelmezők azt állították, hogy várak van, holott még kastélyuk sincs, csak kb. az egyházak harmadrésze (?) az övék. 10. Ez a kifogás csonkasága miatt nem érthető; talán azt veti ellen, hogy nov. 1-jén idéztettek nov. 25-ére, vagy azt, hogy a *conservatorium*-ot a pápa nem adta volna ki, ha ... (kánonjogi helyek:) c. *Sedes apostolica etc.* ... és *ut clare hoc deducit Jo.An. in additione Spe --- nunquam infra etc.* 11. Alig érthető; ismét azt variálja, hogy a *conservatorium* csak a székesfehérvári káptalan javára szól, ezért a *subdelegatio* és az idézés nem áll meg ... *ut in c. Sollicitudinem de appellatione cum suis consimilibus. (Extra 2,28,54.)* 12. Az idézés érvénytelen, mert fellebbezés függése közben történt, amikor semmilyen új intézkedés nem történhetik. 13. Az idézésben eltiltás foglaltatik, aminek csak akkor lett volna helye, ha a fellebbviteli bíró adja ki, de nem ez a helyzet, tehát ez jogellenes, nemlétezőnek tekintendő, *ut in canone: Que contra ius etc, de regulis iuris libro VI (Sextus, De reg. iuris, 61.) Et presumitur, domine doctor, exinde de suspitione vehementi contra vestram dominationem, quia favorem huiusmodi, qui fieri non debuit, ita precipite ac de facto parti adverse exhibuistis. Igitur etc.* 14. A *conservatorium* szerint nem történhetik idézés két napi járóföldön túlra, márpedig a püspök és helynök a pécsi egyházmegye határaitól Budára két napi járóföldnél valamivel nagyobb távolságról idéztettek; bármilyen kicsi is a többlet, semmissé teszi az eljárást, amint *in c. Statutum de rescriptis li. VI. in glossea, in verbo Remotus ... (Sextus, 1,3,11.),* a jogellenes eljárás pedig megsemmisíti az aktust, *ut habetur in glossa eiusdem c. in verbo Ipso iure et in c. f. de offi. dele. eodem libro in fine infra etc. (Sextus 1,14,15.)* 15. A *conservatorium* a pécsi püspöki szék üresedésekor adatott ki, amikor ellene semmi

sem történhetik, tehát stb. Ezért kéri, hogy a hamisan és csalárdul kieszközölt *conservatorium* alapján ne járjon el, mondja ki a kereset elutasítását, és marasztalja a székesfehérvári káptalan az indokolatlan zaklatásban. A püspök és helynök ügyvédje azt veti a székesfehérvári káptalan és ügyvédjei által bemutatott jelentőlevél és ügyvédvallás ellen, hogy egyiknek pecsétje sem azé, akiktől származónak mondja magát, és a jelentés sem azoktól ered, akiknek nevében kiadatott. De ha érvényes volna is az ügyvédvallás, a székesfehérvári ügyvédek akkor sem tehetnek ennek alapján eseti intézkedést (*speciales actus*), mint kifogás, *replica, duplica, triplica, quadruplica, quintuplica ... propter generalitatem dicti procuratorii mandati, quod insufficiens censeri debet*. Az *auditor*, ki előtt most sem bírói minőségben jelennek meg, gyanús azért, mert az ellenfél egyik ügyvédje, Ders-i János az ő *familiarisa*. Elfogultnak mutatja az is, hogy nekik húsz napot kellett volna bizonyítékaik bemutatására adnia, de ebben is az ő kárukra és a székesfehérváriak javára járt el; idézve ... *de regulis iuris* ---.³

Mon. Vesp. IV. 472.

1. Itt az oklevél csonka.

2. Talán: *Ne inimitaris, Extra 1,2,4, = címe: De constitutione.*

3. A szöveg csonka. Az irat a veszprémi káptalan magánlevéltárában fennmaradt fogalmazvány; talán az ügyvéd írta le a maga számára.

3351

1478.

Miklós *doctor decretorum, cantor*, és helynök. Egy várbeli Boldog Margit-egyház plébánosának és az általa kijelölendő papoknak megengedi, hogy a plébánoshoz tartozó híveket bűnbánó gyónásuk után feloldozhassa üdvös elégtétel (*penitencia*) mellett (*exceptis casibus a sententia excommunicationis a iure vel ab homine prolata, oppressionibus puerorum, homicidii, contractus matrimonii tempore prohibiti, ac usurpationis iurisdictionis ecclesie T. in fac-*

tis testamentariis et aliis causis forum ecclesiasticum concernentibus, necnon aliis casibus adeo gravibus et enormibus, super quibus dicta sedes N. merito foret consulenda).

Kovachich, Form. 321.

3352

1479. elején

Fellebbezés fogalmazványa. Augustinus de Monellis *doctor iuris utriusque* egri kanonok és Gábor egri bíboros-püspök, *legatus*, pápai küldött bírónak ügyhallgatója (*auditor*) és (?) közjegyző előtt Török Ambrus szőrényi bán ügyvédje a pápához fellebbez a fenti ügyben. A bíboros már dec. 8-a táján Veszprémben feloldozta Ellerbachékat, őt (Poklostóit) pedig elfogatta, míg ura a török hadban járt, és csak biztosíték mellett (*sub fideiussoria et iuratoria cautione*) bocsátotta szabadon, de még fogságában a fenti (3349.sz.) ítélet (*arbitrium*) elfogadására kényszerítette, amiről az egész veszprémi káptalan tud. Az *arbitrium* túl rövid időt szabott meg, huszonöt napot, Budán kívül, ahol a jártas emberek nem mernek a bíboros ellen döntené. A helynököt, mint Gábor bíboros helynökét is gyanúsak tartja, ezért a pápához fellebbez.

DI 89247.

3353

1479. elején

Kérvény fogalmazványa és tisztázata. Poklos-tho-i Fábián deák (*pauper et oppressus*) előadja, hogy az 500 forint tárgyában a királyi kúriában (*precipue Posonii per prelatos et barones*) Török Ambrus kapott ítéletet, majd az ügy szentszék (*forum spirituale*) elé került (mint az előző szám). Amikor Ellerbach Bertold látta a világi kar alkalmazásának (*brachium seculare*) veszélyét, a bíboroshoz fordult, aki kérésére feloldozta, őt meg elfogatta. Közben levelet szerzett Rómából, bíróküldést, míg Török Ambrus harcol! Most ő nem meri ügyét folytatni. Kéri a királyt, a *legatustól* juttassa vissza az ügyet azokhoz a bírákhoz, akik előtt füg-

gött.

DI 89248.

3354

1479. jan. 2.

IV. Sixtus pápa az egri püspöknek. Néhai Monyorókerek-i Ellerbach Bertold (győri egyházmegye) özvegye, Szécsi Borbála és fiai: János és István előadták, hogy Enyingi Török Ambrus, a pécsi egyházmegyes Sziget földesura azzal az ürüggyel, hogy a néhai E.B. életében bizonyos pénzüsszeggel tartozott nekik, ennek megfizetésére (nem pápai parancsra) a győri püspök elé idéztette őket, s ott azt állították, hogy ennek megfizetésére esküvel kötelezték magukat, majd valamilyen sérelemtől a pápához fellebbezve, hamis állítással bíróküldést eszközöltek ki Osvát zalai főespereshez és Chepel-i Benedek veszprémi *officialis*hoz, akik elé ismét megidéztették őket. Ők törvényes kifogásokat tettek, melyekre Ambrus válaszolt, majd ügyvédjük a *duplica* napján reggel megjelent a főesperes előtt (az *officialis* távollétében), s ez megígérte, hogy aznap este hallgatja meg őket, majd ekkor (asserens terminum huiusmodi circumductum fuisse) megtagadta védekezésük meghallgatását. Erre ők a pápához fellebbeztek, s a pápai főespereshez és Ewchey Tamás győri kanonokhoz bíróküldést kaptak, de Osvát főesperes erre való tekintet nélkül tovább haladt, Ambrus javára végítéletet hozott, s őket kiközösítés és súlyosítás alá vetette. Ettől újra a pápához fellebbeztek, s a kijelölt bírák: Miklós pápai főesperes és Tamás kanonok *subdelegatusa*: Szentgyörgyi András győri kanonok előtt az ellenfelet perbe fogták, de a bírák nem bocsátották őket fellebbezésük igazolására, hanem kijelentették, hogy Osvát helyesen ítélte, ők alaptalanul fellebbeztek és a költségek megállapítása után visszaküldték az ügyet Osváthoz. Ettől ők ismét a pápához fellebbeztek, és mindkét pápai küldött bíró eljárásának semmissége ügyében bíróküldést kértek. A pápa meghagyja, hogy

döntse el a fellebbezés ügyét és az alappert.

DI 88598. = Mon. Vespri. III. 253.

3355

1479. jan. 4.

Dénes és Kilián veszprémi plébános jelentik, hogy a 3347.sz. ügyben Ellerbachékat *reagravatio* alá vetették.

DI 88618.

3356

1479. jan. 22.

Miklós szepesi *cantor* vecsernye idején *in curia prepositali* három kanonok társa tanúságával írásban ítéletet hoz, és kihirdeti: az özv. Farkasfalvi "Joch" Péterné felperes és Wagh bírója, esküdte, és több Chyrba-i polgár alperesek közti perben. Alperesek fizessenek a felperesnek 6 forintot, s adják át a Wagh-i egyházban elhelyezett árpáját és zabját, melyet jogtalan ítélettel visszatartottak, a költségeket közösen viselik.

DI 65340.

3357

1479. jan. 23.

Ludovicus de S. Geminiano *doctor iuris utriusque, scriptor apostolicus*, a *magnificus* Paks-i fivérek, Mesztegnyői Szerecsen György és feleségeik ügyvédje megbízóit beírja a római Szentlélek-társulat anyakönyvébe.

Mon. Vat. I/5.4.

3358

1479. febr. 25.

IV. Sixtus pápa János bíborosnak, magyarországi *legatus*ának. Osvát zágrábi püspök kérése. György zagorjai grófot, a varasdi kerület több más nemesével, parasztjával és munkásával együtt a császmái *officialissal* hivatalosan (per *officiale*m foranensem in ecclesia Chasmensi) megintette a megművelt földek tizedének fizetésére, majd tizedmegtagadás miatt ugyanaz az *officialis* kiközösítette őket. Ezt jogtalanak állítván a kalocsai érseki kúriába fellebeztek, itt az *officialis* lépéseket is tett, de a befejezésig nem jutott el, mikor István bíbo-

ros, kalocsai érsek, pápai megbízásból magához vonta és Balázs bácsi prépostra bízta az ügyet. Ez abban végítéletet is hozott Osvát mellett, ez fellebbezés (provocatio) híján jogerőre emelkedett. Mikor a gróf és a többiek továbbra is ellenszegültek, a prépost is kiközösítette őket, amitől a római székhöz fellebbeztek. Itt Theramo-i Gáspár pápai káplán, ügyhallgató (auditor) kapta az ügyet, majd külön megbízást arra, hogy — a költségeknek a püspök részére való megtérítése feltételével — a főügyet is bírálja el. Ebben ugyancsak nem jutott el a befejezésig, mikor a pápa Ferreri Vilmos *auditorra* bízta azt. Ez sem jutott el a befejezésig, de a helyszínen jobban is meg lehet ítélni. Mátyás király és Osvát püspök kérése az volt, hogy a pápa vonja magához az ügyet, és bízza a helyszínen becsületes emberekre (probi viri). Ezt megteszi; a címzett, vagy akadályoztatása esetén a veszprémi püspök a megfelelő idézések után döntsön, és ezt fenytékkel is tartassa meg.

Theiner II. 473.

3359

1479. márc. 15.

Mihály milkói püspök, esztergomi helynök minden klerikusnak, de különösen egyes plébánosoknak. Rvwzka-i Dobó Domokos özvegye, most Chahol-i Andrásné Veronika perelte Rvwzka-i Jánost, majd halála után fiát: Györgyöt, bizonyos végrendeleti tárgyakért és a peregyezség meg nem tartásáért. Ebben a helynök 1478. júl. 1-jén így ítélte: R. György az egyezség megtartására köteles, és így a felperes asszonynak 80 aranyforinttal és a költségekkel tartozik. Az alperes Gábor *legatus*, egri püspökhöz fellebbezett, de ezt nem folytatta le, mire a helynök a felperes kérésére megidézte, hogy gondosságát (diligentia) mutassa ki, vagy a jogerős ítéletet végrehajtsák és a költségeket taksálják. A kelet napján Somogwar-i Benedek felperesi ügyvéd kérésére a bíró megállapítja a fellebbezés elhanyagolását, a jog-

erőt és a végrehajtást elrendeli: a 80 + 24 forintot + a jelen levélért számított 4 forintot fizesse meg harminc napon belül, különben kiközösítés, ha újabb harminc napon belül nem tér meg, súlyosítsák (negyven személy kerülje), ha tíz napig ebben marad, *reaggravatio*, amivel együtt jár a tartózkodási helyére kivetett *interdictum* is. A jelen oklevél lakóhelyén a templomkapura kifüggesztendő, és minderről jelentést kér.

DI 18184.

3360

1479. márc. 30.

IV. Sixtus pápa a barsi főesperesnek és Veresmarti Bálint esztergomi kanonoknak. Újfalusi András őrsi prépost (veszprémi egyházmegye) előadta, hogy Albert veszprémi püspök, akire Gábor bíboros-*legatus* (pretendens fama publica referente ad suam notitiam pervenisse, quod ipse Andreas nonnulla crimina et graves excessus tunc expressa nequiter commiserat) a vizsgálatot bízta, evégből őt megidéztette, és bár a vizsgálat során ártatlannak bizonyult, az iratoknak a *legatus*hoz való visszaküldése után ez a kérelmező megidézése nélkül, távollétében jogtalanul, a jelentést felnyitván és másolat kiadása nélkül, Chepel-i Benedek (veszprémi egyházmegye) helynöknek *privationis prepositure et punitionis criminum et excessuum Andree huiusmodi causas etiam commisit*, amiért ő a Szentszékhöz fellebbezett. Ám a helynök a fellebbezést semmibe véve, őt prépostságától megfosztotta, több ingóját és ingatlanát elvette, a prépostságba Thuroni Kelement ültette be, javait meg ennek és Zondi Péter laikusnak adta át. Kérésére a pápa meghagyja, hogy az eljárás semmisségének, az alappernek és a *spolium*nak ügyében döntsének.

Mon. Vesp. III. 255.

3361

1479. márc. 30.

IV. Sixtus pápa ugyanazoknak. Újfalusi András, a veszprémi egyházmegyes Szent Áfra-

egyház oltárigazgatója előadta, hogy Chepeli Benedek veszprémi helynök azzal az ürüggyel, hogy szóbeszéd útján (fama publica referente) súlyos cselekményekről szerzett tudomást, hivatalból (ex officio) vizsgálatot akart ellene indítani, s ezért (nem pápai parancsra) megidézette, ellene megfosztó ítéletet hozott, melytől ő az esztergomi érsekhez (loci metropolitani) fellebbezett. A helynök ennek dacára őt az oltártól megfosztotta, s ezt Zamarkwth-i Mátyás állítólagos veszprémi kanonoknak adta, aki be is tolagodott. Bár U. András a kanonokot az esztergomi helynök előtt perbe hívta, perfügges közben Gábor bíboros-*legatus* állítólagos megbízottai, Péter (veszprémi egyházmegye) *cantor*, Sándory Tamás, Chorgo-i István és Czeglédi István ottani kanonokok őt az oltárhoz tartozó háztól és ingóságaitól megfosztották. Kéri, hogy az ettől való fellebbezésének, a helynök eljárása semmisségének, a megfosztásnak ügyét küldött bírakra bízza. A pápa meghagyja, hogy stb.
Mon. Vespr. III. 256.

3362 1479. ápr. 6.
Tamás szentbertaláni plébános és hat társa jelenti János császári *lector* és *locumtenens*nek, hogy a Bakwa-i pálosok ellen Bakwa *villicus*át és igen sok *providus* társát *ratione invasionis et violationis eiusdem claustris et cimiterii et aliarum iniuriarum et dampnorum*¹ megidézték Csázmára (in sedem Chasmensem).
DI 32783. = LK 1926, 110.
1. Részletesen: *LK 1926, 114.*

3363 1479. ápr. 20.
János császári *lector* és *locumtenens* a bakvai lakosokat kilenc nap alatti elégtételre szólítja fel vagy megidézi.
DI 32783. = LK 1926, 110.

3364 1479. ápr. 29.
Tamás szentbertaláni plébános jelenti János

császári helynöknek, hogy parancsára a fenti jobbágyokat a klastrom zaklatása, vérontás, verekedés stb. miatt kilenc napon belüli jóvátételre szólította fel, különben a kiközösítés meghallgatására megidézte.
DI 32784. = LK 1926, 110.

3365 1479. ápr. 29.
Tamás *doctor decretorum* örkanonok, győri helynök Bykes-i Pált, aki a teljes kielégítést igazolta, feloldoztatja.¹
DI 45781.
1. Lásd: 3274.sz.

3366 1479. máj. 6.
Osvát Wereche-i plébános ugyanerről az ügyről (3365.sz.) tesz jelentést.
DI 32785. = LK 1926, 111.

3367 1479. máj. 6.
János császári helynök a távolmaradókat kilenc napon belüli elégtételre szólítja fel.
DI 32786. = LK 1926, 111.

3368 1479. máj. 25.
János császári helynök a zágrábi egyházmegye valamennyi egyházi hatóságával kiközösített a nevezetteket.
DI 32787. = LK 1926, 111.

3369 1479. máj. 31.
Simon Polug-i és Mihály Zelemucz-i plébánosok jelentik, hogy Raska-i Györgyöt a 3359.sz. értelmében megintették, és mivel nem engedelmeskedett, kiközösítették.
DI 18217.

3370 1479. jún. 10. körül
Királyi átterelő parancs töredéke Mihály milkói püspöknek, a pécsi káptalan és Chwdak János közti birtokperben.
DI 45787.

védje és György sági premontrai prépost, kon-
 venje nevében is, a Saagh és Thesmagh hata-
 rai közti egyes börtizedek, a Kis-Hont vármé-
 nye tizedének határai, valamint a tizedelés jo-
 ga fölött folyt régi perét — mely előbb Tamás
 doktor decretorum, vasvári prépost, esztergo-
 mi kanonok és néhai János érsek helynyöke,
 majd delegatioja folytán Gergely licentiaus
 decretorum barsi főesperes és esztergomi ka-
 nonok, azután János érsek, majd halála után
 Mihály milikói püspök, a mostani János érsek
 helynyöke előtt folyt; alperes még az előd, Pál
 prépost volt — választott bírakra (arbitri) biz-
 za: Balázs doktor decretorum kalocsai pré-
 posta, Egyed bácsi örkanonokra, mindkettő
 doktor decretorum, Gergely licentiaus decre-
 torum barsi főesperes, esztergomi kanonokra
 és Mihály doktor decretorumra, a pesti Szűz
 Mária-egyház plébánosára. Nekik minden eljá-
 rási jogot megadnak, ita videlicet, quod si pre-
 fals quatuor arbitros, arbitratores et amica-
 biles compositores discordare contigerit, ex-
 tunc sententie laudo sive arbitrio maioris par-
 tis eorundem partes predictae stare debeant et
 teneantur, si vero eidem quatuor arbitri arbit-
 ratores et amicabiles compositores in eorum
 voto et sententia in duas partes equales divisi
 fuerint, et in unam sententiam concordare non
 poterint, extunc. Georgius kalocsa-bácsi ér-
 sek, quem in eventum huiusmodi et non aliter
 ... a felek ... in superarbitrium elegerunt et no-
 minarunt, causa huiusmodi in statu et termi-
 nis, in quibus illa per dictos arbitros ... dimis-
 sa fuerit, resumere ac ... terminare possit et
 debeat. A bírák döntését eleve elfogadják, 50
 finom ezüst marka terhével. Renuntiantes ...
 exceptionibus doli mali, vis, fraudis, lesionis
 in factum, actioni, contradictioni, indebiti, ob-
 turpem vel iniustam causam, rei aliter scripte
 vel geste et econtra, provocationis, appellatio-
 nis et recursus ad arbitrium boni viri remedio,
 feris messium et vindemiarum, privilegiis, in-
 diligentis ac exceptionibus et cavillationibus

3371 1479. jún. 20.
 Tamás Lypowa-i plébános és két társa jelenti
 János császári helynyökönek, hogy parancsára a
 megátalkodott bakwai szentségtörő (sacrilie-
 gus) parasztoakat súlyosítás, reaggravatio és ti-
 lalom alá vetették, velük az érintkezést megtil-
 tották.
 DI 32788. = LK 1926, 112.

3372 1479. júl. 26.
 A pécsi káptalan előtt Debrentei Tamás nyitrai
 püspök és Fegyvermeki Dénes somogyvári
 commendator bevallják, hogy a habóti Szent
 Margit-monostor elfoglalása és kifosztása mi-
 att (ez Somogyvár filiája) perük folyt előbb
 Csepeli Benedek hantai prépost, vespérémi
 helynyök, majd Balázs doktor decretorum kalo-
 csai kanonok és helynyök előtt (auctoritate
 apostolica), de most megegyezzenek. Somogyvár
 visszakapja Habót, csak pápai levelek alap-
 ján szólhat bele a püspök, emellett még fizet a
 kárta 50 és a költségre 20 forintot. Az egyez-
 ség szankciója hitsezés, esküszegés (periuri-
 um) és 1000 forint.
 DI 102606.

3373 1479. júl. 27.
 Péterfalvi Tamás közjegyző előtt Gachal-i Mi-
 hály fia: János, nővére és Fancsika-i Kis László
 Blasius presbiterum notarium publicum de Hwzti,
 nunc capellanum Johannis de Peren, számos
 plébánost (közülük Salanki Demeter baccalan-
 reus artium plébánost), több litteratus, ... Jo-
 hannem Bancha notarium sedis Agriensis,
 Blasium litteratum notarium publicum de
 Thasnad ...
 DI 38412.

3374 1479. aug. 2.
 Dorogházi László közjegyző előtt Ibfalwa-i
 Tamás esztergom-zöldmezei prépost, esztergo-
 mi kanonok, mint az esztergomi káptalan ügy-

quibuscunque. Minderről Dorogházi László közjegyző oklevelet állít ki, sok tanúval.
DI 18301.

3375 **1479. aug. 4.**

Aug. 3-án a két fél (lásd: 3374.sz.) felkereste az *arbitereket* és kérte, hogy vállalják el a döntést; elhozták okleveleiket, György prépost tanúkat is állított. Elvállalták, s az oklevelet tanúk megvizsgálása és a felek meghallgatása után aug. 4-én Balázs prépost szájával a következő *concorditer* hozott ítéletet közölték a felekkel: 1. A tizedjövedelem az esztergomi káptalané, a konvent ne bitorolja, és hallgasson. 2. Soha többé ne háborgassa használatában a káptalant. 3. A gyümölcsök fejében a konvent semmivel sem tartozik. 4. A költséget ki-ki maga viseli. 5. A döntést közjegyzői oklevélbe foglalják (*salva et reservata nobis arbitris ... potestate declarandi, interpretandi et corrigendi super predictis ubicunque visum fuerit expedire*). Kelt ugyanott, közjegyzők előtt.
DI 18301.

3376 **1479. okt. 23.**

Óvári Mátyás pécsi egyházmegyei császári közjegyző oklevele. A pécsvárbeli Szent Katalin kápolna előtt Tamás *custos* és kanonok, meg Gergely *doctor decretorum* székesegyházi főesperes (pápai küldött bíró) jelenlétében Pozsegezsénpéter-i Gál mester, *fiscalis ecclesie Quinqueecclesie* fellebbezett Tamás nyitrai püspök nevében, a püspök és Muraszombathely-i Jakab deák közti perben. Eszerint Jakab adósságért perelte a püspököt az esztergomi szentszék előtt elsőfokon, s ennek fellebbezése folytán a római szentszéken, melynek *delegatusai* Tamás és Gergely. A sérelem az, hogy a bírók elfogadták Jakab gyenge kifogásait bíróküldésük ellen, másrészt 20-án nem a szokott helyen, hanem valahol rejtőzve hozták meg ítéletüket, amellyel visszautalták a pert az első bírósághoz. Fellebbezés a pápához. Amikor az

ügyész a pécsi *consistoriumban* a kelet estéjén a két bírótól *apostolit* kért, ezek azt felelték: "*Nos dabimus vobis apostolos refutatorios*." A közjegyző ezt is tanúsítja.
DI 102607.

3377 **1479. dec. 23.**

Turon-i Kelemen *doctor decretorum* pécsi egyházmegyei pap, "*de nobili genere procreatus*" előadja, hogy Albert veszprémi püspök az alsóörsi prépostot emberölésért és más bűncselekményekért javadalmától megfosztotta (lásd: 3360.sz.), ezt királyi bemutatásra neki adományozza, mitől ez Rómába fellebbezett, és bíróküldést eszközölt ki. A küldött bíró őt közügyekben távollétében végítélettel megfosztotta a prépostságtól, mire a Szentszékhez fellebbezett. Kérésére a pápa Ardicinus aleriai püspök, pápai ügyhallgatóra (*auditor*) bízta a régi prépost megfosztásának megvizsgálását; ha a bűncselekmények igazak, az ítéletet erősítse meg, és a javadalmat adja Turon-i Kelemennek.

Mon. Vespri. III.257.

3378 **1479.**

Item. Quecunque cause testamentarie ex parte hereditatum, vel aliarum rerum mobilium quarumcunque in predictis liberis civitatibus existentes in presentia iudicum earundem civitatum fuerint suscitate, iidem iudices ... demptis his, que pias causas scilicet elemosinas pauperum et ecclesias Dei concernunt, valeant iudicare ...

Kovachich, Form. 205. = Tárnoki cikkek 10.sz.

3379 **1479.**

Mátyás király Mihály milkói püspökhöz áttérő parancsot intéz, az óbudaai Szűz Mária kolostor érdekében.
Magyi fk. 367.sz.

3380

1479.

Peráttétel a kúriába (*transmissio vie ad curiam*). Egy váci egyházmegyes *egregius* nemes személyesen megjelenve, felmutatta a Péter prépost, pozsegai kanonok, nyitrai főesperes, esztergomi kanonok mint felperes, valamint közötté mint alperes között követelés tárgyában Mihály milkói püspök, esztergomi helynök előtt folyt perben ügyvédje, Pesti Bodméry Mihály részéről benyújtott fellebbezést, melytől az *apostolit* megtagadták. Azonnal *nunciust* küldött IV. Sixtus pápához, aki *coram me notario publico deposito superinde debito iuramento eandem causam fideliter ad prosequendam, datis et receptis ad se omnibus et singulis vestimentis ... "Valet in Dei amore" dicens iter arripiebat sub hac verborum forma ...* a pápa védelme alá helyezi magát. *Kovachich, Form. 457.; Magyi fk. 484.sz.*

3381

1479.

Mátyás király kéri a pápát, hogy ne engedje Salzburg törvényes érsekét (Beckensloer) javára elmozdítani. *Mon. Vat. I/6. 131.*

3382

1480. jan. 4.

IV. Sixtus pápa a veszprémi nagyprépostnak és a hantai prépostnak. Tamás nyitrai püspök kérésében előadta, hogy Milethincz-i Antal esztergomi polgár (*civis*) állítólagos követelése tárgyában őt Gábor bíboros-*legatus* megbízottai, Balázs kalocsai prépost és Márton Bodrach-i főesperes előtt perbe fogta; ezek törvényesen előadott *declinatorius* kifogásait mellőzve megintették, hogy Antal tételeire (*tempore generalium feriarum*) rövid határidőn belül válaszoljon, s mivel ezt nem tette, kiközösítették. Erre a *legatus*hoz és a Szentszékhez többször fellebbezett, melynek végül is a bírák helyt adtak, s ennek alapján a bíboros-*legatus* küldött bírái: Tamás pécsi prépost és Balázs pécsi kanonok előtt a nevezett Antalt perbe

fogta; az általuk okozott sérelemtől azonban a püspök Rómába fellebbezett, amit a bírák el is fogadtak. A pápa kérésére meghagyja, hogy a kiközösítés alól oldozzák fel, az alappert, a semmisséget s az ezután esetleg történeteket pedig bírálják el.

Mon. Vespri. III. 258.

3383

1480. jan. 5.

Több plébános előtt egyházi és világi választott bírák (*arbiter*) egyeztetnek: a parasztok a 3371.sz. ügyben 35 forintot fizetnek. *DI 32791. = LK 1926, 113.*

3384

1480. jan. 14.

Mihály milkói püspök, esztergomi helynök a pápai, béli stb. plébánosoknak. László béli apát panaszára nemes és *providus* Waday Albert fiait: Babody Pétert és társaikat (győri egyházmegye) a felperes tized, kilenced és károk miatti keresetében a született követség hatóságával értesítéssel megidőztette; a jelentést a felperesi ügyvéd, Somogyvári Benedek deák bemutatta és az alperes makacssága címén Bálinttal, a helyettes (*surrogatus*) bíróval újra idéztette, 1479. máj. 24-én. Újabb jelentést mutattak be immár Mihály püspök előtt, és benyújtották a *libellust*. Eszerint Ponyvat (Pagnadi) falu tizede és kilencede a béli apátot illeti, ősidők óta békén bírja, de a nevezettek, akik a határt hét éve szántják, nem fizetnek; a hét évi elmaradt jövedelem 200 forint, ezen kívül kárát nem viselné el 1000 forintért. A keresetlel (*libellus*) benyújtása után a helynök az alpereseket még többször idéztette, de soha sem jelentek meg; ezért kiközösíteti őket. Írta: Dorogházi László jegyző.

DI 207936.

3385

1480. febr. 14.

Pál nógrádi főesperes, váci kanonok, pápai küldött bíró több váci egyházmegyes plébánosnak. Jan. 29-én Gergely Berchel-i pap,

több Gwtha-i *providus* ügyvédje kérte, hogy a Kyrth-i Miklós nemes ügyvédje, Walko-i Miklós pap által előterjesztett kifogásokról közbenszólóan ítéljen. A per *super confirmatione sententie primi iudicis* folyt, a K-i egyház építésére ígért összeg meg nem fizetéséért. De az alperes távol volt, mire a bíró hatodik napra a kapun idézte, ezután megállapította makacsságát és kiközösítésbe esését, ennek meghallgatására ismét megidézte, de hiába. Ezért a címzeteknek elrendeli a kiközösítés kihirdetését. *DI 18331.*

3386 **1480. febr. 9.**
Turon-i Kelemen *annata* fizetésére kötelezi magát az elődje megfosztása révén (lásd: 3360.sz.) üres prépostságért. *Registrata est de mandato dominorum camere, quia pendet lis et est in Hungaria.*
Mon. Vesp. III. 260.

3387 **1480. márc. 18.**
Mihály milkói püspök, esztergomi helynök a kenesei, csajági, stb. plébánosoknak. László béli apát panaszolta, hogy a balatonkajári Lukács István felesége, fia, leányai és mások (ex instigatione et cooperatione nobilium) Dese Bereck felesége, fiai és mások által, neki és monostorának károkat okoztak és *iniuriat* követtek el, amiért felszólításra nem akarnak elégtételt adni. Kérésére meghagyja, hogy a nevezetteket (a felbújtókat is) értesítéssel huszadik napra idézzék elébe. Írta: Dorogházi László jegyző.
Df 207937.

3388 **1480. ápr. 6.**
Dorogházi László jegyző oklevelében, annak átírásával, Balázs kalocsai prépost és Gergely barsi főesperes előadják a 3375.számot, mivel a másik két fogott bíró (arbitr) időközben meghalt.
DI 18301.

3389 **1480. máj. 2.**
Nagyveres-i István egri egyházmegyes pap, Gábor bíboros-*legatus familiaris*a és asztaltársa előadja, hogy Csepeli Benedek hantai prépost és veszprémi kanonok (volt helynök) okleveleket hamisított és még egyéb bűncselekményeket is elkövetett (bullas apostolicas falsificavit contra episcopum et capitulum ac ecclesiam huiusmodi Vesprimiensem, multas conspirationes et alia crimina ac detrimenta in eadem commisit et fecit necnon ab eadem ecclesia aufugerit et nesciatur, ubi lateat), miért is nyilvánosan kiközösítettnek jelentik ki; ha a vádak igazak, a pápa megfosztja javadalmaitól és azokat neki adja.
Mon. Vesp. III. 267.

3390 **1480. máj. 15.**
Mátyás király levele "*ad Agriensem*" (Gábor egri bíboroshoz). *Agitata fuit quedam litis materia inter hunc fidelem nostrum circumspectum t(alem) civem Budensem, ut in causam attractum, ac quosdam alios mercatores, similiter incolas huius civitatis nostre, quos ipse Nicolaus (Nyujtódi Miklós knini püspök) presentium et de voluntate nostra in curiam Romanam accessurus declarabit, in qua lite, cum pars adversa contra hunc certam sententiam eo nescio in presentia auditorum rote reportasset et sub censuris mandatum huic ---*
Mon. Vesp. III. 268.

3391 **1480. máj. 16.**
Mátyás király IV. Sixtus pápának. Már írt Hopner Péter volt boroszlói prépostról (proditori et hereticorum fautori), akit Baldassar de Piscia szerémi püspök, pápai *nuncius et orator* minden javadalmától megfosztott, s aki méltó a börtönre. Most megtudta, hogy H.P. a kúriában visszahelyezését és Boldizsárnak 2000 forint kártérítésre kötelezését kéri. A pápa az el-lene szóló bullát visszavonta; mivel ő felség-sértés bűnébe esett (in me lese maiestatis cri-

men committit), sohasem kaphatja vissza javadalmait. Kéri, hogy a pápa erősítse meg előző bulláját.

Mon. Vat. I/6.138.

3392 **1480. jún. 19.**

Tamás *doctor decretorum* győri örkanonok és helynök Mwol-i Mwsy Pálné Margit asszony kérésére eskü után tanúkat hallgat ki néhai Inese-i Jánosné: Katalin asszony saját és fivérének: Illésnek végrendeletéről. Írta: Szombat-helyi Péter jegyző.

DI 65567.

3393 **1480. jún. 22.**

Tamás *doctor decretorum* győri örkanonok és helynök tudatja, hogy Chygle-i Boros Benedek özvegyének kérésére megidézte és testi eskü után egyenként kihallgatta a néhai B.B. végrendekezésének tanúit, kik így vallottak ... Chygle-i Sós Mátyást a vallomások meghallgatására idézték, de távolmaradt.

DI 45830.

3394 **1480. júl. 7.**

Bertalan *doctor decretorum* egri örkanonok és helynök Mátyás királynak. Jekelfalva-i Fayas István keresetét Bárczai István ellen a felperes megverése, megsebzése, birtokbecslés meg nem engedése, az egri egyház joghatóságának megzavarása, meg más sérelmek ügyében, valamint az alperes viszontkeresetét (reconventio) egy *familiaris* megsebzése, egy jobbagyfiú megtaposása, gyalázkodás és más sérelmek ügyében a per lezárásáig tárgyalta, de a kelet napján B. István bemutatta a király parancsát. Ebben — jún. 20-ára — a király B. István előadására a hatalmaskodási pernek a személyes jelenlétre való áttételét rendelte el. A helynök így is jár el, és a feleknek Szent Jakab huszonötödik napját tüzi ki.

DI 60850. = DI 83857.

3395

1480. okt. 3.

Tamás *doctor decretorum* helynök és Bertalan egri örkanonok, akik László T-i préposttal együtt pápai küldött bírák, Magyarország minden klerikusának. Az ország ügyében elfoglalt László prépost távollétében IV. Sixtus pápa oklevelét vették. Eszerint a váci egyházmegyes *providus* Ráday Péter idézés kibocsátását kérte Lábi Benedek deák ellen, ki veszprémi egyházmegyes klerikusnak adja ki magát. Kérésére felhívja a címzetteket, hogy felkérésre az alperest az idézésüktől számított huszadik napra, illetve az első törvénykezési napra idézzék elébe feleletre. Ha nem jelenik meg, az esztergomi egyház kapuján idézteti és eljár. Az idézés után pedig keressék fel Archangelus de Varicastris *doctor decretorum* egri kanonokot, aki Aragoniai János bíboros, volt magyarországi *legatus* ügyhallgatójának (auditor), Tusvanella-i Paulus de Ludovicis *doctor iuris utriusque* helyébe lépett, és tiltsák meg neki, hogy az ügyben bármit is tegyen, különben ő visszaállítja előbbi helyzetébe.

Magyi fk. 442.sz.; Kovachich, Form. 411-414.

3396

1480. okt. 3. után

Meg nem nevezett klerikus jelenti a fenti két kanonoknak, hogy Lábi Benedek deákot, valamint a felperes megnevezte Kis Lőrincet és feleségét huszadik napra a parancs értelmében elébe idézte és megtiltott nekik minden perbeli lépést. Ezután Archangelus de Varicastris *doctor decretorum* egri kanonokot budai szállásán többször kereste, de sem magát, sem házanépét nem találta meg, hogy az eltiltást elvégezhesse.

Magyi fk. 443.sz. = Kovachich, Form. 414.

3397

1480. nov. 6.

Mátyás király IV. Sixtus pápának. — A törökön vett győzelem leírása után rátér arra, hogy a pápa a császárral való megegyezésre biztatta őt. A pápai *legatus* küldését helyezte kilátásba; a most itt levő Asculanus püspök derék ember,

de igen szelíd, s vagy neki kellene erősebben fellépnie a császár ellen, vagy olyannak kell jönnie, aki *cogeret partem contravenientem ad parendum iusto per censuras*. Kész a pápa vagy a *legatus* bíraskodásában megnyugodni, de biztos benne, hogy a császár ki fog térni előle.

Mon. Vat. I/6.150.

3398

1480. nov. 30.

Mihály tasnádi helynök. *Damus pro memoria, quod nobilis Gregorius de Deers venien(do) in presentiam nostri, et dixit se satisfacisse de illis rebus, de quibus fuit excoatus. Et nos eum fecimus absolvi, harum per vigorem. Ex Thasnad ...*

DI 39500. = ZsO II.6447.sz.

3399

1480. dec. 3.

Mátyás király Gersei Pető Péter fiainak adományozza azt a vasvári birtokrészt, melyet ők előbb özv. Ellerbach Bertoldnének 1000 forintért zálogba vetettek, ez pedig néhai Chupor Demeter győri püspöknek zálogolta tovább, s a püspök halálával a királyra háramlott. Azzal a feltétellel, ha Demeter püspök nem rendelkezett róla végrendeletében (*quoniam nos testamento illius derogari per presentes litteras nolumus, et alias in quantum relaxatio huiusmodi ad nos de iure pertinet*), az 1000 forintot elengedi nekik.

DI 103020.

3400

1480. dec. 19.

Mátyás király IV. Sixtus pápának. A császárhoz szökött hűtlen primás javadalmát Aragóniai János bíboros kezébe adta, de az minden áron visszaszerezni törekszik. Bár bízik benne, hogy a pápa *in quod mihi et regno meo periculosum foret, nunquam faciet, nec alicui cum meo et regni mei detremento conplacebit*, kéri, hogy a szökevény kérésének ne engedjen, mert Mátyás király inkább meghal, minthogy Esz-

tergomba visszaengedje.

Mon. Vat. I/6.158.

3401

1480. dec. 22.

Mátyás király IV. Sixtus pápának. Bizonyos magyarországi egyháziak kivonják magukat főpapjaik fegyelme alól, miáltal ezek tisztelete hanyatlik; kéri, hogy ne osszon kegyelmeket a magyarországi főpapok joghatósága ellen, és *prelati eorum, hoc est, in quorum ecclesiis beneficiati sunt, valeant solitam in eos iurisdictionem exercere ...*

Mon. Vat. I/6.159.; MKL II.86.

3402

1480.

Mihály milkói püspök, esztergomi helynök plébánosoknak, akiket a peres fél felkér: kiközösítés terhe alatt meghagyja, hogy a nevezett nemeseket, ahol találják, vagy lakóhelyükön vagy úgy, hogy az idézés tudomásukra jusson, egy klerikus panaszára *in facto ut dicunt, vituperationis, spoliationis et aliarum iniuriarum, necnon debitorum forum ecclesiasticum concernentium* a született követi hatósággal huszadik napra idézzék meg, értesítvén, hogy távolmaradásuk esetén az esztergomi egyház kapuján hirdetmény (*edictum*) útján fogja őket idéztetni és eljár.

Magyi fk. 441.sz.; Kovachich, Form. 410.

3403

1480. körül

Benedek szobráci plébános, ungi esperes előtt a felek a Mihály milkói püspök, esztergomi helynök előtt ítéletig jutott perükben (lásd: 3317.sz.) megegyeznek: a Parlaghiak püskösd harmadik napjára vállalják az asszony kielégítését, különben az ítélettelvé érvényesül.

DI 85975.

3404

1480-as évek

Miklós sebastei püspök, váradi helynök (in pontificalibus et spiritualibus vicarius generalis Varadiensis), Parlagi Péter és Anarch-i

Thegzes Péter váradi kanonokok, IV. Sixtus pápa küldött bírái előtt Wethes-i Márton (erdélyi egyházmegye) Rezege-i Pál ellen panaszolja: ez őt Herczegszántói Mihály hunyadi főesperes, budai kanonok, tasnádi plébános és helynök előtt perbe fogta nagyanyja, özv. Wethes-i Ambrusné: Klára hitbére, valamint W. Ambrus leánya: Dorottya, R.P. anyja negyede tárgyában (tizenegy birtokból és két *prediumból*) és Dorottya ingóságaiért. Kifogásait a bíró elvetette; a bácsi metropolitai székhöz fellebbezett, ott Márton *doctor decretorum*, örkanonok és bácsi helynök elmarasztalta; ekkor a pápához fellebbezett, de a két helynök kiközösítette. Kéri ---¹

DI 99371.

1. Innen csonka az oklevél.

3405 (üres szám)

3406

1480. körül

Tamás esztergom-szentgyörgymezei prépost, Aragóniai János bíboros helynöke és ügyhallgatója (auditor) bírói székén aug. 14-én idézés alapján Mihály városi polgár, bizonyos Lőrinc szabó özvegye, most T.T. hitvese nevében (ki egri egyházmegyes, de esztergomi lelki joghatóság alá tartozik) az egri egyházmegyes közjegyző, Magh-i János Kelemen közokiratával megjelenvén a veszprémi egyházmegyes, de esztergomi joghatóság alá tartozó volt pesti bíró ellen, kiért a városi hatóság ügyvédlevelével Ageb-i Ledeczy István polgár jelent meg, bemutatva Pest város bírójának és esküdtjeinek oklevelét, mely a megbízó asszony keresetét is tartalmazta.¹ Elolvasása után Mihály ügyvéd azt mondta, hogy sok mindent hozhat fel, ami ebben az oklevélben nincs benne; ezért erre a tizenötödik napot tűzte ki a bíróság. Ezen a napon valóban kijelentéseket is tett néhai Lőrinc szabó végrendeletéről, de ezek már benne foglaltattak a város felterjesztésében; mást pedig az ügyvédek többszöri felszólításra sem mon-

dottak, hanem ítéletet kértek. A bíró megfontolván a volt bíró keresetét, az asszony válszát és a per lefolyását, majd jogtudó és bölcs férfiakkal tanácskozáva (*cum aliis iurisperitis et sapientibus viris tractatu diligenti et matura deliberatione*) úgy határozott, hogy Pest város bírósága az ügyben ... *bonum fecisse iudicium et ab eisdem male appellatum extitisse, causamque ipsam cum eorum iudicio ad eosdem dominos iudicem et iuratos remittendam esse, et remittimus premissum iudicium ipsorum executioni demandando* ... az asszonyt az előtte okozott költségekben marasztalja. Ettől az ítélettől Mihály, az asszony ügyvédje élőlészóval a Szentszékhöz fellebbezett.

Magyi fk. 76.sz.; Kovachich, Form. 199.

1. Ennek csak bevezetése van meg.

3407

1480. körül

Hiteleshely előtt Albert bíró és Albert stb. Szentendre esküdt polgárai bevallják, hogy a Szent András-egyház plébánosságát a község összes lakosai kegyúri joguk folytán Kecskeméti János deák fiának: Miklósnak életfogytig adományozzák és őt lelkipásztoruknak választják azzal a feltétellel, *quod dum et quando-cunque ipse N. plebanus causam aliquam seu questionis extunc huiusmodi causam suam coram iudice de dicta T(al)i pro tempore constituto exequi debeat et nec (unquam) coram aliquo iudice contra ipsos, aut alterum eorum in causam convenire valeat* ...

Magyi fk. 185. sz.; Kovachich, Form. 261, 280.

3408

1480. körül

Mátyás király N. m(ilkói?) püspöknek és helynöknek. Szerzetesek panaszolták, hogy V. város lakosa T. Pétert, jobbágyukat nem az egyházi, hanem világi fórumot illető perben előtte perbe vonta, amelyben a helynök el akar járni. Mivel az ügy világi jellegű (*et quia cause seculare concernentes iudicium non in presentibus*

aliquorum iudicum spiritualium, sed in curia nostra regia decidi solent et terminari), meghagyja, hogy az ügyet terjessze a személyes jelenlétre; ha mégis egyházinak bizonyulna, visszaküldi.

Magyi fk. 233. sz.; Kovachich, Form. 293.

3409

1480. körül

Közjegyzői oklevél. T., a Szűz Mária-egyház plébánosa a püspöki rangú helynök és a közjegyző, valamint a jelenlévő tanúk előtt tiltakozva előadja, hogy a helynök egy bizonyos Ilona asszonynak kedvezve nem hajtotta be rajta a kezességet (fideiussoria); másodszor a perkezdés előtt kemény fenyegetésekkel illetve és rövid határidőt szabott neki. Ezért T. oldal-követhet és székehez fellebbez.

Magyi fk. 240.sz.; Kovachich, Form. 298.

3410

1480. körül

Az oklevélkiállítók előtt N-i T(alis) alázatosan bevallotta, hogy ördögi sugallatra emberölésre vetemedett (homicidium laicale perpetravit). Kérésére a Szentszék feloldozza ... *inter alias sibi iniungen(do) ex voluntate sua, quod ipse se infra annum pro uberiori absolutionis beneficio obtinendo sedem apostolicam debeat visitare, interim vero a communione fidelium et participationis sacramenti eucaristiam nisi in mortis articulo debeat abstinere.*

Magyi fk. 295.sz.; Kovachich, Form. 320.

3411

1480. körül

Hiteleshely előtt Pesti Borbély (Barbitonsor) Gáspár fia: György és Budai Gyarmathi Sebestyén leánya Erzsébet személyesen bevallják, *quod quamvis inter ipsos in facto contractus matrimonii quedam dispositio facta extiterit, ac ipse Georgius eandem puellam Elizabeth desponsare pretenderit, tamen nunc certis respectibus maturaque deliberatione inter se prehabita huiusmodi contractui omnibusque suis condepen(dentiis) renunciassent, eandemque*

dispositionem dissolvissent, immo renunciaverunt, és mindketten szabadon házasodhatnak. Magyi fk. 354.sz.; Kovachich, Form. 346.

3412

1480. körül

Zazhalom-i Somogyi Péter, neje és fiai terhét vállalva, másrészt Zakach Miklós és neje egyezséggel megszüntetik azt a kúriai pert, amelyet az előbbiek az utóbbiak ellen bizonyos hatalmaskodás és örökösödés miatt (ratione et pretextu quorundam actuum potentiorum necnon testamentarie dispositionis pre-tacti Blasii sartoris) folytattak.

Magyi fk. 358.sz.; Kovachich, Form. 347.

3413

1480.

Johannes etc. a T. városi káptalannak, s a falakon kívüli és belüli plébánosoknak. Meghagyja, hogy T-i Pétert, akit tizedeinek nemfizetése miatt kiközösítés alá vetett, oldozzák fel, s az ugyanezért birtokaira vetett *interdictum*ot is; ha a nevezett ünnepig nem fizet, visszaesik.

Magyi fk. 363.sz.; Kovachich, Form. 350.

3414

1480. körül

Megkapta *commissionalis* levelét N-i Miklós érdekében, minek alapján egy budavári egyházhoz (ad dotem ecclesie) menve tanúként megidézte mindazokat, akiket a felperes megnevezett, majd megeskette és kihallgatta őket.¹

Magyi fk. 374.sz.; Kovachich, Form. 356.

1. Csatlóva az igazmondási eskü szövege (lásd: Magyi fk. 375.sz.).

3415

1480. körül

Bertalan *magister artium*, egri kanonok és helynök *providus* T. Mihály felperes és T. Miklós, valamint Budai Dorottya közti köteléki perben ülnökeivel, közjegyző és tanúk előtt szabályosan eljár, az ügyet a felek beleegyezésével lezárta, s ítéletet hoz. *Christi nomine invocato etc.* kijelenti, hogy az alperes közt *nullum esse, nec fuisse legitimum matrimonium*

um, neque de iure debere, neque potuisse sortiri effectum, sed solo facto contractum ... megtiltja az alperes férfinék, hogy a nőt háborítsa, szabad nősülési engedélyt ad neki, B. Dorottyát pedig *adiudicamus prefato Michaeli actori eius legitimo marito prenominato, atque compellimus, quod eidem iure et vinculo matrimonii cohabitet, commoretur, ac se mutua affectione maritali pertractent, secus non facturi*. Mindenkit felszólít, hogy e levelének hitelt adjon.

Magyi fk. 392.sz.; Kovachich, Form. 372.

3416

1480. körül

Egy pap Angelus ortói püspök, oldalkövetnek. Jelenti, hogy értesítő-idézőlevele alapján a nevezettet május 11-re elébe idézte.

Magyi fk. 402.sz.; Kovachich, Form. 378.

3417

1480. körül

Közjegyző előtt elmondott fellebbezés "cédulája". A szegény T. özvegy a városi hatóság, közjegyző és a tanúk előtt tiltakozva előadja, hogy a városi bíróság az általa T. Pál özvegye ellen indított *ratione et pretextu captivacionis, ac in atrocissima captivitate detentionis mee actricis, domus ac rerum et bonorum meorum ad non parvam summam se extendem(tium) ablationis ac nonnullorum aliorum damnorum et iniuriarum*, mely előbb Geréb László erdélyi püspök a múlt évben *legatus auditora*, T. *doctor decretorum* előtt folyt, majd az ügy lezárása előtt a város kérésére oda áttett perben ellene ítéletet hozott, azaz ellenfelét felmentette. Sérelme miatt Angelo *legatus*hoz és székéhez fellebbez (unde prius causa exierat), a városi bíróságtól *apostolit*, vagy a közjegyzőtől tanúsítványt kér, és mindenével a *legatus* és a Szentszék oltalma alá helyezkedik; bejelenti, hogy a törvényes határidőn belül lefolytatja fellebbezését.

Magyi fk. 405.sz.; Kovachich, Form. 380.

3418

1480. körül

Coram vobis ... Augustino de Monellis doctor iuris utriusque, curieque ... Gabrielis episcopi ecclesie Agriensis ... legati de latere ... causarum auditore generali ... ügyvéd előterjeszti keresetét, a tényállás előadásával, melyet ennyi és ennyi forintért nem viselne el. Kér végítéletet, s mert *ablationem, spoliacionem, dampnificationem, verborum illicitorum proclamacionem, minationem ac dampna et iniurias* nem volt szabad az alperesnek megtennie, *eundem ad restituendum huiusmodi T. ac reclamacionem et revocationem dictorum verborum illicitorum proclamatorum teneri et obligari ...* s őt az említett összegben, valamint perköltségben marasztalni.¹

Magyi fk. 435.sz.; Kovachich, Form. 404.

1. Csatlolva töredéke, *Magyi fk. 435.sz.*

3419

1480. körül

Exceptiones in lite. — Kifogások és egyéb tanácsok egyházi perben.

Magyi fk. 439.sz.; Kovachich, Form. 408.

3420

1480. körül

Interrogatoria. — A vallató parancshoz adott kérdések végrendelet ügyében.

Magyi fk. 451.sz.; Kovachich, Form. 420.

3421

1480. körül

Közjegyző előtt János *lector* és Péter pécsi kanonokok, mint püspöki küldött bírák előtt *providus* felperesek és egy pécsi polgár felesége, mint alperes között tettelegesség tárgyában (in facto cuius verberationis) folyó perben a felperes János érsek, született követhoz felküldést kért, Pál pap oltárigazgató, mint alperesi ügyvéd azonnal tiltakozott ellene, mert a küldött bírák még semmit sem végeztek az ügyben, ő maga és megbízói viszont feleletre készek. *Unde pretacti iudices in causa procedere minime voluissent*. Ez ellen János (!) pap, ügyvéd tiltakozott s a közjegyzőtől közokirat kiállítását

sát kérte.

Magyi fk. 452.sz.; Kovachich, Form. 421.

3422

1480. körül

Margit asszony ügyvédje, János pap bemutatta János esztergomi érsek, született és oldalkövet *commissio*ját. Ezt a pécsi kanonokok is elfogadták (in continenti se ipsos declaraverunt iudices competentes), a feleket a következő szombatra idézték, s az ellenfeleknek, T. és T.-nek ... *deputaverunt procuratorie* ... Pál oltárigazgatót ... és az eljárást kiközösítés terhe alatt meghagyták neki. *Qui scilicet Paulus presbyter libenti animo assummere seu suscipere ipsam causam volebat, soluto tamen salario suo competenti*. A határnapon János pap az asszony nevében megjelent, de ellenfelei, sem ügyvédjük nem jelent meg, amiért ő ismét kijelentette, hogy kész perbe bocsátkozni, de a bírák nem akartak kérésére eljárni.

Magyi fk. 458.sz.; Kovachich, Form. 426.

3423

1480. körül

Clausula pulchra. (T. pap ellen kifogásokat tesz.) *Tamen attendens nunc ipse et advertens in examine districti iudicii eterni regis, quem nil unquam latet, de omnibus suis factis rationem se fore daturum, sicque malens ipse rebus temporalibus in hac vita necessitari, quam eternis suppliciis pro eis in futuro seculo deputari*.

Magyi fk. 455.sz.; Kovachich, Form. 423.

3424

1480. körül

Egy veszprémi egyházmegyes polgár a következő fellebbezést adta át a közjegyzőnek: Pap Péter özvegyét, most T.T. feleségét Turoni Mihály milkói püspök, esztergomi helynök előtt perbe fogta végrendeleti ügyben és bizonyos jogsértések miatt (ratione quorundam negotiorum, ac debitorum testamentariorum et iniuriarum). Az asszony az egyházi joghatóság semmibevételével parancsot eszközölt ki Má-

tyás királytól, melyben a per áttételét rendelte el. A panasztevő meggondolva, *quod in huiusmodi causa mea iudicium et iustitiam in hoc regno Hungarie metu dicti domini regis habere coram aliquo iudice, signanter ordinario prefato, ad quem rite et legeme recursum habere speciale, habere non valeo*, eskü alatt kijelenti, hogy sérelem érte, s ezért IV. Sixtus pápához és *legatus*ához fellebbez.

Magyi fk. 469.sz.; Kovachich, Form. 431.

3425

1480. körül

Hiteleshely előtt: egy plébános és összes híveinek képviselői bevallják, hogy bár közöttük *super facto captivationis ipsius T. ac plebanie exclusionis, persecutionisque, verecundiarum et iniuriarum nonnollarum gravissimarum* ... per folyt, most derék férfiak közbejöttével megegyeztek: a hívek két részletben 55 forintot fizetnek, ha elmulasztják, kétszeressel tartoznak, s a pert újrakezdheti, ha nem fogadná el, ő is kétszeresen marad s perét elveszti. A jogsérelmeket (iniura) megbocsátja, a foglalkozkor történeteket kötelesek visszavonni. *Item tota universitas parochianorum per singula capita, iterato poena sub eadem videlicet centum denariorum, que ad ipsum tempore captivationis congregata fuerat, ex opposito curie notarii congregari debeat, et ipsum T. plebanum more scelerato exposcat, et quod eadem universitas eo die similiter per singula capita sumam plebaniam coram quibus ipse voluerit, de nunc eidem fateatur*.

Magyi fk. 470.sz.; Kovachich, Form. 432.

3426

1480. körül

Item posito et non concesso, quod ipse condam Simon tempore testamenti sui dixerit ipsum plebanum habere dictam summam flor., potuit id fieri furiose ex dementia et deliritate, prout homines morbo laborantes solent facere ... mert neki több helyen is volt pénze, s a deliráló elmebetegnek ősi és bevett jogszokás sze-

rint nem kell hinni.

Magyi fk. 473.sz.; Kovachich, Form. 437.

3427 1480. körül

Mátyás király egy egyház helynökének és káptalanának. Panaszolták neki, hogy birtokaikra a címzett igazságtalan *interdictum*ot vetett ki; mivel ő T. hívére bízta az ügy elbírálását, meghagyja az *interdictum* feloldását.

Magyi fk. 104.sz.; Kovachich, Form. 517.

3428 1480. körül

Mátyás király egy helynökhöz. Panaszolták neki, hogy az *exponens*t világi ügyben maga elé idéztette; ha így van, bocsássa az ügyet a város bírósága elé, honnan az ítélettel elégedetlen fél a személyes jelenléthez fellebbezhet. *Non enim volumus cives nostros pro quacunque levi et profana re in sede ecclesiastica vexari.*

Magyi fk. 105.sz.; Kovachich, Form. 517.

3429 1480. — 1484.

Mátyás király IV. Sixtus pápának. A győri püspöknek Rómában folyó tizedperébe beavatkoztak bizonyos győri egyházmegyes plébánosok, arra hivatkozva, hogy a tizedek őket illetik, és bullát szereztek arról, hogy a per befejeztéig nem tartoznak a püspök zsinatára járni. Hogy tisztábban lásson, a király informálja, hogy az ország alapításától fogva a szentkirályok rendelkezései folytán a tized a püspököket illeti, és néhány (kevés) egyházi személyt; a plébánosok tehát hamisan vallottak és patvarkodók (*calumniatores*). Kéri, hogy a nekik adott kiváltságot vonja vissza, nekik hallgatást rendeljen, és a győri püspök immár hosszan húzódó tizedperét az amúgyis hatalmasoktól sokáig elnyomott győri egyház érdekében fejezze be.

Mon. Vat. I/6.220.

3430 1481.

Mátyás király IV. Sixtus pápának. Ha speciális

biztosító levelet kap tőle, amelyben a pápa garantálja a hit védelmében vívott harc idején a császár okozta összes kár jóvátételét, s őt minden birtokával együtt a pápai szék védelmébe veszi, még nagy dolgokat tehet a keresztény hit védelmében.

Mon. Vat. I/6.175.

3431 1481.

Mátyás király IV. Sixtus pápának. Vette a pápa *brevejét* a császárral való viszály elhalsztásáról, s azt Urbanus de Ursinis teanói püspök, *legatus* előtt felolvastatta, arra közokirat alakjában választ is adott. Kész *causam hanc ad iudicium Vestre Sanctitatis ... transmittere, atque oratores meos ad pedes Sanctitatis Vestre pro hac causa destinare*, ha a császár is megteszi ugyanezt.

Mon. Vat. I/6.176.

3432 1481. jan. 7.

Ruszkai Dobó Domokosné beadványa Mihály milkói püspök, esztergomi helynökhöz. Előadja, hogy a 3359.sz. perben az ítélet értelmében 108 forint tartozás fejében a leleszi konvent előtt zálogba adta neki atyja birtokrészeit; ezeket azonban a királyi és a hiteleshelyi ember a végrehajtáskor átadni megtagadta azzal, hogy nem volt a kötelezésében *vinculum*, sőt a zálogosítást is visszavonta. Kéri, hogy két plébános az osztatlan vagyomból válassza szét Ruszkai János részét, ezt neki adja át; ha R. György megtagadja, fizesse meg a 108 forintot, s az azóta felmerült 20 aranyforint költséget; ha erre sem hajlandó, jelentse ki *aggravatio* és *re-aggravatio*ját.

DI 26018.

3433 1481. máj. 6.

Mátyás király, aki a Tusz János által Turóczy Benedektől kölcsönvett 380 aranyforint megfizetését annak fiával szemben elvállalta, meghagyja *universis et singulis iudicibus et iusti-*

tiariis regni nostri ecclesiis videlicet et secularibus, hogy ebben az ügyben ne ítéljenek.
Teleki, Hunyadiak XII. 175.

3434

1481. jún. 19.

Benedek *doctor decretorum* hantai prépost, győri kanonok, *sede vacante* káptalani helynök tudatja, hogy a Chygle-i Margit és Chygle-i György leányai közti pert György győri egyházmegye Nagyszőlős hegyén levő szőleje tárgyában a felek kérésére a birtok bírāja és esküdtjei döntésére bízta, a fellebbezés fenntartásával. Jún. 18-án a felperesi ügyvéd előadta, hogy György a szőlő felét 13 aranyforintért és 100 bécsi dénárért Benke Miklósnak és Vincének elzálogosította, másik felét néhai Pál, az alperes nagybátyja 20 aranyforintért ugyanazoknak eladta és ezt végrendeletében is megerősítette. Most, bár néhai Tamás deák a teljes szőlőt 33 forint és 100 dénárért visszaváltotta, Nagyszőlős bírósága sérelmesen csak a felét ítélte meg neki; örökjogon a fele Margité, a fele György leányaié, de ők az egészet elfoglalták. Kéri marasztalásukat, a költségben is. Alperesi ügyvéd: a 13 forint stb. visszaváltása igaz, ez jár is a felperesnek, de a 20 forintért való eladás és visszaváltás nem áll; a felperes viszont állítja, és bemutatja János győri *lector*, *officium vicariatus* ... *tenens* hártyaoklevelét, mely 1454-ben a két fél szőlőnek Tamás általi visszaváltásáról szólt. Ezért a helynök jogtudók (*iurisperiti*) tanácsával a szőlő felét öröklés jogán a felperesnek ítéli. Írta: Szombathelyi Péter jegyző.
DI 67959.

3435

1481. jún. 27.

Mihály milkói püspök, esztergomi helynök több egri egyházmegyes plébánosnak: Veronka asszony előadása szerint a kiközösített Ruskai György a 3432.sz. perben arra hivatkozott: az egyezés vagy 80 forint fizetésére, vagy egyes atyai jószágainak zálogba adására

kötelezte őt, s mert pénze nincs, elzálogosításra kész; erről hiteleshelyi oklevelet fog adni. Ezzel kieszközölte feloldozását, de a birtokokat azóta sem adta át. Kérésére meghagyja, hogy az ügyet vizsgálják ki, és ha így van, előző végrehajtóparancsát teljesítsék.

DI 18508.

3436

1481. júl. 10.

IV. Sixtus pápa a pécsi klerikusoknak és népnek. A püspök és a káptalan kérésére megengedte, hogy bár a kiközösítés, *aggravatio* és *reaggravatio* által sújtottak városba jöttekor az istentiszteletet abba szokták hagyni, a nagytemplomban azok kizárásával misét mondhasanak. Most kérésükre, mivel ... *sepe contingat excommunicatos, aggravatos et reaggravatos ac interdictos ad civitatem ipsam Quinqueecclesiensem accedere et in illa morari* ... ezt az engedélyt a többi templomra is kiterjeszti.
Koller IV. 429.

3437

1481. júl. 13.

Mátyás király IV. Sixtus pápának. Már többször írt a szökevény érsek (Beckensloer) ügyében, aki még a felajánlott győri püspökséget sem fogadja el. Megoldást kér, *quod fieri aliter nequaquam poterit, nisi ut contra illum processum fieri decernat, et prout iura canunt, debitam illi privationis penam infligat* ...
Mon. Vat. I/6. 179.

3438

1481. aug. 2.

Veresmarti Bálint *magister artium, baccalaureus iuris canonici* esztergomi kanonok és Mihály milkói püspök, esztergomi helynök (in pontificalibus et spiritualibus vicarius) távollétében helyettese (in dicto officio vicariatus in spiritualibus iudex generaliter surrogatus) plébánosoknak. Bárczai András és három társa előadta, hogy Keer-i Zakay Balázsnak ellenük folyó hitbér-hozomány és negyedperében Bertalan *doctor decretorum* egri örkanonok és

helynök előtt a tanúvallomások publikálásáig jutottak, amikor a helynök az ő törvényes kifogásaikat elvetette, ezért Esztergomba fellebbeztek, amit közjegyzői oklevél tanúsít. Kérésükre az ellenfelet huszadik napra maga, ill. Mihály püspök elé idézteti, értesítvén, hogy ezután csak az esztergomi templomajton hívja őket perbe, s a címzetteknek meghagyja, hogy a Bárczaiak kérésére bárki mást tiltsanak el az ügyben való eljárástól, melyet amúgyis megsemmisítene. Írta: Dorogházi László jegyző. *DI 60858.*

3439

1481. aug. 31.

IV. Sixtus pápa Mátyás királynak. Ami az esztergomi érsek ügyét illeti, *quod processum de facto instituamus absque alia inquisitione, non esset honoris nostri et huius sedis, et ab observata semper consuetudine abhorret.* De vizsgálatot rendelt két püspöknek. *Mon. Vat. I/6. 184.*

3440

1481. okt. 24.

Krisztián *doctor decretorum et artium* gyulafehérvári kanonok, Geréb László erdélyi püspök helynöke a kolozsmonostori ciszterci apátság örkanonokának. *Circumspectus* Ambrus deák volt kolozsvári bírónak *providus* Kenéz András volt bíró és néhai Tamás deák fia: György elleni házassági perében ... *super facto seductionis, traductionis, clandestine desponsationis, copulationis, rerum et bonorum asportationis honeste puelle Katherine, filie quondam Pauli vitriparii de dicta Coloswar, ut dicebatur, in tenera etate constitute per eundem quondam Pauli vitriparium sibi scilicet Ambrosio literato tamquam tutori et fidei sue alendi et educandi gratia, ut asserebatur, ex testamento relicte per dictos Andream Keneez et Georgium, ut premittitur, factarum ac iniuriarum eidem exinde illatarum et irrogatarum* ... Sokan, így a felperes is kétségbe vonja, hogy György és Katalin *in facie ecclesie sint*

legitime copulati, necne. A kétség eloszlatására minden férfit és nőt, aki az esküvőn jelen volt, de különösen a Bach-i plébánost, aki állítólag esketett, ki kell hallgatni. Ezért meghagyja, hogy őt hallgassa ki arra nézve, vajon *iuxta ritum et consuetudinem sancte matris ecclesie servatis servandis sopulaverit, necne* ... kik voltak jelen, melyik év, hó, nap, melyik órájában hol történt; mondja el részletesen; kik tanútársai (*contestes*); honnan tudja, indokolja vallomását. Ezután a feleknek fel nem fedve küldje fel neki tizenötödik napra a vallomást és a jelen iratot is.

DI 32443.

3441

1481. nov. 24.

Mátyás király Mihály milkói püspök, esztergomi helynöknek. Pest bírása és esküdtjei előadták, hogy bár királyi kiváltságaik értelmében polgáraikat nem lehet egyházi vagy világi bíróság elé idézni szülő, ház vagy örökség ügyében, míg a városi bíróság nem határozott; mégis Ledeczy István polgár (budai) Zabo András polgártársukat egy pestvárosi fél ház ügyében, melyet ez már hét éve békén bír, a végítélet meghallgatására és a végrehajtás elrendelésére elébe idézte, a városi szabadság sérelmével. Mivel a király meg akarja tartani a várost kiváltságaiban, meghagyja, hogy ne járjon el, hanem a pert tegye át a városi bírósághoz, honnan a fellebbezés nyitva áll a tárnokmesterhez vagy a királyhoz.

Magyi fk. 100 sz.; Kovachich, Form. 212.

3442

1481. nov. 30.

Mihály milkói püspök, esztergomi helynök Szentkereszti János fia: Otmár panaszára huszadik napra idézteti Mátyás szentkereszti (Liptó vármegye) plébánost azon oklevelek elidegenítése ügyében, melyeket a felperes bízott rá. Több idézés nem lesz, csak hirdetményi (*per edictum*).

DI 65349.

3443

1481. dec. 18.

IV. Sixtus pápa Mátyás királynak: a császárral való vitájában még a *legatus* kiküldését sem találja olyan jónak, mintha ... *tua et prefata imperialis maiestas omnes controversia ad nos et sanctam apostolicam sedem, que omnium communis mater est et magistra, concordia media dirimendas referent*. Felhívja, hogy meghatalmazottját küldje el, ugyanerre szólította fel a császárt is.

Mon. Vat. I/6. 188.

3444

1481.

Mátyás király László erdélyi püspök ügyhallgatójának (*auditor*) és *commissarius generalis*-ának. Egy városi lakos előadta, hogy bizonyos Molnár István őt a városban lévő ház tárgyában, az *auditor* előtt perbe fogta ... *in qua quidem causa, que alioquin profana esset et non spirituale, sed seculare concerneret iudicium, ipsum aggravare niteretis*. Kérésére, s mert azt akarja, hogy mindenkinek maradjon meg joghatósága, felhívja, hogy az ügyet sérelem (*gravamen*) nélkül, jelen állapotában tegye át a város bírāja és esküdtjei elé, *prout libertas ipsius civitatis nostre requirit, ac quemadmodum in presenti congregatione seu dieta generali difinitum et conclusum est* ... és felszólítja, hogy a továbbiakban is tartózkodjon a perbe való beleavatkozástól.¹

Magyi fk. 94. sz.; Kovachich, Form. 210.

1. A törvény valószínűleg az 1481:17. tc.

3445

1481. körül

Negyedrét füzetben a 3432.sz. perben utasítások Dobóné pereiben. Sablonos fordulatok: *Actio et propositio talis fiat ... Si diceret, respondebitis ... Item si diceret, quod non esset de foro spirituali, sed de seculari, tunc respondebitis ... Et si hoc diceret, negetis ... stb.*

DI 26018.

3446

1482. febr. 1.

Mátyás király tudatja, hogy az elmúlt nyáron (*pro felici statu rei nostre publice*) tartott diétán, Budán Somogy vármegye nemesei a megye összes plébánosainak nevében, majd ezek maguk is panaszolták, hogy a veszprémi káptalan az őket illető tizednegyed felétől jogtalanul megfosztja őket. A király meghagyta Péter kálocsa-bácsi érsek, fő- és titkos kancellárnak, hogy ülnökeivel (*cum assessoribus suis*) per nos specialiter deputatis) sommássan döntse el az ügyet. Az új határonapon az érsek, felsorolt bírótársai, kik között számos előkelő, valamint a jogtudományokban és az ország szokásaiban tudós férfi volt (*aliique pluribus prelati et doctoribus, ac viris tam in iure pontificio et civili, quam legibus et consuetudinibus regni nostri peritis*), meghallgatták a feleket. A káptalan ügyvédjei őt oklevelet mutattak be: 1. IV. Béla király 1255. évi oklevelét, mely szerint a tizednegyed fele a plébánosoké, fele a veszprémi kanonokoké.¹ 2. Branda bíboros-*legatus* 1412. jan. 25-i ítéletét, ugyanilyen értelemben, 3. Bolognai Johannes de Thomariis ügyhallgató (*rota-auditor*) ítéletét, melyben a fenti ellen fellebbező János püspöki *commendatort* 1414. ápr. 16-án elutasította. 4. Piacenza-i Matheus de Vicedominis esztergomi helynök 1427-i ítéletét, melyben a foki helynökség alatt élő somogyi plébánosoknak az egész tizednegyedre vonatkozó követelését a fentiek alapján elutasította. 5. A konstanzi zsinat 1415-ben kelt oklevelét, mely az ún. XXIII. János (ellen)pápa engedményét, miszerint az egész tizednegyed a plébánosokat illeti, visszavonta. — Az oklevél bemutatása után az érsek és ülnökei a feleket gondosan kihallgatták és az oklevelet a király elé terjesztették, aki a keresetet elutasította a fentiek alapján: 1. A IX. Bonifác pápa nevére kiállított oklevél és a benne átírtak, ha nem is hamisak, akkor hatálytalanok, mert többek közt gyűlésre hivatkoznak, ... *ubi etiam secundum consuetudinem huius regni de factis*

decimarum nec iudices iudicant, neque iurati fassiones facere habent ... A többi hivatkozott oklevelek is gyanúsak. Insuper quia tam iuxta pontificia, quam civilia iura quodvis privilegium, et specialiter super decimis Hungarie etiam per solum non usum, et eo fortius per contrarium usum ammittitur ... Mindezek alapján a királynak világossá vált, hogy a káptalan mindig, de IV. Béla óta bizonyosan bírta a tizednegyed felét, s a plébánosoknak nincs joguk hozzá, és hamisan panaszkodtak a királynak ... *non verentes poenas, quas mentientibus et surripientibus principibus tam scriptis exteriorum principum legibus, quam sanctissimis ac vetustissimis dicti regni nostro moribus usu approbatis merentur ...* sőt a hűtlenség bélyegével nem törődve hamis pápai bullákat használtak fel; de a király kegyelemből megelégszik azzal, ha Péter érsek a tizednegyedet a veszprémi káptalannak ítéli és nekik örök hallgatást parancsol.

Kovachich, Suppl. II. 374.

1. Igen gyanús oklevél. Lásd: *Szentpétery 1036.sz.*

3447

1482. ápr. 17.

IV. Sixtus pápa a veszprémi és a győri püspököknek. Péter kalocsai érsek előadta, hogy a metropolitai székhéhez történő fellebbezést egyes segédpüspökei (suffraganeus) akadályozzák ... *et eidem archiepiscopo tanquam capiti membra, obsequi ... recusant*; meghagyja, hogy panaszáról döntsenek.

Mon. Vespri. III. 277.

3448

1482. máj. 11.

IV. Sixtus pápa feloldozást ad Székesfehérvári Mátyás kispapnak, aki szándéka ellenére emberölésbe bonyolódott.

Mon. Vespri. III. 278.

3449

1482. máj. 22.

Báthori István országbíró Mihály tasnádi helyőrknek. Özv. Ders-i Kántor Lászlóné előadta,

hogy Pethenyehaza-i Nyíri János keresetére világi jellegű ügyben széke elé vonta. Mivel az ilyen perek a kúriába tartoznak, meghagyja, hogy tegye át a király jelenlétére; ha egyházinak találnák, visszaküldik.

DI 39608. = LK 1931, 103.

3450

1482. máj. 25.

IX. Sixtus pápa Fekete Péter domonkos kérésére végrehajtó parancsot ad az egykor Veszprém-ben időző Narnia-i Galeottus ellen kártérítés behajtására.

Mon. Vespri. III. 279.

3451

1482. jún. 21.

Ludovicus de S. Geminiano *doctor iuris utriusque, scriptor apostolicus* többek között Erdődi Tamás titeli prépost, királyi titkár ügyvédje megbízóit beírja a római Szentlélek Társulat anyakönyvébe.

Mon. Vat. I/5. 7.

3452

1482. aug. 31.

Naghrewy András pesti plébános a Chemeren lakó özv. Zeeky Pálné végrendeletéről két lánya vallomása alapján, a Zynkotha-i egyház *vitricusa* számára tanúsítványt ad *antiqua et approbata eiusdem ecclesie nostre consuetudine requirente*.

DI 18701.

3453

1482. okt. 4.

Bertalan csíknagyboldogasszonyi esperes-plébános bizonyosságot tesz a felsoroltak és más tanúk házassági ügyben tett vallomásairól.

Beke 356.sz.

3454

1482. okt. 18.

IV. Sixtus pápa Mátyás királynak. Értesült róla, hogy Osvald zágrábi püspököt fogva tartja, amit alig hisz a király egyháztisztelő magatartása miatt: *tamen, si ita esset, hortamur te, ut episcopum ipsum libertati restituas, cum igno-*

rare non debeas, quas sententias et censuras a sacris canonibus institutas incurrant ii, qui in viros ecclesiasticos, episcopali precipue dignitate fungentes manus iniiciunt. Quod si fortasse in aliquo episcopus ipse deliquerit adversus statum tuum, remittas eum ad nos, qui iustitiam pro meritis administrari faciemus, aut si suspectum eum haberes, tenebimus eum hic apud nos in curia, ita ut neque tibi neque regno tuo obesse possit.

Mon. Vat. I/6. 192.

3455

1482. nov. 22.

Bertalan *doctor decretorum* egri örkanonok és Gábor bíboros, egri püspök helynöke több egri egyházmegye plébánoshoz. Simon, a Thokay-i pálos remeték helynöke panaszkolta, hogy számos (felsorolt) laikus a kolostor Tarhdos-i birtokához tartozó halastavát engedély nélkül meghalásztá és erdejét ugyanígy vágja, ezzel 100 aranyforintnál több kárt okozva. Kérésére meginteti őket, hogy a kárt tegyék jóvá, és a háborítást hagyják el tizenöt napon belül, különben közösjék ki, ill. ha a döntést sérelmezik, idézzék elébe. Írta: Johannes de Ban-cha jegyző.

DI 18723.

3456

1483. jan. 15.

Mihály milkói püspök, esztergomi helynök számos felvidéki plébánosnak. Visak-i Pirothus, az esztergomi érsekség *gubernatora* előadta, hogy számos *camerarii, necnon magistri sive cultores montanarum* Selmec, Göllnitz, Svedlár, Rudabánya és más helyeken az érseki mensanak járó *pisetum*-jövedelmeket nem fizetik. Kérésére őket — név szerint a kérelmező jelöli meg — ennek megfizetésére kilenc napon belül szólítsák fel; különben közösjék ki, s ha ezt sérelmeznék, huszadik napra értesítéssel idézzék meg.

DI 18752.

3457

1483. jan. 22.

Balázs kállói esperes-plébános oklevele: a Zegeghaz-i plébánost *egregius* Kállói János jelenlétére idéztette, s ez lelkiismeretére hivatkozva bevallást tett néhai *providus* Péntek György, Osvát, Simon és Tamás kegyes hagyományokat tartalmazó végrendeletéről, melyet előtte tettek.

DI 56134.

3458

1483. febr. 26.

IV. Sixtus pápa az Albensis (?) püspöknek. — Márk fia: Péter pécsi egyházmegye domonkos ... *diversis iniuriis affectus et diffamatus petit in partibus committi causam iniuriarum et diffamationum ad se purgandum* ... A kérvényt mellékelve meghagyja neki, hogy intézze el. *Koller IV. 431.*

3459

1483. márc. 3.

Mátyás király ítéletlevele. Gerse-i Pethew fia: János és P. fia László fia: Miklós perében Lewa-i Cheh Péter fia: László ellen, kire az ügy atyjáról szállt, a főpapok, bárók, nemesek, *prothonotarii* és esküdt ülnökök bírói székén az alperesi ügyvéd bemutatta a székesfehérvári káptalan 1466. júl. 11-i levelét azévi királyi átiratban. Eszerint a felperesek Péterváradon panaszták a királynak, hogy bár 1452-ben Pethew és Cheh László a vassvári káptalan előtt megjelentek és Pethew az ő Justina leányát férjhez adta Cheh László fia: Jánoshoz (tunc in tenera etate constituto) az egyházi rítus szerint, az atya pedig fia nevében *recepit et copulaverit*; mindezt ott esküvel és kötelezéssel megerősítették úgy, hogy hét év múlva a káptalan elé vezetik őket ... *et easdem, ut moris est, iurari facere tenerentur*. A hét év eljött, P. fia: Miklós elhozta nővérét, de Cheh László nem hozta el fiát, s ezzel bírságba esett. A király az utóbbit a székesfehérvári káptalan útján elégtételre és számadásra a személyes jelenlétére idéztette. Az 1452-i oklevél bemutatása után

az alperesi ügyvéd kész volt felelni a felperes állítására. A felperesi ügyvéd Cheh János a bírságokban marasztalandó, mert atyja nem állította a vasvári káptalan elé, s amikor az érett kort elérte (annos pervenisset ad nubile), nem Justinát vette feleségül, hanem mást. Az alperesi ügyvéd szerint nem esett bírságba, mert 1. az előállítás idején (casu inopinato et insperato) fogságba esett, és tizenkét évig Németországban tartották, 2. atyja nem jelenhetett meg, mert akkor éppen Nemethwywar várát védte az ország ellenségeivel szemben, 3. *quia autem nullus genitorum suas proles, maxime in etate tenera et imperfecta ...* (mint az alperes volt) *existentes ad futura connubia obligandi habet facultatem*, ezért atyja gyenge kötelezése nem szállt át, *nam per debile fundamentum universa fundata infirma sunt ac ruinam petunt ...*, 4. de nem szállna át az ország szokásjoga szerint sem, mert Cheh László minden ősi jószágát eltékozolta, és amiye Jánosnak van, azt maga váltotta vissza a nádortól, tehát *non tanquam a genitore in suam genituram condescendisset*, hanem azt János ... *ac si eandem quantitatem iurium possessionariorum eorundem erga ipsum habitorem de novo acquisivisset ...* A felperesi ügyvéd nem szólt semmit, és igazságot kértek. A bíróság: bár a felek szerződést (contractum et fedus) kötöttek, az atya és a fiú képtelenek voltak teljesíteni a fenti okokból, de az atya mindenét el is pazarolta, s a fiú vagyona mintegy új szerzemény, amit az egész bíróság — a nádor is — megerősít; és ... *quia iuxta statuta iuris ecclesiastici et decretorum sanctorum patrum exinde editorum nemo patrum suas genituras, potissime in annis ad discernentiam boni et mali insufficientibus in etate videlicet tenera constitutas absque consensu earundem quoque ab hominibus etatis perfecte fieri ac adhiberi solent, ac futura connubia, prout hoc et id nonnulli iurisperiti utriusque scilicet iuris doctores per nos solum pro discussione presentis cause in dictam sedem*

nostram iudiciariam adducti nobis persuadebant, aliquo federis pacto vel compromisso obligare potest et valet ... (leginkább Sextus 4,2), a panaszt el kell utasítani.

Dl 16376. = Idézi: Hajnik 55, 23.sz. jegyzet.

3460

1483. márc. 19.

Nyujtói Miklós knini püspök előadja, hogy ő pápai felmentés alapján püspöksége mellett a székesfehérvári Szűz Mária-egyház *cantorat*usát is bírja, s mert a török betörései miatt egyházmegyéjében nem tartózkodhatik, kéri — és megkapja —, hogy ne tartozzék a székesfehérvári prépost és helynökének joghatósága alá.

Mon. Vespr. III.283.

3461

1483. márc. 22.

IV. Sixtus pápa a veszprémi püspöknek. Visszavonja egyes magyar főpapok (prelati maiores) mentességeit, kivéve Gábor egri bíborospüspököt.

Mon. Vespr. III.284.

3462

1483. ápr. 11.

Mihály milkói püspök, esztergomi helynök több egyházmegyes plébánosnak és Bwky Miklós mester zöldmezei kanonoknak. Márc. 4-én idézés után *egregius* Peczk-i István sommás keresetet nyújtott be *egregius* Kakas György, felesége: Adviga, Kaza-i György és Serke-i Lorandi György leánya: Anna ellen, melyre az alperesi ügyvéd tagadott. E *litis contestatio* után a felperesi ügyvédnek bizonyítást ítélt meg. A kelet napján a felperesi ügyvéd előadta, hogy négy nemes asszony, idézésük dacára ... *non tamen beneficio iuris se excusantes, quantum pro amore et favore partis adverse ...* a tanúskodást megtagadta. Kérésére meghagyja, hogy őket a megjelölt napokon a felek jelenlétében eskessék meg, majd titkon hallgassák ki, a lezárt vallomásokat a szokott módon küldjék fel a nevezett napra, ha pedig

vonakodnának, három napi intéssel már most kiközösíti őket, s az ítélet meghallgatására megidéztteti. Írta: Dorogházi László jegyző.
DI 18795.

3463 **1483. máj. 4.**
Chama-i János kalocsai érkanonok, helynök minden egyházmegyes plébánosnak. Nagybesenyői Péter és Danóczi György klerikusok panaszára helyettese (*locumtenens*), György *lector* megidézte Bátmonostori Imre ottani várnagyot *ratione manu(u)m in clericum iniectionis, verberationis, captivationis, diffamationis, et aliorum iniuriarum ... illationis*, de hiába. Az új határnapon Imre várnagy ürügyként ... *exceptiones declinatorias* ... hozott fel, hogy a bíróság nem illetékes; de ... *cum prefatus Emericus diu steterit in suo officiolatu castellanus et perceperit fructus huius iurisdictionis, et maxime reus ratione delicti facti conveniendus est coram iudice diocesano*, illetékességét megállapította, s az újból távolmaradó várnagyot kiközösíti.
Zichy XI.342.

3464 **1483. okt. 4.**
Mátyás király a győri püspök helynökének. Pál csornai prépost kérelmében előadta, hogy Mihály főesperes, győri kanonok és több plébános elleni, világi jellegű perében a királytól áttérő parancsot (*transmissionalis*) eszközölt ki, de a címzett ennek nem engedelmeskedett, sőt ... *contra ipsum exponentem multa verba inhonesta protulissetis* ... a panaszost pedig (csak amiért az alperesektől jogos földbért kívánt) Győr város és egyházmegye területén kiközösítette. Mivel pedig a birtokügyek köztudomásúan nem szentszéki, hanem világi bíróság elé tartozók (*et quia cause pretextu huiusmodi terragiorum mote non in foro spirituali, sed in curia nostra regia verti solent*), meghagyja, hogy az ügyet tegye át a személyes jelenlétre, ő maga pedig, hogy illetlen szavaiért

számot adjon, ugyanott jelenjék meg.
DI 18861.

3465 **1483. okt. 22.**
IV. Sixtus pápa a váci püspököt rendeli bírónak a következő ügyben. Mihály budai borbély elvette a budai Romonszky György leányát: Zsófiát, de oly durván bánt vele, hogy ő ... *ab eo absque iudicio ecclesiastico discessit* ... mire férje, Mihály az esztergomi helynök előtt visszakövetelte, s ő megfelelő kezesség mellett hajlandó volt visszatérni. A helynök mindketőjüket kezességre kötelezte ... *fideiussores dare deberent, quod alter alterius vitam non insidiaret, nec aliquid aliud malum alter alteri inferret*. Mivel azonban a nő megtudta, hogy férje első feleségét megölte és őt is ez a sors várja, ha visszatér, kérte a helynököt, hogy házasságuk helyreállításától (*restitutio*) tekintsen el. A bíró ezt és a Szentszékhez való fellebbezést megelőzve, a visszaállítást elrendelte, s a borbélyt később kiközösítette.
Mon. Vesp. III.288.

3466 **1483. okt. 28.**
IV. Sixtus pápa Kassai Miklós domonkost eretnek-*inquisitor*nak nevezi ki Magyarország területére.
Theiner II.487.

3467 **1483. dec. 18.**
Két plébános jelenti Lajos aquileai püspöknek, János bíboros-*legatus* ügyhallgatójának (*auditor*), hogy dec. 12-i parancsa értelmében a sági konventet az esztergomi káptalan ellen megidézte.
Df 208964.

3468 **1484. jan. 23.**
Aragóniai János bíboros, Mátyás király országaiban *legatus* Mihály milkói püspök, esztergomi helynöknek. Néhai Polyák Péter budai polgár özvegyének: Katalin asszonynak a pesti

Révész Gergely özvegye ellen férje végrendelete és más dolgok tárgyában indított perét magához vonja és megtiltja, hogy eljárjon benne. *Magyi fk. 447.sz.; Kovachich, Form. 417.*

3469

1484. febr. 5.

Mátyás király a győri helynöknek. Gencz-i Gergely nemes előadta, hogy a győri káptalan elleni birtokperében a helynök gyanús. Mint-hogy gyanús bírák előtt nem biztos dolog perelni, s a birtokperek nem a szentszékre, hanem a kúriára tartoznak, a perátételt elrendeli. A hantai prépost és győri helynök ezt átírva engedelmeskedik.

DI 61852.

3470

1484. febr. 6.

Lajos *doctor iuris utriusque* aquileai püspök Aragóniai János bíboros-*legatus* ügyhallgatója (auditor) több pécsi és veszprémi egyházmegyes papnak. Debrentei Himfi Imre panaszkolta, hogy néhai Debrentei Tamás nyitrai püspök az ő rokona, végrendeletében kb. 2000 forint pénzt és ingóságot hagyott rá, de ezt Szentbalázi Szele Mártonné (előbb Laki Himfi Mihály özvegye), Anna és két társa nem akarja kiadni. Kérésére meghagyja, hogy tizenöt napos határidővel kiadásra intsek, különben közönsítsék ki őket; ha sérelmeznék, huszadik napra idézzék meg. Írta: Nicolaus de Athya jegyző.

DI 102628.

3471

1484. febr. 12.

Szentgyörgyi András *magister artium, baccalaureus iuris canonici* veszprémi és győri kanonok, Albert veszprémi püspök helynöke több egyházmegyes plébánosnak. A Chathka-i pálosok panaszkodtak, hogy egyesek pénzzel, ingósággal tartoznak nekik, mások károsítják őket, különösen Chokakew várnagyai: Feyer János és fia: László, valamint *familiaris*aik: Renalth Péter Chorgo-i vámszedő és társai;

közúton megállították élelmet vivő szekerüket és csak gyalogvám (*pedagium seu quidagium*) fizetése után bocsátották el, szidalmazták őket, s így kiközösítés alá estek. *Preterea sacris est cautum canonibus, ut locorum dyocesani eos, qui ab ecclesiis vel personis ecclesiis pro earum rebus propriis pedagia vel quidagia suo vel alio nomine exigunt vel extorquent in animarum suarum periculum et eorum a quibus ea exigunt periculum et gravamen, excommunicationis et interdicti sententias a iure prolatas, postquam de his ipsis constiterit, omnino publicent vel a suis subditis tamdiu faciant publicari, donec illi sic exacta restituerint et de transgressione huiusmodi satisfecerint competenter.* A sérelmet nem viselnék el 200 forintért. Kérésükre meghagyja, hogy a nevezetteket tizenöt napon belüli elégtételre és a 200 forint megfizetésére szólítsák fel, különben közönsítsék ki, az ismeretleneket vessék tilalom alá, és ha sérelmeznék, tizenötödik napra elébe idézzék.

DI 18926.

3472

1484. máj. 20.

Lőrinc vásárhelyi plébános és marosszéki esperes oklevele. Báthori István országbíró és erdélyi vajda a király nevében meghagyta neki, hogy néhai *agilis* Madaras-i Miklós és néhai felesége végrendeletéről vizsgálatot végezzen. Kihallgatta András vajai plébánost és öt székelyt, akik megerősítették a Madaras-i Jusztinánál levő végrendeletet.

Székely oklt. III.104.

3473

1484. jún. 11.

Lajos aquileai püspök, *doctor iuris utriusque*, Aragóniai János bíboros-*legatus* ügyhallgatója (auditor) és helynöke több kalocsai, bácsi és pécsi egyházmegyes plébánosnak. Gál a Szentkeresztről és Gáspár a Megváltóról nevezett egyházak plébánosai (pécsi egyházmegye) panaszkodtak, hogy sokan pénzzel, ingósággal, ha-

gyatéki tárgyakkal tartoznak nekik, és nem fizetnek. Kérésükre meghagyja, hogy a megnevezendő adósokat tizenöt napon belüli teljesítésre szólítsák fel, különben *auctoritate apostolica* közösiítsék ki; ha sérelmezik, huszadik napra értesítéssel idézzék elébe. Írta: Nicolaus de Athya jegyző.

Dl 18972.

3474

1484. jún. 19.

Bertalan *doctor decretorum* egri örkanonok, Gábor bíboros, egri püspök helynöke az egri várbeli és több más plébánosnak. Bárczai István perelte Bachko-i Györgyöt anyja: Orsolya hitbér-hozományáért, ez meg *reconventiot* emelt Veronika B.Gy. dédanyja hitbér-hozományáért, a férjéhez vitt 1500 juháért és 100 aranyforintért, melyen Alsóbárczai Lászlót, Veronika férjét Kassán a csehek fogságából kiváltotta. A helynök 1484. márc. 16-án ítéletében jogtudók tanácsát kikérve (*iurisperitorum et aliorum sapientum consilio*) B. Györgyöt a hitbér, hozomány és a költség később megállapítandó összegében marasztalta. Ez jogerőre emelkedett, ezért a kelet napján a helynök teljesítésre szólítja fel, ill. kiközösiítés, *aggravatio* és *reaggravatio* alá veti harminc-harminc napos határidőkkkel; ha megátalkodik, a világi karhoz (*brachium seculare*) fordul. Írta: Johannes de Banca jegyző.

Dl 83906.

3475

1484. jún. 25.

Mátyás király oklevele: Nagybánya polgársága panaszkolta, hogy egyes polgárok és mások kis, gyakran világi ügyekben egyházi bíróság elé idézik és költségekbe verik őket. Ennek megakadályozására elrendeli, hogy ezek után minden ügyüket, az adósságikat is először a saját bírójuk és esküdteik vizsgálják meg. Ő a világiakat véglegesen elintézi, az egyháziakat az egyházi bíróság elé áttesszi. Ha városbeli első fokon más bíróság elé állítja őket, 40 aranyfo-

rinton marad (20 a bíróságé, 20 az ellenféle), de senki se tegye ezt. Meghagyja a bíróságnak, különösen az egri helynöknek, hogy a jövőben eszerint járjanak el.

Dl 38768.

3476

1484. júl. 6.

Váradi Péter kalocsa-bácsi érsek előadja, hogy Domonkos székesfehérvári, László óbudai prépostok és mások, Handó György kalocsa-bácsi *electus* állítólagos végrehajtói ... *licet nullam testandi de bonis per eum ex proventibus ecclesiasticis acquisitis idem Georgius haberet facultatem* ... az őt, mint utódot megillető jószágokat elfoglalják. Indítandó pereire pápai bírák kiküldését kéri és megkapja.

Mon. Vesp. III.289.

3477

1484. szept. 24.

VIII. Ince pápa Mátyás királynak. Aragóniai János bíboros jelentése szerint Péter kalocsai érseket a *statusa* elleni súlyos tetteiért fogva tartja. ... *Hortamur autem maiestatem ipsam tuam et attente requirimus, ut tamquam catholicus et religiosus princeps ad nullam penam contra archiepiscopum ipsum procedas, neque aliquod supplicium de eo sumas, donec re per nos cognita opportune statuere possimus, quid ad hoc expediat, cum certissima esse possit maiestas tua, vehementer nos cupere, ut quieti et securitati regni sui consulatur.*

Mon. Vat. I/6.221.

3478

1484. okt. 30.

Kálmáncsehi Domonkos, a székesfehérvári Szűz Mária-egyház prépostja kérésében előadta, hogy régi idő óta az egyház osztott és osztatlan vagyonából a prépostot egyharmad, a káptalant kétharmad illeti, de a joghatóság csak a préposté. Most a Szilágyi Erzsébetért mondott gyászmisében 40 forintot és sok viaszt ajánlottak fel, de ezt a kanonokok még a mise befejezése előtt elragadták az oltárról.

VIII. Ince pápa három püspököt rendel bírónak.

Theiner II. 499.

3479 **1484. dec. 29.**
Mátyás király a nyitrai helynöknek. Özv. Elefánti Andrásné, most Bessenyei Györgyné, Dorottya nemes asszony előadta, hogy néhai anyja a címzettnél ingóságokat és főleg okleveleket tett le (apud manus tuas tanquam fideles), de most nem akarja kiadni. *Cum autem unicuique id quod suum est, iustitia reddi iubet ...* meghagyja neki az oklevelek kiadását. *DI 50312.*

3480 **1484. dec. 30.**
Georgius de Priolis *doctor decretorum* esztergomi kanonok és kápolnaigazgató, János érsek-*legatus iudex commissarius* a 3470.sz. ügyben az ott megnevezett papoknak. Idézzék meg huszadik napra Szele Mártonnét és két társát a fenti ügy folytatására; az értesítés *in valvis* lesz. Írta: Nicolaus de Athya jegyző. *DI 102630.*

3481 **1485. jan. 1.**
VIII. Ince pápa a pécsi *cantornak*. Beren-i Péter bácsi kanonok kérésében előadta, hogy ő Zakachi Lőrinc veszprémi egyházmegyes papot (ekkor pécsi lakost) bizonyos pénzösszeggel való tartozásáért és *iniuria*ért a pécsi helynök előtt perbe fogta, aki javára hozott ítéletet, az alperest költségekben marasztalva. Ettől Lőrinc az esztergomi szentszékhez fellebbezett, de Mihály milkói püspök, az akkori helynök az alsófok ítéletét megerősítette, és Lőrincet a költségekben marasztalta. Ettől L. a Szentszékhez fellebbezett, de mivel ezt nem folytatta le, az esztergomi helynök megidézte a gondosság (*diligentia*) bizonyítására, s ennek hiányában kiközösítette, s a mindkét fokon felmerült költségeket megállapította. Ettől Lőrinc János bíboros, akkor pápai *legatus*hoz felleb-

bezett, s ennek megbízásából Pétert Lajos aquileai püspök előtt perbe hívta; ez Lőrincet feloldozta és Péter kanonokot marasztalta a költségekben. Ettől ő a pápához fellebbezett; kérésére meghagyja, hogy döntsön az ügyben. *Mon. Vespri. III. 295.*

3482 **1485. jan. 16.**
Georgius de Priolis *doctor decretorum, legatus commissarius* a pécsi, veszprémi, zágrábi, bácsi egyházmegye papjainak: *circumspectus* Pesthene-i "Kwzathor" István régebben Lajos aquileai püspök *legatus auditor generalis*a, az ő elődje levelében kiközösítés alá esett, mert Chernek-i Desewfy Istvánnak nem fizette meg tartozását, s ezt jún. 27-én és a következő napokon kihirdették, miután a fizetést vállalta és nem teljesítette. Most az ellenfél kérésére meghagyja hat nap után aggraválását, tíz nap után súlyosítását (*interdictum*mal) és nyolc nap után a világi kar (*brachium seculare*) alkalmazását. *DI 74730. (Az oklevél szakadt.)*

3483 **1485. jan. 26.**
A plébánosok jelentése Georgius de Priolis *doctor decretorum* esztergomi kanonok és kápolnaigazgatónak a 3480.sz. ügyben. *DI 102630.*

3484 **1485. jan. 31.**
Mátyás király a pozsonyi káptalan tagjainak: György pozsonyi prépost ellen Budán panaszkodtak, hogy bizonyos dolgokban jogtalanul zaklatja őket; orvoslást kértek, de ő Pozsonyba érkezéséig halasztotta az ügyet. Minthogy hadjáratlalt van elfoglalva,¹ megkérte a királynét, *quo causam ipsam per iudices idoneos ac probos viros nostra auctoritate cognosci faceret*. Meghagyja nekik, hogy keresetüket ott terjeszszék elő.

Knauz 29.

1. Bécs ostromától keltez!

3485

1485. jan. 31.

VIII. Ince pápa a Gurnicz-i prépostnak (Salzburg) és a varasdi főesperesnek (Zágráb). A zágrábi egyházmegye György zagorjai *comes* előadta, hogy István dömösi prépost, ki a glogovica szentsír-rendi házat is bírja, perbefogta őt és néhai anyját, Borbálát bizonyos, a rendháznak járó követelés címén Lengyel András és Sopolincza-i Illés zágrábi kanonokok előtt, kiknek Gábor bíboros-*legatus* adott erre megbízást. A *comes* Rómába fellebbezett, majd mikor a bírák ennek dacára a költségekben marasztalták, ismét fellebbezett és bíróküldést kapott a laibachi püspökhöz és dékánhoz. A püspök ellenfelét megidézte és a bírákat eltiltotta, azonban a császár és Mátyás király közti háború miatt kb. öt évig nem tudta ügyét folytatni. Bár több idézést nem kapott, János bíboros-*legatus* ügyhallgatója (*auditor*), Lajos aquileai püspök őt és fivérét, Vilmos zagorjai grófot az ítélettel szembeni engedetlenség miatt kiközösítés alá vetette. Ettől a Szentszékhez fellebbezett, s így tett ellenfele is, kit a laibachi bírák idézésének végrehajtása sértett. Kérésére meghagyja, hogy feltételeken (ad cautelam) oldozzák fel, s az eljárás semmisségének kérdését bírálják el.

Mon. Vespr. III. 296.

3486

1485. febr. 2.

Beatrix királyné a 3484.sz. per eldöntését Kristóf modrusi püspökre, Tamás esztergomi helynökre, Barnabás esztergomi *gubernatorra*, Mihály esztergomi *lectorra*, György esztergomi kanonok, oltárigazgatóra bizza.

Df 228109.

3487

1482. febr. 11.

Az előbb megnevezett bírák oklevele: Elfogadták a megbízást, és közölték a felekkel. György pozsonyi kanonok és helynök tiltakozott, hogy a panasz nem a káptalan nevében szólt, és nem akarják perelni a prépostot. Ek-

kor Privigyei Gábor mester hat másik kanonok megbízottjaként is előadta, majd írásban is beadta a prépost elleni panaszokat. A prépost válasza után a bírák javára ítélnék, és a kanonkokat, mint hamisítótka és patvarkodókat (*falsarii et calumniatores*) megfosztják javadalmuktól.

Df 228109.

3488

1485. febr. 17.

Georgius de Priolis *doctor decretorum*, *legatus commissarius* előtt megismétlik a 3470.sz. per menetét, és a bíró idéz.

DI 50592.

3489

1485. márc. 1.

VIII. Ince pápa Mátyás királynak. Mátyás király írta, hogy a Ferdinánd szicíliai király elleni eljárással kapcsolatban fellebbezett, és a bíborosnak is írt, hogy a pápát megegyezésre bírják. Gondolja meg, hogy a pápa lépései csak a békét szolgálták. ... *Qua igitur de causa tu, qui ignorare non debes utriusque iuris censura caveri, nemini etiam veri gravamento (!) per sententiam vel alias a Romano pontifice, qui in terris superiorem non habet, licere in vocem appellationis prorumpere, et ab eo etiam ut male informato ad eum bene informandum appellare, sed dumtaxat pro illati gravaminis summotione humiliter supplicare, aut adversus gravamen ipsum in integrum restitutionem petere a contentis in nostris litteris predictis duxeris appellandum* ..., még a rokonság jogán sem avatkozhatik be a pápa eljárásába alattvalói ügyében; egyébként ... *conquerendi de te et contra te ad oportuna remedia procedendi ... occasionem prestares*.

Mon. Vat. I/6.224.

3490

1485. ápr. 14. előtt

György, az esztergom-belvárosi Szent Lőrinc-egyház plébánosa jelenti Georgius de Priolis *doctor decretorum*, *legatus commissarius*nak,

hogy Hay-i Pál deák ellen Zele Márton házában (ipsumque personaliter non repertum, sed coram familia domus) ápr. 14-re elébe idézte. *DI 46030.*

3491 **1485. ápr. 18.**

Tamás esztergom-szentgyörgyi prépost, Aragóniai János bíboros-*legatus* helynöke a nevezett plébánosoknak kiközösítés terhével meghagyja, hogy néhai Parlagi György három leányát idézzék elébe eljárásuk huszadik napjára András Heznye-i pap (esztergomi egyházmegye) és Gyarak-i káplán ellen bortized elvitele és egyéb károk-sérelmek tárgyában, melyeket atyjuk követett el ellene; *legatio* tekintélyével rendeli el, és elmaradásuk esetén az esztergomi egyház kapuján fogja idéztetni. *DI 56186.*

3492 **1485. ápr. 22.**

György plébános Georgius de Priolis *doctor decretorum*, esztergomi kanonoknak jelenti, hogy Lukács esztergomi (falakon kívüli) borbélyt Himfi Imre ellen házában (coram familia domus) megidézte. *DI 102632.*

1. Háton: Hany Pál bemutatta a bíróságon, és két tanú vallomása arról, hogyan bujkált az alperes az idézés elől.

3493 **1485. máj. 7.**

VIII. Ince pápa. András és Veronika pécsi házaspár előadta, hogy Buda-i Pechy Benedek és neje Katalin (veszprémi egyházmegye) azzal az ürüggyel, hogy a Veronikát illető ingók, pénz, áru, ékszer, házieszköz fele Katalinnak jár, perbe fogta őket Feketh-i Mihály pécsi kanonok (helynök ?) előtt, ők pedig azokat ugyanott viszontperelték (reconvenierunt) bizonyos pénz- és ingótartozás tárgyában, majd a Szentszékhez fellebbeztek, aminek a bíró helyt adott. A fellebbezést és az eljárás semmisségének ügyét a boszniai püspökre bízta. *Mon. Veszpr. III. 298.*

3494 **1485. máj. 9.**

László budai prépost apostoli *prothonotarius* György pozsonyi prépost, apostoli *prothonotarius*nak. Örül, hogy a lázadó kanonokokon diadalmaskodott, mindig közbenjár tisztessége érdekében; ... *Ex parte notarii ... in veritate non sunt etiam in aliis ecclesiis, sicut in Albaregali, Vacii, et in aliis multis locis carent eis notariis, et per Deum neque in ecclesia mea aliquis specialis notarius, sed solus lector, ac certi canonici mei qui in cancellaria steterunt, omnes litteras ex capitulo expediunt et supportant.* De keresni fog neki egyet; van egy a zalavári konventnél, aki nem akar ott maradni; ígéri, hogy majd ír érte a bécsi (skót) apátnak. *Knauz 65.*

3495 **1485. máj. 10.**

Gergely szentmáriai plébános és főesperes, Jakab szentmihályi és Gergely szentandrás *rectorok* (decani iudices et causarum auditores in spiritualibus in prefato districtu Ligetfalu generales) előtt Widaffelde-i Mátyás leánya: Márta bevallja, hogy három fia, a Fejérpatakyak (György, Benedek és Péter) derék nemesek közbejöttével őt hitbére és minden más női joga tárgyában kifizették, s ő nyugtatja azokat. *DI 64895.*

3496 **1485. máj. 12.**

Tamás esztergom-zöldmezei prépost, Aragóniai János bíboros helynöke több egri egyházmegyes plébánosnak. Az egri egyházmegyes *egregius* Buthka-i András panaszkolta, hogy ő néhai Sebes-i János zálogos birtokait fogott bírák döntésére visszabocsátotta, de mivel nem kapta meg a teljes összeget, a kötelezvényt néhai B-i Kezek György kezéhez adták; ennek halálával özvegye, Margit és fia: Mihály kezére került, akik nem akarják visszaadni, pedig neki perében szüksége van rá. Kérésére az illetőket az eljárástól huszadik napra megidézti.

Írta: Nicolaus de Athya jegyző.
Dl 67100.

3497 **1485. máj. 15.**
Mátyás ároktői plébános és két társa jelenti Tamás helynöknek, hogy Parlagi György leányait a 3491.sz. alapján Csegén megidézték.
Dl 56217.

3498 **1485. jún. 9.**
Geréb László pápai *legatus*, erdélyi püspök, jogtudor Bertalan örkanonoknak és helynökének meghagyja, hogy Tamás papot, ki vétlenül (*servato moderamine inculpate tutele*) embert ölt, *in foro conscientie* mentse fel.
Beke 737.sz.

3499 **1485. júl. 8.**
Mátyás butkai és Péter lazonyi plébánosok Bertalan *doctor decretorum* egri örkanonoknak és helynöknek jelentik, hogy Deregye őt megnevezett lakosát István pap, ősi iskolamester (*rector scole*) kérésére tizenötödik napra megidézték bizonyos jogsértések miatt (*in facto debiti ac dampnorum et iniuriarum*).
Dl 84563. = Hazai oklt. 438.

3500 **1485. júl. 15.**
Miley-i Tamás *cantor*, János *doctor decretorum* budai főesperes, Ceglédi István és Nagoch-i Gáspár veszprémi kanonokok Georgius de Priolis *doctor decretorum*, Aragóniai János érsek *commissarius*ának jelentik, hogy a 3488. sz. perben D. Himfi Imre javára és Zele Mártonné ellen parancsára a veszprémi Szent János-plébánia kincstárában tanúkat eskettek meg az ügyvédek előtt, majd nélkülük kihallgatták őket a kérdőpontokra; vallomásukat zártan küldik.
Dl 102633.

3501 **1485. júl. 26.**
Tamás esztergom-zöldmezei prépost, Aragóniai

János bíboros-érsek helynöke egri és veszprémi egyházmegyes plébánosok útján Pálóczi Imre (egri egyházmegye) ellen Azari Pétert és Zendi Lukácsot, hittel lekötött adósait tizenöt napon belüli teljesítésre inteti, s újabb tizenöt nap után kiközösítetteti. Írta: Nicolaus de Athya jegyző.
Dl 99521.

3502 **1485. szept. 9.**
Báthori István országbíró Ibafalvi Tamás esztergomi helynöknek: az Azari Péter ellen folyó pert¹ mivel világi, tegye át a kúriába (*domini nostri regis in presentiam*), ha egyházi, visszaküldik.
Dl 99522.
1. Lásd: 3501.sz.

3503 **1485. okt. 19.**
Georgius de Priolis *doctor decretorum* a 3500. sz. ügyben Zele Mártonné hatodik napra idézteti a tanúvallomások meghallgatására, különben eljár. Írta: Nicolaus de Athya jegyző.¹
Dl 102634.
1. Hátán feljegyezve a kifüggesztés és a következő perbeli lépés.

3504 **1485. nov. 11.**
(VIII. Ince pápa 2. évében)
Az esztergomi helynök Andrást, kit a király saját tekintélyével (*auctoritate iurispatronatus sui*) a pozsonyi társaskáptalan prépostjává ki-nevezett, beiktatja: *stallo sibi in choro ac voce et loco in capitulo, si et prout alias vocem in capitulo prepositus ... eorum habere solitus sit, eum omni plenitudine iuris canonicis assignatis ...*
Nyási fk. 396b fol.

3505 **1485. nov. 16.**
Bertalan *doctor decretorum* egri örkanonok és Gábor egri püspök, bíboros helynöke Mátyás királynak. Kaza-i Kakas Györgyné, Serke-i

Lorandffy János leánya: Hedvig és néhai Serke-i Lorandffy Mihály özvegye: Ágota asszony között per folyt előtte a Valkó vármegyei Nemphthy kastély (castellum) és tartozékai tárgyában, melyek Serke-i György fia: Tóbiást, Lorandffy János fiait: Lorandffy Mihályt és Ferencet és Hedviget örökjogon egyenlőképp (equaliter) illetik; melyet Tóbiás és Mihály az asszony tudtán kívül 16000 aranyforintért eladtak Zápolyai Imre szepesi grófnak. Mihály a felét, 8000 forintot felvette és Ágota asszonynak hagyta végrendeletében, a Hedvignek járó 2000 1/2, 100 1/2, 16 1/2 forintot és 16 dénárt pedig nem szolgáltatva vissza. Ebben az érdemi perbebocsátkozásig (litis contestatio) és a tanúk kihallgatásáig jutott, mikor Ágota nemes asszony bemutatta a királynak nov. 10-én kelt átterelő parancsát. Eszerint Ágota előadta, hogy Hedvig leánynegyed (quarta) ürügyén perli a kastélyt egyházi bíróság előtt, mely most idegen kézen van, de a helynök az alperesi ügyvéd *ex simplicitate* adott válasza alapján őt felelni készteni és szokásjog ellenére terheli. *Et cum in discussione talismodi cause semper consuetudo prefati regni nostri sit attendenda et etiam observanda, obhocque causa prefata in curia nostra regia magis quam in foro ecclesiastico discuti debeat et terminari ...* ezért meghagyta, hogy a pert teher nélkül terjessze a személyes jelenlétre, és tüzzön ki hatámapot.¹ A helynök a kelet napján az ügyvédek előtt az átterelő parancsnak engedett és a kúriában való megjelenésre a huszonötödik napot tűzte ki.

DI 19087.

1. Az eredeti: DI 46027.

3506

1485. nov. 18.

Közjegyzői oklevél arról, hogy okt. 24-én Budán, Jakab oltárigazgatónak a Szűz Mária-templom oldalán a temetőben álló házában Keresztély *doctor decretorum et artium* erdélyi kanonoknak, Geréb László erdélyi püspök

ügyhallgatójának (legatus de latere commissarius supremus et causarum auditor generalis) szállásán az ügyhallgató a Zenthfalwa-i begi-náknak Zenthfalwa-i Osvát deák nemes és felesége: Ilona ellen bizonyos jogsértések, mint gyalázkodás miatt (de et super iniuriis, diffamationibus) indított perében ítéletet hozott a közjegyző és az alulírt tanúk előtt, de ettől Osvát deák élszóban azonnal VIII. Ince pápához és az apostoli Szentszékhez fellebbezett. Majd a kelet napján ismét megjelent az ügyhallgató (auditor) előtt, és maga és felesége nevében *apostolit* kért; ennek az *auditor* eleget tett, és határidőt szabott ki. Erről Lukács fia: Jakab közjegyző oklevelet állít ki.

Kovachich, Form. 365.

3507

1485. dec. 31.

Péter soproni főesperes, győri kanonok, Benedek *doctor decretorum* hantai prépostnak, győri kanonoknak és helynöknek távolléte miatt helyettese (in officio vicariatus iudex surrogatus) tudatja, hogy Warkon-i "Amadé" Lénárd nemes kérésére "Milethinczy" Márton Győr-külső püspök-városi nemesnek az összehívott tanúk előtt tett szóbeli végrendeletéről tanúkat hallgatott ki, akik eskütétel után egyenként így vallottak ...

DI 48480.

3508

1485.

Narratio ut littere executoriales iuxta vim et tenorem eorundem exequantur. Említve az esztergomi helynök: *Tomas de Ibafalwa prepositus ecclesie Sancti Georgii martiris de Viridicampo Strigoniensis.*

Beneéthy fk. 151v. fol.

3509

1485. körül

Modrusi Bertalan jogtudor (téves: erdélyi) helynök, Osvát feleségének: Katalinnak házassági ügyét előadja.

Beke 349.sz.

3510

Keresztély *doctor decretorum et artium*, erdélyi kanonok és Geréb László erdélyi püspök ügyhallgatója (*legatus supremus commissarius et causarum auditor generalis*) előtt néhai Zylagy László szegedi bíró özvegye: Ilona, nővére: Katalin nevében ügyvédjük néhai István deák, pesti bíró özvegye: Ilona és fia: János benyújtott keresete (*libellus*) ellen a következő kifogásokat teszi, amelyek címén még perfelvétel (*litis contestatio*) előtt nem tartoznak rá felelni: 1. Mert Zylagy László halála után a kifogást tevő alpereseket Mátyás király mindeüktől megfosztotta, bár ügyvédjük Bécsben könyörgött neki, hogy valamit hagyjon meg: *nec cogitur quis spoliatus rebus et bonis cuiuspiam nedum de facto alieno, sed nec de proprio iuri stare, nisi prius restituatur per spoliatores, cogat idcirco iudex, qui presumit in causa presenti se competen[tem] fore, spoliant[em] restituere*. 2. Mert a kereseti tényállás nem tartozik egyházi bíróság elé. 3. ... *cum decretum editum regni huius inlyti caveat quempiam non posse convenire ad simplicem querelam coram legato, nisi prius coram ordinario, et tandem pars iudicato talis ordinarii non contentus habebit per viam appellationis ad ipsum legatum convocare*. Mindezekért kéri a kereset elutasítását stb.

Magyi fk. 488.sz.; Kovachich, Form. 430.

3511

1485. — 1490.

Keresztély *doctor decretorum et artium*, Geréb László erdélyi püspök ügyhallgatója (*auditor*) előtt Pesti István deák özvegyének és fiának ügyvédje felel a fenti kifogásokra: ezek azonban frivolak (*vane et frivole*) és excipia[ntibus] minime relevantes). Indokok: 1. Az első kifogás megállna, ha a felpereseket kirabolták volna, de mivel ezt nem tették, felelni tartoznak a keresetre. *C. frequens in pr. de Resti, spo. Li.VI. (Sextus 2,5,1.)* 2. ... *quia replican[tes] sunt miserabiles persone maxi-*

me, quia vergunt ad inopiam, ecclesia potest se intromittere. 3. A *legatus* a maga tartományában *ordinarius* is, s ezért pert lehet kezdeni előtte, lásd: ... *per totum Ti. de Offi.le (Extra 1,30.) Si autem pretenderet procurator adversarium quod prius conveniretur coram dyocesano*. Ezért kéri stb.

Magyi fk. 466.sz.; Kovachich, Form. 429.

3512

1486. jan. 12.

Keresztély *doctor decretorum et artium*, Geréb László erdélyi püspök *legatus de latere commissarius supremus et causarum auditor generalis* a felső- és alsórajki, valamint minden veszprémi egyházmegyes papnak. A 3500.sz. ügy János bíboros halála és *legatio*jának megszűnése miatt reá hárult; a felperes kérésére huszadik napra idéztet, különben a budai Szűz Mária-egyház kapuján fog idéztetni. Írta: Jacobus de Bodogazzonfalva jegyző.

DI 102636.

3513

1486. jan. 21.

Mátyás király előtt Orbán győri választott püspök, főkincstartó és Zenthersebeth-i Woster György bevallják, hogy régi barátságuk megpecsételésére *Vrbanus ... Annam puellam filiam prefati Georgii Worster nondum adhuc septennem Francisco puero, filio condam Benedicti de Naghluche fratris sui carnalis in octavo anno etatis sue agenti ac sub cura et tutela eiusdem domini Urbani ... existenti in futuram sponsam et uxorem recepisset et viceversa megígérve*, hogy minden erővel azon lesznek, *quod ipsi Franciscus et Anna postquam ad annos legitimos pervenerint, sponsalia et matrimonium adinvicem contraherent ...* Erre mindkét fél nagy terjedelmű birtokokat köt le *dos* gyanánt. Visszalépés vagy az egyik gyermek halála esetén ezeket a másik fél örökli.

DI 19108.

3514

1486. febr. 7.

A felső- és alsórajki plébános jelentik, hogy a 3512.sz. értelmében az idézést végrehajtották.
DI 102637.

3515

1486. febr. 8.

Mihály tasnádi helynök a Nagyfalusi plébánosnak és minden főesperesnek és plébánosnak *sub iurisdictione predicti nostri vicariatus ubivis constitutis* Losonczy Bánfi István fia: Györgyöt 62 és fél aranyforintért *pro quibus scilicet reverendissimus dominus noster fideiusserat* a püspök parancsára kiközösítette. Most azonban megfizette tartozását a püspök képében Mihály krasznai főesperesnek, a tasnádi *provisor curienek*, ki feloldozását megengedte. Ezért meghagyja, hogy feloldozottnak jelentsék ki *recepto primitus ab eodem Georgio solito iuramento de parentia sancte matris ecclesie ... és elégtétellel* (penitencia).
Bánffy II.252.

3516

1486. febr. 20.

VIII. Ince pápa Mátyás királynak. — A király megígérte, hogy a pápa intésére visszaadja a salzburgi érsekség régebben elfoglalt várait és birtokait, s a pápa János aragóniai bíborost ebben bízva esztergomi *administratorrá* tette meg. Mivel ígétét nem tartotta meg, most nyomtatékosan felhívja a javak visszaadására, ami *regie dignitatis honori* megfelel, különben a salzburgi érseknek igazságot fog szolgáltatni.
Mon. Vat. I/6.226.

3517

1486. febr. 25.

Keresztély *artium et decretorum doctor*, Geréb László erdélyi püspök ügyhallgatója (auditor) előtt *egregius* Debrentei Hymffy Imre és Zenthbalasi Zele Márton nemes (veszprémi egyházmegye) bevallják, hogy az előbbi perelte özv. Hymffy Mihálynét, most az utóbbi feleségét, Annát a néhai Debrentei Tamás nyitrai püspök bizonyos javainak elfoglalásáért, Ara-

góniai János bíboros-*legatus* ügyhallgatója (auditor), Aquilanus előtt, s a perben ennek helyettese (surrogatus), Georgius de Priolis *doctor decretorum* a lezárásáig jutott. Most meg-egyeznek abban, hogy mihelyt Hymffy Imre *ab obsequiis domini sui eliberatus fuerit*, kijelölnek kétszer három választott bírát (arbitr); ha ezek vonakodnának dönteni, a felek Albert veszprémi püspök, mint *arbiter precipuus* döntésének elfogadására esküvel kötelezik magukat, pervesztés terhe alatt.
DI 46034, 102638.

3518

1486. márc. 6.

(Péter érsek ügyében): *Quamquam enim gravia et enormia commisisse insimulabatur, tamen eius rei cognitio ad sedem apostolicam devolvenda omnino erat, ut maiestas tua, que et usu rerum et litterarum sacrarum peritia imbuta est, optime novit ...*
Mon. Vat. I/6.227.

3519

1486. márc. 9.

VIII. Ince pápa felmenti a veszprémi egyházmegyés Ormhan-i Balázs fia: Miklós klerikust az emberölés alól, melyet egy tanítványán követett el.
Mon. Vespri. III.299.

3520

1486. márc. 15.

VIII. Ince pápa a római egyház *officialisainak* meghagyja, hogy Brixienensis Fülöpöt, aki az egri egyház *gubernatora* volt, de azt hűtlenül kezelte s onnan engedély nélkül távozott, Ragoni Gábor egri püspök-bíboros megbízottainak kérésére elfogják és további intézkedésig őrizetben tartásák.
Schmitth II.123.

3521

1486. ápr. 16.

András türjei prépost, két plébános és három nemes a 3518. számra hivatkozva jelenti Albert veszprémi püspöknek, hogy mint fogott

bírák (arbitr) Zenthyrwlth-on a kelet napján keresetet és perbeszédet hallgattak meg, de nem dönthettek, mert a felek ellentmondóan nyilatkoztak arról, hogy kinél van a néhai Tamás püspök hagyatéki leltára (registrum).¹

DI 46040.

1. A hátapon feljegyzések az ügy folyamáról; többször említve András helynök.

3522

1486. ápr. 24.

Cepha-i László budai lakos előadta, hogy feleségétől, Klárától ennek házasságtörése miatt László erdélyi püspök, *legatusi* hatalmú *nuncius auditora* tekintélyével *separatus fuisset, et facta separatione huiusmodi super dote et rebus ipsorum coram eodem dudum materia questionis exorta fuisset*, s ő jogosnak tartotta igényét a hitbér (dos) és ingóságok tárgyában *licet uxor propter adulterium dotem perdat, ac ipsa Clara plus, quam fuissent dos et res sue, de bonis prefati oratoris levasset et consumpsisset*, a bíró mégis az asszonynak ítélte és visszaadni rendelte *omnia bona, que dicta Clara secum adduxerat*, s így őt koldusbotra juttatta. Az egyházi rendbe kívánt lépni, de *dispensatiot* még személyesen sem tudott elérni a Szentszéknél, s nem is fellebbezett. Most kéri, hogy bírót küldjenek ki, aki bírálja el az eljárás semmisségét és Klárát kényszerítse hozzá visszatérni. Megkapja.

Mon. Vespr. III.300.

3523

1486. máj. 6.

Miley-i János zalai főesperes és veszprémi kanonok már IV. Sixtus pápának előadta, hogy bár javadalmait kánoni úton szerezte és békén bírta, az esperességet Osvát állítólagos kanonok és a kanonokságot Chorgo István pap elfoglalták tőle. Perbe fogta őket Veronai Gábor egri püspök, bíboros-*legatus* ügyhallgatója (auditor), Augustinus de Monellis előtt, de mind a *legatus*, mind az *auditor* a per közben eltávoztak az országból, az utóbbi meg is halt.

Kérésére IV. Sixtus pápa a helybeli igazságszerzés reményének híján Gundissalvo de Villadego pápai *auditorra* bízta a pert, ki idézéstiltást is adott ki. Közben Osvát meghalt, István pap pedig szerzetbe lépett, egyébként az oklevelet sem hajtották végre. De most mások léptek a helyükbe; Rovenai Jakab foglalta el az esperességet és Piski János a kanonokságot. Mivel most már reméli, hogy otthon is igazságot kap, bíróküldést kér; megkapja *breve* alakjában, mert *spoliatus* és szegény.

Mon. Vespr. III.302.

3524

1486. máj. 16.

Tamás *frater*, az ágostoni *regula* szerinti pálosok rendfőnöke (prior generalis), *universique patres diffinitores presentis capituli nostri generalis* a zágrábi és Garyg-i helynöknek, János zágrábi és Máté Garyg-i *frater*nek. Bizonyos okból a Garyg-i társház és *egregius* Monozlo-i Chwpor István, a kegyúr között folyó pert Kazolt birtok tárgyában *arbitrio vestro commissimus discutiendam et determinandam* meghagyva, hogy *proborum etiam ac honestorum virorum consiliis vobis adionctis* döntsének. (Kelt) Budaszentlőrincen, *in capitulo nostro annuali*.

DI 35718.

3525

1486. máj. 24.

Geréb László erdélyi püspök-*legatus* Apornagyfalva községnek. Volt plébánosuk: Demeter notórius bűncselekményeiért a püspök javára minden jószágát: gyümölcsök, termények, ökrök stb. elvesztette. Ezeket *servitor*ának: Kereszturi Péternek adják ki, és elszállításukat ne akadályozzák.

DI 62925.

3526

1486. máj. 26.

Keresztély *doctor decretorum et artium* bírói székén *providus* Egerzeg-i "Weres" Gergely személyesen előadta, hogy Zethbalas-i "Zeke"

Tamás és Antal nemesek (veszprémi egyházmegye) a bíró elébe idéztettek, de az *executor*-ok sem az idézőlevél másolatát, sem a jelentést nem adják ki neki, a felperesek pedig nem jelennek meg a bíró előtt, sőt költségbe-fáradtságba keverik. Tiltakozásáról oklevelet ad ki *communi iustitia suadente* ...

DI 38573.

3527

1486. jún. 7.

VIII. Ince pápa Mátyás királynak. — János szerémi püspök követe közvetítette panaszát, miszerint a Rómából visszatérők híresztelték: *nos aliquam in te excommunicationis sententiam fulminare decrevisse*, s ezért Mátyás király fenyegetőzik. A király helyteleníti a Ferdinánd szicíliai király elleni eljárást és azt, hogy Kázmér lengyel király Moldvát hűségébe fogadta. A pápa cáfolja a kiközösítést, és ígéri, hogy a szeretett magyar király jogait meg fogja védeni.

Mon. Vat. I/6.230.

3528

1486. aug. 14.

Tamás esztergom-szentgyörgymezei prépost, esztergomi kanonok és káptalani helynök plébánosoknak az esztergomi és más egyházmegyékben Szele Tamás ellen végrehajtást rendel.

DI 107216.

3529

1486. aug. 23.

Geréb László erdélyi püspök, Mátyás király országaiban *legatus de latere*, több erdélyi és egri egyházmegye plébánosnak kiközösítés terhével meghagyja, hogy Szántói Bekch György nemes kérésére tizenötödik napra idézzék elébe Thorma Tamás sárközi plébánost a piliskei egyház javainak elvitele tárgyában; értesítsék, hogy legközelebb az erdélyi egyház kapuján idézteti.

DI 65136.

3530

1486. szept. 3.

Benedek vajai plébános, *executor* jelenti Hercegszántói Mihály tasnádi plébános és helynöknek, hogy Beregi Gergely kérésére több községből Vajára idézett és ott kihallgatott harmincegy tanút (nevek). Vallomásukból kitént, hogy huszonkilenc éve vagy Zsigmond király (!) uralkodása idején kezdték a tizedet szedni, és ezt a Jármay nemesek tagadják meg. *DI 68076.*

3531

1486. szept. 4.

Bertalan *doctor decretorum*, egri örkanonok, Gábor bíboros-püspök helynöke tudatja, hogy aug. 12-én a *circumspectus* Paznadi András *baccalaureus*, Márton rudabányai pap ügyvédje perelte Chycher-i András nemest egy Lyzka-i szőlő elfoglalásáért, melyet Tállyai Diák Mátyás fia: István pap ajándékozott a felperesnek. Szóbeli keresetében előadta, hogy az alperes nem akarja kiadni a szőlejét; marasztalását kéri, költségekkel. Alperes: a szőlőt Lyzka-i Thor János polgár végrendeletben hagyta a Lyzka-i Szűz Mária-egyház építésére, ő a gondnoktól pénzen vette, s ez ügyben az említett Tállyai István pappal szemben már Liszka tanácsánál pert nyert. Mindezt oklevéllel bizonyította. Szept. 1-jén a felperesi ügyvéd kifogásokat emelt a levelek ellen, ezeket azonban a bíróság elvetette, s az alperes érvelését elfogadva az ítélt ügy (*causa iudicata*) álláspontjára helyezkedett, és Márton papnak hallgatást parancsolt. Kelt Egerben, *in atrio superioris domus habitationis nostre* több papi és világi tanú jelenlétében.

DI 31994.

3532

1486. szept. 5.

Keresztély *doctor decretorum et artium* Mátyás királynak, minden egyházi és világi méltóságnak, de különösen Ellerbach Jánosnak és Istvánnak. Orbán választott győri püspök kincstartó és Csepeli Benedek *doctor decreto-*

rum, hantai prépost, győri kanonok és helynök mint néhai Csupor Demeter győri püspök végrendeleti végrehajtói perelték Ellerbach Jánost és Istvánt bizonyos zálog és *legatum* ügyében. Az ügyvédek megjelenvén követelték az említett zálogot, ill. kifogásolták a bíró joghatóságát. Alperes felmutatta Mátyás király 1481. jan. 27-i oklevelét, melyben Ellerbach Jánost nyugtatta a zálogösszegekről, és neki a püspök halálával reá háramlott Vasvár mezővárost (oppidum), Vép és Szőlős birtokokat átengedi, és megtiltja minden bírónak, hogy őt és családját ezért háborgassa. Felperes: a fenti adósság *legata sunt ad pias causas tamquam de bonis dicte ecclesie Jauriensis presumptione iuris adquisita*, a király tehát erről nem rendelkezhetett, *cum pro non dato habenda sit, quod ab eo datur, qui ius illud dandi non habet*, így az oklevelet *per veri suppressionem et falsi suggestionem* szerezték, s a király nem akarta sérteni a győri egyház jogát, tehát az oklevél nem áll ellen. Kéri Ellerbach-ot a 2038 forint megfizetésére (amelyért a birtokok a püspöknél zálogban voltak), addig a zálogok visszaadására kötelezni, és a költségekben marasztalni. Az alperes ellene. Bemutatták a győri püspök szabályszerű végrendeletét. A bíró az ügyet lezárta és jún. 30-án meghozta az alábbi ítéletét: *habito prius consilio doctorum ... ac aliorum iurisperitorum, assessorum scilicet nostrorum consilio* úgy ítél, hogy a fenti királyi oklevél a végrehajtásnak *non obstare neque nocere, cum eadem littere non sint iuste impetrate, nec per principem concessae*, a keresetnek helyt ad. Fellebbezés híján az ítélet jogerős lett. Végrehajtási parancs, világi kar (brachium seculare). Írta: Jacobus de Bodogazzonfalwa jegyző. Df 262182.

3533

1486. szept. 6.

Az egerszegi plébános és társa, Tamás esztergom-zöldmezei prépost, esztergomi helynöknek jelenti, hogy parancsára felszólították

Szentbalázsi Szele Tamást Egerszegi Veres Gergely 38 forint követelésének megfizetésére és kökényesi szőlejének harminc napon belüli visszaszállására, kiközösítés terhével. Mivel teljes ártatlanságát hangoztatta, a helynök elé idézték.

DI 50003.

3534

1486. szept. 23.

Geréb László erdélyi püspök a 3529.sz. ügyben távolmaradó alperest a kelettől negyvenedik napra, Gyulafehérvárra személyes jelenlétére idézi, hogy bírságait megfizesse és a felperesnek feleljen.

DI 65138.

3535

1486. okt. 22.

A szerdahelyi és laki plébánosok jelentik Keresztély *doctor decretorum et artium*, Geréb László erdélyi püspök ügyhallgatójának (auditor), hogy a 3512.sz. alapján Szentbalázson Zelenét huszadik napra idézték, de egyebet nem mertek tenni: felterjesztik az ügyet.

DI 102640.

3536

1486. nov. 15.

Keresztély *doctor decretorum et artium*, Geréb László erdélyi püspök ügyhallgatója (auditor) előtt Himfi Imre és Szele Márton (feleségének ügyvédje) egyezsége lép a fenti perben: mihelyst Himfi Imre *ab obsequiis domini sui eliberatus fuerit et ad propria redierit*, értesíti erről Zelét és feleségét; akkor tizenkét napon belül összeülnek és hoznak három-három fogott bírát (arbiter), s ezek többségi (maior pars) döntését elfogadják; ha a négy is megoszlik, az ügyet mind a hatan pecsétjük alatt eskü súlyával híven leírják, és Csepeli Benedek *doctor decretorum* dönt; ha ő beteg vagy akadályozott lenne, a felek két veszprémi kanonokot választanak helyette. Írta: Jacobus de Bodogazzonfalwa jegyző.

DI 102642.

3537

1486. nov. 29.

Mátyás király Szapolyai Imre nádornak, az országbírónak és helyettesének, Drági Tamás személynöknek, a tárnokmesternek, Thwron-i Mihály esztergomi segédpüspöknek (suffraganeus), Domonkos székesfehérvári prépostnak, Keresztély *doctor decretorum et artium*, Geréb László erdélyi püspök ügyhallgatójának (auditor), Ibafalvi Tamás esztergom-szentgyörgyi és Chepely Benedek hantai prépostnak, Mihály esztergomi *lectornak*, Georgius de Priolis *doctor decretorum* esztergomi kánonoknak, oltárigazgatónak, a kúria ítélőmestereinek és ülnökeinek, más egyháziaknak és világiaknak. Osvát zágrábi püspök és Szlavónia lakói közt a már többször eldöntött és tárgyalt tizedvita kiújult, mindenhol panaszok jönnek, s a püspök az egész tartományt *interdictum* alá vetette. A király a vita eldöntését teljes hatalmából rájuk bízta; Szent Mihály nyolcadában a püspök személyesen vagy pecsétes ügyvédje útján, a szlavónok megyénkénti küldötteik útján, teljes meghatalmazással jelenjenek meg, a címzettek ítéljenek. Ha a püspök elmarad, örökre az országalakók 1485-i szabályozása marad érvényben, ha ezek nem küldenek el ügyvédeiket, Egervári László volt bán szabályzata. Mivel a nagyobb urak szolgálkat és udvari embereiket ki akarják vonni a tizedelésből, a király meghagyja, hogy most a püspök minden jobbágyot számba vehessen és dézsmálhasson, s a mentes *servitorokat*, *factorokat* a címzettek állapítsák meg, *secundum statum conditionemque et exigentiam bonorum et personarum huiusmodi nobilium* ... A püspök mindenekelőtt oldja fel a tilalmat, de aki a kirovást nem engedi meg, arra ismét kimondhatja. Kelt Egenburgban, Ausztriában. *DI 46054-55.*

3538

1486.

Kassa várostól Bártfa egy szőlőt vett 1000 forintért, emiatt perlekedtek a nevezett városok;

a szőlő Tállya határában feküdt. Dacára annak, hogy a peres ügy természeténél fogva nem az egyházi, hanem a világi bíróság elé tartozott, Kassa városa mégis az egyházi bíróságnál perelte a bártfaiakat. A bártfaiak kifogást tettek az egyházi bíró illetékessége ellen, a közjegyző által hitelesített kifogásukat ügyvédjük által a bíróságnál bejelentették. (Érdújhelyi ennyit közöl, kivonatosan:) ... *quarum tenor exceptionum sequitur et est talis: Primo exceperunt declinationem, quod causa Georgii Schwartz esset prophana et non concernens forum spirituale et ante in iudicio seculari est finaliter decisa, a qua non exstitit provocatio.* *Érdújhelyi 171.*

3539

1487. febr. 8. Bécs.

Beatrix királyné az egri helynöknek: János miskolci plébános és Zyryma-i Ambrus orvoslást kértek Jenke Borsod vármegyei *predium* miatti perükben; a plébános szerint a végrendeletben a Mindenszentek kórházra hagyták, Szirmai szerint tőle hatalmasul elfoglalták. *Et quia prima facie causa et differentia prefata ecclesiastica nobis videtur*, meghagyja neki, járjon el benne az ő tekintélyével, ha valóban egyházi; ha viszont világi jellegű, tegye át a vármegye hatóságához. *DI 83930.*

3540

1487. márc. 28.

János császári *lector* és *locumtenens* a csütörtökhelyi, bresztóczi stb. plébánosoknak. *Providi* Bakowynag-i Babich Pál és két társa a Kw alatti Szűz Mária-kápolna igazgatójának: Demeternek bizonyos borral tartoznak, amelyet *egregius* Lwsiczki Frigyes hagyott a kápolnának. Mivel az előbb kimondott tizenöt napos határidőben nem fizettek, meg se jelentek, most Demeter kérésére kimondja — tíz napos időközökkel — a kiközösítésre, *aggravatiora* és *reaggravatiora* szóló ítéletet. Utóbbihoz *interdictumot* is. Írta: Stephanus Johannis de

Christallowcz jegyző.
DI 94564.

3541 1487. ápr. 18.

Keresztély *doctor decretorum et artium*, Geréb László erdélyi püspök ügyhallgatója (auditor) a veszprémi káptalan és a gombai, szécsényi, fejéregyházi, bári szentgyörgyi, fancsberényi, maróti, őrsi, büki és más plébánosok elleni, a tizednegyed fele tárgyában folyt perében az ügyvédvallás és a *monitoria* a királyi oklevél és levelek átvizsgálása után, jogtudók tanácsát meghallgatva (communicate denique consilio iurisperitorum ac nobiscum debita deliberatione prehabita) a tizednegyed felét a káptalannak ítéli, abba visszahelyezi, a plébánosokat onnan elmozdítja, a királyi levélben írt 1000 aranyforint bírságban és a költségekben marasztalja.

Mon. Vespr. IV.482.

3542 1487. jún. 12.

András fia: Mihály budai papot, akit a nyitrai püspök emberölésért kemény börtönbe vetett (ob quam causam secundo loco etiam diris carceribus mancipatus ac etiam suis beneficiis ... privatus extitit), a pápa felmenti és megengedi, hogy a kartauzi rendbe lépjen.

Mon. Vespr. III.304.

3543 1487. szept. 20.

Gergely *doctor decretorum*, pécsi székesegyházi főesperes és kanonok, Albert *doctor decretorum*, helynök és Feketh-i Mihály *magister artium*, ugyancsak pécsi kanonok Geréb László erdélyi püspök, pápai *legatus commissarius* ai.

Magyi fk. 417.sz.; Kovachich, Form. 387.

3544 1487. nov. 2.

Köcsk és Miske káplánjai jelentik Péter soproni főesperes, győri kanonok, a helynök helyettesének (surrogato in constitutione vicariatus),

hogy parancsára Sythke-i Antal nemest Rwmy János nemes kérésére adósságügyben tizenötödik napra elébe idézték.

DI 50004.

3545 1487. nov. 15.

Keresztély *doctor decretorum et artium*, Geréb László erdélyi püspök ügyhallgatója (auditor) *legatus commissarius* minden egyházi és világi úrnak. A 3505.sz. perben Hedvig asszony kérésére Loranthfy Ferencet kiközösítette, de ő ezt makacsul elviselte, mire az asszony kérésére kimondja az *aggravat*ot, a címzeteket három nap intés után, kiközösítés terhével kihirdetésére hívja fel; a Ferenczel érintkező személyek is kiközösítés alá esnek, s a templomból ki kell zárni őket, ha újabb tíz napig elviselné, *reaggravat*ot mondjanak ki, amely *interdictum*mal jár — s ha újabb tíz napig elviselné, a határnap (terminus) leteltétől számított hat napon belül fogják el ingóságaival együtt, és addig tartásuk őrizetben, míg az egyház engedelmességére nem tér; különben kiközösítés alá esnek. Ennek a levélnek bemutatását és a kiközösítéseket minden egyháznak — apáttól lefelé — meghagyja. Írta: Stephanus de Warosan jegyző.

DI 19327.

3546 1487. dec. 21.

Miley-i Tamás veszprémi *cantor*, káptalani helynök (sede vacante) plébánosoknak. *Providus* Molnár Tamás és Molnár János fia: Demeter (Újfaluból) perelték Molnár Ányos özvegyét: Ilonát (most: Gereki Tamásné) bizonyos ingók elvitele miatt, 1486. nov. 22-én Ceglédi István veszprémi kanonok, a helynök helyettese (nobis absentibus in officio vicariatus per nos surrogatus) konkludált, másnap elutasító ítéletet hozott. Felperesek előszóban Esztergomba fellebbeztek, de elhanyagolták. A költségeket a mai napon az alperes ügyvédcédulája és esküje alapján 2 forint és 65 királyi dénár-

ban állapítja meg. A címzettek hívják fel Molnárékat tizenöt napon belüli fizetésre, különben — tizenötnapos közökkel — kiközösítés, *aggravatio*, *reaggravatio* és tartózkodási helyükre kimondott *interdictum* következik, világi kar (*brachium seculare*) fenyegetésével. Írta: Caspar de Nagech jegyző.
DI 93583.

3547 **1487.**
A pozsonyi káptalan tudatja, hogy Antal prépost, *prelatusuk* köztük lévén minden egyházi és világi perében a szokásos forma (*communis forma*) szerint ügyvédekett vallott.
Knauz 61.

3548 **1487. — 1494.**
Keresetlevél (*libellus*).¹ Ibfalvi Tamás esztergom-szentgyörgymezei prépost, esztergomi székesegyházi főesperes és Aragóniai Hippolit helynöke előtt Bay Tamás (váci egyházmegye) panaszt tesz özv. Fyged-i Kereszthury Miklósné: Edwiga asszony ellen, amiért nem fogadta köszönését, és őt latornak nevezte. 50 forint kártérítést és költséget kér megállapítani.
DI 25727.
1. Az oklevél hátán.

3549 **1487. — 1497.**
Peráttétel világi bírósághoz (*remissio cause ad iudicem secularem*). — Az esztergomi helynök értesíti Buda város bíróját és esküdtjeit, hogy a körmöcbányai Stayder János és felesége: Erzsébet előadása szerint Mihály (Nyásinál: Benedek) doktor pap és András meg Bálint budai polgárok bizonyos Péternek érvénytelen (*inoficiosi et invalidi*) végrendelete alapján a rájuk szállt ingókat és ingatlanokat nagy kárukra lefoglalták. Az idézés szabályosan megtörtént, az ügy Antonius de Monteflorio *doctor iuris utriusque*, helynöki helyettes (*in dicto officio vicariatus propter nostram infirmitatem iudice per nos surrogato*) elé került, de akkor István

doctor felmutatta az érsek parancsát, mely szerint Buda város írásbeli kérésére az ügyet áteszi hozzájuk, de az ítéletükkel meg nem elégedő fél ismét az esztergomi szentszékhöz fellebezhet. Antal helynöki helyettes így intézkedik, s a pert áteszi.

Beneéthy fk. 60v.; Nyási fk. 85b.fol.

3550 **1488. ápr. 16.**
Mátyás király az erdélyi helynöknek. Az előző években meghagyta neki, hogy Beszterce város és kerület hatóságát és polgárait régi szabadságuk ellenére világi bíróságot érintő ügyben megidézni ne merje, most mégis arról panaszkodnak, hogy megteszi. A király megújítja a tilalmat, különben meghagyja a besztercei kerület minden dékánjának és papjának, hogy javadalomvesztés terhével ne engedelmeskedjenek neki.

Teleki, Hunyadiak XII. 404.

3551 **1488. ápr. 29.**
Péter vásárhelyi plébános és öt társa tudatja, hogy amikor Bertalan *doctor decretorum*, egri örkanonok és helynök levele szerint Vásárhelyen tanúkihallgatásra megjelentek Szobráci (vagy: Nagymihályi) Thybay Gáspár özvegye: Anna javára Szobráci Thybay György ellen, a felek ügyvédjei bevallották, hogy a 20 aranyforintot, amellyel Thybay György Thybay Gáspárnak az olaszi tizedbérlet egyharmada fejében tartozott, az özvegy az egri helynök előtt perelte, s ez a jelen tanúvallatást rendelte el. Most derék férfiak segítségével megegyeznek: Thybay György kétszer 10 forintot *duplum* terhével megfizet, különben a helynök per nélkül ítéletet hozhat ellene, atyja hagyománya ügyében pedig Thybay Gáspár fiait nyugtatja.
DI 86000.

3552 **1488. máj. 17.**
Warsan-i István székesfehérvári kanonok és váci helynök (*necnon in officio audientie cau-*

sarum ... Ladislai Gereb etc. legati iudex generaliter surrogatus) a tapolcai, keszi stb. plébánosoknak. *Providus* Syd-i Pongrácz Antal és Edericsi Per Tamás (ad instantiam procuratoris fiscalis officii legationis ... peremptorie) a templomkapun idéztettek, majd az ügyész a következő sommás keresetet (libellus) nyújtotta be: Amikor Wysy László nemes őket megidéztette, ezt Ermen-ben (ab executoribus ad propria redeuntem) levéllel, fegyveresen megtámadták és megsebesítették. Joghatósága sérelmét a *legatus* 1000 aranyért nem viselné el. Kéri a súlyosított kiközösítésbe (excommunicatio maior) esésük kijelentését és a fenti összegben való marasztalásukat. Mivel három idézésre nem jelentek meg, a helynök kiközösítetteknek jelenti ki őket. Meghagyja ennek kihirdetését, újabb tíz nap után súlyosbítását; az ügyész által megnevezett személyeket ekkor hívják fel, hogy minden érintkezéstől tartózkodjanak, különben (hat nap után) kiközösítésbe esnek; aki közülük az istentiszteletre belép, üzzék ki, vagy (ha nem lehet) a szertartást szakítsák félbe; újabb tíz nap után súlyosabb büntetést helyezve kilátásba. Írta: Petrus de Hederhel jegyző.

DI 93586.

3553

1488. jún. 14.

Mechonyskai Gál (zágrábi egyházmegye) császári közjegyző előtt a szentandrás kastélyban (zágrábi egyházmegye) Themenyeze-i Stephekfő János özvegye, *generosa* Katalin bevallja, hogy első férjétől, Lechcowyna-i Lechfő Mihálytól való leánya, Dorottya *ullo unquam tempore veram ipsa alieui fidem ad sequendam copulam matrimonialem dedisset et nec aliquem consensum fecisset* ... Erről a leány ügyvédjének kérésére közokiratot állít ki. DI 46090.

3554

1488. jún. 15.

VIII. Ince pápa Mátyás királynak. A király le-

velében kérte Pannóniai Kelemen pápai *subpenitentiarius* elmozdítását bűnei miatt. Sajnálja, hogy a nevezett okot adott a magyarok gyűlöletére (verum amoveri ab officio nisi iuris ordine servato et processu instituto, ut tua maiestas pro sua sapientia intelligit, ex nostro honore ille non posset). Ha a király mást jelölne ki, annak módot fog adni, hogy a magyar zarándokokat gyóntassa.

Mon. Vat. I/6.238.

3555

1488. jún. 27.

Ibafalvi Tamás esztergom-zöldmezei prépost és Szakácsi Lőrinc veszprémi egyházmegyes pap kérésükben előadták, hogy amikor az esztergomi érseki helynök volt és ez szolgálatában állott, a Dénes esztergom-szentistváni kanonok által László ottani kanonoknak megörzésre átadott 9290 arany dukátot ettől ellopták, a helynök pedig kiközösítés terhével intőlevelet adott ki a rejtegetők ellen, de ennek semmi haszna nem volt. Ekkor *pluribus iudiciis vehemens suspicio contra quondam Achacium presbyterum ... haberetur, prefatus Thomas plurimorum consilio eundem Achacium capi et in quadam camera in compedibus peni fecit*; s mikor egy éjszaka bilincseit széttörve megszökött, újból elfogatta és bilincsbe verette. Mivel pedig Ákos pap mindennap járt egy laikus házához, ott is étkezett, a helynök elfogatta ezt az embert kisfiával együtt, feleségét pedig a világi bíróság útján fogatta el, *ut per illos dicti facti veritas fieri posset, et si dictam pecuniam haberent, fugare non possent*. A laikust egy pincében, majd egy szobában helyezték el, nyakán vasbilincsel, de ezt a démonok gyakran háborgatták. Tél lévén, meleg helyen tartatta, ahol más is töltötte vele az éjszakát; de mikor ez elaludt, a laikus a nyakán és a lábán lévő bilincsekkel megfojtotta magát. Ákos pap viszont tiszta és meleg szobában őriztetett, de hamarosan meghalt, bár nem bántották, csak éppen vizet kapott, néha kevés borral. *Et quia*

contra eum quotide crescebat (suspicio), prefatus Laurentius pro tortura parvas candelas arduentes ad crura sibi ponebat, ex quo tamen non creditur mortem sibi evenisse. És bár ők kettőjük halálában nem bűnösök, a pápa felmenti őket az emberölés alól.

Mon. Vesp. III. 307.

3556

1488. aug. 7.

Egy pécsi császári és pápai közjegyző. A pécsi egyház kapuja előtti *consistorium*ban Mihály németi plébános, Albert *doctor decretorum et artium*, pécsi kanonok és helynök, mint küldött bíró jelenlétében a következő fellebbezést olvasta fel: a bácsi egyházmegye Mihály *baccalaureus artium* és németi plébános fellebbez az ellen, hogy a helynök és Gergely *doctor decretorum*, pécsi székesegyházi főesperes, mint Geréb László püspök-*legatus* küldött bírái László papot, a felperes volt káplánját, bizonyos összeg meg nem fizetése miatt visszavették előző kiközösítésébe, de azután a kánonok ellenére, Mátyás király parancsára (qui vobis in hac parte mandare nequisset), a felperes megkérdése nélkül feloldozták. Ezért *apostolit* kér. Albert helynök kérte, *quod non vult ei deferre, quia ut dixit, in nullo ipsum gravasset, sed metu motus ipsum Ladislaum presbyterum adversarium in causa presenti ad mandatum regium absolvit, qui metus cadit in constantem virum.*

Magyi. fk. 387.sz.; Kovachich, Form. 369.

3557

1488. aug. 11.

VIII. Ince pápa Mátyás királynak. — Előbbi levelében írta, hogy az elárvult olmützi püspökséget a király követének, János szerémi püspöknek adta, (Filipec) János váradi püspök viszont azt elfoglalta, ezért visszadására intette, majd engedetlensége folytán fenytéket alkalmazott. Most Bocskay Miklós egri főesperes, a király követe Rodrigo portuai püspök, pápai alkancellárral együtt kérte a fenyték hat

hónapra való felfüggesztését. Bár ezzel (a iuris ordine deviare videremus) a *censurat* három hónapra felfüggeszti.

Mon. Vat. I/6.241.

3558

1488. szept. 1.

VIII. Ince pápa Angelo ortói püspök, magyarországi oldalkövetnek: a Sziléziában elhatalmasodott uzsora tettesei ellen joghatóságot ad neki.

Theiner II.520.

3559

1488. szept. 1.

VIII. Ince pápa Angelo ortói püspök, magyarországi oldalkövetnek: Péter érsek ügyét, *cupientes ... de causa huiusmodi per nos, ad quieselum spectat, cognosci*, vizsgálatot rendel neki.

Theiner II.521.

3560

1488. szept. 1.

Tartson vizsgálatot János váradi püspök ellen eretnekség ügyében.

Theiner II.517.

3561

1488. szept. 12.

Keresztély *doctor decretorum et artium*, Geréb László erdélyi püspök ügyhallgatójának (auditor) jelenti Lőrinc dömölki apát, Demeter rajki prépost és két plébános, hogy parancsára Zenthbalas-i Zele Tamás és Sythke-i Antal javára Sythke birtokon 122 aranyforint értéknek megfelelő jobbágytelket, rétet és erdőt becsültek meg és meghagyták, hogy S. Antal fiai nevében és a vassvári káptalan előtt ezekről Zenthbalas-i Zele Tamás javára zálogbevallást tegyen, s a visszaváltásig semmi joguk ne legyen benne. Sythke-i Antal azt felelte, hogy fiait a bíró nem marasztalta el, tehát nem vállalhatja terhüket, de őt sem kötelezte bevallásra. Ezért a becsü eredményét jelentik.

DI 46095.

3562

1488. szept. 24.

Mátyás király egyházi bírónak. *Venerabilis fidelis nobis dilecte. Qualiter universitas regnicolarum nostrorum istic Bude in presenti dieta existen[tium] in dorum et totius illius regni nostri persona adversus te querabatur, et quibus iniuriis in causarum adiudicatione contra ius et equum universum illud regnum ab initio usque temere affecisti, simulque de te ipse et potestate tibi tradita in ignominiam omnium prelatorum iactanter dicere habuisti, ex hac sceda presentibus inclusa, probe cognoscere potes.* Ezért módfelett neheztel rá; nem szégyellt hetykén felelni az országgyűlés küldötteinek, hogy Magyarország még nem ismeri őt, pedig már kezdik megismerni. Ezért meghagyja, hogy (contra generale nostri regni decretum) a főpapok kárára és a király meghagyása ellenére ne merjen idézőleveleket kibocsátani vagy ítélni, mert ha megtudja, hogy csak a legkisebb idézést is kiadja ennek ellenére, szemtelenségét tovább nem tűri és a levéllel együtt megégetteti.¹

DI 46097.

1. Részletesen lásd: *Érdíjhelyi 100.*; Geréb Lászlóról, a fiatal erdélyi püspökről volt szó.

3563

1488. dec. 30.¹

Tamás esztergom-zöldmezei prépost, székes-egyházi főesperes, esztergomi kanonok több pécsi és veszprémi egyházmegyes plébánosnak. László perjel és a Zerdahel-i pálos remeték konventjének kérésére idézzék meg Zerdahel-i Imre fiait, anyjukat: Dorottyát és több *providust* (in facto certorum debitorum testamentariorum et aliarum rerum et iniuriarum nonnullarum, forum videlicet ecclesiasticum concernentium), a született követség tekintélyével, értesítvén, hogy stb. Írta: Nicolaus de Athya jegyző.

DI 19460.

1. Kelte: *Regnum VI(1944-46). 51.*

3564

1489. jan. 8.

Niger Thomas de Luka nyitrai kanonok, Chenten-i esperes-plébános saját pecsétjével tanúsítja, hogy volt káplánja: Gergely, *providus* Zeleagi Chatar Pál, nemes Kerek Györgyné: Erzsébet több nemes jelenlétében vallomást tettek a múlt évben előttük elhangzott végrendeletéről, melyet Chamakez-i Pálné: Ilona aszszony tett.

DI 59766.

3565

1489. jan. 9.

Mátyás király a tasnádi helynöknek. Ruska-i Dobo Imre özvegye: Julianna panaszkolta, hogy Chaholi Andrásné: Veronika világi fórumot illető ügyben egyházi bíróság előtt perli őt. Mivel pedig ez jogellenes (et quia cause iudicium seculare concernentes non in presentiis iudicium spiritualium, sed in curia nostra regia coram iudicibus eiusdem ordinariis verti solent et adiudicari), meghagyja, hogy a pert jelen állapotában terjessze a személyes jelenlét elé és határnapot tűzzön.

DI 19464.

3566

1489. jan. 22.

Hercegzantho-i Mihály Hwnyad-i főesperes, erdélyi kanonok és tasnádi plébános-helynök a fenti oklevelet átírva az ügyet átteszi (cum processibus singulis in rotulum reclusum et sigillo autentico huius vicariatus transmissi) és a feleknek a kelet napjától harminckettedik napot tűzi határnapul. Írta: Stephanus Posar de Zathmar Nempthy jegyző.

DI 19464.

3567

1489. febr. 9.

Orjavári Jakab fia: Dénes császári közjegyző (pécsi egyházmegye) előtt, a muraszombati Szentlélek kápolna kapuja előtt Imre Vyzlinda-i plébános vallja: két paptársával a római kúriából jött *remisseria* bemutatása és tanúkihallgatása alkalmából a vasvári tized ügyében

nem tett esküt arra, hogy a tized és beszédese a győri püspököt és káptalanát illeti; ha pedig — mint értesült — Chepeli Benedek *doctor decretorum* hantai főesperes, győri helynök és most ügyvéd bizonyítani akarja, hogy Szécsi Miklós szedi a tizedet, ezt nem tudja bizonyítani. Ezt megerősíti Szécsi oklevele is.
DI 101063.

3568 **1489. febr. 25.**
Máté és Henrik *visitatores archidiaconatus Bexin* Simon Fayk-i plébánosnak meghagyják, hogy Chypan Pál kérésére idézze meg Beycz-i Mihályt (*ratione fidei compromisso et non observato*) Pridakra, amikor ott járnak vizitálni, különben Zágrábban kell megjelenie.
DI 101068.

3569 **1489. márc. 31.**
Nes Johannes Lopecz *doctor iuris utriusque, clericus Cesaraugustanus ... legati commissarius supremus causarumque auditor generalis* előtt Puthnoki Mihály tiltakozott az őt a *commissarius* levelével megidéző Chyz-i Miklós és felesége távolléte miatt; a költségeket elhárítja. Írta: Jacobus de Bodogazzonfalwa jegyző.
DI 90200.

3570 **1489. ápr. 7.**
Miklós sebastei püspök, váradi helynök ítélete. *Cristi nomine invocato ... providus* Elias ellen a váradi hegyen, az apácák területén fekvő Dorenges szőlő tárgyában úgy ítél, hogy a szőlő az apácákat illeti, tilalmuk ellenére foglalta el Éliás, ezért nekik visszaítéli, a foglaló a szedett gyümölcsöket a tilalom napjától kezdve adja vissza; a tilalom előtt tett beruházásait (*cultationem et plantationem et meliorationem*) derék férfiak becslése alapján fizessék meg neki, ha a kelet napján tett kijelentésére *super eo, quod ipsam vineam ignoraverit prefatarum dominarum fuisse ...* még aznap előtte meg-

küszik.
DI 19501.

3571 **1489. máj. 18.**
Angelus pápai *legatus* Szabolcs vármegye hatóságának. Nagyszőlősi Dénes nemes Kemeche-i Bálint és Iklódi György nemesek, valamint Zakol-i András egyes kereszturi jobbágysai ellen elfogatása és más károk, sérelmek miatt perelt előtte; de a bíró felismerte a kereset (libellus) tartalmáról, hogy a per nem egyházi, hanem világi fórum elé tartozik, ezért a pert áttette hozzájuk, és a keresetet elutasította.
DI 56234.

3572 **1489. jún. 29.**
A veszprémi egyházmegyes Fad-i Molnár Kelemen pap, foki plébános a részegségben elkövetett emberölésért felmentést kér és kap a pápától.
Mon. Vespri. III. 310.

3573 **1489. aug. 4.**
Miklós püspök több váradi egyházmegyes plébánosnak. Az apácák ügyvédje, Váradi György deák bemutatta 3570.sz. ítéletével és végrehajtást kért. Meghagyja, hogy az elmarasztalt Éliást tizenöt napon belüli végrehajtásra szólítsák fel, különben közönséssé ki. Írta: Váradi Bálint jegyző.
DI 19502.

3574 **1489. aug. 8.**
Jenei Ambrus egri örkanonok és a helynökség bírja (in vicariato iudex surrogatus) a kisvárdai stb. és minden egyházmegyes plébánosnak. Nagy Pál (Várdai Aladár udvarbírája) és Ács Benedek panaszolták, hogy több egyházmegyebeli ember tartozik nekik az egyházi bíró-ságot illető okokból pénzzel és ingóságokkal, de megintésre sem fizetnek. Ezért kiközösítés terhével meghagyja, hogy felkérésre Gyulaházi Györgyöt és a többi adóst teljesítésre intsek, s

ha tizenöt napon belül nem teszik meg, ünne-
pélyesen közönsítsék ki. Ha sérelmeznék, idéz-
zék a helynök elébe.

Zichy XI.511.

3575 **1489. aug. 19.**

Mátyás király Wegles-i Justh Andrásnak. Hí-
vei jelentették, hogy néhai Nezpai Balázs ne-
mes, ki leányát az ő őrizetére és gyámságára
bizta olyan feltétel mellett (ea lege et conditio-
ne), hogy ha majd érettkorú lesz (in adultam
nubilemque pervenisset etatem), az ő fia vegye
feleségül. Most a leány elérte nagykorúságát
(ad annos diseretionis pervenit), és mint fel-
nőtt, szabadon akar házasságra lépni. Méltá-
nyos, hogy ahhoz menjen, akihez akar és maga
válassza meg azt a rokont, akinél élni kíván.
Erre nézve Turócz vármegye egyik esküdtjével
együtt hitére hallgassa meg a leányt, és adja őt
annak, akit választ.

DI 63338.

3576 **1489. szept. 3.**

Mátyás király és Angelus ortói püspök, *legatus*
rendelkezései a bencések számára: ... *strictissi-
me inhibeantur fratres sub censuris ecclesias-
ticis et pena carceris, quod nullius rei propri-
etatem sibi vindicent, nec suum aliquid dicent,
nec aliquid alicui debent sine licentia abbatis
dare et si quid receperint, ad manus sui abba-
tis aut prioris consignare sub penis excommu-
nicationis et statutorum ordinis teneantur.*

Pannh. III.541.

3577 **1489. okt. 4.**

Angelus ortói püspök, *legatus* a Justh András
és a Hathnai-asszonyok közti perben a 3573.
számot átírja.

DI 63338.

3578 **+ 1489. dec. 22.**

Némethy-i Chappo Péter fia: Ferenc (győri
egyházmegye) császári közjegyző a győri egy-

házmegyes Jeren-i házában vette Zyraky László
nemestől Angelus *legatus* parancsát kiközö-
sítés terhével. Eszerint a nemes egy Katalin
nevű leánnyal élt együtt (matrimonium per
verba contraxisset legitima) és gyermekei is
lettek, de bizonyos okokból (?) a nőt elhagyta
és mással kötött *de facto* házasságot. Most sú-
lyos jogi (a quibusdam siplicibus et iuris igna-
ris) kétség támad, hogy visszatérhet-e (matri-
monium repettere). A *legatus* parancsára a fe-
leket összehíván (!) a házassokat megesketi, és
kijelenti, hogy házasságuk érvényes, gyerme-
keik törvényesek.

DI 70416.

3579 **+ 1489.**

Angelus ortói püspök, *legatus* Zyraky László
házasságát a fenti szavakkal érvényesnek je-
lenti ki.¹

DI 70417.

1. Ezt és a fenti, 3578. számot ugyanaz a kéz hamisította!

3580 **1490. előtt**

Tamás helynök Imre bencés *fratert*, kit a János
apát halálával megüresedett Szűz Mária-apát-
ságra a kegyurak, Miklós és János megválasz-
tottak, s ehhez Mátyás király is (qui generalis
est patronus et protector ecclesie huius inclyti
regni Hungarie) beleegyezését adta, a bíboros
meghatalmazása alapján megerősíti és a hűség-
eskü kivétele után *biretummal* beiktatja.

Beneéthy fk. 107r.; Nyási fk. 129a.fol.

3581 **1490. febr. 26.**

Mátyás király az összes egyházi bírának. Po-
zsony város hatósága panaszkolta, hogy Antal
pap, az észtergomi Szent Antal-egyház oltár-
igazgatója annak az ügynek perköltségéért,
melyet a város folytatott ellene az oltárnak járó
bizonyos évi díj tárgyában, zaklatja őket. Mi-
vel a város többet költött a perre, mint Antal
pap, s ennek elég, hogy a *censust* el nem vesz-
tette, hallgatást parancsol neki és meghagyja,

hogy ebben az ügyben se idézést kiadni, se ítéletet hozni ne merészeljenek.

Teleki, Hunyadiak XII. 484.

3582 **1490. márc. 23.**
VIII. Ince pápa Mihály milkói püspöknek (Esztergomban), a pécsi *cantornak* és Posegai Miklós esztergomi kanonoknak. — Pyky János veszprémi kanonok előadta, hogy Miley János főesperes és kanonok, akit Albert veszprémi püspök javadalmaitól jogosan megfosztott, perbe fogta Angelus ortói püspök, *legatus* előtt; ez a megfosztást megsemmisítette, Miley Jánost visszahelyezte, Pyky Jánost elmozdította; ezért Rómába fellebbezett.

Mon. Vespr. XII. 316.

3583 **1490. ápr. 28.**
Mileji János *doctor decretorum*, budai főesperes, veszprémi kanonok, Angelus *legatusnak* ügyhallgatója (*commissarius supremus causarumque auditor generalis*) az orbóci, Kwthran-i és Desniche-i (zágrábi egyházmegye) plébánosoknak. *Egregius* Monozlo-i Csupor István panaszkolta, hogy az Osvát zágrábi püspöknek ellene néhai Bálint monoszloi plébános végrendelete tárgyában indított pere a *legatus* előtt lezárásig jutott, amikor a felek *egregius* Greben-i László *vicepalatinus*, Gwdovcz-i Péter *viceprothonotarius*, Belesewch-i Kerben Mihály vicebán és Szomszédvár-i Henning János ítélkezésének (*arbitrium*) vetették alá (egyenlő számban választva). Ezek azonban vonakodnak neki kiadni ítéletüket. Kérésére meghagyja, intsék őket ennek tizenöt napon belüli teljesítésére, különben ünnepélyesen közzösjék ki; ha sérelmezik, megidézendők azzal, hogy a következő idézést a budai nagyobb Szűz Mária-templomra függesztik ki.

DI 102244.

3584 **1490. máj. 13.**
Tamás esztergom-szentgyörgymezei prépost,

esztergomi kanonok és Hippolit érsek helynöke az esztergomi egyházmegye papságának. 1489. febr. 3-án Wanyarc-i Chaway Pálné: Skolasztikának Miley Tamás veszprémi kanonok és helynök Wanyarc-i Gothárd javára hozott közbenszóló ítélete elleni fellebbezés tárgyában mondott ítéletet (ügyvéd: Somogyvári Benedek az asszonyé, Ilswa-i János Wanyarc-i Gothárd ügyvédje), jogtudók meghallgatásával (*unacum iurisperitis et aliis viris sapientibus*). Mileji Tamás helynök Wanyarc-i Gothárd tanúit mind alkalmasnak ítélte, s az asszonyt 10 forint *interesse* mellett perköltségben marasztalta el. Wanyarc-i Gothárd előadta ott, hogy a kihallgatás idején Pető Miklós az asszony nevében Walus birtokon *super ianua ecclesie stan[do] gladio succinctus et manu ad gladium posita testes ... teruisset*, ezért egyesek nem mertek bemenni a templomba, a bennlévőket pedig intette: vigyázzanak, mit vallanak, mert megbánják. Egyes tanúkat félrevont és kitanította őket. Skolasztika 200 forintért nem viselné el ezt. Ügyvédei válasza: Pető csak egyezséget akart ott létrehozni, de hiába, ezért elment, nem befolyásolta a tanúkat. Bár az egyezség kísérlete nincs bizonyítva, a vallo-másokból láthatóan Pető csak rövid ideig állt az ajtóban, a tanúk tehát szabadon vallhattak volna, a kényszerítés nem biztos. Tamás helynök az alsófokú ítéletet megsemmisíti, és Gothárdot marasztalja a költségekben. Ilswai szóban rögtön fellebbezett. Okt. 9-én Cheztreghe-i Imre barsi főesperes, esztergomi kanonok és *in absentia* helyettese Skolasztika kérésére az ellenfelet a fellebbezés bizonyítására, illetve a jogerő kimondására s a költség megállapítására idéztette. Dec. 1-jén Tamás helynök előtt némi vita folyt,¹ halasztás, végül a költséget 18 forint 15 dénárban állapítja meg. Jan. 18.: *magnificus* Pető Miklós maga jelent meg, mint néhai Skolasztika végrendeleti végrehajtója, a költség követelésére. A végrendelet megfelelő bizonyítása után (újra tanúk) az

újabb költséget 8 forint 8 dénárban állapítja meg, és végrehajtását elrendeli, harminc nap határidő után kiközösítés, majd tizenkét² nap után *aggravatio*, *reaggravatio* és világi kar (brachium seculare) fenyegetése. Írta: Nicolaus de Athya jegyző.

DI 93609.

1. A szöveg itt elmosódott.

2. És még tizenkét? — kiszakadt.

3585

1490. máj. 27.

Záradék a 3583. számon: László alnádor és Péter *viceprothonotarius* megjelentek; ezért nem adták ki az ítéletet (laudum), mert Angelus nem hagyta jóvá. Így a helynök őket felmenti, az alapper (in causa principali) folyjék tovább. Írta: Joannes Gmorus *notarius consistorialis subscripsi*.

DI 102244.

3586

1490. jún. 8.

Bártfa város bírója, esküdtjei és közönsége Angelus ortói püspök, *legatus*nak írja, hogy a kassai és a bártfai plébánosok a *legatus* megbízásából őket kihallgatásra jelenlétükben idézték Swarz György kassai polgár ügyében. Ők vallomásra késznek nyilatkoztak, kivéve az amúgy is megfelelően bizonyított pontokat, de a plébánosok ezzel meg nem elégedve egyházi fenytékekkel sújtották mindnyájukat. Kérik felmentésüket, és hogy a pert, mely nem egyeseké, hanem az egész város ügye, tegye át szabadságaik szerint a város rendes bíróságához (ad ordinarium iudicem nostrum, magistrum tavernicorum).

DI 46140.

3587

1490. aug. 16.

Angelus ortói püspök, *legatus* a királynak, a magyar püspöki karnak, alsópapságnak, közjegyzőknek, világi méltóságoknak, *egregiis magistris* (a négy ítélőmesternek), más bírácnak és ispánoknak, Zemplén vármegyének, stb.

— *Egregius* Buthka-i András perelte az ő széke előtt (audientia) özv. Pálóczi Imréné: Dorottya asszonyt 260 forintért, melyet néhai Pálóczi Zsigmondnak adott, de ennek birtokai fivérére, majd sógornőjére szállottak át. A kereset benyújtása, ellentmondás (libellus, litis contestatio), tanú- és oklevélbizonyítás után Mileji János *doctor decretorum*, budai főesperes, veszprémi kanonok, ügyhallgató (curie nostre auditor causarum generalis) a felek igazolt ügyvédjeinek kérésére, jogtudókat meghallgatva (consilio iurisperitorum) a következő ítéletet hozta írásban máj. 15-én: az asszonyt 260 forintban és a megállapítandó költségekben marasztalta. Ettől az alperes szóban fellebbezett, de mivel ügyvédje Temesvári Mihály deák nem kért *apostolit* a törvényes határidőben, Julianus *doctor iuris utriusque* a fellebbezés elhanyagolását ma kimondotta. A jogerős ítélet végrehajtását a felperes kérésére elrendeli; a címzett egyháziak szólítsák fel az asszonyt tizenöt napon belüli teljesítésre, különben közösiítsék ki; ha ebben tíz napig megmarad, súlyosítsák, újabb tíz nap után kérjék a világi kartól (brachium seculare) elfogatását, kiközösítés terhével. Írta: Jacobus de Bodog-azzonfalwa jegyző.

DI 67108-67109.

3588

1490. okt. 12.

Nana-i Kompolthy János kijelenti, hogy *egregius* Posgay Gáspárt *de medio aulicorum scilicet de suo servitio in Themeswar habito mediantibus litteris nostris ad nostrum servitium vocari fecissemus ...* keresztény hitére fogadva, hogy ami kára ebből lenne, azt készpénzben megtéríti. Posgay el is hagyta udvari szolgálátát, *et noster familiaris extitisset*, de utóbb a király nem hívta Kompolthyt hadjáratába, s ezért ő összegyűjtött *familiaris*ait hazaküldte. Pozsgayt így 800 aranyforintnál nagyobb kár érte, s ő urát a fizetés elmulasztásáért perbe fogta. Mivel tudja Pozsgay igazságát, fogott

bírák (arbitr) útján úgy egyezett meg vele, hogy a már előbb neki elzálogosított Heves vármegyei Wgra birtokát 400 aranyforintért újból elzálogosítja azzal, hogy ha Pozsgay a birtokon értékes és hasznos beruházásokat eszközöl (aliqua edificia seu hereditates in superficie eiusdem possessionis Wgra prepararet), fiai, utódai a visszaváltásnál ezek értékét nemes bírák becsűje szerint térítsék meg. Ha nem tennék, illetve perre kerülne a sor, Pozsgay egyházi bíróság előtt a 800 aranyforintot a jelen levél alapján visszanyerheti. Kelt Nana várában.

DI 19684.

3589 **1490. körül**
A Domokos széki plébános ellen lefolytatott vallatás igen részletes jegyzőkönyve. A tanúk vallomása szerint a pap két éve él együtt egy asszonnyal, urának sok mindent ígért, hanyagsága miatt haldoklók és gyermekek a szentségük nélkül halnak meg.¹

Zichy XII.335.

1. A plébános 1497-ben még mindig a helyén van, vö. *Zichy XII.338.*

3590 **1490. körül**
Jelentés Henrik tharnovisnyai plébános és be-xini esperesnek a 3568.sz. ügyben: a fentiek pünkösdi hétfőn négy fogott bíró (arbitri) előtt kellett volna, hogy egyezkedjenek, de Beycz-i Mihály hitét megszegve elmaradt, sőt Chypan Pált a nyílt úton megverte és megsebesítette.
DI 101117.

3591 **1490. — 1516.**
II. Ulászló király az esztergomi helynöknek. Előadta T. nemes, hogy őt János pap perbe fogta és az ügy a jelen Szent Mihályig elhúzódott. *Et quia universe cause ratione quorumcunque negotiorum per quoscunque regnicolas contra quospiam mote instantibus durantisque quibuslibet octavis et brevibus iudiciis*

ac dietis et conventionibus regnicolarum generalibus tam in spiritualium et ecclesiasticarum personarum, quam etiam comitum parochialium sedis iudiciariis de vetusta et approbata dicti regni Hungarie lege et consuetudine ubilibet suspendi, intereaque a prosecutione qualibet cessari solent atque debet ... meg-hagyja, hogy a jelen diéta (vagy oktáva) tartamára az ügyet napolja el.

Werbőczy fk. 30.v.lap.

3592 **1490. — 1516.**
Tamás érsek, Ulászló király küldött bírása a Thar László, az egri Szent István-egyház oltár-igazgatója érdekében kiadott királyi parancsot átírva megbízását továbbadja a Budán tartózkodó Ferrarai Amadei Tamás nyitrai főesperes, helynök és Nyási Demeter *doctores decretorum* esztergomi kanonokoknak, királyi küldött, *ordinarius* és született követi hatóságával ruházva fel őket.

Nyási fk. 77b - 78a.fol.

3593 **1490. — 1516.**
Amonitio super cathedratico. — Tamás helynök meghagyja alesperesének, hogy a hátralékos plébánosokat és *vitricus*okat szólítsa fel kiközösítés és *interdictum* mellett a neki az elmúlt húsvétról és régebbi ünnepekről járó *cathedraticum* és egyéb *censusok* hat napon belüli megfizetésére, és mulasztás esetén a fenytékeket hirdesse is ki.

Beneéthy fk. 104a.; Nyási fk. 125b.fol.

3594 **1490. — 1516.**
Tamás esztergomi helynök a II. Ulászló királynak Lőrinc esztergomi kanonok bemutatva oklevele alapján T-i György mestert (alább: Gáspár) a Kurody Antal mester halálával megüresedett kanonokságban és a Szent Albert-egyház oltárigazgatóságában megerősíti, képviselőjétől: Lőrinc mestertől az esküt kiveszi, őt beiktatja és a kanonokoknak meghagyja,

hogy stb. ...

Beneéthy fk. 109a.; Nyási fk. 131b.fol.

3595 **1490. — 1516.**

Bírói parancs házassági ügyben (*mandatum in facto matrimonii*). Tamás helynök házassulandók kihirdetését rendeli el szerdán és pénteken, és ha nincs akadály, összehadásukat vasárnap.

Beneéthy fk. 102b.; Nyási fk. 124a.fol.

3596 **1491. ápr. 9.**

Gywla-i Domokos *doctor decretorum*, egri kanonok és helynök három plébánosnak. Thyba-i Albert nemest Thyba-i Mihály mester egri kanonok kár és sérelem címén elébe idéztette, de nem jelent meg, és így (*nobis et officio nostro ac parti adverse*) bírságon maradt. Ennek megfizetésére és a további eljárás végett haladéktalanul (*peremptorie*) idézzék megfelelő határnapra.

DI 86007.

3597 **1491. jún. 10.**

VIII. Ince pápa az esztergomi *cantornak* és a győri örkanonoknak. Szatmári Ferenc budai prépost előadta, hogy Miklós váci püspök őt, ki szeplőtlen hírnevű (*qui semper fuit in odore bone fame et opinionis*), prépostsága mellett királyok *secretarius*a is, közönséges gonosztevőként kezeli (*in suis litteris ad furem, latronem et rusticum iniuriouse ... appellans, eum ... nequiter diffamavit*), továbbá nyilvánosan kiközösítette egyes templomok kapuján. Kérésére meghagyja, hogy a püspök ellen indítandó pereit bírálja el.

Mon. Vespr. III. 320.

3598 **1491. júl. 17.**

Johannes Lopecz *doctor iuris utriusque, clericus Cesaraugustanus* az Angelus orlóí püspök, volt *legatus* előtt kezdett folyó perek eldöntésére meghatalmazott bíró (*auditor generalis*) az

egri helynöknek. Bwthka-i András (egri egyházmegye) kérésére Sebesi Miklós nemest Keresztély *doctor decretorum et artium, legatusi* ügyhallgató (*auditor*) engedetlenségéért a leg súlyosabb kiközösítés alá vetette, majd feloldozta; ő, Lopecz mint Keresztély *doctor* utóda visszaesőnek jelentette ki, sőt világi kar (*brachium seculare*) kérésére is sor került. Ha igaz, hogy az ítéletet nagyrésztben teljesítette, s a többire is kész, oldozza fel. Írta: Jacobus de Bodogazzonfalwa jegyző.

DI 102927.

3599 **1491. szept. 26.**

Tamás esztergom-zöldmezei prépost, székes-egyházi főesperes, esztergomi kanonok és Hipolit érsek-primás helynöke az esztergomi tartományi papságnak. Bertalan *doctor decretorum*, egri örkanonok és helynök előtt Sóvári Sós Simon özvegye, Anna, most Nagymihályi Ewdenfy Istvánné, másrészt, László szűcs, eperjesi bíró és Rychwald György volt eperjesi bíró közt kereset és viszontkereset alapján per folyt a Sós Simon végrendeletében foglalt tárgyak (kincsek, termények), illetve az eperjesi plébániának hagyott kincsek visszatartása tárgyában. A helynök 1489. jan. 8-án ítéletet hozott, melyben egyes követeléseket elvetett, a termények felének átadására pedig az asszonyt kötelezte. Ettől az esztergomi metropolitai székhez fellebbez a reá hátrányos rész ellen. Július 11-én *compulsoria* után Vynna-i Andorkó bemutatta Sós Simonnak az asszony javára szóló végrendeletét, de az utóbbi ellene vetette, hogy a tanúk másként vallottak, s a férj pecsétje halála után az asszonynál maradt, tehát több levelet is gyárthatott. Miután kifogásaikról lemondtak, az ügyet lezárta, és jogtudósok és más bölcsek tanácsával 1490. jún. 19-én úgy ítélte, hogy a bemutatott végrendelet *inofficiosum*, lényegtelen, az egri helynök helyesen ítélte, s az asszonyt az újabb költségekben marasztalta. Ettől I. János ügyvéd Angelo ortói

püspök, *legatus*hoz fellebbezett. Végre 1491. jún. 30-án az eperjesiek jelentették, hogy az asszony a kiszabott két hónap alatt, de azután sem folytatta fellebbezését, bár a *legatus* az országban volt. Kérésükre megidézette a gondosság (*diligentia*) bizonyítására, jogerő kimondására, költségekre és végrehajtásra. Ekkor (aug. 8-11.) I. János belháborúra, fogságra hivatkozott, de Sós Benedek kimutatta, hogy a két hónap alatt teljes béke volt, a *legatus* pedig 1490. szeptemberéig Budán ítélkezett. A bíró a jogerőt kimondta, és aug. 12-én Sós Benedek jegyzéke és esküje alapján a — mindkét fokon felmerült — költségeket 95 forintban állapította meg. A kelet napján a végrehajtást elrendeli: harminc napon belül, ezután kiközösítés, tíz napra *aggravatio*, újabb tíz napra *reaggravatio*. Kelt Esztergomban, a *porticus*ban. A pécsi egyházmegye Athya-i György fia: Miklós klerikus, császári közjegyző és a helynök jegyzőjének záradéka.

Dl 46170.

3600

1491. nov. 5.

Antal pozsonyi prépost tudatja, hogy az előző évben meghagyta egyes kanonokjainak, hogy az egyház jogtalanul elvitt és elzálogosított kelyheit kiközösítés terhével szerezzék és helyezzék vissza. Míg azonban a legtöbben feloldozást kértek és kaptak tőle, Farkas Wolfgang parancsát megvetve nemcsak a visszavásárlástól vonakodik, de másokat is frivol fellebbezésre indított, és makacsul vonakodik feloldozást kérni, *in nostri imo verius ... Hippoliti electi et confirmati Strigoniensis etc., cuius nos vices in hac parte gerimus, mandati elusionem, contemptum et preiudicium*. Ezért őt mint megátalkodottat kiközösítettnek jelenti ki és szigorúan megtiltja, hogy ezt a kiszögezett bírói levelet valaki elmozdítsa (ti. a templom kapujáról).

Knauz 73.

3601

1491. nov. 9.

A pozsonyi Szent Márton-egyházban, a sekrestye előtt F.W. kanonok élőlőszóval tiltakozik, hogy törvényes fellebbezése után őt a prépost az egyház kapujára kifüggesztett levéllel (lásd: 3600.sz.) nov. 8-án, dec. 5-i kelettel kiközösítette. Ez igaztalan kiközösítés ellen fellebbezését megújítja.

Knauz 72.

3602

1491. dec. 3.

VIII. Ince pápa az esztergomi *cantornak* és a győri örkanonoknak. — Ferenc, az óbudai Szent Péter-egyház prépostja előadja, hogy bár maga és elődje, László a váci egyházmegye Monyoród megszűnt bencés apátságát egyházzal egyesítve békén bírták, Mende-i Dénes váci főesperes megfosztásának címén őt pápai levél alapján Leeb-i (kiadó: Leed-i) Imre váci *cantor* előtt perbe fogta. Ez illetékességét kimondva azonnal elfogadta az ellenfél keresetét (libellus), s a kérelmező ügyvédjét felszólította, hogy perbe bocsátkozzék, patvarkodási esküt tegyen, és a kereseti pontokra, mint tételekre eskü alatt feleljen: *credit* vagy *non credit*. Mivel az ügyvéd az illetéktelen bíró előtt ilyen nem megfelelő tételekre nem felelt, a bíró beismerést állapított meg, és Dénes visszahelyezését rendelte el. Ő a Szentszékhez fellebbezett. Ennek dacára a váci *cantor* — mert a monostort nem adta át — kiközösítette, Miklós váci püspök pedig fegyveres csapat élén ezen ürüggyel kivetette belőle. Kérésére meghagyja, hogy feltételeken (ad cautelam) oldozák fel, a pert és az eljárás semmisségét pedig döntsék el.

Mon. Vespr. III. 321.

3603

1492. jan. 20.

Máté szántói esperes-plébános előtt Szántói Bechk László és Szántói Bechk Péter özvegye: Katalin az utóbbinak *paraphernuma* tárgyában folyt hosszas perüket 40 forint fizetésének ígé-

retével, egyezség útján befejezik. Erről az esperes megpecsételt (*sigillo nostro autentico munitas*) oklevelet ad ki.

DI 65151.

3604 **1492. jan. 20. után**

Feljegyzés arról, hogy a fenti (3603.sz.) 40 forintot Szántói Bechk László a helynök, Vince károlyi esperes és két káplán előtt megfizette.

DI 65152.

3605 **1492. ápr. 14.**

VIII. Ince pápa Polyana-i György, Kosthyel-i János és Zánabor-i Mátyás modrusi kanonokoknak. A Garygh-hegyi pálosok előadták, hogy Becche-i Roh László özvegyével: Skolasztikával perük folyt a Powlakovych Mihály végrendeletében nekik hagyott ingók és ingatlanok fölött, István császári oltárigazgató, állítólag *locumtenens* előtt. Ez az alperes asszony kifogásait — helyesen — elvetette, tizenöt nap múltán mégis bizonyításra engedte őt, és e sérelem miatt a pálosok a Szentszékhez fellebbeztek.¹ Kérték, hogy megfelelő bírakra bízva az ügyet, ezért rájuk ruházza, és meghagyja, hogy döntsék el.

DI 35729. = LK 1935, 252.

1. Lásd: *DI 35725.*

3606 **1492. ápr. 30.**

A nevezett küldött bírák a pálosok részéről bemutatott oklevelet átírva, ezek kérésére általános címzésű idézést bocsátanak ki huszonhetedik napra Modrusra. Aláírta: Éliás közjegyző.

DI 35729. = LK 1935, 252.

3607 **1492. jún. 8.**

Vince *doctor decretorum*, győri székesegyházi főesperes és helynök előtt Miklós Koch-i plébános Sythke-i (alább: Godhardffy) Jakab nemes, valamint László varga és Balázs deák sitkei lakosok ellen kár és sérelem miatt pert folytatott. Állítását azonban nem tudta bizo-

nyítani, sőt az alperest alaptalanul (*minusiuste et indebite*) fogta perbe, *ob quam causam prefatus Nicolaus plebanus captivationem et incarcerationem per nos habere et pati debuisset*. A felek azonban több győri kanonok közbejöttével megegyeztek, s egymást a bíró előtt kölcsönösen nyugtatják.

DI 68448.

3608 **1492. aug. 25.**

Bertalan *doctor decretorum*, egri örkanonok és helynök. — János vásárhelyi plébános és *honest*a özv. Vendégi Péterné, akiket Butkai Mihály kérésére kár-sérelem ügyében Domonkos *doctor decretorum*, volt helynök megidézett, nem jelentek meg, bírságba estek; a címzett plébános útján most megfelelő hatánapra, ennek megfizetésére idézteti őket. Írta: Themewar-i Mihály jegyző.

DI 67115.

3609 **1492. nov. 4.**

II. Ulászló király Berenthei Detrik és János panaszára meghagyja az esztergomi helynöknek, hogy a nevezettek és Berenthei Miklós özvegye meg fia közt az egri szentszéknel indult és az esztergomihoz fellebbezett pert, mely nem egyházi, hanem világi bíróság elé tartozik, tegye át a személyes jelenlétre.

Df 208869.

3610 **1492. nov. 22.**

VI. Sándor pápa a pécsi egyházmegyes Iregyhelyi prépostnak: Pekren-i Bertalan vránai perjel, a budai felhévizi prépostság *commendator*a panaszkolta, hogy egyesek az utóbbi egyháza javait, ingóit stb. rejtegetik; ezeket intse meg, illetve közösítse ki. György prépost, Gál mester pécsi kanonok, ügyvéd kérésére ezt átírja, a címzett (több egyházmegyei) papsággal kilenc + kilenc + hat napos határidővel intést, tilalmat, végül kiközösítést rendel. Kelt Pécsen 1493. márc. 13-án. Írta: Mathias de

Bedenycza jegyző. *Collationata per me Gal-lum Thome de Medenycza presbiterum.*
DI 101162.

3611 **1492. dec. 1.**

VI. Sándor pápa a bátai (bencés) apátnak. — A zágrábi egyházmegye Ernuszt János, csáktornyai báró előadta, hogy a zágrábi káptalan VIII. Ince pápától azzal a hamis állítással, hogy a Dráva és Mura közti, Csáktornya és Strigo vár tartományából esedékes tizedek tárgyában néhai Hermann cilli és zagorjai gróf és más laikusok ellen küldött bírák előtt ítéletet kaptak, de ezeket nem hajtották még végre, bár ortoi Angelo *legatusi* hatáskorú *nuncius*nak parancsára ezt János veszprémi püspöknek kellett volna elvégeznie; továbbá azt állítva, hogy Zsigmond pécsi püspök és Ernuszt János a tizedeket Cillei Hermann halála után elfoglalták, pápai parancsot eszközölt ki János veszprémi püspökhöz oly tartalommal, hogy ha mindez igaz, az ítéletet fenytékekkel is hajt-sák végre; minek alapján a káptalan őket János püspök elé idéztette, de ők a Szentszékhez fellebbeztek azért, mert Nagocz-i Gáspár, a püs-pök helynöke az előzőekre vonatkozó (*decli-natoria, recusatorias*) kifogások és a püspök el-leni gyanússág miatti tiltakozás ellenére, a püs-pök megbízása alapján eljárva nekik ura előtti megjelenésre határnapot tűzött ki. Ám János püspök jogellenesen folytatta az ügyet és úgy döntött, hogy a tizedbe többé ne avatkozzanak, holott azt emberemlékezet óta szedik. Emiatt ismét a Szentszékhez fellebbeztek, s Ernuszt János kérte, hogy az alappert, a hamis állítások ügyét, a fellebbezést és az eljárás semmisségé-nek kérdését pápai küldött bíróra bizza, az esetleg magára vont fenytékek alól pedig fel-tételesen (*ad cautelam*) oldozza fel. A pápa a feloldozással és eljárással a címzettet megbíz-za.

Mon. Vespr. IV. 4.

3612 **1492. dec. 6.**

II. Ulászló az egri helynöknek meghagyja, hogy azt a világi jellegű ügyet, melyet özv. Pá-lóczi Imréné Csekei János és társai ellen hatal-maskodások miatt indított, a királyi jelenlétre tegye át.

DI 82051.

3613 **1492. dec. 10.**

Tamás esztergom-györgymezei prépost, szé-kesegyházi főesperes és helynök meghagyja több egri egyházmegye plébánosnak, hogy a Gyulaháza György nemesnek bizonyos ösz-szeggel tartozó és itt felsorolt személyeket apostoli tekintéllyel (*autoritate apostolice le-gationis nate*) huszadik napra vagy a követke-ző tárgyalási napra idézze elébe, értesítvén, hogy legközelebb az esztergomi templom ka-puján fognak idéztetni. Írta: Nicolaus de Athya jegyző.

DI 86012.

3614 **1492. dec. 13.**

VI. Sándor pápa a kalocsai érseknek, a szeré-mi püspöknek és az esztergomi helynöknek. — Az óbudai klarisszák apátnője és konventje pa-naszolták, hogy az ágostoni szabály alatt élő budai pálosok perjele és a szerzetesek egyhá-zukat és malmukat tetteleg elfoglalták és vissza-tartják. Mivel hatalmuktól félve a veszprémi egyházmegyében nem mernek velük perbe szállni, bíróküldést kérnek. Meghagyja, hogy döntsenek.

DI 19929. = Mon. Vespr. IV. 7.

3615 **1492. dec. 15.**

Ernuszt Zsigmond pécsi püspök kéri a pápától, hogy a 3611.sz. ügyben őt, ki *dictas decimas non obtineret, nec de illis se intromitteret*, az előbbiekre kapcsán rá sérelmesen kiszabott fel-függesztés és más egyházi fenytékek alól ol-dozza fel. Megkapja.

Mon. Vespr. IV. 8.

3616

1492. dec. 18.

Tamás esztergom-zöldmezei prépost, székes-egyházi főesperes és esztergomi helynök több veszprémi egyházmegyés (de esztergomi joghatóság alá tartozó) plébánosnak. — A Vathahyda-i pálos remeték panaszolták, hogy Macho-i malmukat a Thengelwyze folyón életre szólóan bérbe adták Wasad-i Chantor Györgynek, a szokott munera és 32 köből búza fejében. Ő sokáig használta, de halálos ágyán sem adta vissza, most pedig Wasad-i Simon nemes, az ő *frater adoptivusa*, valamint az elhunyt leánya és unokái bitorolják. Mivel a malomról s a bérbeadásról tudó tanúk meghalhatnak, elköltözhetnek stb., kérésükre meghagyja, hogy a Macho-n megnevezendő tanúkat előbb a felek jelenlétében megeskerve hallgassák ki, a bitorlókat, s más érdekelteket pedig a vallomások publikálására, közokiratva foglalására vagy ellenvetésre elébe idézzék. Írta: Nicolaus de Athya jegyző.

DI 19930.

3617

1492.

Várad Páter kalocsai érsek levele Vincentius de Pistaciis, a pétervárad apátság *gubernator*ához. Amikor hosszas fogsága után a szerémi *provincia*ba *visitor*okat küldött, nagy gyalázat érte őket: *Omnes et enim unanimes turpiter, tanquam contra quosdam ethnicos ac fidei nostre hostes, insurrexerunt, ita ut vix mortem evadere potuerunt*. Meghagyta helynökének, hogy folytasson le eljárást.

Katona I. 477.

3618

1492. — 1503.

Citatio cum inhibitione et compulsoria inserta in causa delegata. Nyási Demeter, mint VI. Sándor pápának távollévő társaival együtt kiküldött bírója minden esztergom-tartománybeli papnak stb. A pápai megbízás átírása után az esztergomi káptalan kérésére a sági konventet és prépostját, Jánost értesítéssel idézteti, más

bírákat az eljárástól eltilt és az ügyre vonatkozó iratok tizenöt napon belüli kiadását rendeli el kiközösítés terhével.

Beneéthy fk. 70a.; Nyási fk. 94a. fol.

3619

1493. jan. 14.

VI. Sándor pápa a csanádi püspöknek, az ottani nagyobb egyház esperesének és a Megváltó-egyház prépostjának. II. Ulászló király kérésében előadta, hogy még VIII. Ince pápa a pétervárad apátságot a pápának, akkor portuai püspöknek adta, Mátyás király hozzájárulásával, akinek kegyúri joga volt erre; de a király halála után Ujlaki Lőrinc herceg kivetette onnan az ő *procurator*ait. Mikor pedig ezeket II. Ulászló király közbenjárására visszahelyezték, Lőrincsel egyezséget kötöttek, hogy a monostort mint ennek kegyurasága alá tartozót bíráják, sőt régen is mint ilyet kapta meg a mostani pápa. Ez a király kegyúri jogának sérelme, s II. Ulászló király orvoslást kért. Meghagyja, hogy vizsgálják meg az ügyet, és ha a sérelem fennáll, az egyezséget semmisítsék meg.¹

Theiner II. 536.

1. Az ügyről részletesen lásd: *Érdújhegyi* 85-90.

3620

1493. jan. 30.

Osvát zágrábi püspök a zágrábhegyfoki pálos remeték helynöke, György *frater* kérésére az V. Márton pápa 1417. dec. 28-iki, itt átírt bulájában az esztergomi érsekkel és az erdélyi püspökkel együtt kapott *conservatori* megbízását helynökére, György bexini főesperesre ruházza.

DI 34695. = LK 1927, 181.

3621

1493. febr. 13.

Bertalan egri kanonok és helynök, királyi *orator* a 3619.sz. alapján a királyi jelenlétre terjeszti fel a pálóci Szent Péter-Pál egyház lerombolása és kifosztása miatt folyó pert.

DI 82051.

3622

1493. ápr. 1.

Pál esztergomi prépost bejegyzi a Szentlélek-társulat anyakönyvébe Bodó Benedek budai polgárt és családját; veszprémi egyházmegyes, de esztergomi joghatóság alá tartozik.

Mon. Vat. I/5.27.

3623

1493. márc. 5.

György zágrábi kanonok és helynök, pápai küldött bíró (iudex subdelegatus) a 3620. számot átírva György *frater* kérésére a konvent Rakithowech birtokának háborítóit, Berizlawyth János lekaweczi várnagyot és társait kilencedik napra feleletre megidézteti.

DI 34695. = LK 1927, 182.

3624

1493. ápr. 2.

VI. Sándor pápa Tamás esztergom-zöldmezei prépostnak, Georgius de Priolis *doctor iuris utriusque*, az esztergomi Szűz Mária-egyház oltárigazgatójának és Pesth-i Gergely *licentia-tus iuris canonici*, esztergomi kanonokoknak. Ostphy Miklós váradi *cantor* előadta, hogy bár a leleszi premontrei kolostor prépostságát pápai kegyből *commendaba* kapta, Zorardus turóci premontrei prépost rendi *visitator*nak adva ki magát, a rend szabályaira hivatkozva pápai levelet eszközölt ki ellene Mende-i Dénes és Mellethe-i Miklós váci kanonokokhoz, bár az egri egyházmegyében sok olyan egyházi személy van, akiket megbízhattak volna. Ezek őt szállásáról idézték, s mert nem tudván róla, távolmaradt, kiközösítették. Mikor feltételes (*ad cautelam*) feloldozást kért, kifogást tett, és fellebbezett, ők csak a kifogások és fellebbezés elejtése esetén akarták feloldozni. Ettől újból fellebbezett, de még ennek lejártá előtt *aggravatio* és *reaggravatio* alá vetették. Kérésére a pápa meghagyja, hogy az alapper és a semmisség tárgyában döntsenek, *ad cautelam* oldozzák fel, és VIII. Bonifác pápa bullája dacára — de ne olyan módon, hogy a peres feleknek két napi járóföldön túl kelljen utazniuk

— döntsenek.

DI 46227.

3625

1493. ápr. 3.

VI. Sándor pápa a kalocsai prépostnak, *lector*-nak és Chomari János kalocsai kanonoknak. Feldwar-i Antal pécsi egyházmegyes pap előadta, hogy ő Zabo Tamást és Imrét, meg négy veszprémi egyházmegyes laikus társukat azért, mert bizonyos *salarium*ot és pénzösszeget nem fizettek meg, és még kárt is okoztak neki, Tamás esztergom-zöldmezei prépost, esztergomi helynök előtt (*legationis ... vigore*) perbe fogta, ki helytelenül ítélve az alpereseket felmentette, őt a költségekben marasztalta, és végrehajtási parancsot adott ki. A Szentszékhez fellebezve feltételesan (*ad cautelam*) feloldozást kap; a címzettek járjanak el.

Mon. Vespr. IV.14.

3626

1493. ápr. 12.

VI. Sándor pápa a pécsi és veszprémi püspököknek. — Osvát zágrábi püspök előadta, hogy Bánfy Miklós nemes, a zágrábi egyházmegye-beli Alsólendva bárója bizonyos asztalát illető tizedeket elfoglalt és visszatart. Kérésére megindítandó pereit rájuk bizza.

Mon. Vespr. IV.15.

3627

1493. ápr. 28.

Dénes verebélyi és Gergely szentmihályúri plébánosok Tamás esztergom-zöldmezei prépost, esztergomi helynöknek. — János apát és a garamszentbenedeki konvent érdekében kiadott parancsára néhai Marosfalwa-i Marosy Péter végrendelete ügyében mindenkit, aki tanúskodhatott, fennszóval felhívtak, a mise után nagy tömeg jelenlétében megeskettek, majd egyenként kivallattak. Ezután következik egyenként a tanúk vallomása Marosy Péter végrendeletéről, mely az apátság javára szólt. Az első tanú, Kysfalwa-i Apczy Orbán szerint az örökhagyó nem akart tudni nővéreiről (tam-

quam suis homicidis, quia ipsam infirmitatem, in qua ipse testator pro tunc egrotaret et meretur, ipse sorores sue ordinassent videlicet intoxicationem).¹ A vallatást megismételték hét-köznapon.²

DI 20007.

1. Az oklevél hátán: 1493 XXIII Maii, relatio per Ilswa, petens apperiri, et dominus iudex visa relatione executorum quia comperit testes receptos die festivo, declaret non valere et debere denuo recipi etc.

2. Lásd: DI 20041.

3628 1493. máj. 3.

Gál csütörtökhelyi plébános és társai jelentik György ágostonos prépost és pápai küldött bírónak, hogy Bertalan vránai perjel ellen megintették és idézték Batthyány Boldizsár jajcai bánt, Zeldych Istvánt és jobbágyait (nevek) egy jobbágy megölése, *iniuria* és 3000 forint vám jogtalan beszédese stb. tárgyában.

DI 102256.

3629 1493. máj. 4.

Was Tamás budai kanonok egy mérgeben elkövetett emberölés miatti *irregularitas* alól pápai felmentést kap.

Mon. Vespr. IV.15.

3630 1493. máj. 9.

Weuchte-i István veszprémi egyházmegyes császári közjegyző előtt Beycz-i Chypan Pál családja és rokonsága (zágrábi egyházmegye) több plébánost és egymást ügyvédjeül vallja.¹

DI 101165.

1. Vö. 3568.sz.

3631 1493. máj. 13.

György, az Iregh-hegyi ágostonos kanonokok prépostja a *vigore rescripti apostolici* kezdett pert Bertalan vránai perjel és Egerwara-i László szlavón bán között a bán kérésére (előadta Belosowcz-i Kerhen Mihály szlavón vicebán, *familiaris et nuntii simplicis ... domini bani*) az ellenfél hozzájárulásával, de saját elfoglaltsága

miatt is hivatalból (ex officio) harminckettedik napra halasztja. Írta: Johannes de Lokach jegyző.

DI 20010.

3632 1493. máj. 24.

II. Ulászló király Warad-i Mátyás bácsi kanonok és helynőknek: A Várdai Miklós és Vince bátai apát közti pert terjessze fel a királyi kúriába.

DI 82057.

3633 1493. máj. 25.

Georgius de Priolis *doctor iuris utriusque* és két küldött bíró társa az esztergomi, váci, veszprémi, egri papságnak a 3624.sz. alapján a feleket tizenkettedik napra a hatáskör megállapítására és további eljárásra idézi. Írta: Athya Miklós jegyző.

DI 46227.

3634 1493. máj. 29.

Bertalan *doctor decretorum*, egri örkanonok és helynök. — *Egregius* Csaba-i Kovách István panaszkolta, hogy Bálint plébános akadályozza kegyúri joga gyakorlását a miskolci Szentháromság-templom Mária-oltárán, káplánját kivetette, és neki oly kárt okozott, melyet 400 forintért nem tűrne el. A helynök a perfolýamra utalva a kegyúri jog birtokába visszahelyezi, ellenfelét a költségekben marasztalja. Kelt *in atrio superiori domus habitationis nostre ubi tunc pro tribunali sedimus*. Liszcai Remete Mihály fia: Tamás pápai közjegyző záradéka és a helynök függőpecsétje.

DI 83961.

3635 1493. jún. 4.

Vince *doctor decretorum*, főesperes (archidiaconus cathedralis), győri kanonok és helynök több — győri egyházmegyes — plébánosnak. István Bewged-i pap panaszkolta, hogy Deme-tery Miklós nemes, több más nemes és nemte-

len, férfi és nő pénzzel és ingóságokkal adósa, de nem fizet. Kérésére tizenöt napon belüli teljesítésre szólíttatja fel őket, különben közösiítsék ki, és ha sérelmeznék, idézzék elébe. Írta: Szombathelyi Péter jegyző.

DI 46228.

3636

1493. okt. 18.

VI. Sándor pápa: Mátyás király még életében Corvin János és Sforza Bianca eljegyzése alkalmából úgy rendelkezett, hogy minden országa Jánosra szálljon, de ha törvényes fia lesz, akkor is évi kétszázezer dukát jövedelmű birtok jusson neki. Erről sajátkezű aláírással oklevelet is adott ki. *Ipsique Iohannes Corvinus et Biancha Maria postmodum spe et causa promissionum huiusmodi indulti, mediante certo procuratore ipsius Iohannis Corvini ad id ab eo specialiter constitute, matrimonium, alias per verba legitime de presenti invicem contraxerunt, carnali copula minime subsecuta.* Minthogy azonban Mátyás király halála után sem egyik, sem másik országa nem szállt Jánosra, az illő eltartás nem látszik biztosítva, és csak baj származhatik a házasság végrehajtásából. Ezért mindketten kérik, *ut matrimonium huiusmodi sic nondum carnali copula consummatum dissolvere, et alias in premissi oportuna providere de benignitate apostolica dignaremur.* Ezért a felek ügyvédek útján kijelentett beleegyezésével *matrimonium huiusmodi ... apostolica auctoritate, et de apostolice potestatis plenitudine harum serie dissolvimus et separamus, eosque a mutuo vinculo matrimoniali predicti sic inter eos contracti auctoritate et potestate premissorum absolvimus et liberamus, a mással való házasságkötést megengedi.* *Theiner II.540.*

3637

1494. okt. 21.

VI. Sándor pápa az egri püspöknek és a zágrábi főesperesnek. — Újlaki Lőrinc herceg panasolta, hogy Péter kalocsai érsek egyes vazal-

lusait, alattvalóit és szolgálait kiközösítette, miért ezek a Szentszékhez fellebbeztek. Kérnek feltételes (ad cautelam) feloldozást, és bíróküldést. Meghagyja, hogy *ad cautelam* oldozzák fel őket, a főügyben pedig döntsenek.

Theiner II.539.

3638

1494. febr. 10.

Sestrannecz András (győri egyházmegye) pápai-császári közjegyző előtt *magnificus* Felsőlindvai Szécsi Miklós *providus* Alsozegedi Benedek mestert, az esztergomi lakos *providus* Miletinczi Antal mesternek az id. Szécsi Miklós és fiai ellen *sallarium* tárgyában indított perében¹ ügyvédjét meghatalmazásától megfosztja, további aktusai semmisek.

DI 101183.

1. A per Garai Jób ellen hitbér-hozomány-negyed tárgyában, Tamás szentgyörgymezei prépost és kanonok, helynök előtt folyt.

3639

1494. febr. 25.

Jacobus de Wienna *doctor medicorum et artium*, krasznai főesperes, gyulafehérvári kanonok és tasnádi helynök VI. Sándor pápának. — Károlyi István nemes rendes joghatósága alapján perelte Szántói Bechk Lászlót *parapherum*, negyed, pénz és adósság tárgyában, mely a felperesre anyai ősi jogon öröklődött át. A helynök idézésig és keresetlevél (libellus) benyújtásig jutott, de az érdemi perbe bocsátkozás (litis contestatio) előtt az alperes bizonyítatlan sérelmek (gravamen) címén a Szentszékhez fellebbezett. Ennek tiszteletből helyt adott, *litterasque meas dimissorias in locum apostolorum tradidi.* Erről a tasnádi szék hiteles pecsétjével oklevelet állít ki.

DI 65160.

3640

1494. márc. 11.

Gergely, a Szűz Mária-egyház esperes-plébánosa, Gergely szentandrásai és Benedek szentmihályi plébános, szentszéki bírák (decanique

ac causarum auditores generales comitatus Lyptowiensis pro tempore constituti) előtt Szent-Iványi István fia: Miklós özvegye elismeri, hogy apósa kielégítette őt a gonosztevők által meggyilkolt férje után járó pénz és a szokásjog szerint (iuxta consuetudinem patrie) őt illető ingóságok felől.

DI 65358.

3641

1494. márc. 22.

VI. Sándor pápa a pécsi helynöknek. Pál zselicszentjakabi apát előadta, hogy a székesfehérvári Szent Miklós-egyház prépostja és káptalana őt azzal a hamis váddal, miszerint Thazar birtokukat megrohanta, a jobbágyok marháit és ingóságait elrabolta, a jobbágyokat elfogta és megkínózta, szőlejükét szüretelte, az esztergomi érsek helynöke előtt (quem super his pretextu legationis nate iudicem competentem fore dicebant) perbe fogta. Ez azzal a hamis állítással, hogy a kérelmező *pedente causa huiusmodi illius iurisdictionem impeditisset seu impedire ... conatus fuisset*, ellene ítéletet hozott és őt kiközösítette. Ő a Szentszékhez fellebbezett, feloldozást és bíróküldést kért. A pápa így is rendelkezik.

Mon. Vesp. IV. 20.

3642

1494. ápr. 9.

Benedek császári örkanonok és *locumtenens* több zágrábi egyházmegye plébánosnak. — Batthyán-i Boldizsár jajcai bán panasolta, hogy a minap Bersthyanowcz-i Thurbelt-i Miklóst egyházi bíróság elé tartozó ügyben Csázmán (in sede Chasmensi) perbe fogta, de annak ügyvédje a keresetre nem felelt, mondván, hogy ez ügyben a szlavón bán körösi széken már folyik köztük a per. A helynök ülnökökkel és jogtudókkal (unacum assessoribus nostris et ceteris iurisperitis) úgy dönt, hogy ha így van, Boldizsárnak nyugtatnia kell ellenfelét. Most Batthyány Boldizsár ügyvédje megtudta urától, hogy a bán előtt semmiféle perük

nem folyik, a kifogás hamis volt, s ezt bizonyítékok is támogatják. Meghagyja, hogy nyolc napon belüli írott feleletre szólítsák fel, különben közönsésként ki, értesítvén, hogy újabb kilenc nap múlva súlyosabban is megbünteti. Írta: Georgius jegyző.

DI 46262.

3643

1494. ápr. 9.

Két plébános jelenti Vince *doctor decretorum*, székesegyházi főesperes, győri helynöknek, hogy Tamás volt malomsoki, most Chanak-i plébános keresetére Marton Benedeket és Gyarmath-i Ban Jánost Szent Antal nyolcadára megidézték.

DI 20169.

3644

1494. ápr. 16.

A Nyulak-szigeti apácák és jobbágyaik előadják, hogy ők pápai kiváltságnál fogva mentesek minden bírói fenyítő hatóságától és csak a pápa alá tartoznak, mégis az esztergomi helynök azon a címen, hogy a jobbágyok Szent Ágoston rendjének egyes tagjaival vitába keveredtek, a szerzetesek kérésére nagyobb kiközösítés alá vetette őket (eosdem et oratrices in prefata possessione exemptionis iurisdictionis eiusdem monasterii multipliciter vexando). Kéri, hogy a pápa jelentse ki az ítélet semmisségét, és bízson meg valakit a jobbágyok feloldozásával, s a per eldöntésével. Megkapják (per breve).

Mon. Vesp. IV. 21.

3645

1494. ápr. 16.

Donatus Aretinus de Marmellis *doctor decretorum*, ferrarai kanonok és Hippolit bíboros-érsek helynöke a Pozsony váron kívüli Szentmihály, Récse, Nagyszombat, Szilinc és Csathan plébánosának stb. Az esztergomi prépost és káptalan panasolta, hogy a Nagyszombat melletti Újfalú lakosai (communitas) az Oblyncz *predium*ért járó *pensiot* tizenhárom éve

nem fizeti, özv. Szentgyörgyi és Bazini Jánosné Borbála *ratione beneficii de cecha corporis Christi* ... és más okokból járó tartozásával adós, mások pedig stb. Hívják fel őket tizenöt napon belüli teljesítésre, különben közösítsék ki. Írta: Athya-i Miklós jegyző.

Df 228011.

3646 **1494. ápr. 28.**

Tamás Chethen-i és Gergely Baroch-i plébánosok Bernardus Cardulus Naraniensis kano-noknak, Ursus de Ursinis Theanensis püspök *commissarius*ának és egyetemes ügyhallgató-jának (auditor) jelentik, hogy *providus* Ez-dege-i Bartha Mihály kérésére kiadott paran-csa értelmében *egregius* Gimesi Forgách Feli-ciust bizonyos végrendelet tárgyában tizenket-tedik napra Budára, a Szűz Mária-egyházba megidézték, értesítve, hogy ha elmarad is, *in partibus* idézése nélkül is el fog járni.

DI 59841.

3647 **1494. máj. 1.**

Pál zselicszentjakabi bencés apát kérésében előadta, hogy ő bírói joghatóságát gyakorolta (in dicti sui monasterii subditos et alios quos-cunque in dicta sua abbatia delinquentes iuris-dictionem temporalem habet) és tolvaj szolgáit nemcsak börtönbe vetette, hanem halálbünte-tésre átadta a világi bírónak, s ezért felmentést kér és kap a pápától.

Mon. Vespr. IV. 22.

3648 **1494. máj. 2.**

Benedek császmái örkanonok és helynök plébá-nosoknak. Batthyány Boldizsár jajcai bán ke-resetére Bersthyanowcz-i Thurbelt-i Miklós nem felelt, és ügyvédje távolléte, valamint urá-val, Újlaki Lőrincsel való török hadjáratának kötelezettsége miatt hatvan napos halasztást kapott. Most Boldizsár bán embere, Palichna-i Miklós nemes jelentette, hogy az alperes ott-hon van és *officiolatusait* járja be. Mivel ez

fraus et dolus, hívják fel, hogy kilenc napon belül feleljen, különben ünnepélyesen közösít-sék ki.

DI 107118.

3649 **1494. máj. 8.**

Hat plébános jelentése Benedek mester csáz-mai örkanonok, *locumtenens*nek: Batthyány Boldizsár jajcai bán ellen Berthanewcz-i Thur-belth Miklóst megintették, hogy kilenc napon belül feleljen, különben kiközösítik.¹

DI 101188.

1. Lásd: előző, 3648.sz.

3650 **1494. máj. 13.**

Benedek császmái örkanonok és *locumtenens* plébánosoknak. Bersthyanowcz-i Thurbelt-i Miklóst kiközösítés terhével kilenc napon be-lül idéztette, hogy Batthyány Boldizsár jajcai bán keresetére feleljen.¹ Mulasztásáért most közösítsék ki, értesítvén, hogy ha ezt kilenc napig elviseli, további eljárás következik.

DI 104007.

1. Lásd: előző, 3648, 3649. számok.

3651 **1494. máj. 13. után**

György jegyző aláírásával feljegyzés az előző oklevélhez: a püspök Thurbelt-i Miklós hamis előadása alapján a *locumtenens*nek halasztást rendelt, s ez meg is adta; ezért Batthyány Bol-dizsár jajcai bán ügyvédje, Orros Miklós tilta-kozott (pro appellando).¹

DI 104014.

1. Hátlul jegyzet: *de manu notarii sedis.*

3652 **1494. máj. 15.**

VI. Sándor pápa a váci és thermopilei püspök-nek (kiadó: a váradi segédpüspök) és a vesz-prémi helynöknek. A Nyulak-szigeti apácák panaszolták, hogy gonosz emberek minden el-képzelhető jogukat, ingó és ingatlan jószáguk-at, hagyatékukat rejtegetik; orvoslást kérnek. Meghagyja, hogy ezeket a templomokban az

elrejtett javak határidőre való visszaadására szólítsák fel, különben közösiítsék ki.

DI 20180. = Mon. Vespr. IV. 25.

3653

1494. júl. 15.

Besenyőszentbenedeki Máté császári közjegyző (zágrábi egyházmegye) előtt Battyány Boldizsár jajcai bán ügyvédje (János újudvari plébános) Ursus de Ursinis *legatus*hoz fellebbez Benedek császári örkanonok és *locumtenens* ellen, aki Osvát zágrábi püspöktől félve megtagadta tőle az *apostol*it. A fellebbezés szövege szerint kétszer került sor Thurbelth-i Miklós kiközösítésére 6000 forint értékű hitszegés (*fidefragium*) miatt, de a püspök először Rupert *doctor* és János császári *cantor* kiküldésével, másodszor a kiközösítés félretételének elrendelésével gátolta meg, hogy ellensége: Batthyány Boldizsár jogaihoz jusson.

DI 101190.

3654

1494. aug. 4.

Királyhegyi Mihály császári közjegyző előtt a tasnádi Szent Mihály-templom sekrestyéjében Károlyi István deák nemes, volt szentszéki írnok (*scriba sedis Thasnadiensis*) Szántói Bechk László nemes ellen pápai küldött bíró előtt folyó perében írott fellebbezést mutatott be. A fellebbezés szerint több sérelem érte Armacz-i Tegzes Péter, Váradi Mihály és Baki Barnabás váradi kanonokok, a pápai küldött bírák részéről; a váradi püspök őt börtön és verés fenyegetésével gátolta ügye vitelében, s a bírakat a király bevárására kényszerítette; ezek az alperes bemutatta királyi parancsra az ügyet elhalasztották, s ő a püspök jelenléte miatt féltében a fellebbezést nem tudta előadni. Most a Szentszékhez fellebbez a szokott módon, s azt a közjegyző tanúsítja.

DI 65163.

3655

1494. aug. 4. után¹

Az előző számban említett három pápai kül-

dött bíró VI. Sándor pápának itt átirat bíróküldése alapján Károlynak — a megbízásban még: *scriba*! — ingók és pénzkövetelése, valamint sérelem tárgyában indított perében az alpereseket megidéztetik.

DI 65242.

1. Előzménye, a kelet leszakadt.

3656

1494. aug. 8.

Ursus de Ursinis *legatus* a zágrábi egyházmegyes plébánosok útján a 3653. számot előadva idézteti Thurbelth-i Miklóst harminckettedik napra oda, ahol éppen kúriája lesz.

DI 101191.

3657

1494. aug. 16.

Vince győri helynök plébánosoknak. Mivel (*in facto non observationis cuiusdam dispositionis arbitramenti*) a 3643. számban megidézettek nem jelentek meg, őket a bírságok terhével a követelés megfizetésére nyolcadik napra megidézteti.

DI 20204.

3658

1494. aug. 24.

Damján jánosi plébános tudatja, hogy Ursus de Ursinis, Theanensis püspöke, *legatus* parancsára Varsán-i Kenderes Péternét: Juliannát Chahol-i Andrásné: Veronika ellen¹ templomában kiközösítette.

DI 20208.

1. Lásd: 3664.sz.

3659

1494. szept. 8.

II. Ulászló király az erdélyi püspököknek és helyettesének meghagyja, hogy a kolozsvári polgárok világi ügyeinek elbírálásába ne elegyedjék.

Beke 748.sz.

3660

1494. szept. 12.

Kristóf garignicai plébános és társai jelentik Ursus de Ursinis *legatus*nak, hogy 3656.sz.

utasítását végrehajtották; Benedek volt és János *lector* mostani császári *locumtenens* kano-
nokokat az eljárástól eltiltották.¹

DI 101193.

1. Hátára jegyezve: okt. 7-én *ad valvas*.

3661 1494. szept. 20.
Roycha-i György császári közjegyző előtt
Thurbelht-i Miklós ügyvédekot vall, köztük Ja-
kab óbudai kanonokot, Miletinczi Antal stb.
DI 101194.

3662 1494. szept. 25.
Eperjesi Jordán fia: Petrus egri egyházmegyes
pap, a lateráni palota *vicecomes*, pápai és csá-
szári közjegyző oklevele. — Mihály széplaki
apát, pápai küldött bíró *ambitus*án tanúk előtt
János Rychwalt-i plébános, mint *circumspec-*
tus Mager György bártfai bíró, Zypser Pál és
Paulhemsel Jeromos esküdtek ügyvédje előad-
ta, hogy Swarz György kassai bíró perelte fele-
it Mihály széplaki apát, pápai küldött bíró
előtt, aki az utóbb kiküldött Bereck tornai fő-
esperessel együtt szabálytalan kiközösítő ítéle-
tet hozott ellenük. Mikor az ügyvéd a jobban
informált bíróhoz, a pápához élőszóban felleb-
bezett, a küldött bíró megtagadta az *apostolit*
és azt jegyzőjének is megtiltotta. Ezért az ügy-
véd tiltakozott és a kiadót kérte meg közokirat
kiállítására. Írásban is benyújtott fellebbezése
így szól: *Cum etc. ... isque famam suam negli-*
git, qui imminentibus periculis opportuno re-
medio non succurrit előadja, hogy a per egy
tályaai szőlő és ára tárgyában először Angelo
ortói püspök-*legatus* előtt indult, ki a világi
joghatóság kifogására felfüggesztette. De távo-
zása után Swarz György pápai levelet eszkö-
zölt ki folytatására Ambrus tapolcai és Mihály
széplaki apáthoz. *Nichilominus tamen vos do-*
mini prefati abbates iudices delegati, experi-
entiam iudicandi maxime causarum ecclesia-
rum prorsus nullam habentes, sed simplices et
scientiarum iuridicarum penitus expertes... a

tapolcai apát *foraneusra*, Bereck állítólagos
tornai főesperesre bízta tisztét, *ubi nec locus*
est insignis, neque peritorum neque notario-
rum copia habetur a másik ezzel ült össze
Kassán, a felperes városában, *in loco non tuto*
sed suspecto, s mikor a *nullo stilo curie obser-*
vato tizenkettedik napra megidézett bártfaiak
ezt kifogás tárgyává tették, a bírák elvetették
és délelőtről délutánra halasztották az ügyet
feleletre és perfelvételre (*litis contestatio*), ho-
lott nem is volt kereset (*libellus*). Mivel így
nem akartak felelni, élőszóban kiközösítették
őket, pecsétjüket Hyrsch Jánosnál, a felperes
káplánjánál hagyván, aki ötödik napra elkészít-
tette a kiközösítő levelet. A benyújtott felleb-
bezést elvetették, pedig a pápai levél *appella-*
tione remota záradéka csak az alsóbb bírakra,
de nem a pápa személyes jelenlétére vonatko-
zik ... *videlicet ex Sexto clementinarum*. E sé-
relmek miatt fellebbez, és nem viselné el 6000
aranyért. A fellebbezés másolatát bemutatta
János (?) *doctor decretorum*, kassai plébános-
nak, hogy a kiközösítéstől álljon el, de ez azu-
tán még súlyosította is feleit. Felkereste
Hyrsch Jánost, a bírák jegyzőjét is, hogy adjon
*apostoli reverentia*est, de ez előbb tizedik
napra ígérte, majd kifogásokat hozott fel, vé-
gül megtagadta. Minderről stb.
DI 46278.

3663 1494. okt. 8.
Ursus de Ursinis theranói püspök-*legatus* a ko-
lozsvári Szent Mihály-templom kapuján idéz-
teti Besthanowcz-i Thwrbelth-i Miklóst Batt-
hyány Boldizsár ellen a 3660. számú perben
harmadik napra ügyhallgatója (*auditor*) elé, ér-
tesítéssel. Aláírta: Bernardus Cardulus *auditor*,
Lucianus de Podio.¹

DI 101783.

1. Hátán: Miklós *nuncius* függesztette ki; 9-én már tárgya-
lás volt, majd kifogás előterjesztésére ker ült sor az alperes
részéről a költségek tárgyában.

3664

1494. okt. 31.

VI. Sándor pápa az esztergomi érseket, a váradi és a zágrábi püspököket adja Péter kalocsai érseknek élete fogytáig *conservatorokul*.

Theiner II. 544.

3665

1494. nov. 4.

Ursus de Ursinis theanói püspök, pápai *legatus* több veszprémi egyházmegyes plébánosnak és oltárigazgatónak. Kiközösítés terhével meghagyja, hogy három napon belül idézzék meg Nagoch-i Gáspár veszprémi helynököt, Wyhel-i János segédsi főesperes, veszprémi kanonokokat, valamint számos plébánost és Babocha várnagyait: Dersy Kelement és Thewl-i Imrét, nemeseket, Domokos székesfehérvári prépost és káptalana ellen *ratione et pretextu violationis et non observationis emunitatis et libertatum iamdicte ecclesie Albensis (dicte dyocesis Romane ecclesie immediate subiecte)* ... továbbá az egyháznak és jobbágynak okozott károk és sérelmek tárgyában tizenötödik napra, értesítvén őket, hogy távolmaradásuk esetén a budavári Szűz Mária-templom kapuján fognak idéztetni és a *legatus* vagy *auditor* eljár.

DI 20224. = Mon. Vespr. IV. 29.

3666

1494. nov. 8.

A székesfehérvári Szent Péter apostol-egyház *succentora*, Máté és Fábián, az ottani Szent Imre-egyház plébánosa jelentik a *legatus*nak, hogy fenti idézőlevele alapján a veszprémi helynököt és az esperest értesítéssel megidézték.

Mon. Vespr. IV. 31.

3667

1494. dec. 18.

Ursus de Ursinis theanói püspök, pápai *legatus* hirdetménye: a budai Szűz Mária-egyház kapuján harmadik napra idézteti Thwrbelth-i Miklóst azzal, hogy az ügyhallgató (*auditor*) távollétében is eljár.¹

DI 101198.

1. Hátára jegyezte István, az *auditor familiaris*a, hogy tanúk előtt kifüggesztette és bevette; dec. 22: Orrosowcz-i Miklós mester bemutatta, az *auditor "ad valvas"*.

3668

1494. dec. 22.

Ursus de Ursinis theanói püspök, pápai *legatus* Thwrbelth-i Miklóst Budán kiközösítés terhével idézteti.¹

DI 101784.

1. Hátán: bemutatták jan. 7-én.

3669

1494.

Commissio super recognitione testamenti. Honorabiles nobis in Christo sincere dilecti. 1494-ben per indult *honestas* asszonyok és az esztergomi *circumspectus* Nagh Demeter mint Andrassa Gál fia: Miklós végrendeleti végrehajtója között ugyanott Gál öröksége tárgyában; időközben az egyik felperes asszony meghalt és minden örökségét az esztergomi szigeti apácák klostromának építésére hagyta, mint az a szentszék előtt kiviláglott. Most *circumspectus* T. Balázs, az apácák ügyvédje beavatkozott a perbe és részükre követelte a hagyatékot. A végrendelet bizonyítására bocsátották, ő fel is mutatta és kitünt, hogy azt Péter mester, a Szent Miklós-egyház volt plébánosa, most váci kanonok írta. Mivel ezt azonosítani kell, a végrendelet melléklésével meghagyja, hogy Péter mestert Szentháromság utáni hétfőre, illetve a következő két napra idézzék meg, és a végrendelet hitelességére nézve eskü alatt hallgassák ki — vonakodás esetén kényszerítsék és az eredményt jelentsék.

Beneéthy fk. 202b.; Nyási 202a. fol.

3670

1495. jan. 9.

A 3667.sz. folytatása: Ursus de Ursinis theanói püspök, pápai *legatus* a királyhoz, papsághoz és bírákhoz. Az ügyet részletesen előadva (Thwrbelth-i Miklós nem adta át neki Stophkfy János adományos várát) makacssága miatt kiközösítéssel, *aggravatio-* és *reaggravatio*val

sújtja, végül világi kar (*brachium seculare*) alkalmazását kéri.

DI 101202.

3671 **1495. jan. 13.**

László korthói és Demeter polyáni plébánosok jelentik Ursus de Ursinis theanói püspök-*legatus*nak, hogy Vitéz János veszprémi püspök javára kiadott idézőlevele alapján megidéztek Ágoston bogáthi és Gál tápéi plébánosokat, akik a múlt nyári zsinatán nem jelentek meg és nem igazolták magukat. Ha nem jelennek meg vízkereszt tizenötödik napján, a budai Szűz Mária-egyház kapuján idéztetnek.

Mon. Vespr. IV. 33.

3672 **1495. jan. 23.**

Controversia exemptionis ratione ecclesie Albensis inter episcopos Vesprimienses. Ursus de Ursinis theanói püspök, pápai *legatus* előtt Domokos székesfehérvári prépost és a káptalan ügyvédje az itt előadott kereseti kérelmeket (*positiones et articulos*) nyújtotta be, és kéri a tanúk kihallgatását ezekre nézve.

Mon. Vespr. IV. 35.

3673 **1495. jan. 25.**

A veszprémi egyházmegye több plébánosának ügyvédje tiltakozik a veszprémi püspök széke előtt azon törvénytelen ítélet végrehajtása ellen, amellyel Vitéz János pécsi, előbb veszprémi püspök megbízóit a zsinaton való meg nem jelenésért kiközösítette.

TT 1890, 128.

3674 **1495. jan. 30.**

VI. Sándor pápa Modrusi Illés modrusi kanonoknak és helynöknek meghagyja, hogy a zágrábi egyházmegyes Kamanzka-i pálosok panaszát Zágrábi Boldizsár és más modrusi egyházmegyes egyháziak és világiak ellen — hogy a végrendelet alapján őket megillető ingókat és ingatlanokat elfoglalták — vizsgálja meg, és

hozzon ítéletet.

DI 34547. = LK 1926, 157.

3675 **1495. jan. 31.**

VI. Sándor pápa Szentandrás Mártont vétlen emberölés miatt feloldozza.

Mon. Vespr. IV. 38.

3676 **1495. febr. 7.**

VI. Sándor pápa András deáknak, a budai vár nemes sáfárjának, aki Fwttak-i Péter bácsi helynököt a Szentszékhez fellebbezett, és *coram pretenso delegato sibi suspectissimo non sperat consequi iustitie complementum* új bírót rendel.

Mon. Vespr. IV. 39.

3677 **1495. febr. 9.**

Hat plébános jelenti Ursus de Ursinis theanói püspök, pápai *legatus*nak, hogy a 3667.sz. ügyben az *interdictum*ot ünnepélyesen kihirdették.

DI 104032.

3678 **1495. febr. 26.**

Ursus de Ursinis theanói püspök, pápai *legatus* plébánosokkal a szerdahelyi pálos remeték kérésére idézteti özv. Dauoz Pálnét, Kápolnafalvi Saar György özvegyét és társait (*ratione certi testamenti necnon debitorum et dampnorum necnon iniuriarum*), értesítéssel. Írta: Carolus Ariostus.

DI 20270. = Mon. Vespr. IV. 40.

3679 **1495. márc. 3.**

Athya-i Miklós esztergom-szentgyörgymezei prépost, székesegyházi főesperes, esztergomi kanonok, Donatus Aretinus de Marmellis *doctor decretorum*, ferrarai kanonok. Estei Hippolit esztergomi érsek helynöke helyett távollétében meghatalmazott bíró (*in dicto vicariatus officio iudex generaliter surrogatus*) alaposan megvizsgálja és János sági prépostnak átírat-

ban kiadja Tamás esztergomi érsek 1318-i oklevelét, *decretummal*.

DI 19212.

3680 **1495. márc. 4.**

VI. Sándor pápa a Nyulak-szigeti *priorissa* és nővérei kérésére a hatalmaskodó Zsigmond pécsi püspök ellen új bírakat rendel, mert *Sigismundus episcopus est maior regni thesaurarius et prenominate dominus Jauriensis episcopus est regni cancellarius, qui ambo episcopi thesaurarius et cancellarius ... opera et sermones apud ... Ungarie regem unus aptat alteri et alter alteri pro vicibus ...*

Mon. Vesp. IV.41.

3681 **1495. márc. 8.**

Mathias notarius sedis seu consistorialis ... legati levele Eszenyi Csapi Jánosnak. Az ellene, a legatus előtt György deák által indított perben még semmi sem történt, különben felelt volna nomine vestri et in persona ... Az idézőlevelet gyorsan átadta a címzett emberének (unacum inhibitoria et compulsoria), bár az ilyen levelekbe nem szokták bevenni, s legfeljebb 2 dukátért tenné meg, de rá való tekintettel úgy készítette el, hogy hatásosabb legyen. Ha a pert el akarja kezdeni, jelezze, és ő szolgálatára lesz. Kéri, küldjön a per miatt Budára jövő emberével nyestbőrt, az ügyhallgató (auditor) — Bernardus Cardulus — és az oklevél írója is kíván ilyet kapni; jó pénzzel (arannyal) fizetnek.

DI 82084.

3682 **1495. márc. 27.**

Ursus de Ursinis theanói püspök, pápai *legatus* plébánosok útján Miklós perjel és a csatkaí pálosok adósait fizetésre szólíttatja fel, különben kiközösítteti. Írta: Jacobus de Bodogazzonfalva jegyző és Carolus Ariostus.

DI 20274. = Mon. Vesp. IV.42.

3683

1495. ápr. 1.

VI. Sándor pápa a veszprémi prépostnak és püspöki helynöknek. Mátyás gyulafehérvári prépostot, aki Vasvári Balázssal szemben kiközösítő ítéletet vont magára, feltételesen (ad cautelam) feloldoztatja.

Mon. Vesp. IV.45.

3684

1495. ápr. 5.

Lyndwa-i Lukács fia: Mátyás pápai közjegyző és Ursus de Ursinis theanói püspök, pápai *legatusnak consistorialis notarius ac thabellio iuratusa* előtt, a budai Szűz Mária-templom kincstárában Orbán mester, Vitéz János püspök ügyvédje tiltakozik a *legatus* előtt, aki kijelentette, hogy a király írásbeli kérésére a 3564.sz. perben nem kíván tovább eljárni.

Mon. Vesp. IV.46.

3685

1495. ápr. 8.

Donatus Aretinus de Marmellis *doctor decretorum* ferrarai kanonok, Hippolit bíboros-érsek helynöke Simon jenői helynök kérésére (győri egyházmegye) a Hany-i nemeseket huszadik napra idézteti, értesítéssel.

DI 46296.

3686

1495. máj. 2.

Ursus de Ursinis theanói püspök, Magyarország-Csehország-Lengyelország pápai *legatusa* Antal megarai püspök, pécsi helynöknek (in pontificalibus), Gergely székesegyházi főesperes és Kezthewlcz-i Mihály pécsi kanonoknak meghagyja, hogy a pécsi egyházmegye Bodrogh-szigeti szentkereszti pálos konventnek Zekchew-i Herczeg Bernát és rokonai elleni perét (ratione et pretextu indebite exactionis quorundam akonum vini a colonis et iobagionibus ipsorum fratrum ... ac nonnullorum aliorum dampnorum et iniuriarum, item inquietationum dictorum prioris et conventus) döntsék el.

DI 20295.

3687

1495. máj. 3.

Ursus de Ursinis theanói püspök, pápai *legatus* az illyészázi plébánosnak. — Elieshaza-i Elyes György nemest emberölésért gyónás után feloldoztatja. *Penitentia*: egy éven át böjt kenyéren és vízen, s egy vasárnap önostorozás (ante fores ecclesie sub officio summe misse nudis scapulis stet se fustigan[do]).
DI 103041.

3688

1495. máj. 5.

VI. Sándor pápa óbudai Damján fia János veszprémi egyházmegye *scholarist* emberölésben való részességért felmenti az *irregularitas* alól.
Mon. Vespri. IV. 47.

3689

1495. máj. 15.

II. Ulászló király a 3667.sz. pert a személyes jelenlétre tereli át.
DI 104038.

3690

1495. júl. 18.

II. Ulászló király az egri helynököknek: Pazdichi Mátyás nemes és felesége, néhai Nagymihályi Ewdenffy Benedek leánya panaszolta, hogy Nagymihályi Bánffy Gáspár özvegye: Katalin és fia: György örökség és más világi ügyekben előtte perelnek. Meghagyja, hogy a személyes jelenlétre tegye át; ha mégis egyházi ügy, viszszaaküldik.
DI 86021.

3691

1495. aug. 3.

A három küldött bíró (iudices delegati et commissarii) a 3686.sz. ügyben apáttól lefelé minden egyházi bírónak, különösen pécsi egyházmegye plébánosoknak az előző oklevelet átírva meghagyja, hogy a felsorolt alpereseket kilencedik napra Pécsre, színük elé idézzék, hogy kifogást tegyenek, vagy illetékességük kimondása után a keresetre feleljenek; értesítvén, hogy távollétükben a pécsi székesegyház

kapuján idéztetnek. Írta: Blasius de Nywl jegyző.

DI 20295.

3692

1495. aug. 18.

Corvin János bán előtt Batthyány Boldizsár és Thurbelt-i Miklós egyházi és világi perüket megszüntetik — kivéve a *ius possessionarium* tárgyában folyót — és ügyleveleiket semmiseknek jelentik ki.

DI 101217.

3693

1495. okt.

A váradi és a nyitrai püspök, Losonczi N. és Bornemissza Ferenc Ernuszth Zsigmond volt kincstartót sikkasztásban marasztalják el.
Koller IV. 375.

3694

1495. okt. 2.

VI. Sándor pápa András termopilei püspök, esztergomi segédpüspöknek, a budai új Szűz Mária-egyház prépostjának és az esztergomi *lectornak*: a bártfai Gaberger Pál Rómába többszöri fellebbezése ügyében eljárást rendel.
Mon. Vespri. IV. 53.

3695

1495. okt. 23.

Ferrarai Amadei Tamás *doctor decretorum*, Hippolit esztergomi érsek helynöke a szerdahelyi plébánosnak és társainak. Nyéki Méhes Domokos nemes előadta, hogy néhai Dedericsi Pathwar Miklós, az ő feleségének fivére, az asszony első férjének: néhai Nyéki Bálintnak 45 aranyforintot kölcsön adott, melynek fejében ez zálogba adta birtokait. Az adós halála után fia: a néhai Gergely végrendeletében úgy intézkedett, hogy örökösei fizessék meg a 45 forintot anyjának és az előadónak (mostoha-atyjának), valamint még 36 forintot kegyes célokra adjanak át nekik, s addig ne háborgassák őket a birtokok használatában. Kérésére a helynök meghagyja, hogy Szerdahelyen hallgassák ki az előadó megnevezte tanúkat eskü

alatt a kölcsön és a végrendelet körülményeire nézve; előzőleg három ünnepen a templomban hirdessék ki ezt és hívjanak meg minden érdekeltet, majd idézzék meg a jelentkezőket tizenötödik napra elébe, amikor a jelentést is be kell adniuk. Írta: Dereslyen-i Albert jegyző.
DI 48756.

3696 **1495. dec. 8.**

A csurgói plébános és több veszprémi egyházmegyei társa előadta, hogy János veszprémi püspök őket jogellenesen (*pretendentis illos ab eius iurisdictione ordinaria exemptos non fore*) Ursus de Ursinis theanói püspök, *legatusi* hatalommal bíró *nuncius* elé idéztette, s mikor nem jelentek meg, makacsságért kiközösítette. Mivel azóta Ursus de Ursinis *legatus* az országot elhagyta, meg is halt és a veszprémi püspök beleegyezik feloldozásukba, kéri, hogy a pápa János püspöknek vagy másnak hagyja meg feloldozásukat. Megkapják.
Mon. Vesp. IV. 56.

3697 **1495.**

II. Ulászló király Vid székesfehérvári őrkánokot, *ut conditioni novi generalis decreti, quo tenemur, ut nemo forensium hominum cuiusvis nationis in hoc regno nostro beneficia, personatus seu dignitates obtinere valeat et obtentas amittat, per omnia satisfaciamus*, javadalmától megfosztja.
Fraknói 58.

3698 **1495.**

Váradai Péter érsek Csolnoki Péterhez: *A predecessoribus nostris episcopis olim fuisse distinctas parochias pertinentiarum, que ad vicariatum Bachiensem, que item ad vicariatum Colocensem pertinere debeant. Eam igitur distinctionem nos nequaquam volumus pervertire.*¹

Katona I. 494.

1. Vö. *Érdújehelyi* 83.

3699

1496. jan. 3.

Chepely Benedek *doctor decretorum*, hantai prépost, újvári főesperes és egri kanonok plébánosoknak, espereseknek (*vicearchidiaconis nostris*). Tharna-i Benedeket Sopthe-i Péter (*vicarius cancellarie regie notarius*) elleni *debitum*-perében kiközösítette, *aggravatio* és *re-aggravatio* alá vetette, de még templomba mer járni. Ezért hirdessék ki és hirdettessék ki a szankciókat, az esztergomi helynőkhöz szóló jelentésüket a jelen sorok vivője útján küldjék meg neki; azt akarja, hogy Péter mester a végrehajtásig vele maradjon.
DI 93251.

3700

1496. jan. 7.

János császári *lector* és helynök II. Ulászló királynak. December 24-én kelt parancsát Újlaki Lőrinc herceg (*dux*) követe útján megkapta. Ebben a király megismétli előző parancsát, hogy Lindvai Bánfy Miklós udvarmester és a herceg egyes jobbágysai közt a zavaros időkben történtek miatt folyó pert tegye át a kúriába, mert világi, és megrója őt engedetlenségéért. Nem úgy szólt azonban az első levél, mint a második,¹ s ő az első levél alapján jogtudókkal tanácsot tartott (*consilium cum doctoribus et aliis iurisperitis atque audientie nostre advocatis procuratoribus et practicis quesivi*), akik egyhangúan úgy nyilatkoztak, hogy az ügy egyházi (*nam agitur hic de fide prestita et non observata, ac certa fideiussoria per homines ipsius ducis prestitis factis et habitis*). Hogy mégse essék engedetlenségbe, a pert a személyes jelenlétre átteszi és a feleknek huszonötödik napra szab határnapot.
DI 20374.

1. Az oklevél itt elázás miatt nem olvasható.

3701

1496. jan. 15.

Ferrarai Amadei Tamás *doctor decretorum*, Estei Hippolit esztergomi bíboros-érsek helynöke több egri egyházmegyei, de esztergomi

joghatóság alá tartozó plébánossal tudatja, hogy Csaholi Andrásné Veronika Varsáni Kenderesi Péterné Juliánna ellen, ki bizonyos okleveleit és ingóit visszatartja, Ursus de Ursinis pápai *legatustól* idézőlevelet eszközölt ki: ez azonban belátva, hogy nincs igaza, férjével együtt egyezségben kötelezte magát az oklevelek és az ingók visszaadására. A határnap rég elmúlt, de a tárgyakat nem adták vissza.¹ Ezenkívül András beregszászi pap és többen mások pénzzel tartoznak neki. Kérésére meghagyja, hogy mindezeket tizenöt napon belüli elégtételre szólítsák fel, különben közösiítsék ki; ha sérelmeznék, értesítéssel idézzék elébe huszadik napra. Írta: Dereslyen-i Albert jegyző.

DI 20380.

1. Előzménye: 3565.sz.

3702

1496. febr. 19.

Ferrarai Amadei Tamás *doctor decretorum*, Hippolit esztergomi érsek helynöke közokiratban tudatja, hogy 1494. okt. 10-én elődje, Donatus Aretinus de Marmellis *doctor decretorum* esztergomi kanonok, Guti Ország Mihály fia: néhai László négy fiának kérésére plébánosoknak vizsgálatot rendelt arról, hogy Guti Ország Mihály leánya, Zsófia végrendeletében anyja (Kusalyi Anna) hitbérét-*parapher-numát* és anyja negyedét Lászlónak elengedte. A plébánosok jelentettek, s a *publicatoria* is kiment az idézés. 1495. márc. 5-én Pesthi Gergely *licentiatus decretorum* kanonok, Donát távollétében megbízott helyettese ült székot, s Alsószigeth-i Benedek nemes, a kiskorúak ügyvédje kérésére az érdekelteket hirdetmény útján (per valvas) idéztette. Közben Donát lemondott és visszatért Itáliába, ő pedig a vallo-másokat publikálta (átírás, tizenegy tanú), most közhitelűen kiadja. Kelt az esztergomi érseki vár kapuja előtt *sub foliato ... mane, hora audientie causarum consueta ...* Írta: Athya-i Miklós közjegyző, zöldmezei prépost. DI 88803.

3703

1496. ápr. 14.

Váradi Mihály váradi kanonok, Domonkos választott püspök, személynök helynöke tudatja, hogy a Capolna-i kolostor pálosai előadása szerint néhai Sas Demeter váradi *civis* fia: Gergely *puer* halálos ágyán végrendeletet tett. Kérték gyóntatójának és a tanúknak (*auditorium testamenti*) kihallgatását. Kihallgatta a megesketett tanúkat, kik azt vallották, hogy *interfuisse testamento predicti pueri Gregorii in etate legitima constituti*, s ő atyai szölejét a pálosoknak hagyta. Ezt a helynök megerősíti és oklevélbe foglalja. Írta: Paulus de Debreczen jegyző.

DI 20411.

3704

1496. ápr. 25.

Ernuszt Zsigmond pécsi püspök előadja, hogy a pápák és utoljára IV. Sixtus pápa a székesfehérvári Szűz Mária-káptalannak azt a kiváltságot adták, hogy minden rendes bíró hatósága alól ki vannak véve, zsinatra menni nem tartoznak és a meglevő és megszerzendő birtokokban a prépost teljes joghatósággal rendelkezik (*omni iurisdictione ordinaria tam in foro conscientie, quam contentiosa uti posset*). Ezek a kiváltságolások Mátyás király és János pécsi püspök viszálya idején keletkeztek, az akkori állapotokat tükrözték, a viszonyok azonban tarthatatlanná váltak: egyházmegye keretében élő plébánosokat és papokat nem lehet zsinatra hívni, ha hívja, nem jönnek el (*episcopus iurisdictionem ordinariam in personis et locis subditis exemptis apprehensam exercere non potest, adeo sine lege vivere inceperunt et vivunt*), az emberek gyónás, a csecsemők keresztelés nélkül halnak el, emberölések történnek, a szent énekeket elfelejtik; ha a püspök látogatná és zsinatra hívná őket, a lelkeken segítene és az élet a törvényes úton haladna (*et secundum leges viveretur*). Ezért kéri, hogy egyházmegyéje határain belül minden egyházat látogathasson, fegyelmezhesen (*om-*

nique iurisdictione spirituali in personis, locis predictis libere et licite uti), zsinatrak hívhasa és fenyítesse őket. Megkapja a pápától (de commissione cause).

Mon. Vespr. IV. 57.

3705

1496. máj. 5.

VI. Sándor pápa Bodó Miklós és "Doctoris" György pécsi kanonokoknak és a pécsi helynöknek. — Razina-i Bochkay János pécsi egyházmegyes nemes előadta, hogy a zágrábi egyház "*prebendarii*" öt bizonyos, mindnyájukat illető pénzkövetelés címén perbe fogták Miklós, a zágrábi Szűz Mária-egyház apátja, pápai küldött bíró előtt, ki ellene ítéletet hozott. Ettől a Szentszékhez fellebbezván Jakabhoz, a babocsai Szent Miklós-egyház apátjához (veszprémi egyházmegye) kapott bíróküldetést, ki elé megidéztette őket, de ezek költött sérelmükért a Szentszékhez fellebbeztek, s öt pápai levél alapján a fellebbezés ügyében Tamás császári *cantor* és Lőrinc császári örkanonok elé idéztették. Mivel ezek az illetékességük ellen törvényes kifogásait hallgatással mellőzték, a Szentszékhez fellebbezett; kérte a pápától, hogy a fellebbezett ügyet másra bízsa és az esetleges fenyítékek alól oldozza fel biztosíték mellett (ad cautelam). Meghagyja, hogy oldozzák fel így, s az ügyben döntsenek.

Mon. Vespr. IV. 59.

3706

1496. máj. 6.

János császári *lector* és helytartó (locumtenens) négy zágrábi egyházmegyes plébánosnak Chypon Pál és fia kérésére Biecz-i Ádám nemes ellen (propter manifestam offensam iurisdictionis ordinarie) intő ítéletet hozott, de a címzettek nem hajtották végre. Chypon Pál kérésére kiközösítés terhével meghagyja, hogy Biecz-i Ádámot három napon belül közösítsék ki elégtételig, majd jelentsék.

DI 101230.

3707

1496. máj. 13.

II. Ulászló Amadei Tamás esztergomi helynöknek. A múlt évben panaszkolta István pilisi apát, hogy a címzett bizonyos pénzösszeget akar tőle kicsikarni, és ezért egyházi fenyítéssel akarja terhelni. Meghagyta az apátnak, hogy a nyolcadon mutassa be neki jogait, melyekből kitűnik, hogy apátsága nem tartozik ilyen szolgáltatással. Most az apát megjelent okleveleivel és kész az eljárásra. Ezért meghagyja, hogy jelenjék meg a mostani nyolcadon.

Békefi, Pilis II. 280.

3708

1496. jún. 1.

VI. Sándor pápa a székesfehérvári prépostnak és *lectornak*. Lak-i Péter pécsi prépost kérésében előadta, hogy a budavári Pathaky Antal, az óbudai Kálmán Ireneus és Alagh-i Dénes veszprémi és váci egyházmegyes laikusok öt bizonyos követelés címén Ibafalvi Tamás esztergom-zöldmezei prépost, esztergomi helynök, állítólag illetékes bíró előtt perbe fogták, s ő javukra ítéletet is hozott. Ettől a Szentszékhez fellebbeztek, s az ügy Petrus de Accoltis pápai ügyhallgató (auditor) elé került, ki el is kezdte a tárgyalást. Ám a laikusok azzal az ürüggyel, hogy a *commissioban* hamisan áll az, hogy ők klerikusok és 2000 dukátról folyik a per, meg hogy a fellebbezést a prépost elhanyagolta, végrehajtó parancsot (breve) eszközöltek ki a helynökhöz, s ezen a címen öt megidéztették. Donatellus de Marmellis *doctor decretorum*, a nevezett Ibafalvi Tamásnak a helynöki székben (in vicariatus officio) utódja helytelenül eljárva a végrehajtást elrendelte, közbenszóló ítélettel elhanyagoltnak mondotta ki a fellebbezést, mire Péter prépost — mihielyt ez tudomására jutott — a Szentszékhez fellebbezett (cui quidem appellationi idem vicarius deridebat irreverenter). Ellenfelei Amadei Tamástól, Donatellus helynök utódjától súlyosító és *re-aggravatit* elrendelő parancsot szerezvén, ki-

közösítését kihirdették, de a helynök Péter prépost kérésére levelét később visszavonta, közbenszóló ítéletével ellenfeleit marasztalván a költségekben. Ő törvényes akadály miatt fellebbezésének nem tudván utánajárni, kérte, hogy a pápa a három helynök eljárásának semmisségét és pénztartozási ügyét bízva újabb küldött bíróra. Ezért a pápa meghagyja, hogy a címzettek vizsgálják meg az akadályoztatást és az alappert, és döntsenek.

Mon. Vespr. IV. 61.

3709

1496. jún. 1.

VI. Sándor pápa Keztlwcz-i Mihály esztergomi *lectornak* és Pesth-i Gergely esztergomi *licentiat*usnak, esztergomi kanonokoknak. Alagh-i Dénes és társai előadták, hogy ők Laak-i Péter pécsi prépostot, aki az elhunyt atyjafia utáni örökösödése címén nekik bizonyos pénzösszeggel tartozott, az akkor még élő Ibafalwi Tamás esztergomi helynök előtt (ad quem cognitio causarum similium de antiqua et approbata hactenus pacifice observata consuetudine pertinebat, non ex delegatione apostolica) perbefogták, ki szabályosan hozott ítéletében a prépostot fizetésre kötelezte, és a költségekben marasztalta, mitől az hamisan a Szentszékhez fellebbezett. De a kitűzött határidő letelt, mire Ibafalvi Tamás utóda, Donatus Aretinus de Monellis helynök őt kioktatásra (ad docendum de prosecutione appellationis) megidézte, s mert ezt nem tette, sőt távolmaradt, az elhanyagolt fellebbezés címén jogerősnek mondotta ki ítéletét, az utóbbi ugyancsak jogerőre emelkedett. Péter prépost azonban hamisan azt állítván, hogy a pertársak klerikusok és hogy a helynök sokkal nagyobb összegben marasztalta őt, mint tartozott, meg hogy ellenfelei erőszaka miatt nem várhat igazságot hazájában, kieszközölte Petrus de Accoltis pápai ügyhallgató (auditor) kiküldetését. Ő már idézést és eltiltást bocsátott ki, amikor a pápa a helynöknek meghagyta, hogy ha megbi-

zonyosodik a pertársak laikus voltáról, a pernek a prépost állította összegnél nagyobb értékéről és a helyi hatalmasságról, járjon el továbbra is. A pertársak ennek alapján Péter prépostot Donát helynök elé idéztették, és mivel az ő állításaik *adeo notoria erant, [ut] nulla possunt tergiversatione celari ...* többszörösen meghagyta az ítélet végrehajtását. Ez a helynök, majd utóda, Ferrarai Amadei Tamás, a jelenlegi helynök a makacs prépost ellen a kiközösítést és a súlyosítást kimondották, bár Amadei Tamás egy elődje által elfogadott állítólagos fellebbezés címén visszavonta ezeket, s őket a költségekben marasztalta. Ezt sérelmesnek találván a Szentszékhez fellebbeztek, és kérték, hogy oldozza fel őket a kiközösítés alól feltételesén (ad cautelam), az ellenük tett lépések semmisségét mondja ki és az alappert bízva új bírákra. Mindezt a pápa meghagyja.

Mon. Vespr. IV. 65.

3710

1496. jún. 10.

II. Ulászló király az Óbuda fölötti Fehéregyház plébániában a pálos remeték új monostorának kiváltságát (exemptio) Békásmegyer és Nyék falvakra is kiterjeszteti.

Mon. Vespr. IV. 63.

3711

1496. jún. 7.

Amadei Tamás esztergomi helynök tanúsítja, hogy jún. 6-án megjelent az elébe idézett Alathka-i Melethey Tamás nemes és tiltakozott a felperes, Vince somogyi pap elmaradása ellen. Kérésére kikiáltották és mivel távol volt, az alperesnek tiltakozásáról oklevelet ad ki.

DI 20443.

3712

1496. jún. 14.

Herczegzanthou-i Mihály hunyadi főesperes, erdélyi kanonok és helynök (ac in officio vicariatus eiusdem ecclesie iudex in spiritualibus et causarum auditor generalis surrogatus) a Kolozsvár-környéki plébánosoknak. Nymeth Gás-

pár kolozsvári polgár panaszkolta, hogy ő intézőlevelet eszközölt ki *providus* Nyilas Lőrinc kolozsvári lakos ellen, s ezt plébánosokkal végre is hajtatta. De a városi bíró és esküdtek maguk elé idézték, letartóztatták és csak úgy engedték szabadon, hogy hittel megígérte a levél átadását. Kénytelen volt azt visszakérni az *executoroktól* és a tanácshoz vinni, ahol a püspöki joghatóság és a kánonok sérelmére visszatartották. Erről két plébános levelét mutatta fel. A tanácstagok ezáltal 32 ezüst márka büntetést vontak magukra, de ezt Dávid, a fehérvári-gyalui-tasnádi udvarbíró szerint nem adták meg. *Cum autem iurisdictionis episcopalis impetitores solitis byrsagiis merito debeant disciplinari*, meghagyja, hogy a név szerint felsorolt bírakat és esküdteket kilenc napon belüli teljesítésre szólítsák fel, vagy hogy az udvarbíróval kiegyezzenek, vagy legalább az utolsó napon megokolás végett elébe jöjjenek, különben tilalom alá esnek, kilenc nap után pedig kiközösítés alá. Írta: Thomas jegyző.
DI 26941.

3713 **1496. júl. 1.**
VI. Sándor pápa a székesfehérvári *lector*nak és örkanonoknak. A pécsi prépost előadta a 3708. számmal egyező tényállást, mire a pápa ugyanúgy rendelkezik.
Mon. Vespr. IV. 68.

3714 **1496. szept. 4.**
Péter kalocsai érsek Zemenye-i Miklós *frater*nek, a pécsi ferences *custodia* örkanonokjának és tartományi helynöknek. A címzett mentegette elődjét, András örkanonokot; bár ártatlan lenne (*nec tam horrenda infamia sacrosanctum ordinem vestrum commaculasset*), de nem lapul-e báránybőrben farkas? Ha igaz a vád, ne más mentegesse őt, ha hamis, az ellene szóló nagy becstelenség (infamia) a rendnek is szégyene; Julius Caesar elutasította feleségét, kit a *senatus* előtt megvédett, mert a bűn gyanúja

esett rá! Majd a rendfőnök igazságot tesz, addig is András vonuljon vissza a tisztségektől és éljen szerzetes módjára.

Koller IV. 496.

3715 **1496. szept. 7.**
Bachkay Miklós Miskey-i prépost (egri egyházmegye) előadja, hogy a veszprémi egyházban megüresedett Mindenszentek prépostságot, esperességet és kanonokságot a pápa neki provideálta. Minthogy azonban közben Juncher Péter fia: Wolfgang budai polgár ezekbe betolakodott, s ő még nem fogta perbe, bár erre készül, *dubitatur tamen, ne interea privilegio regule de triennali possessore ... dictus adversarius se tueri possit*, ezért azt a kegyet kéri a pápától, *ut tempus dicte regule ad agendum cum prefato adversario prefixum, in que orator adhuc existit, a fine ipsius ad biennium extendatur ...* Megkapja egy évre.
Mon. Vespr. IV. 70.

3716 **1496. szept. 21.**
Besenyőszentbenedeki András fia: Máté (zágári egyházmegye) császári közjegyző előtt a palicsnaszentpéteri templom kapujában Benedek besenyőszentbenedeki plébános önként vallja, hogy Batthyány Boldizsár felsorolt jobbjait (számos név), akiket plébániája megrohanása és más *iniuriak* miatt előbb János császári *lector* és *locumtenens* előtt, majd fellebbezés után a kalocsai metropolitai széken perelt, a pernek ennek bizonyítására történt visszaküldése után feloldozza, mert abban ártatlanok; nyugtatja őket és ügyleveleit megsemmisíti.
DI 102274.

3717 **1496. szept. 25.**
II. Ulászló király az esztergomi helynöknek. — Tankházi Ábrahám özvegye és leánya panaszkolta, hogy Máté erdélyi prépost és Illysházi György nemes őket világi bíróság elé tar-

tozó ügyben a helynök előtt perlik. Mivel ez jogellenes (et quia cause iudicium seculare concernentes non in presentiis iudicium spiritualium, sed in curia nostra regia, coram iudicibus eiusdem ordinariis verti solent et adiudicari), meghagyja, hogy a pert, ha nem egyházi, a személyes jelenlét elé tegye át.

HO II.376.

3718 **1496. dec. 2.**
II. Ulászló király az esztergomi helynöknek. Bogdan-i Gál nemes panaszkolta, hogy Komjáthy Jánosné: Dorottya világi ügyben elébe idéztette. A király a szokott indokolással áttelreli a pert a személyes jelenlétre; ha egyházi bírósági ügynek bizonyul, visszaküldik.

DI 73332.

3719 **1496. dec. 9.**
Ferrarai Amadei Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök a királynak: Bogdáni *nunciusa*, Zolnok Máttyás bemutatta az előző számot, s ő a szentszéki joggyakorlat szerint (de consuetudine huius sedis spiritualis) Dorottyát kikiáltatta, majd megkérdezte *procuratores consistorii mei*, de egyik sem tudott róla, majd még *commisi notario sedis, penes quem acta causarum eiusdem sedis solent conservari*, hogy az irattárat kutassa át. Amikor a *nuncius* ismét kérte a per áttételét, a *notarius* negatív válasza után határidő nélkül átteszi. Írta: Albertus de Deroslyen jegyző.

DI 73332.

3720 **1496. dec. 20.**
Sebestyén királyi káplán kérésében előadja, hogy amikor az alkeszi plébánia az előd halálával megüresedett, s a király kegyúri jogánál fogva őt nevezte ki, de az alkeszi jobbágyság a kegyuraságot maguknak vitatva egy Pál nevű káplánt ültettek bele. Perre került sor az esztergomi helynök előtt, ki Sebestyén megidézése nélkül, bár *petitorium et possessorium intentatum*

esset et super utroque lis ageretur, csak a *possessorium*ra hozott ítéletet Pál javára, mire ő a Szentszékhez fellebbezett. Kéri, hogy a pápa új bíróra bízsa az ügyet; megkapja.

Mon. Vespr. IV.71.

3721 **1497. márc. 22.**
Ferrarai Amadei Tamás *doctor decretorum*, Hippolit esztergomi érsek helynöke több egyházmegyei plébánosnak született követi tekintélyével meghagyja, hogy azokat, akik Wemer-i Zsigmond leleszi *commendator*nak különböző, egyházi bíróság elé tartozó ügyből kifolyólag tartoznak, illetve Bakfalwa-i Bak István nemest is, ki végrendelet alapján a *commendator* fivérének, Wemer-i Benedek nemesnek pénzzel és ingókkal tartozik, huszadik napra elébe idézzék, értesítéssel. Írta: Nicolaus de Atthya jegyző.

DI 32035.

3722 **1497. ápr. 28.**
Ifj. Vitéz János veszprémi püspök, királyi kancellár, a távollévő Osvát zágrábi püspökkel együtt vette a következő levelet: VI. Sándor pápa a két püspöknek. Kanizsai György (veszprémi egyházmegye) és Rozgonyi Klára (zágrábi egyházmegye) kérésükben előadták, hogy ők nemesi származásúak, nem tudván a köztük fennálló rokonságról, házasságban élnek (ignorantes se secundo affinitatis gradu invicem fore coniunctos, matrimonium inter se per verba alias legitime de presenti contraxerunt illudque carnali copula consumarunt). Minthogy apostoli felmentés nélkül így nem maradhatnak, a válaszból pedig rokonaik közt vizsálytámadna, *ipsaque Clara propter hoc perpetuo diffamata et absque spe coniugii remaneret ...* felmentést kérnek az akadály és a kiközösítés alól. A pápa megadja, ha nőrablás nem történt; gyermekeik törvényesek. — A püspök ezt a pápai parancs értelmében végrehajtotta.

Mon. Vespr. IV.73.

3723

1497. máj. 11.
Ferrarai Amadei Tamás *doctor decretorum*, esztergomi helynök átirata a pesti kolostorban összegyűlt obszerváns ferencesekhez. Előtte folyik Márton és számos más budai polgár pere Porkoláb (vagy Móré) Mihály nemes ellen 1000 forint tárgyában, melyet az alperes néhai Móré János dömösi prépost *officialisaként* szedett össze, a felperes állítása szerint Antal pesti gvárdiánál tett le, majd elvitt, de urának nem adott át. Perfelvétel, a kereset felolvasása (*litis contestatio, articuli*) és felelet során bemutaták Móré János sajátkezü nyugtáját, mely szerint nem Antal, hanem Soplonczai István tartományfőnök (*provincialis*) vette át az összeget. E levél tárgyában tanúkat is hallgatott ki. A kelet napján az alperesi ügyvéd Móré János más írását mutatta be, mely a *provincialis*hoz és több pesti *frater*hez szólt és nyugtatta őket; ennek fejében Móré János más *familiarisai* vitték el a pénzt és István *provincialis* a per folyamán adta át a nyugtát az alperesnek. Az alperesi ügyvéd szerint a *provincialist* és a *fratereket* az összeülő *conventio generalison* könnyen meg lehet találni; ha szétszélednek, a bizonyítás megnehezül. Ezért felkéri őket, hogy a *provincialist* és az alperes részéről megnevezendő *fratereket* Mihály alperes kérésére a következő szombaton és még két napon a más oklevélben kiküldendő *executorokhoz* vallani küldjék.

DI 62948.

3724

1497. máj. 13.
II. Ulászló király folyamodásában előadja, hogy bár a budavári Szűz Mária-egyházat a város egész területével, minden klerikusával, családjával és a plébánia tulajdonában levő egyházakkal VIII. Bonifác pápa kivette a metropolita meg a veszprémi püspök joghatósága alól, s egyedül az apostoli szék alá vetette, amit XXII. János pápa is megerősített (*cum derogatione certe tunc expresse pretense pre-*

scriptionis), a veszprémi püspök a város területén a gyümölcs- és bortizedet beszedni törekszik. Ha ez megtörtént, csak a kiváltságlevelek hiányában történhetett, de most Bann Pál plébános megtalálta őket, hiszen az előkelő egyház (*pretextu prescriptionis huiusmodi, que centum annorum non est*) nem szenvedhet kárt, s a *privilegiumok* megtalálásukig *non poterant currere et non debent; et res iudicate et transactiones, que non minoris efficacie, quam prescriptionis, existunt, exceptione seu replicatione de novo repertorum instrumentorum repellantur*. A király kéri, hogy a pápa erősítse meg az elődei által adott kiváltságot (*exemptio*), a plébániát helyezze vissza az elbirtoklás kezdete előtti állapotba stb. A pápa megadja a megerősítést (*quatenus sint in usu, in aliis, prout de iure*), és végrehajtókat rendel.

Mon. Vesp. IV. 75.

3725

1497. máj. 13.

Bann Pál budavári plébános kéri az *archipresbiteri* címet, főpapi jelvényeket, búcsúkat, áldást, joghatóságot területén (*non obstantibus IV. Sándor abbates ... constitutionibus*).

Mon. Vesp. IV. 77.

3726

1497. jún. 24.

Mihály *frater*, pannonhalmi örkanonok, szentszéki bíró (*ac in pertinentiis et possessionibus eiusdem ecclesie iudex in spiritualibus et causarum auditor generalis*) tudatja, hogy Naghrede-i Egyed Albert özvegye és rokonai, másrészt a Chatka-i pálosok, különösen Éliás *frater*, Egyed Albert *uterinus* testvére között az egyház Warsan birtokán fekvő szőlőbirtok fele tárgyában per folyt előtte. Ebben az előadások után a felperes asszonynak kilenced magával esküt ítélt, ezt a király *transmissio* során jóváhagyta és az ügyet visszaküldte. Margit asszony esküt is tett előtte, erről nyugtatólevelet adott, de az alperesi ügyvéd a tizenötödik napon kifogást tett: az eskü törvénytelen

(illegitimum), mert 1. az eskütársak nem var-sányiak, hanem távollakók (extranei), 2. egyi-kük saját anyósával kötött házasságot, tehát becestelen (infamis) — *quis extra Romanam ecclesiam et fidem catholicam cum socio sue matrimonium [con]traxisset* —, mindezt bi-zonyítani kész. De mivel Margit asszony eltá-vozott, és nem tartozik az ő joghatósága alá, perelje az alperes a saját bírójánál. — Ezután Egyed Albert fia: Pál kereste a szőlő felét a pá-losokon, kik csak negyedét adtak volna; a bíró felet ítélte, mire a pálosok ügyvédje a királyi kúriába fellebezett (in curiam regiam, persona-lem scilicet presentiam regiam appellasset). A fellebbezésre kitűzött tizenötödik napot a pálosok elmulasztották, azzal, hogy Szapolyai István nádorral későbbi határidőt (terminus) beszéltek meg; de ez nem használ nekik, így a bíró Pál felperest tizenhatodik napon birtokba helyezi, s a pálosoknak kérésükre az eljárásról (per modum registri) oklevelet ad.
DI 20577.

3727 **1497. júl. 13.**
Patachy Antal és társai előadják, hogy a 3709.sz. ügyben a bírák majdnem lezárásig ju-tottak, de az ellenfél fellebbezését már több hónapja elhanyagolta, így az ítélet jogerős. Kérnek — és kapnak — pápai parancsot a két kanonokhoz a költségek megállapítására és végrehajtására az összes fenytékkal, világi karral (brachium seculare) is, ha kell.
Mon. Vesper. IV. 69.

3728 **1497. aug. 18.**
II. Ulászló király Mihály örkanonoknak (mint 3726.sz.) meghagyja, hogy a csatikai pálosok perét, kik *libertatem ipsius ecclesie Sancti Martini ac ius prescriptionis in ipsa vinea du-dum expiratum fore ignorassent* ... és nem is hoztak el minden tanút, kegyelméből újra tár-gyalja, s ha a remeték elégedetlenek lennének az ítélettel, terjessze a személyes jelenlétre. Ír-

ta: György, a székesfehérvári Szent Miklós-egyház prépostja, királyi *secretarius*.
DI 20596.

3729 **1497. aug. 30.**
II. Ulászló király Lasko-i Miklós *lector* és Ka-ra-i Tamás budai kanonokoknak. Symony-i Gál nemes és társai panaszták, hogy Kys-falwd-i János deák pápai *rescriptum* alapján jogellenesen (contra formam novi generalis decreti Regni nostri) előttük, mint pápai kül-dött bírák előtt S. Vas vármegyei birtok tár-gyában perli őket. Mivel a birtokperek a kúria rendes bíráihoz tartoznak, meghagyja, hogy az ország törvényei ellenére (contra prescriptum decretum et legem Regni) ne járjanak el, ha-nem tegyék át az ügyet a személyes jelenlétre, határnapot tűzvé. György, a székesfehérvári Szent Miklós-egyház prépostja, királyi titká-r *relatioja*.
DI 46404.

3730 **1497. szept. 1.**
Olomecz-i Gábor *doctor iuris utriusque*, egri kanonok és helynök (ac in officio vicariatus eiusdem ecclesie Agriensis iudex et commissarius specialiter deputatus) előtt Rwezka-i Dobo Domokos tiltakozása özv. Zerethwa-i Ramo-cha Boldizsárné: Zsófia ellen, aki felperes lété-re távolmaradt.
DI 20605.

3731 **1497. okt. 13.**
II. Ulászló király meghagyja a tasnádi hely-nöknök, hogy Geréb László erdélyi püspöknök Károlyi Lancel László özvegye elleni, tévesen szentszék előtt (ratione quorundam negotio-rum non spirituale forum sed seculare iudici-um concernentium) folyó perét terjessze a sze-mélyes jelenlét elé; ha egyházi lenne, vissza-küldik.
Károlyi III. 25.

3732

1497. okt. 13.

A kolozsmonostori konvent oklevelében Szentbenedeki Marthon Péter és János részbirtokaikat, lófősegeiket és székely örökségeiket Geréb László erdélyi püspöknek hagyják örökül (pro omnimoda solutione et satisfactione homagii honorabilis condam Laurentii plebani oppidi Sekelwasarhel appellati ac violationis parochialis ecclesie et cimiterii eiusdem oppidi per ipsos ac complices et familiares ipsorum infranominandos ... interempti, ... domino Ladislao Kereb de Wyngarth episcopo ecclesie Albensis Transsilvane dedissent, tradidissent que et inscripsissent iure perpetuo).

Barabás 171.

3733

1497. okt. 19.

VI. Sándor pápa parancsa az erdélyi egyházmegyében lakó moldvai püspöknek, a valhidi plébánosnak és a medgyesi dékának, hogy Altenberger Tamás szebeni polgárnak özv. Altenberger Tamásné, Vizaknai Miklós leánya ellen bizonyos ingó és ingatlan jószágok ki nem adása miatt indított perében a feleket és tanúkat kihallgatva hozzanak ítéletet s azt fenytéssel is hajtassák végre.

TT 1890, 329.

3734

1497. nov. 7.

Gergely szentmáriai plébános, liptói esperes, Gergely szentandrászi és Benedek szentmihályi plébánosok, szentszéki bírák (decanique et causarum in spiritualibus pretasti comitatus Liptoviensis auditores generales) előtt Fejérpatak Benedek deák perbe hívta Alsómalatini Andrást, amiért egy alsómalatini birtokát elfoglalta és használja. Ez a bírák kérdésére kijelentette, hogy a felperes atyjától zálogban bírja, és felmutatta róla a szepesi káptalan levelét is. Erre a felperes eltiltotta őt a továbbzálogosítástól, feleségét és másokat pedig a zálogba vételtől (lege regni mediante).

DI 64898.

3735

1497. nov. 8.

VI. Sándor pápa a váci, veszprémi püspöknek és az esztergomi helynöknek, Guideto dei Guideti klerikus és több más firenzei kereskedőnek a Stembergi Prasthing bárók elleni igényéről — melyben Miksa király is döntött már — bírákká teszi őket.

Mon. Vespr. IV.85.

3536

1497. — 1521.

Mandatum, ut presbyteri possint capi. — Tamás esztergomi érsek meghagyja Mátyásnak, a budai Mária Magdolna-egyház plébánosának, hogy emberölő káplánjait, Jakabot és Jánost fogassa el, és küldje át az érseki börtönbe. Felhívja az ország összes világi hatóságait, hogy ezeket elfogják és neki, vagy a budai plébánosnak átadják.

Beneéthy fk. 33b.; Nyási fk. 54b. fol.

3737

1497. — 1521.

Aliud mandatum simile precedenti. — András plébánost az érseki zsinaton ágyas-tartással (de vitio concubinitus) vádolták meg, amiért börtönbe került és sokáig ott volt. Majd Eössy György érseki *administrator* azzal a feltétellel bocsátotta el, hogy az ilyenekre zsinati határozattal (ex constitutione synodali) szabott büntetést határidőre befizeti az érseki kamarába. Mindezt nem tette, ezért (az érsek) a főesperesnek meghagyja, hogy ismét fogassa el, és saját költségén, de személye sérelme nélkül kísértesse be Esztergomba.

Beneéthy fk. 33b.; Nyási fk. 55b. fol.

3738

1497. — 1521.

Commissio super expurgatione alicuius. — Tamás esztergomi érsek egy papnak írja, hogy a zsinaton István plébánost ágyasságról vádolták meg, de ő ártatlannak mondotta magát. Meghagyja neki, hogy húsz napon belül két-három egyházi vagy világi tanúval tisztázza magát előttük. Ezért felhívja, hogy Péter pap,

káplán társaságában István tanútól az igazmondási esküt kivéve, hallgassák meg őket annak életére nézve, s a vallomásokat húsz napon belül jelentsék.

Beneéthy fk. 33b.; Nyási fk. 48b. fol.

3739 **1497. — 1521.**

Subdelegatio cause. — Tamás esztergomi érsek, II. Ulászló király küldött bírāja a Tahr László, az egri Szent István-egyház oltárigazgatója érdekében kiadott királyi parancsot átírva megbízását továbbadja a Budán tartózkodó Ferrarai Amadei Tamás helynöknek és Nyási Demeter *doctores decretorum*, esztergomi kanonokoknak, és királyi, valamint *ordinarius* és született követi hatóságával ruhazza fel őket. *Nyási fk. 52a. fol.*

3740 **1497. — 1521.**

Tamás érsek Kelemen örkanonok, nyitrai helynöknek bizonyos ügylevelek kiadását rendelte el, de ez másolatonként a megengedett 1 aranyforint helyett 12 forintot kért. Ezért Donatus Aretinus de Marmellis *doctor decretorum* esztergomi helynök (1494-95.) meghagyta, hogy a leveleket adja ki, s költségeit az esztergomi érseki szék fogja megállapítani. Az érsek ilyen módon rendelkezik.

Beneéthy fk. 94b. fol.; Nyási fk. 116a. fol.

3741 **1497. — 1521.**

Auctoritas data plebano ad absolvendum parochianos suos. — Tamás érsek megengedi egy plébánosnak, hogy híveit az esztergomi szentszéknél fenntartott bűnökért is feloldozza, kivéve a súlyos eseteket és a zsinati határozatokban (*constitutio*) kivettek. A következő zsinatig érvényes.

Beneéthy fk. 95a. fol.

3742 **1497. — 1521.**

Licentia data alicui propter studium. — Tamás esztergomi érsek a sági Szűz Mária-egy-

ház premontrei prépostjának, ki kánonjogot (*iuri canonico et aliis bonis artibus*) kíván tanulni, három évi távollétet engedélyez egyháztól, de ott, ahol *generale studium vigeat* ... *Beneéthy fk. 96a. fol.; Nyási fk. 117b. fol.*

3743 **1497. — 1521.**

Tamás esztergomi érsek Igari Simon esztergom-szentgyörgymezei prépostot javadalmak adományozásától eltiltja, minthogy ez az ő joga; az oklevelet egyháza kapujára kifüggeszti.

Beneéthy fk. 183a. fol.

3744 **1497. — 1521.**

Tamás esztergomi érsek mindazokat a gazfikkókat (*iniquitatis alumpnos et perditionis filios*), akik a szentgyörgymezei templom kapujára kifüggesztett *edictumot* letépték és elvitték, három napon belüli visszaadásra szólítja fel kiközösítés terhe mellett, ugyanilyen *edictum* útján.

Beneéthy fk. 183b. fol.

3745 **1497. — 1521.**

Tamás esztergomi érsek a szentgyörgymezei *collegiata* egyház összes kanonokját és javadalmát kinevezési okleveleik felmutatására szólítja fel, kiközösítés, terhével.

Beneéthy fk. 184a. fol.

3746 **1497. — 1521.**

Tamás esztergomi érsek Igari Péter állítólagos szentgyörgymezei kanonokot, aki az előző számnak nem engedelmeskedett, az ott kimondott kiközösítéssel és *suspensio*val sújtja és hatodik napra idézi.

Beneéthy fk. 185a. fol.

3747 **1497. — 1521.**

Advocatio cause. — Tamás esztergomi érsek a helynöke előtt folyó pert bizonyos okból magához vonja, de elfoglaltsága miatt a címzettet

küldi bíróul.

Beneéthy fk. 234a. fol.; Nyási 221a. fol.

3748 **1497. — 1521.**

Advocatio cause. — Tamás esztergomi érsek a helynöke előtt folyó pert Benedek pozsonyi kanonokra bízta, de most költségkímélés végett attól is magához vonja és a címzetre ruházza.

Beneéthy fk. 234b. fol.

3749 **1497. — 1521.**

Confirmatio testamenti cum decreti interpositione. — Tamás esztergomi érsek előtt János fia: László nemes előadja, hogy anyja: Anna halálos ágyán hitbérét-hozományát neki elengedte, s erre tanúkat sorakoztat fel. Vallomásuk alapján a végrendeletet írásba foglalja és megerősíti, végül *legatusi* és rendes tekintéllyel *decretumot* ad hozzá.

Beneéthy fk. 245a. fol.

3750 **1497. — 1521.**

Commissio per viam appellationis. — Tamás esztergomi érsek a helynöke előtt folyt pert küldött bíró kezére adta; ennek ítélete ellen fellebbeztek, ezért más küldött bíróra bízta.

Beneéthy fk. 250b. fol.

3751 **1497. — 1521.**

Ut captus prepositus liber dimittatur. — Tamás esztergomi érsek inteti az egri egyházmegye T. premontrei konvent prépostságába betolakodott A-t, hogy Pál felszentelt papot, a jogszerű prépostot, bocsássa szabadon, különben hat nap múlva kiközösítés alá, helységét *interdictum* alá veti.

Beneéthy fk. 254a. fol.

3752 **1497. — 1521.**

Correctionalis altaristarum. — Tamás esztergomi érsek János plébánosnak megengedi, hogy az ott, Sebecye-n lakó és a Sebecziensis

egyházból élő káplánokat és altaristákat, ha kötelességüket elhanyagolják, kiközösítse, rájuk kenyérre-vízre szóló böjtöt (*pacientiam panis et aque*) és más büntetést alkalmazzon, csak ne gyűlöletből történjék.

Beneéthy fk. 38b.; Nyási fk. 61a. fol.

1. Helyesen: *penitenciam*.

3753 **1497. — 1521.**

Littere super gubernatione archiepiscopatus. — Tamás esztergomi érsek II. Ulászló király engedélyével atyjának látogatására indul, s erre az időre *venerabilis* és *egregius* T-t érseki kormányzónak (*gubernatorem et administratorem ipsius archiepiscopatus*), valamint helynöknek (*vicarius eiusdem ecclesie Strigoniensis*) nevezi ki. Hatásköre az egyház igazgatásán, javadalmak betöltésén kívül *homagia et quecunque fidelitatis iuramenta debita et consueta a quibuscunque personis excipiendum et prestari faciendum, omnibus et singulis subditis nostris ius et iustitiam in quibuscunque causis civilibus, criminalibus et mistinis (!), parvis mediocribus sive maximis administrandum, contra quoscunque delinquentes, inobedientes et rebelles inquirendum et per viam accusationis vel querele procedendum, delinquentes et criminosos monendum condempnandum et puniendum*, a javadalmasokat megfosztani, bírságotlani, a bírságokat elengedni, egyházi fenyítéket és büntetést kiszabni, az egyház birtokait igazgatni, jogait minden fórumon megvédeni, alattvalóit fenyíteni; hatósága *ac merum et mixtum imperium* van magát helyettesíteni. Erről pecsétes oklevelet ad ki.

Beneéthy fk. 39a.; Nyási fk. 61b. fol.

3754 **1497. — 1521.**

Licentia data novo presbitere ad exequendum ordines sacerdotales. — Tamás esztergomi érsek s néhai pécsi püspök 1506-ban kelt és Zabo Mihály fia: Mihály felszenteléséről szóló oklevele alapján megengedi, hogy a nevezett

az egyházmegyében papi funkciókat végezhesen.

Beneéthy fk. 62a.; Nyási fk. 86b. fol.

3755 **1497. — 1521.**

Mandatum pro fienda processione. — Mint-hogy Tamás esztergomi bíboros-érsek az ország jólétéért és békéjéért körmenetet akar tartani, minden esztergomi papot és szerzetest felhív, hogy a nevezett nap reggelén a székes-egyházba jöjjön, s ott kérje Istent, hogy *infundat gratiam suam regi et proceribus ceterisque regnicolis, ut singula in hac eorum dieta tractan[da] ad laudem et honorem nominis sui, augmentum fidei christiane et statum felicem reipublice ordinent et disponant.*

Beneéthy fk. 94b. fol.; Nyási fk. 116b. fol.

3756 **1497. — 1521.**

Citatio et evocatio ad residentiam. — Tamás esztergomi érsek az esztergomi kanonokokat és minden javadalmast harminc napon belül *privatio* terhével helybenlakásra szólít fel, és ezt az egyház kapuján kifüggeszteti.

Beneéthy fk. 115a.; Nyási fk. 137b. fol.

3757 **1497. — 1521.**

Alia similis ex superhabundanti. — Tamás esztergomi érsek az előző számra hivatkozva újabb tizenöt napos határidőt tűz ki a visszatérésre.

Beneéthy fk. 116b. fol.; Nyási fk. 138a. fol.

3758 **1497. — 1521.**

Instrumentum procurationis. — Közjegyző előtt az esztergomi vár tornyában, szállásán Tamás esztergomi bíboros-érsek az esztergomi káptalan ellen a római ügyhallgatók (*auditor*) vagy bárki más előtt folyó két perére: bizonyos budai házak tárgyában a János Antal *auditor* előtt, meg a tizedjoga tárgyában a Jacobatius *auditor* előtt folyó perekre szokott hosszadalmas formában, minden javait lekötve ügyvéde-

ivé és meghatalmazottaivá kinevezi Johannes Bartolomeo de Dossis, Perugia-i Marius Curtius, Thomas Rexis, Alexander de Bologna és Blad[us] Vince római ügyvédeket.

Beneéthy fk. 191a. fol.; Nyási fk. 194a. fol.

3759 **1497. — 1521.**

Associatio college. — Tamás esztergomi érsek egy nemesnek özvegy elleni végrendeleti perét *commissarius*ra bízta, most pedig helynökét a másik bírótársául rendeli.

Beneéthy fk. 250a. fol.; Nyási fk. 228b. fol.

3760 **1497. — 1521.**

Super fiendis processionibus pro victoria obtinenda. — Tamás esztergomi érsek az óbudai prépostnak, a budai Szűz Mária- és Mária Magdolna-templomok plébánosainak, Buda egész papságának meghagyja, hogy a néppel a hét három napján a békéért és győzelemért (*pro pace et felici triumpho gentis nostre*) körmenetet tartsanak; a résztvevőknek száz napi búcsút engedélyez.

Beneéthy fk. 253a. fol.; Nyási fk. 231a. fol.

3761 **1497. — 1521.**

Confessionalis pro plebano. — Tamás esztergomi érsek egy plébánosnak és káplánjainak megengedi, hogy egy ünnep nyolcadáig híveiket a püspöki fenntartott esetekben is feloldozzák, kivéve a legsúlyosabb eseteket (*exceptis casibus homicidii ... oppressionis puernorum, sententie excommunicationis a iure vel ab homine prolate et contractus matrimonii tempore prohibito et aliis enormibus casibus*), melyek az esztergomi szentszékhez tartoznak.

Beneéthy fk. 253a. fol.; Nyási fk. 231b. fol.

3762 **1497. — 1521.**

Visitatio pro archidiaconis, etc. — Tamás esztergomi érsek felhívja egy főesperesi kerület (*archidiaconatus*) plébánosait, hogy az ő különleges engedélyével *cum familia et equis se-*

cundum constitutiones sinodales moderatis vizitalásra induló főesperest, esztergomi kanonokot tisztességgel fogadják, ellássák, esperesi jogainak érvényesítésében segítsék, és a jövedelmek (*cathedraticum*, *terragium* etc.) fizetésében késedelmes községek *interdictum* alá vessék, a jogait sértőket — akiket megnevez — megidézzék.

Beneéthy fk. 254b. fol.; Nyási fk. 232a. fol.

3763 1497. — 1521.

Mendicatoria pauperibus in hospitali degentibus. — Tamás esztergomi érsek az esztergomi Szentlélek-kórház szegény betegeinek egy évre szóló alamiznagyűjtési engedélyt ad.

Beneéthy fk. 256b. fol.; Nyási fk. 233b. fol.

3764 1497. — 1521.

Fides super legalitate notarii. — Tamás esztergomi érsek a nemes, győri egyházmegyes T. István mester pápai közjegyző, D. helynök szentszéki írnoka, a jelen oklevél (*rotulus*) írója hitelességét tanúsítja és az iratokat lezárván, pecsétjével erősített meg.

Beneéthy fk. 260a. fol.; Nyási fk. 236a. fol.

3765 1497. — 1521.

Ut tempore puerperii coram regina divina officia celebrari possi[n]t. — Tamás esztergomi érsek megengedi a királynénak, hogy gyermekágyban fekve, szobájában misét mondathasson és a böjti szabályokat mellőzze.

Beneéthy fk. 263b. fol.; Nyási fk. 238a. fol.

3766 1497. — 1521.

Confirmatio per resignationem coram notario publico facta. — Tamás esztergomi érsek C-i A. papnak kérésére a Szűz Mária-egyház plébánosának közokiratba foglalt lemondását elfogadja és a kérelmezőt nevezi ki. Írta: H.B. győri egyházmegyes pápai közjegyző.

Beneéthy fk. 264a. fol.; Nyási fk. 238b. fol.

3767

1497. — 1521.

Confirmatio per translationem ad presentationem. — Tamás esztergomi érsek az áthelyezés útján megüresedett Mindszentek-plébániára (esztergomi egyházmegye) Ágoston C-i prépost kegyúri bemutatása alapján a kérelmezőt nevezi ki.

Beneéthy fk. 264a. fol.; Nyási fk. 238b. fol.

3768

1497. — 1521.

Confirmatio ad mandatum regis et patronorum per obitum. — Tamás esztergomi érsek az M. plébános halálával megüresedett B-i plébániára a király *mandatuma* és a város kegyúri bemutatása alapján a címzettet nevezi ki.

Beneéthy fk. 264b. fol.; Nyási fk. 239a. fol.

3769

1497. — 1521.

Confirmatio priori confirmatione amissa. — Tamás esztergomi érsek egy anya- és egy leányegyház plébánosát, kinek érsek-elődjétől származó megerősítő oklevele a háborús időkben elveszett, *ordinarius* hatóságával újból megerősíti.

Beneéthy fk. 264b. fol.; Nyási fk. 239a. fol.

3770

1497. — 1521.

Alia confirmatio per ignem amissa. — Tamás esztergomi érsek P. plébánosot, aki javadalmát községi kegyúri bemutatás alapján nyerte el (*per communitatem parochianorum iurispatronatus ... vocati*), de a püspök megerősítő oklevelét tűzvész folytán elvesztette, és ezt tanúkkal igazolta, kérésére újból megerősíti javadalmában.

Beneéthy fk. 265a. fol.; Nyási fk. 239b. fol.

3771

1497. — 1521.

Confirmatio abbacie Zaladiensis. — Tamás esztergomi érsek Kapornay Miklós fogadalmas bencést, a zalavári Szent Adorján-konvent választott apátját, kit elődjének a somogyvári apátságba történt áthelyezése folytán Máté

pannonhalmi apát és konventje (de auctoritate eorum ipsis per Regiam Maiestatem concessam) választott meg, és mutattak be, e javadalomra rendes és született követi hatósággal ki-nevezi és megerősíti, a címzett képviselője út-ján beiktatja és engedelmességi esküt vesz ki tőle, a konventet pedig elismerésére szólítja fel.

Nyási fk. 382b. fol.

3772 **1498. jan. 20.**

Menyhért *doctor decretorum et artium*, tasnádi helynök plébánosainak meghagyja, hogy Kenderes-i Pétert, aki a 3701.sz. perben nyugtató-leveleit nem mutatta be, szankcióként vessék *interdictum* és kilenc nap után kiközösítés (*ex-communicatio*) alá.

Dl 20463.

3773 **1498. febr. 22.**

János császári *lector* és *locumtenens* plébánosoknak. — *Egregius* Szentlélek-i Kasztellánffy György és társai Gál csütörtökhelyi plébános kérésére végrendelet, hagyaték és károsítás ügyében idézést, majd kiközösítés meghallgatására szóló idézést kaptak. Mivel most is makacsok, felhívja a címzetteket, hogy utolsó, hat napos határidőt tűzzenek ki, s ennek utána kö-zösítsék ki őket.

Dl 94613.

3774 **1498. márc. 26.**

A pápa Bressanone-i Figad-i Fülöp, aki a pécsi egyházmegye János madocsai apát 10 dukát követelése miatt az esztergomi helynöktől ki-közösítést kapott, ügyében az eljárás semmis-ségének kivizsgálására bírakat rendel.

Mon. Vespr. IV.88.

3775 **1498. máj. 5.**

János császári *locumtenens* a 3706.sz. perben Simon polyai, István gerecei és Gergely szentmártoni plébánost tizenötödik napra kikö-

zösítés meghallgatására idézteti (ob non executionem mandati nostri), értesítéssel.

Dl 101255.

3776 **1498. máj. 6.**

János császári kanonok és *locumtenens* utasítja a nevezett plébánosokat, hogy a Chypan Pál és fia javára Bécsi Ádám deák ellen (*propter manifestam offensam iurisdictionis ordinarie*) hoz-zott ítéletet előző vonakodásukat félretéve hajtsák végre, azaz őt az elégtételig közösítsék ki.

Zala várm. II.639.

3777 **1498. jún. 7.**

A 3734. számban említett liptói plébánosok je-lentése: a Fejérpatakyak kielégítik özv. F. Má-téné hitbér (dos) és *paraphernum* igényét készpénzen a szokásjog szerint, s ez nyugtatja őket.

Dl 64899.

3778 **1498. jún. 28.**

János császári *lector* és *locumtenens* a zágrábi egyházmegye papsághoz: Kamarcza-i Wytez-fy András nemest Márton a Gorbonok melletti Mindenszentek plébánosa kérésére egyházi fe-nyítéssel sújtotta, de most makacsságát el-hagyta és a plébánossal a költségek tárgyában kiegyezett. Meghagyja, hogy feloldozását hir-dessék ki.

Dl 86422.

3779 **1498. szept. 26.**

Rákosi Menyhért *doctor decretorum et artium*, tasnádi helynök és ügyhallgató (*auditor*), Csa-nakosné Orsolya asszonynak Károly mezővá-ro (oppidum) bírái és esküdtjei elleni perében (de et super quibusdam iniuriis verbalibus et realibus ... iudex ordinarius) a felek előadásait, a tanúvallomásokat meghallgatva olyan végíté-letet hoz, hogy Károly hatóságát az asszony igazságtalan keresetétől feloldozza, annak pe-

dig örök hallgatást parancsol.
Károlyi III. 30.

3780 1498. nov. 19.

Ferrarai Amadei Tamás *doctor decretorum, ecclesie collegiate b. Petri de castro Veteri Budiensis*, Tamás esztergomi érsek, *legatus* helynöke több esztergomi egyházmegyes plébánosnak István turi plébános (esztergomi egyházmegye) panaszára meghagyja, hogy Palásti Péter nemes és számos társát, valamint Tur, Strona és Horvát községek közösségét (*communitas*) hívják fel a plébános jövedelmeinek (*saponibus videlicet et metretis*), adósságainak és hagyatékainak megfizetésére és kárainak megtérítésére; ha tizenöt napon belül nem tennek, vessék kiközösítés és *interdictum* alá; ha sérelmeznék, idézzék elébe.

ŠÚA Pozsonyi kápt. OL 33-2-22.

3781 1498. nov. 29.

II. Ulászló király Garai Bereck bácsi kanonok és helynöknek. — Néhai Károlyi Lancz László özvegye panaszolta, hogy "Panazy" Anna nemes asszony a tasnádi helynök székén perbe fogta, majd a személyes jelenlétén az ítéltömes-terek és az ülnökök döntöttek. Most Anna mégis újrazekzte a címzettnél, sőt a metropolitai szentszékre vitte fel. Az ügyet, melyet a rendes bírák (*iudices ordinarii*) már elintézték, ne vegye elő.

Df 210837.

3782 1499. febr. 3.

Ferrarai Amadei Tamás *doctor decretorum*, szentpéteri prépost, esztergomi helynök az esztergomi és több más egyházmegye papságának. "Bary" Nehéz Simon előadta, hogy Posega-i Benedeknek adósság-, kár- és *iniuria* perében a helynök az esztergomi szentszéken kiközösítés, *aggravatio* és *reaggravatio* alá vetette. Most ellenfelével kiegyezett, ezért feloldozást kapott. Hirdessék ki. Írta: Nicolaus de

Athya jegyző.

Dl 95434.

3783

1499. márc. 8.

Ferenc győri püspök tudatja, hogy Pécsi Benedek mester, ki a püspök szombathelyi várában (*in captivitate nostra*) Péter hantai prépost, győri kanonok, a *provisor curie* és várnagy őrizetében volt, onnan megszökött. Az általa okozott károkért a várnagy legalább negyed-részen (*usque quadrantem*) felel; ő ezt el is vállalta, s erről a vasvári káptalan adjon oklevelet; a megszökött Pécsi Benedek helyett, amire nézve (hogy mennyi a hiány) a püspök esküjének kell hinnie. Ezért a püspök főpapi szavával és hittel ígéri, hogy Pécsi Benedeknek igényei alapján *nullum impedimentum vel carceris vel alicuius pene corporalis prestabimus*, hanem kielégítését a prépost-várnagytól *tanquam principali fideiussore* várja.

Dl 46595.

3784

1499. ápr. 6.

Péter prépost elismeri, hogy Pécsi Benedek azaz az összeggel, melyért az előző szám (3783. sz.) szerint őt a püspök kezesnek és fizetésre kényszerítette, őt kielégítette.

Dl 46595.

3785

1499. ápr. 12.

VI. Sándor pápa a kalocsai érseknek. A gyulafehérvári Somogyi Antal polgár (*civis*) és felesége: "Panasy" Anna előadta, hogy néhai Károlyi Lancz László özvegye: "Lanczné" ellen különböző jogsértések miatt Bécsi Jakab helynök Tasnádon tartott széke előtt rablás és különböző erőszaktetelek miatt felléptek (*super quibusdam violentiis et spoliatione et aliis iniuriis ... illorumque condigna emenda ... coram Jacobo de Wienna vicario foraneo ... in loco Thasnadiensi ... deputato*), és 40 magyar dukát értékben perüket megnyerték. Lanczné fellebbezését elhanyagolta, kiközösítés és *interdic-*

tum alá esett Melchior *doctor, qui in vicari-
[atu] huiusmodi prefato Jacobo successit ...*
világi fórumhoz tette át, s a bácsi helynök So-
mogyiék ellen döntött.¹ Bíróküldés.

Dl 99203.

1. Az oklevél itt csonka.

3786 **1499. ápr. 13.**

VI. Sándor pápa meghagyja a zágrábi prépost-
nak, örkanonoknak és Baldi Fábián kanonok-
nak, hogy mondjanak ítéletet a lepoglavai pá-
losok panasza tárgyában, mely szerint Stoz
Mihály és más világiak az ő (zágrábi egyház-
megye) birtokaikat megtámadva ott sok kárt
okoztak és több jobbágyukat elfogták.

Dl 34557. = LK 1926, 158.

3787 **1499. máj. 2.**

Rákosi Menyhért *doctor decretorum et artium*
tasnádi helynök átírja a 3779. számot a Ká-
roly-i tanács részére, mivel a felpereső a bá-
csi érseki székhöz fellebbezett, de ezt elhanya-
golta, így az ítélet jogerőre emelkedett. Írta:
Martinus Dwl jegyző.

Dl 99194. = Károlyi III.31.

3788 **1499. máj. 10.**

II. Ulászló király György zágrábi helynöknek
és Lőrinc császmái kanonok-*locumtenens*nek.
Szlavónia nemessége előadta, hogy bár tör-
vényben (in decreto regni nostri) foglaltatik az
egyházi bíróság kilenc ügye, melyen kívül más
ott nem tárgyalható: ők mégis minden ügyben
válogatás nélkül adnak idézéseket, s az ügy
tárgyát nem teszik ki, amiért az országlakosok
(regnicole) és jobbágyaik sokszor ártatlanul
esnek kiközösítés alá. A kérés alapján (volen-
tes ea, que generali omnium regnicolarum
nostrorum consensu ordinata sunt, per vos fa-
cere observari) meghagyja, hogy először vizs-
gálják meg a kérést, és jelöljék meg az idézés
tárgyát, különben ne adjanak idézést az ilyen
patvarkodóknak ... *ac tali lucra se sustentare*

solitis ...

Kukuljevič I.247.; MKsz 1894, 105.

3789 **1499. máj. 22.**

Péter kalocsai érsek (summus et secretarius
cancellarius regius) a 3785.sz. pert átírja Te-
mesvári Gergely arkádiai püspöknek, a *lector-*
nak és Váradai Mátyás bácsi kanonoknak.

Dl 99203.

3790 **1499. máj. 23.**

György szentmártoni, Simon polyáni és István
gerechei plébános jelenti Lőrinc *doctor decre-*
torum et artium, császmái kanonok és *locumte-*
*nens*nek: parancsára (3775.sz.) Belcz faluban
Ádám deákat tizenötödik napra Chypan Pál és
fia ellen feleletre elébe idézték.

Dl 101261.

3791 **1499. máj. 27.**

A 3789.sz. bírái huszonötödik napra idéznek.
Írta: Matheus de Zilah jegyző.

Dl 101261.

3792 **1499. aug. 25.**

Sokorói Péter *baccalaureus decretorum*, rába-
közi főesperes, győri helynök-helyettes (in of-
ficio vicarius ... surrogatus) plébánosoknak.
Gerseni Sebestyén mint néhai Achady Deme-
ter végrendeleti végrehajtója panaszolta, hogy
a felsoroltak különböző összegekkel tartoztak
az örökhagyónak, de még az ő felhívására sem
fizetnek. A helynök meghagyja, hogy tizenöt
napon belüli teljesítésre hívják fel őket, külön-
ben közösjék ki. Írta: Stephanus de Iborlyzko
jegyző.

Dl 95798.

3793 **1499. okt. 21.**

II. Ulászló király György zágrábi helynöknek
és az egész káptalannak. Szlavónia nemessége
előadta, hogy Osvát zágrábi püspök halála
után megakadályozták a császmái helytartót

(locumtenentem ecclesie Chasmensis), hogy régi szokás szerint a káptalanjához közelebb esők ügyeiben ítélkezzék, s minden nemes és közember ügyét maguk elé parancsolták. Mivel ez igazságtalan és a távolabbi nemesekre terhes, meghagyja, hogy tilalmukat vonják vissza és a császári helytartót és káptalant a náluk indított ügyekben ítélkezni engedjék. *Kukuljevič I.244.; MKSz 1894, 104.*

3794 **1499. nov. 3.**

Garai Bereck *doctor decretorum et artium*, bácsi örkanonok és helynök idézőlevelének kivonata Zsigmond pécsi püspök, Béltéki Drágfy Bertalan volt erdélyi vajda és Sumy Józsa temesi *comes* és társaik ellen ... *super bonis spoliatis prioratus Aurane* ... Írta: Matheus de Zilah jegyző.

DI 20862. = Mon. Vesper. IV.89.

3795 **1499. nov. 24.**

II. Ulászló király Tamás esztergomi érsek, főkancellárnak. — Batthyány Boldizsár panasolta, hogy néhai János veszprémi püspöktől a Battyan és Polgári birtokairól járó tizedet megvette s a negyed felét kész volt a veszprémi káptalannak megfizetni. Ez azonban a negyed felét bérbeadta Borthy Balázs mester somogyi főesperesnek, aki viszont már három hónapja *interdictum* alatt tartja az ő jobbágyait. A király meghagyja az érseknek, hogy a pert rövid úton döntse el, a veszprémi helynöknek pedig a király nevében rendelje el az *interdictum* feloldását. (*Commissio propria domini regis.*)

DI 101271.

3796 **1499.**

II. Ulászló parancsa a zágrábi helynöknek, és Lőrinc kanonok, császári *locumtenens*nek. Meghagyja, hogy az ország bírának ügyvédeleleit a szentszéken fogadják el.

MKSz 1894, 104.

3797

1500. jan. 13.

VI. Sándor pápa a kalocsai helynöknek. Lábathlani György veszprémi egyházmegyes nemes Zewld János nemest és társait az esztergomi helynök-*legatus* előtt perbe fogta, *ad quem cognitio causarum similium, que inter similes personas oriuntur, pro tempore de antiqua et approbata hactenusque pacifice observata consuetudine spectat, non ex delegatione apostolica* ... A helynök helytelenül ellene hozott ítéletet, mire a Szentszékhez fellebbezett és kéri az alapperben és a lefolytatott eljárás semmisségének megállapítása ügyében bírák kiküldését. A pápa meghagyja, hogy döntsön (in hiis, que pretium sanguinis non contingunt).

Mon. Vesper. IV.89.

3798

1500. febr. 9.

Várad Rosas György császári közjegyző oklevele Váradon, Bornemiza János mester, kanonok házában. Ilye-i Tamás *lector* és Waya-i Imre mester várad kanonokok régen vitatkoztak azon, hogy Chahol-i Bertalan nemes Szabolcs vagy Szatmár vármegyében lakik. Most Tamás *lector* rút szidalmak közt esküdözött, hogy egy hordó legjobb bort ad a másíknak; aki nem adja meg, *more rusticali filium meretricis sese mutuo nominan(dum) concluderunt*. Erről tanúk előtt (az első Zwahfew-i Jakab *doctor iuris utriusque*, kanonok) oklevelet ad ki.

DI 73337.

3799

1500. febr. 17.

Ferrarai Ludovicus Florinus *doctor decretorum*, az egri bíboros-püspök helynöke a királynak Szinnyei Máté alperes javára szóló, immár megismételt szigorú parancsára az előtte folyó --- és *iniuria*-pert a kúriába átteszi és határnapot tűz ki.

DI 70386.

3800

1500. febr. 26.

II. Ulászló király meghallgatván az erdélyi püspökség és káptalan panaszát, hogy a király rendelete ellenére sokan, különösen Barlabási Lénárd és Mihály, s ezek fiai a köteles dézsmákat nem fizetik, s a királyi idézésre sem jelentek meg, megengedi, hogy az erdélyi püspök és káptalan egyházi fenytékkal kényszerítse rá őket.

Beke 774.sz.

3801

1500. márc. 2.

Tamás esztergomi érsek István zalavári apát kérésére megerősíti az elődei által az apátságának kiadott okleveleket (*precipue synodo plebanorum et eorum contumacia exigente excommunicatione*).

Pannh. VII.561.

3802

1500. ápr. 14.

VI. Sándor pápa a pécsi, veszprémi és váci püspököknek. Lukács csanádi püspök Péter kalocsai érseknek járó engedelmissége ügyében a király kérésére feloldozást rendel és bírakat küld ki.

Mon. Vesp. IV.92.

3803

1500. júl. 7.

II. Ulászló király László erdélyi püspököknek. Szapolyai János szepesi *comes* előadta, hogy bár a címzett és Szatmár meg Németi mezővárosok (*oppidum*) lakói között a *fruges* tizedére egyezség jött létre a nádor előtt, ennek az *exponens* polgárai alá is vetették magukat, most a megállapított 12 dénár helyett 24 dénárt szedett be s ezt egyházi fenytékkal szorítja ki. *Quoniam autem ea, que partibus semel placuerunt, amplius per easdem [in]concussae debent observari...* az egyezség megtartását és a kiközösítés mellőzését rendeli neki. Ha igénye van, ne önhatalmúlag, hanem a királynál érvényesítse, *cuius interest iuxta vetera statuta regni nostri in causis huiusmodi decimarum*

providere. Commissio propria domini regis. DI 90758.

3804

1500. aug. 3.

II. Ulászló király a váradi helynöknek. Thorda-i Erney Pál nemes panaszolta, hogy Panaz-i Zsigmond nemesnek ellene folyt perében (a panaszos feleségének és nővérének *dos-para-phernuma* tárgyában) ítéletet hozott, de ezt csak az ellenfélnek adta ki. Kérésére meghagyta, hogy Thorda-i Erney Páltól ne tagadja meg a *communis iustitiat*, és ha nincs törvényes akadály, az ítéletével párját neki is adja ki.

DI 73336.

3805

1500. okt. 1.

VI. Sándor pápa az egri és a váci püspököknek. Pannonhalma panaszolta, hogy bár a pázmáni Szent Imre-egyház Pannonhalmához tartozik, s azzal kánonilag egyesítve van, a győri püspök a *parochia*hoz tartozó területen kápolnát építtetett, és a híveket egyházi büntetésekkel is arra kényszeríti, hogy Pannonhalma sérelmére azt látogassák. Ezért a címzetteket bírakul rendeli.

Pannh. III.564.

3806

1500. okt. 1.

Pesth-i Gergely, *iudex surrogatus* Esztergom egyházban és városban minden egyházinak: idézzék meg értesítéssel János esztergom-szentgyörgymezei plébános és Zekel János *prebendarius* kérésére a nevezetteket követeles-károsítás tárgyában.

Nyási fk. 13a. fol.

3807

1500. okt. 4.

Heyck-i Vanelmus, lutzenburgi apát a bencés és Cluny-i rendeknek meghatalmazott bírāja (in *spiritualibus et temporalibus reformatior*, *visitor*, *corrector atque iudex generalis* a sancta sede apostolica delegatus et generaliter depu-

tatus) Tolnai Máté pannonhalmi apátnak böjti feloldozást ad és bunda viselését engedi meg. *Nyási fk. 13a. fol.*

3808

1500. okt. 5.

Ferrarai Amadei Tamás *doctor decretorum* gömöri főesperes, esztergomi kanonok, Tamás esztergomi érsek helynöke több esztergomi egyházmegyes plébánosnak. — Selczey György nemes, Lypche várnagya előadta, hogy Selche-i Tamás nemes, elődje végrendeletében egy kúriáját és okleveleit neki hagyta, lányai gyámjaul jelölte (et eum tutorem filiarum suarum, quibus similiter certa legasset, constituisset), amint ez a Selche-i és Lypche-i plébánosoknál (executores et fideicommissarios) lévő végrendeletből kitűnik. Tőlük azonban nem tudta a végrendeletet vagy másolatát megkapni. Kérésére meghagyja, hogy a nevezetteket hívják fel: tizenöt napon belül adják ki a végrendeletet vagy másolatát a kérelmezőnek, a *legatumokat* pedig neki és a leányokat, különben kiközösítés alá esnek és ha sérelmezik, huszadik napra értesítéssel idézendők. Írta: Nicolaus de Athya jegyző.

DI 25404.

3809

1500.

II. Ulászló király meghagyja, hogy az egyháziak ne ártsák magukat a *magistratusok* ügyeibe; különben az örökösödésnél engedjék kinek-kinek a saját fóruma előtt keresni jussát.

Batthyaneum I (1911) 145.

3810

1500. körül

Nagoch-i Gáspár veszprémi *cantor*, ki Beryzlo Péter székesfehérvári prépost, veszprémi helynök és Zsigmond veszprémi nagyprépost, pápai küldött bírák *subdelegatusa*, és Horhy Balázs somogyi főesperes, veszprémi kanonok, *delegatus* minden egyháznak (apáttól lefelé) tudtul adják, hogy Gergellaka-i Buzlay Mózes királyi udvarmester és fivére: Miklós végren-

deletének végrehajtója pápai bullát mutatott be, mely az István győri *lector* és Gáspár pápai főesperes, győri kanonokok mint pápai küldött bíró által Kayazo Zenthpeter-i Bornemyza Péter özvegye és fia: János javára hozott ítélettől való fellebbezésre vonakodott. Kérésére az ellenfelet megidézték és a bírakat eltiltották, majd az ügyben a lezárásig jutottak, amikor B. Mózes ügyvédje, Chegled-i Orbán mester veszprémi kanonok elpanaszolta, hogy a végrendeleti pápai bírák az eltiltás ellenére perfüggés alatt is eljárnak, és B. Mózes megidézték, hogy fellebbezésének elhanyagolását megállapítsák, a költségeket taksálják és végrehajtsák.¹

DI 25413.

1. Csonka oklevél.

3811

1500. körül

A veszprémi káptalan kérvénye a királyhoz, főpapokhoz és bárókhöz. Harmadéve már, hogy *simili conventione totius regnicolarum* igazolták a veszprémi püspökség területén a pápai és zsinati oklevéllel biztosítottak tizednegyed-jogukat. Ám Somogy és Zala vármegye plébánosai a királyt és a tanácsot egy állítólagos pápai oklevél alapján zaklatják. Kérik, hogy a címzettek kötelezzék őket a levél felmutatására; ők majd bizonyítják, hogy az érvénytelen.

DI 50605.

3812

15 --

Rakus-i Menyhért *doctor decretorum et artium* tasnádi helynök előtt Bewkeen-i Alberth Mátyás és felesége: Pe[ter]falwa-i Katalin előadták *impedimentum matrimonii*: már közel öt éve élnek együtt, de a férfi *maleficiatus existet adeo*, hogy nem tudta elhálni. Kérésükre megengedi az asszonynak, hogy új házasságot kössön. Írta: Martinus ---

DI 70571. = LK 1946, 68.

3813 **15. század**
 Conhover Konrád pápai ügyhallgató (auditor) István erdélyi püspök javára dönt száz papjával folyó fellebbezett tizedperében: Kisselyk, Nagyselyk, Szentmiklós stb. tárgyában.
DI 48268.

3814 **15. század**
 Butkay családtagok (ügyvédek?) írnak haza különböző pereikről: ... Füzesér birtokért *scripsimus supplicationem ... unanimiter cum domino Blasio et Michael de Cheb, rogabimus iam hiis diebus. Item pro causa Strigoniensi maximam diligentiam adhibuimus inter dominos hinc et hanc fugan[do], rogavimus litteras et disposuimus*, hogy a címzett kapja meg a bizonyítást.
DI 67233.

3815 **15. század**
*Citatio ad fidem eorum debitam.*¹ Két káldi jobbágy, Khan-i Bereck embereinek neve. *Citatio false iurantes cum aliis* (nyolc név). *Item isti sunt executores.* (négy plébános neve: Sitke, Miske, Gerche és Jutha községiek.)
DI 68594.
 1. Csonka oklevél.

3816 **15. század**
 Somogyvári Benedek ügyvéd válaszának feljegyzése: *excipiendo obiect* ... Miklós plébános ellen, Thathar Miklós és (neje?) Potenciána védelmében. Vitatja, hogy Wydfalwa birtok az alperesekre szállt volna; leírja a genealógiát és bizonygatja, hogy Mylay Feyer Miklós birtokaiban a felek ősei egyharmad-arányban megosztottak.¹
DI 75252.
 1. A genealógia külön is: *DI 75255.*

3817 **1500. körül**
Narratio litterarum aggravatoriarum, quando actor decederet post denunciationem reorum,

et alii succederent in bonis actoris sequitur hoc modo. A felperes kérésére az alperest kiközösítették, ő ebben megátalkodott, de közben a felperes meghalt, miután gyermekeinek gyámot és gondnokot nevezett, egy házaspár személyében. Ők az ügyet átveszik, és a bíróság kérésükre kimondja a súlyosítást.
Beneéthy fk. ob. fol.

3818 **1500. körül**
Evocatoria maior. — Amadei Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök Zsigmond plébános kérésére adósságért megidézte Ambrus deák városi polgárt, de ez nem jött el, így bíróságon maradt (nobis et officio nostro ac parti adverse). Meghagyja megidőzését, hogy feleljen és fizessen.
Beneéthy fk. 1a. fol.

3819 **1500. körül**
Evocatoria maior. — Amadei Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök Péter nemesnek (ügyvéd: *circumspectus* Ilsvai János) Balázs nemes elleni hitbér-hozomány perében az alperest kiközösítés fenyegetésével idézteti; ha tizenöt napon belül nem jelenik meg, kiközösítést rendel el.
Beneéthy fk. 1a. fol.

3820 **1500. körül**
 Sürgősségi idézés (*citatoria peremptoria*). — Amadei Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök Tathai Fábián papnak Szerdahelyi Szabó János elleni követelés-, kár- és sérelemperében, mely egyházi bíróság elé tartozik, az alperest haladéktalanul (*peremptorie*) idézteti.
Beneéthy fk. 1b. fol.

3821 **1500. körül**
Citatio cum certificatione. — Amadei Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök születt követi tekintélyével Szabó János nemesnek kár- és sérelemperében az ellenfelet huszadik

napra értesítéssel idézteti.
Beneéthy fk. 2a. fol.

3822 **1500. körül**
Alia citatio in minori forma. — Amadei Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök született követi hatóságával idézteti a veszprémi egyházmegye alperest huszadik napra.
Beneéthy fk. 2a. fol.

3823 **1500. körül**
Hirdetményi idézés (*citatio prima ad valvas ecclesie*). — Amadei Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök Tóth János jobbágyot az esztergomi egyház kapuján idézteti, hogy hatodik napon az ellenfél *libellus*ára és sommás keresetére feleljen.
Beneéthy fk. 2a. fol.

3824 **1500. körül**
Denunciatoria in maiori forma. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök minden esztergomi tartományi papnak: az egri egyházmegye János nemes kérésére (ügyvéd: *circumspectus* Ilswai János mester) a *providus* Péter és Jakab alpereseket idézteti, távollmaradásuk után a felperes keresetlevelét (*libellus*) felolvastatja, majd ismét a kapun idézteti és makacs távollmaradás miatt kiközösíti, ennek kihirdetését elrendeli.
Beneéthy fk. 5b. fol.

3825 **1500. körül**
Denunciatoria in minori forma. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök Kőrmenti János nemesnek (veszprémi egyházmegye) Perényi Pál nemes (pécsi egyházmegye) elleni követelés-károsítás perében makacs távollmaradásért az alperest kiközösíti.
Beneéthy fk. 6a. fol.

3826 **1500. körül**
Egyházi büntetés súlyosítása (*aggravatoria* et

reaggravatoria). Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök János plébánosnak. Páli Kovács János és Péter elleni kár- és követelésperében az utóbbiakat makacsságukért kiközösíti, súlyosítja és ismét súlyosítja.
Beneéthy fk. 6a. fol.

3827 **1500. körül**
Ammonitio pro debitis in communi forma. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök János plébános kérésére perbeli ellenfeleit tartozásuk és kártételük megfizetésére szólítja fel; ha tizenöt napon belül nem teszik, ünnepélyesen kiközösítendők, de ha ezt az intéskor sérelmeznék, értesítéssel megidézendők.
Beneéthy fk. 8a. fol.

3828 **1500. körül**
Ammonitio cum excommunicationis et interdicti sententiis. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök Balázs bátkai pap, volt csolnoki plébános panaszára, hogy csolnoki hívei bizonyos kegyes hagyományokat és adományokat visszatartanak tőle és plébánosi járandóságával is adósak, kilenc napon belüli teljesítésre szólítja fel, különben kiközösíti és *interdictum* alá veti őket.
Beneéthy fk. 9b. fol.

3829 **1500. körül**
Alia similis precedenti. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök idézőparancsa *Johannes Pap vitricus seu procurator ecclesie b. Georgii martiris de Paztho providus* Bela-i Albert jobbágy elleni követelésperében.
Beneéthy fk. 10b. fol.

3830 **1500. körül**
Ammonitio contra fures et sacrilegos ecclesie. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök Lőrinc, az egri egyházmegyei Faydas plébánosának panaszára egyházi kincseinek megrablóit (*thekas reliquiarum de argento fac-*

tas vulgariter Agnus Dei nuncupatas) és a bün-pártolókat a templomban és más alkalmas helyen visszaadásra szólíttatja fel, s tizenöt nap után kiközösítés alá vetteti, született követi tekintéllyel (auctoritas).

Beneéthy fk. 11a. fol.

3831 **1500. körül**

Relaxatio ecclesiastici interdicti impositi propter necem plebani. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök Zerdahel község lakóit plébánosuk megöléséért, bűnsegélyért és mert ezt meg nem akadályozták, tilalom alá vetette, most azonban a király parancsára a tilalmat feloldja azzal, hogy jogi úton (via iuris) el fog járni ellenük.

Beneéthy fk. 13a. fol.

3832 **1500. körül**

Citatio pro inhibitione in causa appellationis a sententia. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök előtt Gengyes-i pap János, az ottani Szűz Mária-oltár *confraternitas*ának dékánja panaszkolta, hogy Papoch-i Gergely *doctor decretorum* egri helynök az őzv. Gyöngyösi Tamásné ellen a *confraternitas*ra hagyott malomról folyt végrendeleti perében reá sérelmes ítéletet hozott, amelytől az érseki (metropolitana) székhez fellebbezett. Kérésére idézést bocsát ki és másokat az eljárástól eltilt.

Beneéthy fk. 14a. fol.

3833 **1500. körül**

Citatio cum inhibitione et compulsoria. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök előtt Zenthian-i István váci egyházmegyes nemes előadta, hogy a váci helynök a Miklós és Gergely nemesekkel folyó hitbér-hozomány-perében reá sérelmes ítéletet hozott, amelytől az érseki székhez fellebbezett. Ezt a helynök elfogadta. Kérésre eltiltással kapcsolatos idézést bocsát ki és minden egyházi hatóságnak meghagyja, hogy a nála levő ügyirato-

kat tizenkét napon belül fenyíték terhével elé terjessze.

Beneéthy fk. 16a. fol.

3834 **1500. körül**

Absolutio super funus defuncti in excommunicatione decedentis. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök előtt néhai Pesth-i János fia: Tamás nemes előadta, hogy Pápa várnagya, Desew nemes fivére ellen 10 forintért adósságpert indított, melyben atyjuk kezességét vállalt érte (fideiussisset), s intő-idézőlevél alapján, mivel az ilyen perekben járatlan volt, kiközösítés alá esett. Közben Dezső várnagy a fiútól követelését megkapta, de az atya jószágait is lefoglaltatta a megye alispánjaival. Pesth-i János meghalt, és fia most kéri, hogy szentelt földbe temethessék el. Mikor megesküdött, hogy törvényben áll és a marasztalás alapján fizetni fog (iurando se pro patre suo iuritare et ea, quibus condemnatus, persolvere promisit) a helynök elhatározta Dezső várnagy megidézését követelése tárgyában és az elhunyt feloldozását.

Beneéthy fk. 17a. fol.

3835 **1500. körül**

Apostolus reverentialis. — Amadei Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök jelenti VI. Sándor pápának, hogy a veszprémi egyházmegyes Máté aszalói plébános és egyes jobbágyok közti perben felmentő ítéletet hozott, s a felperest a költségekben marasztalta. Mivel Somogyi Benedek felperesi ügyvéd a Szentszékhez fellebbezett, az ügyet tisztelettel felterjeszti, és a feleknek hat hónapra határidőt tűz.

Beneéthy fk. 19a. fol.

3836 **1500. körül**

Commissio ut vir impotens et mulier vota habens ingredi religionem separentur ad invicem. — A vasvári (győri egyházmegye) Kor-

thardi István nemes előadta, hogy bár T. György leányával, Borbálával jelen formában házasságot kötött és már öt éve együtt él, egy asszony megátkozta őket (maleficiati a quadam muliere), s így nem élhettek házasságot, sőt egy ágyban fekvé soha meg sem ölelték egymást, annyira gyűlölködtek. István ugyanis az átok következtében *frigidus et impotens* lett, Borbála pedig teljesen elutasítja magától. Egyébként az asszony már a házasság előtt fogadalmat tett, hogy szerzetbe lép, ha betegségéből felgyógyul, s mert ezt nem teljesítette, lelkifurdalása van. Mivel a *defectus* olyan nagy, hogy koitálni sem tudnak, kéri, hogy az asszony szerzetbe léphessen, a férfi pedig tisztán élhessen haláláig. Mivel a nő gyöngesége miatt ilyen távolságra el nem jöhetett, s ezt az ügyet meghallgatása nélkül eldönteni nem lehet, a kiadó a címzettre bízta eldöntését. Tartanak Vasvárott részletes vizsgálatot a fentiek tárgyában, és arról, hogy mi a férfi hibája (etsi virga erigatur vel erecta non emittit spermam), s ha az előadottak igazak, adják meg a kívánt engedélyt, az asszonynak a szerzetbe lépésre három hónapot szabva (prout iura disponunt), a férfinak pedig szüzi életre esküvel, mert *incontinentia* gyanújába esik (prout oculata fide vidimus).
Beneéthy fk. 19b. fol.

3837

1500. körül

Feltételes feloldozás emberölés alól (absolutio ab homicidio ad tempus quousque a sede apostolica absolutionem habere poterit). — Az esztergomi helynök a címzett egyes *parochianus*-ai kérésére, kik kocsmái verekedésben embert öltek, a feloldozást a Szentszékeknek fenntartott esetekben is megadja (et licet hec sedes Strigoniensis homicidas huiusmodi absque dilatione pro impetranda absolutione ad sedem apostolicam mittere consuevit, tamen quia iidem parochiani vestri se pauperes et impotentes fore ... allegarunt), de kötelesek a jubileumi évben a

Szentszéktől is megszerezni a feloldozást.
Beneéthy fk. 20b. fol.

3838

1500. körül

Absoluti ad mandata superiorum, ut in capitula de hiis qui vi metusve causa fiunt [fibro] *Sexto*. — Az esztergomi helynök előtt Leonardus orgonista de T. fellebbezés útján házassági pert folytatott, de ellenfelei elfogták és kemény börtönbe vetették. A bíróság felszólította őket elbocsátására, de nem tették meg. Így kiközösítés alá estek, amit az *executorok* ki is hirdettek. Mikor azonban a súlyosítást ki akarta mondani, Szapolyai nádor és más főurak (et aliorum maiorum nostrorum) parancslevelét vette, hogy a kiközösítetteket oldozza fel. Ő a feloldozást elhatározta és most el is rendeli, (quoniam mandatis eorundem contravenire ausi non fuimus), de a felekkel tudatja, hogy lelkük üdvösségéről gondoskodjanak (quia per huiusmodi absolutionem non iure exactam non sunt absoluti, sed magis sese illaqueabunt secundum canonicas sanctiones).
Beneéthy fk. 21a. fol.

3839

1500. körül

Alia absolutio. — Tamás esztergomi helynök előtt *providus* Zabo János budai lakos előadta, hogy Benedek budai lakos követelés-perében vele megegyezett, ezt Jakab, a budavári Szűz Mária-egyház plébánosa magánlevelében igazolta, s így feloldozást kap, de a végrehajtók győződjenek meg, hogy valóban megegyeztek.
Beneéthy fk. 21a. fol.

3840

1500. körül

Absolutio interim, quoad curiam Romanam intrare poterit. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök Péter káplánt (alább: plébánost), akit a Gáspár Keth-i (esztergomi egyházmegye) plébánosnál lakó asszony (variis opprobriis et verbis infamatoriis affecisset) a kocsmától a pap házáig kergette, majd a kard-

dal kironó Gáspár papot véresre sebesítette egy kövel, (s ő megölte), feloldozza a kiközösítés alól, mert már kiegyezett, de meghagyja, hogy ha jobb módon lesz, Rómába forduljon feloldozásért.

Beneéthy fk. 22a. fol.

3841

1500. körül

Absolutio quia ad synodum venire contumaciter recusavit. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök János plébánost, ki a Tamás bíboros által Szent Adalbert napjára a templomkapun és a helynök meghívólevelével meghirdetett zsinatról igazolásra való idézés dacára távolmaradt, s így kiközösítést vont magára, miután a bíborosnál magát elfogadhatóan (*rationabiliter*) kimentette, az ő külön parancsára feloldozza, engedelmességi eskü letétele mellett.

Beneéthy fk. 23a. fol.

3842

1500. körül

Alia absolutio super eadem. — Feloldozás egy pozsonyi egyházmegyes papnak.

Beneéthy fk. 24a. fol.

3843

1500. körül

Absolutio vigore amonitionis facta. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök az esztergomi egyházmegyes János Beregzaz-i plébánost, akit Werbow-i Calixtus mester, esztergomi *fiscusi* ügyvéd (*procurator fiscalis*) kérésére perenkívüli parancs útján ügyvédi díjának megtérítésére szólított fel, s aki a határidő elmulasztása folytán kiközösítésbe esett, az ügyvéd bejelentése alapján (hogy megkapta követelését és költségeit) feloldoztatja.

Beneéthy fk. 24a. fol.

3844

1500. körül

Absolutio ab excommunicationis sententia propter non responsionem libello oblato. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök

T-i Sajtor Mihályt, aki Miklós pécsi egyházmegyes papnak bizonyos jogsértések miatti (*iniuriarum realium et verbalium*) perében a keresetre nem felelt, s ezért kiközösítés alá esett, miután ellenfelével kiegyezett, kérésére feloldoztatja.

Beneéthy fk. 26a. fol.

3845

1500. körül

Absolutio usque ad certum tempus cum reincidentia si non solveret debitum. — Zakacz Balázst áldozócsüdtörtökig feloldozza, de ha nem fizeti meg tizedtartozását Ewzy György esztergomi egyházmegyes *administratornak*, visszaesik.

Beneéthy fk. 26b. fol.

3846

1500. körül

Absolutio ab excommunicationis, aggravationis et reagravationis sententiis, necnon invocationis brachii secularis cum relaxatione ecclesiastici interdicti. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök még Antal nyitrai püspök keresetére (tizedmulasztásért és költségek megállapítására meg nem jelenésért) kiközösítette, kétszer súlyosította, *interdictum* alá vetette a nyitrai egyházmegyes Pászto bíráját, esküdjzeit és egész közönségét, sőt világi kart (*brachium seculare*) kért ellenük. Most Újlaki Lőrinc herceg, uruk kész értük elégtételt adni, és Miklós nyitrai püspök is kész az egyezésre. Ezért Tamás bíboros különös meghagyásából feloldozza őket azzal a feltétellel, hogy két hónapon belül a püspököt kielégítsék, különben visszaesnek, és a világi kart hívják ellenük segítségül.

Beneéthy fk. 27a. fol.

3847

1500. körül

Citatio ad docendum de diligentia prosecutionis appellationis, alias videndum sententiam demandari executioni et expensas taxari. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök

előtt a felperes előadta, hogy a szerződés-, ill. követelésügyben reá kedvező ítéletet hozott, ezt az ellenfél a Szentszékhez fellebbezte, de fellebbezését nem folytatta le, és így a jogvita ítélt dologgá (res iudicata) vált. Kéri ellenfele megidézését, hogy a fellebbezés lefolytatását bizonyítsa, s ennek sikertelensége esetén kéri az ítélet jogerejének kimondását, végrehajtását, és költségeinek megbecsülését. A helynök ilyen értelemben intézkedik.

Beneéthy fk. 28b. fol.

3848 1500. körül

Visitatio archidiaconatus per alium loco sui eligendum et deputandum. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök az érsek ügyében elfoglalt Pakos-i Balázs nógrádi főesperes helyettesítésére András papot küldi ki *visitatoria*.

Beneéthy fk. 29b. fol.

3849 1500. körül

Deputatio vicearchidiaconi. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök, akire egy főesperesi kerület (archidiaconatus) kormányzása van bízva, Kristóf plébánost helyetteséül (in nostrum et predicti nostri archidiaconatus vicegerentam seu vicearchidiaconum in spiritualibus et temporalibus) nevezi ki, s felruhazza a plébánosok összehívásának, felfüggesztésének, a jövedelmek szedésének stb. főesperesi jogával.

Beneéthy fk. 30a. fol.

3850 1500. körül

Tamás esztergomi helynök T. Ferenc nemesnek nagyságos Losonczi Zsigmond óbudai prépost elleni perét, mely az alperes atyjának, Losonczi Lászlónak adósságaiból származott, a király parancsára a személyes jelenlét bírósága elé küldötte át, de onnan szorgos megvitátás után visszaküldték hozzá. Mivel ítéletig nem jutott el, a felperes kérésére, a per újrakezdése

végezt Losonczi Zsigmondot megidézteti.
Beneéthy fk. 30e. fol.; Bánffy II. 407.

3851 1500. körül

Citatio ad reassumendam causam. — Zsigmond váradi püspök, pápai küldött bíró által kiküldött bírák Tamás esztergomi érseket és káptalanát ügyük folytatására idézik.

Beneéthy fk. 31b. fol.

3852 1500. körül

Alia citatio similiter ad continuandam causam cum narratione. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök Mátyás Giwla-i plébánosnak Poghán Zsigmond elleni követelés-perét, melyet a király parancsára a tanúvallomások *publicatioja* előtt abbahagyott, most a felperes kieszközölte ismételt királyi parancsra újrakezdi és az alperest megidézteti.

Beneéthy fk. 31b. fol.

3853 1500. körül

Mandatum ut plebanus possit cohercere presbiteros male viventes. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök az egyházmegyéjében Pál ilmeri plébánosnak kérésére megengedi, hogy a székhelyén lévő javadalmas és nem javadalmas papokat (graciani vulgariter nuncupati), kik kicsapongó életükkel botrányt okoznak (alii crapule et ebrietatibus dediti, alii vero confabulationibus suspectarum mulierum insistentes), felfüggeszthesse és elfoghassa, de ekkor a tetteikről szóló vizsgálat jegyzőkönyvével együtt azonnal Esztergomba, az érseki börtönbe kell küldenie őket.

Beneéthy fk. 32b. fol.

3854 1500. körül

Denunciatoria ob non responsionem positionibus. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök Gallus budai papot, az egri egyházmegye Tharchal-i plébánost János Karol-i plébános (egri egyházmegye) elleni, a Tharchal-i

plébániától való megfosztás és gyűlölcsei miatti *spolium*-perében *honestus* Calixtus mester, felperesi ügyvéd kérésére kiközösíti, mert nem felelt a felperes állításaira, bár idézték.

Beneéthy fk. 34a. fol.

3855

1500. körül

Denunciatoria contra presbitericidas. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök Callixtus mester (*procuratoris officii dicte ecclesie Strigoniensis*) kérésére a papgyilkos Vilke-i Pált, Albertet és Mihályt, kik az idézésre nem jelentek meg, a hivatalból (*pro eodem officio*) megjelent Callixtus mester kérésére makacsoknak és kiközösítés alá esetteknek nyilvánítja, s ennek kihirdetését elrendeli.

Beneéthy fk. 34b. fol.

3856

1500. körül

Amonitio ad manifestandum res perditas. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök Desy-i Imre királyi főasztalnok-mester nejének: Borbálának kérésére elveszett gyűrűjének (*quendam annulum aureum lapidem adamas vocatam figure pyramidis in se continentem*) született követi tekintéllyel hat napon belüli visszaszolgáltatására szólít fel.

Beneéthy fk. 36b. fol.

3857

1500. körül

Citatio cum arestatione. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök Stayder Péter özvegyének és fiainak, polgároknak kérésére 60 aranyforint kölcsönökből származó tartozását, melyet az alperes kezesként vállalt Beatrix királyné után, ennek Stayderrel szemben fennálló 4000 aranyforint tartozásáért, de meg nem fizetett (*fideiussorem et principalem pagatorem constituisset*), az alperest megidézeti, és a szerződésben lekötött összes javait zár alá veszi.

Beneéthy fk. 40a. fol.

3858

1500. körül

Commissio super productione testium, pro prima dilatione fienda. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök Páli Kovách Jánosnak és Péternek T. János és Lampert nemesek elleni perében az érdemi perbe bocsátkozás (*litis contestatio*) után tanúkihallgatást rendel és új határnapot tűz ki.

Beneéthy fk. 42b. fol.

3859

1500. körül

Commissio ad respondendum positionibus in partibus. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök *egregius* T. János nemes és neje: Katalin állításait megküldi azzal, hogy az alperes Anna özvegyet hallgassák ki rájuk nézve. Először magyarázzák meg neki a nép nyelvében (*vulgari sermone*) és kérdezzék meg, hogy érti-e. Azután vegyék ki tőle az esküt (*iuramentum de calumpnia vitanda et veritate dicenda*). Ebben főként öt pontra kell megesküdnie: *ad 1. quod credit se bonam causam habere, ad 2. quod interrogata non negabit quod verum esse credit, ad 3. quod scienter non utetur falsa probatione, ad 4. quod aliquem dilationem non petit in fraudem, ad 5. quod non dabit, neque dedit, nec promisit, nec promittit aliquid cuiquam pro hac causa nisi illis personis, quibus leges dare permittunt.* Ezután kérdezzék ki, és ha nem akarna felelni, figyelmeztessék, hogy hallgatását beismerésnek fogják tekinteni. Felelete lehet: *scit vel nescit, credit vel non credit.*

Beneéthy fk. 44b. fol.

3860

1500. körül

Commissio ad futuram rei memoriam. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök Beye-i László nemes kérésére, aki szerint anyja halálos ágyán hitbérét és hozományát tanúk előtt reá hagyta, de erről írás nem maradt, jogai bizonyítására vizsgálatot rendel.

Beneéthy fk. 45b. fol.

3861

1500. körül

Commissio ut executores per partem adversam electi intersint executioni. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök két plébánosnak, kiket adósság ügyben az egyik fél tanúk újra kihallgatására végrehajtókul választott, meghagyja, hogy a megjelölt napon és helyen ezt a feladatot hajtsák végre, s tegyenek jelentést.

Beneéthy fk. 49a. fol.

3862

1500. körül

Citatio in causa subdelegata. — Ferrarai Amadei Tamás nyitrai főesperes, esztergomi helynök és Nyási Demeter *doctores decretorum* megidézék István egri plébánost Budára királyi, rendes és született követi tekintéllyel.

Beneéthy fk. 58a. fol.

3863

1500. körül

Mandatum ut litere executorialies iuxta formam exequantur. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök jogtalan módon, állítólagos küldött bíró által megakasztott ítéletét végrehajtatja, *quia explorati iuris est, quod ea, que legitime acta sunt, suum debent consequi executionem, et is, qui appellat, infra terminum sibi prefixum a iudice appellationem suam proseguere tenetur, alias iurisdictio revertitur ad iudicem a quo appellaverat et eius tenebitur parere iudicio.*

Beneéthy fk. 58a. fol.

3864

1500. körül

Sequitur inquisitio. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök *fama publica et insinuatione clamorosa precenden[tibus]* et *denunciantibus ad nostram non sine displicentia fidedignarum relatione pervenisse audientiam*, hogy a Zalka-i plébános kicsapongó életet él, emberölést, szentségtörést követ el, s emiatt hívei buzgósa lehanyatlott. Mivel a botrányt el nem nézheti, elfoglaltsága miatt Ist-

ván plébánost és *magistrum Calixtum notarium et procuratorem fiscalem* bizza meg a helyszíni vizsgálattal. Amikor *pro parte dicti officii cum presentibus fueritis requisiti* szálljanak ki Szalkára, s ott az *officium* részéről megnevezendő tanúkat idézzék meg a plébánossal együtt, ennek jelenlétében eskessék meg az igazmondásra, majd egyenként titkon hallgassák ki és az eredményt jelentsek. A plébánost idézzék meg a vallomások publikálására, majd ítéletre, a vonakodó tanúkat pedig fenytéssel kényszerítsék.

Beneéthy fk. 59b. fol.

3865

1500. körül

Remissio cause ad iudicem secularem. — Amadei Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök értesíti Buda város bíróját és esküdtjeit, hogy a körmöcbányai Stayder János és neje: Erzsébet előadása szerint Mihály doktor (Nyásinál: Benedek) pap és András meg Bálint budai polgárok bizonyos Péternek érvénytelen (*inofficiosi et invalidi*) végrendelete alapján egyes rájuk szállt ingó és ingatlan jószágokat nagy kárukra elfoglaltak. Az idézés szabályszerűen megtörtént, az ügy Antonius de Montefloro *doctor iuris utriusque*, helynök-helyettes (*in dicto officio vicariatus propter nostram infirmitatem iudice per nos surrogato*) elé került, de ekkor István doktor felmutatta az érsek parancsát, mely szerint Buda város írásbeli kérésére az ügyet átteszi hozzájuk, de az ítélettel elégedetlen fél ismét az esztergomi szentszékhöz fellebbezhet. Antonius de Montefloro helyettes helynök így is intézkedik s a pert átteszi.

Beneéthy fk. 60b. fol.

3866

1500. körül

Forma compositionis. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök előtt Gáspár polgár megszünteti *honestá* Katalin, Leonard leánya ellen tévedésből indított házassági perét, s ki-

jelentí, hogy a leány szabadon férjhez mehet, sőt az ellene tevőt 1000 forint büntetés sújtsa. *Beneéthy fk. 61b. fol.*

3867 **1500. körül**
Supersessionalis litterarum executorialium ut possit facere compositonem. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök Pál, az egri egyházmegyebeli Wadna plébánosa és *egregius* Loranthfy László nemes között bizonyos ingóságok elvétele tárgyában folyt perben a felperes pap javára hozott ítéletet, és végrehajtását költségekkel együtt elrendelte. Most azonban Loranthfy László írásbeli kérését, hogy egyezségre és elégtételre kész, csak betegsége tartja vissza tőle, Calixtus mester felperesi ügyvéd hozzájárulásával vízkereszt második napjáig a végrehajtást felfüggeszti azzal, hogy ha addig az elégtétel nem történik meg, a végrehajtólevél a benne foglalt fenytékkal együtt ismét érvénybe lép. *Beneéthy fk. 64b. fol.*

3868 **1500. körül**
Compulsoria generalis ad partes. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök általános oklevelet kiadó parancsa néhai Lorántffy György leányának: Anna asszonynak javára bizonyos Tóbiás nemes ellen folytatott leánynegyed-perében, mely az apostoli szélig jutott, tizenöt napon belüli kiadásra eredetiben vagy közjegyzői másolatban kiközösítés vagy megfélelő büntetés terhével. *Beneéthy fk. 66b. fol.*

3869 **1500. körül**
Narratio litterarum compulsoriarum. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök hasonló parancsa a váci egyházmegye Zenthfalwa-i, Szent Antal hitvalló tiszteletére épült domonkos konvent javára néhai Pesti Chyzar György nemes végrendelete tárgyában. *Beneéthy fk. 68b. fol.*

3870 **1500. körül**
Alia compulsoria in causa appellationis. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök hasonló parancsa az egri egyházmegye Szabó János Paztho-i polgár javára Zantho-i T. felesége, *honest*a Skolasztika ellen; az *iniuria*-per István váradi (Nyásínál: váci) helynök előtt folyt, de az esztergomi szentszékhez fellebbezték. *Beneéthy fk. 69b. fol.*

3871 **1500. körül**
Citatio cum inhibitione et compulsoria insertis in causa delegata. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök, mint pápai küldött bíró idéz, eltilt és oklevelek kiadását rendeli az esztergomi káptalannak egy konvent elleni perében. *Beneéthy fk. 70a. fol.*

3872 **1500. körül**
Remissio cause appellate ad iudicem, a quo propter negligentiam prosecutionis appellationis. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök a veszprémi *vicariatustól* fellebbezett ügyet, melyben a feleket megidézte, de a fellebbező annak lefolytatását elhanyagolta, az elsőfokhoz visszaküldi és a hanyagot a költségekben marasztalja. *Beneéthy fk. 73a. fol.*

3873 **1500. körül**
Alia reintrusio in excommunicationem. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök, aki az erdélyi püspököt a Pál mester erdélyi kanonok kérésére András kiküldött bíró által az esztergomi szentszék szokása szerint hozott kiközösítő ítélete alól a kielégítés feltételével a főpapok és bárók kérésére feloldozta, megtudván, hogy ellenfelét nem elégtette ki és vele nem egyezett meg, a kiközösítésbe visszasettnek jelenti ki, s ezt kihirdetteti. *Beneéthy fk. 83a. fol.*

3874

1500. körül

Quando aliquis propter contumaciam a vicario sui ordinarii excoatus auffugeret in alterius dio[cesim] ... Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök Imre nemes kérésére azt a kiközösítő ítéletet, melyet Gáspár veszprémi helynök Katalin nemes asszony ellen hozott, és amely elől az egyházmegyéjéből elbújdosott, kihirdetni és végrehajtatni rendeli, mert *una iurisdictio tenetur aliam in administrada et exequenda iustitia confovere ...*

Beneéthy fk. 84a. fol.

3875

1500. körül

Citatio cum aresto et inhibitione. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök előtt Faber György kassai polgár, özv. Lauk Györgyné Margit asszony és leánya: Márta *curatores* panaszolták, hogy Margit másik leánya: Anna és férje után járó végrendeleti örökségüket János plébános visszatartja. Ezért stb. (Az asszonyokat szegényeknek — *miserabiles persone* — nevezi.)

Beneéthy fk. 85a. fol.

3876

1500. körül

Amonitio cum inhibitione et aresto. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök Silyz, Wezeken és a két Mycha (esztergomi egyházmegye) tizedének kiadását szorgalmazza, a bérlő javára, s megtiltja, hogy egy bizonyos Benedek a tizedről rendelkezze, míg a negyedet ki nem adta, különben idézzék meg kiközösítés kihirdetésére, az eladott jövedelmet zárolja.

Beneéthy fk. 87a. fol.

3877

1500. körül

Transmissio cause ad mandatum regium cum insertione libelli. — Ferrarai Amadei Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök Synthor Balázs nemesnek (ügyvéd: Ilswai János deák, polgár) T. nemes elleni perét (ügyvéd:

Esztergomi István deák, nemes), amelyben a felperes sommás keresetet nyújtott be, II. Ulászló királynak az alperes részéről felmutatott királyi parancsa alapján a királyi udvarba, a személyes jelenlét elé terjeszti, s a feleknek jan. 3-ára határnapot tűz ki.

Beneéthy fk. 87a. fol.

3878

1500. körül

Transmissio cause in presentiam alicuius committatus. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök a Pozsony vármegyei hatóság kérésére és a felek költségeinek csökkentése végett átszét két nemes közt induló pert úgy, hogy ha egy hónapon belül nem szolgáltatnak igazságot, letárgyalja.

Beneéthy fk. 88b. fol.

3879

1500. körül

Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök Tamás fia: Balázs kérésére szökevény adósát idézteti, és megtalálható javait lefoglaltatja.

Beneéthy fk. 89a. fol.

3880

1500. körül

Citatio ad producendum testes. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök Gwth-i Wada György *honestus* feleségének, Ilonának a tanúk és a férj megidézését rendeli el; hallgassák ki őket arra nézve, hogy mivel a férjnek a házasság előtt már volt egy Dorottya nevű felesége, akivel évekig együtt élt, s ennek az asszonynak a kérésére az akkori esztergomi helynök elválasztotta Dorottyától, neki szabad házasodást engedvén, mert *alium haberet virum superviventem et propterea ipsi Georgio nollet commanere*, a házasságot plébánosuk nem zárhatja ki az istentiszteletről. A bizonyításra ez ítélet elvesztése miatt van szükség.

Beneéthy fk. 89b. fol.

3881

1500. körül

Absolutio a vinculo matrimonii. — Tamás

doctor decretorum esztergomi helynök Márton budai polgárnak és feleségének írásba is foglalt ama kívánságát, hogy házasságukat felbontva tisztán éljenek, s a férfi szerzetbe léphessen, mint *ordinarius* teljesíti, *cum presertim dubitarunt certis rationabilibus de causis matrimonium contractum inter eos validum fuisse ...*

Beneéthy fk. 90b. fol.

3882 1500. körül

Ut littere vicarii defuncti exequantur. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök rendelkezik arról, hogy néhai Tamás prépost, esztergomi helynök ügyleveleit hajtásáig végre. *Beneéthy fk. 93a. fol.*

3883 1500. körül

Mandatum ut clericus coram seculare testimonium faciat. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök Balázs jobbágy kérésére felkéri a címzett papokat, hogy ennek T. nemes-sel Pozsony vármegye székén folyó perében *dummodo in ipsa causa criminaliter vel alias ad penam sanguinis vel corporis non procedatur*, tanúskodjában.

Beneéthy fk. 92b. fol.

3884 1500. körül

Separatio mulieris a viro impotenti. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök előtt Wegh János jobbágy leánya, István Albert felesége sommásan előadta, hogy férjével már nyolc éve él együtt, de elhálás nem történhetett, *ura frigiditasa és impotentiaja* miatt. Mint-hogy pedig ő azért ment férjhez, mert anya akar lenni (*mater fieri voluisset*), és újból férjhez menne, elváltatásukat kéri. A feleknek és megfelelő tanúknak kihallgatása után (*et precipue iudicio medici superinde de nostro mandato habito similiter intellecto*) a szentszék a házasságot a férj alkalmatlansága miatt felbontja, az asszonynak az új házasságkötést megenge-

di, de a férfinak megtiltja.

Beneéthy fk. 96a. fol.

3885 1500. körül

Citatio cum inhibitione, ne in causa spirituali seculares se intromittant. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök kiközösítés terhével felszólítja Torna vármegye ispánját és alispánját, hogy az előtte függő szentszéki ügybe ne avatkozzék, mert ügyis visszaállítja a helyzetet, őket pedig kiközösíti.

Beneéthy fk. 105b. fol.

3886 1500. körül

Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök egy polgárásszony keresete alapján, néhai férje végrendeletének bemutatása után 40 forint hagyományát visszatartó alperes ellen "*sententia precepti*"-t ad.

Beneéthy fk. 105b. fol.

3887 1500. körül

Világi kar alkalmazása (*brachium potenciarii contra presbiterum propter contumaciam*). — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök felhívja Tamás esztergomi érseket, Péter kalocsa-bácsi érseket, György pécsi, Tamás veszprémi, János győri, Miklós egri, István nyitrai és T. váci püspököt, az ország apátjait, papjait és világi urait, hogy András volt Zentmyhal-i, most Cep-i plébánost (győri egyházmegye), ki János pap elleni kártételért és sérelmekért, valamint a perbeli makacsságért kiközösítés és súlyosítás alá esett, de ezzel nem törődve helyről-helyre vándorol, és az egyház fegyelmét bontja, fogják el személye sérelme nélkül, és küldjék Esztergomba, hogy engedetlenségének büntetését elvegye.

Beneéthy fk. 112a. fol.

3888 1500. körül

Avisatio iudicis secularis, ne turbet eum, qui causam in foro spirituali prosequitur. — Ta-

más *doctor decretorum* esztergomi helynök megtudta, hogy valamelyik város bírása és esküdtjei egy asszonyt, ki mint szegény özvegy-asszony (*vidua et miserabilis persona*) az esztergomi szentszékhez fordult háza és pincéje elfoglalása miatt, s innen intőlevelet eszközölt ki, mint a város szabadságainak megsértőjét perbe fogták, az egyházi joghatóság sérelmével. *Quia autem hii, qui faciunt talia, sive etiam ad ea facienda auxilium, consilium vel favorem prestant, excoonis de iuris dispositione incurrunt sententiam, quod ipsi tanquam illitartati ignorare possunt, de a szentszéki joghatóság és lelkük üdvéért ... nos eos, ne huiusmodi iuris dispositione ignorantiam aliquam pretendere valeant, avisandos et informandos esse decrevimus.* Ezért meghagyja, hogy figyelemztessék őket tettük következményeire. *Beneéthy fk. 113b. fol.*

3889

1500. körül

Narratio obligationis in forma camere apostolice facte. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök előtt István deák szegedi sókamarás (*comes et camerarius Zegediensis*) bemutatja Tamás domonkos javára kiállított, saját kézzel aláírt, megpecsételt kötelezvényét és nemfizetés esetére egyházi szankciót vállal. *Beneéthy fk. 120b. fol.*

3890

1500. körül

Peráttétel (*transmissio ad mandatum palatini*). — Ferrarai Amadei Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök az előtte megkezdett pert, amelyben keresetlevelet (*libellus*) is nyújtottak be, a távollévő király helytartójának, Perényi Imrének átiratára elébe, a királyi kúriába bocsátja. *Beneéthy fk. 138a. fol.*

3891

1500. körül

Amadei Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök meggondolva, hogy a távolság miatt

gyakran kételkednek a közjegyzők hitelességében, bizonyítja, hogy Doroghaza-i János fia: László közjegyző, a jelen közokirat készítője hiteles és jóhírű közjegyző (*est notarius publicus authenticus et legalis ac bone fame ac ubique pro tali ab omnibus tentus, habitus et reputatus*), közokiratokért fordulnak hozzá, s ezt is maga írta, szabályos gyűrűspecsjével látta el. *Beneéthy fk. 135b. fol.*

3892

1500. körül

Apostoli super appellatione alternativa. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök Ambrus Zethe-i plébánosnak (pécsi egyházmegye). Mihály pécsi helynök-helyettes Ágota jobbágyasszonyra kedvező ítélete elleni fellebbezésnek helyt adva, a helynök ítéletét megsemmisítette. Ez ellen viszont Ilswai János deák ügyvéd jelentett be fellebbezést szóban, majd írásban a szentszékhez, ill. alternative az oldalkövethet. A helynök átküldőlevelet állít ki.

Beneéthy fk. 154a. fol.

3893

1500. körül

Amadei Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök a Jarhalócz-i István mester székesfehérvári kanonok és a székesfehérvári Szent Ferenc-klostrom közt folyó hagyatéki perben a barátok javára kihallgatott tanúk ellen a kanonok részéről emelt kifogás alapján vizsgálatot rendel.

Beneéthy fk. 154b. fol.

3894

1500. körül

Compulsoria generalis. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök Szikszói Porkoláb Kelemen özvegye: Dorottya javára Pelbárt, majd özvegye: Ilona elleni perében Miletinczi Antal mester, nemes ügyvéd kérésére az egri helynökhöz és T-i János mester, egri jegyzőhöz (*notarius et scriba consistorialis sedis Agriensis*) szóló kiadó parancsa tizenkét napon

belül.

Beneéthy fk. 155a. fol.

3895

1500. körül

Narratio, quando causa remittitur de curia regia et reus condempnabitur in expensis. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök a Máriásy István és T. Henrik nemesek között folyó perben, melyet Perényi Imre nádor parancsára hozzá áttett, de az visszaküldött, a felperes kérésére a költségeket (ügyvédi díjjal) és a kúriait beleértve, 14 forint 28 dénárban állapítja meg, s a bírságokkal együtt az alperesi ügyvéd többszöri halogatása ellenére harminckettő, majd húsz napos határidőben mégis végrehajtatja. Ügyvédek: Menyhárt mester és Mihály mester, *sublector schole Strigoniensis*. *Beneéthy fk. 156b. fol.*

3896

1500. körül

Commissio super recognitione chyrographi. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök Máté pannonhalmi apát ügyvédjének (Chwth-i Menyhért mester) kérésére meghagyja, hogy Pesth-i Thathay György deákot, volt apáti *provisor curiet* (ügyvéd: Milethincz-i György pap) eskessék meg a patvarkodásról (*calumnia*), s azután kérdezzék meg, ő írta és pecsételte-e meg a felperes bemutatta oklevelet. Ha tíz napon belül nem vall, ez beismerésnek számít. *Beneéthy fk. 158a. fol.*

3897

1500. körül

Forma super inquisitione facienda. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök *non solum fama publica et insinuatione clamorosa preceden[te] et denunciante aliorum fidedignorum relatione, verum etiam Maiestatis Regie et nonnullorum prelatorum ac baronum huius regni Hungarie lamentabili s[uppli]catione ad nostram non sine gravi displicentia pervenisse audientiam*, hogy a veszprémi egyházmegye Wasarhel főnöknője és apácái a vi-

lági élvezeteknek adván magukat, botrányos életet élnek, s ez már az egész ország botránya, s a szerzetesek szegénye. Meghagyja a veszprémi helynöknek, hogy bár elődje királyi parancsra tartott vizsgálatot az apácák életére nézve, s eredményét a királynak továbbította, ezt alaposan ismételje meg, s őket idézze a szentszék elé *publicationora*, majd ítéletre; kéri az előző vizsgálat eredményét is, ha megvan. (*Suprascriptio*.) Nagochi Gáspár veszprémi helynök-helyettesnek ... *super inquisitione pro parte officii* ...

Beneéthy fk. 159a. fol.

3898

1500. körül

Narratio litterarum executorialium. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök a veszprémi egyházmegye András és Mátyás Posegawar-i papok perében egy vitás *rectoratust* A-nak ítél, s az ellenfelet *iniuria* fejében 100 aranyban, a költségekért 50 aranyforintban marasztalja; fellebbezését nem folytatta le.

Beneéthy fk. 162b. fol.

3899

1500. körül

Alia commissio quando actio solum verbo proponitur. — Amadei Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök előtt Wyzy György mester, esztergomi kanonok és fivére, Sebestyén élőszóval követelték sógoruktól, a megjelent T-i Pázmány Zsigmondtól (esztergomi egyházmegye) elhalt nővérük, Lucia *parapher-numát*, illetve még visszamaradt egy részét, valamint *lege regia requirente* ... mint legközelebbi rokonok, hitbért. Alperes a hozománykövetelést elismerte, de a hitbér elengedésére hivatkozott. Kérésükre a helynök bizonyítást rendel.

Beneéthy fk. 172a. fol.

3900

1500. körül

Transsumptum cum interpositione aut[hetica]tion]is et decreti. — Amadei Tamás *doctor*

decretorum esztergomi helynök előtt Pesth-i Gergely *in decretis licentiatuſ canonicuſ ... Strigonienuſ, allumpnuſ collegii Chriſti pau-peruſ ſcolariuſ nuncupati ... Strigonii funda-ti ... VIII.* Ince pápa bulláit mutatja be és hitelesítetteti a kollégium nevében. Alsószegedy Beneдек pápai közjegyző, helyettese szignálja. Beneéthy fk. 178b. fol.

3901 **1500. körül**
Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök Magdolna asszonyt, kit bírmaapja, András a kánoni szankciók ellenére feleségként tart és vele együtt él, inteti, hogy ezt a kapcsolatot ki-közösítés terhével szüntesse meg.
Beneéthy fk. 182b. fol.

3902 **1500. körül**
Amonitio ad manifestandum res et bona ali-cuiuſ defuncti. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök minden esztergomi, egri és nyitrai plébánosnak, s egyházi testületnek meghagyja, hogy templomaikban szólítsák fel néhai újvásári Ewssy György, az esztergomi érsekség jövedelemkezelőjének hagyatékát rej-tegetőket a tárgyak három napon belüli kiszol-gáltatására, kiközösítés terhével.
Beneéthy fk. 224a. fol.

3903 **1500. körül**
Avisatio ad ſeculares, ne turbent eoſ, qui cauſam proſequuntur in foro ſpirituáli. — Ama-dei Tamás *doctor decretorum* esztergomi hely-nőknek jelentette Zsigmond, az érsekség jöve-delemkezelője (*procurator ſcalis dicte eccle-sie Strigonienuſis*), hogy Buda város bírāja, Harber János és esküdtjei a városi szabadságra hivatkozva becsületében és javaiban zaklatják a szentszék előtt pereskedő Kazmar Balázs polgárt. A tanácsot a fent 3888. számhoz ha-sonló módon figyelmezteti az egyházi jog sza-bályaira.
Beneéthy fk. 230a. fol.

3904 **1500. körül**
Narratio citationiſ ad videnduſ et audienduſ reſtituti in integruſ. — Tamás *doctor decre-torum* esztergomi helynök előtt egy bizonyos egyház plébánosa és kegyura előadják, hogy bizonyos misék mondása és szentségek kiszol-gáltatása tárgyában a községgel szemben vesz-tesek lettek, s a Szentszékhez fellebbeztek, de még a határidő nem járt le. Ha azonban bizo-nyos akadályok nem gátolják meg őket kifogá-saik és válaszaik, bizonyítékaik és védekezé-sük előadásában, biztosan nyertesek lettek vol-na. Ezért az eredeti állapot helyreállítását (*in integruſ reſtitutio*) kérik. Ezért a helynök az ellenfelet idézi, hogy előadásukat hallgassa meg és válaszoljon rá.
Beneéthy fk. 230b. fol.

3905 **1500. körül**
Narratio executoriariuſ, quando iudex, a quo fuiſſet inhibituſ, tamen ipſi acto-reſ infra ter-minuſ iuriſ appellati-onem eoruſ non proſe-querent. — Amadei Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök ítéletét, melytől a Szent-székhez fellebbeztek, a határidő elmulasztása miatt végrehajthatni kívánja, de a felek megidé-zése után a fellebbező kijelenti, hogy nem ha-nyagságból, hanem a *iudex ad quem* intézke-désére történt a halasztás. Ennek bizonyítására a helynök hat napot tűz ki, mely azonban si-kertelenül telik el, s így a helynök mégis meg-állapítja a költségeket 23 és az *iniuriat* 100 fo-rintban, miután a féltől esküt vett rá, hogy a sé-relmet nem viselné el 100 forintért!
Beneéthy fk. 232a. fol.

3906 **1500. körül**
Amonitio contra epiſcopuſ, qui recuſaret exe-qui mandatuſ apoſtolicuſ. — Amadei Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök a Nyu-lak-szigeti apácák panaszára, hogy András thermopylei püspök makacsul nem hajtja végre Mercurius pápai ügyhallgatónak (*auditor*) ja-

vukra kiadott végrehajtó parancsát, S. pécsi püspök és a káptalan ellen, a nevezettet végrehajtásra inteti, máskülönben az egyházba lépestől eltiltja, felfüggeszti, kiközösíti, illetve tizedik napra maga elé idézi.

Beneéthy fk. 238b. fol.

3907

1500. körül

Plébánosi gyűlés egybehívása (*convocatio plebanorum per archidiaconatum*). — Amadei Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök összehívja esperessége plébánosait *convocatio generalis*ra, hogy jövedelmeit megadják és oktatást halljanak.

Beneéthy fk. 254b. fol.

3908

1500. körül

Narratio monitionis, ut mulier, que auffugit, redeat ad maritum suum. — Amadei Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök nemes Benedek mester panaszára, hogy felesége, a *honest*a M., aki vele és gyermekeikkel nyugodt házasságot élt, nem tudni miért, elhagyta (fídem, quam eidem exponenti pro matrimonio huismodi servandam promiserat, violans, ab eo sine iudicio ecclesie divertisset, eumque dimississet, sicque temeritate propria extra matrimonium iusque coniugale multis annis vagaretur). Az asszonyt egyházi fenyíték terhével visszatérésre szólítja fel.

Beneéthy fk. 261a. fol.

3909

1500. körül

Alia narratio monitionis similis. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök ebben a parancsában olyan asszonyt hív fel hazatérésre, aki atyja parancsára és fenyegetései miatt él *extra thorum et ius coniugale* ...

Beneéthy fk. 261b. fol.

3910

1500. körül

Alia narratio monitionis propter non consumptionem sponsalia contracti. — Tamás

doctor decretorum esztergomi helynök (Sárközy) Márton nemes panaszára, hogy ő Klára nemes leányt *eisdem ipsius puelle parentibus consentientibus, imo id procurantibus, sponsalia per verba de presenti contraxerint, ipsaque postmodum inter eosdem per manus ven. sacerdotis iurata et publice confirmata extiterint*, szülei mégsem akarják kiadni a menyecskét, s ő sem mer hozzá menni, *ut sponsalia huiusmodi per carnis copulam consummaret* ... Kiközösítés terhével meghagyja, hogy Klára *sponso et marito suo adherere ac cum eo dicta sponsalia consummare et deinceps eundem ut maritum sequi et ei cohabitare, dicti etiam T. et T. parentes eiusdem puelle ipsam prenominato exponenti cum omni decentia honoris, ut moris est, pacifice reddere debeant et teneantur realiter et cum effect.*

Beneéthy fk. 261b. fol.

3911

1500. körül

Citatio quando partes consensissent in quemcunque iudicem etc. si compositionem una etc. non observaret. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök előtt Tamás érsek bemutatja Perényi nádor oklevelét, mely szerint ő és *magnificus* Szentgyörgyi és Bazini Zsigmond gróf fia: Tamás az ennek birtokai után az érseknek járó tizedfizetés tárgyában 4000 aranyforint *vinculum* mellett egyezsége léptek és megszegése esetére bármely egyházi vagy világi bíró illetékességét ismerték el. Mivel az elhunyt Szentgyörgyi Tamás örököse, Péter gróf az egyezséget megszegte, az érsek kérésére a helynök megidézi, hogy a 4000 aranyforintot fizesse meg, és feleljen.

Beneéthy fk. 280a. fol.

3912

1500. körül

Citatio ad videndum et audiendum produci regestrum expensarum et taxari easdem, ac tandem debite executioni demandari. — Péter pápai *legatus* küldött bírónak, Ferrarai Amadei

Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynöknek és Balázs nyitrai *cantornak* parancsára egy esztergomi pap vagy közjegyző értesítéssel idézze meg az első törvényes napra az elmarasztalt felet a költségek bemutatására, megállapítására és végrehajtására.

Beneéthy fk. 102b. fol.; Nyási fk. 124b. fol.

3913

1500. körül

Absolutio ad videndum bona et satisfaciendum de re iudicata val alias cedendum bonis. —

Demeter helynök elődje, Ferrarai Amadei Tamás *doctor decretorum* S. pap keresetére elmarasztalta Nagh Istvánt, majd az ítélet nem teljesítése miatt kiközösítés alá vetette, és kétszer súlyosította, sőt *interdictummal* sújtotta. Mikor Demeter átvette a helynökséget, megjelent Nagh István és feloldozást kért azzal, hogy szegény lévén, javait bizonyos határidőig eladja, s így tesz eleget az ellenfélnek, ha pedig nem tudná eladni, e javakat *salva dumtaxat portione alimentorum a iure sibi concessa* átengedi neki. Kérésére a helynök feloldoztatja és ingóságai eladására nyolc hónapi határidőt engedélyez neki azzal, hogy ha addig ellenfelét nem tudja kielégíteni vagy vele kiegyezni, újabb tizenöt napon belül jelenjék meg, és adjon javainak átadására megfelelő biztosítékot (*cautio*).

Beneéthy fk. 318b.; Nyási fk. 288b. fol.

3914

1500. — 1515.

Szentgyörgyi és Bazini Péter *comes*, országbíró és erdélyi vajda a gyulafehérvári helynöknek. T. előadta, hogy *honest*a Orsolya őt világi ügyben a címzett előtt perbefogta. Mivel pedig az efféle ügyek világi bíróság elé valók (et quia cause seculare iudicium concernentes non in presentia aliquorum iudicum spiritualium, sed in curia dumtaxat regia coram iudicibus eiusdem ordinariis ... verti solent et ediudicari), felhívja az ügy áttételére és határnap kitűzésére; ha mégis egyházi bírósági ügynek talál-

nák, visszaküldi.

Werbőczy fk. 5a. fol.

3915

1500. — 1515.

Péter *comes* hasonló szövegű átterelő parancsa a váradi helynökhöz, aki előtt Márton szántói pap fogta perbe T. Tamás nemest, Horváth Bálintot, és Thoth Bendeket, szántói lakosokat.

Werbőczy fk. 11b. fol.

3916

1500. — 1515.

II. Ulászló király a váci helynöknek: Werbőczy István országbírói ítélmester jelentette, hogy János pap az ő Balázs jobbágját és anyját világi ügyben előtte perbe fogta. Meghagyja a személyes jelenlétre áttételt; ha mégis egyházi ügy, visszaküldi.

Werbőczy fk. 87b. fol.

3917

1500. — 1515.

Péter *comes*, országbíró az egri helynöknek. Zewlews-i Pál, Sandrin és Márk előadták, hogy a budaszentlőrinci remeték őket Z-i Péter fia: Fábián igari (Heves vármegye) birtokrésze tárgyában per befogták, melyet ez halálos ágyán 200 forintban nekik lekötött. Kétség támadt az eljárni hivatott bíróság illetékessége tárgyában (et quia iuxta consuetudinem huius regni Hungarie nemo nobilium obitus sui tempore iura sua possessoria in preiudicium fratrum generationalium alienare inscribereque aut testamentaliter cuipiam legare potest), ezért az ügyet át kell küldeni a kúriába, hogy ott eldöntsék: volt-e helye ilyen végrendeletnek? Ezért meghagyja stb.; ha mégsem, visszaküldik.

Werbőczy fk. 103a. és 150a. fol.

3918

1500. — 1515.

Péter *comes*, országbíró *egregius* T. Jánosnak és Mezewgyan-i Máté személynöki ítélmesternek. *Egregius* Pathoczy János előadta, hogy Chaak-i Miklós csanádi *electus et confirmatus*

öt *ratione et pretextu corrosionis seu domesticationis quarundam litterarum ven. vicarii eiusdem ecclesie Chanadiensis ... per quendam clericum de commissione ipsius exponentis, ut dicebatur factam* kiközösítette, majd a címzettek kérésére fellebbez. Kérésére megengedi, hogy Werbőczy István országbírói ítélőmester előtt tegyenek erről bevallást.

Werbőczy fk. 163a. fol.

3919 **16. század eleje**

Hic auctoritate reverendissimi domini cardinalis de latere legati, ad instantiam nobilis Andree de Rechen, propter contumaciam et non paritionem iuri denunciatur fore excoatus nobilis Andreas de Monozlo.¹

DI 75820.

1. A 7x23 cm nagyságú papírlapon hitelesítés nincs, a hátlap négy sarkán piros viasz nyomai, melyek kihajtáskor illelenek össze.

3920 **16. század eleje**

Cum appellationis remedium ... Ludovicus Florus de Ferrara decretorum doctor, egi helynök és közjegyző előtt Bánfalvi Barius István özvegye: Katalin és fia: Ferenc, valamint rokonaik ügyvédje az esztergomi szentszékhöz (ad sanctam sedem spiritualem Strigoniensem) fellebbez az ellenük Zechew-i Demeter és János által indított emberöléssel és végrendelettel kapcsolatos (homicidii seu homicidiorum ac testamenti et rerum aliarum tunc expressarum) perben ellenük hozott végítélet és kiközösítés ellen; az ítélet kiskorúak (minores et infantes) ellen is irányult.¹

DI 9776.

1. Hitelesítés nincs.

3921 **1501. jan. 8.**

II. Ulászló király Geréb László erdélyi püspöknek: az előző levél hatására azt tette, hogy a 12 dénárt *de singulis gelimis*, azaz fél kepénként szedte be, majd a király bíróságának a ke-

pe eredeti értelmét helyreállító döntése után a két város lakosait *interdictum* alá vetette, hosszú ideje megtagadván a temetést, apostoli engedély alapján történő feloldozást, sok kárt okozva. Meghagyja, hogy forduljon igényével a királyhoz, *cuius et alioquin interest iuxta vetera statuta dicti regni nostri Hungarie causas et emergentia decimarum cognoscere ...* mert semmiképpen sem adhatja át neki joghatóságát, *quia in facto proprio iudicem et actorem esse non licet ...* A tilalmat oldja fel, máskor ne alkalmazza, sérelmével forduljon hozzá. (Commissio propria domini regis.)

DI 90759.

3922 **1501. jan. 23.**

Sokoro-i Péter *baccalaureus decretorum*, rábaközi főesperes, győri kanonok és Ferenc győri püspök által meghatalmazott szentszéki bíró (in officio vicariatus iudex surrogatus) II. Ulászló királynak. — 1500. dec. 4-én Gergely csornai premontrei prépost ... *nomine tutorio nobilis Nicolai orphani ...* Edwy László fiának gyámja perelte előtte Edwy Gergely nemes, mert vagy három éve Gergely prépost nevében és Budán a gyámgyermek perében való elfoglaltsága idején, reá hivatkozva kikérte a gyermekre atyjától szállt birtokleveleket Tamás pápói plébános, győri kanonoktól, ki azt lepecsételt ládában, őrizetében (sub custodia) tartotta, azzal a hit alatti kötelezettséggel, hogy ha Budáról visszatérte után három-négy napra nem szolgáltatná vissza, 200 aranyforintban és hitszegésben (in fidefragio) marasztalják el. Még egy *metalist* is elkért a préposttól, ennek visszaadását is hittel ígérte, de végül is többszöri kérés dacára nem adta vissza; a sérelmet a fiú 200 aranyforintért sem viselné el. Kérte marasztalását a 2x200 aranyforintban. Az alperes tagadott, a felperes bizonyítani kész. Az ügy érdemébe bocsátkozás (litis contestatio) után a felperesnek bizonyításra a huszadik napot adta, ő a plébánosok felperes-kívánta leve-

lét be is mutatta, az alperes jelenlétében. Ebben a kihallgatott Tamás plébános és társai teljesen a felperes állításának megfelelően vallottak. További bizonyítás kérésére (pro secunda dilatione) újabb tanúvallomást mutatott be a prépost, melyek a Gergely préposttól elkért levélre derítettek fényt, de a többi állítást is megerősítették. A felperes további bizonyítást nem ajánlott, erre a vallomásokot publikálta. Újabb határnapon az alperes nem tett kifogást, mire a bíró konkludált és határnapot tűzött ki ítélelhozatalra. Ezen a felek megjelenvén, Edwy Gergely bemutatta II. Ulászló király jan. 21-én kelt átterelő parancsát (transmissionalis). A bíró engedelmeskedik, a pert átteszi és határnapul a harminckettedik napot tűzi ki. Írta: Stephanus de Iborlyzko jegyző.¹

DI 21010. = LK 1932, 129.

1. Az oklevél hátán: az ügyet felvették a kúrián, de mint hitszegést (fidefragium) visszaküldték.

3923

1501. ápr. 5.

Rasman Vid székesfehérvári örkanonok kérésében előadja, hogy bár ő az örkanonokságát több mint hét éve békén bírja, s jövedelmeit szedi, Kisvárdai Aladár fia: Ferenc klerikus őt jövedelmeitől megfosztotta és javadalmába betolakodott. Kéri, hogy a pápa jövedelemperét ügyhallgatóra (auditor) bízza. Ez Nucerinus püspök. Folytatólag II. Ulászló király kérése: Ha a nevezett Resman előadta volna, hogy nem székel kanonokságában, hanem hazájában: Németországban, és hogy a török ellen a hit védelmére megszavazott taksát és dézsmát megfizette volna, de mert ezt megfizetni vonakodik, a király kérésére *de consilio et assensu ... prelatorum ac baronum et regnicolarum dicti regni et generali dieta ...* tetteinek következtében megfosztatott, a pápa nem bízta volna az ügyet Máté Nucerinus püspökre, amikor a török éppen hevesen támadja az országot és (Isvalies) Péter bíboros oldalkövet éppen Magyarországon tartózkodik. A király kéri a pá-

pát, hogy az országgyűlésen folyt javadalompert vonja magához és bízza a *legatusra*, és minden ellenkező cselekményt érvénytelenítsen ... *constitutionibus et ordinationibus apostolicis, stilo palatii ceterisque im contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque ...* A pápa megengedi.

Mon. Vespr. IV.101.

3924

1501. ápr. 12.

II. Ulászló király az esztergomi helynöknek. — Bár Váradi Miklós és Lythasi Albert meg Váradi Zokonya Imre panaszosoknak Bálint Gelethne-i plébános elleni perében (mely birtokper) a kúriába átterelést rendelő két levelet elvette a panaszosoktól, nemhogy engedelmeskedett volna. Meghagyja, hogy a leveleket adja ki, és a pert a személyes jelenlétre tegye át; ha egyházi bírósági ügynek találják, visszaküldik.¹

DI 90720.

1. *Signatura*: Ápr. 19-én a helynök egy garamszentbenedeki konventuális útján vette a fenti parancsot, az ügyet áttette, sőt határnapot is tűzött a félnek.

3925

1501. ápr. 26.

A pannonhalmi általános rendi gyűlés az összes magyarországi bencés apátságok *visitatio*-jára két szerzetest rendel ki, fenyítő hatalommal is felruházva.

Pannh. III.570.

3926

1501. aug. 9.

A pannonhalmi bencés konvent tiltakozik az ellen, hogy László apát a vérontó Felpeczi Thermes Jánosnak erről nyugtatólevelet adjon ki, *donec et queusque prefatus ... eandem ecclesiam imporum de Beel reconciliare et in pristinum statum, honorem et decentiam per suas expensa[s] et labores redificari faciet et curabit ...*

Pannh. III.544.

3927

1501. szept. előtt

Pannonhalmi keresete (libellus) Perugia-i Marianus de Bartholinis *doctor iuris utriusque*, Reggio-i Péter bíboros-*legatus* ügyhallgatója (auditor) előtt Ferenc győri püspök ellen, aki a kivett apátság számos alattvalóját kiközösítés alá vetette, s ezt *tamquam iniuriosa, contumeliosa et diffamatoria ad animum revocarunt et revocant de presenti ipsaque ad centum mille florenos auroi Hungaricales estimarunt et estimat de presenti ...* a bírói becslés fenntartásával.

Pannh. III.572.

3928

1501. szept. 24.

A pannonhalmi apát kérésére a fenti ügyben (3927.sz.) az *auditor* semmisség terhe alatt megtiltja a kiközösítést és a pertárgy bármilyen változtatását.

Pannh. III.574.

3929

1501. nov. 14.

Miklós pozsonyi prépost, általános helynök Sárosfalwa-i Bytho István (néhai Bytho Péter veje) kérésére megidéztette a galgai plébánost és két nemest az após végrendeletének tanúsítására; a határnapon csak a két nemes jelent meg, ezeket bírótársai jelenlétében kihallgatja, s a végrendeletet megerősíti.

DI 94990.

3930

1501. --- (csonka)

Chesius András pápai közjegyző (prothonotarius), *doctor artium, professor theologie*, esztergomi prépost és zágrábi kanonok, Tamás bíboros meghatalmazott bírja (iudex commissarius et locumtenens generalis) az erdélyi egyházmegye papságának. Várdai Ferenc erdélyi püspök (in sede legationis) perelte 40 aranyforintért tizedperében, melyet a püspök egy tasnádi gazdának (colonus) bérbeadott, de Károlyi Lancz László erőszakkal elvett. A perben makacssági ítélet jött létre, perköltség 15 forint

25 dénár. Közösítés ki.

DI 99213.

3931

1502. jan. 11.

Az erdélyi káptalan bizonyítja, hogy a fehervári, dobokai, ugocsai, hunyadi főesperesek Polner János váradi kanonoknak, mint Péter pápai követ megbízottjának, ki súlyos egyházi büntetések fenyegetésével az esperesi jövedelmek tizedrészét követelte, közmegegyezéssel azt feltették, hogy nem fizetnek, és az apostoli székhöz fellebbeznek, mert nekik a jövedelem a török elleni védelemre szükséges, és erre áldozatot kell hozniok.

Beke 390.sz.

3932

1502. febr. 9.

Marianus de Bartholinis de Perusio *doctor iuris utriusque*, Reggio-i Péter bíboros-*legatus* ügyhallgatója (generalis auditor) Sythke-i István *providustól* (győri egyházmegye) kérésére tisztsági fogadalmat vesz ki és *honesta* Rayk-i Borbálának (vagy Potenciánának), feleségének megengedi, hogy apácarendbe léphessen.

DI 46575.

3933

1502. febr. 14.

VI. Sándor pápa (Szatmári) György veszprémi püspököt, kit aznap a váradi püspökségre helyez át, minden kiközösítés és más fenyték alól feloldozza, *ne translatio et prefectio predictae, si forsan aliquibus sententiis et censuris ecclesiasticis ligatus sis, valeant invalide reputari ...*

Mon. Vespri. IV.110.

3934

1502. márc. 10. előtt

Baczan-i Máté *doctor decretorum*, Geréb László erdélyi püspök helynöke (in officio vicariatus ecclesie albensis Transsilvanie iudex in spiritualibus et causarum auditor, mandatorumque ... Ladislai Gereb ... ad hoc specialiter accedente surrogatus) II. Ulászló királynak. —

Egregius Bykly János hunyadi várnagynak *magnificus* Belthewk-i Dragfó Bertalan, meg egykori dévai várnagyai: Lowaghazy György és Jakchy László nemesek ellen a felperes által a káptalantól kibérelt Hunyad vármegyei tizedek bitorlása tárgyában indított perében a makacs alpereseket kiközösítette, majd a király parancsára az ügyet nem egyszerűen, hanem részletes magyarázattal felküldte a személyes jelenlétre. Onnan *remissionalis* levéllel visszaküldték azzal, hogy egyházi bírósági ügy és járjon el benne. Erre a felperesi ügyvéd kérésére a kiközösítésben megátalkodó alpereseket további büntetésekkel sújtotta (aggravatio-re-aggravatio). Néhány napra rá ezeknek ügyvédje királyi parancsot hozott, mely szerint, ha Drágffy megfizeti a peres összeget Byklynak, a helynök ne járjon el tovább; hasonló levelet kapott és prezentált Drágfy is, aki késznek nyilatkozott a fizetésre. A két ügyvédet megidézvén márc. 25-ét adta határnapul (terminus), ha addig nem történik kielégítés vagy egyezség, 26-án jöjjenek újra; ha igen, feloldozza az alpereseket; addig is felfüggesztette a súlyosítást. Még a *terminus* előtt megjelent Albert Mezewgyan-i pap az alperesek nevében, és kérte a költségek megállapítását, hogy urai ne maradjanak sokáig a kiközösítésben; ha fizetnek, oldozzák fel. Erre a helynök a kitűzött *terminus* dacára eljár, a felperesi ügyvédtől költségjegyzékét kérte. Ebben a felperes a súlyosító levélnek Váradra és Debrecenbe küldéséért (két út) 8 forintot, Tasnádra küldéséért (két út) 6 forintot számított fel; az alperesi ügyvéd kifogást emelt minden, az intőlevél előtti költségért, valamint tiltakozott az ellen, hogy az egyezsége adott határidőn belül a súlyosítást Váradon és Tasnádon végrehajtották, s a költségét felszámították. Míg ez folyt, az alperesi ügyvéd bemutatta Garai Bereck bácsi helynök (átírt) levelét, amelyben az alperesek perenkívüli fellebbezésének helyt ad, azok feloldozását *suspensio* és *interdictum* terhével a

bírónak meghagyja, ha biztosítékot (*cautela*) adnak (eskü az engedelmességre, a bíró elé állásra) és a költségeket a bíró megállapítása szerint megfizetik. A felek kérésére a költségjegyzék elleni kifogások bizonyítására nagykeddet tűzte ki. Albert pap ezt sem várta meg, hanem másnap felének újabb utasítására hivatkozva taxálást kért. A felperes hozzájárulásával ezt megtette: a cédulán az intéstől kezdve 236 és fél forint állott, ezt 120 forintra csökkentette, kivéve a felperes egy útját Horvátországba, huszonnégy lovas magával, urához, Corvin Jánoshoz. Mivel az alperesi ügyvéd nem esküdött meg rá, hogy ura fenyegetései nem tettek szükségessé ekkora kíséretet, a felperes (ki urának bérelte a tizedet) esküdjék meg rá, hogy ő a tizedügyben ment urához a per miatt, és félelemből vitt ekkora kíséretet.¹ *Dl 32547.*

1. Itt az oklevél megszakad, szövege csonka.

3935

1502. márc. 10.

Bélteki Drágfy Bertalan kapitány (*armigero-rum capitaneus*) özvegye, és a fent említett két *belli ductores* kérésükben előadták, hogy még Drágfy Bertalan életében Bikly János (veszprémi egyházmegye) bizonyos tizedjövedelmekért és károsításért az *ordinarius* előtt perbe fogta őket, de mivel mind ez, mind a helynök lakóhelyüktől távol voltak, az ügy Bachini Máté helynök-helyettes előtt folyt, aki őket makacsoknak nyilvánítván költségekben marasztalta, s ezek címén kiközösítette és súlyosította. E sérelmekről ők a bácsi metropolitai székhöz fellebbeztek, és amikor az eljárás semmisségének ügye az ottani helynök elé került, ez ... *pretendens, licet false, dictum Matheum fuisse a vicario loci ordinarii delegatum, et propterea non ad sedem huiusmodi, sed ad assertum delegatum fuisse pro parte oratorum appellandum, licet tam episcopi et eius vicarii et surrogatorum quorumlibet ab eisdem sit unum et idem tribunal, causam et*

causas huiusmodi ad ipsum ordinarium audiendam et terminandam commisit ..., aki a törökhöz közel eső, bizonytalan Fogaras várába idéztette, ott állításait elvetette, s a kiszabott fenyítéket ismét súlyosítva, kiközösítésüket kihirdettette. Mindettől a sérelemtől tévedésből a *iudex ad quem* megjelölése nélkül fellebbeztek, de nem kaptak átküldő levelet. Ekkor (ex quadam militari simplicitate) azt híván, hogy a magyarországi *legatus*hoz, (Isvalies) Péter bíboroshoz fellebbeztek, tőle bíróküldést eszközöltek ki egy Marianus nevű ügyhallgatóhoz (auditor). Ez kiadta az idéző-eltiltó levelet és az oklevél kiadására vonatkozó *compulsoriat* is, e leveleket azonban az ellenfél és *familiaris* a *legatus* végrehajtójától erőszakkal elvették. Hiába tiltakoztak emiatt előtte, a *legatus auditor* nem az eljárás erőszakos megzavarói ellen járt el, hanem lezárta az ügyet, elvágva a kérelmezőket a bizonyítás lehetőségétől. Ettől Drágyf Bertalan és társai a Szentszékhez fellebbeztek, de a bíró (*legatus auditor*) megvetve a fellebbezést, végítéletet hozott (amit csak közbenszólónak lehetne nevezni), s őket — közben Drágyf Bertalan elhunyt — elmarasztalta, amitől ismét a Szentszékhez fellebbeztek, és a *legatustól* Fülöp ügyhallgatót (auditor) kapták bírónak. Kéri az eljárás semmisségének kimondását, és bíróküldést (de Székesfehérvár és Veszprém városokon kívül), VIII. Bonifác pápa *const. non obstante*, de legfeljebb három napi járóföldre idézéssel, és feloldozást biztosíték mellett (ad cautelam). Megkapják.

Mon. Vespr. IV. 111.

3936 **1502. márc. 21.**
Nagech-i Gáspár veszprémi kanonok, Frangepán Gergely veszprémi *electus*nak *ex concessa eidem auctoritate per ... Petrum legatum* helynöke Tabi Fajszi Gergely özvegye, Jusztna kérésére Gergely fia: Fajszi Bernát szóbeli végrendeletéről tanúkat hallgat ki (részlet),

majd a végrendeletet megerősíti.
DI 106714.

3937 **1502. ápr. 18.**
A pápa a veszprémi káptalan kérésére Péter Reggio-i bíborost, Tamás esztergomi bíboros-érseket és az erdélyi püspököt jelöli ki a káptalan tizedkiváltságainak megújítására (*quatenus ille sint in usu*).
Mon. Vespr. IV. 114.

3938 **1502. máj. 18.**
Péter Reggio-i bíboros-*legatus* a pannonhalmi apátnak. Miklós ostiai püspök 1301. okt. 31-i oklevele alapján megengedi neki, hogy a tizedfizetéssel késedelmes nemeseket kiközösítés alá vesse.
Pannh. III. 575.

3939 **1502. máj. 21.**
II. Ulászló király a váradi helynöknek: néhai Thordai Miklós fiai: Zsigmond és Miklós panaszára a mostohájuk és Hodosi Jakó Ferenc által ellenük indított világi jellegű per áttételét rendeli a személyes jelenlétre; ha egyházi bíróságának találják, visszaküldik.
DI 97561.

3940 **1502. jún. 6.**
II. Ulászló király a bencés apátoknak megengedi a kóbor szerzetesek elfogását és megbüntetését.
Pannh. III. 577.

3941 **1502. jún. 13.**
Esztergomi Pál kanonok és fehérvári helynök (*vicarius in spiritualibus ecclesie Albensis*) tudatja, hogy néhai Alapi István fiainak: Benedeknek és Györgynek, valamint Theberczek-i Palfy Benedek nemesek kérésére néhai Szentágotai Pedery László végrendeletéről megidézés és megesketés után külön-külön kihallgatta Oroz Pál Sz-i plébánost, a végrendelező

gyóntatóját és *executorát*, Kezép Seren-i Palffy Imre nemest és Felsew Seren-i Péter nemest, akik vallották, hogy Szentágotai Peder László végrendelkezve a kérelmezőktől jogtalanul elfoglalt Peder-i birtokrészt lelkiüdvé érdekében visszajuttatni rendelte. Írta: Fehérvári Mihály jegyző. (*Nota bene*: Szentágota a magyarországi Fejér vármegyében!)
Dl 66437.

3942 **1502. júl. 4.**
Pilis vármegye két szolgabírája törvényszékén Raach Fülöp óbudai várnagy bemutatta a király perújító parancsát. Ekkor az óbudai Porcoláb András nemes, az új perben felperes előadta, hogy Raach Fülöp házát fegyveresen megrohanta, őt gyalázta, feleségével együtt meg akarta verni, és jogellenesen az esztergomi helynök elé idéztette (et contra statuta novi decreti ad sedem vicarii Strigoniensis citari fecit). A felperes a törvényszakokat eltöltötte, az alperes távolmaradt, ezért a szék a fentiekért — egyebek közt a szentszékre történt (ad dictam sedem spiritualem) idézésért — 500 aranyforintban, a felperes és felesége vérdíjában (homagium) marasztalta (iuxta statuta novi decreti).
Sümeghy 177.

3943 **1502. nov. 8.**
Siena-i Philippus de Sergardis *doctor iuris utriusque*, Péter bíboros-*legatus* általános ügyhallgatója (generalis auditor) az esztergomi Szent Lőrinc és több más (Buda, Pest stb.) plébánosnak. A pálosok rendjének *dispensatora*, Balázs panasolta, hogy ő és elődei az évi káptalanuk tartására a királytól kapott sőt eladták, de Mihály milkói püspök, Ambrus esztergomi örkanonok, és több *providus* (nevek) még mindig nem fizették meg az árát. Hívják fel őket kilenc napon belüli fizetésre, különben kiközösítésre kerül sor; ha sérelmeznék, idézzék meg őket értesítéssel tizenötödik napra elébe azzal,

hogy legközelebb a budai Szűz Mária-templom kapuján idéztetnek. Írta: Thomas Panormita *notarius apostolicus*.
Dl 88875.

3944 **1502. nov. 19.**
Mihály mester kassai és Bottlár Benedek gálscési plébános a királynak. Vették Beken-i Miklós nemes javára szóló parancsát, mely szerint a Beken-i Miklós és Jakab nemes, Zwyrne-i plébános közt folyó pert a személyes jelenlétre tegyék át. Ők a birtokokról szóló végrendelet-pert Péter bíboros-*legatus* parancsára, kiközösítés terhével intézték; most vízkereszt huszadik napjára a személyes jelenlétre idézik a feleket.
Dl 56340.

3945 **1503. febr. 11.**
Bálint szentandrászi plébános és hunyadi esperes Mátyás (hátán: György) hunyadi plébánosnak. Hosdath-i Gergffy György nemes panasolta, hogy több nevezett hunyadi lakos tartozik az ottani egyháznak, de felszólításra sem fizet. Az esperes meghagyja 3 márka büntetés terhével, hogy őket minden *familiaris*ukkal együtt vesse *interdictum* alá.
Dl 46764.

3946 **1503. febr. 23.**
Siena-i Philippus de Sergardis *doctor iuris utriusque* és Péter bíboros-*legatus* ügyhallgatója (auditor), a szentmargitai és tizenkét más plébánosnak, meg a szeményei ferenceseknek (zágrábi és veszprémi egyházmegye). A veszprémi káptalan panasolta, hogy a Rigaczkees tizedkerület felsorolt falvainak lakói a múlt évi tizedeket többszöri felszólításra sem fizették meg. Kérésükre kiközösítés alatt meghagyja, hogy a nevezett falvak lakóit a tizedeknek hat napon belüli (3x2 nap intés) megfizetésére, vagy a káptalannal való kiegyezésre szólítsák fel; ha ezt nem tennék, tartózkodási helyüket,

az ottani templomokat és monostorokat is, helyezzék *interdictum* alá, mely távozásuk után még három napig tartson, s ha mindezt sérelmeznék, idézzék meg huszadik napra értesítéssel. Írta: Johannes Boton jegyző.

Mon. Vespri. IV. 128.

3947

1503. febr. 26.

Chwt-i Harmynczados Mihály fia: Menyhárt, pápai közjegyző házában a *circumspectus* Werbow-i Calixtus, esztergomi egyházmegyes pápai közjegyző súlyos betegágyában fekvővén, a közjegyző és tanúk előtt minden családság vagy kényszerítés nélkül, Ostyán-i Bakos Lajos nemes jelenlétében és megerősítése mellett a következő bevallást tette: tudja és emlékszik rá, hogy Ostyán-i Bakos Lajos az *egregius* Berk-i Loranthffy Miklóssal bizonyos női különjogok (hitbér, *paraphernum ... ac competentie puellaris*) tárgyában folyt perében Bakos György esztergomi kanonokot és oltárigazgatót tette (ügyvédjévé), neki a perköltségre pénzt, az egri káptalan pecsétjével ellátott vallást (*fassio*) és végrendeletet (*tabulam testamenti*) meg más iratokat adott át. Erről Ostyán-i Bakos Lajos kérésére közokiratot állít ki.

DI 21161. = Érdúj helyi 173.

3948

1503. ápr. 10.

Geréb Péter vajda Benedek jegyzőt és Kis Pétert eskü alatt kihallgatja azon drága kereszt felől, melyet néhai Dengelegi Pongrác János vajda felesége: Erzsébet a pécsi apácáknál a kolozsvári domonkos kápolna részére készítette.

Beke 1072.sz.

3949

1503. máj. 8.

Ferrarai Amadei Tamás *doctor decretorum*, esztergomi kanonok és helynök a királynak, Somi Józsa temesi ispánnak, Bazini Groff Péter vajdának ... és minden ispánnak (főleg

Nyitra vármegye alispánjának), nemesnek. *Egregius* Ewssy György érseki jószágigazgató kérésére számos türei, szomarosi, lesei stb. lakost (nevek) a tized megtagadása és makacsság miatt kiközösítéssel, *aggravatio*- és *reaggravatio*val sújtott, de ezek megátalkodottak. Felkéri tehát a címzetteket, hogy őket elfogva Esztergomba szállítsák megbüntetésre, javait pedig Ewssynak adják át kielégítésre (tartozás, kár, költség és *interesse*). Az oklevél az esztergomi szentszéken (in porticu ecclesie Strigoniensis) kelt, tanúi Dengelegi Ferenc *doctor artium* esztergomi kanonok, és Szécsényi Balázs, Olasz István, Somogyvári Benedek, Ilswai János deákok, esztergomi lakosok. Írta: Chwth-i Menyhárt jegyző.

DI 75720.

3950

1503. jún. 12.

Póki Antal oklevele: Máté pannonhalmi apát és közte néhány éve egyenetlenség dült a Rábának egy része miatt, melyben választott bírói ítéletet (*arbitrium*) fogadtak el; most az apát a *legatus* elé idéztette őt, amiért az *arbitriumot* nem fogadta el. Újabban ... *nos quoque pro observatione dicte ordinationis sub vinculo solutionis ducentorum florenorum auri ac fide nostra mediante observare promissimus, imo inviolabiliter et irrefragabiliter promittimus.* *Pannh. III. 584.*

3951

1503. jún. 17.

VI. Sándor pápa István szerémi püspöknek (Budán), a szörényi püspöknek és Amadei Tamás *doctor decretorum* esztergomi kanonoknak. Zeniche-i Ferenc deák veszprémi egyházmegyes klerikus előadta, hogy Chyzar Gergely laikus és felesége 94 és 40 forint követelésért elítéltették őt Péter bíboros-*legatus* helyettesével, Perugiai Marianus de Bartholinis-szal. Ettől a Szentszékhez fellebbezván, az erre felhatalmazott *legatus* kijelölése folytán Philip-pus de Sergardis *doctor iuris utriusque* ügy-

hallgatót (auditor) kapta bírólul, aki azonban követelési viszontkeresetét elutasította, és őt újból elmarasztalta. A per további vitelére bírákat kér és kap, valamint feloldozást is (ad cautelam).

Mon. Vespr. IV. 131.

3952 1503. jún. 20.

Domonkosfalvi János jegyző (notarius in premissis) előtt Geréb László kalocsai érsek végrendelete, melyet *omnibus melioribus modo, via, iure, stilo, quibus utriusque iuris sanctione fieri potuit et debuit, suum nuncupatum testamentum, sive ultimam voluntatem innovavit, dedit et condidit ...* Jelen voltak Megereche-i János kalocsai főesperes, erdélyi kanonok, az érsek *secretarius*a, Barczai Gergely (alább: György) szegedi főesperes, bácsi kanonok, János kalocsai *lector* és Zantho-i Bekes György, *egregius* tanúk.

Erdűjhelyi 104, lábjsz.

3953 1503. júl. 12.

Tamás bíboros oklevelében néhai Kétházi Pál nagyprépost nemes Guti Menyhért közjegyző és szentszéki írnok (scriba) előtt tett végrendelete.

EKM 64-1-28.

3954 1503. aug. 21.

Szatmári György váradi püspök a belényesvidéki román papok főesperesének. Dan segesfalvi pap kérésére megújítja ezeknek bírságoktól és *officialisi* (vajdai) hatóságtól való mentességét, és meghagyja az említett tiszteknek, hogy Dant és papjait *... propter aliquos excessus et delicta ac preter aliquam causam impedire, turbare ac birsagiis et exactionibus impedire non presumatis ..., sed si idem archidiaconus aliquid excesserit, tunc ipse coram nobis, vel vices nostras gerentibus iuridice requiratur*, a papokat viszont vétségükért az esperes előtt kell perelni, s a fellebbezés a püspökhöz

vagy helyetteséhez megy.

Bunyitai I. 349, lábjsz.

3955 1503. szept. 1.

György olcsvai plébános jelenti Gáspár tasnádi helynöknek, hogy parancsára Namény birtokon megidézte *providus* Ylegh Antalt fiával és Máthé Bálintot *circumspectus* Olchowai Zeke Máté ellen a következő szerdára.

DI 99221.

3956 1503. szept. 15.

A székelyek nevében heten, mint meghatalmazottak (nuntii speciales) Miklós erdélyi püspök elé terjesztettek az egyházi bíráskodásra és más ügyekre vonatkozó pontokat; ezeket a püspök a király szolgálata és a szomszédi jóviszony érdekében megerősíti. Előbb a székelyek fogalmazványa, majd a püspök válasza következik. 1. Ha két laikus székely perel a gyulafehérvári helynök székén, ne alkalmazzunk ügyvédet, csak személyesen járjanak el, vagy rokonuk; a laikus pap ellen hozhat ügyvédet. 4. Mivel a csiki plébánosok senkit sem akarnak eltemetni, aki nem tesz javukra végrendeletet; ezentúl az elhunyt akarától függ, hogy akar-e valamit adni a plébánosnak. 5. Mivel egyes papok válogatás nélkül megidéznek embereket, hogy pénzt kapjanak tőlük: a helynök ilyen leveleket ne adjon ki, csak tizedért és a plébánosok és tanítók járandóságáért. 6. Se a püspök, se a helynök ne járjon el világi ügyekben, amint a király is akarja. 7. Házasságtörő nőket ne hurcoljanak szakadt ruhában bíró el. 9. A hitbér összege ahhoz igazodjék, hogy valaki *primor*, lófő vagy *plebeius*. 10. Az egyháziak fórumkiváltságát (privilegium fori) ne alkalmazzák apró vitákra. 11. Háború idején a helynök is adjon törvényszünetet a székelyeknek. 12. Az ágyast tartó pap ellen az esperes járjon el. 13. Csekély súlyú ügyeket ne vigyenek a helynök elé. 14. A 12 forinton aluli értékű ügyekben az esperes döntsön. 15. Az

ösi jószágokról senki se rendelkezhet, a szerzeteket a község lakosai megválthatják. 16. Az örökös javakban nem ítéltet a gyulafehérvári szék.

Székely oklt. III. 153.

3957

1503. szept. 18.

Laskoi Miklós budai *lector*, a jelen ügyben Péter bíboros, Reggio-i püspök-*legatus* által (commissarius unicus specialiter deputatus) plébánosoknak. A budai klarisszák Zond birtokán (bácsi egyházmegye) élő altaristák és lakosok bemutatták Péter *legatus* parancsát. Eszerint János Zond-i plébános, Philippus de Sergardis *doctor iuris utriusque*, szentszéki közjegyző (prothonotarius ... surreptitia) leveleit vizsgálják meg, és a kiközösítést oldják fel. Ennek bemutatása után János plébánost személyes megjelenésre idézteti, kifogástétel, majd ítélet végett, értesítéssel. Írta: Jacobus de Bodogazzonfalwa jegyző.

DI 21207. = Érdűhelyi 186.

3958

1503. okt. 2.

Rákosi Menyhért erdélyi püspöki helynök Beregszászi Imre kanonok és Bagdi György *aulicus* pap jelenlétében eskü alatt kihallgatta a kolozsvári domonkos rend két tagját arról, hogy néhai Pongrád János vajda és neje a pécsi apácákkal egy drágagyöngyökből való keresztet és kazulát készíttetett.

Beke 1074.sz.

3959

1503. nov. 15.

Ferrarai Amadei Tamás *doctor decretorum*, nyitrai főesperes, esztergomi kanonok és helynök előtt *egregius* Dolgos Miklós huszti lakos (egri egyházmegye) küldönc útján előadta, hogy a múlt évben adományba kérte egy örökös nélkül elhunyt huszti polgár 20-25 forint értékű házat, s abba kb. 300 forintot fektetett. Ekkor előkerült a polgár egy atyjafia, akit a házért kielégített; majd híre járt, hogy végren-

delet maradt misealapítvánnyal, de sem az állítólagos örökös pap, sem a végrehajtók nem követelték tőle a házat. Lelkiismerete megnyugtatóra kész misealapítványt tenni. A helynök az örökhagyó szándéka (voluntas ... testatoris) érdekében, rendes és *legatusi* jogkörében [quam de iure iuxta tex[tum] et doct[ores] in C. no. quidem de test, Extra 3,26,3) et Bar. in L. legatum (D. 30,31,32, és 37,5) ff. de usufruct. (D. 7,1 és 5 és 9) leg. et Jo. de leg. in Cle. (Clem. 3,6 az egyetlen c.) quia contingit de rebus domi et ponit etiam in sui tractatu minoritatis et Angl. Instit. de here. (c.6,24) Instit. in § impossibilis et Bar in l. legatum ff. de administr. rerum ad civit. Per. et Car. in dicta Cle., quia contingit in iij 9. ... stb.) a ház birtokában megerősíti, ha három évig évi 10 forintot áldoz az elhunyt lelkéért mondandó misékre; a mulasztott évet duplán kell pótolnia.

DI 84584.

3960

1503. körül

Demeter lázi papot arról vádolták, hogy erkölcsstelen életet él, pénzért orvoskodik, a szentségek kiszolgáltatásában hanyag, még haldoklónál is. Ha azt kérdik tőle: milyen ünnep van, csúfolódva mondja: "Borywfe kozenth napya", Ynefe kozenth napja vagyon"; tanúkihallgatás után a főapát a beismert Demeter papot megfosztotta javadalmától.¹

Pannh. III. 175.

1. Csak kivonat.

3961

1503. körül

Subscriptio notarii ad rotulum, et ego T. Dyocesis Jauriensis publicus apostolica auctoritate notarius prefatique domini Thome Amadei vicarii et cause huiusmodi coram se scriba, quia premissis omnibus et singulis dum sic et premittitur coram ipso domino vicario ac per eum fierent et agerentur, unacum prenominationis testibus interfui, eaque omnia et singula sic fieri vidi et audivi, ac ex actis et processibus

*comperi, ideo acta et processus huiusmodi ex prothocollo et notis meis actisque et actitatis dicte cause extrahi et presenti registro in quinquaginta quinque foliis papiri ac duobus pargamenis ligatis me aliis occupato negotiis per alios fideles cum suis originalibus diligenter auscultatos et collationata transscribi et exemplari feci et in hanc publicam formam rede-
degi, singulumque folium papiri inferiori margine nomine meo et primum pergamem similiter nomine, hic (h: gic) vero ultimum signo et subscriptione meis solitis et consuetis signavi, et tandem huiusmodi registrum clausum et appensione sigillii prefati domini Thome vic. de eius mandato per me munitum tradidi et assignavi, in fidem et testimonium omnium et singularum premissorum rogatus et requisitus. Beneéthy fk. 173a.; Nyási fk. 117b. fol.*

3962

1504. jan. 15.

János *doctor artium et iuris utriusque*, tolnai főesperes, pécsi kanonok és helynök több plébánosnak. Minthogy a helyi szentszéki gyakorlat szerint (de more, stilo et consuetudine huius alme sedis Quinqueecclesie) eljárva Thwsa-i Warga Kelement, Wyfalw-i Rede Gergelyt és Thathar-i Zaydam Jánost kiközösítette, Ferenc monyorósi (szentkereszti) remete-perjel és konventje keresetére, hogy engedetlenségük ne válják hasznukra, a jelen oklevéllel (*littere denunciatorie*) ünnepélyes kiközösítésüket elrendeli. Írta: Joannes de Thelek jegyző.
Dl 21239.

3963

1504. márc. 20.

Idézés a bácsi szentszék elé. Írta: *Johannes de Domonkusowcz utriusque stili ecclesie Bachiensis notarius*.
Dl 65992.

3964

1504. ápr. 22.

András zágrábi *cantor* és helynök miután Mykhevcz-i Boldizsár özvegyének glagol nyelvvé

végrendeletét a zágrábi egyház kapujánál kihirdettette, és senki sem mondott ellen, ezt megerősítette pecsétjével (sub impressione sigilli vicariatus memorate ecclesie Zagrabienensis cum subscriptione notarii publici).¹
LK 1927, 190.

1. Alul jegyzet: *Bernardus Petri de Modrussio notarius*.

3965

1504. jún. 12.

Balázs koppánymonostori és Gergely tatai apát, valamint Szerdahelyi Sebestyén mester oklevele: A Pannónhalmához engedetlen Sebestyén szárszói plébános beismeri, hogy *re-aggravatio* alá esve *in discrimen salutis sue, preiudiciumve iuris canonici omnia divina officia et sacra[men]ta ecclesia usque ad presens administrasset et administrare non cessasset, non formidans exinde gravamen note irregularitatis incurrere et incidere*.
Pannh. III.591.

3966

1504. jún. 24.

VI. Sándor pápa II. Ulászló királyt Beatrix királyné hitbérenek (dos) visszaadására buzdítja.
Theiner II.557.

3967

1504. júl. 2.

Nathan-i (kiadó: Nagykai) Demeter, székesfehérvári kanonok és *scholasticus* pápai felmentést kap az emberölés alól (*quatenus culpabilis foret*).
Mon. Vespri. IV.143.

3968

1504. júl. 19.

Antonius de Monte Citta di Castello püspök, pápai ügyhallgató (*auditor*) és küldött bíró a veszprémi káptalan rendelkezése (*supplicatio*) alapján végrehajtatja a 1397.sz. oklevelet, az idézést kihirdetve ... *in acie Campi Flori ac cancellarie apostolice portis, cum propter vacationes sive ferias generales iam indictas in audientia contradictarum domini nostri pape legi non possit* ... A helyet azért választotta,

mert nyilvános, *ad instar edictorum publicorum, que olim in albo pretorio scribebantur ...* Az idézést Somogyvárt és Budán is kihirdették.

Mon. Vespri. IV. 146.

3969

1504. júl. 27.

II. Gyula pápa a segesdi és a budai főesperesnek, meg Nágocsi Gáspár veszprémi kanonoknak. A veszprémi egyházat kormányzó (Isvalies) Péter bíboros előadta, hogy a veszprémi egyház egyes javait egyháziak és világiak elfoglalják. Visszaadásukra a nevezetteket felhívja.¹

Mon. Vespri. IV. 151.

1. Feljegyzés: *Gratis pro cardinali.*

3970

1504. aug. 14.

Albert prépost és András főesperes (archidiaconus cathedralis), zágrábi kanonokok, a zágrábi püspök küldött bírái (iudex subdelegatus) meghagyják négy zágrábi plébánosnak, hogy Baltazár szlavón vicebán zágrábi házában feleségének Ilona nevű szolgáját Bálint nyerges panaszára eléjük idézzék meg.

DI 34415. = LK 1926, 161.

3971

1504. dec. 8.

A személyes jelenléten (personalis presentia regia) Miletinczi János nemes bevallja, hogy Bosnyák Illés ellen a szentszéken, Péter bíboros, *alias legatus* előtt folyó pert szegénysége miatt sikeresen folytatni nem tudja, s ezért megosztja Somi Józsa temesi ispánnal, őt felperesi pertársnak (in consortem litis) fogadja, hitére és emberségére ígérve, hogy ennek tudta és beleegyezése nélkül Bosnyákkal nem egyezkedik, ez viszont a maga részéről minden támogatást megígér. Ha mégis kiegyeznék, tisztességét, humanitását és minden jószágát elveszti.

DI 88919.

3972

1504. dec. 30.

II. Ulászló király az egri helynöknek: Semsei János fiai panaszolták, hogy Polyi "Gersano" Albert és felesége az ő három póli jobbágyukat világi ügyben a helynök előtt perlik. A szokott indokolással meghagyja áttételét a személyes jelenlétre; ha mégis egyházi lenne, visszaküldik (commissio propria domini regis).

DI 85174.

3973

1505. jan. 8.

Chaholi Miklós szatmári alispán és szolgabírái tudatják, hogy 1504. okt. 2-i törvényszékükön Urai Tamás nemes Csepei Zoltán János ellen előadta: 1. az ő Varga Mátyás nevű pátyodi jobbágyától a püspöki tizeden túl vitt el, 2. tőle a kilencedet is elvitte, 3. pátyodi földcsekéjét elfoglalta. Az 1. pontra alperes felelete: a tizedügy egyházi bíróság elé tartozik, mire a vármegye felszólította, hogy ott adjon erre választ; a 2-3. pontra esküt ítélnék, amit azonban Csepei Zoltán János nem tett le.

DI 69889.

3974

1505. febr. 9.

II. Gyula pápa a hevesi főesperesnek, Krasznai Máté és Ákos egri kanonokoknak. Rosquani Márton tordai főesperes és erdélyi kanonok előadta, hogy Jakab kolozsvári plébánossal a főesperesség és Haranglábi György klerikussal a kanonokság fölött (melyeket a magyar király kegyúri jogán adományozott neki) pere folyt előbb Siena-i Philippus de Sergadis *doctor iuris utriusque*, akkor Péter bíboros-*legatus* ügyhallgatója (auditor), majd a Gyulafehérváron lakó strassburgi püspök, az erdélyi püspök helynöke, végül Kornis Benedek leleszi prépost előtt, akiket Péter bíboros delegált; a betolakodók ellen pápai levelet (breve) szerzett, és visszahelyezését az Egerben lakó nicomediai püspöktől, a pankotai főesperestől és az egri helynöktől kérte, mint pápai küldött bíráktól, akik el is jártak, de közben ellenfelei más

pápai bíraktól ítéletet kaptak és behelyezkedtek, amiről ő nem tudott, ezért a pápához fellebbezett. Kérésének helyt adva a pápa elrendeli feloldozását és intézkedik az ügy eldöntéséről.

Iványi, Bártfa 3965.sz.

3975 **1505. márc. 12.**
A veszprémi helynök Tamás veszprémi püspöki *gubernator* meghagyásából megengedi Myskel-i Péternek, hogy az istentiszteleten részt vegyen, amíg módjában nem lesz Rómába menni, vagy másként feloldozást nyerni. A papok ínték őt, hogy késedelme miatt kárhozatra ne jusson.

DI 46705.

3976 **1505. ápr. 5.**
Makacsságért igénybe vett világi kar (*brachiumulare contra contumaces*). — Amadei Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök II. Ulászló királynak, Perényi Imre nádornak, Szentgyörgyi és Bazini Péter országbírónak, Horváth Márk vajdának, minden bárónak és hatóságnak egy kiközösített, elvetemült alperes elfogatása érdekében ír; személye sérelme nélkül szállítsák Esztergomba, hogy börtönben feleljen makacsságáért; javait és birtokait pedig foglalják le és adják át a költségekért a felperesnek.

Beneéthy fk. 102a.; Nyási fk. 124a. fol.

3977 **1505. máj. 8.**
Olomocz-i Gábor *doctor iuris utriusque*, egri kanonok és helynök több plébánosnak. *Egregius* Ruzsa-i Dobó Domokos kérésére meghagyja, hogy *egregius* Jagchy Lászlót, Cheke-i Mártont és a megnevezendőket károkozás és egyéb sérelmek miatt (*in facto debiti, damnum et iniuriarum earumque occasione, forum videlicet ecclesiasticum concernen[te]*) idézzék elébe feleletre, értesítve, hogy elmaradásuk esetén hirdetményileg (*per edictum*) idéz-

tetnek.

DI 21429.

3978 **1505. jún. 15.**
Ferrara-i Amadei Tamás *doctor decretorum* nyitrai főesperes, esztergomi kanonok és *legatusi* helynök az esztergomi és egri egyházmegyé plébánosainak meghagyja, hogy Szalontai Miklós esztergomi várnagynak itt felsorolt adósait, az egri egyházmegye Lewe-i jobbágyokat megfelelő határidőre (*terminus*) elébe idézzék, elégtétel adására vagy az ítélet meghallgatására, értesítéssel.

DI 67475.

3979 **1505. júl. 3.**
Sankfalwa-i Miklós pozsonyi prépost, érseki helynök (*locique eiusdem vicarius nostrum¹ generalem*) előadta, hogy bár ő jogosult a káptalan irányítására (*interessendi et primarias voces dandi in capitulo*), a kanonokok sokszor nélküle is összejönnek; tartsák meg az esztergomi szokást, hogy minden pénteken tartanak gyűlést.

Knauz 75.

1. Tt. az érseké.

3980 **1505. júl. 4.**
Tamás esztergomi bíboros-érsek Sankfalvi Miklós királyi *secretarius*, helynöknek (*vicario nostro eiusdem loci in spiritualibus generali*). A fegyelmezetlen kanonokok kényszerítésére is jogot ad neki.

Knauz 68.

3981 **1505. júl. 5.**
Ferrara-i Amadei Tamás *doctor decretorum* nyitrai főesperes, esztergomi kanonok, bíborosi helynök Miklós pozsonyi prépostnak vagy helynökének. Tudomására jutott, hogy a prépostságban vannak végrendeleti végrehajtók, akik nem látják el feladatukat. A zsinati rendelkezések (*constitutio*) értelmében fenyték-

kel is szorítsa rá őket hivataluk teljesítésére.
Knauz 71.

3982 **1505. aug. 22.**
II. Gyula pápa Tamás esztergomi érseknek: intézkedjék Beatrix királyné hitbérének (dos) visszaadásáról.
Theiner II.565.

3983 **1505. aug. 23.**
II. Gyula pápa II. Ulászló királynak ugyanarról.
Theiner II.566.

3984 **1505. szept. 1.**
II. Gyula pápa a régeni és a Marchia-i főesperesnek (pécsi egyházmegye) Bánfy Bernát szermségi főesperes (bácsi egyházmegye) előadta, hogy Budai Dénes fia: János laikus (veszprémi egyházmegye) azon a címen, hogy ő el-tartással, illetve pénzzel és ingókkal tartozik neki, perbe fogta Péter bíboros, akkor *legatus auditora*, Philippus de Sergardis *doctor iuris utriusque*, sienai pap előtt, aki a kérelmező ellen hozott ítéletet. A pápához intézett fellebbezésére bíróküldést kapott Márton budai préposthoz és Mihály óbudai *cantor*hoz, meg az ottani *lector*hoz, ki távolléte miatt tisztét rájuk ruházta. Az ügyben a címzettek mint *subdelegatusok* kezdtek eljárni, de az ellenfél egy állítólagos küldött bíró útján elégtételre kiközösítés terhével megintette őt; ezt a lépést a címzettek ítéletben megsemmisítették ugyan, de innen az ellenfél Rómába fellebbezett és őt kiközösíttette, fellebbezését meg határidőn belül nem folytatta le. S bár ítéletük így jogerőre emelkedett, végrehajtani és a másik bíró tetteit visszavonni nem merték. Bernát kérte, hogy a kiközösítés alól feltételeken (ad cautelam) oldozzák fel és az ítéletet hajtsák végre; a pápa teljesítésre szólít fel.
Mon. Vespri. IV. 158.

3985 **1505. szept. 13.**
A pozsonyi kanonokok válasza a 3979. számra, és a prépost megjegyzései. Prépost: ... *idem prepositus sit pars ipsius universitatis et capituli ... cum ipse et canonici unum corpus constituant, nec unus reliquo contempto potest iuridice quicquam explicare negotiis capitularibus tangentiubs non singulas sed universos.* A végén eretnekeknek nevezi a kanonokokat, a *Decr. Grat. C 25, q. l. c. 5.* tartalmi idézésével.
Knauz 76.

3986 **1505. dec. 17.**
Bellus Russus Tamás segedi főesperes és helynök, Balázs somogyi és Jakab zalai főesperes, veszprémi kanonokok és pápai küldött bírák minden apátnak és plébánosnak több egyházmegyében. Reggio-i Péter bíboros, veszprémi püspök ügyvédje, Orbán veszprémi kanonok bemutatta II. Gyula pápa 1504. febr. 29-i bíróküldését, mely szerint Péter bíboros panaszt tett az egyházmegyebeli szerzetesrendek ellen, kik joghatóságát és jövedelmeit sértik.¹ Az ügyvéd kérésében előadta, hogy a szerzetesek, különösen Ambrus szeményei ferences gárdián és több plébános semmibe veszi a Péternek még *legatus* korában falvaikra kimondott *interdictum*-át, melynek oka tizedmegtagadás volt; ezáltal kiközösítésbe és *irregularitas*-ba estek. Kérésére meghagyja, hogy a nevezetteket idézzék meg huszadik napra, a bírói hatáskör kimondására, a kiközösítés és *irregularitas* alá esésük kijelentésére, és Orbán ügyvédnek feleletre vagy megfelelő ellenvetésre, értesítéssel.²
Knauz 159.

1. Csonka, értelmetlen!

2. Bónis György jegyzete: Az *interdictum* hosszabb ideig sújtotta a plébániákat, míg 1507. márc. 30-án a káptalan és ellenfelei kiegyeztek Perényi Imre nádor előtt: a tized fejében évi 12 aranyforintot fizetnek a kerületi főesperesnek.

3987 **1505. dec. 27.**
(Külzet:) *Ludovico de Darocz nunc tutori fi-*

liorum condam F — Zekel de Kezy ... Calixtus phiscalis Strigoniensis vester servitor levele. Adversarius noster követeli a választ keresetére. Mivel előtte nem tud urával beszélni, nehogy kár érje, jöjjön be Esztergomba mielőbb, legkésőbb újév nyolcadán belül et respondeatis iuxta informationem domini Melchioris notarii. Ipse ut spero mei intuitu dabit vobis in absentia mea bonam informationem, inter alia tamen advertite, ut instetis pro declaratione gene[a]logie et expressione numeri fratrum, sororum etc. et feliciter valete. Ex Tharnocz ... DI 98029.

3988

1505.

Mihály béli apát oklevele. Aláírásával és pecsétjével tanúsítja, hogy több tanú jelenlétében hitére megígérte (fide Christiana mediante) és az evangéliumot érintve lelkiismeretére és az engedelmességére, hogy javadalomvesztés terhével meg fog jelenni Máté pannonhalmi apát és konventje előtt, minden vádra válaszol, ... *neque si potero de infamia canonice expurgo et iudicio sufficienti astabo ...* (Hátán:) *Præsentis litteras fratris Michaelis et omnia infra-scripta fassus est ore suo proprio coram dominis diffinitoribus et dominis episcopis ... et decretorum doctoribus, coram me notarius publico magistro Mathia de Dombro archidiacono Komaromiensi et canonico Jauriensi. Pannh. VIII. 545.*

3989

1505. — 1506.

Summaria rotuli. — II. Gyula pápa harmadik évétől kezdve az esztergomi helynök, Mihály milkói püspök előtt hosszadalmas per folyt a győri püspök és a káptalan között Gyarmath tizedéért. Színhelye hol a helynök szállása, hol az egyház oszlopcsarnoka (porticus ecclesie Strigoniensis). Az ügyben van idézés, tanúbizonnyítás, oklevélbizonyítás, fellebbezés, ítélet, fellebbezés Rómába. A káptalan ügyvédje, Benedek felmutatja Gyarmath lakóinak megbízó-

levelét; ők a püspök igényei révén igaztalanul kerültek *interdictum* alá. De maga is bevallja, *quod dicti coloni neque ipse in nominibus eorundem in causa huiusmodi agere vellent, quia dicta possessio Gyarmath et per consequens prefati coloni essent prefatorum dominorum canonicorum et capituli ecclesie Jauriensis, ...* s az *interdictum* ellenük irányult, tehát nekik áll érdekükben a per. A helynök ezt el is ismeri. A püspök ügyvédje, Miklós még a per elején többször a Szentszékhez fellebbezett. A helynök azonban azt feleli neki, *quod omnes appellationes sue prefate fuissent et essent frivole, et quia appellationibus frivolis iura non deferrent, ideo nec a iudice deferendum esset, prout nec ipse dominus Michael episcopus detulit ...*, az *apostolit* megtagadta. A végítélet ellen már a másik fél fellebbezett. Egyszer Gergely *licentiatius decretorum* barsi főesperes és esztergomi kanonok, a távollevő helynök általa kinevezett helyettese ült a bírói székben. Az egész közjegyzői oklevélbe van foglalva.

Beneéthy fk. 217a. fol.

3990

1506. elején

Tamás püspök, tihanyi bencés *commendator* nevében fellebbezési irat Nagoch-i Gáspár veszprémi kanonok és Budai János, veszprémi kanonokok és pápai küldött bírák előtt Máté pannonhalmi apát ellen; Máté az öreg Tamás püspököt a király barátságában bízva addig üldözte, míg 2000 aranyforintért el nem viselhette kárt okozott neki.

Pannh. X. 680.

3991

1506. jan. 25.

Lajos bíboros (Szent Marcell) a budai domonkos perjelnek. — Buthera Péter hozzátartozói és barátai előadták, hogy Buthera Péter adósáért Kastrati Bernát kérésére kiközösítés alá esett, s még a feloldozás előtt elhunyt. Mint-hogy még életében a megbánás jeleit mutatta,

és hozzátartozói készek adósságát megfizetni, engedje meg, hogy egy rokonának személyében feloldozásban és egyházi temetésben részesüljön.

TT 1887, 624.

3992

1506. febr. 1.

Publicatio testamenti cum interpositione decreti. — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök előtt Somogyi B. deák, esztergomi lakos, Ádám Gergely végrendeleti végrehajtó nevében bemutatta László deák, budai polgár testamentumát, mely Bálint pap, a budavári Szűz Mária-templom káplánja kezétől, zárt papíroklevélben, kívül két pecséttel megerősítve 1506. jan. 20-án kelt és a következő szövegű (átírás jelzése). Kérésére megerősíti, kijelentvén rendes és *legatusi* tekintélyével, hogy átírásának olyan hitelt kell adni, mintha az eredetit mutatták volna be (= decretum). Kelt az egyház oszlopcsarnokában (in porticu ecclesie Strigoniensis).

Beneéthy fk. 39b.; Nyási fk. 63a. fol.

3993

1506. febr. 9.

II. Gyula pápa a hevesi főesperesnek, Crasnay Máté és Accatius egri kanonokoknak. A Roskowsky Márton tordai főesperes, erdélyi kanonok ellen javadalomperben hozott ítéletet vizsgálják felül, feltételeken (ad cautelam) oldozzák fel és döntsenek.

Mon. Vespri. IV. 162.

3994

1506. febr. 14.

Ferrara-i Amadei Tamás *doctor decretorum*, nyitrai főesperes és esztergomi helynök plébánosoknak. A Balázs béli apát monostorát megrohanó Holupák, Pokol Péter és társaik ellen bocsássanak ki idézést huszadik napra ... *taliter, quod huiusmodi vestra citatio ad eorum notitiam verisimiliter possit devenire* ... Írta: Alsószegedi Benedek jegyző.

Pannh. VIII. 548.

3995

1506. márc. 19. előtt

Tamás esztergomi érsek stb. a Losonczi László fia: Zsigmond óbudai prépost elleni per folytatására — melyet a király személyes jelenlétéről visszaküldtek — újabb idézést bocsát ki. *Beneéthy fk. 30b. fol.; Bánffy II. 407.*

3996

1506. márc. 24.

II. Ulászló király Waya-i László egri helynök, nicomédiai püspöknek: a Szarvadi János nemes és leánya által perbe fogott Sysar-i Deme-ter és társai perét — mint világit — tegye át a személyes jelenlétére (personalis presentia regia), határnapot tűzvé.

DI 67477.

3997

1506. márc. 26.

Szentgyörgyi és Bazini Péter gróf, országbíró és erdélyi vajda az egri helynöknek. *Egregius* Bayon-i János előadta, hogy András debreceni plébános az ő megnevezett Zowath-i (Bihar vármegye) jobbágyságait a címzett előtt világi ügyben perbefogta. Az országbíró már írt neki, hogy tegye át a kúriába, de Bayon-i János elfoglaltság miatt nem tudta ügyét gondozni, s ez tovább folyt. Mivel a világi ügyeket a kúrián kell elintézni, meghagyja, hogy a pert (statu in eodem) a király jelenlétére küldje át, határnapot tűzvé; ha egyháznak találják, visszaküldik.

DI 46750.

3998

1506. márc. 31.

II. Gyula pápa a pannonhalmi apátságnak *conservatorokat* rendel.

Pannh. III. 604.

3999

1506. ápr. 17.

II. Gyula pápa biztatja II. Ulászló királyt, hogy (in conventu baronum tuorum) Beatrix királyné hitbérét adja ki.

Theiner II. 570.

4000

1506. ápr. 23.

Bedennycza-i Mátyás kanonok, császári helynök (locumtenens ecclesie Chasmensis) két plébánosnak. Amikor bírótársaival igazságot szolgáltatott, György mester császári kanonok, a Soploncza közelében levő Anna asszonyról nevezett pálosok ügyvédje panaszt tett *providus* Popowcz-i Hrezthak János ellen, hogy a jobbágyaik *contributio*jaként néhai Péter bánnak általa küldött 7 forintot és 2 meg 6 forintot érő aranygyűrűt a maga hasznára fordított. Alperes: csak 5 forint 80 dénárt kapott, ezt elrabolták az úton, a gyűrűket nem rá bízta. A *locumtenens* meghagyja, hogy pünkösöd után tizenhatodik napon a dobrakutyai templomnál tanúkat hallgassanak ki.

Dl 35765. = *LK* 1929, 308.

4001

1506. máj. 26.

II. Gyula pápa a vidini püspöknek és a budai Szent Zsigmond-egyház prépostjának. Tamás esztergomi érsek előadta, hogy Zewchen-i Fanchy Orbán és más esztergomi laikusok rossz hírbe hozták őt (de nonnullis excessibus et delictis apud quasdam probas et graves personas enormiter eundem cardinalem coram diffamantes, sibi iniurias intulerunt cardinalatus dignitati, qua peditus est, minime convenientes). Kérésére a pápa vizsgálatot rendel és ítélethozatalra utasítja őket (in his que sanguinis penam non attingunt).

Mon. Vespr. IV.164.

4002

1506. jún. 10.

Ítéletlevél (instrumentum sententie). — Tamás helynök ítélete egy perben, melyet Bálint *magister artium*, kánonjogi *baccalaureus*, kanonok és *vicevicarius* előtt folytattak Csuti Menyhért nemes és Pálffy László esztergomi polgár, később Ilswai János deák is. A végén a kiadó Mihály püspök, esztergomi helynök.

Beneéthy fk. 98a. fol.

4003

1506. jún. 13.

Máté pannonhalmi főapát: Tamás moldvai püspök, tihanyi *commendator* súlyos jogsértéseket követett el ellene (graves iniurias, damna pariter et iacturas eidem Mathee abbati contulit). A Szentszék a hozzá fellebbezett ügyben bírakat rendel.

Pannh. X.681.

4004

1506. jún. 19.

II. Gyula pápa az esztergomi érseknek, a milkói püspöknek és az esztergomi prépostnak. A pannonhalmi főapát panaszolta, hogy Chaholy Péter, a somogyi monostor *commendator*a nem fogadja be az általa jogosan odaküldött szerzeteseket, és ellátásukról nem gondoskodik. Meghagyja, hogy döntsenek az ügyben.

Pannh. III.608.

4005

1506. júl. 3.

II. Gyula pápa Miklós vidini püspöknek és a budai *archipresbiter*nek. Imre, a pécsi egyházmegyes monostor plébánosa előadta, hogy Zalay Pál nemes, M. földesura, a plébánia házából elvitt tíz nagyobb, négy kisebb hordó és negyven csöbör bort, őt onnan erőszakkal kiűzte, és mindenképpen károsította. A pápa meghagyja, hogy őt helyezték vissza, indítandó pereit pedig bírálják el.

Mon. Vespr. IV.166.

4006

1506. aug. 25.

Simon újbárosi és Mátyás kisazari plébános Groff-i Achilles civitatis Castelli püspöknek, pápai ügyhallgatónak (auditor) és küldött bírónak. Parancsára tegnap Nádasdon, Tarcsay János és társai ellen megidézték özv. Zbugyai Istvánnét, Ádám nevű fiát és két leányát a római kúriába, hatvan napig minden hazai (magyarországi) eljárást eltiltván; erről oklevelet adtak nekik.

Df 216848.

4007

1506. szept. 1.

Thomas Bellus Russus szentszéki jegyző, segesdi főesperes, veszprémi egyházmegyes kanonok, általános helynök, az alábbi ügy bírāja (in dicto episcopatu Wesprimiensis locumtenens et in spiritualibus ac temporalibus vicarius generalis, ac iudex et commissarius ad infrascripta) Tamás esztergomi érseknek, s minden egyházi személynek. Vette II. Gyula pápa levelét és II. Ulászló király beleegyezését. Ezek alapján az üres tihanyi apátságba Tamást beiktatták. Esztergomi Miletinczi János közjegyző (apostolice regalique in hoc regno Hungarie auctoritatis) oklevele.
Pannh. X.683.

4008

1506. szept. 10.

Olmüti Gábor *doctor iuris utriusque* egri kanonok és Hippolit bíboros helynöke Bárczai Lászlónak B. Imre és *familiaris*ai ellen hitszegés, valamint egy szolgáló megverése és megsebzése ügyében a kereset átadásáig jutott, amikor Perényi Imre nádor a keresetnek — mint világinak — jelenlétébe való áttételét ismételten elrendelte. A helynök az előtte megindított per áttételéhez hozzájárul (licet causam prescriptam coram me, ut prefertur, motam de foro meo esse credo), és a feleknek Szent Mihály harmincharmadik napját tűzi ki a nádor elé. Írta: Nicolaus de Darno jegyző.
DI 60909

4009

1506. szept. 17.

II. Gyula pápa a veszprémi nagyprépostnak, Dorhy Balázs kanonoknak és a veszprémi helynöknek. Pecsnaói Szabó Orbán esztergomi *domicellus* előadta, hogy ő két végítélet és végrehajtó parancs alapján bizonyos pénzszeget vett át Mátyástól, a budavári Mária Magdolna templom plébánosától, Amadei Tamás *doctor decretorum* érseki helynök mégis kiközösítés alatt megintette, hogy az összeget szolgáltatassa vissza, majd kiközösítettnek mon-

dotta ki, és bár a Szentszékhez fellebbezett, fenytékét ismételten súlyosította. Kérésére meghagyja, hogy biztosíték adása mellett (ad cautelum) oldozzák fel s az ügyben döntsének.

Mon. Vesper. IV.167.

4010

1506. okt. 2.

Pozsegavári János hevesi főesperes, egri kanonok és Hámi Ákos egri kanonok, mint küldött bírák minden magyarországi egyházi és világi méltóságnak. A 3974. számot átírva közlik, hogy eljártak (*quadruplicatio* is volt), bírácnak nyilvánították magukat, majd Márton keresetet (*positiones et articuli*) nyújtott be a *spolium*ról; ügyvédje, István kaposi pap és az ellenfél ügyvédje, Miletinczy János mester idézést kaptak a válaszára. Elmakcsolása után az egri egyház kapuján idéztette, majd újból elmakcsolta és kiközösítette az alperest. Meghagyta Rosquan-inak, hogy a *spolium*ot tanúkkal bizonyítsa; ez meg is történt, s az alperest a kihirdetésre (*publicatio*) — a kapun — megidézték, de ismét elmaradt; makacssága dacára lezárták az ügyet, majd jogtudók tanácsára (de *iurisperitorum consilio*) a következő ítéletet hozták: (Cristi nomine invocato) ... az adományozást megtekintve és a békés birtoklás alapján a *spolium*ot megállapítják, Márton visszahelyezését elrendelik, Jakabot pedig a költségekben marasztalják. Fellebbezés híján az ítélet jogerőre emelkedett, ezért felszólítják a címzeteket, hogy a visszahelyezésről gondoskodjanak, az ellenfelet pedig (ha kell) közösítsék ki, aggrávják, reaggrávják és végső esetben világi karral (*brachium seculare*) is kényszerítsék.

Df 216857.

4011

1506. nov. 7.

II. Gyula pápa az esztergomi érseknek: Hippolit bíboros Szentgyörgyi és Bazini György erdélyi vajdának adott kölcsönét, melyet a címzett helynöke megítélt neki, juttassák vissza

neki per nélkül.
Theiner II. 572.

4012 **1506. nov. 23.**
Hátszegi Péter homályos (talán házassági?)
ügyben Rákosi Menyhért kanonok, (erdélyi)
helynök ítélete ellen fellebbezést jelent be és
indokait előadja.
Beke 405.sz.

4013 **1506.**
Végrehajtóparancs (*alia narratio litterarum*
executorialium). Cheregoni Antal helynök
végrehajtóparancsa 100 forint tárgyában, melyet
*iniuria*ért az előző, 1505. évben ítélt meg.
Beneéthy fk. 190b. fol.

4014 **1506. — 1509.**
A pozsonyi kanonokok pere Sánkfalvi Miklós
prépost ellen. Az ügy eldöntésére Tamás bíboros
rendkívüli törvényszéket (*iudicium delegatum*)
rendelt ki, tagjai — az 1506. dec. 17-iki
ülés jegyzőkönyve szerint — Ferrarai Amadei
Tamás *doctor decretorum*, (Athya-i) Miklós
esztergomi *lector*, Gergely *licenciatus*, Kör-
mendi János és Brodarics István *doctores decretorum*,
Pécsi Miklós; hozzájuk járult Nyási
Demeter esztergomi kanonok. Az iratok¹ rend-
re:

1506. aug. 25. után — A káptalani
harmadfelelet (*triplicatio*).

1506. dec. 14. — Imre mester, mint
ügyvivő (*sindicus*) kérte az iratok megtekinté-
sét és közbenszóló ítéletet; ha az ellenfél vála-
sza nem a bizonyítást (*contestatio*) célozza, er-
re való szorítását, tőle patvarkodási eskü kivé-
telét, végül felének bizonyításra bocsátását.
Vele szemben Péter, a prépost ügyvivője (*nun-
cius et familiaris specialis*) megbízója levelét
mutatta be, melyben ellenezte a követelés (*pe-
titum*) teljesítését, az előző iratra hivatkozva,

és a jelenlegiről másolatot kért. Imre mester
tiltakozott, mert ezt elmulasztotta (*de contumacia quadruplicationis*), többé nem teheti;
*nuncius*ának nincs megbízása. Péter: nem tel-
jesíthető, hiszen másolat nélkül nem lehet szó
negyedfeleletről (*quadruplicatio*). Imre: Miért
ne lenne teljesíthető, hiszen törvényes akadály
nincs. Péter: készen áll a válaszadásra, ha a
rendelt bírák mind jelen lesznek, másként ne
járjanak el tovább. Imre tiltakozása ellenére a
bírák társaik megjelenéséig a pert elnapolták.

1506. dec. 17. — Ugyanott az esti
zsolozsma idején (*hora completorii*), az összes
bírák (kivéve Nyási) előtt Imre mester, vele
Benedek kanonoktársa megismételte előbbi ál-
lításait és kitartott mellettük, Calixtus mester
alperesi ügyvéd jelenlétében. Ez minden be-
mutatott írásról másolatot kért, és határidőt a
válaszra. Ezt megkapta, márc. 13-ra. Jelen van
többek között Nagh Thwr-i Ambrus és mások
(*fiscali notariis publicis*).

1506. dec. 17. után. — Sánkfalvi pré-
post válasza arra az írásra, amit Imre mester a
fenti határidőben ellene beadott.

1507. márc. 13. — (A kanonokok
előadása szerint:) Calixtus mester a prépost
nevében bizonyos iratot nyújtott be, amelyben
az összes megválaszolandó kérdéseket össze-
zavarta és elhomályosította. Ezt Imre mester
sem hagyhatta szó nélkül.

1507. máj. 7. után. — Felelet. (*Contra scripturas seu articulos quosdam canonicorum*
Posoniensis, instar ... famosi libelli contra
honorem et statum ac bonam famam prescriptorum ipsorum scriptas, et extraiudicialiter in
domo egregio Joannis Körmendi decretorum
doctoris Strigonii, 8. Mai productas, sequitur eiusdem prepositus ... responsio.) Nem kellene
felelnie, mert ez nem is negyedfelelet (*quad-*

uplicatio), hanem — úgymond — nyolcadfelelet (octuplicatio); másrészt nem is bíróságon, hanem azon kívül mutatták be, mert nem akartak odamenni, ahol a bíboros az összes küldött bíróval és az ügy jegyzőjével tartózkodott, ti. Budára. "Quia ubi papa, ibi Roma", de makacsul nem akarván költeni, távol maradtak, ezért a prépostnak költségeiben marasztalandók; ő csaknem hatvan napig egyfolytában instált a bírák előtt, tizenkét *famulussal*.

(Erre az iratra a kanonokok így válaszolnak:) — Arról, hogy az iratot nem a bíróságon adták be, az ügyvivő nem tehet, mert a bíróság helyéül az esztergomi egyház oszlopcsarnokát (porticus) választották, nem Budát. Ami pedig azt illeti, hogy ahol a pápa, ott Róma, ez csak közmondás, nem jogi tétel. (... sed propterea non sequitur, quod papa de urbe Roma ad alia loca se recipiente, Rota et domini in urbe habet suos auditores. ... Nec erat opus, neque sindicus de iure aut de stilo astringebatur, quod Budam descendisset...) Az ügyvivő eleget tett feladatának a határnapon Esztergomban, amikor a bírák a bíborossal visszatértek oda.

1506. aug. 12-22-én a prépost elmaradt Esztergomból és kifogásait elmulasztotta bemutatni, s ezért makacssággal vádolták.

1506. dec. 16-án Tamás helynöknek peren kívül (extraiudicialiter) adta be iratát saját állítólagos ügyvédje, Milethinczy György mester útján a prépost. A kanonokok így válaszolnak: Budán nem a per miatt időzött, hanem saját ügyei intézése végett (ad dietam regnicolarum) utazott oda; ha a káptalan közös ügyében küldik ki, mindig káptalani tagokat is adnak mellé.

1508 tavaszán. — Imre mester saját nevében tiltakozást jelent be (sindicus protes-

tationis) a prépost ellen.

1508. márc. 13. — Amadei Tamás helynök, Athia-i Miklós *lector*, Nyási Demeter *doctor decretorum* a bírói székben. Imre mester kérte, hogy az ő iratairól Milethinczynek ne adjanak másolatot; ez viszont kérte, és a bírák megítélték a húsvét (ápr. 23.) utáni első törvénykezési napra úgy, hogy több halasztó kifogást nem lehet előterjeszteni. Imre mester tiltakozott, mivel *de iure* a kifogások nem terjedhetnek túl a negyedfeleleten (quadruplica). A bírák az eredeti iratokat visszaadták Imre mesternek, másolatuk az iratoknál marad.

1508. márc. 14. után. — Krisztus nevében a prépost hálát ad a bírának, amiért másolatot adtak a húsvét utáni első törvénynapra, és elvetették a kifogásokat; már régen várta a határnap (terminus) kitűzését.

1508. máj. 4. — Ugyanott a három bíró székén Pápóczi Imre mester Milethinczy jelenlétében előadta, hogy a prépost a bírák határozata (decretum) szerint köteles volt máj. 2-án kifogásokat előadni, de ezt sem ő, sem ügyvédje nem tette; tiltakozik hanyagsága és a költségek miatt; amit ezután tenne, nem kell elfogadni; kéri az iratok megtekintését stb. Milethinczy: iratai szállásán vannak, s a határnapon bemutatta volna, ha az ügy jegyzője ott-hon lett volna, de mivel távol volt és van, nem tehette, bár kész rá. Pápóczi: ez a kifogás nem mentség, mert bőven voltak itt jegyzők, a helynök és Demeter *doctores decretorum* széket ült, s így előttük bemutathatta amit akart. A bírák a felek beleegyezésével az alulírottat választották az ügy jegyzőjévé, és Milethinczynek (tiltakozása dacára) meghagyták, hogy okleveleit ma adja át a helynöknek. Pápóczi másolatot kért róluk, amit meg is ítélték neki. Aláírva: Martinus de Hernathfalwa jegyző.

1508. szept. 2. — Alsószegedy Benedek mester, esztergomi szentszéki jegyző (notarius consistorialis Strigoniensis) kertjében, közjegyző és tanúk előtt Pápóczi Imre mester előadta, hogy a káptalannak a prépost ellen a küldött bírák előtti perében a prépost Szent István ünnepén, vasárnap, a bírák idézőlevelével őt tegnapra, szept. 1-re idéztette (ad videntum), s a végrehajtókat eltiltotta attól, hogy neki, illetve a káptalannak akár az eredeti okleveleket betekintésre, akár másolatait kiadják. A határnapon viszont sem a prépost, sem ügyvédje nem jelent meg (... nullam diligentiam fecisset). A hanyagság, költsége és az ünnepnapon történt idézés semmissége miatt tiltakozik. Írta: Azonfalwa-i Benedek jegyző.

(Ezután következnek az iratcsomóban a prépost által bemutatott iratok; a prépost rájuk jegyezte, melyik állítását igazolják.)

1509. ápr. 6. — Tamás helynök, Nyási Demeter és Pécsi Miklós székét ültek, Milethinczy bemutatta a fenti okleveleket a felperes ellen és lezárást kért. A bírák elhatározták másnapra való megidőzését a lezárásra. Még együtt ültek, amikor megjelentek: Mythaner János, Keresztes Simon és Pápóczi Imre mesterek, pozsonyi kanonokok ügyvédlevellel és ellenezték az ügy lezárását, mert a felek kéréséről nem született közbensző ítélet (interlocutoria), nem tudják, elég-e mindez a bizonyítottság megállapításához (contestatio); a feleket nem bocsátották bizonyításra, az okleveleket nem megfelelő időben és helyen mutatták be; közbensző ítéletet kértek és minden irat másolatát, hogy a megfelelő időben kifogásokat tehessenek. A bírák megadták a másolatot kérés szerint. Milethinczy: nem kell másolatot adni, mert mindkét félnek el van zárva a kifogások útja, ők pedig azért kérik, hogy megtámadhassák. Kanonokok: az elvetés a halasztó kifogásokra vonatkozott, nem az oklevelek és

a tanúk megtámadására; egyébként is az ő helyzetük rosszabb, mert Milethinczy az előzményekben kijelentette, hogy minden bemutatott irat valódi, s e kijelentés alapján minden káptalan-bemutatta levélről másolatot kapott. A bírák megítélték a másolatot.

Knauz, Pozsony 40.

1. Az iratcsomót Pápóczi Imre pozsonyi kanonok foglalta össze. A csomó nem közli a keresetlevelet (libellus actionalis), csak az alperes válaszát.

4015

1507. január

Az apostoli Szentszék által közzétett fellebbezőlevél (instrumentum appellationis et dationis apostolorum). — Az esztergomi egyház csarnokában Ferrara-i Amadei Tamás *doctor decretorum doctor* nyitrai főesperes, esztergomi kanonok és helynök bírói székén egy nyilvánvalóan becstelenségnek minősülő ügyben (ratione certarum infamiarum) ítéletet hozott, mely ellen az érintett ügyvédje Rómába fellebbezett. Majd 23-án a nyitrai főesperesség házában (mely a kanonoki házak sorában áll és a helynök szállása) ugyancsak közjegyző és tanúk előtt az ügyvéd *apostolit* kért, amit a helynök — bár igazságosnak tartja ítéletét — meg is adott.

Nyási fk. 374b. fol.

4016

1507. febr. 13.

II. Gyula pápa János *frater* Laodicensis püspöknek (Krakkóban lakik), egy krakkói kanonoknak és — Abramovitz-i Szaniszló késmárki örökös káplán (a Mindenszentek oltárnál) előadta, hogy Késmárk előjárói (consules) megfosztották káplánságától, okleveleitől és szentségtörően fogságba vetették; ezért őket előbb az esztergomi érsek, illetve az *officialis* előtt, majd — mivel nem szolgáltatott igazságot — pápai küldötteként két egri kanonok és az egri helynök előtt perelte elégtételért (restitutio); de az utóbbiak nem voltak hajlandók eljárni. Mivel nem mer Esztergomba menni, a pápa

meghagyja, hogy szolgáltassanak igazságot.
Wagner, Anal.Scep. I.70.

4017 **1507. febr. 24.**
Nagoch-i Gáspár veszprémi kanonok és a helynök helyettese (substitutus vicarius Wesprimiensis) házában kiegyeznek Máté pannonhalmi főapát és Tamás moldvai püspök megbízottai: békében lesznek, s a püspök halála után a monostor az apát rendelkezése alá kerül.
Pannh. X.668.

4018 **1507. márc. 15.**
II. Gyula pápa Tamás esztergomi bíboros-érseknek, György (helyesen: Gergely) kalocsai érseknek és György pécsi püspöknek. A Jánoslovagok támogatójától (protector), Volateran bíborostól megtudta, hogy Bertalan vránai perjel világi bírák (prothonotarii) börtönbe vetették olyan címen, hogy rábizonyult egy nő meggyilkolása (in necem cuiusdam mulieris consenserit), és csak olyan kezesség mellett engedték szabadon, hogy bíróság elé áll. A perjel fórumkiváltságára hivatkozott (... considerantes, quod nulla ipsis laicis in personas ecclesiasticas et religiosas iudex competit). A pápa kiközösítés terhe alatt meghagyta, hogy a kezeseket oldják fel; de a jogszerű eljárás végett megbízást adott, hogy a perjel fölött ítélkezzenek, rendi kiváltságai dacára is.
Koller V.19.

4019 **1507. márc. 30.**
II. Gyula pápa az esztergomi érseknek, a veszprémi és nyitrai püspöknek. A garamszentbenedeki apát és konventje panasolta, hogy bár ő apostoli kiváltság alapján befogadhat más rendbeli testvéreket (fratres), akik fogadalmuk letétele után előző rendjükből kiválnak, ő ennek alapján Esztergomi János pálost, Magyarországi István minoritát és Budai Tamás pálost szerzeteseknek (az utóbbit *conversus*nak) befogadta, és beöltöztette; de egyes pálos és mi-

norita főnökök gátolják őt e joga gyakorlásában. Meghagyja, hogy döntsenek ügyében.
Mon. Vespr. IV.169.

4020 **1507. ápr. 7.**
Ítéletlevél (instrumentum sententie). — Tamás (javítva: Demeter) helynök tudatja, hogy T-i Bálint *magister artium, doctor iuris utriusque* (Beneéthy: *baccalaureus*) esztergomi kanonok — távollétükben az eljáró bíróság a *vicariatus* (tunc in absentia nostra in dicto officio vicariatus in spiritualibus iudice per nos generaliter surrogato) — előtt megfelelő idézés után megjelent Chwth-i Menyhért nemes, a felperes és Esztergomi Pálffy László *circumspectus* polgár, mint az alperes ügyvédje, s amaz sommás keresetet nyújtott be. A helynök helyettese másolatot rendelt és huszadik napra feleletet kért. 4-én a kiadó előtt Pálffy László tagadott, Chwth-i erősített, ezzel az érdemi perbeszállás (litis contestatio) megtörtént. A helynök elrendelte a bizonyítást, a felek akarata szerint jelölve ki a helyet, időt és a végrehajtókat. Ez megtörtént; a hó utolsó napján Chwth-i Menyhért és az alperes nevében Benedek deák jelent meg, az előbbi lemondott a további bizonyításról, s mindketten kérték a kihirdetést (publicatio), ami meg is történt. A helynök másolatot adott és az alperesnek kifogásra a huszadik napot tűzte ki. Ekkor, egy hónap 26-án (a felperest már *circumspectus* Pál deák képviselte) az alperes ügyvéd szóban és írásban kifogásokat nyújtott be a tanúvallomások ellen. Új határnapon a helynök másolatot adatott róla a felperesnek és a válasza az ötödik napot tűzte ki. Ekkor, jún. 20-án Chatho Péter nemes képviselte a felperest, közbenszóló ítéletet kért, az alperes ügyvéd pedig kifogásai bizonyítására vállalkozott. Ezt közbenszóló ítélettel meg is adta neki a bíró, s a vallatás ápr. 1-jén meg is történt. A jelentésre egy ünnep nyolcadát tűzte ki. Végül a kelet napján *providus* Ilswa-i János deák képviselte a felperest, az alperest mindig

Benedek deák. A felperes ügyvédje lezárást és ítéletet kért, szemtől-szembe idézve az alperest, hogy tud-e ellene valamit. Ez nem szólt ellene, ezért a bíró lezárta az ügyet, s iratait megvizsgálva, jogtudósokkal tárgyalván (*dominorum iurisperitorum et aliorum sapientum consilio*), írásban a következő ítéletet hozta: (*Christi nomine invocato*) Mihály püspök, esztergomi helynök Esztergomban, szállásán, II. Gyula pápa 4. évében.¹

Beneéthy fk. 97b. = Nyási fk. 120b. fol.

1. Beneéthy ugyanezt Tamással kezdi, első dátuma 1506. jún. 10. Mindebből kitűnik, hogy a formulát a formuláskönyvek egymástól vették át, nem is nagyon gondosan javítva a keltezéseket; így Beneéthy és Nyási is benne hagyták a végén Turoni Mihály nevét, Nyási pedig Beneéthy keltét, mely már ott sem talált Mihályhoz!

4021 **1507. ápr. 10.**

II. Gyula pápa II. Ulászló királyhoz. Maxentius de Iestraldo nápolyi klerikus Vas Tamással szemben egy kifosztásról szóló ügyben (*super spolio propositure collegiate ecclesiastico s. Thome martiris in promontorio*) három egybehangzó ítéletet kapott, de nem tudta végrehajtani; kéri a királyt, hogy legyen segítségére.

Theiner II. 574.

4022 **1507. ápr. 18.**

Jakab filkai plébános elismeri, hogy Neczpáli Justh András képviselői megfizették neki az esztergomi helynök által megítélt 2600 dénár követelését, és a 250 dénár költséget, amiből valamit elengedett.

DI 63530.

4023 **1507. ápr. 19.**

Az esztergomi helynök az esztergomi egyházmegye és tartományi plébánosoknak. Metzler János előadta, hogy Awer Boldizsár özvegye, *honest*a Borbála férje halála után 200 [forintot] vett tőle kölcsön, de ezt felszólításra sem fizeti meg; a körmöci bíró és esküdtek előtt pe-

dig azzal védekezik, hogy férje hitelezőinek nem kell eleget tennie, míg hitbérét és bizonyos összeget meg nem kap; hivatkozik a helynök intőlevelére is (? hiányos). Kérésére a helynök meghagyja: szólítsák fel a városi hatóságot (*consulatum*), hogy tizenöt napon belül a hitelezőnek szolgáltatson igazságot, különben az itt meghozott kiközösítést hirdessék ki: ha ezt sérelmeznék, értesítéssel idézzék elébe. Írta: Alsószegedy Benedek jegyző.

DI 46789.

4024 **1507. máj. 7.**

II. Gyula pápa két győri kanonoknak meghagyja, hogy Bodrogi Fülöp győri örkanonok és pápai *penitentiarius* panaszát, miszerint a köpcsé[ny]i várnagy nem fizeti a megfelelő tizedbérlet-összeget, de azt sem engedi, hogy azt a többet ígérőnek adják bérbe, vizsgálják meg és döntsék el, mert az a szokás, hogy e tizedeket a többet felkínálónak tetszés szerinti méltányos áron adják bérbe vagy adják el a szokásos módon (*anno quolibet pro iusto pretio plus offerenti in arendam dari et concedi seu vendi consueverint*).

HO II. 290.

4025 **1507. máj. 14.**

Ferrara-i Amadei Tamás *doctor decretorum* nyitrai főesperes, esztergomi kanonok és helynök parancsa hat esztergomi egyházmegyes plébánoshoz. Miután a Kwssaw-i Justh András által Thekeswyfalw-i Péter ellen az utóbbinak 354 forintban elzálogosított birtokai miatt folyt perben a közben elhalt Péternek fia: Mátyás felmutatta Perényi Imre nádor 1506. okt. 27-i oklevelét a felek egyezségéről, meghagyja, hogy a kiközösített és egyházi szertartás nélkül eltemetett Pétert oldozzák fel, és részesítsék egyházi temetésben. Balra alul sajátkezü aláírás, jobbra: Alsószegedy Benedek jegyző.

DI 72946.

4026

1507. máj. 27.

Olomucz-i Gábor *doctor iuris utriusque* egri kanonok és helynök a királynak. Rendes felhatalmazás alapján (*auctoritate ordinaria*) tárgyalta Zantho-i Czakó Istvánnak máj. 26-án Czakó Pál ellen becsületsértés (*iniurie verbales*) tárgyában benyújtott keresetét. Eszerint — benyújtotta Péter mester keresztúri pap, ügyvéd — az alperes közel négy éve tisztos emberek előtt gyalázta őt és feleségét, a férfit kurafinak, feleségét kurvának és bestiának nevezte, amit 400 forintért sem viselnének el; ebben való marasztalását kérte és a jogsérelem orvoslását (*pro tali emenda et condigna iniuriarum actione*). Másnap Mihály perbenigi pap az alperes földesura, Bárczai László nevében bemutatta II. Ulászló király parancsát, melyben a pernek világi voltára tekintettel a személyes jelenlétre (*personalis presentia regia*) való áttételét rendelte el. Ennek alapján a pert átteszi, a feleknek határnapot rendelve. Írta: Nicolaus de Darno jegyző.

DI 84049.

4027

1507. máj. 31.

Az egri káptalan előtt Szenyves Ambrus és neje ügyvédekett vallanak egy évre, egyházi és világi bíróság előtti eljárásra (... *magistros Johannem de Ilswa, Calixtum de Werbew et Melchiorrem de Chwth litteratos Strigonienses commorantes*).

DI 67482.

4028

1507. jún. 10.

Nagyécsi Gáspár a veszprémi egyház kanonokja és *vicarius substitutusa* II. Ulászló királynak. 1506. nov. 12-i kelettel a király parancsát kapta Máté pannonhalmi főapát érdekében, miszerint a segesdi plébános visszatartja a tizedet. A nevezettek megidézéséről intézkedett. A minap pedig Karai János nemes érdekében kapott királyi parancsot, melyben számadásra szólítják fel, amiért nem terjesz-

tette a tizedügyet a személyes jelenlétre (*personalis presentia regia*). De ez csak általánosságban mondotta ki, hogy a világi bíróság elé tartozó ügyet egyházi bíróság nem bírálhatja el, az apáté pedig egyedileg (*specialiter*) bírálja az ügyet. Mivel igaz az, hogy a speciális szabály lerontja az általános érvényét és az utóbbi a régít (*tum quod omnis specialitas solet generalitati derogare, tum vero, quia posteriores littere speciales nullam faciebant mentionem de prioribus et specialibus*), így tovább eljár. Most a király további rendelkezéséig az ügyet abbahagyta.

Pannh. III. 610.

4029

1507. nov. 30.

II. Ulászló király előtt *egregius* Mezewgyan-i Máté, a személyes jelenlét (*personalis presentia regia*) ítélőmestere (*prothonotarius*) bevallotta, hogy amikor Gyulán tartózkodott, Csáki Miklós csanádi püspök bevallást tett előtte: elődei is perlekedtek már [Frangepán] Beatrix és leánya: Erzsébet Temes vármegye Sorodh-i népeivel a szőlőhegy tizedéről, s a per a római Szentszékre került, ahol a püspök kiközösítő, aggravaló és reaggravaló ítéletet kapott a jobbagyok ellen. Ebből az származott, hogy valóságos háború tört ki a felek népei között, vérontással és emberhalállal. Ezért Beatrix elismerte a püspökség jogát a tizedre, ő pedig Sorodh népeinek felmentést ad alóla, amíg Beatrix és leánya az uraik. *Lecta per eundem magistrum*.

DI 37847.

4030

1507. dec. 28.

II. Gyula pápa az esztergomi érseknek. A címzett káptalana ellen büntetéseket alkalmazott; perük Rómában függ, de az érsek szörnyű büntetések mellett visszahívta a káptalan ügyvédjét, Bakos Györgyöt, és kijelentette, hogy aki két napon túl engedélye nélkül eltávozik, javadalmát veszti. A pápa inti az érseket, hogy per-

beli ellenfeleit erőszakkal vagy fenyegetéssel ne befolyásolja.

Theiner II.675.

4031 **1507.**

Máté pannonhalmi főapát több társával engedélyt kap gyóntató szabad választására, aki feloldozhatja a bűnösöket az egyházi bűnök, úgymint: fogadalmi eskü és más egyházi parancs megszegése, az előírt papi zsolozsmák és más isteni köteleességek elmulasztása; továbbá erőszaktetelek és esküszegések, a szándékos és gondatlan emberölés, vérfertőzés, paráználkodás és szentségtörés és minden más súlyos jogsértés alól (ac votorum quoruncunque iuramentorum, mandatorumque ecclesie et iniuriarum transgressionibus, primarum iniunctarum horarum canonicarum et divinorum officiorum in totum vel in partem ommissionibus, manuum violentarum in quascunque personas de preterito iniectionibus ac periuriorum, necnon homicidii mentalis et casualis ac adulterii, incestus, fornicationis et sacrilegii reatibus omnibusque aliis), a fenntartottak alól is egyszer, kivéve a *Cena Domini* bullában olvasottak alól.

Pannh. III.611.

4032 **1507.**

Végrehajtóparancs kisebb ítéletben (executoriális in minori forma). — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök János plébános 5 forint vételárkövetelése ügyében intést adott ki, most pedig kiközösítés terhével végrehajtja.

Beneéthy fk. 80b. fol.

4033 **1507.**

Demeter helynök a pécsi egyházmegye és András (a Szűz Mária-egyház oltárigazgatója) és Mátyás Posegawar-i papok perében, kereset, viszontkereset és bizonyítás és jogtudók véleményének meghallgatása után (de dominorum

iurisperitorum consilio) a vitás *rectoratus* Andrásnak ítéli, az ellenfelet kötelezi a vitás rét és ezüstkehely visszaadására, jogsértés (iniuria) miatt 100 aranyforint, költségekért 50+4 forint fizetésére. Alperes fellebbezett, de nem folytatta le, ezért a költségekben marasztalta. *Beneéthy fk. 162a.; Nyási fk. 178a. fol.*

4034 **1508. jan. 14.**

A bencés rend Budán összegyűlt előljárói (presidens) Pál kapornaki apátnak. Fizesse be a rendi adót három napon belül, különben kiközösítés alá kerül.

Pannh. III.614.

4035 **1508. márc.**

Több rendjehagyott, féktelen szerzetes bevádolta Máté főapátot Rómában, amiért a pápai *fiscalis* személyesen megidézte; a káptalan ragyogó dícséretekkel teli bizonyítványt állít ki neki.

Pannh. III.616.

4036 **1508. márc. 9.**

Ferrara-i Amadei Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök, mint Tamás bíboros által kiküldött pápai bíró (iudex subdelegatus) előtt per indult a nagyszebeni János aranyműves és György szabó között, de ezek még az idézés végrehajtása előtt meghaltak, s a felperesség János fiára: Mátyásra, az alperesség György özvegyére: Juliannára és fiára: Jánosra szállt; a felperes kérésére még végrendeleti végrehajtóit: a szebeni Jakab szabót és Simon aranyművest is megidézték. (Javítva:) 1519. okt. 19-én a felperesi ügyvéd: Wdalricus mester és az alperesi ügyvéd (nemes Csuti) Menyhért mester a bíró illetékességének kimondását, illetve kifogás alapján elvetését kérték; majd a közbenszóló ítélet az illetékességet megállapította. Ezután 1508. márc. 9-én a felperes kiadató parancsot kapott; máj. 8-án *circumspectus* Pálffy László esztergomi polgár, felperesi ügyvéd be-

mutatta Bertalan *cantor*, Mihály hunyadi főesperes és András erdélyi kanonokok, mint küldött bírák ítéletét ez ügyben; végrehajtását kéri. Menyhért ügyvéd szerint még nincs itt a megvitatás ideje. A helynök az aratási ünnep (feria) utáni első napra halaszt. Ekkor maga a felperes jelent meg, és bemutatta a szebeni Flastwin Wolfgang közjegyző oklevelét, s előadta, hogy Julianna az ebben vállalt 75 aranyforint tartozását sem fizette meg; ezért őt megidézték. Május 7-én Milethinczy György pap jelent meg a felperesért, jelentette az idézést és kérte a régi ítélet végrehajtását a költségekkel, majd a kelet napján ismét maga a felperes jelent meg, bemutatta költségjegyzékét. A bírót mérsékelve megeskette rá a felperest, és arra is, hogy a pertárgy gyümölcssei 200 forintot kitesznek. Végül kérésére az előző bírák ítéletének végrehajtását (bizonyos szántóföld átadását), s a költségeket, gyümölcsök és a jelen irat 4 forint taksájának behajtását elrendeli. *Beneéth y fk. 139b.; Nyási fk. 162b. fol.*

4037 **1508. márc. 27.**
II. Gyula pápa megnyugtatta II. Ulászló királyt, hogy a jogrend dacára semmi sem fog ellene történni Beatrix királyné hitbérügyében. *Theiner II. 577.*

4038 **1508. ápr. 21.**
A löcsei plébános és három társa jelenti Ferrara-i Amadei Tamás *doctor decretorum* nyitrai főesperes, esztergomi kanonok és helynöknek, hogy Olazy-i Kelemen szepesi *custos* érdekében kiadott intőlevelével ápr. 15-én felkeresték saját székhelyükön a szepesi kanonokokat (... in specie, capitulum vero in loco ipsorum capitulari, quo capitulariter congregari solent), s őket kiközösítés terhével felhívták, hogy a *custos*nak jövedelmükről tizenöt napon belül adjanak számot. Mivel ezt sérelmezték, a kanonokokat név szerint (in persona vero capituli lectorem modernum) huszonnegyedik napra érte-

sítéssel a helynök elé idézték.
DI 46848.

4039 **1508. máj. 13.**
Máté szántói plébános és esperes tudatja, hogy néhai *egregius* Szántói Bech János kivett 40 forintot Mihály és János majtényi szücsök anyjának ládájából, s emiatt ezek Potenciána özvegyet perelték. Ezután megegyeztek az esperes és hat *providus* által 20 forintban, s az aszszony most megfizette, amiért a szücsök nyugtatják, s a további zaklatástól tartózkodnak, ka-lodába zárás terhe mellett (sub vinculo capitis eorum).
DI 65196.

4040 **1508. jún. 13.**
János kéri plébános és ugyanott esperes a szentmihályúri egyház *vitricus*ainak: Paldyak Mátyás és Thoth Simon kérésére néhai Marthon László és neje: Veronika végrendeletének tanúit esperesi széke elé (in officio nostro vicearchidiaconatus) megidéztette, az evangéliumra megeskette, majd a feleket kiküldve kihallgatta. Erről a két *vitricus*nak oklevelet ad.
DI 75745.

4041 **1508. szept. 15.**
Thurzó Zsigmond váradi püspök és bihari örökös főispán plébánosok útján kilencedik napra idézteti Corvin János özvegyét: Beatrixot, hogy hallja ellenfele, Mátyás gyulai plébános feloldozását és a maga elmarasztalását a költségekben, vagy tegyen ellene kifogást.
DI 37841 = Veress 47.

4042 **1508. szept. 17.**
A kegyesemlékezetű nemes Domanyk-i Dionisius végrendeletének jegyzőkönyve (item regestrum testamenti pie recordationis Dionisii nobilis Domanyk). Végrendeleti tanúk: János és Fülöp plébánosok (item primo testes existentes circa testamentum iam dicti nobilis Dio-

nisii examinati in presentia plebani Johannis in Nempti et plebani Philippi de Theser). Utána a hat tanú vallomása.
DI 69548.

4043 **1508. szept. 27.**
II. Gyula pápa II. Ulászló királynak: Beatrix örökösei már jelentkeznek.
Theiner II. 579.

4044 **1508. nov. 2.**
Végrehajtóparancs (sequitur executorialis in maiori forma). — Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök az esztergomi egyházmegye Pógrán-i Benedek polgárnak egy Gerencse-i szőlő (in vicinitatibus Galli magni et Benedicti) tárgyában P-i Symka Péter ellen folyó perében a kelet napján végítéletet hozott, amelyetől Pógrán-i Benedek a római Szentszékhez fellebbezett. Mivel ezt a neki szabott határidőben nem folytatta le, ellenfele kérésére a költségeket 10 forint és 60 dénárban állapítja meg, ez ítéletet jogerősnek mondja ki és a végrehajtást elrendeli. A fenti költségen kívül behajtatja a végrehajtóparancs 4 forint díját is. Makacsság esetén kiközösítés, *aggravatio* és *reaggravatio* sújtja, végső esetben *familiaris*-ait eltiltja a vele való érintkezéstől, és tartózkodási helyét *interdictum* alá veti.
Beneéthy fk. 76a. fol.

4045 **1508. nov. 17.**
Liszkai Márton szepesi kanonok és helynök: 1504-ben per indult Lócsei Kristóf szepesi kanonok és Mokcsai György prépost helynöke előtt, majd távollétük miatt ők, mint azok helyettesei tárgyalták az ügyet (ob absentiam et in remotis agendo coram nobis, qui in eodem officio vices eiusdem domini Christofori egissemus); a felperes János csüttörtökhelyi plébános, az alperes nemes és *providus* Szentandrás Lázár, Bossafalvi Aczél Mátyás és Bulmány falu hatósága. A bírák döntöttek a hátralevő

részlet vagy pedig a hiányzó pénz megfizetéséről (de et super non solutione certorum reddituum sive proventuum pecuniariorum --- csonka oklevél.).
Wagner, Anal.Scep. I.354.

4046 **1508. nov. 28.**
Keresztúri András győri kanonok mint a helynöki hivatal képviselője (in officio vicariatus), választott bíró (iudex surrogatus) előtt Márton tarkándi pap, *egregius* Sitkei Gothárd ügyvédje igazolta felének, mint alperesnek haladéktalan (peremptorius) megidőzését néhai Sitkei Jakabné: Zsófia hitbére és jegyajándéka (paraphernum) tárgyában. Az ügyvéd kérésére a helynök a távolmaradó felperest, Hidvégi Polyan Osvátot elutasítja és a megállapítandó költségekben marasztalja. Írta: Stephanus de Iborlyzko jegyző.
DI 68490.

4047 **1508. dec. 14.**
Sal. (?) levele Waya-i Imre váradi kanonoknak, rokonának. Sajnálja megpróbáltatását; a napokban néhány ellene szóló idézőlevél érkezett Rómából, melyeket aláírás mellett átvett (his diebus quedam littere citatorie contra dominum Waradiensem ex Urbe allate sunt, et assignate manibus nostris). Kelemen Severien-sis püspöknek adta át őket, a címzett jól intézkedik. Waya-i követe még nincs Rómában, de az író káplánja hazatérve jelentette, hogy Pathawy már ott van; reméli, ellenfelük megszeli-dül, addig türelem. A levélen látható vakarás (rasura) nem árt, a bulla írójának kezétől van, a pápa pedig igazságos. Doba mester visz neki levelet, de ez nincs jóban a préposttal Rómában, ami veszélyes; írjanak a prépostnak a káptalan nevében.
DI 73347.

4048 **1508.**
Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök:

egy plébános előadta, hogy egy másik plébános híreszteli róla, miszerint egy hívének kegyes adományát a maga számára vette el. Ezáltal őt rossz hírbe hozta és neki súlyos sérelmet okozott (*fame eiusdem domini T. plebani plurimum detrahendo et eidem ... graviter iniuriando*). Amikor a másik felet megidézték, ügyvédje a kereset jogalapját kérte számon, ill. a követelés teljes összegét (*in vim actionis sive petitionis summarie haberi petiit*), és hozzátette, hogy az ellenfél őt a végrendelet tárgyában többször megtámadta és zaklatja, amit 100 aranyforintért nem viselne el. Kérte, hogy örök hallgatásra kötelezzék és 100 aranyforint váltásban (*emenda*) marasztalják. Erről az ellenfélnek kérésére másolatot ad.

Beneéthy fk. 51a. = Nyási fk. 76b. fol.

4049

1508.

Végzés egy jegyzői ügy kivizsgálásáról és annak megintéséről (*instrumentum super requisitione et monitione notarii ut acta et processus transcribat*). (Tartalma hiányzik.)

Beneéthy fk. 260a. fol.

4050

1509. febr. 7.

Rákosi Menyhért *doctor decretorum et artium liberalium*, erdélyi kanonok és helynök, meghagyja a zsuki plébánosnak, hogy Losonczi Bánfy Ferencet, akit Kis Bálint püspöki tizedszedő kérésére kiközösített a bérelt püspöki tizedek nem fizetése miatt, oldozza fel a kiközösítés alól, ha a bérösszeget teljesen megfizeti, s erről az említett tizedszedő nyugtáját felmutatja.

Károlyi III. 63.

4051

1509. márc. 26.

II. Gyula pápa az esztergomi érseknek, a pécsi és a győri püspöknek. A pannonhalmi főapát joghatósága (*iurisdiction*) ellen irányuló hamis oklevelek tárgyában hozzanak ítéletet.

Pannh. III. 626.

4052

1509. jún. 13.

II. Ulászló király Tamás esztergomi érsek főkancellárnak, István nyitrai püspök személynöknek, Perényi Imre nádor-helytartónak és minden magyarországi egyházi és világi bírónak: a vele Csehországban időző György brandenburgi örgrófnak és feleségének, Beatrixnak pereit hazatértükig halasszák el.

DI 37854.

4053

1509. jún. 21.

Korwthnya-i Gál dubicai főesperes és Varasdi Gergely zágrábi kanonok, mint pápai küldött bírák II. Gyula pápa parancsára felszólítanak mindenkit, hogy kiközösítés terhével huszonegy nap alatt adják vissza a lepoglavai és sztrigai egyesített pálos kolostorok lefoglalt ingó és ingatlan javait.

DI 34428. = LK 1926, 168.

4054

1509. júl. 3.

Perényi Imre nádor, királyi helytartó Pásztói Gábort és Györgyöt, akik isteni és emberi törvényt nem nézve (*divina humanaque lege contempta*) András deák pásztói *scholasticus*, aki *acolitusi* renddel bírt, s a velük az egri szentzéken folyó perében Pásztón össze akarta gyűjteni tanuit, hogy az egri helynök levele értelmében negyednapra a Heves vármegyei Szentjakabon a végrehajtók (*executor*) elé állítsa őket, a pásztói temető mellett elfogták és nemesi kúriájukon úgy megverték, hogy behalt, ezért őket az ország régi és bevett szokása szerint, valamint az új törvények rendelkezéseinek is eleget téve (*iuxta antiquam et approbatam huius regni consuetudinem contentaque generalis novi decreti*) jószágvesztésbe esetteknek jelenti ki és birtokaikat eladományozza.

Békefi, Pásztó I. 463.

4055

1509. júl. 17.

II. Gyula pápa Péter bíborosnak adományozza

a Panormitanus és veszprémi kanonokságot, a segesdi főesperességet, több plébániát és oltárigazgatóságot azon a címen, hogy Antal Sipontinus érsek, pápai ügyhallgató (auditor) Thomas Bellus Russust mindettől bűnei miatt és méltatlanságára tekintettel ítéletével megfosztotta és állásából elmozdította (suis culpis et demeritis existentibus ... per suam diffinitivam sententiam privavit et amovit).

Mon. Vesp. IV. 178.

4056

1509. júl. 31.

Lőrinc *doctor decretorum et artium* császmái *lector* és helytartó (locumtenens) meghagyja hat plébánosnak a császmái egyház *sindicusa*, a zágrábi egyház ügyvédje (generalis procurator) és Máté dobrakucsai pálos perjel kérésére, hogy István dobrakucsai várnagyot és nevezett *familiarisait* kilenc napon belül elégtételadásra szólítsák fel, amiért Újlaki Lőrinc herceg jobbagyaival a pálos kolostor temetőjére, kápolnájára és környékére ellenséges módon rátörtek, különben közösjék ki őket, vagy ha ártatlanságukra hivatkoznának, kilencedik napra idézzék meg.

DI 35771. = LK 1929, 308.

4057

1509. aug. 7.

Idézőparancs tiltással, fellebbezési ügyben (citatio cum inhibitione in causa appellationis per modum instrumenti). Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök II. Gyula pápának "anno septimo" kelt *brevejével* kiküldött bírót az alperesnek és minden érdekeltnek hosszadalmas idézést bocsát ki, melyben Jakab krakkói helynököt és minden más bírót az eljárástól eltilt.

Beneéthy fk. 128b. fol.

4058

1509. okt. 5.

Rákosi Menyhért *doctor decretorum et artium liberalium* erdélyi helynök a bonchidai és általános *vicariatusa* alatti plébánosoknak. Loson-

czi Bánffy Ferenc, a dobokai egyház kegyura panaszkolta, hogy Derse-i Majády Miklós nemes ottani templomát és temetőjét megszenteltelenítette egy *famulusának* erőszakos kivonszolása és megverése által; az újbóli felszentelést intésre sem hajtatta végre; hogy a volt dersei plébános, Mihály megöléséért Dobokai Salathiel nemestől járó vérdíjat, melyet a rokonok végrendeletben a panaszosnak hagytak, nem fizette meg, s a kibérelt tizedet sem fizeti. Szólítsák fel elégtételre tizenkét napon belül, vagy vessék *interdictum* alá, újabb tizenkét nap múltán közösjék ki.

Károlyi III. 64.

4059

1509. okt. 23.

Epperyes-i Péter a tasnádi helynökhez (neve kiszakadt). Antal endrédi plébános bemutatta neki fellebbezését, melyet a címzett nem fogadott el, ezért Váradra ment és tőle közjegyzői oklevelet kért. Nem adott neki, de úgy véli, ellenfelét (egy parasztot) lefoglalt javaiból ki-elégítheti. Mivel a bíró egyazon bűnért büntetést kétszer, ti. kiközösítést és elzárást egyszerre nem szabhat ki (iudex non potest quemquam duplici pena contere, scilicet pena [senten]tie excommunicationis et aresti), kéri, hogy fogadja el a fellebbezést, ha nem tudja a feleket egyezsége szorítani. A pap már kifogyott pénzéből a per költségei miatt.

DI 99243.

4060

1509. nov. 1.

Ferrara-i Amadei Tamás *doctor decretorum* nyitrai főesperes, esztergomi kanonok és helynök veszprémi egyházmegye plébánosoknak. Temesvári --- gvárdián és a keszthelyi ferences konvent panaszkolták, hogy *providi* (nevek) súlyos bűnökkel rágalmazzák őket. *Legatusi* hatalmával felhívja őket, hogy tizenöt napon belül béküljenek ki a ferencesekkel, különben kiközösítés alá esnek. Ha sérelmeznék, értesítéssel idézendők. Írta: Michael de Podafalwa

jegyző.¹

DI 93749.

1. Balra alul más kézzel: *visa per me Thomam vicarium. Idem manu proprio.*

4061

1509. dec. 12.

Perényi Imre nádor-helytartó a császári helynöknek. Both Ferenc nemesnek Thapolcz-i Pál elleni perét tegye át jelenlétére; ha mégis egyházi, visszaküldik.¹

DI 104212.

1. Másolatára Grangya-i Mátyás fia: Péter — később zágrábi kanonok (lásd: DI 104234.) — rájegyezte, hogy a jelen párt a fél kérésére adták ki, a pert huszonötödik napra a nádor elé tűzték ki, és a felperesi ügyvéd fellebbezett.

4062

1509. dec.

Másolat határozattal történt közbevetésről (trassumptum cum interpositione auctoritatis et decreti). Ferrara-i Amadei Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök előtt, az ítékezés helyén, az esztergomi katedrális oszlopcsarnokában (in porticu cathedralis ecclesie Strigoniensis, in loco iudicii, ubi iura causantibus reddi solent) Pesth-i Gergely (Nyásinál: György) *licentiatus*, az esztergomi Collegium Christi növendéke (in decreto licentiatus et canonicus iamfate ecclesie Strigoniensis allumpnus collegii Christi pauperum scolarium nuncupati Strigoniensis fundati) bemutatta a kollégium nevében VIII. Ince pápa 1504. szept. 12-én kelt bulláit, s ezeknek közokiratba foglalását kérte (cum interpositione decreti et auctoritatis nostre ordinarie). A helynök átírja s rendes hatóságával kimondja, hogy az átiratnak az eredeti hitelét adják. Erről Alsószegedy Benedek pápai közjegyző helyettese, István, az esztergomi szentszék jegyzője közokiratot állít ki.¹

Beneéthy fk. 179a.; Nyási fk. 190a. fol.

1. Hátán 1519-i záradék egy Körmendi Mihály esztergomi szentistváni kanonok által végzett közjegyzőavatásról.

4063

1509.

István gorbónokfői és György progócsi plébá-

nos jelentik Lőrinc mester *doctor artium liberalium*, császári kanonoknak, hogy miután nemes Csapolóczi Pál volt gorbónoki várnagy Bajnai Both Ferenc ellen a császári szentszék előtt az idézésre nem jelent meg, kiközösítésre vonatkozó meghallgatására a szentszék elé hívták.

Iványi, Körmendi 56.sz.

4064

1509.

Poka Nylkay és P. jegyző levele.¹ (Venerabilis domine...) Az ügyhallgató (auditor) intőlevelét a Szentlélek és a Szent Ferenc-templom kapuján ma reggel közzétették, majd Nylkay-val a püspökhöz (prelati) mentek, s ez esküt tett nekik, hogy szabadon végrehajthatják parancsukat. Nagymise után az *aula* (aule superioris noviter constructe) lépcsőjénél szolgálai élén fogadta őket, kezét adott, majd szóban biztosítva, hogy nem zaklatja őket, jegyzői jelenlétében meghallgatta az összes levelet, másolatot kért, és hétfőre választ ígért. Amikor a *provisor* idézésére indultak, ez Pázmán György, Sarmasági és Raskay nemesekkel fogadta a pápai végrehajtót (Jánost); dühbe gurult, hajába kapott, és a törvényszabta rendben (allegando decretum regni) kivezették a várból. Az író fél-tében a szent király sírjához, innen szállására, majd a Szentlélek klastromba futott. Sárospedig hajánál fogva a kertbe, majd a ferencesek kolostora előtt lévő Körös kapujához (ad portam Crisii supra claustrum sancti Francisci) hurcolták, levetköztették, és megkötözni készültek, csak a pápa *nunciusa* mentette meg. Kíséretet kér, hogy urához mehessen: Szarvady Benedeket vagy Vajay Miklóst.

DI 97617.

1. A címzett a hátapon volt.

4065

1509.

Peregyezség (instrumentum transactionis). — Közjegyző előtt II. Gyula pápa 7. évében Garai Antal esztergomi kanonok és nemes Alsó-

szegedy Benedek mester, esztergomi kúriai jegyző (notarius curie Strigoniensis) egyezsége lépnek hosszas perükben. A kanonok 100 forintot adott a jegyzőnek, évi 5 forint bérlet (pensio) fejében, ezért Esztergom nagyobb utcáján, a néhai Golya Sebestyén és Zenthly András polgárok házai között fekvő kőházát bizonyos feltételekkel lekötötte neki. Perük folyt: 1. Péter Reggio-i bíboros, magyarországi *legatus* előtt, 2. az ő küldött bírái előtt, 3. Esztergom város bírása és esküdtsége előtt, 4. Atthya-i Miklós *lector* és Ferrara-i Amadei Tamás *doctor decretorum* nyitrai főesperes és kanonok, mint a várostól fellebbezett ügynek a földesúr, Tamás bíboros által kijelölt bírái előtt, 5. néhai Pál milkói püspök és Pesth-i G(ergely), mint a fenti ügynek a bíboros-kiküldte bírái előtt; most azonban megszüntetik, leveleiket érvénytelenítik, és a jegyző négy részletben fizetést vállal, valamint azt, hogy hivatalos jegyzői minőségében (durante suo officio notariatus) minden oklevelet ingyen fog neki kiállítani.

Beneéthy fk. 218a.; Nyási fk. 214b. fol.

4066

1509.

Összehajtással átírt keresetlevél (instrumentum super extractione libelli de rotulo). — Közjegyző Antal esztergomi helynöknek *egregius* B. mester, közjegyző helyett kijelölt jegyzője hitelesen átírja és közokiratba foglalja azt a keresetlevelet, melyet A. pap *egregius* János és S. (veszprémi, illetve pécsi egyházmegye) G. veszprémi egyházmegye plébános ellen elsőfokon adtak be. G. és B. egymást követő veszprémi helyettes *vicarius*ok előtt N. Márton pápai közjegyző írt a *rotulus*ba, majd 1409-ben Tamás esztergomi helynök előtt Mihály mester alperes ügyvéd mutatta be, P. felperesi ügyvéd jelenlétében. A közjegyző tanúsítja az eredetivel való megegyezését, és a felperesi ügyvédnek kiadja.

Beneéthy fk. 281b.; Nyási fk. 252a. fol.

4067

1509.

Tamás esztergomi érsek Igari Simon prépost, ki Zsigmond mester esztergom-szenttamási kanonok és *procurator fiscalis* keresetére kiközösítés alá esett, de azt makacsul elviselte, Anthonius Cheregonus de Montefloro esztergomi helynök által javadalmától megfosztja. *Beneéthy fk. 185b. fol.*

4068

1510. febr. 20.

II. Gyula pápa II. Ulászló királynak. — Zsigmond váradi püspök káptalanát és kanonokjait naponta zaklatta, ezért a pápa kivette őket a püspök joghatósága (iurisdictio episcopalis) alól annak a pernek az idejére, amely köztük most ügyhallgató (auditor) előtt függ; Gáspár, a püspök testvére azonban a kiváltságlevél hozóját hiába üldözve, egy Jakab doktor nevű kanonok házába tört be és annak klerikusát megsebezte. Ezzel kiközösítés büntetését vonta magára, s az *auditor* megidézte Rómába, hogy számot adjon. Az intés végrehajtóját Gáspár elfogta, megkötöztette, megverette és a folyóhoz vitette, hogy beledobják *et quod deterius est, eosdem caplum et canonicos sub pretextu, quod dictum Gasparem, ut prefertur, moneri fecissent, coram Emerico de Peren, comite palatino, aut eius iudicibus et officialibus, prothonotariis nuncupatis tui regni Hungarie, ut etiam pretextu constitutionis dicti regni pena capitis punirentur et bonis omnibus privarentur, momeri fecerit ...*, kéri a királyt, hogy Gáspárt és alárendeltjeit intse le, a kano-nokokat pedig védje meg.

Theiner II.580.

4069

1510. febr. 26.

Barchan-i György bácsi *lector* és Baczan-i Máté *doctor decretorum* bácsi *custos*, Frangepán Gergely kalocsa-bácsi érsek helynöke, Ferenc Milopotamensis püspökkel együtt pápai küldött bírák a zágrábi és pécsi egyházmegyék papságának. Nemrég a Gergely zagorjai pap és

társai részéről bemutatott pápai parancs alapján végrehajtást elrendelő leveleket (litteras executoriales) adtak ki. Most Mihály mester, Soplonca vár kápolnájának igazgatója, mint Báthori György és Kewendi Zekel Miklós ügyvédje (közjegyzői ügyvédlevéllel) előadta: Gergely papot Lukács zágrábi püspök büneiért kiközösítés alá és börtönbe vetette, innen megszökött, de feloldozást nem nyert, ezért a pápai levél is semmis; egyébként az eredetileg csak Geczelya István megölése és károsítás címén kiadott pápai parancsokat Gergely sokakra kiterjesztette, ebből botrány származott, alaptalan kiközösítés is; kéri az ügyvéd a végrehajtás eltiltását és Gergely megidézését. A bírák ezt kiadják és Gergelyt értesítéssel idéztetik. Írta: Philippus Hagyoka de Zegedino és Franciscus Zel de Bachia jegyzők.

Dl 94733.

4070

1510. márc. 11.

Amadei Tamás *doctor decretorum* nyitrai főesperes, esztergomi helynök Perényi nádornak. Márc. 6-án megjelent Sombor-i Pyry Bertalan nemes ügyvédje, Báthori Mihály esztergomi *sublector schole* és Dysznos László nemes leánya, Ellewelgh-i Fóris János özvegye, Margit helyett *providus* Kowachy János *nuncius*. A kereset szerint (átírva) az asszony hitbér-*paraphernum* fizetésért perelte Pyry Bertalant a nádor előtt, de egyezségre léptek. Ennek alapján az asszony Alsózombort zálogban bírta az oklevelekkel együtt mindaddig, míg Pyry Bertalan a kikötött 220 aranyforintot hitbér-*paraphernum* fejében meg nem fizeti. Bár az oklevelek visszaadását is hittel ígérte, ezt mégsem tette meg, így a kereset erre és a perköltségre irányul. (Itt hiányos.) Benyújtása után az alperes *nunciusa* átadta a nádor febr. 19-én kelt áttérelő parancsát, s ennek értelmében a helynök a pert a nádor elé átteszi, a feleket harmincketedik napra idézve.

Dl 46931.

4071

1510. márc. 15.

Rákosi Menyhért *doctor decretorum et artium liberalium* erdélyi kanonok és helynök plébánosoknak és valamennyi alárendeltjének. Febr. 18-án Pókafalvai Thenki Péterné: Ilona ügyvédje: Wezzewd-i György nemes, valamint Thenki Péter maga, idézésre megjelentek. A felperesi ügyvéd előadta, hogy Thenki Péterné az asszonyt és anyját gyalázta (*verba quedam inhonesta et infamatoria admodum gravia, contra ipsorum matrem maxime facientia, proclamasset*), amit Ilona a maga és testvérei vérdíjáért sem viselne el. Kérte, kötelezzék az alperest bizonyításra, vagy a vérdíjak lefizetésére. Alperes tagadta a kijelentéseket; ha mérgeben megtette volna, nem emlékszik; de anynyi sérelem érte feleségétől, hogy képtelen ezentúl vele együtt lakni; kéri, válasszák szét őket (*ulterius illi cohabitare difficultasset, quare petierat inter eo[s] divortium celebrari*); az asszony őt elhagyta, ezért soha többé nem akarja visszahívni. A felperesi ügyvéd a kijelentéseket bizonyítani kész. A helynök úgy véli, hogy a bizonyítás csak elmélyítené a gyűlöletet, ezért a kánonjog keretei közt a házasság érdekében fáradozva az eljárást a felek egyetértésével lezárja (*tanquam frustratorium rescinden[do]*). Közbenszóló ítélet születik az eljáró bírók és jogtudók meghallgatásával (*dominorum coassessorum nostrorum et iurisperitorum consilio ac matura ... deliberatione prehabita*): alperes fizesse meg felperesi ügyvédnek a makacssága miatt felmerült költségeket (*expensas contumatie*), majd kilencedik napon Gaththew vagy Zenthymreh-i birtokon a Z.-i plébános előtt Ilona három szavahihető, nemes nő előtt (*manu tertia proborum mulierum similiter nobilium*) esküdjék meg az evangéliumra férje jelenlétében, hogy a házassági hűség ellen sohasem vétett, majd a férj hetedmagával (atyafiakkal vagy legalább nemesekkel) a szidalmakért az összes atyafi előtt kövesse meg, majd állítson derék és jómódú kezeseket (*fide-*

iussores) arra, hogy feleségét szeretni fogja, akit ezentúl házasságuk dolgai miatt nem hurcol bíróság elé (*ultra et supra licitam et honestam correctionem maritalem non vexabit*), ezután pedig az asszony térjen vissza férjéhez és éljen vele házaseletet. — A kelet napján Wezewdy panaszkolta, hogy az asszony a jelzett napon Benedek plébános előtt az esküt letette — mint a plébános jelentette — és egész nap várt, de férje makacsul nem jelent meg; parancslevelet (*compulsoria*) kért. A helynök meghagyja, hogy a címzettek hívják fel Thenki Pétert az ítélet teljesítésére kilenc napon belül (3x3), vagy egyezzen ki az asszonnyal a házasság sérelme nélkül; ha nem tenné meg, közösiítsék ki. Írta: Thomas de Nyres jegyző. Alben[sis].
DI 67253.

4072

1510. máj. 2.

Ferrara-i Amadei Tamás *doctor decretorum* nyitrai főesperes, esztergomi kanonok és Tamás bíboros-érsek helynöke a királynak. 1509. máj. 1-jén Koromháza-i Korom Lőrinc özvegye, most Lászlófalwa-i Ewrdeg Jánosné: Ilo-na idézést kért Koromháza-i Korom Bálint ellen a Blathnycza vár és három faluból neki járó hitbér és *res paraphernales* tárgyában az esztergomi szentszék elé. Ezt kibocsátotta. 1510. jan. 21-én a felperesi ügyvéd (Philippus litteratus de Florencia) és az alperesi ügyvéd (nemes Csuti Menyhért mester) megjelentek és igazolták magukat, amit Alsószegedy Benedek pápai közjegyző (*principalis scribe ac notarius*) helyettese, Asszonyfalvy Benedek nemes mester, beírt a jegyzőkönyvbe (*in manuali sive protocollo*). A felperes bemutatta a plébánosok jelentését. Jan. 26-án a felperes átadta részletezett keresetlevelét (*libellum articulatum sive summarium petitionem*), melyben a jószágok felét követeli a szokásjog alapján, az alperesnek huszadik napon kell válaszolnia. Február 20-án az alperesi ügyvéd tagadott, így bekö-

vetkezett az érdemi perbe bocsátkozás (*litis contestatio*). Március 4-én a felperes további kereseti kérelmeket (*positiones*) nyújtott be (*series ... articulorum ... in vim positionum reproductorum*). Meghagyást (*commissio*) ad ki a bíróság a szentmihályi, gáji és necpáli plébánosnak: amit Bálint tagad, arra nézve hallgaszanak ki tanúkat Majson. Április 26-án a felperes bemutatta a zárt tanúvallomási jelentést, s az ügyvédek beleegyezésével felnyitották, nyilvánosságra hozták;¹ máj. 2-án Szentbenedeky László, Bálint *nunciusa* átadta II. Ulászló király átterelő parancsát a személyes jelenlétre, ennek a helynök eleget tett és határnapul jún. 24-ét tűzi ki.

DI 105812.

1. Bálint válaszait a keresetlevelek margójára jegyezték: *credit, non credit ...*

4073

1510. máj. 5.

Ferenc hantai prépost, esztergomi és székesfehérvári kanonok, II. Gyula pápának a veszprémi főesperessel és a helynökkel együtt kiküldött bírása közli Nagoch-i Gáspárral a pápának az *egregius* T.T. leánya: Margit által közjegyző előtt bemutatott megbízólevelét és súlyos betegsége miatt az ügy eldöntését reá ruházza. Kelt Esztergomban, II. Gyula pápa 7. évében. *Beneéthi fk. 215a.; Nyási fk. 213a. fol.*

4074

1510. máj. 24.

II. Gyula pápa a kalocsai prépostnak, *cantor*-nak és helynöknek. A pannonhalmi főapát panaszára bírakká teszi őket a szentjobbi apátság elfoglalása ügyében.

Pannh. III.628.

4075

1510. jún. 18.

II. Gyula pápa a veszprémi főesperesnek, a hantai prépostnak és a veszprémi helynöknek. A veszprémi egyházmegye Bozthec-i Ferenc és leánya: Margit előadták, hogy amikor a leány nyolcadik évében volt, a zágrábi egyház-

megyés Zrínyi Miklós gróffal, aki akkor tizenötödik évében járt, házassági megállapodást kötöttek szóban, a jog szerint szokásos módon, egyháziak jelenlétében (*matrimonium, sive sponsalia iuris interpretatione per verba legitima de presenti contraxerat et idem Nicolaus de non contraveniendo medio iuramento se astrinxerat ac illud in facie ecclesie de eiusdem Margarethe consensu solemnissimam*), majd amikor Miklós betöltötte huszadik és Margit tizenkettedik évét, a fenti jegyesség házasságá alakult át (*nov. 24: postquam ipsi ambo coniuges ad legitimam etatem pervenerant*) et sic sponsalia predicta in matrimonium transiverant), a férfi azonban egy másik leánnyal, Károlyi Ilonával — esküjét megszegve — jelenszavas házasságot kötött (*periurii reatum incurrendo*), s azt el is hálta. Margit asszony azonban követelte, hogy az eredeti házasságot érvényesnek, az utóbbit pedig semmisnek nyilvánítsák (*petendo eum sibi in virum adiudicari et secundum matrimonium huiusmodi nullum decerni*), és beperelte Zrínyi Miklóst a zágrábi püspök *vicevicariusa* előtt. A férfi azonban a perfüggést elhallgatva, tehát hamis állítással pápai levelet eszközölt ki az akkori nonai püspökhöz, aki bizonyos lépések után az ügy folytatását Radini Mihály nonai *archipresbiter*re bízta, ki Margit lakhelyétől tíz nap járóföldre eljáván, az első házasságot semmisnek nyilvánította és őt a költségekben marasztalta, a *vicevicariust* pedig az eljárástól eltiltotta. Mihelyt ezt Margit és atyja megtudták, a Szentsekhez fellebbeztek; a pápa meghagyja, hogy a fellebbezést és az alappert bírálják el.

Mon. Vesp. IV. 179.

4076

1510. aug. 7.

II. Gyula pápai *breveje* alapján Demeter esztergomi helynök, János krakkói prépost ügyében az alperes asszonyt megidézi és Jakab krakkói *officialist* az eljárástól eltiltja. *Beneéthy fk. 128a.; Nyási fk. 151a. fol.*

4077

1510. szept. 9.

Galabfalwa-i Bálint egri kanonok, helyettes szentszéki bíró (*in officio vicariatus iudex surrogatus*) meghagyja bizonyos egri egyházmegyes plébánosoknak, hogy János ungvári plébános és esperes adósait, kik neki végrendelet alapján vagy más tisztességes okból tartoznak, tizenöt napon belüli teljesítésére szólítsák fel, különben közösisékké ki. Írta: Leleszi Albert jegyző.

DI 31382.

4078

1510. szept. 20.

Szegedi Gergely csongrádi főesperes, váci kanonok és helynök Karachond Gáspár és Inarch-i Lázár Miklós nemesek kérésére meghagyja a váci egyházmegye plébánosainak, hogy Inarch lakosait a helyi egyház újjáépítésére tett kegyes hagyományok tizenöt napon belüli megfizetésére kiközösítés terhével szólítsák fel, és ha ezt sérelmeznék, huszadik napra idézzék elébe.

DI 46953.

4079

1510. dec. 3.

Szécsényi Miklós mester a pozsonyi sekrestyében bocsánatot kér az egész káptalantól. Többek közt ígéri, a régi szokásjog szerint jár el. Ha a káptalan ítéletét sérelmeznék, a pozsonyi préposthoz fellebbez. Ennek döntése ellen bármely fél az esztergomi kúriához fordulhat. (*Quod dum et quando habebit aliquid actionis contra aliquem ex fratribus canonicis, extuncaget adversus talem primo coram solis canonicis in capitulo, iuxta antiquam consuetudinem. Ubi autem in sententia capituli sentiet se gravatum, provocabit causam suam huiusmodi ad dominum prepositum Posoniensem, vicarium foraneum domini reverendissimi Strigoniensis. Et tandem si aliqua pars per sententiam ipsius domini prepositi lesa fuerit, causa devolvatur ad curiam Strigoniensem.*)

Df 228112.

4080

Előttetek... (coram vobis...)¹ Baan-i Gáspár nyitrai *lector*, nyitrai és pozsonyi kanonok, nyitrai helynök: Thordamezy-i Miklós anyja nevében is panaszolja, hogy Oroszlánkői Menyhért özvegye elfoglalta azt a Zamard-i nemesi kúriát, mely Thordamezy-i Miklós anyjára anyjának halálával szállt, ezzel 200 aranyforintnál több kárt okozott; tizenhat éve Oroszlánkői Menyhért hat lovat és más ingókat magához vett 200 forint értékben, melyek Thordamezy-i Miklós anyjára fivére halálával szállottak; végül 15 forint kölcsönt sem akar megadni.

DI 72807.

1. Fogalmazvány.

4081

1510. körül
Makacsság okából kiállított idézőlevél. (Hic auctoritate reverendissimi domini cardinalis de latere legati ad instantiam nobilis Andree de Rechen propter contumaciam denunciatur fore excoatus nobilis Michael de Monozlo.¹)

DI 95506.

1. Hasonló a galgóczi várnagyról, DI 95507.

4082

1510. körül
További végrehajtók kirendelése (associatio seu admissio executorum ad prius electos executores). Antal esztergomi helynök a tanúkihallgatásra kiküldött végrehajtók mellé a felperesek személyesen előterjesztett kérésére, jogaik védelmére másokat is rendel ki.

Beneéthy fk. 132b. fol.

4083

1510. körül
Eltiltással vegyes idézés (narratio citationis cum inhibitione propter metum etc.). Antal esztergomi helynök a váci egyházmegyes P-i plébános díja ügyében, kinek már intőlevelet adott, de Damján váci helynök az ügybe elhamarkodottan beavatkozott, s ezt kiközösítette, eltiltásos idézést bocsát ki, és az érintettet a ki-

közösítés alól feloldoztatja.
Beneéthy fk. 132b. fol.

4084

1510. körül
Felszólítás fellebbezési ügyben, miután bizonyos dolgokat lefoglaltak és másokat helyeztek a javak birtokába (narratio citationis in causa appellationis, quando rei essent detenti et alii successissent in bonis eorum). Antal esztergomi helynök II. Gyula pápa küldött bírāja, a másik Mekche-i János püspök.

Beneéthy fk. 185b. fol.

4085

1510. körül
Rendelkezés megbízásról (narratio super commissione). — Antal esztergomi helynök jobbagyasszony (honesta) perében örökség és egyéb dolgok tárgyában (super hereditibus ac aliis rebus) vallatást rendel.

Beneéthy fk. 198a. fol.

4086

1510. körül
Általános intés (ammonitio generalis). — Antal esztergomi helynök, II. Gyula pápa küldött bírāja az általa átfirt pápai parancs alapján jogbitorlástól tilt.

Beneéthy fk. 203b. fol.

4087

1510. körül
Végrehajtási felszólítás közbenszóló ítélettel (narratio executorialium sententie interlocutorie). — Antal esztergomi helynök közbenszóló ítéletét, melytől a pápai székhez is fellebbeztek, végrehajtja és a költségeket jogtudók egyetértésével (una cum nonnullis iurisperitis) megállapítja.

Beneéthy fk. 205a. fol.

4088

1510. körül
Törvényszék előtt tett vallomás (instrumentum super confessione iudicialiter facta). — Közjegyző tanúsítja, hogy nyolcadik évben (anno octavo) Anthonius Cheregonus de Montefloro

esztergomi helynök előtt az egyik fél bevallotta, hogy nincs írott végrendelete, csak szóbeli nyilatkozatról tud.

Beneéthy fk. 257a.; Nyási fk. 206a. fol.

4089

1510. körül

Zárlat vagy bírói letét feloldása (*relaxatio aresti seu sequestri*). — Antal esztergomi helynök azt a zárlatot, melyet a körmöcbányai *honesta* Loden Orsolya néhai *circumspectus* Haydel János végrendeleti végrehajtónál (*executor seu fidecommissarius*) ennek leánya, *honesta* Anna javára tett hagyatéki tárgyakra kieszközölt, mindkét fél hozzájárulásával feloldatja, a tárgyakat Annának kiadatja, illetve a végrehajtót idézteti.

Beneéthy fk. 211a.; Nyási fk. 209b. fol.

4090

1510. körül

Tilalom megszüntetése (*revocatio inhibitionis*). — Antal esztergomi helynök azt a tilalmat, amelyet elődje, Amadei Tamás *doctor decretorum* egy vármegyei székhez végrendeleti ügyben való eljárás miatt kiközösítés terhével kibocsátott, feloldja, mert a felek előadásából meggyőződött, hogy a végrendelet csak mintegy véletlenül (*incidenter*), mint az alperesi kifogásokra tett *replica* szerepelt, és ez be is bizonyult (*propterea causa huiusmodi principaliter et secundum sui naturam testamentaria et per consequens ecclesiastica minime esse censeretur, neque dici posset*). Ha ezt az alperesek sérelmeznék, idézzék meg őket ellentmondás tételére.

Beneéthy fk. 212a. = Nyási fk. 210a. fol.

4091

1510. körül

Zárlat elrendelése (*arrestatio sequitur*). — Antal esztergomi helynök előtt B. pap, a nagybányai Szent Kereszt-oltár igazgatója előadta, hogy T. pappal, aki az ő tanulmányi útja alatt (*causa studii*) javadalmát elfoglalta, pere folyik a szentszék előtt, de ellenfele az idézésre ma-

kacsul nem jelent meg, sőt az oltárt illető borbírójévédelmet pazarolja. Mivel ezt tanúk bizonyították, a bíró zárlatot rendel el az oltárigazgatóság jóvédelmére (*ad manus fideles ... sequestrandum ... esse decrevimus*) és meghagyja, hogy a bíró és az esküdtek segítségével a borkat foglalják le; a zárlat megsértői kiközösítés alá kerülnek és 500 aranyforint büntetésbe esnek, mely az esztergomi kamarát illeti; ha a nevezett pap ezt sérelmezné, idézzék meg ellenvetésre.

Beneéthy fk. 286b.; Nyási fk. 257b. fol.

4092

1510. körül

Peráttétel (*transmissio cause*). — Antal esztergomi helynök a királynak. János azelőtt váci egyházmegyei, most pesti plébános az érsek levelével meginttette E-t, előző *parochiaja* földesurát és jobbágyait követelése (*salarium*) megfizetésére, kiközösítés fenyegetésével. Még az intés határidejében (*iurisdictione nostra et dicte sedis per huiusmodi amonitionem preventiva et perpetua*), tehát perfüggés közben az ellenfelek Demjén *doctor decretorum* váci helynöknel emeltek panaszt, aki a joghatósága alá már nem tartozó plébánost az esztergomi joghatóság sérelmére kiközösítette. Ez a bebörtönzés félelme miatt nem mert Vácra menni, hanem Esztergomban mutatta be tiltakozó levelét (*denunciatoria*) és adta be fellebbezését azzal, hogy ha Vácra mehetne, ott tenné meg; kérte óvadék melletti (*ad cautelam*) feloldozását és eltiltással idézés kibocsátását. Antal helynök ezt ki is adta, János pap november 12-én tett jelentést, de az ellenfél makacsul nem jelent meg, mire óvadék mellett (*ad cautelam*) feloldozta, majd a pert a nyolcad végéig halasztotta (*congregationem sive dietam nobilium huius inclity Regni*). A kelet napján a földesúr *famulusa* és ügyvédje felmutatta II. Ulászló király áttérő parancsát. A helynök a szokásnak és a törvénynek engedelmeskedve a pert a kúriába, a személyes jelenlét (*persona-*

lis presentia regia) elé átteszzi azzal, hogy a felek tizenötödik napon ott jelenjenek meg (causam et causas suppradictas tam de iure, quam etiam a decreto et consuetudine predicti Regni ad specialem, per consequens meum forum, presertim ob spolium presbiteri, articulumque absolutionis ab excommunicatione et censuris ecclesiasticis et similiter articulum appellationis ad sede spirituali in dictam sedem metropolitanam spiritualem Strigoniensem interposita spectantes, in quibus ... ad premissa dumtaxat processeram ...).

Beneéthy fk. 288a.; Nyási fk. 258b. fol.

4093

1510. körül

Felszólítás vallomástételre adósokkal és hitelezőkkel szemben, megintéssel együtt, a végrendelet nélkül meghalt plébánosok ügyében (narratio inquisitionis simul cum monitione contra debitores et creditores etc. plebanorum ab intestato decedentium). — Antal esztergomi helynök tudomására jutott, hogy a nagyszebeni plébános végrendelet nélkül halt meg és mások is, de vannak olyanok, akik a papok javait magukhoz veszik és követeléseiket is maguknak hajtják be: jog és bevett szokás szerint azonban az ily módon elhunyt egyháziak javai az esztergomi egyházra szállnak. (Et quia tam de iure, quam etiam consuetudine laudabili in talibus legitime observata et prescripta in omnibus rebus et bonis talium clericorum intestate decedentium et prefate ecclesie illiusque iurisdictioni spirituali Strigoniensi antedictae subiectorum, unde scilicet iidem institutionem canonicam suorum beneficiorum vel officiorum suorum suscipere et habere debent et tenetur, eadem ecclesia Strigoniensis successit et succedere debeat...) Ezért hivatalosan (ex officii nostri debito) kimondja, hogy az ilyen hagyatékokat az esztergomi egyház építésére kell lefoglalni, és meghagyja, hogy az *intestatus* papok javainak bitorlóit maguk elé idézve hallgassák ki a náluk levő tárgyakról és követelésekről,

majd szólítsák fel, hogy bizonyos időn belül Esztergomba jöve az *officiummal* egyezzenek meg, illetve az egyházat elégítsék ki, s ha ellenvetésük lenne, idézzék őket haladéktalanul a szentszék elé, hogy a kiszabott kiközösítés kihirdetését meghallják, vagy eljárásuknak okát adják.

Beneéthy fk. 283b. fol.

4094

1510. körül

Házassági perben hozott bírói parancs (mandatum in facto matrimonii). Anthonius Cheregonus esztergomi helynök előtt *probus* G. jobbagy előadja, hogy bár M-i M. Tamás fia: G., aki az atyai hatalom alól már régen felszabadult (iam dudum a prefato Thoma patre suo ex eiusque potestate emancipatus) és máshol is lakik, az ő leányával: M.-el jelenszavas házasságot kötött szokás szerint az egyház színe előtt, és a házasságot el is hálták (que etiam sponsalia et expresse mutuo consensu iam in matrimonium transierint, volueruntque et velint illud, ut moris est, in facie ecclesie solemnizare ac demum copula carnali consummare), de az ő eredeti községét az esztergomi szentszék *interdictum* alá vetette, s a plébánosok nem szolgáltatnak ki szentségeket az odavalóknak. Mivel azonban a felek (contrahentes) nem tartoznak az *interdictum* alá vetett makacs M.-beliek közé, a helynök meghagyja, hogy ha az előadás a tényeknek megfelel, és nincs kánoni akadály, a felek kössenek az egyház színe előtt ünnepélyesen házasságot (premissis et factis per vos bannis in talibus fieri consuetis, huiusmodi sponsalia inter eos contracta, que ut premititur, iam in matrimonium transierunt, benedicere et in facie ecclesie vestre ... solemnizare nuptiasque solitas celebrare carnalique copula consummari permittere velitis et debeatis...).

Beneéthy fk. 285a. fol.

4095

1511. jan. 13.

Szentmiklósi János és Jakabffy János, utóbbi

a pesti Szűz Mária-egyház plébános *locumtenense* tudatja, hogy az idézésre színűk előtt megjelent (ad citationem legitimam de consuetudine ecclesie nostre factam, coram nobis in dote plebanatus Pestiensis personaliter constituti) Chardh-i Márton kápolnaigazgató, több pesti nemes és polgár, akik bemutatták nemes Bodó Mihály pesti lakos saját kézzel (alá)írt végrendeletét, és a jelenlévők előtt az evangéliumra megesküdtek, hogy ezt 1510. dec. 6-án Bodó Mihály betegágyán, ép ésszel, előttük így tette meg: Átírás. A végrehajtók felsorolásával. Tanúk.

DI 61983.

4096

1511. jan. 31.

Lazo-i János telegdi főesperes, az erdélyi egyházmegye szentszéki bírja (in officio vicarii ecclesie iudex in spiritualibus ac causarum auditor generaliter surrogatus) Baczoni Máté *doctor decretorum*, bácsi *custos* és helynöknek jelenti, hogy Homoródi Miklós a püspöki vár sáfárja és Thordai Pál deák püspöki ügyvéd (*procurator fiscalis*) részéről Losonczi Bánffy Ferenc ellen per folyt Ferenc nemes, püspöki tizedszedő lovának kimúlása után rögtön, Bánffy Ferenc megbízásából az ő embere által a tizedelő szállásáról történt elvitele miatt. A helynök az alperest e házon elkövetett hatalmaskodás (*actus potentie*) miatt püspöki joggal bírság megfizetésére kötelezi (*actoribus iustissimo iure episcopali iuxta morem huius patrie ad birsagia episcopalia consueta iudicialiter condemnassem*). Bánffy Ferenc ügyvédje ebben meg nem nyugodván a bácsi érseki székhöz fellebbezett. A helynök ugyan úgy véli, hogy helyesen ítelt, és nem tett egyik féllel sem méltánytalanságot, mégis a címzett és a szék iránti tiszteletből engedett a fellebbezésnek, s ez ítélet hozatalának harminckettedik napjára tűzte ki a fellebbezés tárgyalását, mikor is a felperes vállalta, hogy idézés nélkül is meg fog jelenni, s megvédi az ítéletet. Erről a

fellebbezőnek *apostolit* adott, hogy a címzettnek mutassa be.

Károlyi III. 73.

4097

1511. márc. 20.

A budai káptalan küldöttei előtt Herendi Miklós, a pécsvári Keresztelő Szent János társaskáptalan prépostja budai házában Bertalan vránai perjeltől 3000 aranyforintot vesz kölcsön úgy, hogy ha nem fizetné vissza, hitszegővé válik (in fidefragio ammissioneque honoris et humanitatis suorum vincatur et convinci debeat eo facto), és hitelezője birtokaiba és prépostságába zálogcímen behelyezkedhetik. *Koller V. 26.*

4098

1511. jún. 28.

II. Gyula pápa a spalatói érseknek, az árbei és segni püspöknek. Zrínyi Miklós a 4075.sz. ügyben előadta, hogy miután Bozteh-i Margittal jegyessége nem teljesedett házassággá (*sponsalia ... in matrimonium transire non permiserit et illis conradixerit*), Dide Károly leányával: Ilonával házasságot kötött és azt elhálta. De Margit a házasság fennállását állítva a nonai *archipresbiter*től javára szóló ítéletet kapott, és Budai János főesperes és Nagoch-i Gáspár veszprémi kanonok, mint pápai küldött bíró kiközösítették. Hiába fellebbezett a Szent-székhöz. Kéri óvadék melletti (ad cautelam) feloldozását és küldött bíró kirendelését. A pápa meghagyja, stb.

Mon. Vespri. IV. 181.

4099

1511. júl. 11.

Ügyvédvallás (*constitutio seu creatio procuratoris fiscalis*). — Tamás esztergomi érsek Zsigmond mesternek, képességeiben megbízván, az esztergomi joghatóság és tartomány területére általános ügyvédi meghatalmazást ad (*procuratorem fiscalem et officialem generalem videlicet et specialem ... facimus, creamus, constituimus et ordinamus*). Felhatalmazást

kap az esztergomi egyházmegye joghatóságához tartozók mindennemű ügyeiben (omnes et singulos clericos regulares val seculares ac laicos utriusque sexus) eljárni, bármi rangban legyenek is (de et super quibuscunque delictis, excessibus et criminibus inquirendi et denunciandi, ac in de et super inquisitione, denunciatione, necnon delictis excessibus et criminibus quibuscunque illorum occasione contra et adversus omnes et singulos clericos ac laicos supradictos procedendi et procedere faciendi, ipsosque et eorum quemlibet, prout ad nos de dictis dioces[ano] vel metropolitano aut alio quocunque iure et iurisdictione dioces[ano] vel ne spectat et pertinet, et prout delictorum qualitas et excessus quantitas ac enormitas delinquentem exegerit respective, tam in capite quam in membris corrigendi, reformandi ac puniendi, privandi, deponendi, mulctandi, corrigique reformari ac puniri, privari, deponi et mulctari petendi, necnon capiendi, tenendi et carcerandi, seu capi, detineri et carcerari seu capi, detineri, carcerari faciendi et procurandi ac eorum quemlibet fideiussionem idoneam cautionem fideiussoriam vel. pignoratitiam petendi et ad illam prestandam illos compellendi, de iudicio sisti et iudicatum solvendi, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis et pro premissis omnibus et singulis sic realiter et effectualiter adimplendis...). Jogosult minden egyházi és világi bíró előtt az összes (részletesen, a hazai jogszokás szerint felsorolt) perccselekményeket végrehajtani; maga helyett helyetteseket állítani hasonló vagy korlátozott hatáskörrel, és mindent érvényesen megtenni, amit csak e jogkör gyakorlója szokott (que procuratores fiscales generales et speciales in eadem ecclesia nostra Strigoniensis pristinis temporibus agere, facere et exercere consueverunt). Még ha ezen túlmenően tesz is valamit, amihez külön megbízás lenne szükséges, az érsek cselekményeit utólag jóvá fogja hagyni (sub hypotheca et obligatione omnium bonorum nost-

rorum presentium et futurorum).
Beneéthy fk. 336b. fol.

4100

1511. júl. 28.

Antonius Cheregonus de Montefloro *doctor iuris utriusque* esztergom-szenttamási kanonok és esztergomi helynök plébánosoknak. Alman Mihály volt Turóc vármegyei tizedszedő panaszkolta, hogy Végles-i Justh András bérbe vette tőle a tizedet, egy részét kifizette, de a többi nem akarja. Kérésére meghagyja, hogy kilenc napon belül teljesítésre szólítsák fel, különben közösiítsék ki. Ha sérelmezné, értesítéssel idézzék elébe. Írta: Pódafalva-i Mihály jegyző.

DI 63528.

4101

1511. aug. 18.

A 4100.sz. oklevél kiállítója a magyar, ilkai stb. plébánosokkal Illyésházi Illyés Györgyöt és társait Alsóborsai Chorba András nemes ellen hit alatt vállalt tartozás, kár és sérelem tárgyában értesítéssel idézteti.

DI 103094.

4102

1511. nov. 24.

Rendelkezés fellebbezett házassági perben (commissio cause appellationis in partibus in causa matrimoniali). — Bozteh-i Margit a 4075.sz. perben az előzményeket előadva a Zádrában élő Corona János albániai püspököt kapta bírónak, aki őt a veszprémi egyház kapuján *per edictum* idéztette az egyházmegyéje határáról hat napi járóföldre eső Segni-be, ahová a török becsapásai miatt biztonsággal nem mehetett, a veszprémi bírakat pedig eltiltotta. Rómába fellebbezett, a pápa új bírakat rendelt.¹

DI 46893. = Mon. Vesper. IV. 199.

1. (Jegyzet.) ... et advertas, quod in huiusmodi commissionibus alias fiat derogatio stilo curie, qui habet, quod huiusmodi cause committantur episcopis.

4103

1511. nov. 28.

II. Ulászló király Werbőczy István országbíró és erdélyi ítélőmesternek Hodos-i Jakó Ferenc nemes összes birtokát adományozza, aki *egregius* Artand-i Tamás nemes leányának esküdött az egyház szertartása szerint hűséget (que ex eo, quod licet idem ... superioribus annis nobilem puellam Katherinam filiam egregium condam Thome de Artand ritu sacrosancto Romane ecclesie realis fide prestita atque deposita per verba de presenti legitimam pro se desponsavit in consortem), de újabban Parlagi Antal leányával újabb házasságot kötött és azt el is hálta, ezzel hit- és esküszegést követett el, miáltal jószágai és jogai az ország régi szokásai és törvényei szerint a koronára visszazállnak (fidefragium penamque periurii per hoc manifeste incurrisset, ex eoque ad collationes maiestatis nostre tamquam bona et iura possessionaria periuri et fidefragi hominis iuxta antiquam et approbatam huius regni nostri Hungarie consuetudinem rite et legitime devoluta esse perhibentur et radacta...).

Károlyi III. 79.

4104

1511. dec. 11.

Közjegyző előtt az esztergomi egyház csarnokában, a 9. évben János plébános és Miklós pap bántalmazás, károsítás, jövedelemkezelés tárgyában folyt pereiket önként, barátaik közbenjárására megszüntetik, perleveleiket érvénytelenítik; János fizet Miklósnak 125 magyar aranyforintot több részletben, a pesti plébánia kincstárába, különben javaiból ennyit lefoglalhat; erre esküt tesznek és lemondanak a kánoni és világi jogorvoslatról (beneficiis iuris canonici et civilis), s minden egyházi fenyték terhét vállalják megszegés esetére.

Beneéthy fk. 294a.; Nyási fk. 265. fol.

4105

1511.

Antonius Cheregonus de Montefloro *doctor iuris utriusque* esztergom-szenttamási kano-

nok, Tamás *doctor decretorum* esztergomi helynök utódja.

Beneéthy fk. 187b. fol.

4106

1511.

Tartozás tárgyában kiadott, végrehajtható ítélet (sententia precepti super confessione debiti). — Demeter helynök írja, hogy elődje, Amadei Tamás *doctor decretorum* helynök előtt 1511-ben Újlaki Lőrinc herceg 350 forint követelésért perelte T. Istvánt, és bemutatta Perényi Imre nádor előtti kötelezvényét. Az alperes makacs távolmaradás után megjelen-vén elismerte tartozását, kifizetésére két hónap határidőt kapott, de nem teljesítette. A felperes *sententia preceptit* kért. A végrehajtásra és a költségek megállapítására Amadei Tamás helynök és utódja, Demeter is többször idéztették a makacs alperest, végül az utóbbi megállapította a költségeket, és elrendeli a tőke, a költségek és 4 forint (e levél díja) végrehajtását egyházi fenytéssel.

Beneéthy fk. 313b.; Nyási fk. 283b. fol.

4107

1511.

Tartozás miatt kibocsátott végrehajtóparancs (executorialis super confessione debiti per procuratorem vigore et in forma camere apostolice solvere promissi etc. facta sequitur hoc modo). — Demeter esztergomi helynök írja, hogy a múlt évben bemutatták a János pápai közjegyző kezétől kelt kamarai kötelezvény 2000 aranyforintról. A hitelező kérésére perenkívüli megintést (litteras nostras amonitorias sive precepti nostri extrajudicialis) bocsátott ki, melyben fizetésre szólította fel az adós G.-t. E parancsot az Ardo-i és Wuhel-i plébánosok végrehajtották, de nem fizetett. Ügyvédje, Menyhért haladékat kért, s ha akkor sem fizetne, a végrehajtóparancs kiadását. A helynök ennek megfelelően meghagyja a címzetetteknek, hogy ha az adós tizenöt napon belül a 2000 forint tőkéjét és a forintot nem fizetné meg,

közösítsék ki.

Beneéthy fk. 315b.; Nyási fk. 285b. fol.

4108

1511.

Helynök bírói joghatósággal való felruházása (deputatio vicarii). — Tamás esztergomi érsek, minthogy ő országos és más ügyekben külső országokba (in Sclavoniam et forte etiam ulterius) utazik és az ügyeket így elbírálni nem tudja, előző helynöke, Antal, valamint az általa és a helynök által korábban kinevezett helyettesek megbízását visszavonva, nekik a további eljárást megtiltva, a címzett D. kanonokot helynöki joghatósággal ruházza fel (facimus, creamus ... ad nostrum beneplacitum in spiritualibus vicarium et officialem nostrum generalem). Széles körű, büntető és polgári ügyekre egyaránt kiterjedő felhatalmazást kap (inquirendi tam ex officio, quam ad instantiam quorumcunque et procedendi tam in causis criminalibus, quam civilibus beneficialibus et mixtis, tam per viam inquisitionis quam accusationis et denunciationis ac alias per omnes bonas vias, necnon instituendi, destituendi et alias puniendi et corrigendi personas ecclesiasticas et seculares cuiuscunque qualitatis, iurisdictioni nostre archiepiscopali de iure et consuetudine subiectas, eorumque crimina excessus et delicta, causasque desuper audiendi et cognoscendi et debito fine decidendi iuxta stilum eiusdem ecclesie nostre consuetum), s jogosult ezeken kívül is minden más szükségeset megtenni, amit az érsek megtehetne. Mégha külön bírói parancsot (mandatum) kívánó cselekményt végezne is, azt is jóváhagyja, ha egyébként törvényesen történt.

Beneéthy fk. 337b. fol.

4109

1511. után

Demeter esztergomi helynök előtt *honest*a Dorottyá leányzó előadja, hogy bár szülei, István és A. már nyolc éves korában eljegyezték (desponsaverint) *providus* Györggyel, de ő már

akkor, s míg a házassági kort el nem érte (ad etatem nubilem pervenisset) mindig tiltakozott ez ellen, a nevezett György pedig bűncselekményéért a városból elszökött és már öt éve nem tudják él-e, hal-e. Házassági engedélyt kér, állításait bizonyítani kész. A helynök a bizonyítást elrendeli, a kérdéseket részletesen kidolgozza. A házassági kor helyett néhol ez áll: leányoknál régtől tizenkettedik év a korhatár (etatem discretionis videlicet duodecim annorum etatis sue).

Beneéthy fk. 276b. fol.

4110

1511. után

Egyházi joghatóság megsértőinek megintése (amonitio contra turbatores iurisdictionis ecclesie). — Demeter esztergomi helynök István mester és G.-né Ilona asszony előterjesztett panaszára, hogy az asszonynak budai és más ellenfelei ellen végrendelet és egyéb tárgyak miatt (aliarum rerum tam de iure quam ex decreto huius Regni Hungarie forum ecclesiasticum concernentium) indított perében ellenfelei az idézőlevelet tőle Budán erőszakkal elvették, a városi tanács börtönbe vetette és halálbüntetéssel fenyegeti; minthogy ez az egyházi szabadság és az esztergomi szentszék joghatóságának durva sérelme, meghagyja, hogy a városi tanácsot az asszonynak huszonnégy órán belüli szabadon bocsátására, az idézőlevél visszaadására és a további akadályozás megszüntetésére szólítsák fel, különben kiközösítés és 2000 aranyforint büntetés sújtja őket; ha sérelmeznék, haladéktalanul (peremptorie) a szentszék elé idézendők.

Beneéthy fk. 278a. fol.

4111

1511. után

Idéző parancs óvadék elengedése miatt (narratio citationis cum relaxatione cautionis fideiusorie). — Demeter esztergomi helynök N. esztergomi egyházmegye pap panaszára, hogy M. nemes öt elfogatta, nyolc napon át börtön-

ben tartotta, megkínóztatta és csak nagyobb összegre szóló óvadék (*cautio fideiussoria*) mellett bocsátotta szabadon, az illetőt megidézi, hogy a hittel tett ígéret feloldását (mely kényszer alatt csak *de facto* jött létre) és a maga kiközösítését meghallgassa.

Beneéthy fk. 283a.; Nyási fk. 254a. fol.

4112

1511. után

Peráttétel (*transmissio cause*). — Demeter esztergomi helynök II. Ulászló király parancsára átküld egy ügyet a személyes jelenlétre (*personalis presentia regia*), bár a felperesi ügyvéd hivatkozott rá, hogy az eskü- és hitszegések perei mind (kánon)jogilag, mind az ország szokása és törvénye szerint egyházi fórum elé tartoznak (*causam huiusmodi tam de iure quam etiam de consuetudine et decreto huius Regni, ex quo ageretur de periurio et fidei fractione, concernere forum ecclesiasticum et per consequens meum forum*).

Beneéthy fk. 302b.; Nyási fk. 273a. fol.

4113

1511. után

Vizsgálat végrendeleti ügyben (*commissio quando testamentarii testamentum defuncti exequi intra tempus a iure prefixum nollent vel negligenter*). — Demeter esztergomi helynök: a kegyes hagyományokkal, végrendeletekkel kapcsolatos ügyek végső soron püspöki jogkörbe tartoznak (*cum igitur iura sanxerunt quod in omnibus piis voluntatibus sit per locorum episcopos providendum, ut secundum defuncti voluntatem universa procedant et officium executorum duret per annum et non ulterius, quo finito potestas exequendi devolvat ad episcopum*), ezért vizsgálatot rendel a hagyaték megosztásáról és a végrehajtók eljárásáról.

Beneéthy fk. 307a.; Nyási fk. 277a. fol.

4114

1511. után

Perbehívó parancs, tudósítással (*mandatum quando iudex dat securitatem reo prosequendi*

cause cum intimatione). — Demeter esztergomi helynök, minden plébános stb. útján értesíti János nemest, hogy mind a *fiscalis* ügyész, mind mások részéről ellene folyó magán- és büntetőjogi ügyekben (*civiliter vel criminaliter*) a bíboros és mások részéről elegendő biztosíték (*cautio et securitas*) adatott, így biztonsággal jelenhetnek meg ezek tárgyalására a kitűzött határnapon.

Beneéthy fk. 310a.; Nyási fk. 280b. fol.

4115

1511. után

Idéző parancs tiltással (*narratio citationis cum inhibitione, quando in aliqua causa certus se intromittere vellet*). — Demeter esztergomi helynök előtt Walkay György nemes leánya: Kővári Pál neje: Katalin bizonyos György nemest perelte anyja: Dorottya végrendelete tárgyában, de még a perbebocsátkozás (*litis contestatio*) előtt megjelent Ferenc sági prépost és előadta, hogy az asszonynak első férjétől: Kalanda-i Györgytől kapott hitbérét-hozományát, Zazd birtokrészt, melyet egyházának hagyományozott, a felperesnő és férje igényelik. A helynök idézteti őket és eltiltja a zaklatástól, kiközösítés és 1000 aranyforint büntetés terhével, amíg a per függ.

Beneéthy fk. 211a.; Nyási fk. 28a. fol.

4116

1511. után

Felmentés eladandó javak és ítélt dolog tárgyában (*absolutio ad vendendum bona et satisfaciendum de re iudicata vel alias cedendum bonis*). — Demeter esztergomi helynök az elmarasztalt és kiközösített Nagh Istvánt, aki szegénységére hivatkozva csak javainak eladásával bír eleget tenni az ítéletnek (*salva dumtaxat portione alimentorum a iure sibi concessa*), feloldozza azzal, hogy nyolc hónapon belül adja el ingóit, s így fizessen, vagy engedje át azokat.

Beneéthy fk. 318b.; Nyási fk. 288b. fol.

4117

1511. után

Peráttétel világi bírósághoz (*remissio cause ad iudices seculares per partes eligendos etc.*). — Demeter esztergomi helynök egy *iniuria*-pert, mely más egyházi bíróság elé tartozó tárgyak fölött előtte indult, költségkímélés végett és egyéb okokból a címzett városi hatósághoz áttesz és nekik, valamint a felek által még választandó bírának az elintézését kiközösítés terhével meghagyja. De ha ítéletükkel valamelyik fél nincs megelégedve, a helynökhöz fellebbezhet.

Beneéthy fk. 321a.; Nyási fk. 291b. fol.

4118

1511. után

Peráttétel világi bírósághoz (*remissio cause ad iudicem secularem*). — Demeter esztergomi helynök Cs. felperes és V. meg János alperesek közti pap, ill. egyház tulajdonában lévő földdarab elfoglalása tárgyában folyó sommás pert a király parancsára áttesz a városi hatósághoz azzal, hogy a fellebbezés hozzá megy, mint a szokás és a törvény szerint eljáró fórumhoz (*tamquam de et super spolio canonici et ecclesie intentata per consequens etiam ex decreto huius Regni Hungarie forum ecclesiasticum concernens*).

Beneéthy fk. 324b.; Nyási fk. 294b. fol.

4119

1511. után

Az egyházi joghatóság megsértőinek megintése (*monitio contra turbatores iurisdictionis ecclesie*). — Demeter esztergomi helynök előtt egy pap (*magister S.*) panaszolta, hogy János nemes egy jobbágynak törvényes feleségét a házasságot megsértve magához vette, s ún. házasságra lépett vele; mikor pedig őt adandó alkalommal figyelmeztette arra, hogy az efféle tettek mint nyilvános közbűncselekmények közismerten egyházi fórum elé tartoznak (*occasione ... criminum peccatorum et delictorum publicorum huiusmodi, de quibus scilicet sola ipso iure ecclesiastica militans iudicare ... te-*

netur et consuevisset), a szentszék előtt perbe fogta, ez Hont vármegye székén panaszolta be őt emiatt, s megkárosítani törekszik, a perfüggést nem tekintvén. Kérésére a helynök Jánosnak és a megyeszékeknek kiközösítés terhével megtiltja az eljárást.

Beneéthy fk. 325b.; Nyási fk. 295a. fol.

4120

1511. után

Megbízás perbeli válaszról (*commissio super replicatione*). — Az esztergomi szentszéken T. zsidó ügyvédje, M. útján sommás követelés-pert indított D. ellen. A keresetre az alperes azzal a kifogással válaszolt, hogy ebben az ügyben az a zsidó már Pozsony vármegye székén pert indított, az ott függ. A felperes *replicaja* szerint a vármegyén folyt perben már egyezésre léptek, melyben az adós hittel ígérte bizonyos összeg fizetését, de nem teljesítette. A *replicabon* foglalt állítások bizonyítására tanúkihallgatást rendel.

Beneéthy fk. 331a.; Nyási fk. 300b. fol.

4121

1511. után

Nyási Demeter *doctor decretorum* esztergomi helynök (*episcopus Santuarensis in pontificalibus et spiritualibus vicarius et causarum auditor generalis*) idézést bocsát ki.

Nyási fk. 12. fol.

4122

1512. jan. 28.

Keresztúri Péter egri kanonok és helynök a királynak. — Mihály pap, volt kállói plébános perelte *providus* Kovács Imre, Jobbágy Kelemen és László János kállói lakosokat. Keresete szerint (átírva) az említettek őt, az esperest egyik híve házában gyalázó szavakkal illették (hogy hazudik, nem tisztességes) és plébániájából kimozdították. Ezt 1000 forintért sem viselné el. A helynök eljárt az ügyben, és Homonnai János kérésére halasztást is adott ki-egyezés végett, de Kállói János *nunciusa* az alperesek javára szóló királyi átterelő parancsot

hozott, jan. 2-i kelettel. Eszerint a világi ügyek nem az egyházi bíróság elé tartoznak; a helynők tegye át az ügyet a személyes jelenlétre (*personalis presentia regia*); ha mégis egyházinak találják, visszaküldik. A helynők engedelmeskedik, és a kelettől huszonkettedik napra tűzi ki az ügyet a személyes jelenlétén.

DI 56395.

4123

1512. febr. 24.

II. Ulászló király a székesfehérvári káptalan-nak. — Rosszallással hallja Süli Ethele Mihály feleségétől, hogy bár ennek a káptalan egy Gán-i (Somogy vármegye) jobbágya ellen szőlő tárgyában folyó perét, mely először Gán bír-
rája és esküdtjei előtt indult, majd peráttétel útján a székesfehérvári helynők elé került (de-
inde vero per viam transmissionis coram vica-
rio ecclesie vestre Albensis mota fuisset), ké-
sőbb pedig Perényi Imre nádor-helytartó pa-
rancsára ennek jelenlétére tették át, most a falu
bíró-sága az ő biztatásukra mégis beavatkozott
és a szőlőt az asszonytól elvette. Megtiltja,
hogy a nádor előtt függő perben bármilyen lé-
pést tegyenek, a szőlőt pedig adják vissza a pa-
naszosnak.

HO II.395.

4124

1512. márc. 30.

II. Gyula pápa az esztergomi *lectornak* és a
barcsi főesperesnek. — Antal újfalusi plébános
és pertársai, Kisasszonyfalvi Istvánffy István
és Teremhegy-i Bika János veszprémi egyház-
megyes nemes ifjak előadták, hogy a zselic-
szentjakabi apát és konventje, György szent-
barlabási plébános és összes hívei kötelezett-
ség, szőlő és malom tárgyában perbe fogták
őket a veszprémi helynők előtt, ki javukra ho-
zott ítéletet, de ellenfeleik az esztergomi kúriá-
ba (*ad curiam Strigoniensis ... loci metropoli-
tanam*) fellebbeztek; az esztergomi helynők elé
idézték őket, az pedig az előző ítéletet helyben
hagyta. Miután jogerőre emelkedett, ellenfele-

ik hamis állításokkal pápai levelet eszközöltek
ki két püspökhöz és Szentgyörgyvári Mihály
pécsi kanonokhoz, az utolsó elé megidézvén
őket. Ez kifogásaikat elvetette, mire a Szent-
székhez fellebbeztek, de a bíró ennek dacára
ítéletet hozott és őket fenytéssel sújtotta. Kér-
ték, hogy az eljárás semmisségének, a *subrep-
tionak* és az *obreptionak* ügyét meg az alappert
bízza bírakra. A pápa meghagyja, hogy döntse-
nek.

Mon. Vespri. IV.208.

4125

1512. ápr. 12.

Pécsi Miklós és Bak János Rómába küldött
esztergomi kanonokok levele a káptalanhoz: a
kápolnaegyesítés tárgyában húsvét utánra vár-
ják az ítéletet. Felsorolják, milyen adósságokat
csináltak.

Df 208748.

4126

1512. ápr. 19.

II. Gyula pápa a veszprémi helynőknek. — A
zalavári apát panaszolta, hogy a felsorolt plé-
bánosok kivonják magukat a szokás-megerősít-
tette joghatóság alól. Az ügyet vizsgálja meg
és döntse el.

Pannh. VII.563.

4127

1512. máj. 15.

II. Gyula pápa II. Ulászló király kérésére Ta-
más esztergomi érseket bízta meg a vásárhelyi
bencés apácák botrányos életének megvizsgálá-
sával (*ad instantiam fisci Strigoniensis*), és
premontrei apácákat helyezett kolostorukba;
meghagyja, hogy a behelyezett apácákat véd-
jék meg.

Mon. Vespri. IV.211.

4128

1512. máj. 15. után

Gosztonyi János győri püspök — mint bíró és
végrehajtó — kollégáival együtt a királytól a
4127.sz. oklevelet vette. Kérésére a címzettek-
nek meghagyja, hogy a bevezetett apácákat

védjék meg, különben személyesen kiközösítés, a testületek *suspensio* és *interdictum* alá esnek. Mivel elfoglaltsága miatt nem tud ebben az ügyben eljárni, meghagyja, hogy az érdekelteknek a fenti oklevelet hozzák tudomására.

Mon. Vespri. IV. 212.

4129 **1512. jún. 26.**

Halábori Bertalan császári közjegyző tanúsítja, hogy Koszath egri egyházmegyei birtokon *egregius* Buthkay László tiltakozva előadta: a beregszászi altaristák kérésére huszadik napra az esztergomi helynök elé idézték, de ő akkor ura: Batthyány Boldizsár szolgálatában a siklósi várban kell, hogy legyen; az idézés otthonában történt, de csak ötödik napra tudta meg. Erről tanúk előtt oklevelet ad ki.

DI 67190.

4130 **1512. júl. 25.**

György bikszádi plébános, több pap és nem nemes kezességet vállal Tamás rokonoki papért, akit Brandenburi György örgróf bizonyos tartozásokért bebörtönöztetett, de tisztázása végett kezességre kibocsátott. Ígéri, hogy a fogságért senki ellen sem fog eljárást indítani, s erről a zágrábi káptalan előtt bevallást is tesz, különben 200 forintot fizetnek.

DI 37899.

4131 **1512. júl. 26.**

A zágrábi káptalan előtt Tamás pap bevallja, hogy Brandenburi György királyi meghagyására a nála volt 200 forintért elfogatta, de kezességre kiengedte, hogy tisztázza magát. Ígéri 200 forint büntetés és állása, rangja elvesztésének terhével, hogy fogsága miatt senkit sem von felelősségre, s az örgróft nyugtatja.

DI 37900.

4132 **1512. szept. 3.**

II. Ulászló király a váci helynöknek. Az öb-

dai apácáknak az a kiváltságuk, hogy őket vagy jobbágyaikat sem egyházi, sem világi bíró nem ítélni meg, hanem kizárólag a király személyes jelenléte (*personalis presentia regia*). A címzett valamely perben mégis megidézte egy jobbágyukat, de nem szabad eljárnia, hanem az ügyet terjessze a királyi udvarba, a személyes jelenlétre.

DI 22336.

4133 **1512. okt. 31.**

Intézkedés makacsság tárgyában delegált perben (*executio super contumacia in causa delegata*). — Mihály *doctor decretorum*, II. Gyula pápa küldött bírāja, kinek kollégái közül a zágrábi helynök az egyház ügyében távol van, Lokach-i János mester pedig távolléte esetére tisztét ráruházta, még az utóbbi jelenlétében vette *circumspectus* Kys András kezéből a pápa bíróküldő parancsát (átírás jelezve), s ennek kérésére követelésperében bizonyos nemeseket megidéztet. A kitűzött határnapon L. János kanonok előtt (a kiadó távol volt és tisztét ráruházta) Fülöp mester felperes ügyvéd az idézés megtörténtét igazolta és a távollevő alperes makacsságának megállapítását kérte. Ez megtörtént, s a bíró a kereset átvételére a templomkapun idéztette őket. Az új határnapon (fent a kelet) a felperesi ügyvéd a két bírónak bemutatta keresetét az alperesi ügyvéd makacs távollétében. Kérésére a bíró (már egyedül) egymás után kiközösítés terhével feleletre és perbe bocsátkozásra, majd kiközösítő ítéletet hozva ellenük ugyancsak a templomkapun idéztette őket, de makacsul mindig távolmaradtak. Erre a bíró írásban meghozta a kiközösítő ítéletet és kihirdetését elrendeli; ha ebben tizenöt napig megmaradnak, *aggravatio*val sújtja őket, ha ebben újabb tizenöt napig megmaradnak, *re-aggravatio* fenyítékével, s ennek ünnepélyes kihirdetését elrendeli.

Mihály dr. fk. 205b. fol.

4134

1512. dec. 2.

Keresztúri Péter *magister decretorum et artium*, egri kanonok és helynök a királynak. — Özv. Ruszkai Dobó Domokosné Zsófia asszony és Ewr-i Somogyi László deák nemes közt becsületsértési per indult előtte. A kereset szerint, amikor az asszony két fiával saját csónakján át akart kelni az Ung folyón, az alperes rárontott, rágalmazó és gyalázó szavakkal illetve (*depredator, spoliator*), most is abban jár, hogy őt kifossza; ezért a csónakot is elvitette onnét, ettől megfosztva a felperest; ezt a gyalázatot nem viselné el 300 aranyforintért. Mikor idézés és az egri templom kapuján való kifüggesztés után el akart járni, a kelet napján bemutatták neki Szentgyörgyi Péter *comes*, országbíró okt. 8-i átterelő parancsát, melyben a pernek a királyi jelenlétre (*presentia regia*) való áttételét rendelte el (indok: világi perek a kúriába valók, de ha egyháznak találják, visszaküldik). A helynök engedelmeskedik, és a pert (*refusis expensis contumacie*) huszonketedik napra átteszi.
DI 22348.

4135

1512. dec. 12.

II. Gyula pápa 9. évében közjegyző és tanúk előtt Pécsi "Bolthos" János pécsi székesegyházi kanonok önként lemondott kanonoki javadalmáról és oltárigazgatóságáról a váci egyházmegye János mester javára, a szokott esküt letéve.
Mihály dr. fk. 218b. fol.

4136

1512. (csonka)

András *doctor decretorum et artium, archidiaconus cathedralis* és Mátyás *lector*, zágrábi kanonokok, pápai küldött bírák, a magyar papságnak. — II. Gyula pápa halászyűrűjével és bíróküldő záradékkal ellátott *supplicatiot* adott át nekik. Ebben Kewend-i Székely Miklós ügyvédje előadta, hogy a zágrábi egyházmegye Batthán-i Benedek az elszámolás szerint

bizonyos vár átadása fejében 2000 magyar dukáttal maradt adósa, de nem akar fizetni. Bíróküldést kér. A bírák Székely Miklós ügyvédjének kérésére [az alperest megidézik].
DI 94755.

4137

1513. febr. 19.

Mihály pécsi *custos* és helynök meghagyja a pécsi egyházmegye valamennyi plébánosának, hogy a jelen levél felmutatása esetén legfeljebb tizenhat személyt idézzenek elébe kilencedik napra a szerdahelyi pálosok ellen, bizonyos végrendeleti tartozások és egyebek ügyében. Írta: Székesfehérvári Demeter jegyző.
DI 22397. = *Regnum VI.56.*

4138

1513. márc. 5.

Perényi Imre nádor előtt a rövid és fellebbezési törvénytáron Károlyi Lancz László ügyvédje (Felcsuti Balassa Benedek) Szántói Bechk Antal és rokonai ellen (ügyvéd: Adonyi Péter deák) bemutatta a tasnádi helynök átküldő levelét. Eszerint 1512. máj. 4-én András tasnádi plébános, Beregszászi Imre *doctor decretorum et artium liberalium* gyulafehérvári kanonok és tasnádi helynök, *foraneus surrogatus* írta a nádornak. — Károlyi Lancz László *paraphernum* és leánynegyed tárgyában perelte a Szántóiakat Imre tasnádi oltárigazgató, akkori *surrogatus* előtt; ez a per *libellus* benyújtása után életkorbeli alkalmatlanságra (*super etate inhabili*) tett kifogások után a helynök előtt felfüggesztődött, majd újrakezdve Antal helyettesnél illetékességi kifogás után tanúvalatásig jutott, de utóbb a nádor parancsát hozták. Átirja a keresetlevelet (*libellus*). Károlyi Lancz László nagyanyja után kér *paraphernumot* és negyedet, pénzben, egyenlő részt (*in pecuniis vero equalem partem*). Tagadják a rokonságot, még ha igazolná is, nincs egyedül, mert legyenek akár ötvenen egy sorban vérkonok, az ország régi szokása szerint ennyien kell, hogy beérjék egyetlen leánynegyeddal és

jegyajándékkal (si essent quinquaginta in una linea consanguinitatis, tantum cum una quarta et rebus paraphernalibus contentari deberent, et hoc iuxta regni antiquam consuetudinem). A birtokjogért is folyó per a törvények általános rendelkezése miatt nem egyházi fórumon, hanem az ország régi szokása és rendje szerint a királyi kúriában ítélandó meg (non in foro spiritali iuxta contenta generalis decreti adiudicari solet, sed ut moris est et consuetudo regni, in curia regia causam eandem prosecui debeat et teneatur). A további perfolyamban a helynök tanúkihallgatást rendelt, átírja a jelentést, majd a Szántóiak részéről bemutatott nádori átterelő parancsot. Végül a nádor a fentiekből az egyházi jellegről meggyőződve bírótársaival dönt: a helynökhöz visszaküldi! Írta: Ellyevölgyi.

DI 99263.

4139

1513. márc. 30.

II. Ulászló király Keczer Ferencnek, a zágrábi püspökség *egregius* jószágigazgatójának. Bwdawelgye-i Bertalan deák és Gathal-i János panasztolták, hogy bár a múlt évben a Benedek Zayezdea-i plébános elleni perüket a király a horvát-szlavón bánra bízta, s ők a királyi parancsban adott határidőben meg is jelentek, a plébános ehelyett, minden értesítés nélkül, nem nézve az ország régi szabadságát, panaszlevéllel fordult a római kúriához (irrevise causa ad curiam Romanam ea ratione profugisset, uti inde contra libertates antiquas istius regni nostri litteras apostolicas seu conquestus, contra prenominate exponentes afferat, ipsosque coram iudicibus ipsorum ordinariis prius non requisitis, contra auctoritatem nostram regiam et totius istius regni nostri in curiam Romanam in iudicium attrahere nittitur) az ő kárukra és a per, valamint az ország tekintélyének rovására (in derogamen manifestum etiam auctoritatis nostre regie et libertatis totius istius regni nostri). Kérésükre, mivel a törvények

szerint (in decreto generali istius regni) világos büntetés van az ilyen panaszlevél (conquestus) kieszközlőire, meghagyja, hogy mihelyt a pápai levelet bemutatja, a zágrábi helynökkel együtt azonnal tartóztassák le, mint az ország általános törvényeinek és privilégiumainak durva megsértőjét (tamquam prevaricatorem libertatis et privilegii istius regni nostri generalisque decreti fractorem...) Keszérű Mihály boszniai püspök jelentése (relatio).

DI 68733.

4140

1513. máj. 6.

X. Leó pápa: elődje, II. Pius pápa kiadta az 1459. évi bullát a szepesi prépost kiváltságairól. Minthogy azonban V. Miklós pápa az esztergomi érseket prímási és született követi méltóságában megerősítette, neki egész Magyarország területén a lelkiismereti és külső fórumon teljes joghatóságot engedélyezett, még a kivettek fölött is; mégis az említett prépost zsinatot hív össze, fenntartott esetekben feloldozást ad, ítéلkezik, egyházi fenytékeket ró ki és az esztergomi egyház joghatóságát más módon is sérti (de causis cognoscere et iudicare ... visitare, corrigere, censuras fulminare et omnia alia, que iurisdictionis existunt, exercere presumit, in grave preiudicium ecclesie Strigoniensis). A pápa II. Pius pápa oklevelét megsemmisíti, s a parancsa ellenére történeteket semmiseknek nyilvánítja.

Wagner, *Anal.Scep.* I.366.

4141

1513. máj. 20.

(Feljegyzés:) Megjelent Marius de Peruschis *procurator fiscalis*, bemutatta az idézés végrehajtását, s a távollévő ellenfél makacsságát vitatta, mert ügyvédje nem jelent meg a negyedik halasztáson. A kúriában engedélyt kapott cikkeinek bizonyítására, és az akadályozott személyek megesketésére, többek között az esztergomi bíboros-érsek, káplánja, Tamás,

Baldus Vince veszprémi kanonok. Ezután a tanúknak adandó cikkeket részletezte.¹

Mon. Vesp. IV. 27.

1. A kiadó szerint az esztergomi káptalan pere a római kúriában folyt.

4142

1513. jún. 6.

Anthonius Cheregonus de Montefloro *doctor iuris utriusque* zágrábi kanonok, Tamás bíboros-*legatus* helynöke több veszprémi egyházmegye és plébánosnak. Myskey György és számos társa, *nobiles et providi*, a veszprémi káptalan keresetére való válaszadás elmulasztása miatt kiközösítés alá esett, ezt ki is hirdették. Most jelentették, hogy a káptalannal meg egyeztek, ezért feloldozásukat — elégtétel (penitentia) és engedelmességi eskü kivétele mellett — kihirdetteti. Írta: Michael de Podafalwa jegyző.

DI 102699.

4143

1513. júl. 18.

X. Leó pápa Bakócz Tamás bíborosnak, oldalkövetnek. Neki, mint oldalkövetnek házassági és egyházi javadalmi és más lelki s világi ügyekben, úgy elsőfokon mint fellebbezésekre nézve, személyesen vagy delegált hatáskörben széleskörű joghatóságot ad (*matrimoniales, beneficiales et alias ecclesiastices et spirituales ac prophanas causas quaslibet ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentes tam in prima instantia, quam prime et aliarum appellationum quarumlibet, a quibuscumque iudicibus ordinariis legatis et delegatis, etiam per nos et sedem apostolicam deputatis, ad nos et eandem sedem seu quoscumque alios iudices interpositarum, et durante huiusmodi legatione interponendarum pro tempore, etiam simpliciter et de plano, sine strepitu et figura iudicii, sola facti veritate inspecta, per te vel alium seu alios audiendi, cognoscendi et fine debito terminandi, ac alii vel alii taliter audiendas ... delegandi ac alia, que per officium correctoris*

litterarum apostolicarum in Romana curia expediti consueverint, concedendi ac omnia et singula, que maior penitentiarius noster in ea curia ex speciali vel expressa aut alias sibi concessa facultate quomodolibet facere potest et solitus est ... concedimus facultatem).

Theiner II. 597.

4144

1513. júl. 28.

(Feljegyzés:) a törvényt ülő helynöknek Zekel János pap fellebbező levelet (*scedula appellationis*) mutatott be Wezewdy Elek jelenlétében. A bíró utat engedett neki, *apostolit* adott és folytatására három hónapot szabott meg.

DI 62996.

4145

1513. aug. 17.

Szegedi Gergely csongrádi főesperes és váci kanonok, Szalkai László váci püspök helynöke Szentgyörgyi és Bazini Péter országbírónak. — Elődje, Scewden-i Damján *doctor decretorum* előtt Terenyei Porkoláb János (ügyvédje: Váci Kewer Menyhért) máj. 18-án előadta, hogy ő Pólya Balázsnál 12 hordó bort hagyott, melyből az 50 forintnyit eladott, és árából feleségének ruhákat vett, továbbá ruhaneműket és nyerges lovat is átadott neki; amikor Pólya halálán volt, felesége és anyósa nem engedték végrendelkezni; most felperes kéri vissza tőlük az ingóságokat. Ekkor a váci egyház ügyvédje (*procurator officii ... ecclesie Waciensis*) a nőket a szóban forgó keresettel támadta meg, s a letett javakat az egyháznak követelte: az ily módon, végrendelet nélkül maradt javak jog szerint ui. egy éven belül nem vonhatók rendes végrehajtás alá, hanem az egyházza szállnak (*ex quo in iure cautum sit, ut bona legata, que infra revolutionem unius anni debite executioni non demandarentur, eadem ad ecclesiam devolvantur*). Alperes harminckét nap haladékot kért a válaszra; ekkor az országbíró parancsával áttétette az ügyet, de az alperesi ügyvéd nem vette ki az átküldő levelet tíz napon belül.

Az alperes felmutatja Szentgyörgyi Péter országbíró parancsát, hogy a Porkoláb János és a váci egyház ügyésze, valamint a két asszony közti pert tegye át, mert az világi bíróság elé tartozik. A helynök így is jár el.

DI 67994.

4146 **1513. — 1521.**

Apostoli levél átírása rövid formában (transumptum litterarum apostolicarum in forma brevis sub manu publica notarii). — Közjegyző hitelesen átírja X. Leó pápa *brevéjét* és közjegyzői hivatala tekintélyénél fogva (in quantum est nostri thabellionatus ordinaria auctoritate) az átiratnak az eredeti bizonyító erejét adja.

Nyási fk. 326b. fol.

4147 **1514. jan. 31.**

Ügyvédvallás (mandatum procuratorium in parva forma). — Budai István fia: Bernát veszprémi egyházmegyes papi közjegyző II. Gyula pápa 2. évében Pécsen ügyvédvallást tanúsít a szokott formában.

Mihály dr. fk. 215a. fol.

4148 **1514. márc. 23.**

Rákosi Menyhért gyulafehérvári helynök Balázs Miriszla-i plébánosnak, erdélyi udvari káplánnak a püspöki udvar káplánjai és dékánjuk, János áldozár ellen a néhai Albert mester által a gyulafehérvári egyház összes áldozópapja részére hagyományozott összegből megillető rész iránt indított perében hozott ítéletét az alperesek fellebbezése folytán felterjeszti Bacsáni Máté kalocsa-bácsi érseki helynök, bácsi *custos* elé.

TT 1890, 339.

4149 **1514. ápr. 13.**

Bernhardinus de Comitibus Mede, páviai kanonok, Tamás bíboros-legatus ügyhallgatója (auditor) a zágrábi egyházmegye papságának.

Kövendi Székely Miklós folyamodása (supplicatio) szerint néhai János csütörtökhelyi plébános őt végrendeleti végrehajtóvá rendelte, de Dobrakucsai Nelepeczy Ferenc, Miklós császári javadalmas és Thomas Gratianus zágrábi egyházmegyes pap tudta nélkül eloroztak és rejtegetnek hagyatéki tárgyakat. Emellett Dobrakucsai évek óta gátolja őt, mint Dobrakucsai vár urát prezentációs joga gyakorlásában.¹ A megbízás alapján a bíró e nevezetteket harmincadik napra idézteti Budára, vagy ahol a *legatus* kúriája lesz; mást az eljárástól eltilt. Záradékolta: Cesar Stampichus de Monte Ulmii, fermói egyházmegyes császári közjegyző.

DI 94788.

1. A *supplicatio* bíróküldési záradékkal volt ellátva, aláírta A. császári prépost.

4150 **1514. jún. 1.**

A pannonhalmi főapát a 4874.sz. oklevelet kapta a birtokháborítók ellen. De mivel nagyhatalmú férfiak is vannak köztük, a *conservator* tisztségét nem akarják vállalni. Ezért X. Leó pápa a székesegyházi kanonokoknak meg hagyja, stb. ...

Pannh. III.656.

4151 **1514. jún. 10.¹**

Ítéletlevél (instrumentum sententie). — Deme-ter esztergomi helynök tudatja, hogy T. Bálint *magister artium, baccalaureus iuris utriusque*, esztergomi kanonok, és az ő egyházi törvénykezésben általános helyettese (tunc in absentia nostra in dicto officio vicariatus in spiritualibus iudice per nos generaliter surrogato...) előtt megfelelő idézés után megjelent Chwth-i Menyhért nemes a felperes és *circumspectus* Esztergomi Pálffy László polgár az alperes ügyvédje, s amaz sommás keresetet adott be. A *vicevicarius* másolatot rendelt és huszadik napot a feleletre. [Júl.] 4-én a kiadó előtt Pálffy László tagad, Chwth-i erősít, ezzel az érdemi perbebocsátkozás (litis contestatio) megtör-

tént. A helynök elrendelte a bizonyítást, a felek akarata szerint jelölven ki a helyet, időt és végrehajtókat. Ez megtörtént, a hó utolsó napján Csuti M. és az alperes nevében Benedek deák jelent meg, az előbbi lemondott a további bizonyításról; mindketten kérték a kihirdetést (*publicatio*), ami meg is történt. A helynök másolatot adatott és az alperesnek kifogásra a huszadik napot tűzte ki. Ekkor, egy hónap 25-én (a felperest *circumspectus* Pál deák képviselte) az alperesi ügyvéd szóban és írásban kifogásokat nyújtott be a tanúvallomások ellen. Az új határnapon a bíró másolatot adatott róluk a felperesnek, és a válasza az ötödik napot tűzte ki. Ekkor, június 20-án Chatho Péter képviselte a felperest, közbenszóló ítéletet kért, az alperesi ügyvéd pedig kifogásai bizonyítására vállalkozott. Ezt közbenszóló ítélettel meg is adta neki a bíró, s a vallatás ápr. 1-jén meg is történt, a jelentésre egy ünnep nyolcadát tűzte ki. Végül a kelet napján [*providus*] Ilswa-i János deák képviselte a felperest, az alperest mindig Benedek deák. A felperes ügyvédje lezárást és ítéletet kért, szemtől-szembe idézvén az alperest, tud-e ellene valamit. Ez nem szólt ellene, ezért a bíró lezárta az ügyet, s iratait megvizsgálván, jogtudókkal s más bölcs emberekkel tárgyalván (*de eorundem minorum iurisperitorum et aliorum sapientum consilio*) írásban a következő ítéletet hozta: *Cristi nomine invocato* ...²

Beneéthy fk. 99a.; Nyási fk. 120a. fol.

1. Az oklevél eredeti kelte 1507. ápr. 7. Vö. 4020.sz.

2. Itt a helynök már Mihály püspök esztergomi helynöke.

4152

1514. aug. 10.

Demeter esztergomi helynök kiközösítés terhével meghagyja Esztergom város minden klerikusának, hogy másnap és a hét minden napján az esztergomi várban a kijelölendő templomokhoz körmenetben járuljanak és esőért köszöngjenek.

Nyási fk. 331b. fol.

4153

1514. október

Budán, X. Leó pápa 2. évében közjegyző előtt Bacha-i Péter, a váradolaszi (in vico civitatis Waradiensis Olazy nuncupate) Szent Egyed-templom plébánosa a váradi Szűz Mária társaskáptalan kanonokja és az ugyanottani Szent Mária Magdolna-egyház oltárigazgatója önként lemond utóbbi két javadalmáról Banhalma-i Benedek egri egyházmegyes *scholaris* javára, ki azt elfogadja. Kiköti, hogy amennyiben az illetékesek nem az utóbbinak adományoznák e javadalmakat, lemondását semmisnek tekinti és jogait fenntartja. Mindketten megesküsznek rá, hogy a lemondásban csalárdságnak és *simonianak* nem volt része.

Nyási fk. 323b. fol.

4154

1514. nov. 10.

II. Ulászló király Beriszló Péter veszprémi püspöknek és szlavón bánnak. — Szlavónia nemessége panasolta, hogy ott mind egyháziak, mind világiak csekély súlyú ügyekben a rendes bírák megkerülésével pápai leiratok (*rescripti*) útján az országon kívül Zárába, Sebenicóba, Novába s a velencések más birtokaiba idéznek másokat, nekik költséget és fáradságot okozván, jóllehet országunk általános törvénye egyebek mellett kimondja, hogy perét mindenki rendes (magyarországi) bírósága előtt kezdje (*cum autem in generali decreto seu statuto totius huius regni nostri manifeste inter cetera id contineatur: ut nullus omnino hominum causam suam prius in presentiam iudicis sui ordinarii non inchoatam per modum huiusmodi rescripti prosequi audeat*). Felhívja, hogy az ilyen leiratok (*rescripti*) hozóit a panaszosok kérésére minden eszközzel akadályozzák meg, s a törvényben (*decretum*) foglalt büntetéssel sújtásák.¹

Dl 94809. = Kukuljevič I. 264.

1. Az idézett törvény az 1492:34. tc. szabad átirása, vö. *MKSz 1894, 107.*

4155

1514. nov. 21.

Ügyvédvállás (*instrumentum procurationis*). Budán, László veszprémi püspök házában, közjegyző és tanúk előtt (Mihály pap, a váci püspök káplánja, Thassy László és Ews-i Ferenc nemesek) *egregius* Dersy Benedek erdélyi királyi sókamaraispán számos, a római pápai és a budai királyi kúriában élő embert ügyvédjeivé tesz.

Nyási fk. 401a. fol.

4156

1514. körül

II. Ulászló király a váci helynöknek. — Bay Péter fia: Lőrinc nemes előadta, hogy atyját Chyga Pál nemes megölte, Ferenc nógrádi főesperes, váci kanonok pedig azon földadó ürügyén, melyet a gyilkosoktól szokás beszedni (*ratione et pretextu terragii seu marce illius argenti, que ex funeribus interfectorum ab homicidis per archidiaconum exigi consuevit*), a helynök elé idézte. Mivel azonban az ország törvénye szerint az efféle illeték nem a meggyilkoltaktól, hanem gyilkosaiktól hajtandók be (*cum tamen iuxta contenta generalis decreti nostri huiusmodi terragium seu marca argenti non ab interfectis, sed interfectorebus seu homicidis exigi debeat*) és Bay Pétert Hatvanban temették el, mely az egi püspökség hatóságába tartozik, az ügyet tegye át a személyes jelenlétre (*personalis presentia regia*); ha egyházinak találják, visszaküldik.

Werbőczy fk. 231b. fol.

4157

1514. körül

(Szentgyörgyi és Bazini) Péter országbíró a váci helynöknek. — *Egregius* Pásztói Gábor előadta, hogy Oláh Máté, pásztói jobbágya ügyében a Nógrád vármegyei Echege lakosait elébe idézte, de amióta először amaz a bíró elé állt, pásztói házába nem tért vissza, és gyanú van rá, hogy ellenfelei az úton megölték, aminek lehetőségét és cselvetéseket ő már a bíró előtt tiltakozva megemlítette. Az ügy a gyil-

kosság miatt világinak minősül (*ob cuius interemptionem ... causa ... manifeste prophana*), ezért világi bíróság elé való; a szokott indoklással áttéteti, ha egyházi bíróság elé tartozónak találják, visszaküldik.

Werbőczy fk. 237b. fol.

4158

1515. febr. 10.

Stephanus Tau(rinus) Olo[mucensis] levele Székely Miklóshoz. Csodálkozik hanyagságán, melyet követelése behajtása felett tanusít (*... ego causam vestram pecuniis meis aliquamdiu defendo. Scribitur registrum, sed non sunt expense, quibus illud a notarii manibus deliberraremus*). Tanúkkal tudja-e bizonyítani, hogy Batthyány 20.000 forintot kapott a királytól, és hogy Székely Miklós kérte az 1000 forint tartozást tőle, míg kincstartó volt? (*Quia adversarius solum ista exceptione se defendit, quod quitquid fecerit, tamquam regius thesaurarius et publica persona fecerit.*) Jöjjön hamar, vagy üzenjen legalább. (*Missi sunt ab adversario nostro 40 fl. ad corrumpen[dum].*)

DI 94798.

4159

1515. márc. 16.

Káptalan előtt kötött egyezség (*fassionalis per viam compositionis coram capitulo*). — Az esztergomi káptalan előtt *egregius* Ews-i György, az esztergomi érsekség jövedelmeinek igazgatója (*administrator*), fivére: László, nővére: Katalin és fia: János, továbbá összes atyja fia terhére vállalva, valamint Kemed-i Lajos nemes, fivére: János, fiai és összes rokona terhére vállalva bevallják, hogy amikor az Ews-iek a magyar törvény és a bevett szokásjog szerint (*iuxta legem et consuetudinem huius inclityi regni Hungarie*) csere címén Szentgyörgyi és Bazini Péter *comes* országbíró erdélyi vajda és székelyispán bevezető parancsával be akartak helyezkedni *egregius* Zenthmarton-i Wythez Vitalis, felesége: Zsuzsanna (néhai Kemed-i János leánya) és fia: Ákos Baranya vármegyei

Kemed, Kyskemed, Waradya, Alsó Nanja, Pethve, Thapaz, Gerecz birtok részeibe és a hozzátartozó majorokba (predium), ennek a Kemed-iek ellentmondottak. Bár az ellentmondás következtében nemcsak a királyi kúrián, hanem a szentszéken is bizonyos végrendelet ürügyén (pretextu cuiusdam testamenti) perlekedtek, most egyeztetők közbenjárására, rokonságukra és régi családi barátságukra való tekintettel egyezsége lépnek úgy, hogy perüket kölcsönösen megszüntetik, költségeiket elengedik, a Kemed-iek visszavonják ellentmondásukat és az Ews-iek mindkét nembeli örökösait békésen birtokba engedik, sőt abban (beleértve az Ews-i György Kemed-i háza előtti malmot és halastavat is) megvédik. Kölcsönösen szavatosságot vállalnak és magtalan haláluk esetére kölcsönös öröklési jogot kötnek ki. Ennek megtartására hittel kötelezik magukat, s aki megszegné (in fidefragio ac periurio), 500 aranyforint büntetésben marasztaltassék. *Nyási fk. 395a. fol.*

4160

1515. ápr. 2.

A budai káptalan jegyzőkönyvében (protocolum): Benedek budavári plébános és a nürnbergi Sthoesus András karmelita tartományfőnök (provincialis) bevallják, hogy a konventhez közel fekvő Szent Anna-kápolna tárgyában, mely Benedek plébános és elődeinek birtokában volt, közöttük mind az esztergomi helynök, mind más szentszéki bíróságok előtt (tam coram vicario Strigoniensis, quam etiam legato de latere et aliis nonnullis iudicibus a sede apostolica per rescriptum apostolicum delegatis) hosszas per folyt. Ezt most Ferenc erdélyi prépost, királyi *secretarius* és Nyírbogdányi Mihály nyitrai kanonok közbenjöttével megszüntetik.

MTT XII. 146.

4161

1516. ápr. 27.

Andreas Czesius *doctor decretorum et artium*

ac professor sacre theologie pápai főjegyző (prothonotarius), csázmái prépost, zágrábi kanonok és Tamás bíboros érsek különös hatáskörrel felruházott küldött bírāja (curie legationis causarum ... auditor iudex et commissarius specialiter deputatus) tudatja, hogy előtte (in curia legationis) per folyt a pozsonyi prépost és káptalan, valamint *egregius* Nádasdi Terseski Gáspár volt pozsonyi várnagy és fia: György között, bizonyos vámok (thelonearium sive censuarium) miatt per indult. Alperes a káptalantól és embereitől a Csalló révnél (Wereknyerewe) vámot szedett, amikor terményitizet szállítottak Pozsonyba, régi királyi kiváltságaik ellenére: nem adta meg nekik a vámjövedelemből járó tizedet, sőt tetteg és szóval (iniuriis actualibus et verbalibus) illette őket, atyja tudtával (scientem et consentientem). A felek idézésére megjelentek, a perbe bocsátkozás (litis contestatio) megtörtént. Gáspár helyett csak atyja jelent meg; ez azt felelte, hogy a sérelmet fia magától, az ő tudta és biztatása nélkül követte el. Most derék férfiak közbejöttével kiegyeztek: Nádasdi Gáspár Szent Margit napjáig 28 magyar forintot fizet a káptalannak, *duplum* terhével, ez viszont nem perli többé: ha nem fizetne, ez a pert a *legatusi* fórumon újrakezdheti, Nádasdiék távolléte dacára. Ezt az egyezséget a felek a bíró és a közjegyző előtt hangos szóval és kézszorítással fogadják (in eius manibus stipularunt et stipulata manu approbarunt). Sok tanú jelenlétében történt, mint Verbói Calixtus, a kúria külföldi prókátorai és *officialisai* előtt. Záradékolt: Medelfordia-i Bangh Olaus (Ottoniensis egyházmegye) pápai közjegyző, az ügy jegyzője.

ŠUA Pozsonyi káptalan magánlt. G-7-176.

4162

1515. ápr. (?)

II. Ulászló király Máté pannonhalmi főapátnak. — Megtudta, hogy Mwche-i János bátai apát aljas szándékból és előre kitervelten (ma-

litioso et preconcepto animo) saját rokonát, János *pictort* megölette, mire ő az apátságtól megfosztotta és azt Szentlőrinci Andrásnak adta, azonban az apát megjelent, és ártatlanságát hangoztatva kérte, hogy a vizsgálatot Mátéra és a többi apátra bízza. Menjenek tehát Bátára és vizsgálják meg az ügyet; ha gyilkos, tegyék le, ha nem, maradjon meg apátságában.

Pannh. III. 664.

4163

1515. ápr. 17.

Philippus de Senis főesperes, pápai kamarai klerikus, a római kúriai archívum *correctora*, az alábbiak végrehajtására kiküldött bíró átírja II. Gyula pápa 4127.sz. oklevelét; a király kérésére a veszprémi egyházmegyes apácáknak meghagyja, hogy a bevezetett premontreieket védjék meg, zaklatásukat egyházi fenytékkal ne engedjék.

DI 24355. = Mon. Vespri. IV. 233.

4164

1515. máj. 2.

Bakócz Tamás esztergomi érsek T. Lőrinc mester császári *lectornak* és *locumtenensnek*. — Megrója, hogy Kevendi Zekel Miklósnét és híveit nem oldozta fel a kiközösítés alól klerikus megcsonkítása miatt, pedig kész engedelmességre és elégtételre. *Interdictum* alatt hagyta őket még húsvétkor is. Ismételten meghagyja a feloldozást.

DI 94801.

4165

1515. jún. 3.

Idézés végrendelet tárgyában (*citatio ad valvas super testamento*). — Mihály pécsi helynök tudatja mindenkivel, akit illet, hogy a végrendelet nélkül meghalt T.-i T. hagyatékát, melyről jegyzék készült, templomépítésre és felújításra szándékozik felhasználni (*quod quia ... T. de T. nuper in Domino obdormivit, qui ab intestato decessit, cuius bona et res, de quibus quoddam registrum est compertum, ad fabricam et reformationem huius ecclesie deputare decre-*

vit). Mindenkit felhív arra, hogy tizenöt napon belül ellenvetését adja elő, különben a hagyatékot e célra fordítja.

Mihály dr. fk. 29.p.

4166

1515. jún. 9.

Hieronimus de Ghinutiis, Asculanus püspöke, a pápai kamara *generalis auditora*, mint küldött bíró a zágrábi városi és egyházmegyei papságnak. X. Leó pápa kiküldő záradékkal a következő cédulát juttatta el hozzá: "Beatissime pater. Chythok Miklós fia: Benedek Wrbowtz-i és Kwsewych-i Máté fia: Kelemen alsóizdenci, zágrábi egyházmegyes javadalmasok panaszkodtak, hogy Horváth Péter, Zdenecz várnagya, Kelement bűnökről vádolta, javadalmától és ingóitól megfosztotta, halállal vagy nemiszerve levágásával fenyegeti, ezért el kellett menekülnie; Zekel Miklós, Dobrakucsa várnagya és családja pedig a náluk káplánkodó Benedeket sötét börtönbe vettette, itt tíz napig étlen-szomjan tartotta, majd világi bíró által magtalanításra (*in abscissionem genitalium*) ítélte, s ezt egy ligetben végre is hajtatta, minden jószágát lefoglalta, még életére is tör. A két pap, aki úttalan utakon, koldulva (*per loca invia, panem hostiatim mendicando*) jött Rómába, megfelelő eljárást kér, személyes idézéssel, *infamia* kimondásával, kiközösítés súlyosítással stb." Az ügyhallgató (*auditor*) iratának megvizsgálása után, kérésükre felszólítást ad a címzett papoknak hatvan napon belüli megjelenésre, a sértettek visszahelyezésére, elégtételre. Az idézés történhet a plébánián vagy a zágrábi székesegyházban is (*mise alatt*) értesítéssel. Írta: Franciscus Vigorosi klerikus, Lausan-i egyházmegyes kúriai közjegyző. (Folyt. 4164.sz.)

DI 94653.

4167

1515. jún. 10.

Circumspectus Belwar-i Tóth Bertalan fia: János deák közjegyző, István aranyműves, bácsi

polgár házában, Endrédi György barsi alispán, özv. Czobor Mártonné Anna és rokonai kérésére eskü alatt kihallgatja az aranyművest, akit a bácsi egyház helynöke által, annak harangozója útján (vigore sigilli venerabilis domini Petri de Thwr artium liberalium magistri et canonici ac in officio vicariatus ecclesie Bachiensis surrogati in spiritualibus et causarum auditoris generalis per pulsatorem eiusdem ecclesie Bachiensis ...) idéztek a közjegyző elé, azt vallja, hogy Czobor régi ezüstdíjgyűjteményéből készítette a kancsókat stb.

DI 73195.

4168

1515. jún. 10.

Mihály *doctor* egy plébánia *vitricusainak* kérésére felszólíttatja a híveket, hogy hat napon belül az egyház szükségleteire (ex ordinatione ipsorum generali) a fejenként vállalt 20 dénárt nekik fizessék meg, vagy a hatodik napon tegyenek ellenvetést a helynök előtt, különben stb.

Mihály dr. fk. 59.p.

4169

1515. jún. 10.

Mihály *doctor* János papot, a pécsi várbeli egyik oltár igazgatóját, kit előbb súlyos sértések miatt bevádoltak (ad clamorosa fame publice insinuationem super certis gravibus enormibusque et excessibus, actibusque et scandalis correctioni dignis, super quibus coram nobis fueras denunciatus), feleletre hívott, ám nem jelent meg (de personam tamen tuam nequaquam apprehendere potuimus). Most igazolásra idézi, távolmaradása esetén megfosztja. Péccett kelt.

Mihály dr. fk. 67.p.

4170

1515. jún. 20.

Bakócz Tamás esztergomi érsek levele atyja-fiához, Batthyány Boldizsárhoz. — Másként áll Alapi Boldizsár szlavón vicebán ügye, mint ittlétekor mesélték róla. Ez még régebben in-

dult, mint ő a topuszkói apátságot átvette, még néhai Lukács püspök idejében, az ország szokásjoga szerint (secundum regni consuetudinem, Zagrabie primum coram ordinario fuerat inchoata, et sic per partem aliam causa in curiam Romanam appellatum, desertaque appellatione causa ipsa hincinde ventilata). Nem is érinti Boldizsárt, és nem birtokper, hanem a T. egyház jóvedelméről van benne szó, bizonyos nemzetséggel szemben. Nem adhat benne jó lelkiismerettel halasztást, mert ez az egyház kárára válnék, és mert esküje szerint az egyház jogait nem csorbíthatja, sőt gyarapítania kell. Mentse ki a vicebán előtt, másban szolgálatára lesz. (Mégis, utóiratban: ami halasztást lehetett, megadott ... *feci in causa et negotio ipso eam, quam potui dilationem.*)

DI 47110.

4171

1515. júl. 15.

Mihály *doctor decretorum et artium liberalium*, a boldog Erzsébetről nevezett betegápoló rend házfőnöke (magister hospitalis domus beate Elisabeth vidue), pécsi kanonok és helynök több plébánosnak. Bodroszygeth Szent Keresztről nevezett pálos kolostorának perjele panaszkolta, hogy özv. Thot Balázsné, most Petherd-i András deák felesége: Katalin azt a Marokh-i szőlőt, melyet Kelemen peterdi pap hagyott rájuk, egyházi úton (per plebiscitas dicte possessioni) elfoglaltatta és magának iktattatta. Kérésére meghagyja, hogy a Marokh-i jobbágyságot a szőlő ügyébe avatkozástól tiltásuk el, András deákat és feleségét pedig tizenötödik napra értesítéssel idézzék elébe. Írta: Johannes de Zenthmarthon jegyző.

DI 22707.

4172

1515. aug. 9.

X. Leó pápa Gniezno érsekének kérésére rendeletet (constitutio) alkot a török fogságba esettek házasságáról, továbbá kimondja, hogy akiket eddig nem nyilvánítottak kiközösített-

nek, ezentúl becstelennnek tekintendők (excommunicati non publicati seu denunciati vitari non debeant, ac publici adulteri manifeste et notorie diffamati absque alia sententia infames existant). Korlátozza az eljárás semmisségének eseteit is.

Theiner II.620.

4173

1515. szept. 1.

Nagwath-i Gáspár fia: Pál, pécsi egyházmegye császári közjegyző tanúsítja, hogy e napon *egregius* Kisasszonyfalvi Istvánffy István előtte és tanúk előtt a saját házában a következő végrendeletet tette közokirat formájában... Többek közt külön hagyományt tesz Pál fiának tanulmányok folytatására (ad studendum bonarum artium litteras). A végrehajtással János fiát bízta meg; melléje *coadiutorokul* adja Zerechen Lajost és feleségét, továbbá János pécsi kanonokot.

DI 49527.

4174

1515. szept. 1. után

Mihály *doctor decretorum et artium liberalium*, a pécsi székesegyházbeli Szent András-kápolna *comes*e, pécsi kanonok és helynök előtt Kisasszonyfalvi Istvánffy Pál ügyvédje, egyúttal több plébánia törvényes kegyuraként is keresetet nyújt be (non tamen per modum solemnium libelli, sed talis qualis et saltem per modum summarie petitionis) Mesztergyői Nerechen Lajos özvegye: Klára, mint a felperes atyja: István végrendeletének *coadiutora* és Istvánffy János egyetemes örökösenek: Istvánnak gyámja ellen. Előadja, hogy atyja 1515-ben végrendeleti végrehajtóul János fiát tette meg, *coadiutorokul* Zerechen Lajost és feleségét. A neki tanulmányaira hagyott 400 forintból csak 200 forintot kapott meg, a részletesen felsorolt ezüst tárgyakat az egyházaknak János ugyancsak nem adta ki, ezeket sokban károsította, így a kisasszonyfalvi Szent Borbála oltár egyik jobbágját hagyta börtönben meghalni

(in carceribus suis mori permisit et procuravit). János halála után a hagyatéki tárgyak Klárához jutottak gyámsága címén, de ő sem tesz eleget a végrendeletnek. Kéri elégtételre kötelezését.¹
DI 49526.

1. Pál még 1532-33-ban is pereskedett e tárgyban, lásd: *DI 49528.*

4175

1515. szept. 5.

A budai káptalan előtt Frangepán Beroald gróf és fia megegyezik leánya (nővére) leendő férjével, Perényi István főasztalnokmesterrel, hogy hozományként (ratione dotis prefate Isothe) a zólyomi Dobranywa várát, melyet Beatrix királyné 7000 forintért zálogosított el nekik, az asszonnyal Perényinek adják részletes feltételekkel. A megszegő fél 7000 aranyforinttal tartozik, emellett becsületét veszti (in septem milibus florenis auri, deinde amissione fidei, honoris et humanitatis, suorum et nichilominus summo pontifici similiter in septem milibus florenis auri sub forma camere apostolice sedis convincatur).

MTT XII.149.; TT 1885, 166.

4176

1515. szept. 13.

Orbán battányi plébános levele Batthányi Boldizsár vicebánnhoz. Levelére nagynehezen belemegy, hogy egyes jobbágyait és ispánjait ne idéztesse, ne büntesse (aggravatio); bár annyit szenvedett tőlük, mint senkitől; ezt püspök, főesperes vagy helynök nem tehette volna vele. Anyagi kárán, verésen és sebesítésen kívül az egész falu szidalmazta őt, mint Jézust a zsidók. Megvárja Szent Mihály nyolcadát, amikorra az úr elégtételt ígért neki. *Quod est contra Deum, ut laycus regat ecclesiasticos ordines, super quos non habent auctoritatem...*

DI 104279.

4177

1515. szept. 19.

Nyási Demeter *doctor decretorum* esztergomi helynök Perényi Imre nádornak. *Egregius Ze-*

remwylak-i Miklós deák mester, kisebb királyi kancelláriai jegyző ügyvédje, nemes Firenzei Fülöp mester igazolta nemes Myseci Rédey László idézésének végrehajtását, s ezután kérte a kereset átvételére, a válaszadásra, s végül az esztergomi egyház szokása szerint (de usu, modo, stilo, et consuetudine huius alme ecclesie Strigoniensis in talibus observatis) a templom kapuján kiközösítés (excommunicatio late sententie) terhével perbebocsátkozásra idézését. Mindez meg is történt, de az alperes mindannyiszor távolmaradt s ezért a kiközösítés, majd *aggravatio* és *reaggravatio* büntetését kihirdettette. Dec. 10-én Rédey megjelent, macacsságának költségeit megfizetni késznek nyilatkozott és feloldozást kért, ezt a helynök el is rendelte. Végül a kelet napján megjelent és felmutatta a nádor átterelő parancsát, miszerint a helynök az ügyet a kúriába átteszi, és a feleknek a huszonötödik napot tűzi ki. Kelt Esztergomban, 1520. jan. 8-án (!)
Nyási fk. 316b. fol.

4178

1515. okt. 20.

Csezi András császmái prépost és zágrábi kánonok Tamás esztergomi érsek által kinevezett bíró, a gyulafehérvári káptalannak Bagdi Miklós ellen a gyulafehérvári helynök előtt folyt és az alperes által az esztergomi érseki székre felbbezett tizedperében megparancsolja a főpapkának, bírának, káptalanoknak, konventeknek és minden más egyházi és világi személyeknek, hogy az ügyre vonatkozó és náluk levő iratokat a káptalan megbízottainak vagy ügyvédjüknek eredetiben vagy hiteles másolatban, felterjesztés végett kiközösítés terhe mellett adják át.

TT 1890, 341.

4179

1515. nov. 12.

Végrehajtóparancs világi bíróság elé áterelt ügyben (executorialis in minori forma, quando causa profana esse pronunciabitur et ad secula-

rem iudicem cum condempnatione expensarum remittitur). — Demeter *doctor decretorum* esztergomi helynök előtt az esztergomi szentzéken *circumspectus* Albert pert indított a pécsi egyházmegye *circumspectus* Nagh János és Imre ellen bizonyos választott bíróság lelkiismeretlensége ürügyén (ratione et pretextu non observationis cuiusdam compromissi), s e perben lépések is történtek, ám a kelet napján megjelentek Certaldo-i Fülöp felperes és nemes Saaros-i Imre alperes ügyvédek, s az utóbbi az eljáró perbíróság illetékességét vitatva (declinando forum et iurisdictionem nostram) azt állította, hogy az ügy világi bíróság elé tartozik, oda kell áttenni, és a felperest a költségekben marasztalván ilyen ítéletet kért. A bíró az ügyiratok alapján így is határozott, a költségeket 12 forint 90 dénárban állapította meg és felhívja az esztergomi tartomány plébánosait, hogy a felperest ennek az összegnek és 2 forintnak (a jelen levél díja) tizenöt napon belüli megfizetésére szólítsák fel, különben kiközösítését hirdessék ki.

Nyási fk. 393a. fol.

4180

1515. nov. 29.

György Palotz-i plébános, ungi esperes kerülete minden plébánosának, különösen a Checherinek. Tegnap a *providus* és *circumspectus* felpereseknek perbeszédék és tanúvallomások alapján igazságot tett: Bakó Mihálynak (Wayan-i) 5 forint, Koszó Istvánnak (ugyanott) 5 forint, Benkő Péternek 5 forint ... egyiknek 10 forint tartozásról, a Márton és Gergely alperek okozta károkról, *egregius* Csicsery Lászlónak is; tartsák meg a szigorú *interdictumot* tizenöt napig, ha benne maradnának az alperek, intsek őket nyolcadik napra, azután lakóhelyüket is vessék *interdictum* alá, míg eleget nem tesznek. A tanúknak és az alpereknek elismerő vallomásairól a felperes jogbiztosítására oklevelet ad.

DI 32099.

4181

Peráttétel perfüggés miatt (*remissio cause propter litis pendentiam*). — Antal helynök egy nagybírónak. Az elmúlt 1514. év bizonyos napján T.T. ügyvéd írásban keresetet nyújtott be neki, de legközelebb az ellenfél ügyvédje azt a kifogást tette, hogy az ügy a veszprémi szentszéken indult, s most a címzett nagybíró előtt, a kúriában folyik; ezt a veszprémi helynök átküldő levelével bizonyította, és kérte az eljárás megszüntetését. Mivel a felperes ügyvéd a következő határnapon semmi ellenérvet nem hozhatott fel, a helynök a pert a címzethez teszi át.

Beneéthy fk. 176a.; Nyási fk. 187a. fol.

4182

Kérvény (*supplicationis forma etc.*). — Az esztergomi egyházmegye Kőröci Stayder P. kérésében előadja, hogy az esztergomi helynököt *circumspectus* T.T. heti 33 dénár és még 17 forint követelése tárgyában elmarasztalta, s ügyvédje ettől az apostoli szentszékhez, vagy a címzett érsekhez fellebbezett (*tandem se ad iter huiusmodi preparare debuit vel profectus fuit, sive (!) propter horrenda tremendaque et inaudita disturbia, que estate proxime preterita inter populares et nobiles exorta fuerunt et vigeabant, aut per alia legitima impedimenta, interceptus et prepeditus apostolos ... non petiit...*), de ügyfelét sem tudta az ítéletről értesíteni; mihelyt ő tudomást szerzett róla, az érsek kúriájába jött. Kéri a fellebbezés és az ítélet semmisségének letárgyalását.

Nyási fk. 330b. fol.

4183

Mihály *doctor* II. Ulászló királynak írja, hogy a megváltási összeget meg nem fizető felet kiközösítés, majd kétszer *aggravatio* alá vetette, de ebben is megátalkodott. Az uralkodót az égi jutalomra figyelmeztetve kéri, hogy a makacs alperest fogja el, javait foglalja le, a felperes

1515.

követelését ebből elégítse ki s megtéréséig ki ne engedje. Kelt a helynöki hivatal (*vicarius officium*) pecsétje alatt, Pécsen (*ad valvas ecclesie Quinqueecclesiensis, ubi iura litigantibus reddi solent*).

Mihály dr. fk. 40. p.

4184

1515.

Peráttétel (*remissio cause sequitur tali sub forma*). — Demeter *doctor decretorum* esztergomi helynök előtt T.T. birtokok kunjainak közössége (*universitas*) előadta, hogy Magyarország szent királyai kegye folytán sem egyházi sem világi rendes bíróság előtt nem tartoznak felelni, hanem csak saját kapitányuknak (*quod licet ipsi Cumani sedis Honthoszek per divos reges huius incliti regni Hungarie a iurisdictione quorumcunque iudicum spiritualium et secularium exempti forent et solius capitanei ipsorum potestati et iurisdictioni subiecti*), mégis egy plébános, bizonyos adósságaik fejében az esztergomi szentszék útján meginttette őket és kiközösítésükre törekszik. A helynök kiváltáságlevelét megtekintvén, mivel az ügy világi jellegű, és mert a felperes jogszerűen a per tárgya szerinti fórumon köteles pert indítani (*et secundum iuris dispositionem actor debet sequi forum rei*), az ügyet a kunok kapitányához átteszi és meghagyja, hogy az intőlevelet ne hajtsák végre, s a kunokat oldozzák fel.

Beneéthy fk. 166a.; Nyási fk. 180b. fol.

4185

1516. jan. 3.

Péter kiskapusi plébános jelenti a gyulafehérvári helynöknek, hogy Vásárhelyi Gyerőfi Lászlót törvénszéke elé kilencedik napra megidézte.

TT 1890, 341.

4186

1516. jan. 14.

Káptalani ügyvédvállás (*instrumentum constitutionis procurator[ie] pro capitulo*). — Közjegyző és tanúk előtt a pécsi prépost, *lector*,

custos, főesperes, kanonokok (ad infrascripta facienda, ut moris est, ad sonum campane legitime convocati, ac in sacristia seu conservatorio ecclesie nostre iamdicte, loco scilicet capitulari solito capitulariter congregati, iuxta morem et consuetudinem ecclesie nostre Quinqueecclesie capitulum facientes ac maiorem, seniores et seniores et saniores partem capituli representantes...) több papi személyt, kanonok-társukat, egy másik egyház kanonokját, egy laikust és egy szentszéki *procuratort* (sacri palatii apostolici causarum procuratorem) ügyvédeké teszik a legbővebb formában. Közjegyzői záradék, megerősítés a káptalan pecsétjével is.

Mihály dr. fk. 220. p.

4187

1516. jan. 24.

II. Ulászló király a több apátság betöltésére való jogot, amelyet korábban Perényi Imre nádornak adott, visszavonja, s megerősíti az apátok kánoni jogait (secundum canonicas sanctiones ac iura regulamque et privilegia eorum ... abbates eligere, ... puniendos punire, deponendos deponere et privare possint et debeant). *Pannh. X. 690.*

4188

1516. febr. 1.

Másolat pápai bűnbocsánatról (transsumptum litterarum apostolicarum indulgen[tiæ]). Mihály *doctor* a Leonardus Agennensis aláírásával ellátott pápai *confessionalest* közjegyzővel átíratja és a helynöki hivatal (officium vicariatus) pecsétjével erősíti meg úgy, hogy az eredeti bizonyító erejével rendelkezzen. Kelt Pécsen, X. Leó pápa 4. évében.

Mihály dr. fk. 216. p.

4189

1516. máj. 10.

Demeter Sanctuarensis püspök, Tamás bíboros helynöke az esztergomi és egri egyházmegye papságának. Paztho-i György, a pásztói egyház kegyura az állítólagos *vitricusok* és oltár-

dékánok több évi elszámolását, továbbá egyes pásztói egyháziaktól és világiaktól hagyatékot vagy más tartozást követel. Meghagyja, hogy stb.

DI 97647.

4190

1516. máj. 23.

Szászsebesi Krisztián erdélyi egyházmegye klerikus, pápai-császári közjegyző előtt délelőtt 10 órakor a gyulafehérvári templomban György mester, oltárigazgató mint Olach István szászvárosi királybíró ügyvédje fellebbezést olvasott fel. Ennek szövege: a királybíró felesége nevében fellebbez az erdélyi helynök határozata ellen. Olach István a szászvárosi *providus* Noyd János ellen feleségét 1510-(!) és 1516-ban ért szóbeli sérelem miatt perelte; 1510-ben Noyd az asszonyt a ferenceseknél, nagy tömeg előtt, prédikáció alatt így szólította meg: "Te szajha, idejössz az egyházhoz, hogy bemocskolj?" (tu meretrix, venisti huc ad ecclesia nos cacare), majd még aznap összetörte a nő ülését a plébániatemplomban, s a templomajtó mögé dobta. A szebeni előjárók (provinciales) nem hallgatták meg keresetét, mert megszentelt helyen (in sacro loco) történt a sérelem. Mikor a gyulafehérvári helynök előtt nyújtotta be keresetét, kiegészítették, s az ügy újra kezdőjére 200 forint kötbért szabtak. Ez évben Noyd ismét rákezdte: "Te szajha, anyám vagy mégis házasságtörő, ki apám házából bordélyt csináltál!" (tu meretrix, es mihi mater, tamen una adultera es meretrix, et fecisti domum patris mei domum lupinarum), s ezt Olach István házánál és több helyütt hangosan megismételte. A királybíró ezután a helynök-höz fordult, de ez Noydnak kedvezve megtagadta a bíraskodást, és a Tamás esztergomi érsek, bíboros *legatus*hoz tett fellebbezés elfogadását is. Ezért a szükséges lépéseket közjegyző előtt teszi meg.

DI 89068.

4191

1516. szept. 8.

II. Lajos király oklevele. — Atyja életében a Somogy, Fejér és Zala vármegyei nemesek és a veszprémi káptalan közt a plébánosok negyede (*quarta*) tárgyában sok vita folyt. Az 1504. évi *decretum* elrendelte ezeknek a következő nyolcadon való eldöntését, de ez nem történt meg. Most a múlt Szent György-napi országgyűlés, majd a Szent Jakab-napi *breves breviumon* kérte a három vármegye nemessége a per eldöntését. Szent Bertalankor idézés után Somogy és Zala vármegye nemességének ügyvédjei a negyed felét a káptalantól a plébánosoknak visszakövetelték, a következő oklevelek alapján: 1. IX. Bonifác pápa 1393. máj. 1-jén biztosítja a negyedet a plébánosoknak, fizeti a püspök, a káptalan stb. 2. VI. Sándor pápa 1502. júl. 31-én ezt megerősíti, és feloldja őket a kiközösítés alól. 3. János kapornaki *custos*, végrehajtó, Joannes Bethomarus de Boronya pápai káplán kihallgatást elrendelő parancsa (*compulsorium*) alapján Pető fia: Jánost, Zala vármegye ispánját, a vármegye urait, nemeseit, jobbágyait közjegyző előtt megeskette és kihallgatta: mind azt vallották, hogy a negyedet a plébánosoknak fizették. — Az alperes nevében Miklós *lector* és Raik-i Pál veszprémi kanonok Mátyás király javukra hozott jogerős ítéletére hivatkozott, és bemutatta II. Ulászló király 1496. jún. 9-én kelt oklevelét, melyben Mátyás király 1482. febr. 1-iki ítéletét bírói székén megerősítette. (Az ítéletet Péter kalocsai érsek és kijelölt ülnökei — köztük Mihály milkói püspök, esztergomi helynök az egyházi és világi jogot, valamint az ország törvényeit és szokásait jól ismerő doktorok és jogtudók (*doctoribus ac viris tam in iure pontificio et civili, quam legibus et consuetudinibus regni nostri peritis*) vizsgálata alapján hozta meg. A plébánosok három képviselője a negyed felét követelte vissza a káptalantól, ez viszont bemutatta: 1. IV. Bélának Zsigmond által 1423-ban megerősített ítéletét, melyben a negyedet

fele-fele arányban megosztotta, 2. Branda bíboros *legatus* 1413. jan. 25-i ítéletét — itt a kétszáz (!) Tanú kihallgatása jan. 28-i kelettel szerepel —, 3. Johannes de Thomariis *auditor* 1414. ápr. 16-i ítéletét, amelyben fellebbezés alapján eljárva János pannonthalmi *commendatort* elmarasztalta, 4. Matheus de Vicedominis esztergomi helynök 1427-iki ítéletét a káptalan javára, és 5. a konstanzi zsinat 1415-i oklevelét visszavonta és a régi szokást megerősítette. Ezután P. érsek referált a királynak, bemutatta a bullákat is és elmondta a felek előadását. A király a IX. Bonifác pápa nevére kiállított bullát tartalmi (a püspökök *tirannusok!*), stílári és formai okokból hamisnak bélyegezte, Zsigmond királynak a somogyvári közgyűlésen (*congregatio*) 1429-ben kiállított oklevelét is (mely átírja Ladomér érsek 1280-i és Guido *legatus* 1311-i oklevelét) hamisnak, de egyébként is érvénytelennek, mert a vármegyei esküdtek nem dönthetnek tizedügyben, s vallo-másuk ellenkezik Branda bíboros oklevelével. A székesfehérvári konvent oklevele is érvénytelen több okból. Ladomér érsek sem vonhatta meg a káptalan jogát alig 25 évvel IV. Béla király privilégiuma után. Gyanús a többszöri átírás is távoli helyeken, s ellenkezik a szokásjogi gyakorlattal (*cum tamen hic Bude in proximo multa sigilla testimonialia curie regie semper habeantur. Insuper quia tam iuxta pontificia, quam civilia iura quodvis privilegium, et specialiter super adversis Hungarie etiam per solum non usum, et eo fortius per contrarium usum, amittitur...*), márpedig a Ladomér - Guido oklevél, sőt az említett közgyűlés óta negyven évnél több telt el. A káptalan pedig békés birtokban volt, az oklevelek már csak ezért is elévültek. Bár a plébánosok azt érdemelnék, amit a fejedelmek megtévesztői (*non tam scriptis exterorum principum legibus, quam sanctissimis ac vetustissimis dicti regni nostri moribus usu approbatis merentur*), ezúttal csak elutasítja őket, és Péter érsek útján

1000 aranyforint terhével örök hallgatást parancsol. II. Ulászló király ezt megerősítette. II. Lajos király, bár a vármegyék kérésére (decreto generali ex tunc de novo compilato ac per (Ulászló) confirmatio) 1504-ben bekerült a cikk, s a nemesek is a plébánosok mellett valottak, a Mátyás-ítélet alapján (articulos pre-narratos cassari, invalidari et corrumpi ... debere ... cernebatur) a pert leszállítja és a felperest elutasítja. Szerepel még négy ítélőmester neve.

DI 92490.

4192

1516. nov. 16.

Olaus Johannis Bangh pápai közjegyző oklevele. — Chesius András pápai közjegyző (prothonotarius), császmái prépost, mint Tamás bíboros-*legatus* delegált bírāja előtt Philippus Florentinus mester, *legatusi* ügyvéd a csanádi káptalan nevében az itt átírt fellebbezést nyújtja be (a pápához), amiért a bíró felének *magnificus* Chak-i László és néhai Chak-i Miklós csanádi püspök ellen kártételek miatt indult perben¹ az igazságot megtagadta. A bíró hivatkozik arra, hogy királyi parancsra áttette a pert a kúriába, de tiszteletből az oklevél kiállításához hozzájárul.

DI 98475.

1. Itt hajtás van az oklevélen.

4193

15[1]6.¹

Közjegyző és tanúk előtt *honestas* asszony Mihály *doctornak* átnyújtotta az esztergomi érsekhez szóló fellebbezést és bizonyáglevelet kért.² Erről a közjegyző közokiratot állít ki.

Mihály dr. fk. 109.sz.

1. Az eredeti tévesen: 1506.

2. Átírás jelzése.

4194

1516. után

(Fogalmazvány javításokkal:) A pozsonyi káptalan ügyirata Bornemissza János *comes* és a pozsonyi várkapitány ellen bizonyos vám miatt

(acta capituli Posoniensis ratione tributi in portu Chollan contra ... Johannem Bornemissza comitem et ... Stephanum Aczel de Erdeuke-reki castellanum castris Posoniensis). (A kereket csak jelezze:) A csalláni rév tizedét 1306-ban Tamás érsek adta nekik. Hunyadi is megerősítette. II. Ulászló király is parancsot adott az alpereseknek, hogy adják meg, de ők elvonják, nem félve a kiközösítéstől. Kéri birtokba visszahelyezését, a kár megtérítését és a kiközösítés kimondását. Ezután az irat a felek nyilatkozatait felváltva adja. *Defensio Johannis Bornemissa et Stephani Aczel: Mint officialisok gondosságra kötelesek, különben hűtlenséget (infidelitas) vethetnek szemükre (cum nemo debet esse negligens in suo officio, ff. de excu, L. si duas § nemini (?) et ff. de admi. tn. L. cum plures nimium et ff. de ast. (?) pres. L. divus Marcus). Sok C idézet. ... Iuris enim precepta sunt hec: honeste vivere, alterum non ledere, ius suum unicuique tribuere. Iusti. de iusti. et iure § Iuris precepta. ... Princeps quamvis legibus sit solutus, attamen secundum leges vivere vult, L. digna vox c. de leg. A margón: Item tenetur quilibet esse fidelis quatuor personis, primo imperatori celesti, secundo imperatori terresti, tertio domino seculari, quarto suo proximo, ut refert Petr. Ferrar. in dicta sua Practica et in libello quo agitur ad rem. feu. Aki az Istennel szemben hűtlen, nem lehet hű az emberekhez sem ... ut habetur in Summa Angelica in verbo Infidelitas. Számos idézet kánonjogi szerzőktől.*

Df 208748.

4195

1517. febr. 14.

Ercsi Vitéz Ambrus közjegyző oklevele. — Horvát Péter bélai apát nem eresztette be Máté főapátot, patrónusát és Pál pécsváradi apátot monostorába. Ebből perek keletkeztek (idemque dominus Petrus abbas ex eo in notam infidelitatis incurrere ipsaque abbatia sua privari ac secludi cognoscebatur). Később azonban

megegyeztek bizonyos pontokban, s ezekre az apát emberi becsülete (honoris humanitatis-que) elvesztésének terhével esküt tett.

Pannh. III.669.

4196

1517. febr. 25.

Andreas Chesius szentszéki bíró, a teológia és a jog professzora (comes et prothonotarius apostolicus, professor artium et decretorum ac theologie), császári prépost és zágrábi kanonok, a jelen ügy Tamás esztergomi érsektől kirendelt bírása a gyulafehérvári egyházmegye papságának. — A bíboros futárral a következő meghagyást (commissionis sive supplicationis cedulam) juttatta el hozzá: "Néhai Zantho-i Bekch László özvegye: Ilona és fia: Sebestyén előadják, hogy a minap Károlyi Lancz László perbe fogta őket Gáspár tasnádi helynök előtt, akit ők gyanús bírónak tartanak, mert ez ügyben ügyvédként eljár (procurator et director fuisset) az ellenfélnél, sőt helyben közmegbecsülésnek örvendő férfiakat (certos probos viros) választottak ki, akik Gáspárt szintén gyanúsnak és illetéktelennek nyilvánították. Ez mégis bírságokkal, majd kiközösítéssel sújtotta őket, s ettől királyi parancsra sem állt el. Ők erre a *legatusi* székre fellebbeztek, és feloldozásukat, valamint bíró kirendelését kérték". A kérvényre a *legatus* rájegyezte, hogy András megfelelően járjon el. Ő a megbízás és a fél kérése alapján a címzettekkel az ellenfelet a közléstől számított huszadik napra Budára idézteti, vagy ahol a *legatus* kúriája lesz, hogy a félnek válaszoljon, és a tasnádi helynököt meg bárki mást eltilt az ügyben való eljárástól. Írta: Olaus Johannis Bangh jegyző.

DI 65203, 99278.

4197

1517. febr. 26.

András fenti rendeletét (commissio) átírva elrendeli a kérvényezők feloldozását, miután ügyvédjüktől, *circumspectus* Kávási Keresztes Benedektől esküt vett ki arra nézve, hogy

ezentúl engedelmesek lesznek. Írta: Olaus Johannis Bangh jegyző.

DI 65204.

4198

1517. máj. 9.

Pál pécsváradi és János szekszárdi apát János béli apátnak. A pannonhalmi apát, Máté és konventje tudtukra adták, hogy a béli apátot és társait becstelenség, jogsértés és károkozás miatt (pro quibusdam certis infamiis, iniuriis quoque et dampnis per et ipsos tuos illtis) Tamás bíboros-*legatus* elé akarják idézni. De mivel ez az egész rend szégyene lenne, kéri, hogy fogadja el őket bírának, és jelenjék meg előttük.

Pannh. VIII.562.

4199

1517. máj. 10.

X. Leó pápa jóváhagyja a magyar bencés kolostorok uniójának szabályzatát, amely a rendi elnököknek büntető joghatóságot biztosít.

Pannh. VIII.676.

4200

1517. máj. 31.

X. Leó pápa a pécsi egyházmegye Szentgyörgy mezőváros Szűz Mária-egyháza gvardiánjának: szerezzék vissza az egyház kijavítására szánt ingókat, és adják át Györgyi Bodó Ferencnek megfelelő biztosíték mellett, hogy azokat a kívánt célra fordítsa.

Theiner II.624.

4201

1517. szept. 21.

Tamás érsek egy kanonokot *familiaris*ává (in familiarem necnon domesticum continuum commensalem) és káplánjává fogad, őt a káplánok jogaival felruhazza és kéri az összes hatóságokat, hogy a két *familiaris*ával utazó kanonokot díjmentesen áthaladni engedjék.

Nyási fk. 339b. fol.

4202

1517. nov. 29.

Homonnai Farnas Mihály pápai közjegyző a

tasnádi plébánia sekrestyéjében meghallgatta a Bánffy István nevében felolvasott fellebbezést. Szövege: Péter tasnádi *rector*, Gáspár ugyanott *rector* és helynök előtt megbízója nevében tiltakozik az ellen, hogy ügyében bíró legyen. Először is azért, mert a szembenálló félnek személyes lekötelezettje, köztük barátság és atyafiság áll fenn, továbbá azért is, mert az ellenérdekű felet és ügyvédjét pártfogolja, és a végrehajtási eljárásban is az ellenkező oldalon vett részt (*primo quia partis adverse estis singularis familiaris et precipuus amicus et compaternitate coniunctus, item etiam quia partem adversam et eius procuratorem consilio vestro fovetis, item etiam quia ipsi parti adverse excommunicationem participastis*). Mikor őket Fejérvárt kiközösítették, ezt személyesen közölte velük, ott evett, ivott, sőt a kiközösítést eltiltotta a *legatus*nál, továbbá az ezt előadó ügyvédet székéről kikergette. Az esztergomi érsekhez és oldalkövethöz fellebbez. *Bánffy II. 474.*

4203

1518. febr. 3.

Andreas Chesius császmái prépost és zágrábi kanonok, szentszéki bíró Majthényi Márton kérésére kihallgatta felesége, a néhai Kálnay László leánya: Anna végrendeletéről Benedek isai plébánost. *DI 73214.*

4204

1518. febr. 6.

Tamás bíboros-*legatus* Majthényi Márton kérésére meghagyja a plébánosoknak, hogy Anna végrendeletéről eskü alatt valljanak. Írta: Olasus Johannis Bangh jegyző. *DI 73208.*

4205

1518. febr. 24.

Tordai Pál gyulafehérvári kanonok, Várdai Ferenc erdélyi püspök helynöke minden plébánosnak. A hoszáti Szűz Mária-egyház egyházi és világi nemes és közrendű (*plebeius*) adósait

kilenc napon belül elégtételre szólítja fel a *vitricusok* kezéhez, vagy megjelenésre előtte, különben vessék *interdictum* alá, és újabb kilenc nap múlva közösítsék ki.

Századok 1887, pótf. 38. l.

4206

1518. márc. 12.

II. Lajos király a császmái helynöknek: özv. Kövendi Székely Miklósné: Orsolya panaszolta, hogy a császmái egyház javadalmasai (*prebendarii*) világi ügyben perlik a helynök előtt. Mivel jog szerint világi ügy nem szentszéki, hanem királyi bíróság elé tartozik, jelen esetben szlavón bíróság az illetékes (*et quia cause iudicium seculare concernentes non in presentia aliquorum iudicum spiritualium, sed in regno nostro Hungarie predicto in curia nostra regia, coram iudicibus eiusdem ordinariis, in hoc vero regno nostro Sclavonie in presentia bani eiusdem regni nostri verti solent et adiudicari*), meghagyja áttételét az első báni nyolcadra. Ha mégis egyházi az ügy, visszaküldik.

DI 94840.

4207

1518. márc. 20.

Chesius András császmái prépost és zágrábi kanonok, szentszéki bíró az esztergomi egyházmegye papságának. A bíboros eljuttatta hozzá Zemercheni Kristóf szepesi *lector* keresetét (átírva), melyben Berzeviczy Zsigmondtól és anyjától a peregyezségben vállalt 225 forint biztosítékául szepességi birtokok zálogbaadását követeli, amit ők hitszegés és becsületvesztés terhével (*tua fide christiana mediante ac sub honoris amissione*) el is vállaltak. A határidő elmúlt, nem fizettek, nem adtak birtokot; a per a bíboros *locumtenense* előtt függ. Kérésükre a bíboros Chesius-t delegálta. Az idézés után Zemercheni meghalt, a végrendeleti végrehajtók: Henckel János *magister artium*, löcsei plébános, és két világi. Ezek Philippus de Florencia mestert (*curiam legationis huiusmodi sequentem*) tették ügyvéddé. Kérésére az al-

perest háromszor idézte hirdetménnyel (*edictum*), de hiába. Most bírói testületével (*cum coauditoribus nostris*) tanácskozva kiközösítésüket rendeli el. Írta: Olaus Johannis Bangh jegyző.

DI 69108.

4208 **1518. márc. 24.**

Thurano-i László fia: György közjegyző Majthényi Márton kérésére Blatnicon tanúkat hallgat ki a 4203.sz. ügyben.

DI 69108.

4209 **1518. ápr. 13.**

Csázmái Márton kanonok, csázmái *locumtenens* a 4206. számot átírva a pert az első nyolcadra átteszi Beriszló Péterhez, hangsúlyozva végrendeleti jellegét. Írta: Andreas Elie de Werezce jegyző.

DI 94840.

4210 **1518. ápr. 14.**

Johannes Antonius de Trivultiis *doctor iuris utriusque* pápai ügyhallgató (*auditor*) minden pécsi egyházmegye egyházi személynek. X. Leó pápa az alábbi kérelem (*supplicatio*) elintézését bízta rá. — Mesztegnyői Szerecsen Lajos és Csilkói János, (Ernuszt) Zsigmond pécsi püspök végrendeletének végrehajtói előadták, hogy Csáktornyai Ernuszt János (vagy Hampo), a püspök fivére azon a címen, hogy 1.300.000 aranyforint atyai örökségét fivére visszatartotta, a végrehajtók elvették, a végrendeletet pedig meghamisították, a bíboros bíróküldése alapján András csázmái püspök előtt perbe fogta őket. Ez a királyhoz, a király pedig a *legatusi* küldött bírához terelte vissza az ügyet, aki a keresetlevél bizonytalanságára vonatkozó (*de incertitudine libelli*) és más kifogásaikat elvetette, s a Szentszékhez való fellebbezésük dacára is eljárt az ügy lezárásáig. "Mivel János hatalma miatt az országban nem remélnek igazságot, s erre esküt is tennének,

kérlik, hogy a pápa vonja magához a fellebbezést és a semmisség ügyét, s bízza *auditorra*." Megkapja, az *auditor* győződjék meg a pillanatnyi tényállásról... (*de non tuto accessu...*), sommásan adjon feloldozást és járjon el. Ennek alapján idéző-eltiltó parancsot adott ki, majd a címzettek útján mindenkit felszólít az ügy iratainak tizenkét napon belüli kiadására. *DI 47236. = Mon. Vespr. IV.253.*

4211 **1518. ápr. 20.**

Béltteki Drágfi János közjegyző Kampanai Melchior *sancti palatii et aule Lateranensis miles* felhatalmazásából átírja X. Leó pápa 1513-i levelét, Erdődi Ferencet a törvénytelen születés következményeitől felmentvén, nevét Erdődiről Drágfira változtatja, s a törvényes szülöttek jogképességével látja el.

Beke 1092.sz.

4212 **1518. ápr. 23.**

Bakócz Tamás bíboros az erdélyi papsággal inteti és idézteti Antal [na]ményi plébános ellen Károlyi Lancz Lászlót, aki 30 forint értékű kazal gabonát elvett tőle, és Balázs varsányi plébánost, aki 7 forint jövedelmét beszedte. Az oklevelet írta: Olaus Johannis Bangh, Mayte-i jegyző.

DI 99285.

4213 **1518. ápr. 26.**

Beriszló Péter veszprémi püspök horvát-szlavón-dalmát bán Márton prédikátor, csázmái *locumtenens*nek. Kövendi Székely Miklós özvegye, Gyulaffy Orsolya előadta, hogy a csázmái perjel világi ügyben perli őt, melyben a címzett terheli. Mivel pedig stb., báni tekintéllyel meghagyja neki, hogy az ügyet sérelem nélkül tegye át elébe a legközelebbi közgyűlésre; ha ott megvizsgálván mégis egyházinak találná, visszaküldi.

DI 94842.

4214 **1518. ápr. 29.**
Csázmai Márton, csázmai prédikátor, kanonok és *locumtenens* az előző számot átírva a következő közgyűlésre teszi át a pert. Írta: Andreas Nonus.
Dl 94843.

4215 **1518. máj. 10.**
II. Lajos király a tasnádi helynöknek. Waya-i Pál előadta, hogy az ellene Waya-i Imre mester, váradi kanonok által világi ügyben indított pert a helynök Perényi Imre nádor parancsára nem tette át oda, előbb az áterelő parancs (*transmissio*) leveléért a szokásjogot meghaladó díjat kért, majd a rendes áron felül ajánlott 2 forintot nem fogadta el, hanem öt végítéletben kiközösítette. Meghagyja, hogy a kiközösítést oldja fel, a pert előbbi állapotában tegye át a személyes jelenlétre (*personalis presentia regia*), s a bemutatás harmincketedik napján ugyanott jelenjen meg, hogy számot adjon: miért nem teljesítette a nádor parancsát. Különben távollétében is eljár.
Dl 97666.

4216 **1518. máj. 20.**
II. Lajos király Miskolc mezőváros bíróságának, Dobozy Benedekné Dorottya nemes aszszony és Zsófia, Miskolc lakosai, az ugyanott lakott néhai Olajos Gergely leányai nevében előadták neki, hogy atyjuk ingatlan és ingó öröksége tárgyában *providus* Chontos Balázs miskolci polgárral pertük folyt, ez végrendeletre hivatkozva elhárította a város fórumát, és egyházi bírósági eljárást követelt. Mivel azonban a birtokügyeket és az örökséget érintő jogviták végrendelet meglétekor sem egyházi, hanem világi bíróság elé tartozik (*et quia factum iuris possessionarii et hereditarii concernens etiam occasione testamenti non in foro spirituali sed seculari iudicio tractari solet et terminari*), a király meghagyja, hogy az ügyben ítéljenek, fellebbezést hagyva anyavárosukhoz. A

város oklevele szerint Chontos Balázs nem nyugodott meg ebben; kijelentette, hogy majd ő is szerez parancslevelet (*quoniam de presenti paucis pecuniis huiusmodi litteras preceptorias Maiestatis Vestre habere posset*). A királyhoz fellebbez.
Dl 65645.

4217 **1518. máj. 23.**
Tamás bíboros-*legatus* a tasnádi helynöknek. Károlyi István pápai közjegyző, ardói plébános és anyja: Apollónia panaszolják, hogy Dersi Benedek, Bechk Sebestyén, özv. Bánffy Imréné és mások pénzzel, Sebestyén még Annának (Apollónia anyjának) *paraphernum*-ával is tartozik nekik. Kérésükre meghagyja, hogy ezekben az ügyekben fellebbezés nélkül hozzon ítéletet.
Dl 65209.

4218 **1518. máj. 24.**
Herczegszőlősi András tasnádi plébános és helynök, miután Tamás esztergomi bíboros-érsek, *legatus* utasítására Dersey László nemes letette az esküt arra, hogy közte és Erzsébet nevű felesége közti házassági akadályról nem tudott, felmenti őket a harmad- és negyedfokú rokonság akadályai alól.
Dl 39616. = LK 1931, 107.

4219 **1518. jún. 3.**
A leleszi konvent, miután Waya-i Pál bemutatta II. Lajos király 4215.sz. parancsát, beszámol Gáspár tasnádi helynök válaszárol: a felperes beleegyezése nélkül nem oldozhatja fel az alperest; a peráttételről nem nyilatkozott.
Dl 97666.

4220 **1518. júl. 5.**
Petrus de Vitervia pármái kanonok, pápai ügyhallgató (*auditor*) az erdélyi egyházmegyes papságnak. Vette a következő kérvényt: az erdélyi egyházmegyes "Rwz-i Czeckel János, a

Rwz-i Szent György-egyház plébánosa panasolta, hogy Várdai Ferenc erdélyi püspök anélkül, hogy bármi becstelenséget elkövetett volna (nulla infamia ... precedente) helynökének és a gyulafehérvári főesperesnek vizsgálatot rendelt ellene, mint nyilvános ágyas, parázna és pazarló ellen; a vádiratokat nem közölték vele, halálos ellenségeit hallgatták ki, mire — a biztonság híján — közjegyző előtt Rómába fellebbezett; sérelmét 500 dukátért sem viselné el. Kéri a vádlói és rágalmozói ellen indítandó perének és a vizsgálat semmisségének ügyét *auditorra* bízni." Ezután a Rómában tartózkodó Czeckel János kérésére meghagyja a címzeteknek, hogy hat napon belül idézzék elébe értesítéssel Staffordiai András és Dyack Balázs erdélyi egyházmegyes klerikusokat, mint fő *diffinitorait* és akiket még megjelöl; amellet a püspöknek, a helynöknek vagy általános helyetteseinek (*vicario seu officialis generali*) és más bírának tiltsák el az eljárást, felfüggesztő kiközösítés és 1000 dukát büntetés terhével. Írta: Kibbswick Dávid császári közjegyző.
DI 47256.

4221 **1518. júl. 17.**
 II. Lajos király a 4216.sz. bemutatása után a városnak (Miskolc) meghagyja a vitás jószág zárolását (egy tanács tag kezéhez), az eljárás lefolytatását és az ítélezést; ha az alperes makacs lenne, marasztalják el. Indokolás: Mivel Magyarország régi szokásai és törvénye szerint az örökösödési perek — végrendelet fennmaradása mellett is — nem egyházi, hanem világi bíróság elé tartoznak (et cum ex vetusta lege et consuetudine huius regni nostri Hungarie universe cause ratione quarumcunque hereditatum etiam testamentaliter legatarum non in foro spirituali sed seculari iudicio tractari et determinari solent). Lecta Alb. Bellyeny.
DI 65645.

4222 **1518. júl. 27.**
 Chasma-i Márton zágrábi egyházmegyes pápai közjegyző oklevele. Budán, Tamás bíboros-*legatus* házában, ahol Chesius András pápai *comes* és közjegyző, *doctor decretorum et artium*, teológiai professzor, császári prépost és zágrábi kanonok (*curieque caesarum legationis ... cardinalis et legati auditoris generalis*) lakik, mint szentszék előtt (in sede legationis) Tharnocz-i Lázár nemes számos pertársa ügyvédjeként, valamint János T-i plébános megjelent, és hosszas vita után az előbbi elismerte a maga és társai tizedfizetési kötelezettségét a plébánosnak. Ez elfogadta és oklevelet kért róla; tanúk: Chesius és Nagybányai Jakab esztergomi kanonok.
DI 73442.

4223 **1518. aug. 4.**
 Ercsi Vitéz Ambrus közjegyző oklevele a magyarországi bencések kiváltságairól; záradékoltta Kajári István soproni főesperes, győri kanonok és helynök.
Pannh. III. 701.

4224 **1518. szept. 29.**
 Várdai Ferenc erdélyi püspök oklevele: Néhány éve néhai Máriássy Istvánnal megegyezett jegyesség ügyében (*super facto sponsalitionum*) Máriássy Ferenc (István fia) és Várdai Borbála, az ő nővére között; most megtárgyalták az ügyet és felbontották a szerződést. Máriássy Ferenc szabadon vehet el azt, akit akar.
DI 75006. = Iványi, Máriássy 331.sz.

4225 **1518. okt. 6.**
 Feljegyzés összegzése fellebbezési ügyben (*summaria rotuli in causa appellationis*). — Nyási Demeter esztergomi helynök szállásán, közjegyző és tanúk előtt nemes Saros-i Imre mester esztergomi lakos, Thymar-i Miklós mester, egri kanonok nevében jelentette, hogy ügyfele ellen Bonzagno Ker. János küldött bí-

ró az egri egyházmegye András Maklar-i pap keresetére sérelmes ítéletet hozott *iniuria*-perben, melytől ő az esztergomi érseki székhez fellebbezett, s ezt a bíró elfogadta, amint ez a váradi egyházmegye Byhor-i Therek György fia: Lukács pap által kiállított fellebbezési közokiratból kitűnik. Kérésére a bíró az eltiltás és idézés kibocsátását és az ügy folyamának pontos jegyzését elrendeli.
Nyási fk. 352a. fol.

4226

1518. okt. 28.

Tamás esztergomi bíboros-érsek a szekszárdi apátnak és az ozorai esperesnek. — Bellyei Péter panasolta, hogy Walpói Bán Máté özvegye: Margit *provisora* Ozorán több birtokrészt elfoglalta, amit az emiatt folyt per függésekor halálos ágyán elismert, a visszabocsátást végrendeletében meghagyta. Kérésére elrendeli, hogy a megnevezendő végrendeleti tanúkat hallgassák ki, s az eredményt zártan a kérelmezőnek adják át. Írta: Olaus Joannis Bangh jegyző.
DI 94336.

4227

1518. nov. 12.

Váradi András fia: Benedek császári-pápai közjegyző előtt Ruszkai Dobó Ferenc és Losonczy Bánffy Péter egyezséget kötnek: Dobó előadta, hogy ő bizonyos falvak és jószágok Perényi Imre nádornak történt eladásáért, örökjoga címén perelte Losonczit és feleségét András *doctor decretorum* esztergomi ügyhallgató (auditor), a *legatus* küldött bírāja előtt, s kiközösítette, az alperesek egyébként hitük és emberségük vesztésének terhével kötelezték magukat arra, hogy a felperes atyjának megöléséért perelnek. (Zavaros!) Végül megegyeznek, hogy Bánffy Péter mindenről kielégíti ellenfelét, de minthogy ezt a bácsi közgyűlésre való kirendelése miatt nem tehetette, vállalta, hogy a régebbi kiközösítés terhével András helynök előtt mindenről felel, ami a keresetben

foglaltatik.

Bánffy II. 479.

4228

1518. nov. 24.

II. Lajos király Gervasius kolozsvári papnak. — Kolozsvár közönsége előadta, hogy gyalázatos életet él, mely a saját és egyháza kárára van (*cum dedecore et probro tum tuo, tum totius ordinis ecclesiastici*), őket különböző módokon (így oktanlan idézéssel) zaklatja, ágyast (*scortum*) tart és nem tiltja el tisztes matrónák társaságától, a figyelmeztetésre pedig nem hajt. Meghagyja neki, hogy az ilyenektől tartózkodjék, a városból eltávozzon, az erdélyi püspöknek parancsot ad, hogy a kiérdemelt büntetéseket teljes súllyal (*omnes poenas meritas*) alkalmazva úgy járjon el vele, mint egy ilyen gonosz pappal kell.

DI 47272.

4229

1518. nov. 25.

Kapornay Miklós salonai püspök és zalavári *commendator* kötelezi magát a kapornaki konvent előtt, hogy az apátságot csak Theryek Lászlónak és Istvánnak adja bérbe. Ha ezt megszegné, az ország világi és egyházi bíróságai előtt tizenöt napon belül, vagy a pápai szentszék előtt hatvan napra tartozik megjelenni (*extunc coram quocunque iudice seculari et spirituali huius regni Hungarie ad primam monitionem infra spatium quindecim dierum vel coram quovis iudice Rote in Urbe ad sexagesimum diem personaliter et non per procuratorem debeat*) és a per előtt 3000 aranyat fizet.
Pannh. VII. 572.

4230

1519. jan. 20.

X. Leó pápa hatodik évében Harazty-i Desew Antal nemes fia: Péter pápai közjegyző jelenti a helynöknek, hogy a pécsi káptalan felkérésére a helynök idézőlevelét végrehajtotta; mivel az alperest biztonságosan nem kereshette fel, egy birtokára ment, ott a község bírójának és

az úr *officialis*ának, *providus* Kys Pálnak tudomására hozta, az idézőlevél egyik másolatát neki átadta, a másikat az alperes lakóhelyéhez közeli Szent Kereszt plébániatemplom kapujára kifüggesztette.

Nyási *fk.* 404b. fol.

4231 **1519. febr. 28.**

II. Lajos király a tasnádi helynöknek. *Egregius* Szántói Bechk Sebestyén előadta, hogy Károlyi István mester ardói plébános a helynök előtt világi ügyben fogta perbe, az ő sérelmére. Mivel a világi ügyek nem egyházi bíróság elé tartoznak, meghagyja, hogy határnap kitűzése mellett tegye át a személyes jelenlétre (*personalis presentia regia*); ha mégis egyházi ügy lenne, visszaküldik.

Dl 65207.

4232 **1519. márc. 18.**

Hesye-i Gergely *doctor decretorum* győri kanonok és tasnádi helynök a királynak. — Tamás esztergomi bíboros-érsek *legatusi* megbízása alapján Károlyi István és anyja perelték a nagyanya: Anna *paraphernumát*, mely *dos* és örökség címén szállt rájuk, valamint 84 forintot. Felmutatták Zilahi Bálint pápai közjegyző oklevelét, melyben — 1513. dec. 3-án — 50 forint tartozást hitszegés (*nota fidefragii*) szankciójával kötött le Apollóniának Sz.B. Antal, és nemfizetés esetére a tasnádi helynök kiközösítő határozatát vállalta. De alighogy kitűzte az első határnapot, az alperes bemutatta a király előző sz. átterelő parancsát, mely a pert átteszi a személyes jelenlétre, és a feleknek Szent György tizenötödik napját tűzi ki.

Dl 65210.

4233 **1519. márc. 23.**

Olaus Joannis Bangh de Medelforfia pápai közjegyző előtt, Budán, Batthyány Benedek várnagy házában az erdélyi egyházmegyes B. Orbán szolnoki főesperes önként bevallotta,

hogy mivel Hieronymus Balbus *doctor iuris utriusque* pozsonyi prépost, volt szolnoki főesperes javadalmáról az ő javára lemondott, nyolc évre 200 aranyforint fizetését vállalja, először Szent Mihálykor, aztán pünkösdkor Budán, a Fukárok bankjában (*in banco Fukarorum*) vagy másutt; erre kötelezi utódait is, sőt atyja, B. Benedek és fivére: B. György is *in solidum* kötelezik magukat, minden egyházi bíróság előtt, a kamara ügyhallgatói (*auditor-es*) vagy a *legatusi* szék előtt is. A közokirat végrehajtható. A Batthyányak ügyvédükül vallják erre az ügyre Egidius Zephirust, Csuti Menyhértet, Albisi Bernát egri *cantort*, két római papot, Gáspár *doctorem Hispanum*, Alsószegedi Benedek esztergomi szentszéki jegyzőt, Sárosi Imre, Török Mihály és Újlaki Márton *legatusi* bírósági ügyvédek.

VKM 45. vegyes 30.

4234 **1519. márc. 28.**

Tamás bíboros érsek, pápai oldalkövet Veszprém és az egyházmegye minden egyházi tisztségviselőjének: szólítsák fel Szörényi Gyalwz Pétert és bűntársait, hogy szolgáltatssanak elégtételt a szerdahelyi pálosoknak, mert a kocsin Szörényi felé tartó János *conversus* társukat megtámadták, gyalázták, megsebesítették, különben közösi sék ki és tizenötödik napra idézzék elébe. Írta: Olaus Joannis Bangh jegyző.

Dl 22409. = *Regnum* VI.57.

4235 **1519. márc. 29. előtt**

Nyási Demeter esztergomi helynök előtt Ferenc hantai prépost, esztergomi kanonok kérése a pozsonyi *providus* Szabó János ellen: mikor 1514-ben egy ingben menekült a parasztok elől, Szabó az ő hantai prépostságából a tőle követelt juhokon túl még vagy háromszázat elhajtott. Értékük közbeccsüben 100 forint, a szaporulaté 40 forint. Elégtételt hiába kért. *ŠÚA Pozsonyi városi lt.* 4670.sz. = *Monumenta rusticorum* no. 345, 347, 374.

4236

1519. ápr. 7.

Jeromos Asculanus püspök a pápai kamara ügyhallgatója (auditor) a zágrábi egyházmegye papságának. Özv. Körmendi Székely Miklósnét, Gyulaffy Orsolyát lányaival: Magdolnával és Klárával a hívek közösségébe visszafogadta, mert ügyvédjük: Kálmánffy János az evangéliumra megesküdött, hogy ezentúl az egyház parancsainak engedelmesek lesznek. A nők Chytheke-i Benedek és Chwsycheke Kelemen zágrábi egyházmegyes papok keresetére jutottak fenyíték alá, *interdictum*ig bezárólag. Az engedetlenség húsvét után tizenöt nap múlva visszaeséssel jár.

DI 94849.

4237

1519. ápr. 11.

II. Lajos király az esztergomi helynöknek. Pozsony város — polgárainak első fóruma — kiváltságai értelmében kéri a per áttételét.

ŠÚA Pozsonyi városi lt. 4670.sz.

4238

1519. ápr. 14.

Nyási Demeter esztergomi helynök a királynak. — Márc. 28-án sommás keresetet adtak be, halasztás után a bizonyítás elrendeléséig jutott, de bemutatták a fenti — 4237.sz. — áttérelő parancsát. Mivel személyi és a per tárgyát érintő okok miatt illetékességi hiány állt elő (causa ipsa tum ratione persone cum etiam facti coram dictis iudicibus — a város — adiudicari non potest), a személyes jelenlétre (personalis presentia regia) teszi át.

ŠÚA Pozsonyi városi lt. 4670.sz.

4239

1519. júl. 22.

Szapolyai János erdélyi vajda és székely ispán oklevele: Várdotfalván (Csíksomlyó mellett) közgyűlést tartván megjelent előtte Gyulai János, az obszerváns ferencesek gvárdiánja, s kiváltságaik megerősítését kérte (ut nemo omnino hominum eosdem vitricos seu confratres ecclesie predicte ad aliquod officium seu ser-

vitium sine ipsorum fratrum voluntate eligere, nullusque ad deponendum iuramentum citare, aut quoquomodo iudicare possit et valeret), mint Mátyás király 1462-ben meghagyta.

Székely oklt. I.340.

4240

1519. aug. 30.

Újlaki Lőrinc országbíró Kálnai Ferenc hitbér-hozománykeresetére — mivel Majthényi Márton feleségének végrendeletére hivatkozik és felmutatja Chesus oklevelét — elrendeli, hogy harminckét nap múlva a többi tanú vallomását is produkálja.

DI 73214.

4241

1519. szept. 5.

Márton császári *lector* és *locumtenens* Beriszló Péter veszprémi püspök horvát-szlavón-dalmát bánnak. Mikor szokásosan törvényt ült (in solito officii nostri consistorio), *egregius* Dobrakucsai Nelepeczi Ferenc ügyvédje és Márk csüttörtökhelyi plébános bizonyításra készültek; az utóbbi azonban bemutatta a bán aug. 23-iki áttérelő parancsát, a következő indoklással (egykorú másolata: DI 94851.): egyházi kegyuraságot érintő perekben nem szentszéki, hanem világi bíróság illetékes (et quia cause ratione iurium patronatum quarumlibet ecclesiarum per quosdam movende non in presentiis iudicium spiritualium sed secularium verti solent et adiudicari).

DI 94853.

4242

1519. szept. 27.

Tamás bíboros-érsek Majthényi Márton panaszára, hogy elhunyt neje végrendeletét rokonai megtámadták, s egyházi személyek vallomására lenne szüksége, az összes tudomással bíró klerikusnak, de különösen a tótprónai stb. plébánosnak meghagyja, hogy a nyitrai káptalan előtt tegyen róla vallomást.

DI 73216.

4243

1519. nov. 15.

Az erdélyi káptalan bizonyítja, hogy bizonyos fellebbezett jogi ügyben, mely Modrusi Bertalan erdélyi kanonok, kisdísznódi plébános és Mun János nagydísznódi plébános között a hegy tetején levő kápolna jövedelmeit illetően folyik, az utóbbi tiltakozást jelentett be.

Beke 440.sz.

4244

1519. dec. 3.

Jacobus Carniolus pozsonyi általános helynök (vicarius generalis) a lipótfalvi és nagymonori plébánosnak. A szerdahelyi Szent György-egyház *vitricus*ainak keresetére gombai Bezházy Péter nemest adóssága megfizetésére jogerősen kötelezte. Hívják fel az ítéletben foglalt kiközösítés terhével, hogy ezt három nap alatt fizesse meg. Mivel makacs is volt, idézzék elébe megfelelő napra, hogy feloldozást kérhessen.

Dl 62051.

4245

1519. dec. 15.

Jacobus Carniolus Mihály szerdahelyi *vitricus*-nak. — Gombai Péter fellebbezést jelentett be; ezért kéri, hogy az ítélet végrehajtásával várjanak karácsony utánig (gratia pacis).

Dl 62056.

4246

1519. dec. 16.

Pethry-i Miklós veszprémi *lector* és helynök a csatári apát kérésére felszólíttatja adóseit, különösen Kaza Pétert és társait, hogy tartozásukat tizenöt napon belül fizessék meg, különben kiközösítő ítéletüket kihirdetteti, s ha ezt sérelmeznék, tizenkettedik napra idézzék elébe. Írta: Lad-i Demeter jegyző.

Dl 47334.

4247

1519. dec. 17.

Fülöp lipótfalvi plébános jelenti a helynöknek, hogy az intést a 4244.sz. ügyben végrehajtotta és Bezházy Péter elégtételre kész.

Dl 62057.

4248

1519.

Végrehajtóparancs (executorialis). Nyási Demeter esztergomi helynök előtt Perowycz Domokos fellebbező perelte *circumspectus* Greth Márton nagyszebeni lakost (ügyvédjük Báthori Mihály mester és Chwth-i Menyhért) 25 aranyforintért és más tárgyban, s a szabályos eljárás során 1519. ... 15-én lezárásra, majd ítéletre került a sor. Perowycz Domokos a római Szentszékhez fellebbezett, de ezt a kitűzött határidőn belül nem folytatta le, mire (1520.) júl. 11-én T. Fülöp mester, Greth Márton ügyvédje kérésére a helynök ítéletét jogerősnek nyilvánította, a költségeket 26 aranyforint és 50 magyar dénárban állapította meg, a fellebbezőt ebben elmarasztalta és ennek kiközösítés melletti behajtását (a jelen levélért járó 4 forinttal együtt) az esztergomi, egri, veszprémi, pécsi, győri, váci és nyitrai egyházmegyék papságának meghagyja.¹

Nyási fk. 314b. fol.

1. Másik változat: 150 és 8 forint az előző ítélet szerint és 25, 50 meg 4 forint a jelen ítélet szerint.

4249

1520. jan. 1.

Zsinati eljárás lefolytatása (sequitur processus synodalis et prima publicatio sancte sinodi columpne affixa et extensa etc.). — Tamás érsek az esztergomi egyházmegye egész papságát, a szerzetes apátokat és más jogtudókat is (de consilio veniendum fratrum nostrorum dominorum de capello dicte ecclesie nostre Strigoniensis, necnon etiam aliquorum iurisperitorum) ez év Szent Adalbert napjára (ápr. 23.), s a következő napokra az esztergomi egyházba szent szinódusra (in sanctam synodalem congregationem) hívja, hogy ott megjelenjenek (et vos propriis in personis representare studeatis, a statuta synodalia) és az üdvös intelmeket meghallgassák, különben kiközösítő ítélettel sújtja őket. E parancsát az esztergomi templom csarnokában, a szokott oszlopon kifüggeszteti.

Nyási fk. 354a. fol.

4250

1520. jan. 2.

Karachond-i György jászói prépost elé járult Polpothaka-i György és előadta, hogy egyesek szemére vetik, amit hitére, tisztességére és becsületére ígért (quod promississet ad fidem suam christianam ac humanitatem, necnon honorem) Boldizsár sóvári plébánosnak bizonyos oklevél kiállítására tárgyában a prépost előtt. De mivel előtte semmi ilyen ígéretet vagy esküt nem tett, erről oklevelet ad neki becsülete védelmében (pro defensione sui honoris ... quatinus esset innocens et immunis¹ -- ingi infamia).

DI 39885.

1. A pecsét alatt van!

4251

1520. jan. 8.

Nyási Demeter esztergomi helynök Perényi Imre nádorhoz szóló levelének a végén feltüntetett kelte.¹

Nyási fk. 317b. fol.

1. Lásd: 4177.sz.

4252

1520. jan. 16.

Slesia-i Gergely *doctor decretorum* győri kanonok és tasnádi helynök a királynak. Rendes joghatóságában *egregius* Károlyi Lancz László perelte *egregius* Nagyállói Lewkes Jánost. A felperes keresete (átírva): Ewres Tamás felperesi ügyvéd előadja, hogy ura: Bánffy Imre végrendeletének végrehajtójaként a dubokai egyháznak hagyott harminckét disznót hazahajtatta makkoltatásra, az alperes viszont ezeket elvitette. Kára 100 forint. Az alperes nevében azonnal királyi átterelő parancsot mutattak be, a szokott módon. A helynök engedelmeskedik és a feleknek a harminckettedik napot tűzi ki. Mivel az ügy végrendeleti jellege nem világos, az egyházi bírósághoz visszaküldik; ha nem egyházi jellegű, a helynök tegye át. (Ex quo causa mota est ratione rerum ecclesiarum, ideo remissa est causa ad vicarium illius dyocesis in qua incattus domicilium habere di-

noscitur, quia iudex a quo non potest esse iudex cause iuxta contenta decreti.) A hátlapon feljegyzés az ügyvéd nevééről.

DI 56416.

4253

1520. jan. 20.

Fülöp lipótfalvi plébános jelenti, hogy a helynök újabb parancsát végrehajtva a 4244. számban említett Gombai Pétert három napon belüli elégtételre kiközösítés (excommunicatio) fenyegetésével felhívta.

DI 62060.

4254

1520. febr. 7.

Helynöknek adott felhatalmazás hivataltól való megfosztás tárgyában (facultas data vicario contra absentes ad privationem procedere etc.). — Tamás esztergomi bíboros-érsek, pápai oldalkövet Nyási Demeter helynöknek felhatalmazást ad arra, hogy az esztergomi egyház távollévő kanonokjait és más javadalmasait (még ha püspöki rangúak is) helybenlakásra és az imént közzétett határozat egyéb előírásai megszegésével (contra edicta modo publico alias proposita) történt távollétük igazolására szólítsa fel, engedetlenségük esetén pedig javadalmuktól és hivataluktól fossa meg őket. Kelt az esztergomi várban.

Nyási fk. 400b. fol.

4255

1520. márc. 3.

Chesius András *doctor decretorum et artium* esztergomi nagyprépost és zágrábi kanonok, *legatusi* megbízott (commissarius) a zágrábi egyházmegyes papsághoz. Csebi Pogány Zsigmond keresetére hitbér-*paraphernum* ügyben a makacs Bocskai Istvánt kiközösítette; most térdenállva feloldozást kért, egyezkedni kész. Feloldozza azzal, hogy még a hónapban egyezzék ki ellenfelével; ennek kihirdetését elrendeli.

Df 262122.

4256

1520. márc. 21.

Lajstromozási hirdetmény (edictum super exhibitione registri). — Demeter esztergomi helynök Tamás bíboros-érsek külön megbízásából az esztergomi székesegyház belső szentélyének oszlopára kifüggesztett határozatban (per hoc publicum edictum valvis aut columpne sacristie interioris ecclesie Strigoniensis affixum) felhívja mindazokat, akiknél az esztergomi egyház, káptalan, vagy a székesegyház baloldalán levő Szűz Mária-kápolna (később ún. Bakócz-kápolna) 1506-tól ezéig járó jövedelmeiről szóló feljegyzések, számadások, jegyzékek stb. vannak, vagy ilyenekről tudnak, hogy a most meghozott kiközösítő ítélet terhével a jelenlevők hat, a távollevők érkezésüktől számított három napon belül szolgáltatassák át, vagy hollétüket jelentsék Zenthés-i Cherubin, Endred-i Miklós, Azzonfalwa-i Máté és Libeh-i Kaplyon László esztergomi kanonokoknak, a káptalan és a kápolna jövedelmei kirendelt számbavevőinek, különben azokat, akik viszsztatartják, vagy a jegyzékek hollétét eltitkolják, kiközösítetteknek hirdetteti ki. A jelen hirdetmény elmozdítói is kiközösítés alá esnek. *Nyási fk. 391a. fol.*

4257

1520. ápr. 20.

Lőcsei Henkel Sebestyén, békési főesperes, váradi kanonok, Székesfehérvári Fülöp *doctor decretorum*, *archidiaconus cathedralis* váradi általános helynök (vicarius generalis) helyettese II. Lajos királynak. — Még az előző helynök, Miklós Swatinensis püspök (in pontificalibus et spiritualibus generalis vicarius) előtt Chezed-i András neje: Potenciána és Kolth-i Kolthy Péter özvegye, Krisztina pert indítottak Solymosi András nemes és anyja: Anna ellen 25 és fél forintért, melyet Krisztina adott hitre kölcsön Annának. A helynök 1519. márc. 11-én meghallgatta Rimaszombati György mester felperes ügyvéd sommás keresetét. Eszerint kb. négy éve a felperes asszony, Potenciána

első férje, Solymossy Péter elesett a törökök elleni csatában, és örököse, Solymossy András az ország törvényes szokása szerint (iuxta decretum et consuetudinem huius Regni Hungarie) 200 forinttal tartozik neki hitbér címén, de ezt nem fizeti meg. Másrészt Krisztina asszony hitre kölcsönt adott az alperesnek: 25 és fél fo-rintot, zálogra meg 16 forintot, de nem fizet-nek; kárát nem viselné el 50 forintért! Sarwady Benedek nemes, alperesi ügyvéd másolatot kért. Feleletre a nyolcadik napot tűzték ki. Au-gusztus 8-án már Fülöp volt a helynök, Berta-lan felperesi ügyvéd választ kért, az alperesi ügyvéd kifogást tett: nem perelhetnek egyszer-re anya és fia ellen. A helynök ezt elutasította. Aug. 12-én Rimaszombati György választ kért, az alperes ügyvéd egy nap haladékot, de nem kapott: a helynök kiközösítéssel fenyegette. Erre kifogást tett, hogy a felperes asszony első férje a hír szerint él! A felperes ügyvéd tagadta ezt. A helynök ismét választ követelt. Erre kifogás: nem tartozik felelni, mert férje halála után az apa elvitte leányát az ingókkal együtt. Felperes: ezt tagadja, ezért jár a hitbér és a hozomány. Helynök: az elvitt javakat nyolcadik napra határozza meg, a 25 forintra nézve feleljen. Végre tagadta, és perbe bocsátkozás (litis contestatio) következett. Az elzálogosított tárgyakat kész visszaváltani, mielőtt Krisztina elhozza. A felperes a bíró meghagyására szept. 12-én bizonyítást kezdett a 25 forint tárgyában. Tanúi mellette vallottak. Később Bertalan felperesi *famulus* és ügyvéd elhozta az ezüstözött pántot és övet is. — Dec. 2-től a kiadó előtt, az alperes állandó makacs távollétében folytak a következő lépések: publikálás, lezárás, az ítélet napjának kitézése; 1520. febr. 8-án a felperesi ügyvéd közjegyző (Eperjesi Péter) oklevelével igazolta azt, hogy Krisztina asszony a kölcsönadásra előtte esküt tett. Végre a kelet napján az alperes bemutatta II. Lajos király márc. 26-án kelt áttérelő parancsát (a

szokott formula), mire a helynök a kölcsönt illető ügyet a harminckettedik napra áttette. Írta: Rimaszombati György jegyző.
DI 47351.

4258

1520. máj. 2.

Nyási Demeter esztergomi helynök hirdetmény (publicum edictum) útján Tamás bíboros-érsek meghagyásából az ügyek előre látható nagy számára tekintettel (pro delegatis et commissariis iudicibus in hac sacra sinodo more alias consueto) az alulírottakat zsinati bírónak nevezi ki, és felhatalmazza őket, hogy egyenként vagy összesen (etiam simpliciter et de plano) ügyeket hallgassanak meg és döntsenek el, hajtassanak végre és a tanukat vallomásra kényszerítsék. E bírák a következők (iudices sinodales sunt deputati domini infrascripti): Mihály prépost, moldvai püspök, Albert sebestei püspök, komáromi főesperes, Garai György *doctor decretorum*, esztergomi kanonok, Werebeli Mihály esztergomi kanonok. A zsinat végeztével a függő ügyeket tegyék át a helynökhöz, mert joghatóságuk a zsinat utolsó napjával megszűnik. A fenti valamint királyi tekintély erejével (item eadem auctoritate ... cardinalis, ex ... Wladislai (!) domini nostri regis regnicolarumque et huius regni Hungarie commissione et voluntate) meghagyják az ország apátjainak és szerzetes prépostjainak, hogy harminc napon belül ölték fel a rendi ruhát. Minden jelenlevő feloldozhatja híveit a püspöki esetekben is, kivéve a kiközösítés és más hasonlóan súlyos büntetéseket maga után vonó ügyeket (absolutionis ab excommunicatione lata a iure vel ab homine, item commutationis votorum, quando quis haberet peregrinari extra dyocesem vel alias essent vota magna, item ablatorum incertorum, quando extendunt centum denarios, item homicidii et oppressionis filiorum casualiter in lecto, item illorum, qui monialem carnaliter cognoscerent, item cuiuscunque contractus pignoratitii, ubi pignus

tenes fructus perceperit et non computat in sortem debiti principalis, item absolutiones illorum, qui veras et iustas decimas non solverent), ezek a bíborosnak és az esztergomi székeknek vannak fenntartva (temerarios vero transgressores etiam pena carceris mancipand[os] similiter decernimus et ... cardinalis decrevit).
Nyási fk. 359a. fol.

4259

1520. máj. 18.

Idézés a zsinatról távollévőkkel szemben (citatio contra absentes a sancta sinodo). — Demeter esztergomi helynök hirdetmény útján tudatja, hogy voltak olyan apátok, prépostok, dékánok, plébánosok, akik a *statutumok* és zsinati határozatok (constitutiones) ellenére a megtartott esztergomi zsinatról elmaradtak. És bár a bíboros a zsinat utolsó napján az első naptól számított tizenöt napon belüli megjelenésre és igazolásra szólította fel őket, a mulasztókat pedig kiközösítő ítélettel sújtotta, meghagyásából a helynök az ítélet kihirdetésére és súlyosabb szankciókra fog áttérni a makacsokkal szemben. Ezért az alább névszerint felsoroltakat, a kivetteket és a nem kivetteket egyaránt tizenötödik napra az ítélet meghallgatására és igazolásra idézi azzal, hogy ha nem jelennek meg, a fenyíték kihirdetését fogja elrendelni. E hirdetményt az esztergomi templom oszlopaira függeszteti ki azzal, hogy aki leveszi vagy nevetek kitöröl, maga is kiközösítés alá esik.
Nyási fk. 362a. fol.

4260

1520. máj. 31.

Végrehajtóparancs (narratio executorialis). Demeter esztergomi helynök előtt az esztergomi egyházmegye Pax-i Benedek, azelőtt Zenthymhal-i, most Dorogh-i plébános pert indított a váci egyházmegye, de esztergomi joghatóság alá tartozó *circumspectus* Pesth-i Weres Bálint ellen (ügyvédek: nemes Harazty Péter, illetve Bathor-i Mihály mester pap) a felperes megostorozása miatt hűségeskü és

biztosíték letétele mellett (de et super verberatione dicti domini Benedicti presbyteri actoris, ex voluntate, mandato atque iussione prefati Valentini Weres perpetrata, ac fideiussoria cautione), mellyel az alperes Thor Mihály *famulus*-át a pesti bíró fogságából kiszabadította és elengedte, az ő megkérdezése és megkegyelmezése nélkül, nagy kárára. A pert a szabályos szakaszokon áthaladván (tanúbizonyítás után) márc. 17-én zárták le, s a bíró jogtudókkal együtt ítéletet hozott, mely ellen az alperes nem fellebbezett, s így jogerőre emelkedett. A kelet napján megjelent Thewkes S. mester pap és felperesi ügyvéd és Bathor-i Mihály alperesi ügyvéd, s az előbbi kérésére a helynök a jogerőt kimondotta, a felperes költségét pedig (az ügyvéd esküje alapján) 11 és fél forintban és 46 magyar dénárban állapította meg, az ügyvédi díjjal együtt. A helynök meghagyja több egyházmegye papságának, hogy az ítéletben kiszabott 75 aranyforint, a 11 és fél forint meg 46 dénár és a jelen levélért járó 4 forint megfizetésére kényszerítsék.

Nyási fk. 322a. fol.

4261 **1520. jún. 5.**
A helynök előtt pereltek Galgocz-i Miklós pápai főesperes, győri kanonok (ügyvéd: Michael de Polyano) és Maryassi Ferenc nemes (ügyvéd: Waralya-i Maternus deák); a felperes ügyvédje sommás keresetet nyújtott be, melyet a következő határnapon megismételt, erre azonban az alperes ügyvéd II. Lajos király áttérő parancsát mutatta be, melynek a helynök engedelmeskedett. Megjegyzés: *Datum semper scribas ad id, quo die transmittitur in iudicio causa, sic quinto Iunii et deinde anno 1520.*
Nyási fk. 110b. fol.

4262 **1520. jún. 11.**
Pesthi Gergely *licentius decretorum* barsi főesperes, esztergomi kanonok és Nyási Demeter *doctor decretorum* szantorini püspök, eszter-

gomi helynök által (propter eius absentiam ... iudex surrogatus) minden esztergomi egyházmegyes plébánosnak. Az esztergomi egyházmegyes Váradi Zobonya Imre nemes és más egyháziak (ceterorum vitricorum seu sindicorum ecclesie par. beatorum Petri et Pauli apostolorum de ... Warad) panasza: egyesek hagyatékokkal és pénzösszegekkel tartoznak és nem fizetnek. Meghagyja, hogy a megnevezendőket tizenöt napon belüli fizetésre intse, különben közzösítsék ki, s akinek kifogása van, azt huszadik napra értesítéssel idézzék elébe. Írta: Alsószegedi Benedek jegyző.

DI 107228.

4263 **1520. júl. 1.**
Hirdetmény idézésről (edictum super evocatione ad personalem residentiam faciendam). — Tamás esztergomi érsek az esztergomi egyház kanonokjait és javadalmasait, kik közül sokan világi foglalkozás és nyereség keresésére engedély nélkül eltávoztak, hatvan napon belül visszatérésre és helybenlakásra szólítja fel, különben helynökét felhatalmazza, hogy őket hivataluktól és javadalmuktól megfosssa. E határozatot (decretum) és hirdetményét (publicum edictum) az esztergomi templom kapuján hatvan napig kifüggeszteti.
Nyási fk. 311a. fol.

4264 **1520. júl. 17.**
Közjegyző előtt János pap az általában szokásos bőséges formában országos nemeseket magának ügyvédül vall.
Nyási fk. 332b. fol.

4265 **1520. júl. 18.**
Apostoli levél hiteles átírása (transsumptum litterarum apostolicarum sub publica manu). — Közjegyző X. Leó pápa 8. évében Budán, Péter kalocsa-bácsi érsek szállásán hitelesen átírja VI. Sándor pápának II. Ulászló király ügyvédje, Antal nyitrai püspök (1493-1501)

által bemutatott bulláját a király számára.
Nyási fk. 334a. fol.

4266

1520. szept. 3.

Slesia-i Gergely *doctor decretorum* győri kanonok és tasnádi helynök a királynak. *Egregius* Sarmasági János özvegy *egregius* Kusalyi Jakch Imrénét: Borbála asszonyt a szokott módon elébe idéztette (átírva az 1520. máj. 30-iki idéző parancs az eljárástól hatodik napra); Balázs sámsoni plébános jelentette, hogy az idézést a szokás szerint, egy jobbágya útján (*medio iudice iobagione suo*) Erked birtokon végrehajtotta (máj. 31-iki dátummal átírva). A határnapon Pál tasnádi oltárigazgató ítélte helyet, de az alperes távolmaradt, ezért a helynök most már kapura szögezett (*ad valvas*) idézőlevelet bocsátott ki (átírva, jún. 5-iki dátummal), majd további makacsság miatt helyettese (*surrogatus*), Balázs tasnádi oltárigazgató kilencedik napra halasztott (átírva, jún. 16-iki dátummal). A határnapon végre megjelentek, és bizonyításra került sor; felperes egy tanú vallomását hozta, akit Miklós krasznai esperes hallgatott ki (átírva: Báthori Szaniszló fia: István vallja, hogy nővérevel vissza akarta adadni Sarmasági elvett jövedelmét ... *sic ergo causa est determinata, Nicolaus plebanus de Walko et vicearchidiaconus sedis Crazna manu propria scripsit*). Ekkor a felperes azonnal tiltakozott a tanú ellen, mert ellensége; közbenszóló ítéletet kért. A helynök több pappal az asszonyt makacsság miatt kiközösítette, de ügyvédje azonnal átadta II. Lajos király átterelő parancsát, s ennek a helynök engedelmeskedett, a feleket harminckettedik napra a személyes jelenlét elébe idézve. Írta: Michael Futus szentszéki jegyző.

DI 65473.

4267

1520. szept. 5.

Máté pannonhalmi főapát előadja, hogy bár jog van a bencés apátokat három évenként álta-

lános káptalanra hívni és a makacsokat erre szorítani, a legutóbbi alkalommal Bakócz Tamás bíboros titkon és tetteleg megakadályozta a tekintélyesebb apátokat a megjelenésben. Kéri, hogy a pápa bírakat rendeljen ki az emiatt indítandó perében. Megkapja.

Pannh. III. 724.

4268

1520. szept. 5.

Várday Ferenc erdélyi püspök Sándor *doctor musnai* plébánosnak, általános dékánnak (*decanus generalis*) és ugyanazon dékánság plébánosai *universitasának* (*cribitis vestris in litteris de nonnullis articulis constitutionum ecclesie nostre interpretandis atque moderandis*). Küldjenek hozzá néhány férfit megbeszélésre.

Egyházt. eml. I. 11.

4269

1520. szept. 9.

Meghagyás vallomástételre kényszerítésről (*commissio ad respondendum positionibus in partibus suprascriptis sequitur*). Demeter esztergomi helynök kiközösítés terhe alatt meghagyja a Qwehan-i esperesnek és plébános társának, hogy a kelet tizenkettedik napján és a következő két napon nemes Zablati-i Györgyné, azelőtt özv. *egregius* Maythe-i Mihályné: Orsolya asszonyt eskessék meg a patvarkodásra való figyelmeztetés mellett (*de calumnia*), és ezután hallgassák ki az Uriel Thwroc-i prépost részéről ellene benyújtott cikkekre nézve (válasza: hiszi — nem hiszi, vagy tudja — nem tudja), ha pedig nem akarna vallani, fenyegetessék meg azzal, hogy a bíró a tételeket beismerteknek fogja tekinteni, s a vallatás eredményét adja át a prépostnak. Majd az előbbi határnap hatodik napján és két következő napon Zwehan birtokon hallgassák ki eskü alatt a prépost megnevezendő tanúit a kereset tételei és az — erre felhívandó — alperes esetleges kérdőpontjai alapján, majd az asszony és a tanúk vallomásait lezárva és a mellékletek visszaküldésével a szüreti szünet utáni hatodik

tárgyalási napra jelentsék. A tanúkat kényszeríthetik, ezek a bizonyító költségén járjanak. Kelt Esztergomban.
Nyási fk. 389b. fol.

4270

1520. szept. 25.

Az egyházi rend címeiről (de titulis clericatus). — Egy klerikus a püspök felhívására, hogy igazolja a négy kisebb rend felvételét, azt válasszolja, hogy erre nem köteles ... *quia sum in possessione clericatus. Item quotiescunque episcopus longo tempore passus est aliquem permanere in clericatu, presumitur pro tali, quod sit clericus, nec tenetur probare clericatu, quia per solam possessionem probatur clericatus. Hanc doctrinam ponit Innocentius in C. de presump., et Jo. de Annia in cap. lice. Hety de Suo facit optimus tex. in cap. si iudex de sen. excon. li. VI. Item dominus Cardinalis in Clementina constitutione de elec. in sexto notabili dicit per institutionem episcopi in beneficium probatur clericatus. Item dominus Abbas in cap. ex parte et ili de pri vii dicit, quod qui incedit in tonsura et habitu clericali, licet non ostendet litteras sui clericatus, tamen ipse per iuramentum suum potest probare clericatum ex quo est in possessione. Hec idem dicunt domini de Rota sua decisione antiqua iic lii, licet alias quilibet clericus debet probare clericatum suum per litteras sui episcopi, ut in cap. Legum ii q. l. et tamen debet libitare prae superscripta. — XXV Septembris 1520 per me P[etrum] H[araszty] Strigonii, in hospitio seu domo notariorum etc. hora tertia vel quasi ante meridiem.¹*

Nyási fk. 413a. fol.

1. Ez volt eredetileg a Nyási fk. utolsó formulája!

4271

1520. okt. 7.

Máté pannonhalmi főapát, Tandalló János szerzetes és a konvent előadják, hogy az elagott János gallipoli püspök, a tihanyi apátság commendatora átengedte a kommandát a fő-

apátnak azzal, hogy Tandalló János akkor győri egyházmegye főesperes kapja, és az átadó évi 100 forintot kapjon az apátság jövedelmeiből. A felek feloldozást kapnak a *simonia* és a kiközösítés alól X. Leó pápától.

Pannh. X.691.

4272

1520. okt. 15.

X. Leó pápa Máté pannonhalmi főapátnak. — Johannes Franciscus de Martellis örökösei és Ludovicus de Caponibus, a római kúriába járó kereskedők előadták, hogy Hagymási Máté zselicszentjakabi apát a kúriában tartózkodva, a maga és több más apát ügyeire, azok nevében is 1180 arany dukátot vett kölcsön és kamarai formában kötelezvényt adott róla. Mivel pedig a határidőre nem fizette meg, a kamarai ügyhallgató (auditor) kiközösítését kihirdette és világi kart (brachium seculare) is kért ellene, ő azonban (bár ezt *in partibus* kihirdették) már másfél éve nyugodtan misézik ("quo sit ut de heresi suspectus"). Kérésére a címzettnek, mint a bencés apátságok fejének meghagyja, hogy ha ezekről megbizonyosodik, a nevezettet fenytékkal és elfogatással is kényszerítse elégtételre 100 forint kölcsönösszeg és költségek tárgyában.

Mon. Vespr. IV.282.

4273

1520. nov. 20.

Nyási Demeter *doctor decretorum* szantoríni püspök, Tamás esztergomi bíboros-érsek helynöke a Feled-i és több más esztergomi tartományi plébánosnak (Rimaszombat is). Serkee-i Lórántfy Miklós és felesége: Anna panasztették, hogy 1. az előadó (exponens) előző felesége: Chythnek-i Katalin egy 200 aranyat érő gyöngyös ruhát hagyott végrendeletben a feledi templomnak, de ezt Chythnek-i András nem akarta az elzálogosító Serkee-i Lórántfy Miklósnak a 16 forint zálogösszegért kiadni, 2. Chythnek-i András a hitelt ígért 200 forint tartozását nem fizeti meg Serkee-i Lórántfy Mik-

lósna; 3. Osgyáni Bakos Imre egyezség alapján hitbér-hozományért járó 75 forinttal, Derenchen-i Miklós pedig 50 forinttal adósa Annának. Kérésükre meghagyja, hogy a nevezeteket tizenöt napon belüli teljesítésre hívják fel, ellenkező esetben közösiítsék ki; ha sérelmeznék, huszadik napra idézzék (értesítéssel) Esztergomba. Írta: Alsószegei Benedek jegyző.

DI 72193.

4274 **1520. nov. 25.**
Máté pannonhalmi főapát és konventje a királynak. Achel Ferenc királyi *secretarius* érdekében írt levelére: a *secretarius* halasztgatja a beöltöztést, mert ha nem, a pannonhalmi apátságra való minden jogát elveszti. Ők nem térhetnek el a kikötött határidőtől, mert már eddigi megállapodásaik is jogellenesek voltak (fuerunt tam contra iura canonica quam civilia et contra constitutiones nostras). Kéri a királyt, ne erőltesse rájuk Aczelt.
Egyházt. eml. I. 17.

4275 **1520. dec. 6.**
Különleges ügyvédvallás (*procuratorium mandatum speciale*). — X. Leó pápa 8. évében Tamás szűcs budai házában nemes Alsozegei Syger Máté fia: Benedek pécsi egyházmegyei pápai közjegyző és tanúk előtt *egregius* vesztprémi egyházmegyei nemesek egymást, valamint Olomotz-i Lopis János *doctor iuris utriusquet*, Thawrinus István *doctor decretorumot*, Bernardus de Modrusio papot, Werbow-i Calixtus váradi *cantort*, Chwth-i Menyhért székesfehérvári és zágrábi kanonokot, Kayar-i Antal győri kanonokot, Johannes de Lewchouit, Philippus de Certhaldo, illetve Philipus de Florentiat, Bathor-i Mihály esztergomvár-szentistváni *custost*, Saros-i Imrét, Wyhel-i Mártont, Szebeni Therek Mihályt, Thewkes István esztergomi plébánost, Balázs székesfehérvári papot, Papa-i Gergelyt, Garay Pétert,

Zewny Tamást és (Haraszty-i Péter áthúzza, helyette:) Győri Istvánt egyházi és világi bíróság előtti perccselekményekre minden jószáguk lekötésével bőséges formában ügyvédekül vallják. Tanúk: Tamás szűcs, Lyncz-i János és T-i Ambrus.

Nyási fk. 416a. fol.

4276 **1520. dec. 10.**
Sereden Damján chalcedoni püspök, Várday Ferenc erdélyi püspök helyettese ítéletet mond azok ellen, akik Küküllő vármegyében Erdődi János főesperesnek nem fizetik a dézsmát.
Beke 447.sz.

4277 **1520. dec. 15.**
Sándor *doctor iuris utriusque* Musna-i dékán, és az egész szász papság *collegiuma* a Szebenben üléselő szász egyetemhez (*dominis in consilio generali Cibinii existen[tibus] ex omnibus Transsilvanarum partium congregatis*). Néhány éve már kérték segítségüket; most a plébánosok összessége Várday Ferenc erdélyi püspök ellen a pápához fellebbezett, s ez az iratuk a megfelelő ideig ki volt szegezve a székesfehérvári egyház kapuján, ellentmondás nélkül. Főpásztoruktól Magyarországra küldött követ útján is kérték: ne kívánjon tőlük egy budai márka fejében 6 forintot, csak 4-et az erdélyi szokás szerint. De mivel sem ebben, sem házassági ügyekben (*neque super matrimonialibus causis, que alias coram decanis in prima instantia celebrate sunt*) nem értek el eredményt, a püspök *officialisai* nagy kárt okoznak (*in clero et seculari statu*). Miklós-nap utáni szombaton a helynök börtönbüntetéssel fenyegetett (*minatus est vicarius nobis carceralem penam, quem alias nunquam sustinuimus*). Védjék meg őket a királynál, egyébként is a pápához fellebbeztek, nem remélvén Magyarországon igazságot találni (*quod [h: quia] non speramus consequi iustitie complementum in Hungaria et hac patria*), egyes magyar urak ked-

vezményei miatt.
Egyházt. eml. 1. 18.

4278 **1520. dec. 29.**

Márton huszti plébános, máramarosi helynök tudatja: elterjedt a híre, hogy *egregius* Barylówith Miklós leánya: Zsófia (huszti lakosok) Zekel Pállal a szülők tudta nélkül, hűségesküt téve egymást eljegyezték; a legnagyobb botrányba maga Zsófia és az ő szülei keveredtek (in scilicet parentibus fide mediante desponsatum extitisse, in maximum scandalum ipsius puellae Sophie ac parentum eiusdem). — Amikor ezt az atya megtudta, az egri helynök: Johannes Baptista Bonzaghi parancsát mutatta be, a házasság kivizsgálására (iuxta sancita ac roborata iura). Idézés és haladék után Zekel Pál vallotta, hogy a kertben, tanúk nélkül esküdtek egymásnak hűséget, hogy nem lépnek házasságra mással. Zsófia ezt tagadta, kitalálásnak minősítette; a helynök az evangéliumra helyezte a kezét, hogy esküje által az ilyesféle szóbeszéd vádját alól felmentse magát (fide se de tali communi fama expurgaret). Mivel Pál elengedte neki az esküt, a helynök tanúsítja, hogy szabad személyek.

DI 84639.

4279 **1520.**

Kamarási Fodor András eperjesi (Csanád vármegye) plébános ígéri György brandenburgi örgrófnak, aki neki a plébániát adományozta, hogy jobbágyságait nem hívja perbe, csak az ő bíráik előtt (coram iudicibus eorum) és urának halás lesz.

DI 38068.

4280 **1521. jan. 1.**

Átírás helynöki pecséttel (transsumptum sub sigillo vicarii). — Demeter esztergomi helynöknek a káptalani házak sorában levő házában a székesfehérvári egyházmegye *magnificus* Erdewd-i Bakócz Péter, Tamás bíboros-ér-

sek és *egregius* Bozthe-i Ferenc leánya: Margit, az ő veszprémi egyházmegyei nővérük (!) nevében (tamquam coniuncta persona), valamint Chwth-i Menyhért Waska-i főesperes, és zágrábi kanonok, az utóbbiak ügyvédje, bemutatták *magnificus* Karlowyth János korbáviai comes saját hiteles pecséttel ellátott oklevelét. Kérésükre a helynök nemes Alsozegedy Benedek mester pápai közjegyzővel, jegyzőjével közokiratba foglaltatja, az átiratnak az eredeti erejét adja (decretum) és a *vicariatus* pecsétjével erősíti meg. Tanúk: András *doctor decretorum* pápai közjegyző, esztergomi és császmái prépost, Iborlyczko-i István gömőri, Körmendi János *doctor decretorum* komáromi főesperes, esztergomi kanonokok, Fehérvári László és Zathmar Nemethy Péter esztergom-zöldmezei kanonokok. — A[lsószegedi] S[üger] Máté fia: Benedek pécsi egyházmegyei pápai közjegyző, a helynök jegyzője, Tamás győri egyházmegyei pápai közjegyző és H[araszty] A. fia: Péter pécsi egyházmegyei pápai közjegyző záradékai.

Nyási fk. 418b. fol.

4281 **1521. febr. 17.**

Lőcsei Lőrinc *magister artium liberalium* szepesi kanonok és Lomniczi János prépost helynöke meghagyja Ambrus leteni plébánosnak, hogy János tamásfalvi plébánost Zepanfalwai Lénárt nemes kérésére végrendelet ügyében tanúvallomásra megfelelő határnapra idézze meg.

DI 39814.

4282 **1521. febr. 23.**

Geronimus de Ghinutiis Asculanus püspök, pápai kamarai rendes bíró a pápai kamarástól kezdve minden egyházi és világi személynek, a veszprémi egyházmegyében és másutt. Máté apátot a 4272. számban az ő helyettese, Callixtus de Amadeis megintette a 100 forint részletösszeg fizetésére, majd kiközösítette, később

megidézte és makacsként *aggravatio* és *reaggravatio* alá vetette; most világi kart (*brachium seculare*) hív fel ellene: letartóztatás és zárlat.

Mon. Vespri. IV.284.

4283

1521. márc. 1.

Eseti megintéssel vegyes általános figyelmeztetés (*monitorium generale cum specialitate*). — Nyási Demeter esztergomi helynök az ugyancsak esztergomi egyházmegyei Wyhel-i Márton mester (*magister procurator generalis*) kérésére kiközösítés terhével felszólíttatja mindazokat, akik a végrendelet nélkül elhalt Hannel Mihály budai *archipresbíter*nek, esztergom-szentistváni prépostnak az általános zsinati rendelkezés alapján (*ex constitutione concilii generalis*) az esztergomi egyházat illető javait, kincseit, pénzét széthordták és bitrolják, különösen pedig Tamás Berekzaz-i plébánost, *circumspectus* Haber Jánost, Hamburger Wolfgangot és a budai nagyobb Szűz Mária-plébániatemplom többi *vitricus*át, hogy az elvitt értékeket kilenc napon belül az ügyésznek adják ki, akik pedig ilyenekről tudnak, jelentsek, különben a címzettek kilenc nap elteltével kiközösítésüket hirdessék ki. Ha ezt a döntést sérelmeznék, értesítéssel idézzék elébe, s a megtalált hagyatéki tárgyakat vegyék zár alá.

Nyási fk. 420a. fol.

4284

1521. márc. 12.

Lőrinc bíboros a székesfehérvári *lectornak* és *cantornak*, valamint a vaskai főesperesnek. (Fegyverneki) Ferenc sági prépost kérvényében előadta, hogy a konvent érdekében *magnificus* Somi Gáspárnak a budai Szűz Mária-egyház cintermében épült Szent László kápolnához való régi kegyúri jogát 200 arany dukátért megváltotta; emiatt fél, hogy egyházi büntetés érte. A Szentszék megbocsátása alapján Lőrinc bíboros elrendeli, hogy ha a dolog így áll, ol-

dozzák fel.

Egyházt. eml. I.27.

4285

1521. márc. 12.

Nyási Demeter *doctor decretorum* szantorini püspök, esztergomi helynök plébánosok útján Jakab béli apát adóseit tizenöt napon belüli teljesítésre inteti, vagy kiközösítésüket rendeli el. Írta: Győri István jegyző.

Df 208221.

4286

1521. márc. 14.

Camillus de Ballumbis *doctor iuris utriusque* pápai káplán és ügyhallgató (*auditor*) X. Leó pápától a következő fellebbezést kapta meg: "Várdai Ferenc erdélyi püspök a múlt évben zsinatán a régi egyházi szabadsággal ellentétes szabályokat hozott: a végrendeleteknél az elhunyt plébánosok vagyonából bizonyos (becsű szerinti) ezüst márkákat kíván, de nem a szebeni 4 forintjával, hanem a budai 6-tal; a tizedet akár tudatlanságból (*ignoranter*) kijátszók ellen kiközösítést rendel, a nekik misézők ellen javadalomvesztést, pedig elég képtelen dolognak tűnik az ilyenek ellen kiközösítést megítélni (*satis absurdum videtur, ut ignorans debeat excommunicari*); az ágyastartók ellen 5 ezüst márká büntetést, felfüggesztést, javadalomvesztést, kiközösítést és börtönt (*carcer*), mivel egy bűncselekményért nem sújtható az elkövető több büntetéssel (*cum pro uno delicto nemo potest puniri tot penis*) és még sok hasonló tesz, aminek célja nem az állítólagos templomépítés, hanem a püspök és tisztjei erszéyének megtöltése. Ezért Sándor *doctor iuris utriusque*, muzsnai plébános, a meggyesi szék dékánja, a többi dékán, plébános és kegyúr, az érdekelt laikusok nevében is a gyulafehérvári egyházmegyében nyilvánosan és közjegyző előtt tiltakozott, és a szász nemzeti egyetem (*universitas Saxonum*) nevében a pápához fellebbez (lásd: 4268, 4277.sz.). Kéri a püspök, az örkanonok (*custos*) és tisztjei,

többek között Dávid Demjén helynök és Bálint deák (officii procurator) megidézését; készek megesküdni, hogy otthon nem remélhetnek igazságot." A küldött bíró Rómában kibocsátja a szokott idé-zést és tilalmat.

Egyházt. eml. 1.28.

4287 1521. ápr. 11.

Pesti Gergely pesti császári közjegyző okleveleiben a Tasnádon jelen lévő Kusalyi Jakcs Mihály több *literatus* és nemes után még többeket ügyvédül vall (Ibrányi Péter és Miklós ... canonicos ecclesie Strigoniensis, Emericum de Saros, Martinum de Wyhel literatos, Philippum de Florencia, Michaellem Wytez, alterum Michaellem Theurek, Anthonium de Nicola procuratores sedis domini ... Strigoniensis, Stephanum Deeshazi provisorem curie Strigoniensis, és még további plébánosokat).

DI 37144 = Egyházt. eml. 1.32.

4288 1521. ápr. 24.

Hirdetményi idézés (evocatio ad residentiam in valvis collegiate ecclesie uno edicto pro tribus peremptoriis). — Nyási Demeter esztergomi helynök egy papját meginti és ellene idézést bocsát ki (magistro Petro de Wacia, gerente se pro canonico prebendato collegiate sancti Georgii martiris de viridicampo Strigoniensis ... licet tum iuxta iuris et privilegiorum dicte ecclesie sancti Georgii formam instar ceterorum canonicorum eiusdem ecclesie sancti Georgii, ubi beneficium et officium habere et optinere pretendis, residentiam personalem facere et Deo iugiter famulare debes et teneris, cum beneficium dagur propter officium), mégis megtudja, hogy otthagya egyházát és távol áll tőle. Felhívja, hogy huszonnégy napon belül (3x8 nap intés) térjen vissza, különben külön idézés nélkül megfosztja javadalmától és mással tölti be. S hogy ne legyen kétség, az esztergomi egyház pecsétjével megerősített

hirdetményt a Szent György-egyház kapuján kifüggeszteti és közjegyző útján is kihirdetteti (presentes sigillo officii vicariatus dicte ecclesie Strigoniensis consignatas valvis seu foribus dicte ecclesie Sancti Georgii mandavimus et per notarium publicum fecimus affigi et extendi, ac ibidem infra terminum predictum remanere).

Nyási fk. 13b. fol.

4289 1521. máj. 15.

Tordai Pál erdélyi püspöki helyettes megkeresi Péter szebeni plébánost annak megvizsgálása végett, vajon Szekeres Bertalan szebeni polgár Ambrus papot tette-e végrendeleti végrehajtójává.

Beke 452.sz.

4290 1521. máj. 16.

X. Leó pápa rendezi a görög egyesületek joghelyzetét, egyebek mellett megengedi azon püspökségekben, ahol görögök is élnek a latinok mellett, a szabad görög helynökválasztást. — *Et insuper ..., quod in dioecesi, ubi Latini et Greci inhabitant, et solum archiepiscopum, sive episcopum Latinum ordinarium habet, dictus archiepiscopus sive episcopus circa negotia et causas dictorum Grecorum, vicarium Grecum ipsis Grecis gratum, vel per ipsos Grecos eligendum, ex quo vir Grecus melius Grecos mores novit, quam Latinus, eorum stipendio et salario retinendum deputare, quodque in causis apellationis ad metropolitanum, si forsitan Graecus non esset, dictus metropolitanus similiter in dictis causis iudicem Grecum deputare teneatur ...*

Török II.94.

4291 1521. máj. 16.

(Kivonat.) II. Lajos király megtiltja Várdai Ferenc erdélyi püspöknek és helytartójának, hogy a dési polgárok — kivéve a tizedet, a házassági ügyeket, a végrendeleteket és az egyháziak

testi sértéseit érintő ügyeket — kereseteikkel egyházi bírósághoz forduljanak (Ludovicus II. rex inhibet Franciscum de Warda episcopum Transsilvanum eiusque vicarium, ne cives Deesienses exceptis causis decimarum, matrimonialibus, testamentariis ac verberationibus clericorum in sedem spiritualem citarent).

Egyházt. eml. I. 35.

4292

1521. máj. 31.

Közjegyző előtt az esztergomi egyház csarnokában egy nemes írásban fellebbezést nyújtott be Tamás esztergomi helynöknek és *apostolit* kért tőle. A helynök azt felelte, hogy az említett fellebbezés csekély értékre megy és hiábavaló, s a jog nem nyújt ilyen esetben védelmet (quomodo dicta appellatio esset frivola et frustratoria, et quia appellationibus frivolis iura non deferrent, ita nec a iudice derendum esset, prout etiam ipse non detulit, hanc suam responsionem pro apostolis refutatoriis eidem dando et concedendo). Erről a fellebbező kivánságára a jelen közokiratot adja ki. Utána egy rövid szöveg — *nota* — a pápa 12. évének elmúltára utal.

Nyási fk. 372a. fol.

4293

1521. jún. 15. után

Nyási Demeter esztergomi helynök bírói székén megjelent a pécsi egyházmegyei Pál pap, az Wylak-i Assumptio B.M.V.-egyház oltárigazgatója és panaszkolta, hogy őt Bálint Wylak-i plébános hamis vádjára L[őrinc] herceg (dux de eadem Wylak) oltárától és mindenétől hatalmasul megfosztotta. Erre ő Bálint plébánost az esztergomi szentszék elé idézte s a per tanúvallatásig jutott, ekkor azonban Lőrinc herceg kérésére Tamás bíboros-érsek jogellenesen, erőszakkal áttétette vele (non tam iure mediante, quam de facto et per vim) a pécsi helynök elé. A kérelmező mindenétől megfosztva (nunc extra bona sua in edibus aliorum vagaretur) az erőszakos delegálás visszavoná-

sát és az ügy folytatását kéri. (Et quia sicuti constat multis, quod ipse ... cardinalis erat homo in opere et sermone potens, nosque potentiam eius perhorrescent[es] metu et coactione eiusdem causam prenotatam prefato vicario Quinqueecclesiensi commiseramus, sed iam per mortem eiusdem domini cardinalis omnia ea cessarunt...) A helynök a panaszos kérésére tovább akarja folytatni a pert, a címzettek útján felszólítja Mihály pécsi helynököt és bárki mást, hogy a nála függő perben ne járjon el.

Nyási fk. 15a. fol.

4294

1521. jún. 23.

Főesperes megerősítése (confirmatio archidiaconatus). — Demeter esztergomi helynök Lőcsei Henkel János mestert, akit a Ludany János mester főesperes halálával megüresedett tornai Szent Egyed apát-főesperességre még néhai Hedvig Teschen-i hercegnő, Zapolya-i István szepesi gróf, nádor özvegye és fiai: János szepesi örörös gróf, erdélyi vajda és székelyispán és György, ugyancsak szepesi gróf az utóbbiak levelével bemutatnak, megerősíti és beiktatja, meghagyván az Olazy-i és más plébánosoknak, hogy őt a javadalom birtokába bevezessék.

Nyási fk. 422b. fol.

4295

1521. jún. 23.

A váradi káptalan előadja, hogy Károlyi László és Tholdi Lukács között a néhai Tholdi Mihály elhalt özvegyének, Károlyi Hedvignek hitbére-hozománya és a vele adott 400 arany miatt per folyt a váradi helynök előtt, melyben Tholdi pervesztes lett, sőt nagyobb kiközösítés alá is esett. Egyházi és világi férfiak közbenjöttével most mégis megegyeznek abban, hogy Tholdi Lukács 100 forintot fizet, s ha nem tenné, Károlyi László teljes keresetében marasztaltassék a váradi helynök előtt, és nagyobb kiközösítés alá essék.

Károlyi III. 134.

4296

1521. aug. 1.

Plébános megerősítése (*confirmatio plebanie*). — Demeter helynök Bakabánya-i Keck János fia: Simon papot, akit -- Gergely plébános lemondásával a megüresedett selmebányai Szűz Mária-templom plébánosának a kegyúri jogot gyakorló város közönsége (*communitas*) bemutatott, s erről Frankfurti Bertalan mester városi jegyző levelét adta ki, megerősíti és beiktatja, meghagyván Wolfgang Baath-i és Miklós Bakabánya-i plébánosoknak, hogy őt a javada-lom birtokába bevezessék. A helynöki hivatal pecsétjével, kelt Esztergomban.
Nyási fk. 421b. fol.

4297

1521. aug. 2.

H-i A. fia: Péter pécsi egyházmegyes közjegyző előtt András prépost, Nyási Demeter és a káptalan tagjai (*capitulariter congregatis et totum capitulum representantibus*) előtt Ibrani István II. Lajos király levele alapján beiktatását kérte a Szent István társaskáptalan prépostságába, s a jelenlegi prépostot, Paxy Farkast eltiltotta tőle.
Nyási fk. 423b. fol.

4298

1521. szept. 19.

Nyási Demeter esztergomi helynök (*sede vacante per capitulum deputatus*) Héderváry Istvánt a somogyi tizedek bérletének le nem fizetése miatt keletkezett perben a pannonhalmi apátsággal szemben vesztesnek nyilvánítja, és a főapátság javára 246 forint és 65 dénár lefizetésére és tizenkét somogyi hordó bor adására kötelezi. Fellebbezett, de elhanyagolta. Ha ezt nem teljesítené, az esztergomi érsekség és az alá tartozó püspökségek papjai pápai kiközösítés és *interdictum* által kényszerítik elégtételre. A bérlő hitére és becsületére ígérte a fizetést.
Pannh. III. 735.

4299

1521. szept. 28.

Demjén kalcedoni püspök, gyulafehérvári can-

tor és helynök (*in pontificio vicarius*), valamint Thorda-i Pál gyulafehérvári kanonok és helynök (*in spiritualibus vicarius*) előadják, hogy Zeech-i Bálint mester, gyulafehérvári kanonok és a Szent Jakab-egyház oltárigazgatója ellen megerősített szóbeszéd (*clamor valida-que fama*) jutott Várdai Ferenc erdélyi püspökhöz, hogy nem jártas a szent dolgokban, világi ügyekkel foglalkozik, ilyen ruhában jár, nem ment ígérete szerint egyetemre tanulni, oltára ingóságait pazarolja. A püspök a hír alapján vizsgálatot rendelt; megbízottai (*executor*) jelentették, hogy a hírek igazak. Erre a püspök hirdetmény (*edictum*) útján az egyház kapuján idéztette Zeech-i Bálintot javadalomfosztása meghallgatására vagy ellenvetésre, de makacsul távolmaradt. A püspök betegsége miatt az ügy befejezését rájuk bízta, s ők széket ülven a pápa hatalmával, a fenti okokból kanonokságtól és oltárigazgatóságától megfosztják, örök hallgatást parancsolva neki. Kelt Gyulafehérvárott, a Szűz Mária-kápolnában, számos tanú jelenlétében. Mindkét helynök záradékolja és pecsétjét üti rá; ezen kívül Szászsebesi Keresztély közjegyző és a jelen ügy jegyzője is aláírja, de az oklevél ezzel még nem lesz rendes közokirat.
Dl 47434.

4300

1521. nov. 7.

Maghi Sebestyén váradi *lector* és helynök minden váradi egyházmegyes plébánost felhív, hogy az ugyancsak váradi egyházmegyes Nagyfalvi Tholdi Lukácsot Károlyi Lancz László kérésére, mivel az ítélt dolognak és az egyezségnek megfelelően a tartozást nem egyenlítette ki (*ob non paritionem rei iudicate ac concordie*)¹ a kiközösítés meghallgatására és esetleges okainak előadására haladéktalanul idézzék meg.

Károlyi III. 136.

1. Lásd: 4295.sz.

4301

1521. dec. 16.

Athya-i Miklós *lector*, esztergomi helyettes helynök (in officio vicariatus surrogatus) Endrédi Miklós és Soklyói Péter esztergomi kanonokok, Bars vármegyei tizedelők, valamint Antal lévai plébános, Váradi Zobonya Imre és Nagytőrei Hollósy Mátyás közti perben Sárosi Imre mester felperesi ügyvéd kérésére a Székesfehérvár-i Balázs mester, *presbiter*, alperesi ügyvéd jelenlétében az ügyet lezárta, és írásban az alábbi ítéletet hozta: A felperesek bebizonyították, hogy az Ozlyan-i esperesi kerület (districtus) tizedét az alpereseknek 227 forintért bérbe adták — erre esküt (iuramentum corporale) is vett tőlük, a bizonyítás kiegészítésére —, az alperesek tehát jogtalanul tartottak vissza 100 forintot. Ebben és a költségekben marasztalja őket.¹ Athya-i "szokott szállásán" törvényt ülve lezart ítéletet hozott; ettől az alperesi ügyvéd fellebbezett (Rómába). A helynök négy hónapot adott neki az útra és kettőt a fellebbezés szorgalmazásának bizonyítására (ut in protocollo). A felperesek a 227 forintra megesküdték.

DI 90728.

1. Eddig egykorú másolat, *signatura*.

4302

1522. febr. 1.

A budai káptalan jegyzőkönyvében (protocolum): Megyeri Menyhért pesti lakos bevallotta, hogy Márton papnak adója volt 14 forinttal, s ezért felhatalmazza Miklóst, a Péter-Pál templom *rectorát* és István *presbitert*, a káptalan örkanonokhelyettesét (succustos), mint végrendeleti végrehajtókat (legitimos ac executores testamentarie dispositionis Martini presbiteri), hogy ha márc. 2-ig nem fizetne, a Bécsikapu melletti pesti házát elfoglalhassák és zálogban tarthassák.

MTT XII.97.

4303

1522. febr. 24.

II. Lajos király az esztergomi helynöknek. A

4301.sz. alperesei panaszolták, hogy világi ügyben a felperes kérésére maga elé idézte őket, és jogellenesen (contra formam generalis decreti regni nostri), a nov. 18-i artikulusok dacára a török hadjárat alatt is folytatta a pert. Mivel a szokásjog és a törvény is halasztást rendel a szentszékeknek és a megyeszékeknek, ne járjon el addig, csak a hadoszlás után, ha a per egyházi (de commissione domini regis).

DI 90729.

4304

1522. máj. 13.

Körmendi János komáromi főesperes, esztergomi kanonok, Tamás bíboros érsektől az alábbi ügy vitelére megbízott bíró az összes váradi egyházmegyes paphoz. — Szászhalomi Székely István váradi kanonok perében Vajai Imre váradi kanonok alperest, mivel az *iniuria*-pontokra nem felelt, kiközösítette. A nevezett ügyvédje, Újhelyi Márton megjelenve kérte, hogy urát oldozza fel, mert a kiközösítés nem makacsságból, hanem a felperes hamis bejelentéséből származott, s egyébként a váradi püspökhöz fellebbezett. Miután az engedelmességi esküt a felperesi ügyvéd (Sárosi Imre mester) jelenlétében letette, a bíró feloldozza és ezt kihirdetteti.

DI 38111.

4305

1522. máj. 31.

Megerechie-i Péter zágrábi egyházmegyes pápai és Baal-i Mátyás pécsi egyházmegyes pápai közjegyző előtt, a csanádi székesegyház előtt, a temetőben Chahol-i Ferenc csanádi püspök ügyvédeivé teszi Zeech-i Máté *cantort*, Cervius István örkanonokot (custos), Szerafin katolikus főesperest, János temesi, Lippai Tamás sebesi, Rozycha-i János torontáli espereket, Palcz-i Mihály, Rebryn-i Ádám és Ege-i István csanádi kanonokokat, Bessenyaw-i Ferenc és Wasarhel-i János csanádi egyházmegyes papokat, Csanádi Castlum deákot, Erdélyi Gáspár János, Pokry Mihály, Zeel Ferenc

bácsi kanonokokat, Zondi Gergely papot, János deák bácsi lakost, valamint Chwthy Menyhért székesfehérvári kanonokot, Bathor-i Mihály és Saaros-i Imre esztergomi egyházmegegyés ügyvédek (procuratores Strigonienses), Deni Gáspár *doctor decretorum* budai *lectort*, a Rómában lakó Egyedet, Angelo Jánost, a lengyel Sycz Jakabot, Albisi Bernát egri *cantort* (még mind Rómában), Belwar-i János deák bácsi la-kost, Nagywachy Imrét...¹ minden egyházi és világi bíróság előtt, minden perében, de különösen a Macedóniai Miklós csanádi ispán és temesi alispán meg társai elleni birtokfoglalás és károsításperében. Két közjegyzői záradék.

DI 47452.

1. Itt másfél sor üres, a később beírandó nevek számára.

4306 **1522. júl. 4.**

Nyási Demeter esztergomi helynök több egyházmegye plébánosának. Várdai Ferenc erdélyi püspök Battyáni Benedek kötelezvényét mutatta be (ügyvéd: Sárosi Imre mester) 1960 forintról, az ellenfél ügyvédje (Újhelyi Márton) jelenlétében. Mivel szentszéken szokásos formában (in forma camere apostolice) kötelezte magát, elrendeli ünnepélyes kiközösítését. Írta: Haraszi Péter jegyző.

DI 89164.

4307 **1522. dec. 9.**

Nyási Demeter *doctor decretorum* szantoríni püspök, esztergomi helynök stb. (Georgii ... archiepiscopi Strigoniensis primatis Hungarie et apostolice sedis legati nati etc. in pontificalibus et spiritualibus vicarius et causarum auditor generalis, dilectis.) Az esztergomi és más egyházmegyék plébánosainak. 1515-ben indult előtte Jakab bakonybéli apát pere Mezölaki Zámbo István ellen, aki mint a Veszprém vármegyei Vásárhelyi szék alispánja 260 forintot vett tőle kölcsön keresztény hitére, de nem adta meg, emiatt és a szóbeli sérelmek miatt pe-

relte az esztergomi szentszék szokása szerint, végre 1520. dec. 22-én Jakab ellenfelét kiközösítette, majd *aggravatio* és *reaggravatio* alá vetette. Ítélete ellen István Rómába fellebbezett, de mert elhanyagolta, az ítélet végrehajtását elrendelte. A költségeket pedig a felperes jóval magasabb becslése ellenére 53 magyar forint és 77 dénárban állapította meg, miután a felperes ügyvéd megesküdtött, hogy ennyi költsége mindenképpen volt az ügyben. Ezért felhívja a címzetteket, hogy az alperest intsék meg, hogy a 260 forint kölcsönt, 100 forintot a sérelemért, a megállapított perköltséget és a jelen kiadványért 4 forintot fizessenek meg huszonnégy napon belül, különben hirdessék ki ünnepélyes kiközösítését, majd *aggravatio*- és *reaggravatio*-ját, végül tartózkodási helyének *interdictum*-át. Írta: Anthonius de Kayar jegyző.

Pannh. VIII.569.

4308 **1522.**

Máté pannonhalmi főapát a királyhoz. Kitér a királyi (világi) és az egyházi jogszolgáltatás feladatbeli különbségeire. (Sacra Maiestas, cum venia, cogor loqui. Non est officium maiestatis vestre absolvere et ligare. Pontificibus episcopisque ac sacerdotibus data est a Deo potestas et clavis, metus non facit ad rem. Maiestati vestre et aliis principibus datur sceptum cum corona et gladio, ut feriat oppugnatores ecclesie Dei, episcopi habent ius consecrandi reges et peccata dimittendi virtute clavium. Sicque ille, qui sic est absolutus, est quidem apparenter, sed non coram Deo et ecclesia; non approbat Deus, quem non approbat ecclesia.) — Kéri, hagyja meg a hitszegő Hédervárynak, hogy perét fejezze be. Ha ui. vesztegetni tud, fizetni miért nem tud? — nem akar! (Obligatur Maiestas vestra ad hec ex officio patronatus sui et dignitate maiestatis regie facere omnibus iustitiam.) Csatolva a főapát érvei: *Iustitia est dare unicuique, quod suum*

est; debitor ergo obligatur solvere debitum creditori tam de iure naturali, quam de iure civili et canonico ... (és még sok kánonjogi hivatkozás).

Pannh. III.742.

4309

1522.

Tordai Pál gyulafehérvári kanonok, erdélyi helynök plébánosoknak.¹ Meghagyja, hogy Demeter mesternek, a gyulafehérvári Szűz Mária-oltár igazgatójának szolgáját, aki ezen jövedelemtől számot adni nem akar, idézzék elébe, mert attól lehet tartani, hogy elszökik, vagy adjon biztosítékot (cautio); különben idézzék tizenötödik napra elébe, majd hirdetmény útján (per edictum) a gyulafehérvári egyház kapuján. (Csonka okl.)

Széky okl. II.10.

4310

1523. jan. 1.

Zenthgyrolth-i Márton győri egyházmegye pappai és császári közjegyző előtt Sythke Szent Lőrinc-egyház temetőjében (győri egyházmegye) *egregius* Sythkey Sebestyén nemes és kispapjai jobbágysai ügyvédeké teszik Melch-i István és Kermendhy János esztergomi kanonkokat, Mykh-i Péter és Pál veszprémi kanonkokat, továbbá számos papot, nemest és *providust* (köztük több deákot).

DI 47485.

4311

1523. febr. 28.

Nyási Demeter *doctor decretorum* szantorini püspök, György érsek *in pontificalibus et spiritualibus vicarius*a plébánosokkal felszólíttatja a győri egyházmegye nagyjénői pálos remeték felsorolt adósait, hogy a kegyes hagyományokat stb. tizenöt napon belül fizessék meg, különben kiközösíteti őket; ha sérelmeznék, huszadik napra megidézeti őket. Írta: Pécsi Balázs jegyző. A pecsét körirata: *VICARIATVS STRIGONIENSIS*.

DI 47493.

4312

1523. jún. 17.

A kapornaki konvent május 29-i kelettel a következő királyi parancsot kapta: Káli Vaspöry János nemes előadta, hogy Kapornaky Miklós salonai püspök, zalavári *commendator* becsületében és tisztességében gyalázva súlyosan megsértette (*effrenato ore, laxatisque lingue sue habenis contra fidem et honorem ipsius exponentis palam et publice exclamate nonnulla verba illicita et dehonestatoria protulisset, et inter alia verba sua ignominiosa eundem exponentem proditorem appellasset in derogamen premissae fidei et honoris eiusdem exponentis manifestum*). Ezt a kúria lovagi becsületbíró-sága (*curia militaris*) módján meg akarja védeni, s mivel a becsületügyek oktaván kívül is elintéztetnek, személyesen vagy szállásán megidézeti. A konvent személyesen nem találván meg az apátot, várából megidézte a személyes jelenlét elé, hogy a becsületbíró-ság módjára járjanak el.

Pannh. VII.578.

4313

1523. júl. 2.

Chwnys Mátyás *magister artium, baccalaureus theologie* és a címzett Szalkai László egri püspök által kijelölt *suffraganeus* urának. — Krakkóban tűz emésztette el ingóit, most a tanács vendége. Nevükben kéri, hogy védje meg őket az Egerben fogoly Mihály pap ellen, aki első fokon Rómában perli őket. Százszoros *sacrilegium* bűnöse, az esztergomi helynök kiközösítéssel sújtotta, mégsem tartózkodik a celebrálástól. Kéri, járjon közben az eperjesiekért Rómában.

Egyházt. eml. I.89.

4314

1523. júl. 3.

Johannes Baptista Bonzagnus örkanonok (*custos*) és egri helynök írja Eperjes tanácsának, hogy az általuk a börtönbe bekísért Mihály pap (lásd: 4313.sz.) éjjel titkon megszökött.

Egyházt. eml. I.90.

4315

1523. júl. 7.

Pethry Miklós veszprémi helynök megparancsolja Füred és még nyolc helység plébánosának, hogy nyolc zárányi (de Zarmy) jobbágyot, akik a pannonhalmi apátnak és konventnek nem akarnak engedelmeskedni, nyilvánosan közösjöten ki és ha harminckét nap alatt nem tesznek eleget, akkor lakóhelyükön *interdictum*ot tartsanak.

Pannh. Capsarium 1422.; Egyházt. eml. I. 91.

4316

1523. júl. 18.

Gergely *magister artium* kamarcsai főesperes, zágrábi kanonok és helynök plébánosoknak, a Dráva és a Mura közti zágrábi egyházmegyés tizedkerületben, Csáktornyai Ernuszt János panasolta, hogy egyesek nem fizetik a neki járó múlt évi tizedet. Hívják fel őket erre, kilenc nap után a makacsokat vessék *interdictum*, újabb kilenc nap elmúltával kiközösítés alá, az úr *registruma* szerint. Írta: Balsius Franch[isci] de Also Zdencz jegyző.

DI 104413.

4317

1523. júl. 20.

II. Lajos király meghagyja a tasnádi helynöknek, hogy abban a teljesen világi vonatkozású birtokperben, amelyet előtte Szaniszlófi Péter ellen Sz. Jánosné Bánfi Anna ... indított, illetéktelensége miatt ne merjen ítéletet hozni, hanem az ügyet terjessze a királyi kúriába.

DI 31038. = Bánffy II. 520.

4318

1523. aug. 24. Buda

Tamás gaetai bíboros, *legatus de latere* Magyar-, Cseh- és Lengyelországba Pécs város és a pécsi egyházmegye papságának. A pécsi egyházmegye Czernek-i Desewffy Miklós rudinai bencés apát panasolta, hogy bár a király őt egyetemes kegyuraságánál fogva apáttá nevezte ki, egy bizonyos világi pap, Nicolaus Wokodlachycz betolakodott, és jövedelmeit szedi. Kérésükre meghagyja, hogy ezt a java-

dalom átadására hívják föl, kártérítéssel együtt, tizenöt napon belül (harmincöt nap); ha sérelmezné, tizenötödik napra idézzék meg (Petrus Andream Gomanum, et palatii camerarum it nostrum in hac causa commissarium et auditorem vagy maga a *legatus* elé). Írta: Petrus Antonius Berrus jegyző.

DI 74763.

4319

1523. nov. 23.

Várdai Ferenc erdélyi püspök káptalanának. Kéri tőle az elhunyt Udalrik örkanonok (custos) végrendeletének megerősítését és a végrehajtók elfogadását. Csodálkozik, hogy nem néztek utána előbb; megvannak-e azok az egyházi javak, amelyeket mint *officialis*nak leltárral adtak át Udalriknak (datur nobis intelligi, nonnullorum ecclesie nostre beneficiatorum res plerasque et inexecuta apud eundem remansisse testamenta. Quod si ita se habet, quemadmodum nobis dicitur, non debebat profecto in testamento suo hoc subticere, sed unicuique, quod suum est, testare et legare). Egyébként nem akarja felborítani Udalrik végrendeletét; mindenesetre várják meg Erdélybe érkezését.

Egyházt. eml. I. 102.

4320

1523.

Kereseti kérelmek (actiones proponen[de]) Wetési Ambrusné érdekében a Waya-iak ellen, néhai Waya-i László egri *suffraganeus* püspök hagyatéka tárgyában, melyet az asszonynak átengedett, de azok elfoglalták (itt huszonhárom sornyi feljegyzés következik). Ezután történik a jegyajándékra és a leánynegyedre vonatkozó követelés (deinde erit proponen[dum] ad res paraphernales ... et iuris quartalitií eiusdem), végül: szükség esetén foglalják pontokba követelésüket (si opus fuerit, formetur libellus articulatus).

DI 97781.

4321

1524. jan. 13.

VII. Kelemen pápa a győri püspöknek, Lábadi Pál és Kajári István győri kanonokoknak. — Ilona *priorissa* és a vásárhelyi bencés apácák előadták, hogy bár ők tisztességesen éltek, Tamás bíboros-*legatus* még életében, csalárdul kieszközölt pápai levél alapján kimozdította őket, és helyükbe premontreieket tett, kik ma is elfoglalva tartják a monostort. Kérésükre a pápa meghagyja, hogy a jogtalan birtokbavétel miatt a bencések javadalomba való visszahe-lyezését meg kell ítélni (*cum spoliatis iniuste beneficio restitutionis sit succurrendum*) és el-rendeli, hogy az ügyben igazságosan döntse-nek. (Vö. 4128.sz.)
Mon. Vespr. IV.294.

4322

1524. jan. 15.

Nyási Demeter *doctor decretorum* esztergomi helynök az esztergomi és egri egyházmegye papságának. — Tudomására jutott, hogy a kas-sai Szent Miklós kolostor ferencesei felhábo-rító, kicsapongó életet élnek (*vitam ducentes scandalosam et dissolutam*), legutóbb is egy kassai polgárt monostorukban összeverték, és mindennap botrányt okoznak. György érsek felhívására meghagyja, hogy harminckettedik napra idézzék meg, a gvárdián vagy megfele-lően informált prókátoruk útján az érsek vagy az ő színe elé; ha nem jelennének meg, akkor is eljár. Írta: Valentinus de Gyimolth *notarius de mandato*.

Egyházt. eml. I.106.

4323

1524. jan. 19.

Flaschner Wolfgang *magister artium* szebeni dékán (*decanus Cibiniensis locique dicti in spiritualibus causarum auditor generalis et in Helta plebanus*). Egyes ismeretlen, de gyanús személyek éjjel Szeben városában írásban tisz-tes (*utriusque conditionis*) személyek ellen rá-galmakat szórtak szét. Ezért a templom kapu-ján kifüggesztett iratban haladéktalanul (pe-

remptorie) megidézte őket, de a határnapon senki sem jelent meg előtte. Így (*ex officio nostro ordinario*) kiközösíti mindazokat, akik gyalázkodó leveleket írtak és akik azokat akár szándékosan közzétették vagy ehhez segítségü-ket felajánlották (*libellos famosos confixerunt, conscripserunt aut proiecerunt, ac etiam qui confictos, conscriptos aut projector dolose publicaverunt aut consensum tante iniquitatis consilio prebuerunt*).

Egyházt. eml. I.108.

4324

1524. febr. 20.

VII. Kelemen pápa dicsérő levele Tomorihoz, melyben kéréseinek teljesítését általánosan említi.¹

Egyházt. eml. I.111.

1. Felmentés az *irregularitas* alól, lásd: *Érdúj helyi 121.*

4325

1524. febr. 23.

Flaschner Wolfgang a szebeni papsággal meg-idézteti a mindenfelé terjengő hír (*clamorosa fama*) alapján Myldt János tanítót, hogy tisz-tázza magát. (Vö. 4323.sz.)

Egyházt. eml. I.114.

4326

1524. febr. 24.

Thorda-i Pál erdélyi kanonok és Várdai Ferenc püspök helynöke a Hosdath-i plébánia adósait kilenc napon belüli fizetésre a *vitricus*oknak vagy a kilencedik napon előtte való megjele-nésre szólíttatja fel, különben *interdictum* alá vetteti, és ha ebben megátalkodnának, kiközö-sítés alá veti.

DI 47548.

4327

1524. febr. 24.

Nyási Demeter szantoríni püspök, György esz-tergomi érsekprimás és kancellár helynöke Gosztanyi János győri püspök kérésére több egyházmegye papságával a tizedbérösszeggel adós Szentgyörgyi grófokat, a kezes Kanizsáy Jánost, valamint több adósát: Gábor vasvári

prépostot és másokat huszadik napra megidéz-
teti, különben a kapun fogja idéztetni. (Csonka
okl.)

DI 25693.

4328

1524. febr. 26.

VII. Kelemen pápa az obszerváns ferencesek
kérésére *conservator*ra és bíróvá rendeli szá-
mukra az esztergomi érseket.

Theiner II.634.

4329

1524. febr. 27.

Flaschner Wolfgang szebeni dékán egyes sze-
beni káplánoknak. Súlyos panasz jutott hozzá
arról, hogy Meggyesi Kelemen fia: János állí-
tólagos pap elmulasztja a köteles órákat és vi-
lági dolgokkal foglalkozik. Ezért bírói széké-
hez haladéktalanul (ad instantiam officii nostri
premptorie) megidézeti, hogy tisztázza magát;
távolmaradása esetén a templomkapun fogják
idézni. A káptalan jegyzőkönyve szerint márc.
15-én újra megidézték, de távolmaradt; ezért a
dékán úgy határoz, hogy ha bejön Szebenbe,
kiközösítés kihirdetésére állítsák elő.

Egyházt.eml. I.115.

4330

1524. febr. 28.

Báthori István nádor levélben kéri a császári
helynököt és ügyhallgatót (auditor), hogy *mag-
nificus* Zekel Miklós özvegyének: Gywlaffy
Orsolyának, atyjafiának perét, melyet Zemche-
i Pongrác a címzett székén indított ellene, de-
rék nemesek elbírálására bizza, mert az asz-
szony peres eljárás nélkül is kész ellenfelének
eleget tenni.

DI 47549.

4331

1524. márc. 9.

II. Lajos király Nagyszeben városa és a szebe-
ni szék előljáróinak. György primás és titkos
kancellár panaszából értesült, hogy ők az esz-
tergomi egyház régi szabadságait megsértve,
György érseket, a dékánt és helynökét (deca-

numque sive vicarium suum in spiritualibus)
gátolják joghatóságában: papok egymás közti
világi ügyeiben ítélnék, a dékán által fenytett
papokat celebrálni kényszerítenek, a bongárdi
plébánost a dékán tudta nélkül leváltották, a
dékán látogatásakor *crimina notoria* miatt ki-
szabott büntetéseket meggátolják, a tizedet
megtagadják. Mivel az egyház joghatóságát
sértetlenül meg akarja tartani, meghagyja,
hogy a dékán ügyeibe ne avatkozzanak, külön-
ben az érsek és ő egyházi fenytéket alkalmaz
velük szemben.

Egyházt.eml. I.120.

4332

1524. márc. 11.

Tamás bíboros, Magyar-, Cseh-, Lengyel- és
Németországban pápai oldalkövet a vasvári
prépostnak és *cantornak* meghagyja, hogy a
győri egyházmegye Thiak-i apátnak birtok (?)
foglalás miatt László és Ferenc ellen tett pana-
szát vizsgálják meg és ítéljenek. (Csonka okl.)

DI 50506.

4333

1524. márc. 22.

Galgóczy Miklós pápai főesperes győri kano-
nok és helynök fölszólítja Felpéczt, Patona és
Tamási falvak plébánosait, hogy hívják fel
mindazokat, akik Jakab bakonybéli apátnak,
ill. a bakonybéli konventnek kölcsönpénzzel
vagy kártérítéssel tartoznak, az adósság vagy
kár kifizetésére. Ha ezt tizenöt nap alatt nem
teljesítik, közösiítsék ki; akik sérelmeznék,
idézzék elébe.

*Pannh.Capsarium 1431.lk.; Egyházt.eml.
I.128.*

4334

1524. ápr. 11.

Pettthy Miklós veszprémi *lector* és helynök
plébánosoknak: mivel *egregius* Bajnai Both
Ferenc és János a somogyi Szent Péter-reme-
ték ellen másodszori idézésre sem jelentek
meg, ismét idézzék meg őket.

DI 23921. = Egyházt.eml. I.131.

4335

1524. ápr. 15.

Nyási Demeter esztergomi helynök (necon sede vacante per capellum ecclesie Strigoniensis in pontificalibus et spiritualibus vicarius et causarum auditor deputatus) plébánosoknak. — Gombai Kys Gergely váci egyházmegyes nemes panaszkolta, hogy Hatvani Menyhért özvegye: Katalin kölcsön címén és más okokból 75 forint és 25 dénárral tartozik neki, Zenthfalwa-i Demeter közjegyző oklevele szerint. Bár 1521. febr. 2. volt a határidő, mindmáig nem fizet. Kérésére a helynök törvényes megintést (monitorium legitimum) ad ki: intseik teljesítésre huszonnégy napon belül, ha ezt nem teszi meg, utána hirdessék ki kiközösítését; ha tagadná az igényt, huszonnegyedik napra idézzék értesítéssel elébe. Írta: Kajári Antal jegyző.

DI 23925.

4336

1524. máj. 11.

II. Lajos király Korláthkövy Péter udvarmesterhez és Barachi Mátyás vránai perjelhez, az esztergomi érsekség kormányzóihoz. — András esztergomi prépostot és Ibrányi István örkanonokot (custos) a király bizonyos okokból elfogatta, javaikat és házaikat zár alá vette. Kiderülván ártatlanságuk, szabadon bocsátotta őket és elrendeli, hogy javaikat és házaikat adják vissza.

Df 208910.

4337

1524. júl. 5.

Nyitra vármegye hatósága jelenti II. Lajos királynak, hogy Nyitra külvárosában az esküdtekkal tartott törvényszéken Bossányi János egy jobbágyának elfogása miatti perben György kolosi apát ellen így beszélt: "az elfogott jobbágy az enyém és van annyira derék ember, mint te, a pap..." (ipsum monachum esse asseruisset, hec dicendo[s?]: ille, inquit, iobagio meus, quem tu abbas captivasti, est tam probus homo, sicut tu abbas, dempto sacerdo-

tio). Majd hozzátette (insuper talibus verbis affecisset): "Nem kenyed el ezzel az en jobbagyom fogsagath." Ezt az apát becsületére sértőnek vette, igazságot kért és a szavakat több nemessel bizonyította. A megyeszék Bossányi Jánost, mivel a bíróság előtt ilyen becsületsértő szavakat használt s magát a papságot is becsmérelte (in facie sedis iudiciarie talia verba inhonesta protulisset ipsumque abbatem dishonestasset, eundem ... in violatione sedis, hoc est) 100 forintot érő 25 márkában marasztalta.¹ Fellebbezett a személyes jelenlétre, így az ügyet felterjesztik.

DI 49105.

1. Kétharmad a bíróságé, egyharmad az ellenfélé.

4338

1524. aug. 5.

Szeben város tanácsának ítélete a Tonhauser Péter nagycsüri plébános felperes és Geréb Péter enyedi polgár alperes közti követelésperben. Huszár János szebeni polgár tartozott Tonhausernek, de nem tudott fizetni és a monostorban keresett menedéket (asylum), amiről értesülve a felperes Huszár János javait az egyházi bírósággal zároltatni, magát az ügyet pedig tárgyaltatni készült (id ipso actori rescienti bona prefati Johannis Hwzar coram iudice ecclesiastico, suo scilicet ordinario arrestasset et ibidem causam prescriptam diu egisset). Közben Geréb Péter enyedi polgár Huszár Jánostól megkapta János könyvkereskedőtől (bibliopola) zálogba megszerzett házát, s annak kötelező levelét kifogástalannak állítva felmentették.

MKSz 1929, 197.

4339

1524. aug. 15.

Szalkai László esztergomi primás-érsek a szebeni és brassói dékánások papjaihoz. Fájdalommal hallja, hogy vannak köztük egyháziak és világiak, akik a kiközösítés alá vetett Luther tanait védik. Szerintük a kánonjog az ördög koholmánya, nem a Szentlélektől ered; az egy-

házi bíráskodást meg kell szüntetni, sőt megsemmisítendő, hasonlóan az egyháziak privilégiumai is eltörölendők (ius canonicum astu et figmentis demoniorum, non a spiritu divino inventum, iurisdictionem ecclesiam tolli prorsus et extinguere oportere ... et privilegia canonicorum in totum abroganda fore). A primás rendelkezése: irataikat el kell égetni, őket személy szerint kiközösíteni. Írta: Emericus de Wylak *secretarius*.

Egyházt. eml. I. 140.

4340

1524. aug. 24.

Nyási Demeter esztergomi helynök előtt Jakab bakonybéli apát panaszt tett, hogy a *providus* Szabó Péter és Paksi Bálint, pápai lakosok a béli monostorban ájtatosság címén felkeresvén őt ott, majd Kuppan birtokán hitelt érdemlő személyek előtt cifra szavakkal becsmérelték őt, sőt kárt is okoztak azzal, hogy némely dolgot erőszakkal elvették (*diversis verbis ignominiosis affecissent et damna etiam et nocumenta in certis rebus suis per eos violenter ablati intulissent*). A helynök idézőparancsot bocsát ki ellenük.

Df 208910. = Egyházt. eml. I. 147.

4341

1524. szept. 10.

Miklós mester, a Kolozsvár falain kívüli Rokonad kápolna *rectora* pert folytatott Czompol János kolozsvári polgár ellen egy, a város területén fekvő halastó tárgyában. Ez a per törvényes idézés után rendes úton folyt, majd amikor a felek ügyvédjei már lemondtak a bizonyításról, aug. 27-én ítéletet hozott. Ebben kimondotta, hogy Skolasztika örökösei kötelesek a végrendelet nélkül elhunyt (intestata) aszszony akaratát végrehajtani, ezért a halastavat a kívánt misék feltétele mellett a kápolna örök ajándékává (*pro dote perpetua*) tenni. Az ítélet jogerőre emelkedett.

TT 1887, 618.

4342

1524. szept. 14.

II. Lajos király Vitéz Mihály székesfehérvári prépostnak és Mihály ugyanottani *lectornak*, pápai küldött bírának és a jövőben küldendőeknek. — Eperjes polgárai előadták, hogy Mihály eperjesi pap őket elsőfokon nem az országos jog szerinti saját egyházmegyei bíróságuk elé idézte (*in prima instantia non requirens coram iudice ipsorum ordinario diocesano, prout de iure et consuetudine huius regni nostri fieri debet*), hanem pápai parancslevéllel (*breve*) a címzettek előtt fogta perbe, kik eljártak és az egyik kérelmezőt kiközösítéssel süjtötték. Mivel pedig legutóbb X. Leó pápa azt a kiváltságot adta Magyarországnak, hogy alattvalóit senki sem idézheti közvetlenül Rómába, vagy küldött bíró elé, hanem a helyi *ordinarius* előtt kell perelnie, és csak jogsérelem esetén mehet Rómába; meghagyja, hogy az egyházi törvények alapján megszabott illetékességi szabályokat tartsák tiszteletben, az elfogottakat bocsássák szabadon (*contra prenotatum regni nostri a sede apostolica concessam libertatem, quam tueri et ab omnibus observari volumus*), eljárni ne merészeljenek, a kiközösítettet oldozzák fel.

Mon. Vespr. I. 299.

4343

1524. szept. 22.

Flaschner Wolfgang *magister artium* heltai plébános és szebeni dékán az újfalusi és dályai plébánosoknak. A király és az esztergomi érsek levelét vette, melyben a lutheranizmus kiirtására hívják fel. A király *oratorai*, Raskay Gáspár királyi kamarás és Gerendi Miklós *secretarius* írásban nyújtották be Simon mester vurpódi plébános nevét, mint eretnek gyanúsát, és meghagyták neki a fentiek nevében, hogy erről szabályszerű eljárást folytasson le, és ha a nevezett nem térne meg, a kánonjog szabályainak érvényt szerezve el kell ítélni (*eundem in defectum purgationis de vigore iuris canonici debite puniremus per omnia iuris opportuna*

remedia). Meghagyja, idézzék meg szept. 27-ére, hogy ártatlanságát bizonyíthassa és a gyanú árnyékát is elterelje magáról (suam innocentiam et suspicionem purgaturus, manu septima sui ordinis), ha nem, törvényes és kánoni büntetéssel sújtsa. Írta: Simon Schoenmann, a szebeni káptalan jegyzője.

Egyházt. eml. I. 153.

4344

1524. szept. 25.

Budai Ferber János, Brandenburgi Györgynek Békés mezővárosba (oppidum) kinevezett plébánosa ígéri, hogy az úr jobbágyságait szentszék elé nem fogja idézni (in sedem spiritualem citare nollem), mielőtt az ügyet Gyula várnagyai és *provisora* elé nem bocsátotta.

Egyházt. eml. I. 154.

4345

1524. szept. 26.

Johannes Baptista Bonzagnus *doctor iuris utriusque* egri kanonok és helynök a szerencsi és még három plébánosnak, valamint Péter pap szerencsi altarisztának. Monaki Mihály nemes és fia kérték több nemes, nem nemes és pap kihallgatását, Monaki Mihályné Potenciána aszszony végrendeletéről, melyben ő hitbérét hagyományozta; meghagyja, hogy a tanúkat hallgassák ki.

DI 23997. = Egyházt. eml. I. 155.

4346

1524. okt. 22.

Pethry Miklós veszprémi *lector* és helynök Csebi Pogány Zsigmond tizedbérletére kérésére meghagyja a szepetneki és novai plébánosoknak, hogy kb. Kétszáz név szerint felsorolt nemes a tized nem fizetése miatt intsenek és idézzenek meg. A nemesek birtokai a Szeptenek és Nowakees tizedkerülethez tartoztak. (Szájlegyzet:) A végrehajtani nem akaró plébánosokat az engedelmesek idézzék meg tizenötödik napra és jelentsék ki az engedetlenség miatt kiközösítés alá esetteknek.

Iványi, Teleki 219.

4347

1524. nov. 3.

Nyási Demeter szantoríni püspök, esztergomi helynök a selmecbányai tanácsnak. Az ottani várbeli domonkosok helynöke a konvent nevében panaszkolt, hogy Körmöci Lénárd *frater* a rendi ruhát levetvén, a városban szóbelileg (per verba de presenti) házasságot kötött, s azt elhálta, ezzel paráznság (adulterium) és istentelenség (incestus) vétkébe esett és nagyobb kiközösítést (excommunicatio maior) vont magára. A botrány elkerülésére meghagyja, hogy elfogva a helynöknek adják át; ha nem tennék, a királynál és az ország nagybíráinál (domini regnicole) panaszkolja be engedetlenségüket.

DI 35021. = Egyházt. eml. I. 177.

4348

1524. nov. 3.

Pileus (Huet) Márton *doctor artium et decretorum* szebeni plébános és a helybeli káptalan tagja (surrogatus capelli eiusdem) két plébánosnak és másoknak. A 4343. számban megidézett Simon mestert másodszer is megidézeti nov. 8-ára.

Egyházt. eml. I. 179.

4349

1524.

Podmanicz István nyitrai püspök oklevele. Galgóc várnagya: Ladony Miklós előadta, hogy Péter pap, volt báni plébános pénzzel tartozik neki, ezért valamennyi nyitrai egyházmegyes plébánosnak meghagyja, hogy minden fenytéssel kényszerítsék fizetésre, s az összeget Ladony kezébe adják. (A napi dátum kiszakadt.)

DI 62095.

4350

1524.

A nagyszebeni jegyzőkönyvből (protocollum), I. kötet. Mivel Geréb Péter a szentszéki bírák előtt nem hajlandó válaszolni arra a kérdésre, hogy személye és ügye világi-e (namque Petrus Gereb in foro spirituali coram iudicibus ecclesiasticis nusquam respondere voluit ex

eo, quod ipse persona secularis et ipsa causa profana esset), a bíróság elrendeli, hogy nevezett személyesen (statuimus et iudicialiter decrevimus, ut ipse Petrus Gereb), a szebeni székbírák előtt három tisztességes emberrel tisztázza magát (super so, quod ipse Petrus Gereb in premissis litteris obligatoriis Joannis Huszar iuxta numerum anno currentis datarum litterarum nullam fecit rasuram neque etiam per alium).

Schuler-Libloy II.345.

4351 **1525. jan. 16.**

II. Lajos király Sáros vármegye közönségének. Mivel megtudta, hogy vannak közöttük papok, akik a lutheránus tévelyt hirdetik és terjesztik, meghagyja, hogy az ilyeneket kutassák fel, és fogolyként küldjék az egri helynökhöz, hogy ő vizsgálja meg ügyüket és büntesse meg őket (examinandos ac puniendos mittere debeatis). *Egyházt.eml. I.188.*

4352 **1525. febr. 3.**

II. Lajos király Bátfá város tanácsának. Megtudva, hogy a lutheránizmus egyre terjed, hirdetmény útján fő- és jószágvesztés terhével megtiltja az új tan elfogadását (publico edicto regio nostro indiximus, ne quis sub pena capitis et amissione omnium bonorum sectetur Lutherum et foveat partes et dogmata, libroque et traditiones eius teneat). Megdöbbenéssel hallja, hogy vannak köztük egyesek, így egy helyi születésű krakkói *magister*, akik rendelete sérelmével terjesztik a tévelyt; ebben a városi tanács is bűnös, mert hallatlanba vette a rendeletet. Így ugyancsak fej- és jószágvesztés terhével meghagyja nekik, hogy a lutheránusokat kutassák fel, s ha világi fogságba kerülnek, kínozzák meg, ha egyháziba, vezessék az egri helynök elé (eosque, si secularis conditionis fuerint, per omnia tormentorum genera puniri facere, si vero ecclesiastice, vicario Agriensi presentare modis omnibus debeatis et teneami-

ni).

Egyházt.eml. I.189.

4353 **1525. febr. 27.**

Palisnai György bácsi prépost-kanonok és bácsi helynök a leendő szlavón bánnak. Márton *lector* és csázmái *locumtenens* előtt Kapitánffy Vid perelte Battyányi Boldizsárt és társait a Gyl-i egyház (Körös vármegye) kegyurasága és az ottani káplán megverése tárgyában. Fellebbezés útján elébe került. A tárgyaláson három királyi parancsot mutattak be. Kettő az alperes érdekében átterelést kívánt (1525. jan. 2., febr. 11.), egy a felperes érdekében további eljárást (1524. okt. 2.). Átírja, és mert az utóbbiak lerontják az elsőt, a pert átteszi. Írta: Johannes de Mayto (?) jegyző.

DI 101590.

4354 **1525. márc. 9.**

Nyási Demeter esztergomi helynök II. Lajos királynak. — A kelet napján nemes Sárosi Imre deák esztergomi lakos, mint néhai Bankwtha-i Myke Mihály özvegyének: Krisztinának ügyvédje, a makacsul távolmaradó Myke György és Miklós ellen sommás keresetet (libellum seu summariam petitionem) nyújtott be írásban. Eszerint az alperesek, az asszony sógorai, férje hagyatékából csekély rész kiadása mellett kiűzték, majd fia: János felnövekedése után ezt behelyezték atyja örökségébe, de mikor az is meghalt, kb. 150 forint értékű vagyonát elfoglalták, holott a nőt a természetjog szerint (iure nature) ebből törvényes rész illeti. Kéri stb. — A kelet napján M. György alperes, fivére mint perbenálló (litisconsorte) nevében is, bemutatta II. Lajos király 1525. febr. 24-i átterelő parancsát. Eszerint a felperes asszony és Elek nagytúri pap a hagyatékából való kielégítést írásban elismerték, mégis most patvarkodásba (calumnia) estek, mert a pert újrakezdték, s őket nem a rendes szentszéken perelték (non in presentiam iudicis ipsorum ordinarii

diocesani vel autem vicearchidiaconi sub iurisdictione episcopatus Agriensis existensis, pro ut de laudabili ab olimque approbata consuetudine regni nostri Hungarie in talibus observata debuissent, citassent, sed contra continentiam decreti regni nostri inter cetera superinde editi et stabiliti vestri in presentiam convenissent in causam). Mivel ez így áll, az ügyet tegye át a személyes jelenlétre, s az alperest a kiközösítés alól biztosíték mellett (ad cautelam) oldja fel; ha a per mégis egyházi, visszaküldik a szokásjog szerinti fórumhoz. A helynök engedelmesen feloldozza Mykééket, s a pert a személyes jelenlétre átteszi, a harminckettedik napot kitűzvé.

DI 72447.

4355

1525. ápr. 30.

Szalkai László esztergomi érsek a brassói dékánnak és plébánosnak; megerősíti őket joghatóságukban és szigorú, gondos eljárásra inti őket. (Nos ... damus et concedimus tibi auctoritatem omnes et singulas causas civiles et criminales, ad forum nostrum ecclesiasticum in et sub dicto decanatu Brassoviensi spectantes audiendi, cognoscendi et fine debito terminandi, sententiasque per te in eisdem latis exequendi; item visitandi, excessus inquirendi, et crimina corrigendi et puniendi, censurasque ecclesiasticas promulgandi et infligendi; confessiones audiendi ac aliis ad hoc idoneis committendi, etiam in casibus sedi nostre Strigoniensi reservatis, nisi adeo graves et enormes existerent, propter quod etiam sedes nostra foret consulenda; a sententiis, excommunicationibus maioribus et per participationem contractis absolvendi in forma ecclesie consueta, et penitentias salubres pro modo culpe imponendi, participationi fidelium et communioni sancte matris ecclesie restituendi, nec non quibuscunque catholicis episcopis, gratiam et communionem sedis apostolice habentibus, ecclesiasticos districtus Brassoviensis predicti ad omnes, etiam

sacros et presbyteratus ordines ab eisdem suscipiendos presentandi et ordinandi, atque ab eisdem sacros liquores accipiendi, ecclesias violatas reconciliandi; et gerendi, que alias decanis Brassoviensibus concedi a sede et ecclesia nostra Strigoniensis. Consueta fuerunt.) Hasonló okiratot kapott a szebeni káptalan dékánja.

Egyházt. eml. I.201.

4356

1525. máj. 18.

Lőrinc bíboros, német-magyar-cseh-lengyelországi *legatus* pápai tekintéllyel elrendeli a 4341.sz. ítélet végrehajtását a kolozsi és tordai főespereseknek.

TT 1887, 620.

4357

1525. máj. 21.

Szalkai László esztergomi érsek a besztercebányai plébánosnak. Panaszkolta, hogy Konrád, a budai Szent György-egyház plébánosa és Cryslyngh János a lutheri tannak toboroznak híveket. Őket ezért az isteni törvények folytán őrizetbe vették. (Hi nunc ex dispositione divina hic Buda casu deprehensi sunt sub custodia). Meghagyja nekik, amint a körmöci és zólyomi plébánosoknak is meghagyta, hogy az eretnokséget bizonyító iratokkal jelenjenek meg előtte, hogy megbüntethesse őket.

Egyházt. eml. I.202.

4358

1525. jún. 1.

Kenderesi János pap, akinek Brandenburgi György őrgróf András mester aradi *lector* lemondása címén Simánd plébániát adományozta, ígéri, hogy a jobbágysággal keletkező pereit nem a szentszéken, hanem Gyula vár várnagyai, sáfárjai és tisztjei, ill. Simánd bírása és polgárai előtt folytatja le (nec quemquam iure ecclesiastico molestare et perturbare intendo), s jó pásztorként viselkedik.

DI 38091.

4359

1525. júl. 27.

Galgóczi Miklós pápai főesperes, győri kánonok és helynök Parhy Gellért mester adósait, különösen Mesterházy János nemest tizenöt napon belüli teljesítésre szólíttatja fel, különben kiközösítésüket elrendeli; ha sérelmeznék, megfelelő hatánapra idézteti. Írta: Rewkoma-rom-i Pál jegyző.

DI 47618.

4360

1525. aug. 1.

Ferenc almási plébános Péter székesfehérvári főesperest és veszprémi helynököt tudósítja szorongattatásáról és Barbas András budai polgár tiltakozásáról, ellene tett bevallásáról (?). Kéri, hogy viselje gondját ügyének a helynőknél, mert ő maga erre elégtelen; emberét jótanáccsal lássa el, és ha kell, újabb tanúkat állítsanak, hogy a döntés üdvös legyen.

DI 47620.

4361

1525. aug. 8.

II. Lajos király VII. Kelemen pápának: kéri, hogy Sienai Fülöpnek az esztergomi káptalan elleni perét az Ulászló király által ellátására rendelt Szűz Mária-kápolna tárgyában simítsa el, hárítsa el Sienai Fülöp zaklatását.

Egyházt. eml. I. 208.

4362

1525. aug. 16.

László esztergomi érsek VII. Kelemen pápának. Panaszkodik Sienai Fülöp zaklatása miatt; állítja, hogy néhai Tamás érsek, Fülöp egykori *procurator*a, megkapta a kívánt jövedelmeket. Kéri az ügy hamaros befejezését.

Egyházt. eml. I. 211.

4363

1525. szept. 12.

A nagyszebeni káptalan jegyzőkönyvében: a dékán és a bíró (iudex ordinarius) Meggyesi János papot haladéktalanul (peremptorie) megidézte lutheránizmusa miatt.

Egyházt. eml. I. 215.

4364

1525. okt. 6.

II. Lajos király Gosztonyi János erdélyi püspök és királynéi kancellárnak, helynökének, valamint a szebeni és medgyesi dékánoknak. A szász székek panaszára meghagyja, hogy a szászokat senki kérésére ne idézzék maguk elé profán ügyben, hacsak nem nyilvánvalóan egyházi bíróság elé tartozó ügyről van szó (nisi in causis aperte forum spirituale respicientibus), és ha tévedésből adtak ki ilyen idézést, az ügyet tegyék át a rendes bíró elé.

Egyházt. eml. I. 217.

4365

1525. okt. 24., 31.

Vizsgálat Nagyszebenben János pap eretneksége és házasságtörése miatt; a vádlott tagad.

Egyházt. eml. I. 218.

4366

1525. nov. 3.

Galgoch-i Miklós pápai főesperes és győri kánonok, volt helynök levele Sopron város tanácsának. Olvasta levelüket bizonyos polgáraiknak Viczay János kérésére történt megidézése tárgyában, noha a helynöki tisztebe csak a minap iktatták be (etsi ipso officio vicariatus nuper functi sumus), s a benne idézett Zsigmond-féle privilégiumot is átolvasta. Azt írták: csodálkoznak, hogy kiváltságaik ellenére kibocsátotta az idézést, és arra buzdítják, hogy máskor ilyet ne tegyen, mivel a felperes dolga a perindítás (allegantes, quod actor forum rei sequi debeat). Ő százszor jobban csodálkozik, hogy érett férfiak ilyen esztelenül írnak, holott Zsigmond privilégiuma nem támogatja őket, hanem éppen ellenkezőleg áll a dolog, mind az ország jogát, mind a *ius commune* rendelkezéseit nézve (totius regni Hungarie privilegium, immo quoddam ius commune). Helynök-utóda Zsigmond kiváltságát hangosan felolvastatta kb. száz ember előtt. Mindnyájan bolondoknak tartották őket; nem a törvény betűjét, hanem annak szellemét kell szem előtt tartani (dicitis, quod actor sequatur forum rei, glossam non le-

gistis: littera occidit, spiritus autem vivificat). Ne higyenek jegyzőjüknek, inkább az igazságnak. (Quare, nisi aliter vobis consulueritis, iustitie plus quam notario fidentes, eveniet, quod non speratis.)

Egyházt. eml. I. 220.

4367 **1525. nov. 28.**

A szebeni káptalan szentszékén (consistorium) a *consul*, a távollevő Pemflinger Márk királybíró és több polgár nevében kérte Meggyesi János (lásd: 4363. sz.) szabadon bocsátását. A dékán kérdésére egyes cselekményeket elismer, másokat tagad. Még gyilkossággal is vádolják (ubi tamen de iure ut L.I. ad le. Cor. de vi publica debeat puniri). János pap saját kezű nyilatkozatában (vinculis absolutus) elismeri bűneit, és szabadulásáért hálát adva kijelenti: ha visszaesik, eretnek módjára bánjanak vele. Tonhauser Péter *magister artium* és dékán ítéletében jogtudók tanácsára (de iurisperitorum consilio) felmenti, de három helyen a szószékről kell visszavonnia tanait.

Egyházt. eml. I. 223.

4368 **1525. dec. 19.**

Kajári István soproni főesperes, győri kanonok és helynök a Lódi Viczay János által perbe fogott (lásd: 4366.sz.) többszörösen makacs Pers Benedek és Mészáros Mátyás soproni polgárokat feloldozza a püspök utasítására, de ha vízkereszt után nem jelennek meg a tárgyaláson, visszaesnek. Írta: Pécsi Benedek jegyző.

Egyházt. eml. I. 225.

4369 **1525. dec. 29.**

Besztercebánya bányamunkásai könyörögnek Szalkai László primásnak, hogy a két elfogott körmöci papot (lásd: 4357.sz.) bocsássa el.

Egyházt. eml. I. 227.

4370 **1526. jan. 22.**

Révkomáromi Pál mester a soproni polgármes-

ternek és Kaol Gáspár bírának (iudex). Győrött folyó perükben ügyvédjüként perben áll, az ellenfél benyújtotta keresetlevelét (libellus actionalis); a válaszára húsz napot kapott, másolatban küldi. A püspök törekedett az egyezsége, de az ellenfél kemény nyakú, ítéletig akar menni. Küldjenek valakit, aki jól van informálva a válaszról, különben nagy kár éri őket. Galgóczy nem a tanácsot, hanem kettőjüket perli, a bíró pedig nem adott ügyvédi meghatalmazást. Legyen gondjuk a perre, mert becsületbeli és jóhírt érintő ügy forog kockán, a gondosan eljáró és jóhiszemű peres felet pedig a jog ügyis támogatja (res agitur in detrimentum honoris et fame ac dedecus omnium vestrum, vigilantibus enim subveniunt iura). Ne feledjék az ügyvédi honoráriumot! Ui. míg a levelet írta, a felperes az esztergomi szentszékre fellebbezett, tudta nélkül; harminckettedik napra kapott határnapot.

Házi I/7. 179.

4371 **1526. febr.-márc.**

Kassa városa az egri helynökhöz. Hire ment, hogy prédikátoruk nyíltan hirdette: A bőjtben lehet vajat, sajtot, tojást enni; erre a helynök intőlevelet írt hozzájuk, hogy vagy visszavonja vagy jelenjék meg igazolásra Egerben. Nem olyan hanyagok, hogy elnéznék azt, ha valaki az igaz hit ellen prédikál; prédikátoruk csak azt mondta, hogy a várandósak, gyermekek, betegek és aggok a lelkipásztor engedélyével megtehetik.

Egyházt. eml. I. 245.

4372 **1526. márc. 14.**

VII. Kelemen pápa a dobocai főesperesnek, a zágrábi *lectornak* és a zágrábi helynöknek. Athyna-i Márton zágrábi egyházmegyes pap előadta, hogy A-i Péter pappal ennek *iniuriája* miatt bírák (arbitr), majd a császári *locumtenens* előtt pere folyt, amelyben az utóbbi elletne döntött, fellebbezését pedig a határidő eltel-

te címén elvetette és kiközösítette. A mulasztás a török támadás miatt történt, ezért meghagyja, hogy a fellebbezés és a bírák eljárásának semmissége tárgyában döntsenek.

DI 96036.

4373 **1526. ápr. 30.**

Baasth-i Zsigmond egri *lector* és helynök az egyházmegye papságának: mivel Anarcsi Tegzes László és három társa a Kazon *districtus* mindennemű tizedét ez évre a püspöktől bérbevette, embereiket fogadják szívesen, és a népet hat napon belüli fizetésre szólítsák fel, különben vessék *interdictum* alá; aki őket akadályozná, idézzék elébe. Írta: Mathias de Bathor jegyző.

DI 97722.

4374 **1526. június**

A szebeni káptalan Szalkai László esztergomi érsekhez: panasolja, hogy jogi kiváltságai és az egyházi bíróságok munkája sérelmeket szenved. (Item destructa est fere iurisdiction ecclesiastica. Nam paucissimi illam experiuntur, quandoquidem omnes propemodum regore iussionum et minis ultimi supplicii inferendi forum declinant, dicentes se habere iudices seculares, se nolle coram sacerdotibus litigare, et in causis mere spiritualibus, ut sunt matrimoniales, et inter clericum et laicum ... excommunicatio vero omnino apud nos extincta est et pro nihilo reputatur.)

Egyházt.eml. I.258.

4375 **1526. júl. 6.**

Kaplyon-i László esztergom-zöldmezei prépost és Ezek-i László zólyomi főesperes, esztergomi kanonokok, a távollevő Ibrányi István esztergomi örkanonokkal (custos) együtt Campeggio Lőrinc bíboros, pápai oldalkövet által kiküldött bírák minden egyházi tisztviselőnek: az előttük folyt hitbér (dos), jegyajándék (res paraphernales) és leányegyed (quarta) ügyben

Sáros-i Imre mester (nobilis magister ... Strigoniensis residens), felperes ügyvéd kérésére az alpereseket makacsoknak nyilvánítja és kiközösítésük kihirdetését elrendeli. Írta: Antho-nius de Kayar jegyző.

DI 47681.

4376 **1525. júl. 8.**

II. Lajos király megparancsolja Kajári István győri helynöknek, Lábady István és Galgóczy Miklós kanonokoknak, András nyuli papnak és Miklósnak, a győri Szent István-egyház plébánosának, két nemesnek és Blasius szentszéki jegyzőnek (magistro Blasio notario consistoriali dicte ecclesie Jauriensis), hogy a pannonthalmi konventben tegyenek vallomást arról, hová lettek Jakab bakonybéli apát Oldor Simon nevű polyáni jobbágyának a győri szentszék előtt felmutatott és egy boldogasszonydörgicsei (Zala vármegye) szőlőre vonatkozó okiratai.

Egyházt.eml. I.273.

4377 **1526.**

Tordai Pál hunyadi főesperes előtt Molitoris Mihály, Antal diódsi plébános ügyvédje az Igen-i plébános, István ellen bizonyos dézsmák eladása ügyében kifogásokat tett, az ellenfél kifogásait mint erőtlenekeket elutasítja.

Beke 470.sz.

Az egyházi bíráskodás fejlődése a Mohács előtti Magyarországon*

Bevezetés

A magyar jogtörténeti irodalom az egyházi törvénykezés kérdéskörét meglehetősen elhanyagolta. Ugyan Kitionich János 1619-ben megjelent úttörő perjogi munkájában szentelt az egyházi bíráskodásnak egy fejezetet, s a következő évszázadokban is születtek olyan munkák, amelyek a szentszéki bíráskodásban szokásos szabályokat és formulákat érintik,¹ ezek az írások azonban nem adnak hírt a középkor korai és érett szakaszáról. A magyar kutató még mindig a Hajnik Imre alapvető munkájában is csak vázlatosan tárgyalt áttekintésre van utalva, vagy egy különben már meghaladott egyháztörténeti munkát kell, hogy kézbe vegyen.² Az újabb irodalomból csupán G.E. Müller helytörténeti kutatásai és egy doktori disszertáció említhető.³ Néhány esztendeje azonban már egy korszerű tanulmány is megjelent Szentirmai A. tollából a magyar fősperesek jogszolgáltató tevékenységéről.⁴ Továbbra is érintetlen területnek számít azonban a fejlődés fő áramlata, a szentszéki szervezet, az illetékesség és maga a bíráskodási tevékenység.

Ezekkel a kérdésekkel kívánunk foglalkozni a jelen tanulmányban. Egy több évtizedes kutatómunka gyümölcsei természetesen csak válogatással mutathatók be. Elsősorban tehát a középkori Magyarország általános társadalmi és politikai fejlődésének tükrében igyekeztünk a kibontakozás fő vonalait megrajzolni. Kronológiai rendszert követünk, noha az egyes évszázadok nem alkotnak szerves egységeket, mégis alkalmasak arra, hogy a tárgyalás keretétül szolgáljanak és megóvjának a dogmatikus, történelmietlen és túlzott általánosítástól. Ilyenfajta keretek használata annál is inkább indokolt, mivel az ország társadalmi és politikai helyzete, s vele az egyházpolitika is, folytonos változásnak volt kitéve.

A szentszéki bíráskodás fejlődése alig érthető meg olyan kérdések tisztázása nélkül, mint

---

* A dolgozat eredeti címe és megjelenési helye: BÓNIS, GYÖRGY: *Die Entwicklung der geistlichen Gerichtsbarkeit in Ungarn vor 1526*, in: ZRG 80 Kan.Abt. 49 (1963), S. 174-235.

¹ KITONICH, JOHANNES: *Directio methodica processus iudicarii consuetudinarii incliti regni Hungariae*. Tynnaviae 1619, cap.XII. (később a *Corpus iuris Hungarici* is közli); KHLÓSZ P.: *Praxis seu forma processualis fori spiritualis...* Tynnaviae 1756; RÉPSZELI L.: *Pauli Kloss... Praxis fori spiritualis. Notas adiecit ex iure canonico L.R.* Tynnaviae 1756; GÓZONY GY.: *Egyházi törvénykezés Magyarországon*. Pest 1841. — A protestáns egyházi bíróságok irodalma itt elhanyagolható.

² Hajnik, 113-119.; *Érdúj helyi*, 166-194. Itt említem, hogy e tanulmány azon irodalmi hivatkozásait, amelyeket Bónis György a regeszták forrásaiként is használt és ezért ott, a *Források* c. jegyzékben szerepeltetett, itt csak a szokásos, rövidített formában idézem. (Balogh E.)

³ MÜLLER, G.E.: *Die deutschen Landkapitel in Siebenbürgen und ihre Dechanten 1192—1848. I—III.* (folyamatos oldalszámozással), Nagyszeben 1934-1936, 444-496; SISKÁ Á.I.: *A püspöki vikáriusok működése és oklevelei a XIII-XIV. században Magyarországon*. Gépelt kézirat, 1930.

⁴ Das Recht der Erzdechanten (Archidiakone) in Ungarn während des Mittelalters, in: ZRG 74 Kan.Abt. 42 (1957), S. 132-201, 186-196, valamint alul a 32.sz. megjegyzés.

a külföldi kánonjogi tanulmányok, az egyetemek szerepe, a vezető rétegek jogtudásának szélesedése, a hiteleshelyek és a közjegyzők működése, a jogtudományi irodalom, a külföldi jogi szakkönyvek hatása stb. Ez utóbbi kérdéseket már tárgyaltuk egy másik, a középkor római jogáról írt tanulmányban, bővebb tájékozódás végett ezt kínáljuk az olvasónak.⁵ A szentszéki bíróságok eljárásának anyaga pedig feldolgozásra vár.

I. A kezdetek

1. Az egyházjog Szent István törvényeiben

Mint ismeretes, a magyarok a népvándorlás egy kései hullámaként a 9. század végén jelentek meg a Kárpát-medencében. A földművelési ismeretekkel és kézműveskultúrával is rendelkező magyar pásztornép kemény harcot vívott a megmaradásért. A hódítóknak és az itt talált gyér szláv és germán népségeknek a termelés elavult, extenzív formái kevés megélhetést adtak. Az Augsburg mellett elszenvedett vereség (955) után a nyugati és déli irányba vezetett rablóhadjáratok is kilátástalanná váltak. A nép egész életmódjának kellett megváltoznia, vagyis az ősi állattenyésztés mellett mindinkább a földművelésre kellett áttérni, s így a vándorló pásztornép lassan letelepedett.⁶ Bár a rabszolgaság sohasem tartozott a magyar társadalom jellemző vonásai közé, a szabad állapottal nem rendelkezők száma a hadjáratok következtében és az őslakók alávetésével jelentősen megnőtt. A mind jobban megerősödő vezérek hatalma és gazdagsága lépésről lépésre szétfeszítette a régi nemzetségi társadalmat; a kialakuló osztályok közötti ellentétek már csak az állam segítségével voltak kiegyensúlyozhatók. A törzsfők hatalmát Géza fejedelem törte meg, maga az államalapítás pedig fia, I. (Szent) István nevéhez fűződik (997-1038). István II. Szilveszter pápa és III. Ottó császár támogatását megszerezve 1000-ben királlyá koronáztatta magát, és megalapította azt az önálló keresztény államot, amely meggyorsította a nemzetségi társadalom felbomlását és elősegítette a feudális viszonyok kifejlődését.⁷

A születő korafeudális államnak a szomszédok leigázására és a régi nemzetségfők fegyveres ellenállásának megtörésére irányuló erőfeszítéseiben döntő tényezőnek bizonyult az egyház támogatása. Így aztán nem csoda, hogy a — kezdetben szláv és germán ajkú — klérussal az egyházjog is megjelent az országban. A 11. század törvényei és zsinati határozatai szemléletes képet adnak arról a széles mozgástérrel, amellyel a kánonjog (canones) anélkül rendelkezett, hogy köz-

---

⁵ *Einflüsse des römischen Rechts in Ungarn*, in: *Ius Romanum Medii Aevi*, pars V. 10. Mediolani 1964.

⁶ MOLNÁR E.: *A magyar társadalom története az őskortól az Árpád-korig*. Budapest 1949, 161-170.; eltérő véleményt fogalmaz meg VÁCZY PÉTER: *A korai magyar történet néhány kérdéséről*, in: *Századok* 92 (1958) 265-345.; ugyanott BÓNIS GYÖRGY: 93 (1959) 498-533.

⁷ A külföldi olvasó számára hozzáférhető művek: DEÉR, J.: *Heidnisches und Christliches in der altungarischen Monarchie*. Szeged 1934., és VÁCZY, P.: *Die erste Epoche des ungarischen Königtums*. Pécs 1935.; — ezek az írások még szellemtörténeti fogantatásúak. Az újabb értékeléshez lásd: a 6.sz. lábjegyzetben felhozott írásokat, valamint BÓNIS GY.: *István király*. Budapest 1956.

vetlen törvényhozói irányítás alatt állt volna.⁸ Azáltal, hogy J. Savicki úttörő felismerései megnyitották az utat I. István törvényeinek interpolációkutatásához, e jeles jogemlékben két, egy régebbi és egy újabb keletű szövegemlék különböztethető meg. E törvények alaposabb vizsgálata igazolja azt a régi felfogást, amely messzemenő nyugati befolyásról árulkodik.⁹ Az államalapító jellegzetes, eredeti vonásokkal rendelkező törvényhozásában található egy lényegesen új elem: az egyházzal való szoros együttműködés. A keresztény egyház parancsainak (szentmise, böjtölés, gyónás, tized stb.) érvényesülését a királyi hatalom kényszerítette rá a népre; a *defensor christianitatis* (Szent István I, 13.) cserébe a klérus határozott támogatását élvezte. Püspökök és papok megbízatásukat a törvényhozótól kapják, ám ezeket a *canonum institutiones* (vagy *mandata*) szerint teljesítik (Szent István I, 14, 15, 17.). A világi és egyházi bíráskodás viszonyára legjobban az első törvénykönyv 13. fejezete világít rá. Az egyházi előírások megsértői elleni eljárások *per disciplinas canonum* a püspöki szék elé tartoznak, és az itt hozott egyházi büntetések megátalkodott bűnelkövetőknél hétszer ismételhetők; eredménytelenség esetén a királyi törvényszék elé kerül a bűnös.¹⁰ Hasonlóan szabályozza a törvény a boszorkányok (*striga*) elleni eljárást: első ízben *secundum iudicalem legem* a plébános ítél, aki a böjt és a tanítás eszközével élhet; a visszaeső testének három pontjára beleégetik a templom kulcsát; harmadikban átadják a (világi) bírának.¹¹

A szentistváni törvénykönyv igen hasonló az angolszász törvényekhez. Az olyan bűncselekmények mint gyilkosság, házastárs megölése, hamis eskü kettős szankciót vonnak maguk után: a kompozícióhoz és pénzbüntetéshez a kánonok szerinti böjt (I, 14.) társul. A magyar államalapítás "kánonjoga" a Gratianus előtti állapotot tükrözi, melynek előírásai az akkortájt széles körben elterjedt vezeklési könyvekben gyökereztek.¹² Mindazonáltal látható, hogy a törvénykezés az apostoli tekintéllyel övezett király egységes vezetése alatt állott; ő elnökölt a királyi tanácsban (*senatus*), tehát a vegyes zsinaton, mint Isten földi helytartója és a természetfölötti igazság kiszolgáltatója.¹³

⁸ BÓNIS GY.: *Első törvényeink sorsa és az egyházi menedékjog*, in: *Regnum III (1938-1939)*, 75-97.

⁹ SAWICKI, J. VON: *Zur Textkritik und Entstehungsgeschichte der Gesetze König Stephans des Heiligen*, in: *Ung. Jahrbücher* 9 (1929) 395-425. — A szövegeket lásd in: ZÁVODSZKY: *A Szent István, Szent László és Kálmán korabeli törvények és zsinati határozatok forrásai*. Budapest 1904. (a továbbiakban: *Törvények*) és BARTONIEK EMMA: *Szent István törvényeinek XII. századi kézírata. Az admonti kódex*. Budapest 1935.

¹⁰ *Törvények*, Szent István I, 13.

¹¹ *Törvények*, Szent István I, 33.

¹² OAKLEY, TH.P.: *English Penitential Discipline and Anglo-Saxon Law in their Joint Influence*, in: *Columbia Studies in History...* vol. 107, no. 2 (New York 1923) 142; BÓNIS GY., in: *Századok* 72 (1943) 463-466.

¹³ Vö. hasonló értelemben DEÉR J.: (lásd: 7.sz. láb.jz.), 29.; VÁCZY P. uo. 60.; GUOTH K.: *Megoldandó kérdések az Intelmekben*, in: *Századok*: 77 (1943) 16-22.

2. A klérus bíraskodási kiváltsága a 11. és 12. században

A *privilegium fori*, mint főként egyházi megfogalmazásban testet öltő kiváltság megjelenése a 11. század közepére tehető. A magyarországi latin irodalom első emléke az a királytűkö: "*De institutione morum ad Emericum ducem*", amely Szent István királynak korán elhunyt fiához írt intelmeit tartalmazza. Az irodalmi értékeit tekintve is nagyrabecsült mű J. Chr. Engels kritikai megjegyzéseitől¹⁴ kezdve heves viták tárgya. A napjainkig uralkodó hagyományos felfogás az *Intelme*kben az első király "politikai testamentumát"¹⁵ látja, némely kifejezés és célzás azonban későbbi szerzőre enged következtetni; az egyes társadalmi rétegek megjelölésére használt terminológia az 1070-es évek állapotát tükrözi.¹⁶ Ebben az államfilozófiai tanulmányban az ifjú herceghez intézett arra vonatkozó figyelmeztetést találunk, hogy az egyházfőket a legnagyobb megbecsülésben részesítse, hogy ezáltal "koronáját", vagyis a királyi hatalmat biztosíthassa, ékesíthesse és méltóan láthassa el. A zsoltáros ismert soraihoz: "*Nolite tangere christos meos*" (Zsolt. 104, 15.) az egyházi szerző az alábbi szavakat fűzi: "*Ille enim tangit christos dei, qui contra divinum atque canonum institutum sacri ordinis viros falsis criminationibus fedat atque in publicum protrahit.*" Ha egy főpap vétkezne, a király intse meg őt négyszemközt háromszor vagy négyszer, és csak ha megátalkodott, bűnében makacsul megmaradó az illető, akkor kell a *preceptum evangelii* szerint (Máté 18, 15-17.) ügyét az egyház elé vinni. Hiszen maga az Isten tiltotta meg felkentjeinek világi bíróságok (ab humano die) elé való állítását.¹⁷

Még részletesebben kerül kifejtésre az egyház bíraskodási privilégiumának elve a szent-istváni törvénykönyv első fejezeteiben. Mint arról már szó esett, e dekrétumban felfedezhető egy újabbkeletű, még a 11. században interpolált szövegréteg (I, 1-5, II, 17). A magyar kutatás mindkét első fejezetet már régóta mint a mainzi zsinati határozatok (847, can. 6-7) csaknem szó szerinti átvételként, a következő három fejezetet pedig Pseudoisidorustól való meglehetősen ügyetlen átvételként tartja számon.¹⁸ A világi bírák e források szerint csak a püspökök után következnek "*ad iustitias faciendas iuxta precepta legis divine*" (I, 2); világi személy egyházi ellen érvényesen nem tanúskodhat, ám mindenkor készen kell állnia arra, hogy akár életét is feláldozza a papokért (I, 5). A *privilegium* világos megfogalmazása ezek után teljesen magától értetődő: "*Nemo enim clericum quemlibet in publico examinare presumat nisi in ecclesia*" (I, 4). Jóllehet ezek a szöveghelyek valószínűleg egy klerikus interpolációi, a *privilegium fori* jogigénye nem maradt vágyálom. Szent

¹⁴ *Geschichte des ungarischen Reichs*. Wien 1813. I. 132-133.

¹⁵ Lásd a BALOGH J.-féle kiadást, in: *Scriptores Rer. Hung.* II. Budapest 1938. 611-627, valamint szintén tőle: "*Ratio*" és "*mos*". *A római jog megújulásának nyomai a szentistváni Intelmekben*. Budapest 1944. Az Archivum Philologicum (1943) különlenyomata, irodalomjegyzékkel.

¹⁶ Lásd legutóbbi eszmecséremet (ti. Bónis Gy.) Váczy Péterrel, in: *Századok* 93 (1959) 529-531.

¹⁷ *Institutio morum*, cap. III (*Scriptores Rer. Hung.* II, 623), vö: BÉKEFI REMIG: *Szent István király Intelmei*, in: *Századok* 35 (1901) 951, 971.; GUOTH, a megadott helyen (13. sz. lábjz.), hasonlóan *Századok* 77 (1943) 16-20.

¹⁸ SCHILLER, F.: *Das erste ungarische Gesetzbuch und das deutsche Recht* (H.-Brunner-Festschrift 1929), 407-408.; MADZSAR I.: *Szent István törvényei és az ún. symmachusi hamisítványok*, in: *Szent István Emlékkönyv*, Budapest 1938. II. 206-208, 223.

László király (1077-1095) három törvénye közül a legrégebbi, amely valószínűleg még elődje idején készült, pecsétküldési joggal (azaz idézési joggal) ruházta fel a királyt mindenkivel szemben, "*exceptis presbiteris et clericis necnon comitibus*".¹⁹

A 11. század végi törvények még bővebb felvilágosítást adnak az egyházi törvénykezés eljárásáról. A megújuló pogánylázadások miatt a magántulajdont, az új feudális rend alapját drákoí szigorúsággal védte a jog a maga szankcióival. I. László feltűnően kemény törvényei (az ún. II. könyv, 1077. körül) nem feledkeznek meg az egyháziak által elkövetett bűncselekményekről sem. Ha egy klerikus tyúkot, libát vagy gyümölcsöt lop, előljárója (a magistro) testileg fenyítse meg; ennél nagyobb értékre elkövetett lopás esetén — degradációt követően — át kell adni az elkövetőt a világi bíróságnak.²⁰ A király elnökletével megtartott szabolcsi vegyes zsinat (1092) mindenekelőtt a cölíbatús nehéz kérdésével foglalkozik; teszi ezt az investitúra harc kellős közepén! A papok "első és törvényes" házasságukban a pápa állásfoglalásáig megmaradhatnak (I. László I,3), ám a második vagy harmadik feleségüket, továbbá özvegyasszonyt vagy elvált nőt el kell hagyniuk. Ha az ilyen *bigami*²¹ asszonyaikhoz önféjűen ragaszkodnak, *secundum instituta canonum* degradációt kell, hogy elszenvedjenek (I,1). Azt az *archipresbitert*, aki tudatlanságból egy tiltott házasságban élő papot tovább enged működni, *iudicio voluntario episcopi* kell elítélni. Az eljárás tehát kánonjogi úton halad; ha azonban püspök vagy érsek az a személy, aki az efféle makacs házasságokat *spreto synodali decreto* megtartja a szent szolgálatban, őket a király fogja püspök-tanácsosaival megítélni (I,44).²² Az egyház egyébként világosan megmutatkozó bíraskodási privilégiuma így még Szent László idejében a király legfelsőbb joghatósága által jelentős korlátozást szenved el.²³

A gregoriánus irányzat Kálmán uralkodása alatt (1096-1115) hatalmasan megerősödik. A király — aki könyvszeretetről hamar ismertté válik — törvényei, az egyházi törvénykezést részletesebben szabályozzák, mint korábban. A feltehetően francia származású klerikus kompilátor, Albericus Horatius hangvételét idéző előszavában²⁴ úgy ábrázolja az uralkodót, mint aki a szentistváni törvények megújítója és *superedificator*, ami szó szerinti értelemben aligha tartható.²⁵ Az egyházi és világi előkelők gyűlésének (concilium) rendelkezései mégis a gregoriánus

---

¹⁹ Decr. Ladislai III, 25, *Törvények* 179.; a datálás SZILÁGYI L.-tól származik: *Árpádkori törvények*. Budapest 1951., li-thogr., 15.

²⁰ Decr. Ladislai II, 13: ... *ab episcopo suo degradetur et iudicio vulgari dampnetur*, *Törvények* 170. — GÉNESTAL, R.: *La privilegium fori en France du Décret de Gratien à la fin du XIVe siècle*, Paris 1921-1924. A II, XXX és az I.sz. jegyzet idézi a törvényt, mint a klerikusok elleni kettőzött eljárás egy kései példáját.

²¹ A klerikusok "bigamiájáról" lásd: GÉNESTAL, a megadott helyen (20.sz. lábhz.), I.62-80.

²² Lásd a szövegeket ZÁVODSZKYNÁL, *Törvények* 158-159.

²³ SAWICKI a megadott helyen (9.sz. lábhz.) 409-410. kitűnően ábrázolja a 11. századi helyzetet: "Ich wäre geneigt, die allgemeine Anerkennung des geistlichen Privilegium fori in Ungarn erst in die Zeit König Kolomans zu verlegen...", írja találóan uo., 410.

²⁴ ZOLTVÁNYI I., in: *Pannh. I.426-429.*; BORZSÁK I.: *A magyar Horatius*, in: FALUS RÓBERT: *Horatius (Antológia)*. Budapest 1958. 287-288.

²⁵ Lásd: BÓNIS GY., in: *Századok* 72 (1938) 477-478.

szellemben értelmezett szentistváni hagyomány szelleméhez hűségesek maradnak. A püspökök és ispánok káplánjai csak érseki vagy püspöki pecséttel idézhetők (I,5); a király és a herceg a nagyobb méltóságok viselőivel jelennek meg az újonnan létrehozott vegyes püspöki színóduson (I,9). Egyháziak és világiak peres ügyeiben a bepanaszolt bírāja az illetékes,²⁶ elvileg azonban világi bíró nem idézhet egyházi személyt: "*Nullus presumat secularis iudex sigillum clerico dare.*"²⁷ Ispán vagy katona nem rendelkezik hatalommal egyházi ügyekben (I,65). Ugyanakkor a püspökök és főesperesek joghatósága minősített és "egyszerű" gyilkosságokban, továbbá nőrablás és házasságtörés esetén továbbra is fennáll (I,50, 59,61); senkit sem lehet azonban éjszaka röpködő boszorkányként elítélni: "*De strigis vero, que non sunt, nulla questio fiat.*"²⁸

Nem csoda, hogy a Lukács esztergomi érsek (1105-1116) vezette (immár tisztán egyháziakból álló) színódus is az egyébként még elég primitíven működő egyházi törvénykezést magától értetődőnek tekinti. A gyűlés először azt kéri a királytól, hogy az egyháziak és az egyházi javak perei *canonice finiantur* (c. 1.). Aki a kiszabott vezeklést megtagadja és így a püspök őt kiközösíti, nem részesíthető egyházi temetésben, hasonlóan az, aki halálos ágyán megtagadja a gyógyást (c. 9,10.). A felszentelt nem bocsátható el hivatalából, "*nisi super certis criminibus ordine canonico.*"²⁹ Hasonlóan egyetlen klerikus vagy apát sem fordulhat perét elvesztve egyházi ügyekben a püspöki széket megkerülve jogorvoslatért a királyhoz vagy más világi bíróhoz (c. 25.). A korabeli egyházjog érvényét legjobban az alábbi tétel fejezi ki (c. 66.): "*Ut omnes archidiaconi breviarium canonum habeant.*"³⁰ Sajnos a mű címét nem ismerjük; a Dionysio-Hadrianától az Yvo Carnotensis-féle *Decretum*ig minden egyes gyűjtemény szóba jöhet.³¹ Mégis megjegyzendő, hogy az itt említett főpap "a közös jog dékánjának (archipresbyter) felel meg", aki korlátozott bíráskodási hatáskörrel rendelkező várplébánosnak tekinthető.³² Hogy a valóságban a főpapi törvényszékek miként működtek, az ebben az "írástudatlan korban" alig deríthető ki; az első egyházi hatóságtól származó oklevél már a 12. századból, 1134-ből való, amely Félix esztergomi érseknek valamely egyházi birtokvitában kiadott bírósági levele.³³ Az eljárás szóbeli volt és valószínű-

²⁶ Decr.Colomanni I,6: *Si vero clericus causam habet cum laico, per iudicis sigillum laicus cogatur; si vero laicus habet causam cum clerico, per sigillum episcopi vel archipresbyteri clericus cogatur ab eis que cum iudice suo examinentur.* Törvények 184., DÓRY F. olvasatának javított változata (hagyaték nálam — ti. Bónisnál).

²⁷ Decr.Colomanni I,14., Törvények 185.

²⁸ Decr.Colomanni I,57., Törvények 191., DÓRY nyomán javítva.

²⁹ Can.23., Törvények 200.

³⁰ Ugyanott 205.

³¹ Az olyan kifejezések, mint *liber canonum, corpus canonum, decreta pontificum* stb. az egyházi szerzők műveiben rendre előfordulnak: BROOKE, Z.N.: *The English Church and the Papacy from the Conquest to the Reign of John.* Cambridge 1931, 33. — ST. MESTER: *Stud. Grat.* (660.I.) is homályban hagyja e breviárium kérdését.

³² SZENTIRMAI, A.: *Der Ursprung des Archidiaconats in Ungarn*, in: ÖAKR. VII (1956) 240.

³³ Lásd: *Smičiklas II. 42.*, tárgyalja KUMOROVITZ L.B.: *Die erste Epoche der ungarischen privatrechtlichen Schriftlichkeit im Mittelalter (XI. bis XII.Jh.)*, in: *Études historiques publiées par la Commission Nationale des Historiens Hongrois*, Budapest 1960. I, 273.

leggyakrabban magasrangú egyháziak választott-bíróági ítéletével ért véget, amint történt ez 1103-ban, a Szerafin esztergomi érseknek püspöki bírótársakkal lefolytatott ítélezésekor.³⁴ A főesperesek és a világi bírák együttesen gyakorolt joghatóságáról közelebbit csak a 13. század elején hallunk (lásd: alább II.2.). Megjegyzésre érdemes, hogy III. Lucius pápa (1181-1185) a büntetőügyekben való egyházi törvénykezést a magyarországi gyakorlattal ellentétben kifejezetten fenntartani rendelte (X 2,1,8).

II. A 13. század

1. Állam és egyház, a kánonjog érvénye

Az állam és az egyház viszonya a 12. és a 13. század között alapvetően megváltozott. A gregorianus pápaságnak az investitúraharcban elért győzelme nem maradt következmények nélkül a magyar királynak egyházi ügyekben gyakorolt csaknem korlátlan hatalma terén. Dalmácia elfoglalása után Kálmánnak a pápa feltétlen támogatását kellett megszereznie; ezért a Guastalla-i Zsinaton 1106-ban kinyilvánította, hogy a jövőben az investitúra gyakorlásakor tartózkodni fog a "kevésbé kánoni" eljárástól.³⁵ III. Sándor pápa elismerése újabb lehetőséget biztosított az uralkodónak, hogy a pápasággal szembeni helyzetét megerősítse. Lukács esztergomi érsek konfliktusba került Rómával, amikor a királyi jogokat erőteljesen védelmébe vette. Mégsem tudta Magyarország feltartóztatni a pápaság egyetemes uralmi törekvését; az 1180-ban kiadott pápai *decretales* már akadálytalanul érvényesülnek a magyar egyházfők irányában. Ránk maradt a szövege (későbbi átiratban) egy, a királyt hátrányosan érintő konkordátumnak (1169?), amelynek eredetisége felől újabban alapos kétségek merültek fel.³⁶ Lehetséges, hogy éppen arról a szövegről van szó, amelyet Petrus, az esztergomi krónikás-prépost vágott ki a pápai regiszterkönyvekből, magára vonva ezzel a pápa haragját.³⁷ Imre királynak öccsével, Endre herceggel támadt konfliktusa jó lehetőséget adott III. Ince pápának arra, hogy döntőbíróként lépjen fel viszályukban. Miként egykor magát Kálmán király is "*legi divine subditus*" tekintette, úgy Imrének (1196-1204) is el kellett ismernie a pápa feltétlen tekintélyét és védekeznie kellett némely püspök vádjával szemben.³⁸ Bár Magyarországnak a római Kúriával szembeni hűbéri függését illető felfogás Hal-

³⁴ Lásd: *Mon.Strig. I.71.*; továbbá: *Wenzel I.45.*

³⁵ *Marczali* 115, MANSI nyomán, *Concil.collectio XX*, 1211.

³⁶ HOLTZMANN, W.: *Papst Alexander III. und Ungarn*, in: *Ung. Jahrbücher VI* (1926) 397-426. és további kötetei; XII. századi pápai levelek kánoni gyűjteményekből, in: *Századok 93* (1959) 404-417.; ehhez GYÖRY J.: *Gesta regum — gesta nobilium*. Budapest 1948. 10-20.; a konkordátum eredetiségére nézve lásd: *Reg.Arp. I.118.sz.*

³⁷ SZILÁGYI L., in: *Századok 71* (1937) 177, 191-192.; GYÖRY J., a megadott helyen (36.sz. lábjz.) 7-10.

³⁸ 1199: *Quoniam penes sanctitatem vestram summa potestas post deum est et auctoritas et vestrum est spiritualium filiorum causas affectu paterno discutere ...* (később) *hvis tamen ordinarii non immemores ...* (a püspökök büntetése) *vestro totum reservamus examini*. *Wenzel VI.198-200.*; *Reg.Arp. I.187.*

ler és Jordan kutatásai nyomán megdőlt,³⁹ az erős befolyás tagadhatatlan, annál is inkább, mert a pápai hatalom akkor érkezett III. Ince és III. Honorius pápával csúcspontjához, amikor Magyarországon éppen gyenge kezű, sőt könnyelmű királyok kerültek trónra.

Nem csoda, hogy a kánonjogot II. András oklevelei is mint *ius commune* említik; e királyunk még mértéktelen birtokadományait is egy *decretalis* (Intellecto, 1220) alapján vonta vissza.⁴⁰ A pápai követek látogatásai a római Kúria legfőbb törvényhozói és bírói hatalmát a magyar királyok és egyházfők felé is közvetítették. Tevékenységük már a 12. század második felében megkezdődött,⁴¹ döntő szerepet azonban majd a következő évszázad zavaros viszonyai közt kaptak. II. András pazarló birtokadományozásai és keresztes hadjárata alkalmával való távolléte (1217/18) anarchiát idéztek elő; a felkelő nagyurak még a királyné meggyilkolásától sem riadtak vissza. Az országos rend helyreállítása megkövetelte az Aranybullának a birtokosok részére történő kiadását (1222); a klérus előjogait egy pár hónappal korábban kiadott ünnepélyes oklevél már biztosította.⁴² Az Aranybullát néhány évvel később meg kellett erősíteni, amely újabb oklevélben az ellenállási záradék helyére már az egyház által képviselt nyomatók kerültek.⁴³ Már a következő év elején elérkezettnek látta az időt Róbert esztergomi érsek arra, hogy az országot *interdictum* alá vesse, amely alól a királynak a feloldozást Rómától kellett kérnie. Jakab prenestei püspök, pápai *legatus* mindenekelőtt a klérus anyagi jogait biztosította az ún. beregi egyezségben (1233); a dokumentum eltávolította a klerikusoknak az üzleti életben veszélyes konkurrenciát jelentőket (zsidók és szaracénok), adómentességet biztosított számukra és kikényszerített egy sóban teljesítendő, nagy összegre vonatkozó ígéretet.⁴⁴ Az ország nehéz gazdasági helyzete e kötelezettségek teljesítését lehetetlenné tette; erre a király tanácsadóit kiközösítették, a lakosságot pedig *interdictummal* sújtották. A tilalom feloldására a királynak újabb kereszteshadjárat indítására vonatkozó fogadalmat kellett tennie, amely azonban a királynak, II. Andrásnak hamarosan bekövetkezett halála miatt meghiúsult.⁴⁵

---

³⁹ Lásd ehhez legutóbb TILLMANN, H.: *Zur Frage des Verhältnisses von Kirche und Staat in Lehre und Praxis Papst Innocenz'III.*, in: Deutsches Archiv IX (1952) 173-175, az irodalommal.

⁴⁰ 1212: *Mon.Strig. I.202., Reg.Arp. I.274.*; 1225(?): *Pannh. I.654., Reg.Arp. I.425.* — Intellecto (X 2,24,33) később IV.Béla is említi, vö. *HO IV.45.*

⁴¹ Petrus s.Eustachii diaconus cardinalis, később S.Laurentii in Damaso presb.card. 1166 előtt: HOLTZMANN, W.: a megadott helyen (36.sz. lábhz.), in: *Századok* 93 (1959) 408.; Manfredus S.Ceciliae presb.card., 1173-1176 közt: *Mon.Vespr. I.3.*, jegyz.2,III,34, jegyz.2; Hubertus S.Laurentii in Damaso presb.card., 1183-1185 közt: uo.; Theobaldus Cluny apát, 1184-1186 közt, uo., I,4, jegyz.1; Petrus S.Laurentii in Damaso presb.card. 1180-1190 közt: uo., III,54, jegyz.2; Kardinál Gregorius, 1199-1200; FRANKÓI V.: *Magyarország egyházi és politikai összeköttetései a római szent-székkal*. I.37.; Johannes pápai káplán 1203: *Reg.Arp. I.208.* és ELZE, R.: *Die päpstliche Kapelle im 12. und 13. Jh.*, in: *ZRG* 67 *Kan.Abt.* 36 (1950), 182.

⁴² *Reg.Arp. I.378.*

⁴³ *Reg.Arp. I.479.*; az első és a második fogalmazvány párhuzamos szövegeit lásd: *Marczali*, 134-143.

⁴⁴ *Reg.Arp. I.599.*, vö. LEDERER EMMA: *Az egyház szerepe az Árpád-kori Magyarországon*, in: *Századok* 83 (1950) 95-96.

⁴⁵ POPOVITS, I.: *A pápák kapcsolatai Magyarországgal az Árpádok alatt*. Budapest 1944, 37-39.

Jellemző a kánonjog vitathatatlan érvényére, hogy IV. Béla (1235-1270) ugyanabban az oklevélben, amelyben a Jakab *legatus* által mértéktelenül alkalmazott kiközösítések miatt panaszkodik, kívánalmát is megfogalmazza: "*ut nos et et regnum nostrum iure communi et sanctorum patrum institutionibus regamur...*"⁴⁶ Három és fél évtizednyi uralkodása a Róma és Magyarország közti feszült időszakokban nem szűkölködött, különösen akkor, amikor a király semmiféle segítséget nem kapott a még mindig fenyegető mongol veszedelem ellen. IV. László (1272-1290) árnyékuralma alatt állam és egyház között nyílt kenyértörésre került sor. Míg az országban anarchia tombolt, az ifjú uralkodó hatalmát a röviddel azelőtt bevándorolt kunokra igyekezett építeni, akik pogány szokásoknak hódoló nomádokként az ország népének és az egyház intézményeinek egyaránt súlyos károkat okoztak. Ismét egy *legatus*-ra, Fülöp fermói püspökre várt a feladat, hogy a magyar egyház megingott tekintélyét helyreállítsa és jogaiba visszahelyezze. Bár a király ígéretet tett a kunok megtérítésére, továbbá az alattvalók jogainak és az egyház privilégiumainak megtartalmazására, ígéreteit azonban nem sokáig tartotta meg. A Budai Zsinat (1279) ellen hozott intézkedései egyházi büntetéseket vontak maguk után; a *legatus* egyházi büntetéssel sújtotta a királyt, az országot pedig *interdictum* alá vetette. A király a pápai követet elfogatta, egyúttal fellebbezett az ítélet ellen a pápához. Csak IV. Honorius pápa energikus fellépése készítette jobb belátásra.⁴⁷ Mindezen események sem változtattak természetesen a kánonjog elfogadott érvényén; IV. László így kénytelen volt a boszniai "eretnekek" kérdésében "*omnia statuta, constitutiones, leges et iura atque decreta ... per sedem apostolicam edita*" elfogadni, sőt a patarénusokat büntetéssel fenyegetni.⁴⁸ III. Andrásnak (1290-1301) egy évtizeden át kellett küzdenie az Anjou-dinasztia trónigényével; eközben a nápolyiakat támogató pápasággal összeütközésbe került; ez azonban nem akadályozta abban, hogy egyházi ügyekben a kánonjog (*ordinarium ius*) érvényét elismerje.⁴⁹ Mi több, a magyar állam függetlenségéért vívott küzdelem fegyverévé vált azáltal, hogy a pápai igényekkel elvileg éppen annak saját törvényeit lehetett szembe állítani.⁵⁰

2. Az egyházi törvénykezés fejlődése

Nem jelentéktelen kezdetek után (fent I.2.) az egyházi törvénykezés a 13. században virágkorához érkezett. A magyar egyháziak számára 1222-ben kiadott átfogó privilégiumban II. András valamennyi klerikusnak biztosította mindennemű jogvitában a *privilegium fori*, még földbirtokügyekben is. A király ünnepélyesen kinyilvánította, hogy "*nullus clericorum ante personam trahatur secularem, nec cuiusquam laicorum, dum videlicet a laico impetitur, in foro secularium iudicium respondere teneatur*". Ezzel szemben a klerikusok világi panaszaikkal világi bírókhoz

⁴⁶ 1238: Theiner I.170.; Reg.Arp. I.642.

⁴⁷ POPOVITS I.: a megadott helyen (45.sz. láb.jz.) 46-47.

⁴⁸ 1280: Theiner I.348.

⁴⁹ 1291: Hazai okl. VI.374-375.

⁵⁰ GERICS J.: *Adalékok a Kézai-krónika problémáinak megoldásához*, in: Annales Univ.Sc. Budapestinensis de L.Eötvös nominatae, Sectio Hist. I(1957), 116-121.

kellett, hogy forduljanak. E nagyvonalú bírósági privilegium — és ugyanígy az adómentesség — hatálya alól csak azon személyek voltak kivéve, akik a tonzúra felvétele után nyereségvágyból foglalkozásként *turpia opera* választottak.⁵¹ Az egyházi törvénykezés ilyen mértékben kiszélesedett hatásköre az ünnepélyes átok-formula és a pápai megerősítés⁵² ellenére sem tarthatta sokáig pozícióit.⁵³ Az Aranybulla második változata mindenestre kétértelmű fogalmazást tartalmaz: az ország általános bírója, a nádor, klerikusok ügyeiben valamint a valláshoz tartozó kérdésekben, mint házassági és özvegyi jogok, ne ítéljen.⁵⁴ A beregi egyezségben súlyosan megalázott királyi hatalomnak sikerült a *iudicia terrarum* 1233-ban a bírósági privilegiumból kiemelni, méghozzá figyelemreméltó hivatkozással. Ebben az ügyben a pápát mindkét oldalról (a király és a *legatus* részéről is) tájékoztatni kellett, hogy a birtokviták szentszéki eljárások elé vonása jelentős egyházi birtokvesztéshez vezethet.⁵⁵ Ennek nyomán a beregi erdőben letett eskü következtében maga a király, fiai és a nagyurak is *ratione periiuri* a szentszéki joghatósága elé kerültek. Mint ismeretes, a következmény, a kiközösítés⁵⁶ nem maradt el, amit egyébként II. András már 1231-ben és azután IV. Béla 1267-ben mint jogos büntetést kifejezetten elismert.⁵⁷

A 13. század az egyházi bíróságok szervezetében és tevékenységében is nagy fellendülést hozott. Az évszázad első fele még a hagyományos, primitívebb törvénykezés jegyében telt el. A *Regestrum Varadinense*, a magyar jogtörténet e felbecsülhetetlen értékű emlékének⁵⁸ tanúsága szerint a főesperesek olyan mértékben kiszélesítették bíraskodási tevékenységüket, hogy joghatóságuk alá vontak egy sor büntetőügyet, mint *veneficium*, *maleficium*, *furtum*, *latrocinium*, *occisio*, *raptus (mulieris)*, valamint a klerikusok magánjogi kereseteit is. Az eljárás a lehető legegyszerűbb volt: a vád és a felelet elhangzása után a bíró a vádlottat átkerelte a következő perszakaszba (esetünkben Nagyváradra), ahol az istenítéletet — tüzesvas-próbát — ki kellett állnia. Ezek az eljárások semmiféle eltérést nem mutatnak a világitól: ez okból nem volt feltűnő, ha a főespe-

⁵¹ *Reg.Arp. I.378.* — Legújabbban MÁLYUSZ ELEMÉR emelte ki az oklevél jelentőségét, szemléltetve egyúttal a bírósági privilegium magyarországi érvényesülését is, in: *TSz 4 (1961) 519-521.*

⁵² 1228: *Theiner I.113.*, csak tartalmilag.

⁵³ VÁCZY PÉTER véleményével szemben találóan ír HOLUB JÓZSEF, in: *Századok 72 (1938) 216.*

⁵⁴ Art.17. 1231, *Marczali 137.*

⁵⁵ Art.64, *Reg.Arp. I.599.*

⁵⁶ DAVID, M.: *La souveraineté et les limites juridiques du pouvoir monarchique du IXe au XVe siècle*, Paris 1954, különösen 201. és a köv.lapok.

⁵⁷ Az Aranybulla második és harmadik változatában, vö. *Reg.Arp. I.378, 1547.* A kiközösítés egyben a IV. Béla király és fia István közötti békeszerződések szankciójául is szolgált, 1262: *Mon.Strig I.479-480.*; 1263: *Theiner I.244-245.*; 1266: *Theiner I.285-287.*, *Mon.Strig. I.533.*, *Wenzel III.128, 130.*; hasonlóan a magyar — cseh békeszerződés vonatkozásában, 1271: *Theiner I.301.*, *Wenzel III.247.*

⁵⁸ *Reg.Var.*, vö. ZAJTAY, I.: *Le registre de Varad. Un document judiciaire du XIIIe siècle*, in: R.H.D. 4XXXII (1954) 527-562. — az új számozás szerint idézve.

res világi bíró társaságában hozott ítéletet.⁵⁹ Nemcsak a *vicearchidiaconus*, hanem az apát vagy a területileg illetékes prépost is betölthette ilyen ügyekben a bírói hivatalt.⁶⁰ Némely főesperes nem átalított még vérhatalom gyakorlásával járó perekben is eljárni,⁶¹ sőt szembeszállt az újonnan alapított szirmiumi püspök joghatóságával is.⁶² Bírói hivatásukat maguk a püspökök is e bevált régi, primitív módon folytatták; a nagyváradi jogesetek közt voltak állapotpererek, végrendelettel vagy klerikusok birtokvitáival kapcsolatos ügyek, az ítékezés azonban a pertárgyra tekintet nélkül a megyésispán közreműködésével zajlott.⁶³ Az egyházfők ugyanúgy alkalmazták bizonyítási eszközként az istenítéleteket, mint a világi bírák. Hitbér- és hozományperekben gyakran hoztak létre egyezséget; a fennmaradt okiratok nem árulkodnak arról, hogy ezekben a perekben a római jog vagy a kánonjog eljárási szabályait alkalmazták volna.⁶⁴ A terhes törvényszéki munkát az érsekek és püspökök már ezekben az évtizedekben szívesen áthárították kiküldötteikre vagy helyetteseikre (oeconomus).⁶⁵

E hagyományos, a hazai jogszokásokkal összenőtt bírósági gyakorlat talaján hamarosan egy sokkal finomabb, a kánonjogi tételeknek megfelelő törvénykezés bontakozott ki. A 12. század végétől senki sem vonta kétségbe, hogy az egyházi bíráskodás fórumrendszerének csúcsa a római Kúria, a *prima sedes*. Csak úgy özönlöttek az országba a pápai bírói parancsok, amelyek minden fontos ügyet a szabály szerint háromfokozatú szentszéki *ad hoc* bíróságok gondjaira bízta. Érsekeknek, püspököknek, prépostoknak és apátoknak kellett az eljárást a kánonjog követelményeihez igazítani. Ami tudásban és tapasztalatban hiányzott, azt pótolták a pápai *legatusok*: Aegidius, a pápa káplánja (1228-1231) és Jakobus Pecorari, prenestei püspök (1232-1234). A kúriai kiküldöttek és az őket kísérő kánonjogászok rengeteg jogvitát intéztek el, természetesen a kúriai normáknak és formáknak megfelelően.⁶⁶ Figyelemreméltó az írásbeliség előretörése: 1231-ben már írásban fellebbez egy nemes a pápához, 1233-34-ben egy ügyvéd terjeszti ismétel-

⁵⁹ 1213: Nr. 23,67; 1214: Nr. 76,94,124,140; 1215: Nr. 125,145; 1216: Nr. 156; 1217: Nr. 169; 1219: Nr. 197; 1221: Nr. 307; — vö. SZENTIRMAI, a megadott helyen (4.sz. láb.jz.) 188. és a köv.lapok.

⁶⁰ Apát 1213: Nr. 43; 1219: Nr. 183,211; prépost 1234: Nr. 379; 1240: Mihály prépost ... iudicia ... ecclesiastica exponit venalia, *Theiner I.176*; főesperes helynöke 1262: *Wenzel III.33*. — vö: SZENTIRMAI, a megadott helyen (4.sz. láb.jz.) 149-155.

⁶¹ 1222: *Theiner I.35*.

⁶² 1232: *Theiner I.103*., *Wenzel I.296*.

⁶³ 1215: *Reg.Var. Nr.144*; 1217: uo. *Nr.166*; 1220: uo. *Nr.267*. Az esztergomi érsek is birtokvitában dönt 1258: *Mon. Strig. I.447*.

⁶⁴ 1222: *DI 40004*; 1228: *Wenzel VI.462*; 1230: *Wenzel VI.493*; 1244: *Wenzel VII.180*., *DI 58385*; 1251: *Hazai okl. 23*., *DI 40029*; 1258: *Wenzel II.312*; 1267: *Wenzel VIII.179*. stb.

⁶⁵ 1213: *iudex ... ex precepto ... Waradiensis episcopi, Reg.Var. Nr.30*; 1222: *archidiaconus et oeconomus, Reg.Var. Nr.340*; 1229: *oeconomus et custos, Reg.Var. Nr.361*; (1246-1275): *archidiaconus viceiudex, DI 75245*; 1249: prépost és káptalan ... *auctoritate ... episcopi, Pannh. II.286*; 1255: *comes* mint püspöki kiküldött, *Hazai okl. 32*; 1263: *prepositus oeconomus, Wenzel VIII.78*; 1266: ua. *Wenzel VIII.149*.

⁶⁶ FRAKNÓI, *Szentszék I.52,57*; KUMOROVITZ: *Az autentikus pecsét*, in: *Turul L(1936) 52-53*.

ten keresetleveleit (libelli) Jakab pápai *legatus*hoz. Emez döntését "*lite ... contestata, utrinque receptis testibus et attestationibus publicatis, visis privilegiis et instrumentis, auditis ... partium confessionibus, rationibus et allegationibus ab utraque parte propositis plenius intellectis...*" hozza.⁶⁷ A *legatus*ok pervezetését szükségtelen közelebről megvizsgálni, hiszen az a kánoni normák szem előtt tartása mellett folyt.⁶⁸ Befolyásuk már 1240. körül érezhető volt;⁶⁹ a mongol pusztítás azonban visszaesést hozott. Fermói Fülöp legációja a fejlődésnek új lendületet adott. A Budai Zsinat (1279) határozataiban a *legatus* rögzítette az egyházi bíróságok illetékességét a házassági és más ügyekben, a Szentszékhez való fellebbezési jogot, a világi hatóságok közreműködési kötelezettségét (*brachium seculare*) és azt, hogy elismerjék a szentszéki ítéletek jogerejét; megtiltotta továbbá a klérusnak, hogy világi bíróságon pereskedjenek, a tisztán világi jellegű ügyektől eltekintve, és rendelkezéseit az egyházi büntetés szigorú szankciójával támasztotta alá. Az egyháziaknak az istenítéletekben való közreműködésére vonatkozó tilalmával egyszer s mindenkorra véget vetett ez ősi, elavult bizonyítási módnak.⁷⁰

Az egyházi törvénykezés megújulását Magyarországon Jakab legációjától kell számítani. Magyar klerikusok jogvitái indultak már a század elején is a római Kúriában vagy oda fellebbeztek; a példák olyan számosak, hogy beható tárgyalás alá nem vehetők. A súlyponteltolódás következményei: a perek elhúzódása,⁷¹ a gyakran tetemes perköltségek, a különböző rangú küldött bírák konkurrenciája, a könnyedén kimondott kiközösítés⁷² már az 1230-as években érezhetővé vált. A király is megszerezte magának a kiközösítésre való jogot,⁷³ később pedig megtiltotta, hogy alattvalóit külföldre idézhessék,⁷⁴ bár a pápa és *legatus*ainak rosszallása miatt utóbb lemondott e jogokról.⁷⁵ Hamarosan megmutakoztak az ellenállás első jelei: a házassági törvénykezés bitortlása, a kiközösítés semmibe vétele — gyakran éveken át, kiközösítettekkel való barátkozás stb.,

⁶⁷ 1231: *Pannh. I.709.*; 1233: *Pannh. I.722.*; 1234: *Pannh. I.725-731, 732* (az idézet).

⁶⁸ 1235: *Theiner I.138, 141.*; *Wenzel II.27, 33.*

⁶⁹ Írásbeli per az esztergomi érsek előtt 1239-1240 között: *Pannh. VIII.284-286.*

⁷⁰ PÉTERFFY P.C.: *Sacra concilia ecclesiae rom.-cath. in regno Hungariae celebrata... I-II. Posonii 1741-1742. Cap. 9, 24-25, 38-39, 56-58.*; HUBE, R.: *Antiquissimae constitutiones synodales provinciae Gneznensis, Petropoli 1856. Cap. 10, 27, 40-41, 60-62, 75, 77.*

⁷¹ 1226: a pannonhalmi apátság hiába kereste igazát a pápai küldött bírák előtt ... *sexdecim annis et amplius ... Pannh. I.673.* — 1238-ban IX. Gergely pápa a királyhoz fordult, hogy vessen véget a nemesek ellen folytatott, évek óta húzódó pereskedésnek, *Pannh. I.758.*

⁷² 1238: IV. Béla panaszkodik a pápánál, hogy Jakab *legatus* intézkedései nyomán szinte az egész ország egyházi átok alá került, *Theiner I.170.*

⁷³ 1232: *Theiner I.106.*; 1235: *Theiner I.135.*; 1245: *Theiner I.192.*

⁷⁴ 1252: *Theiner I.214.*

⁷⁵ *Theiner I.126-128.*; 1259: a királyt idézik, kiközösítés terhével, *Theiner I.237-238.*

mindez az oklevelekből világosan látható.⁷⁶ Mindezek ellenére a magyar egyházi bíróságok 1279 után belsőleg megerősödtek és szervezetük a kúriai szabályoknak megfelelően alakult át. Lado-mér esztergomi érsek bírósága eljárását az 1280-as évektől a római-kánonjogi szabályokhoz igazította.⁷⁷ Valamivel később lehetővé vált a döntések eljárási szabálytalanság miatti megtámadása,⁷⁸ az érseki és püspöki székek fellebbezési joghatóságot gyakoroltak a főesperesektől fellebbezett perekben,⁷⁹ az évszázad végén pedig a peres felek már egészen természetesen hivatkoztak jogforrásként a *decretumok*, a különböző pápai jogforrások, sőt a *Codex* szöveghelyeire. Gergely, választott esztergomi érsek egy bonyolult ügyet 1298-ban szakvélemény adása végett "*viris prudentibus in scientia iuris canonici doctis et peritis*" terjesztett, s a tudós férfiak a periratok alapos áttanulmányozása "*et revolutione librorum nostrorum...*" hozták meg *responsumukat*.⁸⁰ Minde hivatkozás jól mutatja a kánonjogi ismeretek iránti magyarországi igényt, egyúttal ezek alkalmazását a 13. század végén.

Az érsekek, püspökök, némely prépost és apát az *immunitas* birtokában alattvalóik felett törvénykezési jogot nyert *in temporalibus*. E törvényszékek szervezete a főpapi udvarokban a királyi kúria mintájára alakult ki; az esztergomi érsek birtokainak lakossága felett például mint "*palatinus suus vel iudex curie sue aut terrestris comes*" ítélkezett.⁸¹ Ezek a bírák és bírótársaik más egyházi territóriumokon nem a kánonjog, hanem a szokásjog alapján bíráskodtak.

III. A 14. század

1. Állam és egyház, közös és partikuláris egyházjog

A krízis időszakát követően a 14. század az állam és az egyház közti teljes harmónia jegyében indult. VIII. Bonifác pápa szemére vetette II. Vencel cseh királynak, hogy az fiát a magyar trónra próbálta ültetni, és 1303-ban egy formális kánonjogi eljárás keretében a fiatal trónkövetelő, Anjou Károly Róbert javára döntött.⁸² Az ifjabb Vencel állítólagos megválasztása a pápa véleménye szerint törvénytelen és céltalan volt, mivel "*sicut scripti canonis series aperiet, reg-*

⁷⁶ 1231: *per secularem iudicem matrimonia separantur ...*, Theiner I.94.; 1235: Pannh. I.742., *Mon.Vespr. I.100-101.*; 1269: Zsinat, cap.67 (és 73), Péterffy, *Concilia 123-124.*, HUBE a megadott helyen (70.sz. lábujz.) 125-126.

⁷⁷ Példaként 1279-1298: *Mon.Strig. II.428-430.*; *Bp.okl.eml. I.324-326.*; 1281: *Wenzel IX.303-305.*; 1285: *Mon.Strig. II.196-198.*; *Bp.okl.eml. I.217-219.*; *Mon.Strig. II.202-203.*; *Mon.Strig. II.243-245.*; 1289: *Mon.Strig. II.249-250.* stb.

⁷⁸ 1295: *Mon.Vespr. II.379.*; 1296: *Bp.okl.eml. I.299-300.*

⁷⁹ 1297: *Mon.Strig. II.398-399.*

⁸⁰ 1297: *Bp.okl.eml. I.314-319.*; 1298: *Bp.okl.eml. I.332-341.*, az idézet 337.

⁸¹ 1262(?): *Mon.Strig. I.473.*, dátum: *Reg.Arp. I.1302a.sz.*

⁸² 1301-1303: *Theiner I.387-401.*

num ipsum Ungarie successionis iure provenit, electionis arbitrio non defertur".⁸³ Négy évvel később, amikor a bajor Ottó herceget az előkelők egy csoportja megválasztotta, V. Kelemen pápa egyházi szankcióval tetézve megújította elődje ítéletét és felszólította a herceget, hogy jogigényét "*de iure et proprietate dicti regni*" előtte érvényesítse.⁸⁴ Végül szabaddá vált az út Károly Róbert előtt: 1308. végén a pesti dominikánus kolostorban Gentilis pápai *legatus* törvényes uralkodóvá nyilvánította. Mivel az ország nagyurai és nemesei sértve érezték magukat a választójogukon esett csorba miatt, a *legatus* ráállt, hogy a fiatal Anjou megkoronázásához az ő beleegyezésük is szükséges. Ere mindnyájan *professio* formájában meghódoltak, amint azt tette már korábban a hatalmas Csák Máté.⁸⁵ 1309. júniusában I. Károlyt egy újonnan készített koronával megkoronázták, miután letette a hagyományos esküt; ezután az előkelők is felesküdtek az evangéliumra.⁸⁶ Csak egy későbbi pápai levélből tudjuk, mekkora segítséget is kapott a király voltaképpen az egyháztól: XXII. János pápa megállapítása szerint "a közakarat ellenére" segítették trónra.⁸⁷

A bekövetkezett események utat törtek a kánonjog akadálytalan érvényesülésének, sőt egy partikuláris egyházjog kifejlődését is elősegítették. Már Nicolaus Boccasini (hamarosan mint XI. Benedek pápa) olyan konstitúciókat hirdetett ki "az egész magyar klérus előtt", amelyek az egyházi javak bitorlói ellen irányultak és hatályon kívül helyezte fermói Fülöp pápai követ néhány korábbi rendelkezését.⁸⁸ Gentilis egy sor jogszabályt hozott Magyar- és Lengyelország számára, részint egyháziak és világiak közös gyűlésein, részint egyházi zsinatokon (1308-1311). Az előbbiek a különböző egyházi szankciókkal is megtámogatott, I. Károly király iránti hűségre, az új korona hitelének megerősítésére, a királyi birtokok visszavételére és a hűtlenségi esetek büntetésére vonatkoztak. Itt jól megfigyelhető az ún. **Zweischwerterlehre** gyakorlati alkalmazása. Az egyházi törekvések a széles körben elterjedt, a klérus részéről tapasztalt és ellene is irányuló viszálylések megszüntetésére irányultak; a kánoni választást a legkisebb részletekig szabályozták és kifejezetten előírták a kánonok nyilvánosságra hozatalát.⁸⁹ E normák alapján sújtotta a *legatus* I. Károly leghatalmasabb ellenfeleit, az erdélyi Lászlót és Csák Mátét a kiközösítéssel, anélkül azonban, hogy a kívánt eredményt elérte volna.⁹⁰ Az egyházfőknek ugyan sokba kerültek a költséges legációk (az erdélyi püspökség például majdnem 940 marka ezüstöt fizetett),⁹¹ Gentilis ren-

⁸³ Theiner I. 399.

⁸⁴ Theiner I. 419-421.

⁸⁵ Theiner I. 424.; *Mon. Vat.* I/2. 115-118.; Csák Máté: *Mon. Vat.* I/2. 114.

⁸⁶ Theiner I. 821.; *Mon. Vat.* I/2. 304.

⁸⁷ Theiner I. 457.

⁸⁸ Csak az átvétel révén (1302: *Mon. Strig.* II. 503-504, 509-510.) és a Gentilis előtti tanúvallomások ismertek (pl. 1309: *TT* 1889, 411-412.).

⁸⁹ *Mon. Vat.* I/2. LXVII-LXXIII, 268-297, 381-383., Lengyelországra vonatkozóan: *uo.* 365-368.

⁹⁰ 1309: Theiner I. 823-825., *Mon. Vat.* I/2. 369.; 1311: Theiner I. 827-828., *Mon. Vat.* I/2. 384-391.

⁹¹ 1311: *Mon. Vat.* I/2. 391-393, 397-398.

delkezései azonban szilárd hivatkozási alapnak bizonyultak a későbbi hatalmi igények megfogalmazásakor. Tamás esztergomi érsek megújította Gentilisnek az egyházi rendből kilépett papokra vonatkozó határozatát, mivel a *legatus* rendelkezéseinek, "*maxime, que a iure communi non discrepant*", feltétlenül érvényt kell szerezni,⁹² ugyancsak ő az, aki Fülöp, Miklós és Gentilis *legatusok* végzéseit Esztergom polgáraival szemben felhasználta. A kánoni és a római jog normái azonban mindig helyi jogok felett lebegtek; jellemző, hogy Tamás érseknek a végül is kihirdetésre került kiközösítő oklevele a *Decretum Gratiani* (C.12,q.2,c.3 és 6) szavaival kezdődik, és az egyházi birtokot "*leges imperatorum et instituta sacrorum canonum*" erejével védelmezi.⁹³ A zágrábi püspök hűtlen vazallusait még 1340-ben is a pápai követek határozatainak jogalapjára hivatkozva sújtja kiközösítéssel; ugyanő már korábban is kiadott hasonló rendeleteket, hogy "a szent kánonokat emlékezetbe idézze".⁹⁴

E konstitúciók mellett az egyházfők találkozásai és a helyi zsinatok partikuláris egyház-jog kialakulásához is hozzájárultak. Néhány püspök Kalocsán már 1318-ban összegyűlt abból a célból, hogy védszövetséget alakítsanak az egyházi birtokjogok megsértői ellen, Gentilis rendelkezéseire való hivatkozással.⁹⁵ Nem sokkal később az egyházfők határozatot hoztak a kiskorú leányok jogképességéről az őket megillető leánynegyed iránti perekben.⁹⁶ Az 1320-as években ismét tudunk olyan helyi zsinatokról, amelyeken Boleszláv esztergomi érsek segédpüspökei ítélkeztek.⁹⁷ Alkalmi találkozók után (mint pl. a temesvári országgyűlés⁹⁸) Jacobus Berengari és Raimundus de Bonofato pápai meghatalmazottak hívták ismét össze 1331-ben a magyar egyház reprezentánsait.⁹⁹ Mivel ezek a pápai megbízottak nemcsak a rendkívüli tizedet hajtották be, hanem egész tömeg periratot és oklevelet is kiállítottak, működésük a pápai delegációk törvénykező munkájának új lendületet adott. Nem csoda, hogy a kánonjog szabályanyaga a világi bíróságok gyakorlatába is átszivárgott. Ennek megfelelően ítélt például Sándor országbíró egy, a harminckétéves elbirtoklási időre vonatkozó birtokvitában, amely jogintézmény véleménye szerint "*ius ecclesiasticum et regni consuetudo ab antiquo approbata*", egyértelműen alkalmazandó.¹⁰⁰

Az egyetértés évtizedei azonban gyorsan elszálltak. Megerősödött hatalmára támaszkodva I. Károly mind jobban igyekezett megszabadulni az egyházi gyámkodástól. Néhány magyar

⁹² 1316: *Mon.Strig.* II.725-726.

⁹³ 1319: *Mon.Strig.* II.759-760.

⁹⁴ 1335: *Smičiklas X.205-206.*; 1340: *Smičiklas X.535.*

⁹⁵ *Mon.Strig.* II.744-746.

⁹⁶ Lásd: *Mon.Strig.* III.712., méginkább: *Ortvay* 23.

⁹⁷ 1322: *Mon.Strig.* III.714.; 1327: *Mon.Strig.* 715-716.

⁹⁸ 1323: *Mon.Strig.* III.22.

⁹⁹ Az esztergomi egyházmegyét illetően: *Mon.Strig.* III.193-195.; lásd az elszámolásait, in: *Mon.Vat.* I/5.: *Rationes collectorum pontificiorum in Hungaria 1281-1375.*, Budapest 1887.

¹⁰⁰ 1325: *Mon.Strig.* III.70-72.

püspök arról panaszkodott 1338-ban a pápának, hogy a széküresedés hasznait a király kíméletlenül a maga számára szedi be, a külföldi klerikusokat javadalmaikból kitűrni törekszik, a kegyúri jogkört tetszése szerint gyakorolja, az egyház birtokait és népeit várépítésre, hadjáratokban való részvételre és adófizetésre szorítja, a klerikusokat világi bíróság elé idézi és párbajnak veti alá, sőt tanácsadói közül is kizárja.¹⁰¹ XII. Benedek pápa megintette a királyt, és megparancsolta két magyar egyházfőnek, hogy az időközi jövedelmekre vonatkozó "allegációit" szíveleljék meg.¹⁰² A pápához intézett, a párbajra vonatkozó panasz néhány év múlva megismétlődött: VI. Kelemen pápa fordult a fiatal I. Lajos királyhoz a hagyományos "*rex a recto regimine vocatus*" bölcsességével.¹⁰³ A nápolyi hadjáratok (1347-1350) eseményei megmutatták, hogy Lajos hódító politikájára az egyház nem képes nyomást gyakorolni; efféle szempontok a balkáni háborúk során merültek fel, ahol a két hatalom érdekzónája összeesett. Lajos belpolitikájában is az erős központi hatalom megeremtésére törekedett, az egyházzal vagy anélkül — számára teljesen mindegy volt. Az egyházi bíróságok illetékességét Erdélyben már 1344-ben szabályozta és megtiltotta a püspököknek, hogy birtokvitákban az ellenfelet egyházi büntetéssel sújtsa.¹⁰⁴ Ez az egyébként már korábban is gyakorolt visszaélés¹⁰⁵ felháborította a kismemességet, amely az 1351. évi *decretumban* (art.1.) megkísérelte a tilalmat mindenféle jogvitára kiterjeszteni. A törvény általában véve egyházellenes karakterű, holott csak néhány pontja (art.2 és 20.) foglalkozik a klerikusok visszaéléseivel.¹⁰⁶ A király egyik, Pozsony városához (és valószínűleg még más városokhoz is) intézett parancsában megtiltotta, hogy a menedékjogot gyilkossági esetekben érvényesítsék.¹⁰⁷ Az egyházi törvénykezésbe való beleavatkozás mind gyakoribbá vált. A király főkegyúri jogának gyakorlásában a kompromisszum mégis megmaradt,¹⁰⁸ és a kánonjog érvényét sem kérdőjelezték meg.

2. Az egyházi törvénykezés szervezete

Az évszázad kezdetén klerikusaink szeme előtt ragyogó példa lebegett: Gentilis pápai *legatus* tevékenysége. A bírói székben olyan tanult személyek ültek az eljárások során, mint Philippus de Sardinia és Vannes de Aretio ügyhallgatók (*auditores*), vagy a ravennai kanonok és kamarás Gentilis, Boninsegna de Perusio, mindannyian a kánonjog doktorai. Pápai közjegyzők: Angelus de S. Victoria, Philippus de Cingulo, Vagnolus de Mevania vezették a jegyzőkönyveket,

¹⁰¹ *Fraknoi* 1-4.

¹⁰² 1338: *Fraknoi* 4-5.; 1339: *Theiner* I.630-631.

¹⁰³ 1344: *Theiner* I.677.

¹⁰⁴ *Fejér* IX/1. 193-194.

¹⁰⁵ 1327: *Zichy* I.302.

¹⁰⁶ Lásd a *Corpus Iuris Hungarici* kiadásait (legutóbb: Budapest 1899.).

¹⁰⁷ 1359: *Fejér* IX/6. 92-93.

¹⁰⁸ *Mályusz* 58-65.

vagy látták el a felek perbeli képviselőjét; a kurzorok: Bologninus, Martinus de Alamannia és Zuccha de Colle Pergulo kézbesítették az idézéseket. Még ha a hazai klerikusok élvezték is a felek teljes meghatalmazását, leggyakrabban eltekintettek annak gyakorlásától, ha az eljárásjogban járatosabb itáliai ügyvédekre ruházhatták a képviselőt. Főlöszleg hangsúlyozni, hogy az 1308-1311 közt lefolyt perekben szigorúan a kánonjog szabályait követték.¹⁰⁹ A kuriális formák később is teljes körben alkalmazást nyertek, ha az ügyvédvállás külföldi delegált bírót eltt, vagy egyenesen a pápai udvarban lefolytatandó perre vonatkozott.¹¹⁰ Egyebekben a peres felek inkább a hazai jog egyszerűbb formuláival éltek. Mégis, a római-káni eljárás egyes fázisai (libellus, responsio, litis contestatio, sententia interlocutoria és diffinitiva stb.) az egyházi bíróságokon meghonosodtak.¹¹¹

A szentszékek súlyának megnövekedése elsőként állandó szervezetük kialakulásában nyilvánult meg. Eltekintve a kevésbé fontos helyi ügyektől (ezek a főesperesi szék elé tartoztak) az egyházi bírót elvben és általában a gyakorlatban is a püspök volt. Ezért találunk zsinati, káptalani bíróságakkal és "jogtudók" bevonásával ítélező érsekeket és püspököket.¹¹² A fáradtságos munkát azonban a főpapok gyakran delegálták, mint az már a 13. században is történt. Az első évtizedekben egyfajta bizonytalanságot figyelhetünk meg: az egri püspök bírói funkcióját a *vice-iudex et cancellarius*, később *iudex et cancellarius*, egy főesperes vagy prépost látta el;¹¹³ a megüresedett székesi káptalant egy *yconomus* joghatósága alá helyezték;¹¹⁴ egy hosszadalmas hozomány- és jegyajándékper a pécsi püspök elé került, amely azután a püspöki *vicesgerens*, újra a püspök, a *vicarius*, végül az esztergomi érseki *yconomus* előtt folyt le;¹¹⁵ később a távollévő püspök helyett egy *yconomus* hozott Pécsen ítéletet.¹¹⁶ A jövő azonban a helynöké volt; az *officialis* kifejezés Magyarországon a világi birtokok jószágigazgatóját jelölte, a szentszéki bíróra csak ritkán és pápai oklevelek alkalmazták, formulaszerűen.¹¹⁷ Ezzel ellentétben, az 1310-es évektől mind gyakrabban találkozunk az általános helynökkel. Még nem rendelkeztek mindannyian tudományos fokozattal, mint Johannes de Castro Budensi, *professor iuris canonici*, a kalocsa-bácsi

¹⁰⁹ Például, *Mon. Vat.* I/2. 43, 100, 101-112, 126-150, 154-177 (itt említik Petrus Parisiensis gyulafehérvári kanonokot, mint ügyvédet), 188-267, 298-299, 356-362.; *TT* 1889 403-420.

¹¹⁰ 1341-1342: per a bécsi skót apát, Heinrich előtt, *Mon. Strig.* III. 422-459.; per a Kúriában, *Pannh.* II. 502.

¹¹¹ Egy jó példa, 1322: *Mon. Strig.* III. 714.

¹¹² 1302: *in pleno synodo*, *DI* 1643.; 1309: *Mon. Strig.* II. 595-596.; 1313: *Mon. Strig.* II. 680.; 1314: *Mon. Strig.* II. 693., *DI* 65261.; 1315: zsinat, *Mon. Strig.* II. 712., *DI* 40354.; 1322: *DI* 68195.; 1332: *DI* 58470.; 1338: *DI* 25091.; 1354: *Anjou VI.* 225.; *Theiner* II. 7.; 1368: *DI* 30700.; 1373: *DI* 49617.; 1390: *Székely okl.* VIII. 37.

¹¹³ 1301-1317: *DI* 83151, 83175.; *Anjou* I. 413, 414, 451.; *HO* VII. 375.

¹¹⁴ 1301: *Mon. Strig.* II. 497.

¹¹⁵ 1313-1315: *Anjou* I. 318, 324, 327, 336, 377.; *DI* 38676.

¹¹⁶ 1318: *Anjou* I. 481, 518.

¹¹⁷ Pl. 1358: *Theiner* II. 36.; 1389-1390: *Mon. Vat.* I/3. 37, 62, 63.

érsek helynöke,¹¹⁸ azonban mindannyiuknak kielégítő jogi tudással kellett rendelkezniük. Esztergomban rendszerint egy kanonokot neveztek ki helynökké,¹¹⁹ a püspöki székek mellett majdnem mindig egy főesperest, akik uruk bírói joghatóságát gyakorolták.¹²⁰ Ez a funkció azonban távolról sem zárt ki egy másikat, így a csanádi püspök főesperese és helynöke egyben a *procurator* teendőit is ellátta.¹²¹ Ami azonban fontosabb: Magyarországon sohasem lehetett hallani arról, hogy a főesperesi és a püspöki szék rivalizált volna egymással.

Az általános püspöki helynök nem az egyetlen és egyedüli illetékes bíró volt az egyházmegyében. Az érsek vagy püspök bírói hivatalát néha két klerikusra (prépост, kanonok) ruházta át, egy másik esetben pedig delegált ülnök ítélkezett a helynökkel együtt.¹²² Az esztergomi érsek abból a célból, hogy a peres feleket megkímélje e veszélyes utazásoktól, az északkeleti vármegyékhez rendkívüli helynököt nevezett ki.¹²³ Tartós egzisztenciát azonban csak az erdélyi püspök vikáriusának (*vicarius de extra Mezes*) sikerült kiépítenie; az Alföldnek a püspökséghez tartozó területeiről érkezett jogviták tartoztak joghatósága alá. Ezt a hivatalt rendszerint a szatmárnémeti vagy a tasnádi plébános látta el.¹²⁴ Néha maguk a helynökök delegálták bírói tisztüket egy-egy megbízottra, akiket a források mint *viceiudex*, *vicesgerens* említene.¹²⁵ Az ilyen megbízatás ellenére nyilvánvaló volt, hogy az eljáróknak csak uruk nevében kell a bírói hivatalt ellátni. Mint láttuk, a püspök belátása szerint átvehette a tárgyalások vezetését vagy helyettesére bízhatta.¹²⁶ Nehéz ügyekben a helynök maga kérte urának közreműködését;¹²⁷ az ügyfeleknek lehetőségükben állt döntésétől magához a püspökhöz ("*ad specialem presentiam episcopi*") fellebbezni,¹²⁸ és nem

---

¹¹⁸ 1311: *Mon.Strig. II.635-636*.

¹¹⁹ KOLLÁNYI F.: *Esztergomi kanonokok. 1100 — 1900*. Esztergom 1900. 31, 32, 35, 36, 38.

¹²⁰ 1308-1322: *Beke 1021.sz.*; 1309: Erdély, *Mon.Vat. II.2.157*; Nagyvárad, *DI 40330*; 1317: Trau, két helynök bírja a ... *precariam cognitionem*, *Smičiklas VIII.463*; 1319: Erdély, *Anjou I.531*; 1323: Esztergom, *Mon.Strig. III.22*; 1325: Győr, *HO III.80*; 1327: Kalocsa, *Katona I.363*; 1336: Zágráb, *Smičiklas X.278*.

¹²¹ 1344: *Theimer I.673*.

¹²² Esztergom, 1323: *Mon.Strig. III.175*; 1326: *Pannh. VII.513*; 1329: *Mon.Strig. III.150*. — Eger 1351: *iudices in officio vicariatus ... pro tempore constituti*, *Bánffy I.175*; 1375: helynök és egy *doctor decretorum* Zágrábban, *DI 35882*.

¹²³ 1320: *Mon.Strig. II.777*.

¹²⁴ 1321: a helynök átruhazza hivatalát a szatmári *scolasticus* javára, aki azt már mint *officium iudiciale* említi, *DI 29998*. A további fejlődésről lásd: KARÁCSONYI JÁNOS: *Az erdélyi püspökség Erdélyen kívül eső főesperességei*, in: *Baithyaneum I (1911) 38-46*.

¹²⁵ 1324-1325: *Anjou II.206*; *Zichy I.259*; 1347: két helynök-helyettes Sáros vármegyéért, *DI 68871*; 1373: kanonok mint *iudex deputatus*, *HO 300*.

¹²⁶ 1313-1315: fent 115.lábjz.; 1324-1325: *Anjou II.132, 171, 195*.

¹²⁷ 1347: *DI 68866, 68871*.

¹²⁸ 1348: *Károlyi I.200*.

számított megalapozatlannak, ha az egri helynök *"in nostro, ymo verius ... domini nostri episcopi consistorio"* mondott ítéletet.¹²⁹ Mindez nem homályosíthatja el azt a tényt, hogy a pereskedések túlnyomórészt a helynök előtt folytak, és hogy minden püspöki és érseki szék mellett kifejlődött a helynöki bírászkodás. Ez a fejlődés az évszázad vége felé egy különleges bírósági pecsétet alakított ki; ha nem is rendszeresen, az egyházi bíróságok mindenestre fokozódó mértékben adták ki hivatalos okirataikat *"sub sigillo nostri vicariatus"*.¹³⁰

Miként a középkori világi bíróságok, úgy a magyar *consistorium* sem szakbírókból álló kollégium volt. Az egyházfők és helynökök *"cum fratribus nostris de capitulo"* ültek törvényt, az éppen jelenlévő tekintélyes egyházfikkal. A tasnádi főesperesek és a helynök a szomszédos plébánosokat bírótársként használták fel. Mivel azonban az egyházi bíróságok olyan jogvitákban is döntöttek, amelyek nemesek vagy polgárok birtokait érintették (hozomány- és jegyajándékperrek, leánynegyed, kegyúri jogesetek), ilyenkor a szóban forgó osztály tagjai közül is voltak be tanácskozókat. A "Meszesen kívüli" *vicarius* helyettese például "urával", a szatmári plébánossal, négy előkelő úrral, valamint Szatmár és Németi testvérvárosok előjáróival döntött egy perben.¹³¹ Püspökök sem restelltek nemeseket bevonni az eldöntésre váró jogviták megtanácskozásába.¹³² Mindez távolról sem a Gentilis-féle rendelkezéseknek megfelelően történt, 1376-ban például a nagyváradi helynök egy perhalasztását a *"nobiles comprovinciales"* hagyták jóvá.¹³³ A vegyes bírói szék hagyományának köszönhető, hogy a helynöki és a főesperesi bíróságokon a hazai jog is alkalmazást nyert. Számtalan okiratot lehetne itt annak bizonyítására idézni, hogy az évszázad második felében a szentszékek határidőket vagy makacssági ítéleteket tartalmazó oklevelei szóról-szóra megegyeznek a kúriai bíróságok hasonló tartalmú okirataival; sőt, még arról is olvashatunk, hogy az egri helynök az egyik felet a rokonság megtagadása miatt vérdíjban (in emenda homagii) marasztalta.¹³⁴ A kánoni és a hazai jognak mind az eljárási formák, mind az anyagi jog területén tapasztalható keveredése igen fontos faktor volt az egyházi bíróságoknak úgy a nemesség és a polgárság mindennapi életébe való beépülésében, mint a római-kánonjogi normák elterjedésében és átalakulásában.¹³⁵

¹²⁹ 1356: *DI* 83278.

¹³⁰ 1348: helynöki oklevél a közjegyző pecsétjével, *DI* 66135.; 1390: idézés ... *sub sigillo nostro pro audientia causarum deputato*, *Székegy okl. VIII.37.*; 1399: helynöki pecsét Vácról, *ZsO I.5785.sz.*; 1400: ugyanaz Egerből, *DI* 8575.

¹³¹ 1321: *DI* 29998.

¹³² 1322: *DI* 68195.; 1331: *Anjou II.567-568.*; 1332: *DI* 58470.; 1347: *Anjou V.64-66.*; 1368: *DI* 30700.; 1373: *DI* 49617.; 1375: *DI* 35882., stb. A szepesi helynök 1383-ban nemesekkel, polgárokkal és jobbággyokkal ítelt, *DI* 71275.

¹³³ 1376: *DI* 42005.

¹³⁴ 1389: *DI* 75846.

¹³⁵ A világi hatóságok és a hiteles helyek által kiállított oklevelek bizonyító ereje a szentszékek előtt bizonyos nehézségekkel volt terhes. A Gentilis bíboros ügyhallgatója (auditor) előtt 1309-ben lefolyt érdekes pert már többen értékelték, így ECKHART, F.: *Die glaubwürdigen Orte Ungarns im Mittelalter*, in: *MIÖG. Ergbd. IX* (1914) 423-427.; KUMOROVITZ L.B.: a megadott helyen (66.sz. lábja.), 63-66. Az a tény, hogy a beperelt szász dékánok és plébánosok bíróság előtt való megjelenését világi karral (brachium seculare) akadályozták meg, két szász vidék, két plébános, egy dékán és egy szebeni klerikus oklevelei bizonyítják; ügyvédjük azt állította, hogy az ilyen oklevelek az itáliai közjegyzői oklevelek jogerejével egyenran-

3. Az egyházi bíróságok hatásköre

A különböző fejlődési lehetőségek effajta összefonódása nélkül a szentszékek kiterjedt hatásköre sem lett volna elképzelhető, különösen a pápák avignoni fogságának időszakában. Az évszázad első felében a királyi udvar bírái nemcsak özvegyek ügyeit, hozomány- és leánynegyedpereket, hanem a klerikusok által elkövetett hatalmaskodási eseteket is a püspöki székekhez tették át.¹³⁶ Fordítva is érvényesült az ügyek áttétele: a püspökök a hazai jog nehezen eldönthető kérdéseinél (pl. leánynegyed) a feleket a királyi kúriához irányították, és ilyen ügyekben a király áttérő parancsának is engedelmeskedtek.¹³⁷ A hatáskörök szabályozása csak 1344-ben vált szükségesé. Ekkor I. Lajos király egy konkrét jogvitában döntött András erdélyi püspök és egyházmegyéje nemesei, székelyek és szászok között, a kétféle bírósági rendszer joghatóságának elhatárolását mégis az egész országra kötelező érvényűnek tekinthetjük, mivel az okleveles gyakorlat ezt megerősíti. Eszerint a szentszékek hatáskörébe tartoztak: 1. házassági ügyek, 2. özvegyi, hajadoni jog és leánynegyed, 3. egyháziak és nők bántalmazása (perlési kényszer azonban nem volt és a törvényes út mellőzésével, önkényesen kirótt büntetések is tiltva voltak), 4. szüzek és asszonyok megbecstelenítése, "*nisi extendant se ad sanguinis effusionem*", 5. házasságtörés — azonban csak *civiliter, criminaliter* világi bíróság elé tartozott, 6. végrendeletek. — Az oklevél tartalmazta még azt az említett tilalmat, hogy a peres feleket nem lehet birtokvitában egyházi büntetéssel sújtani, továbbá egy tizedfizetésre vonatkozó szabályozást.¹³⁸ A földbirtokkal kapcsolatos perek rendre nehézségeket vetettek fel. Kivételesen ilyen ügyek is kerültek helynőkök elé,¹³⁹ s habár el-

---

gúnak számitanak Magyarországon: "*Que quidem littere sic autentice de consuetudine in regno Ungarie plenam fidem faciunt, ut in Italicis partibus publica documenta; et quod talis consuetudo iuri consonet, satis est clarum in Corpore Juris. Item quod talis sit in dicto regno consuetudo, notarium est.*" *Mon. Vat.* I/2.200. Az ellenfél képviselője különböző kifogásokat tett az oklevelek jogerejére. Mivel a bírák és ügyvédek a magyar szokásjogot nem ismerték, az *auditor* elrendelte tíz tekintélyes egyházi személy kihallgatását. Vallomásaik egyfajta bizonytalanságot mutatnak, mert a kérdéses oklevelek autenticitása valóban kétséges volt. Álláspontunk szerint azonban Ágoston zágrábi püspök vallomása a legfontosabb. Kétségbe vonta a világiak által, nem előttük történt jogügyletekről kiállított oklevelek hitelességét, hangsúlyozta azonban azok hitelességét, amelyeket olyan (hiteles)helyek, mint az esztergomi, budai, császmái stb. káptalan saját eljárásukról vagy előttük tett tiltakozásról állítottak ki. "Az ilyen okleveleknek teljes hitelességet kell tulajdonítani" *Mon. Vat.* I/2.242. — idézi ECKHART, a megadott helyen (426.). Valamivel korábban már hivatkozott Angelus de S. Victoria arra a magyar szokásjogra, hogy "hiteles személyek előtt" fellebbezést érvényesen meg lehet tenni és erről oklevelet lehet kérni, *Mon. Vat.* I/2.109. Szentszék előtti eljárásra az ügyvédvállalt rendszerint hiteles helyeken készítették el, és kétség sem férhet ahhoz, hogy ezeket a meghatalmazásokat az egyházi bíróságok elfogadták. A helynőkök persze tartalmilag ellenőrizték ezeket az okleveleket, és az 1350-es évek végén az is megtörtént, hogy az egri helynök a jászói premontrei konvent egyik oklevelét érvénytelennek nyilvánította (1379-ben említi az egri püspök, *DI* 70185. Az időpont meghatározása Miklós helynök hivatali éveinek alapul vétele mellett történt.).

¹³⁶ 1322 (egy oklevélben az év 1327): *DI* 16095.; 1326: *idemque Nicolaus abbas in po-tenciariis questionibus non nostro, sed vestro iudicio* (ti. a pécsi püspök) *astare teneatur, Zichy I.* 292.; 1337: áttérő parancs (transmissionalis), a végítélet meghozatala jogának fenntartásával, *DI* 40760.

¹³⁷ 1330: peráttétel, *Anjou II.* 459-460.; 1341: tilalom, *Anjou IV.* 134.; bírói parancs leánynegyed pénzbeli megfizetésére, *DI* 69228.

¹³⁸ Lásd fentebb a 104.sz. lábjz.

¹³⁹ 1327: lásd 120.sz. lábjz.; 1338: *Anjou III.* 461.; 1376: *DI* 6393. — 1332-ből azt olvassuk, hogy egy rabszolganő (aki *possessio*) feletti perben csak a főesperes jogosult eljárni, *Anjou II.* 589.

járásukat jogtalannak tekintették és már korán tiltották,¹⁴⁰ a női különjogok körében a kimérést, becslést és a vagyon átadását "örökérvényűen" foganatosíthatták.¹⁴¹ Miként a döntések, a perbeli cselekmények is nemesek és polgárok bevonásával történtek, s ezáltal vegyes karaktert hordoztak. Mindez odáig ment, hogy 1346-ban egy felperes arra hivatkozással támadott meg egy, a megyei hatóság által végrehajtott becslést, hogy "*talís estimacio non ad secularem, sed ad iudicem ecclesiasticum pertinet*."¹⁴²

4. Az egyházi bíróságok világi támogatottsága és korlátozása

Ahogy más európai államokban, a világi kar (*brachium seculare*) Magyarországon is mint *ultima ratio* állott az egyházi törvénykezés mellett. Bár az érsekek, püspökök, prépostok és apátok rendelkeztek saját börtönökkel, sőt kínzóeszközökkel, melyekről az oklevelek többnyire önkényeskedések kapcsán szólnak; e kényszerítőeszközök azonban a klerikusokkal és a klérus alattvalóival szemben (pl. a zágrábi püspököknek alávetett *nobiles prediales* esetében) kerültek igénybevételre.¹⁴³ A makacsokkal szemben a helynöki székek is szüksége volt az állam segítségére. A túlságosan is kiterjedt és helyenként mértéktelenül alkalmazott egyházi bíráskodással szembeni ellenállás jelei már az évszázad első évtizedeiben megfigyelhetők. A zágrábi egyházmegye laikusai klerikusokat, özvegyeket és más védelmet keresőket akadályoztak abban, hogy a püspök előtt keressék igazukat;¹⁴⁴ az esztergomi polgárok az egyházi joghatóságot bitorolták, amiért tizenöt éven át egyházi átok alá kerültek;¹⁴⁵ a soproni ispánság egyik nemese az egyházi büntetést tizenegy éven át elviselte;¹⁴⁶ a zágrábi püspökség nemesei erőszakos úton akadályozták a helynöki szék és a püspöki bíróság működését;¹⁴⁷ az erdélyi vajda és a püspök elhúzódo viszályában a vajda kiközösítette a püspök híveit, utóbbi azonban papi szolgálatait a kiközösítés ellenére mint

¹⁴⁰ 1377: Erzsébet királyné tiltó parancsa az erdélyi püspökhöz, *Beke* 629.sz.

¹⁴¹ A számos példa közül 1349, az egri helynök: *prescriptam particulam terre, ut ibi est statuta, commisisimus perpetuo possidendam ... de plenitudine nostre iudicarie potestatis*, *Sztáray* I.213.

¹⁴² *DI* 3805.

¹⁴³ 1307: az esztergomi érsek börtöne, *Mon.Strig.* II.571, 575.; 1308, c.1,4 Gentilistől: *carceralis custodia ... szerzeteseknek*, *Mon.Vat.* I/2.271, 277.; 1340: *pena perpetue incarcerationis ... egyházi nemeseknek (prediales)*, *Smičiklas* X.570.; 1342: a dömösi prépost hatalmaskodása, *Mon.Vespr.* II.382.; 1344: egy klerikus kinvallatása, *Theiner* I.662.; 1346: *... perpetuo carceri ecclesie ... Agriensis, Mihályi* 23-25.; 1357: a pilisi apát hatalmaskodása, *Koller* III.101.; 1391: a csanádi prépost hatalmaskodása, *Mon.Vat.* I/3.173.; 1399: a veszprémi prépost hatalmaskodása, *ZsO* I.5864.sz.

¹⁴⁴ 1313: *Theiner* I.444.

¹⁴⁵ 1319: *iudicia nostra iudicant...*, *Mon.Strig.* II.761.

¹⁴⁶ 1333,1334: *Sopron várm.* I.177-179.

¹⁴⁷ 1336: *officium et iudicatum vicariatus et iudicatus curie nostre violenter impediverunt...*, *Smičiklas* X.258.

"*notorius contemptor mandatorum apostolice sedis*" látta el;¹⁴⁸ később egy pápai követ végrehajtót kifosztották és megölték.¹⁴⁹ Gentilis maga is tapasztalta megbízottjainak akadályozását, ezért fenyegette a tetteseket kiközösítéssel, és megparancsolta, hogy mindazokat, akik egy évig elviselik az egyházi fenyítéket, eretnekként kell megbüntetni.¹⁵⁰ A világi kar (*brachiumulare*) alkalmazását később is a pápa szorgalmazta,¹⁵¹ a magyar gyakorlat azonban csak lassabban fejlesztette ki. Az évszázad közepén a püspök a makacsok pereit a nádori szék elé tette át;¹⁵² az 1390-es években már egy szabályos eljárással találkozunk: az ország első bírása a helynök kérésére maga rendelte el a végrehajtást az elmakacsolt ellen.¹⁵³ Az állam részéről érkező segítség azonban olykor feltételekhez volt kötve.

Az I. Károly által konszolidált állam már az 1330-as években az egyházi bíróságok tevékenységét korlátozó tendenciát vett fel. Ha egy kissé eltúlzott is, bizonyosan nem alaptalan a püspökök panasza: "*Item trahuntur prelati et clerici ad iudiciumulare, sine delectu personarum, nulla exceptione fori audita vel admissa*".¹⁵⁴ Valamivel később a pápának saját magának kellett fellépnie a királynál ítéletének végrehajtása érdekében, mivel senki sem mert az ügyben eljárni; az esztergomi érsek ellen a krakkói püspök javára szóló, a pápai küldött bírál által hozott ítélet "világi erőszak miatt" nyolc éven át végrehajtás nélkül maradt.¹⁵⁵ Az Anjou uralkodókkal meghonosodott Magyarországon az átterelőparancs (ezt később *mandatum declinatorium*nak nevezik); ebben a király arra ad utasítást, hogy a pert tegyék át saját kúriájába. Mivel ezeket a parancsleveleket rendszerint hitbér- és leánynegyedperekben bocsátották ki, amelyeket különben is el lehetett *in foro seculari* dönteni, általában engedelmeskedtek is nekik.¹⁵⁶ A királynak (vagy később a királyné asszonynak) hatalmában állt a szentszékeknek határidőt szabni,¹⁵⁷ az előttük folyó pereket egy másik egyházi bíróság elé áttenni,¹⁵⁸ visszatartani az egyházi büntetés végrehajtását vagy egy-

¹⁴⁸ 1341: *Theiner I.644-645.*; 1346: az idézet, *Theiner I.714.*

¹⁴⁹ 1378: *DI 35258.*

¹⁵⁰ 1309, c.14-15: *Mon. Vat. II.2.285-287.*

¹⁵¹ Például 1354: *Theiner II.7.*

¹⁵² 1354: *Anjou VI.225.*

¹⁵³ 1390: *DI 52684, 52691.*; 1391, 1393: *DI 52796.*

¹⁵⁴ Lásd a 101. lábjz.

¹⁵⁵ 1341: *Smičiklas X.612.*; 1342: *Theiner I.645-646.*

¹⁵⁶ 1356-1357: *DI 41293.*; 1358: *DI 70177, 70182.*

¹⁵⁷ 1339: *DI 70549.*; 1368: *EPL Arch.saec.Lad.T, fasc.2, nr.24.*; 1382: *DI 60399, 83367.*

¹⁵⁸ 1385-1386: *DI 42339, 42342.*; 1386: *DI 70190.*

szerűen megparancsolni kötelességeik teljesítését.¹⁵⁹ A szentszéki bírák azonban egymagukban elegek voltak ahhoz, hogy az engedelmességet olykor megtagadják. Az átterelőparancsot tartalmazó első ismert eset oklevele a nagyváradai püspök gyanússágára hivatkozik; mivel azonban az ügyfél nem tudta kifogását kielégítően bizonyítani, pénzbüntetéssel sújtották, a kérelmet pedig hatásköri okból elutasították.¹⁶⁰ Az egi helynök az "írott jogot" hívta segítségül egy leánynegyed-per átterelését célzó bírói parancs ellen, midőn előkelő ülnökökkel megvizsgálta a szokás régiségét és ez alapján félretette a királyi parancsot.¹⁶¹ Az egyházi ítélet meghozatalára vonatkozó tilalom ellenében a bírók vagy a már megtörtént tényekre vagy ellentétes pápai parancsra hivatkoztak.¹⁶² Az ilyen esetek szolgáltatnak alapot a királyi kúriának ahhoz, hogy a világi kart (*brachium seculare*) csak a joghatóság, sőt az egyházi bíróságok eljárása jogszerűségének megvizsgálását követően bocsássa rendelkezésre.¹⁶³

Röviden és tömören: az eljövendő konfliktus csírái már a 14. század végén jelen voltak. Ha figyelembe vesszük, hogy a hatalmas temesi ispán, Himfi Benedek felesége állítólag inkább a *homines communes*, mint az egyházi törvénykezést támogatta, hogy esperes egy jobbágyot csak ura engedélyével idézhetett meg, hogy az időközben megerősödött megyei törvényszékek mindinkább belenyúltak a szentszékek joghatóságába,¹⁶⁴ akkor Zsigmond intézkedésére a köztudat már bizonyonnyal úgy tekintett, mint várható következményre. Az évszázad végén gyorsan kiszélesedő római pereskedések,¹⁶⁵ a perek közismert elhúzódása¹⁶⁶ és a tetemes költségek, különösen külföldön,¹⁶⁷ mind hozzájárultak az elkövetkező drasztikus intézkedések megalapozottságának elfogadásához. Amikor Zsigmond 1391-ben megkapja a pápától azt a privilégiumot, hogy magyarországi alattvalói — a római Kúria kivételével — nem idézhetők külföldre, akkor ez csak a nyitánya egy új, erőteljes egyházpolitikának.¹⁶⁸

¹⁵⁹ 1392: ZsO I.2471.sz.; 1399: DI 53009., ZsO I.5677.sz.

¹⁶⁰ 1309-1310: DI 40327, 40330.

¹⁶¹ 1356: Bánffy I.207-208. (az egybevetésre azonban már az udvarbíró előtt került sor, 1358: Bánffy I.220-222.); 1360: DI 4922.

¹⁶² 1372: EKM Capsa 14, fasc.6, nr.3.; 1380: EKM Capsa 7, fasc.5, nr.1.; Schmitth I.333.

¹⁶³ 1362: királyi parancs figyelmen kívül hagyása, DI 64064.; 1376: Hazai oklt. 303.

¹⁶⁴ 1373-1376: DI 47878.; 14. évszázad: DI 47898.; 1390: Teleki, oklt. I.227-228.

¹⁶⁵ Lásd: Mon. Vat. I/3., I/4. — Már 1340-ben, egyidőben nyolc magyar egyházi személy található Avignonban, Anjou IV.33-34.

¹⁶⁶ 1329: a veszprémi püspök és káptalana huszonöt évi pereskedés után kijelentette, hogy semmi reményt nem lát arra, ... *quod quasi in perpetuum possint per viam iuris huiusmodi cause recipere finem*, Mon. Vespr. II.49-51.

¹⁶⁷ 1390: a leleszi prépost római ügyvédjének 100 guldent fizetett, vö. Fejérpataky; (év nélkül): Paulus de Castello nyugtázza 200 gulden átvételét, uo.

¹⁶⁸ Mon. Vat. I/3.180.

IV. A 15. és 16. század (1526-ig)

1. Állam és egyház, egyetemes és partikuláris egyházjog

Az állam és egyház viszonya a 15. század elején súlyos krízist élt át. Mivel IX. Bonifác pápa az itáliai trónkövetelőt, László nápolyi királyt támogatta, sőt *legatust* is adott mellé, Zsigmond király megtagadta neki az engedelmisséget. Egyidejűleg megtiltotta valamennyi pápai adó fizetését Csehországban és lefoglalta az ellenszegülő főpapok javadalmait Magyarországon. A király 1404. áprilisában kibocsátotta híres rendeletét (*placetum regium*) a pápával szemben: érvénytelennek nyilvánította mindazokat a pápai bullákat, amelyeket királyi jóváhagyás nélkül adnak ki; az egyházi személyek feletti kegyúri jogot magához vonta, és halálbüntetés terhe mellett megtiltotta, hogy bármilyen pápai idézésnek engedelmeskedjenek, ítéletet kihirdessenek vagy végrehajtsanak az ő tudta nélkül.¹⁶⁹ Anélkül, hogy a király a pápai kúriának az egyházi tisztségek betöltésére és joghatóságára vonatkozó jogát elvileg meg akarta volna tagadni, azok gyakorlását mégis erősen kérdésessé tette. A magyar klérusnak ez a rendszer számos előnyt jelentett, néhány évvel később azonban (valószínűleg a huszita-veszély miatt) mégis elejtették. Zsigmondnak az egyház egységének helyreállítására irányuló fáradozásai általánosan ismertek. A Konstanzi Zsinat mármost fontos engedményt tett a bontakozó magyar államegyháznak. Még V. Márton pápának 1417. szeptember 19-én történt megválasztását megelőzően a zsinatra összegyűlt bíborosok kiadtak egy oklevelet, amely a király kegyúri jogát kifejezetten megerősítette. A bíborosok ígéretet tettek arra, hogy a megválasztandó pápa és utódai a magyar érseki, püspöki, préposti és apáti székeket a király által javasolt személyekkel tölti be; adókat (*annatae*) csak az érseki székek után és csökkentett összegben "*ad instar ceterarum ecclesiarum nationis Germanicae*" szed, továbbá pápai levelekkel senki sem idézhető országa határán kívülre, kivéve a Rómába fellebbezett ügyeket. Ezt az oklevelet évszázadokon át a királyi jogok alapjának tekintették és akként idézték,¹⁷⁰ annál is inkább, mivel Hunyadi János és Mátyás király politikája a Zsigmond által elnyert jogok további kiterjesztésére törekedett, a Jagellók alatt pedig az államegyházi tendenciát pápaellenes törvényhozás is támogatta.

A magyar klérusnak Rómától való függetlenedéséhez két jogintézmény járult hozzá: a királyi kegyúri jog és a Kúriában való pereskedés tilalma. A király (ill. a kormányzó) jelöltjeit a pápák majdnem kivétel nélkül elfogadták, csupán a konstanzi bullában nem szabályozott rezerváció adott időnként alkalmat összeütközésre. Hogy Mátyás király a megörökölt jogokat milyen messzemenően kihasználta, jól mutatja sógorának, Aragóniai Jánosnak a római Kúriában bekövetkezett halála (1486) után követett eljárása. Az esztergomi érseki székbe felesége hétesztendő unokaöccsét, Estei Hippolitot ültette, az ugyanabban az évben megüresedett egri püspökséget pedig kincstartójának adta. A király az "ország ősi szabadságára" hivatkozott, ugyanakkor megfe-

---

¹⁶⁹ ZsO II.3094.sz.; vö. legújabban Mályusz 68-74.

¹⁷⁰ Az 1498:63. tc. idézi egy részét és a Tripartitum (I.11.) is hivatkozik annak az oklevélnek a lényegére, amelyet Mályusz Elemér talált meg és 1958-ban tett publikus, Mályusz 8-9.; újabban CSIZMADIA ANDOR: *Die Auswirkung der "Bulle" von Konstanz auf die Entwicklung des Oberpatronatsrechts*, in: *Acta Juridica* II(1960) 53-82. A SZENTIRMAY A. által közölt kritika — *De "jure supremi patronatus" regum Hungariae*, in: *Monitor Ecclesiasticus* LXXXVI (1961) 281-291. — véleményem szerint eltúlozt.

nyegette a pápát, hogy országával áttér az ortodoxiára, ha nem teljesíti egy javadalomvitában támasztott követelését.¹⁷¹ Nemcsak érseki, püspöki és préposti székeket, hanem egyházi méltóságokat, kanonoki és plébánosi hivatalokat is a király töltött be, néha még a megüresedést sem várta meg (a pápai *litterae expectatoriae* mintájára), vagy közvetve, az e célra meghatalmazott főurak útján. A 15. század második felében a pápaság gyakorlatilag ki lett zárva a javadalmak betöltésének gyakorlásából. A nemesség felfogását tükröző országgyűlési határozatok a *bullati* súlyos büntetésekkel fenyegették: az 1447:36. tc. hűtlenséggel és száműzetéssel; az 1495:31. tc. vízbefojtással; az 1498:67. tc. a király kegyúri jogát a nagybirtokosok követeléseivel szemben védelmezte; pápával szembeni intézkedés már nem volt szükséges.¹⁷² Ebben a szellemben fogalmazta meg Werbőczy azt a hosszú ideig mértékadó tételt, hogy a magyar egyházi javadalmak betöltése az uralkodó joga, a pápa pedig, ámbár ő *"utramque iurisdictionem, temporalem scilicet et spiritualem habeat"*, csupán a megerősítést gyakorolja (Trip. I.11.).

A királynak és a rendeknek egy másik fontos követelése az volt, hogy Rómába csak fellebbezni lehessen. A Zsigmond által 1391-ben elnyert privilégium óta az említett konstanzi oklevél is tiltotta az ország határain kívüli idézést, a római Kúria, mint fellebbezési bíróság kivételével.¹⁷³ V. László király egyik parancsa javadalomvesztéssel fenyegette azokat, akik ezt a szabadságot és az ország privilégiumát a krakkói egyetem elé való idézéssel megsértik.¹⁷⁴ Minde törekvéseknek nem az volt a célja, hogy a jogorvoslatokból Rómát teljesen kiszorítsák, hanem az, hogy az *appellatio per saltum* vagy a közvetlen *conquestus* okozta zavarokat kiküszöböljék. Várdai István, a későbbi kalocsai érsek 1448-ban azt írja nagybátyjának, hogy ő mint ferrarai egyetemista mindennemű egyházi jogvitában felajánlja szolgálatait; azt tanácsolta rokonának, hogy fellebbezzen a római Kúriába, mert *"in multis iuribus habemus, ut obmissis mediis ad sedem apostolicam potest fieri appellatio."*¹⁷⁵ Az ilyenfajta peres utat törvényeink 1440-től ismételten tiltják, sőt az 1471:19. tc. a törvénykezés ősi, azaz még Szent Istvántól eredeztetett fellebbeviteli rendszerének megsértőit a javadalmak, ill. a hűbér elvesztésével fenyegeti. A 15. század végén a szabályszerű idézést ismét megszigorították, az 1498:63. tc. pedig arra kérte a királyt, hogy a *conquestus* igénybe vevőit zárassa a Csonkatoronyba (Budán).¹⁷⁶ Az államegyház kialakítására irányuló törekvések jól párhuzamba állíthatók a gallikán intézkedésekkel.¹⁷⁷

¹⁷¹ FRAKNÓI, *Szentszék* II.227-237.; *Mályusz* 99-101. — KARDOS TIBOR: *A huszita mozgalmak és Hunyadi Mátyás szerepe a magyar nemzeti egyház kialakításában*, in: *Századok* 84 (1951) 166-167., messzemenően túlbecsüli az esemény jelentőségét.

¹⁷² *Mályusz* 101-110.

¹⁷³ Lásd a 168. 170. láb. A privilégiumot XXIII. János (ellen)pápa 1415. február 1-jei bullái is tartalmazzák, ezeket azonban a zsinat július 1-én implicite törölte, *DI* 46589., vö. *Mályusz* 41-44.

¹⁷⁴ *TT* 1893, 378. — A privilégiumot 1457-ben III. Callixtus pápa is kifejezetten idézte, *Theiner* II.305.

¹⁷⁵ *TSz XIV* (1929) 126., általunk (Bónis) pontosított szöveg.

¹⁷⁶ *Mályusz* 111-112. — Az 1513. év törvényeinek alkalmazására nézve lásd: *DI* 68733.; *Kukuljevič* I.264.

¹⁷⁷ *Mályusz* 109.; vö. BARTA, I.: *Egyház és állam viszonya Magyarországon a középkor végén*. Budapest 1935.; KARDOS: a megadott helyen (171.sz. láb.) 162.

A mi véleményünk szerint Róma jogkörének korlátozása a hazai jog előretörését szolgálta, a római-kánoni jog rovására. A király és az országgyűlések intézkedései mindazonáltal, mégha igen radikálisak voltak is, sohasem irányultak a kánonjog elvi elutasítására. Sokkal inkább arról a törekvéstről volt szó, amely megkísérelte mind pontosabban meghúzni az egyházi és a világi ügyek közti határvonalat, hiszen a tisztázatlanság az egyháznak kedvezett. Amikor például egy magyar követtség 1452-ben hiába kérte a pápától az ifjú V. László szabadon bocsátását és az osztrák rendeknek az egyházi büntetés alól való földoldozását, az egyik magyar diplomata így fogalmazott (Aeneas Sylvius nyomán): "Az itt érintett ügy nem tartozik a Szentszék illetékességi körébe; az egyházi joghatóságnak nincs helye a világi uralom, az evilági ország dolgainak kérdésében... Az örök élet dolgaival való törődés Szentségekre van bízva, a földi élet érdekviszonyai azonban a világi fejedelmek és népek illetékességébe tartoznak."¹⁷⁸ A pápák felháborodása a magyar államot nem akadályozta meg abban, hogy szándékának a gyakorlatban érvényt szerezzen. *Legatusok* jöttek sűrűn az országba, gyakorolták hagyományos törvénykező tevékenységüket, Mátyás király személyében azonban veszélyes tárgyalópartnerre akadtak. Neki még azt is sikerült elérnie, hogy az esztergomi érsek mellett, aki már 1394-től élvezte a "született *legatus*" kitüntető címet, rokonának, Geréb László erdélyi püspöknek is biztosítsa a *legatus a latere* jogkörét.¹⁷⁹ Amikor az aragóniai-pápai konfliktus során egy közjegyzői oklevélben az egyetemes zsinathoz fellebbezett, megróttá őt VIII. Ince pápa, s a római jogi-kánonjogi normák betartására, egyszersmind a pápa legmagasabb bírói tekintélyének figyelembe vételére intette.¹⁸⁰ Mindezen esetek dacára a pápa és a király együttes törekvése maradt a feudális rend fenntartása. II. Lajos király 1525-ben kijelentette, hogy az egyház tekintélyének megrendülése három éven belül a régi pogányság visszatértét hozhatja magával.¹⁸¹ A 16. század elején a reformáció a magyar nép széles rétegét ragadta magával. Az egyházi és a világi hatalom közt feszülő ellentétek dacára közös érdek volt a joghatósági szférák megosztása és a nép engedelmességben tartása. Ezért foglalta össze Werbőczy (Prol. Tit.9.) az egyházi jognak a világihoz való viszonyát a következőképpen: érvénytelen az a törvény, amely az egyház ténylegesen élvezett szabadságait és privilégiumait sérti vagy szentségi ügyekbe nyúl bele; világi dolgokban viszont a törvények elerőtlenítik a kánonokat.

Az a szándék, amely a magyar egyházat a tömegmozgalmak és a világi hatalmasságok beavatkozásaival szemben meg akarta erősíteni, a partikuláris jog kibontakozásának jelentős tényezőjévé vált. Az általunk ismert legrégebbi egyházmegyei zsinati határozatok 1382-ből, Nekcsei Demeter esztergomi érsektől maradtak ránk, Szécsi Dénes és Estei Hyppolit esztergomi érsek idején kerültek kiegészítésre és a 15. század végén jelentek meg nyomtatásban.¹⁸² Az évszázad első évtizedeiből a pozsonyi káptalan és a veszprémi püspökség statútumai maradtak ránk,

¹⁷⁸ Idézi: FRAKNÓI, *Szentszék* II.89.

¹⁷⁹ *Theiner* II.500.; FRAKNÓI, *Szentszék* II.181-182.

¹⁸⁰ *Theiner* II.507., *Mon.Vat.* I/6.224.; FRAKNÓI, *Szentszék* II.183.

¹⁸¹ FRAKNÓI, *Szentszék* II.363-364.

¹⁸² MEZEY L. — BOLGÁR A.: *Codices Latini Medii Aevi Bibliothecae Universitatis Budapestinensis*, Budapest 1961, Nr. 73/5.; BORSA G.: *Constitutiones Novae Almae Ecclesiae Strigoniensis* (németül), in: MKSz. LXXII (1956) 287-293. Szöveg: DANKÓ J.: *Constitutiones synodales almae ecclesiae Strigoniensis*, Strigonii 1865.

továbbá a csanádi káptalan is vezetett statutumkönyvet.¹⁸³ Az esztergomi érsekség alá rendelt zsepesi prépostság 1460-ban szabályozta a házassági jogot és a házassági ügyekben való törvénykezelést, a szentszéki parancsok végrehajtását, a menedékjog figyelembe vételét, szigorú rendelkezéseket hozott az ágyasságról (a bázeli zsinati határozatokból való részben szó szerinti átvétellel), és még további ügyekben is rendelkezett.¹⁸⁴ A 15. század végén és a 16. század elején az esztergomi főegyházmegyei (1493), a nyitrai (1494) és a veszprémi (1515) zsinaton hozott határozatok összefüggő képet alkotnak: a két utóbbi követi az esztergomi kánonokat, a szükséges kiegészítéseket azonban nem mulasztják el megtenni. Tartalmuk változatos, közös jellemzőjük azonban a meglazult egyházi fegyelem helyreállítása, a helynőkök, főesperesek és esperesek tekintélyének emelése. A határozatok lejegyzését és nyilvánosságra hozatalát kifejezetten elrendelik.¹⁸⁵ A reformáció rohamos terjedését azonban mindegyik rendelkezések sem voltak képesek feltartóztatni.

2. A helynői székek szervezete

Az egyházi törvénykezés ebben az időben sajátos, ellentmondásos fejlődésen ment keresztül: egyfelől megszilárdultak intézményei és emelkedett a színvonal, másfelől az állam igyekezett fokozatosan visszaszorítani fontos jogterületekről és a központi hatalomnak alávetni. Zsigmond és a Hunyadiak olyan intézkedéseket fogantattak, amelyek túltettek minden korábban; a Mohács előtti évtizedek törvényhozása törekedett a helynőkök cselekvési szabadságát mindjobban korlátozni. Az állami beavatkozást a valóban elítélendő visszaélések igazolták, mivel a törvénykezés megszilárdítása egyúttal megmerevedést és kíméletlen kihasználást is jelentett.

A szervezetet a helynői székek általánosan elismert joghatósága fémjelzi. A helynőkök már a 15. század elején saját hivatalukat (*officium vicariatus*) említik, és a vele elválaszthatatlan kapcsolatban álló bírói illetékességet. E tiszt hiteles helynői pecséttel rendelkezett, bár a helynőkök saját személyes pecsétjüket is használhatták.¹⁸⁶ A pécsi szentszék pecsétje például két, egymást keresztező kulcsot ábrázolt, az alábbi körirattal: *VICARIATUS QUINQUEECCLESIENTIS*.¹⁸⁷ Az érsekek és püspökök a bíróságok vezetését azonban nem engedték ki teljesen a kezük-

¹⁸³ 1406, Pozsony: ... *cum nostris iurisperitis*, ZsO II.4835.sz.; 1420, Pozsony: *Fejérpataky* gyűjteménye.; 1429, Csanád: *Lukcsics I.235.*; 1431, Veszprém: *Fejérpataky* gyűjteménye.

¹⁸⁴ Mezey L. — Bolgár A., a megadott helyen (182.sz. lábjs.), Nr. 73/3.; kiadás: Péterffy I.189-198. Vö. MESTER, ST.: *De initiis canonici iuris culturae in Hungaria. Studia Gratiana II* (1954) 675.

¹⁸⁵ Péterffy I.202-282.

¹⁸⁶ 1401, Eger: *sigillum nostri vicariatus*, DI 42854., vö. Zichy V.273.; 1403, Csanád: *in officium vicariatus instituti fuimus*, DI 42801.; 1406, Eger: *ex debito nostri vicariatus officii*, ZsO II.4528.sz.; 1408, Vác: *sigillum vicariatus*, DI 42956.; 1411, Vác: *sigillum officii sedis vicariatus* (gyanus oklevél!), DI 72996.; 1415, Esztergom: *határidő ... nostro minori sub sigillo*, DI 58911.; 1416, Nyitra: *sigillum nostri vicariatus officii*, DI 10511.; 1418, Vác: *sigillum vicariatus nostri*, DI 43426.; 1435, esztergomi kánonok ... *de speciali commissione ... archiepiscopi Strigoniensis officium vicariatus tenens*, DI 12736.; 1436, Esztergom: *in officio vicariatus nostri locumtenens*, DI 12978. stb. Efféle pecsétek képét lásd: KUMOROVITZ L. B.: *A magyar pecséthasználat története a középkorban*. In: Gödöllői premontrei gimnáziumi évkönyv 1943/44, 281-364, 24,25,31,34.sz. képek.

¹⁸⁷ Pl. 1451: Zichy IX.299.

ből: a *personalis presentia* a per bármely szakaszában magához vonhatta az ügyet, a helynököt delegált bíróval helyettesíthette, vagy (különösen zsinat idején) a helynökkel, jogtudó kanonokokkal és zsinati bírákkal együtt, személyesen ítélkezett.¹⁸⁸ Amikor azonban az évszázad közepe táján az egyházfők kezdték a helynökök elé való peráttételt írásba foglalni, saját maguk hangsúlyozták a szentszékek különleges állását.¹⁸⁹ E bíróságok tekintélyét a bírótársak emelték; a káptalan tagjai — mint korábban is — részt vettek a tanácskozásokon és az ítéletet formulaszerűen "jogtudó személyekkel" hozták. Néha a doktorok vagy "az egész káptalan" részvételét különösen hangsúlyozták.¹⁹⁰ Ezért kezdték a helynöki széket az 1460-as években *sedes consistorialis* elnevezéssel illetni;¹⁹¹ mindegyik szentszék ősi szokásokkal és gyakorlattal (stilus) büszkélkedett, amely persze nem volt más, mint a kánoni eljárás szabályai.¹⁹² A helynöki székek önállóságának legfényesebb bizonyítékát egy jogvitából merítjük, amelynek eldöntését az esztergomi helynök a pozsonyi egyetem két hallgatójára bízta. Az alperes panasszal élt a bíró (Ethey Ferenc, kéthelyi plébános) illetékességével szemben: a helynök "*esset iudex delegatus ab alio quam a principe et ideo subdelegare vobis causam minime potuisset*". A bíró azonban elutasította a kifogást, "*quia vicarium Strigoniensem manifestum est iudicem ordinarium esse, cum idem consistorium sit eius et archiepiscopi et sit specialis decisio doctorum*". Mindezt "jogtudók és bölcsek" tanácsa mondta ki a filozófiai kar két *magister*ének jelenlétében.¹⁹³

A helynöki szék fokozódó önállósága a kánonjogban jártas személyeket igényelt. Esztergomban, az ország legjelentősebb egyházi központjában az 1380-as évektől az általános helynöki székekben majdnem kivétel nélkül *doctores decretorum* ülnek. Gyakran fordulnak elő közöttük olaszok, így Leonardus de Pensauro, Antonius de Ponto, piacenzai Mattheus de Vicedominis (egy negyedévszázadon át) Zsigmond uralkodása idején; Simon di Treviso (Antivari érseke), Ludovicus Borsi (Aquilea püspöke), arezzoi Donatus Marmelli, ferrarai Thomas Amadeus, montefiorei Antonius Cheregoni és Andreas Chesius teológus Mátyás király és a Jagellók alatt. Néhányan közülük a *ius civile* valamely fokozatával is rendelkeztek, hasonlóan — az itt elő nem sorolt — szá-

¹⁸⁸ 1408, Tasnád: perhelasztás a püspök megkérdése miatt, *DI* 84330.; 1411, Pécs: *personalis presentia*, *DI* 9795.; 1427, Esztergom: az érsek személyesen ítél, kanonokokkal *et aliis iurisperitis*, *HO* IV.291-294.; 1431, Zágráb: püspök, helynök és *iudices synodales*, *DI* 12420. stb.

¹⁸⁹ 1438, Vác: *DI* 66261., *HO* V.232-233.; 1448, Eger: *DI* 84902.; 1457, Eger: *Zichy* IX.546.; 1459, Kalocsa: *Zichy* X.77.; 1461, Esztergom: *Koller* IV.80.

¹⁹⁰ 1421, Esztergom: ítélet *cum doctoribus de capitulo*, *DI* 11087.; 1433, Csanád: *unacum pleno capitulo*, *DI* 54828.; 1434, Kalocsa: kanonokok, *DI* 54883. stb.

¹⁹¹ 1463, Pécs: *DI* 35640.; 1468: *sedes et consistorium Strigoniensis*, *DI* 16662.; 1471: *curia sive consistorium Strigoniensis*, *DI* 59593.

¹⁹² 1427, a győri püspök: *iuxta consuetudinem sui consistorii*, *DI* 11943.; 1433, 1434, Csanád: *consuetudo sedis nostre*, *DI* 54826, 54852.; 1453, Esztergom: *prout est moris atque stili curie sedis Strigoniensis*, *DI* 71389.; Esztergom: *de usu, more, stilo, observantia et consuetudine in hac alma sede Strigoniense in talibus servari solitis et consuetis*, *DI* 61650.; 1457, Eger: *iuxta consuetudinem sedis nostre ... Agriensis*, *Zichy* IX.546.; 1460 körül: *de iure et de consuetudine, stilo et observantia alme sedis Thasnadiensis*, *DI* 32444. stb.

¹⁹³ 1470: *DI* 88505., röviden *DI* 88502.

mos más magyar kanonistához.¹⁹⁴ Ha a püspöki székeket tekintjük, valamivel egyszerűbb, de alapjában véve igen hasonló képet látunk. Mivel a közfelfogás az egyházi bíróságok okozta károkat az olasz jogászoknak tulajdonította, az 1495:32. tc. őket és minden külföldit — ítéleteiket eleve semmisnek nyilvánítva — kitiltott a helynökségekről; az 1500:35. tc. még hozzátette, hogy az idegen helynökök a feleknek szükségtelen fordítási költségeket, gyakran egyenesen pervesztést okoztak. Ezek a törvények természetesen nem tudták a szentszékek mellett nagyon hasznos munkát végző kanonistákat és legistákat munkájukban akadályozni.

A helynök szolgálatára volt a közjegyző, a 15. században szabály szerint egy nyilvános közjegyző. Az egyetlen középkori törvény, amely e tisztról rendelkezett, az 1405:3. tc. (május 8.), megtiltotta neki a világi bíróságokon ügyvédként való eljárást; egyházi bíróságokon azonban felléphetett. A szentszékek mellett állandó jelleggel működő, pápai vagy császári közjegyzőket találunk, akik a helynökök okleveleit rendszeresen ellenjegyzik.¹⁹⁵ Magy János formuláskönyve (1480. körül) tényként rögzíti, hogy a szentszéki közjegyző nem *verus thabellio*; minőségének legitimációja nélkül oklevelei nem hitelesek.¹⁹⁶ Az évszázad végén azt tapasztaljuk, hogy a periratokat a bírósági közjegyző őrzi; később az esztergomi szék jegyzőkönyvére hivatkozik egy helynök helyettese.¹⁹⁷ Ugyanott a mai napig őriznek egy nagyon tanulságos jegyzőkönyvet (1525-1526).¹⁹⁸ Az ügyvédek tevékenysége ebben különösen feltűnő; nemcsak a felek képviselését látták el,¹⁹⁹ hanem az ítélet meghozatalában is tevékenyen közreműködtek, az 1500:35. tc. tilalma ellenére. Az egyház érdekeit az egyházi ügyész védelmezte. Bár egy *officii instigator* már nagyon korán fellépett,²⁰⁰ ez az intézmény csak a 16. században épült ki. Az ügyészek emeltek vádat az egyházi kiváltságok és javak megsértői ellen.²⁰¹ Az 1500:34. tc. az intézmény felszámolását követelte, amely kétségkívül számos visszaélésre adott okot; az állami hatalom törekvése az volt, hogy

¹⁹⁴ Kollányi 70-128. passim; az adatok azonban pontosításra szorulnak.

¹⁹⁵ 1423: esztergomi kanonok, *notarius sedis*, *Mon. Vespri. III.42-43.*; 1434: esztergomi császári közjegyző, *notarius et scribe*, *Fejérpataky* gyűjteménye; 1438: *consistorii Strigoniensis causarum scribe et notarius*, *DI 50341.*; 1452: ua. Győrött, *DI 39210.*; 1454: Esztergomban, *DI 44737.*; 1463: Pécsen, *DI 35640.*; 1468: Kalocsán, *stili ... vicarii scribe*, *DI 34911.*; 1471: *causarum curie sive consistorii Strigoniensis scribe*, *DI 59593.*; 1494: egy világi *litteratus*, *scribe sedis Thasnadiensis*, *DI 65163, 65242.*

¹⁹⁶ Kovachich, *Form. 409.*

¹⁹⁷ 1496: *notarius sedis ... penes quem acta causarum eiusdem sedis solent conservari*, *DI 73332.*; 1521: *est in prothocollo*, *DI 90728.*

¹⁹⁸ *EPL Protocolla Consistorii I. kötet.*

¹⁹⁹ 1518: teljeskörű meghatalmazás Philippus de Florencia számára, *curiam legationis huiusmodi* (Bakócz Tamás bíborosnak) *sequentem*, *DI 69108.*

²⁰⁰ 1410, Esztergom: *DI 9615.*, *ZsO II.7264.sz.* — 1434-ben a tasnádi helynök volt az erdélyi püspök ügyésze, *DI 54857.*

²⁰¹ 1511, Erdély: *procurator fiscalis*, *Károlyi III.73.*; 1512, Esztergom: *fiscus*, *Mon. Vespri. IV.211.*; 1513, Marius de Peruschis *procurator fiscalis*, *Mon. Vespri. IV.211.*, Rómában vezet jegyzőkönyvet, *Mon. Vespri. IV.217.*; 1513, *procurator officii ecclesie Waciensis* hagyatékot követel egyházának, *DI 67994.*

a helynök saját egyháza ügyeiben se lehessen soha elfogult, pártos. Az ügyészség azonban a tilalmak ellenére továbbélt.

A szervezet nem nélkülözött további hazai vonásokat sem. Mint korábban, a helynökök a női különjogok tárgyában továbbra is bevontak az ítélethozatalt megelőző tanácskozásba világi nemeseket, és a vitás kérdéseket ülnökökkel (*utriusque status, ecclesiastici videlicet [et] secularis, de lege et consuetudine regni expertis*)²⁰² döntötték el. Amikor azonban a világi vonásokat hordozó ügyek mindinkább világi bíróságok elé kerültek, a helynökök tanácsadói pedig fokozódó mértékben az egyházi jogtudók (ügyvédek) közül kerültek ki, az ősrégi szokás lassan kikopott a gyakorlatból. A vegyes törvénykezés legtovább vidéki helynökök mellett maradt meg (Szepes, Tasnád)²⁰³, továbbá a legalacsonyabb rangú szentszékeknél, főespereseknél és espereseknél.²⁰⁴ A régi szokások itt tovább éltek, mint ahogy az északi Liptó vármegyében is, ahol három dékán, ill. plébános ült nemesekkel a lakosság vagyoni jogi pereiben széket,²⁰⁵ vagy a távoli Székelyföldön, ahol a helybeliek 1503-ban az írásbeli per, az ügyvédek eljárása és a keresetlevél formája ellen tiltakoztak, továbbá az olyan hitbérvitákban léptek fel, ahol a társadalmi rangrendnek megfelelő becslés, egyúttal az egyre csökkenő illetékességű esperesi szék tekintélyének megőrzése volt a tét.²⁰⁶ Egyébként a helynöki székek joggyakorlatában is felmerültek a magyar jog formái. Az ingatlanok becslése és átruházása 1410. után már kicsúszott a szentszékek kezéből,²⁰⁷ követték azonban a központi bíróságokat a pénzbüntetések kiszabásában,²⁰⁸ a rosszhiszemű perlekedés megbüntetésében,²⁰⁹ és (egy ideig) a nagyszámú eskütársakkal kivett tisztítóesküben.²¹⁰ A világiaknak a szent-

---

²⁰² Így 1414, Nagyvárad: *Zichy XII.95.*; hasonlóan 1449, Pécs: *de (assessorum ac dominorum et nobilium huius regni consilio*, *DI 14227*.

²⁰³ 1419: a szepesi helynök a káptalan tagjaival és ... *probi viri et nobiles* ül széket, *Fejérpataky* gyűjteménye; 1434: ugyanő, uo., *DI 83681.*; 1434: a tasnádi helynök ... *unacum universis nobilibus tunc in sede nostra iudiciaria adherentibus*, *DI 54863*.

²⁰⁴ 1402: *generalis convocatio* a sárosi kerület esperesétől Eperjesen, *ZsO II.1447.sz.*; 1434: az ungi esperes hat nemes bevonásával ítél, *DI 69818*. — 1401-ben a hedruhi esperest úgy említik, mint "*iudex dotalitiorum (quartaru)mque puellarum necnon testamentali(um)*", *DI 73284*.

²⁰⁵ 1466: *DI 65332.*; 1478: *DI 45717.*; 1485: *DI 64895.*; 1494: *DI 65358*.

²⁰⁶ *Székely oklt. III.154-156.* — Adalék a hitbérrel kapcsolatos szokásokra Erdélyben 1449: *Teleki, oklt. II.40-42*.

²⁰⁷ Még 1401: *ZsO II.1082.sz.*; 1412: a nádor egy becslést tartalmazó jelentést az egri helynökhöz utasít, *Károlyi I.586-587*.

²⁰⁸ 1411, Esztergom: a felperes "*in iudicii regalibus sex marcarum*" bizonyított, *DI 64865.*; 1433, Csanád: *DI 54826.*; 1443-1444, Csanád: *DI 66905, 66906, 66908*.

²⁰⁹ 1433: elítéltetés patvarkodás (in pena calumpnie) miatt, *DI 39527.*; 1439: ugyanez ... *iuxta iuris rationem et regni consuetudinem*, *DI 55164.*; 1448: marasztalás nyelvváltságban (in birsagio lingue), *DI 83728*.

²¹⁰ 1401: tizenhat eskütárs szerepel egy hitbér- hozományperben, *DI 73284.*; 1413: Branda *legatus* elfogadja egy kanonok helyi szokások szerint letett tisztítóesküjét, *Mon. Vespri. II. 371.*; 1417: huszonöt eskütárs egy leánynegyedperben, *DI 10518.*; 1418: hat eskütárs, *Sztáray II.193.* — A bácsi helynök helyettese 1515-ben a harangozóval küldi idéző pecsétjét egy tanúnak, hogy jelenjen meg egy közjegyző előtt, *DI 73195*.

székek felé megnyilvánuló, fokozódóan ellenséges magatartása ellenére a fejlődés az egyházi törvénykezést a magyar jogélet nélkülözhetetlen részévé tette.

3. Az illetékesség törvényi szabályozása

Míg a 14. században az egyházi bíróságok joghatósága nagyban-egészben még szabályozatlan maradt és az illetékességi konfliktusokat szokásjogi úton oldották meg, a 15. század első éveitől az állam a rendezés igényével nyúlt ehhez a kérdéshez. Már az 1405. évi "kisebb" törvény 14. cikkelye (s hasonlóan a szintén azévi *decretum* 12. cikkelye) kinyilvánította azt az elvet, hogy egyházi bíróságok világi ügyeket nem tárgyalhatnak és azokban nem dönthetnek, és fordítva; a szentszékek és a világi bírák közti összeütközések eldöntése a király és az ország nagybíráinak (specialis presentia) joga. Az a tény, hogy a királyi bíróság kezébe került a hatásköri összeütközések elbírálásának kompetenciája, önmagán túlmutató jelentőséggel bírt, a szentszékeket ezáltal lényegében betagolták az országos bírósági szervezetbe, anélkül persze, hogy a pápát teljesen kapcsoltság volna a rendszerből.²¹¹ A heves egyházpolitikai harc közben meghirdetett jogigényt sem meg nem újították, sem el nem törölték. Hunyadi János kormányzósága és fia uralkodása idején a törvények ismét foglalkoztak az egyházi bíróságok illetékességével, látszólag azért, mert ezek illetékességüket gyakran túllépték. Az 1447:41. tc. elvi nyilatkozata után törvények sora szabályozta kimerítően a szentszékek kompetenciáját. A legtöbb empirikusan felsorolja a "kilenc" esetet, néhány csak a fontosabbakat említi, egy felületes megjegyzéssel: "*que profane non essent*".²¹² Csak a valószínűleg egy kánonjogi műveltséggel rendelkező jegyző által szerkesztett 1462:3. tc. próbált meg a szabályozás alapjául elvi szempontokat megragadni. Ezek szerint tehát a szentszékek illetékességébe az alábbi ügyek tartoztak: 1. szentségi ügyek; 2. a hit és az eretnekség kérdései, beleértve az utóbbira vonatkozó gyanút is;²¹³ 3. végrendeletek a kiegészítő jogügyletekkel; 4. a tágan értelmezett házassági ügyek, különösen a hitbér-, hozomány- és leánynegyed-igények, és a "*donationes propter nuptias*", feltéve, hogy a felperes kereseti igénye nem földbirtok megszerzésére irányul; 5. a tizedfizetéssel kapcsolatos mindennemű dologi és személyi jogvita; 6. az uzsora, és valószínűleg a kamattilalom megszegői elleni eljárás is; 7. özvegyek és árvák bajos dolgai, kivéve a tulajdonszerzéssel kapcsolatos igényeket; 8. esküszegés és hamis eskü (azaz: eskü alatt kötött szerződésekből származó keresetek) azokkal a jogvitákkal együtt, amelyek a kiszabott büntetésekkel kapcsolatosak; 9. minden további olyan "*hominis vel canonum*" ügy, ahol az egyház fenyítő hatalma érvényesül. Az utolsó, homályos tételt (együtt a 7. számmal) a klerikusok és nők megverőire, megsebesítőire kell vonatkoztatnunk, ezt az 1458-tól újra és újra

²¹¹ A konstanzi zsinat fentebb említett (173. láb.) oklevele a letett XXIII. János (ellen)pápa szemére vetette, hogy az alábbi jogviták eldöntését világi bírónak engedte át: ... *dotium et rerum paraphernalium, quarte puellaris, testamentorum, iniuriarum sexus feminei ac quedam alie cause miserabilium personarum* ..., *DI* 46589.

²¹² 1458:9. tc. (kiadta: Szilágyi Mihály kormányzó), 1458:50., 1464:17., 1492:46. tc. Az 1447:41. és az 1458:50. tc. kivételével (ezek: MARTINUS GEORGIUS KOVACHICH: *Sylloge decretorum comitialium ... regni Hungariae. Pesthini 1818. I. 133, 155.*), lásd a szöveget a *Corpus Juris Hungaricum*-ban.

²¹³ Emezt és az uzsorát is csak ez a törvénycikk említi, bár kétségtől mindkettő egyházi karakterű. Ehelyett figyelmen kívül hagyjuk az eretneküldözés kérdését, csupán utalunk SZÉKELY GYÖRGY kutatásaira: *A huszitizmus és a magyar nép* (francia kivonat: *Le hussitisme et le peuple hongrois*), in: *Századok* 90 (1956) 349-350, 557-559.

kimondott tényállások világítják és erősítik meg. Miként e felsorolásból is kitűnik, a szentszékek illetékessége (lásd: fentebb III.3.) az előző évszázadhoz képest nem szűkült; mi több, Szilágyi Mihály kormányzó *decretuma* kánonjogi alapjait hangsúlyozza.²¹⁴

A rendi törvényhozás a birtokvitáknak a szentszéki kompetencia alóli kivonása mellett arra is törekedett, hogy az immár törvényileg szabályozott illetékesség túllépését büntetéssel fenyegetse. Az 1458:49. tc. a világi ügynek püspök általi tárgyalását vérdíj (*emenda capititis*) kiszabásával rendeli büntetni, ha pedig a jogsértést helynök követi el, egyházi előljárói büntessék meg. Az 1458:50. tc. szerint a rosszhiszemű pervitelben bűnösnek talált klerikusra (*calumniator*) börtön vár, amennyiben fizetéseképtelen.²¹⁵ Az I. Mátyás által kiadott *Decretum maius* megkövetelte mindazon személyektől, akiknek a római Kúriával tizedügyben pere folyt, hogy ügyüket 1486. május 1-jéig (tehát három hónapon belül) a királyi udvarba tegyék át, ahol ezekben a tizedperekben (és az eljövendőekben is) az uralkodó személyesen fog igazságot szolgáltatni (44,45. tc.). Amikor azonban az 1504:23. tc. a tizedmulasztókkal szembeni egyházi büntetések kiszabhatóságát megtiltja, sőt bünteti, az 1486-ban elgondolt korlátozásnak tartós sikere nem lehetett. A Jagelló-kori törvények az ilyen próbálkozásokat már nélkülözik és megelégednek azzal, hogy a régi illetékességi határok megsértőit büntetéssel fenyegetik. Ha az egyházi bíró az egyik peres felet világi ügyben kiközösíti, vérdíján marad; ha pedig birtokvita eldöntésén fáradozik, tulajdonának becsértékében marasztalják. A későbbi törvények megújították az egyházi és a világi bírászkodás szétválasztásának elvét, hivatkozva a korábbi szankciókra.²¹⁶

A *Tripartitum*, amelynek tekintélye meghaladta a törvényekét, világosan mutatja a nemességnek az egyházi törvénykezéssel szembeni magatartását. A szerző kitér annak a kérdésnek a megválaszolására elől, hogy mely ügyek tartoznak a szentszékek joghatóságába;²¹⁷ így azután nem is foglalkozik a törvényi szabályozás "kilenc esetével", bizonyos esetekben azonban magyarázatokat tart szükségesnek, ahol az egyházi törvénykezés kompetenciájának szűkítése a cél. A *Tripartitum* (II.52.) tartalmazza pl. azt az ősi jogelvet, mely szerint birtokvitákat a szentszékek nem ítéldhetnek meg, következésképpen az e tárgyban kiállított okleveleik és ítéleteik nem köteleznek senkit sem. Ez vonatkozik arra az esetre is, ha a per tárgya egy földbirtokra vonatkozó ígéret vagy végrendelet, hiszen a járulékos jogügyletek osztják a főtárgy jogi sorsát; a helynökök és más egyházi bírók tehát az ilyen jogviták eldöntésébe nem avatkozhatnak be. Ha valaki ígéretét esküvel erősítette meg, ez alapon csak életében idézhető egyházi bíróság elé; halálával megszűnik ez a személyes kötelelem, és a jogigény a továbbiakban csak a királyi kúriában peresíthető. Ha ehhez hozzávesszük, hogy a *Tripartitum* (III.25.) a jobbágyság ellen indított pereket első fokon az úri-szék elé utalja, szentszéki kompetenciába tartozó ügyekben fellebbezni csak a helynökhez enged, a királyi kúriát azonban általános fellebbezési fórumként említi (III.35.), nyilvánvalóvá lesz a mű tendenciája.

---

²¹⁴ 1458:9. tc.: *prout in canonibus expressum est.*

²¹⁵ KOVACHICH, *Sylloge* I.155. (lásd: 212.sz. lábjz.)

²¹⁶ 1498:61, 62., 1500:35., 1504:25. tc.

²¹⁷ Trip. I.78. § 6.: ... *quia non est mei instituti aliquid de ecclesiastico foro disserere...*

4. Állami intézkedések és a szentszékekkel szembeni ellenállás

A 15. századi kormányzat egyházpolitikájának és törvényhozásának az egyházi törvénykezést illető gyakorlata azt a célt követte, hogy a szentszékek fölött egyfajta gyámkodást alakítson ki, annak működését korlátozza és alárendelt helyzetbe hozza. A szentszéki törvénykezés teljes fölszámolása és az általa elintézett ügyeknek az államhoz való áttétele sem kívánatos, sem kivitelezhető nem volt, mivel a megszabott keretek között feladatát teljesítette. Az évszázad első felében találkozunk olyan esetekkel, ahol a király vagy a kúriai bírák özvegyek pereit, öröklésjogi ügyeket, leánynegyeddel, végrendeletben hagyott kegyes alapítvánnyal, egyházi javadalommal és tizedüggyel kapcsolatos pereket átengedtek az egyházi bíróságoknak,²¹⁸ kifejezetten elrendelve az eljárás lefolytatását,²¹⁹ vagy az illetékességgel nem rendelkező világi bíróság döntését, mint "*non a suo iudice lata*" megsemmisítették.²²⁰ Az évszázad második felében azonban már *prima facie* a világi fórumot tekintik illetékesnek, és a pert bármelyik fél kívánságára átterelik ide azzal a formulával, hogy a királyi kúria bírái visszaküldik a szentszéknek, ha az ügy egyházi jellege előttük bizonyítást nyer.²²¹ Az egyházi bírákhoz intézett átterelő parancsokat előszeretettel bocsátották ki akkor, ha a per tárgya földbirtok volt,²²² sőt még perelt ingóságok esetén is.²²³ A szentszékek hozzáállása e parancsokhoz változott az idők folyamán. Rendszerint engedelmeskedtek a parancsoknak, legfőljebb követelték részüket az eljárás során addig megállapított pénzbüntetésekből.²²⁴ Mégis megtörtént olykor, hogy a helynök a parancs általános formulájára és az állítólagos királyi akaratra hivatkozással megkezdte az eljárást és dacolva mindennel a közbenszóló ítéletig jutott.²²⁵ A szentszékek pártfogóra találtak a római Kúriában, amely egy 1403-ban egyházi peres felek közti határvitát eldöntő világi ítéletet semmisnek nyilvánított, és később is a pápóci ágostonrendiek ellen vizsgálatot rendelt, akik földbirtokkeresetüket világi bíróság elé vitték.²²⁶

²¹⁸ 1411: *Zichy VI.163.*; 1419: egy gyámsági ügy került áttételre, majd újfent visszavételre, *DI 70367.*; 1425: *DI 56963.*; 1430: *DI 38583.*; 1434: *HO II.309-310.*

²¹⁹ 1416: *Pannh. X.641.*; 1421: *Fejérbataky* gyűjteménye; 1424: a királynak "nincs ideje", az esztergomi érseknek kell eljárnia, *Zichy VIII.207.*

²²⁰ 1434: *Pannh. III.520.*; 1451: az idézet, *HO II.311-312.*

²²¹ Ezt a szabályt az 1492:46. tc. is tartalmazza.

²²² 1411: *DI 53581.*; 1413: *DI 10149.*; 1420: *DI 43480.*; 1426: *DI 87988.*; 1455: a taxációt is megtiltották, *Zichy IX.481-485.*; 1456: *DI 72421.*; (1458-1490): *Werböczy fk. fol.165v.*, Esztergom Érseki Könyvtár; 1485: *cum in discussione talis-modi cause semper consuetudo ... regni nostri sit attendenda*, *DI 19087.*; 1497: hivatkozással a törvényre, *DI 46404.*

²²³ 1418: *DI 72596.*; 1448: *DI 84894.*; 1463: átterelés, "ha az ügy világi", *DI 15796.*

²²⁴ Például 1409: *ZsO II.7181.sz.*; a tasnádi helynök a világi kereseteket határidő tűzése nélkül szokta "a világi bíróságnak" átküldeni: 1439: *DI 39549.*; 1440: *DI 55219.*; 1451: *DI 39578.*

²²⁵ 1408: *intentionis eiusdem ... regis non fuit ne cest iurisdictioni sedium spiritualium in aliquo preiudicare*, *DI 58822.*

²²⁶ 1403: *ZsO II.2358.sz.*; 1432: *Lukcsics II.55.* — A pápának később mégis meg kellett a királyi ítéletet erősítenie, 1440: *Lukcsics II.191.*

Még Hunyadi János alatt is megkockáztatta a városlődi perjel, hogy megtagadja az engedelmességet a kormányzó ismételt parancsának, és az egri helynök is félretette V. László egy hasonló parancsát;²²⁷ Mátyás király szavának azonban már senki sem mert ellenszegülni: "*metu dicti domini regis*";²²⁸ a király még egy helynök rosszallását is zokon vette.²²⁹ Nem maradt más hátra, mint az átterelőparancsoknak feltétlenül engedelmeskedni, a jogelv érvényesítésének eshetőleges fenntartásával. Az erdélyi püspök is jóváhagyta — királyi parancsra — az alvajdának az egyházi javakat kifosztók ellen hozott határozatát, ám "*salvis constitutionibus ecclesie*", amelyől "*prohibente lege scripta*" senki sem tudhatja magát mentesnek.²³⁰ Efféle fenntartásokkal "záradékolt" átterelőparancsok a korszak végéig gyakran feltűnnek,²³¹ mi több, az 1492:46. tc. az engedetlenséget javadalomvesztéssel rendeli büntetni. A Mátyás-féle korai abszolutizmus után a Jagelló-kor kényszereszközeként a törvényhozásban megjelenő közvélemény vált.

Az átterelőparancs jogalapjául (vagy ürügyeként) nemcsak az illetékesség túllépése szolgált. A *iudex suspectus* kiiktatását az egyházjogból vették át. A legtöbb esetben a király rendelte el az ítélet áttételét a királyi kúriába, csak kivételesen az egyházi felsőbb hatósághoz.²³² Hasonló tilalmat nagyon gyakran indokoltak a szabad királyi vagy bányavárosok kiváltságaival.²³³ A polgárságnak avégett folytatott harca, hogy megakadályozza a szentszékeknek a városi tulajdonjog kérdéseibe való beavatkozást, a végrendelkezéssel kapcsolatos jogszolgáltatás területén fontos korlátozáshoz vezetett: Besztercén és a többi szász székekben, később pedig az összes tárnoki városban a rokonok és más világiak javára tett végintézkedések elbírálása a városi magisztrátusnak volt fenntartva, egyházi bíróság csak a zárandoklatot vagy valamely kegyes hagyományt tartalmazó vérendeletet ítélt meg.²³⁴ A 15. század vége felé meggyökeresedett az a gyakorlat, hogy a városi polgárság valamennyi peres ügye a magisztrátus előtt indul és innen tették át az egyháznak minősített kereseteket a szentszékekhez; mi több, Mátyás király e szokás megsértőit az alperes vérdíjában (40 forint) rendelte büntetni, vagy (ha helynökről volt szó) felmentette a klérus

²²⁷ 1448: *Zala várm. II.536-537.*; 1455: *Zichy IX.554-561, 592-593.*

²²⁸ 1480 körül: *Kovachich, Form. 431.*; 1488: *Kovachich, Form. 369.*

²²⁹ 1483: a királyi kúria ebben az esetben földbér (terrarium) iránt indított pert kívánt magához vonni, *DI 18861.*

²³⁰ 1465: *DI 30855.*

²³¹ 1478: végrendelet, *DI 84538.*; 1483: lásd fentebb a 229. lábz.; 1496: a császári helynök doktorai és ügyvédjei az átterelő parancs ellen döntenek, ... *nam agitur hic de fide pre-stita et non observata ac certa fideiussoria, DI 20374.*; 1506: esküszegés és jogsértés, jöllehet ... *causam ... de foro meo esse credo, DI 60909.*

²³² 1409: *DI 39145.*; 1414: az esztergomi érsekhez, *DI 74869.*; 1420: *DI 48788.*; 1423: *Zichy VIII.121-123.*; 1425: *Zichy VIII.255-257.*; *DI 48793.*; 1426: *DI 54520/a.*; 1476: *Pannh. VIII.535.*; 1477: *LK 5 (1927) 176.*

²³³ 1414, 1415, 1417: Kassa, *Fejérpataky* gyűjteménye; 1437: Nagyszombat, *Fejérpataky* gyűjteménye; 1452: Buda, *DI 8840.*; 1469: Kolozsvár, *Teleki, Hunyadiak XI.367-369.*; 1477: Szomolnokbánya, *Csáky I.444.*; 1480 körül: *Kovachich, Form. 517.*

²³⁴ 1421: *Berger 74.sz.*; 1451: Sachsenstühle, *Teleki, Hunyadiak X.292-294.*; (1479): *Articuli iuris tavernicalis 10, Kovachich, Form. 205.* — Vö. *Trip. II.52.*, fent IV.3. *in fine.*

iránti köteles engedelmesség alól.²³⁵ Némely mezőváros (Mezőkövesd, Miskolc) lakói ugyanezt a kiváltságot élvezték, bár egy 1518-ban támadt végrendeleti jogvita alperese megjegyezte, hogy egy kis összeg minden egyes átterelőparancsot bebiztosíthatna.²³⁶ A döntő mozzanat mindenesetre az volt, hogy a városok és mezővárosok joghatóságukat a szentszékek rovására igyekeztek kibővíteni és ennek érdekében (amint azt egy kolozsvári eset mutatja) még erőszak alkalmazásától sem riadtak vissza.²³⁷ Nem alaptalanul emelt vádat az esztergomi érsek már 1416-ban a tárnokmester előtt két klerikus megölése miatt pozsonyi polgárok ellen.²³⁸ Egy analóg, a társadalom fejlődésére azonban káros jelenség volt a nemességnek az a törekvése, hogy jobbágyaikat első fokon úriszékeik elé idézzék. A földesúri hatalom helyi képviselői, a *castellani*, gyakran erőszakkal akadályozták meg az egyházi végrehajtók eljárását, sőt a községek azon "szabadságára" hivatkoztak, amely szerint őket csakis e várispánok előtt lehetett beperelni.²³⁹ Később lehetővé vált az eljárást a helynökhöz áttenni, előbb azonban az úriszéket kellett megkeresni.²⁴⁰ Mivel a plébános és hívei között gyakran támadt egyenetlenség, ezért a 15. század végén kialakult az a gyakorlat, hogy a *plebanust* megválasztásakor vagy beiktatásakor írásban kötelezték annak elfogadására, hogy esetleges panaszait elsőként az úriszéken terjeszti elő.²⁴¹ Ezt a *Tripartitum* (III.25.) jogelvként mondta ki. Ilyen eseteken kívül az államnak még számos más lehetősége is volt arra, hogy befolyásolja az egyházi bíróságokat; ezek felsorolása helyett szabadjon csupán arra utalni, hogy a királyi kancellária által kibocsátott bírói parancsok az eljárást, annak bármely szakaszában megakaszthaták.²⁴²

A király haragja és az országgyűlések gáncsoskodása az egyházi bírakat engedményadásra kényszerítette. Nem némultak el azonban teljesen azok a hangok, amelyek a győzelmes magyarországi reformáció előestéjén az állam beavatkozását elvileg visszautasították. Még ha olykor maguk a klerikusok is éltek az átterelőparancs eszközével, az egyházi tekintély efféle belső

²³⁵ 1481: Pest, *Kovachich, Form. 212.*; 1484: Nagybánya, 40 forint, *DI 38768.*; 1488: besztercei kerület, felmentés, *Teleki, Hunyadiak XII.404.*; 1490: Pozsony, *Teleki, Hunyadiak XII.484.*

²³⁶ 1472: Mezőkövesd, *DI 16032.*; 1518: Miskolc, *DI 65645.*

²³⁷ 1496: a magisztrátus börtönbe vetette egyik polgárát, és az egyház által kibocsátott idézőlevél kiszolgáltatásáig fogásban tartotta, *DI 26941.*

²³⁸ *DI 43341.*

²³⁹ 1411: *Károlyi I.576.*; 1454: Hunyadi János hivatkozik a ... *libertas possessionis Tarczal, Zichy IX.464.*; 1456: *DI 15063.*

²⁴⁰ 1430 körül, Csáky Mihály írja nővéréhez: *Cum tamen, uti scitis in nullo negotio in presentiam vicarii citatio fieri potest, nisi prius coram domino in causam attracti aut citati iustitia prosequatur ...*, *Csáky I.352-353.*

²⁴¹ 1473: Cinkota (apáca birtok!), *DI 17475.*; 1880 körül: Szentendre, *Kovachich, Form. 261, 280.* — Számos példa olvasható: *Veress.*

²⁴² 1401: perhasztás, *ZsO II.1120, Zichy V.272.*; 1402: kiváltságolás, *ZsO II.1404.sz.*; 1408: egyházi büntetés megsemmisítése, *ZsO II.5933.sz.*; 1412: pénzbüntetés kiszabása, *Zichy VI.175.* és *Fejérpataky* gyűjteménye; 1432: általános tilalom Ozorai Pipo özvegye javára, *DI 88066.*; 1457: perhasztás, *DI 15145.*; 1472: tilalom, felmentés, *Zala várm. II.596.*; 1478: felmentés, *DI 18078.*; 1500: az ítélet kiállítás, *DI 73336.*

aláadását rossz szemmel nézték. A pozsonyi prépostnak a káptalan ellen folyó, bonyolult perében a káptalan ügyvédje kijelentette, hogy a prépost "*putridum membrum*", mert fivéreit a királynál beperelte; később az ügyvéd azt az álláspontot képviselte, hogy a korona és a jogar tulajdonosának királyi, de nem pápai méltóságot kölcsönöz.²⁴³ Még erőteljesebben képviselte Tolnai Máté pannonthalmi főpát az egyház hagyományos álláspontját, amikor a király egy késedelmes tizedbérlet, az előkelő Hédervári Istvánt az elégtételadás alól felmentette. Hangsúlyozta a hatalmi szférák szétválasztását és a kikényszerített felmentés semmisségét. Az egyházi vagyon bitorlói és fosztogatói ellen a főpát megkívánta a királynak, mint legfőbb kegyúrnak az oltalmát. Öntudatos állásfoglalása valójában nem a fiatal II. Lajos ellen irányult, hanem az államnak az egyházzal szemben elért sikereit gátlástalanul kihasználó nagyúri klikk ellen. Tolnai álláspontjának alátámasztására egy sor jogász hivatkozást gyűjtött egybe, többek között néhány *Digesta*-idézetet, és fáradozását végül is siker koronázta.²⁴⁴

Az egyházi érdekeknek ilyen bátor védelmezése sem feledtetheti azt a tényt, hogy az egyházi törvénykezés visszaélései olykor jogos kritikát, sőt gyakran makacs ellenállást váltottak ki. A mellékjövendelmek iránti igény arra ösztönözte a szentszékeket, hogy idézéseiket egészen általánosan fogalmazzák meg; ezért rendelkezett az 1481:17. tc. úgy, hogy az ilyen oklevelekben az alperesek neveit és a kereset tárgyát meg kell jelölni.²⁴⁵ Az eláltalánosított intéseket és idézéseket ügyesen kihasználták: Mátyás király már korán panaszt tett a pápának amiatt, hogy "kóbor klerikusok és becstelen, vén kontárok" jeles és jómódú embereket véget nem érő perekkel terhelnek, hogy tőlük minél több pénzt kaphassanak. Élts is a király a lehetőséggel, hogy az összes kúriai pert hazai bírák elé vonja.²⁴⁶ A botrányos fondorlatokat nemcsak az 1492:45. tc. tiltotta meg kifejezetten, hanem emiatt szerte az országban, Szlavóniától²⁴⁷ a távoli Székelyföldig²⁴⁸ keserűen panaszkodtak. Nem csoda, hogy az egyházi büntetéshez, számos forrás tanúsága szerint, könnyelműen és mértéktelenül nyúltak,²⁴⁹ nem ritkán pénzügyi követelések kikényszerítése céljából.²⁵⁰

²⁴³ 1506-1507: *Knauz* 31, 43.

²⁴⁴ 1522: *Sacra maiestas cum venia cogor loqui. Non est officium maiestatis vestre absolvere et ligare. Pontificibus episcopisque ac sacerdotibus data est a Deo potestas et clavis, metus non facit ad rem. Maiestatis vestre et aliis principibus datur sceptrum cum corona et gladio, ut feriat oppugnationes ecclesie Dei, episcopi habent ius consecrandi reges et peccata dimittendi virtute clavium. Sicque ille, qui sic est absolutus, est quidem apparenter, sed non coram Deo ecclesia; non approbat Deus, quem non approbat ecclesia. Pannh. III. 742. — A felhívott szövegrészeket közös gondolata a következő szavakkal kezdődik: *Iustitia est dare unicuique, quod suum est; debitor ergo obligatur solvere debitum creditori tamde iure naturali, quam de iure civili et canonico ...*, *Pannh. III. 734-744. — A végkifejlet 1523: Pannh. III. 747.**

²⁴⁵ Az 1504:25. tc. kevésbé részletesen, megújította.

²⁴⁶ (1468): *Mon. Vat.* II/6.79.

²⁴⁷ 1499: a király megköveteli a "kilenc eset" figyelembe vételét és az idézések precíz megfogalmazását, *Kukuljević* I.247.

²⁴⁸ 1503: *Székely okli. III. 155.*

²⁴⁹ Például az erdélyi Szászföldön, 1403: *Mon. Vat.* II/4.499; 1423: *Lukcsics* I.152.

²⁵⁰ Például 1403: a pápai kamara, *ZsO* II.2672.sz.; 1472: a pozsonyi prépost, *DI* 17314.

A késedelembe esett tizedkötelezetteket az 1411:6. tc. óta hatalmi eszközökkel nem, csak egyházi büntetéssel lehetett teljesítésre szorítani, ez az eljárás azonban valósággal elárastotta az országot *interdictummal* és kiközösítéssel. Mivel a 15. században a tizedszedési jogot túlnyomórészt már bérbe adták, a bérlők megszerezték azt a jogot, hogy a késedelembe esetteket a helyi plébánossal *interdictum* alá vették, a makacsokat pedig a helynök elé idéztették.²⁵¹ Az egyház fegyvermezésre szolgáló félelmetes "fegyvertára" így világiak kezébe került, vagy az egyházfők leplezetlen pénzügyi érdekeit szolgálta.²⁵² Mindezek következtében az elégedetlenséget sok botrányos eset kísérte. Ez történt a kalocsai egyházmegyében, ahol az *interdictummal* sújtott, késedelembe esett tizedfizetők az arany plébánost saját templomában testileg bántalmazták,²⁵³ vagy a győri egyházmegyében, ahol Sopron vármegye főispánja, Kanizsai László, embereit a helynök meggyilkolására bízta és megígérte nekik, hogy a pápai feloldozás költségeit megtéríti.²⁵⁴

A széles körben elterjedt elégedetlenség fontos tényezője volt az eljárási költségek mérhetetlen drágasága, különösen ami a római Kúriában folytatott pereskedéssel megnyert egy plébániát; ezután azonban már képtelen volt a taksát megfizetni, mert a per során "*totum suum patrimonium consumpsit.*"²⁵⁵ Hasonló adalékokat bőven lehetne még sorolni, és a költségeket az utazási, szállás- és ételmezési költségek csak növelték.²⁵⁶ Ehhez jött még a római utazások életveszélyes volta.²⁵⁷ Ez a veszély azonban az országon belül is főnnállt. Egy ügyvéd végrendeletet készített Veszprémből Győrbe való elutazása előtt arra az esetre gondolva, ha perbeli ellenfele meggyilkolná.²⁵⁸ A Jagelló-kor általánosan eldurvult viszonyai között egyes perlekedők valóban nem riadtak vissza attól sem, hogy ellenfeleiket ilyen módon távolítsák el az útból.²⁵⁹ A szentszékeknek a hatalmasok

²⁵¹ Például (1451): *DI 39552.*; 1453: *DI 39581.*; 1468: *DI 39571.*

²⁵² 1453: a kalocsai érsek, *Zichy IX.373, 386-390.*; 1458: az esztergomi érsek, *Zichy X.42.*

²⁵³ 1453: *DI 81099.*

²⁵⁴ 1433: *Sopron várm. II.187-188.*

²⁵⁵ 1423-1424: *Lukcsics I.139, 160-161.*

²⁵⁶ 1427: három ügyhallgató (auditor) költségei 62 forintra rúgtak, *Lukcsics I.191.*; 1472: Kállay János költségjegyzéke 308 forintot tett ki, *DI 55929.*; 1478: ígért 100 forintról egy 500 forint perértékű perben, *DI 88606.*; 1479: egy *nuncius* Rómába utazik ... *expensis largis, Kovachich, Form. 457.*; 1490: *Angelus legatus* ítéletlevele 10 forintba került, *DI 67108, 67109.*; 1500 körül: 236 és fél forint költség egy (a királyi kúriában is folyt) tizedperben, ahol az utasokat huszonnégy lovas kísérte, *DI 32547.*; 1520: egyes bencés apátok képviselője Rómában 1180 dukátot kölcsönöz, *Mon. Vesper. IV.282.*

²⁵⁷ 1494: *Mályusz 112-113.*

²⁵⁸ 1478: *DI 88606.* — tényleg fogságba esett, *DI 89247, 89248.*

²⁵⁹ 1509: *Békefi, Pásztor I.463.*; 1514. körül: *Werböczy fk. fol. 237v.*

és gazdagok iránt való elfogultsága,²⁶⁰ a többszörös pápai delegációk által okozott zavar,²⁶¹ a kiváltságosak kedvező helyzete²⁶² nagyban hozzájárult ahhoz, hogy az országban az egyházi törvénykezéssel szemben előítélet alakuljon ki. A 16. század elején egy nemes a helynök végrehajtóját az oklevél megevéására kényszerítette.²⁶³ A pápa alig talált klerikust, aki hajlandó lett volna egy *conservatorium*at végrehajtani és a perlekedő egyház miatti panaszoktól visszhangzott az ország.²⁶⁴

Magyarország a mohácsi csatavesztés (1526) után hamarosan évszázadokra elveszítette állami önrendelkezését. A reformáció következtében középkori egyházának szervezete is összeomlott. Az ellenreformáció időszakában az egyházi bíraskodást is újjáalakították, egykori jelentőségét azonban többé már sohasem érte el.

---

²⁶⁰ Már a magyarországi huszitáknak a Marchia-i Jakab *inquisitor* (1437-1439) által rögzített pontjai (Nr. 44.) tartalmazták a tételt: ... *qui vult absolvi in curia Romana, apportet bursam plenam et absolvetur ab omnibus peccatis*, KARDOS TIBOR: *A laikus mozgalom magyar bibliája*, in: Minerva X (1931) 80. — Továbbá 1473: A bírósági jegyző összejátszása a tehetős alperessel, *DI* 35677.; A 15. század vége: a Butkay család tagjai bizonyításra szolgáló okleveleiket gyűjtik Esztergomban. ... *inter dominos hinc et hanc fugan(do)*, *DI* 67233.; 1515: Bakócz Tamás bíboros lelkiismereti aggálllyal engedélyez egy jogkiterjesztést, *DI* 47110.

²⁶¹ Például 1476: hét fellebbezés, öt bíró egy perben, *Mon. Vespri. III.242-244.*; 1496: VI. Sándor pápa két különböző delegációja ugyanazon a napon, *Mon. Vespri. IV.65-69.*

²⁶² 1480: Mátyás király IV. Sixtus pápához, *Mon. Vat. I/6.159-160.*

²⁶³ (1500-1516): *Werböczyfk. fol. 163r-163v.*

²⁶⁴ 1514: *conservatoria*, *Pannh. III.656-658.*; 1525: Szalkai László esztergomi érsek közleményei, *Theiner II.653.*

Der Autor und sein Werk*

Dieser kleine Aufsatz will kein Nekrolog sein,¹ sondern er hat nur das Ziel, das Verhältnis des Autors zu seiner entworfenen, aber nie vollendeten Monographie vorzustellen. György Bónis war einer der bedeutendsten ungarischen Rechtshistoriker des 20. Jh. — besonders hinsichtlich seiner Publikationstätigkeit.² Er hat sich besonders für die Rechtsgeschichte des Mittelalters interessiert, die — trotz seiner Forschungen — bis heute als ein wenig bekanntes Gebiet gilt. Die Forschung der Geschichte des Mittelalters scheint den Historikern eigen zu sein, obwohl die schriftlichen Quellen (Urkunden) überwiegend einen rechtlichen Inhalt hatten, dessen authentische Auswertung rechtswissenschaftliche Kenntnisse voraussetzt.

Die Rechtsgeschichte der Kirche Ungarns im Mittelalter bildet ein selbständiges Kapitel. Die Bedeutung dieses Satzes wird dadurch erklärt, wenn man bedenkt, welche Rolle die Kirche mit ihrer kompakten Struktur und gelehrten Mitgliedern im ungarischen Staats- und Rechtsleben gespielt hat. Kirche und Staat haben einander nicht einfach gestützt, sondern sie haben als komplementäre Wesen zusammen eine lebendige Einheit gebildet. Gesellschaft und Staat brauchten Philosophie, spirituelle Begründung und Zielsetzung, dafür "Spielregeln" und Richter — das hat die Kirche erreicht. Die Kirche brauchte eine garantierte Stabilität, materielle Bedingungen und weltliche Sanktionen (zumindest als *ultima ratio*) — all dies hat der Staat gegeben; der Staat, der im Mittelalter in Ungarn hauptsächlich mit dem König gleichgesetzt wurde. Die Geschichte des Staates war zugleich die Geschichte der Könige, durch ihre charakteristische Rolle im Staatsleben. Die Beziehung von Staat und Kirche im mittelalterlichen Ungarn war wie eine Ehe; eine Ehe, die nicht immer durch die Liebe geprägt wird, die aber durch das Wissen so stark war, daß ihr Verhältnis unzertrennbar ist. Wie in einer (guten) Ehe waren die Kompetenzen zwar im großen und ganzen festgelegt, tatsächlich aber haben z.B. Kleriker reine weltliche Aufgaben auf sich genommen.³

Die Kirche spielte eine besonders wichtige Rolle an der Herausbildung des Rechtslebens in Ungarn. Durch die These: *ecclesia vivit lege Romana*, hat sich das Kirchenrecht ganz viele römische Rechtsregeln angeeignet. Das Dasein der kirchlichen Richter am Prozeß war natürlich, sogar unentbehrlich, da vor der Staatsgründung ein selbständiges, ungarisches Verfahrensrecht (nach heutigem Wissen) gar nicht existierte. Die Kleriker kannten aber oft das Gewohnheitsrecht nicht, sie haben also weltliche Mitrichter, Schöffen gebraucht. So sind solche gemischten Gerich-

---

* BÓNIS, GYÖRGY (1914—1985): *Regesten der Konsistorien. (Schriften zur Geschichte der geistlichen Gerichtsbarkeit in dem mittelalterlichen Ungarn.)*

¹ Eine sehr gute Zusammenfassung der wissenschaftlichen Laufbahn von György Bónis ist von János Zlinszky zu lesen, in: *ZRG 104 Germ.Abt. (1987)*, S. 487-494.

² Die Formulierung will darauf hinweisen, daß Bónis zwar vor einer glänzenden Universitätskarriere stand (er war 1940 — 1947 in Klausenburg, dann bis 1957 in Szeged Lehrstuhlinhaber für Verfassungs- und Rechtsgeschichte), nach der Revolution von 1956 hat aber das Regime ihn vom Lehrstuhl entfernt und nach Budapest, in das Archiv der Hauptstadt versetzt, damit von den geliebten Studenten für immer getrennt.

³ Nur ein Beispiel: Gegen die Mongolen kämpfte als Feldherr der Erzbischof von Kalocsa (Ugrinus, 1242) und gegen die Türken bei Mohács führte die ungarischen Heere auch der erwähnte Erzbischof (Tomori, 1526) an — beide gefallen.

te zustande gekommen und waren von der Gesellschaft in dem Maße empfangen, daß der Vikar der Zips noch 1419 mit den Domherren und *probi viri et nobiles* Urteile sprach.

So viel reicht, um einzusehen, warum die Untersuchung der mittelalterlichen kirchlichen Rechtspflege so wichtig ist. All dies wußte auch schon der Meister von Bónis: Prof. Dr. Franz Eckhart (Universität Budapest),⁴ in dessen rechtshistorischem Seminar der junge Bónis bereits eine bedeutende Abhandlung publizierte⁵ und auf dessen Anregung er anfangs, sich mit der Geschichte der geistlichen Gerichtsbarkeit im Mittelalter zu beschäftigen. Während seines Stipendienjahres in London hat er die englischen Quellen untersucht, die deutschen und französischen blieben aber leider endgültig unberührt. Kurz vor dem Ausbruch des Zweiten Weltkrieges hat er bei Eckhart ein "wissenschaftliches Testament" hinterlassen mit der Bitte, seine Arbeiten und seine Pläne weiterzuführen. Unter diesen Zielen stand an der ersten Stelle die Idee, eine Monographie über die Gerichtsbarkeit der Kirchenstühle zu schreiben. Über dieses Vorhaben berichtet Zlinszky nach dem erwähnten Testament: "Vom Plan dieser Monographie schreibt er, daß die Einführung die Entstehung der kirchlichen Gerichtsbarkeit bis etwa 1000 bzw. bis Gregor VII. enthalten solle. Anschließend sei die Einfügung des neuen ungarischen Königreiches in diesem Rahmen darzustellen, dann die Machtentfaltung des Papsttums und die Entstehung des Kirchenrechts bis etwa 1300, darauf die Organisation, die Kompetenzen und das Verfahren der kirchlichen Gerichtsbarkeit in Ungarn unter den Arpaden. Sodann sei die Reaktion gegen das Papsttum ungefähr bis Sigismund von Luxemburg zu erörtern; die zweite Phase dieser Reaktion reiche schon bis zur Reformation; die Gerichtsbarkeit der Kirche und des Papstes in Ungarn während beider Phasen sei eingehend darzustellen, sowohl bezüglich der Organisation, der Kompetenzen, des Verfahrensrechts und materiellen Rechts als auch der Wechselwirkung der beiden Gerichtsbarkeit (der kirchlichen und der weltlichen) aufeinander."⁶ Bónis hat seinen großen Plan nie fallengelassen. In den Archiven und Bibliotheken, in denen er in seinem Leben arbeitete, sammelte er fleißig die diesbezüglichen Daten: In Klausenburg, wo er als der jüngste Professor des Landes den Lehrstuhl für Rechtsgeschichte führte; da er nach dem Krieg bis 1947 noch in dieser Stadt bleiben durfte, nahm er gerne die Einladung des damaligen Bischofs von Siebenbürgen (Áron Márton) nach Alba Iulia an, um das erste graner Formularium (von Máté Beneéthy) in der berühmten Bibliothek (*Batthyaneum*) studieren zu können. Nachdem er nach Szeged kam, besuchte er in den Sommerferien regelmäßig das Staatsarchiv in Budapest und sah die mittelalterlichen Urkunden bis Nr. 108000 durch. Von Budapest führte seine erste Reise nach Gran, wo er zwei bedeutende Formularien von Vikar Demeter Nyási und vom Michael *doctor decretorum* (in Fünfkirchen) untersuchte. Neben geistlichen wurden auch weltliche Formularien von ihm studiert, wie etwa die von Johannes Uzsai und István Werbőczy. Bónis besuchte auch das Benediktiner-Kloster in Martinsberg, wo sich das Archiv der Erzabtei der ungarischen Benediktiner (*Capsarium*) befindet. Er hielt sich auch in Preßburg auf, das während der Habsburger-Zeit bis 1848 als Krönungsstadt praktisch als Hauptstadt galt (nicht zuletzt auch deswegen, weil die ungarischen

---

⁴ Prof. Dr. Ferenc Eckhart war der Lehrstuhlinhaber für Rechtsgeschichte an der Pázmány-Péter-Universität, wo Bónis Jura studierte und sub auspiciis gubernatoris zum doctor iuris promovierte.

⁵ BÓNIS, GYÖRGY: *A magyar büntetőtörvénykönyv első javaslata 1712-ben. (Der erste ungarische Gesetzentwurf für das Strafrecht von 1712.)* Budapest 1934.

⁶ A.a.O., S. 488.

Reichstage hier stattfanden); dort sah er die wichtigsten Archivalien durch. Die größte Lücke seiner Sammlung besteht in der Tatsache, daß es ihm leider nie gelang, nach Rom zu fahren, um das vatikanische Archiv zu studieren. Aus den päpstlichen Urkunden und Äußerungen konnte er nur diejenigen berücksichtigen, die auch im Druck erschienen sind.

Nach fünf Jahrzehnten Arbeit und Kampf sah Bónis ein, daß er die geplante, großzügige Monographie nicht mehr anfertigen konnte; damit seine riesige Zettel-Sammlung nicht verlorengeht, entschloß er sich, sie in Form der Regesten zu veröffentlichen. Da Bónis an seinem Lebensende mit Tibor Klaniczay (Literaturhistoriker, Leiter des gleichnamiges Instituts der Ungarischen Wissenschaftlichen Akademie in Budapest) arbeitete, legte er ihm seinen Plan vor und wurde von ihm darin unterstützt. Dank ihm und seinen Mitarbeitern (Áron Petneki und István Monok), geriet das Manuskript zu mir, so daß es in Druck gegeben werden könnte.

Die wichtigste Bedeutung dieser Publikation ist, daß der Leser ein kompaktes Material über ein hochinteressantes Thema erhält. Material, das das historische Bestreben spiegelt, die Geschichte der geistlichen Gerichtsbarkeit in Ungarn wissenschaftlich aufzuarbeiten und darzustellen. Wer sich für die Frage interessiert, konnte bisher keine Monographie, kein umfassendes Werk darüber lesen. Zwar ist die Monographie ausgefallen, das "Rohmaterial" steht aber zur Verfügung. Weil Bónis über dieses Forschungsthema einen sehr datenreichen, ausführlichen Aufsatz in der ZRG 80 Kan.Abt. 49 (1963) publizierte, kam die Idee, denselben (in ungarischer Übersetzung) in den Band aufzunehmen. Diese Abhandlung spiegelt weitgehend den ursprünglichen Plan des Autors wider, die Verfassung und Tätigkeit der ungarischen Gerichtsbarkeit, ihren Kontakt mit der weltlichen Macht und den weltlichen Gerichten, sowie mit der römischen Kurie darzustellen. Infolge des Umfanges werden in einem selbständigen Registerband die in die Sammlung aufgenommenen Personen- und Ortsnamen, sowie die wichtigsten Rechtsinstitute veröffentlicht (in Vorbereitung).

Zum ursprünglichen Plan des Autors gehörte es aber auch, die Geschichte der geistlichen Gerichte im mittelalterlichen Europa vergleichend aufzuarbeiten. Eine bestimmte, schon erwähnte englische Quellensammlung steht bereits zur Verfügung;⁷ die weitere Forschungsaufgaben warten aber noch auf Arbeiter. Bezüglich der deutschen Gerichtsbarkeit soll nur ein Element hervorgehoben werden: die vergleichende Analyse der Tätigkeit der kaiserlichen Notare, die in der ungarischen Rechtspraxis eine seltsame Rolle spielten, weil die von ihnen ausgestellten und gestempelten Urkunden nur vor den kirchlichen, nie aber vor den weltlichen Gerichten als glaubwürdige Urkunden anerkannt worden waren.

Eine komparative Darstellung der geistlichen Gerichtsbarkeit im mittelalterlichen Europa (angesichts der Rolle des deutsch-römischen Kaisertums zunächst hinsichtlich der deutsch-ungarischen Beziehung) wäre deswegen besonders aufschlußreich, weil es in Europa im Mittelalter kein Land außer Ungarn gab, wo 500 Jahre lang — infolge der bestimmenden Rolle der Königsmacht, eine so einheitliche Urkundenausstellungs- und zusammenhängend damit Gerichtspraxis existierte. Ein Land, das sich im Kampf gegen die Mongolen und Türken auf dem Altar Europas als *defensor christianitatis* ganz am Ende des Mittelalters (1526) aufgeopfert und damit seine mittelalterliche Kirchenfervassung für immer verloren hat. Die ungarische Institutsgeschichte ist für Europa interessant und (vielleicht) wichtig — die Geschichte der damaligen europäischen Rechts-

---

⁷ Dank der Erbin des Professors, Frau Gabriella Bónis, geriet vor kurzem der ganze wissenschaftliche Nachlaß an den ehemaligen, geliebten Lehrstuhl (Universität Szeged — Bónis György Seminar); in dieser riesigen Materie befindet sich wahrscheinlich auch die englische Zettel-Sammlung.

institute ist aber für die ungarische Wissenschaft unentbehrlich, wie es auch schon der junge Bónis richtig gesehen hat.

Dr. Elemér Balogh

GYÖRGY BÓNIS

Regesten der Konsistorien

Schriften zur Geschichte der geistlichen Gerichtsbarkeit
in dem mittelalterlichen Ungarn

(Inhalt)

Vorwort (György Bónis)	7
Einführung (Elemér Balogh)	9
Quellen	13
Regesten	19
Die Entwicklung der geistlichen Gerichtsbarkeit in Ungarn vor 1526 (György Bónis)	621
Der Autor und sein Werk (Elemér Balogh)	659

B158011

E, H.

98.11.4

**A SZEGEDI JÓZSEF ATTILA TUDOMÁNYEGYETEM ÁLLAM- ÉS
JOGTUDOMÁNYI KARÁNAK E SOROZATBAN ÚJABBAN
MEGJELENT KIADVÁNYAI**

**Tomus I-L.
Supplementum**

*Repertórium. 1922–1950, 1955–1996. Készítette: FORRÁSNÉ DR. TÖRÖK KATALIN,
HENN LÁSZLÓNÉ és KOVÁCS ILDIKÓ közreműködésével. (Szeged, 1997.) 191 p.*

Tomus LI.

Fasc. 1. BÓNIS GYÖRGY: *Szentszéki regeszták. Iratok az egyházi bírászkodás történetéhez
a középkori Magyarországon.* A szerző hátrahagyott kéziratát gondozta és szerkesztette: BALOGH
ELEMÉR. (Szeged, 1997.) 663 p.

Fasc. 2. BÓNIS GYÖRGY: *Szentszéki regeszták. Iratok az egyházi bírászkodás történetéhez
a középkori Magyarországon. Mutató.* Készíti: BALOGH ELEMÉR. (Előkészületben.)

Kiadja a JATE Jogi Kara

Felelős kiadó:
Dr. Molnár Imre dékán

Szövegszerkesztés:
JATE Jogtörténeti Tanszék

Nyomás és kötés készült az OFFICINA Nyomda Oktató és Termelő Kft.-ben
6722 Szeged, Tisza Lajos krt. 85–87. 97-1443
Felelős vezető: dr. Kékes Tiborné ügyvezető